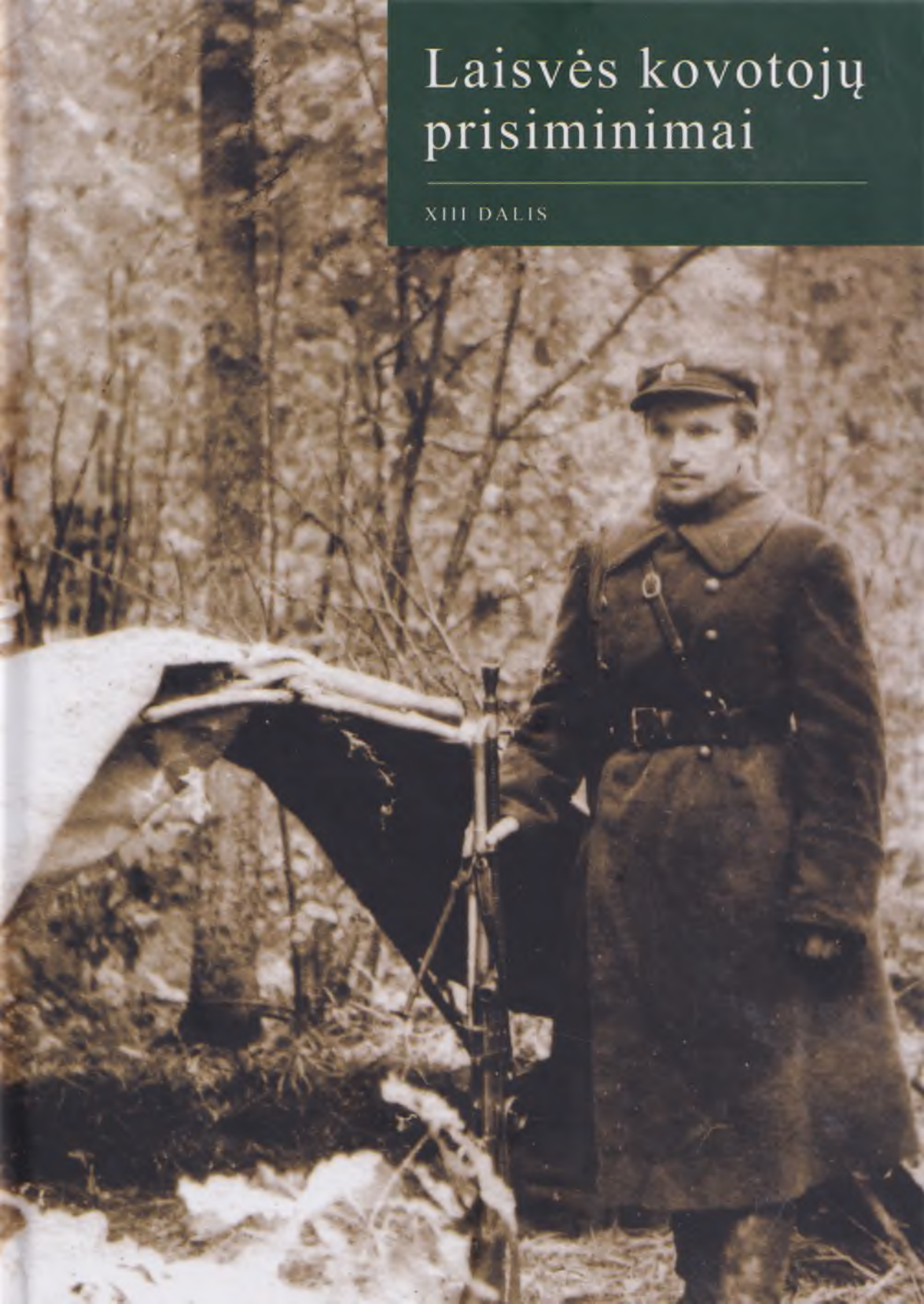
Laisvės kovotojų prisiminimai

XIII DALIS

Laisvės
kovotojų
prisiminimai

Laisvės kovotojų prisiminimai

XIII DALIS

leidykla-spaustuvė
PETRO OFSETAS

Vilnius
2024

Sudarė, nuotraukas ir
archyvinę medžiagą pateikė
ROMAS KAUNIETIS

Knygos išleidimą inicijavo
vyskupas Jonas Kauneckas

Knygos išleidimą apmokėjo
Algimantas Steponas Kairys.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-420-814-0
ISBN 5-415-01339-3 (bendras)

© Įžanga Romas Kaunietis, 2024
© Sudarymas Romas Kaunietis, 2024
© UAB „Petro ofsetas“, 2024

Į Ž A N G A

Šioje knygoje daugiausia publikuojami Tauro apygardos laisvės kovotojų prisiminimai. Publikuojami ir atskiri skyriai, kuriuose pateikiamos adaptuotos ištraukos (versta iš rusų kalbos) iš tardymo protokolų pagal atskiras temas: „SULAUŽYTI LIKIMAI“, „KĘSTUČIO PARTIZANŲ APYGARDOJE“, „VYTAUTO APYGARDOJE“. Dar kartą norėčiau pasikartoti, kaip ir pirmojoje knygoje mano buvo pažymėta, jog kai kurios pateikiamos publikacijos gali intriguoti skaitytoją, bet šiandien mes privalome žinoti tą istoriją, kuri kažkada ne kartą buvo nutylėta, sumenkinta, tarsi ten nieko ypatingo neįvykę, apie ką mes turėtume kalbėti atvirai ir garsiai. Čia turiu mintyje ne vien kai kurių mūsų laisvės kovotojų padarytas skriaudas savo žemiečiams, nesitaikstant ir su kitaip mąstančiais, ne visada susiorientuojančiais painioje to laikotarpio situacijoje, susidūrus su nežabota okupantų provokacijų, kompromitacijų bei įvairiausių intrigų lavina, kas mūsų dorai auklėtam žmogui nepriklausomoje valstybėje buvo svetima ir nesuprantama. Visa tai labai aiškiai atsispindi okupantų suimtų laisvės kovotojų tardymų protokoluose, kada suimtajam pateikiami kaltinimai: už pasipriešinimą okupantų valdžiai – 10, 25 metai Sibiro pataisos darbų lageryje, o ką jau bekalbėti apie gresiančią mirties bausmę... Žmogus peržengia visas padorumo ir priesaikų ribas ir šneka tai, ko galima, kaip paprastai, dar ir nešnekėti. Čekistų tardymo metodai žiaurūs ir negailestingi, panaudojant vadinamąsias (jų žargonu) fizinio poveikio priemones, kada tardomasis atsiveria visa siela.

Pasinaudodamas pastarųjų tardymo protokolais, radau gana vertingos ir įdomios medžiagos naujai sudaromai knygai. Ta informacija pateikiama konkrečiais faktais, kurie taip aktualūs bet kam ir bet kada tyrinėjant mūsų tautos pokario istoriją. Kiek daug dar negirdėtų įvykių: žmonių pavardės, slapyvardžiai, kautynių aprašymai, žuvimų aplinkybės, bunkerių, slėptuvių įrengimai ir apie visa tai pasakoja patys anų įvykių dalyviai, kurių gyvų jau neteko prakalbinti laisvėje, daugelis jų nebegrįžo iš Rusijos lagerių, kiti buvo nuteisti ir sušaudyti, o jų papasakoti išgyvenimai išliko tik tardymų protokoluose – daugiausia pateikiami adaptuoti variantai, kadangi pačiuose protokoluose rusų tardytojų lietuviški vietovardžiai: kaimų, miestelių, miškų, upių, ežerų pavadinimai pateikiami iškreipta forma, o ypač vardai, pavardės, slapyvardžiai. Visa tai teko tikslinti pagal kitus turimus autentiškus šaltinius. Be to, dar identifikacijai patikslinti tardymo protokoluose, operatyviniuose pranešimuose paminėti vien tik atskiri slapyvardžiai, pavardės, vardai, papildyti trūkstamais asmenį visiškai identifikuojančiais duomenimis.

Baigdamas šios serijos knygų sudarymą ir leidybą, norėčiau priminti, jog šių mano paskutiniųjų – 11-osios, 12-osios ir 13-osios dalių knygų greičiausiai jau nebeišvys ger-

biamieji skaitytojai savo lentynose, kadangi minėtoms knygoms išleisti, kad ir minimaliu tiražu, reikalingos nemažos lėšos, o turtingų, patriotiškai nusiteikusių rėmėjų po 30-ies šalies nepriklausomybės metų nebeatsiranda. Į gyvenimą ateina nauji žmonės, nauja karta, valdančiuosiuose valdžios sluoksniuose įsitvirtina kosmopolitinės pakraipos atstovai, kuriems tautiniai reikalai lieka paskutinėje vietoje. Mūsų pokario laisvės kovų aidai kaskart vis mažiau girdimi per valstybines bei visuomenines transliavimo priemones, spaudoje, įvairiuose sambūriuose. Laisvės kovų istorija mažai besidomi jaunimas, kadangi jau nebeapčiuopiamai įvairios seksomanijos, gendromanijos, leftomanijos srautai užgožia jaunas galvas. Bet kieno dėka jie egzistuoja šiame subkultūrų pasaulyje, jie apie tai vengia ir kalbėti. Graudu darosi, kada kreipiesi į valstybės kultūros rėmimo fondą dėl minėtų knygų parėmimo leidybai, iš ten pasigirsta labai paprastas atsakymas – per maža komercinė vertė. O ką daugiau jau bepridursi?

Su pagarba – Romas Kaunietis

KĘSTUČIO PARTIZANŲ APYGARDOJE

Adaptuoti protokolų variantai.

Vietovių pavadinimai – pagal bylose minimo laikotarpio administracinį suskirstymą.

Prisiminimai iš laisvės kovotojų tardymo protokolų

Iš LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58, b. b. 20680/3 **Pociaus Broniaus, Juozo**, ir kt. Iš viso – 5 asmenys. Pradėta: 1946 m. lapkričio 30 d.

Iš Vasiliausko Juozo, Jurgio, apklausos protokolo. Gim. 1891 m. Gudauskinės k., Kražių vlsč., Raseinių apskr. Gyv. Nuomininkų k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr. Neraštingas.

Apklausą vykdo Tauragės apskr. MVD tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV per vertėją REMEIKĮ. 1946 m. lapkričio 26 d. Tauragė.

<...> Jokioje antisovietinėje organizacijoje, nei partijoje aš nedalyvavau.

<...> Jokių ryšių su „banditais“ aš niekada neturėjau ir šiuo metu neturiu.

Į mano ūkį partizanai buvo užėję vieną kartą. Tai buvo 1946 m. lapkričio 20 d. Tą dieną mes su dukra išėjome į Kaltinėnus – namuose liko viena žmona ir todėl aš pas mus užėjusių partizanų nemačiau, tik iš žmonos sužinojau, jog apie 13.00 val. į mūsų namus užėjo 3 ginkluoti vyrai, kurie paprašė valgyti, bet žmona atsakė, jog nieko neturi. Tada prtz. pagrasino ginklu ir įsakė duoti valgyti ir tuomet žmona jiems davė duonos ir lašinių. Po to užėjo dar vienas partizanas ir jie pradėjo valgyti.

Nebaigę valgyti, prtz. per langą pastebėjo ateinančius tris sovietinius kareivius, kurie artėjo prie namų ir, metę valgyti, visi metėsi bėgti; kas per langą, kas per duris ir tuo metu prasidėjo šaudymas, bet partizanams pasisekė pasislėpti. Kareiviai užėjo į kambarį ir ėmė klausinėti žmoną, kodėl pas ją buvo „banditai“. Ji atsakė, jog jie užėjo ir paprašė užvalgyti.

Kada kareiviai išėjo, žmona išsigandusi iš namų išėjo ir visą dieną prabuvo lauke.

Tą pačią dieną pavakary, grįžęs į namus iš Kaltinėnų, pamačiau, jog gryčios langai išdaužyti, durys atlapos, o kambary nieko nėra. Tada nuėjau pas kaimyną Mikavičių Joną – mūsų kaimo gyventoją, kuris susišaudymo metu sunkiai sužeistas gulėjo kambaryje ir po kurio laiko mirė. Jis manęs neįsileido ir sakė, jog nieko nežinantis.

Po to aš nuėjau į kaimą ieškoti žmonos ir tik kitos dienos ryte susitikome su dukra,

kuri taip pat mūsų ieškojo. Ant kelio mes susitikome ir žmoną, kuri visą tą laiką praleido lauke, o ryte ėjo į namus. Tada mes visi trys užėjome pas kaimyną Krenščių – Šilgalio k. gyventoją apšilti, kur visi trys ir buvome sulaikyti kareivių ir pristatyti į Kaltinėnus. Per sulaikymą aš nebandžiau bėgti.

Žmona užėjusių pas mus partizanų nepažino, tik sakė, jog vienas buvo su ūsais...

Iš Vasiliausko Juozo, Jurgio, apklausos protokolo. 1946 m. gruodžio 20 d. Apklausa atliekama per vertėją MITIUKOV'ą.

Tardytojas klausia: „Jums pateikta kratos metu jūsų bute rasti ir išimti: automato spyna, SVT šautuvo apkaba (šovinių dėtuvė), 3 vokiškos granatos sprogdikliai ir kariškas krepšys. Kam visa tai priklauso ir kaip jie pas jus atsirado?"

<...> Kaip visa tai pas mane atsirado, aš ir pats nežinau. Granatų sprogdiklius aš turėjau pasilikęs dar nuo senų prieškario laikų, kai dirbau akmenų sprogdintoju tiesiant kelius. Juos mums išduodavo kelių statybos skyrius ir nuo to laiko keletas jų pasiliko mano namuose. O automato spyna, SVT šautuvo apkaba, kariškas krepšys, matyt, pasiliko, kai partizanai bėgo iš mūsų namų 1946 11 20, kur juos ir rado kareiviai.

<...> Su partizanais aš jokio ryšio nepalaikiau ir jiems jokios pagalbos neteikiau.

Iš Vasiliauskaitės Juzės, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1923 m. Nuomininkų k., Kaltinėnų vlsč. Apklausą vykdo Tauragės apskr. NKVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV per vertėją REMEIKĮ. 1947 m. sausio 4 d. Tauragė.

<...> Iš partizanų aš pažįstu Pocių Bronių-*Džiubą*, taip pat girdėjau, jog yra ir prtz. Rudaitis Kajetonas-*Kaziukas*. Iki įstojimo į prtz. būrį Pocius Bronius pas mus užeidavo, bet po to aš jo jau daugiau nemačiau. 1945 m. Pocius Bronius su mūsų šeima buvo nesantaikoje, išdaužė mums langus, bet kada tapo partizanu, jis mums nieko blogo nedarė.

<...> Aš girdėjau, jog partizanai išvežė sviestą iš Kražių pieno punkto, o daugiau apie partizanus nieko nežinau. Aš tardymui duodu teisingus parodymus ir viską, ką žinau, pasakau.

<...> Jokių maisto produktų partizanams aš nedaviau. Dar kartą primenu, jog sakau tiesą ir kur norite ten mane dėkite, aš nieko nežinau (čia tardomajam pateikiami įvairūs grasinimai už neatvirumą – *R. K.*).

<...> Pocių Bronių dar nuo vaikystės visi vadino *Džiubu*. Šį pseudonimą jis tebeturi iki šiolei.

<...> Mikniaus Stasio aš nežinau. Žinau tik Miknių Bronių (Rikantų apyl.?) apylinkės pirmininką.

<...> Pažįstu Mileckį Stasį, Jono, jis 1945 m. išbėgo iš savo ūkio ir kur jis dabar, aš nežinau, po to aš jau jo nemačiau. Mūsų kaimynai kalba, jog jis gyvena Klaipėdos krašte.

<...> Aš jums jau ne kartą sakiau, jog su partizanais nebuvau susitikusi ir jie mūsų namuose niekada nebuvo ir mūsų kaime partizanai nieko neapiplėšė.

Iš Vasiliauskaitės Juzės, Juozo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV per vertėją MATIUŠOV'ą. 1947 m. sausio 7 d. Tauragė.

<...> Partizanai mūsų namuose lankėsi vieną kartą 1946 m. pabaigoje. Atėję pas mus, jie prašė valgyti, bet motina jiems pasakė, jog nieko valgomo neturi. Tada jie, kambaryje

pabuvę apie valandą laiko, per langą pastebėjo prie namų ateinančius rusų kareivius ir metėsi bėgti į lauką, kur prasidėjo stiprus susišaudymas, bet partizanams pasisekė gyviems ištrūkti nuo persekiotojų. Pas mus tuo metu buvo užėję 4 partizanai, bet iš jų aš nei vieno nepažinau.

Tardytojas: „Tardymas turi duomenų, jog „banditai" jūsų namuose lankėsi ne kartą, tarp jų ir „gaujos" vadas Mėlynis Povilas, su kuriuo jūs palaikote artimus ryšius ir teikiate jam materialinę pagalbą. Šiuo klausimu reikalauju iš jūsų teisingų parodymų."

<...> Aš dar kartą tardymui pareiškiu, jog partizanai pas mus namuose buvo tik vieną kartą, apie ką aš jau prieš tai minėjau. Partizano Mėlynio aš nežinau ir nepažįstu, jokios pagalbos partizanams neteikiau.

<...> Pocių Bronių – Nuomininkų k. gyventoją aš pažįstu nuo vaikystės, kaip kaimyną, bet tarpusavio santykių jokių su juo nepalaikiau, mūsų namuose jis lankėsi tik vieną kartą 1946 m. gegužės mėn., kai buvo atėję pas mus į talką mėžti mėšlo.

Apie tai, jog Pocius nuo 1946 m. birželio mėn. palaikė ryšį su partizanais, aš nežinau, o kad jis 1946 m. rugsėjo mėn. paliko savo ūkį ir išėjo pas partizanus, apie jo sulaikymą man žinoma iš apylinkės pirmininko Mikniaus Prano, kuris apie jo pasitraukimą iš namų buvo pranešęs į valsčiaus vykdomąjį komitetą, o ar jis turėjo ginklą, aš nežinau.

Tardytojas: „Tardymo nustatyta, jog Pocius, palaikydamas ryšį su „banditais" ir dėl to būdamas betarpišku „gaujos" dalyviu, tankiai lankėsi jūsų namuose, gaudavo asmeniškai iš jūsų informaciją apie milicijos (stribų) lankymosi vietas, partinį-sovietinį aktyvą, apie asmenis, lojalius sovietų valdžiai, kuris perduodavo „gaujos" vadui Mielyniui Povilui. Ar jūs patvirtinate šiuos duomenis?"

<...> Šių duomenų aš nepatvirtinu, kadangi, kaip jau sakiau – Pocius mūsų namuose lankėsi tik vieną kartą, kada dar nebuvo išėjęs į partizanų būrį ir jokios informacijos aš jam nesu perdavusi.

<...> Apie Juškio Povilo nužudymą Juškio Stasio namuose 1946 m. gruodžio mėn. su Pociumi aš niekada nekalbėjau.

<...> 1946 m. lapkričio mėn. mano tėvas areštuotas MVD organų, bet dėl ko, aš nežinau, nes su partizanais jis jokio ryšio nepalaikė.

NUTARIMAS dėl kaltinimo pateikimo Vasiliauskaitei Juzei, Juozo

Nutarimą surašė Tauragės apskr. MVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV. 1947 m. sausio 14 d.

Užtektinai įrodymų, jog jinai nuo 1945 m. rugsėjo mėn. palaikė ryšį su „banditais", perdavinėjo jiems informaciją apie milicijos (stribų) pasirodymo vietas, partinį-sovietinį aktyvą, savo namuose suteikė „banditams" slėptuvę, suteikė pagalbą maisto produktais, be to, 1946 m. lapkričio mėn. iš Vasiliausko namų „banditai" apšaudė sovietų armijos karius.

Iš Vasiliauskaitės Juzės, Juozo, apklausos protokolo. 1947 m. sausio 14 d.

Tardytojas: „Jums pateikiami kaltinimai pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a", jog jūs nuo 1945 m. rugsėjo mėn. palaikėte ryšį su „banditais", perduodavote jiems žinias apie milicijos (stribų) pasirodymo vietas, sovietinio-partinio aktyvo, savo namuose slėpėte „banditus", teikėte jiems paramą maisto produktais, bet

to, 1946 m. lapkričio mėn. iš jūsų namų „banditai“ apšaudė sovietų armijos kareivius. Ar prisipažįstate dėl viso to savo kaltę?“

<...> Man pateiktuose kaltinimuose pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ savęs kalta neprisipažįstu, kadangi jokių ryšių niekada su „banditais“ nepalaikiau, jokios informacijos jiems neperdavinėjau, savo namuose jų neslėpiau, o kada 1946 m. lapkričio mėn. pas mus į namus buvo atėję 4 partizanai, aš tuo metu namuose nebuvau, o buvo tik mano motina Cecilija Vasiliauskienė.

1947 m. sausio 27 d. **Vasiliauskaitė Juzė**, **Juozo**, buvo tardoma Šilutėje to paties tardytojo SELIVERSTOV'o. Ji ir vėl buvo verčiama pripažinti savo kaltę, bet ji jai metamus kaltinimus kategoriškai neigė. Tardytojas teigia, jog tardymo nustatyta, jog ji susitikusi su Šileikiene Zose iš Rezgalių k., Kaltinėnų vlsč. 1946 m. gegužės mėn., pastarajai pasakojusi, jog ji turinti kavalierių-„banditą“ Šneiderį Joną iš Butvilų k., Skaudvilės vlsč., kuris tankiai pas ją nakvoja. Bet Vasiliauskaitė ir toliau kategoriškai tai neigia, jog ji jokio Šneiderio nepažįstanti ir su Šileikiene Zose apie tai nekalbėjusi ir niekur su ja kartu nevaikščiojusi. Bet tardytojas ir toliau aiškina, jog ji meluojanti, duodanti neteisingus parodymus. Tardytojas klausia, ar ji pažįstanti Butvilų k., Skaudvilės vlsč. gyventoją Kmitą Alpondą. Vasiliauskaitė atsakė, jog Kmitos Alpondo (gal Almondo ar Alfonso?) niekada nepažinojusi, netgi tokio Butvilų kaime nežinanti, kad jis toks yra.

Iš SULAIKYMO protokolo

1946 m. gruodžio 6 d. Kaltinėnai

Aš, Kaltinėnų vlsč. MVD sk. j. ltn. KOLESNIČENKO, šiandien, remiantis RSFSR UPK 100 str., sulaikiau pilietį **Juškį Stasį**, **Prano**, g. 1907 m. Ąžuolynės k., Nemakščių vlsč., Raseinių apskr. Išsilavinimas – 4 kl., vedęs, mašinistas, gyvena Nuomininkų k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr.

Juškys Stasys sulaikytas turimos medžiagos pagrindu, kaip aktyvus „banditų“ rėmėjas. Sulaikymas atliktas šiomis aplinkybėmis: 1946 m. lapkričio mėn. iš 3-ios dienos į 4 d. naktį šalia Juškio Stasio namų ir jo kaimynų Mikavičiaus ir Velikulskio buvo paruošta pasala.

8 val. 30 min. ryte lapkričio 4 d. buvo patikrinti Juškio Stasio, Prano, namai ir gyvenamajame name buvo aptiktas vienas ginkluotas automatu „banditas“. Kada kareiviai užeidinėjo į namą, Juškys buvo virtuvėje ir metėsi prie kambario durų, kuriame buvo „banditas“, kartu užkirsdamas kareiviams įėjimą į kambarį ir suteikdamas galimybę ten esančiam „banditui“ pabėgti per kitas duris. „Banditas“, kuris išbėgo iš Juškio namų, buvo mirtinai sužeistas už 300 m nuo gyvenamojo namo. Per kratą Juškio namuose lovoje po pagalve buvo rastas paslėptas „bandito“ automatas ir pečelyje rastos trys automato apkabos (šovinių dėtuvės).

Sulaikymas atliktas gruodžio 6 d. nuo 18-os val. iki 1947 m. gruodžio 7 d. 8.00 val.

Pasirašo: Kaltinėnų vlsč. MVD oper. įgaliotinis j. ltn. KOLESNIČENKO

Iš Juškio Stasio, Prano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kaltinėnų vlsč. MVD sk. oper. įgaliotinis j. ltn. KOLESNIČENKO per vertėją BIELIAUSKĄ PETRĄ, MYKOLO.

<...> Mano tėvas arendavo (nuomojo – *red. past.*) 10–15 ha žemės. Būdamas 14-os

metų, baigiau 4-ias liaudies mokyklos klases. Tėvas mirė ir pradėjau uždarbiauti pas žmones.

1927–1928 m. tarnavau Lietuvos kariuomenėje. 1934 m. persikėliau gyventi į Paeglynės k., Skaudvilės vlsč. ir pradėjau dirbti mašinistu, kūliau javus. Pagyvenęs trejus metus Paeglynės k., persikėliau gyventi į Karšuvos k., po to į Kavadonių k.

1941 m. persikėliau į Ivančionis (?), kur 1944 m. susituokiau su Ivanauskaite Zose, Antano, iš (Ivančionių k.?).

Vokiečių okupacijos metais taip pat kūliau javus valstiečiams, nepriklausiau jokiai partijai. Šiuo metu gyvenu Nuomininkų k., turiu žemės 15 ha, nuo 1946 m. spalio mėn. pradžios pabėgusio iš savo namų prtz. rėmėjo Broniaus Pociaus namuose.

<...> Iš giminių turiu tetą Adomaitienę Oną iš Ylių k., Nemakščių vlsč., išvežta į Rusiją, kadangi jos sūnus Vladas Adomaitis tarnavo policijoje Kaune (nusišovė).

Kitas mano pusbrolis – Vincas Adomaitis 1940–1941 m. tarnavo Raudonojoje armijoje, o nuo 1941 m. iki 1943 m. tarnavo vokiečių armijoje. Mano tėvo visi broliai gyvena Amerikoje, Čikagos mieste. Daugiau giminių neturiu.

Paskutiniu metu 1946 m. lapkričio 4 d. pas mane užėjo partizanas, ginkluotas automatu, o ryte 4 d. užėjo kareiviai. Partizanas bandė bėgti, bet maždaug už 200–300 m nuo mano namų buvo nušautas. Jo pavardės aš nežinau, kadangi jis man nebuvo pažįstamas. Kada jis atėjo, lauke jau buvo šviesu. Pabeldė į duris ir aš liepiau jam įeiti. Apsirengęs jis buvo civiliškais drabužiais, su kailinukais, kepure ir auliniais batais. Užėjęs į kambarį, jis pasisveikino su manimi, po to atsisegė puskailinius ir aš pamačiau po jais automatą. Po to jis paklausė ar nėra ko daugiau pas mane namuose ir ar neužeina kas nors iš pašalinių. Aš atsakiau, jog namie nieko daugiau nėra, bet šiuo metu turėtų iš gretimo kaimo ateiti moteris melžti karvės. Tada jis užėjo į kitą kambarį, nusirengė, automatą padėjo po pagalve, apkabas sukišo į pečelį ir ėmė vaikščioti po kambarį švilpaudamas. Po to jis paprašė: „Paruoškite man pusryčius." Aš pasakiau, jog dabar neturiu mėsos, bet žmona paruoš pusryčius, tada papusryčiausim ir jis sutiko. Tuo metu aš taisiau diržą motorui, bet partizanas paprašė, kad aš jam atiduočiau tą diržą. Bet aš pasakiau, kad negaliu jo jam atiduoti, kadangi jis man reikalingas. Po to jis paprašė, kad aš jam parduočiau savo diržą, bet aš irgi nesutikau. Po kurio laiko užėjo kareiviai. Partizanas, juos pamatęs, iššoko iš kambario per kitas duris į lauką ir metėsi bėgti, automatą palikęs po pagalve, bet už 200–300 m krito nušautas kareivių.

Kadangi aš nenorėjau, kad name įvyktų susišaudymas, todėl užrėmiau duris į kitą kambarį ir leidau partizanui pabėgti.

Iš Juškio Stasio, Prano, apklausos protokolo. 1947 m. sausio 14 d. Šilutė. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV per vertėją MATIUŠOV'ą.

Tardytojas: „Jums pateikiamas kaltinimas pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a", jog jūs 1946 m. viduryje palaikėte artimą ryšį su „banditais", veikiančiais Kaltinėnų vlsč. teritorijoje, rinkote ir perdavinėjote „banditams" juos dominančius klausimus, suteikėte jiems priedangą savo namuose, aprūpinote juos maisto produktais ir „banditų" prašymu pardavinėjote turguje sviestą, jų atimtą iš valstiečių. Be to, 1946 m. lapkričio mėn. jūsų namuose buvo nušautas „banditas" Juškys Povilas, ginkluotas automatu. Ar dabar pripažįstate savo kaltu?"

<...> Pateiktame man kaltinime pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ kaltu save pripažįstu tik tiek, jog gruodžio pradžioje 1946 m. ryte pas mane į namus atėjo partizanas, kuris paprašė, kad aš keturiems žmonėms paruoščiau valgyti. Niekuo daugiau savęs kaltu nepripažįstu.

<...> Aš dar kartą tardymui pareiškiu, jog jokio ryšio su „banditais“ nepalaikiau ir jų pagrobtų daiktų bei maisto produktų neturėjau ir nepriiminėjau.

Iš liudininkės Šileikienės Zosės, Broniaus, apklausos protokolo. Gim. 1921 m. Rezgalių k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr. 1946 m. gruodžio 30 d. Kaltinėnai. Apklausą vykdo Kaltinėnų vlsč. MVD sk. oper. įgaliotinis j. ltn. KOLESNIČENKO per vertėją BIELIAUSKĄ PETRĄ, MYKOLO.

<...> Butvilų k., Skaudvilės vlsč. pas pil. Jonutį Joną daržinėje po šienu yra vienas bunkeris. Šiame bunkeryje gyvena 5–6 partizanai, kartais ir daugiau ateina. Šiame bunkeryje gyvena trys partizanai broliai Kmitai: Edmundas (orig. Edmontas), Antanas ir Vincas, Jakubauskas Antanas ir kt. Tame bunkeryje yra maisto produktų atsargų, prigrobto turto, drabužių. Partizanai ten laikosi nuolat ir, jeigu kiti kur nors išeina, vienas būtinai pasilieka bunkeryje.

Maistą jie ruošia pas Jonutį namuose, o slepiasi bunkeryje. Apie tai man pasakojo Jonučio dukra Juzė 1946 m. gruodžio 25 d. Jonutytė yra mano giminaitė-„švogierka“ (Juzės brolio žmona).

Antras bunkeris Butvilų k. yra miške už Venerskio Antano sodybos pastatų, apie 20–30 m nuo daržinės. Ten nuolat gyvena 5–6 partizanai. Jų pavardžių nežinau, visi iš Nemakščių vlsč. – du broliai, vienas jų giminaitis. Tame bunkeryje buvo paslėpta daug ginklų, bet prieš Kalėdas šiuos ginklus išdalijo jų rėmėjams. Visa tai jie padarė dėl to, jog neva netrukus privažiuos daug kareivių jų gaudyti. Į tą bunkerį dabar partizanai ateina tik su savo asmeniniais ginklais. Šis bunkeris buvo pastatytas š. m. pavasarį. Apie tai man pasakojo ta pati Jonutytė ir Pocius Stasys – jaunesnysis prtz. Broniaus brolis iš Naujininkų k., kuris tarnauja darbininku pas Venerskį.

Trečias bunkeris yra už Kražių ant Medžiukalnio kalno, netoli Pavandenio k. Apie tai man pasakojo mano brolis-partizanas Kelpša Romualdas, Broniaus, ir dar vienas bunkeris buvo pas Vasiliauską Juozą, Jurgio, Nuomininkų k. Šis bunkeris yra netoli Vasiliausko daržinės. Šį bunkerį neseniai aptiko Kruonio MVD, jame rado šautuvą ir švarką. Šis bunkeris buvo pastatytas, kada 1944 m. praėjo frontas. Vasiliauskas pradžioje šį bunkerį įsirengė dėl savęs pasislėpti, o po to, kada 1945 m. rugpjūčio mėn. užmezgė ryšį su partizanais, tuomet partizanai šį bunkerį naudojo sau. Jame jie slėpėsi pavojaus atveju, o paprastai jie būdavo pas jį namuose.

Pas Vasiliauską slėpėsi šie partizanai:

1. Žiauberis Kleopas-*Anglas*, *Burmistras*;
2. Žiauberis Pranas-*Miškinis*, *Alksnis*, *Pinigaitis*;
3. Juškys Povilas;
4. Mėlynis Povilas-*Beržas*;
5. Mėlynis Jonas;
6. Šneideris Stasys-*Ginčas*, *Varguolis*;
7. Šneideris Jonas-*Didenis*, *Tankistas*, *Pomidoras*, *Daktaras*.

Šie partizanai tankiai atveždavo pas Vasiliauską pagrobtus produktus. Š. m. rugsėjo–spalio mėn., kada prtz. apiplėšė darbininką Budrevičių „Pluščių“ sovchoze, Kražių vlsč., tada pas Vasiliauską atvežė nušautą kiaulę, pusmaišį miltų, centnerį grūdų, o kada š. m. vasarą buvo apiplėšta Kražių automašina su sviestu, tuomet pas Vasiliauską atvežė daug sviesto. Apie tai man pasakojo Vasiliausko dukra Vasiliauskaitė Juzė.

<...> 1945 m. rugpjūčio mėn. pas mus į namus atėjo partizanai: Žiauberis Pranas, Žiauberis Kleopas, Juškys Povilas, Mėlynis Povilas, Mėlynis Jonas, Dobrovolskis Bronius, Vinco (mano švogeris). Užėję jie ėmė įkalbinėti mano brolius Romualdą ir Bronių stoti į jų būrį, pažadėjo juos gerai apginkluoti ir suteikti geras pareigas. Ir taip broliai sutiko eiti pas juos į būrį. Romualdą apginklavo rusišku automatu PPŠ ir naganu ir po to Romualdas iškart išėjo į būrį ir labai retai ateidavo į namus, maždaug vieną kartą per mėnesį; kartais su kitais, o kartais ir vienas. O Bronius dieną dirbo pas buožę-partizanų rėmėją Bronių Pocių, pas kurį tankiai būdavo partizanai, o naktimis vaikščiojo su partizanais.

Pirmą kartą Kelpša Romualdas dalyvavo Nemakščių vlsč. kažkokio valstiečio apiplėšime, tik nežinau kokiam kaime. Be to, ten dalyvavo ir abu broliai Žiauberiai, Dobrovolskis, Mėlynis Povilas, Juškys Povilas. Jie tada paėmė miltų, grūdų, dvi nušautas kiaules, sviesto, kiaušinių ir visa tai atvežė pas Pocių Bronių į Nuomininkų k. Tai buvo 1945 m. maždaug rugpjūčio mėn. Apie tai man pasakojo brolis Romualdas.

Kitas partizanų žygis buvo įvykdytas maždaug š. m. birželio–liepos mėn. Stulgių k., Skaudvilės vlsč. Ten jie apiplėšė pil. Girskį. Tame žygyje dalyvavo ir mano brolis Bronius Kelpša, abu broliai Žiauberiai, Dobrovolskis, broliai Mėlyniai: Povilas ir Jonas, Juškys Povilas. Ten jie paėmė porą arklių, „bričką“ (vežimą), kiaulę, dvi avis, 2 cnt miltų ir grūdų, vilnų, kiaušinių. Visa tai ir vėl atvežė pas Pocių Bronių. Didžiąją dalį produktų paliko pas Pocių, kitą dalį padalijo ir atidavė partizanams bei jų rėmėjams. Pvz., Mikavičiui Romualdui, Nuomininkų k. gyventojui, atidavė miltus, Vasiliauskui Juozui atidavė 1 cnt grūdų, pusę centnerio paėmė mano brolis Bronius, kuris gavo ir atsinešė į namus apie 30 kg mėsos.

Š. m. kovo mėn. buvo įvykdytas sumušimas ir apiplėšimas pil. Skrodenio Stasio, Kražių vlsč., Lenkvičių k. gyventojo. Šiame pasireiškime dalyvavo mano du broliai Kelpšos: Romualdas ir Bronius, Dobrovolskis Bronius, broliai Žiauberiai: Stasys ir Jonas, Juškys Povilas, Mėlyniai: Povilas ir Jonas, Šneideris Stasys ir Šneideris Jonas. Partizanai sumušė Skrodenį ir paėmė jo karvę, 3 avis, kiaulę, 2 cnt grūdų, miltų, sviesto. Visą šį turtą atvežė į Nuomininkų k. pas brolius Mikavičius: Romualdą, Zenoną ir Vincą partizanų rėmėjo Pociaus Broniaus pastote. Visą priplėšto turto didžiąją dalį paliko pas Mikavičių, o visa kita pasidalijo tarp savęs ir atidavė rėmėjams. Mano brolis Romualdas atsivežė į namus pusmaišį miltų, o Bronius – 30 kg mėsos. Vasiliauskui Juozui atidavė 2 cnt grūdų. Pociui Broniui atidavė kiaulę ir 1 cnt miltų. Apie tai man papasakojo mano broliai Romualdas ir Bronius.

Š. m. gruodžio mėn. prieš Kalėdas ta pati partizanų grupė įvykdė Kražių vlsč. „Pluščių“ sovchozo darbuotojo Budreckio Stasio apiplėšimą, kuriame dalyvavo mano brolis Romualdas, Pocius Bronius, Dobrovolskis Bronius, Mėlynis Povilas, Mėlynis Jonas, Kmita Antanas, Kmita Edmundas, Kmita Andrius. Partizanai apiplėšė Budreckį, paėmė

iš jo karvę, o kitas jo dvi karves nušovę paliko ir paėmė iš jo 2 cnt grūdų. Karvę ir grūdus nuvežė pas Jonutį Joną į Butvilų k., kur partizanai po to gėrė ir linksminosi.

1946 m. kovo 3 d. tas pats būrys įvykdė pirmą Budreckio apiplėšimą Pluščių k., Kražių vlsč. Paėmė iš jo 1000 rublių, grūdų ir miltų ir viską nuvežė pas Jonutį Joną į Butvilų k.

Maždaug 1946 m. rugpjūčio mėn. ta pati grupė apiplėšė autosunkvežimį su sviestu, vežamu iš Kražių į Kaltinėnus. Sunkvežimis buvo sustabdytas Pakarčiamio k., Kaltinėnų vlsč. Buvo paimta apie 700 kg sviesto, vilnų ir kiaušinių. Šitą sviestą partizanai atidavė savo rėmėjams, kurį jie pardavė turguje. Sviestą išdalijo šiems prtz. rėmėjams: Pociui Broniui, Juozo; vieną statinę 50 kg apylinkės pirmininkui Mikniui Pranui, Domo; Mikavičiams: Romualdui, Zenonui, Vincui; pusę statinės – 50 kg Mileckiui Jonui. Likusį sviestą prtz. užkasė žemėse po šienu Pociaus Broniaus daržinėje Nuomininkų k. Mikniaus Prano, Mikavičiaus Vinco ir Meleckio Jono žmonos sviestą vežė parduoti į Kaltinėnų turgų ir Skaudvilėn. Apie tai man pasakojo mano brolis Romualdas ir Mikavičiūtė Vlada – Mikavičiaus sesuo.

Mano brolis Kelpša Romualdas šiuo metu slapstosi Košių k., Skaudvilės vlsč. pas pilietį Pudževį. Jo dukra Pudževytė Jadvyga (Jadzė) yra Romualdo panelė („barišnia“). Jis ten išėjo užvakar – gruodžio 28 d., kada buvo areštuotas mano tėvas Didmiškio k., Kražių vlsč. pas pil. Klemą. Pas jį yra automatas PPŠ. Kad jis išėjo pas Pudževį, man pasakojo Jurgelienė Valėsia iš Karyznų k., Kražių vlsč. Vakar atėjo Pudževienė ir sakė, jog Romualdas pas juos.

Šio būrio 15-os kovotojų vadas yra Mielynis Povilas-*Burmistras* iš Nemakščių, Raseinių apskr., 21 m. amž., vidutinio ūgio, tamsaus gymio, vaikšto civiliškai apsirengęs, turi būrininko laipsnį.

Jo būrys užvakar išėjo į Upynos pusę, Kražių vlsč., kadangi paskutiniu metu pradėjo pasirodyti daug kariuomenės. Apie tai man pasakojo pil. Kareiva Pranas iš Rezgalių k. Vakar jis atvažiavo iš Upynos miško ir pasakojo, jog ten matęs partizanus iš Mėlynio būrio. Jie buvo užėję į vieną namą ir prašė valgyti. Jis matęs tik tris, kurie užėjo į kambarį.

<...> Aš pažįstu šiuos ryšininkus ir rėmėjus: 1. Miknius Pranas, Domo, iš Nuomininkų k. Yra aktyvus prtz. rėmėjas. 1945 m. žiemą prtz. jam įteikė automatą ir tą automatą jis laikė iki 1946 m. rugsėjo mėn. Po to, kada Pocius Bronius pasislėpė nuo arešto, tada partizanai paėmė iš Mikniaus tą automatą ir atidavė jį Pociui.

Partizanai labai tankiai apsilanko pas Miknių Praną, atneša jam maisto produktų, mėsos bei drabužių. Š. m. pavasarį partizanai Mikniui atnešė moterišką paltą, kurį jo žmona atnešė mano motinai persiūti ir aiškino, jog tą paltą jai atnešė partizanai. Taip pat atnešė juodą kostiumą, kurį ji persiuvo savo sūnui; dvi sukneles – vieną mėlyną, kitą rudą, o š. m. rugpjūčio mėn., kada buvo paimtas sviestas iš sunkvežimio, partizanai Mikniui davė 50 kg sviesto, kurį jis pardavė turguje Kaltinėnuose ir Skaudvilėje. Pas Miknių tankiai užeina prtz. broliai Kmitai, Jokubauskas, Juškys Povilas ir Mėlynis Povilas. Miknius Pranas yra ne tik partizanų rėmėjas, bet ir ryšininkas. 1946 m. kovo mėn. pas Miknių buvo broliai-partizanai Kmitai, Juškys Povilas, broliai Mėlyniai. Miknius ėjo į kaimą ir sužinojo, jog į Nuomininkus atvažiavo automašina su milicija (stribais). Jis atėjo į namus ir apie tai pranešė partizanams ir partizanai iš jo išėjo. Apie tai man pasakojo pats Miknius.

Kitą kartą gegužės mėn. pas Miknių Praną lankėsi broliai-partizanai Kmitai, Juškys Povilas, Dobrovolskis, Mėlynis. Miknius Pranas buvo Nuomininkų k. apylinkės kanceliarijoje. Tuo metu į Nuomininkus atvažiavo milicija (stribai). Miknius Pranas tuoj pat atėjo ir pranešė partizanams apie tai ir partizanai išėjo. Apie tai pats Miknius man pasakojo.

Š. m. (1946 m.) kovo mėn. partizanai sumušė ir apiplėšė Pasausalio apyl. tarybos pirmininką Bartkų ir sekretorių Martinkų.

<...> 1946 m. kovo mėn. Mėlynio būrio partizanai buvo pas Miknių Praną. Miknius vakare užėjo pas mus ir man pasakė, jog eis pas partizanus ir pasakys, kad pirmininką Bartkų ir sekretorių Martinkų atvestų prie tvarkos. Čia buvo ir mano broliai Romualdas ir Bronius ir jis juos įkalbinėjo paimti į rankas Vacį Martinkų ir Bartkų, kadangi jie atsidavę sovietų valdžios žmonės. Mano broliai pritarė jam ir išėjo pas partizanus, kurie tuo metu buvo Mikniaus namuose. Ten jie visi kartu susikalbėjo ir nuėjo pas Martinkų ir Bartkų.

Šiame užpuolime dalyvavo: mano broliai-partizanai Romualdas ir Bronius; broliai Žiauberiai: Pranas ir Kleopas; Šneideris Stasys; Šneideris Jonas; Jakubauskas Antanas; Dobrovolskis Bronius; Mėlyniai: Jonas ir Povilas; Miknius Pranas; Kmitai: Antanas ir Edmundas; Pocius Bronius, Juozo (ginkluotas automatu).

Be to, šiame užpuolime dalyvavo Miknius Pranas, Domo, ginkluotas su savo automatu. Partizanai sumušė ir apiplėšė Bartkų ir Martinkų. Juos mušė: Pocius Bronius (jis pats apie tai man gyrėsi), Žiauberis Kleopas ir Dobrovolskis.

Mano broliai ir visi kiti plėšė turtą, krovė ir vežėsi. Tada partizanai iš Bartkaus ir Martinkaus atėmė šautuvus, paėmė Martinkaus arklį, vežėčias, grūdus, miltus, mėsą bei drabužius ir viską vežimu atvežė pas Miknių Praną ir visi prtz. nuėjo pas jį, o mano broliai ir Žiauberis Kleopas atėjo pas mus ir man pasakojo, kaip jie mušė Bartkų ir Martinkų, kaip atėmė iš jų šautuvus ir juos apiplėšė. Po to visi partizanai gėrė degtinę ir linksminosi pas Miknių Praną. Ten linksminosi ir mano broliai. Po to iš Mikniaus partizanai perėjo pas Pocių Bronių, ten praleido parą laiko ir iš Pociaus išėjo į Butvilų k. pas Jonutį Joną.

<...> Užvakar – š. m. gruodžio 28 d. mano tėvas Kelpša Bronius, Stasio, sulaikytas Kražių MVD Didmedžio k., kur jis slapstėsi, kaip gyvenantis ne savo valsčiuje ir neprisiregistravęs.

Iki šiol mano tėvas nuo 1945 m. gegužės mėn. slapstėsi ir palaikė tamprų ryšį su partizanais. Būtent jis užsiiminėjo daugiausia dokumentų padirbinėjimu partizanams. Jis turi tris apvalius antspaudus su herbais Kražių vlsč. MVD sk., Kaltinėnų vlsč. MVD sk. ir Tauragės apskr. MVD sk.

Be to, jis užsiiminėjo kvitų valstiečiams gamyba dėl valstybinių prievolių pristatymo. Šiuos suklastotus kvitus mano tėvas yra padaręs:

1. Klemui Juozui iš Didmiškio k., Kražių vlsč.;
2. Jurgelienei Valesei iš Karyznų k, Kražių vlsč.;
3. Pociui Antanui iš Kasčiukų k., Kražių vlsč.;
4. Pociui Juozui iš Kasčiukų k.;
5. Kiviliui Pranui iš Kasčiukų k.;
6. Pociui Kaziui iš Kasčiukų k.;
7. Meleckiui Jonui iš Kasčiukų k.;

8. Kairiui Jonui iš Kasčiukų k.;
9. Meleckiui Juozui iš Kasčiukų k.;
10. Navakauskui Jonui iš Určiniškių k., Kaltinėnų vlsč.;
11. Petrokui Juozui iš Určiniškių k.;
12. Šimkui Juliui iš Vėjų k., Kražių vlsč.;
13. Šimkui Vytautui iš Vėjų k.;
14. Remeikiui Stasiui iš Kasčiukų k. ir daugeliui kitų iš Kražių vlsč.

Mano tėvas dokumentus padarė šiems asmenims:

1. Kobeckiui Broniui, Jono, iš Rezgalių k., Kaltinėnų vlsč. – padarė gim. liudijimą ir pasą;
2. Mėlynauskui Broniui iš Sodelių k., Kražių vlsč. – padarė pasą, ištaisė gim. metus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
3. Karosui Jonui, Jono, iš Sodelių k. – padarė metrikus ir pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
4. Partizanui Pociui Broniui, Juozo, iš Nuomininkų k. – padarė pasą, pakeitė pavardę iš Pociaus į Rocių;
5. Partizanui Žiauberiui Kleopui iš Lenkvičių k., Kražių vlsč. – padarė pasą;
6. Partizanui Žiauberiui Pranui, Vlado, iš Lenkvičių k. – padarė pasą;
7. Jakubauskui Antanui iš Karoblio k., Skaudvilės vlsč. – padarė pasą;
8. Martinkui Juozui, Juozo, iš Antininkų k., Skaudvilės vlsč. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
9. Vladykai Pranui, Prano, iš Tujainių k., Skaudvilės vlsč. – padarė 1944 m. gimimo pažymėjimą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
10. Pundinui Juozui, Vlado, iš Tujainių k. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
11. Valantinui Mečislovui, Jurgio, iš Girdiškių k. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
12. Bunokui Antanui, Alekso, iš Nuomininkų k. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
13. Vismantui Broniui, Adolfo, iš Kanapukų k., Kaltinėnų vlsč. (mano pusbrolis) – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
14. Vedeikiui Petrui, Baltramiejaus, iš Rezgalių k., Kaltinėnų vlsč. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
15. Steponkui Stasiui, Stasio, iš Vėjų k., Kražių vlsč. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
16. Steponkui Vincui, Stasio, iš Vėjų k. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
17. Kaučikui Antanui, Antano, iš Kasčiukų k., Kražių vlsč. – padarė pasą, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
18. Mikavičiui Romualdui, Jono, iš Nuomininkų k. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;
19. Kasmauskui Pranui iš Nuomininkų k. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;

20. Vyšniauskui Broniui, Petro, iš Nuomininkų k. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę;

21. Martinkui Toniui iš Balų k., Skaudvilės vlsč. – padarė metrikus, kad nereiktų eiti į rusų kariuomenę.

R. K. p a s t a b a: likusios 15 pavardžių – beveik neįskaitomos. Kai kurios čia ir kitur minimos pavardės, vardai gali būti užrašyti netiksliai, kadangi daugelis rusiškų pavardžių, vietovių pavadinimų okupantų tardytojų užrašyti klaidingai, o kaip ir kur patikslinti, verčiant į lietuvių kalbą, ne visada įmanoma.

<...> Man visa tai žinoma dėl to, kadangi mano tėvas Kelpša Bronius 1945 ir 1946 metų pradžioje šiuos dokumentus padirbinėjo namuose ir aš viską mačiau. O kada jis ėmė slapstytis, mano motina tankiai pas jį eidavo ir man pasakojo, kur jis slapstosi ir kam padirbinėja dokumentus. Be to, Pocius Antanas iš Kasčiukų k. ateidavo pas mus ir apie tai pasakodavo. Apie tai pasakojo ir Šimkus Julius iš Vėjų k., kur mano tėvas slapstėsi.

Pirmiausia mano tėvas slapstėsi pas Šimkų Julių Vėjų k. iki 1946 m. rugsėjo mėn. Jis ten padirbinėjo dokumentus ir mūrijo pečių, gamino lentutes. Partizanai jį labai gerbė ir žadėjo jam suteikti pirmą vietą, jeigu tik ateis kita valdžia. Visa tai jam žadėjo Žiauberis Kleopas, vakarojant pas Pocių Antaną Kasčiukų k. 1946 m. gegužės mėn., kur dalyvavo apie 50 partizanų. Ten buvo ir mano broliai Romualdas ir Bronius. Toje vakaronėje dalyvavo Mėlynio Povilo-*Burmistro* partizanai ir Montvydo Leopoldo-*Žemaičio* būrys.

Pradžioje ten vyko susirinkimas, kalbėjo Montvydas, Mėlynis ir kt. partizanai. Jie kalbėjo apie greit prasidėsiantį karą, apie tai, jog Lietuvoje šeimininkaus anglai ir amerikiečiai. Po susirinkimo vyko pasilinksminimas, šokiai. Ten dalyvavo: Pocius Antanas; Pociutė Antanina (Antosė) – Mykolo Pociaus duktė iš Kasčiukų k.; Remeikaitė Jadvyga, Antano, iš Kasčiukų k.; Pociutė Stasė, Juozo, iš Kasčiukų k. ir jos tėvas; Mikavičiutė Vlada iš Nuomininkų k.; Mikavičiutė Natalija iš Nuomininkų k.; Šimkutė Jadvyga (Jadzė) ir jos tėvas Šimkus Julius iš Vėjų k.; Monstvilaitė Jadvyga iš Určiniškių k.; Steponaitytė Lena iš Vėjų k.; Pocius Mykolas iš Kasčiukų k.; Žymantas Zenonas ir jo dukra Bronė iš Vėjų k.; Mikavičiai: Romualdas, Zenonas ir Vincas iš Nuomininkų k.

Apie tai man pasakojo mano brolis Romualdas ir Mikavičius, kada jie grįžo iš vakaronės, užsuko pas mus.

Š. m. rugsėjo mėn. mano tėvas pradėjo slapstytis pas Meleckį Joną Kasčiukų k., pas Pocių Juozą, pas Kivilį Antaną Kasčiukų k. ir pas Klemą ar Klevelį Juozą, gyv. Didmedžio k., Kražių vlsč.

<...> 1946 m. gruodžio 4 d. Juškio Stasio namuose Nuomininkų k. kareiviai nušovė partizaną Juškį Povilą-*Bagočių* – Stasio brolį. Jis tada ryte užėjo pas brolį užsakyt pusryčius trims partizanams. Su juo kartu dar buvo du broliai Kmitai: Antanas ir Edmundas. Jie tuomet buvo pas pirmininką Miknių Praną.

<...> Navickaitė Jadvyga (Jadzė) 1946 m. pradžioje dirbo pas „buožę“, vėliau tapusį partizanu – Pocių Bronių, Juozo, Nuomininkų k. Dar iki to jos draugės Radvilavičiūtės Stasės iš Butkaičių k. žodžiais tariant, Navickaitė Jadzė palaikė ryšį su partizanais. Ji pas kažką tai dirbo Butkaičių k. ir pas tą šeimininką ateidavo partizanai. Kada Navickaitė perėjo dirbti pas Pocių Bronių, tuomet ji čia užmezgė artimą ryšį su partizanais, kadangi pas Pocių nuolat būdavo partizanai. Pradžioje ji buvo Pociaus Broniaus sugyventinė, o

po to jos kavalieriumi tapo prtz. būrio vadas Mėlynis Povilas-*Burmistras*.

Navickaitė buvo ir partizanų ryšininkė. Kartą š. m. liepos mėn. keletas partizanų miegojo daržinėje pas Mikavičius (Romualdą, Zenoną, Vincą). Navickaitė, pamačiusi, jog atvažiavo mašina į Nuomininkų k. su milicija (stribais), iškart bėgte nubėgo pas Mikavičius ir pranešė apie tai partizanams, kurie tuoj pat pasitraukė. Apie tai man kitą dieną pasakojo pati Navickaitė.

Š. m. rugsėjo mėn., kada pas mus atvyko grupė Kaltinėnų MVD pareigūnų areštuoti mano brolio, tuo metu pas Pocių Bronių buvo daug partizanų, jie šventė Broniaus gimtadienį. Ten buvo prtz. broliai Žiauberiai, trys broliai Kmitai, Juškys Povilas, broliai Mėlyniai ir kt. Navickaitė Jadvyga tada vaikščiojo aplink ir stebėjo milicijos (stribų) pasirodymą. Užėjusi pas Mikutį Stepą, Navickaitė iš pastarojo sužinojo, jog pas mus yra grupė MVD-istų, kurie areštavo mano brolį. Sužinojusi apie tai, Navickaitė nubėgo pas Pocių Bronių ir pranešė ten esantiems partizanams, kurie netrukus iš Pociaus namų pasitraukė. Apie tai aš sužinojau iš Pudževaitės Jadzės – mano brolio Broniaus panelės, kuri tuo metu buvo pas Mikutį Stepą. Navickaitė jos paklausė ar nėra milicijos (stribų) ir, kada Pudževaitė pasakė, jog pas mus yra milicija (stribai), ji iškart nubėgo pas Pocių ir pasakė.

Pudževaitė dabar gyvena Košių k., Skaudvilės vlsč. Tą dieną, kada areštavo mano brolį Bronių, MVD grupė atėjo pas Pocių Bronių areštuoti jo, bet jo nerado namuose, kadangi jis išbėgo kartu su partizanais. Navickaitė pasiliko namuose. Vakare Pocius Bronius grįžo į namus, Navickaitė jam pasakė, jog buvo atėję jo areštuoti. Tada Pocius susiruošė ir kitą dieną jis kartu su Navickaite išėjo į būrį, išsiveždamas su savimi visą ūkį.

<...> Apie Pociaus Broniaus veiklą partizanų būryje aš jau pasakojau anksčiau. Būryje jis turėjo *Džiubo* slapyvardį. Navickaitė Jadvyga taip pat su Pociumi nuo 1946 m. rugsėjo mėn. ir šiuo metu iki jos sulaikymo ji dalyvavo Mėlynio Povilo vadovaujamame partizanų būryje. Ji daugiausia gyveno pas Jakutį Joną Butvilų k. Ji aptarnavo partizanus: skalbė jų drabužius, ruošė maistą ir kartu su jais vaikštinėjo. Pavyzdžiui, ji su partizanais laikėsi pas Venerskį Juozą Butvilų k., pas Pocių Antaną kartu su Pociumi Broniumi, Mėlyniu ir kt. Š. m. gruodžio mėn. lankėsi pas Pocių Juozą vakaronėje, šį mėnesį lankėsi pas Kivilį Antaną Kasčiukų k. Apie tai man pasakojo mano brolis Kelpša Romualdas per Kalėdas, kada buvo atėjęs į namus.

Partizanų rėmėjas Višpulskis Bronius iš Nuomininkų k. palaikė tokį pat ryšį su partizanais kaip ir Miknius Pranas. Partizanai labai tankiai lankėsi pas Višpulskį, jie jam davė 50 kg sviesto, kada apiplėšė tą automašiną. Kada apiplėšė Budreckį Pluščių k., Kražių vlsč., š. m. gegužės mėn. Višpulskiui jie taip pat davė 1 cnt grūdų, pusę cnt miltų ir mėsos.

Iš liudininkės Šileikienės Zosės, Broniaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV per vertėją BIELIAUSKĄ. 1947 m. sausio 23 d. Kaltinėnai.

<...> Gerai pažįstu Vasiliauskaitę Juzę iš Nuomininkų k. – nuo pat vaikystės, santykiai tarp mūsų normalūs. 1945–1946 m. žiemą pas mus į namus užėjo partizanas Kmita Edmundas (rus. originale – Almondas), Butvilų k. gyventojas, kuris pokalbio metu su mano broliais-partizanais šiuo metu pasakė, jog Vasiliauskas Juozas ir jo dukra Vasi-

liauskaitė Juzė palaiko ryšį su partizanais, aprūpina juos maisto produktais, savo namuose suteikia jiems prieglobstį, renka ir perduoda partizanams juos dominančias žinias, ką girdėjau aš pati. Be to, 1946 m. gegužės mėn. aš kartu su Vasiliauskaite iš Kaltinėnų ėjome namo ir pokalbio metu pastaroji papasakojo, jog ji turi kavalierių-partizaną Šneiderį Joną iš Butvilų k., kuris pas ją tankiai ateina ir nakvoja.

1946 m. rudenį aš nuėjau pas Vasiliauską Juozą dėl pinigų, kuris mano motinai turėjo sumokėti už drabužių siuvimą. Priėjusi prie namo, aš pamačiau palei langą kambaryje sėdinčius partizanus ir pats Vasiliauskas, pastebėjęs mane ateinant, išėjo į lauką ir pasakė, kad į kambarį neičiau, nes yra žmonių iš miško. Pasakė, jog pinigų dabar neturi ir aš grįžau į namus.

Kiek aš pastebėjau per langą, viduje galėjo būti apie penkis partizanus. Kaip jie buvo ginkluoti, nemačiau. Iš jų atpažinau tik Kmitą Edmundą.

Iš NUTARIMO dėl tardymo medžiagos atskyrimo iš bylos Nr. 13691

1947 m. sausio 25 d. Tauragė

Aš, Tauragės apskr. MVD sk. tardytojas j. ltn. SELIVERSTOV, peržiūrėjęs tardymo (baudž. bylą) Nr. 13691 kaltinamojo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ **Pociaus Broniaus, Juozo**, ir kitų, iš viso 4-ių asmenų kaltinamų pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“, RADAU: Pagal kaltinamojo Pociaus parodymus „praeina“ kaip nac. „banditų“ būrio nariai:

1. **Rudaitis Kajetonas-*Pilinas*, *Kaziukas***, 22 m. amž., Kasčiukų k. Kražių vlsč. Raseinių apskr. gyventojas;

2. **Grybas Juozas-*Šermukšnis***, 28 m. amž., Kasčiukų k. gyventojas;

3. **Kmita Antanas, Prano-*Uosis*, *Šarūnas***, 30 m. amž., Butvilų k. Skaudvilės vlsč. Tauragės apskr. gyventojas;

4. **Kmita Edmundas, Prano-*Evaldas*, *Liepa***, 25 m. amž., Butvilų k. gyventojas;

5. **Kmita Andrius, Prano-*Aušra***, ***Audra***, ***Aidas***, 22 m. amž., Butvilų k. gyventojas;

6. **Šneideris Stasys, Jono-*Ginčas*, *Varguolis***, 24 m. amž., Kasčiukų k. gyventojas;

7. **Šneideris Jonas, Juozapo-*Tankistas*, *Pomidoras*, *Daktaras*, *Didenis***, 29 m. amž. Kasčiukų k. gyventojas (sulaikytas 1947 05 30);

8. **Žiauberis Kleopas-*Anglas*, *Burmistras*, *Linksmas Brolis***, 35 m. amž., Lenkvičių k. Kražių vlsč. gyventojas;

9. **Žiauberis Pranas-*Miškinis*, *Alksnis*, *Pinigaitis***, 37 m. amž., Lenkvičių k. gyventojas;

10. **Verlingis Steponas**, 30 m. amž., iš Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr.;

11. **Jokubauskas Antanas-*Vilkas***, 30 m. amž., iš Sodalės k., Kražių vlsč.;

12. **Bagdonas Juozas, Jurgio-*Akis***, 27 m. amž., Paežerio k. Skaudvilės vlsč. gyventojas;

13. **Mažeika Leonardas** (**Leonas**)-***Papaša***, 39–40 m. amž., Butvilų k. Skaudvilės vlsč. gyventojas;

14. **Mažeika Juozas**, 45–46 m. amž., Butvilų k. gyventojas;

15. **Miknius Stasys-*Stambuolis***, 25 m. amž., Pakarčemio k. Kaltinėnų vlsč. gyventojas;

16. **Budginas Vladas-*Drąsutis***, 24 m. amž., Pakarčemio k. gyventojas;

17. **Meleckis Stasys, Jono**, 16 m. amž., Nuomininkų k. Kaltinėnų vlsč. gyventojas;

18. **Zuikis Jonas, Petro**, 35 m. amž., Požerūnų k. Skaudvilės vlsč. gyventojas.

NUTARTA: tardymo medžiagą, pirmiau minėtų asmenų, iš tardymo bylos Nr. 13691 atskirti į atskirą tyrimo medžiagą, paskelbiant pastarųjų paiešką.

Pasirašo: j. ltn. SELIVERSTOV

Iš liudytojo Rimkaus Juozo, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1907 m. Ganypravos k., Kaltinėnų vlsč., Tauragės apskr.

Apklausą vykdo Kaltinėnų vlsč. MVD sk. oper. įgaliotinis ltn. RODSKIN per vertėją BIELIAUSKĄ. 1947 m. sausio 27 d. Kaltinėnai.

<...> Partizanai pas mane buvo 1946 m. lapkričio mėn. 3–4 d., 10 val. vakaro, išdaužė langą ir per jį sulindo į vidų, nes lauko durys buvo užsklęstos. Jie buvo ginkluoti: vienas su automatu (automatas su rageliu), vienas su pistoletu – jį vadino *Daktaru*, o kiti trys buvo ginkluoti šautuvais.

Jie iš manęs pareikalavo arklio ir pakinktų. Kada aš jiems pasakiau, kad arklys ganosi lauke, tada jie dviese mane nusivedė į lauką ieškoti arklių, bet mano arkliai buvo uždaryti daržinėje.

Kada jie dar buvo kambaryje, pareikalavo arklio, kuris priklausė Kaltinėnų milicininkui (stribui) Šajevui Arsenijui, kuris buvo pas mane, kada aš Šajevui dirbau žemę.

Partizanai paėmė iš manęs du arklius, bričkelę, dvejus pakinktus, penkias avis, trejas kelnes, pilkos spalvos kostiumą, tris galvos apdangalus, odinę kepurę, vyriškus batus, moteriškus tuflius, keturis maišus miltų, dvi vyriškas palaidines, amerikoniško audinio – kirptą su sagomis, mano pasą, laikiną karinį bilietą ir pieno valstybinės prievolės kvitus 160-iai litrų.

Iš partizanų aš nieko neatpažinau, kadangi jie man žibintuvėliu švietė į akis ir buvo dar parbloškę ant žemės. Vieną partizaną, kuris buvo lauke, jie vadino *Anglu*.

Kostiumą man siuvo 1945 m. Kaltinėnuose siuvėjas Pocius Antanas, kuris galėtų patvirtinti, jog tai mano kostiumas. Taip pat galėtų patvirtinti, jog tai mano kostiumas, Kaltinėnų milicijos milicininkas Šajev Arsenij ir Gudaitis Juozas iš Ganypravos k.

Iš Šneiderio Jono, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1923 m. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MGB sk. j. ltn. SELIVERSTOV, dalyvaujant Tauragės apskr. prokurorui STANEIKAI per vertėją MITIUKOV'ą. 1947 m. vasario 27 d. Tauragė.

<...> Po Lietuvos „išvadavimo" iš vokiškųjų grobikų, aš gyvenau ir dirbau Pluščių k., Kražių vlsč. pagal sutartis pas dvarponę Určinienę, kuri 1944 m. pabėgo kartu su vokiečiais.

Tame dvare išdirbau iki 1945 m. sausio mėn., o po to buvau pašauktas į Raudonąją armiją, iš kur 1945 m. balandžio mėn. dezertyravau, grįžau į namus ir gyvenau Visgaudų k., Kražių vlsč. kartu su motina, bet bijodamas sovietų valdžios persekiojimo, kurį laiką gyvenau nelegaliai.

1945 m. liepos mėn. mano brolis-partizanas Šneideris Stasys, sužinojęs apie mano dezertyravimą iš sovietinės armijos, atėjo pas motiną į namus, kur aš buvau. Kartu su juo atėjo ir dar du broliai Žiauberiai: Kleopas ir Pranas – Lenkvičių k. gyventojai, ginkluoti

vokiškais šautuvais, ir mane jie įkalbėjo eiti kartu su jais į būrį ir aš išėjau su jais kartu ir taip nuo tada iki sulaikymo buvau partizanų būryje.

Jokios priesaikos aš nedaviau, kadangi pradžioje kaip po tokių organizuotų būrių nebuvo, taip pat ir vadų. Per visą tą mano buvimo laiką būryje turėjau šiuos slapyvardžius: *Tankistas*, *Pomidoras*, *Daktaras* ir paskutinis – *Didenis*.

Pastovios sudėties mūsų būrys nebuvo, tankiai persigrupuodavom, todėl ir vadai būrio buvo nepastovūs. Pirmasis mūsų būrio vadas buvo Milkintas Stasys-*Alksnis*, *Andrius*, *Vasaris*, *Liepa* iš Nemakščių vlsč., Raseinių apskr. Antras būrio vadas buvo Jakubauskas Antanas-*Vilkas*, trečias – Mėlynis Povilas-*Beržas* iš Nemakščių vlsč., o paskutiniu metu mes susiskaldėm į smulkias grupes ir vadų neturėjome.

Mūsų partizanų būrį sudarė šie kovotojai:

1. **Mėlynis Povilas**-***Beržas*** iš Milžavėnų k., Skaudvilės vlsč.;
2. **Jokubauskas Antanas**-***Vilkas*** iš Sodalės k., Skaudvilės vlsč.;
3. **Mažeika Leonas** (**Leonardas**)-***Papaša*** iš Butvilų k., Skaudvilės vlsč.;
4. **Kmita Edmundas, Prano**-***Evaldas***, ***Liepa*** iš Butvilų k.;
5. **Kmita Andrius, Prano**-***Šermukšnis***, ***Aušra*** iš Butvilų k.;
6. **Kmita Antanas, Prano**-***Uosis*** iš Butvilų k.;
7. **Orlingis Steponas**-***Dragūnas*** iš Adakavo k., Skaudvilės vlsč.;
8. **Šneideris Stasys, Juozo**-***Ginčas***, ***Varguolis*** iš Pluščių (Kasčiukų) k., Kražių vlsč.;
9. **Žiauberis Kleopas**-***Anglas***, ***Burmistras***, ***Linksmas Brolis*** iš Lenkvičių k., Kražių vlsč.;
10. **Žiauberis Pranas**-***Miškinis***, ***Alksnis***, ***Pinigaitis*** iš Lenkvičių k.;
11. **Mockus Stasys**-***Broškis***.

Iš NUTARIMO priimti bylą savo žinion

1948 m. vasario 12 d. Tauragė

Aš, vyr. tardytojas Tauragės apskr. MGB sk. kap. GLASOV, peržiūrėjęs baudž. bylą Nr. 13691 kaltinamojo **Pociaus Broniaus, Juozapo**; **Šneiderio Jono, Juozapo** ir kt., iš viso 5-ių asmenų, kaltinamų pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–11 ir 17–58–1„a“, RADAU:

Baudž. byla Nr. 13691 užbaigta 1947 m. kovo 3 d. ir 1947 m. kovo 22 d. buvo perduota LSSR MVD Karo tribunolui išklausyti ją uždarame teismo posėdyje.

Byla Kariniame tribunole buvo išklausyta 1947 m. liepos 23 d., rugpjūčio 21 d., spalio 26 d. ir gruodžio 14 d. Bet dėl to liudininkai, esantys byloje, Karo tribunolo salėje posėdžių metu nepasirodė, o kaltinamieji: Pocius, Šneideris ir kt. nuo anksčiau jų duotų parodymų parengtinio tardymo metu atsisakė, dėl to tardymo byla per vienuolika mėnesių, būdama be judėjimo LSSR MVD Karo tribunole, buvo grąžinta pertardymui į Tauragės apskr. MGB sk.

Priimant dėmesin, jog Pociaus, Šneiderio ir kt. įvykdyti nusikaltimai patenka į numatomus RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 17–58–1„a“, vadovaujantis LSSR MVD Karo tribunolo apibendrinimu ir RSFSR str. 110, nutariau: kaltinamųjų Pociaus Broniaus, Juozo; Šneiderio Jono, Juozo, ir kt. baudž. bylą Nr. 13691 (20680/3), iš viso 5-ių asmenų, priimti savo žinion ir pradėti papildomą tardymą.

Šio NUTARIMO kopiją paruošti stebinčiam prokurorui.
Pasirašo: Tauragės apskr. MGB sk. tardytojas kap. GLASOV

LYA (KGB arch.) Iš Pociaus Broniaus ir kt. 5-ių kaltinamųjų baudž. bylos Nr. 20680/3, f. K-1, ap. 58. Pradėta 1946 m. lapkričio mėn.

Iš Pociaus Broniaus, Juozo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės apskr. vyr. tardytojas kap. GLAZOV per vertėją STASEVIČIŲ. 1948 m. kovo 5 d. Tauragė.

<...> 1946 m. rugsėjo 4 d. aš išvažiavau į Kelmės turgų vienu arkliu parduoti karvę ir arklį. Tos pačios dienos vakare nuvažiavau į Šiaulius ir nusipirkau aulinius batus ir paltą.

1946 m. rugsėjo 6 d., grįždamas į namus, nepriėjus iki namų kilometro ar dviejų, man pasakė, jog mano ūkis iškonfiskuotas. Atėjęs į namus, aš pamačiau – visos namo durys atlapos, namai tušti, į vidų aš net neįėjau, kadangi buvo naktis, nuėjau į tuščią daržinę.

Ryte išvažiavau į Klaipėdą, kur bandžiau įsidarbinti amatų mokykloje, bet be pažymėjimo iš valsčiaus vykdomojo komiteto manęs nepriėmė. Tada pradėjau slapstytis Klaipėdos ir Pagėgių apskrityse pas įvairius valstiečius, gyvendamas nelegaliai iki sulaikymo, t. y. iki 1946 m. gruodžio 26 d. Tą dieną apie 3-ią val. dienos aš išėjau į Nuomininkų k. pas apylinkės pirmininką Miknių Praną dėl paso pratęsimo. Atėjus prie kaimo, pasigirdo kareivių šūkavimai, aš atpažinau, jog jie iš Kaltinėnų MGB garnizono. Bijodamas arešto, numečiau paltą ir puoliau bėgti ir taip vejamas bėgau apie du kilometrus, nekreipdamas dėmesio į daugkartinius šūksnius „Stoj!“ bei atidengtą į mane šautuvų ugnį ir taip buvau priverstas pasiduoti. Po to buvau pristatytas į Kaltinėnų MVD skyrių, o ryte pervežtas į Tauragės apskr. MVD skyrių.

<...> Sulaikant jokio ginklo aš neturėjau ir jo iš manęs nepaėmė, bet prie manęs kareiviai aptiko tuščiuose Višpulskio Simo namuose po daržovių lapais prie namo sienos rusišką automatą su apvaliu disku. Kam jis priklausė, aš nežinau.

Kada mane sulaikė ir vedė pro tą Višpulskio namą, tada kareiviai ir surado tą automatą po vėtralaužom... Apie automatą kareiviams aš nieko nesakiau.

Tardytojas reikalauja sakyti tiesą. Jis teigia, jog automatas buvo Pociaus ir jis parodė, kur jis buvo paslėptas, bet Pocius atkakliai ginasi, jog automatas ne jo ir jis neparodė kur tas automatas paslėptas. Tardytojas klausia ar Pocius pažįsta Praną Noreiką, kuris dalyvavo jį suimant. Pocius atsakė teigiamai. 1948 m. vasario 28 d. apklausoje Noreika parodė, jog Pocius pradžioje bandė slėpti savo tikrąją pavardę, pateikė savo fiktyvų pasą ir, kada buvo išaiškintas, buvo priverstas prisipažinti, jog jis yra „banditas“ ir turi paslėpęs automatą.

<...> Aš visa tai neigiu: partizanų būryje nebuvau, ginklo neturėjau ir vietos kur paslėptas automatas, aš neparodžiau.

Tardytojas pateikia klausimą: „1946 m. gruodžio 27 d. apklausoje jūs parodėte, jog turėjote automatą, priklausėte Mėlynio Povilo „gaujai“ ir iki išėjimo į „gaują“ palaikėte tamprų ryšį su „banditais“. Kodėl jūs dabar kalbate ne tiesą?“

<...> Pirmoje apklausoje 1946 m. gruodžio mėn. aš pasakojau „ant savęs“ išgalvotą istoriją, kad dalyvavau partizanų būryje ir turėjau ginklą-automatą, kadangi mane mušė

kareiviai kada sulaikė, kad aš nuo jų bėgau ir jie mane ilgai persekiojo. Bijodamas mušimo ir apklausose todėl daviau išgalvotus parodymus.

Per parengtinį tardymą Tauragės apskr. MVD ir MGB skyr. manęs apklausų metu nemušė ir jokių grasinimų iš tardytojų nepatyriau.

1946–1947 m. parengtiniuose tardymuose parodymus aš daviau be jokios prievartos iš tardytojų pusės, bet mano parodymai parengtiniuose tardymuose buvo išgalvoti. Bijojau mušimų apklausų metu, todėl daviau išgalvotus parodymus.

Tardytojas klausia: „Kodėl jūs apklausose davėte parodymus, kurie sutapo su prieš tai areštuotojo Kelpšos Broniaus parodymais, kuriuos taip pat patvirtino areštuotasis Šneideris Jonas? Kaip jūs visa tai galėtumėt paaiškinti?“

<...> Kodėl mano parodymai sutapo su Kelpšos Broniaus ir Šneiderio Jono parodymais, paaiškinti negaliu, nors kaip pirmąjį, taip ir kitą aš pažįstu.

Tardytojas klausia: „Kodėl jūs LSSR Karo tribunolo posėdyje 1947 m. gruodžio 14 d. pareiškėte, jog jus per parengtinį tardymą mušė?“

<...> Aš Karo tribunolo posėdyje nepareiškiau, jog mane mušė parengtinio tardymo metu.

Tardytojas klausia: „Jums skelbiamas išrašas iš jūsų parodymų teisme nuo 1947 m. gruodžio 14 d. (lapas Nr. 9 iš teismo posėdžio protokolo) ...jog jį privertę pasirašyti ant švarių blankų, mušę, iškraipę jo parodymus... Ką jūs dabar pasakysite?“

<...> Tokių parodymų aš nedaviau ir teisme nepareiškiau, jog mane mušė per tardymą. Aš pasakiau, jog mane mušė kareiviai, dėl to kad aš bėgau nuo jų.

Tardytojas klausia: „Kodėl jūs šmeižiate tardymą ir nenorite kalbėti tiesos?

<...> Aš kalbu tiesą, jog partizanų būryje nebuvau, ginklo neturėjau, teisme nepareiškiau, jog mane mušė per parengtinį tardymą.

Iš liudininko Kasmausko Petro, Juozo, parodymų. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MGB sk. vyr. tardytojas kap. GLAZOV per vertėją BIELIAUSKĄ PETRĄ, MYKOLO. 1948 m. vasario 27 d. Kaltinėnai.

<...> Asmeniškai man apie Pociaus Broniaus antisovietinę veiklą nieko nežinoma, kadangi aš tarnavau sovietų armijoje, o Pocius gyveno namuose. Kada aš demobilizavausi, tuomet Pocius Bronius, netrukus po mano grįžimo, 1946 m. rugsėjo mėn. paliko savo ūkį ir išėjo į „gaują“ (prtz. būrį).

Po jo išėjimo į būrį, pagal Šileikienės Zosės kalbą, man tapo žinoma, jog Pocius palaiko ryšį su ginkluota „gauja“. Konkrečiai apie Pociaus Broniaus ryšius su partizanais man Šileikienė nepasakojo, o be to, aš ir nesidomėjau.

1946 m. gruodžio mėn. ar tai lapkričio pabaigoje aš kartu su apylinkės tarybos pirmininku Mikniumi Pranu ir savo broliu apylinkės sekretoriumi Kasmausku Juozu vakare apie 10-tą val. ėjome nuo Višpulskio Simo namų pas Miknių Praną. Tuomet maždaug už 200–300 m nuo Višpulskio namų iš už kampo daržinės į mus atidengė ugnį iš pistoleto,

maždaug iš 50–60 m atstumo nuo mūsų. Maždaug per minutę iššovė į mus 6–7 šūvius paeiliui. Šaudė vienas žmogus, apsirengęs puskailiniais su kalnieriumi. Kada pradėjo švilpti kulkos, mes iškart užėjome už daržinės ir iš po apšaudymo išėjome ir nuėjome pas Miknių Praną, kur prabuvome iki aušros ir paryčiais grįžome į namus.

Grįžus pas Miknių, jis mums pasakojo, jog į mus šaudė Pocius Bronius, nors aš asmeniškai jo neatpažinau, kadangi buvau toliau nuo jo ir stengiausi kaip skubiau pasitraukt į priedangą nuo kulkų, nors iš to atstumo, kur aš buvau, galima buvo atpažinti žmogų. Štai viskas, kas man žinoma apie Pocių Bronių.

Iš liudininkės Navickaitės Jadvygos, Petro, apklausos protokolo. Gim.1928 m. Pesių k., Kaltinėnų vlsč. Apklausą vykdo Tauragės apskr. MGB sk. vyr. tardytojas kap. GLAZOV per vertėją BIELIAUSKĄ PETRĄ, MYKOLO. 1948 m. vasario 27 d.

<...> Pocių Bronių aš pažįstu nuo 1946 m. pradžios, kada jis mane priėmė dirbti pas save į ūkį 1946 m. vasarą, kadangi jis buvo „buožė“ ir laikė nemažą darbo jėgą. Pas jį dirbo Bronius Kelpša, aš ir kiti padieniai darbininkai.

Santykiai tarp mūsų buvo normalūs ir pas jį aš dirbau iki jo išėjimo į partizanų būrį ir kai jis 1946 m. rugsėjo mėn. paliko savo ūkį. Apie jo ryšį su ginkluotu prtz. būriu man žinoma, jog nuo 1946 m. pavasario, kada aš pradėjau pas jį dirbti ūkyje, pas jį tankiai ateidavo nepažįstami žmonės po 6–7 asmenis, nakvodavo, maitinosi, kartais gerdavo.

Po jo motinos mirties, pas Pocių pradėjo dirbti Kelpša Bronius, kuris taip pat susitikinėjo su man nepažįstamais žmonėmis.

Kartais vakarais pas Pocių Bronių ateidavo ginkluoti žmonės, pagal jų elgesį ir pagal Pociaus elgesį buvo matyti, jog tai buvo partizanai, kadangi jie visada įeidavo į atskirą kambarį, kur manęs neįsileisdavo.

Pocius Bronius tankiai išeidavo iš namų su man nepažįstamais žmonėmis, kartais išvažiuodavo su arkliu su man nepažįstamais žmonėmis.

1946 m. rudenį Kelpša Bronius buvo areštuotas, po to labai greitai, maždaug po 4–5 dienų, Pocius Bronius vieną vakarą išėjo iš namų, o po to grįžo maždaug po pusantros valandos. Pasikinkė porą arklių ir pasakė, jog išvažiuoja motoro javams kulti ir išvažiavo. Prieš išvažiuodamas pasakė, kad ūkyje be jo niekas nieko neliestų. Išvažiavęs Pocius daugiau negrįžo. Maždaug po 3–4 dienų naktį į namus pas Pocių atvažiavo 3 pastotės pakinkytos poromis arklių ir laike 3–4 valandų Pocius Bronius su juo atvažiavusiais trimis vyrais susikrovė visą turtą, išsivedė galvijus ir išvažiavo man nežinoma kryptimi.

Prieš išvažiuodamas Pocius man pasakė, jog jis visai išvažiuoja, o aš kur noriu galiu eiti. Dvi pastotės man buvo nežinomos, o trečioje – Pocius. Be to, aš pastebėjau, jog anie du man nepažįstamieji buvo ginkluoti: vienas su automatu, kitas su šautuvu. Po to, kada Pocius paliko ūkį ir išėjo į partizanų būrį, aš taip pat išėjau ir pradėjau dirbti pas kitus ūkininkus. Daugiau aš Pociaus nemačiau.

Kada partizanai lankėsi Pociaus namuose, jis visuomet laikėsi nuošalėje ir nieko daugiau į namą neįsileisdavo, taip pat ir manęs.

Baigdamas galiu pridurti, jog 1946 m. rugpjūčio mėn. gale, kada Pocius Bronius šventė savo gimtadienį, tą dieną visą naktį girtuokliavo apie 10 ginkluotų partizanų.

Iš liudininko Noreikos Prano, Povilo, apklausos protokolo. Gim. 1928 m. Girdiškės k., Skaudvilės vlsč., gyvena Kaltinėnuose Tarvydaitės Bronės, Jono, ūkyje. Apklausą vykdo Tauragės MGB sk. vyr. tardytojas kap. GLAZOV. 1948 m. vasario 28 d.

<...> Pocių Bronių aš pažįstu gerai, mūsų tarpusavio santykiai normalūs. Pocius Bronius iki 1946 m. rugsėjo mėn. gyveno Nuomininkų k, o po to išėjo į „gaują“, 1947 m. sausio mėn. buvo areštuotas.

Apie pil. Pocių Bronių man žinoma, jog jis savo ūkyje naudojo samdomąją jėgą, pas jį dirbo samdiniai Kelpša Bronius ir Navickaitė Jadvyga. 1946 m. rugsėjo mėn. susikrovė savo turtą ir pasislėpė, t. y. perėjo į nelegalią padėtį.

1946 m. gale ar 1947 m. pradžioje, gerai nebepamenu, aš buvau pakviestas kartu su sovietinių-partinių aktyvistų grupe bei „liaudies gynėjais“ („l. g.“) eiti po apylinkes ir tikrinti kaip vykdomas miško medienos paruošų pristatymas. Praeinant Nuomininkų apylinke, Nuomininkų k. mūsų grupė, vadovaujama ltn. KOLESNIČENKO, pastebėjo iš miško išeinant žmogų, kuris, mus pastebėjęs, puolė bėgti. Tai buvo apie 5–6 val. vakaro. Mus lydintieji kareiviai į bėglį atidengė ugnį ir suriko: „Stoj!“ Tada bėglys nusimetė paltą ir nusirengęs toliau ėmė bėgti, bet mūsų grupė ėmė jį toliau persekioti ir už 2–3 km bėglys buvo pagautas. Bėglį aš iškart pažinau. Tai buvo Pocius Bronius, kuris pradžioje bandė neigti savo pavardę, parodė padarytą-suklastotą pasą, bet mano ir kitų buvo atpažintas ir buvo priverstas prisipažinti, jog yra „banditas“.

Kada mūsų vyresnysis ėmė klausinėti kur jo ginklas ir kiti „banditai“, pastarasis atsakė, jog jis iš „gaujos“ prieš dvi dienas išėjęs ir dabar vaikštantis vienas, turi ginklą-automatą, kuris paslėptas Višpulskio namuose, kuriuose šeimininkas negyvena.

Pocius Bronius nusivedė mūsų visą grupę ir parodė, jog prie Višpulskio išorinės namo sienos po bulvienojais paslėptas automatas su apvaliu disku ir baltos spalvos maišelis su šoviniais. Po to Pocius mus lydinčių „l. g.“ (stribų) buvo areštuotas.

Tai ir viskas, kas man žinoma apie Pocių Bronių, kurį sulaikant dalyvavo ltn. KOLESNIČENKO ir MGB kariuomenės kareiviai.

R. K. p a s t a b a: toliau Pociaus Broniaus akistatos su keletu liudininkų: Noreika Pranu, Povilo; Navickaite Jadvyga, Petro; Mikniu Broniumi, Domo; Kasmausku Juozu, Juozo; Kasmausku Petru, Juozo; Višpulskaite-Kasmauskiene Mikalina, Simo.

Tenka pažymėti, jog visų liudininkų duodamus parodymus prieš Pocių jis kategoriškai paneigia, kaip ir anksčiau duotų parodymų jis atsisako motyvuodamas tuo, jog buvo mušamas ir todėl buvęs priverstas duoti klaidingus parodymus.

Iš Šneiderio Jono, Juozo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės MGB vyr. tardytojas kap. GLAZOV per vertėją STASEVIČIŲ. 1948 m. kovo 4 d. Tauragė.

<...> Aš buvau sulaikytas 1947 m. sausio 28 ar 30 d. po pietų pil. Kinderienės namuose, gyvenančios Antininkų k., Skaudvilės vlsč. Kartu su manimi buvo sulaikytas ir Kmita Antanas-*Uosis, Šarūnas*. Mes abu su Kmita ryte dar saulei tekant atėjome pas Kinderienę į namus perdienavoti ir pailsėti. Toliau norėjome eiti, kad mūsų nepastebėtų gyventojai. Kada atėjome į namą, viduje buvo vieni vaikai, mes su Kmita nutarėme pasilikti ir laukti šeimininkų. Bebūnant kambaryje pas Kinderienę, apie antrą valandą atėjo pil. Vaitkus, kuris pradėjo šerti galvijus, ruošė malkas ir kitus namų darbus dirbo.

Kadangi šeimininkės Kinderienės nebuvo namuose, mes jos nematėme ir nežinau kur ji buvo. Kada Vaitkus užsiiminėjo namų ruošos darbais ir išėjo į lauką, paskui jį, kad nepabėgtų, išėjo pažiūrėti ir Kmita Antanas. Tuo pačiu Kmita privalėjo sekti ir kareivius, kad mūsų neareštuotų arba nenušautų.

Apie pirmą val. dienos į kambarį įbėgo Kmita ir pasakė, jog eina kareiviai, reikia bėgti. Kada jis išbėgo į lauką, į jį tuo metu pasipylė šūviai, čia pat į kambarį su malkomis įėjo ir Vaitkus, o jam iš paskos įėjo ir kareivis. Aš išėjau į lauką, kieme pamačiau jau sulaikytą Kmitą. Taip pat ir aš buvau sulaikytas.

Kada mane suėmė, kambaryje buvo rasti ir paimti šaunamieji ginklai – rusiškas automatas bei šoviniai, kurie buvo paslėpti po lova. Prie automato buvo dar du diskai, paslėpti su 105 šoviniais, diskas su 71 šoviniu buvo prie automato, buvo ir automato ragelis.

Per kratą ūkyje dar buvo rastas rusiškas šautuvas be durklo, kurį aš pats asmeniškai nešiau iki Kaltinėnų kartu su automatu. Kito ginklo kareiviai nerado ir man neaišku ar buvo name daugiau ginklų ar ne. Automatas priklausė Kmitai Antanui, o kam šautuvas, nežinau.

Tardytojas teigia: „Jūs kalbate ne tiesą. Artinantis kareiviams, jūs ruošėtės pasipriešinti ir ruošėtės atidengti ugnį iš automato."

<...> Aš neigiu, jog ruošiausi atidengti ugnį į kareivius, kadangi tuo metu ginklo neturėjau. Automatas, paimtas iš Kinderienės kambario, buvo ne mano, o Kmitos Antano.

Tardytojas paaiškina: „Automatas priklausė jums, su kuriuo jūs buvote „gaujoje", o Kmita turėjo šautuvą. Tardymas reikalauja iš jūsų teisingų parodymų."

<...> Aš jau sakiau, jog automato neturėjau ir prtz. Kmitos būryje nebuvau. Kada aš su juo buvau pas Kinderienę, buvo vienas automatas, šautuvo nemačiau. Daugiau neturiu ką pasakyti.

Apklausa baigta 2-ą val. nakties.

R. K. p a s t a b a: manau, jog tolimesnis Šneiderio Jono apklausos protokolų publikavimas neturi prasmės, kadangi tardomasis visus jam metamus kaltinimus kategoriškai neigia. Kaip beįrodinėtų čekistas-tardytojas prieš tai per parengtinį tardymą duotus Šneiderio parodymus, dabar – per pakartotinį tardymą jis absoliučiai viską neigia. Akivaizdžiai žmogus suprato, jog, kalbėdamas tiesą, tik pablogins savo padėtį, o gindamasis gal dar ką nors išsikovos savo naudai. Nors vargu ar tokia jo įžūli gynybos taktika jam ką nors pagelbės, kadangi tardytojas vadovausis liudininkų parodymais, nesvarbu, kad jis jų parodymus ir kategoriškai paneigia. Jam vis vien surašytas NUTARIMAS dėl pateikto kaltinimo pagal RSFSR BK str. 193–7„b"; 58–1„b" ir 58–11, kuriame jis prisipažįsta tik tai, jog pabėgo iš sovietinės armijos, o visa kita jis paneigia: kaltinimus, jog dalyvavo partizanų būryje, kad turėjo slapyvardžius ir kad dalyvavo ginkluotuose apiplėšimuose.

Iš Kelpšos Bronislovo, Broniaus, apklausos protokolo. Gim. 1929 m. Rezgalių k., Kaltinėnų vlsč., išsilavinimas 5 kl. Apklausą vykdo Kaltinėnų vlsč. MVD sk. vrš. ltn. KULIK per vertėją ŠAJEV. 1948 m. rugsėjo 4 d.

<...> Aš buvau sulaikytas 1946 m. rugsėjo 3 d. savo namuose. Kur šiuo metu yra mano tėvas Kelpša Bronius, aš nežinau, kadangi jis maždaug prieš mėnesį iš namų išėjo ir, kada

aš motinai pasakiau, kad važiuoja į Tauragę stoti į tarnybą, bet kur – nepasakė ir tėvas namo negrįžo.

Iš artimųjų giminių aš turiu motiną, jaunesnįjį brolį ir seserį su kūdikiu, kuri gyvena Rezgalių k. Taip pat turiu giminaitį vyrą mirusios vyresniosios sesers – Dobrovolskį Bronių iš Kilonių k., Kražių vlsč., kuris prie vokiečių tarnavo baudžiamajame batalione. Vokiečiams traukiantis, 1944 m. pasitraukė kartu su jais ir kur jis yra šiuo metu, aš nežinau. Sesers Zosės vyras Šileikis Jurgis, g. 1924 m. Giralių k., Kražių vlsč., šiuo metu tarnauja Raudonojoje armijoje.

Taip, aš pažįstu Jašinską Juozą, jis dirbo Nuomininkų k. pas Jakštą Petrą, o aš pas jo kaimyną Pocių Bronių.

<...> Kiek man žinoma, Jašinskas Juozas 1946 m. liepos mėn. buvo nužudytas partizanų Rezgalių k. 1946 m. liepos mėn. 21 d. sekmadienį aš buvau namuose ir miegojau. Ryte man motina pasakė, jog girdėjusi septynis šūvius netoli namų Antininkų k. pusėje, o kada pirmadienį aš nuėjau dirbti pas savo šeimininką Pocių Bronių, jis man papasakojo viską smulkiai apie Jašinsko nužudymą.

Jašinsko šeimininkas Jakštas Petras apsirengė savo kostiumą ir abu išėjo pas Miknių Praną apsikirpti. Tuo metu pas Miknių buvo Višpulskis Vytautas, Meleckis Stasys, Kasmauskas Petras, Miknius Vytas, Jašinskas Juozas ir Ežerskis Kazys. Jie važiavo į pieno priėmimo punktą Určiniškių kaiman ir pakeliui sutiko du partizanus. Partizanai juos sumušė ir grąžino atgal, o Jašinską sumušę pasiėmė kartu su savimi. Kada partizanai mušė Jašinską, matė Kasmauskas Vincas, kuris ėjo iš pieno punkto.

Po Jašinsko sušaudymo partizanai nuėjo į mišką, o kada prie Jašinsko lavono priėjo Kasmauskas Petras ir Norgaila, tada partizanai grįžo, juos nuo lavono pravijo, o lavoną Jašinsko užkasė toje pačioje vietoje, kur nušovė ir grįžo į mišką.

Iš kur žinoma Pociui Broniui visos smulkmenos apie Jašinsko sušaudymą? Man žinoma, jog Pocius Bronius palaiko ryšį su partizanais, nes pas jį atvažiuoja nepažįstami vyrai dviračiais, taip pat jis man pasakojo, jog Jašinską sušaudė prtz. Bagdonas Juozas-*Akis*.

Pocius man pasakojo, jog Jašinskas lankosi NKVD būstinėje, taip pat dar ir už tai, jog žino apie partizanų apsilankymą pas Jakštą. Gal bijojo, kad jis apie tai nepraneštų, už tai jį ir sušaudė...

<...> Pas mano šeimininką Pocių Bronių partizanai ateidavo grupėmis po 10–15 vyrų, o kartais ir 27 vyrai. Pas Pocių gyvena nelegaliai viena moteris – Rudaitienė ir jos dukra Ona. Jos sūnus Rudaitis Kostantas – partizanas.

<...> Partizanai dar užeina pas Jakštą Petrą, pas Janušą Petrą (pastarasis areštuotas), pas Vasiliauską Juozą Nuomininkų k.

<...> Partizanų rėmėjai partizanams suteikia nakvynę, gamina maistą, taip pat suteikia ir kitą visapusišką pagalbą. Pavyzdžiui, 1946 m. birželio mėn. pas Vasiliauską Juozą namuose lankėsi partizanai. Tuo metu į Nuomininkų k. atvyko „pravesti“ susirinkimo milicija (stribai). Apie tai partizanams pranešė Vasiliausko žmona Vasiliauskienė ir partizanai išėjo į mišką. O kada susirinkimas baigėsi, partizanai vėl sugrįžo pas Vasiliauską. Partizanai taip pat kalba apie greitą anglų ir amerikiečių armijos atėjimą, o jų rėmėjai Pocius ir Vasiliauskas tą patį aiškina kaimo gyventojams.

Man taip pat žinoma, jog partizanai 4 kartus apiplėšė valdiškas pastotes su sviestu,

kuris buvo vežamas iš Kražių sviesto gamyklos į Kaltinėnus. 1946 m. balandžio mėn. sumušė ir atėmė šautuvą iš apyl. tarybos pirmininko Bartkaus ir sekretoriaus Martinkaus, taip pat iš Martinkaus paėmė ir turtą.

<...> Partizanai daugiausia laikosi Radiškės miške, Kražių vlsč. ir kitose vietose. Jie taip pat slepiasi ir pas rėmėjus. Pas Pocių Bronių 1946 m. rugpjūčio viduryje buvo atėję 27 partizanai, tarpe kurių buvo daug nepažįstamų. Jie buvo ginkluoti automatais, šautuvais, granatomis ir septyniais rankiniais kulkosvaidžiais.

<...> Aš taip pat turiu ginklą-rusišką automatą ir naganą. Šiuos ginklus man davė Žiauberis Pranas 1946 m. gegužės mėn. ir liepė juos man paslėpti ir saugoti iki jam jų prireiks. Jie paslėpti prie mano namų Rezgalių k.

KALTINAMOJOJE IŠVADOJE, kuri surašyta 1948 m. birželio 9 d. pagal tardymo bylą Nr. 13691, kaltinamiesiems LSSR Valstybės saugumo ministerija siūlo nuteisti PDL (pataisos darbų lageriu):

Pocių Bronių, Juozo, g. 1929 m. – 10 m.;
Šneiderį Joną, Juozo, g. 1923 m. – 25 m.;
Vasiliauską Juozą, Jurgio, g. 1891 m. – 10 m.;
Vasiliauskaitę Juzę, Juozo, g. 1923 m. – 10 m.;
Juškį Stasį, Prano, g. 1907 m. – 10 m.

PAŽYMA dėl bylos Nr. 13691 motyvų kaltinamųjų nukreipimo: Pociaus, Šneiderio ir kt. – iš viso 5-ių žmonių peržiūrėjimui Ypatingojo pasitarimo prie SSSR Valstybės saugumo ministerijos.

<...> Ryšium su tuo, jog iškviesti liudytojus į Lietuvos pasienio apygardos MVD Karo tribunolą šioje byloje – netikslinga, kadangi tai gali sukelti jiems teroro aktus iš „banditų" pusės, todėl ši byla persiunčiama peržiūrai Ypatingojo pasitarimo (Maskvos trojkai) prie SSSR Valst. saugumo ministerijos.

Pasirašo: LSSR Valst. saugumo ministro pavad. plk. LEONOV

R. K. p a s t a b a: vadinamoji „Maskvos trojka" ne teisdavo, o **paskirdavo** bausmę be jokių liudytojų, teisėjų ir prokurorų. Tai buvo aukščiausio rango trijų čekistų sudaryta kolegija ir, kiek savo nuožiūra vietinė MGB pasiūlydavo, tiek metų ir duodavo „paatostogauti" SSSR MVD Ypatingojo režimo lageryje.

LYA (KGB arch.) **Kalvaičio Juozo, Vinco**, ir kt. iš viso 4-ių asmenų baudž. byla Nr. 132, arch. Nr. 21914/3. Pradėta 1950 m. spalio 20 d.

NUTARIMAS – priimti bylą savo žinion. Tvirtina LSSR MGB Tardymo dalies sk. vrš. pplk. FRAIMOVIČ. 1950 m. lapkričio 15 d.

Tauragės miestas 1950 m. lapkričio 13 d. LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH, peržiūrėjęs tardymo bylos medžiagą kaltinamųjų: Kalvaičio J. V.; Mockaus B. O.; Butkaus V. J. ir Kalvaitienės J. J., RADAU: Už nusikalstamą ryšį su nac. „gauja" ir dalyvavimą teroro akte prieš LSSR žemės ūkio ministro pavaduotoją 1950 m. spalio mėn. pabaigoje ir lapkričio pradžioje, areštuoti „praeinantys" pagal šią bylą:

Kalvaitis Juozas, Vinco;

Mockus Bronius, Antano;
Butkus Vaclovas, Igno;
Kalvaitienė Joana (**Jugana**), **Jono**.

Atsižvelgiant į tai, jog byloje būtina atlikti paruošiamąjį tardymą vadovaujantis RSFSR UPK 110 str. NUTARIAU: Tardymo bylą Nr. 132 minėtų kaltinamųjų priimti savo žinion apie ką pranešti MVD LPO kariuomenės karo prokurorui.

Pasirašo: LSSR MGB Tardymo sk. vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH

Sutinka: LSSR MGB Tardymo sk. vrš. pavad. vyr. ltn. MALIAKOV

Iš NUTARIMO **Kalvaičio Juozo, Vinco**, areštui 1950 m. lapkričio 9 d. Tauragė.

NUTARIMĄ surašė Tauragės MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas mjr. PYRIKOV

Tvirtina: Klaipėdos srities MGB Pasienio apygardos valdybos vrš. plk. SENIN. 1950 11 09.

Areštą sankcionuoja: LSSR Pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. (tik parašas, pavardės nėra). 1950 m. lapkričio 12 d.

Kalvaitis Juozas, Vinco, g. 1922 m. Milžavėnų k., Skaudvilės r., gyv. Pabalčių k., Skaudvilės r.

Kalvaitis nuo 1947 m. užmezgė nusikalstamą ryšį su ginkluotos nac. *Maršalio* „gaujos“ vadovaujamos Milkinto-*Dovydo* nariais.

„Banditus“ slėpė savo ūkyje specialiai tam įrengtame bunkeryje, sistemingai perdavinėjo jiems duomenis apie „l. g.“ (stribų) bei kariuomenės dislokacijos buvimo vietas, palaikė Milkinto ryšį su kitais šio būrio ryšininkais, teikė maisto produktus.

1950 m. spalio 19 d. kartu su „banditų“ vadu Milkintu ir kitais „banditais“ 6-iese girtuokliavo savo ūkyje. Tuo metu lengvąja mašina į ūkį atvyko LSSR žemės ūkio ministro pavaduotojas TRYČIUS. Apžiūrint Kalvaičio ūkinius pastatus, „banditai“ atidengė ugnį ir nušovė TRYČIŲ, sužeidė „l. g.“ (stribą) EIMUTĮ. Po teroro akto įvykdymo Kalvaitis pabėgo ir pasislėpė iki sulaikymo (remiamasi ir išaiškinta Mockaus, Butkaus, Kalvaitienės parodymais).

Pasirašo: LSSR MGB sk. vyr. tardytojas mjr. PYRIKOV

Suderinta: LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. plk. GULIAJEV

Pagal anketą areštuotojo

Kalvaitis Juozas, Vinco, g. 1922 m. Milžuvėnų k., Skaudvilės r. Gyvena Pabalčių k., Skaudvilės r., Klaipėdos srityje. Duondirbys (rus. – chleborob), dirba kolchoze „Naujoji Sodyba“, išsilavinimas 4 kl. pradž. m-los, kilęs iš neturtingų valstiečių.

Nuo 1941 m. iki 1942 m. gyveno Pabalčių k., 1942 m. buvo išvežtas į Vokietiją darbams ir ten prabuvo iki (m.?) lapkričio mėn.

Tėvas – **Kalvaitis Vincas, Jono**, g. 1889 m. Milžuvėnų k., dirbo kolchoze;

Motina – **Kalvaitienė Juzefa, Jono**, 56 m. amž., g. Milžuvėnų k., dirba kolchoze;

Žmona – **Kalvaitienė-Sungailaitė Joana, Jono**, g. 1925 m. Gudų k., Skaudvilės r., gyvena Pabalčių k., Skaudvilės r. Areštuota;

Vaikai – **Kalvaitytė Birutė, Juozo**, g. 1949 m. Pabalčių k., Skaudvilės vlsč.;

Broliai, seserys: **Kalvaitytė Zofija, Vinco**, g. 1920 m. Milžuvėnų k., dirba kolchoze;

Kalvaitytė-Reizienė Jadvyga, Vinco, g. 1925 m. Nuteista 2 metams už spekuliaciją, ištremta; **Kalvaitytė Marytė**, **Vinco**, g. 1938 m. Milžuvėnų k., moksleivė.

Kalvaitis Juozas, Vinco, areštuotas 1950 m. lapkričio 12 d.

Anketa paskelbta areštuotajam lietuvių kalba per vertėją DAMBRAUSKĄ

Anketą užpildė LSSR MGB vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH

A K T A S

Kauno miestas 1950 m. gruodžio 10 d.

Mes, toliau pasirašiusieji: LSSR MGB Tardymo sk. vrš. pplk. FRAIMOVIČ, vyr. tardytojas MGB kap. ŽIDKICH, dalyvaujant Tauragės r. MGB sk. vertėjui DAMBRAUSKUI ir dalyvaujant areštuotajam **Kalvaičiui Juozui, Vinco**, šiandien įvykdėme bonkės atidarymą, rastos netoli Kalvaičio Juozo, Vinco, namų. Pagal pastarojo parodymus nuo 1950 m. lapkričio 20 d. ir pristatytos kartu su aktu išimtos 1950 m. lapkričio 28 d., Kalvaitis patvirtino, jog šioje bonkėje jis laikė dokumentą, gautą iš partizanų patvirtinantį jo paramą partizanams.

Nuo bonkės, turinčios 200 kub/cm talpą, buvo nuimta 1 mm skersmens viela, ryzgalis rudos spalvos, pašalintas vaškas, kuriuo buvo užlietas kamštis ir kamštis ištrauktas.

Iš bonkės buvo išimtas dokumentas su užrašu ant balto popieriaus, užrašytu rašymo mašinėle lietuvišku šriftu, matmenys – 21x15 cm. Dokumentas perlenktas keturis kartus ir suvyniotas į laikraščio skiautę. Dokumentas išverstas į rusų kalbą, turi tokį turinį:

Laisvės kovotojui

Talkininkui *PYRAGIUI*

Už pasiaukojantį prisidėjimą prie Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio vedamos kovos, išlaikant laisvės kovotojus partizanus nuo 1949 m. sausio 1 d. iki 1950 m. kovo 20 d. ir tuo įgalinant, nežiūrint stipraus priešo, LLKS tęsti žūtbūtinę kovą už Lietuvos Nepriklausomybę, reiškiu PADĖKĄ. Tegul ir toliau jūsų jėgos ir darbas būna skirti Tėvynės Laisvės Labui!

1950 05 08. BIRUTĖS Rinktinės Vadas /KMITAS/ (Apvalus antspaudas)

Iš Kalvaičio Juozo, Vinco-*Pyragiaus*, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės MGB sk. Tardymo dalies vyr. tardytojas mjr. PYRIKOV per vertėją KUDRIAŠOV'ą. 1950 m. lapkričio 7 d. Tauragė.

<...> Nuo 1947 m. rugsėjo mėn. iki 1948 m. aš gyvenau žmonos motinos Sungailienės Zosės ūkyje Gudų k., Skaudvilės r. Per tą laiką pas mus partizanai lankėsi du kartus: Milkintas Juozas-*Dovydas*, *Dobilas*, *Riteris*, *Maršalis*, 27–28 m. amž., buvęs Kelmės vlsč. gyventojas; Karpas Antanas-*Sakalas* iš Pužų k., Skaudvilės r. (žuvo 1949 02 06); Jucius Aleksas, Antano-*Gylys*, *Ulanas*, 25 m. amž., buvęs Balandžių k., Skaudvilės r. gyventojas (žuvo 1949 02 06) ir vienas dar partizanas, bet man nepažįstamas...

Tada prtz. Milkintas paprašė manęs užvalgyti. Aš jiems daviau pieno ir duonos. Jie pavalgė ir greit išėjo. Kitą kartą 1947 m. rudenį vėl buvo užėję naktį: Milkintas Juozas su žmona Milkintiene-Janušaite Jadvyga, Povilo-*Ieva*, *Smilga*, *Ramune*; Milkintas Stasys-*Alksnis, Andrius, Vasaris, Liepa* (Juozo brolis); Karpas Antanas ir Jucius Aleksas.

Prtz. Milkintas paprašė valgyti, aš jiems daviau sriubos ir duonos, jie pavalgė ir netrukus išėjo.

Tada Milkintas perspėjo mane, kad aš niekam nepasakočiau apie jų apsilankymą.

1948 m. gruodžio mėn. tie patys prtz. ir vėl buvo atėję pas mus į namus. Tada aš jiems daviau sviesto, pieno, duonos. Pokalbio metu broliai Milkintai teiravosi apie kareivių bei „l. g." buvimo vietas.

1949 m. lapkričio 22–23 d. apie pirmą val. nakties pas mane į kambarį atėjo partizanai broliai Milkintai, Juozo Milkinto žmona Jadvyga, Šležas Steponas, 27 m. amž., iš Žalpių k., Skaudvilės r., jo brolis Šležas Aleksas, 30 m. amž. (sušaudytas 1950 m. žiemą MGB kareivių Pabalčių k.). Tada Milkintas pasakė man, jog jie mano namuose numatę pasislėpimui įsirengt bunkerį ir aš sutikau.

Po to jie atvyko su arkline pastote ir atsivežė lentų bunkeriui statyti. Tą pačią naktį Milkintas nuvarė arklį atgal iš kur jį buvo paėmęs, bet iš kur jie ėmė lentas bunkeriui, man nesakė, o aš jų ir neklausiau. Po to Milkintas vėl grįžo į mano sodybą ir tą pačią naktį partizanai ėmėsi bunkerio statybos ir statė jį tris dienas. Bunkerio statybai aš jiems parūpinau medžio rąstų ir reikalingus instrumentus, be to, juos ir maitinau.

Kada jie galutinai įrengė bunkerį, kažkur išėjo, bet kur, man nesakė. Bunkeris buvo įrengtas už trijų metrų nuo daržinės, o įėjimas į jį buvo iš daržinės vidaus ir praėjimas iki bunkerio daržinėje buvo iki 5–6 metrų. Bunkerio matmenys buvo: plotis 2 m, ilgis 3 m, aukštis maždaug 1,5 m.

Kada partizanai pradėjo statyti bunkerį, aš visą laiką stovėjau sargyboje netoli namo ir daržinės. Daugiau prie bunkerio statybos nieks iš pašalinių nedalyvavo. Žmona Joana Kalvaitienė statant bunkerį nedalyvavo, ji partizanams ruošė maistą tuo metu, bet ji žinojo, jog mūsų ūkyje yra bunkeris.

Nuo 1950 m. sausio mėn. iki kovo mėn. imtinai šiame bunkeryje slėpėsi šie partizanai:

Milkintas Juozas-*Dovydas*, *Dobilas*, *Riteris*, *Maršalis*;

Milkintienė-Janušaitė Jadvyga-*Ieva*, *Smilga*, *Ramunė*;

Milkintas Stasys-*Alksnis, Andrius, Vasaris, Liepa*;

Šležas Steponas, Petro-*Urvelis, Žaislelis, Žvangutis*;

Šležas Aleksas, Petro.

1950 m. sausio mėn. antroje pusėje pagal Zaronaitės Antaninos (35 m. amž.), gyv. Pabalčių k., žodžius, man žinoma apie tai, jog jų ūkyje laikėsi partizanai Milkintas Stasys ir Šležas Aleksas, kuriuos susekė kareiviai ir, jiems bandant išbėgti, kareivių buvo nušauti.

Pirmąsias 6–7 dienas mano žmona Kalvaitienė Joana partizanams gamino maistą ir nešė jiems į bunkerį. Prieš savaitę naktį jie išėjo iš bunkerio ir kitą naktį arkliu jie į mano ūkį atvežė 6 cnt rugių, 80–100 kg kiaulienos, žmona iš šių produktų partizanams gamino maistą ir nešė jiems į bunkerį, o kartais nešdavau ir aš pats. Iš kur jie visa tai atvežė, man nesakė ir aš jų neklausiau. Rugius aš sumaliau malūne ir iš miltų kepėm duoną.

Per tą visą laiką, kada partizanai gyveno bunkeryje, pas juos ką nors ateinant nemačiau, o ir aš pats į namus pas save nieko nekviečiau ateit, bet norėčiau priminti, jog kada prtz. buvo bunkeryje, pokalbio metu Milkintas man pareiškė, jog Mockus Bronius (50 m. amž.), Milžavėnų k. gyventojas, su jais palaiko ryšį ir teikia jiems pagalbą. Be to, Milkintas pasakė, jeigu kada Mockus ateis į mano namus, pranešt jam – Milkintui, kad jis pas jį ateitų į susitikimą. Tokius jo nurodymus aš privalau vykdyti.

1950 m. birželio mėn. maždaug 12 val. dienos pas mane atėjo prtz. ryšininkas Mockus Bronius-*Padangė*, su kuriuo kartu mes nuėjome į susitikimą su partizanais.

Atvykus į sutartą vietą, maždaug už 200–300 metrų nuo mano namų krūmuose laukė partizanai: Milkintas Juozas, jo žmona Milkintienė, Šležas Steponas ir dar keturi man nepažįstami partizanai, kurie buvo ginkluoti automatais ir šautuvais.

Pokalbio metu Milkintas teiravosi apie rusų kareivių bei „l. g." (stribų) buvimo vietą. Aš jam pasakiau, jog Pabalčių k. ir kituose kaimuose, išsidėsčiusiuose šalia šio kaimo, jokių kareivių bei „l. g." (stribų) nėra. Po to aš išėjau, o Mockus pasiliko kartu su partizanais, bet kokią iš jų jis gavo užduotį, aš nežinau.

1950 m. liepos mėn. naktį pas mane į namus atėjo sužeisti partizanai: Milkintas Juozas sužeistas į kairį šoną ir Šležas Steponas – į petį, o kartu su jais atėjo ir Milkintienė Jadvyga. Jie atsinešė medikamentų, kuriais gydėsi žaizdas dvi savaites, gyvendami šiame bunkeryje prie mano namų, o mano žmona Joana jiems gamino maistą iš savo produktų ir nešė į bunkerį. Pagiję jie kažkur išėjo, bet kur, mums nesakė.

1950 m. rugpjūčio mėn. apie 10–12 val. ryte pas mane vėl atėjo ryšininkas Mockus ir mes abu nuėjome į susitikimą su partizanais. Atėjus į susitikimo vietą už 200 m krūmuose nuo mano namų, mūsų ten laukė prtz. Milkintas Juozas, jo žmona Milkintienė-Janušaitė Jadvyga, Šležas Steponas-*Žaislelis* ir dar keturi man nepažįstami prtz. Tada kartu su partizanais aš sutikau Jonaitienę (55 m. amž) ir Jonaitytę Bronę, Milžavėnų k. gyventojas, kurios buvo atnešusios partizanams valgyti, bet kai mes atėjome, jie jau buvo pavalgę. Vėliau Mockus man pasakojo, jog jis dar iki mano atėjimo buvo atnešęs pusę litro samagono ir kartu su partizanais išgėrė.

Pokalbio metu Milkintas, dalyvaujant visiems mano išvardytiems asmenims, klausinėjo manęs apie rusų kareivių bei „l. g." buvimo vietas. Po to aš išėjau kartu su Jonaitiene ir Jonaityte, o Mockus pasiliko su partizanais.

Tos pačios dienos vakare pas mane į namus atėjo Briedelis Stasys (28–29 m. amž.), Milvyčių k., Skaudvilės r. gyventojas, kuris man pareiškė, jog Mockaus pavedimu aš privalau jam parodyti partizanų buvimo vietą. Tada Briedeliui aš ir parodžiau prtz. buvimo vietą, pats grįžau į namus, o Briedelis nuėjo pas partizanus. Kokią užduotį jis gavo iš partizanų, aš nežinau.

1950 m. rugsėjo mėn. naktį pas mane į namus atėjo prtz.: Milkintas Juozas, jo žmona Jadvyga, Šležas Steponas ir tie patys keturi man nepažįstami prtz., kurie pasiėmė šieno ir už 200 m nuo mano namų nakvojo krūmuose. Milkintas perspėjo mane, kad ryte jiems atneščiau valgyti.

Kitos dienos ryte į nurodytą vietą aš jiems atnešiau sriubos, mėsos ir duonos. Kada jie pavalgė, Milkintas man davė užduotį – nueiti į Butkaus Vacio (30 m. amž.) ūkį Milvyčių k., Skaudvilės r. ir paimti iš jo paliktus jų patalinius skalbinius.

Atėjęs pas Butkų, aš pasakiau, jog atėjau Milkinto pavedimu paimti paliktus patalinius skalbinius. Tada Butkus man padavė dvejus patalinius (apatinius) marškinius ir vienus kalsonus, kuriuos aš pristačiau į prtz. stovėjimo vietą ir perdaviau Milkintui. Po to greit išėjau į namus, o prtz. palikau krūmuose, bet kur jie išėjo iš krūmų, aš nežinau.

1950 m. spalio mėn. naktį iš 18-os į 19-ą pas mane į namus atėjo partizanai: Milkintas Juozas, jo žmona Jadvyga, Šležas Steponas ir keturi man nepažįstami partizanai. Visi jie

buvo ginkluoti automatais, o kai kurie šautuvais. Milkintas pasakė, jog jie numatę apsistoti mano ūkyje ir jie išėjo į daržinę ir ten pasislėpė ant šieno.

Ryte, 1950 m. spalio 19 d. aš jiems į daržinę nunešiau valgyti: barščių, mėsos ir duonos. Tada Milkintas man davė užduotį: iškviesti pas juos į susitikimą ryšininkus Butkų Vacį ir Mockų Bronių.

Maždaug apie 8 val. ryte aš nuvykau pas Butkų į namus ir perdaviau jam, kad jis atvyktų pas mane į susitikimą su prtz. būrio vadu Milkintu. Be to, aš dar perdaviau Butkui, kad jis pakviestų pas partizanus ir Mockų ir aš iš Butkaus grįžau į namus.

Už pusantros–dviejų valandų pas partizanus atėjo Mockus ir Butkus, atsinešė 1,5 l samagono, lašinių ir duonos. Po to aš, Butkus, Mockus kartu su partizanais mano daržinėje ėmėm gerti samagoną. Be to, Milkinto nurodymu Butkus ir aš iš Mockaus kiekvienas atnešėm dar po litrą samagono ir vėl toliau gėrėm su partizanais.

Maždaug 15 val. ant kelio už 150 m nuo mano namų atvažiavo ir sustojo lengvasis automobilis, iš kurio išlipo trys žmonės ir atėjo į mano kiemą. Kaip vėliau sužinojau – LSSR žemės ūkio ministro pavaduotojas ir du „liaudies gynėjai“ (stribai).

Po to, kada pamatėme ant kelio sustojusį automobilį, aš išėjau iš daržinės ir nuėjau gryčion į kambarį, o kada lauke pamačiau atėjusius ginkluotus vyrus, išėjau iš kambario į kiemą ir ministro pavaduotojas paprašė manęs prieit prie jo arčiau. Jis paklausė, kodėl nenukastos bulvės ir nuo lauko nenuimti žirniai. Aš jam paaiškinau, jog nespėjome dėl prasto oro. Po to ministro pavaduotojas „l. g.“ (stribus) pasiuntė užeiti pas mane į kambarį, o aš su jo leidimu nuėjau nuo daržo varyt arklių.

Po kambarių apžiūros ministro pavaduotojas kartu su „l. g.“ (stribais) nuėjo į daržinę, kur buvo partizanai ir tuo metu iš daržinės jie atidengė ugnį, dėl to buvo nušautas ministro pavaduotojas ir sužeistas vienas Skaudvilės MGB „l. g.“ (stribas) Eimutis.

Tuo metu, kada partizanai atidengė ugnį, aš variau arklius iš daržo, nuo daržinės buvau maždaug už 150 metrų.

Po šio teroro akto aš išbėgau iš savo namų ir nubėgau į Gudų k., Skaudvilės r., kur Kvietkauskaitės Onos daržinėje prabuvau iki kitos dienos pietų, t. y. iki 1950 m. spalio 20 d. Po to nuėjau pas savo pažįstamą Sungailienę Eleną (28 m. amž.), gyvenančią Gudų k., ir jai papasakojau priežastį dėl ko slėpiausi nuo sovietinės valdžios organų. Paprašiau Sungailienės, kad ji užeitų ir sužinotų ar mano namuose nebėra kareivių. Be to, aš ją dar paprašiau, kad ji nueitų ir pas mano pažįstamus Žilį Petrą (25 m. amž.) ir Jonaitį Stasį (27 m. amž.) Milžavėnų k. ir kad pasakytų mano žmonai Kalvaitienei apie tai, kad ji ateitų į Sungailos Alekso (30 m. amž.) namus Gudų k., kur aš lauksiu.

1950 m. spalio 20 d. aš užėjau pas Sungailą Aleksą – mano žmonos pusbrolį, kur radau Kalvaitienę, kuri papasakojo, jog ji 1950 m. spalio 19 d. po minėto teroro akto įvykdymo ministro pavaduotojui ir vieno „l. g.“ (stribo) sužeidimo pabėgo iš savo namų ir pasislėpė pas Žilį, o kitos dienos ryte perėjo į Jonaičio Stasio ūkį, kur susitiko su Sungailiene Elena ir perdavė jai mano prašymą ir po to pranešė, jog mūsų ūkyje yra kareivių. Tada aš Kalvaitienę pasiunčiau į savo ūkį perspėjęs, kad po sulaikymo ji nepasakotų tardymo organams tiesos apie teroro aktą ir neišdavinėtų žmonių, pas kuriuos slapstėsi.

1950 m. spalio 20 d. vakare aš išėjau iš Sungailos Alekso namų ir užėjau pas Mockų Bronių, pas kurį pavalgiau, po to Mockus man davė adijalą, aš išėjau iš jo ir tris dienas

slapsčiausi krūmuose už 200–300 m nuo Mockaus namų. Čia Mockus mane maitino. Vakarop iš Mockaus ūkio atėjau į Jonaičio Stasio (27 m. amž.) ūkį Milžavėnų k. Jonaičio namų kieme aš sutikau civiliais drabužiais apsirengusį nepažįstamą vyrą, su kuriuo pasisveikinau. Tada maždaug už 50 metrų pastebėjau du vyrus taip pat civiliais drabužiais, kurie prie savęs turėjo užsikabinę automatus. Kada aš pamačiau juos artėjant prie manęs, iš Jonaičio namų kiemo šokau bėgti, o anie du į mane atidengė ugnį iš automatų.

Atbėgęs į Žalpių k., Skaudvilės r., visą savaitę slapsčiausi įvairiuose ūkiuose. Po to iš Žalpių atėjau į savo pažįstamo Vasiliausko Antano (29 m. amž.) ūkį Upainių k. Pas jį pavalgiau ir papasakojau jam kodėl slapstausi nuo sovietų valdžios organų. Po valandos nuo mano atėjimo, pas Vasiliauską į kambarį užėjo kareiviai ir pareikalavo iš manęs dokumentų, bet kadangi aš jų neturėjau, pasakiau jiems, jog esu Sungaila Adomas iš Gudų k., Skaudvilės r. ir pas Vasiliauską atvykau pirkti avino, bet buvau sulaikytas ir pristatytas į Kelmės r. MGB skyrių.

Partizanų slapstymosi vietos man nežinomos, kadangi būrio vadas Milkintas man apie tai nepasakojo, o aš jo neklausinėjau.

Iš Kalvaičio Juozo, Vinco-*Pyragiaus*, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją DAMBRAUSKĄ. 1950 m. lapkričio 14 d. Tauragė. Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 2 val. 30 min. (naktį) 1950 11 15.

<...> Aš tiksliai nežinau kur Milkinto vadovaujami partizanai turėjo bunkerius, kadangi tikslios jų vietos jie niekada man nenurodė. Iš jų pokalbių 1950 m. sausio–kovo mėn. man susidarė nuomonė, jog jie turėjo du bunkerius, kuriuose iš jų viename gyveno pas mane, o kitas buvo pas vieną iš gyventojų Žalpių k. už 7–8 km nuo mūsų kaimo. To gyventojo pavardės prtz. man nesakė. Bunkerio laikytojai buvo vyras ir žmona, turintys du ar tris vaikus iki 10-ies metų amžiaus. Vyras – ramus žmogus, žmona – atvirkščiai; pastaroji ir valdė ūkį. Ūkis išsidėstęs ant upelio kranto. Bunkeris yra darže, netoliese auga smulkūs krūmai, įėjimas į bunkerį yra šiuose krūmuose netoli keliuko, vedančio link namų. Partizanai žadėjo padaryti kitą įėjimą į tą bunkerį, kad jis vestų į daržinę, taip kaip buvo padaryta mano daržinėje. Kaip supratau iš jų tarpusavio pokalbių, Velykas jie sutiko Žalpių k. pas šio bunkerio laikytoją.

<...> Tai, kas man žinoma apie prtz. įvykdytus teroro aktus, plėšimus, aš galiu pasakyti štai ką: iš jų tarpusavio pokalbių, kuriuos girdėjau kartu su jais būdamas įvairiu laiku, daugiausia 1950 m., man žinoma, jog 1948–1949 m. Milkinto vadovaujamas prtz. būrys nužudė pil. Bartašiūtę Zofiją, Juozo (1929–1949 11 25 Raseinių r., Užpelkių k. – *R. K.*), gyvenančią netoli Žalpių. Apie ją, kiek girdėjau iš pačių partizanų, jiems pranešė buvęs Nemakščių milicininkas (stribas?) Leškys, jog ji pranešinėjanti į MGB apie partizanus.

Partizanai: Milkintas Juozas, Milkintas Stasys, Šležas Aleksas, Šležas Steponas ir Janušaitė Jadvyga atėję pas Bartašiūtę, privertė ją išdoroti kiaulių mėsą, kurias jie nušovė jos ūkyje. Baigus darbą, prtz. Šležas Steponas Bartašiūtę sušaudė.

Kaip pasakoja patys partizanai, 1947 m. gale ar 1948 m. pradžioje jie sušaudė partorgą. Sušaudyme dalyvavo trys prtz.: Jucius Aleksas, Antano-*Gylys*, *Ulanas*; Karpas Antanas, Prano-*Sakalas* ir dar vienas, kurio pavardės nežinau.

Jucius norėjo apsiauti partorgo batais, bet jie jam buvo per maži ir jis juos numetė į šalį. Kas nurodė partorgą sušaudyti, aš nežinau.

1949 m. Milkinto partizanų grupė užpuolė Viduklės kooperatyvą; paėmė cukraus, drabužių... Jie buvo atvykę dvikinke pastote. Po kooperatyvo rekvizicijos partizanai pasislėpė pas vieną iš kaimo gyventojų arba miške, tiksliai nepamenu, bet pamenu prtz. žodžius, jog iš Viduklės jie važiavo į Žalpių pusę. Kooperatyvo rekvizicijoje dalyvavo: Milkintas Juozas, Milkintas Stasys, Šležas Steponas, Šležas Aleksas ir kt. – iš viso 7 partizanai. Kas paskatino partizanus įvykdyti šią rekviziciją, jie nepasakojo.

1947 m. prtz. nužudė du brolius: Mėlynį Povilą ir Mėlynį Joną, gyvenančius Pabalčių k. Milkintas Juozas pasakojo, jog jie užsiiminėjo žudynėmis ir plėšimais be jokio politinio motyvo ir pateikė kaip pavyzdį, jog Mėlyniai vien apiplėšimo tikslu nužudė Gudų k. gyventoją Urboną ir Pabalčių k. gyventoją Žėką.

Butkus Vacys, gyv. Milvyčių k. (rus. – Milovytės k.), 1950 m. spalio 18 d. pasakojo, jog jis partizanų nurodymu pardavė 3 cnt rugių po 190 rub. už centnerį (pas mus 1 cnt = 50 kg) ir visus pinigus atidavęs partizanams.

1950 m. sausio mėn. Milkinto būrio prtz. pas mane atvežė 300 kg rugių ir 80–100 kg kiaulienos, apie ką aš jau minėjau anksčiau. Jie man nesakė, iš kur paėmė tuos grūdus ir mėsą. Įtariu, jog visa tai buvo gauta ne kaip savanoriška auka iš geradarių rėmėjų.

.....

Iš Mockaus Broniaus, Antano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. MOLAKOV per Tauragės MGB vertėją DAMBRAUSKĄ. 1950 m. lapkričio 1 d. Tauragė. Apklausa pradėta 23 val. 45 min. – baigta 2 val. (naktį).

Tardytojas prašo papasakoti apie Grybo Stepono, Vinco, nusikalstamą ryšį su „gaujos“ nariais.

<...> Grybą Steponą, Vinco, aš pažįstu nuo 1949 m. Man yra žinoma, jog Grybas Steponas palaiko nusikalstamą ryšį su partizanų būrio nariais. 1949 ir 1950 metais aš asmeniškai iš Grybo gaudavau laiškus, ateinančius iš būrio vado Kmitos Andriaus-*Audros*, *Aušros* vadovaujamo *Dovydo*-Milkinto Juozo. Iš Grybo Stepono iš viso aš buvau gavęs du laiškus, o nuo Grybo būrio vadui Milkintui perdaviau per Obrikaitę, kuriai laiškus įteikinėjau asmeniškai.

Keletą kartų aš su Grybu Steponu buvome susitikę su partizanais. 1950 m. vasarą tuo metu Grybas Steponas pas mane mokėsi siuvėjo amato. Pas mane į kambarį atėjo Pabalčių k. gyventojas Stasevičius Mykolas ir pasakė, jog mane kviečia partizanai į susitikimą, kurie stovyklauja krūmuose prie Stasevičiaus namų. Į susitikimą su partizanais aš ėjau kartu su Grybu Steponu ir ten stovykloje radome penkis ar šešis žmones, nors tiksliai pasakyti kiek jų ten buvo dabar nepamenu. Iš jų pažinau: Grybą Joną-*Kariūną*, Stepono Grybo pusbrolį, Kmitą Andrių-*Audrą*, *Aušrą*, buvo dar prtz, *Ramutis* (Šarauskas Edmundas, Stasio, g. 1930 m.), su kuriuo tada susitikau pirmą kartą, kitų nepažinau. *Ramutis* paprašė pataisyti jam kitelį (uniforminė striukė). Mes paėmėm tą kitelį, namuose aš jį pataisiau ir atnešiau vėl atgal į stovyklą ir grąžinau *Ramučiui*.

Kada buvome stovykloje, Grybas Steponas kalbėjosi su pusbroliu Grybu Jonu-*Kariūnu*, bet apie ką jie kalbėjosi, aš nežinau.

1950 m. liepos mėn. pas mane į namus atėjo *Kariūnas*. Tuo metu pas mane dirbo Grybas Steponas ir pasiūlė man eiti į susitikimą su partizanais, kurie tada stovyklavo Milžavėnų k. ganyklų krūmuose. Grybas Jonas-*Kariūnas* buvo neilgai ir išėjo. Netrukus po to mes su Stepu pasiėmėm puslitrį samagono ir išėjome pas partizanus į stovyklą.

Stovykloje radome 6 ar 7 partizanus, iš kurių pažinau Grybą Joną-*Kariūną*, Kmitą Andrių-*Audrą* ir Milkintą Juozą-*Dovydą*, kitų nepažinau.

Netrukus po mūsų atėjimo, į stovyklą atėjo Jonaitytė Bronė ir Jonaitienė Stasė, Milžavėnų k. gyventojos, kurios partizanams atnešė maisto produktų ir bonkę samagono. Kada mes su Grybu Steponu atėjome į stovyklą, stovykloje taip pat buvo ir Kalvaitis Juozas iš Milžavėnų k. Stovykloje mes išbuvome virš valandos, išėjome kartu su Jonaitiene Stase ir jos dukra Brone, o Kalvaitis pasiliko (apklausa pertraukta).

Mockaus Broniaus, Antano, apklausos tęsinys. 1950 m. lapkričio 2 d.

<...> 1949 m. rudenį pas mane atėjo Grybas Zigmas (30 m. amž.) iš Raudgirių k., Skaudvilės r. (ištremtas į Sibirą 1950 m.), atsinešė su savimi 3 m juodos medžiagos ir paprašė iš jos pasiūti partizanui *Audrai* lietpaltį. Tuo metu pas mane siuvėjo amato mokėsi Briedelis Stasys, Antano. Aš jam pasakiau, jog partizanui reikia pasiūti lietpaltį. Jis neprieštaravo ir mes abu siuvome tą lietpaltį.

Atsiimt lietpalčio atvažiavo du vyrai. Briedelis buvo pas mane, tų vyrų pavardžių aš nežinojau. Vienam iš jų buvo apie 40 m., vidutinio ūgio, o kitam apie 20 m., žemiau vidutinio ūgio, ant galvos labai juodi plaukai, jie man prisistatė kaip Milžavėnų k. Skaudvilės r. gyventojai.

1950 m. vasarą atėjo pas mane į namus Briedelis ir pareiškė, jog mane kviečia į susitikimą būrio vadas *Dovydas*, kuris šiuo metu yra krūmuose už 200 m nuo Butkaus Vacio ūkio Milvyčių k. Tokiu pat atstumu ir nuo Briedelio ūkio.

Mes tuoj pat su Briedeliu nuėjome į minėtą prtz. stovyklavimo vietą, kur radome apie 7 partizanus. Čia jau buvo atėjęs ir Butkus Vacys. Būrio vadas Milkintas Juozas-*Dovydas* priėjo prie manęs ir Briedelio ir pareiškė: „Jeigu gausite laiškus iš ryšininko arba iš *Audros*, skirtus man, tuomet perduokite juos per Stasį Briedelį." Po to aš, Briedelis ir Milkintas priėjome prie pagrindinės prtz. grupės. Aš pasišnekėjau su partizanais buitine tema ir išėjau į namus, o stovykloje dar pasiliko Butkus ir Briedelis. Kada aš buvau stovykloje, Briedelis Izidorius – brolis Stasio Briedelio partizanams atnešė maisto produktų: sriubos, mėsos, bulvių.

1950 m. rugsėjo pradžioje pas mane į namus atėjo Briedelis Stasys ir pareiškė, jog mane kviečia į susitikimą Milkinto būrio partizanai, kurie apsistoję krūmuose netoli Butkaus ir Briedelio ūkių ir mes tuoj pat su Briedeliu nuėjome pas partizanus, kur radome tuos pačius kaip ir praėjusį sykį. Čia buvo ir Butkus Vacys. Būrio vadas Milkintas manęs paklausė ar aš neturiu jam laiškų ir ar mūsų kaimo apylinkėje nėra kareivių. Po to, man dalyvaujant, ėmė kalbinti Briedelį, jį klausinėjo ar jis neatsinešė antisovietinių laikraščių. Iš Briedelio paaiškinimų aš supratau, jog jis turi tų laikraščių ir iš kažkur juos gauna.

Kada aš kalbėjau su Milkintu, prie mūsų priėjo partizanas, bet man jis nepažįstamas ir, kreipdamasis į mane, parodė diginalo medžiagos gabalą ir pasakė, jog jam reiktų pa-

siūti iš tos medžiagos mundurą, paaiškinęs, jog pamušalo neturi. Aš jam paaiškinau, jog mundurą pasiūti iš jo galima, bet aš dabar negaliu, kadangi neturiu laiko. Tuomet šis partizanas ėmė prašyti Briedelio, kad šis jam pasiūtų mundurą. Briedelis apsiėmė pasiūti tą mundurą su mano pagalba.

Briedelis pasiėmė tą medžiagą ar paliko pas partizaną, aš nežinau, kadangi aš pirmas išėjau iš stovyklos, o Briedelis ir Butkus dar pasiliko.

1950 m. rugsėjo gale Briedelis Stasys man atnešė tą diginalo gabalą ir pasakė, jog jis pasiūti munduro negali, kadangi namuose neturi siuvamosios mašinos, taip pat pamušalo bei šerių mundurui – partizanas dar neatnešė ir medžiagą Stasys paliko pas mane, pasakęs, kada partizanas atneš pamušalui medžiagos, tada abu kartu pasiūsime mundurą. Šios medžiagos gabalas, žalsvos spalvos – 1,5 m, dar ir dabar tebėra pas mane namuose.

Po savaitės pas mane atėjo į namus Briedelis Stasys ir atsinešė antisovietinį laikraštį „Laisvės varpas“, davė jį man paskaityti ir pasakė, jog jį reiks perduoti Kalvaičiui Juozui. Briedelis man nesakė kur jis gavo tą laikraštį, bet aš ir nesidomėjau. Trečią dieną aš sutikau laukuose Kalvaitį, jis tuomet nuiminėjo vasarojų ir įteikiau jam tą antisovietinį laikraštį.

Iš Mockaus Broniaus, Antano, apklausos protokolo. Apklausa vykdoma per Tauragės MGB sk. vertėją j. ltn. RUČĮ. 1950 m. lapkričio 3 d. Tauragė.

Apklausa pradėta 19 val. 30 min. – baigta 2.00 val. (naktį).

Tardytojas MOLAKOV prašo papasakoti apie ryšininkės Obrikaitės nusikalstamą ryšį su nac. „gauja“.

<...> 1949 m. liepos mėn. Skaudvilės turguje susitikau Obrikaitę (17–18 m. amž.) iš Būdų k., Skaudvilės r. Ją ir jos tėvus aš pažįstu jau 5–6 metus, keletą kartų tai šeimai siuvau drabužius. Obrikaitė priėjo prie manęs, pasisveikino ir, pasikvietusi į nuošalę, pareiškė: „Aš turiu paketą nuo prtz. būrio vado *Dovydo* partizanui *Audrai*, prašau jį perduoti pagal paskirtį.“ Aš paėmiau tą paketą ir tą pačią dieną turguje perdaviau Grybui Zigmui (26 m. amž.), Raudgirių k. gyventojui, kad perduotų *Audrai*. Ant voko buvo užrašyta: *Audrai* ir užklijuotas lipdukas su mano pseudonimu *Baltapukis*.

1949 m. gegužės mėn. pas mane į namus dienos metu atėjo Kaučikaitė Zosė (apie 20 m. amž., žemiau vidutinio ūgio, tamsiai rusvų plaukų) iš Lygių k., Skaudvilės r. ir pareiškė: „Aš atėjau su partizanų užduotimi. Atnešiau paketą nuo partizanų būrio vado *Žeimelio*-Laurinaičio Antano partizanui *Dovydui*.“ Aš priėmiau paketą ir trečią dieną perdaviau Obrikaitei, su kuria susitikau jos namų kieme.

1949 m. birželio mėn. dienos metu pas mane į namus atėjo Obrikaitė ir perdavė laišką paaiškinusi, jog laiškas – nuo būrio vado *Dovydo* partizanui *Žeimeliui* ir paprašė jį perduoti Kaučikaitei Zosei. Ant paketo buvo užrašyta: *Žeimeliui*. Po dviejų dienų aš važiavau į Skaudvilės turgų, ten sutikau Kaučikaitę ir perdaviau jai tą paketą *Žeimeliui*.

1949 m. kovo mėn. Skaudvilėje sutikau Grybą Steponą (20–25 m. amž.) iš Raudgirių k. – Grybo Jono-*Kariūno* pusbrolį. Pokalbio metu jis man pareiškė, jog turi laišką nuo prtz. *Audros* būrio vadui *Dovydui*.

Kas jam papasakojo, jog aš palaikau ryšį su partizanais, aš nežinau, o tik pagalvojau, kad apie mano ryšį su partizanais jam, ko gero, papasakojo pusbroliai Grybas Zigmas arba Grybas Jonas.

Kitą dieną aš užėjau į namus pas Obrikaitę ir perdaviau jai tą laišką.

<...> 1950 m. birželio mėn. dienos metu pas mane į namus atėjo Stasevičius Mykolas iš Pabalčių k. (apie 65 m. amž.) ir pasakė, jog netoli jo ūkio yra atėję partizanai ir prašė mane ateiti.

Aš kartu su Stasevičiumi nuėjome pas partizanus. Jie buvo šešiese: Grybas Jonas-*Kariūnas*, Kmita Andrius-*Audra*, kitų nepažinau. *Audra* ir *Kariūnas* paprašė manęs juos apkirpti. Jie man davė kirpimo mašinėlę ir aš juos apkirpau.

<...> Su Grybu Zigmu mes sutarėme susitikinėti Skaudvilėje turguje. Jis užsiiminėjo spekuliacija ir beveik kiekvieną turgaus dieną būdavo turguje, taip pat ir aš tankiai eidavau į turgų, todėl visi mūsų susitikimai ir vykdavo turguje Skaudvilėje.

Pirmą kartą Kaučikaitė atnešė paketą nuo partizano *Žeimelio* 1949 m. gegužės mėn., o ne 1950 m. pavasarį, kaip aš parodžiau apklausoje 1950 m. spalio 29 d., o su Grybu pirmą kartą užmezgiau ryšį 1949 m. kovo mėn., kai pas mane jis ėmė mokytis siuvėjo amato.

Iš Mockaus Broniaus, Antano, apklausos protokolo. Apklausa vykdoma 1950 m. lapkričio 4 d. Tauragėje. Apklausa pradėta 20 val. 30 min. – baigta 1 val. 20 min. (naktį).

<...> Jonaitytę Bronę ir Milašiutę Kunigundą aš pažįstu gerai.

Jonaitytė Bronė (20–22 m. amž.) gyvena Milžavėnų k., Skaudvilės r., ji yra mano žmonos sesuo.

Milašiutė Kunigunda (18–20 m. amž.) gyvena Gudų k., Skaudvilės r. Iki vedybų su Milašiute mes gyvenome viename Gudų k.

<...> 1950 m. rugpjūčio mėn. dienos metu pas mane atėjo Grybas Jonas-*Kariūnas* ir paklausė ar nėra laiškų Milkintui ir kaime kareivių, o po to pareiškė, jog mane kviečia į susitikimą Milkintas, pasakė, jog prtz. stovyklauja Milžavėnų k. ganyklų krūmuose už pusės kilometro nuo mano namų. Be to, jis dar perspėjo; jei turiu, kad su savimi pasiimčiau ir degtinės.

Aš pasiėmiau bonkę samagono ir nuėjau pas partizanus. Stovykloje buvo *Kariūnas*, *Audra*, *Dovydas* ir kiti trys man nepažįstami.

Milkintas čia pat pasiteiravo apie padėtį kaime ir paklausė ar yra laiškų jam, ar neareštuoti asmenys, kurie palaiko ryšį su partizanais.

Po 10–15 min. po mano atėjimo į stovyklą, atėjo Jonaitytė Bronė ir atnešė partizanams valgyti: lašinių, duonos, sūrį ir puslitrį degtinės. Stovykloje Grybas, Jonaitytė ir aš pabuvome apie 2–3 val. ir grįžome į namus, o partizanai pasiliko stovykloje.

1949 m. vasarą pas mane į namus atėjo Milašiutė Kunigunda ir pareiškė: „Aš atėjau nuo *Dovydo* dėl *Audros* laiško. Įsitikinęs, kad ji tikrai atėjo su *Dovydo* pavedimu, aš jai pasakiau, kad laiško nėra ir ji išėjo.

Milašiutė Kunigunda 1950 m. pavasarį atėjo pas mane į namus ir perdavė man raštelį nuo būrio vado Milkinto. Pastaboje Milkintas parašė, kad aš ateičiau į susitikimą į krūmus netoli Milašiutės namų.

Maždaug po poros valandų nuo Milašiutės išėjimo iš mano namų, aš nuėjau pas ją ir ji mane nuvedė į krūmus, kur stovyklavo 7–8 partizanai. Kartu su jais buvo ir prtz. Šležas Steponas, Petro-*Urvelis*, *Žaislelis* (iš Pažaltkaimio? k., Raseinių r.). Milkintas teiravosi

apie padėtį kaime, ar nėra jam laiškų, o po to parodė gabalą žalsvos spalvos flanelės ir prašė gauti jam tokios medžiagos kelnėms. Aš bandžiau Milkintui nupirkti tokios medžiagos, bet negavau kokios jis prašė.

1950 m. lapkričio 5 d. **Mockui Broniui**, **Antano**, buvo surašytas NUTARIMAS dėl apkaltos pateikimo. NUTARIMĄ surašė LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. MOLIAKOV, patvirtino Klaipėdos srities MGB Valdybos vrš. pavad. VUKOLOV.

Kaltinimai pateikti pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 17–58–8; 58–10; 58–11.

Iš Mockaus Broniaus, Antano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją DAMBRAUSKĄ. 1950 m. lapkričio 21 d. Klaipėda.

<...> 1950 m. spalio 19 d. 11 val. dienos pas mane atėjo Milvyčių k. gyventojas Butkus Vacys ir pasakė, jog pas Kalvaitį Juozą namuose yra atėję partizanai, kurie prašė, kad aš ateičiau. Butkus man papasakojo, jog jis gavęs ir jų nurodymą parduoti 10 cnt (500 kg) kolchozo rugių. Dalį jis jau pardavęs turguje ir pinigus neša partizanams. Šia proga, kaip pasakė Butkus, partizanai turi su mumis išgerti. Iš savo turimų samagono atsargų aš pripyliau kelias bonkes maždaug iki litro ir kartu su Butkumi atėjome pas Kalvaitį į daržinę, kur susitikome su 7-iais partizanais: Milkintu Juozu, Šležu Steponu, Janušaite Jadvyga ir kt. 4-iais prtz., kurių aš nepažinau. Partizanai klausinėjo manęs apie gautus jiems laiškus, apie kariuomenės pasirodymą, o po to, kada į daržinę atėjo Kalvaitis Juozas, pradėjome išgėrinėti mano ir Butkaus atsineštą samagoną. Dėl to samagono atsinešt ėjo dar kartą pas mane į namus Butkus, tik nepamenu ar ėjo samagono atsinešt Kalvaitis.

Gerdamas samagoną, prtz. Šležas čia dalyvaujantiems bandė skaityti antisovietinį laikraštį, bet greit metė skaitymą. Daržinėje, kur buvome su partizanais, Kalvaičio žmona Joana atnešė blynų ir padažo. Partizanų pasiūlymu išgėrė truputį samagono ir po to išėjo iš daržinės.

Maždaug apie 17-ą val. kažkuris iš partizanų pastebėjo lengvąjį automobilį, kuris važiavo keliu link Nemakščių maždaug už 100–120 m nuo daržinės.

Vienas iš partizanų, taip pat ir Kalvaitis, per pusiau atidarytas daržinės duris pamatė, jog mašina sustojo prieš Kalvaičio namus ir iš jos išlipo trys ar keturi žmonės. Apie tai kažkas iš jų pasakė likusiems kas buvo daržinėje. Prie durų priėjo keli partizanai ir apie kažką tai kalbėjosi tarpusavyje ir su Kalvaičiu. Po to Kalvaitis išėjo iš daržinės. Aš negirdėjau jų pokalbio, kadangi stovėjau priešingoje daržinės sienos pusėje.

Po Kalvaičio išėjimo partizanai per plyšį stebėjo atvykusius ir aš girdėjau kaip jie šnekėjo apie tai, kad anie neis į daržinę. Bet netrukus aš išgirdau, kaip kažkuris tai iš jų pasakė, jog atvykusieji eina į daržinę. Po to Milkintas, Šležas ir dar kažkas atidengė ugnį į besiartinančius prie daržinės. Aš iškart išbėgau iš daržinės per skylę šiaurinėje sienos pusėje ir parbėgau į namus.

Kitą dieną iš kareivių, kurie atvyko ieškoti partizanų, sužinojau, jog Kalvaičio ūkyje partizanai nušovė LSSR žemės ūkio ministro pavaduotoją Tryčių Povilą ir sužeidė vieną „l. g.“ (stribą) Eimutį.

<...> 1950 m. spalio 23 d. pirmadienį Kalvaitis vakare atėjo pas mane į namus ir pa-

sakė, jog jis slapstosi. Papasakojo, jog su savo žmonos Kalvaitienės Joanos pagalba tikisi nuslėpti savo prisidėjimą prie žemės ūkio ministro pavaduotojo žūties. Žmona tardymui turėtų parodyti, jog jis neva nežinojęs apie partizanų buvimą jo ūkyje, jis neva tuo metu buvęs Kelmėje. Pasakė, jog pas jį buvo partizanų bunkeris. Aš irgi pritariau jo tokiai minčiai. Daviau jam adijalą ir jis dar kartą buvo užėjęs pas mane pavalgyti, teiravosi ar jo namuose dar tebėra kareivių ir ar negrįžo žmona. Ryšium su mano areštu, aš daugiau Kalvaičio nebemačiau. 1950 m. spalio 25 d. buvau areštuotas.

Iš Mockaus Broniaus apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. MOLIAKOV per Tauragės MGB sk. vertėją DAMBRAUSKĄ.

1950 m. lapkričio 23 d. Klaipėda.

Tardytojas klausia: „Jūs tardymo metu būnate ne atviras. Apklausoje nuo 1950 10 27 ir 1950 10 28, 1950 m. lapkričio 5 d. parodėte: Nusikalstamą ryšį su Grybu Steponu jūs užmezgėt 1947 m. vasarą, Grybui Stasiui perdavėte laišką nuo Milkinto „banditui" *Audrai*. 1947 m. per Grybą perdavėt į *Audros* būrį kulkosvaidį. Nuo 1950 10 31 iki 1950 11 03 apklausose parodėte, jog nusikalstamą ryšį su Grybu St. užmezgėte 1949 m. Paaiškinkite teisingai, kada jūs užmezgėte nusikalstamą ryšį su Grybu Steponu, Vinco, ir koks jūsų buvo vaidmuo?"

<...> Ryšį su Grybu Steponu, Vinco, aš užmezgiau 1944 m., apie ką minėjau ir savo parodymuose 1950 10 31. Apklausose nuo 1950 m. spalio 27–28 d. aš apsišnekėjau (pasakiau ne tiesą), jog ryšį su Grybu Steponu aš užmezgiau 1947 m. ir kad 1947 m. laišką nuo būrio vado Milkinto-*Dovydo* perdaviau prtz. Kmitai-*Audrai* per Grybą Steponą, taip pat per Grybą Steponą 1947 m. *Audrai* perdaviau ir kulkosvaidį.

Laiškų 1947 m. iš partizanų aš negavau ir niekam neperdaviau. 1947 m. aš tikrai per partizaną Grybą Joną-*Kariūną* į *Audros* būrį perdaviau kulkosvaidį, o ne per Grybą Steponą, kaip tai buvo užrašyta praėjusioje apklausoje 1950 m. spalio 27 d.

Apie pas mane esantį kulkosvaidį aš papasakojau 1947 m. Grybui Zigmui, Raudgirių k. gyventojui. Jis 1950 m. iš Lietuvos buvo ištremtas ir, kada Grybas Jonas-*Kariūnas* atėjo pas mane kulkosvaidžio, jis man papasakojo, jog apie esantį pas mane kulkosvaidį partizanams pasakė Grybas Zigmas, kuris yra Jono brolis, o Grybas Steponas – jų pusbrolis.

<...> 1948 m. rugsėjo mėn. anksti ryte aš miške grybavau ir mane sulaikė ginkluotas vyras ir atsivedė į partizanų stovyklą, kurioje buvo 10 partizanų. Prtz. Milkintas Juozas priėjo prie manęs ir ėmė domėtis, kodėl aš atėjau į mišką, ar nėra kaime kareivių, kokia kaime gyventojų nuotaika. Kartu įtikino mane, jog jis apie mane yra gerai informuotas. Į visus jo klausimus aš atsakiau teisingai. Pokalbio pabaigoje Milkintas pasiūlė man būti jo būrio ryšininku. Aš sutikau ir jis mane paleido į namus.

1948 m. gruodžio mėn. naktį pas mane į namus atėjo 10 partizanų. Tarp jų buvo:

Milkintas Juozas-*Dovydas*, *Dobilas*, *Riteris*, *Maršalis*;

Kmita Andrius-*Audra*, *Aušra*;

Šležas Steponas-*Urvelis*, *Žaislelis*, *Žvangutis*;

Labanauskas Krizostomas-*Justas*.

Jų prašymu aš jiems organizavau maitinimą. Prtz. Milkintas-*Dovydas* per pokalbį įtikino mane apie būtiną pagalbą partizanams. Po to pasiūlė man būti ryšio punkto laiky-

toju, paaiškino, jog į mano funkcijas įeis ryšio organizavimas tarp *Maršalio* būrio grupių (*Dovydo*, *Aušros*, *Justo*). Laiškus, kaip aiškino Milkintas, pas mane neš Grybas Zigmas, Obrikaitė ir šiuos laiškus, kaip bus nurodyta, perduoti pagal paskirtį. Milkintas man pasakė, jog dėl mano konspiracijos palaikant ryšį su partizanais, aš vadinsiuos *Baltapukiu*. Nuo to laiko aš pradėjau dirbti partizanų ryšio punkto laikytoju.

Iš areštuotojo **Butkaus Vaclovo, Igno,** anketos. Gim. 1919 m. Žalpių k., Skaudvilės r., gyvena Milvyčių k., Skaudvilės r., Klaipėdos srityje. Siuvėjas. Dirbo kolchozo „Naujoji Sodyba“ sandėlininku. Išsilavinimas – 4 kl. Kilęs iš amatininko-staliaus šeimos. Tėvai valdė 4 ha žemės.

Tėvas – Butkus Ignas, miręs 1947 m.

Motina – Butkuvienė Elzbieta, 65 m. amž., gyv. Milvyčių k.

Žmona – Butkuvienė Petrė, Petro, g. 1928 m. Milvyčių k., dirba kolchoze. Vaikų neturi.

Butkus Vaclovas, Igno, areštuotas – 1950 m. spalio 30 d.

Iš Butkaus Vacio (**Vaclovo**), **Igno**, **apklausos protokolo**. Apklausą vykdo Tauragės r. MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. KRAINEV per Tauragės MGB sk. vertėją KOJALĮ. 1950 m. spalio 27 d. Tauragė.

<...> Praėjusios apklausos metu aš nuslėpiau nuo tardymo savo ryšius su nac. „gaujos“ nariais, vadovaujamais Milkinto Juozo-*Maršalio*. Nuo šio momento duosiu teisingus parodymus.

1950 m. spalio 18 d., pagal susitarimą su prtz. būrio vadu Milkintu, aš iš kolchozo grūdų sandėlio paėmiau 150 kg rugių ir, nuvažiavęs į Skaudvilės turgų, pardaviau po 180 rublių už centnerį – bendra suma 540 rublių.

1950 m. spalio 19 d. pas mane į namus atėjo Pabalčių k. gyventojas Kalvaitis Juozas, kuris pranešė, jog pas jį namuose manęs laukia partizanai su vadu Milkintu. Aš kartu su Kalvaičiu nuėjau pas jį į namus. Atėjus pas jį, Kalvaitis man pasiūlė nueit pas Pabalčių k. gyventoją Mockų Bronių. Kalvaičio prašymą aš įvykdžiau ir mes visi nuėjome į Kalvaičio daržinę susitikti su partizanais pagal jų iškvietimą. Įėjus į daržinę, aš pamačiau ant šiaudų besiilsinčius šešis partizanus, tarp jų ir partizanę Janušaitę Jadvygą ir būrio vadą Milkintą Juozą. Čia pat aš Milkintui perdaviau 540 rublių, kuriuos buvau gavęs už parduotus rugius.

Milkintas paėmė iš manęs pinigus ir pasiūlė Mockui Broniui kartu su juo užlipti ant prėslo šiaudų slapto pokalbio. Atsiskyrę nuo mūsų, jie kažką tyliai kalbėjosi. Mockus, gavęs iš Milkinto kokią tai sumą pinigų, pasiūlė man nueiti pas jo uošvį ir atnešti samagono.

Iš Mockaus žmonos Mockienės Jadvygos aš atnešiau du litrus samagono ir pristačiau partizanams į Kalvaičio daržinę. Partizanai su Kalvaičiu ir Mockumi pasiliko gerti samagono, o aš Milkinto leidimu išėjau į kolchozo sandėlį išduoti kolchoznykams sėjai grūdų.

Milkinto nurodymu aš netrukus grįžau pas partizanus į daržinę, kurie tuo metu dar papildomai buvo nusipirkę samagono ir mane pakvietė gerti su jais kartu. Gėrimo metu

Milkintas man apgailestavo, kad aš mažai pardaviau kolchozo grūdų ir čia pat nurodė, jog šį vakarą jie-partizanai važiuos kartu su manimi į kolchozo grūdų sandėlį, iš kur papildomai paims 5–6 cnt rugių ir saugojimui pristatys į Kalvaičio Juozo ūkį. Aš dėl to neprieštaravau.

Tuo metu ant plento Kaunas–Klaipėda, prieš pat Kalvaičio ūkį, kur mes buvome, sustojo lengvasis automobilis, iš kurio išlipo trys vyrai, vieną iš jų aš pastebėjau su šautuvu. Jie visi trys išėjo ant kalniuko, o po to patraukė link Kalvaičio namų.

Kaip ten toliau buvo, aš nežinau, kadangi aš išsigandau ir nuo partizanų persikėliau į kitą daržinės pusę. Tuo momentu, kada persikėliau, išgirdau automato šūvius partizanų pusėje.

Šaudymo metu per kitą galą aš išbėgau iš daržinės ir parbėgau į namus. Šio susidūrimo metu, kaip vėliau sužinojau, buvo nušautas LSSR žemės ūkio ministro pavaduotojas, sužeistas vienas „l. g.“, o partizanams pasisekė pasitraukti.

<...> Maždaug 1950 m. rugsėjo mėn. pas mane su grupe partizanų atėjo būrio vadas Milkintas Juozas, kuris įsakė man iš kolchozo fondo parduoti 10 cnt rugių ir gautus pinigus atiduoti jam – Milkintui. Milkinto nurodymą pažadėjau įvykdyti. Kitos dienos ryte susitikau kolchozo „Naujoji Sodyba“ pirmininką Žukauską Joną, gyvenantį Kinčalių k., Skaudvilės r., kuriam papasakojau apie tai, jog prtz. būrio vadas Milkintas įsakė man iš kolchozo sandėlio parduoti 10 cnt rugių, o pinigus atiduoti jam. Žukauskas man paaiškino: jeigu neįvykdysi jų įsakymo, pastarieji gali sudeginti arba paimti visus kolchozo grūdus ir čia Žukauskas pasiūlė vykdyti partizanų nurodymą. Dėl šio tikslo Žukauskas man pareiškė, jog jis kokiu nors būdu kūlimo metu pabandys praleisti be pasvėrimo 10 cnt rugių ir pristatyti man į grūdų sandėlį, o aš savo ruožtu privalėsiu juos realizuoti, t. y. parduoti. Tokiu būdu mano parduoti rugiai nueis į mano sąskaitą, be to, šiuo metu sandėlyje yra šie atliekami nepajamuoti rugiai.

<...> Aš pareiškiu, jog partizanų ryšininku nebuvau, bet periodiškai susitikinėjau su Milkinto vadovaujamo būrio partizanais, kurie lankėsi mano ūkyje, siekdami gauti maisto produktų.

Nuo 1949 m. vasaros iki 1950 m. rugsėjo mėn. partizanai pas mane buvo užėję 5–6 kartus. Paskutinį kartą buvo užėję 1950 m. rugsėjo mėn., kada davė nurodymą paskirti jiems 10 cnt grūdų iš kolchozo fondo, apie ką aš jau minėjau.

Dėl Kalvaičio Juozo nusikalstamų ryšių palaikymo su Milkinto būrio partizanais aš jau parodžiau prieš tai. Kitų faktų apie jo „išdavikišką“ veiklą aš neturiu.

Kas liečia Mockaus Broniaus „nusikalstamą“ ryšį su partizanais, man žinomas faktas: 1950 m. rugpjūčio mėn. Milkinto 6-ių partizanų grupė stovyklavo krūmuose maždaug už 400–500 m nuo mano namų. Naktį, atėjęs pas mane į namus, būrio vadas Milkintas pasiūlė kitos dienos ryte nueiti pas Mockų Bronių ir pakviesti jį į susitikimą su partizanais. Kadangi aš ryte neturėjau laiko jį pakviesti, ateidamas pas partizanus, pamačiau Mockų Bronių stovintį šalia kartu su b. v. Milkintu. Be to, tarp partizanų buvo ir mano žmonos brolis Briedelis Stasys, Petro, kuris gyvena Milvyčių k. Kokiais reikalais jie buvo atėję pas partizanus, aš nežinau. Tačiau aš asmeniškai mačiau, kaip Milkintas užrašė kažkam tai laišką ir perdavė jį Briedeliui Stasiui. Briedelis – siuvėjas, tankiai vaikšto po viensėdžius.

Tą patį vakarą lankiausi pas Briedelį namuose ir jo paklausiau, kur nuėjo partizanai.

Briedelis man atsakė, jog jie nuėjo į *Kripso* rajoną. Kas tas *Kripsas* ir kur jis gyvena, aš nežinau...

Maždaug 1950 m. liepos mėn. ta pati Milkinto prtz. grupė stovyklavo netoli mano namų. Dieną pas mane atėjo Kaučiukaitė Zosė (22 m. amž.) iš Lygių k., Skaudvilės r., kuri man pareiškė, jog jai žinoma apie partizanus, kurie yra mano ūkyje, nes jai būtina susitikti su jais ir paprašė ją pas juos nuvesti. Pradžioje aš pabijojau ją vesti, bet kada ji paaiškino, jog jai viskas žinoma, tuomet pastarąją nuvedžiau pas partizanus, kur ji susitiko su Milkintu ir abu pasitraukė į šalį slapto pokalbio.

<...> Prieš tai apklausoje aš parodžiau ne visai tiksliai dėl grūdų paėmimo ir jų pardavimo. Iš tikrųjų buvo taip: Gavęs nurodymą iš prtz. b. v. ir pasitaręs su kolchozo pirmininku, 1950 m. spalio 17 d. iš kolchozo sandėlio paėmiau 150 kg rugių ir perdaviau juos Šiugždiniui Juozui, Kinčalių k. gyventojui, kad parduotų turguje. Spalio 18 d. su kolchozo arkliu Šiugždinis grūdus nuvežė į Skaudvilę ir pardavė turguje už 540 rublių. Aš tą pačią dieną pakeleivine mašina nuvažiavau į turgų, kur jis man perdavė tuos pinigus.

Iš NUTARIMO areštui
1950 m. spalio 23 d. Tauragė

NUTARIMĄ surašė Tauragės MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis mjr. TERECHIN. Patvirtino: LSSR Klaipėdos srities MGB sk. vrš. plk. SENIN. Areštą sankcionavo: LSSR Pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavaduotojas justicijos pplk. VLADIMIROV. 1950 m. spalio 24 d.

Peržiūrėjęs Tauragės r. MGB sk. gautą medžiagą apie nusikalstamą veiklą **Kalvaitienės Joanos**, **Jono**, g. 1925 m. Gudų k., Balčių apyl., Skaudvilės r., Klaipėdos srityje. Išsilavinimas – 2 pradžios m-klos klasės, ištekėjusi, gyvena Pabalčių k., kolūkietė.

RADAU, jog Kalvaitienė nuo 1949 m. lapkričio mėn. užmezgė nusikalstamą ryšį su nac. „gaujos“ vadovaujamos Milkinto Juozo nariais, kuriuos slėpė specialiai įrengtame bunkeryje, aprūpino juos maisto produktais ir skalbė jų drabužius.

1950 m. spalio 19 d. Kalvaitienės ūkyje „banditai“ įvykdė teroro aktą, per kurį buvo nušautas LSSR žemės ūkio ministro pavaduotojas TRYČIUS POVILAS ir sunkiai sužeistas Skaudvilės r. MGB sk. kovotojas (stribas).

Po teroro akto įvykdymo Kalvaitienė su savo vyru Kalvaičiu Juozu, Vinco, ir „banditais“ pabėgo iš namų, o 1950 m. spalio 20 d. buvo sulaikyta.

Iš Kalvaitienės Joanos, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. ANULČIK per vertėją GOFMANĄ. 1950 m. spalio 20 d. Nemakščiuose.

Kalvaitienė Joana, Jono, kilusi iš valstiečių vidutiniokų, tėvai turėjo 4 ha žemės, namai su kiemo priestatais, 2 arkliai, 1–2 karvės ir kiti smulkūs galvijai. SSSR pilietė, „litovka“, ištekėjusi, turi 9-ių mėnesių kūdikį, kolchozo „Naujoji Sodyba“ eilinė kolūkietė.

Tardytojas reikalauja smulkiai papasakoti prie kokių aplinkybių 1950 m. spalio 19 d. jų ūkyje įvyko „banditų“ ir „l. g.“ (stribų) susišaudymas.

<...> 1950 m. spalio 19 d. anksti ryte mano vyras Kalvaitis Juozas, Vinco, pėsčiomis

išėjo ant Jauniškių kelio sankryžos, tikėdamasis sustabdyti kokią nors pakeleivingą mašiną, važiuojančią į Kelmę atvežti man iš vaistinės vaistų, taip pat ką nors nupirkti vaikui iš drabužėlių.

Aštuntą valandą ryte aš pasiėmiau iš kambario vieną tuščią kibirą melžti karvei, o kitą kibirą ėdalui liuobti dviem kiaulėms ir išėjau į daržinę. Kada priėjau prie daržinės ir bandžiau atidaryti duris, kur yra gyvuliai, tuo metu atsidarė kitos gretimos daržinės durys, kur sukrautas kolchozo šienas ir aš pamačiau man pažįstamus partizanus – Milkintą Juozą, jo žmoną-partizanę Jadvygą, partizaną Kazį, prtz. Antaną Karpą-*Sakalą* ir tris man nepažįstamus partizanus. Vienas iš jų buvo visai jaunas, apie 20 m. amž., kitas buvo maždaug 40 m. amž., trečias buvo apsirengęs civiliškais drabužiais, aukšto ūgio, apie 30 m. amž.

Milkintas paprašė, kad aš jiems paruoščiau ką nors pavalgyti. Aš jiems pažadėjau ir, pamelžusi karvę, paliuobusi kiaules, grįžau į kambarį ir pradėjau ruošt valgyt. Po kurio laiko į kambarį atėjo Jadvyga ir pasakė, jog vyrai labai nori valgyti, kol dar ruoši, duok kai ką nors dabar... Aš daviau jai duonos, lašinių ir ji grįžo į daržinę.

Kada prikepiau blynų iš baltų miltų, paruošiau dažinio, vėl atėjo Jadvyga. Aš jos paklausiau kur tie partizanai buvo, kodėl neatėjo pas mus. Jadvyga atsakė: „Mums pasaulis platus. Šiandien vienoje – ryt kitoje vietoje...“

Saulei leidžiantis, į namus grįžo gerokai išgėręs mano vyras Juozas, kuris man atvežė vaistų, o vaikui nieko nenupirko. Pasakė, jog Kelmėje sutikęs Sungailą Aleksą ir su juo išgėrę, todėl nieko daugiau ir nenupirkęs.

Po keleto minučių netoli mūsų namų ant kelio sustojo juodos spalvos lengvasis automobilis, iš kurio išlipo trys piliečiai. Vienas jų su juodu paltu – be ginklo, o kiti du buvo apsirengę kareiviškais drabužiais, turėjo ginklų ir visi ėjo į pilies kalno pusę, 200 m nuo mūsų namų.

Mano vyras taip pat buvo kambaryje ir, pamatęs jog į daržą suėjo gyvuliai, išėjo iš kambario.

R. K. p a s t a b a: čia Joana Kalvaitienė esamą situaciją kažkiek pakreipia kita linkme, bando savo vyrą Juozą Kalvaitį teisinti, bando sudaryti nuomonę, tarsi jis daržinėje nebuvo ir nežino, jog ten yra pasislėpę partizanai, nors paties Kalvaičio ir kitų liudininkų parodymai akivaizdžiai skiriasi ir tai situacijos visai nekeičia.

Po to į kambarį užėjo du ginkluoti Nemakščių „l. g.“ (stribai). Apžiūrėję kambarį, išėjo. Vienas iš jų nuėjo prie daržinės, kur buvo sukrauti dobilai ir nekulti žirniai. Paėmė keletą šakelių nekultų žirnių ir grįžo atgal, nuėjo už namo prie mano vyro, su kuriuo kalbėjosi pilietis, apsirengęs civiliškai – juodu paltu.

Partizanai tuo metu buvo kitoje daržinės pusėje, kur buvo dobilų ir žirnių. Apie ką jie kalbėjosi, aš nežinau, bet kada „l. g.“ (stribai) pakartotinai pradėjo iš dviejų pusių artintis prie daržinės, tuo metu partizanai į juos atidengė ugnį. Susišaudymo metu bijodama, kad manęs neareštuotų, aš išbėgau iš namo ir nubėgau į Pabalčių k. pas gyventoją Kulišauską Petrą. Iš Kulišausko perbridau upę ir nuėjau pas Žilių Juozą tame pačiame Pabalčių k., kur pernakvojau, o kitą rytą nuėjau pas vyro tėvą Kalvaitį Vincą, gyvenantį Milžavėnų k., iš kur norėjau nueit apžiūrėt savo namus ir ten buvau kareivių sulaikyta ir pristatyta

į Nemakščių MGB sk., kur iš „l. g.“ (stribų) kalbų išgirdau, jog susišaudymo metu mano namuose „banditų“ buvo nušautas (?), bet jo nei pavardės, nei kas jis toks buvo, nepaminėjo, o kitas „l. g.“ (stribas) buvo sužeistas.

<...> Mūsų ūkyje, kur mes gyvenome su vyru Juozu Kalvaičiu, MGB organai žemėse, kur buvo sukrautas kolchozo šienas, rado slaptai įrengtą partizanų bunkerį. Jame 1950 m. vasario ir kovo mėn. gyveno keturi partizanai: Milkintas Juozas, jo žmona Jadvyga, Antanas Karpas-*Sakalas* ir Steponas Šležas-*Urvelis*.

1950 m. lapkričio mėn. pas mus į namus naktį atėjo keturi partizanai: Milkintas Juozas, jo žmona Jadvyga, Steponas ir Antanas. Užėję į kambarį, Milkintas pasakė, jog mūsų ūkis pagal vietos sąlygas labai tinkamas įsirengt bunkerį, todėl jie tai ir numatę įsirengt ir jame gyvent. Nesulaukę iš mūsų prieštaravimų, mus perspėjo, kad apie tai niekam neprasitartume, t. y. laikytume liežuvį už dantų, ir tą pačią naktį ėmėsi darbo ir per tris ar keturias naktis pastatė bunkerį. Žemes užmaskavimui išnešė į duobę, kuri buvo netoli namo ir dalį supylė ant suarto mano daržo. Bunkerį partizanai statėsi patys. Nei aš, nei mano vyras jiems nepadėjo. Lentas taip pat vežėsi patys. Iš mūsų išėjo pėsčiomis, o naktį atvažiavo su arkliais. Iš kur jie gavo arklius ir lentas, mums nesakė.

Kada pastatė bunkerį, iš mūsų ūkio jie išėjo ir vėl grįžo gyventi jau jų įrengtame bunkeryje 1950 m. sausio mėn. ir pragyveno jame iki kovo mėn., o po to vėl išėjo ir daugiau bunkeryje nebegyveno. Tiesa, du kartus po to dar buvo atėję: pirmą kartą tų pačių metų rugpjūčio mėn. vakare, kada jau buvo tamsu – Milkintas Juozas, Jadvyga, Steponas ir Antanas. Pabuvo 3–4 val. ir išėjo.

Būdami pas mus, kalbėjo įvairiomis temomis. Po to Milkintas pakėlė marškinius ir parodė, jog jis buvo sužeistas į pilvą per susišaudymą su kareiviais. Kazys taip pat sakė, jog jis buvo sužeistas į petį, kulka dar ir dabar tebesanti neišimta. Milkintas pasakojo, jog kautynių metu jauni partizanai pabėgo, o kautynes vedė jie keturiese: Milkintas, Jadvyga, Antanas ir Steponas. Antrą kartą jie buvo atėję š. m. lapkričio 19 d. septyniese, apie ką aš jau pasakojau.

Kada šie partizanai pas mus gyveno bunkeryje, maistą gaminau aš pati iš savo produktų. Dalį buvo davę ir partizanai – 5 cnt grūdų ir nedidelį bekoną, apie 50 kg svorio. Daugiau jokių produktų nebuvo atnešę.

Iš Kalvaitienės Joanos, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis TERECHIN per vertėją GERULĮ. 1950 m. spalio 26 d.

<...> Mano dukra Kalvaitytė Birutė, Juozo, gimė 1949 m. gruodžio 21 d. Pabalčių k., Skaudvilės r. Šiuo metu jai 10 mėnesių.

Mano sulaikymo metu 1950 m. spalio 20 d. aš dukrą Birutę turėjau prie savęs, o kitą dieną ją perdaviau Kalvaičiui Pranui (50 m. amž.), gyvenančiam Nemakščiuose, Skaudvilės r. Kalvaitis Pranas yra mano vyro Juozo dėdė – tėvo brolis.

Iš Kalvaitienės Joanos, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją SNIEGĮ. 1950 m. lapkričio 22 d.

<...> Prie savo anksčiau pateiktų parodymų galiu dar papildyti: 1949 m. gale ar 1950 m. pradžioje, kada partizanai pradėjo gyventi mūsų ūkyje pastatytame bunkeryje, jie pasiūlė mano vyrui nuvažiuoti atsivežt grūdų, kurie, jų žodžiais tariant, yra pas Gegu-

žių k. gyventoją Mockų. Naktį vyras pakinkė arklį ir su prtz. išvažiavo į Gegužių k., iš kur atsivežė apie 5 cnt (250 kg) rugių. Tokiu būdu rugiai buvo paimti iš Mockaus.

1950 m. sausio ar vasario mėn. partizanai, pas mus gyvenantieji bunkeryje, pasiūlė nuvažiuoti į Pavarnio k. pas mano seserį Sungailaitę Antaniną atsivežt mėsos (nuo mūsų namų apie 2–3 km) – pas Vaičikauską, pas kurį tos mėsos yra. Mūsų pastote Sungailaitė važiavo du kartus tos mėsos ir atsivežė apie 50 kg. Be to, 1950 m. pradžioje partizanai pas mus atnešė apie 10 kg cukraus. Iš kur jie jį paėmė, aš nežinau. Atvežti į mūsų namus rugiai, mėsa ir cukrus buvo panaudoti partizanams maitinti, kurie slėpėsi mūsų ūkyje.

Prtz. Milkintas Juozas man ir mano vyrui davė du gabalus medžiagos: vieną man prastos medžiagos – suknutei ir pusvilnės medžiagos – vyro kostiumui.

Tardytojas klausia: „Ar jūs žinote apie tai, jog „banditai" apiplėšė parduotuvę Viduklėje ir dalį pagrobto cukraus bei manufaktūros atnešė jums?"

<...> Aš nežinau iš kur partizanai visa tai gavo, kadangi jie apie tai mums nesakė.

LYA (KGB arch.), **Kalvaičio Juozo, Vinco**, ir kt. – iš viso 4-ių žmonių baudž. byla Nr. 132, arch. Nr. 21914/3, II-as tomas. Pradėta 1950 10 20.

Iš liudininko **Samoilovo Nikolajaus Aleksandrovičiaus** apklausos protokolo. Gim. 1920 m. Novo-Semenkino kaime, Bilebievsko r., Baškirijos ASSR. Tautybė – čiuvašas, kilęs iš valstiečių vidutiniokų, VKPS-b narys, vedęs, dirba Skaudvilės r. MGB sk. „l. g." (stribas) būrio vadu, gyvena Nemakščiuose.

Apklausą vykdo Tauragės r. MGB sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. NIKITIN. 1950 m. spalio 28 d. Tauragė.

<...> 1950 m. spalio 19 d., 16 val. Skaudvilės r. MGB oper. įgaliotinio ltn. JAKUBONIO įsakymu kartu su „l. g." (stribu) Eimučiu išvykome iš Nemakščių į „Kalinino" vardo kolchozą už 7-ių km nuo Nemakščių, lydėdami su apsauga LSSR žemės ūkio ministro pavaduotoją Tryčių, kuris buvo komandiruotėje ir važiavo savo lengvuoju automobiliu kartu su mumis į minėtą kolchozą.

Eimutis Antanas, Juliaus, g. 1931 m. Gudų k., Skaudvilės vlsč. VLKSM narys (komjaunuolis), išsilavinimas 4 klasės ir traktoristų kursai. Gyvena Nemakščiuose, dirba Nemakščių MGB „l. g." (stribu).

MLT enciklopedijoje (t. III, p. 573) nurodyta – **Tryčius Povilas**, g. 1907 04 01 Gailioniuose, Ukmergės r. – žuvo 1950 10 19 netoli Skaudvilės. Revoliucinio judėjimo dalyvis. Kilęs iš kumečių. 1924 m., mokydamasis Ukmergės gimnazijoje, įstojo į LKJS. 1926–1928 m. LKP narys. 1927 m. LKP Ukmergės parajonio komiteto sekretorius. Bendradarbiavo LKP spaudoje slapyvardžiu *Bronka.* Už komunistinę veiklą 1927 –1928 m. kalintas. 1931–1940 m. dirbo įvairiose vietose matininku. 1940–1941 m. Panevėžio apskrities vykdomojo komiteto žemės ūkio skyriaus vedėjas. Nuo 1947 m. Lietuvos TSR žemės ūkio ministro pavaduotojas.

Leidinyje „Aitvarai" (1998 m., Nr. 6, p. 151) pažymėta: Nemažai sumaišties okupantams sukėlė visai nenumatytas įvykis – 1950 m. spalio 19 d. Birutės rinktinės apsaugos būrys Žemčiūgas, vadovaujamas J. Milkinto-*Maršalio*, susidūrė su sovietinio aktyvo grupe, kurioje buvo žemės ūkio ministro pavaduotojas Povilas Tryčius.

Apie 18 val. tą pačią dieną, grįžtant atgal į Nemakščius, Pabalčių k. ribose, ministro pavaduotojas Tryčius savo vairuotojui įsakė sustabdyti automobilį.

Kada ant kelio sustabdėme automobilį, visi išlipome ir nuėjome pasižvalgyti ant kalno, kuris buvo už 100 m. Tryčius pasakė, jog šis kalnas, matyt, turi istorinę reikšmę. Apžiūrėję kalną, pradėjome grįžinėti prie mašinos, bet Tryčius pastebėjo ir pašaukė prie savęs vyrą, kuris stovėjo prie savo namo maždaug už 40–50 m nuo mūsų. Kada šis vyriškis priėjo prie mūsų, Tryčius paklausė jo pavardės, kuris pasakė savo pavardę – Kalvaitis ir pasakė, jog tai jo ūkis. Pokalbio metu Tryčius pasidomėjo Kalvaičio, kur jis dirba ir, kada Kalvaitis atsakė, jog jis dirba kolchoze, tada Tryčius jo paklausė, – tai kodėl jis girtas ir nedirba kolchoze? Kaip Kalvaitis paaiškino Tryčiui, aš negirdėjau, kadangi Tryčius man ir Eimučiui pasiūlė eiti ir patikrinti, kas ten Kalvaičio namuose pijokauja.

Kada mes su Eimučiu užėjome į kambarį, ten radome Kalvaitienę (apie 26 m. amž.), kurios aš paklausiau, kas dar yra jų namuose. Ji atsakė, jog nieko daugiau, pašalinių asmenų nėra. Po to aš patikrinau visus namo kambarius, bet daugiau nieko iš pašalinių neradau. Po to mes su Eimučiu nuėjome ir patikrinome vieną pusę daržinės – iš rytų pusės, kur buvo sukrauti nekulti žirniai, o į kitą pusę nėjome tikrinti, grįžome atgal prie namo, kur sutikome Tryčių, kuris savo vairuotojui liepė grįžti į mašiną, o Kalvaitis nuėjo išvaryt arklių iš kolchozo lauko, kuriame augo kopūstai. Po to Kalvaitis daugiau prie namų nebegrįžo. Kur jis nuėjo, aš nemačiau.

Po namo ir vieno galo daržinės apžiūros, aš Tryčiui paaiškinau, jog kambaryje yra viena Kalvaičio žmona – daugiau nieko nėra, o daržinėje sukrauti nekulti žirniai. Tada Tryčius pasakė, jog tie žirniai, matyt, buvo pavogti iš kolchozo fondo ir pridūrė: „Šių žirnių likučius dabar mes patikrinsime daržinėje." Po to mes kartu su Eimučiu grįžome atgal prie daržinės, o Tryčius pasiliko vienas prie namo. Aš nuo namo pusės iš dešinės ėjau prie daržinės, kur buvo žirniai, o Eimutis ėjo iš kairės pusės į kitą daržinės pusę ir į jį iš daržinės per vartus pasigirdo trys trumpos serijos iš automatinio ginklo, per kurias Eimutis buvo sužeistas į dešinę ranką ir parkrito ant žemės. Jo karabinas pasiliko sužeidimo vietoje, o jis pats prišliaužė prie manęs ir aš jį pasiunčiau, apeinant krūmus, prie namo.

Kada „banditai" atidengė ugnį į Eimutį iš daržinės, aš taip pat atidengiau ugnį iš turimo PPŠ automato į daržinės vartus (duris). Tuo metu Tryčius su pistoletu rankoje nuo namo bėgo prie manęs, bet iš daržinės ir vėl pasipylė kita serija iš automato, dėl ko Tryčius buvo sunkiai sužeistas į krūtinę, iki manęs jau nebepribėgo, tik susiėmė už krūtinės rankomis ir grįžo atgal prie Kalvaičio namo, kur parkrito ant žemės ir nusibaigė (rus. skončalsia). Po to aš atsargiai priėjau prie daržinės ir pamačiau ten gulintį Eimutį. Bijodamas „banditų" apsupimo iš kitos daržinės pusės, iškart užbėgau už daržinės iš šiaurės rytų pusės, kur bėgantys 4 „banditai", matyt, pastebėjo mane ir atidengė ugnį į mano pusę, o po to jie pasislėpė slėnyje ir nuėjo į krūmus.

Nusprendęs iš savo pusės, jog vienam netikslinga persekioti „banditus" krūmuose, čia pat nuėjau prie sunkiai sužeisto Tryčiaus, kuris buvo jau be sąmonės. Tada aš pasikviečiau vairuotoją nuo mašinos ir pasakiau jam, jog ministro pavaduotojas nušautas, o „l. g." (stribas) „banditų" sunkiai sužeistas ir įsakiau jam su mašina važiuoti į Nemakščius ir pranešti oper. įgaliotiniui Jakuboniui, kad į įvykusio teroro akto vietą atvyktų karinė-operatyvinė grupė.

Po to aš sužeistą Eimutį nusivedžiau į kambarį, kur padariau jam perrišimą ir pagul-

džiau į lovą, o pats išėjau į kiemą ir atsiguliau su paruoštu automatu prie Tryčiaus lavono, kurį saugojau iki atvyko karinė-operatyvinė grupė.

Kiek buvo „banditų“ Kalvaičio daržinėje teroro įvykdymo metu, aš nežinau, mačiau tik 4 ginkluotus „banditus“, kurių nei vieno neatpažinau, taip pat nežinau, kokių jie turėjo ginklų, kadangi išbėgančius juos iš daržinės mačiau maždaug iš 60 metrų.

Namų šeimininkė Kalvaitienė mūsų susidūrimo momentu su „banditais“ buvo savo namuose, o po to ji namus paliko ir pasislėpė krūmuose, taip pat išėjo ir pasislėpė jos vyras Kalvaitis.

Kitą dieną po teroro akto įvykdymo, t. y. 1950 m. spalio 20 d., man dalyvaujant kartu su MGB organų darbuotojais, apžiūrėjome Kalvaičio daržinę, kur buvo aptiktas ir specialiai žemėse įrengtas bunkeris, kurio aprašymas išdėstytas apžiūros protokole.

Iš liudininko Lauryno Antano, Petro, apklausos protokolo. Gim. 1916 m. Pušynės k. (orig. Peštynės k.), išsilavinimas 2 kl. gimnazijos, dirba Skaudvilės bufeto vedėju. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PORTIANKIN per MGB vertėją PATAPĄ. 1950 m. spalio 20 d.

<...> Pilietį Butkų Vacį (28 m. amž.) aš pažįstu maždaug prieš tris mėnesius. Kadangi aš dirbu bufeto vedėju, o Butkus Vacys tankiai pas mane užeina į bufetą, kur tankiai išgeria. Jo vardą ir pavardę aš sužinojau iš Nemakščių miestelio gyventojo Boso Juozo, kuris dirba bufeto sargu.

<...> MGB organams aš pageidauju pranešti apie Butkų Vacį taip: Dirbdamas bufeto vedėju Nemakščiuose nuo š. m. kovo mėn. ir anksčiau aš Butkaus Vacio išvis nepažinojau, bet kada jis tankiai pradėjo lankytis bufete ir išgėrinėti su įvairiais žmonėmis, tada atkreipiau į jį dėmesį. Be to, Butkus pas mane bufete apsipirkinėjo ir anksčiau, dabar tiksliai negaliu pasakyti nuo kada jis pirko didelį kiekį cigarečių. Prieš tris savaites Butkus pas mane pirko iškart 40 pakelių cigarečių, o po savaitės atėjo ir pirko dar 5 pakelius. Anksčiau jis irgi pirkdavo 20 pakelių cigarečių. Praėjusį sekmadienį Butkus Vacys atėjo į bufetą, nusipirko keturias dėžutes žuvies konservų ir paprašė sąskaitos už pirkinį. Aš pagalvojau: kam tau už keturias dėžutes konservų ta sąskaita reikalinga? Jis man atsakė, jog jam būtinai sąskaita reikalinga, kurią aš jam ir išrašiau.

Iki to laiko Butkus taip pat pirko keturias dėžutes konservų, kurias išsinešė su savimi, praėjusį penktadienį. Dabar dienos nepamenu, Butkus taip pat pirko 3 dėžutes konservų, iš kurių vieną atidarė ir suvalgė, o dvi likusias išsinešė su savimi. Be to, aš pastebėjau, kada Butkus ateina į Nemakščių miestelį, labai domisi žmonėmis; kas atvažiuoja į Nemakščius, jeigu aktyvas, tai kas iš kur, tankiai sėdi bufete ir pasiklauso pašalinių, kas ką kalba ir ilgą laiką prasėdi prie vieno bokalo alaus. Visi šie faktai kelia įtarimą ir leidžia pagalvoti, jog Butkus Vacys ne eilinis, o galimai palaikantis ryšį su „banditais“, žmogus.

Po to, kada aš susidomėjau Butkumi ir pasiteiravau „l. g.“ (stribo) Kvietkaus, kas tas žmogus Butkus galėtų būti, nes jis man toks įtartinas, Kvietkus man atsakė, jog Butkus yra „banditų“ ryšininkas, bet iš kur jam tai žinoma, apie tai jis man nepasakė. Butkus beveik kasdien ateidavo į Nemakščius ir kokiu tikslu, man – nežinoma.

Aš dar norėčiau papildyti, jog Nemakščių miestelyje gyvena pilietis pavarde Bardaus-

kas, kuris berods anksčiau buvo „gaujoje“, o dabar gal jau ir žuvęs, o gal dar tebėra „gaujoje“, aš nežinau. Be to, iš Bardausko jau anksčiau buvo išimtas ginklas, apie tai man pasakojo Bosas Juozas, jog Butkus Vacys, kada ateina į Nemakščius, tankiai susitinka su Bardausku ir su juo kalbasi, tankiai vienas kitą vaišina degtine, alumi, ką aš ir pats esu ne kartą matęs. Todėl aš galvoju, jog Butkus palaiko ryšį su „banditais“.

Iš liudininko Grybo Stepono, Vinco, apklausos protokolo. Gim. 1922 m. Raudgirių k., Skaudvilės r., raštingas, dirba siuvėju Kelmės r. pramkombinate. Apklausą vykdo Klaipėdos MGB Tardymo sk. vrš. pplk. ČERTKOV ir LSST MGB Tardymo dalies 6-to sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV. 1950 m. spalio 31 d. Tauragė.

<...> Po kai kurių mano spyriojimųsi, turiu prisipažinti, jog tikrai nuo 1946 m. aš palaikiau „nusikalstamą“ ryšį su nac. „gaujų“ dalyviais.

1946 m., tai buvo po demobilizacijos iš sovietų armijos, savo namuose aš susitikau su Rudaičio Kajetono-*Kaziuko* partizanais. Pastarasis po klausimų apie mano tarnybą sovietinėje armijoje manęs paklausė, kam aš dabar tarnausiu ir kam padėsiu: sovietų valdžiai ar jiems, t. y. partizanams, į ką aš nedaviau tikslaus atsakymo. Tada Rudaitis-*Kaziukas* (žuvęs) pasiūlė man su juo kartu nueiti pas Balų k., Skaudvilės r. gyventoją Kasputį, kurio namuose buvo partizanai.

Kada atėjome į Kaspučio namus, ten be Rudaičio buvo dar penki partizanai:

Kmita Andrius-*Audra*, *Aušra*, *Aidas*;

Kmita Edmundas-*Evaldas*;

Mažeikis Leonas-*Papaša*;

Grybas Jonas-*Kariūnas* (mano dėdė);

Daktaras – vokietis (pavardės nežinau).

Partizanai pas Kasputį kambaryje sėdėjo ir vaišinosi samagonu. Jie pakvietė ir mane prisidėt prie jų. Pokalbio metu jie ėmė manęs klausinėti, kam aš dabar padėsiu; sovietų valdžiai ar jiems-partizanams. Man sunku buvo atsakyti į jų klausimą. Po to jie pasiūlė man padėti jiems. Mano dėdės Grybo Jono (mano tėvo brolis) buvimas partizanų eilėse stumtelėjo ir mane tapti jų ryšininku ir duoti sutikimą teikti jiems pagalbą.

Nuo to laiko aš ir ėmiau palaikyti ryšį su partizanų būriu, kuriam tada vadovavo Kmita Andrius-*Audra*.

<...> Nuo 1946 m. pradėjau retkarčiais su jais susitikinėti, teikiau jiems juos dominančią informaciją, tankiausiai apie sovietinių karių pasirodymą, kaip siuvėjas siuvau jiems mundurus, perdavinėjau laiškus bei paketus susirašinėjimo tarp partizanų ir jų ryšininkų.

<...> Po to susitikimo su partizanais, apie kurį aš ką tik pasakojau, su šitais šešiais partizanais aš susitikau 1947 m. pavasarį savo dėdės Grybo Zigmo namuose, kuris gyveno Žirnainių k., Skaudvilės r. Grybas Zigmas varė samagoną partizanams ir tada pas jį namuose vyko pobūvis, kur dalyvavau ir aš ir visa Grybo Zigmo šeima.

1947 m. vasarą ir rudenį su šitais pačiais partizanais aš du kartus buvau susitikęs miške netoli savo namų. Tada aš jiems nešiau valgyti į mišką (duonos, sviesto ir kitų produktų) ir informavau juos apie kareivių nebuvimą mūsų kaime. Nuo mano namų jie buvo maždaug už 200 m. Kada jie priartėjo, iš miško išlindo mano dėdė prtz. Jonas

Grybas-*Kariūnas* ir skardžiu švilpuku pasikvietė mane. Tai buvo dienos metu. Pamatęs jį, aš išėjau iš namų ir nuėjau pas partizanus į mišką, o po to jau grįžau į namus paimt produktų ir nunešiau jiems į mišką.

1948 m. sausio mėn. aš ėjau savo asmeniniais reikalais į Stulgius, Skaudvilės r. ir pakeliui užsukau pas Grybą Zigmą ir čia radau šešis *Audros* būrio partizanus, kurie sėdėjo už stalo, valgė ir gėrė samagoną. Prie jų prisėdau ir aš ir prabuvau kartu su jais iki pusiaudienio, o po to išėjau.

1948 m. vasarą pas mane į namus atėjo Žirnainių k. gyventojas Blankis Antanas (58 m. amž., 1948 m. rudenį išvežtas į Sibirą), kuris man pranešė, jog mane kviečia partizanai, kurie yra jo namuose. Kada mes atėjome į jo namus, ten radome šešis *Audros* būrio partizanus. Prtz. Jonas Grybas paprašė manęs, kad aš jam nupirkčiau baltinius. Po kurio laiko pirktus baltinius Grybui Jonui aš perdaviau per ryšininką Grybą Zigmą.

1949 m. vasario mėn. pas mane atėjo Grybo Zigmo žmona Grybienė Ona ir pranešė, jog pas juos namuose manęs laukia *Audros* būrio partizanai. Kada aš nuėjau pas Grybą Zigmą, maždaug po pusvalandžio atėjo ir mano sesuo Grybaitė Marcelė. Tą kartą prtz. Grybas Jonas paprašė manęs duoti jam savo čebatus, bet kadangi jie buvo kiauri, jis jų neėmė. Iš Grybo Jono-*Kariūno* aš tada gavau laišką-paketą, kurį jo nurodymu perdaviau prtz. ryšininkui Mockui Broniui-*Padangei*.

Tada Grybo Zigmo namuose buvo ir Leškys Vladas iš Vaidatonių k., Skaudvilės r. Kokiu tikslu jis tada buvo susitikęs su partizanais, aš nežinau, nes pas Grybą Zigmą jis atėjo dar prieš mane.

1949 m. vasarą su *Audros* būrio partizanais buvau susitikęs miške netoli savo namų, nešiau partizanams maisto produktus.

1950 m. su partizanais buvau susitikęs 4 kartus.

1950 m. vasarą ėjau mokytis pas siuvėją Mockų Bronių į Balčių k. Kartą, būnant pas jį, jis man pasakė, jog netoli jo namų krūmuose stovyklauja partizanai. Pakvietė jis mane nueiti pas juos ir aš sutikau. Kada atėjome į krūmus, ten buvo susirinkę tie patys šeši partizanai. Kiek pamenu, tai buvo sekmadienis ir mes tada su Mockumi ir partizanais prapijokavome visą dieną.

Į stovyklą krūmuose dar buvo atėjusi Jonaitytė Bronė, kuri atnešė partizanams pietus ir puslitrį samagono. Tada prtz. *Ramūnas*-Globys Vladas perdavė man maskuojančios spalvos medžiagos gabalą ir paprašė pasiūti jam karišką „gimnastiorką“ (palaidinę), kurią mes siuvome kartu su Mockumi. Mockus man pasakojo, jog jis partizanams yra siuvęs ir kepures. Aš jokio slapyvardžio neturėjau.

Iš įvykio vietos PROTOKOLO aprašymo

1950 m. spalio 19–20 d., Pabalčių k., Skaudvilės r.

Toliau pasirašę: Klaipėdos srities UMGB Tardymo sk. vrš. pplk. ČERTKOV, Skaudvilės r. MGB sk. vrš. mjr. DEMIDENKO, LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas kap. ŽIDKICH ir SSSR MGB Kariuomenės 273-io pulko būrio vadas j. ltn. ŠČIUKIN, dalyvaujant „l. g. “ (stribui) vado pavaduotojui SAMOILOV'ui, atliko LSSR žemės ūkio ministro pavaduotojo **Tryčiaus Povilo**, **Kazimiero**, g. 1907 m., nužudymo apžiūros vietą.

Nužudymas įvykdytas 1950 m. spalio 19 d., apie 17 val. Maskvos laiku nac. „gaujos“

dalyvių, Pabalčių k. gyventojo Kalvaičio Juozo, Vinco, ūkyje. Be nužudymo Tryčiaus, buvo sužeistas „l. g.“ (stribas) **Eimutis**.

<...> Apžiūros metu nustatyta, jog nac. „gaujos“ dalyviai slėpėsi vakarinėje daržinės pusėje, kur šaudydami iš šaunamųjų ginklų nužudė Tryčių ir sužeidė Eimutį.

<...> Daržinės grindinys – žemių laitas. Pusė jo užkrauta šienu. Kita pusė, kuri remiasi į tvartą, iš dalies užpilta bulvėmis, o dalis laisva. Toje grindinio dalyje aptikta užmaskuota dėžė su pjuvenomis įėjimui į bunkerį, kuris, jį atidarius, pasirodė – pastatytas daržinės išorėje už poros metrų nuo šiaurinės sienos gylyje iki 3-jų metrų (iki bunkerio dugno).

Bunkerio plotas – 2,5x2 m, aukštis – 1,7 m. Bunkeris turi ir kitą išėjimą, išeinantis į velėninio dirvožemio raguvą ir užmaskuotas dėže su juodžemiu. Bunkerio sienos, grindys ir lubos, taip pat ir įėjimai į bunkerį iškloti lentomis. Bunkeryje yra stalas, du suoleliai, žibalinė lempa, pritvirtintos lentynos prie sienos, rasta 17 tolo „šaškių“ po 200 g svorio.

Parašai: (visų dalyvavusių protokolo sudaryme)

NUTARIMAS dėl tardymo medžiagų atskyrimo

Tvirtina: LSSR MGB Tardymo sk. vrš. pplk. FRAIMOVIČ. 1950 m. gruodžio 13 d. Klaipėda

LSSR MGB vyr. tardytojas kap. ŽIDKYCH, peržiūrėjęs tardymo bylos Nr. 132 medžiagą, kurioje kaltinami Kalvaitis J. V., Mockus B. A., Butkus V. J. ir Kalvaitienė, RADO:

Parodymais areštuoti pagal bylą sukompromituoti kaip nac. „gaujos“ rėmėjai, šie asmenys:

1. Grybas Zigmas;
2. Stasevičius Mykolas;
3. Slušinskas Izidorius;
4. Vasiliauskas Antanas;
5. Sungaila Aleksas;
6. Briedelis Izidorius;
7. Sungailaitė Antanina;
8. Jonaitytė Bronė;
9. Jonaitienė Stanislava;
10. Žilius Vincas, Ipolito;
11. Mockienė Jadvyga;
12. Žukauskas Jonas;
13. Šėgžda Jonas;
14. Jonaitis Stasys;
15. Sungailaitė Elena;
16. Bartašius Vincas iš Balandžių k.

Be to, pagal areštuotųjų parodymus, „praeina“ šie nac. „gaujos“ dalyviai:

1. Milkintas Juozas;
2. Šležas Steponas;
3. Janušaitė Jadvyga.

Turint omenyje, jog anksčiau nurodytų „banditų“ rėmėjų atžvilgiu būtina skirti pa-

pildomą tyrimą, o tris paskutiniuosius, kurie yra „gaujoje“, nutariau: Tardymo bylos Nr. 132 medžiagą pirmiau išvardytiems asmenims atskirti į ypatingą tyrimą ir nukreipti į MGB organus pagal teritorijas.

Pasirašo: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas kap. ŽIDKYCH

Išrašas iš NUOSPRENDŽIO

1951 m.

Kalvaitis Juozas, **Vinco**, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, nuteisiamas 25 m. PDL ir 5 metams tremties su turto konfiskavimu.

Mockus Bronius, **Antano**, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, nuteisiamas 25 m. PDL ir 5 metams tremties su turto konfiskavimu.

Kalvaitienė Joana, **Jono**, pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“, nuteisiama 25 metams PDL ir 5 metams su turto konfiskavimu.

Butkus Vaclovas, **Igno**, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, nuteisiamas 25 metams PDL ir 5 metams tremties su turto konfiskavimu.

Pasirašo: pirmininkaujantis teisme justicijos mjr. ŽELEZNOV. 1951 m. sausio 26 d. Klaipėda.

LYA (KGB arch.), **Jakubausko Antano, Antano**, baudž. byla Nr. P–4297, f. K-1, ap. 58.

Pradėta 1945 04 07.

Iš areštuotojo ANKETOS

Jakubauskas Antanas, Antano, g. 1918 m. Tukių k., Raseinių apskr. Gyvena Deksnių k., Viduklės vlsč. Išsilavinimas – 4 kl. liaudies m-klos. Tėvas – miręs 1937 m.; motina – Jakubauskienė Ona, 55 m. amž.; brolis – Jakubauskas Stasys, Antano, g. 1923 m., tarnauja Raudonojoje armijoje nuo 1945 m. sausio mėn.; sesuo – Jakubauskaitė Ona, Antano, 14 m. amž.

Iš Jakubausko Antano, Antano, apklausos protokolo. Iki sulaikymo balandžio 7 d. dalyvavo „gaujoje“. 1945 m. balandžio 29 d., 19 val. 15 min. Apklausą vykdo Viduklės vlsč. NKVD sk. vrš. GEBRIK per vertėją MORKŪNĄ.

<...> Aš priklausiau Vailabų k. (orig. – Vilbesų k.) gyventojo Kisnieriaus Petro vadovaujamam partizanų būriui. Į jo būrį įstojau, kada prasidėjo šaukiamųjų karo prievolininkų mobilizacija į Raudonąją armiją. Tai buvo 1945 m. sausio pabaigoje.

Kada įstojau į Kisnieriaus būrį, jis pažadėjo mane aprūpinti ginklais ir mes žiemą slapstysimės Viduklės vlsč. kaimuose, po to pavasarį išeisime į didelius Paupio miškus ir ten slapstysimės.

Kisnieriaus vadovaujamą būrį sudarė trys asmenys: aš-Jakubauskas; Kisnierius Petras ir Gailius Viktoras iš Nemarčionių k., Viduklės vlsč.

Kisnierius Petras buvo ginkluotas pistoletu su 20-čia šovinių ir keturiomis vokiškomis granatomis. Aš turėjau tiktai dvi granatas, iš kurių per stribų apsupimą 1945 m. balandžio 7 d., 8 val. ryte vieną mečiau į stribus. Gailius Viktoras taip pat turėjo pistoletą su 40 šovinių ir keturias granatas, iš kurių taip pat metė į NKVD darbuotojus, bandant prasiveržti iš apsupimo Užumedžio k. netoli Berežinskio Viktoro namų, kur mes visi trys slėpėmės.

Mes visi trys visą laiką slėpėmės pas mane namuose daržinėje, kur buvome išsikasę

bunkerį, taip pat gyvenome ir Užumedžio k. pas Berežinskį Viktorą, kuris mus maitino. Be to, aš maitinau savo produktų sąskaita.

Balandžio mėn. pradžioje Kisnierius mums pasakojo, jog dėl maitinimo rūpesčių neturėsime, kadangi jo giminaičiai, gyvenantys Raseinių vlsč., atvežė paskerstą meitelį 50-ies kg, o mėsa laikoma pas Berežinskį Viktorą, iš kurio mums ruošia maistą.

Slapstytis pas kitus gyventojus mes nebandėme, kadangi bijojome, kad mūsų neišduotų sovietinės valdžios organams.

Dėl mūsų grupės nedidelės sudėties į mišką mes eiti vengėme ir daugiau jokių bunkerių aš nežinau. Slapstėmės tik pas mane namuose ir pas Berežinskį. Be to, mūsų grupė jokio pavadinimo neturėjo ir ryšių su kitais būriais nepalaikėme.

Jakubausko Antano, Antano, apklausos protokolo tęsinys. 1945 m. balandžio 20 d. Apklausa vykdoma per vertėją J. PRANAITYTĘ.

<...> Maždaug 1945 m. kovo viduryje, būdamas miške, atsitiktinai susitikau pažįstamus: Kisnierių Petrą ir Gailių Viktorą. Po to, kada mes pasikalbėjome, jie pasisakė, jog taip pat, kaip ir aš, slapstosi nuo sovietinės valdžios organų. Kisnieriaus pasiūlymu nutarėme, jog slapstysimės kartu ir kovosime su NKVD bei milicija (stribais), kurie mūsų ieškos ir mus gaudys. Mūsų grupės vyresnysis buvo Kisnierius, kurio nurodymu mes privalėjome ieškoti kas dar slapstosi nuo sovietų valdžios organų; miške ar namuose ir radus juos pasikviesti pas save į būrį.

Aš nieko neužverbavau, taip pat Kisnierius ir Gailius nieko neužverbavo į mūsų grupę. Šioje grupėje aš buvau nuo 1945 m. kovo mėn. vidurio iki savo arešto dienos, t. y. iki 1945 m. balandžio 7 d.

Mes tik vieną kartą šaudėme į milicijos (stribų) bei NKVD atstovus kada Viduklės milicija (stribai) vykdė siautimą Puišių miške.

1945 m. balandžio 7 d., maždaug 7 val. ryte, būnant Berežinskio Viktoro pirtyje, kuri nuo jo namų stovėjo maždaug už 200 metrų, kur mes buvome susirinkę ir pasiruošę išeiti į mišką, pastebėjome, jog prie mūsų pirties artėja keturi ginkluoti milicininkai (stribai). Kada jie priartėjo iki dešimties metrų, jie mus pastebėjo ir įsakė išeiti iš pirties į lauką, bet mes nei vienas šito jų įsakymo nevykdėme. Kisnieriaus nurodymu pasiruošėme ginkluotam pasipriešinimui. Milicininkai (stribai) į mus atidengė automatų ugnį. Tada aš Kisnieriui ir Gailiui pasiūliau palikti ginklus pirtyje, o patiems pasiduoti, bet Kisnierius ir Gailius su tuo nesutiko ir pareiškė: „Mes verčiau žūsim, bet stribams nepasiduosim...“ – ir jis man padavė granatą ir pasiruošė šaudyti, bet tuo metu Kisnierius pareiškė, jog jį sužeidė į koją, todėl jis išeis iš pirties ir bėgs į mišką. Tą patį turėtume daryti ir mes. Kada Kisnierius ir Gailius atidengė ugnį iš pistoletų į stribus, aš nešaudžiau, kadangi neturėjau ginklo. Kisnierius nubėgo į mišką, o jam iš paskos nusivijo stribai. Kiek jų ten buvo – nepamenu, kadangi labai išsigandau.

Pasinaudodamas stribų sumišimu, Gailius metė granatą, kuri sprogo bet nieko nesužeidė, jis irgi pabėgo į mišką, o aš pasilikau vietoje, po to mane ir suėmė.

Ta pirtis yra miško pakraštyje, apie 200 metrų nuo namų, kuriuose gyvena Berežinskis Viktoras su savo šeima. Mes joje nakvojome jau keturias naktis. Berežinskis nežinojo apie tai, jog mes naktimis būname jo pirtyje, kadangi mes stengėmės, kad aplinkiniai žmonės nežinotų mūsų buvimo vietos.

Iki balandžio 7 d. apie 6–8 val. nakties mes gyvenome Gailiaus Viktoro daržinėje, bet apie tai jo tėvai nežinojo arba jis tik prie mūsų neužeidinėjo pas save į namus. Didžiąją laiko dalį aš nakvodavau savo namuose, o kur tuo metu nakvodavo Kisnierius ir Gailius, aš nežinau.

1. Kisnierius Petras, Petro, 22–23 m. amž., gyvena Vailabų k., Raseinių vlsč.;
2. Gailius Viktoras, Petro, 23–24 m. amž., gyvena Nemarčionių k., Viduklės vlsč.

Išrašas iš PROTOKOLO Nr. 72

1955 m. gruodžio 7 d.

Baudž. byla Nr. 28472/3 nuteistojo LSSR NKVD kariuomenės Karo tribunolo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ 10-čiai metų PDL **Jakubausko Antano, Antano**, g. 1918 m. Šiuo metu yra tremtyje. Pasirašo: KGB 4-os Valdybos prie LSSR Ministrų tarybos vyr. oper. įgaliotinis kap. TAŠLANOV.

Nuosprendį byloje palikti be pakeitimų. Prašymą **Jakubausko Antano, Antano**, dėl paleidimo iš tremties **netenkinti**.

Pasirašo: Sekretoriato komisijos vrš. pplk. MYLNIKOV

1945 m. liepos 26 d. LSSR NKVD Karo tribunolas **Jakubauską Antaną, Antano**, nuteisė pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ 10 metų PDL ir 5 metus tremties su turto konfiskavimu. Nuosprendis buvo galutinis ir neskundžiamas. Teismo išvadoje pažymėta, jog Jakubausko kaltė įrodyta jo paties prisipažinimu bei liudininkės Jakubauskaitės Onos parodymais.

1956 m. spalio 26 d. Pabaltijo karinės apygardos karo prokuroro ŠARKOV'o pasirašytame priežiūros PROTESTE dėl **Jakubausko Antano, Antano**, nuteisimo, kuris 1945 m. liepos 26 d. buvo nuteistas LSSR NKVD kariuomenės Karo tribunolo 10 metų PDL ir 5 metus tremties su turto konfiskacija, nuosprendis kasacine tvarka neapskundžiamas, dabar prašoma nuosprendį pakeisti, o bylą dėl nusikaltimų nebuvimo sudėties nutraukti.

Jakubauskas po bausmės atlikimo iš įkalinimo vietos paleistas ir gyvena pagal adresą: Komi ASSR, miestas Inta – 4, gatvė Predšachtnaja-24.

LYA (KGB arch.) LSSR Klaipėdos srities MGB Tardymo skyrius. **Petravičiaus Vytauto**, g. 1923 m. Kėdainių apskr., ir kitų (iš viso 6 žmonės) baudžiamoji byla Nr. 144, t.1. Pradėta 1950 11 12.

Asmenys šioje byloje pašaukti kaltinamaisiais:

1. Petravičius Vytautas, Jono;
2. Milaknis Vincas, Prano;
3. Tolius Vladas, Vlado;
4. Briedelis Stasys, Petro;
5. Kaučikaitė Zofija, Juozo;
6. Grybas Stasys, Vinco.

PAŽYMOJE, išduotoje 1950 m. Kauno srities, Raseinių rajono Vykdomojo komiteto darbininkų deputatų tarybos pirmininko Bačiuko, pažymėta, jog Petravičius Vytautas, Jono, g. 1923 m. sausio 28 d.,

gyvenantis Malavėnų k., Raseinių r., „praeina“ iš valstiečių-buožių. Tėvas turėjo 31 ha žemės, 4 arklius, 6 karves ir vieną javų kuliamąją mašiną. Ūkis iškonfiskuotas.

Petravičiaus V. J. šeima kartu su motina, trimis vaikais buvo paskirti ištrėmimui 1949 m. kovo mėn., bet nuo trėmimo pasislėpė.

Iš Petravičiaus Vytauto, Jono, **apklausos protokolo**. 1950 m. lapkričio 5 d. Tauragė.

Apklausą vykdo Klaipėdos sr. MGB Valdybos Tardymo sk. tardytojas vyr. ltn. RIEŠTA per vertėją MGB m-klos kursantą MAČIEKŲ.

Aš, Petravičius Vytautas, Jono, g. 1923 m. Malavėnų k., Raseinių r., nuo mažų dienų auklėjausi pas savo tėvus: Petravičių Joną, Vinco, 90 m. amž. ir motiną Petravičienę-Miniotaitę Zosę, 70 m. amž., kurie šiuo metu gyvena Malavėnų k.

Apie 1931 m. pradėjau mokytis Graužų pradžios mokykloje, kur baigiau 4-ias klases, o po to pradėjau dirbti savo tėvų ūkyje, kurie valdė 26 ha žemės, ir dirbau iki 1945 m., o po to pradėjau dirbti Raseinių MTS (Mašinų traktorių stotis) Raseinių mieste mašinistu ir dirbau iki 1947 m. Po to pasiliuosavau ir išėjau dirbti pas valstiečius.

Iš pačių artimiausių giminaičių turiu brolį Petravičių Mečislovą, Jono, 40 m. amž., kuris gyvena Žaiginio k., Raseinių r. ir dirba kolchoze sąskaitininku. Sesuo Juščienė Jadvyga, Jono, 35 m. amž., gyvena kartu su broliu Žaiginio k. Jos vyras Juščius Vincas mirė 1938 m.

Antra sesuo – Petravičiūtė Genė, Jono, g. 1914 m., gyvena Malavėnų k. ir dirba tėvų ūkyje. Daugiau iš artimų giminaičių nieko neturiu.

<...> Raseinių MTS-e nuo 1945 m. dirbau mašinistu iki 1947 m. vasaros ir buvau atleistas iš darbo kaip buožės sūnus. Po atleidimo iš darbo dirbau padieniu darbininku pas valstietį Balsį Antaną, Jarmošką Izidorių ir Jaraitį Igną Malavėnų k., pas kuriuos ir gyvenau, o 1948 m. gegužės mėn. perėjau į nelegalią padėtį ir slapsčiausi iki sulaikymo – 1948 m. lapkričio mėn.

<...> Nelegaliai gyvenau dėl to, kad 1948 m. gegužės mėn. pasislėpiau nuo ištrėmimo iš Lietuvos. Būdamas nelegalioje padėtyje, visą tą laiką slėpiausi tėvų daržinėje, šiene, Malavėnų k.

<...> Ištrėmimui iš Lietuvos SSR buvau paskirtas kaip buožės sūnus. Apie tai aš sužinojau: 1948 m. gegužės mėn. trėmimo dieną į mūsų tėvų ūkį atėjo MGB organų darbuotojai, kurie atliko mūsų namuose kratą ir pasiteiravo tėvų, kur aš esu. Tėvai atsakė, jog aš esu pasilinksminimo vakarėlyje kitame kaime, o iš tikrųjų tuo metu aš miegojau daržinėje ir MGB darbuotojai manęs kratos metu nerado.

Kitos dienos ryte tėvai man pranešė, jog manęs ieškojo ir nuo tos dienos aš pradėjau slapstytis nuo sovietinės valdžios organų, bijodamas arešto arba ištrėmimo.

Kadangi mano tėvai nusenę ir nedarbingi (aš slapsčiausi), todėl jie nebuvo ištremti.

R. K. p a s t a b a: čia, matyt, jau paties tardytojo pakišta mintis, kad sovietai vaikų ir nusenusių žmonių į Sibirą netrėmė. Tokia čekistų pasaka niekada nepatikėčiau. Iš mano gimtojo Buivydžių kaimo, Pandėlio vlsč. 1949 m. buvo ištremta vieniša senutė Jurevičienė, 80-ties metų amž., ištremtas Vėbros Balio protiškai neįgalus sūnus Algis, ištremtas mano broliukas Bronius Kaunietis, pusantrų metukų amž. Sovietai kaip po tokios sąžinės ir gailesčio jausmo ne tik svetimų tautų žmonėms neturėjo, bet lygiai taip pat jie elgėsi ir su savo tautiečiais.

<...> Kad aš savo tėvų namuose slapsčiausi nuo ištrėmimo, mūsų Malavėnų kaime žinojo Balsys Antanas, Jaraitis Ignas ir Grybienė Marytė, su kuriais man teko matytis, kada jie lankėsi mano tėvų namuose.

<...> 1948 m. lapkričio mėn. aš buvau sulaikytas MGB darbuotojų Jaraičio Igno namuose ir pristatytas į Viduklės vlsč. MGB skyrių, kur buvau laikomas penkias paras, po to buvau paleistas ir grįžau pas tėvus į Malavėnų k., kur gyvenau iki šio laiko ir dirbau pas valstiečius padieniu darbininku.

Sovietinėje armijoje netarnavau. 1945 m. Šilalės kariniame komisariate praėjau komisiją ir buvau pripažintas kaip netinkamas tarnauti kariuomenėje dėl širdies ligos. Jokių paliuosavimo nuo karo tarnybos dokumentų man neišdavė, tik pasakė, jog dėl širdies ligos aš karo tarnybai netinkamas.

<...> Man yra žinoma, jog „nacionalistinėje gaujoje“ yra:

Kiulkys Juozas, Antano-*Linelis*, g. 1926 m., Malavėnų k. gyventojas;

Tamošaitis Jonas, Vinco-*Valteris*, g. 1928 m., Tukių k. gyv.;

Dirmeikis Juozas-*Diemedis*, 23 m. amž., Tukių k. gyv.;

Petraitis Jonas, Jono-*Patrimpa*, ***Šiaurys***, ***Našlaitis***, g. 1927 m. Graužų k., gyv. Viduklės vlsč.

Šiuos žmones aš pažinojau, dar prieš jiems išeinant į partizanų būrį. Aš su ginkluotos „gaujos“ nariais nepalaikiau jokio ryšio ir su jais niekada nesusitikinėjau.

Iš Petravičiaus Vytauto, Jono, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 9 d. Tauragė.

Apklausą vykdo Klaipėdos sr. MGB Valdybos Tardymo sk. tardytojas vyr. ltn. RIEŠTA per vertėją DAMBRAUSKĄ.

<...> Pirmą kartą su ginkluotos „nac. gaujos“ dalyviais susitikau 1947 m. vasarą Malavėnų k. krūmuose šiomis aplinkybėmis: Vakare ėjau iš Igno Jaraičio ir pakeliui krūmuose mane sustabdė penki man nepažįstami vyrai, pagal kurių aprangą ir ginkluotę aš įtariau, jog nepažįstamieji yra partizanai, bet jų nei vieno nepažinau. Jie manęs paklausė, kas aš toks, patikrino dokumentus ir leido grįžti į namus, perspėję, kad apie šį susitikimą niekam nepasakočiau.

Kitą kartą 1948 m. rugsėjo mėn. ėjau pas savo pažįstamą Barauską Zigmą, gyvenantį Graužų k., Raseinių r., ir pas jį namuose susitikau tris ginkluotus partizanus: Karpą Joną-*Tūbelį*, anksčiau gyvenusį Viduklės vlsč., Živatkauską Joną-*Skylių*, *Balandį*, anksčiau gyvenusį Nemakščių vlsč., ir trečio nepažinau, bet prtz. jį vadino *Viliumi*.

Su partizanais aš pasisveikinau, po to jie mane pakvietė prie stalo ir aš kartu su jais valgiau ir gėriau. Pokalbio metu pastarieji manęs paklausė, kur gyvena apylinkės tarybos pirmininkas Šličkys (kitur – Šličkus) Jonas. Aš jiems atsakiau, jog žinau kur jis gyvena. Po to jie paprašė manęs, kad aš juos nuvesčiau į Šličkio namus į Tukių k. Kartu su prtz. ėjo ir Barauskas Zigmas. Atėjus pas Šličkį, paprašė juos pavalgydinti ir duoti samagono. Šličkys jiems davė apie litrą samagono ir pavalgyti ir taip mes visi pas Šličkį prasivaišinome iki pusiaunakčio. Po to aš grįžau į namus, o prtz. ir Barauskas pasiliko nakvoti Šličkio daržinėje. Pas Šličkį prtz. užėjo pavalgyti, išgerti ir perspėti jį, kad jis neteiktų jokios pagalbos sovietų valdžiai kaip apylinkės tarybos pirmininkas, o dirbtų pagal partizanų nurodymą.

Daugiau su partizanais man niekada neteko susitikti.

<...> Tardytojas aiškina, jog tardomasis Petravičius meluoja, su partizanais jis susitikinėjęs sistemingai, bet Petravičius kategoriškai neigia. Tardytojas įrodinėja, jog Petravičius dar ir ginkluotas buvo, kada lankėsi pas Dambrauską, bet Petravičius irgi neigia, jog jis jokio ginklo neturėjęs. Tardytojas paaiškino, jog tai netiesa, kadangi yra medžiaga, jog pastarasis laiko ginklą ir susitikimo metu su partizanais jis buvęs ginkluotas. Tardytojas reikalauja sakyti tiesą.

<...> 1947 m. rudenį krūmuose prie Skirtino upės maždaug už kilometro nuo savo namų radau vokišką šautuvą su 50 šovinių. Šautuvas ir šoviniai buvo padėti po krūmu, apdėti lapais. Visa tai aptikau atsitiktinai. Po to tą šautuvą ir šovinius persinešiau į kitą vietą ir paslėpiau netoli savo namų.

Maždaug po mėnesio papasakojau Barauskui Zigmui, jog radau šautuvą su šoviniais ir nurodžiau krūmus ir vietą kuriuose paslėpiau tą šautuvą. Kito susitikimo metu Barauskas man pasakė, jog jis rado tą šautuvą ir perslėpė į kitą vietą.

1948 m. vasarą aš nuėjau pas Barauską Zigmą ir pasiūliau jam atnešti tą šautuvą. Barauskas atnešė tą šautuvą ir mes kartu su juo nuėjome pas Mėlynį Kazį į Graužų k. Tame pačiame ūkyje gyveno ir mano sesuo Juščienė Jadvyga, kuri prieš tai manęs prašė, kad aš ateičiau pas ją ir pasaugočiau avis, kurias gainioja šunys. Atėję pas Mėlynį su Barausku, išvaliau šautuvą ir, išėję su tuo šautuvu į lauką, pamatėme, jog krūmuose avis drasko Mėlynio šuo. Aš dviem šūviais nušoviau Mėlynio šunį, po to šautuvą perdaviau Barauskui Zigmui ir liepiau jį paslėpti patikimoje vietoje. Kur jis paslėpė tą šautuvą, aš nepasidomėjau, o kadangi Barauskas netrukus įstojo į partizanų būrį, man su juo taip ir nebeteko susitikti ir paklausti, kur jis paslėpė šautuvą.

Susitikimo metu su partizanais 1948 m. rugsėjo mėn. Barausko namuose aš prie savęs šautuvo neturėjau ir pas Šličkį su partizanais ėjau be šautuvo. Barauskas Zigmas tuo metu šautuvo taip pat neturėjo.

<...> Barauskas Zigmas-*Kelmutis* – apie 20 m. amž., iš Graužų k., Raseinių r. Iki 1948 m. gyveno su savo tėvais, o 1949 m. pradžioje įstojo į prtz. būrį. Iki jo įstojimo į būrį, apie jo ryšius su prtz. aš nieko nežinojau.

1949 m. rudens pradžioje, maždaug rugpjūčio mėn. iš paties Barausko tėvų aš sužinojau, jog jų sūnus Zigmas sužeistas, o netrukus susitikau ir su juo pačiu, kuris pasakė, jog jis gyvena legaliai, kadangi jį MGB organai išlaisvino. Apie partizanus ir apie tą šautuvą jis man nieko nepasakojo, o aš jo apie tai ir neklausiau. Šiuo metu Barauskas Zigmas gyvena Viduklės miestelyje.

Iš Petravičiaus Vytauto, Jono, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 11 d. Tauragė. Apklausą vykdo Klaipėdos srities MGB Valdybos Tardymo sk. vrš. pplk. ČERDKOV ir Tauragės r. MGB sk. vrš. pavaduotojas vyr. ltn. MICHEJEV, per Tauragės r. MGB sk. vertėją RUČĮ.

<...> Nuo 1949 m. lapkričio mėn. iki mano sulaikymo aš periodiškai susitikinėjau su Milkinto Juozo-*Dovydo*, buvusio Nemakščių apyl. gyventojo, prtz. būrio nariais. Kartu su prtz. dalyvavau grobstant kolchozinį turtą, siuntinėjau partizaninę korespondenciją ir stačiau partizanams bunkerius. Apie visa tai galiu smulkiau papasakoti.

<...> 1949 m. lapkričio mėn. (dienos nepamenu) aš atėjau į Paskirstinio k., Raseinių r.

pas Milkintą Vincą, 28 m. amž. gyventoją, pas kurį atsitiktinai susitikau su penkiais partizanais, tarp kurių buvo Milkintas Juozas-*Dovydas*; Milkintas Stasys-*Andrius*, *Vasaris*, *Liepa*, 35 m. amž. – Dovydo brolis (kažkodėl rusiškame originale jo slapyvardis – *Ripkinas*? – *R. K.*); Šležas Steponas-*Urvelis*, apie 30 m. amž., iš Karkasių k., Kelmės r.; Šležas Oliesius (Aleksas), 29 m. amž. – Stepono brolis; Janušaitė Jadvyga-*Ieva*, *Smilga*, *Ramunė*, 30 m. amž., buvusi Kalniškių k. Skaudvilės r. gyventoja.

Man atėjus, minėtieji prtz. užbaiginėjo požeminio bunkerio statybą. Man dalyvaujant, prtz. paprašė ir manęs padėti užbaigti jų bunkerio statybą. Vykdydamas jų nurodymą, aš padėjau jiems nešti lentas bunkeriui statyti. Pastatę bunkerį, prtz. tą pačią naktį iš Milkinto ūkio išėjo man nežinoma kryptimi, o aš grįžau į namus.

1950 m. vasarą (datos tikslios nepamenu), partizanų pavedimu persiunčiau tris laiškus, gautus iš ryšininkų: Toliaus Vlado, gyv. Tukių k., Raseinių r.; Jankausko Jono, gyv. Smukėnų k., Skaudvilės r., ir trečio – Sprauniaus, gyv. Vainiškių k.

Laiškus, gautus iš Toliaus ir Jankausko, aš perdaviau ryšininkui Margiui Vytautui-*Mėnuliui*, gyv. Bargailių k., Kelmės r., o laišką gautą iš Sprauniaus perdaviau prtz. Šležui Steponui-*Urveliui*.

1950 m. rugsėjo mėn. prtz. ryšininko Toliaus Vlado nurodymu aš susitikau su *Dovydo* būriu Trako miško masyve. Susitikimo metu Milkintas davė man užduotį: nueiti pas prtz. ryšininką Spraunių ir gauti iš jo antisovietinių laikraščių. Tą pačią dieną aš nuėjau pas prtz. ryšininką Spraunių, kurį radau namuose ir, gavęs iš jo 15 egzempliorių antisovietinių laikraščių, pristačiau juos į būrio dislokacijos vietą.

Tos pačios dienos vakare, pradėjus temti, aš kartu su prtz. Milkintu-*Dovydu*; Šležu Steponu-*Urveliu*; Narbutu Antanu-*Arūnu*; Janušaitė Jadvyga-*Ramune*; Bakaičiu Kaziu-*Ąžuoliuku*; Milkintu Jonu-*Bijūnu* ir vienu man nepažįstamu dalyvavome apiplėšiant Kelmės r. „Miežučių“ kolchozą. Šiame kolchoze iš sandėlio buvo paimti septyni maišai rugių, kuriuos aš kolchozo arkliais išvežiau ir palikau saugoti Toliaus Vlado ūkyje, kurie ir šiuo metu tikriausiai dar tebėra pas jį.

Maždaug po savaitės po „Miežučių“ kolchozo apiplėšimo aš iškart su pirmiau minėtais partizanais nakties metu dalyvavau apiplėšiant Raseinių r. „Tukių“ kolchozą. Iš šio kolchozo grūdų sandėlio buvo paimti 6 maišai rugių, kuriuos aš kolchozo arkliais atvežiau į Milkinto Vinco ūkį.

Paskutinį kartą su būrio vado Milkinto partizanais aš buvau susitikęs Skaudvilės r. Smukėnų miške 1950 m. spalio pabaigoje. Į šį susitikimą aš buvau pakviestas per Smukėnų k. gyventoją Jankauskaitę Bronę, 30 m amž. Susitikimo metu vadas Milkintas pasiūlė man anksčiau dar gautą medieną naujam bunkeriui statyti pristatyti į Milkinto Vinco ūkį. Milkinto nurodymą aš pažadėjau įvykdyti ir paaiškinau jam, jog medienos dalis bunkeriui statyti mano asmeniškai atvežta jau gerokai anksčiau ir saugoma Milkinto Vinco daržinėje.

<...> Šio būrio ryšininkai ir rėmėjai yra:

1. **Margis Vytautas-*Mėnulis***, 18–20 m. amž., gyv. Bargailių k., Kelmės r. Jis yra *Dovydo* būrio ryšininkas;

2. **Margis Ignas-*Pieperis***, 35 m. amž., gyv. Malavėnų k.;

3. **Tolius Vladas-*Pirmininkas***, 18–19 m. amž., gyv. Tukių k.;

4. **Spraunius-*Spirgas***, 40 m. amž., gyv. Vainiškių k.;
5. **Jankauskaitė Bronė**, 30 m. amž., gyv. Smukėnų k.;
6. **Mačionis Kazys**, 30 m. amž., gyv. Graužų k;
7. **Tolius Antanas**, 35 m. amž., gyv. Tukių k. – Vlado brolis;
8. **Milkintas Vincas-*Asilas***, 29 m. amž., gyv. Paskirstnio k.

Milkinto Vinco namuose buvo pastatytas prtz. bunkeris, kuriame periodiškai slapstėsi *Dovydo* būrio partizanai. Bunkeris buvo pastatytas už 20-ties metrų nuo ūkio po takeliu, einančiu nuo gryčios link šulinio. Aš šiame bunkeryje lankiausi tik vieną kartą, kada jis nebuvo dar visiškai įrengtas.

1950 m. lapkričio 12 d. apklausoje Petravičius Vytautas atskleidžia vis daugiau naujų savo gyvenimo versijų. Dalyvaujant Tauragės MGB Tardymo dalies vrš. pavaduotojui MOLIAKOV'ui, dalyvaujant Tauragės r. MGB sk. vertėjui STONIUI, Petravičiaus (kaip liudininko) apklausos metu nustatė:

<...> Nuo 1943 m. iki 1944 m. rudens aš dirbau bažnyčioje zakristijonu. Iki 1945 m. gegužės mėn. dirbau autokolonoje; pradžioje ta kolona buvo įsikūrusi Orkių k., po to Gudų k., Pagėgių r. ir Sovietske (Tilžėje). 1945 m. gegužės mėn. autokolona persidislokavo į rytinę Sovietų Sąjungos dalį ir persikėlimo metu aš iš Viduklės gelež. stoties pabėgau. Bijodamas arešto dėl pabėgimo, kurį laiką slapsčiausi namuose. Nuo 1945 m. rugpjūčio mėn. iki 1947 m. pavasario dirbau Raseinių MTS-e prikabinėtoju bei svėrėju. Iš MTS-o pasiliuosavau vien dėl to, kadangi bijojau ištrėmimo už ryšį su partizanais ir 1948 m. perėjau į nelegalią padėtį.

<...> Kada Milkinto Vinco ūkyje bunkerio statyba buvo užbaigta, Milkintas-*Dovydas* mane pasivedė į šalį, paklupdė ant kelių ir priėmė iš manęs priesaiką tarnauti partizanams. Priesaikos tekste buvo sakoma, jog aš pasižadu neišduoti partizanų bet kuriomis aplinkybėmis, o jeigu sulaužysiu šią priesaiką, būsiu sušaudytas. Tokį priesaikos tekstą man skaitė *Dovydas*, o aš kartojau jo žodžius. Po priesaikos priėmimo prtz. mane paleido į namus.

<...> 1949 m. gruodžio mėn. aš ėjau iš Pužų k. – iš siuvėjo Petro Karpo ir pakeliui užėjau pas Milkintą Vincą. Kada užėjau į kambarį, ten buvo jo žmona Monika, taip pat būrio vadas *Dovydas*, jo brolis Stasys Milkintas-*Andrius*, broliai Šležai Aleksas ir Stepas ir Janušaitė Jadvyga. Milkintas Stasys manęs paklausė, kur aš buvau, ar nėra kaime kareivių, kas naujo kaime... Kažkiek dar pašnekėjome ir aš išėjau į namus.

Iš NUTARIMO **Milkinto Vinco, Prano**, areštui. Nutarimą surašė Tauragės r. MGB sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV 1950 m. liepos 17 d. Patvirtino: Klaipėdos sr. MGB Valdybos vrš. plk. SENIN. Areštą sankcionavo: Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. VLADIMIROV.

Milkintas Vincas, g. 1922 m. Žalpių k., Skaudvilės vlsč., Klaipėdos sr., išsilavinimas – 2 klasės, vedęs, gyvena Pašešuvio k., Raseinių r., Kauno srityje.

<...> Milkintas Vincas-*Asilas* nuo 1949 m. palaikė nusikalstamą ryšį su „nac. gaujos" dalyviais, vadovaujamais Milkinto-*Dovydo*, aprūpino „banditus" maisto produktais ir teikė jiems kitokią pagalbą.

1949 m. spalio mėn. jo ūkyje buvo įrengtas bunkeris, kuriame periodiškai slapstėsi „nac. gaujos“ dalyviai.

Nusikalstama Milkinto Vinco veikla patvirtinta areštuotojo Petravičiaus V. parodymais, bunkerio radimo aktu ir jo asmeniniu prisipažinimu.

ŠEIMOS SUDĖTIS

Tėvas – Milkintas Pranas, Silvestro, 60 m. amž., gyv. Žalpių k.;

Motina – Milkintienė Monika, Tamošiaus, 68 m. amž., gyv. Žalpių k.;

Žmona – Milkintienė Veronika, Antano, g. 1921 m., gyv. Pašešuvio k.;

Vaikai: Milkintaitė Zosė, g. 1948 m., gyv. Pašešuvio k.;

Milkintaitė Salomėja, g. 1949 m., gyv. Pašešuvio k.

Broliai, seserys: Milkintas Vytautas, g. 1927 m. Tarnauja sovietų armijoje Murmanske;

Milkintas Stasys, g. 1919 m., gyv. Žalpių k.;

Macaitienė Ona, g. 1920 m., gyv. Žalpių k.

A K T A S

1950 m. lapkričio 14 d. Pašešuvio k.

Mes, toliau pasirašę, Skaudvilės r. MGB sk. vrš. mjr. DEMIDENKO, karinės dalies Nr. 273 I-ojo pionierių bataliono vadas mjr. KRIVORUČNO, 273 k. d. I-os rikiuotės kuopos vadas vyr. ltn. KORIJANOV ir 273 k. d. kareiviai: NOVIKOV, KUŠPAREV ir GOROCHOV, šiandien surašėme šį aktą, jog 1950 m. lapkričio 14 d. vykdant čekistinę-karinę operaciją Pašešuvio k., Raseinių r., Kauno sr. **Milkinto Vinco**, **Prano**, ūkyje, dalyvaujant jo žmonai **Milkintienei Veronikai**, **Antano,** ir Malavėnų k., Raseinių r. gyventojai **Viseckytei Bronei**, **Juozo**, šiandien buvo aptiktas požeminis „banditų“ bunkeris 15-os metrų atstume šiaurinėje gyvenamojo namo pusėje ant skardžio. Bunkeris tarnauja kaip slėptuvė 2 x 3 m matmenų, aukštis 1,5 m ir dviem „liukais“ įėjimui ir išėjimui. Vienas iš jų skirtas išėjimui į žemės paviršių kieme, o antras – su įėjimu į daubą. Bunkerio vidus išmuštas lentomis, „liukai“ uždaromi specialiai tam padarytomis slaptomis dėžėmis su specialiu įtaisu jiems atidaryti. Vienas „liukas“ užmaskuotas kelmu, kitas „liukas“ užmaskuotas krūva daržovių, užverstas šiaudais ir žemėmis. Be to, bunkerio viduje yra pakaba dešimčiai daiktų, pakreigta šiaudų, kėdės ir ginklų valymo priemonės – šampalai. „Banditų“ lankymosi laikotarpis bunkeryje galėtų būti 1–1,5 mėn. Patikrinus gyvenamąjį namą ir daržinę, priklausančius Milkintui Vincui, Prano, daugiau nieko nebuvo rasta. Parašai: (visų dalyvavusių kratos metu)

Iš Milkinto Vinco, Prano, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 16 d. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV per Tauragės r. MGB sk. vertėją SNIEGĮ. Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 3.00 val. (naktį)

<...> 1948 m. lapkričio mėn., kada Milkinto-*Dovydo* prtz. atėjo pas mane statyti bunkerio, prieš tai būrio vadas man paaiškino, jog konspiracijos tikslu toliau jie mane, kaip savą žmogų, vadins slapyvardžiu *Asilas*.

<...> Apie Petravičių Vytautą aš galiu pasakyti, jog 1950 m. balandžio mėn. vakare,

prieš išeinant partizanams iš mano namų, į kiemą atėjo Petravičius Vytautas, kuris pasišaukė partizanus ir apie kažką tai su jais kalbėjosi, o po to su jais kažkur tai išėjo.

1950 m. gegužės 2 ar 3 dienos vakare 5 prtz., ateidami pas mane į kiemą, pasakė, kad aš pririščiau savo šunį, kadangi palaidas jis gali paskui juos bėgti ir loti. Tuo metu į kiemą atėjo Petravičius Vytautas, kuris kažką tai pasitarė su partizanais ir visi nuėjo į Malavėnų k. pusę.

<...> Man yra žinomi šie asmenys, kurie palaiko ryšį su partizanais: mūsų „Dauguvos" kolchozo pirmininkas Umantas Jonas, gyvenantis Pašešuvio k., kolchozo brigadininkas Dirmeikis Juozas, gyv. Tukių k. ir sandėlininkas Trakšelis Jonas, gyv. Pašešuvio k.

1950 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. aš naktį Paskirstinio k. saugojau sandėlį, kuriame buvo laikomi kolchozo grūdai – apie 5 tonas rugių ir 370 kg kviečių. Ir štai vieną naktį rugpjūčio mėn. gale ar rugsėjo mėn. pradžioje, kada aš buvau sargyboje, prie manęs su dviem ginkluotais partizanais priėjo sandėlininkas Trakšelis Jonas, kuris pasakė, jog partizanams reiks duoti grūdų. Tuo metu aš pastebėjau, jog netoliese prie sandėlio stovėjo dar keletas ginkluotų partizanų.

Kada sandėlininkas Trakšelis atidarė sandėlį, tuo metu priėjo arčiau kol. pirmininkas Umantas Jonas ir kol. brigadininkas Dirmeikis Juozas, kurie ką tik buvo grįžę iš javų kūlimo iš Malavėnų k. Jie abu buvo išgėrę ir su jais kažką tai partizanai kalbėjosi.

Aš girdėjau, kaip kol. pirmininkas Umantas pasakė, būdamas sandėlyje, dviem partizanams, jog dabar imkite kol kas 5 centnerius (cnt) rugių, o po to, kada Malavėnuose bus baigti kulti javai, tuomet dar galėsite paimti ir kviečių ir mes visi kartu su partizanais ėmėme rugius pilti į maišus. Buvo pripilti 7 maišai rugių – apie 350–400 kg.

Kada buvo pripilti maišai, prie sandėlio privažiavo pastotė, bet kas ją atvarė, aš nežinau, kadangi nemačiau to žmogaus. Kada pastotė buvo pakrauta, tuomet netoli sandėlio partizanai kartu su pirmininku Umantu ir brigadininku Dirmeikiu išgėrė dvejose „ketvertukėse" atsineštą Dirmeikio ir Umanto samagoną. Po to partizanai išvažiavo su pastote. Pirmininkas Umantas perspėjo mane, kad apie tai aš niekam nepasakočiau ir dar priminė, jog paimtus grūdus iš sandėlio jie papildys vėliau, kai baigs iškulti javus Malavėnuose.

<...> 1945 m. lapkričio mėn. Umanto sūnus Alfonsas Umantas, g. 1926 m., grįžęs iš sovietinės kariuomenės, man pasakojo, jog pas juos ūkyje slapstosi partizanai, su kuriais yra kartu ir kažkokia tai moteris Soročkienė ir kad jos tėvas partizanams perdavė kokį tai karišką radijo aparatą, kurį jis rado karo metu.

1950 m. rugpjūčio mėn. aš ėjau į Žalpių k. pas gimines ir Tukių k. prie miško susitikau su šio kaimo gyventoja Vizgirdiene Alberta, kuri nešėsi krepšį. Aš paklausiau, kur ji eina, ji man atsakė, jog eina į mišką pas partizanus. Tada ji man ir pasakė, jog kol. brigadininkas Dirmeikis partizanams atidavė aviną, o šio avino mėsą partizanai atidavė jai, iš kurios ji ir ruošianti partizanams valgyti.

1950 m. lapkričio 17 d. apklausos protokole Milkintas Vincas papildomai tardymo metu dar papasakojo, jog Kuzokų k., Kelmės r. gyvenantis Klimas Jonas jam sakęs, jog jo ūkyje kažkur tai darže esantis partizanų bunkeris.

<...> 1950 m. rugsėjo mėn. kolchozo pirmininko nurodymu aš ėjau į Viduklės geležinkelio stotį į grūdų paruošų priėmimo punktą iš ten paimti tuščių maišų. Grįžtant iš

ten pėsčiomis vakare, paėjus maždaug kilometrą nuo stoties, pora arklių pastote mane pasivijo Klimas Jonas, kuris buvo nuvežęs grūdus į grūdų paruošų punktą. Klimas buvo gerokai apgirtęs. Aš paprašiau, kad jis mane pavėžėtų.

Važiuojant jis dainavo antisovietines ir partizaniškas dainas. Kada aš jam pasakiau, kad tokių dainų nedainuotų, o tai dar gali už tai areštuoti, jis man atsakė, jog jis nieko nebijantis, kadangi palaikantis ryšį su partizanais, o be to jo ūkyje esantis darže ir partizanų bunkeris, kuriame vasarą, kada būna kariuomenės siautimai, jame tankiai slapstosi partizanai. Kokio būrio partizanai slapstosi jo bunkeryje ir kurioje tiksliai vietoje jis yra, apie tai nepasakojo. Klimas Jonas gyvena su motina Klimiene ir seserimi Alberta. Jam jau 40 metų amž., bet jis dar nevedęs.

<...> 1950 m. pavasarį vieną vakarą pas mane atėjo partizanas Šležas Steponas ir perdavė man bonkę, į kurią buvo įdėtas į ritinėlį susuktas popieriaus lapas. Šležas man paaiškino, jog ten esanti rekomendacija-charakteristika mano atžvilgiu, kur parašyta, jog aš palaikiau ryšį su partizanais ir jiems padėjau. Ši charakteristika man bus reikalinga tuo atveju, jeigu jie žus ir ateis kiti partizanai, kad jie žinotų, kas aš toks, kad jie manimi pasitikėtų ir kad su manimi kaip nors negerai nepasielgtų.

Priimdamas iš Šležo šią bonkę, kuri buvo užkimšta mediniu kamščiu, jis pasakė, kad aš ją paslėpčiau po žemėmis ir niekada bet kokiomis aplinkybėmis apie tai niekam nepasakočiau. Po to Šležas išėjo pas kitus partizanus, kurie tada buvo apsistoję pas kažkokį tai valstietį, o tą bonkę aš tą patį vakarą užkasiau žemėse darže po kairiu obels kelmu, kuris yra prie kelio kairėje namo pusėje. Žmonai apie tai nepasakojau, ta bonkė turėtų būti ir dabar toje pačioje vietoje.

Iš NUTARIMO **Toliaus Vlado, Vlado,** areštui

Nutarimą surašė Tauragės MGB sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV 1950 m. lapkričio 9 d. Patvirtino: Klaipėdos sr. MGB Valdybos vrš. pavad. pplk. VUKOLOV. Areštą sankcionavo – Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. VLADIMOROV.

Tolius Vladas, g. 1931 m. sausio 1 d. Tukių k., Raseinių r., Kauno sr., raštingas, dirba kolchoze.

Tolius Vladas-*Pirmininkas*, *Arklys* nuo 1948 m. palaikė nusikalstamą ryšį su nac. ginkluota „gauja“, vadovaujama Milkinto ir kt., perdavinėjo paketus su „banditų“ laiškais. Nuo 1948 m. nelegaliai laikė 3 šautuvus, kuriuos buvo paslėpęs miške netoli savo namų.

Nusikalstama antisovietinė Toliaus veikla patvirtinta Briedelio parodymais, ginklų radimo ir išėmimo aktu bei asmeniniu prisipažinimu.

Iš Toliaus Vlado, Vlado, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 1 d. Tauragė. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją DAMBRAUSKĄ.

<...> 1950 m. rugsėjo mėn. viduryje, antroje dienos pusėje aš akėjau lauką, kuriame buvo pasėti rugiai. Kada su arkliais buvau netoli savo namų, mane pasikvietė pas save Briedelis Stasys, 30 m. amž., kuris stovėjo prie namų. Sustabdęs arklius, aš priėjau prie jo.

Briedelis pasiūlė man nueiti į Bargailių k., 3–4 km nuo mūsų kaimo ir atiduoti laišką to kaimo gyventojo Margio sūnui.

Briedelis pasakė, jog jis neturi laiko ir todėl prašo manęs nueiti į tą kaimą. Jis man padavė labai mažą laiškutį, ant kurio buvo užrašytas adresas – keletas raidžių, kurių dabar nepamenu.

Aš užbaigiau darbą ir maždaug po pusvalandžio išėjau į Bargailių k. Pakeliui pasiklausdamas sutiktų žmonių, suradau Margio viensėdį. Kieme pamačiau vaikinuką maždaug 20-ies metų amžiaus ir jo paklausiau, ar tik ne jis Margio sūnus. Jis atsakė, jog tai tas pats. Aš perdaviau jam tą laišką, jis jį paėmė, atplėšė ir, kada perskaitė, įsidėjo į kišenę ir pasiteiravo, kas man tą laišką perdavė. Aš atsakiau, jog šį laišką gavau iš siuvėjo, bet pavardės nenurodžiau, o jis jos manęs ir neklausė. Jis taip pat neklausė ir mano pavardės, jokių kitų pavedimų jis man nedavė ir aš grįžau į namus.

<...> Briedelį aš apie tris kartus buvau sutikęs savo giminaičio Kripo Petro namuose, pas kurį jis 1950 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. siuvo drabužius ir apie mėnesį gyveno pas Kripą. Iki to aš Briedelio nepažinojau, taip pat nežinau ir kur jo nuolatinė gyvenamoji vieta. Briedelis manęs neinstruktavo ir nenurodė, kaip man elgtis, jeigu mane kas sulaikytų nešant tą laišką.

Iš Toliaus Vlado, Vlado, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 5 d.

<...> 1948 m. vasarą kartu su savo kaimynu Dirmeikiu Juozu, su kuriuo aš kartu mokiausi mokykloje, atėjau pas jį į namus. Netoli jo namų susitikome su dviem partizanais, kurie poilsiavo krūmuose netoli namų. Aš su jais nekalbėjau, o kalbėjo Dirmeikis. Su partizanais tuo metu mes bendravome apie pusvalandį, o po to su Dirmeikiu nuėjome pas jį į namus.

Tų pačių metų rudenį Dirmeikis man pasigyrė, jog turi daug ginklų ir parodė man vietą, kur jis juos laiko paslėpęs. Tai maždaug už kilometro nuo mano namų miške: klevo drevėje buvo paslėpti du šautuvai, o po eglių šakomis buvo paslėptas dar vienas šautuvas ir pistoletas dėžėje, apdengtoje lapais.

1948 m. gale – 1949 m. pradžioje Dirmeikis Juozas, kuris už mane buvo trimis metais vyresnis, išėjo į partizanų būrį. Prieš išeinant į partizanų būrį, jis mažai bendravo su manimi, o draugavo su mūsų kaimo gyventoju Mašalaičiu (pavardė gali būti netiksli – *R. K.*) Jonu. Jis su juo ir išėjo į būrį.

Maždaug prieš metus iš Dirmeikio Juozo brolio Antano Dirmeikio, gyvenančio Tukių k., sužinojau, jog Juozas žuvo kaip partizanas.

Pistoletą, kurio laikymo vietą parodė Juozas Dirmeikis kartu su kitais ginklais, aš atidaviau laikyti kitam Dirmeikio broliui – Zigmui Dirmeikiui (4-iais metais vyresnis už mane), maždaug prieš mėnesį. Aš Zigmui pasakiau, jog turiu pistoletą ir jis paprašė manęs jį jam parodyti. Aš jį nusivedžiau į tą vietą, kur buvo paslėptas tas pistoletas ir parodžiau jam. Zigmas pasiėmė tą pistoletą ir pareiškė norą jį paslėpti kur nors kviečiuose. Kur jis jį paslėpė, aš nežinau.

1949 m. vasarą aš turėjau susitikimą su partizanais. Ėjau kirptis plaukų į Paskirstinio k. pas Šimkūną Juozą. Pastarasis paprašė manęs atnešti samagono. Aš grįžau į namus, radau dvi bonkes samagono ir, kada grįžau pas Šimkūną, pakeliui sutikau grupę partizanų – 4–6 žmones. Vienas iš jų mane sustabdė, kiti pasiliko miške. Partizanas paėmė

iš manęs samagoną, palaikė iki sutemos, o po to grąžino bonkes ir mane paleido. Pas Šimkūną aš nebėjau, o grįžau į namus.

Iš tų partizanų, kurie buvo mane sulaikę, aš atpažinau Karpą Joną-*Tūbelį*, buvusį siuvėją ir gyvenantį už dviejų kilometrų nuo mano namų. Kitų partizanų nepažinau.

1950 m. rugpjūčio mėn. mūsų namuose apsilankė 6 ar 7 partizanai. Vienas iš jų buvo Milkintas, kitą taip pat pažinau, tai buvo prtz. Šležas, bet jo vardo nežinau. Anksčiau jis gyveno Karkasių k. už 7 km nuo mūsų. Aš tankiai vaikščiojau į šį kaimą pas savo dėdę Mickų Praną. Šležas gyveno netoli jo namų. Tarp partizanų buvo ir viena moteriškė. Nei vardo, nei pavardės aš jos nežinau. Jų prašymu mano motina juos pavalgydino – davė sviesto, pieno, duonos... Pas mus jie pabuvo apie pusvalandį ir išėjo.

Iš Toliaus Vlado, Vlado, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 10 d. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją ORLOV'ą.

Tardytojas klausia: Šiandien akistatos metu su liudininku Barausku išryškino jus palaikiusį nusikalstamą ryšį su „nac. gaujos" dalyviais. Ar dabar jūs linkęs duoti teisingus parodymus?

Toliaus atsakymas: Barausko parodymai akistatos metu su manimi atžvilgiu dėl mano ryšių palaikymo su GRANITO „gaujos" vadu neatitinka tiesos. 1948 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. aš neturėjau susitikimų su „gauja", kaip aiškina Barauskas. Buvo tik vienas susitikimas, apie kurį aš jau papasakojau praėjusiose apklausose ir *Pirmininko* slapyvardžio man partizanai nesuteikė.

Tardytojas klausia: Kad nuslėptumėte nusikalstamą veiklą su „banditais", jūs sąmoningai pakeitėte savo gimimo metus: iš 1931-mų į 1935 m. Faktiškai jūs gimėte 1931 m.

Toliaus atsakymas: Pagal tėvų žodžius man žinoma, jog aš gimęs 1935 m., todėl aš savo gimimo metus laikau 1935.

Tardytojas klausia: Iš metrikinių knygų žinoma, jog jūs gimęs 1931 m. Koks jūsų tikslas sumažinti savo amžių?

Toliaus atsakymas: Aš manau, jog esu gimęs 1935 m. ir sumažinti savo faktinį amžių jokio tikslo neturiu. Apie visus susitikimus su „banditais" aš nieko neslepiu ir apie tai jau papasakojau. Sisteminių susitikimų su „banditais" neturėjau, jokio slapyvardžio taip pat neturėjau.

Iš NUTARIMO dėl **Toliaus Vlado**, **Vlado**, apkaltos pateikimo. 1950 m. lapkričio 15 d. Nutarimą surašė LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. vyr. ltn. ZYKOV. Patvirtino Tauragės r. MGB sk. vrš. pplk. POPOV.

<...> Užtektinai išaiškinta, jog Tolius Vladas nuo 1948 m. palaiko nusikalstamą ryšį su „nac. gaujos" dalyviais, vadovaujamos Milkinto-*Dovydo*, turėjo *Pirmininko* slapyvardį, buvo „gaujos" ryšininkas, vykdė „banditinės" spaudos paketų perdavinėjimą. Nuo 1948 m. nelegaliai laikė šautuvus, kurie jo buvo paslėpti miške netoli savo namų.

Iš NUTARIMO **Briedelio Stasio**, **Petro**, areštui. Nutarimą surašė Tauragės r. MGB Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. MOLEKOV – 1950 m. lapkričio 2 d.

Patvirtino: Klaipėdos sr. MGB Valdybos vrš. plk. SENIN. Areštą sankcionavo: Lietu-

vos pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. VLADIMIROV.

<...> Briedelis Stasys, Petro, g. 1920 m. Milvyčių k. Nuo 1950 m. vasaros palaikė nusikalstamą ryšį su *Maršalio* „nac. gaujos“ nariais, vadovaujamais Milkinto-*Dovydo*, lankėsi „banditų“ slapstymosi vietose, perdavinėjo „banditų“ paketus jų ryšininkams, siuvo „banditams“ drabužius.

Jo nusikalstama veikla patvirtinama asmeniniu prisipažinimu bei „gaujos“ ryšininkų parodymais: Butkaus, Mockaus ir Toliaus.

Iš Briedelio Stasio, Petro, apklausos protokolo. 1950 m. spalio 31 d. Tauragė. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. MOLEKOV per Tauragės MGB sk. vertėją j. ltn. RUČĮ.

<...> Gimiau valstiečio vidutinioko ūkyje. Tėvai turėjo 8 ha žemės, vieną arklį, vieną karvę. 1936 m. baigiau 4-ias pradžios m-klos klases, nuo 1947 m. iki 1948 m. metus mokiausi pas siuvėją Butkų Vaclovą, gyvenantį Gelgaudiškių k., Skaudvilės r.

1948 m. įstojau į kolchozą „Naujoji Sodyba“, kur dirbau iki šio laiko. Mūsų šeimos sudėtis:

Tėvas – Briedelis Petras, Prano, 80 m. amž.;

Motina – Briedelienė Ona, Simo, 78 m. amž.;

Sūnus – Briedelis Izidorius, Petro, g. 1922 m.;

Sūnus – Briedelis Antanas, Petro, g. 1924 m.;

Dukra – Briedelytė-Butkienė Petrė, Petro, g. 1928 m.

Sesuo Petrė Butkienė gyvena Gelgaudiškių k. Jos vyras Butkus Vacys, Igno, areštuotas MGB organų, bet už ką, aš nežinau.

<...> 1950 m. pirmomis rugsėjo dienomis pas mus atėjo Butkus Vacys, Igno, kreipėsi jis į mane, kaip į svainį ir paprašė nueiti į Milžavėnų k. pas Mockų Bronių. Jis pasakė, jog Mockus reikalingas jam pasitarti, kaip teisingai pasiūti mundurą, pridurdamas, jog mundurą jis siuvantis dėl savęs. Butkus po to, kada manęs paprašė nueiti pas Mockų, netrukus iš mūsų išėjo, o aš pasiėmiau pieną ir nunešiau priduoti valstybei į pieninę. Pakeliui užėjau pas Mockų ir pasakiau, jog jo prašė Butkus pas jį užeiti.

Kada grįžau į namus, netrukus atėjo Butkus ir pareiškė, jog mane kviečia partizanai, kurie dabar yra arti jo namų krūmuose. Kada Butkaus paklausiau kam aš ten jiems reikalingas, Butkus atsakė, jog nežinantis. Tuomet mes kartu su Butkumi išėjome į susitikimą su partizanais, kurie nuo jo namų buvo už 300–400 metrų.

Kada atėjome, Bronius Mockus ten buvo su partizanais ir apie kažką tai jie kalbėjosi. Stovykloje buvo trys partizanai. Du iš jų buvo su kariškais kiteliais, o vienas civiliais drabužiais, kuris priėjo prie manęs. Jo ūgis – aukščiau vidutinio ir pasidomėjo, kas aš toks. Aš jam papasakojau apie save, o po to jis pasakė, jog reiktų jiems-partizanams padėti ir pareiškė, jog šiandien jūs nueisite pas Kripo dukrą. Iš kur jis žino, jog aš pažįstamas su Kripo dukra, aš nežinau. Jis pareiškė, kad iš jų nuneščiau paketą Tukių k. gyventojui Toliui Vladui-*Arkliui*, *Pirmininkui*. Aš ėmiau atsisakinėti jam padėti, tuomet jis man pagrasino, jog sušaudysiąs. Tuo metu iš kišenės jis išsitraukė paketą, įteikė man ir pareiškė nedelsiant jį nunešti Toliui. Aš partizanui pasakiau, kaip aš jį jam paduosiu, jis jo

iš manęs nepriims, bet partizanas pasakė, kad priims, o jeigu nepriims, tuomet pasakyk, kad perdavė *Darius*.

Pas partizanus stovykloje aš prabuvau apie penkias minutes, po to iš karto su paketu nuėjau pas Tolių. Ant paketo buvo užrašyta: „T. A. Mienulis“.

Tolių radau namuose, įteikiau jam tą paketą ir, man dalyvaujant, jis atplėšė voką. Laiškas buvo įdėtas dar į kitą voką. Apie partizanus daugiau jokios kalbos nebuvo.

Iš NUTARIMO dėl **Kaučikaitės Zofijos, Juozo**, arešto. Nutarimą surašė: Tauragės r. MGB sk. Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH. 1950 m. spalio 28 d. Tauragė.

Patvirtino: LSSR Valstybės saugumo ministro pavad. plk. LEONOV.

Areštą sankcionavo: Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. VLADIMIROV.

<...> Kaučikaitė Zofija, Juozo, g. 1928 m. Gilvyčių k., gyveno Lygių k. Išsilavinimas – 4 klasės ir 2 metai Žemės ūkio mokykloje. Dirba Skaudvilės r., Nemakščiuose Vykdomajame komitete mokesčių inspektore.

Kaučikaitė 1947 m. vasarą užmezgė nusikalstamą ryšį su „nac. gaujos“ dalyviais ir vykdė „gaujos“ ryšininkės pareigas, turėjo slapyvardžius: *Rasa* ir *Vasara*.

Būdama ryšininke, Kaučikaitė palaikė ryšį tarp „banditų“ vado *Kilpos* ir BIRUTĖS rinktinės narių, pristatydama jiems paketus su „banditiniais“ raštais. Visa tai patvirtinama areštuotųjų „banditų“ Gedvilos, „banditų“ rėmėjo Butkaus ir „banditų“ ryšininko Mockaus parodymais.

Šeimos sudėtis:

Tėvas – Kaučikas Juozas, Jono, miręs 1941 m.

Motina – Kaučikienė Ona, Juozo, 50 m. amž., gyvena Lygių k.

Brolis – Kaučikas Juozas, Juozo, g. 1922 m., dirba Kelių valdyboje remontininku.

Brolis – Kaučikas Petras, Juozo, g. 1933 m., mokosi gimnazijoje Viduklėje.

Iš Kaučikaitės Zofijos, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. spalio 22 d. Tauragė. Apklausą vykdo: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją GERULĮ.

<...> Mokesčių agente Nemakščiuose aš dirbu nuo 1950 m. rugsėjo 1 d. 1940 m. aš baigiau namų šeimininkių mokyklą, po to iki 1948 m. rugsėjo mėn. dirbau savo ūkyje. Nuo 1948 m. rugsėjo mėn. pradėjau dirbti pradžioje praktikante, o po to buhalterio pavaduotoja Kelmės Vykd. k-te Komunalinio aptarnavimo skyriuje. Dėl ligos 1948 m. gruodžio 28 d. buvau paguldyta į Tauragės ligoninę. Po išėjimo iš ligoninės, dėl blogos sveikatos, pasilikau dirbti savo ūkyje. Nuo 1948 m. birželio mėn. dirbau kolchoze. Nuo 1950 m. sausio mėn. pradėjau dirbti klubo-skaityklos vedėja Lygių k. ir šias pareigas ėjau iki 1950 m. birželio 1 d. 1950 m. birželio–rugpjūčio mėn. dirbau eiline kolchoznyke, o nuo rugsėjo 1-os, kaip jau minėjau, dirbau mokesčių inspektore.

Dėl pasiliuosavimo iš klubo-skaityklos vedėjos pareigų pareiškime pažymėjau, jog privalau pasiliuosuoti, kadangi privalau praeiti gydymo kursą Kaune dėl skrandžio ligos, nors tikroji pasiliuosavimo priežastis buvo kita.

1950 m. gegužės mėn. aš gavau tokio turinio laišką: „Įsakau jums per 15 dienų pasiliuosuoti iš klubo-skaityklos vedėjos pareigų. Jeigu nepasiliuosuosite, atsakysite savo gyvybe. Taip pat atsakysite ir savo gyvybe, jeigu kam nors parodysite šį laišką."

Laiškas buvo parašytas rašymo mašinėle, be datos ir parašo ant nedidelio popieriaus lapo. Ant laiško jokio adreso nebuvo, adresas buvo užrašytas ant voko ranka mėlynu rašalu. Kas man parašė šį laišką, aš nežinau. Jį man įteikė Nemakščių pašto viršininkas Zarumskas, iš kurio aš paprastai gaudavau laikraščius klubui-skaityklai. Vokas buvo mėlynos spalvos, tokie vokai buvo parduodami pašte. Ant voko toje vietoje, kur priklijuotas ženklas, buvo uždėtas Nemakščių pašto skyriaus antspaudas. Datos ant štampo aš nemačiau. Laišką aš parodžiau valsčiaus komsorgui Malakauskui Pranui (1950 m. pavasarį pakviestas tarnauti į sov. armiją), kuris man pasiūlė sunaikinti laišką. Aš jo paklausiau, ką man dabar daryti dėl darbo klube-skaitykloje, Malakauskas man nedavė konkretaus patarimo. Tada tiesiog prie Malakausko akių aš sunaikinau tą laišką. Bijodama „banditų", aš po dviejų savaičių nuo to laiško gavimo, klubą-skaityklą perdaviau Šležaitei Albinai. Laiško MGB organams neparodžiau todėl, kad kas nors nesužinotų ir nepraneštų „banditams".

<...> Nuo 1948 m. aš tapau apylinkės tarybos deputate. Kada sužinojau, jog Viduklės vlsč. per vieną naktį 1948 m. pavasarį „banditai" nužudė keturis apylinkės deputatus, aš įsigandau, kad ir manęs neištiktų toks pat likimas ir todėl išvažiavau į Kelmę, kur įstojau dirbti į Vykdomojo k-to Komunalinio aptarnavimo skyrių.

<...> 1949 m. lapkričio 6 d. prieš Spalio revoliucijos šventes aš mačiau du „gaujos" dalyvius, kurie įvykdė užpuolimą prieš mokyklą, kur vyko Lygių k. gyventojų iškilmingas susirinkimas. „Banditai" tada sumušė mokytoją Stankevičių Julių, skaityklos vedėją Marcinkų Antaną, sudraskė portretus, plakatus, knygas.

Tardytojas klausia: Yra duomenų, jog jūs palaikote nusikalstamą ryšį su „banditais". Papasakokite apie tai.

<...> Jokio nusikalstamo ryšio su „banditais" aš niekada neturėjau. Aš juos mačiau tik tą vienintelį kartą. „Banditai" niekada nesilankė mūsų namuose ir niekur aš su jais nesusitikinėjau.

Iš Kaučikaitės Zofijos, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. spalio 23 d. Tauragė. Apklausą vykdo: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH per Tauragės r. MGB sk. vertėją ORLOV'ą.

Tardytojas klausia: Iš kaltinamojo Gedvilo parodymų akistatos metu jums žinoma, jog jūs esate „nac. gaujos" ryšininkė. Todėl duokite, prašau, teisingų parodymų apie savo darbą „banditų" naudai.

<...> Jokio darbo „banditų" naudai aš nedirbau, Gedvilo parodymai, kurį aš matau pirmą kartą akistatos metu, laikau išgalvotais nuo pradžios iki galo. Su „gaujos" dalyviais aš niekada nesusitikinėjau ir nepalaikiau ryšio su jais ir per kitus asmenis.

Tardytojas klausia: Iš Gedvilo parodymų matyti, jog jūs susitikinėjote su „banditais" ūkyje už dviejų kilometrų nuo Lygių k. į Adakavo pusę. Kas gyvena tame ūkyje?

<...> Už dviejų kilometrų nuo Lygių k. į Adakavo pusę yra Prišginų ir Žalpių kaimai. Apie kokį būtent ūkį kalbėjo Gedvilas akistatos metu, aš nežinau.

Tardytojas klausia: Pagal Gedvilo parodymus žinoma, jog su „banditais" jūs palai-

kote ryšį per Rutkauskaitę Stasę ir per ryšininkę slapyvardžiu *Liepsna*. Papasakokite apie savo susitikimus su šiomis ryšininkėmis.

<...> Aš iš viso nežinau, kas tokia Rutkauskaitė ir *Liepsna*. Niekas man nenešė jokių paketų iš „banditų“ ar antisovietinių laikraščių, kaip apie tai parodė Gedvilas.

Iš Kaučikaitės Zofijos, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. spalio 29 d. Tauragė. Apklausą vykdo: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tard. kap. ŽIDKICH per LSSR MGB k/d 164 kursantą vertėją MOČIEKŲ.

<...> Mano susitikimo su „nac. gaujos“ dalyviais aplinkybės buvo tokios: Maždaug po savaitės po mano išrinkimo apylinkės tarybos deputate 1948 m. vasario mėn. pas mus naktį atvyko grupė partizanų, apie 10 žmonių. Jie visi buvo ginkluoti, pas kai kuriuos ant rankovių aš pastebėjau trispalvius antsiuvus (geltona-žalia-raudona). Jie visų šeimos narių ėmė klausinėti – kur deputatas? Iš pradžių į jų klausimą nieks nieko neatsakė, o po to, kada vienas partizanas manęs paklausė: „Tu deputatė?“ Aš atsakiau – taip. partizanai ėmė klausinėti manęs, kaip aš buvau išrinkta apylinkės tarybos deputate, kas mane išrinko, t. y. kas iškėlė mano kandidatūrą. Partizanai pasakė, jog jie į mūsų namus atėjo dėl to, kad sušaudytų mane kaip komunistę. Aš jų prašiau manęs nežudyti. Jie pažadėjo manęs nežudyti tik su ta sąlyga, jeigu aš jiems padėsiu visur ir visada ir darysiu tai, ką jie man nurodys. Jie pasakė, jog jie patikrins, kaip aš jiems dirbu ir, jeigu pastebės, kad aš juos apgaudinėju – mane nužudys.

Su manimi jie kalbėjo keliese. Vienas iš jų – aukšto ūgio, man pasakė, kad aš laukčiau žmogaus, kuris pasakys, ką man daryti. Po to jie išėjo, įspėję mane ir šeimos narius apie juos niekam nepasakoti.

Namuose tuo metu buvo mano motina Ona ir brolis Petras. Brolio Juozo tada nebuvo, kadangi jis gulėjo ligoninėje, gydėsi koją.

<...> Tuo metu jie jokio slapyvardžio man nesuteikė. Vėliau man buvo suteiktas *Rasos* slapyvardis. Kitų slapyvardžių aš neturėjau.

Po 3–4 savaičių pas mane atėjo Ylių k. gyventoja Bobelaitė-*Liepsna* (ištremta), apie 25 m. amž., ir pasiūlė man nueiti pas Rezgalių k. gyventoją Šatkutę Eleną, 20 m. amž. (šiuo metu – prtz. būryje), ir perduoti jai laišką, kurį ji-Bobelaitė man įteikė. Laiškas buvo adresuotas *Algimantui*-Zinkevičiui Stasiui.

Aš nuėjau pas Šatkutę, kuri mane pasikvietė į atskirą kambarį ir paklausė, ko aš pas ją atėjau. Aš pasakiau, jog Bobelaitės pavedimu atnešiau jai laišką ir, atidavusi jį jai, grįžau į namus. Tokiu būdu Šatkutei aš nešiau du ar tris laiškus, kuriuos man buvo perdavusi Bobelaitė.

1948 m. gegužės mėn. gale iš Klaipėdos ligoninės po keturių mėnesių grįžo mano brolis Juozas Kaučikas. Dar anksčiau, prieš važiuojant į Klaipėdą pas jį, taip pat po jo grįžimo į namus iš ligoninės, aš jam pasakojau apie susitikimą su partizanais ir jų pavedimus man. Brolis man sakė, kad ryšius su partizanais reiktų nutraukti ir dėl to aš turėčiau išvažiuoti iš kaimo.

1948 m. liepos pradžioje aš išvykau į Kelmę, kur įsidarbinau Vykdomojo k-to Komunaliniame skyriuje sąskaitininke.

1948 m. gruodžio mėn. dėl ligos išvykau į Kauną ir dėl to iš pradžių gydžiausi Tauragėje, o po to namuose pusmetį.

1949 m. rugpjūčio mėn. apie tris savaites gydžiausi Šiauliuose, o grįžusi į namus, dirbau kolchoze.

1949 m. rugsėjo 8 d. pas mane atėjo Paupynio k. gyventoja Liubancaitė Antanina, Jono, 24 m. amž., kuri pasiūlė man nueiti į Balandžių k. pas gyventoją Milašių Romaną, 21 m. amž. (dabar sovietinėje armijoje) ir paimti iš jo „tai kas pas jį bus", bet kas – nepasakė. Aš nuėjau pas Milašių, kuris paklausė, kas aš, ir į mano klausimą kokiu tikslu pas jį apsilankiau, jis atsakė, jog „pas jį nieko nėra".

Po keturių dienų pas mane vėl atėjo Liubancaitė, kuriai aš paaiškinau apie savo apsilankymą pas Milašių.

Pas Liubancaitę aš ėjau du ar tris kartus po šio atvejo. Pamenu, jog vieną kartą jai nešiau laišką, gautą iš Šatkutės ar Milašiaus, dabar neatmenu...

Vieną kartą, nuėjus pas Liubancaitę, ji mane nusivedė pas partizanus, kurie stovyklavo krūmuose už kilometro nuo jos namų. Stovykloje mes sutikome keturis partizanus, kuriuos atpažinau pagal slapyvardžius:

1. ***Žeimelis*-Laurinaitis Antanas**;
2. ***Ulanas*-Jocius Aleksas**;
3. ***Rambynas*-Rutkauskas Vincas**;
4. ***Gailutis*, *Sakalas*-Karpas Antanas**.

Jie pasakė, jog pavarde manęs nevadins, o vadins *Rasa*.

1950 m. vasario mėn. Liubancaitė, atėjusi pas mane į namus, pasiūlė nueiti į Milvyčių k. pas Briedelį Stasį, 30 m. amž., ir jo paklausti ar jis nepasiuvo kokių nors daiktų. Aš nuėjau pas Briedelį ir jis atsakė, jog siuvimas dar neužbaigtas. Aš turėjau nueiti pas Liubancaitę ir jai pranešti apie tai, bet nenuėjau, nes brolis Juozas nepatarė pas ją eiti. Po keleto dienų atėjo pati Liubancaitė pas mane ir aš jai pasakiau, ką man sakė Briedelis.

1949 m., mėnesio nebeatmenu, pas mane atėjo moteris iš Smulkių k. Gaižauskaitė Zosė (Zofija), 26 m. amž., partizanų ryšio reikalais, bet kokiais – dabar nepamenu.

Apie tris kartus aš buvau susitikusi su partizanų rėmėju Mockumi Broniumi, gyvenančiu Milžavėnų k.

1949 m., mėnesio nebeatmenu, atėjo pas mane Monstvilas Jonas, gyvenantis Žvirgždės k., ir pasiūlė nunešti paketą Mockui Broniui, kuris turėjo vietinių gyventojų pravardę *Baltapukis*.

Taip pat 1949 m. kažkurį tai mėnesį pas mane atėjo Papušynio k. gyventoja Laurinaitytė Liudmila, 24 m. amž. (ištremta), kuri paprašė manęs sužinoti iš Mockaus Broniaus, ar jis dar nepasiuvo kepurių. Kam jis jas siuvo, aš nežinau, bet dėl to aš pas Mockų nėjau ir Laurinaitytė pas mane daugiau nebeatėjo.

1950 m. vasarą pas mane atėjo Butkus Vaclovas, gyvenantis Milvyčių k., ir pasakė, kad aš eičiau kartu su juo. Butkus atvedė mane į partizanų stovyklavietę, kuri buvo krūmuose maždaug už puskilometrio nuo jo namų. Mes ten radome šešis partizanus ir tarp jų vieną merginą. Iš jų man buvo pažįstamas Žeimelis, kuris norėjo man pavesti nupirkti žalsvos spalvos medžiagą siūti drabužiams, bet aš pasakiau, jog apie medžiagas nieko nenusimanau ir todėl atsisakiau nuo pasiūlymo.

Pabuvusi stovykloje ne daugiau kaip 20 minučių, išėjau į namus. Daugiau susitikimų su partizanais aš neturėjau ir nieko daugiau jiems nedariau.

Iš Griniaus Antano, Prano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kelmės apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. ltn. JUDIN per vertėją RUBINSKĄ.

<...> Gimiau 1931 m. Kušleikių k., Skaudvilės vlsč. 1940 m. pradėjau mokytis mokykloje, bet pasimokęs du mėnesius, nutraukiau mokslą ir pradėjau dirbti tėvo ūkyje. Pastarasis mirė 1934 m., motina mirė 1946 m. Turiu 4-ias seseris:

1. **Griniutė Stefanija**, g. 1939 m. 1948 m. pavasarį areštuota sovietinių organų už ryšį su partizanais;

2. **Griniutė Stasė**, g. 1925 m., gyvenanti Kušleikių k., dirba samdoma darbininke pas pil. Rulinską Stasį;

3. **Griniutė Marijona**, g. 1921 m. Kur šiuo metu, nežinau;

4. **Griniutė Pranė**, g. 1919 m., gyvena Kaune;

5. **Barauskaitė-Zeidenienė Zosė**, 27 m. amž. (sesuo pagal motiną).

Pasitraukti į nelegalią padėtį man susiklostė tokios aplinkybės: 1947 m. kovo 3 ar 4 d. naktį mūsų namuose slapstėsi 4 partizanai, iš kurių aš atpažinau du: Šneideris Stasys-*Varguolis*, anksčiau gyvenęs Adomaičių k., Kražių vlsč. (iš Kasčiukų k.), su kuriuo mes pažįstami nuo 1940 m., ir Kybartas iš Elenavos k., Liolių vlsč.

1947 m. kovo 4 d. į mūsų namus užėjo 3 sovietų kareiviai, iš kurių partizanai du nukovė, o trečias pabėgo. Bijodamas arešto už partizanų slėpimą savo namuose, aš ir keturios mano seserys pabėgome iš savo namų.

Du mėnesius gyvenau pas savo giminaičius iš tėvo pusės: pas dėdę Grinių Joną Užpelkių k., Skaudvilės vlsč. ir pas Grinių Valerką (Valerijoną?) Šimaičių k., Liolių vlsč.

1947 m. gegužės pirmomis dienomis perėjau gyventi pas Petrauską Antaną, gyvenantį Vainiškių k., Nemakščių vlsč., pas kurį išgyvenau iki 1948 m. vasario mėn. Vasario mėn. perėjau gyventi į Kušleikių k., Skaudvilės vlsč. pas Laurinaitį Juozą, vėliau pas Rulinską Juozą, pas kurį pragyvenau keturis mėnesius. Iš Kušleikių k. persikėliau gyventi pas Burbą Julių, 23 m. amž., gyvenantį Tabalių k., Kražių vlsč., Kelmės apskrityje, pas kurį išgyvenau septynis mėnesius.

Gyvendamas pas pirmiau paminėtus gyventojus, dirbau ūkio darbus, už ką maitinausi ir gavau drabužius.

1948 m. balandžio mėn. antrą Velykų dieną, eidamas iš Vainiškių k., Nemakščių vlsč. į Kirileikių k. (?), Skaudvilės vlsč. per Žalpių mišką, susitikau ginkluotus partizanus, tarp kurių, kaip pažinau jau iš kitų susitikimų, buvo:

1. **Veida Aleksas, Vincento-*Šilas*, *Daukantas***, g. 1916 m. Lenkvičių k., Kražių vlsč. Ginkluotas automatu, naganu. Būrio vado pavaduotojas. Jo brolis vedęs mano motinos seserį;

2. **Milkintas Juozas, Kazio-*Dobilas*, *Riteris*, *Maršalis*, *Dovydas***, 27–28 m. amž., iš Smulkių k., Nemakščių vlsč. Ginkluotas stambaus kalibro vokišku automatu;

3. **Milkintas Stasys-*Alksnis*, *Andrius*, *Vasaris*, *Liepa***, 22–23 m. amž. (Juozo brolis). Ginkluotas stambaus kalibro vokišku automatu;

4. **Grybas Juozas-*Šermukšnis***, 24 m. amž., iš Kražių vlsč.;

5. **Kiulkis Juozas, Antano-*Linas*, *Linelis***, g. 1926 m. Malavėnuose, Viduklės vlsč.;

6. **Živatkauskas Jonas, Prano-*Balandis***, g. 1924 m. Smulkių k.;

7. **Šatkutė Elena**, 24–25 m. amž., iš Rezgalių k.;

8. ***Daktaras*** (vokiečių tautybės) – partizanas, 38–40 m. amž.

<...> Man dalyvaujant, partizanai vokietį *Daktarą* vadino vadu, o Veida Aleksas-*Daukantas* buvo būrio vado pavaduotojas.

<...> Antrą kartą su partizanais susitikau 1948 m. pavasarį Sungailos Juozo namuose Upainių k., Kražių vlsč., Kelmės apskr., kur buvau nuėjęs būrio ryšininko Elsbergo Vlado, gyvenančio Upainių k., nurodymu. Ten nunešiau paketą, adresuotą *Daukantui*, o iš partizanų atnešiau paketą Marijonai Elsbergaitei, Vlado.

Trečią kartą su partizanais susitikau Petrausko Antano namuose, kuris gyvena Vainiškių k., Nemakščių vlsč., kur tuo metu gyvenau ir dirbau. Pas Petrauską su partizanais buvau susitikęs du kartus. Vieną kartą jie nakvojo ir buvo per visą dieną. Kitą kartą buvo užėję trumpai, tik praeidami.

Du kartus su partizanais buvau susitikęs Kačiušienės Lekaitės namuose Vainiškių k.

Ketvirtą kartą su *Daukanto* būrio partizanais buvau susitikęs Kražių vlsč., Pušimžemių balų rajone.

<...> Ginkluotėje aš turiu vokišką karabiną ir jam 6 šovinius. 14 šovinių iššaudžiau būdamas neblaivus. Šiuo metu karabinas paslėptas šiene Burbos Juliaus ūkyje Tabalių k., Kražių vlsč.

<...> Plėšimuose aš nedalyvavau, tik 1948 m. birželio mėn. per Antanines iš Buzinauskienės, gyvenančios Turavos k., Liolių vlsč., atėmiau 100 rublių.

Žinau šiuos partizanų ryšininkus:

1. **Bacytė Jadzė** (**Jadvyga**)-***Rožė***, gyvena Upainių k., Kražių vlsč. Mačiau asmeniškai, kada ji buvo atėjusi į būrį, kada būrys slapstėsi Pušimžemių balose;

2. **Bacytė Ona**-***Regina***, 22 m. amž., iš Mažučių k., Liolių vlsč.;

3. **Milašauskas Antanas**-***Ąžuolas*** iš Bargailių k., Liolių vlsč;

4. **Kliknaitė Elena**, gyvena Žilių k., Liolių vlsč. Ji buvo atėjusi susitikti su partizanais, kurie tada slapstėsi Lekaitės namuose Vainiškių k., Nemakščių vlsč.;

5. **Bužinskaitė Stasė**-***Rūta***, apie 25 m. amž., gyvena Nemakščiuose, Raseinių r.;

6. **Kaučikaitė Zosė** (**Zofija**)-***Vasara***, ***Rasa***, g. 1928 m. Lygių k., Skaudvilės r. Aš ją mačiau du kartus partizanų stovykloje. Iš Milkinto Stasio, *Daukanto* būrio partizano, kalbos man žinoma, jog Kaučikaitė renka žvalgybinius duomenis apie Nemakščius ir perduoda juos partizanams.

<...> Kur šiuo metu yra *Daukanto* būrys, aš nežinau. Artimiausiomis dienomis galėčiau sužinoti ir susirišti per būrio ryšininkus: Milašauską Antaną-*Ąžuolą* ir Bacytę Jadvygą-*Rožę*.

<...> 1948 m. lapkričio mėn. aš buvau susitikęs su partizanu Milkintu Stasiu, kuris man siūlė stoti į partizanų būrį, bet aš atsisakiau, pasakiau, jog mirti nenoriu ir tuo mūsų pokalbis baigėsi.

<...> Legalizuotis nutariau dėl to, kad norėjau gauti dokumentus ir gyventi laisvai.

Apie mano atėjimą į MGB organus ir norą legalizuotis žino tik vienas Burba Julius, pas kurį aš gyvenau Tabalių k., Kražių vlsč. Su Burba J. aš šiandien, t. y. 1948 m. gruodžio 9 d., atvykau į Kelmę.

P A Ž Y M A

Grinius Antanas, Prano, g. 1931 m. Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr., 1949 m. rugpjūčio mėn. LSSR Aukščiausiojo Teismo nuteistas už ginkluotą apiplėšimą 20-čiai metų laisvės atėmimu.

Pasirašo: Kelmės r. MGB sk. vrš. kap. VILEMAS

Iš Lioniko Jono, Stasio, apklausos protokolo. 1950 m. kovo 16 d. Lionikas Jonas, g. 1929 m. Žvirzdalių k., Kražių vlsč., gyvena Kruopių k., Kelmės apskr., 11-os klasės moksleivis. Apklausą vykdo Skaudvilės vlsč. MGB sk. vyr. ltn. KULAŽENKOV per vertėją KIAULEIKĮ.

<...> Į antisovietinę organizaciją, veikusią Kražių gimnazijoje, aš buvau užverbuotas šios organizacijos vadovo Lukšio Juozo (g. 1928 m.), 1949 m. rugsėjo mėn.

Organizacijos uždavinys buvo gyventojų agitacija priešintis sovietinės partijos bei vyriausybės veiklai, platinti antisovietinius atsišaukimus ir laikraščius „Laisvės varpas“, kuriuos leidžia partizanų KĘSTUČIO apygarda ir t. t.

1949 m. pavasarį po mokslo metų pabaigos atostogų metu Stulgiuose, Skaudvilės vlsč. prie bažnyčios aš susipažinau su Grybu Steponu. Tą dieną Grybas mane pasikvietė pas save į balių, kuris buvo jo organizuotas pas jį namuose Raudgirių k., Skaudvilės vlsč., kur nuvykau aš vienas ir vakare mes pradėjome baliavoti. Dalyvavo apie 10 žmonių, kur be Grybo ir jo sesers, man buvo dar pažįstami Kmita Pranas, 60 m. amž., jo du sūnūs buvo partizanai; Grybas Zigmas, 39 m. amž., ir jo žmona Grybienė...

Kadangi buvo šeštadieninis vakaras, visą vakarą baliavojome, sekmadienį taip pat baliavojome ir aš pas Grybą pasilikau iki pirmadienio ryto. Pirmadienį anksti ryte aš pastebėjau, kaip Grybo Stepono mažasis brolis (Mečys?), 14 m. amž., kažkam tai į mišką nešė valgyti.

„Išsipachmielinęs“ nutariau eiti į namus, bet Grybas pasiūlė man eiti su juo aplankyti jo „brolių“, kurie, jo žodžiais tariant, turėtų ateiti į mišką. Aš sutikau su Grybo pasiūlymu ir jis mane nusivedė į mišką nuo jo namų maždaug už 800 metrų ir ten mes susitikome su trimis partizanais. Iš jų aš pažinau Kmitą Edmundą. Šiame susitikime su partizanais supratau, jog Grybo jie jau laukė ir sutiko jį džiaugsmingai, kaip seną pažįstamą. Grybas pristatė mane partizanams ir mes užmezgėm pokalbį.

Netrukus atėjo Kmitos tėvas Kmita Pranas, Grybaitė Marcelė ir Grybo Stepono brolis Mečys Grybas. Visi įsitraukėme į pokalbį. Po to partizanas Kmita Edmundas Steponą Grybą pasiuntė nueiti ir atnešti batus. Maždaug po 20-ties min. Steponas grįžo su batais, kuriuos Kmita apsiavė, o senus atidavė Grybui. Po to partizanai man leido eiti į namus.

Vakar aš atėjau į Stulgių k., Skaudvilės vlsč. pas Grybaitę Marcelę, gyvenančią Jakutienės namuose. Kadangi Grybaitė žinojo apie tai, jog aš slepiuosi nuo MGB organų arešto už dalyvavimą antisovietinėje organizacijoje, kurios nariai jau areštuoti, Grybaitė man pasiūlė stoti į partizanų eiles, dėl ko patarė susitikti su jos broliu Steponu, kuris šiuo metu mokosi siūti drabužius pas siuvėją Mockų Bronių, gyvenantį Pabalčių k., Nemakščių vlsč.

Grybaitė taip pat pasakė, jog pas jos giminaitį Grybą Zigmą, gyvenantį Žirnainių k., Skaudvilės vlsč., visada galima sutikti partizanus, kuriuos galėtų man pristatyti.

Po pokalbio su Grybaite, aš tą pačią š. m. kovo 15 d. nuėjau pas Grybą Steponą, kuris į mano prašymą susitikti su partizanais ir dėl mano siekio tapti partizanu man pasakė: „Sekmadienį aš būsiu laisvas ir nueisiu į Raudgirių k. į namus, o tu ateik pas mano seserį Marcelę į Stulgius, iš kur kartu su ja ateisite į Žirnainių k. pas Grybą Zigmą. Per tą laiką pasitarsiu dėl tavęs su partizanais ir tuomet pas Grybą Zigmą pasistengsiu tave jiems pristatyti."

Šią naktį aš pernakvojau pas Mockaus Broniaus kaimyną Mockų Antaną, 36 m. amž., gyvenantį tame pačiame Pabalčių k., o šiandien ryte 1950 m. kovo 16 d. aš atėjau į Stulgių k. pas Grybaitę Marcelę, numatęs pas ją laukti sekmadienio, bet buvau sulaikytas MGB organų.

Iš Gedvilo (Kelmėje – Gedvilas – *R. K.*) **Roberto, Antano, apklausos protokolo**. Gimęs 1922 m. Kelmėje, Šiaulių srityje. Išsilavinimas – 10 gimnazijos klasių. Nuo 1947 m. spalio mėn. iki 1949 m. birželio 8 d. dalyvavo nac. ginkluotoje „gaujoje". Areštuotas 1949 m. birželio mėn. Laikomas Tauragės r. MGB sk. vidaus kalėjime. Tardymo byla užbaigta ir persiųsta teismui.

Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PORTENKIN, dalyvaujant LSSR MGB sk. vrš. pplk. PEŠČERSK'ui, apklausė kaip liudininką. 1950 m. spalio 16 d. Skaudvilė.

<...> Parodymus duosiu rusų kalba, kadangi ją suprantu.

<...> Man yra žinomi šie partizanų ryšininkai, gyvenantys buvusioje Nemakščių vlsč. Skaudvilės r. teritorijoje.

1. Ryšininkė **Kaučikaitė Zosė**, **Jono-*Vasara***, 20–22 m. amž., gyvenanti Lygių k., Nemakščių vlsč., Skaudvilės r., šeimoje turi brolį, kuris mokosi gimnazijoje. Su Kaučikaite susipažinau 1948 m. vasario mėn. viduryje, kada BIRUTĖS rinktinės štabas bazavosi kaimyniniame Lygių k., buvusiame Nemakščių vlsč. už dviejų km nuo ryšininkės *Vasaros* namų viename iš valstiečio ūkių, kur, t. y. pas mus-partizanus ryšininkę *Vasarą* atsivedė kita BIRUTĖS rnkt. štabo ryšininkė Rutkauskaitė Stasė-*Regina* – nelegalė ir kuri šiuo metu yra veikiančiame partizanų būryje. Šį kartą *Vasara* pas mus buvo atėjusi dienos metu po pietų, kur su ja kalbėjosi BIRUTĖS rnkt. štabo viršininkas *Kilpa*-Vaitkevičius Romas. Šio pokalbio su *Vasara* metu partizanai *Šalčius* ir *Kilpa* domėjosi ir apie tai, ar tankiai šiame rajone vaikštinėja MGB kareiviai bei sovietinis partinis aktyvas, po ko jai-Kaučikaitei buvo pakeistas slapyvardis. Anksčiau ji turėjo kitą slapyvardį, kurio aš dabar nepamenu. Šio pokalbio metu BIRUTĖS rnkt. štabo viršininkas *Šalčius* pasakė *Vasarai*, jog jos namuose bus partizanų susitikimų kambarys-punktas, ten bus keičiamasi partizanine korespondencija, gaunama iš BIRUTĖS rnkt. štabo. Ryšininkai į jos namus atneš korespondenciją, o pastaroji šias pašto siuntas turės perduoti partizanų rajono ryšininkams, kuriam vadovauja partizanas *Kilpa*-Vaitkevičius Romas (žuvęs) ir atvirkščiai – iš partizanų rajono, kuriam vadovauja *Kilpa*, į BIRUTĖS rnkt. štabą. Partizanas *Šalčius* instruktavo ryšininkę *Vasarą*, kaip turėtų būti perduodami partizanų paketai ir gaunami, kad ji nesumaišytų partizaninių slapyvardžių perduodant paketus. Šis pokalbis vyko apie valandą kambaryje, kuriame buvau ir aš. Sėdėjau už stalo ir spausdinau rašomąja mašinėle partizaninius dokumentus, o partizanai *Šalčius* ir *Kilpa* su ryšininke kalbėjosi

tame pačiame kambaryje viename iš kampų. Baigus pokalbį, *Vasara* viena išėjo iš mūsų į namus.

Kitą kartą su ryšininke *Vasara* aš susitikau jos namuose 1948 m. vasario mėn. Tada mes-partizanai naktį apie 23–24 val. užėjome apie 15–20 žmonių, tarp jų ir BIRUTĖS rnkt. štabo vrš. *Šalčius* bei rnkt. vadas *Kilpa*, bet apie ką jie tada kalbėjosi, aš dabar nepamenu, nors ir buvau kartu su jais tame pačiame kambaryje.

Pabuvę *Vasaros* namuose apie 15–20 minučių, visi išėjome. Užėjome pas *Vasaros* kaimyną buožę Barkauską, Lygių k. gyventoją, pas kurį vietiniai partizanai suorganizavo vakarienę. Barkauskas vaišino medumi, atnešė du krepšius obuolių, duonos, sviesto, lašinių bei kiaušinių. Kada pavalgėme, į kelionę jis dar įdėjo obuolių ir mes patraukėme į Gudų k. pusę pas ryšininkę *Marytę*-Milašiutę Zosę.

Buožė Barkauskas turėjo giminaitį partizaną Jucių Aleksą-*Ulaną*, kuris tada ir buvo suorganizavęs vaišes pas Barkauską.

Buožė Barkauskas iš Lygių k. po apibuožinimo pabėgo iš savo namų ir šiuo metu gyvena Palabaukščių k., buvusiame Eržvilko vlsč., Skaudvilės r. viename iš ištremtųjų ūkyje.

Dar būdamas veikiančiame būryje, aš ne kartą lankiausi Palabaukščių k. pas Barkauską ir pats asmeniškai iš jo pirkau chrominius batus, už kuriuos sumokėjau 500 ar 600 rublių. Pas Barkauską tankiai užeidinėjo partizanai. Daugiausia užeidinėdavo Mišeikis Vladas-*Tarzanas*.

Nuo 1948 m. kovo mėn. iki 1948 m. birželio mėn. BIRUTĖS rnkt. štabo partizanų ryšininkės Rutkauskaitė Stasė-*Regina* ir ryšininkė *Liepsna*-Bobelaitė 2–3 kartus per mėnesį nešė partizanų korespondenciją iš BIRUTĖS rnkt. štabo pas ryšininkę *Vasarą* partizanų rajono vadui *Kilpai*-Vaitkevičiui Romui, taip pat iš ryšininkės *Vasaros* korespondenciją gaudavo – iš partizanų rajono štabo, kuriam vadovavo *Kilpa* ir nešė į rinktinės štabą.

Be to, ryšininkės *Regina* ir *Liepsna* atnešdavo *Vasarai* pogrindinius antisovietinius laikraščius „Laisvės varpas“, kad ji skaitytų ir perdavinėtų skaityti patikimiems žmonėms.

Korespondencija, ateinanti iš rajono štabo į BIRUTĖS rnkt. štabą, buvo žvalgybinio pobūdžio ir partizanų rajono mėnesinė ataskaita ateinanti į BIRUTĖS rnkt. štabą iš ryšininkės *Vasaros*, o iš BIRUTĖS rnkt. štabo korespondencija buvo gaunama instrukcinio pobūdžio, kurią ryšininkė *Vasara* perduodavo į partizanų rajono štabą vadui *Kilpai*.

R. K. p a s t a b a: Apie **Robertą Gedvilą-*Remigijų* – MGB agentą *Aleksandrą*** plačiau aprašyta Nijolės Žemaitienės-Gaškaitės knygoje „Žuvusiųjų prezidentas“, p. 144, 153, 158, 159, 165, 178, 179, 186, 190, 193, 199, 220, 221, 242, 256, 266, 332, 339, 341, 342, 360, 361.

Iš Barausko Zigmo, Stasio, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 6 d. Gimęs 1931 m. Graužų k., Raseinių r., gyvena Viduklėje. Išsilavinimas – 4 klasės. Apklausą vykdo Klaipėdos srities MGB Tardymo sk. vrš. pplk. ČERTKOV per Tauragės r. MGB sk. vertėją „l. g.“ (stribą) STOPĮ STASĮ, JUOZO.

<...> Iki įstojimo į partizanų būrį aš palaikiau ryšį su partizanais ir buvau jų ryšininkas. 1948 m. rudenį už samagono varymą buvau areštuotas Viduklės milicijos ir „išlaikytas po areštu“ 10 parų, o po to buvau paleistas. Grįžęs į namus, gyvenau su savo motina.

1949 m. balandžio mėn. gale pas mane į namus atėjo partizanai Kiulkys Juozas, Antano-*Linelis* ir Petraitis Jonas-*Patrimpa*, kurie mane sumušė apkaltinę, jog aš, atseit, milicijoje papasakojęs viską apie juos-partizanus. Po to jie paėmė mane su savimi ir nusivedė į būrį, kuris tą dieną stovyklavo Graužų k. gyventojo Lembučio sodyboje.

Kada jie mane atsivedė į būrio bazavimosi vietą, šio būrio vadas (*Lopė*?) su manimi kalbėjosi ir pagaliau pareiškė: „Kadangi tu milicijoje per daug išsiplepėjai, aš tavęs nepaleisiu, o pasiliksiu būryje." Ir tikrai (*Lopė*?) manęs į namus nebeišleido, o pasiliko prie savęs būryje ir aš tame būryje pasilikau iki pat mano sužeidimo dienos. (*Lopė*?) maždaug po mėnesio man išdavė ginklą – vokišką šautuvą ir suteikė man *Kelmučio* slapyvardį, kuriuo aš ir veikiau jo būryje.

1949 m. rugpjūčio ar rugsėjo mėn. (*Lopė*?) mane ir partizaną Jasulaitį Vytautą iš savo būrio pasiuntė į kitą būrį, kuris veikė buvusioje Kražių vlsč. teritorijoje. Eidami iš (*Lopės*?) būrio į kitą būrį, į kurį mes buvome pasiųsti, pakelyje susidūrėme su kareivių grupe, kurie iš šautuvų atidengė į mus ugnį. Susišaudymo metu aš buvau sužeistas į krūtinę ir pasitraukiau į mišką, bet netekęs jėgų, miške nugriuvau ir ten pragulėjau dvi paras. Kada aš gulėjau miške, į tą mišką atėjo moteris rinkti grybų ir, kada ją pamačiau, pasakiau kas aš toks, paprašiau jos, kad praneštų mano motinai. Tą pačią dieną ta moteris su mano motina atvažiavo į mišką arkliu, mane paėmė ir atvežė į Viduklės miliciją. Milicijoje mane apklausė, o po to pasiuntė į Kauną, į ligoninę, kur aš pragulėjau visą savaitę ir grįžau į namus.

<...> Kada buvau partizanų ryšininku, pas mus partizanai lankydavosi labai dažnai. Ateidavo du broliai Karpai: Jonas-*Tūbelis* ir Antanas-*Sakalas*, *Gailutis*; Živatkauskas Jonas-*Balandis*, *Skylius*; Dervinskas Juozas-*Ąžuolas*; Kiulkis Jonas ir kt.

Jie ateidavo pas mus dėl maisto produktų ir pailsėti mūsų namuose. Šie partizanai priklausė *Jūreivio*-Naruševičiaus Stasio (1919–1948 03 04) būriui, kuris buvo nužudytas MGB kareivių. Šis būrys veikė Viduklės vlsč. teritorijoje.

<...> Iš vietinių gyventojų mano namuose su partizanais lankydavosi ir Malavėnų k. gyventojas Petravičius Vytautas, 27 m. amž. 1948 m. rugsėjo ar spalio mėn. mūsų namuose buvo Karpas Jonas, Živatkauskas Jonas ir Dervinskas Juozas. Tuo metu pas mus atėjo ir Petravičius Vytautas, kuris su esančiais partizanais pasisveikino ir įsitraukė su jais į pokalbį. Pas mus jis tada pabuvo apie valandą laiko, o po to kartu su partizanais išėjo į Tukių k. pas Šlickį Joną. Kartu su jais ėjau ir aš gerti samagono. Petravičių Vytautą su partizanais miške aš mačiau tris kartus.

<...> 1948 m. rugpjūčio mėn. pas mane atėjo Dirmeikis Juozas-*Diemedis*, vėliau įstojęs į partizanų būrį ir 1949 m. rugpjūčio mėn. žuvęs, kuris man pasakė, jog Tukių miške yra partizanų, kurie kviečia ateiti mane ir aš kartu su Dirmeikiu nuėjome į mišką, kur susitikome su partizanais dviem broliais Karpais, su partizanu *Viliumi*, Petraičiu, Kiulkiu ir *Ulanu*. Kartu su partizanais buvo Petravičius Vytautas ir Tolius Vladas, kurie gėrė samagoną.

Po to, kada samagonas buvo išgertas, partizanas Karpas Jonas pasiuntė Tolių Vladą dar atnešti samagono. Su partizanais aš pabuvau apie valandą ir grįžau į namus.

1948 m. apie rugsėjo mėn. partizanų pasiūlymu nuėjau į krūmus netoli Malavėnų k. Kada ten nuėjau, sutikau partizanus Karpus, Petraitį ir kt. Kartu su jais ten buvo ir išgė-

rinėjo samagoną Tolius Vladas, Petravičius Vytautas ir Dirmeikis Juozas. Kas atsinešė samagono, aš nežinau. Su jais prabuvau apie dvi valandas ir po to grįžau į namus.

Petravičius Vytautas turėjo vokišką šautuvą. 1948 m. rugpjūčio mėn. pas mane atėjo Petravičius ir pasakė: „Einam pašaudysim." Aš sutikau ir mes nuėjome į krūmus netoli Petravičiaus namų. Iš krūmų Petravičius išsitraukė vokišką šautuvą ir mes iš jo keletą kartų iššovėme į taikinį. Po to Petravičius tą šautuvą vėl paslėpė tuose pačiuose krūmuose.

Iš Grybo Stepono, Vinco, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 21 d. Klaipėda. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV.

Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 00.15 val. (naktį)

<...> Slaptuoju MGB bendradarbiu aš esu nuo 1949 m. Mano pseudonimas buvo – ***Udar*** (***Smūgis***). Slaptam bendradarbiavimui su MGB organais buvau įtrauktas buvusio Skaudvilės vlsč. MGB sk. j. ltn. KIAULEIKIO. Pas jį aš buvau ir ryšyje.

<...> Man, kaip slaptam MGB bendradarbiui, buvo pateikta užduotis išaiškinti „nac. gaujų", vadovaujamų Kmitos Andriaus-*Audros*, pasirodymo vietas, taip pat išaiškinti jų rėmėjus bei ryšininkus. Šių nurodymų aš nevykdžiau. Palaikydamas nusikalstamą ryšį su „nac. gaujos" vadu Kmita Andriumi-*Audra* nuo 1946 m. ir turėdamas visas galimybes išduoti šią nac. ginkluotą „gaują" MGB organams, taip pat išduoti jų ryšininkus bei rėmėjus. Tačiau, būdamas slaptu MGB organų bendradarbiu, aš to nepadariau. Priežastis yra ta, jog aš per toli buvau nuėjęs į ryšį su partizanais bei jų ryšininkais ir rėmėjais, kaip su Mockumi, Grybu Zigmu ir kt., o, be to, ir nenorėjau jau jų išduoti. Be to, ir dėl baimės neišdaviau *Audros* būrio partizanų ir jų ryšininkų. Aš maniau, jeigu sužinos partizanai, kad aš padedu MGB organams, tuomet gali nužudyti ir mane, ir visą mano šeimą.

Kiek tik kartų aš susitikinėjau su MGB darbuotoju j. ltn. KIAULEIKIU, aš slėpiau jam apie savo nusikalstamą ryšį su *Audros* būrio partizanais ir jokios medžiagos jam apie juos nedaviau.

Nenorėdamas bendradarbiauti su MGB organais, 1950 m. aš stengiausi nusišalinti nuo susitikimų su MGB darbuotoju KIAULEIKIU ir dėl to tikslingai nustatytu laiku nenuvykdavau į susitikimus.

Iš KALTINAMOSIOS IŠVADOS pagal tardymo bylą Nr. 144

<...> **Grybas Stepas, Vinco**, nuo 1946 m. rudens palaikė nusikalstamą ryšį su ginkluotos „gaujos" nariais, vadovaujamais Kmitos Andriaus-*Audros*, su kuriuo sistemingai susitikinėjo jų slapstymosi vietose, teikė jiems žvalgybinio pobūdžio informaciją, aprūpino juos maisto produktais ir kartu su jais gėrė samagoną.

Toliau surašyta ir daugiau kaltinimų: Grybui Jonui-*Kariūnui* pirko marškinius; Grybui ir *Ramukui* siuvo drabužius; *Audrai* ir *Žeimeliui* perdavinėjo paketus; Lionikui Jonui ieškojo kelių įstoti į partizanų būrį; ryšininko Mockus Br. namuose susitikinėjo su *Dovydo* ir *Žeimelio* vadovaujamais partizanais.

<...> Nuo 1949 m. spalio mėn. **Grybas Steponas**, būdamas MGB organų slaptu bendradarbiu pseudonimu ***Udar***, slėpė nuo MGB organų savo nusikalstamą veiklą su *Audros* būrio dalyviais ir jokios medžiagos apie šią „gaują" ir jos ryšininkus nepateikė.

P A S I Ž A D Ė J I M A S

Aš, pilietis **Grybas Stepas, Vinco**, g. 1922 m., gyvenu Raudgirių k., Skaudvilės vlsč., Tauragės apskr., pasirašau šį tikrą **pasižadėjimą** Valstybės Saugumo organams, jog aš savo valia pareiškiu pageidavimą padėti MGB organams išaiškinti „banditus“, jų aktyvius rėmėjus bei ryšininkus.

Visas man skiriamas užduotis iš MGB organų pusės vykdysiu tiksliai ir užtikrintai. Jokiomis aplinkybėmis niekam apie tai nepasakoti. Išsišifravimo atveju prisiimu pačią griežčiausią atsakomybę, kaip už valstybinės paslapties pagarsinimą prieš MGB organus teismine tvarka. Visus savo duodamus pranešimus pasirašysiu pseudonimu ***Udar*** (***Smūgis***), po ko ir pasirašau. Pasirašo: //GRYBAS S. V.//

Pasižadėjimą priėmė Skaudvilės vlsč. MGB sk. j. ltn. KIAULEIKIS (parašas – 1949 10 07)

Kopija tikra: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas ltn. SAIGAK

Pažyma: Pasižadėjimo originalas yra asmeninėje agento ***Udar*** byloje Nr. 47552

Pasirašo: ltn. SAIGAK

Baudžiamoji byla Nr. 144 pagal kaltinamojo Petravičiaus ir kt., iš viso 6 žmonės, nukreipti SSSR prie Valstybės saugumo ministerijos Ypatingojo pasitarimo („Maskvos trojka“) peržiūrai. Lietuvos SSR Valst. saugumo ministerija siūlo pagal nusikaltimo lygį skirti (nustatyti) bausmę:

Petravičiui Vytautui, Jono – 25 m. PDL;

Milkintui Vincui, Prano – 25 m. PDL;

Toliui Vladui, Vlado – 10 m. PDL;

Briedeliui Stasiui, Petro – 10 m. PDL;

Kaučikaitei Zofijai, Juozo – 10 m. PDL;

Grybui Steponui, Vinco – 10 m. PDL.

Kaltinamoji išvada surašyta 1951 m. sausio 5 d.

Pasirašo: LSSR MGB Tardymo dalies vyr. tardytojas vyr. ltn. ZYKOV

Sutinka: LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pplk. FRAIMOVIČ

LSSR MGB Tardymo sk. vrš. plk. SOLOID

Išrašai iš protokolo Nr. 12

1. Petravičius Vytautas, Jono, 1951 m. kovo 17 d. pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, 58–11 ir 182 d., RSFSR įsako 4 str. Aukšč. Tarybos prezidiumo nuo 1947 06 04 nuteistas 15 m. PDL;

2. Milkintas Vincas, Prano, pagal tuos pačius RSFSR BK str. nuteistas 15 m. PDL;

3. Tolius Vladas, Vlado, pagal tuos pačius RSFSR BK str. nuteistas 10 m. PDL;

4. Briedelis Stasys, Petro, pagal tuos pačius RSFSR BK str. nuteistas 10 m. PDL;

5. Kaučikaitė Zofija, Juozo, pagal tuos pačius RSFSR BK str. nuteista 10 m. PDL;

6. Grybas Steponas, Vinco, pagal tuos pačius RSFSR BK str. nuteistas 10 m. PDL.

<...> Nuteistiesiems Kaučikaitei ir Briedeliui 1953 m. kovo 27 d. vadovaujantis SSSR Aukšč. Tarybos prezidiumo įsaku „dėl amnestijos“ bausmė sumažinta 5 m. ir jie paleisti iš po sargybos.

<...> Briedelis Stasys, Petro, SSSR Aukšč. Tarybos prezidiumo nutarimu „dėl amnestijos“ sumažinta 5 m. ir jis 1953 m. kovo 27 d. **paleistas** iš po sargybos;

<...> Grybas Steponas, Vinco, jo prašymu peržiūrėti jo bylą dėl SSSR MGB Ypatingojo pasitarimo nuo 1951 m. kovo 17 d. pagal jo bylą Nr. P–359134 – **netenkinti**.

<...> Tolius Vladas, Vlado. Atsižvelgiant į jo teigiamą charakteristiką, išduotą PDL administracijos, sutrumpinamas jo bausmės laikas ir 1956 m. birželio 26 d. **paleistas** iš po sargybos;

<...> Petravičiui Vytautui, Jono, 1956 m. birželio 6 d. **bausmė sumažinta iki 9-erių metų**;

<...> Milkintas Vincas, Prano, 1956 m. rugpjūčio 18 d. dėl jo sąžiningo požiūrio į darbą lageryje, bausmę sumažinti iki faktinio atbūto ir **paleisti** iš po sargybos.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58, **Jagmino Broniaus, Juozo**, baudž. byla Nr. 34179/3. Pradėta 1948 11 27.

Iš NUTARIMO areštui Jagmino Broniaus, Juozo, g. 1919 m. Žalpių k., Nemakščių vlsč., Raseinių apskr. Išsilavinimas – 2 liaudies m-klos klasės. Nutarimą surašė Kelmės MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. VOLKOV. 1948 m. lapkričio 26 d.

Tvirtina: LSSR Kelmės apskr. MGB sk. vrš. vyr. ltn. VILEMAS.

Areštą sankcionavo: Lietuvos pasienio apygardos MVD kariuomenės karo prokuroro pavaduotojas justicijos mjr. (tik parašas, pavardės nėra).

NUSTATYTA, jog Jagminas 1944 m., siekdamas išvengti tarnybos Sovietų Sąjungos armijoje, perėjo į nelegalią padėtį ir 1945 m. sausio mėn. įstojo į „buržuazinę-nacionalistinę“ ginkluotą „gaują“, vadovaujamą *Gražio*-Janušo Antano, kuri veikė Kražių, Liolių vlsč., Kelmės apskr.; Nemakščių vlsč., Raseinių apskr.

Būdamas „gaujoje“, turėjo slapyvardžius: *Meilutis, Inkaras*, *Švitras*.

1947 m. dalyvavo nužudant Žalpių k. gyventoją Stanį Juozą.

1948 m. birželio mėn. būrio vado *Gražio* nurodymu Jagminas dėl ligos rudens–žiemos laikotarpiu buvo apgyvendintas Frankpalio k., Kražių vlsč. Sankausko Mykolo, Tado, ūkyje, kur slėpėsi iki sulaikymo.

Sulaikymo metu iš Jagmino buvo paimtas pistoletas „Walther“, prie jo 7 šoviniai ir dvi granatos.

<...> Jagmino Broniaus brolis Vladas Jagminas, Juozo, g. 1928 m., ir jo sesuo Elena Serapinienė, Juozo, g. 1913 m., 1945 m. ištremti už Lietuvos ribų (Sibiran).

Iš Jagmino Broniaus, Juozo, apklausos protokolo. 1948 m. lapkričio 25 d. Kelmė. Apklausą vykdo Kelmės apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. VOLKOV per vertėją INDRIŪNĄ.

<...> 1944 m., kada sovietinės armijos daliniai „išvadavo“ Raseinių apskritį nuo vokiečių, aš buvau šaukiamojo amžiaus ir turėjau būti pakviestas tarnauti į sovietinę kariuomenę, bet bijodamas, jog galiu būti pasiųstas į frontą, nuo šaukimo pasislėpiau ir perėjau į nelegalią padėtį.

1945 m. sausio mėn. aš kartu su Janušu Antanu, Kalniškių k., Nemakščių vlsč. gyventoju, Veida Aleksu-*Šilu*, Vainiškių k., Nemakščių vlsč. gyventoju, ir dar vienu žmogu-

mi iš Raseinių miesto, apsitarę tarpusavyje, sudarėme ginkluotą partizanų grupę iš 4-ių žmonių. Mes turėjome kiekvienas po šautuvą dar iki grupės sukūrimo.

Sudarę šią grupę, mes Žalpių miške priedangai pasistatėme bunkerį – išsirausėme žemėse ir šiame bunkeryje praleidome visą žiemą.

1945 m. pavasarį, kada į bunkerį pradėjo sunktis vanduo, mes iš jo pasitraukėme.

1945 m. balandžio mėn. Žalpių miške mūsų ginkluota grupė susitikome dar du brolius partizanus: Milkintą Stasį ir Milkintą Joną, kurie įsiliejo į mūsų grupę. Vadu tapo Janušas Antanas-*Gražys* (*Grafas*?); Milkintas Stasys-*Liepa*, o jo brolis Milkintas Jonas-*Erelis*; partizanas Veida Aleksas-*Daukantas*; aš-Jagminas Bronius-*Meilutis*.

1946 m. rudenį prie mūsų grupės prisijungė buvęs vokiečių kariuomenės kariškis, pabėgęs iš Šiaulių belaisvių lagerio. Jo pavardės nežinau, slapyvardžiu – *Baronas* ir šiuo metu jis tebeveikia Liolių, Nemakščių ir Kražių vlsč. teritorijose.

<...> Janušo Antano-*Gražio* vadovaujamame būryje šiuo metu yra 7 partizanai:

1. **Janušas Antanas-*Gražys***, ***Skudutis***, g. 1920 m. Kalniškių k., Nemakščių vlsč., Raseinių apskr.;

2. **Veida Aleksas-*Daukantas*, *Šilas***, g. 1916 m. Nuo 1946 m. pavasario turi *Šilo* slapyv. (kitur yra pastaba, jog 1949 m. atleistas iš būrio vado pareigų už amoralų elgesį – *R. K.*)

3. **Milkintas Stasys-*Liepa*, *Andrius***, g. 1921 m. Smulkių k., Nemakščių vlsč.;

4. **Milkintas Juozas-*Maršalis*, *Dobilas*, *Riteris*, *Dovydas***, g. 1919 m.;

5. ***Baronas*** – vokietis, gydytojas, buvęs vokiečių armijos kariškis, 37 m. amž. Prieš tai turėjo ***Daktaro*** slapyvardį;

6. **Milkintas Jonas**-***Bijūnas***, žuvęs 1946 m.;

7. Aš-**Jagminas Bronius**-***Švyturys***. Anksčiau turėjau ***Meilučio*** ir ***Inkaro*** slapyvardžius.

Ginkluotėje būrys turi vieną vokišką rankinį kulkosvaidį, tris automatus, šautuvus, pistoletus ir granatas. Aš turėjau rusišką šautuvą ir 85 šovinius, pistoletą „Walther“ 7,65 kalibro, jam 7 šovinius ir dvi granatas.

<...> Dėl artėjančių šalčių, man, kaip sergančiam kojų reumatizmu, būrio vadas *Gražys* leido pasiieškoti vietą, kad rudens bei žiemos laikotarpiu galėčiau būti ne būryje.

1948 m. birželio mėn. mūsų būrys stovyklavo Žalpių miške. Tuo metu šalia miško laukuose dirbo Lendrių k., Liolių vlsč. gyventojas Burba Stasys. Kada pamačiau aš jį, priėjau prie jo ir paprašiau nueiti pas Frankpalio k. gyventoją Sankauskaitę Marytę ir paprašyti jos, kad ji ateitų pas mane pasikalbėti, ką Burba ir padarė.

Sankauskaitė su Burba atėjo pas mane. Aš tuo metu buvau miško pakraštyje. Kiti partizanai nuo manęs buvo maždaug už 100 metrų miške. Kai tik Sankauskaitė priėjo prie manęs, aš iškart nukreipiau kalbą prie reikalo ir čia pat prie Burbos akių paprašiau jos, kad ji man rudens ir žiemos laikotarpiu savo namuose įrengtų bunkerį, kuriame aš galėčiau slėptis. Pradžioje ji man pasakė, jog bijanti, bet netrukus aš ją įtikinau ir ji sutiko savo tėvo Sankausko namuose įrengti man bunkerį. Po to ji grįžo į namus, o aš atėjau prie partizanų – Burba ir toliau dirbo laukuose.

Maždaug po mėnesio mes ir vėl buvome apsistoję tame pačiame Žalpių miške. Tada netoli miško atėjo Burba Stasys, aš jį pasišaukiau, jis atėjo prie manęs ir pareiškė, jog

bunkeris man paruoštas. Ir taip aš su būrio vado *Gražio* leidimu, Burbai Stasiui atidaviau savo šautuvą su 15 šovinių, o likusius perdaviau *Gražiui*.

1948 m. liepos mėn. gale ar tai rugpjūčio pradžioje aš kartu su partizanais atėjome pas Frankpalio k. gyventoją Sankauską Mykolą. Jo namuose prabuvome apie dvi valandas. Po to visi partizanai išėjo, o aš pasilikau pas Sankauską, kur ir apsigyvenau daržinės pastogėje specialiai įrengtoje slėptuvėje iki pat mano sulaikymo.

Maisto produktais mane aprūpindavo Sankauskas Mykolas, jo žmona Zosė ir dukra Marytė Sankauskaitė. Marytė buvo mano mergina (rusiškai pažymėta – „liubovnica"), ji plovė mano drabužius, nešė valgyti.

Slapstydamasis Sankausko ūkyje, jokio ryšio su partizanais nepalaikiau, kadangi bijojau išsišifruoti savo buvimo vietą.

<...> Man yra žinomi šie *Gražio* būrio ryšininkai bei rėmėjai:

1. **Elzbergas Vladas-*Siaubas***, 45 m. amž., ryšininkas. Šiuo metu slapstosi. Gyveno Frankpalio k. Ryšį su būriu palaiko nuo 1946 m. Ne kartą pranešė apie kariuomenės, „l. g." (stribų) pasirodymą, aprūpino partizanus maisto produktais;

2. **Jucius Aleksas-*Balandis***, 25 m. amž. Šiuo metu slapstosi. Gyveno Balandžių k., Nemakščių vlsč. Su partizanais ryšį palaiko nuo 1947 m. Ne kartą lankėsi partizanų būrio dislokacijos vietoje Žalpių miške, informavo apie MGB kariuomenės pasirodymą;

3. **Burba Stasys**, g. 1919 m., gyvena Lendrių k., Liolių vlsč. Ryšį su partizanais palaiko nuo 1947 m. 7 kartus lankėsi partizanų stovykloje Žalpių miške, aprūpino prtz. samagonu, maisto produktais, papirosais, būrio vadui *Gražiui* pranešinėjo žvalgybinio pobūdžio duomenis. Burba Stasys turi šautuvą, perduotą jam mano 1948 m.

4. **Sungaila Juozas**, 50 m. amž., Upainių k., Kražių vlsč. gyventojas, partizanų rėmėjas, partizanams suteikia savo namus poilsiui, aprūpina juos maisto produktais. Ryšį su partizanų būriu palaiko nuo 1947 m.;

5. **Gerlikas** gyvena Upainių k., partizanų rėmėjas. 10 kartų lankėsi prtz. stovykloje Pušynpelkio miške, nešė maisto produktus, be to, pranešinėjo apie MGB kariuomenės pasirodymą. Partizanai ne kartą lankėsi jo ūkyje.

Iš Jagmino Broniaus, Juozo, apklausos protokolo. 1948 m. lapkričio 26 d. Kelmė. Apklausą vykdo Kelmės apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. VOLKOV per vertėją K. V. ŠILEIKĮ.

<...> 1946 m. rudenį būrio vadas *Gražys* iš rinktinės vado *Algimanto* gavo įsakymą nužudyti Vainiškių k., Nemakščių vlsč. gyventoją Makarą Antaną už tai, kad jis pranešė apie to kaimo gyventoją Šilą Algirdą ar Aleksą MGB organams, jog Šilas palaiko ryšį su partizanais. Už ryšį su partizanais Šilas 1945 m. liepos mėn. buvo išvežtas į Sibirą. Tą pačią naktį pas mus iš rinktinės atėjo 6 kovotojai. Būrio vadas *Gražys* ir jo pavaduotojas Veida-*Šilas* pasiėmė šiuos 6 kovotojus ir nuėjo pas Makarą. Po kurio laiko *Gražys* su partizanais grįžo pas mus į būrį ir su savimi atsivedė Makarą Antaną ir jo sūnų Makarą Joną, kuriuos partizanai iš rinktinės išsivedė su savimi. Makaras Antanas ir jo sūnus Jonas buvo sušaudyti.

1947 m. spalio ar lapkričio mėn. taip pat iš rinktinės buvo gautas įsakymas sunaikinti Žalpių k. gyventoją – mano pusbrolį Stonį Juozą, Jokūbo, g. 1922 m. Butiškių k., Liolių vlsč., kaip Liolių MGB sk. „l. g." (stribą), ir jo žmoną Stonienę. Vykdydamas rinktinės

įsakymą, būrio vadas *Gražys* mus paskirstė į dvi grupes: I-oji grupė, vadovaujama *Gražio*, ir su juo iš rinktinės atvykę penki partizanai išėjo į Butkiškių k., Liolių vlsč. nužudyti Stonio žmonos Stonienės Anastazijos, kuri tuo metu gyveno atskirai nuo vyro. II-ajai grupei vadovavo būrio vado pavaduotojas *Šilas*, kurioje buvome: aš-Jagminas, *Maršalis*, *Andrius*, *Baronas*, *Vaidotas*, taip pat ir du partizanai iš rinktinės. Mes nuėjome į Stonio namus.

Priėję prie Stonio namų: aš-Jagminas, *Maršalis*, *Andrius*, *Baronas* ir *Vaidotas*, neprieję visai arti namų ant kelio Žalpiai–Nemakščiai, pasilikome pasaloje tuo atveju, jeigu pasirodytų kariuomenė arba „l. g." (stribai).

Būrio vado pavad. *Šilas* ir su juo buvę du partizanai iš rinktinės nuėjo į Stonio namą. Maždaug už pusvalandžio *Šilas* grįžo pas mus ir pranešė, jog įsakymas įvykdytas – Stonys Juozas sušaudytas. Po to mes grįžome į Žalpių mišką, kur netrukus atėjo ir būrio vadas *Gražys*, kuris mums pranešė, jog jie nužudė Stonienę Anastaziją. Atvykusieji partizanai iš rinktinės pas mus prabuvo per dieną ir vakare išėjo.

<...> *Gražio*-Janušo Antano būrio partizanai, tarp kurių ir aš buvau, atėjus rudeniui ir žiemai, slapstėmės tam specialiai įrengtuose bunkeriuose, o vasarą gyvenome miške palapinėse.

1946 m. rudenį ir žiemą mūsų grupė gyvenome pirtyje ant lubų pas Vainiškių k. gyventoją Spraunių Juozą, kuris 1947 m. paliko savo ūkį ir pasislėpė.

1947 m. žiemą gyvenome specialiai įrengtame bunkeryje daržinėje ant lubų šiauduose Kalniškių k. gyventojo Janušio Povilo namuose. Janušis 1948 m. gegužės mėn. ištremtas iš Lietuvos į Sibirą už ryšius su partizanais. Pavasarį ir vasarą mūsų būrys slapstėsi Žalpių, Pušynpelkio ir Vainiškių miškuose.

<...> Man asmeniškai žinoma, jog *Gražio* būrys palaiko ryšį su partizanų būriu, veikiančiu Kražių vlsč. teritorijoje. Šio būrio pavadinimo aš nežinau.

1947 m. vasarą į mūsų būrį Pušynpelkio miške atėjo du partizanai. Vienas iš jų – *Aitvaras*-Bagdonas Kazys (žuvęs 1949 09 21), kito slapyvardžio ir pavardės nežinau ir jie apie kažką tai kalbėjosi su būrio vadu *Gražiu*. Kada tik šie partizanai išėjo, būrio vadas *Gražys* mums pasakė, jog šie du partizanai iš partizanų būrio, veikiančio Kražių vlsč. teritorijoje.

Gražio būrys įeina į *Algimanto* rinktinės sudėtį ir priklauso KĘSTUČIO apygardai.

PAŽYMA, išduota Nemakščių vlsč. MGB sk. grupei „liaudies gynėjų"
1946 m. rugsėjo 5 d.

1. Vrš. MGB vlsč. įgaliotinis – Bubulas;
2. „l. g." – Bakutis;
3. „l. g." – Tamošaitis;
4. „l. g." – Rūkas;
5. „l. g." – Danukas

Buvo pasiųsti į Žalpių k., kur Nacio–Petručio sodyboje pateko į „banditų" pasalą ir visi žuvo. Kartu su jais žuvo piliečiai: vežėjas – Rocius Rapolas ir pil. Jakutis Rapolas, Mažučių k., Liolių vlsč. gyventojas.

Pasirašo: Nemakščių vlsč. MGB sk. ltn. ORŠVILA 1949 02 08

LYA (KGB arch.) Raseinių MGB sk. **Laurinaičio Petro, Juozo**, baudž. byla Nr. 25296/3, It.

Pradėta 1951 m. rugsėjo 24 d.

A K T A S

1951 m. rugsėjo 24 d. Ižiniškių k.

Mes, Raseinių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN, to paties rajono sk. oper. įgaliotinis ltn. BLUCH ir Viduklės „l. g.“ būrio politrukas PUKINAS, šiandien surašėme šį aktą.

Rugsėjo 24 d. Viduklės „l. g.“ būrys oper. punkte blokavo Ižiniškių k., Raseinių r. eilę viensėdžių, o po valandos MGB kariuomenės karių grupė pradėjo viensėdžių tikrinimą.

Po eilės viensėdžių patikrinimo, pastebėjome išbėgant nežinomą žmogų ir čia pat organizavome jo persekiojimą.

Nežinomasis buvo sulaikytas būrio politruko PUKIN'o ir „l. g.“ JUODŽIO.

Sulaikytasis atpažintas: **Laurinaitis Petras, Juozo**, g. 1906 m. Ižiniškių k., Raseinių r., Kauno srityje, nuo 1950 m. rugpjūčio mėn. yra veikiančios ginkluotos „nac. gaujos“ narys, kuriai vadovauja Milkintas.

Kratos metu išimta: karinis bilietas, pasas Laurinaičio Petro vardu ir kišeninis laikrodis balto metalo be Nr.

Pasirašo: PAŠIN, BLUCH, PUKINAS

Iš NUTARIMO areštui **Laurinaičio Petro, Juozo**, g. 1906 m. Ižiniškių k., Raseinių r. Išsilavinimas – 3 klasės. Nutarimą surašė Raseinių r. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. POČITAJEV.

Užtvirtino: Kauno sr. MGB Valdybos vrš. plk. SINICYN. 1951 09 25.

Areštą sankcionavo: Lietuvos pasienio apygardos MGB kariuomenės karo prokuroro pavaduotojas justicijos pplk. MICKIEVIČ.

Laurinaitis Petras, Juozo, būdamas nelegalioje padėtyje, 1950 m. rudenį įstojo į ginkluotą „nac. gaują“, vadovaujamą Milkinto-*Maršalio*. Kaip „banditas“, buvo ginkluotas šautuvu, turėjo slapyvardžius: *Labutis* ir *Balandis*, dalyvavo plėšiant valstybinį turtą, ėjo sargybą „banditų“ stovykloje.

Visa tai patvirtinta karinės operacijos išdėstytame akte, asmeniškais prisipažinimais ir kt. dokumentais.

Šeimos sudėtis:

Tėvas – Laurinaitis Juozas, g. 1865 m., miręs 1943 m.;

Motina – Kačiušytė-Laurinaitienė Bronė, Jono, g. 1920 m. Žuvo 1944 m. bombardavimo metu;

Broliai ir seserys:

Laurinaitis Izidorius, Juozo, g. 1899 m.;

Laurinaitis Antanas, Juozo, g. 1903 m.;

Laurinaitis Juozas, Juozo, g. 1915 m.;

Bambalienė Apolonija, Juozo, g. 1910 m.;

Sorienė Veronika, Juozo, g. 1902 m.

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Raseinių r. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. POČITAJEV per Raseinių r. MGB sk. vertėją ltn. BICON.

Apklausa pradėta 22.00 val. – baigta 10.00 val. (kitos dienos ryte)

<...> Iki stojant į partizanų būrį, aš nuolatinės gyvenamosios vietos neturėjau, taip pat neturėjau ir darbo, ėjau po įvairius viensėdžius ir taisiau valstiečiams laikrodžius.

1950 m. rugpjūčio mėn. gale ar rugsėjo pradžioje aš ėjau per krūmus link Stulgių, siekdamas kur nors įsidarbinti. Tuo metu krūmuose mane sulaikė du ginkluoti partizanai: Laurinaitis Antanas-*Žeimelis*, kurį aš pažinojau nuo vokiečių okupacijos metų, jis gyveno Skaudvilėje, kur tarnavo pagalbinėje policijoje, o aš užsiėmiau spekuliacija, važinėjau pas jį ir per jį sužinodavau kam reikia nupirkt prekių. Antras partizanas buvo *Vilius*. Pokalbio metu aš jam pasakiau, jog neturiu nuolatinės gyvenamosios vietos ir darbo, slapstausi nuo sovietų valdžios organų, todėl kad 1947 m. rudenį pabėgau iš po sargybos Lauksargyje, Pagėgių r. Tada mane buvo sulaikę, kadangi nestovėjau karinėje įskaitoje ir gyvenau neprisiregistravęs. *Žeimeliui* aš skundžiausi, jog slapstytis labai sunku. Po tokio pokalbio *Žeimelis* pasiūlė man stoti į jų partizanų būrį, kuriam vadovauja Milkintas-*Maršalis* ir aš sutikau ir taip su šitais vyrais kartu aš atėjau į būrio bazavimosi vietą į krūmus šalia Žalpių miško, kur tada ten buvo Milkintas-*Maršalis*, *Nerijus*; buvęs Nemakščių vlsč. gyventojas prtz. *Arūnas*-Narbutas Antanas; *Remigijus*, *Greitutis*-Skačkauskas Vincas; *Bijūnas*-Milkintas Jonas; *Ąžuoliukas*-Bakaitis Kazys; *Sodeika*-Šležas Stepas ir būrio vado Milkinto žmona Jadvyga Janušaitė.

Žeimelis papasakojo Milkintui, kas aš toks ir kad pageidauju būti jų būrio nariu. Milkintas užsirašė mano biografinius duomenis ir pareiškė, jog jis sutinka mane priimti į būrį.

Kitą dieną Milkinto įsakymu *Žeimelis* iš kažkur tai atnešė rusišką šautuvą, 30 šovinių ir perdavė man. Ir taip nuo 1950 m. rudens aš tapau Milkinto-*Maršalio* vadovaujamo prtz. būrio nariu. Pastarasis man iškart suteikė *Labučio* slapyvardį, o kitą slapyvardį davė *Balandžio* ir priminė, jog šį slapyvardį jis žinos tik vienas.

Priesaiką, stodamas į partizanų būrį, aš priėmiau po dviejų mėnesių po įstojimo. Priesaiką iš manęs priėmė kažkoks tai vyresnis iš partizanų slapyvardžiu *Apolinaras*. Pastarasis tada atėjo į mūsų būrį iš DUBYSOS rajono su savo žmona ir su kitu partizanu *Jaunučiu*-Lukošiumi Napoleonu.

Milkinto Juozo-*Maršalio* būryje aš buvau eiliniu partizanu nuo 1950 m. rugsėjo mėn. iki 1951 m. kovo mėn. 1951 m. kovo mėn. mūsų būrys Žalpių miške buvo išblaškytas MGB kariuomenės; vieni žuvo, kiti išsibėgiojo. Nuo to laiko būryje aš jau nebebuvau. Šautuvą ir šovinius palikau miške ir gyvenau iki sulaikymo – 1951 m. rugsėjo 24 d.

Būrys, kuriame aš buvau, veikė Viduklės, Nemakščių ir Liolių vlsč. teritorijose.

A K T A S

1951 m. rugsėjo 25 d. Raseiniai

Mes, toliau pasirašę, Raseinių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN, Raseinių MGB sk. vyr. tardytojas ltn. KOKLIN ir Raseinių r. MGB sk. komendantas ltn. STAROSTIN, šiandien surašėme šį aktą dėl:

1951 m. rugsėjo 25 d. 14 val. sulaikytasis ginkluotas „nac. gaujos“ dalyvis **Laurinaitis**

Petras, **Juozo**, buvo apklausiamas tardymo kabinete pas Raseinių r. MGB vyr. tardytoją kap. PANČENKO. Pasirinkęs momentą, kada buvo šiame kabinete, Kauno sr. MGB vyr. tardytojas kap. VINOCHODOV ir Raseinių r. MGB vyr. tardytojas vyr. ltn. KOKLIN išėjo iš kabineto tarnybos reikalais, jis-Laurinaitis puolė ant kap. PANČENKO, spėjo pagriebti atlenkiamą peilį ir bandė jam įdurti, o tada kap. PANČENKO, sutelkęs savyje visas jėgas, iššoko iš antro aukšto balkono. Sulaikomas Laurinaitis tuomet peiliu dūrė sau į pilvą ir metėsi paskui kapitoną PANČENKO. Dėl to PANČENKO sunkiai susižeidė. Laurinaitis buvo išgabentas į ligoninę. Apie ką ir surašytas šis aktas.

Pasirašo: PAŠIN, KOKLIN, STAROSTIN

NUTARIMAS dėl **Laurinaičio Petro**, **Juozo**, nukreipimo gydymui
1951 m. spalio 5 d. Kaunas

Aš, Kauno sr. MGB Valdybos Tardymo sk. vrš. pavad. ltn. KARPOV, peržiūrėjęs kaltinamojo **Laurinaičio Petro, Juozo**, tardymo bylą kaltinimų pagal RSFSR BK. str. 58–1„a“; 58–8 ir 58–11, radau: Laurinaitis 1951 m. rugsėjo 25 d. tardymo metu smogė sau į pilvą ir dėl to pastarajam reikalingas ilgas stacionarus gydymas. Nutariau Laurinaitį Petrą, Juozo, pasiųsti stacionariam gydymui į Kauno MVD kalėjimą Nr. 3.

Pasirašo: MGB Valdybos Tardymo sk. vrš. pavad. ltn. KARPOV

R. K. p a s t a b a: po gydymo **Laurinaičio Petro** tardymas buvo tęsiamas iki 1951 m. lapkričio 2 d. Sužeistas jis buvo 1951 m. rugsėjo 25 d., o dėl gydymo Kauno MVD kalėjimo ligoninėje buvo surašytas nutarimas tik 1951 m. spalio 7 d., t. y. tik po 12-os dienų. Iki to praktiškai jis nebuvo gydomas, matyt, čekistai manė, kad pats nusibaigs, bet jaunas organizmas išlaikė ir teko jiems jį gabenti į Kauną rimtai gydyti.

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. 1951 m. lapkričio 1 d. Kaunas. Apklausą vykdo Raseinių r. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. POČITAJEV per Raseinių MGB sk. vertėją ANIULĮ.

<...> Žinodamas, jog partizanai vykdo ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią, aš taip pat sąmoningai stojau į kovos kelią prieš veikiančią sovietinę tvarką Lietuvoje. Įstojau į ginkluotą partizanų būrį, iš prtz. *Žeimelio* gavau rusišką dešimtšūvį šautuvą ir 30 šovinių. Milkintas įteikė revolverį „Nagan“, priėmiau priesaiką ištikimai kovai prieš sovietų valdžią. Su DUBYSOS rajono vadu *Apolinaru*-Narbutu Stasiu kartu tada buvo atėję:

1. **Živatkauskas Bronius-*Keršys*, *Vėjas***;
2. **Lukošius Napoleonas-*Jaunutis***;
3. **Rutkauskaitė-Narbutienė Stanislava-*Aldona*, *Regina*** (*Apolinaro* žmona);

Iš mūsų būrio tada dalyvavo:

1. **Milkintas Juozas-*Nerijus*, *Maršalis*, *Dovydas***;
2. **Šležas Steponas-*Sodeika*, *Urvelis*, *Žaislelis*, *Žvangutis***;
3. **Bakaitis Kazys-*Ąžuoliukas***;
4. **Milkintas Jonas-*Bijūnas***;
5. **Milkintienė-Janušaitė Jadvyga, Povilo-*Jaunutė*** (*Nerijaus* žmona).

Priesaikos tekstą skaitė *Apolinaras*, o aš su pakelta aukštyn dešine ranka kartojau jo sakomus žodžius. Dabar visos priesaikos nepamenu, išskyrus tik kai kuriuos žodžius:

„Stodamas į partizanų eiles, aš aktyviai kovosiu prieš Lietuvoje veikiančią sovietinę santvarką dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo...“

Po priesaikos vadas *Apolinaras* davė man pabučiuoti kryžių, po to suteikė antrą – *Labučio* slapyvardį.

<...> 1951 m. pradžioje Milkintas man pasakė, jog aš būsiu Ūkio dalies viršininku, bet įsakymo negavau, taip ir neteko užimti šių pareigų.

Mūsų būrys lankėsi pas įvairius Kelmės, Viduklės, Šidlavos vlsč. gyventojus, iš jų gaudavo maisto produktų, kai kurie aukodavo pinigų.

1950 m. rugsėjo mėn. su būrio vadu Milkintu Juozu-*Dovydu*, partizanais: Šležu Steponu-*Sodeika*, Bakaičiu Kaziu-*Ąžuoliuku*, Laurinaičiu Antanu-*Žeimeliu*, partizane Jadvyga Janušaite-*Jaunute*, partizanu *Viliumi* naktį Kerkasių k., Kelmės r. įvykdėme ginkluotą kolchozo sandėlio apiplėšimą – išsivežėme 10 cnt rugių. Šiame apiplėšime mums tarpininkavo mūsų būrio ryšininkas Petraitis Vytautas. Jis atvažiavo su pora arklių ir būrio vado įsakymu jis tuos grūdus parsivežė pas save į namus. Be Petraičio, mes dar buvome pasikvietę ir sandėlininką, kurį privertėme mums padėti grūdus supilstyti į maišus.

1950 m. spalio pradžioje ar rugsėjo gale, dabar gerai nepamenu, aš-Laurinaitis, būdamas ginkluoto partizanų būrio sudėtyje, Nemakščių vlsč., Skaudvilės r. teritorijoje dalyvavau įvykdant teroro aktą prieš LSSR žemės ūkio ministro pavaduotoją. Jo pavardės aš nežinau. Visa tai įvyko šiomis aplinkybėmis: Naktį, nurodytu laiku, pasiūlius Milkintui-*Maršaliui*, aš kartu su partizanais Šležu Steponu-*Sodeika*, Narbutu Antanu-*Arūnu*, Bakaičiu Kaziu-*Ąžuoliuku*, Milkintu Jonu-*Bijūnu*, Janušaite-Milkintiene Jadvyga-*Jaunute* atėjome pas vieną iš gyventojų į Pabalčių k., siekdami pas jį pernakvoti, o po to pas jį praleidome dieną jo ūkyje. Naktį mes praleidome šio valstiečio (Kalvaičio Juozo) daržinėje. Ryte ir per pietus į daržinę jis mums atnešė pavalgyti. Dieną pas mus atėjo du ryšininkai, vienas iš jų buvo slapyvardžiu *Baltapukis*.

Jie abu su savimi atsinešė samagono ir užkandos. Iš pradžių pašnekėję su būrio vadu Milkintu, jie suorganizavo „pjanką“. Tada su mumis buvo ir namų šeimininkas (Kalvaitis). „Pjankos“ metu daržinėje kažkuris iš partizanų pasakė: „Važiuoja lengvoji mašina.“ Bet į kurią pusę važiavo mašina – į Nemakščių ar į Kražių pusę, aš pats nepažiūrėjau. Nepastebėjau ir kurioje vietoje ta mašina sustojo. Aš tik pamačiau kaip keturi vyrai pasikėlė į aukštumą, kuri buvo maždaug už 150 m nuo vienkiemio ir kažko tai ant tos aukštumos užlipę dairėsi.

Tuo metu namų šeimininkas pasakė – jis nueisiąs ant aukštumos prie tų vyrų, kurie ten stovėjo išlipę iš mašinos ir galbūt įkalbėsiąs juos, kad jie kaip greičiau iš čia išvažiuotų.

Tuomet Milkinto įsakymu mes visi pasiėmėme į rankas savo ginklus, nuėmėme apsaugas ir laukėme tolimesnių nurodymų. Netrukus du vyrai, kurie apžiūrinėjo aukštumą, susitikę su namų šeimininku, apie kažką tai pasikalbėjo, o po to pasuko link vienkiemio, kuriame mes buvome.

Pradžioje jie įėjo į gyvenamąjį namą, o po to, apžiūrėję tvartą, ėmė artintis prie daržinės. Tuo kartu prie daržinės durų stovėję Milkintas, *Ąžuoliukas* ir *Arūnas*, į tuos du nepažįstamus vyrus atidengė ugnį, dėl ko vienas civilis su paltu, kaip vėliau sužinojau, – ministro pavaduotojas, krito vietoje, o kitas, ėjęs su juo (stribas), buvo sužeistas.

Mums likusiems šaudyti jau neteko. Visi mes, pasiėmę savo ginklus, nepradėję apžiūrinėti nušautojo ir sužeistojo, išlindome per plyšį iš daržinės ir pasitraukėme į Žalpių miško gilumą.

Kartu su mumis kurį laiką traukėsi ir anie du pas mus atėję ryšininkai, o po to jie grįžo į savo namus.

Daugiau aš jokiuose kituose teroro aktuose nedalyvavau, išskyrus susišaudymus su MGB kareivių grupėmis.

1951 m. kovo pabaigoje aš-Laurinaitis kartu su būrio vadu Milkintu, partizanais Šležu, *Ąžuoliuku*, *Bijūnu*, *Skrajūnu*, Jadvyga buvome bunkeryje Žalpių miške aptikti MGB kareivių. Susišaudymo metu su kareiviais mes atsitraukdami išsilakstėme kas kur be jokios tvarkos. Numetęs savo šautuvą miške, aš sugebėjau išeiti iš apsupimo. Kas buvo su likusiais partizanais, aš nežinau, kadangi po šio susišaudymo man nei su vienu iš jų daugiau susitikti neteko.

Iki sulaikymo aš, gyvendamas nelegaliai, vaikščiojau pas įvairius gyventojus ir, kad gaučiau pavalgyti, taisiau jiems laikrodžius. Naganą iš manęs atėmė Milkintas ir perdavė partizanui *Skrajūnui*.

Tardymo metu 1951 m. rugsėjo 25 d. Raseinių MGB sk. aš neturėjau jokio tikslo nužudyti tardytoją PANČENKO. Pagriebęs ant stalo šalia tardytojo gulėjusį sulankstomą peilį, aš bandžiau nusižudyti, siekdamas nuslėpti nuo tardymo savo įvykdytus nusikaltimus.

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno sr. MGB valdybos Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV per Kauno sr. MGB Valdybos vertėją j. ltn. ŠUPŠINSKĄ. Apklausa pradėta 14.00 val. – baigta 17.00 val.

<...> Aš nuo 1929 m. iki 1940 m., t. y. iki sovietų valdžios atėjimo, dirbau prižiūrėtoju („nadzirateliu“) smetoniniuose kalėjimuose Biržuose, Ukmergėje ir Raseiniuose, o po to iš šios tarnybos buvau atleistas ir iki vokiečių okupacijos pradžios buvau be darbo.

1941 m. taip pat Sovietų Sąjungos ir Vokietijos karo pradžioje, maždaug po dešimties dienų po vokiečių okupacijos Lietuvoje, per radiją buvo paskelbta, kad visi buvę tarnautojai ir darbininkai grįžtų į darbus į prieš tai buvusias darbovietes. Taip pat vienas policininkas, sužinojęs, jog aš dirbau smetoninės Lietuvos kalėjime, sutikęs mane, pasiūlė grįžti į tarnybą Raseinių kalėjiman. Be jokios prievartos aš daviau sutikimą tam policininkui ir nuo to laiko mane paskyrė Raseinių kalėjimo vyresniuoju prižiūrėtoju ir šias pareigas aš ėjau iki 1944 m. liepos mėn., iki vokiečių išėjimo.

<...> Smetonos „režimo“ metais Biržų kalėjime aš dirbau nuo 1929 m. pavasario iki 1934 m. liepos mėn. visą laiką prižiūrėtoju.

Būdamas prižiūrėtoju Biržų kalėjime, aš visą laiką buvau prie kalėjimo išorės tarnybos, stovėjau poste kalėjimo išorėje, saugojau kad nepabėgtų areštuotieji iš kalėjimo. Taip pat saugojau areštuotuosius jų pasivaikščiojimų metu kalėjimo kieme.

<...> Areštuotųjų apsaugoje ir jų konvojavime aš nedalyvavau. Mano tarnybos metu Biržų kalėjime daugiausia buvo laikomi areštuotieji už įvairius kriminalinius nusikaltimus. Kartais buvo ir politinių, kurie buvo areštuoti už raudonų vėliavų iškėlimą gatvėse gegužės 1-osios švenčių proga.

Į areštuotuosius visi prižiūrėtojai atsižvelgė taip, kad pastarieji laikytųsi tik kalėjimo režimo. Kokių nors mušimų bei išsityčiojimų iš kalinių nebuvo.

<...> Mano tarnybos metu Biržų kalėjime pasikeitė trys kalėjimo viršininkai. Pradžioje buvo Radzevičius ir Kaučikas Jonas, o paskutiniu metu buvo kapitonas Milkevičius. Kalėjimo prižiūrėtojais buvo: Piešelis, Kotra Jurgis, Šakelis Antanas, Londeris Petras, Zabarauskas Liudas. Kur jie šiuo metu, aš nežinau, kadangi aš jų nuo 1934 m. nebuvau sutikęs.

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. 1951 m. lapkričio 30 d. Kaunas. Apklausą vykdo Kauno sr. MGB Valdybos Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV per Kauno sr. MGB Valdybos vertėją POCIŪNĄ. Apklausa pradėta 20.30 val. – baigta 3.20 val. (1951 12 01)

<...> Apie mano tarnybą Biržų kalėjime galėtų paliudyti kalvis Balceris, gyvenantis Dvarų g.; Levinas – žydų tautybės laikrodžių meistras, pas kurį aš gėriau bute; Pipinis, gyvenantis Pasvalio g., dviaukščiame name, pas kurį aš taip pat gėriau. Šie žmonės mane gerai pažįsta ir jiems buvo gerai žinoma apie mano tarnybą kalėjime.

<...> Ukmergės kalėjime Smetonos laikotarpiu aš dirbau tik du mėnesius – 1934 m. liepą ir rugpjūtį.

<...> Raseinių kalėjime Smetonos valdymo metais dirbau nuo 1934 m. iki 1940 m. Šiame kalėjime, dirbant 6 metus, teko eiti įvairias pareigas. Pradžioje saugojau kalėjimą išorėje, po to dirbau korpuso budėtoju prie kamerų, kur buvo laikomi kaliniai, vežiojau areštuotuosius į apklausas, dalyvavau konvojavimuose į įvairius darbus. Paskutiniu metu dirbau Ūkio skyriuje.

Raseinių kalėjime buvo laikomi įvairios kategorijos kaliniai: politiniai, taip pat ir kriminaliniai.

Raseinių kalėjime tiek politiniams, tiek kriminaliniams kaliniams gyvenimo ir darbo sąlygos buvo vienodos, buvo griežtas kalėjimo režimas. Kokių nors išsityčiojimų iš kalinių ar mušimų tikrai nebuvo. Kalėjimo valdžia ir prižiūrėtojai su kaliniais elgėsi kultūringai. Buvo atvejų kada politinius kalinius varė į įvairius darbus: pjauti malkas bei gaminti durpes kurui, bet tuo atveju jiems buvo padidintas maisto davinys.

Per visą mano darbo laikotarpį smetoniniame kalėjime nebuvo nė vieno atvejo nei iš politinių, nei iš kriminalinių, kurie būtų buvę nuteisti mirties nuosprendžiu arba įvykdyti mirties nuosprendžiai.

<...> Per visą mano tarnybą smetoniniame Raseinių kalėjime dirbo šie žmonės: Kalėjimo viršininku buvo 60-ties m. amž. kapitonas Viederis Česlovas. Viršininko pavaduotoju dirbo kariuomenės ltn. Kavaliauskas. Iš prižiūrėtojų man žinomi:

1. Galbuogis Jurgis;
2. Skarbalius Antanas;
3. Kubeckas Liudas;
4. Vaickus Jonas;
5. Tamašauskas Juozas;
6. Dobrovolskis Jonas;
7. Gustas Antanas;
8. Laucaitis Petras;
9. Vilūnas Jonas;
10. Rimkus Antanas;

11. Minelga Jonas;
12. Pocius Jonas;
13. Goruckas Kazys.

Iš politinių kalinių, kurie buvo Raseinių kalėjime, man žinomi šie:
1. Zenkus;
2. Matulevičius;
3. Sabolevičius;
4. Perskis;
5. Mankovas.

Šie asmenys sėdėjo už pogrindinę-revoliucinę veiklą.

<...> Vokiečių okupacijos laikotarpiu, kada aš buvau vyresniuoju prižiūrėtoju Raseinių kalėjime, pagal tarnybos liniją vykdžiau šias pareigas: priiminėjau ir apieškojau naujai atvykusius kalinius į kalėjimą, išvedžiodavau juos po kameras, išdavinėjau prižiūrėtojams ginklus, kada jie eidavo į postus. Tikrinau prižiūrėtojų tarnybą, kaip ją atlieką tiek kalėjimo viduje, tiek išorėje, išleidinėjau iš kalėjimo pastato ir priiminėjau atgal į pastatą nuteistuosius, kai kuriuos konvojavau į darbus arba į apklausas, bet aš pats asmeniškai konvojavime nedalyvavau, kadangi tie darbai neįėjo į vyresniojo prižiūrėtojo pareigas.

<...> Vokiečių okupacijos laikotarpiu Raseinių kalėjimu viršininku buvo Karnauskas, kuris karininko laipsnio neturėjo ir šias pareigas teėjo tris mėnesius. Po jo viršininko pareigas perėmė kap. Miselis Antanas ir šias pareigas ėjo apie metus. Po jo buvo kap. Vepštas Julius, kuris kalėjimo viršininko pareigas ėjo iki vokiečių išvijimo.

Jackūnas Petras buvo vrš. pavaduotojas apsaugai, ltn. Kupsikevičius Antanas buvo kalėjimo vrš. pavaduotojas ūkio reikalams. Kur šiuo metu yra šie asmenys, aš nežinau. Matyt, pasitraukė kartu su vokiečiais į Vokietiją.

Garuckas Kazys, Skyrius Jonas ir Vaickus Jonas buvo korpusų viršininkai.

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. 1951 m. gruodžio 1d. Kaunas. Apklausą vykdo Kauno sr. MGB Valdybos Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV per Kauno sr. MGB Valdybos vertėją POCIŪNĄ.

<...> 1944 m. liepos mėn. išėjau iš tarnybos Raseinių kalėjime vyresniojo prižiūrėtojo pareigų, perėjau į nelegalią veiklą ir slapsčiausi nuo sovietinės valdžios organų įvairiose apskrityse iki 1946 m. rugsėjo mėn.

<...> 1946 m. rugsėjo mėn. einant keliu viename kaime Pagėgių apskr. buvau sulaikytas Lauksargių MVD ar MGB ir buvau pristatytas į Lauksargių MVD pastatą ir ten uždarytas į KPZ, kuris buvo rūsyje. Mano sulaikymo motyvas buvo, jog aš buvau be nuolatinės gyvenamosios vietos ir užsiėmimo. KPZ rūsyje mane išlaikė 7-ias paras, kur buvo labai blogos gyvenimo sąlygos, retai davė valgyti, o daugiausia tai aš bijojau, jog mane išaiškins kaip vokiečių-fašistų rėmėją, todėl nutariau bėgti. Septintą parą išlaužiau KPZ langą ir per jį pabėgau.

Po pabėgimo kurį laiką basčiausi po kaimus, po to atvykau į Kauną, nusipirkau instrumentus laikrodžiams taisyti ir vėl grįžau į kaimą, ėjau per viensėdžius Kauno, Kėdainių, Tauragės, Klaipėdos ir kitose apskrityse ir remontavau valstiečiams laikrodžius.

Tardytojo klausimas: Jums pateikiamas „banditinis“ dokumentas su „gaujos“ vado *Maršalio* parašu nuo 1950 10 30, kuriame išvardyti 7 jo būrio dalyviai, dalyvavę teroristi-

niame akte prieš žemės ūkio ministro pavaduotoją ir čia 6-uoju numeriu pažymėtas jūsų slapyvardis – *Balandis*, kur nurodyta, jog jūs nuo 1945 m. kovo 20 d. buvote antisovietinės organizacijos narys. Dabar jūs apie tai kalbėsite tiesą?

<...> Išaiškinus mane meluojant, privalau prisipažinti, jog aš nuo 1945 m. esu antisovietinės organizacijos dalyvis, kuri vadinosi LIETUVOS LAISVĖS ORGANIZACIJA.

<...> 1945 m. pavasarį aš užėjau į savo pažįstamų Juškio Jono, Juškio Povilo ir Juškio Juozo ūkį ir pas kuriuos prabuvau dvi paras. Povilas ir Juozas Juškiai tuo metu gyveno nelegaliai, slapstėsi nuo paėmimo į sovietinę armiją, bet tada jie buvo namuose. Pavakare pas Juškius dviračiais atvažiavo Viduklės gimnazijos mokytojas Juozas Mocius ir buvęs gimnazijos gimnazistas Jakutukas Jonas, kuris tuo metu gyveno irgi nelegaliai, vengė tarnauti sovietinėje armijoje.

Dalyvaujant man, trims broliams Juškiams ir Mociui, Jakutukas pradėjo kalbą apie kovą prieš sovietų valdžią, o Mocius iškart palaikė Jakutuko kalbą ir ėmė mane ir brolius agituoti dėl stojimo į antisovietinę organizaciją, pavadinęs ją LIETUVOS LAISVĖS ORGANIZACIJA.

Pagal tikimybę, ji jau veikė ir iš Mociaus žodžių buvo matyti, jog jis yra šios organizacijos vadovas.

R. K. p a s t a b a: knygoje „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai", išleistoje 2006 m. Vilniuje, V dalis, psl. 822, publikuoti **Juozo Mociaus** prisiminimai: Mocius Juozas-*Alfa, Kabaila, Paulius, Rainys, Šviedrys,* ryš. **V** 382, 409, 483, 485, 560, 715, 780, 822, 829, 830, 832, 839, 842, nuotr. 551.

Mocius aiškino mums, jog sovietinės valdžios Lietuvoje greit neliks, Lietuvai vadovaus amerikiečiai ir tada tiems, kurie kovos prieš sovietų valdžią, gaus paaukštinimus ir tie asmenys prie kitos valdžios gaus geras vietas. Paaiškino uždavinius antisovietinės organizacijos, jog jos nariai turės platinti tarp gyventojų atsišaukimus, nukreiptus prieš sovietinę partiją ir jų vyriausybę. Be to, kiekvienas organizacijos narys privalės teikti pagalbą nacionalinės kovos nariams, kurie ves ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią, turės daryti piniginius įnašus.

Visi dalyvavusieji pasidalijome nuomonėmis ir pritarėme šiam Mociaus pasiūlymui stoti į šią organizaciją – davėme sutikimą. Tada šiai organizacijai vadovauti išrinkome Jakutuką Joną. Oficialiai šio stojimo į šią antisovietinę organizaciją niekuo neįtvirtinome, nepriėmėme jokios priesaikos ir pogrindinių slapyvardžių nepasirinkome.

Tokiu būdu nuo to laiko ir iki 1947 m. aš esu šios antisovietinės organizacijos narys. 1947 m. mūsų organizacija, galima sakyti, iširo, kadangi du broliai Juškiai: Povilas ir Juozas, taip pat Jakutukas Jonas įstojo į veikiantį partizanų būrį, o Mocius kažkur tai išvyko. Juškys Jonas 1948 m. pavasarį kartu su savo motina ir seserimi dėl brolių, kurie buvo partizanų būryje, buvo ištremti į Sibirą, o aš nuo to laiko su jais jau nebesusitikinėjau. Bet noriu pasakyti, jog manęs iš tos antisovietinės organizacijos niekas neišmetė ir iki pat mano išėjimo į partizanų būrį aš laikiau save šios organizacijos nariu.

Būdamas šios antisovietinės organizacijos nariu per visą jos egzistavimo laikotarpį, keletą kartų aukojau savo asmeninius pinigus organizacijos vadams – Jakutukui partizanų būrio reikmėms. Bendra mano paaukota suma buvo apie 300 rublių. Man žinoma, jog Jakutukas platino antisovietinius atsišaukimus tarp gyventojų, apie tai pasakojo man jis pats.

<...> Aš nekenčiu sovietų valdžios ir todėl stojau į kovą prieš šitą valdžią. 1944 m. aš negalėjau kaip normalus žmogus gyventi, privalėjau slapstytis nuo sovietinės valdžios organų persekiojimo, bijojau jų keršto...

Iš Laurinaičio Petro, Juozo, apklausos protokolo. 1951 m. gruodžio 4 d. Kaunas. Apklausą vykdo Kauno sr. MGB Valdybos Tardymo dalies vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV per Kauno sr. MGB Valdybos vertėją ŠUPŠINSKĄ. Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 2.40 val. (naktį)

<...> Į antisovietinį nac. partizanų būrį aš įstojau 1950 m. vasarą, maždaug liepos–rugpjūčio mėn. Mūsų partizanų būrys vadinosi ŽEM. Tai reiškia brangakmenio pavadinimą ŽEMČIŪGAS. Būrio vadas – Milkintas Juozas-*Nerijus*, *Riteris*, *Maršalis*, *Dovydas*. Būryje aš buvau eilinis partizanas.

Mūsų būrys ŽEM, kuriam vadovavo *Maršalis*, priklauso DUBYSOS tėvūnijai (rajonui), kurios vadas yra *Apolinaras*-Narbutas Stasys.

R. K. p a s t a b a: **Narbutas Stasys, Povilo-*Saturnas*, *Rytas*, *Apolinaras***, g. 1926 m. Galkaičiuose, Viduklės vlsč., BIRUTĖS rinktinės štabo narys. Nuo 1950 m. birželio mėn. tėvūnijos vadas. Suimtas 1952 06 20. Nuteistas ir sušaudytas Vilniaus MGB Vidaus kalėjime. Plačiau apie Narbutą Stasį aprašyta partizanės Narbutienės-Rutkauskaitės Stanislavos (Stasės)-*Reginos* prisiminimuose, kurie publikuoti knygoje „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai" V dalis, išleistoje 2006 m. Vilniuje, psl. 664.

<...> Man taip pat žinoma, jog DUBYSOS tėvūnija įeina į BIRUTĖS rnkt. sudėtį, kuriai vadovauja *Justas*-Labanauskas Krizostomas.

R. K. p a s t a b a: buvęs partizanas **Labanauskas Krizostomas, Antano-*Justas*, *Kunotas*, *Ladyga* ir kaip MGB agentas *Kalinauskas*** – plačiau aprašomas toje pačioje knygoje „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai" V dalis, psl. 456, 459, 565, 568, 569, 570, 581–584, 591–593, 600, 762, 890, 891, 894, 895, 899, nuotr. 548, 557

Man žinomi šie partizanų ŽEM būrio nariai:

1. **Milkintas Juozas, Kazio-*Nerijus*, *Maršalis*, *Dovydas*** – būrio vadas (g. 1920 m. Pamarkupyje, Nemakščių vlsč.);
2. **Šležas Steponas-*Sodeika*, *Darius*, *Žvangutis*** – būrio vado pavad., g. 1920 m. Kerkasių k., Kelmės r.;
3. **Narbutas Antanas, Povilo-*Arūnas*, *Vytis***. 1950 m. buvo pervestas į DUBYSOS tėv. štabą;
4. **Bakaitis Kazys-*Ąžuoliukas*, *Vyturys***, g. 1929 m. Talkininkų k., Viduklės vlsč. (žuvo 1951 m.);
5. **Danusas Petras, Petro-*Bijūnas***, g. 1928 m. Vejukų k., Viduklės vlsč. (žuvo 1951 03 28);
6. **Dervinskas Juozas, Antano-*Vilius***, ***Merkys***, g. 1915 m. Šeštokynės k., Viduklės vlsč.;
7. **Skačkauskas Vincas-*Regimantas*, *Trimitas***, ***Greitutis***, g. Kražiuose (žuvo 1951 10 05);
8. **Laurinaitis Antanas-*Žeimelis***;
9. **Janušaitė-Milkintienė Jadvyga, Povilo-*Ramunė*, *Ieva*, *Smilga*, *Jaunutė*** (g. 1922 m. Žalpiuose. Žuvo 1951 m. pavasarį su vyru Juozu ir jo broliu Stasiu);
10. **Laurinaitis Petras, Juozo-*Labutis*, *Balandis***.

Man žinomi šie DUBYSOS štabo darbuotojai:

Tėvūnijos vadas – ***Apolinaras, Saturnas, Rytas*-Narbutas Stasys**; ***Jaunutis, Uosis*-Lukošius Napoleonas**, apie 22 m. amž.; ***Keršys*-Živatkauskas Bronius**, apie 21 m. amž., ir **Rutkauskaitė-Narbutienė Stanislava-*Aldona, Regina*** (*Apolinaro* žmona)

<...> 1951 m. kovo pabaigoje mūsų būrys – 7 partizanai – stovyklavome palapinėje Žalpių miške: *Maršalis*, *Sodeika*, *Ąžuoliukas*, *Bijūnas*, *Skrajūnas*, *Jaunutė*, *Labutis*. Apie 7 val. ryte mus apsupo MGB kareivių garnizonas ir atidengė į mus ugnį. Visi partizanai, tarp jų ir aš, atsišaudydami stengėmės išbėgti, o kareiviai mus persekiojo. Bėgdamas aš labai pavargau ir nukritau už krūmo, o po to mečiau savo šautuvą, atsilikau nuo kitų partizanų ir iš paskutiniųjų jėgų įlipau į eglę, kur ir prasėdėjau apie pusę paros. Po to išlipau iš eglės, išėjau ant vieškelio, sėdau į pakeleivingą mašiną ir atvažiavau į Kaltinėnus, kur nepažįstamo valstiečio daržinėje pernakvojau, o po to išvažiavau į Klaipėdą. Klaipėdoje nusipirkau batus, nakvojau pas nepažįstamą pilietį, po to iš Klaipėdos išėjau ir basčiausi iki arešto.

Nuo mūsų būrio sunaikinimo dienos iki paskutinio laiko su partizanais niekur nebuvau susitikęs ir jokio ryšio su jais nebeturėjau.

1951 m. gruodžio 7 d. Kaune Laurinaičio Petro apklausoje tardytojas vyr. ltn. KARPOV kategoriškai teigia, jog yra „gaujos“ vado *Maršalio* pranešimas, rašytas 1950 10 30, kuriame pažymėta, jog *Maršalio* būrys vykdė iš anksto paruošiamąjį darbą nužudyti ministro pavaduotoją ir specialiai tuo tikslu suruošė pasalą.

Laurinaitis Petras atsako, jog jis neatmeta galimybės, jog b. v. *Maršalis* galėjo žinoti, jog ministro pavad. gali atvykti į šį rajoną ir šiuo tikslu mus atvesti į šią partizanų rėmėjo sodybą, bet jam-Laurinaičiui tikrai apie tai nebuvo žinoma.

<...> 1951 m. rugsėjo mėn. iš 24 d į 25 d. aš buvau tardomas Raseinių r. MGB skyriuje tardytojo leitenanto. Tada aš buvau labai pavargęs, kadangi man neleisdavo miegoti, nedavė atsigerti vandens, o reikalavo man prisipažinti dalyvavus nužudant žemės ūkio ministro pavaduotoją, bet aš neprisipažinau. 1951 m. rugsėjo 25 d. tardytojas mane pasodino kitame kabinete, kur dirbo tardytojas kapitonas, jo pavardės aš nežinau. Šis kapitonas siuvo kokią tai bylą. Ant kito stalo ten gulėjo atlenkiamas peilis. Aš pamačiau jį ir nutariau jį pagriebęs perpjauti sau pilvą ir taip pribaigti save, kadangi aš jau ilgiau nebenorėjau gyventi.

Akimirksniu pagriebiau nuo stalo tą peilį, pakėliau savo apatinius marškinius ir prie pat kabineto durų ėmiau pjaustyti sau pilvą. Tai pamatęs, kapitonas išsigando, suriko, viršutinę stalo dalį, prie kurio jis sėdėjo, nuvertė ant grindų su visais popieriais, rašalu ir priemonėmis ir priėjo prie durų, kurios buvo į balkoną. Tuo metu kabineto duris pravėrė kažkoks tai MGB darbuotojas. Pamatęs, kad aš pjaustau sau pilvą ir visas kruvinas, vėl uždarė duris.

Po to kapitonas atsidarė balkono duris ir išbėgo į balkoną, o aš... Jie mato, kad plūstu kraujuose, bet dar nekrentu. Tuomet ranka iš žaizdos ištraukiau žarną ir perpjoviau ją, bet ir toliau dar stovėjau. Negalėdamas savęs pribaigti, nutariau šokti iš balkono ir užsimušti. Priėjau prie balkono durų, kapitonas, pamatęs, kad aš einu į balkoną, persigando ir per balkoną iš antro aukšto iššoko ant žemės.

Būdamas balkone, aš pamačiau, jog kapitonas jau guli ant žemės. Tuomet ir aš iš kitos pusės balkono taip pat galva žemyn virtau iš balkono ant žemės. Kai nukritau, buvau jau be sąmonės ir sąmonę atgavau tik būdamas ligoninėje.

Čia tardytojas KARPOV'as vėl įrodinėja, jog Laurinaitis sako ne tiesą, teigdamas, jog jis, pagriebęs peilį, kėsinosi nužudyti kapitoną PANČENKO ir reikalauja Laurinaitį kalbėti tiesą, bet Laurinaitis kategoriškai neigia tardytojo teiginius, aiškina, jog jis sakantis tiesą ir nieko daugiau prie to papildyti negalintis.

Iš Narbuto Stasio, Povilo, apklausos protokolo. 1951 m. lapkričio 22 d. Raseiniai. Narbutas g. 1926 m. Galkaičių k., Raseinių r. Baigęs 5 gimnazijos klases, vedęs. Areštuotas 1951 m. kovo mėn. Klaipėdos MGB kaip partizanų rajono DUBYSA vadas. Laikomas po sargyba Raseiniuose MVD kalėjime Nr. 9.

Apklausą vykdo Raseinių r. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. POČITAJEV per Raseinių r. MGB vertėją j. ltn. ANIULĮ.

<...> Ginkluotame partizanų būryje aš buvau nuo 1948 m. gegužės mėn. iki aresto dienos 1951 m. kovo mėn. Iš pradžių aš buvau eilinis partizanas, po to dirbau prie BIRUTĖS rinktinės štabo Organizacinio skyriaus viršininku, o nuo 1950 m. vasaros – partizanų rajono (tėvūnijos) DUBYSA vadu. Turėjau slapyvardžius: *Saturnas*, *Rytas* ir *Apolinaras*.

Laurinaitį Petrą aš pradėjau pažinti nuo 1950 m. vasaros, kaip partizano *Maršalio* vadovaujamo būrio partizaną. Man asmeniškai žinoma, jog Petras Laurinaitis įstojo į Milkinto vadovaujamą partizanų būrį 1950 m. rudens pradžioje, buvo eilinis partizanas, turėjo *Labučio* ir *Balandžio* slapyvardžius. Buvo ginkluotas rusišku pusiau automatiniu 10-ties šūvių šautuvu.

Kadangi Milkinto-*Maršalio* vadovaujamas būrys priklausė mano – DUBYSOS rajonui, aš pagal susitarimą su Milkintu 1950 m. gale: aš-Narbutas Stasys-*Apolinaras*, lydimas partizano Živatkausko Broniaus-*Keršio*, savo žmonos-partizanės Rutkauskaitės Stasės, Vinco-*Aldonos* ir Lukošiaus Napoleono-*Jaunučio*, atėjome į jo būrio dislokacijos vietą krūmuose, kurie buvo netoli Žalpių miško, kur dalyvaujant būrio partizanams, aš priėmiau iš Laurinaičio Petro priesaiką ištikimai tarnauti partizanų būriui.

Aš asmeniškai skaičiau priesaikos tekstą, o Laurinaitis su pakelta aukštyn dešine ranka kartojo mano sakomus žodžius. Po priesaikos aš Laurinaičiui suteikiau antrą slapyvardį, bet kokį, dabar tiksliai nepamenu – *Labutis* ar *Balandis*...

Man asmeniškai žinoma, jog 1950 m. rudenį Milkinto būrio partizanai Nemakščių vlsč. rajone įvykdė teroro aktą prieš žemės ūkio ministro pavaduotoją. Šiame teroro akte dalyvavo Laurinaitis Petras ar ne, aš nežinau, nes būrio vadas Milkintas man apie tai nepranešė.

Aš, kaip DUBYSOS rajono vadas, po šio teroro akto padariau pastabą Milkintui už tai, kad jis su savo partizanais nepaėmė nušautojo dokumentų ir ginklo.

Iš Narbuto Stasio, Povilo, apklausos protokolo. 1951 m. gruodžio 10 d. Raseiniai. Apklausą vykdo Kauno srities MGB Valdybos Tardymo sk. vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV per vertėją ANIULĮ.

Apklausa pradėta 21.20 val. – baigta 24.00 val.

<...> 1950 m. *Maršalio* būrio partizanų, tarpininkaujant BIRUTĖS rinktinės štabo nariams, buvo pakartas partizanas Laurinaitis Antanas-*Žeimelis*, kadangi pas jį buvo rastas laiškas kažkokio tai MGB majoro ir jis buvo įtartas partizanų, kad palaiko ryšį su MGB. Bet kur ir kokiomis aplinkybėmis jis buvo pakartas, aš nežinau, kadangi aš ten nedalyvavau. Apie patį faktą man pasakojo BIRUTĖS rnkt. vadas *Justas*-Labanauskas Krizostomas.

Kiek man žinoma, *Maršalio* partizanai jokio pasiruošimo nužudyti ministro pavaduotoją nevykdė, o nužudė jį paprasčiausiai dėl to, kad jis kažkokiu tai klausimu buvo atvykęs į tą vietą, kur buvo partizanai.

<...> Raidėmis ŽEM pranešime man buvo pažymėtas *Maršalio* vadovaujamo būrio pavadinimas. Sutrumpintai tai reiškė ŽEMČIŪGĄ – brangakmenį.

Iš liudininko PANČENKO ALEKSANDR KUZMIČ apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno sr. MGB Valdybos Tardymo sk. vrš. pavad. vyr. ltn. KARPOV. 1951 12 10 Raseiniai.

PANČENKO ALEKSANDR KUZMIČ g. 1923 m. Žitomiro srityje, Volodarsko r., Malyje Goriški k., Ukrainos SSR, iš valstiečių, tautybė – ukrainietis, SSSR pilietis, VKP (b) narys nuo 1944 m., išsilavinimas – 7 žemesnės mokyklos klasės, vedęs, gyvena Raseiniuose, Pergalės g. Nr. 87, dirba Raseinių MGB vyr. tardytoju, turi karinį kapitono laipsnį.

Klausimas: 1951 m. rugsėjo 25 d. į jus buvo įvykdytas pasikėsinimas iš areštuotojo ginkluotos „nac. gaujos“ dalyvio Laurinaičio Petro, Juozo, pusės. Kokiomis aplinkybėmis įvyko šis faktas?

<...> 1951 m. rugsėjo 24 d. Raseinių r. MGB sk. sulaikė nac. ginkluotos „gaujos“ dalyvį Laurinaitį Petrą, Juozo. Apie jo dalyvavimą „nac. gaujoje“ ir apie jo įvykdytus nusikaltimus 1951 m. rugsėjo mėn. naktį iš 24 d. į 25 d. jį apklausinėjo Raseinių r. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. (dabar kapitonas) drg. POČITAJEV.

1951 09 25 apie 12-ą val. drg. POČITAJEV pasiūlė man pasiimti sau į kabinetą areštuotąjį Laurinaitį ir jį apklausti, o jis pats išėjo pailsėti. Aš tuo metu užsiiminėjau baudžiamosios bylos siuvimu, o Laurinaitį pasodinau kampe prie durų į kabinetą. Taip pat, siūdamas bylą, uždavinėjau Laurinaičiui klausimus apie jo nusikalstamą veiklą ir siūliau sakyti tiesą. Tuo momentu pastebėjau, jog Laurinaičio veidas labai pasikeitė ir paklausiau jo, kodėl jis taip jaudinasi. Laurinaitis atsakė, jog jis nori valgyti. Aš paėmiau iš stalčiaus tris obuolius, kuriuos jis suvalgė.

Žinodamas, jog mano kabinete yra rimtas valstybinis nusikaltėlis ir, stebėdamas jį, jog jis elgiasi labai keistai ir nesuprantamai, tada aš per atidarytas duris su atsarga, kad nebandytų bėgti, pasikviečiau pas save dirbantį vyr. tardytoją vyr. ltn. drg. KOKLIN, kuris tuo metu dirbo savo gretimame kabinete.

Man paprašius, KOKLIN man atnešė savo atlenkiamą peilį, kuris man buvo reikalingas bylos kampui užsiūti. KOKLIN atsisėdo mano kabinete už pristatomo stalo ir taip pat, kaip ir aš, ėmė siūti savo baudžiamąją bylą. Atlenkiamu peiliu naudojomės abu paeiliui.

Mūsų darbo metu į mūsų kabinetą užėjo viršininko pavaduotojas drg. PAŠIN, kuris, mums dalyvaujant, keletą minučių apklausinėjo Laurinaitį, taip pat į kabinetą užėjo

Kauno apskr. MGB sk. kap. drg. VINOCHODOV, bet kaip PAŠIN, taip pat ir VINOCHODOV netrukus iš kabineto išėjo.

Drg. KOKLIN taip pat iš kabineto kažkur išėjo, o atlenktas peilis pasiliko gulėti ant pristatomo stalo ir aš į tai neatkreipiau dėmesio, o toliau užsiėmiau savo darbu.

Po keleto minučių, kada visi išėjo iš mano kabineto, Laurinaitis staiga pasikėlė nuo taburetės, griebė nuo pristatomo stalo peilį ir per stalą užsimojo man smogti peiliu. Gelbėdamas save aš nuo stalo pasitraukiau į kampą, bet Laurinaitis nenusiramino, puolė mane persekioti, t. y. užlindo už stalo, kur aš buvau. Saugodamas save, aš palindau po stalu, dėl ko visi mano dokumentai, rašaliniai prietaisai nukrito ant grindų.

Tačiau man pasisekė išlįsti iš po stalo ir bandžiau bėgti prie durų, bet Laurinaitis manęs prie jų neprileido, jis pats puolė prie durų. Po to aš pribėgau prie balkono durų, Laurinaitis irgi pribėgo prie manęs. Bėgdamas nuo jo aš ir vėl prišokau prie kabineto durų, o Laurinaitis irgi vėl puolė prie manęs. Aš vėl nepatekau jam į rankas, pribėgau prie balkono durų ir spėjau atidaryti antrąsias balkono duris ir išeiti į balkoną ir užtrenkti už savęs duris.

Noriu pasakyti: kada Laurinaitis metėsi prie manęs ir kada aš jau išsiveržiau į balkoną, smarkiai rėkiau ir kviečiau darbuotojus į pagalbą, bet nieks iš darbuotojų tuo momentu neatėjo.

Kada aš buvau balkone, per langą ir per stiklines balkono duris mačiau, kaip Laurinaitis ištraukė apatinius marškinius, kurie buvo sukišti į kelnes, perplėšė juos dantimis ir ėmė pjaustyti sau pilvą, o po to su perpjautu pilvu pribėgo prie balkono durų, atidarė jas ir išėjo į balkoną. Man jau nebebuvo kur dėtis. Aš norėjau nusileisti iš balkono, bet Laurinaitis iš užpakalio mane pagriebė už kitelio ir aš tada iš antro aukšto balkono nukritau ant žemės. Kada nukritau, jau buvau be sąmonės, susilaužiau dešinę ranką.

Ką po to darė Laurinaitis, aš nežinau, bet iš MGB bendradarbių sužinojau, jog Laurinaitis taip pat iššoko iš balkono, bet buvo sulaikytas, o peilį paliko balkone.

Taip pat buvo apklausiami dėl minėto įvykio:

1. KOKLIN IVAN VAŠLEVIČA, g. 1921 m. Nikolskoje k., Černuchinskij r., Gorkio sr. Kilęs iš valstiečių vidutiniokų, rusų tautybės, išsilavinimas – 8 klasės, VKP(b) narys nuo 1943 m., gyvena Raseiniuose, Keturių Komunarų g., namo Nr. 11. Dirba Raseinių r. MGB sk. vyresniuoju tardytoju, turi karinį vyr. ltn. laipsnį.

2. VINOCHODOV VASILIJ JAKOVLEVIČ, g. 1923 m. Kmišino k., Michailovsko r., Kursko sr., rusų tautybės, VKP(b) narys nuo 1943 m. Gyvena Kaune, Trakų g., namo Nr. 12, bt. 4. Dirba MGB tarnyboje Kauno sr. vyr. tardytoju, turi kapitono laipsnį.

A K T A S

1951 m. kovo 27 d.

Mes, toliau pasirašę, Klaipėdos sr. MGB Valdybos vrš. pavad. pplk. VUKOLOV; MGB Valdybos 5-o sk. pplk. DUSI; 2N sk. vrš. pavad. pplk. VORONA; 273-io šaulių „grenadierių“ pulko vadas pplk. SAMARIN ir 32-o pionierių pulko MGB Vidaus kariuomenės vadas pplk. PJATAKOV, šiandien surašėme šį aktą, kadangi 1951 m. kovo 27 d. miško masyve, netoli Blinstrubo Petro, Benedikto, ūkio Švendrų k., Raseinių r. čekistinės-kari-

nės operacijos metu buvo aptiktas „banditų“ bunkeris, kuriame buvo DUBYSOS „gauja“, vadovaujama Narbuto Stasio-*Apolinaro*, įeinanti į BIRUTĖS rnkt. sudėtį su jame čia esamais 8-uoniais „banditais“. Iš jų 7 likviduoti, vienas paimtas gyvas. Tarp žuvusiųjų:

1. **Lušauskas Vincas-*Aras*, *Valteris***, BIRUTĖS rnkt. štabo vrš. Ginkluotas šautuvu SVT ir pistoletu;

2. **Lukošius Napoleonas-*Jaunutis***, DUBYSOS rajono Ūkio ir Administracijos sk. vrš. Ginkluotas šautuvu;

3. **Janušas Antanas-*Skudutis*, *Tautvydas***, 28 m. amž., DUBYSOS rajono skyriaus vadas. Ginkluotas šautuvu SVT ir pistoletu TT;

4. **Narbutas Antanas, Povilo-*Arūnas***, g. 1927 m. Galkaičių k., Viduklės vlsč. Eilinis partizanas, ginkluotas automatu ir pistoletu;

5. **Narbutas Jonas, Povilo-*Andrius***, g. 1925 m. (Antano brolis). Ginkluotas automatu PPŠ ir pistoletu TT;

6. **Lukošius Simas, Juozo-*Jurgutis***, g. 1927 m. Pikelių k., Eržvilko vlsč. Ginkluotas šautuvu;

7. **Žalkauskas Bronius, Petro-*Beržas*, *Vasmontas***, g. 1928 m. Vailabų k., Viduklės vlsč. Eilinis partizanas. Ginkluotas šautuvu ir pistoletu.

Gyvas paimtas **Barauskas Vytautas, Mariaus-*Teisutis***, g. 1930 m. Talkininkų k., Raseinių r. Būryje nuo 1951 01 05. Ginkluotas šautuvu.

Likviduojant „gaują“ išimta ginklų: automatai MP – 2 vnt.; automatas PPŠ – 1 vnt.; vokiškas automatas – 1 vnt.; šautuvai SVT – 3 vnt.; įvairių šautuvų – 4 vnt.; įvairių pistoletų – 6 vnt.; įvairių šovinių – 526 vnt.; radijo aparatas su baterijomis „Elektrosignal-1“.

A K T A S

1951 m. kovo 28 d. Skaudvilė

Mes, toliau pasirašę, Skaudvilės r. MGB sk. vrš. mjr. DEMIDENKO; 273-io pionierių pulko SD VV MGB pplk. SAMARIN; Klaipėdos sr. MGB Valdybos 2N sk. vrš. pavad. ltn. ŽUKOV; Skaudvilės MGB sk. oper. įgaliotinis ltn. PORTIANKIN, surašėme šį aktą, jog pagal gautus operatyvinius duomenis iš Skaudvilės r. MGB sk. ir pagal asmeninius prisipažinimus paimto „bandito“, Klaipėdos sr. MGB Valdybai likviduojant BIRUTĖS rnkt. „banditų“ apsaugos štabą, 1951 m. kovo 28 d., 273-io pionierių pulko, 32-o MGB pionierių pulko ir Skaudvilės r. MGB sk. „l. g.“ (stribų) pajėgomis buvo įvykdyta čekistinė-karinė operacija, kurios metu Žalpių miško 7-ame kvartale buvo aptikta ir visiškai likviduota *Maršalio* ginkluota „gauja“, vadovaujama Milkinto Juozo-*Dovydo*.

Atlikus atpažinimo procedūrą, nustatyti šie žuvusieji:

1. **Milkintas Juozas, Kazio-*Maršalis*, *Dovydas***, g. 1918 m. Smulkių k., Nemakščių vlsč., Skaudvilės r. Būryje nuo 1944 m.;

2. **Šležas Steponas, Petro-*Žvangutis***, g. 1917 m. Karkasių k., Liolių vlsč., Kelmės r. Būryje nuo 1948 m.;

3. **Janušaitė Jadvyga, Povilo-*Rūta*, *Ieva*, *Smilga*, *Ramunė***, g. 1919 m. Kalniškių k., Nemakščių vlsč., Skaudvilės r. Būryje nuo 1947 m.;

4. **Bakaitis Kazys-*Ąžuoliukas*, *Vyturys***, g. 1928 m. Jukainių k. (kitur – Talkininkų k.), Viduklės vlsč., Raseinių r.. Būryje nuo 1950 m.;

5. **Janušas Petras-*Bijūnas***, g. 1924 m. Raseinių vlsč. Būryje nuo 1950 m.;

6. **Nacas Jonas, Antano-*Skrajūnas***, g. 1929 m. Mažučių k., Liolių vlsč., Kelmės r. Būryje nuo 1950 m.

Likvidacijos metu išimta: pistolmašinė MP-43 (čekoslovakų) – 2 vnt.; šautuvas AVT – 1 vnt.; vokiškas šautuvas – 1 vnt.; automatas PPS – 1 vnt.; pistoletai – 2 vnt.; revolveris „Nagan" – 1 vnt.; šovinių įvairių – 360 vnt.; įvairūs susirašinėjimo dokumentai.

Pasirašo: (visi dalyvavusieji AKTO surašyme)

P A Ž Y M A

Laurinaitis Antanas-*Žeimelis* tikrai buvo ginkluotos „nac. gaujos", vadovaujamos Milkinto, narys. 1950 m. rudenį BIRUTĖS rnkt. štabo įsakymu likviduotas pačių „banditų".

Pasirašo: Skaudvilės r. MGB sk. vrš. pavad. DEMIDENKO, 1951 11 20.

1952 m. kovo 5 d. Kauno sr. MGB Karo tribunolas uždarame posėdyje Kauno mieste **Laurinaitį Petrą, Juozo**, g. 1906 m., už padarytus nusikaltimus pagal RSFSR BK str. 58–1„a" nuteisė 25 metams PDL ir 5-eriems metams tremties su viso turto konfiskavimu.

Kalėjimo laiką skaičiuoti nuo 1951 m. rugsėjo 26 d. NUOSPRENDIS pagal RSFSR UPK str. 469 pagrindu – galutinis ir neskundžiamas.

Pasirašo: Karo tribunolo teismui pirmininkaujantis justicijos mjr. KUZIN

Išraše iš protokolo Nr. 41-a; 1956 m. liepos 31 d. pažymėta pripažinti **Laurinaičiui Petrui, Juozo**, teismo nutarimą pagrįstu, bet nepamatuotai dideliu nuosprendžiu, todėl bausmės laiką PDL nutarta sumažinti iki 8-erių metų.

Pasirašo: DUBRAVLAGO MVD Valdybos vrš. pavad. plk. KOTOV

A T A S K A I T A

LLKS ŽEM Už spalio mėn. 1950 m.

1950 10 01 F–/2

Nr.	SLAPYVARDIS (ir kiti duomenys)	ŽEM	užimamos pareigos	prtz. laipsnis	gimimo data	kada įstojo į organizaciją	kada įstojo į būrį
1	*Maršalis*-Milkintas Juozas	„	Būrio vadas	jefreitorius	1919 02 10	1944 11 06	1944 11 06
2	*Darius*-Šležas Steponas	„	Visuomen. sk.	jefreitorius	1920 08 25	1949 04 11	1949 04 11
3	*Vytis*-Narbutas Antanas	„	Ūkio sk.	eilinis	1927 11 10	1950 05 01	1950 05 01
4	*Vyturys*-Bakaitis Kazys	„	partizanas	eilinis	1928 02 14	1950 05 20	1950 05 20
5	*Žilvinas*	„	partizanas	eilinis	1924 03 03	1950 05 20	1950 05 20
6	*Balandis*-Laurinaitis Petras	„	kandidatas	eilinis	1906 07 02	1945 03 20	1950 08 11
7	*Merkys*, *Vilius*-Dervinskas Juozas	„	partizanas	eilinis	1915 02 20	1944 11 08	1944 11 08

Pasirašo: ŽEM vadas /*Maršalis*/

P A Ž Y M A

Kauno sr., Raseinių r. ir Tytuvėnų r., Šiaulių sr. šiuo metu veikia ginkluota „nac. gauja“, vadovaujama **Narbuto Stasio, Povilo-*Apolinaro***.

„Gauja“ įeina į BIRUTĖS rnkt. sudėtį, kuriai vadovauja Labanauskas Krizostomas-*Justas* ir priklauso KĘSTUČIO apygardai, vadovaujamai Bakšio Antano-*Klajūno*.

Narbuto vadovaujama „gauja“ vadinama DUBYSOS rajonu, kurio sudėtyje priskaičiuojama daugiau kaip 25 nac. pogrindžio „banditai“.

Dėl čekistinių-karinių operacijų dalis „gaujos“ dalyvių buvo „užmušti“, tarp jų „užmuštas“ pačių „banditų“ „banditas“ Laurinaitis Antanas-*Žeimelis*.

Šiuo metu „banditinėje“ formuotėje veikia:

1. **Budginas Antanas-*Žvainys*, *Audronis***;
2. **Žukauskas Antanas-*Ryklys***;
3. **Navickas Alfonsas-*Genutis***;
4. **Antanavičius Antanas-*Lino Žiedas*, *Jogas***;
5. **Laurinaitis Petras-*Balandis*, *Labutis***;
6. **Barauskas Vytautas-*Teisutis***;
7. **Jakštaitis Juozas-*Kėkštas***;
8. **Bakaitis Kazys-*Viturys***;
9. **Lomsargis Antanas-*Šarvas***;
10. **Kybartas Ignas-*Saulius***;
11. **Vaitkus Stasys-*Gediminas***;
12. **Keža Stasys-*Žaibas***;
13. **Šležas Steponas-*Darius***;

„Gaujos“ nariai kelia sau uždavinį tęsti kovą prieš sovietų valdžią, vykdo teroro aktus prieš sovietinį-partinį aktyvą, platina antisovietinę literatūrą ir vykdo ginkluotus sovietinių įstaigų bei piliečių plėšimus.

Pasirašo: Kauno srities, Raseinių r. MGB sk. vrš. pplk. ISAIČEV 1951 09 26

NUOSPRENDIS Nr. 00323/P

Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungos vardu 1951 m. gruodžio 14–17 d.

Pabaltijo Karinės apygardos Karo tribunolas uždarame posėdyje Raseinių mieste, sudėtyje:

Pirmininkaujančio – justic. plk. URICKIO;

Narių: pplk. KOZLOV ir virštarnybinio „staršinos“ (viršilos) IVANČIN;

Sekretoriaujant: justic. kap. KISLICIN, peržiūrėjo bylą kaltinamųjų:

Narbuto Stasio, Povilo, g. 1926 m. Galkaičių k., Raseinių r. Išsilavinimas – 8 kl.

Živatkausko Broniaus, Juozo, g. 1926 m. Didvėjos k., Raseinių r. Išsilavinimas – 4 kl.

Rutkauskaitė Stasė, Vinco, g. 1926 m. Jonušių k., Kelmės r. Išsilavinimas – 4 kl. (netekėjusi).

Visų trijų nusikaltimai numatyti RSFSR BK straipsniuose: 58–1„a“; 58–8; 58–10, d.1 ir 58–11.

Mažeikis Antanas, Juozo, g. 1921 m. Virgainių k., Raseinių r. Išsilavinimas – 4 kl.,

nusikaltimai numatyti pagal RSFSR UK str. 17–50–1„a“ (UK – pagal kriminalinį straipsnį).

<...> Nusikalstamą ryšį su nac. pogrindžiu Narbutas užmezgė ir nuo 1944 m. iki 1948 m. buvo „banditų“ ryšininkas ir veikė slapyvardžiu *Žalgiris*.

Būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, Narbutas 1948 m. gegužės mėn. įstojo į veikiančią nac. ginkluotą „gaują“, kurios veiklos rajonas buvo Kauno srities teritorijoje.

<...> Kaip šios „gaujos“ dalyvis Narbutas įvykdė šiuos nusikaltimus:

1948 m. spalio mėn. Narbutas dalyvavo operacijose, naikinant sovietinius aktyvistus Varnelių ir Gineikių kaimuose, Kelmės rajone.

Vieną naktį „banditai“ – 13–16 narių, šiuose kaimuose areštavo 4 sovietinius aktyvistus: Rimkų, Baurą, Šerėną ir Andriulį, pagrobdami ir jiems priklausantį turtą. Areštuotuosius aktyvistus „banditai“ nusivedė į mišką, kur žvėriškai juos kankino, po to kiekvieną atskirai užsmaugė virve. Visų 4-ių nukankintųjų kūnus paskandino pelkėje, iš kur po 7-ių mėnesių jie buvo ištraukti ir giminaičių palaidoti. Narbutui buvo pavesta nužudyti Rimkų, ką jis ir įvykdė, t. y. Narbutas areštavo Rimkų, atvedė jį į mišką kartu su kitais, išbandė virvės stiprumą, po to Rimkus buvo pakartas.

Po teroro akto įvykdymo Narbutas buvo paskirtas DUBYSOS r. Informacijos skyriaus viršininku, užsiiminėjo žvalgybinės informacijos rinkimu, tarp „banditų“ platino antisovietinę literatūrą.

1949 m. rudenį Narbutas „banditinės“ grupės sudėtyje, dalyvaujant teisiamajai Rutkauskaitei, Raseinių r. įvykdė kolchozo „Tarybinis Kelias“ užpuolimą. Nuėmė kolchozo sargybą, „banditai“ ėmė grobti kolchozo gėrybes, grūdus bei kiaulių fermą, iš kur buvo išvežta 809 kg kviečių ir 10 kiaulių: iš viso už 10 987 rublius.

Po to Narbutas buvo paskirtas „banditų“ rajono DUBYSA vadu, savo dispozicijoje turėjo keturis savarankiškai veikiančius būrius.

1950 m. spalio mėn. kartu su teisiamuoju Živatkausku, gavę duomenis apie pil. Laurinaitienės bendradarbiavimą su MGB organais, nuteisė ją mirties bausme ir šį fariziejišką nuosprendį įvykdė.

Naktį atėję į butą, kur gyveno Laurinaitienė, Narbutas ir Živatkauskas, išsivedė ją į mišką, kur ji buvo apklausiama, o po to virve pasmaugta.

Dėl Laurinaitienės nužudymo Narbutas surašė nuosprendį. Prieš nužudant Laurinaitienę, Narbutas apklausė ją, o po to nurengė. Nuvilktą nuo nužudytosios paltą, Narbutas perdavė jį nešioti savo sugyventinei „banditei“ Rutkauskaitei, kitus drabužius pasidalijo likusieji „banditai“.

1950 m. spalio mėn. *Maršalio* „gauja“, pavaldi Narbutui, įvykdė žiaurų nusikaltimą nužudydami LSSR žemės ūkio ministro pavaduotoją. Apie nurodytą nužudymą *Maršalis* raštu informavo Narbutą.

1950 m. lapkričio mėn. *Marupo* (gali būti netiksliai – *R. K.*) „gauja“, pavaldi Narbutui, įvykdė žvėrišką sovietinio patrioto šeimos iššudymą. Per vieną naktį „banditai“ nužudė šūviais į nugarą Mačenską Juozą, jo žmoną, du sūnus ir dukrą, apie ką *Marupas* taip pat raštu informavo Narbutą.

1950 m. gale Narbutas, gavęs duomenis apie pil. Žagmanio ryšį su MGB organais,

atėjo pas jį į butą, siekdamas jį nužudyti. Surengęs Žagmanio apklausą, Narbutas tuo kartu apsiribojo tik tuo, jog paėmė iš Žagmanio dvi kiaules, 20 kg cukraus ir nešiojamus daiktus.

Apie savo „gaujos" veiklą Narbutas pranešinėjo apygardos vadui *Justui*, pasirašinėdamas savo pranešimus slapyvardžiais – *Rytis*, *Apolinaras*, *Saturnas* ir kt.

Už aktyvią „banditinę" veiklą Narbutas buvo atžymėtas „banditiniame" įsakyme ir jam 1951 m. vasario mėn. buvo suteiktas viršilos laipsnis.

1950 m. vasarą ir 1951 m. pavasarį Narbutas savo „banditinę" dokumentaciją paslėpė pas teisiamąjį Mažeikį, pas kurį ji buvo rasta ir išimta.

1951 m. pavasarį Narbutas dėl pablogėjusios sveikatos iš miško išėjo ir su fiktyviais dokumentais Lukošiaus pavarde gyveno Klaipėdoje, kur kovo 24 d. buvo areštuotas.

Arešto metu iš Narbuto buvo paimta: pistoletas TT ir 19 vnt. šovinių bei fiktyvūs dokumentai Lukošiaus pavarde.

Živatkauskas su „banditais" užmezgė ryšį nuo 1945 m. ir buvo jų užverbuotas ryšininku slapyvardžiu *Žanas* (gal *Šamas*?). Kaip ryšininkas Živatkauskas tuo metu palaikė ryšį su veikiančios „gaujos" vadu Kurtinaičiu Edmundu-*Kalniumi*.

1947 m. Živatkauskas, slapstydamasis nuo sovietų valdžios organų, dėl ryšių su „banditais", išvažiavo į Kauno rajoną, kur mokėsi traktoristų kursuose, o po to vairuotoju.

1948 m. Živatkauskas užmezgė ryšį su „glavariaus" *Justo* „gauja" ir 1950 m. gegužės mėn. buvo paskirtas DUBYSOS rajono Informacijos bei Organizacinio sk. viršininku, vadovaujant Narbutui.

Živatkauskui būnant *Justo* „gaujoje", buvo įvykdytas teroro aktas prieš „l. g." (stribus), kurie buvo nušauti kautynėse su „banditais", veikusiais iš pasalų Panemunės k. Nušauti buvo „l. g." Šimaitis ir Baltaduonis.

1950 m. rudenį Živatkauskas kartu su Narbutu areštavo ir atsivedė į miško „banditų" stovyklą pilietę Laurinaitienę Juzę, įtariamą palaikant ryšį su MGB organais. Po Narbuto apklausos Laurinaitienę „banditai" pakorė.

Kaip DUBYSOS rajono Organizacinio bei Informacijos skyriaus viršininkas Živatkauskas vedė asmeninės sudėties įskaitą, gaudavo ir platindavo „banditinius" laikraščius, padirbinėjo „banditams" ir kitiems pašaliniams asmenims fiktyvius dokumentus.

1950 m. gruodžio mėn. Živatkauskas dėl širdies ligos išėjo iš miško ir apsigyveno Klaipėdoje su fiktyviais dokumentais Valančiaus pavarde. Būdamas Klaipėdoje, Živatkauskas palaikė ryšį su Narbutu ir Rutkauskaite ir kitais „banditais", gaudavo iš jų nurodymus ir antisovietinę literatūrą, kurią duodavo skaityti jį supantiems asmenims.

1951 m. kovo 23 d. Živatkauskas buvo areštuotas. Arešto metu iš jo buvo išimta: užsieninės markės pistoletas ir 11 šovinių; fiktyvūs dokumentai ir blankai, taip pat ir priemonės šiems dokumentams gaminti. Be to, pas jį buvo rastas ir raštiškas nurodymas jam atvykti į „gaują".

Rutkauskaitė palaikė ryšį su „banditais" kaip ryšininkė nuo 1947 m. 1948 m. gegužės mėn. Rutkauskaitė įstojo į veikiančią „gaują" ir kaip „banditka" turėjo *Aldonos* slapyvardį, buvo apginkluota pistoletu.

1948 m. rudenį Rutkauskaitė buvo kartu su Narbutu grupėje, kuri vykdė teroro aktą keturiems sovietiniams Kelmės r. aktyvistams Rimkams. Apie įvykdytą teroro aktą Rutkauskaitė sužinojo tik po to, kada „banditai“ išėjo iš kaimo, kur Rutkauskaitė vieno gyventojo namuose jiems ruošė vakarienę.

Apie nužudytosios Laurinaitytės jai perduotą paltą ji sužinojo tik tardymo procese, po to, kai Narbutas apie tai davė parodymus.

Rutkauskaitė taip pat skaitė kartu su kitais „banditais“ antisovietinius „banditinius“ laikraščius. kurie buvo spausdinti mašinėle.

Mažeikis 1950 m. vasarą savo namuose priiminėjo „banditus“: Narbutą, Živatkauską, Rutkauskaitę ir kt., suteikė jiems priedangą ir aprūpino maisto produktais.

1950 m. rugpjūčio mėn. Mažeikis savo namuose priėmė iš „gaujos“ vado Narbuto 3 dėžes „banditų“ susirašinėjimo ir kitų dokumentų, kuriuos laikė iki arešto, t. y. iki 1951 m. liepos 18 d.

Visų teisiamųjų kaltė įrodoma, remiantis jų pačių prisipažinimais, jog jie dalyvavo veikiančioje nac. ginkluotoje „gaujoje“, buvo ginkluoti ir kovojo prieš sovietų valdžią, tikėdamiesi pagalbos iš vienos užsienio valstybių, apie ką pareiškė teismui: Narbutas, Živatkauskas ir Rutkauskaitė.

Iš NUOSPRENDŽIO

Narbutas Stasys, Povilo, ir **Živatkauskas Bronius, Juozo,** vadovaujantis RSFSR BK str. 58–1„a“ pagrindu ir kitais str., nuteisti aukščiausia bausme SUŠAUDYTI su turto konfiskacija.

Rutkauskaitė Stasė, Vinco, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir kitais str. nuteista 25 m. PDL ir 5 m. tremties su turto konfiskacija.

Mažeikis Antanas, Juozo, pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ nuteistas PDL 25 m. su turto konfiskacija.

Pasirašo: pirmininkaujantis byloje justic. pplk. URICKIJ

Iš STANISLAVOS NARBUTIENĖS-RUTKAUSKAITĖS-*REGINOS, ALDONOS* prisiminimų

Užrašyta Šiauliuose 2002 02 17

Gimiau 1926 metų lapkričio 15 dieną Jonušių kaime, Kelmės rajone, Raseinių apskrityje. Šeimoje buvome aštuoni vaikai – penki broliai ir trys seserys. Benediktas, gimęs 1911 metais, baigė kunigų seminariją, buvo dominikonas brolis Albertas. 1944 metais jis pasitraukė į Vakarus. Labai ilgai ryšiai buvo nutrūkę. Jis atsiliepė, kai aš jau buvau Sibire, tada gavau nuo jo labai didelį siuntinį. Giminės nusiuntė jam adresą. Buvo didelis įvykis. Jonas, gimęs 1913 metais, su šeima iš Raseinių buvo ištremtas į Igarką. Juozas gimęs 1915 metais. Šiuo metu gyvena Pagėgiuose. Teresė, gimusi 1917 metais, su mažais vaikais buvo ištremta į Sibirą, o jos vyras Šapalas, buvęs KĘSTUČIO apygardos ryšininkas,

pateko į kalėjimą. Šiuo metu gyvena Kauno r., Sargėnuose. Elena, gimusi 1919 metais, po kautynių su NKVD kariuomene pasitraukė į Žalpius kartu su vyru Broniumi Leščiausku (mirė 22-ejų metų). Vincentas, gimęs 1928 metais, buvo pats jauniausias. 1948 m. vežimo metu pabėgo ir išėjo partizanauti į mišką. Tada jam buvo 20 metų. Išėjo į KĘSTUČIO apygardos Dubysos būrį, kuris veikė Liolių, Nemakščių, Viduklės, Alėjų valsčių teritorijose. Turėjo slapyvardį *Rambynas*. Dar metus partizanavo, o 1950 metų vasario 6 dieną kautynėse Mosteikių kaime, Urbono sodyboje, netoli Nemakščių žuvo keturiese: Antanas Gedvilas-*Gediminas*, *Gegužis*, Aleksas Jucius-*Ulonas*, Antanas Karpas-*Sakalas* ir Vincas, kurio pavardė nežinoma. Po to Nemakščiuose ant grindinio buvo išniekinti jų kūnai. Kiek man žinoma, partizanus tada išdavė dvi merginos.

Mūsų krašte veikė partizanų grupė, kuriai vadovavo Vytautas Eisinas-*Žygaudas*, *Daugirdas*. Šis būrys veikė Kražių, Liolių apylinkėse.

Eisinas iš gimnazijos suolo išėjo į mišką. Nors buvo jaunas, bet labai santūrus, rimtas vyras, tad greit vadovybės pastebėtas ir paskirtas būrio vadu, vėliau pasiųstas į apygardos štabą. Jis mane ir užverbavo tapti ryšininke. Tada jie kaip tik mūsų krašte laikėsi, užėjo pas mūsų kaimyną ir paklausė, gal žino kokį žmogų, per kurį galėtų „nutiest" ryšio liniją į tolimesnes apylinkes. Kaimynas ir pasiūlė mane. Jie užėjo pas mus į namus, pasišnekėjom ir aš sutikau. Tada man buvo 19 metų. Taigi metus teko ryšininkauti.

Kartą Eisinas su keliais vyrais išėjo vykdyt užduoties. Nuėjo iki Legotės kaimo, 5 kilometrai nuo Kryžkalnio, ir apsistojo vienoje sodyboje. Ten gyveno Kybartai, Ona Kybartaitė buvo mūsų ryšininkė. Matyt, kažkas pastebėjo ir pranešė enkavedistams. Apsupo sodybą, įvyko susišaudymas, žuvo vienintelis Eisinas. Kadangi jam pakirto kojas, vyrai dar bandė nešti, bet jis įsakė visiems gelbėtis, o pats nusišovė.

Prasidėjo areštai, išdavystės. Tėvelis man ir sako:

– Atrodo, jums geruoju nesibaigs, valdžios ant kelmo nesukursit...

Kartą dirbdamas laukuose pamatė, kad rusai siaučia kaimą. Greitai parėjo namo ir sako:

– Žiūrėk, ateina tavęs...

O rusai jau jo įkandin ėjo. Pasižiūriu pro langą – ogi čia pat, visai nebetoli pulkas rusų. Prasidariau langą, iššokau ir nubėgau tiesiai pas partizanus, pasakiau, kad tikriausiai jau manęs buvo atėję išsivest.

Po kurio laiko susisiekiau su tėvuku, jis pasakė, kad rusai labai manęs ieškojo, visur kratė, net mano slapyvardį pasakė. Supratau, kad esu išduota. Ką nors įtart sunku, nes buvo areštuota jau per dešimt žmonių. Tėvukas mane perspėjo, kad į namus negrįžčiau, laukčiau, kaip toliau įvykiai klostysis. Buvo 1947 metų vasara.

Kai žuvo Eisinas, mūsų būrį išformavo. Aš patekau į Antano Bakšio būrį, kuris veikė netoli Viduklės. 1948 metų pavasarį teko su korespondencija dviese važiuoti į paskirtą ryšių punktą. Nutarėm apsistoti pas mano seserį Eleną, kadangi ten nuošali vieta, tuomet nežinojom, kad ką tik pas juos buvo įvykusios kautynės. Mes vežėm du pilnus krepšius atsišaukimų. Paprašėm tokį vyruką, kad mus su arkliu pavežtų. Nuvažiavom tiesiai čekistams į nagus, mat sesers ūkį buvo apsupę rusai. Tik įvažiavom į kiemą, iš kambario išeina rusų kareiviai. Aš sėdėjau šalia vežėjo, kurio pavardė buvo Antanas Pisanka, jis iš Sujeinių kaimo. Dabar ir aš pati negaliu savęs suprasti, kaip man tada šovė mintis bėgti. Aš rusams sakau:

– Man reikia atidaryt duris ir įvažiuot į daržinę.

Tas rusas lietuviškai sako:

– Gerai. Atidarykit.

Išlipau iš vežimo, priėjau prie daržinės ir pro pastato galą pabėgau tiesiai miškan. Kaimynės, kuri šalia mano sesers gyveno, šuo buvo palaidas. Pasivijo jis mane, puola, drasko, vos spėjau pribėgt prie eglių. Tuo metu nuo sodybos pusės pasipylė šūviai. Taip šaudė, kad net šakos krito ant žemės, mano sijoną sukapojo, bet man nekliuvo. Dar kiek pabėgau. Miške dar buvo ledo, nusiaviau batus ir vienomis kojinėmis pasileidau bėgte per mišką. Išlindau laukymėje ties eigulio nameliu, nuo Žalpių, Pakražančio link. Čia susiorientavau, kur man eiti, išėjau į pakraštį, susiradau pažįstamus ūkininkus, kurie pasakė, kur yra partizanai. Mano draugę ir vežėją areštavo ir nuteisė, o už mano galvą čekistai paskyrė dvidešimt tūkstančių rublių premiją. Nuo to laiko manęs iš būrio jau niekur nebeišleido.

1949 metais prie Paupio buvom apsistoję tokiam eglynėly, čia mums pranešė, kad mus jau supa rusai. Matyt, kažkas pamatė ir įskundė. Apsupo iš ryto. Žmonės pranešinėjo, kad niekur neitume. Vyrai sugalvojo laukti nakties. Gulėdami po eglutėmis ir meldėmės, ir mirčiai ruošėmės, kadangi aplinkui visur girdėjosi praeinančių rusų žingsniai. Buvome čia mudvi su Joana Dijokaite ir penki vyrai.

Pavakary vyrai pasakė, kad rusai jau ateina. Prisileidom juos visai arti ir atidengėm ugnį. Susišaudymo metu aš atsiskyriau nuo grupės, kiek pabėgusi nusirengiau ir numečiau po egle karišką švarkelį, pistoletą užkasiau ir išėjau į lauko pusę. Beeidama pastebėjau kareivį, stovintį prie medžio, aš einu tiesiai į jį tarsi suakmenėjusi. Taip ir praėjau. Ar jis manęs nematė, ar dėmesio į mane nekreipė, nežinau. Išėjau į miško pakraštį, kur gyveno mūsų ryšininkės, visai prie Paupio. Atėjau pas tas merginas, jos sako:

– Kur tu eini? Visur aplink rusai...

– O miške jų dar daugiau, – atsakiau.

Nutarėm, kad aš lįsiu į šieną daržinėje. Jos išpešė šiene skylę, įlindau į ją. Šaudant girdėjosi visai čia pat. Pralindėjau šiene per naktį, o paryčiais rusai ėjo per kaimus ir krėtė sodybas. Atėjo ir pas tas mergaites, visa laimė, kad neatsivedė šuns. Užlipo ant prėslo ir metaliniais virbais smaigstė šieną. Dūrė tiesiai palei petį. Persižegnojau, galvoju – jau galas. Išgirdau, kaip kažką rusiškai suburbuliavo ir išėjo. Prasėdėjau šiene iki kitos dienos pavakario. Atėjo tos mergaitės ir tyliai sako:

– Rusai išvažiavo, gali išlįsti.

Bet aš išlįst jau nebegalėjau, kojos buvo tarsi paralyžiuotos. Jos man padėjo, nuėjom į kambarį, pavalgydino. Tą naktį dar pernakvojau, o kitą dieną išėjau ieškoti savo vyrų. Tuo metu jie telkėsi ties Galkaičiais, prie mano vyro tėviškės.

Mūsų susitikimas buvo nepaprastai džiaugsmingas, kadangi visi susitikom laimingai ištrūkę iš mirties nagų.

Į mišką išėjau 1947 metų vasarą ir partizanavau beveik 3,5 metų. Mano pagrindinis darbas miške buvo maisto ruošimas, tekdavo kiaurus drabužius lopyt. Kartais po mėnesį, po du slapstydavausi pas žmones, ištisai miške negyvenau. Daugiausia mūsų vyrai apsistodavo stovyklose, bunkerius rečiau naudojo. Žiemą pasiskirstydavom mažesnėmis grupėmis, tada daugiausia pas žmones laikydavomės. Vieną žiemą praleidom pas žmogų bunkeryje tarp Nemakščių ir Viduklės. Bunkeris buvo iškastas daržinėje po žemėmis.

Mano vyras Stasys Narbutas-*Saturnas*, *Apolinaras*, *Rytis* dar besimokydamas gimnazijoje dirbo partizanų ryšininku. Jis daug rašė į partizanų spaudą. Vėliau tiesiai iš gimnazijos išėjo į mišką. Paskutiniu metu buvo paskirtas KĘSTUČIO apygardos DUBYSOS tėvūnijos vadu.

Buvo išdavysčių. Čekistai, pamenu, užverbavo partizano Antano Laurinaičio-*Žeimelio* žmoną, kuri į išdavystes įtraukė ir savo vyrą. Kai jis miegojo, vyrai patikrino jo batus ir ten rado jo žmonos rašytą laiškelį. Tas laiškelis jį labai sukompromitavo. Taigi partizanai Laurinaitį ir jo žmoną sušaudė.

R. K. p a s t a b a: didelė tikimybė, kad Laurinaitis su žmona buvo čekistų provokacijos aukos. Apie tai plačiau aprašyta J. Kalvaičio prisiminimuose.

1950 metais pasiėmiau ryšininkės Grubliauskaitės pasą ir išvažiavau į Klaipėdą gimdyti.

Apolonija Šimkevičiūtė (MGB ag. ***Milda***) iš Raseinių taip pat buvo partizanų būryje. Iš pradžių ji irgi dirbo ryšininke, o kai ją išaiškino, pasitraukė į mišką. Jos pusseserė Elena Šimkevičiūtė (MGB agentė ***Valė***) gyveno Klaipėdoje. Ji pas ją buvo nuvažiavusi, apsižiūrėjo, kad tikrai čia galima apsistoti. Taigi ji mane palydėjo, abi nuvažiavome į Klaipėdą. Paguldė mane į ligoninę, pagimdžiau dukrytę ir netrukus sužinojau, kad mes atvažiavom tiesiai į čekistų nagus. Pasirodo, ta pusseserė buvo užverbuota. Ji gyveno kartu su mama Tilžės gatvėje. Elena surado man ir kūmą, kuris dirbo „Silvos“ fabrike meistru ar viršininku, ji irgi dirbo tame fabrike. Kaip supratau, tas kūmas – Adolfas Janulis (Jonyla) – irgi buvo užverbuotas. Ji pakvietė tokį, kokio reikėjo čekistams. Kūma buvo Apolonija.

Po krikštynų jie visi mus palydėjo. Išvykau traukiniu per Pagėgius. Kurį laiką tas kūmas su mumis palaikė ryšį, atveždavo mums rašomosios medžiagos. Po to Apolonija persikėlė į Klaipėdą, Janulis jai gavo darbą „Silvos“ fabrike. Jis mums aiškino, kad yra klaipėdiškis, pabėgęs iš Sibiro tremties.

Apolonija, kai tik susitikdavom, ėmė kalbint mane keist gyvenimo būdą, miške su vaikeliu ant rankų vargu ar išgyvensiu. Ji man pasakė:

– Atvažiuok į Klaipėdą, aš pakalbėjau su Januliu, tave pažadėjo priimt į darbą.

Nuvažiavau į Klaipėdą, apsistojau pas Šimkevičiūtę. Ji man nurodė nedidelį butuką, kurį išsinuomojau. Kurį laiką jame gyvenau niekur nedirbdama, kadangi Janulis neskubėjo manęs įdarbinti. Aš jau nebeturėjau iš ko mokėt už butą, baigėsi mano santaupos, o jis mane ramino:

– Tu nesirūpink, už butą mes sumokėsim.

O mano vyras paskutiniu metu labai blogai jautėsi, matyt, kas nors su plaučiais buvo negerai, nes labai prakaituodavo, skaudėjo šoną. Tada su tuo pačiu Januliu pasitarėm ir nutarėm, kad geriausia jam būtų pasitikrint sveikatą. O Bronius Živatkauskas-*Keršys*, mūsų būrio kovotojas, irgi buvo su užduotim atvažiavęs į Klaipėdą.

Čia tyku, ramu, tokie saugūs jaučiamės. Kaip buvo sutarta, atvažiavo mano vyras. Atvažiavo iš vakaro, o iš ryto ėjom į polikliniką. Tik išėjus iš buto, jis prisiminė, kad kažką užmiršo pasiimti, ir sugrįžo atgal. Aš palengva einu tolyn ir laukiu, kada jis mane pasivys. Tik staiga čiupo mane kažkas, prieš akis pamačiau tik sunkvežimio kėbulą, mane svieste į tą sunkvežimį įsviedė. Uždarė duris, ir viskas. Stasį irgi tuo pačiu metu paėmė. Turėjau

pasą, žinoma, fiktyvų, kurį tas pats Janulis buvo parūpinęs. Per vieną valandą surinko visus keturis: mane, vyrą Stasį, Apoloniją Šimkevičiūtę-*Audronę* ir *Keršį*, kadangi Janulis gerai žinojo, kur mes visi esame, jis buvo mūsų patikėtinis. Taip mes buvom čekistų atvilioti į Klaipėdą ir supakuoti. Atvežė mane į Klaipėdos saugumą, įmetė į rūsį ir prasidėjo tardymai.

Labai nebenoriu prisiminti šito tarpsnio, nes kankinimo būdai buvo patys sadistiškiausi. Mano krauju sienas ir grindis aptaškė. Kaip vėliau sužinojau, mano vyras buvo taip sumuštas, kad ant sėdmenų odos neliko, tiesiog gyva mėsa. Kankino panašiai kaip ir Ramanauską, išdraskė lytinius organus. Po mėnesio mus nuvežė į Kauną. Kai mane Kaune įmetė į kamerą, ten buvusios merginos paklausė, iš kur aš ir kokia mano pavardė. Pasakiau, kad Rutkauskaitė, ir visos nuo manęs nusisuko. Kaip čia yra, kodėl jos nusisuko? Praeina diena, dvi – jos su manim nesišneka. Paskui viena drąsesnė tiesiai šviesiai pasakė:

– Neapsimetinėk! Pas mus Rutkauskaitė jau buvo, tik vakar ją išleido. Pasakyk, kas iš tiesų tokia esi.

Kai joms išaiškinau, įrodžiau, tik tada jos suprato, kad ne su manim šnekėjo, o su apsišaukėle. Iš Kauno nuvežė į Raseinius.

Klaipėdos saugume mane ypač kankino vienas žydas. Spardė kojomis, galvą daužė, pasodindavo ant kėdės krašto ir liepdavo išsėdėt ištisą parą. Ypač kamavo nemiga, nes dažniausiai tardydavo naktimis. Raseiniuose išlaikė iki pat teismo.

Su Januliu teko dar susitikti apie 1977 metus. Tuo metu aš dirbau Šiaulių oro uosto kasoje. Matau – ateina du žmonės: vyras ir moteris. Vyras kažkur matytas, bet per daug į jį nekreipiu dėmesio. Paprašė bilietų į Sočį, aš paprašiau pasų, rašau išrašą, žiūriu – Janulis Adolfas. Man tik karšta pasidarė, pasižiūriu į jį – tas pats. Tik pasakiau, kad už poros valandų ateitų atsiimti bilietų. Pietų pertraukos metu parėjau į namus pavalgyti ir pasakiau savo vyrui (antram), kad kasoje pirko bilietus Janulis. Klausiu jo, ką man daryti, kaip pasielgti, nes po pietų ateis pasiimt bilietų.

– Nieko, visai nieko jam nesakyk, – pasakė vyras.

Bet bilietų atsiimt jis jau nebeatėjo, atsiuntė savo draugę ar žmoną, kaip šiandien pamenu, – Severova. Matyt, jis mane irgi pažino. Janulis Klaipėdos saugume dalyvavo mano tardymo metu. Jis sėdėjo šalia tardytojo ir liepdavo man prisipažinti viską, kaip buvo. Jei aš ką nuslėpdavau, tai jis primindavo. Toks buvo mano dukros krikštatėvis. Žinoma, gal ne savo valia...

Teisė mus visus keturis Pabaltijo karinis tribunolas, man davė 25-erius metus. Teismas tęsėsi tris dienas. Kai mano vyrui leido tart paskutinį žodį, jis pasakė:

– Aš noriu su žmona atsisveikint...

Teisėjas pasakė, kad leis, bet... Kai baigėsi teismas, jam skyrė mirties bausmę, čia pat salėje uždėjo antrankius ir jokių atsisveikinimų nebebuvo. Mirties bausme nuteisė ir Živatkauską. Mano vyrą ir Živatkauską vežė iš Raseinių kartu. Tuo pačiu etapu vežė ir Apoloniją, o mane paliko. Apolonija gavo 10 metų. Mus areštavo 1951 metais, rudenį buvo teismas, o sušaudė mūsų vyrus tik 1952 metų birželio 20 dieną Vilniuje.

Pirmiausia patekau į Taišeto lagerį, o ten jau mėtė iš vieno lagerio į kitą. Tarp Taišeto ir Irkutsko buvo daug lagerių, beveik visuose man teko pabuvot.

Kai nuvežė į lagerį, pirmus du mėnesius valiau tualetus, teko laužtuvu kapot sušalusias išmatas. Jau tiek prisiuosčiau tos smarvės, kad valgyt nebegalėdavau. Toks buvo pats pirmas „krikštas“. Prieš mus toje zonoje gyveno vyrai, o po jų atvežė mus, todėl pirmiausia ir reikėjo išvalyti jų paliktą mėšlą. Po to dvi vasaras šieną pjoviau, bulves kasiau, teko žėručio fabrike dirbti.

Į Lietuvą grįžau 1958 metais.

Dar lageryje būdama parašiau į Aukščiausiąją Tarybą Maskvoje, kad praneštų apie vyro likimą. Po kurio laiko gavau atsakymą, kad žuvo fronte prie Baikalo ežero. Tiesiog pasityčiojo iš manęs. O mano seseriai dar didesnę šunybę parašė.

Kai mane areštavo, mano dukrytei buvo aštuoni mėnesiai. Pradžioje ją buvau palikusi tokiai invalidei močiutei, o vėliau apie ją sužinojo mano tėvelio sesuo, kuri buvo netekėjusi ir gyveno Lioliuose. Ji nuvažiavo ir parsivežė tą mano kūdikėlį. Čekistai iškart apie tai suuodė, kvietė ją pasiaiškint, kodėl ji „banditų“ vaiką pasiėmė, visaip ją gąsdino, grasino. Ji mano dukrytę užaugino iki devynerių metų, kol grįžau iš lagerio.

Kai ką tik grįžusi iš Rusijos atėjau pas seserį, ji mus visas tris sustatė, atvedė mano dukrytę ir liepė jai pasirinkt tikrąją mamą. Reginutė net nesuglumusi iškart priėjo prie manęs. Atpažino iš nuotraukų, kurias jai siunčiau iš lagerio.

Iš N. Žemaitienės-Gaškaitės knygos „Žuvusiųjų prezidentas“

1950 m. KĘSTUČIO apygarda bandė išplėsti organizacijos tinklą į Klaipėdą. Tuo tikslu taip pat gydytis į Klaipėdą išvyko Birutės rinktinės Dubysos tėvūnijos štabo Organizacinio skyriaus viršininkas B. Živatkauskas-*Keršys* ir tėvūnijos vado S. Narbuto-*Apolinaro* žmona Stasė Rutkauskaitė, kuri laukėsi kūdikio. Ši kelionė buvo nesėkminga: MGB jiems „pakišo“ Adolfą Jonylą – agentą ***Naikauską***. 1950 m. gruodžio mėn. nieko blogo neįtardami partizanai priėmė agentą į savo tarpą: jis tapo OS nariu slapyvardžiu *Radvila*. Be šio agento, S. Narbuto žmoną sekė ir ją priėmusi gyventi Elena Šimkevičiūtė – MGB agentė ***Valė***. Tai buvo partizanų ryšininkės A. Šimkevičiūtės pusseserė. Apolonijos likimas buvo nelengvas: trėmimo metu jai pasisekė pasislėpti ir likti Lietuvoje, o jos tėvai buvo ištremti. Merginai pavyko nuslėpti savo kilmę ir įsitaisyti dirbti tarnaite Kaune pas čekistą D. Todesą. Tačiau 1949 m. ji buvo susekta ir užverbuota. Nebeturėdama išeities, Apolonija pradėjo slapstytis. Pussesere ji pasitikėjo.

Čekistams pavyko įgyvendinti savo planus: 1951 m. kovo mėn. buvo suimti S. Narbutas, B. Živatkauskas, S. Rutkauskaitė, A. Šimkevičiūtė. Sumaniai manipuliuodami Dubysos tėvūnijos vado žmona ir ką tik gimusia dukrele, čekistai privertė S. Narbutą parodyti DUBYSOS tėvūnijos bunkerius Paupynės miške. 1951 m. kovo 27 d. buvo sunaikinti du bunkeriai, žuvo dvylika partizanų, tarp jų – du Narbuto broliai. „Pamatėme liūdną vaizdą. Bunkeris sudegintas. Tik dar tebestovi apdegę kampiniai stulpai ir aplink dar yra po dvi pusiau apdegusias lentas, kurios iš šonų apipiltos žemėmis ir ant kurių buvo padėti narai, kaladės. <...> Bunkeris nedidelis – trys ant trijų metrų. Kieme irgi matosi sulaužytų ir sudaužytų jų gyvenimui reikalingų daiktų. Ir krūva pripjaustytų malkų. Tokios trumpos, per sprinduką. Matyt, kad dar ilgai galvoję gyventi“, – rašė įvykio vietą apžiūrėję kovos draugai. (1998, p. 244–245).

LYA (KGB arch.) Kauno MGB Valdyba 2N sk. Raseinių rajono agentūrinė byla Nr. 201; T. 1; „ZELIONYJE“. F. K-30; ap. 1; b. 636. Pradėta 1950 m. rugpjūčio 18 d.

Adaptuoti protokolų variantai.

R. K. p a s t a b a: Minimos vietovės – pagal minimo laikotarpio administracinį suskirstymą. Kaimų bei kitų vietovių pavadinimai, vardai, pavardės, slapyvardžiai tikslinti pagal kitus šaltinius.

N U T A R I M A S

(apie agentūrinės bylos sudarymą)

Nutarimą surašė Kauno srities, Raseinių rajono MGB 2N sk. oper. įgaliotinis, vyr. ltn. NOVOŽENOV, tvirtino Kauno MGB Valdybos vrš. plk. SINICYN, 1950 m. rugpjūčio 18 d.

Peržiūrint agentūrinę medžiagą: **Narbuto Stasio, Povilo; Petraičio Jono, Jono; Živatkausko Broniaus, Juozo, ir Rutkauskaitės Stasės, Vinco.**

<...> 1949 m. vasarą Raseinių r. teritorijoje, Kauno sr. susiorganizavo ir veikė ginkluota nacionalistinė „gauja“, vadovaujama „bandito“ Narbuto-*Saturno*.

„Gaują“ sudaro penki nariai: Narbutas, Petraitis, Živatkauskas, Rutkauskaitė ir „banditas“ slapyvardžiu *Sniegis* (vokietis gydytojas).

Visi pirmiau išvardytieji „banditai“ – ginkluoti šaunamaisiais ginklais, veda ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią teroro aktų keliu prieš sovietinį-partinį aktyvą (stribus) ir vietinius gyventojus, lojaliai nusiteikusius sovietų valdžiai, vykdo sovietinių įstaigų bei vietinių gyventojų plėšimus.

Agentūrinė byla užvesta pseudonimu „ZELIONYJE“.

Pasirašo: Raseinių r. MGB 2N sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

Raseinių r. MGB 2N sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN

MGB „P“ sk. vrš. kap. ISAIČIEV

MGB Valdybos 2N sk. vrš. mjr. OLEINIKOV

P A Ž Y M A

(naujai užvestai ag. bylai „ZELIONYJE“)

Agentūrinė byla užvesta nac. ginkluotai „gaujai“, vadovaujamai Narbuto-*Saturno*. „Gauja“ pavaldi BIRUTĖS rinktinės štabui, o pastaroji įeina į KĘSTUČIO apygardos sudėtį. Nurodytoji „gauja“ veikia Kauno sr., Raseinių r. teritorijoje, daugiausia buvusiame Viduklės vlsč. ir apyl. teritorijoje: Nemarčionių, Alaviniškių, Užumedžio, Jūkainių, Graužų, Lauksminiškės ir Paliepių kaimuose.

„Gaują“ sudaro šie „banditai“:

1. **Narbutas Stasys, Povilo-*Saturnas***, g. 1929 m. (kitur – 1926 m.) Galkaičių k., Raseinių r. Tėvai ištremti, būryje nuo 1949 m. Ginkluotas automatu PPŠ, pistoletu ir granatomis. Tiriamas pagal bylą-formuliarą Nr. 23343. Pradėta 1949 m. birželio 13 d.;

2. **Petraitis Jonas, Jono-*Našlaitis***, g. 1927 m. Graužų k., Viduklės vlsč., Raseinių r. BIRUTĖS rnkt. štabo narys. Būryje nuo 1948 m. kovo mėn. Ginkluotas automatu, pistoletu ir granatomis. Tiriamas pagal bylą-formuliarą Nr. 20124, pradėta 1948 m. gruodžio 14 d.;

3. **Živatkauskas Bronius, Juozo-*Keršys***, g. 1928 m. Didvėjų k., Raseinių r. Išsilavinimas – 6 kl. gimnazijos. Iki 1950 m. buvo šio būrio ryšininkas, po to pasislėpė nuo ėmimo į sov. armiją ir įsiliejo į partizanų būrį. Ginkluotas šautuvu, pistoletu ir granatomis. Tiriamas pagal bylą-formuliarą Nr. 30328, pradėta 1950 m. gegužės 29 d.;

4. **Rutkauskaitė Stasė, Vinco-*Aldona***, g. 1927 m. (kitur – 1926 m.) Jonušių k., Kelmės r. „Gaujos“ vado Narbuto žmona. Būryje nuo 1948 m. Ginkluota pistoletu ir gra-

nata. Šiuo metu dėl nėštumo išėjo iš būrio. Tiriama pagal bylą-formuliarą Nr. 21238, pradėta 1949 m. vasario 18 d.;

5. ***Sniegis*** (vokiečių tautybės). Apie jį kitų duomenų nėra. Ginkluotas automatu, pistoletu ir granatomis. Tiriamosios medžiagos nėra, kadangi neturime jokių kitų asmenybę nustatančių duomenų.

Pagal turimus agentūrinius-tardymo duomenis, Narbuto-*Saturno* vadovaujama „gauja" savo veiklos rajone turi gausią žvalgybinę rėmėjų bazę. Išaiškinti ir sekami šie ryšininkai:

1. **Sabonaitė Marcelė, Antano**, 23 m. amž. Gimusi Sujainių k, Raseinių r.;
2. **Venclovaitė Ona –** ryšininkė tarp būrio ir rnkt. štabo. Gyvena nelegaliai;
3. **Terečkaitė Jadvyga**, gyv. Viduklėje, Raseinių r.;
4. **Šartkus Bronius**, gyv. Šeštokynės k., Raseinių r.;
5. **Braniauskaitė Petrė-*Subata*, *Žarkytė***, 28 m. amž. iš Paalsio k., Raseinių r.;
6. **Lubaneckaitė Antanina-*Aksininė***, gyv. buv. Nemakščių vlsč., Skaudvilės r.;
7. **Grakulskis Kostas-*Žvangutis***, 25 m. amž. Gimimo vieta nenustatyta;
8. **Banytė Ona**, 30 m. amž., gyv. Didvėjų k., Raseinių r.;
9. **Barauskas Vytautas**, 27 m. amž., gyv. Graužų k., Raseinių r. Jo brolis areštuotas kaip „banditas";
10. **Klikna Leonas-*Kalis***, gyv. Viduklėje, dirba kooperatyve, nepatvirtintais duomenimis yra pogrindinės antisovietinės OS organizacijos vadovas;
11. **Jasiulytė Eugenija, Petro-*Rūta***, g. 1930 m. Jūkainių k., Raseinių r. (kitų tėvų dukra, ne Antaninos sesuo, buvo užverbuota – *J. A.*);
12. **Jasiulytė Antanina-*Žebenkštėlė***, g. 1930 m. Užumedžio k.;
13. **Marcinkaitė Ona, Stasio**, 21 m. amž., gyv. Trakiškių k., Raseinių r. („banditų" sugyventinė);
14. **Mockus Antanas, Stasio**, g. 1927 m. Tervainių k.;
15. **Lisanka-*Narūnas***, gyv. Sujainių k., Raseinių r.;
16. **Gedvilaitė-*Ramutė***, gyv. Blinstrubiškių k., Raseinių r.;
17. **Damavičius-*Beržas***, gyv. Graužų k., Raseinių r.;
18. **Bakaitis Kazys-*Erškėtis***, gyv. Jūkainių k.

R Ė M Ė J A I

1. **Barčas Bronius**, gyv. Paliepių k., Raseinių r.;
2. **Žečiubauskas Bronius**, gyv. Paverybio k., Raseinių r.;
3. **Maračiauskas Antanas**, gyv. Paliepių k.;
4. **Maračiauskas Pranas** ir jo žmona **Elena**, gyv. Paliepių k.;
5. **Antanavičius Ignas**, gyv. Lakštyčių k., kolchozo „Nacės Statyba" (taip originale) pirmininkas;
6. **Klikna Vincas**, gyv. Jūkainių k.;
7. **Jasiulis Jonas**, 20 m. amž., gyv. Jūkainių k.;
8. **Bucius Izidorius**, 30 m. amž., gyv. Jūkainių k.;
9. **Petrokas Adomas**, 60 m. amž., gyv. Bagamolų k.;

10. **Marcinkus Stasys**, gyv. Talkininkų k.;

11. **Staražinskis** (turi sūnų Stasį, g. 1932 m.), gyv. Bagamolų k., savo namuose laiko „banditų“ bunkerį;

12. **Kymantas Stepas**, 43 m. amž., gyv. Nemarčionių k.;

13. **Petraitis Jonas**, 40 m. amž., gyv. Paliepių k.;

14. **Šiškutė Bronė**, 30 m. amž., gyv. Anžilių k.;

15. **Truskauskas Povilas**, 39 m. amž., gyv. Burgaičių k.;

16. **Jakubauskas Jonas** (siuvėjas), siuva „banditams“ drabužius, gyv. Nemarčionių k.

<...> „Gauja“ kelia sau tikslą – tiesioginę ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią, terorizuoja vietinius gyventojus, lojaliai nusiteikusius sovietų valdžiai, užsiima sovietinių įstaigų plėšimu. Tokiu būdu Narbuto „gauja“ įvykdė šiuos teroro aktus:

1949 m. birželio 23 d. „gaujos“ dalyviai Blinstrubiškių k. nužudė valstietę, buvusio Viduklės vlsč., Raseinių r. gyventoją Kučmonienę Veroniką.

1949 m. liepos 5 d. buvo nužudytas kolchoznykas Bardauskas Petras, Izidoriaus, gyv. Didvėjų k.

1949 m. rugsėjo 22 d. Viduklėje išplėšta krautuvė.

1949 m. rugsėjo 18 d. Paliepių k. apiplėštas kolchozas „Puti Sovetov“ (sovietų kelias).

1950 m. sausio 9 d. Rimkiškių k. sunkiai sužeista gyventoja Stirbienė Stasė, Jono, ir apiplėštas jos ūkis.

1950 m. gegužės 15 d. iš pasalų nužudyti du Viduklės vlsč. MGB sk. „l. g.“ (stribai): Šimaitis ir Baltaduonis iš Pašešuvio k., Rasenių r.

Šios grupės sekime dirba šie agentai ir informatoriai: ***Nevėžis***, ***Dobilas***, ***Yla***, ***Dagilis***, ***Jakubauskas***, ***Kristina***, ***Nėman***, ***Galinskij***, ***Degtukas***.

Sekimas vyksta „banditų“ slapstymosi vietų nustatymo kryptimi, siekiant juos likviduoti ir išaiškinti jų žvalgybos bei rėmėjų bazę.

Būrio vado Narbuto-*Saturno* išaiškinimą vykdo Raseinių r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis, vyr. ltn. NOVOŽIONOV.

Pasirašo: LSSR Raseinių r. MGB sk. vrš. pplk. ISAIČEV

Raseinių r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

1950 m. rugpjūčio 2 d.

P L A N A S

Agentūrinių-operatyvinių priemonių Narbuto vadovaujamai „gaujai“

1950 m. rugpjūčio mėnesiui

Tvirtina: LSSR Raseinių r. MGB sk. vrš. ISAIČEV

Nemarčionių, Alaviniškių, Užumedžio, Jūkainių, Graužų, Lauksmiškės kaimų teritorijoje, buvusiame Viduklės vlsč., Raseinių r., LSSR veikia nac. ginkluota „gauja“, vadovaujama Narbuto, kuri pavaldi BIRUTĖS rnkt. štabui. „Gaują“ sudaro šie asmenys:

1. **Narbutas Stasys, Povilo-*Saturnas*** – būrio vadas;

2**. Petraitis Jonas, Jono-*Našlaitis*** – BIRUTĖS rnkt. štabo narys;

3. **Živatkauskas Bronius, Juozo-*Keršys***, eilinis partizanas;

4. **Rutkauskaitė Stasė, Vinco-*Aldona***, eilinė partizanė;

5. ***Sniegis***, eilinis prtz. (vokietis).

<...> Šios grupės tyrimui būtina atlikti šias priemones:

1. Agentūrą, dirbančią išaiškinant Narbuto grupę, pasiųsti į: „gaujos“ slapstymosi bei dislokacijos vietą, į grupės žvalgybos bei rėmimo bazę, į grupės judėjimo maršrutus ir į jos veikimo rajoną.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

2. Surinkti pilnus nustatomuosius duomenis visų „gaujos“ dalyvių ir užvesti „gaujai“ agentūrinę bylą.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV, duotas laikas iki 1950 08 10.

3. Pagal turimus duomenis, „banditka“ Rutkauskaitė yra „gaujos“ sudėtyje, pastojusi nuo „bandito“ Narbuto, po ko iš „gaujos“ pasitraukė ir šiuo metu slapstosi Klaipėdoje. Būtina surinkti visus turimus parodymus ir medžiagą dėl jos arešto įforminimo. Gavus sankciją jos areštui, važiuoti į Klaipėdą dėl jos neakivaizdaus suėmimo. Davus išskleistus parodymus ir jų užtvirtinimą, spręsti klausimą dėl jos verbavimo, siekiant išaiškinti Narbuto-*Saturno* grupę bei BIRUTĖS rnkt. štabą.

Vykdo: kap. PAŠIN; vyr. ltn. NOVOŽENOV

4. Išsiaiškinti kur ištremti „gaujos“ vado Narbuto tėvai ir visą jų gaunamą bei išeinančią korespondenciją paimti į PK (pašto kontrolė), kadangi tikėtina, jog Narbutas per ryšininkus savo šeimai siunčia materialinę pagalbą, kas būtina dėl Narbuto asmeninių ryšių išaiškinimo.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

5. Per agentūrą, dirbančią pagal šią „gaują“, nustatyti iš kur kilęs „banditas“ slapyvardžiu *Sniegis*, jo ir jo artimųjų duomenis, kad galima būtų užvesti operatyvinę įskaitą.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

6. „Banditas“ Živatkauskas-*Keršys*, bijodamas šaukimo į sov. armiją, 1950 m. pavasarį išėjo į Narbuto „gaują“. Jo tėvai šiuo metu gyvena Didvėjų k., buvusiame Viduklės vlsč.

Iškviesti Živatkausko tėvą ir per jį palenkti „banditą“ Živatkauską neakivaizdžiam susitikimui su oper. darbuotoju dėl jo įterpimo į Narbuto „gaują“, kaip vidinį agentą su užduotimi „gaujos“ „užvedimui ant operatyvinio-karinio smūgio“.

Nepasisekus įvykdyti šios priemonės, apgalvoti klausimą dėl „bandito“ Živatkausko sukompromitavimo ir jo „užvedimo ant pačių „banditų“ smūgio“, kaip neva „mūsų informatoriaus“.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

7. Turimais duomenimis, Tervainių k., Raseinių r. gyvena Mockus Antanas, g. 1927 m., anksčiau buvo šioje „gaujoje“, o šiuo metu su ja palaiko ryšį.

Atlikti Mockaus stebėseną, surinkti apie jį visą turimą medžiagą ir spręsti klausimą dėl jo verbavimo Narbuto „gaujai“ sekti.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

8. Neakivaizdžiai suimti Nateckaitę Bronę, Antano, g. 1931 m., gyvenančią Keidžių k., buvusiame Viduklės vlsč., apklausti ir spręsti klausimą dėl jos užverbavimo, kadangi, pagal mūsų turimą medžiagą, ji yra Narbuto ryšininkė ir ne kartą lankėsi jo „gaujos“ slapstymosi vietose.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

9. Areštuotas „banditas“ – KĘSTUČIO apyg. štabo vrš. Gedvilas parodė, jog jam žinoma asmeniškai apie buvusią Viduklės vlsč. pogrindinę antisovietinę organizaciją OS, kurios vadas yra 27–28 m. amž. vyriškis, dirbantis Viduklės parduotuvėje, akordeonistas, turi slapyvardį *Kaplys* ar *Kailis*.

Per šaltinius: ***Aldona***, ***Pšenica***, ***Aleksandrova*** ir kt. gyvenančius Viduklėje pasiteirauti, kas iš kooperatyvo darbuotojų groja akordeonu (atitinkamo amžiaus) ir paimti tokį aktyviam agentūriniam tyrimui, siekiant nustatyti jo priklausymą OS organizacijai ir spręsti jo verbavimo klausimą.

Vykdo: NOVOŽENOV, STAROSTIN

10. Areštuotasis „banditas“ Gedvilas apklausos metu parodė, jog Viduklės vlsč. gyvena „gaujos“ ryšininkai:

1. **Pisanka**-***Narūnas***, gyv. Sujainių k. ar Naukaimio k.;

2. **Gedvilaitė**-***Ramutė***, gyv. Blinstrubiškių k.;

3. **Domavičius**-***Beržas***, gyv. Graužų k. Jis yra ryšių punkto laikytojas tarp štabų apygardos bei rinktinių.

Nustatyti nurodytuosius asmenis, surinkti jų asmeninius ir juos charakterizuojančius duomenis ir per patikrintą agentūrą paimti aktyviam tyrimui, siekiant išaiškinti jų praktinę veiklą.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

11. Pagal turimą agentūrinę-tardymo medžiagą „praeina“ kaip aktyvi Narbuto ryšininkė Jasiulytė Antanina, gyv. Jūkainių k., buvusiame Viduklės vlsč., kuri buvo sulaikyta Raseinių apskr. MGB sk., davė smulkius parodymus, bet dėl blogos sveikatos buvo paleista.

Organizuoti neakivaizdų susitikimą su Jasiulyte Antanina, pertardyti ją, ištraukti iš jos pilnai prisipažįstamus parodymus, po to užverbuoti dėl Narbuto-*Saturno* „gaujos“ sekimo.

Vykdo: vyr. ltn. NOVOŽENOV

12. Taip pat vykdyti operatyvines-karines priemones. 1. Šaltinių duomenis: ***Dobilo***, ***Ylos***, ***Kristinos*** ir ***Nemuno***, Narbuto „gauja“ tankiai slapstosi miškuose: Jūkainių (koord. 2246, 2247) ir Puišių (koord. 2645). Šiuose miškų masyvuose bei slaptaviečių vietose, kur tikimasi „banditų“ judėjimo, periodiškai praktikuoti pasalų išdėstymą.

Pasirašo: Raseinių r. MGB 2N sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

Sutinka: Raseinių r. MGB vrš. pavad. kap. PAŠIN

P A Ž Y M A

Raseinių apskr. teritorijoje veikia prtz. BIRUTĖS rnkt. štabas, kurį sudaro 5 prtz. ir kurie sekami pagal agentūrinę bylą „ZVERAG“ Nr. 698.

1949 m. birželio 27 d. čekistinės-karinės operacijos metu ši rinktinė buvo likviduota.

1949 m. rugpjūčio mėn. KĘSTUČIO apyg. vado įsakymu buvo sudarytas naujas rnkt. štabas iš 9-ių partizanų:

1. BIRUTĖS rnkt. vadas – **Labanauskas Krizostomas**, g. 1924 m. Kelmės gimnazijos mokytojas, slapyv. ***Justas*** (vokiečių kalbos dėstytojas). 1949 m. įstojo į prtz. būrį. 1949 m. pervestas į rnkt. štabą, kur dirba rnkt. štabo viršininku;

2. **Petraitis Jonas-*Patrimpas***, Graužų k. gyv.;

3. **Dervinskas Juozas, Antano-*Vilius***, g. 1915 m. Šeštokynės k., Viduklės vlsč.;

4. **Vaitkevičius Bolius** (**Boleslovas**)-***Tetušis***, g. 1880 m. Viduklėje (žuvęs). Jo sūnus – **Vaitkevičius Romas, Boleslovo-*Dangutis*, *Kilpa***, g. 1927 m. Viduklėje;

5. **Antanavičius Antanas-*Žemaitis***, gyv. Alėjų k., Raseinių vlsč. ir apskr.;

6. **Narbutas Stasys, Povilo-*Saturnas*, *Apolinaras*, *Rytas***, g. 1926 m. Galkaičių k., Viduklės vlsč., partizanų Rajono vadas;

7. **Janušas Antanas-*Skudutis***, g. 1925 m. Kalniškių k., Nemakščių vlsč.;

8. **Laurinaitis Antanas, Kazio-*Žeimelis***, g. 1916 m. Legotiškės k., Nemakščių vlsč.;

9. **Navickas Alfonsas-*Genutis***, g. 1929 m. Alaviniškių k., Viduklės vlsč.

BIRUTĖS rnkt. sudaro 3 prtz. grupės.

I-oji grupė – Milerio-*Aliaus*, kurią sudaro 10 prtz., veikia Raseinių r. teritorijoje:

1. Grupės vadas – **Mileris Benadas, Antano-*Tomas*, *Alius***, g. 1918 m. Ražaičių k., Girkalnio k. apylinkėje, Raseinių r. Būryje nuo 1946 m.;

2. **Tverkus Ipolitas, Vinco-*Vidas***, g. 1927 m. Žuveliškės k., Raseinių r. Būryje nuo 1946 m.;

3. **Laurinaitis Antanas, Jono-*Algimantas***, g. 1924 m. Žuveliškės k. Būryje nuo 1949 m.;

4. **Karpis Juozas, Stepono-*Uosis***, g. 1907 m. Kniečių k., Šimkaičių vlsč., Raseinių r.;

5. **Armonas Antanas, Antano-*Zubrys***, g. 1927 m. Girkalnio vlsč. (Norvėnų k.?), Raseinių r. Būryje nuo 1947 m.;

6. **Pluščiauskas Leonas, Silvestro-*Zaunys***, g. 1927 m. Gervinių k., Raseinių r. Būryje nuo 1947 m.:

7. **Šabliauskas Jonas, Jeronimo**-***Aras***, g. 1925 m. Diekaimio k., Betygalos vlsč.;

8. ***Vasaris*** – eilinis partizanas;

9. **Sadykov Šakir-*Vargūnas***. Areštuotas Raseinių apskr. MGB sk. 1950 m. balandžio mėn.;

10. **Bagaslauskas Antanas-*Žilvitis***. Areštuotas Raseinių apskr. MGB sk. 1950 m. gegužės mėn.

II-oji grupė – Narbuto-*Saturno*. Veiklos rajonas – Viduklės vlsč., Raseinių apskr. Ją sudaro šie partizanai:

1. **Narbutas Stasys-*Saturnas***;

2. **Petraitis Jonas-*Našlaitis***;

3. **Živatkauskas Jonas**-***Balandis***;

4. **Rutkauskaitė-Narbutienė Stasė-*Aldona***;

5. ***Sniegis*** (vokietis).

III-ioji grupė – Milkinto Juozo-*Maršalio*. Veiklos r. – buvęs Nemakščių vlsč., Raseinių apskr. teritorija. Šiuo metu – Skaudvilės r., Klaipėdos sritis.

1. **Milkintas Juozas-*Maršalis***;

2. **Šležas Steponas-*Žvangutis***;

3. **Janušaitė-Milkintienė Jadvyga-*Ramunė***;

4. **Grakulskis Kazys-*Gusaras***;

5. **Šležas Aleksas, Petro**;

6. **Milkintas Stasys-*Liepa***.

Be to, Viduklės vlsč. teritorijoje dislokuojasi du partizanai-vienišiai iš likviduotos *Rukštelio* grupės:

1. **Jucius Zenonas, Viktoro-*Kalvis***, g. 1919 m. Peldžiūnų k., Girkalnio vlsč., Raseinių r.;

2. ***Julius*** – eilinis partizanas.

P L A N A S

Agento ***Neman*** įterpimui į Narbuto-*Saturno* būrį

I. Įterpimo tikslas. Į *Saturno* „gaują“ įterpti agentą ***Neman***, siekiant ją išaiškinti, nustatyti jos dislokacijos vietą bei pasislėpti dėl pilno jos sunaikinimo, taip pat išaiškinant ryšininkus, rėmėjus ir pagrindinę antisovietinę organizaciją.

II. **P. Parengtinės priemonės ir perėjimas į nelegalią padėtį**. Agentas ***Neman*** yra šaukiamojo amžiaus, 1950 m. pavasarį jis turėjo būti pašauktas į sov. armijos eiles, bet dėl ligos (dėl apendicito) jam šaukimas atidėtas, kas gali būti priežastimi dėl jo pasitraukimo į partizanų būrį, jam pakartotinai gavus šaukimą į sov. armiją. Tam tikslui būtina jam paruošti šaukimą į armiją.

Ag. ***Neman*** rugpjūčio mėn. pranešė, jog Kutninkų k. gyvenantis Lisauskas Andrius pasiūlė jam pirkti pistoletą su šoviniais. Ag. ***Neman*** iš anksto būtina pagarsinti tarp ryšininkų: Jasiuliui, Jasiulytei Antaninai, Soročkai ir kitiems, po to kartu su Jasiuliu B. nueiti pas Lisauską įsigyti tą pistoletą taip, kad apie tai sužinotų „banditai“.

Netrukus, agentui įsigijus pistoletą, per karinį komisariatą ir sov. organus agentui ***Neman*** įteikti šaukimą į sov. armiją, po ko agentas pereina į nelegalią padėtį ir ima slapstytis pas ryšininkus Jasiulį Bronių ir Soročką.

Vykdo: Raseinių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN ir vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

III. Įterpimas į būrį. Po ag. ***Neman*** perėjimo į nelegalią padėtį, pradėti jo aktyvią paiešką, ruošti pasalas prie jo namų MGB kariuomenės pajėgomis ir nustatytu laiku agentas turi prieiti prie namo su ryšininku Jasiuliu, kur gyvena jo žmona ir patekti į pasalą.

Agentas turi bėgti ir atsišaudyti, o pasalaujantys kareiviai turi atidengti ugnį ir jį persekioti, bet agentas su ryšininku Jasiuliu spėja pasislėpti.

Susišaudymo metu agentas ***Neman*** „sužeidžia“ vieną kareivį („sužeistąjį“ kareivį tiksliai prainstruktuoti, kaip jis turėtų elgtis po „sužeidimo“).

Po kareivio „sužeidimo“, tarp gyventojų sukelti triukšmą, mobilizuoti arklį „sužeistajam“ kareiviui pristatyti į Viduklę, bet pristatymą uždelsti, iššauti seriją raketų, siekiant iškviesti mašiną „sužeistajam“ kareiviui, likusiems tęsti paiešką.

Po šios kombinacijos įvykdymo, agentas ***Neman*** privalo pranešti Jasiuliui, jog dabar laisvai jis gyventi negali, jam belieka tik stoti į partizanų būrį, prašo Jasiulio surengti jam susitikimą su būrio vadu Narbutu, kad jis galėtų jį priimti į savo būrį.

Gavęs sutikimą, ag. ***Neman*** išeina kartu su „banditais“ (apie ag. ***Neman*** elgesį su „gaujos“ vadu Narbutu, jo buvimo metu „gaujoje“, prainstruktuoti).

Vykdo: MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN ir to paties rajono MGB vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

IV. Ryšys su ag. *Neman*. Kaip nustatyta iš asmeninio pokalbio su ag. ***Neman***, pastarasis visiškai pasitiki savo žmona. Iki ag. ***Neman*** pervedant į nelegalią padėtį, būtina atlikti neakivaizdų susitikimą su jo žmona ir, dalyvaujant pačiam ag. ***Neman***, užverbuoti ją kaip agentę-ryšininkę.

Pats geriausias būdas, organizuojant agento ryšį su žmona, panaudoti ryšininką Jasiulį Bronių.

Ag. ***Neman***, prieš išeidamas į partizanų būrį, susitars su Jasiuliu, kad jis padėtų žmonai ūkiniuose darbuose. Mūsų užduotimi ag. ***Neman*** vykdys susitikimus su Broniumi Jasiuliu ir per jį su savo žmona.

Ryšį ag. ***Neman*** su žmona atidirbinėti susitikus atskirai. Be asmeninių ryšių, parinkti 2–3 slaptavietes, apie kurias privalo žinoti ag. ***Neman*** ir jo žmona.

Vykdo: rajono MGB sk. vrš. pavaduotojas kap. PAŠIN ir to paties rajono MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

Gavus duomenis iš agento Neman ir jo ryšininkės žmonos, numatyti tolimesnes priemones.

Pasirašo: Raseinių r. MGB 2N sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

Sutinka: Raseinių r. MGB sk. vrš. pplk. ISAIČEV

Kauno sr. MGB Valdybos 2N sk. vrš. mjr. OLEINIK

CHARAKTERISTIKA

Informatoriaus ***Neman*** asmens byla Nr. 44650

Informatorius ***Neman*** P užverbuotas 1949 m. kovo 10 d.

1948 m. liepos 17 d. ag. ***Neman*** P buvo išvestas į neakivaizdų susitikimą su oper. darbuotoju ir apklaustas. Apklausos metu ag. ***Neman*** P davė parodymus apie eilę „gaujos“ ryšininkų bei rėmėjų, pavyzdžiui, apie ryšininką Tolių Vladą-*Pirmininką*, Jasiulį Bronių ir kt.

Toliau ***Neman*** P davė reikšmingos medžiagos apie ryšininkus bei rėmėjus, dėl ko jis ir buvo mūsų užverbuotas informatoriumi ***Neman*** P.

Per visą darbo laiką su MGB organais, ag. ***Neman*** išaiškino eilę „banditų“ ryšininkų ir rėmėjų. Patikrinimo keliu per kitą agentūrą bei duomenis gautus tardymų metu viskas pilnai pasitvirtino.

Pagal informatoriaus ***Neman*** duomenis buvo užverbuotas agentas ***Vėjas***, užvesta byla-formuliaras *Saturno* ryšininkei Jasiulytei Antaninai.

Užvestas parengtinis agentūrinis tyrimas „gaujos“ ryšininkei Jasiulytei Eugenijai ir agentūrinė byla „ZELIONYJE“ Narbuto-*Saturno* „gaujai“.

Darbe su MGB organais ag. ***Neman*** parodė save iš teigiamos pusės. Darbą supranta, dirba noriai, rodo iniciatyvą, išradingumą, laikosi konspiracijos, į susitikimus atvyksta sąžiningai ir sistemingai pristato turimą medžiagą, rodo operatyvinį dėmesį.

Toliau gali būti naudojamas kaip agentas.

Pasirašo: Raseinių r. MGB sk. vrš. pplk. ISAČEV

Raseinių r. MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PRIŠČENOV

P A Ž Y M A

Pagal agentūrinę medžiagą, gautą iš informatoriaus ***Neman*** P, darbinė byla Nr. 44650

Informatorius ***Neman*** P užverbuotas 1949 m. kovo 10 d. Per visą bendradarbiavimo laiką su MGB organais informatorius ***Neman*** P pristatė šiuos nedidelius charakteringus pranešimus:

1949 m. vasario 7 d., dar iki užverbavimo ***Neman*** P pranešė, jog jis aplankė Užrūdžio k., Viduklės vlsč. gyvenantį Sabaliauską Joną. Pas Sabaliauską dirba darbininkas, su kuriuo kalbėdamas šaltinis nustatė, jog pas Sabaliauską lankosi Petraičio „gauja“, kuriam jis teikia materialinę pagalbą. Šaltinis (ag. ***Neman***) nustatė, jog Sabaliauskas pas save ilgai laikė sužeistą partizaną. Šis darbininkas vardu Jonas papasakojo, jog partizanai jam davė užduotį nustatyti kada į Viduklę atvažiuoja kareiviai, kiek ir kokia kryptimi jie juda ir nedelsiant jiems-partizanams apie tai pranešti.

1949 m. kovo 16 d. ***Neman*** P pranešė: Tolius Romas – Tukių k. gyventojas šaltiniui papasakojo, jog Viduklės miestelyje yra „l. g.“ (stribas), kuris palaiko ryšį su partizanais ir prtz. perduoda visą reikalingą informaciją. Šis stribas informaciją perduoda per savo brolį, kuris gyvena Tukių k.

1949 m. gegužės 31 d. šaltinis pranešė, jog Bagamolų k. gyvenantis Jasiulis Bronius yra „gaujos“ ryšininkas, iš kurio jis gavo pasitikėjimą ir per jį nustatė, jog Jūkainių k., Viduklės vlsč. apylinkės pirmininkas Rubrinas yra aktyvus „gaujos“ rėmėjas.

1949 m. balandžio 25 d. šaltinis pranešė, jog užmezgė gerus santykius su Talkininkų k. gyventoju Globiu Pranu, kuris papasakojo, jog jo pusbrolis Globys, susidūrimo metu su kareiviais, buvo sužeistas, o vėliau mirė. Anžilių k., Viduklės vlsč. partizanui Globiui buvo suorganizuotos laidotuvės, laidojo jį su Viduklės kunigo palaiminimu kapinėse.

Pasinaudodamas gerais santykiais su ryšininku Jasiuliu Broniumi, ag. ***Neman*** išaiškino eilę „banditų“ rėmėjų, pavyzdžiui: Jasiulį iš Jūkainių k.; Globį; Pocių; Sabaliauską ir kt. Per Jasiulį Br. ag. ***Neman*** nustatė „gaujos“ judėjimo kelius bei orientacines jų slapstymosi vietas.

1949 m. liepos mėn. Jasiulis Br. šaltiniui papasakojo, jog „banditas“ Petraitis domisi šaltiniu ir davė Jasiuliui užduotį – stebėti šaltinį, kas jis per žmogus, ir kad Jasiulis apie šaltinį pareiškė gerus atsiliepimus. Tai šaltiniui žinoma iš paties Jasiulio ir iš „bandito“ Petraičio.

1950 m. ag. ***Neman*** pranešė, jog 1950 01 25 pas šaltinį į butą atėjo „banditas“ Petraitis ir pasakė šaltiniui, kad jis apsirengtų ir kartu su Petraičiu važiuotų arkliu. Kieme stovėjo pakinkytas arklys. Šaltiniui su „banditu“ Petraičiu nuvažiavus pas Rimkiškių mokyklos viršininką, ten susitiko „banditą“ Pluščiauską Praną-*Altorą*. Šaltinis stovėjo sargyboje, o „banditai“ suėjo į mokyklą, kur vyko šokiai ir ten jie šoko su savo ryšininkėmis: Jasiulyte Antanina (Antose) ir Marcinkaite Ona iki 5 val. ryto. Po to su šiomis ryšininkėmis išvažiavo į Jūkainių k., o šaltinį paleido į namus.

1950 m. vasario 17 d. ag. ***Neman*** pranešė, jog susitikimo metu su „gaujos“ vadu Petraičiu, pastarasis pareiškė, jog jie ruošia Rimkiškių rinkiminio punkto užpuolimą, bet užpuolimas buvo sulaikytas iš mūsų pusės priimtomis priemonėmis.

Netrukus pas šaltinį ir vėl arkliu atvyko trys „banditai“: Petraitis, *Altoras* ir *Sniegis* ir beveik visą naktį pas šaltinį pijokavo.

1950 m. liepos 10 d. šaltinis pranešė, jog Raudondvario k., Raseinių r. pradinės mklos patalpose yra pogrindinis „banditų“ bunkeris. Įėjimas į tą bunkerį iš indų spintos, bet šiuo metu „banditų“ ten nėra.

Ag. ***Neman*** turi pranešti kada šiame bunkeryje bus „banditai“ ir tik tada šis bunkeris bus atidarytas.

1950 m. rugpjūčio 31 d. ag. ***Neman*** pranešė, jog šiuo metu „gaujos“, veikiančios buv. Viduklės vlsč., sudėtis tokia:

Vadas „gaujos“ – Petraitis Jonas-*Našlaitis*; Pluščiauskas Pranas-*Altoras*; „banditas“ – vokietis gydytojas *Sniegis*; Danusas Petras-*Bijūnas*; Bakaitis Kazys-*Ąžuoliukas*.

Agento ***Neman*** žinomi šie ryšininkai: Saročkaitė Antanina (Antosė); Saročka; Globienė Stasė; Jasiulis Bronius; Stonys Jonas.

Jasiulis Bronius ir Globys 1950 m. liepos mėn. šaltiniui pasakojo, jog Jūkainių miške, Raseinių r., arti eigulio Jasiulio namų yra požeminis bunkeris 8-iems „banditams“. Ant bunkerio dangčio pasodinta eglutė.

1950 08 25 Jasiulis Bronius perspėjo ag. ***Neman***, jog artimiausiu metu pas šaltinį ateis būrio vadas Petraitis Jonas ir bus pokalbis dėl šaltinio galimybės stoti į prtz. būrį, kadangi jis dabar turi būti pašauktas į sov. armiją.

Susitikimo metu šaltinis pareiškė, jog jam Kutininkų k. Lisauskas Andrius pasiūlė pirkti pistoletą ir šovinių. Toliau šaltinis praneša, jog „gaujos“ vadas Petraitis jau anksčiau per ryšininkus siūlė šaltiniui neiti į armiją, o stoti į partizanų būrį.

Pažymą surašė: Raseinių r. MGB 2N sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. NOVOŽENOV

P L A N A S

Agentūrinių-operatyvinių priemonių paieškai ir likvidavimui KĘSTUČIO apyg. BIRUTĖS rnkt. štabo ir jo apsaugos būrio, vadovaujamo *Saturno*, 1950 m. spalio ir lapkričio mėn.

Agentūrinės bylos: „SARANČA“ Nr. 927 ir „ZELIONYJE“ Nr. 205

Tvirtina: Kauno sr. MGB Valdybos vrš. plk. SINICYN, 1950 m. spalio 20 d.

<...> Ag. ***Neman***, sutinkamai pagal MGB Valdybos patvirtintą planą, pervestas į nelegalią padėtį dėl įterpimo į BIRUTĖS rnkt. apsaugos būrį, vadovaujamą *Saturno*.

Ag. ***Vėjo*** duomenimis nustatyta, jog ag. ***Neman*** į prtz. būrį jau įsiterpė. Sutinkamai su pažymėtomis priemonėmis plane dėl ***Neman*** užšifravimo, atlikti jo aktyvią paiešką tarp giminaičių, ryšininkų bei rėmėjų.

Tuo pačiu metu per agentą-ryšininką (jo žmoną) ag. ***Leliją*** nustatyti jo padėtį „gaujoje“ ir galimybes dėl jos užvedimo operatyviniam sunaikinimui.

<...> 1949 m. rugsėjo mėn. agento statusu užverbuota Antanavičiaus būrio vidine agente ***Milda***.

Ag. ***Milda*** (Šimkevičiūtė Apolonija-*Audronė*) 1948 m. pasislėpė nuo ištrėmimo ir išėjo į prtz. būrį, kuriame išbuvo iki 1948 m. rudens. Sulaikyta Kaune, ***Milda*** prisipažino apie savo „banditinę“ veiklą ir noriai sutiko užsiverbuoti. Jai buvo duota užduotis grįžti į partizanų apsaugos grupę BIRUTĖS rnkt., nustatyti štabinių slapstymosi vietas, apie ką vėliau pranešti mums dėl karinės operacijos vykdymo.

Ag. ***Milda*** sutiko grįžti į „gaują“, pareiškusi, jog jai nesunku bus įvykdyti šią užduotį, kadangi turinti artimus ryšius su BIRUTĖS rnkt. štabo nariu Antanavičiumi.

Po verbavimo ag. ***Milda*** neilgai buvo Narbuto-*Saturno* būryje, o po to su Narbuto žmona Rutkauskaite iš būrio išėjo ir slapstėsi Klaipėdoje.

Š. m. rugpjūčio mėn. buvo gauta sankcija Rutkauskaitės areštui, bet jos sulaikymas, vadovaujantis Klaipėdos MGB Valdybos įsakymu, buvo uždraustas dėl operatyvinių išskaičiavimų.

Šiuo metu „banditka“ Rutkauskaitė ir vėl yra Narbuto „gaujoje“ ir palaiko ryšį su mūsų ag. ***Milda***, kuri iki šio laiko tebegyvena Klaipėdoje.

Ag. ***Mildą*** gerai žino rajono sk. oper. darbuotojai. Paskutiniu metu būtina nuvažiuoti į Klaipėdą, neakivaizdžiai suimti ag. ***Mildą*** ir pristatyti į Kauną, demaskuoti ją, kaip išdavikę, perverbuoti, verbavimą užtvirtinti areštais ir iš naujo pasiųsti sekimui BIRUTĖS rnkt. štabo dalyvių: Antanavičiaus ir apsaugos būrio viršininko Narbuto-*Saturno*.

Vykdo: MGB Valdybos 2N sk. 2-ro poskyrio vrš. pavad. vyr. ltn. PODKOMENSKIJ ir MGB sk. oper. įgaliotinis ltn. BICON. Laikas vykdymui iki 1950 11 05.

<...> Ag. ***Vėjas*** yra BIRUTĖS rnkt. vado Kurtinaičio meilužė, apie ką žino ir rnkt. štabo „banditai“. Ag. ***Vėjas*** pranešė, jog BIRUTĖS rnkt. štabo narys Janušas-*Skudutis* jai davė užduotį surasti sūnų žuvusio 1949 m. rinktinės vado Kurtinaičio ir laikinai jį paimti pas save auklėjimui.

Kurtinaičio Edmundo-*Kalniaus* sūnus Algis, 8 m. amž., yra pas mūsų agentą ***Žibutę***.

Organizuoti Kurtinaičio sūnaus perdavimą agentei ***Vėjas***. Sūnaus perdavimo planą sudaryti atskirai. Per ag. ***Vėjas*** Kurtinaičio sūnų panaudoti kaip masalą štabo „banditams“, turint tikslą nustatyti „banditų“ slapstymosi vietas ir juos likviduoti.

Vykdo: PAŠIN ir DANIUKOV. Laikas vykdymui iki 1950 10 30.

<...> Ag. ***Smelyj*** pranešė, jog po jo „naparniko“ agento ***Lakštingalos*** išėjimo į sov. armiją, jis užėmė ryšį su BIRUTĖS rnkt. štabo ryšininku Margiu Vytautu-*Mėnuliu*.

Ryšium su paeiliniu Margio Vytauto šaukimu į sov. armiją, pastarasis papasakojo, jog jis susitarė su BIRUTĖS rnkt. štabo vadovybe, tuo atveju, jeigu jį netikėtai pakviestų į armiją, vietoje savęs jis ryšininku paliktų Milašauską Antaną, g. 1929 m., o vietoje ryšininko Steponaičio-Švogerio – Ališauską Vladą, g. 1927 m., gyvenantį Mažučių k., Kelmės r.

Pokalbio metu su Margiu ag. ***Smelyj*** turi išsakyti pageidavimą pasilikti rinktinės ryšininku. Pokalbiui paprašyti Margį kartu su juo susitikti su BIRUTĖS rnkt. štabo vadovybe. Tuo pačiu metu per Margį agentui ***Smelyj*** palengva susipažinti su naujai paskirtais ryšininkais Milašausku ir Ališausku, per kuriuos nustatyti BIRUTĖS rnkt. štabo dalyvių slaptavietę dėl karinės operacijos vykdymo ir dėl jų likvidacijos.

Vykdo: PAŠIN ir BICON. Laikas vykdymui iki 1950 11 20.

<...> 1950 m. gegužės mėn., slėpdamasis nuo šaukimo į sov. armiją, į ginkluotą „gaują“ dengiančią BIRUTĖS rnkt. štabą, vadovaujamą *Saturno*, įstojo Danusas Petras, Povilo-*Bijūnas*, g. 1928 m. Iki išėjimo į „gaują“ gyveno Kutininkų k., Raseinių r.

Iš agentų ***Neman*** ir ***Dagilis*** žinoma, jog „banditai“ Danusui siūlė legalizuotis. Danuso žmona turi du vaikus, materialiai gyvena sunkiai.

Atlikti neakivaizdų susitikimą su Danuso žmona ir jai pasiūlyti išvesti savo vyrą į neakivaizdų susitikimą su oper. darbuotoju, įspėjant ją, jog vyro atsisakymas atvykti į pokalbį su juo, užtrauks jai ir visai šeimai rimtų pasekmių. Žmonos pasiūlymas dėl neakivaizdaus susitikimo su MGB darbuotoju, taip pat „banditų“ pasiūlymas dėl jo legalizacijos, gali būti jo priimtas ir jis sutiks eiti neakivaizdinio pokalbio su MGB darbuotoju. Tuo atveju įforminti jo verbavimą ir palikti „gaujoje“ kaip vidinį agentą, o jo ryšiui su MGB organais užverbuoti jo žmoną.

Vykdo: PAŠIN ir NOVOŽENOV. Laikas vykdymui iki 1950 11 20.

<...> Iš agentūrinės-tardymo medžiagos žinoma, jog Soročkaitė Jadvyga (Jadzė), Mataušo, pagal vyrą – Šatkienė (originale – Šartkienė). Jos vyras tarnauja sov. armijoje, palaiko ryšį su „banditu“ Grakulskiu Kaziu-*Gusaru* (žuvęs 1950 m. rugsėjo mėn.), gydė jį, aprūpino maisto produktais, susitikinėjo su kitais Narbuto „gaujos“ dalyviais. Po to, kai žuvo Grakulskis, areštuoti ryšininkai: Šimonis, Radavičius, Jocius ir kt. davė parodymus prieš Soročkaitę-Šartkienę apie jos ryšius su Narbuto-*Saturno* „gauja“.

Neakivaizdžiai suimti Soročkaitę-Šartkienę, ištardyti ir, gavus atvirus parodymus, užverbuoti, verbavimą užtvirtinti areštais pagal jos parodymus, priešingu atveju įforminti medžiagą areštui.

Vykdo: PAŠIN ir NOVOŽENOV. Laikas vykdymui iki 1950 11 10.

Pasirašo: Raseinių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN

Sutinka: Raseinių r., MGB sk. vrš. pplkn. ISAČEV

Kauno sr. MGB Valdybos 2N sk. vrš. mjr. OLEINIKOV

A K T A S

1951 m. spalio 6 d. Raseiniai

Mes, toliau pasirašę, Raseinių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. PAŠIN, to paties MGB sk. oper. įgaliotinis ltn. BICON, 2-o diviziono 6-os komandos vadas vyr. ltn. EVSEENKO, „l. g.“ (stribų) būrio vadas KABANOV, šiandien sudarėme šį aktą:

1951 m. spalio 5 d. pagal gautus duomenis iš Raseinių r. MGB sk., Linkių miške, šalia Anusinėlių k. (gal Anulyno k.?), buv. Viduklės vlsč., Raseinių r., Kauno sr. MGB kariuomenės pajėgomis, Raseinių r. MGB „l. g.“ (stribų) pajėgomis buvo atlikta čekistinė-karinė operacija, kurios metu nušauti du „banditai“.

Atpažinimo metu nustatyti abu žuvusieji:

1. **Skačkauskas Vincas-*Regimantas***, BIRUTĖS rnkt. štabo narys ir KĘSTUČIO apyg. vado pavaduotojas;

2. **Janušas Antanas-*Skudutis***, buvęs BIRUTĖS rnkt. štabo narys, DUBYSOS rajono vadas, paskutiniu metu buvo vedlys-ryšininkas tarp KĘSTUČIO apyg. ir BIRUTĖS rnkt.

Iš žuvusiųjų išimta:

1. Rusiški šautuvai – 2 vnt.

2. Pistoletas TT – 1 vnt.

3. Šoviniai įvairūs – 75 vnt.

4. Kompasas – 1 vnt.

5. Žiūronai – 1 vnt.

6. „Banditų“ dokumentai.

Iš mūsų pusės – žuvęs Raseinių r. MGB „l. g.“ (stribas) Karpius Leonas, Jono; sužeistas „l. g.“ (stribas) Šveitys Zigmas. Pastarajam vietoje suteikta medicininė pagalba, po ko pasiųstas į Raseinių ligoninę. Žuvusiųjų „banditų“ lavonai, išimti ginklai pristatyti į Raseinių MGB skyrių.

Pasirašo: (visi sudarę šį aktą) PAŠIN, BICON, EVSEENKO, KABANOV

A K T A S

1949 m. birželio 27 d. Raseiniai

Mes, toliau pasirašę, Raseinių apskr. MGB sk. vrš. pavad. ISAIČEV; MGB SGP štabo 2/273 kariuomenės vyr. ltn. TALIŠEVSKIJ; MGB SGP štabo 2/273 kariuomenės vyr. felčeris vyr. ltn. KONIANIN; Raseinių apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis ltn. VOLKOV; Raseinių vlsč. MGB sk. vrš. ltn. DANIUKOV; MGB 2/273 kariuomenės eilinis BURILIN; „l. g.“ (stribas) ARNASTAS, sudarėme šį aktą apie tai, jog 1949 m. birželio 27 d. pagal Raseinių apskr. MGB sk. gautus duomenis, buvo atlikta čekistinė-karinė operacija Raseinių vlsč. ir apskr. Pakapurnio k. MGB SGP kariuomenės 2/273 garnizono, „l. g.“ ir kareivių – iš viso 30 pajėgomis, vadovaujant Raseinių apskr. MGB sk. vrš. pavad. ISAIČEV'ui ir MGB SGP 2/273 kariuomenės štabo vrš. pavad. vyr. ltn. TALIŠEVSK'iui.

Operacija buvo atliekama „gaujos“ buvimo vietos blokavimu ir tuo pačiu metu blokuojamos teritorijos prašukavimu. Operacija pradėta 1949 m. birželio 27 d. 18 val.

19 val. šukuojančioji grupė prie Paulausko namų susidūrė su 6-ių „banditų“ grupe. Susidūrimo metu ir persekiojant atsitraukiančius „banditus“, nušauti keturi ir vienas „banditas“ paimtas gyvas.

Tarp žuvusiųjų:

1. **Neverdauskas Bronius, Juozo-*Rūkas*, *Beržas***, g. 1924 m., anksčiau gyveno Knebionių k., Girkalnio vlsč., Raseinių apskr. GINTARO rnkt. Žvalgybos štabo vrš., o nuo 1949 m. birželio mėn. paskirtas GINTARO rnkt. vadu;

2. **Pakarklis Petras, Jono-*Kilpa*, *Puta***, g. 1922 m., gyv. Beržytės k., Raseinių vlsč. Buvęs mokytojas. OS organizacijos vrš.;

3. **Dirmeikis Juozas, Jono-*Diemedis*, *Lunukas***, Tukių k., Viduklės vlsč. gyventojas;

4. **Vaitkevičius Romas, Boliaus-*Dangutis***, g. 1925 m. Viduklėje, Raseinių apskr. GINTARO-BIRUTĖS rnkt. štabo narys;

5. **Barčas Edvardas, Jono-*Adius***, g. 1929 m. Šauklių k., Šimkaičių vlsč. Sužeistas ir suimtas gyvas.

<...> Iš mūsų pusės nesunkiai sužeisti du „l. g.“ (stribai), kuriems suteikta med. pagalba vietoje.

Pasirašo: (visi MGB pareigūnai paminėti šiame akte)

A K T A S

Mes, toliau pasirašę, Raseinių apskr. MGB sk. vrš. pavad. PEREKRESTOV; MGB Valdybos SGP 2/273 kariuomenės bataliono vado pavad. kap. KAZININ; LSSR Raseinių apskr. MGB 2N Valdybos bendradarbis vyr. oper. įgaliotinis MGB sk. ltn. GAVRILOV; „l. g." (stribas) ŽILINSKAS, surašėme šį aktą dėl šio, kadangi 1950 m. sausio 24 d. pagal gautus duomenis iš Raseinių apskr. MGB sk. buvo atlikta čekistinė-karinė operacija Balčių apyl., Nemakščių vlsč., Raseinių apskr. MGB SGP 2/273 kariuomenės garnizono pajėgomis 120 žmonių (kareivių) ir „l. g." (stribų) 25 žmonių pajėgomis, vadovaujant Raseinių apskr. MGB sk. vrš. pavad. kap. PEREKRESTOV'ui ir MGB SGP 2/273 kariuomenės bataliono vado pavad. kap. KAZININ.

Operacija įvykdyta atitinkamos teritorijos blokavimo keliu. Operacija pradėta 1950 m. sausio 24 d. 9 val. 14 val. kareivių grupė susidūrė su dviejų žmonių grupe Masiulienės Antaninos (Antosės) ūkyje. Susidūrimo metu nušauti du „banditai":

1. **Milkintas Stasys-*Alksnis*, *Andrius*, *Vasaris*, *Liepa*, *Ritenis***, gyv. Smulkių k., Nemakščių vlsč. Būrio vadas;

2. **Šležas Antanas-*Bevardis***, g. Kerkasių k., Kelmės apskr.

<...> Paimti trofėjai, dokumentai, kurie perduoti į Raseinių apskr. MGB sk.

Iš mūsų pusės sužeistas felčeris ALIMOV.

Pasirašo: (visi surašę šį aktą)

SPEC. PRANEŠIMAS

LSSR MGB 5-to sk. vrš. pplk. drg. ODONCOV'ui. 1951 m. kovo mėn. Vilnius

(pagal agentūrinę bylą „FANATIKI")

Pagal ag. bylą „FANATIKI" atliekamas tyrimas grupės „banditų" DUBYSOS rajono, BIRUTĖS rnkt., KĘSTYČIO apyg,. priklausančios LLKS VAKARŲ SRIČIAI – JŪRA, kuri veikia Rasenių r., Kauno sr. ir Skaudvilės r., Klaipėdos sr., kuri pagal „banditinio" pogrindžio vadovybės užduotį bando Klaipėdos mieste įkurti žvalgybinę organizaciją, siekdama rinkti šnipinėjimo duomenis ir išsiaiškinti galimybes ryšiui nustatyti su užsienyje veikiančiais nacionaliniais lietuvių centrais.

Dėl agentūrinių-operatyvinių priemonių dalis šios grupės „banditų" išleista gyventi Klaipėdoje. Daliniu šios bylos realizavimu areštuota:

1. **Narbutas Stasys, Povilo-*Apolinaras***, g. 1926 m., „gaujos" ryšininkas nuo 1945 m. slapyvardžiu *Žalgiris*, o nuo 1947 m. prtz. DUBYSOS rajono vadas;

2. **Živatkauskas Bronius, Juozo-*Keršys***, g. 1926 m. DUBYSOS rajono Organizacinio skyriaus viršininkas, „gaujos" ryšininkas nuo 1945 m. Būryje nuo 1950 m.;

3. **Rutkauskaitė Stasė, Vinco-*Aldona***, g. 1926 m., būryje nuo 1947 m.;

4. **Šimkevičiūtė Liudvika Apolonija, Alekso-*Audronė***, g. 1931 m. Būryje nuo 1948 m;

5. **Kačiušis Benediktas, Jurgio**, g. 1920 m. Klaipėdos valstybinės prekybos pagalbinio ūkio direktorius. Iš *Keršio* gavo antisovietinių laikraščių ir verbavosi pas jį kaip pogrindinės spaudos korespondentas;

6. **Bliudsukis** (taip originale) **Pranas, Prano**, g. 1932 m. Gyveno nelegaliai. *Keršiui* pardavė pistoletą ir verbavosi pas jį kaip pogrindinės spaudos korespondentas.

Areštuojant šiuos pirmiau nurodytus asmenis, išimta: 2 pistoletai (iš Narbuto ir Živatkausko), 83 įvairūs šoviniai bei dokumentai, turintys operatyvinę vertę.

Realizuojant suimto DUBYSOS rajono vado Narbuto parodymus, paeiliui vykdžius vieną po kitos dvi čekistines-karines operacijas, likviduojant DUBYSOS rajono BIRUTĖS rnkt. dalyvius, nušauti 12 ir 1 suimtas gyvas dalyvis. Žuvo:

R. K. p a s t a b a: visi kiti žuvusieji išvardyti pirmiau pateiktuose aktuose (1951 03 27–28)

<...> Per čekistines-karines operacijas išimta:
1. Rankinių kulkosvaidžių (užsieninių) – 4 vnt.
2. Automatų – 3 vnt.
3. Šautuvų – 9 vnt.
4. Pistoletų – 9 vnt.
5. Šovinių – 526 vnt.
6. Rašomųjų mašinėlių – 2 vnt.
7. Radijo imtuvas – 1 vnt.

Kopija tikra. Pasirašo: plk. SENIN ir ltn. PRICEPOV

Ag. bylos Nr. 205 „ZELIONYJE“ užbaigimas

(sutrumpintas variantas – *R. K.*)

1952 m. birželio 6 d.

<...> Bylos užbaigimo raštą surašė Raseinių r. MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PRICEPOV, patvirtino Kauno sr. MGB Valdybos vrš. plk. SINICYN, 1952 m. birželio 19 d.

<...> Dėl agentūrinių-operatyvinių priemonių 1951 m. kovo mėn. „gaujos“ dalyviai: **Narbutas-*Saturnas***; **Živatkauskas-*Keršys*** ir **Rutkauskaitė-*Aldona*** buvo areštuoti ir nuteisti. Jų bylos-formuliarai perduoti į MGB Valdybos „A“ skyrių Kauno sr. laikyti archyve.

1952 m. sausio mėn. „gaujos“ dalyvis **Petraitis-*Našlaitis*** taip pat buvo areštuotas, bet iš po sargybos pabėgo ir šiuo metu veikia Raseinių r. teritorijoje ir aiškinamas Raseinių r. MGB sk. pagal bylą-formuliarą Nr. 5515.

Asmenys, praeinantys pagal agentūrinę bylą „ZELIONYJE“ – „banditai“: **Dervinskas Juozas**; **Antanavičius Antanas**, **Antano**; **Mileris Benodas** sekami Raseinių r. MGB sk. pagal bylas-formuliarus Nr. 5510, 13487, 5522.

Armonas Antanas, **Antano,** ir Šabliauskas sekami pagal bylas-formuliarus Ariogalos r. MGB sk.

Labanauskas-*Justas* sekamas pagal agentūrinę bylą „OCHVAT“ Kauno sr. MGB Valdybos, kaip KĘSTUČIO apyg. vadas.

Laucius-*Paukštis* sekamas Tytuvėnų r. MGB sk.

Įvairiu laiku likviduoti-nužudyti: Bakaitis Kazys; Danusas; Vaitkevičius Romas; Janušas Antanas; Laurinavičius Antanas; Tverkus Ipolitas; Karpius Juozas; Pluščiauskas Leonas; Milkintas Juozas; Šležas Stasys; Janušaitė Jadvyga; Grakulskis Kazys; Jocius Zanas; Žukauskaitė Veronika.

Įvairiu metu areštuoti ir nuteisti: Barauskas Vytautas; Vaitkevičius Bolius; Navickas Alfonsas, Jono; Sadykov Šakir ir Bagaslauskas Antanas.

„Banditas“ **Barauskas Zigmas** 1949 m. legalizavosi ir 1952 m. pašauktas į sov. armiją, byla-formuliaras pasiųsta į jo tarnybos vietą.

„Banditų“ ryšininkai ir rėmėjai: Jasiulytė Eugenija tiriama Raseinių r. MGB sk. pagal bylą-formuliarą Nr. 8715.

Areštuoti ir nuteisti ryšininkai ir rėmėjai 1950–1951 m.: Venclovaitė Ona; Braniauskaitė Petrė; Biliutė Ona; Jasiulytė Antosė; Gedvilaitė; Domavičius; Antanavičius Ignas; Petrokas Adomas; Lembutis Bronius, Vinco; Navickas Jonas; Petrokas Jonas, Adomo; Urbanas Pranas; Steponaitytė Janina, Antano; ir Petrokaitė Antosė.

Pisanka tarnauja sov. armijoje ir tiria pagal bylą-formuliarą karinio dalinio kontržvalgyba.

Buzius Izidorius yra agentas ***Dūmas*** Klaipėdos sr. MGB apsaugos sk., o **Žukauskas Kazys**, **Steponaitytė Ona** ir **Steponaitis Antanas** 1951 m. rugsėjo 20 d. ištremti iš LSSR teritorijos į Krasnojarsko kraštą.

NUTARTA tyrimą pagal ag. bylą Nr. 205 „ZELIONYJE“ nutraukti kaip realizuotą.

Medžiagą veikiančiam „banditui“ **Petraičiui-*Našlaičiui*** ir ryšininkei **Jasiulytei Eugenijai** iš agentūrinės bylos atskirti ir prijungti prie jų turimų bylų-formuliarų Nr. 5515, 8715.

Agentūrinę bylą Nr. 205 „ZELIONYJE“ grąžinti į Kauno sr. MGB Valdybą „A“ skyrių laikyti archyve.

Pasirašo: Raseinių r. MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PRICEPOV

Sutinka: Raseinių r. MGB Valdybos 2N sk. vrš. pplk. OLEINIK

Agentūrinis PRANEŠIMAS

Šaltinis: *Nevėžis*

1952 m. vasario 12 d. **šaltinis** Viduklėje susitiko su „bandito“ Petraičio Jono-*Našlaičio* dėde Petraičiu Antanu, gyvenančiu Stungurių k., Raseinių r. Pokalbio metu Petraitis Antanas pasakojo, jog pas jį prieš tris dienas buvo atėjęs „banditas“ Petraitis Jonas-*Našlaitis*, kuris pasakė, jog jį ir „banditą“ Navicką, dėl kokios tai ampulės, kurią davė gydytojas (?), paėmė gyvus. Bet Petraičiui pasisekė – jis pradėjo vaikščioti su MGB darbuotojais. Žilių k. pas vieną šeimininką užėjo Petraitis ir vienas MGB darbuotojas. Kada pradėjo išgėrinėti, „banditas“ Petraitis iš automato nušovė MGB darbuotoją, o kada išbėgo į lauką, jam pasisekė nušauti dar 3 ar 4 rusų kareivius ir pabėgo.

Šaltinis Antano Petraičio paklausė, kaip jis dabar toliau gyvens, ar neprisijungė prie „banditų“?

Petraitis Antanas atsakė, jog kol kas vaikšto vienas ginkluotas automatu. **Šaltinis**, kalbėdamas su Petraičiu Antanu, pasidomėjo, kokios nuomonės Petraitis-*Našlaitis* apie **šaltinį** (agentą ***Nevėžį***)?

Petraitis Antanas atsakė, jog Jono Petraičio-*Našlaičio* nuomonė apie **šaltinį** (agentą ***Nevėžį***) gera ir **šaltinio** niekuo neįtarinėja. Ir kaip pareiškė Petraitis Antanas, kada *Našlaitis* pas jį apsilankys kitą kartą, jis **šaltiniui** praneš arba kartu su juo ateis. **Šaltinis** išreiškė padėką už jam visa tai pasakytą ir pasakė „banditui“ Petraičiui-*Našlaičiui*, jog jo drabužiai paruošti, tegu užeina, arba, kai ateis pas tave, man pranešk.

Be to, **šaltinio** žmona papasakojo, jog ji buvusi Rimkiškių k. pas Jasiulytę (mezga iš

vilnonių siūlų), kuri gyvena prie ištremto Petroko ūkio, kuri žmonai pranešė, jog neseniai pas juos buvo „banditas“ Petraitis-*Našlaitis*. Jis atėjo vienas ir vis šoko. Jasiulytė įtaria, jog jis išprotėjo.

Pasirašo: ag. ***Nevėžis***, 1952 m. vasario 18 d.

UŽDUOTIS: Kada pas jus atsilankys „banditas“ Petraitis, veikite pagal jums duotą instruktažą, t. y. „banditą“ Petraitį nušaukite.

Jeigu ateis „banditas“ Petraitis pas dėdę Petraitį Antaną ir jus ten pasikvies, pažadėkite nueiti, bet be mūsų suderinimo neiti – apie tai nedelsiant pranešti mums asmeniška, arba per žmoną, po ko bus priimtas sprendimas.

Tęsti per giminiškus ryšius ir žinomus jums ryšininkus, nustatyti „bandito“ slapstymosi vietą. Gavus informaciją, nedelsiant mums pranešti.

P A Ž Y M A

Ag. ***Žemaitis*** yra „ant ryšio“ pas LSSR MGB 2N Valdybos darbuotojus. Per pastarąjį „banditai“ Petraitis ir Navickas buvo suimti gyvi.

1952 m. sausio mėn. iš 26 d. į 27 d. „banditui“ Petraičiui iš (?) pasisekė pabėgti.

Visa medžiaga apie Petraitį, t. y. jo suėmimą per ag. ***Žemaitį***, darbas su MGB bendradarbiais ir jo pabėgimą pakartota.

Pasirašo: Raseinių r. MGB vrš. pavad. kap. PAŠIN

Ištraukos iš knygos „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai“ V dalis. Išleista 2006 m. Vilniuje

590 psl. **Iš Antaninos Valeikienės-Jasiulytės-*Žebenkštėlės* prisiminimų:**

1951 m. vėlai rudenį jau po teismo Raseiniuose prižiūrėtojas pravėrė kameros durų langelį ir, kaip buvo priimta kalėjime, iškvietė pagal pirmąją pavardės raidę „J“. Supratau, kad mane šaukia į tardymą, tik nesupratau kodėl... Einu ir kalbu poterius. Nuveda į tardymo kabinetą ir sako tardytojas:

– Ar nori pasimatyti su „banditu“ Petraičiu?

Kiek patylėjusi aš jam sakau:

– Pirmiausia, aš žinau, kad jo niekas nepagaus, o antra, jis geriau žus, bet niekada gyvas nepasiduos. Jis jau kartą buvo suimtas ir žino, ką reiškia pakliūti į jūsų rankas... Na, jeigu jūs jį pagavot gyvą, žinoma, labai norėčiau pamatyti jį.

Sėdim ir laukiam. Sėdim per visą kiaurą naktelę iki paryčių, o paryčiais nuveda vėl atgal į kamerą. Tik gerokai vėliau viskas išaiškėjo. Pasirodo, juos apnuodijo Alėjų gydytojas Levickas, čekistai paėmė gyvus Joną Petraitį-*Našlaitį* ir Alfonsą Navicką-*Genutį*. Mes laukėm laukėm, o Petraitis pabėgo. Kai jiems neliko ką parodyti, mane nuvedė atgal į kamerą. Ateinu į kamerą, pradedu merginoms pasakoti šitą „pasaką“, o jos man sako, ką tu čia „švilpauji“, čia kažkas ne taip... Joms iškart kilo įtarimas, kad mane užverbavo.

Stasį Narbutą, Bronių Živatkauską, Stanislavą Narbutienę-Rutkauskaitę ir Apoloniją Šimkevičiūtę teisė maždaug po mėnesio. Kaip žinia, Narbutas neišlaikė sunkių fizinių kankinimų, išdavė du savo brolius, kurie žuvo bunkeryje. Vėliau kažkas pasakojo: „Kai

parvežė tuos lavonus, vienas čekistas paklausė: „Ar tau dabar negaila, kad tavo broliai žuvo?“. Narbutas atsakęs: „Geriau jie žuvo, negu būtų patekę į jūsų rankas...“. Kai juos vedė sušaudyti, Narbutas sušuko: „Einam mirti už Tėvynę!“ Kažką panašaus sušuko ir Živatkauskas, bet jam sargybiniai burną spėjo užspausti. Visas kalėjimas sujudo, pasigirdo smarkus beldimas į kamerų duris, prasidėjo šauksmai kamerose. O kai vedė pro mūsų kamerą, Narbutas pasakė žmonai: „Sudie, Stasele, mane veda šaudyti...“. Atgimimo metais KGB archyve radome pažymą apie šituos vyrus, nuteistus sušaudyti. Jie dar apie mėnesį buvo laikomi Lukiškių kalėjime, tik tada atėjo nutarimas iš Rygos karinės apygardos, kad jau galima juos sušaudyti.

455 psl. Iš KĘSTUČIO apyg. partizanų archyvų. Jono Petraičio-*Šiaurio*, *Našlaičio* parodymai.

1952 05 02

1952 01 03 aš, partizanas Šiaurys, nuvykau kartu su partizanu Alfonsu (Alfonsas Navickas-*Genutis*) pas daktarą Levicką, gyvenantį Alėjų bažnytkaimy, pasitikrinti sveikatos ir vaistų, be to, K. V. buvo prašęs pasikalbėti dėl buvusios organizacijos „Tėvynės sargai“, kuriai jis priklausė, kad sausio 6 d. jis norįs vykti į Rygą parsivežti vaistų sau ir mums, todėl patarė atvykti sausio 7 d. Mes nuėjome. Radome jį belaukiantį.

Suėjus į kambarį, jis mus pakvietė prie stalo užkąsti. Stalas iš anksto buvo paruoštas, apkrautas gerais užkandžiais, pastatytas likerio butelis. Visi susėdome prie stalo. Aš tuojau išgėriau du vyno stiklus ir paprašiau suleisti vaistus. Jis pradėjo sakyti, kad labai siaučia šiltinė, ir patarė pasiskiepyti, tai esą apsaugos vidurius. Mes sutikome, jis mus paskiepijo. Kai skiepijo, tai pasakė, kad jeigu pradėtų imti miegas arba pykinti, tai reikia nusivilkti aprangą, tada per kelias minutes viskas praeis.

Po tų jo paskiepijimų aš pasijutau besėdįs Vilniuje. Kaip surakino ir nuvežė, nežinau.

Kai atsigavau, tuojau pradėjo tardyti ir mušti, bet, matydami, kad nieko nelaimės, visi išėjo lauk, paliko tik sargybinius. Kai jie išėjo, man kilo mintis pradėt ieškoti laimės pabėgti, bet tam juk reikia kai ką išduoti. Greitai pergalvojau viską ir nutariau ieškoti progos.

Atėjo majoras Jurgavojus ir Blochas, kuris gerai kalbėjo lietuviškai. Jis pradėjo man žadėti visokių gėrybių, kas silpnavalį galėjo tikrai suvilioti. Jis prašė išduoti partizanus, bet aš jam paaiškinau, kad partizanų nežinau, bet sutikčiau eiti jų paieškoti. Jis mano pasiūlymą priėmė ir nuvedė į kitą kabinetą, kur buvo majoras Poškus ir leitenantai Šabeldinas ir Belovas. Jie man davė pavalgyt ir išgert, ko tik aš paprašiau, be to, klausė, kur ir kada eisime ieškoti partizanų. Nurodžiau vieną RV, iš kur man lengviausia pabėgti, bet jie reikalavo nurodyti, pas ką reiktų pasirodyti, kad nekiltų įtarimas dėl mūsų dingimo. Nurodžiau partizanams įtartinus žmones – Miniotienę ir Andrių Lisauskį. Be to, jie klausė, kur turiu susitikti partizanus sausio 24 d., nes rado šią datą, pažymėtą mano užrašų knygelėje. Aš nurodžiau vietą netoli mūsų pervažos, kur niekas iš partizanų neturi ateiti. Prieš sausio 24 d. turėjome vykti pas jų žmones pasirodyti. Ten nuvykau su šešiais provokatoriais sausio 16–17 d., sausio 24 d. laukėme vyrų, partizanų, bet aš žinojau, kad jie neateis. Taigi laukiau visai ramiai. Kai nesulaukėme, privertė eiti ieškoti partizanų,

mes nuėjome pas Grumauskus. Norėdamas įspėti, kad nekalbėtų ko nereikia, šeimininką tris kartus papurčiau už rankos, bet jis nesuprato. Man paklausus, ar nebuvo partizanai, jis atsakė, kad buvo. Nepasakė jokio slapyvardžio nei kada buvo. Provokatoriai liko labai nepatenkinti.

Sausio 25 d. išvykau su keturiais provokatoriais į KV (toliau neįskaitoma), perdaviau jo žinią – *Keleiviui* laiškas nuo *Ladygos* ir *Budrio*. *Ladygos* laišką suvalgiau, o *Budrio* paėmė provokatoriai. Kai jį perskaitė, tuoj paklausė, kur *Keleivis*. Pasakiau, kad aš nežinau, bet yra žmogus, per kurį galima jį surasti, pasiūliau sausio 26 d. važiuoti ieškoti. Jie sutiko. Sausio 26 d. su keturiais provokatoriais nuvykau pas pil. Lukmoną, kuris apie partizanus visai nieko nežinojo. Išvažiuodami provokatoriai pamiršo ūkininką, kuris man labai daug padėjo. Į kambarį įėjome dviese, o trise pasislėpė. Kambaryje išgėrėme po puodelį šnapso, pavalgėme. Provokatorius gėrė daugiau. Kai atsisveikinome su šeimininku ir ėjome lauk, daviau provokatoriui į galvą. Jis parkrito, bet kai aš norėjau paimti iš jo šautuvą, jis atsikėlė, mudu susikibome. Jis norėjo į mane šauti, bet aš nusukau į šalį vamzdį. Jis paleido šūvius pro šalį. Bešaudant išėmiau apkabą, šėriau ja per veidą ir pabėgau. Šiaurys

R. K. p a s t a b a:
1. Juozas Kačiušis-*Piršlys*, paimtas gyvas 1952 m. rudenį.
2. Aloyzas Stumbrys (Stumbras)-*Keleivis*, g. 1928 m. Kelmės vlsč., Viduklės apyl.. Žuvo 1951 m.
3. Jonas Petraitis-*Šiaurys*, *Našlaitis*, žuvo 1952 m. liepos mėn. Žilių k.
4. Krizostomas Labanauskas, Antano-*Ladyga, Justas*, g. 1927 m. Kelmės r. Fiktyvi pavardė Zenonas Rimkus, agentas *Kalinauskas*. Veikė SG iki 1956 m. liepos mėn. Nušovė tris brolius Kybartus. Šaltinis: LVA F.3, b. 68/9, p. 203; b. 66/3, p. 46.
5. Juozas Čeponis-*Budrys*.
6. *Jaunutis*.

457 psl. Iš Antaninos Linkienės-Určinauskaitė parodymų:

Tuo laiku gyvenau Raseinių rajone, Pryšmančių apylinkėje, Kutninkų kaime pas savo seserį Juzę Narbutienę. Levickas buvo kilęs iš Kelmės rajono, Pakražančio apylinkės, Kerkasių kaimo. Dar prieškariniais metais įgijęs gydytojo specialybę, po to įstojo į Pagryžuvio vienuolyną. Antrą kartą grįžus rusų okupantams, vienuolynas buvo sunaikintas, o vienuoliai išsiskirstė. Apie 1948–1949 m. Levickas buvo paskirtas dirbti į Raseinių rajoną, Viduklės ambulatoriją gydytoju. Ten dirbdamas susipažino su partizanais ir stengėsi jiems padėti, ypač medikamentais. Kadangi jis gyveno netoli Viduklės stribyno, tai su partizanais susitikti eidavo į kaimą. Viena tokia susitikimo vieta man buvo žinoma – tai Gylių dvaras Raseinių rajone. Ten gyveno jo giminaitė Bronė Anankienė, pas kurią jis atvažiuodavo. Atvažiavęs sakydavo, kad jis galįs ateiti ir į bunkerį, jei atsirastų koks sužeistasis, bet į bunkerį vyrai nė karto jo nekvietė.

1951 m. jį perkėlė į Alėjų ambulatoriją. Ten jam vienam davė didelį namą, kuris buvo atimtas iš bažnyčios. Viename gale buvo įrengta ambulatorija, o kitame gale apsigyveno gydytojas Levickas su savo sesers dukra, kuri jam šeimininkavo ir aptarnavo ambulatoriją. Gyvendamas vienas tame name, jis pradėjo kviestis partizanus.

1952 m. sausio 5 d. išvakarėse partizanai Jonas Petraitis-*Našlaitis* ir Alfonsas Navickas-*Genutis*, susitarę su minėtu gydytoju, išėjo pas jį į namus ir nebegrįžo. Šaltropių kai-

me, Pryšmančių apylinkėje, Raseinių rajone pas Danielių Šadulskį bunkeryje buvo likęs sužeistas partizanas Aloyzas Stumbrys-*Keleivis*, kuris, nesulaukdamas grįžtančių draugų, pradėjo nerimauti. Atėjęs pas mane, jis ėmė teirautis, ką jam daryti, kaip sužinoti, ar vyrai nuėjo tą vakarą pas Levicką. Nutarėm prašyt Anankienės, kad ji nueitų pas Levicką. *Keleivis* Levickui parašė laiškelį, kad jis pasakytų šitai moteriškei, ar buvo atėję vyrai pas jį. Rytą aš nuėjau pas Anankienę ir viską papasakojau. Ji sutiko nueit pas Levicką, dar sutarėm, kad reiktų užsakyti mišias – kad Dievas padėtų sužinoti, ar gyvi jie, ar jau mirę. Sudėjom abi pinigų mišioms, ir Anankienė išėjo. Vėliau Anankienė man štai ką papasakojo: „Kai paklausiau apie vyrus ir padaviau Levickui laiškelį, tai jis atsakė, kad tie vyrai buvo pas jį užėję, viską pasiėmė ir greit išėjo. Daugiau apie juos jis nieko nežinąs. Tada padaviau jam pinigus ir paprašiau, kad užsakytų mišias pas Alėjų kleboną, nes, kiek žinau, jie buvo geri draugai. Man bebūnant pas Levicką, atėjo ir klebonas. Tada Levickas man grąžino pinigus ir liepė pačiai pasikalbėti su klebonu. Aš pasakiau, už ką užsakau mišias. Klebonas pažadėjo kitą dieną mišias atlaikyti".

1952 01 26 čekistai *Našlaitį* atvežė į Kelmės rajoną, Liolių apylinkę, Žilių kaimą pas Lukminą. *Našlaitis* iš ten pabėgo. Ištrūkęs iš provokatorių, jis nuėjo pas Danielių Šadulskį, bet čia *Keleivio* jau neberado, šis buvo išėjęs, nes bijojo, kad kankinami draugai neišlaikys ir jį išduos. *Našlaitis* priprašė Šadulskio, kad jį įleistų į slėptuvę. Taip ir pasiliko jis toje slėptuvėje, nes daug vaikščioti negalėjo, nors ir turėjo automatą, bet neturėjo šovinių.

Rytojaus dieną pas mus atvažiavo Danielius ir viską papasakojo, perdavė, kad *Našlaitis* prašęs kuo greičiau ateiti pas jį. Mudu su svainiu sekmadienį nuėjom į susitikimą. Štai ką jis mums papasakojo: „Kai nuėjom pas Levicką, buvo apie vienuolikta valanda nakties, radom vaišėmis apkrautą stalą. Levickas mus maloniai priėmė, pirmiausia pridėjo visokiausių medikamentų, užsegė man laikrodį ant rankos, žiūronus ant kaklo užkabino. Kitą kartą pažadėjo ir *Genučiui* parvežti laikrodį. Po apdovanojimo pakvietė prie stalo. Valgyt neatsisakėm, labai ragino išgerti po taurelę vyno, bet vyno kategoriškai atsisakėm. Pavalgius Levickas pasiūlė pasiskiepyt nuo gripo, atseit, visur siaučia gripas, o mes visur vaikštom – būtinai reikia pasiskiepyt. Mes nieko blogo nepagalvojom ir sutikom. O kai paskiepijo, atsibudome saugume. Atsimerkęs ant kitos kanapos pamačiau *Genutį* – tapo aišku, kokiais skiepais Levickas mus paskiepijo. Prasidėjo tardymas, reikalavo išduoti bunkerius, kitus partizanus. Pasakiau, kad mūsiškių jau nieko nelikę, tik mes dviese. Bunkerių irgi neturime. Kur nueinam, pagrasinam ginklu, gaunam pavalgyt, nakvynę – taip ir gyvenam. Po to čekistai ėmė aiškint, kad mūsų ieško dar vienas draugas, atseit, yra *Keleivio* parašytas laiškas (*Keleivio* laiškas, kurį perdavė Anankienė Levickui). Tada aš sugalvojau, kad čekistams reikėtų pakišti mintį apie susitikimą su *Keleiviu* pas Lukminą. Čekistai labai greit užkibo už tos minties, sutiko mane nuvest pas Lukminą, kad susitikčiau su *Keleiviu*. Tuomet man ir pasisekė ištrūkt iš jų nagų...".

Iki *Našlaičio* pabėgimo, tarsi nieko nebūtų atsitikę, Levickas sau ramiai gyveno Alėjuose. Nuo *Našlaičio* pabėgimo nakties abu su šeimininke dingo kaip į vandenį, viską paliko. Žmonės įvairiai šnekėjo: kad jiedu pabėgo, kad partizanai jiems atkeršijo. Taip ir liko neaišku, bet jei yra veiksmas, yra ir atpildas.

Apie 1960 m. pas mano seserį Juzę Narbutienę apsigyveno mokytoja Ada Abraitienė.

Jos tėviškė buvo Gudelių miestelis Marijampolės rajone. Kartą mano sesuo Juzė, bevartydama mokytojos Ados nuotraukų albumą, netikėtai pamatė nuotrauką, kurioje buvo su Ados šeima nusifotografavęs Levickas. Ji paklausė, kaip Levickas tose nuotraukose atsiradęs. Ada nustebusi paaiškino, kad čia joks Levickas, čia Vyšniauskas, jos brolio draugas, labai geras gydytojas. Tada Juzė papasakojo Adai apie tikrąjį Vyšniauską – Levicką, liepė perspėti brolį, kad būtų atsargesnis ir mažiau su juo bendrautų. Vėliau Levicką iškėlė į Gargždus.

Apie 1978–1979 m. Žalpiuose vyko atlaidai. Žmonės matė Levicką vaikštant su kažkokiu vyru, paskui abu pietavo atsisėdę ant pievelės. Po to žmonės rado Levicką negyvą, šalia dar stovėjo butelis neišgerto vyno. Taip užbaigė savo gyvenimą Levickas-Vyšniauskas.

Na, o *Našlaitis* vėl susirado draugų, kurie dar buvo likę gyvi, vėl įsigijo ginklų. Kaip ir anksčiau užeidavo pas mus *Keleivis, Justas, Piršlys, Budrys, Jaunutis*.

Tais pačiais metais žuvo *Jaunutis*, 1952 m. gegužės 30 d. žuvo *Keleivis*, o liepos mėnesį – ir *Našlaitis*. Tų pačių metų rudenį gyvą paėmė *Piršlį* kartu su žmona. Atsėdėję lageriuose, jiedu grįžo į Lietuvą. Abu jau mirę. *Genutis* saugume surado pažįstamą kalėjimo prižiūrėtoją ir paprašė jo, kad pasakytų mums, kur jis yra. Prašė rūbų, maisto. Keletą kartų nešiau jam maistą ir rūbus, kol pati atsidūriau už grotų.

Praėjom visus kryžiaus kelius, praėjom Sibiro taigas ir vėl sugrįžom į Tėvynę. Kai grįžau po lagerių, dar buvo likę keli gyvi partizanai, buvau sutikusi *Genutį*. Jis taip pat viską papasakojo apie paėmimą.

LYA (KGB arch.) LSSR Kauno sr. MGB Valdybos, Raseinių r. sk. Agentūrinė byla „ZELIONYJE“; T. 2; Pradėta 1950 08 18. F. Nr. 30; ap. Nr. 1; b. Nr. 637.

P A Ž Y M A

Pagal naujai sudaromą agentūrinę bylą pseudonimu „FANATIKI“
pagal atspalvį „Lietuviški nacionalistai“

1. **Rutkauskaitė**, ji ta pati – **Grubliauskaitė Stasė, Petrės** (kitur – d. **Vinco**), g. 1926 m. Alaviniškių k., Viduklės vlsč. (gimimo metai ir vieta įvairuoja MGB-istų dokumentuose, prieš tai buvo „duktė Vinco, g. 1927 m. Jonušių k., Kelmės r. – *R. K.*);

2. **Šimkevičiūtė Apolonija, Alekso**, g. 1931 m. Raseinių mieste, išsilavinimas 6 kl. Gyvena Klaipėdoje, Vilniaus g. 28;

3. **Kačiušytė Stasė, Prano**, g. 1916 m., Raseinių apskr., „gramatna“ (raštinga). Dirba jūrininkų mokykloje, gyv. Klaipėdoje, Baltikalnių g. 3;

4. **Čiukauskas Petras, Kazio**, g. 1914 m. Raseinių apskr., raštingas. Dirba laivų remonto g-je, gyv. Klaipėdoje;

5. **Mockutė Elzbieta, Jono**, g. 1924 m. Viduklės vlsč., raštinga. Gyv. gimimo vietoje, yra kolchozo narė.

Agentūrinė byla buvo sudaryta (užvesta) MGB agentų ***Valės***, ***Naikausko*** ir PK medž. gautų duomenų pagrindu, jog pirmiau minėti asmenys savo antisovietinėje veikloje buvo įsitikinimais susiję tarpusavyje, vykdė aktyvią antisovietinę veiklą. Grubliuskaitė ir Šimkevičiūtė yra „gaujos“ dalyvės.

1950 06 14 MGB ag. ***Valė*** (Elena Šimkevičiūtė) pranešė apie tai, jog pas ją iš Raseinių apskr. atvyko giminaitė Šimkevičiūtė ir su ja kartu atvyko viena nėščia jauna moteris – Šimkevičiūtės draugė (Rutkauskaitė Stasė).

Šaltiniui asmeniškai žinoma, jog Šimkevičiūtė (Apolonija) iki 1947 m. buvo nac. pogrindžio dalyvė, palaikė ryšį su buvusiu dvarininku – dabar „gaujos" vadu Antanavičiumi. Jos tėvai 1947 m. buvo ištremti į tolimuosius SSSR rajonus (Sibiran), o Šimkevičiūtė (Apolonija) nuo tremties pasislėpė.

Šaltiniui buvo duota užduotis pokalbio metu su Šimkevičiūte (Apolonija) išsiaiškinti, kur ji gyveno ir kuo užsiėmė po jos tėvų ištrėmimo, kas tokia su ja atvažiavusi moteris ir kokiu tikslu jos atvažiavo?

Vykdydama mūsų užduotį, agentė ***Valia*** 1950 06 20 pranešė, jog ji šnekėjosi su Šimkevičiūte (Apolonija), kuri papasakojo, jog po tėvų ištrėmimo jinai kurį laiką buvo veikiančioje „gaujoje", o po to „banditų" nurodymu iš „gaujos" išėjo ir išvažiavo gyventi į Kauną. Kaune gyveno iki 1950 m. ir veikė ten kaip veikiančios „gaujos" ryšininkė. 1950 m. pradžioje buvo sulaikyta ir užverbuota MGB organų. Iš MGB organų gavo nurodymą grįžti į „gaują", išvesti iš „gaujos" vadą Antanavičių ir „banditą" Šimkų. Po verbavimo Šimkevičiūtė (Apolonija) dar keletą dienų neva gyveno Kaune, o po to išėjo į „gaują", kurioje buvo iki š. m. birželio 10 d.

Apie savo draugę Šimkevičiūtė (Apolonija) papasakojo, jog jos pavardė – Rutkauskaitė Aldona (čia slapyvardis – *Aldona*), gimusi ir gyvenusi Viduklės vlsč. Nuo 1947 m. iki 1950 06 10 ji buvo veikiančioje „gaujoje" kartu su savo vyru, kuris yra partizanų rajono vadas, nuo jo pastojusi.

1950 06 10, kadangi jai buvo jau paskutinės nėštumo dienos, „banditai" leido jai važiuot į Klaipėdą gimdyti, o Šimkevičiūtei davė užduotį suteikti jai pagalbą per Klaipėdoje pas Šimkevičiūtę esančius giminaičius ir pažįstamus.

Tęsiant pokalbį, Šimkevičiūtė šaltiniui papasakojo, jog Rutkauskaitės tėvai ištremti į tolimuosius SSSR rajonus ir šiuo metu Rutkauskaitė gyvenanti kita pavarde.

1950 06 26 ag. ***Valė*** pranešė, jog Rutkauskaitė ir Šimkevičiūtė (Apolonija) jai papasakojo, jog jos 1950 06 25 važiavo į Girulius, kur su stoties viršininko pagalba susitiko su vienu savo pažįstamu iš Raseinių apskrities, kuris vokiečių okupacijos metu dirbo gestape Raseiniuose, jis pažadėjo priregistruoti Šimkevičiūtę ir Rutkauskaitę Klaipėdos mieste, taip pat padėti joms įsidarbinti per savo pažįstamą gydytoją.

Po to, kada Rutkauskaitė išėjo iš buto pas savo pažįstamą draugę Stasę Kačiušytę, Prano, gyv. Baltikalnių g. 3, Šimkevičiūtė (Apolonija) šaltiniui papasakojo, jog Rutkauskaitė šiuo metu gyvena Grubliauskaitės pavarde.

Tas pats **šaltinis** (MGB ag. ***Valė***-Elena Šimkevičiūtė) pranešė, jog į **šaltinio** butą, kur gyvena Šimkevičiūtė, atėjo G. (Grubliauskaitė-Rutkauskaitė).

Pokalbio metu jos parodė susirūpinimą dėl to, jog jos pasiuntė vieno Raseinių apskr. gyventojo adresu du laiškus „banditams", bet kažkodėl ilgai vis dar negauna atsakymo, gyvi jie dar ten ar jau gyvų nebėra. Grubliauskaitė susitarė su Šimkevičiūte, jei per artimiausias dvi dienas nebus laiško, tada Šimkevičiūtė pati važiuos į Raseinių apskritį, siekdama susitikti su „banditais" ir pranešti jiems apie tai, jog Klaipėdoje įsikūrė kol kas gerai, taip pat išsiaiškinti klausimą, kodėl jie neduoda atsakymo į paskutiniuosius du laiškus ir telegramą.

Tęsdama pokalbį, Šimkevičiūtė **šaltiniui** papasakojo, jog Kačiušytė Stasė, pas kurią gyvena Grubliauskaitė, praeityje buvusi Raseinių apskr. „gaujos“ narė, o po to iš „gaujos“ išėjo ir atvažiavo gyventi į Klaipėdą.

1950 07 07 tas pats **šaltinis** pranešė, jog š. m. liepos 6 d. iš Raseinių apskr. į jos butą atvažiavo **šaltiniui** nepažįstama mergina, kuri užeidama į butą, paklausė, ar čia gyvena **šaltinis**. Nepažįstamoji mergina paklausė, kur Šimkevičiūtė? **Šaltinis** atsakė, jog Šimkevičiūtė išvažiavo į Raseinių apskritį.

Nepažįstamoji **šaltinio** paprašė pakviesti draugę Šimkevičiūtės. **Šaltinis** paklausė, o kas bus nepažįstamoji, kad perduotų G. (Grubliauskaitei)? Nepažįstamoji **šaltinio** paprašė perduoti G. (Grubliauskaitei), nes **šaltinio** bute jos laukia iš Raseinių apskr. atvykusi Mockutė (Mockutė Elzbieta, Jono).

Atėjusi į G. (Grubliauskaitės) butą, **šaltinis** pasakė, jog jos **šaltinio** bute laukia Mockutė, atvykusi iš Raseinių apskrities. G. (Grubliauskaitė) ilgai galvojo, kas ta Mockutė, o po to prisiminė ir pasakė **šaltiniui**, jog tai Mockutė Elzbieta, kurią, matyt, atsiuntė vyras. Mockutė atvežė iš „banditų“ G. (Grubliauskaitei) pinigų bei maisto produktų.

Pokalbio metu su G. (Grubliauskaite) ir M. (Mockute), papasakojo, jog „banditai“ labai nerimauja dėl to, kodėl Š. Šimkevičiūtė ir G. (Grubliauskaitė) negauna iš „banditų“ laiškų, taip pat papasakojo, jog „gauja“, kurioje yra jos vyras, šiuo metu pasipildė 6-iais (šešiais) žmonėmis – sąskaita tų, kurie slėpėsi nuo šaukimo į sov. armiją.

M. (Mockutė) pasakė, kai tik G. (Grubliauskaitė) pagimdys, tada M. atvažiuos į Klaipėdą, siekdama paimti vaiką. Gali būti, jog kartu su ja į Klaipėdą atvažiuos ir G. (Grubliauskaitės) vyras.

1950 07 10 tas pats **šaltinis**-***Valė*** pranešė, jog šiandien iš Raseinių apskr. grįžo Š. (Šimkevičiūtė), kuri papasakojo, jog ji per partizanų ryšininką Vaišnorą, gyvenantį Varlaukio geležinkelio stoties rajone, norėjo susitikti su „banditais“, bet jie tuo metu išėjo į kitą veiklos rajoną, todėl Š. (Šimkevičiūtei) pakalbėti su „banditais“ nebuvo galimybės. Tačiau Š. (Šimkevičiūtė) susitiko su vienu „banditu“, kuris šiuo metu guli pas vieną valstietį ir gydosi, jis taip pat kol kas ryšio su būriu nepalaiko.

Pokalbio pabaigoje Š. (Šimkevičiūtė) kreipėsi su prašymu į **šaltinį** – ar ji negalėtų paieškoti ko nors iš savo draugų pabūti kūmu gero jauno žmogaus, t. y. Š. (Šimkevičiūtė) su G. (Grubliauskaite) susitarė vaikelį krikštyti Klaipėdoje, o po to jį auklėti (auginti), nuvežus į vieną iš kaimų Raseinių apskrityje. ***Šaltinis*** pažadėjo, kai tik ateis jos pažįstamas, su juo pakalbės, o po to supažindins su Š. (Šimkevičiūte).

1950 07 12 per agentę ***Valę*** kūmu buvo pristatytas MGB agentas ***Naikauskas*** (Adolfas Janulis-Jonyla), kuris 1950 07 13 pranešė, jog susipažino su Š. (Šimkevičiūte), kuri buvo patenkinta **šaltiniu** – ag. ***Naikausku*** ir prašė jo duoti sutikimą būti naujagimio krikštatėviu. **Šaltinis** davė sutikimą ir pasiteiravo, kas naujagimio tėvai. Š. (Šimkevičiūtė) atsakė, jog **šaltiniui** ji viską papasakos tada, kada naujagimio motina išeis iš ligoninės.

1950 07 15 ag. ***Valė*** pranešė, jog G. (Grubliauskaitė) pagimdė dukrą ir parašė laišką, kuris buvo adresuotas į Raseinių apskr. Mockutės Agotos vardu, kuriame ji rašo:

„Mielas vyre, aš pagimdžiau dukrą. Mergaitę nutariau krikštyti Reginos vardu. *Audronė*-Šimkevičiūtė bus krikšto motina, o mūsų globėjai surado kūmą. Šie globėjai paža-

dėjo vaikelį užregistruoti, po to aš dukrelę atvešiu. Išsiųsk kaip greičiau pinigus, kadangi atsiųstuosius aš jau išleidau."

Dėl gautos medžiagos iš ag. ***Valės*** pertikrinimo, mes išsiuntėme užklausimą į Raseinių r. MGB sk. ir Kauno MGB Valdybą, iš kur buvo gauti atsakymai, patvirtinantys Š. (Šimkevičiūtės) priklausymą „gaujai".

1950 07 17 ag. ***Naikauskas*** pranešė, jog, pagal suderintą užduotį, jis apsilankė Vilniaus g. 28, kur ag. ***Valė*** atitinkamai **šaltinį** supažindino su Šimkevičiūte ir parekomendavo jai būti kūmu, į ką Š. (Šimkevičiūtė) davė sutikimą ir po neilgo pokalbio Š. (Šimkevičiūtė) pakvietė **šaltinį** eiti kartu su ja aplankyti sergančiąją ir perduoti jai maisto produktų.

Einant pakeliui, Š. (Šimkevičiūtė) **šaltiniui** papasakojo, jog naujagimio motina šiuo metu gyvena svetima Grubliauskaitės pavarde, o tikroji jos pavardė – Rutkauskaitė. Jos tėvai 1948 m. buvo ištremti į tolimuosius SSSR rajonus, o Grubliauskaitė nuo tremties pabėgo. Š. (Šimkevičiūtė) **šaltiniui** papasakojo, jog jos-Grubliauskaitės vyras gyvena nelegaliai ir atvykti į krikštynas negali, o Apolonijai ir Grubliauskaitei po gimdymo pavesta vaiką pakrikštyti, užregistruoti jį „ZAKSE", po to vaiką nuvežti į vieną iš kaimų Raseinių r. ir perduoti jį auginti vienai pilietei ir ten susitikti su naujagimio tėvu. Pokalbio pabaigoje Apolonija kreipėsi su prašymu į **šaltinį**, ar jis negalėtų jų priregistruoti Klaipėdoje po to, kai atneš vaiką.

Šaltinis tikro atsakymo į šį klausimą nedavė, bet pažadėjo tuo klausimu pakalbėti su savo pažįstamu.

1950 07 26 agentas ***Naikauskas*** pranešė, jog jis su Š. (Šimkevičiūte) važiavo į Girulius, kur ji jam papasakojo, jog jos tikras brolis taip pat, kaip ir ji, buvo veikiančioje „gaujoje" ir žuvo, jog jų tėvai ištremti, o jai nuo tremties pasisekė pasislėpti, bet 1949 m. gale Kaune ji buvusi sulaikyta MGB organų, užverbuota, po to paleista ir gavusi užduotį iš MGB išduoti „banditus", su kuriais ji palaikė ryšį. Po paleidimo Š. (Šimkevičiūtė) dar keletą mėnesių gyvenusi Kaune ir dirbusi namų tvarkytoja pas vieną viršininką žydą (MGB pplk. Danielius Todesas, g. 1910 m. Rygoje), iš kurio pavogusi pistoletą ir išėjusi į būrį, kur „banditams" perdavusi pistoletą ir papasakojusi apie jos užverbavimą dirbti MGB organams. „Gaujoje" Š. (Šimkevičiūtė) buvusi kartu su Grubliauskaite, kurios vyras buvo šios „gaujos" vadas.

Giruliuose Š. (Šimkevičiūtė) susitiko savo pažįstamą, kuriam pasiūlė susipažinti su **šaltiniu**. Susipažinimo metu jis save pavadino – Čiužauskas Stepas, dirbantis laivų remonto gamykloje.

Po to, kada Čiužauskas nuėjo, **šaltinis** paklausė Š. (Šimkevičiūtės), kas tas Čiužauskas? Ji atsakė, jog tai patikimas žmogus, toks kaip jinai, kuriuo galima pasitikėti.

Į mūsų užklausimą Raseinių r. MGB sk. pranešė, jog Čiužauskas vokiečių okupacijos metu gyveno Raseiniuose ir dirbo policininku.

1950 07 27 ag. ***Valė*** pranešė, jog Grubliauskaitė šiandien paštu gavo 4 laiškus nuo savo vyro Narbuto iš „gaujos", kuris labai nerimauja dėl G. (Grubliauskaitės) sveikatos ir prašė kuo greičiau grįžti į Viduklę.

Grubliauskaitė išsirašė iš ligoninės ir šiandien **šaltinio** bute suruošė naujagimio krikšto apeigas, kuriose dalyvavo **šaltinis**-Adolfas (kūmas), Apolonija ir Kačiušytė Stasė, pas kurią Grubliauskaitė gyveno iki gimdymo.

Pokalbio metu išgėrinėjant Kačiušytė apie save **šaltiniui** papasakojo, jog ji su savo tėvais nepriklausomoje („buržuazinėje“) Lietuvoje gerai gyveno, taip pat ir prie vokiečių gyveno Kelmės valsčiuje ir gyveno labai gerai. Jos brolis buvo veikiančioje „gaujoje“, 1950 m. pradžioje žuvo, o tėvai 1948 m. ištremti į SSSR gilumą, bet jai dabar, gyvenančiai kartu su broliu Klaipėdoje, pasisekė pasislėpti ir ji keletą mėnesių slapstėsi Raseinių apskr. ir palaikė ryšį su vienu iš „banditų“, kuris buvo jos kavalierius, o Grubliauskaitę ji pažįsta kaip gerą kaimynę pagal anksčiau gyvenamąją vietą.

Per vakaronę **šaltiniui** teko asmeniškai pasikalbėti ir su Grubliauskaite, kuri papasakojo, jog kada jos tėvą ir brolį ištrėmė, jai pasisekė pasislėpti ir išeiti į „gaują“, kur ji išbuvusi keletą mėnesių, o po to su „banditų“ rekomendacija iš „gaujos“ išėjusi ir išvažiavusi gyventi į Švenčionių rajoną pas kunigą Grigaitį, bet netrukus kng. Grigaitis buvo pervestas tarnauti į Kauną ir jai teko persikelti į Raseinių apskritį ir išeiti į „gaują“, kurioje ji išbuvusi iki atvažiavimo į Klaipėdą.

Tęsiant pokalbį, Grubliauskaitė kreipėsi į **šaltinį** su prašymu, kad **šaltinis** 1950 07 28 kartu su Grubliauskaite ir Šimkevičiūte važiuotų į Viduklės vlsč., Raseinių apskr., kur Grubliauskaitė jį supažindintų su savo vyru ir kitais „banditais“, kurie, sprendžiant iš telegramos, gautos iš Mockutės, jie lauks atvykstant Kazimiero ūkyje. **Šaltinis** sutiko važiuoti kartu su jomis su sąlyga, jeigu atleis iš darbo.

Į mūsų užklausimą Kelmės r. MGB sk. pranešė, jog Kačiušytė kilusi iš buožių, jos tėvai 1948 m. ištremti į tolimuosius SSSR rajonus, kaip „buožinė-banditų“ šeima, o Kačiušytė kartu su broliu nuo tremties pasislėpė. Jos tikras brolis buvo „gaujoje“ ir š. m. vasario mėn. čekistinės-karinės operacijos metu buvo nušautas.

1950 07 28 ag. ***Naikauskas*** pranešė, jog pagal užduotį jis susitiko su Grubliauskaite ir Šimkevičiūte, su kuriomis sutarė dėl nuolatinio ryšio palaikymo su jomis po jų išvykimo į „gaują“ ir dėl atsiuntimo jam antisovietinės literatūros. Grubliauskaitė ir Šimkevičiūtė dėl to davė savo sutikimą ir pažadėjo laiškus siųsti paštu, o antisovietinę literatūrą persiųs per savo patikimus žmones.

Be to, Grubliauskaitė ir Šimkevičiūtė prašė **šaltinio**, ar jis negalėtų joms suteikti pagalbos dėl prisiregistravimo ir įsidarbinimo Klaipėdos mieste, kadangi jos norėtų gyventi legaliai. Į tai **šaltinis** atsakė, jog už pinigus jis galintis jas priregistruoti ir prašė atvažiuoti.

Suderinus pagal užduotis, ag. ***Valė*** š. m. liepos 28 d. kartu su Grubliauskaite ir Šimkevičiūte išvyko į Raseinių r. ir, grįžusi š. m. rugpjūčio 8 d., pranešė, jog ji kartu su Šimkevičiūte ir Rutkauskaite iš Klaipėdos išvyko traukiniu Pagėgių kryptimi, Varlaukio geležinkelio stotyje išlipo iš traukinio, kur jų laukė valstietis, kuris arkliu nežymiais aplinkiniais keliais jas visas atvežė į Palaukėlių k., netoli Viduklės, kur užsuko pas Vaičekauską ir pernakvojo. Kitą dieną Vaičekauskas arkliu visas nuvežė pas giminaitį Kibauską į Paupių k. Pokalbio metu išaiškėjo, jog Vaičekauskas dirba kaimo dešimtininku, smarkiai nusistatęs prieš sovietų valdžią ir palaiko ryšį su ginkluota „gauja“.

Kibausko šeima visus sutiko, kaip artimai pažįstamus. Į Rutkauskaitės klausimą, kur jos vyras, Kibauskienė patarė kreiptis į jos kaimyną Urniežių.

Šimkevičiūtė nuėjo pas Urniežių ir maždaug po 30 min. grįžo su vienu jaunu žmogumi, kurį pristatė **šaltiniui**. Pasirodo, Narbutas, „gaujos“ vadas.

Po keleto valandų pas Kibauską atėjo „gaujos“ vado pavad. *Keršys*-Bronius Živatkauskas. Po susipažinimo Šimkevičiūtė, Rutkauskaitė, Narbutas, *Keršys* ir ag. ***Valė*** iš Kibausko išėjo į mišką už 3-jų kilometrų nuo viensėdžio, kur šaltinis susipažino su Narbuto „gauja“ ir 6-iais „banditais“, kurie prisistatė kaip: *Skudutis*, *Traktoristas*, jo brolis *Jaknutis* (gal *Jaunutis*?), brolis Narbutas Jonas ir *Kazimieras*.

Ag. ***Valė*** „gaujoje“ išbuvo iki vakaro. Būnant „gaujoje“, Narbutas „apdorojo“ mūsų agentą, davė jai užduotį, kad ji gyventų Klaipėdoje, suteiktų visapusišką pagalbą, į ką ag. davė sutikimą.

Keršio lydima, ag. ***Valė*** grįžo pas Kibauską, kur ją pamaitino ir suteikė nakvynę. Einant pakeliui, *Keršys* papasakojo, jog jis iki išėjimo į „gaują“ gyvenęs Klaipėdoje ir dirbęs vairuotoju laivų remonto gamykloje.

Kibausko namuose pas agentę atėjo Urniežius, kuris, įsitikinęs agento asmenybe, pareiškė, jog su agentu norėtų pasimatyti Mockutė Elzbieta. Gavęs **šaltinio** sutikimą, Urniežius išėjo ir po 15-os min. atėjo Mockutė. Įsišnekėjo apie kelionės įspūdžius. Pokalbio metu atėjo *Keršys* ir Šimkevičiūtė.

Mockutė ir *Keršys* tuoj pat išėjo, o **šaltinis** pasiliko su Šimkevičiūte. Pokalbio metu Šimkevičiūtė susitarė su **šaltiniu** kartu važiuoti į Klaipėdą ir ten apsistoti.

Greit grįžo *Keršys*, kuris **šaltiniui** pasiūlė su Mockute nuvažiuoti į Raseinių apskritį pas savo gimines.

Urniežiaus namuose surado Mockutę ir kartu išvyko Viduklės kryptimi. Pakeliui Mockutė agentei papasakojo, jog ji esanti Narbuto ryšininkė ir visas smulkmenas apie jų pogrindžio veiklą, taip pat ir apie tai, jog ji buvusi sulaikyta MGB ir išsipirkusi už 2000 rublių. Mockutė išsiskyrė su **šaltiniu**, sutarę ryšį palaikyti laiškais.

Grįžusi į Klaipėdą, Varlaukio geležinkelio stotyje ag. ***Valė*** susitiko su Šimkevičiūte ir kartu atvyko į Klaipėdą.

Agentas ***Naikauskas*** 1950 08 08 pranešė, jog į darbą pas **šaltinį** atėjo grįžusi iš Raseinių apskr. Šimkevičiūtė Apolonija, kuri pokalbio metu **šaltiniui** papasakojo, jog ji buvo susitikusi su „banditais“. Pastarajai Grubliauskaitė ir Apolonija neva papasakojusios apie tą rūpestį, kurį parodė **šaltinis** Grubliauskaitei, taip pat ir kiti „banditai“ buvę labai patenkinti **šaltiniu** ir todėl Narbutas **šaltiniui** atsiuntęs laišką, kuriame dėkojo **šaltiniui** už rūpestį ir prašo palaikyti su juo ryšį, taip pat ji atvežė pagal prašymą ir perdavė **šaltiniui** antisovietinę literatūrą.

Tęsiant pokalbį, **šaltinis** paklausė Apolonijos, kaip jaučiasi Grubliauskaitė? Apolonija atsakė, jog Grubliauskaitė truputį susirgo, todėl ji, pagal visą tikimybę, pirmiausia važiuos į Kauną gydytis, o po to žadėjo atvažiuot gyventi į Klaipėdą, kadangi šiuo metu „banditai“ gavo naują įsakymą moterų atžvilgiu, kuriame nurodyta, jog moterų veikiančiuose būriuose neturėtų būti. Jos turėtų sėdėti bunkeriuose arba su fiktyviais dokumentais turėtų legaliai gyventi miestuose. Po to Apolonija pakartotinai kreipėsi į **šaltinį** su prašymu dėl prisiregistravimo ir įsidarbinimo.

Suderintai pagal užduotį ag, ***Naikauskas*** paėmė Apolonijos pasą ir mes ją priregistravome, šiuo metu jau įsidarbina.

1950 08 14 ag. ***Valė*** pranešė, jog kalbėjosi su Šimkevičiūte, kuri pasakojo, jog per jos buvimo laiką veikiančioje „gaujoje“ jai ne kartą kartu su Grubliauskaite teko dalyvauti

vykdant teroro aktus prieš sovietinį partinį aktyvą, o dabar Apolonija galvoja, kai tik įsidarbins, teks nutraukti ryšius su „banditais“ ir ypač su Grubliauskaite, kurią ji laiko didele plepe ir per ją gali patekti į kalėjimą, o palaikytų ryšį tik su vienu „banditu“ *Keršiu*, kuriam, kaip ir Šimkevičiūtei, tapo liūdna būti „gaujoje“. Todėl artimiausiu metu ji galvoja, kai tik gaus iš Š. (Šimkevičiūtės) laišką apie jos įsikūrimą Klaipėdoje, pasistengs ir sau gauti dokumentus ir persikels gyventi į Klaipėdą ir apsistos bute pas Čiužauską.

Tęsiant mums sekimą per ag. ***Naikauską***, ginkluotos „gaujos“ narė Šimkevičiūtė buvo priregistruota ir įdarbinta, kuo ji liko patenkinta, taip pat pareikšdama, jog jos kavalieriui „banditui“ *Keršiui* taip pat jau atsibodo vaikštinėti po miškus ir jis pasiruošęs kreiptis į „banditų“ vadovybę, kad jam leistų išeiti iš miško, gauti dokumentus ir įsikurti gyventi legaliai.

Siekiant nustatyti dalykiškus kontaktus su ginkluota Narbuto „gauja“ ir jų dislokacijos vietai nustatyti, buvo duota užduotis agentui ***Naikauskui*** parašyti atsakomąjį laišką „gaujos“ vadui Narbutui, dėl kurio perdavimo pasiųsti Eleną (ag. ***Valę***).

Pagal gautą užduotį ag. ***Valė*** išvyko į Raseinių r. į susitikimą su Narbutu. Atvykus į vietą, **šaltiniui** susitikti su Narbuto „gauja“ nebuvo galimybės, kadangi „banditai“, pagal Mockutės žodžius, išėjo į kitą veiklos rajoną. **Šaltinis** (ag. ***Valė***) laišką perdavė ryšininkei Mockutei nuo kūmo (agento ***Naikausko***) Narbutui ir „banditkai“ Šimkevičiūtei, kuriame prašo ryšininkę Mockutę suorganizuoti šaltinio susitikimą su Narbuto „gauja“.

Po to Mockutė **šaltiniui** papasakojo, jog Narbutas labai laukė **šaltinio** atvažiuojant, bet nesulaukę išėjo. Todėl Narbutas prašė, kad Mockutė perduotų **šaltiniui**, kad į susitikimą pas Narbutą būtinai atvyktų nuo rugsėjo 12 d. iki 16 d. – jie tuomet jau bus tame rajone, kur gyvena Mockutė.

1950 09 14, kad gautume atsakymą į kūmo (ag. ***Naikausko***) laišką, mes pasiuntėme į susitikimą pas „banditus“ ag. ***Valę***, kuri grįžusi 1950 09 21, pranešty, jog 1950 09 15 ji atvažiavo pas Mockutę, kuri papasakojo, jog Narbuto „gauja“ jos laukė, bet nesulaukusi išėjo ir čia pat Mockutė kreipėsi į **šaltinį** su prašymu, kad ji pas ją pagyventų keletą dienų, kadangi Narbutas turi greitai grįžti.

10-tą val. vakaro pas Mockutę į namus atėjo keturi ginkluoti „banditai“, vienas iš jų buvo sovietinės armijos kapitonas, kurį šaltinis pažino, jog tai buvo Antanavičius.

Mockutė jiems davė samagono ir užvalgyti. Pastarieji pakvietė **šaltinį** už stalo. Antanavičius pasidomėjo **šaltinio** apie padėtį Klaipėdoje, į ką **šaltinis** atsakė, jog Klaipėdoje gyventi ramu.

Po to Antanavičius paklausė **šaltinio** – ar jinai jį pažįsta? **Šaltinis** atsakė, jog asmenybė pažįstama, bet negalinti prisiminti, kur matė. Tada jis pasakė savo pavardę, jog jis Antanavičius. Tuo pokalbis ir baigėsi, „banditai“ išėjo.

Kitą dieną pas Mockutę į namus atėjo Narbutas su savo „gauja“, kuris buvo labai patenkintas **šaltinio** atvykimu.

Narbutas, sutikęs su kūmo prašymu, parašė atsakomąjį laišką, kuriame prašo kūmą Klaipėdoje sukurti „nacionalistinę“ organizaciją ir siūlo jam būti tos organizacijos grandies vadu. Tuo pačiu metu su laišku Narbutas per ag. ***Valę*** atsiuntė kūmui antisovietinę apžvalgą, štabo instrukciją dėl nac. organizacijos sukūrimo ir priesaiką stojantiems į šią organizaciją. Be to, Narbutas prašė **šaltinio** (ag. ***Valės***) suteikti jiems pagalbą dėl me-

dikamentų gavimo, bintų ir šovinių, į ką **šaltinis** pažadėjo Narbutui gauti būtiniausių medikamentų, bintų, bet kas liečia šovinius, **šaltinis** jų gauti atsisakė.

Planas dėl tolimesnių priemonių pridedamas.

Pasirašo: Klaipėdos apskr. MGB 3-io paskyrio, 5-o sk. vrš. pavad. vyr. ltn. VASILJEV

Ištraukos iš agentūrinių pranešimų

Praneša: ag. ***Naikauskas***

1950 11 13

<...> Apolonija (Šimkevičiūtė) pasakė, jog Narbutas kūmui (ag. ***Naikauskui***) suteikė *Radvilos* slapyvardį.

Praneša: ag. ***Naikauskas***

1950 11 27

<...> Narbutas ėmė aiškinti: Jis ir jo organizacija prašo **šaltinio** (ag. ***Naikausko***) materialinės pagalbos partizaniniam judėjimui: pas patikimus lietuvius mieste rinkti pinigus bei daiktus, reikalingus partizanams; rinkti tikslius duomenis apie priešo judėjimą ir jo veiksmus; padėti šeimoms, nukentėjusioms nuo okupantų ir dargi labai prašė, jeigu **šaltinis** gali, rašyti eilėraščius bei apsakymus į jų literatūrą. Jeigu ne, rinkti pas pažįstamus ir persiųsti jiems, kadangi partizanų eilėse daugiausia dalyvauja kaimo jaunimas, kurie silpnai susigaudo literatūroje.

<...> Į **šaltinio** klausimą „ar jiems neatsibodo toks gyvenimas visą laiką surištas su pavojais“? Narbutas atsakė: „Nieko nepadarysi, bet viską mesti nėra galimybės ir duotą priesaiką būtų nesąžininga laužyti. Todėl teks kovoti iki galutinės pergalės arba mirti.“

<...> **Šaltinis** paklausė: „Kaip organizuoti jų judėjimą?“

Jis atsakė: „Aukščiausia vadovybė, tai – Aukščiausioji Taryba, toliau seka tėvūnijos, rajoniniai kariniai junginiai... Dabar svarbiausia išsaugoti gyvąją jėgą būsimai kovai.“ Todėl pas juos viskas ruošiama būsimai mobilizacijai, dabar eina karininkijos sudėties bei jaunesniųjų vadų atrinkimas. Jie turi ginklų ir šaudmenų, kurie šiuo metu nenaudojami.

<...> Narbutas paaiškino, jog pas juos žmonių baudimas mirtimi yra atšauktas, galioja tik sušaudymas ir bauda pinigais. Jų uždavinys šiuo metu – išsiaiškinti šnipus bei kitokius Lietuvos liaudies išdavikus, išaiškinti gyventojams jų būsimas užduotis išsivadavimo kovų metu, kad pakeltų gyventojų dvasią.

<...> Narbutas pasakojo – tada, kada atvažiavo **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***), jie buvo suėmę vieną moterį (vieno partizano žmona), kuri buvo užverbuota MGB organų ir paveikė savo vyrą, kuris taip pat turėjo ryšių su MGB organais ir pas jį rado laišką iš vieno MGB majoro. Jo žmona tada niekuo neprisipažino, bet tik pasakė: „Aš išdavikė ir užsidirbau tik sušaudymo.“ Prašė, kad jie ją kaip greičiau sušaudytų.

Narbutas pasakė, jog jie turi ryšių su MGB ir ten yra savų žmonių, kurie jam praneša, kas būtent praneša į MGB apie vietas, kur buvo ir šiuo metu yra „banditai“, kas jam palengvina išaiškinti šnipus. Priešas metė gausias pajėgas kovai su partizanais, bet jiems nepasiseks jų sugauti, kareiviai praeina pro šalį ir jų „nepastebi“.

<...> „Banditai“ buvo visi jauni (pacanai), Narbutas taip pat jaunas, bet raštingas ir labai juslus, tik per daug atviras ir patenkintas, kad neatsisakome padėti ir sutikome atvažiuoti į susitikimą.

<...> **Šaltinis** paklausė, ar pas juos nėra kitų tautybių žmonių? Narbutas atsakė, jog pas juos buvo vienas vokietis gydytojas ir vienas rusas, bet jie šią vasarą žuvo, kituose būriuose dar yra.

<...> Į **šaltinio** klausimą apie „banditų“ kiekį ir kaip jie aprūpinami ginklais bei šaudmenimis, Narbutas atsakė, jog ginklų pas juos yra užtektinai, kuriuos gauna iš gyventojų, turi dar ir savo atsargų. Apie „banditų“ kiekį neatsakė, tik nusišypsojo ir pasakė, jog tai jam nežinoma...

<...> Narbutas papasakojo, jog jis su savo būriu veikia pagal savo vadovybės įsakymą ir yra šio būrio vadas.

<.... Į klausimą, kaip jie praleis žiemą, Narbutas atsakė: Žiemą jie persikelia gyventi į bunkerius, bet bunkerius nepraktiška statyti miškuose. Daugiausia jie statosi viensėdžiuose, patikimose vietose, bet skundėsi, jog dabar sunkiau rasti vietą dėl bunkerio, kadangi ne visur žmonės sutinka juos priimti. Pabaigoje jis priminė, jog dar negavęs įsakymo pereiti į bunkerius.

<...> **Šaltinis** pajuto iš Narbuto veido išraiškos, kaip atvirą žmogų, kuris **šaltiniu** neabejoja ir **šaltinį** laiko patikimu žmogumi, kuriuo galima pasitikėti.

<...> Atsisveikinant Narbutas patarė kol kas formaliai – kurti organizacijos nereikia, kad nebūtų sugriauta, kadangi mums brangus kiekvienas žmogus, o be to, Klaipėdoje dar yra sukurta legenduota pogrindinė organizacija, kuriai vadovauja MGB, ir ji gali vesti prie suklaidinimo, o kol kas jūsų uždavinys – teikti materialinę paramą partizanams. Jis dar pridūrė, jog šiuo metu jam reikalingi patikimi žmonės įvairiose Lietuvos vietose ir, kada bus pareikalauta, kad jie galėtų vykdyti jų nurodymus.

<...> Taip pat Narbutas priminė, jog Elena – **šaltinio** ryšininkė, jo manymu, – labai nepastovaus charakterio ir apskritai jis visas moteris laiko plepėmis ir mano, kad ryšį geriau palaikyti per vyrą, kurį jis atsiųs. Bet kad jis galėtų įtarti Eleną (ag. ***Valę***), **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) nemano.

Praneša: ag. rezidentas ***Morozov***
1950 11 29

Agentas rezidentas ***Morozov*** vakare pranešė, jog pas jį atėjo ag. ***Valė***, kuri prašė perduoti, jog traukiniu iš Tauragės šiandien vakare atvyko „banditas“ *Keršys*, šiuo metu yra pas ją bute. Atvykimo tikslą aiškina, jog atvyko gydytis. Niekur negali prisiregistruoti, nes neturi atitinkamų dokumentų ir pažymų. *Keršys* pažadėjo nakvoti pas ag. ***Valę***.

Praneša: ag. ***Naikauskas***
1950 12 03

<...> Pagal nurodytą laiką 19.00 val. **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) atėjo į Apolonijos butą dėl susitikimo su *Keršiu*. Trumpai pasėdėjo ir dviese išėjo pasikalbėti link geležinkelio stoties. Priėjus iki autobusų stotelės „Žuvėdra“, sėdo į autobusą ir atvažiavo į geležinkelio stotį.

<...> **Šaltinis** pasiūlė užeiti į bufetą atsigerti alaus. Jis nuo šio pasiūlymo neatsisakė

ir užėję atsisėdo prie staliuko. Pradėjo šnekėtis ir *Keršys* ėmė domėtis **šaltinio** praėjusiu gyvenimu, apie kurį jis jam papasakojo. Po to jie pradėjo kalbėti apie pirmąją kelionę su **šaltiniu** į susitikimą su Narbutu, *Keršys* pareiškė: Kada **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) su Elena (ag. ***Vale***) ėjo pas Mockutę, „banditai" juos sekė ir nutarė **šaltinio** ant kelio nesustabdyti, kadangi nežinojo kas eina. Jie tada ėjo paimti vienos moters, kurią paėmė netoli Viduklės stoties ir kitą naktį atsivedė su savimi. Kada apsupo šios moters namą, Narbutas davė komandą laukti dvi valandas, kol jis grįš, o pats kažkur tai išėjo. Mes jo pralaukėm tris valandas ir negalėjome sulaukti, o vėliau sužinojome, jog Narbutas grįžo atgal pas žmoną.

Keršys pasakojo, jog jis tada ginčijęsis su Narbutu, kad tos moters nereiktų žudyti, juk tai beprasmiška ir tik vien dėl to susibarę, bet tą moterį vis vien nužudę.

Keršys pasakojo, jog jam pačiam Plungėje yra tekę patekti į „banditų" rankas, kur jis galėjęs nukentėti, bet susišnekėjęs geruoju ir juos įtikinęs.

Keršys pasakojo, jog jis gyvenęs Plungėje, Šateikiuose, Plateliuose, jam visas šis kraštas esąs žinomas. Man *Keršys* pasakojo, dar kai mokęsis gimnazijoje, pateko į sovietinių organų rankas Raseiniuose ir nors jį mušė, bet nieko iš jo neišgavo ir tada, sako jis, – aš buvau priverstas išeiti į mišką.

Toliau *Keršys* pasakojo, jog jis sirgęs ir gulėjęs, turėjęs daug laiko visą šitą gyvenimą ir tą kovą apgalvoti ir atėjusi jam mintis: jeigu ir kaltas žmogus, tai kodėl gi už tai jį reiktų žudyti, jei jis galvoja kitaip negu aš. Juk kiekvieno žmogaus protas veikia skirtingai ir apie viską vienodai galvoti negali. Jis aiškino, jog apie visa tai jis apmąstęs ir pamatęs labai daug neteisybės tarp partizanų. Jis sako, jog partizaninis judėjimas prieš okupantus gal ir teisingas tik prieš pačią karo pradžią ir karo metu. O šiuo atveju ši kova bereikšmė ir be naudos, o kai kuriais atvejais ir kenksminga, kadangi šiais veiksmais sukeliama gyventojų neapykanta ir jiems daroma žala. Ir tik tokiu būdu patys į save įšaukiame stiprius užpuolimus iš priešo pusės, dėl ko kenčia nekalti žmonės.

Keršys pareiškė, jog jis asmeniškai nepatenkintas Narbutu ir klausė **šaltinio** ar jam patiko Narbutas?

Šaltinis jam atsakė, jog Narbutas pirmą kartą **šaltiniui** pasirodęs pakankamai taktiškas ir savimi pasitikintis.

Atsakydamas į tai, *Keršys* pareiškė, jog gaila, kad šiandien nėra laiko daugiau pasikalbėti ir pasiūlė **šaltiniui** susitikti ryt – 1950 12 02 ir pasakė, jog jis ateis 15.30 į Apolonijos butą.

Šaltinis sutiko su pasiūlymu susitikti ir pažadėjo užeiti ne anksčiau kaip 17.30 val. *Keršys* pažadėjo laukti ir jie išsiskyrė. *Keršys* pasakė, jog šiandien jis važiuos nakvoti pas Steponą Živatkauską, jis ten turi vieną reikalą...

Kitą dieną – 1950 12 02 17.30 val. **šaltinis** užėjo į butą, bet *Keršio* jau nebebuvo ir Elena atsakė, jog jis pasiėmė savo krepšį, parašė Apolonijai laišką ir 16.00 val. išėjo, pasakęs, jog išvažiuoja, pridūręs, jog neturįs daugiau laiko laukti – netgi pasakyti sudie savo žmonai...

1950 12 19 **šaltinis** atėjo į darbą, kur susitiko Šimkevičiūtę Apoloniją, kuri jam pasakė, jog šiandien atvažiavo žmogus nuo Narbuto, kurį Apolonija pakvietė ateiti į fabriką 23.00 val., iš kur kartu grįš į namus.

<...> Atstovas pasisakė savo pavardę – Popendikas Jonas, atvykęs iš kolchozo „Tarybinis kelias“, Viduklės apyl., kur dirba sandėlininku.

Praneša: šaltinis ***Naikauskas***
1950 12 28

Pagal duotą užduotį **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) apsilankė Apolonijos Šimkevičiūtės bute, kuriai įteikė laišką, užantspauduotą surgučio spaudu „banditų“ „gaujos“ vadui Narbutui ir davė jai pavedimą važiuoti į Raseinių r. susitikti su „banditais“, perduoti šį laišką Narbutui ir atvežti atsakymą.

Be to, **šaltinis** Narbuto dukrytei perdavė 2 kg manų kruopų, o Apolonijai į kelionę įteikė 100 rublių.

<...> Šiuo metu pas Apoloniją bute gyvena laikinai viena moteris, apie kurią Apolonija **šaltiniui** papasakojo, jog ji esanti vieno „bandito“ giminaitė slapyvardžiu *Tėveliukas*, kuris veikia Narbuto „gaujoje“, atvažiavo į Klaipėdą pas gydytojus ir 1950 12 30 24.00 val. ruošiasi išvažiuoti į Pagėgius, ji ten gyvena.

<...> **Šaltinis** Narbuto paklausė, kas tas profesorius Komunovskij, kadangi **šaltinis** apie jį nieko negirdėjęs, į ką Narbutas pasižiūrėjo į *Justą*, abu nusišypsojo ir Narbutas atsakė: „Jeigu nežinai, tai ir nereikia.“

Praneša: **šaltinis *Valė***
1951 02 06

<...> Š. m. vasario 4 d. **šaltinis** (ag. ***Valė***) pagal susitarimą gavo užduotį nuvažiuoti į Tarvainių k., Viduklės vlsč. į susitikimą su *Justo* „gaujos“ „banditais“. Iškart po atvykimo **šaltinis** užsuko pas *Keršio* svainį Petroką. Namuose buvo Petrokas ir jo žmona – Ona Petrokienė – *Keršio* sesuo.

<...> Vasario 5 d. pas Mockutę atėjo Norkutė Stasė. Visi susiruošė važiuoti į Viduklę ir pasikvietė **šaltinį** (ag. ***Valę***). Pakeliui užsuko pas Smaidrių Juozą, kad per jį surastų vyrus (partizanus), bet nieko nerado ir nuvažiavo į Viduklę.

Apsistojo batsiuvio Urniežiaus Jono bute. Mockutė nuėjo į kooperatyvą, o Norkutė į vaistinę ir greit abi grįžo. Norkutė atnešė paketą su vaistais „banditams“ ir pareiškė, jog gavo visus medikamentus, kurių „banditai“ prašė. Mockutė papasakojo, jog ji užsakiusi prekių. Po dienos kitos kooperatyvo vairuotojas turėtų važiuoti į Kauną ir viską atveš.

Grįždami į namus, pasilikome vakarienei pas Norkų. Vakarienės metu Norkus labai blogai atsiliepė apie kūmą (ag. ***Naikausko***). Pirma tai, jog jis prieš valgydamas nesižegnoja, o išgėręs reikalauja mergų nakvynei. Čia pat kūmą (ag. ***Naikauską***) jis pavadino chuliganu ir perėjūnu. Mockutė kūmą ėmė ginti ir pareiškė, jog jis ne tik jai, bet ir vyrams (partizanams) patinka.

Praneša: **šaltinis *Naikauskas***
1951 02 16

<...> Kalba pasuko apie bunkerių statybą ir jų įrengimą. *Keršys* papasakojo, jog jis praėjusią vasarą pastatęs tris bunkerius, taip pat vieną skardinį, kuris yra baloje, vandenyje, ir ši skarda jiems kainavusi 500 rublių. *Keršys* paaiškino, jog įėjimą ir išėjimą iš bunkerio

žino tik vienas ryšininkas, bet jis būtinai gyvena toliau nuo bunkerio, ne jo apylinkėje. Įlindimas ir išlindimas pas juos praktiškai – vienintelis nedideliu atstumu nuo bunkerio. Aplink padaromi apkasėliai ir jie užminuojami, o laidai nuo minų pravedami į bunkerį ir priešo užpuolimo metu arba išdavystės atveju priešas stengiasi užimti pozicijas šiuose apkasėliuose. Tuomet minos susprogdinamos ir, pasinaudojant tuo sprogdinimu bei dūmų uždanga, vyrai iššoka iš bunkerio ir bėga.

Keršys aiškino, jog šiuo metu yra daug aukų ir „banditų" žūčių Klaipėdos apskr., kadangi jie buvo blogai pasiruošę žiemojimui ir pasimeta, o priešas dėl to sumaniai pasinaudoja jų siaura vieta.

<...> Urniežiūtė teiraujasi *Audronės*-Šimkevičiūtės Apolonijos, kokia padėtis dėl paso, į ką pastaroji atsakė, jog viskas bus gerai. Maždaug 20.00 val. vakaro išsiskyrė.

1951 02 19 *Audronė* atėjo pas **šaltinį** (ag. ***Valę***) ir pareiškė, jog 18 d. atėjo *Keršys* pas **šaltinį** dėl paso, norėjo pasakyti, kad **šaltinis** atneštų jo dokumentus į miliciją pasui pakeisti. **Šaltinis** sutiko atnešti dokumentus ir perduoti jam, bet *Audronė* atsakė, kad jis neturi, jie yra pas kūmą (ag. ***Naikauską***) ir atrodo, jog *Keršys* nepatenkintas labai kūmu, kodėl jis taip ilgai tempia su įforminimu dėl jo paso pakeitimo ir, jeigu jis būtų žinojęs, jog taip ilgai tas reikalas tęsis, jis su kūmu nebūtų susidėjęs. Paprašė **šaltinio** užeiti pas ją, paimti dokumentus ir nunešti į miliciją. Ji dar priminė, jog kūmo jau seniai nematė. Fabrike jis tik pasirodo ir tuoj pat išeina, o pas ją į butą retai užeina. **Šaltinis** pažadėjo po dienos kitos pas ją užeiti.

Šaltiniui *Naikauskui*

1951 02 16

UŽDUOTIS agentui: 1951 02 19 nueiti į susitikimą su *Keršiu* ir jam pareikšti, jog ryšium su rinkimais į LSSR Aukšč. Tarybą, negalima uždėti štampo ant paso, t. y. UTO neveikia, kadangi tame pastate įrengta rinkiminė apylinkė, pažadėti artimiausiu metu tą štampą jam uždėti ant paso darbo vietoje.

Atvykus atstovui iš „gaujos", perduoti laišką su žvalgybiniais dokumentais.

Per rezidentą OPENSKIJ padaryti atžymą ant *Keršio* paso apie jo priėmimą į darbą į UTF, kad būtų suteikta jam galimybė perduoti visus dokumentus į miliciją pasui pakeisti. Bet po dokumentų perdavimo į miliciją, juos „užkonservuoti" paso išdavimui iki nustatyto laiko. Sudaryti planą tolimesnėms agentūrinėms operatyvinėms priemonėms vykdyti pagal agentūrinę bylą „FANATIKI".

Praneša: **šaltinis *Valė***

1951 03 13

1951 03 10 nuo pat ryto **šaltinis** (ag. ***Valė***) nunešė *Keršio* dokumentus į III-iąjį milicijos skyrių. Mergina, priiminėjanti dokumentus, pareiškė, jog viskas gerai, ir pasiūlė 1951 03 16 ateiti atsiimti paruošto paso.

Pusiaudienį į **šaltinio** butą atėjo *Keršys*. Sužinojęs, jog viskas gerai ir gavęs talonėlį atsiimti pasui, labai apsidžiaugė. Padėkos ženklan **šaltiniui** papasakojo paskutines politines naujienas iš užsienio; jas neva sužinantis per radiją kiekvieną dieną, jog greit bus karas ir Lietuvos išlaisvinimas nuo bolševikų. Po to jis parekomendavo **šaltiniui** susipažinti su Petru iš pagalbinio Valstybinės prekybos ūkio, kur jis gyveno. Petras – geras žmogus

ir sunkią minutę galėtų **šaltiniui** padėti. Skundėsi, jog dabar jam labai sunku, kadangi neturintis kur gyventi. Giruliuose bijantis gyventi, pas *Audronę* nepatogu – ji mergina, o pas Petrą pavojinga, kadangi jį visi žino kaip žmogų anksčiau palaikiusį artimus ryšius su partizanais.

Netrukus atėjo **šaltinio** motina ir atviras pokalbis nutrūko. Prieš išeidamas jis pareiškė, jog keletui dienų išvažiuojantis į Žemaitiją, bet greit grįšiąs.

Praneša: **šaltinis *Valė***
1951 03 11

Maždaug 5.00 val. į butą atėjo *Aldona*, neva ką tik atvykusi į Klaipėdą iš „gaujos". Pasisveikino. **Šaltinis** šaltai ją sutiko. Ji nusirengė ir pradėjo pasakoti, jog turėjusi atvažiuoti 3.07 val., bet dėl to, jog labai daug kariuomenės privažiavo į jų veiklos rajoną, teko su atvažiavimu uždelsti ir atidėti patogesniam momentui.

Šeštadienį vakare jos vyras Narbutas ir jo broliai: Antanas Narbutas-*Arūnas* ir Jonas Narbutas-*Andrius* palydėjo ją iki plento. Ryte ji pakeleivinga mašina nuvažiavo iki Kryžkalnio, o iš ten autobusu į Klaipėdą.

Pasakojo, jog šią žiemą jai teko daug padirbėti; ruošti maistą 20–30 partizanų. Be to, „aš vykdžiau ir kitas įvairias užduotis – gaminau ir platinau spaudą. Vyrams (partizanams) buvo taip pat daug darbo, įvairūs reikalai, tai žiūrėk, ką nors „padubasinti" reikia ir kitus pavedimus vykdyti."

Po to *Aldona* daug kalbėjo apie savo ir vyro sveikatą ir taip pat kaip auga jų vaikas. Skundėsi, jog jos vyro sveikata labai nekokia, didelė mažakraujystė, kas gali pereiti į tuberkuliozę, be to, jai būtina pasirodyti moterų gydytojui. Domėjosi kur *Keršys*, su kuriuo jai būtina susitikti.

Pasakodama apie savo gyvenimą miške, *Aldona* kalbėjo, jog partizanai gyvena bunkeryje (name). Dabar jiems uždrausta gerti spiritinius gėrimus, išskyrus atskirus atvejus ir tai nestipresnius kaip 18 laipsnių.

Sudarytas specialus štabas kovai su alkoholinių gėrimų vartojimu. Labai sunku miške, kadangi partizanus tankiai vaiko kariuomenė.

Domėjosi ar ji galėtų gyventi bute, kur gyvena *Audronė*, kadangi ji numačiusi apsistoti Klaipėdoje ilgam laikui ir dargi jos vyras ko gero atvažiuos gyventi pas ją, kur ir jam reiktų pasigydyti.

Domėjosi kaip gyvena jos pažįstama Kačiušytė Stasė iš jūreivių mokyklos, Gedminaitė Bronė ir Urniežiūtė Stasė iš „Aušros" fabriko ir Kačiušis, kuris dirba Žaliųjų kultūrų dauginimo treste.

Vakare kartu su **šaltiniu** ėjo į butą pas *Audronę*, bet nerado jos namuose. *Aldona* pasiliko nakvoti pas šaltinį, perdavė širdingiausius linkėjimus nuo Kubauskienės, Norkutės Stasės ir Mockutės Elzbietos.

Praneša: **šaltinis *Valė***
1951 03 12

Ryte, kada **šaltinis** (ag. ***Valė***) ėjo į darbą, *Aldona* išėjo pas *Audronę* į butą ir pas **šaltinį** iš ten negrįžo.

Šiandien – 1951 03 13 *Audronės* gimtadienis, kur, matyt, susirinks pas ją bute jos artimieji, gyvenantys Klaipėdoje.

PAŽYMA: Petras tai yra Simonavičius, pas kurį slapstosi *Keršys*. Visi minimi agentūriniame pranešime asmenys, išskyrus Kačiušį, Kibauskienę, Gedminaitę ir Urniežiūtę, yra agentūrinės bylos „FANATIKI“ objektai.

Urniežiūtė, Kibauskienė, Gedminaitė ir Kačiušis anksčiau „praėjo“ kaip ryšininkai objektų operatyvinės bylos „FANATIKI“, bet medžiagos dėl jų įtraukimo į įskaitą neužtenka.

UŽDUOTIS: Agentei ***Valei*** duota užduotis – prisiderinant priežastimi pasveikinti *Audronę* su gimimo diena, paimti vyno bonkę ir šiandien nueiti pas ją į butą ir sudalyvauti tariamoje vakaronėje.

Priemonės: suderinta pagal agentūrinių-operatyvinių priemonių planą.

Tvirtina: Valstybės saugumo ministro pavad. drg. LEONOV

Tikra: Klaipėdos sr. MGB 5- sk., 3-io poskyrio vrš. kap. GLIEZERIS

Praneša: **šaltinis *Naikauskas***

1951 03 15

Š. m. kovo 12 d. darbo metu dieną *Audronė* pranešė **šaltiniui** (ag. ***Naikauskui***), jog 1951 03 11 į Klaipėdą atvyko *Aldona*.

<...> Kaip didelę paslaptį *Audronė* **šaltiniui** papasakojo, jog *Aldona* atvežė laišką-įsakymą *Keršiui* iš *Justo*, kad jis š. m. kovo 25 d. grįžtų į „gaują“ ir perimtų vadovavimą būriui, kuriam vadovauja Narbutas. Jeigu jis iki to laiko negrįš, bus laikoma kaip dezertyravimą ir jis bus sunaikintas. Čia pat ji perdavė Aldonos prašymą, kad **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) užeitų pas ją.

Vakare **šaltinis** užsuko į butą pas *Audronę*, kur susitiko su *Aldona*. Ji **šaltiniui** papasakojo, jog iš „gaujos“ ji išėjo visai – pastoviam gyvenimui Klaipėdoje, atvežė laišką *Keršiui* nuo *Justo*, jog jis privalo grįžti į „gaują“.

Po to, kai *Keršys* grįš į „gaują“ maždaug apie balandžio pirmą ar antrą dieną, atvažiuos jos vyras Narbutas. Jis turėtų atvykti kovo 7 d. Bet, kadangi jam nebuvo kam perduoti vadovavimą būriui, jis pagal *Justo* įsakymą privalėjo pasilikti vietoje. Į jo vietą turėjo atvykti kažkoks tai būrio vadas iš Nemuno upės rajono, bet jis po susidūrimo su rusų kareiviais žuvo.

Su Narbutu yra sutarta jį pasitikti 1951 m. balandžio 1-ą ar 2-ą dieną nustatytoje vietoje, kur reiks nuvažiuot jį atsivežti.

Jos vyras atvyks tik pasigydyti, greičiausiai mėnesiui–pusantro. Jis serga širdies liga, tokia pat kokia anksčiau sirgo *Keršys*. Dabar jis netgi sparčiau eiti negali.

Visi „banditai“ lankėsi pas gydytoją (kur ir pas ką nepasakė) ir tikrinosi savo sveikatą.

Aldona prašė **šaltinio** padėti jai prisiregistruoti. **Šaltinis** jai pažadėjo. Ji sakė, jog ji turi pasą ištekėjusios moters pavarde, tačiau pavardės nepasakė ir paso neparodė.

<...> **Šaltinis** atsisveikindamas pažadėjo pas ją užeiti š. m. kovo 13 d., kadangi ruošėsi atšvęsti *Audronės* 20-metį.

Kalbėdamas su *Aldona* **šaltinis**, matydamas, jog jinai nieko neduodanti suprasti apie

paskutinio laiško gavimą su „informacija“ **šaltinio** pasiųsto Narbutui ir *Justui* per Popendiką, pasiteiravo, ar gavo „banditai“ jo laišką ir siuntinuką. Ji atsakė, jog gavo, bet jai nieko nežinoma apie to laiško turinį.

<...> Į Narbuto „gaują“ atvyko du nauji „banditai“, vienas – pabėgęs iš sov. armijos atvyko su ginklu, o kitas – buvęs jų ryšininkas, prie kurio ėmė kibti MGB organai. Jį ėmė tampyti į apklausas ir jis nutarė išeiti į būrį.

Toliau ji kalbėjo, jog nežiūrint į tai, kad būrio žmonių skaičius stipriai sumažėjęs, dar yra daug „banditų“, galima imti pavyzdį vien iš vieno Viduklės valsčiaus – būryje yra 15 žmonių. Jų veiklos rajone yra trys merginos – viena būrio vado žmona (kokio nesakė), kuri taip pat išvyko į vieną miestą nelegaliai.

PAŽYMA: Elena yra mūsų agentas ***Valė***, kuri apie *Aldonos* atvykimą pranešė savo laiku.

UŽDUOTIS: Priimti *Audronės* kvietimą ir apsilankyti jos bute. Pokalbio metu su *Aldona* sutikti ją priregistruoti. Daugiau dėmesio apie vokiečių (?) išvykimą neparodyti, jeigu *Aldona* pati apie tai neprasikalbės.

PRIEMONĖS: Nustatyti (pradėti) *Keršio* operatyvinį sekimą, atkreipiant dėmesį į tai, jog anksčiau jis neigiamai atsiliepė apie jo buvimą „gaujoje“ ir „banditų“ veiksmus, jo bandymą išvykti į „gaują“ – neakivaizdžiai suimti jį ir areštuoti. *Keršio* paėmimo planą sudaryti atskirai.

Pasirašo: Klaipėdos sr. MGB Valdybos 5-o sk 3-io poskyrio vrš. kap. GLIEZERIS

Praneša: **šaltinis *Naikauskas***

1951 03 17

1951 03 16 **šaltinis** (ag. ***Naikauskas***) sutiko *Keršį* netoli turgaus ir jie kartu nuėjo pas *Audronę* į butą, kur rado *Aldoną*. Pakeliui *Keršys* **šaltiniui** papasakojo, jog gavo įsakymą iš *Justo* grįžti į būrį ir *Keršys* pasakė, jog greit išvažiuos, tik kovo 17 d. eis į miliciją pasiimti paso.

Šaltinis jo paklausė, kokia nuotaika jis grįžta į būrį, kadangi *Keršys* anksčiau kalbėjo, jog daugiau jis negalvoja grįžti atgal. *Keršys* paaiškino, jog nuotaika tokia, kai kareivis po atostogų grįžta į savo dalinį. Dėl to, kad daugiau nevažiuos, jis paaiškino, jog tik turėjo atostogas pasigydyti ir kiekvienam nebuvo galima sakyti ir aiškinti, kad jis išėjo iš „gaujos“ laikinai tik dėl sveikatos, bet galvojo grįžti vėliau balandžio gale. *Keršys* pasakojo **šaltiniui**, jog jau nusipirkęs sau diržą, kelnes, reikia dar nusipirkt mundurą ir ruoštis žygiui.

Bute *Aldona* parodė **šaltiniui** savo pasą, kuriame buvo matyti ištaisyti gimimo metai: iš 1908 m. į 1928 m. Pasas priregistruotas Šiluvos NKVD ir neišregistruotas, todėl *Aldona* kreipėsi į **šaltinį**, kad jis ją priregistruotų. **Šaltinis** pažadėjo tai padaryti po sekmadienio.

<...> Belaukiant *Audronės* kol ji grįš iš darbo, *Keršys* bandė iš kišenės išsiimti lenktinį peiliuką, bet nei kaip negalėjo jo pasiekti ir buvo priverstas išsitraukti pistoletą, kurį parodė **šaltiniui**. Tai lenkiškas pistoletas, pagamintas 1939 m., 9-o kalibro. *Keršys* kreipėsi į **šaltinį**, ar jis neturi 9-o kalibro šovinių arba gal žino kur jų būtų galima gauti.

Šaltinis atsakė, jog šovinių neturi ir nežino kur jų gauti. *Keršys* paaiškino, jog 1951 03

17 jis važiuos pas Čiužauską, iš ten grįš apie kovo 19 d. ir trečiadienį – kovo 21 d. išvyks jau į „gaują“.

Taip belaukiant, iš darbo grįžo *Audronė* ir visi ėmė vaišintis jos gimtadienio proga. „Prapijokavo“ iki 4.30 val. nakties ir **šaltinis** pasiliko pas juos nakvoti, o ryte atsikėlė ir išėjo kartu su *Keršiu*.

Keršys nuėjo į miliciją atsiimt paso, o **šaltinis** – į darbą. Kada **šaltinis** sutiko *Audronę*, ji pasakė, jog *Keršys* paso negavo, jam liepė ateiti 21 d.

<...> *Aldona* dar papasakojo apie savo brolį kaip žuvo, apie *Justą*, jog jo pavardė – Labanauskas iš Kelmės. **Šaltinis** pažadėjo ateiti pas Aldoną pirmadienį – kovo 19 d.

UŽDUOTIS: **agentui** (ag. ***Naikauskui***) pateikta raštu.

Praneša: **šaltinis *Valė***

1951 03 19

Kovo 15 d. **šaltinis** (ag. ***Valė***) po darbo rado pas save raštelį nuo *Aldonos* ir *Audronės*, kuriame **šaltinį** kviečia kovo 18 d. ateiti pas jas svarbiu reikalu.

Sekmadienį **šaltinis** atėjo į butą pas *Audronę*, kur rado ją-*Aldoną*, Gedminaitę Stasę, „Aušros“ fabriko darbininkę. Pasirodo, susirinko kad atšvęstų *Audronės* gimtadienį. Ji pastatė litrą vyno, išgėrė ir išsikalbėjo apie ankstesnius pažįstamus. *Aldona* papasakojo, jog jos ir **šaltinio** pažįstamas Bakšys, buvęs Raseinių miesto gyventojas, dabar – „banditų“ Srities komiteto narys slapyvardžiu *Dūdėnas* – vyresnis negu *Justas*, o mokytojas Bakutis Leonas, buvęs Raseinių miesto gyventojas, dabar vedęs dantų gydytoją, yra „gaujos“ ryšininkas.

Kovo 19 d. **šaltinis**, atėjusi iš darbo, bute rado tokio turinio telegramą: „Viduklė, 1951 03 19 Žaibas. Atvažiuokite kovo 21 d. pas Moniką į krikštynas, duokite atsakymą telegrama. Mockutė.“

Šaltinis paėmė telegramą ir nusinešė pas *Audronę* į butą. **Šaltinį** labai svetingai sutiko *Aldona* ir *Audronė*. Perskaitę telegramą, abi susijaudino, sunerimo. Čia pat *Aldona* kaip didžiulę paslaptį paaiškino jų susirūpinimą ir paaiškino (užšifruotą) telegramos tekstą. Telegramos turinys toks: „Kovo 21 d. būtina su „Pobieda“ atvažiuoti pas Moniką, kuri gyvena už 9 km nuo Raseinių pagal kelią į Viduklę ir paimti iš ten jos vyrą Narbutą ir atsivežti jį į Klaipėdą.“

Susirūpinusi ji dėl to, jog anksčiau jis privalėjo parašyti apie savo būsimą atvykimą ir nesuprantama, kodėl dabar toks skubėjimas. Taip pat susirūpinusi dar ir tuo, jog nežino ką dabar pasiimt jį atvežt. Kūmas šiandien išvyko į Kauną, o *Keršio* pasiųsti negalima, jis šiandien nakvoja Valstybinės prekybos pagalbiniame ūkyje pas direktorių Kačiušį. Jį būtų galima pasiimti, bet jis surištas su vienu dalyku (kokiu nepasakė) ir išvažiuoti atvežti Narbutą nespės.

<...> *Aldona* ir *Audronė* pokalbio metu su **šaltiniu** išsakė apgailestavimą dėl Kačiušytės Stasės, nes jos šiandien ėjo pas ją ir pasakė joms apie tai, jog neseniai būryje žuvo jos brolis. Jinai jas sutiko šaltai ir pokalbio metu visai šios temos nepalietė.

Atsisveikinant *Aldona* dar kartą perspėjo **šaltinį**, kad niekas iš jos giminaičių nesužinotų apie Narbuto atvykimą, prašė, kad kaip tankiau **šaltinis** užeitų pas jas. Prašė rasti butą, nes teks dabar mieste gyventi su vyru.

Praneša: **šaltinis *Valė***
1951 03 22

Pagal gautą užduotį (iš MGB) **šaltinis** (ag. ***Valė***) 1951 03 20 atėjo į *Audronės* butą susitarti kartu su ja važiuoti atvežti į miestą iš „gaujos“ *Apolinarą*-Narbutą, bet jos ir *Aldonos* nebuvo namuose.

Kovo 21 d. vakare, **šaltinis**, grįždama iš darbo, eidama Montės gatve, matė „Pobiedą“, kurioje važiavo *Apolinaras* ir *Audronė*.

Namuose **šaltinio** motina pranešė, jog maždaug 11 val. ryte su „Pobieda“ atvažiavo *Audronė*, *Aldona* ir *Keršys*. Neradę **šaltinio**, jie išvažiavo.

Žinodama, jog *Apolinaras* atvažiavo, **šaltinis** specialiai nėjo pas *Audronę*, laukė pakvietimo.

1951 03 22 vakare po darbo į **šaltinio** butą užėjo *Audronė* ir *Aldona*, kurios, kaip pasirodo, laukė ateinant **šaltinio**. Pavakarieniavus, jos leido suprasti **šaltiniui**, jog reikia išeiti į gatvę. Ten jų visų laukė *Apolinaras*.

Susitikimo metu *Apolinaras* papasakojo **šaltiniui**, jog pas juos įvyko didelis nemalonumas: *Keršys* 1951 03 21 nuėjo į miliciją paso, jam pasakė, jog pasas dar neparuoštas ir paprašė ateiti kovo 22 d. Šiandien jis nuėjo paso, mergina, kuri išduoda pasus, pradėjo jam atidavinėti pasą, tuo metu priėjo pasų stalo viršininkas, ištraukė iš merginos rankų *Keršio* pasą ir ėmė jį apžiūrinėti. *Keršys*, įtardamas, jog jį nori sulaikyti, tuo pasinaudodamas, pabėgo iš milicijos.

Dėl to *Apolinaras* priėmė sprendimą į *Audronės* butą Šerbergerio g. negrįžti, kadangi laiko šį butą užblokuotu, nes čia *Keršys* priregistruotas.

Šaltinio motina papasakojo, jog savo daiktus *Keršys* atsinešė į **šaltinio** butą ir paliko juos po „divinu“. *Audronė* ir *Aldona* visas savo nuotraukas nunešė į Gedminaitės Bronės ir Urniežiūtės Stasės butą Lenino g.

Apolinaras paprašė **šaltinio** leidimo laikinai apsistoti pas ją bute ir taip pat paprašė kaip galima greičiau surasti butą už bet kokius pinigus.

Taip bekalbant, į butą atėjo *Audronė*. Bute *Apolinaras*, *Aldona* ir *Audronė* dar kartą peržiūrėjo paliktus daiktus. *Apolinaras* sudegino vieną pasą, o kitą pasiėmė su savimi į kišenę. Bute ilgiau neužsibuvo, atnešė daiktus į **šaltinio** butą, po to *Apolinaras* ir *Aldona* išvažiavo susitikti su *Keršiu* į galinę autobusų stotelę (žiede), *Audronė* išėjo pas pažįstamą į Turgaus aikštę ieškoti buto *Apolinarui*, o **šaltinis**, prisimetęs, jog eina į namų valdybą dėl buto, išėjo į susitikimą (su čekistu).

Prieš tai, kaip išsiskyrė, *Apolinaras* daug kartų apgailestavo, kad kūmas (ag. ***Naikauskas***) išvažiavęs, taip supranta, jog tik jis galėtų ištaisyti susidariusią situaciją. *Audronė* jį ramino, jog šiandien vakare kūmas tikriausiai ateis.

Apolinaras ir *Aldona* griežtai nusiteikę nedelsiant *Keršį* pasiųsti į „gaują“. Dėl šiandieninio jo poelgio stipriai jį barė. *Aldona* siūlė *Apolinarui* važiuoti iš miesto kartu su *Keršiu* pas Valstybinės prekybos pagalbinio ūkio direktorių Kačiušį ir pas jį apsistoti, bet *Apolinaras* atsisakė, pareiškęs, jog mieste gyvenimas mažiau pavojingas. *Apolinaras* prašė *Aldonos* laikinai pasilikti Kačiušytės Stasės bute ir žadėjo eiti pas jį. Susitarė susitikti vakare **šaltinio** bute.

Audronė prieš tai, kada išsiskyrė, pasakojo, jog kažkoks tai jaunas žmogus į juos visą

laiką žiūrėjo. Ji tai pastebėjusi tada, kada jie laukė autobuso kartu su *Apolinaru* ir *Aldona*. Jie praleido autobusą ir jis praleido. Kada visi sėdo į autobusą ir paėmė bilietus iki „Žuvėdros“ stotelės, jis taip pat paėmė bilietą iki „Žuvėdros“. Kada jie sustojo pasikalbėti, jis stengėsi klausytis jų pokalbio.

UŽDUOTIS: Susitikę su *Apolinaru* ir *Aldona*, pareiškite, jog triukšmas pakeltas dėl *Keršio* bailaus elgesio, reikėjo pertikrinti ir tuo pasiremti, jog kada *Audronė* gavo pasą, aplinkybės buvo dar blogesnės, viskas baigėsi sėkmingai (jai liepė palaukti 10 minučių ir po to išdavė pasą). Pasakykite, jog milicija taip daro, matyt, tikisi „dovanos“.

Todėl iš pradžių reikia pertikrinti. Prie to dar pasakykite, jeigu milicija būtų norėjusi sulaikyti *Keršį*, nebūtų jam atidavusi paso.

Pasiūlykite dėl patikrinimo pasilikti nakvoti kartu su *Audrone* jos bute, o ryte eikite į miliciją ir sužinokite ar jau paruoštas pasas. Iš tikrųjų nueikite į miliciją, nieko neklausiant, susitikus su *Apolinaru*, išdėstykite gautą užduotį (raštu), kurią gausite kovo 23 d. 12 val.

PRIEMONĖS: *Keršiui* ir *Apolinarui* surengti sustiprintą operatyvinį sekimą. Išvykstant jiems iš miesto, neakivaizdžiai suimti ir pristatyti į MGB Valdybą.

Agentui ***Naikauskui*** paruošti raštišką užduotį lemiantiems jo veiksmams, tiriant bylos „FANATIKAI“ objektus.

Pasirašo: kap. GLEIZERIS

Praneša: **šaltinis *Valė***

1951 03 24

Kovo 23 d. į **šaltinio** (ag. ***Valės***) butą atėjo *Keršys*. Po jo atėjimo *Apolinaras* ir *Aldona* pasikėlė iš patalo. *Aldona* ir *Apolinaras* apie kažką tai tyliai pasikalbėjo su *Keršiu* ir išėjo į miestą. **Šaltinis** taip pat greit išėjo. Bute pasiliko vienas *Keršys*. Po grįžimo iš miesto *Keršys* padėjo **šaltiniui** paskaldyti malkų, po to jis išėjo Priekulės kryptimi.

Vakare į butą atėjo *Aldona* ir *Audronė*. Pastaroji pasidomėjo kur *Keršys*. Jis greičiausiai po jų atėjimo grįžo į **šaltinio** butą, po to atėjo *Apolinaras*.

Audronė, *Keršys*, *Apolinaras* ir *Aldona* apie ką tai pasikalbėjo tarpusavyje, po to pasitarė kaip atšvęsti Velykas.

Aldona išsakė nuomonę apsistot gyventi pas Kačiušytę Stasę (raiša).

Keršys išėjo nakvoti į Valstybinės prekybos pagalbinį ūkį pas Petrą ar Kačiušį.

Audronė išėjo į darbą, o *Aldona* su vyru pasiliko nakvoti pas **šaltinį**.

Kovo 24 d. ryte *Aldona* ir *Apolinaras* laukė ateinant *Keršio*, bet nesulaukę, susiruošė eiti į susitikimą su kūmu (ag. ***Naikausku***).

Aldona su **šaltiniu** išėjo anksčiau, kad dar spėtų į turgų, *Apolinaras* turėjo eiti vienas į susitikimą su kūmu.

Vilniaus g. *Aldona* buvo sulaikyta kapitono GLEIZERIO.

Apolinaras, *Keršys* ir *Audronė* **šaltinio** bute nepasirodė iki šio laiko.

Pasirašo: ag. ***Valė***

PAŽYMA: *Aldona*, *Audronė*, *Apolinaras* ir *Keršys* buvo mūsų neakivaizdžiai areštuoti.

Tikra: Klaipėdos sr. MGB Valdybos 5-o sk. 3-io poskyrio vrš. kap. GLEIZERIS

P A Ž Y M A

(pagal bylas-formuliarus)

Narbutas Stasys, Povilo, g. 1926 m.

Rutkauskaitė Stasė, Vinco, g. 1926 m.

Živatkauskas Bronius, Juozo, g. 1926 m.

Norkutė Stasė, Kazio, g. 1901 m.

Šių žmonių sekimas pradėtas spalio mėn. 1950 m. – kovo mėn. 1951 m. pagal agentūrinę bylą „FANATIKI“, agentų ***Valės*** ir ***Naikausko*** agentūrinių pranešimų pagrindu, apie tai, jog Narbutas, Živatkauskas ir Rutkauskaitė yra ginkluotos nac. „gaujos“ nariai, vykdo aktyvią priešišką veiklą prieš sovietų valdžią. Norkutė yra jų ryšininkė ir vykdo jų nusikalstamus pavedimus.

Narbutas ir jo nusikalstami ryšiai turėjo tikslą Klaipėdos mieste sukurti žvalgybinę organizaciją. Agentų ***Valės*** ir ***Naikausko*** teikiami duomenys mūsų buvo patikrinti literinėmis priemonėmis.

Per agentūrą, panaudojant agentūrinės bylos „FANATIKI“ objektus: Šimkevičiūtę – „tamsiai“, Živatkauską, po to Rutkauskaitę ir Narbutą, – mūsų buvo „atvesti“ į miestą.

1951 m. kovo mėn. buvo įvykdyta „gaujos“ dalyvių suėmimo ir likvidacijos operacija, kuriems vadovavo Narbutas, ir kurios rezultatas: buvo nužudyta 12 „gaujos“ narių, areštuoti 6 „banditai“ ir 9 ryšininkai bei rėmėjai, išimta daug ginklų bei daiktinių parodymų.

Narbutas, Živatkauskas, Rutkauskaitė ir Norkutė nuteisti Kauno sr. Karo tribunolo.

Pasirašo: MGB Valdybos 3-io poskyrio vrš. kap. GLEIZERIS

Iš LYA (KGB arch.) b. b. **Slapšinsko-Slapšiūno Vyto, Prano**, Nr. 608; arch. Nr. 20979/3, I tomas, f. K-1, ap. 58., Klaipėdos MGB Valdybos Tardymo skyrius. Pradėta 1952 01 25.

NUTARIMAS areštui

1952 m. sausio 28 d. Tauragė

Nutarimą surašė Klaipėdos sr., Skaudvilės r. MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. AKULČIK.

Tvirtina: Klaipėdos sr. MGB Valdybos plk. SENIN.

Areštą sankcionuoja: Klaipėdos sr. MGB karo prokuroras justic. mjr. SMIRNOV

<...> **Slapšinskas Vytas, Prano**, g. 1921 m. Kaune. Išsilavinimas – 4 klasės. 1944 m. įstojo į „nac. gaują“, kurioje būdamas, kovojo su ginklu prieš Lietuvoje veikiančią sovietinę tvarką, turėjo konspiracinį slapyvardį *Vytas*, ginkluotas buvo užsieninės markės pistoletu, šautuvu ir granata.

1952 m. sausio 25 d. čekistinės-karinės operacijos metu Slapšinskas buvo sužeistas ir paimtas. Suėmimo metu parodė ginkluotą pasipriešinimą, šūviu iš pistoleto sužeidė kareivį ŠALAŠOV'ą

Išdėstytame patvirtinami aktu čekistinės-karinės operacijos metu liudininkų parodymai: Švelnio V. K.; Rupšaičio P. P.; Matusevičiaus J. F; Peikoičio (taip originale) Ju. P.; Slapšinsko P. V. ir asmeniniais Slapšinsko Vyto, Prano, prisipažinimais.

Šeimos sudėtis

Tėvas – Slapšinskas Pranas, 70 m. amž.;
Motina – Slapšinskienė Agota, 60 m. amž.;
Broliai ir seserys:
Slapšinskas Jonas, Prano, 14 m. amž.;
Slapšinskaitė Antanina, Prano, 25 m. amž.;
Slapšinskaitė-Biknienė Verutė, Prano, 33 m. amž.

A K T A S
(pravestos čekistinės-karinės operacijos)
1952 m. sausio 25 d. Kubiliškiai

Mes, toliau pasirašę: Klaipėdos srities MGB Valdybos 2N sk. vrš. mjr. ILJIN; Skaudvilės r. MGB sk. vyr. ltn. AKULČIK, vyresnysis oper. įgaliotinis to paties rajono MGB sk. ltn. KOSTIUKOV ir Vidaus apsaugos MGB diviziono kariuomenės vado pavad. kap. BEZRUK, sudarėme šį aktą apie tai, jog pagal Skaudvilės r. MGB, Klaipėdos sr. sudaryto plano pagrindu 1952 m. sausio 25 d. buvo atlikta čekistinė-karinė operacija suimti ir likviduoti „banditus“ Šlegerinės miške (09–35), žemėlapis 34–22 išleistas 1946 m. Operacija vyko apsupimo (blokavimo) būdu ir Šlegerinės miško šukavimu.

Šlegerinės miško blokavimo metu rytų pusėje iš miško į laukymę išėjo du žmonės: vyras ir moteris, apsirengusi civiline suknute, ginklų pas juos nebuvo matyti.

Pastebėję grupę kareivių, šukuojančių mišką, nežinomieji vyras ir moteris metėsi bėgti į rytinę juos supančių kareivių pusę ir, nekreipiant dėmesio į šūksnius „Stoj!“ ir į įspėjamuosius šūvius, nepažįstamieji bėgo ir bandė slėptis. Nepažįstamasis vyras bėgdamas iš pistoleto atidengė ugnį į jį persekiojančius kareivius ir sunkiai sužeidė tarnybinių šunų instruktorių ŠALAŠOV'ą, o antru šūviu sužeidė tarnybinį šunį.

Susišaudymo metu moteris buvo nušauta, o nepažįstamasis vyras buvo sunkiai sužeistas ir suimtas atvirame lauke atstumu: 00–210 metrų nuo nurodyto jų bunkerio. Suimtas sužeistasis, pasirodė, jog tai „banditas“ – **Slapšinskas Vytas, Prano-*Vytas***, g. 1921 m., „gaujoje“ nuo 1944 m.

Žuvusioji „banditka“ – **Šegždaitė Leontina** (**Leosija**), **Jono-*Pinavija***, g. 1926 m. (fiktyvi pavardė – Žičkutė, Slapšinsko Vyto žmona – *R. K.*) ir gyvenusi Smaidrių k., Skaudvilės r., „gaujoje“ nuo 1949 m.

Suėmimo metu iš „bandito“ Slapšinsko buvo išimtas užsieninės markės pistoletas „Walther“ Nr. 6550 su apkaboje (dėtuvėje) trimis šoviniais ir viena granata RG-42.

Apklausiamas vietoje „banditas“ Slapšinskas pareiškė, jog Šlegerinės miške yra požeminis bunkeris, kuriame jis su „banditka“ Šegždaite slapstėsi ir parodė bunkerio vietą. Bunkeris buvo įrengtas už 200 m nuo Kubiliškių k. gyventojos Šlėgerienės ūkio pietų kryptimi nuo miško pakraščio – 150 m atstumu.

Bunkerio matmenys: ilgis – 3 m, plotis – 2 m, aukštis – 1,5 m. Sienos iš vidaus išklotos lentomis, grindys – žemių, narai dviem žmonėms. Bunkeryje yra metalinė krosnelė, ant įlindimo angos (liuko) paberta žemių, o viršuje ant pačios angos pasodinta eglutė.

Apžiūrint bunkerio vidų, buvo rasta ir išimta:

1. Šautuvas automatinis užsieninės markės – AB-896-40 – 1 vnt.;

2. Kovinių šovinių – 5 vnt.;

3. Įvairi antisovietinė literatūra lietuvių kalba;

Po bunkerio apžiūros, pastarasis kareivių buvo sugriautas. Sužeistasis „banditas“ Slapšinskas ir žuvusioji „banditka“ Šegždaitė buvo pristatyti į Tauragės r. MGB sk.

Pasirašo: visi sudariusieji šį aktą ir Tauragės r. MGB sk. vertėja j. ltn. MALAKAUSKIENĖ

Medicininė PAŽYMA

1952 m. sausio 25 d. Tauragės r. MGB sk.

Buvo apžiūrėtas sužeistasis **Slapšinskas Vytas, Prano**, g. 1921 m. Apžiūros metu nustatyta:

1. Kiauryminiai kulkiniai mašnelės sužeidimai ir abiejų kiaušinėlių pakenkimai;

2. Kiauryminiai kulkiniai sužeidimai minkštųjų audinių kairės šlaunies vidurinės trečios dalies;

3. Akli kulkiniai sužeidimai minkštųjų audinių dešinės šlaunies vidurinės trečios dalies;

4. Kiauryminiai kulkiniai sužeidimai kairės blauzdos be kaulo pažeidimo apatinės trečios dalies. Bendra sužeistojo padėtis sunki, blyški oda.

Pasirašo: Tauragės r. MGB sk. karinis felčeris KAZARCEVA. 1952 01 26

Iš Vytauto Slapšinsko prisiminimų knygos „Laisvės Vytis“

Išleista 1999 m. Kaune.

<...> 1951–1952 metų žiema buvo beveik be sniego. Tai labai gerai, nes po susišaudymo nelieka pėdsakų. O jei yra sužeistų, tai ir kraujo dėmės neraudonuoja iš toli. 1952 m. sausio mėnesį vado buvau išsiųstas ūkiniais reikalais. Sutartu laiku niekaip negalėjau sugrįžti, nes labai suaktyvėjo čekistų siautėjimas. Turėjau slėptis vienoje iš atsarginių slėptuvių, kurias vadinome „kareivinėmis“. Tokių slėptuvių turėjome ir miškuose, ir pas ūkininkus ūkiuose, ir gyvenamosiose trobose.

1952 m. sausio 24 d. vakare nuėjau į ryšio punktą susitikti su *Geniumi* ir *Klajūnu*. Ryšininkui perdaviau, kad jų lauksiu Šlegerinės miško kairiajame kampe nuo kelio. Iš ten turėjome visi kartu keliauti toliau. Grįžęs į slėptuvę Šlegerinės miške, radau savo žmoną Levutę. Ji buvo KĘSTUČIO apygardos štabo ryšininkė *Pinavija*. *Pinavija* palaikė ryšius su Pranute Juškyte iš Paupio kaimo ir Brone Macijauskaite iš Šveisčių kaimo. 1951 m. liepos pabaigoje anksti ryte Levutės tėvų Šegždų sodybą apsupo stribai iš Nemakščių. Jie tikrino visos šeimos dokumentus. Mano žmona turėjo padirbtus dokumentus Žičkutės pavarde. Iki tol jai pavyko išsisukti, bet tą kartą, išduota Vlado Švelnio, įkliuvo. Stribai tuoj pasakė, kad ji esanti ne Žičkutė, bet Šegždaitė. Levutę suėmė, o Šegždos sodyboje pradėjo kratą. Nutaikiusi progą, Levutė pasiprašė gamtiniam reikalui. Sargybinis ją palydėjo ant upelio kranto prie sodybos. Pastebėjusi, kad sargybinis kažką pasilenkęs veikia, pabėgo.

Tada prasidėjo nauji vargai, nes negalėjo legaliai gyventi. Reikėjo gauti naujus dokumentus. Parašiau prašymą į Prisikėlimo apygardą. Žmona kas dieną ėjo vis pas kitus žmones. Čekistai siautė kaip pragaro velniai, ieškodami partizanų ir jų pagalbininkų. Šlegerinės mišką Levutė pasiekė žiemą, kur sausio 24 d. aš ją sutikau.

Susitikimas su srities vadu *Klajūnu* ir *Geniumi* neįvyko. Visas Šlegerinės miškas buvo apsuptas. Savo akimis mačiau, kaip prie upės kareivis šalia kareivio gulėjo. Buvome išduoti, vadinasi, žinoma ir mūsų slėptuvė. Supratome, kad reikia veržtis. Pasirinkom vietą, kur mažiau priešų – ties Murauskų sodyba. Tikėjomės išlindę iš miško pasiekti Taučelių kaimą. Bet miške priešas jau pradėjo spausti ir iš miško išstūmė ant Antano Parnarausko žemės. Prasidėjo žūtbūtinė kova. Jos metu žuvo mano žmona Levutė. Mane sužeidė, dar pajutau, kaip priešas iš manęs išlupo ginklą ir netekau sąmonės. Per tardymą man sakė, kad mūšyje nukoviau keletą čekistų ir jų šunį. Čekistai mane pradėjo tardyti jau A. Parnarausko ūkyje. Tardymo metu net keletą kartų netekau sąmonės. Po to įmetė į mašiną, apdengė šiaudais. Prilipo kareivių ir mes nuo Šlegerinės miško pajudėjome Skaudvilės link. Sustojome Tauragėje prie Šubartinės. Tardant daugiausia klausinėjo, kur yra *Klajūnas*. Šubartinėje greitai pajutau, kad visai nebeturiu jėgų.

Buvau taip sumuštas ir nukamuotas, kad nebepaėjau. Troškau numirti. Tada mane nunešę numetė Šubartinės palėpėje ir, užmetę kruviną skarmalą, paliko gulėti...

Gal po pusvalandžio atvedė Valantiejų iš Vėžaičių k. Šis patarė viską pasakyti, nes neatsilaikysim. Buvau visiškai nuogas, numečiau nuo savęs skudurą ir sakau Valantiejui: „Aš jau viską pasakiau, matai, kaip atrodau." Buvau visas sudaužytas, mano kūnas tamsiai mėlynos spalvos. Tuoj pat čekistas Valantiejų išvedė.

Po dienos ar dviejų pradėjo tardyti toks rusas-sadistas. Man pasidarė labai bloga ir paprašiau vandens. Davė atsigerti, bet vandens skonis pasirodė kažkoks keistas. Pajutau norą kalbėti, bet susivaldžiau ir pradėjau vemti. Noras kalbėti praėjo, supratau, kad vietoj vandens buvau gavęs kažkokių nuodų.

Kelioms dienoms mane paguldė į Tauragės ligoninę. Gulėjau vienutėje, saugomas dviejų sargybinių: stribo ir čekisto. Vienas stovėjo prie galvos, o kitas prie kojų. Į palatą ateidavo ligoninės sesutės, bet aš neturėjau teisės jų kalbinti, galėjau pasakyti būtiniausią reikalą. Visą laiką galvojau apie mirtį. Seselės Macijauskaitės (tuokart jos pavardės nežinojau) paprašiau, kad ji mane truputį pakeltų. Apkabinau jos kaklą ir tyliai pasakiau: nunuodyk mane. Jinai man tyliai atsakė: „Sąžinė neleidžia..."

Tardymai vyko ir ligoninėje – dienomis ir vakarais, vidurnakty netardė.

Po poros dienų vakare privirto į palatą čekistų kapitonų ir pulkininkų. Atnešę mano kruvinus drabužius, suveltus dirvono purvais. Liepė rengtis – teks kažkur važiuoti. Čekistai įkišo mane į „varanoką", šalia susėdo trys ar keturi kareiviai. Laukiau provokacijos, nes žinojau, kad čekistai suorganizuoja susišaudymą: neva partizanai išvaduoja sužeistąjį. Suimtasis – „išlaisvintas partizanas" viską papasakoja atvirai – jį atgal į kalėjimą. Supranti, kad esi apgautas, bet jau per vėlu. Tokių įvykių yra buvę ne vienas.

Tą naktį mane atvežė į Klaipėdos kalėjimą. Patalpino į vagių ir provokatorių (vienas jų buvo Rinčius nuo Šilutės ar Šilalės, kitas – Teikertas iš Klaipėdos) kamerą. Šitai aš greitai supratau iš man užduodamų klausimų.

Surengė akistatą su Umantu iš Lenkčių kaimo, Eržvilko vlsč. Reikalas su Umantu buvo toks: mūsų dalis atsarginių ginklų buvo ištepti ir sukelti į sėklines egles Paupio miške už kelių kvartalų nuo Umanto ūkio. Esant reikalui, galėjome pasiimti juos ir naudoti. Umanto sūnus, slampinėdamas po mišką, rado mūsų paslėptus ginklus ir juos pasiėmė. Umanto paprašėme, kad grąžintų. Lyg ir prižadėjo... Senis Umantas nudūmė į Eržvilką ir pranešė čekistams.

Šių privažiavo pilnas miškas, siautė po apylinkes kelias dienas. Žinodami, kad tai Umanto darbas ir kad jis komunistas, mes jam apkaitinom ausis.

Akistatoje Umantas viską papasakojo ir siūlė čekistams man duoti į kaulus. Nepaisant mušimų, vis tiek neprisipažinau. Rodos, 1952 m. balandžio pabaigoje ar gegužės pradžioje į tardymą sugužėjo aukšto laipsnio čekistai ir prokuroras. Vienas jų paklausė, ar tikiu Dievą. Atsakiau – taip. Tada kirto į veidą. Klausė, kur *Klajūnas*; atsakiau, kad nežinau. Prokuroras sako: „Nacistų ir fanatikų neištardysi, kiek jų per tardymą yra užmušta – jokios naudos. Reikia baigti jo bylą." Paklausė, ar pasirašysiu, kad tardomoji byla būtų baigta. Pasirašiau. Čekistas pranešė, kad mano teismas bus 1952 m. gegužės 29 d. Baigus tardymą, pervedė į politinių kalinių kamerą. Kai pakliuvau pas politinius kalinius, vieno likimo draugus, jaučiausi lyg būčiau laisvėje. Labai jau įkyrėjo būti kartu su vagimis ir įvairaus plauko provokatoriais.

Kameroje buvo Snepkus – jaunas partizanas iš Kardo rinktinės. Jis turėjo 13 žaizdų. Prisimenu partizaną Dargį nuo Laukuvos, kitų vyrų pavardes pamiršau. Tiesa, buvo mūsų kameroje dar policininkas Latakas, su kuriuo kartu važiavome iki Vilniaus. Latakas buvo labai narsus vyras, bandė bėgti iš Klaipėdos kalėjimo, nors jį saugojo septyni sargybiniai. Jis vienu smūgiu juos pargriovė ir pasileido bėgti pro kalėjimo vartus, tačiau nubėgo tik kokius 300 m, kai jį pašovė jūrininkai. Ir vėl Latakas pakliuvo čekistams į nagus...

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. sausio 25 d. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. AKULČIK per vertėją TAMOŠAITĮ.

<...> Man yra žinoma, jog buvusiame Eržvilko vlsč. ir Skaudvilės r. Papartynės miške yra partizanų bunkeris, kuriame slepiasi partizanas Rubšaitis Jonas-*Žilius*; jo žmona Marijona ir prtz. Kisielius Juozas-*Genius*. Jie periodiškai slapstosi minėtame bunkeryje. Šiame bunkeryje yra spausdinimo technika: rotatorius, rašomoji mašinėlė, radijo imtuvas. Apie tai, jog tame miške yra bunkeris ir jame spausdinimo technika, man asmeniškai pasakojo partizanai *Genius* ir *Žilius*. Aš tikslios to bunkerio vietos nežinau, kadangi jame nesu buvęs. Tiksliai to bunkerio vietą žino Rubšaičio Jono pusbrolis Rubšaitis, gyvenantis Pavisčiuvio k. Jo vardo nežinau, ant vienos iš rankų neturi kaulo. Ar jis turi kokį slapyvardį aš nežinau, bet jį visi partizanai vadina *Berankiu*.

Antras bunkeris, kaip man pasakojo Kisielius Juozas-*Genius*, yra Šimkaitynės miške, kuriame taip pat periodiškai slapstosi pats Kisielius Juozas kartu su kitais partizanais, dažniausiai su Palubecku Juozu-*Simu*; Žagaru Juozu, Prano-*Girdeniu*, *Zuikiu* (g. 1926 m. Tūjainių k., Skaudvilės vlsč., suimamas 1952 m. bandė nusišauti, persišovė galvą ir mirė tardomas 1952 08 02). Kitų bunkerių aš nežinau.

<...> Mūsų bunkerį, kuriame mes slėpėmės su Šegždaite Leosia (Leontina), žinojo tik vienas mūsų ryšininkas Kaminskas Petras-*Aušra*, 50 m. amž., Smaidrų k., Skaudvilės r. gyventojas. Daugiau nieks nežinojo.

<...> Kartu su manimi tame pačiame bunkeryje gyveno ir partizanė Šegždaitė Leosia-*Pinavija*, anksčiau ji turėjo *Gražuolės* slapyvardį, kada prieš pereinant į nelegalią padėtį gyveno Smaidrų k.

Apklausa pertraukta.

Apklausą tą pačią dieną tęsia Tauragės r. MGB vrš. pavad. kap. MICHEJEV per Tauragės MGB vertėją JEMELJANOV'ą. 1952 01 25.

<...> VAKARŲ SRITIES arba vadinamosios JŪROS srities partizanų štabo vrš. *Germanto*-Bakšio Antano ir taip pat Ūkio dalies vrš. *Geniaus*-Kisieliaus Juozo, esančių Šimkaičių miške bunkeryje, vietos aš nežinau. Apie tai man žinoma iš *Geniaus*, kuris apie tai man pasakojo. Taip pat ten slapstosi ir Žagaras Juozas-*Zuikis*.

<...> Būdamas eiliniu partizanu, su kitais partizanais lankiausi ryšininko Rubšaičio ūkyje, jis mus priiminėjo ir slėpė savo ūkyje, maitino ir palaikė ryšį su kitais partizanais. Jis nuolat slėpė savo pusbrolį Rubšaitį-*Žilių* paskutiniuosius trejus metus, taip pat slėpė ir mane.

Paskutinį kartą ryšininkas Rubšaitis mane, būrio vadą Nuobarą Joną-*Lyrą* ir trečią partizaną, kurio pavardės nežinau, surišo su vadu *Germantu* ir kitais partizanais 1951 m. balandžio mėn.

1951 m. balandžio mėn. Kisielius-*Genius*, susitikimo metu su manimi, man perdavė nurodymą, jog aš turėsiu nueiti į Pamakščių k., Skaudvilės r. į ryšių punktą pas šio ryšių punkto laikytoją Urbutį, kur susitiksiu su Nuobaru Jonu-*Lyru*, kurį turėsiu atvesti į susitikimą su *Germantu*.

Po susitikimo su *Lyru* ryšių punkto laikytojo namuose, aš kartu su juo susitikome kaip su man nepažįstamu partizanu ir atėjome į ryšininko Rubšaičio ūkį. Rubšaitis tą pačią naktį mus nuvedė pas partizanus. kurie laukė mus atvykstant Pavidaujo miškan, esančiame už dviejų kilometrų nuo Rubšaičio namų.

<...> Kur šiuo metu slapstosi KĘSTUČIO apygardos vadas *Justas*, kas jis toks aš nežinau. Dar prieš išeinant į būrį, mokytojas ir štabo narys *Skudutis*-Janušas Antanas ir *Ramojus* (manoma, jog tai tas pats *Ramūnas*?) slapstėsi bunkeryje Drebulynės miške, buvusio Viduklės vlsč. teritorijoje, Raseinių apskrityje.

Bunkerį, kuriame aš gyvenau iki sulaikymo dienos, man padėjo įrengti Ruibys Kazys-*Eiva*, *Inžinierius* 1949 m. vasarą.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Tauragės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. KULIK per Tauragės r. MGB sk. vertėją j. ltn. VALIAUGĄ.

<...> Aš-Slapšinskas Vytas-*Vytas* kartu su prtz. Ruibiu Kaziu-*Inžinieriumi* turėjome šiuos ryšininkus:

1. **Kaminskas Petras-*Aušra***, užverbuotas 1951 m. ryšininku. *Aušra* žinojo kur mūsų bunkeris, kur anksčiau aš gyvenau su prtz. Ruibiu, o kada Ruibys žuvo (žuvo 1946 07 18 Ruibys Petras-*Žigas*, *Garbštas* – Kazio brolis), tuomet šiame bunkeryje aš gyvenau su savo sugyventine partizane Šegždaite Leontina-*Pinavija*.

Kaminskas, kaip ryšininkas, tik jis vienas žinojo mūsų bunkerio vietą Šlegerinės miške, jis sistemingai lankėsi šiame bunkeryje, nešė mums maisto produktus ir visa kita, kas mums buvo būtina, ėmė skalbimui nešvarius drabužius, kuriuos skalbė kažkas tai iš jo šeimos. Rinko man žvalgybinio pobūdžio duomenis apie karinių grupių, ginkluoto aktyvo pasirodymą kaime. Apie kitus bunkerius Kaminskas, kiek man žinoma, nežinojo.

2. **Rubšaitis** (kitur – **Rupšaitis**)-***Berankis***, apie 50 m. amž., gyvena Dūdlaukio k., Skaudvilės vlsč. Savo ūkio neturi, gyvena Žičkaus name. Jis turi *Berankio* slapyvardį, kadangi neturi vienos rankos ir yra Rubšaičio Juozo-*Žiliaus* kažkoks tai giminaitis. Ryšininkas Rubšaitis mūsų bunkerio vietos nežinojo, o tą bunkerį, kuriame slėpėsi Rubšaitis-

Žilius su savo žmona, kuri taip pat su juo kartu būryje, turėtų žinoti, kadangi jis yra jo giminaitis ir ryšininkas tarp Slapšinsko-*Vyto* ir Rubšaičio-*Žiliaus*. Anksčiau ryšininkas Rubšaitis gyveno partizano *Žiliaus* namuose Paparčių k., kur mes su prtz. Ruibiu-*Inžinieriumi* ėjome ir ten susitikome su *Žiliu* ir VAKARŲ SRITIES vadu Bakšiu-*Klajūnu* bei Kisieliumi-*Geniumi*. Pranešė mums apie pasirodymą, kur mes buvome, ginkluotos kareivių grupės ir ginkluotą aktyvą. Lankantis jo namuose, aprūpino mus maisto produktais. Rubšaičio dukra Rubšaitytė (Stefa?) buvo taip pat *Žiliaus* ryšininkė, kuri už ryšį su partizanais 1948 m. buvo areštuota.

3. **Augaitis-*Šešuvis***, 45 m. amž., gyvena Skliausčių k., Skaudvilės r. Aš su prtz. *Inžinieriumi* jį užverbavau būrio ryšininku 1949 m. ir suteikiau jam *Šešuvio* slapyvardį.

Augaitis, kaip ryšininkas, vieną kartą per mėnesį ar per du mėnesius važiavo į Vilnių pas savo žmonos giminaitį Navakauską su VAKARŲ SRITIES vado *Klajūno*-Bakšio Antano užduotimi, vežė nuo jo paketus, kaip man aiškino pats *Klajūnas*, kažkokiam tai žvalgybos vadui. Pavardės nei slapyvardžio nesakė, taip pat atvežinėjo paketus iš Vilniaus ir perdavinėjo *Klajūnui*. Kas tuose paketuose buvo, man asmeniškai nebuvo žinoma. Be to, nuo 1949 m. iki 1951 m. Augutis man buvo atvežęs pinigus penkis–šešis kartus po 500 ir po 1000 rublių kiekvieną kartą. Kas jam perdavinėjo tuos pinigus, aš nežinau. Aš juos leidau savo asmeniniams reikalams.

Aš-*Vytas*, *Klajūnas* ir *Genius* sistemingai lankėmės ryšininko Augučio-*Šešuvio* namuose, kadangi jis labai gerai gyveno, mus visus aprūpino maisto produktais, iš parduotuvių pirko mums rūkalus, medžiagas baltiniams ir kitus būtinus daiktus, pranešinėjo mums žvalgybinius duomenis.

4. **Steponaitis Zenius** (**Zenonas**)-***Pabėgėlis***, 25 m. amž., gyvena Varlaukio k., Skaudvilės r. Mes su *Inžinieriumi* 1949 m. užverbavome jį būrio ryšininku, suteikėme jam *Pabėgėlio* konspiracinį slapyvardį. Steponaitis pranešinėjo mums žvalgybinius duomenis apie kareivių pasirodymą, kur ir ką jie veikia, jų judėjimą, tuo tikslu, kad mes nepatektume po jų „smūgiu“.

Augaitis ir Steponaitis žinojo vienas kitą, jog jie yra ryšininkai ir žinojo vienas kito slapyvardžius. Steponaitis apie mūsų bunkerių išsidėstymą nežinojo. Kitų ryšininkų aš nežinau, kadangi kai kurie jau ištremti arba areštuoti.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. sausio 27 d. Tauragė. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PORTIANKIN per Skaudvilės r. MGB sk. vertėją ŠČEPANOV JEGOR ANIKIEJEVIČ.

Tardytojo pastaba: Slapšinskas Vytas nuo 1944 m., būdamas Lietuvos „buržuazinėje-nacionalistinėje gaujoje“, turėjo konspiracinį slapyvardį *Vytas* – būdamas eiliniu „banditu“, tuo pačiu metu vykdė VAKARŲ SRITIES ryšininko pareigas slapyvardžiu *Žuvėdra*.

<...> Man dar žinomi šie ryšininkai bei rėmėjai:

1. **Mačiulis Kazys**, 40 m. amž., Paviščiuvio k., Skaudvilės r. gyventojas. 1951 m. balandžio 15 d. aš-*Vytas* ir prtz. *Lyras*-Nuobaras Jonas, buvęs Ožnugario k., Batakių vlsč. gyventojas; prtz. Globys Vladas-*Vainauskas*, *Ramūnas*; Ruibys Kazys-*Inžinierius*; Bakšys Antanas-*Klajūnas*; taip pat ir kiti partizanai: *Algirdas*-Berušnis Kazys; *Gruodis*-Stankus Petras; *Justas*-Labanauskas Krizostomas; *Ramojus*; *Skudutis*-Janušas Antanas, partizanų

vadovybės nurodymu turėjo būti pravestas partizanų pasitarimas ir visi atvyko į Mačiulio namus, kur išbuvome visą parą. Mačiulis mus aprūpino maisto produktais, virė kopūstų sriubą, mėsą, bulves ir davė duonos. Tokiu būdu Mačiulis mums-partizanams ruošė ir davė du kartus karštą maistą.

1951 m. balandžio 16 d. iš Mačiulio namų mes išėjome į mišką, kuris buvo už 200 metrų nuo Paviščiuvio k. gyventojo Simonavičiaus namų, kuris turi žmoną ir mažus vaikus.

2. **Simonavičius**, 40 m. amž., Paviščiuvio k. gyventojas. Simonavičius žinojo mūsų-partizanų buvimo vietą ir 1945 m. balandžio 16 d., mums būnant miške netoli jo ūkio, du kartus atnešė mums maisto produktų: virtų kiaušinių, duonos ir bulvių sriubos.

Aš-Slapšinskas Vytas kartu su kitais partizanais naktį buvome užėję į Mačiulio Kazio ir Simonavičiaus namus apie 10 kartų. Jie mus slėpė ir aprūpino maisto produktais.

3. **Gaidamavičius**, 60 m. amž., Fermų k., Skaudvilės r. gyventojas. Šeimoje turi vedusį sūnų ir seną tėvą. 1951 m. gegužės 15 d. aš-*Vytas*, *Justas*, *Inžinierius*, *Klajūnas*, *Žilius*, *Genius* – iš viso 7 partizanai paryčiais atėjome į Gaidamavičiaus namus, iš kurio paėmėm patalynę: keletą adijalų bei pagalvių, po to pastarąjį mes perspėjome, jog mes būsime miške maždaug už 300 m nuo jo ūkio ir netrukus išėjome. Dieną Gaidamavičius tris kartus buvo atėjęs pas mus ir atnešė valgyti: barščių, duonos, bulvių ir kt. Be to aš-Slapšinskas Vytas kartu su kitais partizanais įvairiu metu užeidavome pas Gaidamavičių, jis mus aprūpindavo maisto produktais, slėpė mus ištisomis paromis.

4. **Adomaitis Simas-*Putinas***, 30 m. amž., siuvėjas, mūsų partizanų ryšininkas, gyvenantis Pužiškių k., Skaudvilės r. Pastaruoju metu be nuolatinės gyvenamosios vietos. Partizanų ryšininku dirba nuo 1946 ar 1947 m. Apie jį man žinoma iš partizano Starkaus Jono-*Maželio* (žuvęs 1948 m.), g. 1918 m. Pagiriuose, Eržvilko apylinkėje.

1945 ar 1946 m. būrio vadas (b. v.) Starkus Jonas man pasakojo, jog ryšininkas Adomaitis Simas priiminėjo paketus su partizanų raštais iš ryšininkų ir perdavinėjo kitiems ryšininkams, kad pastarieji perduotų partizanams, susitikinėjo su partizanais, jo namuose lankėsi partizanai, kuriuos jis aprūpindavo maisto produktais.

5. **Kumpikas Stasys-*Garsas***, 26 m. amž., buvęs Šveiščių k., Skaudvilės r. gyventojas. Kiek man žinoma, Kumpikas iki 1951 m. pavasario gyveno Šveiščių k. Apie 1946 ar 1947 m. mes: aš-Slapšinskas, Kumpikas Stasys ir kt. turėjome susidūrimą su MGB kareiviais Palabaukščių k., Skaudvilės r., iš kur mums pasisekė pasitraukti be nuostolių.

1946 ar 1947 m. rudenį aš-Slapšinskas buvau apsistojęs Remeikio Jono ūkyje (vardas netikslus), 40 m. amž., Šveiščių k. (kaimo pavadinimas gali būti kitas – *R. K.*), kur su manimi kartu buvo partizanas *Eimutis*-Stoškus Jonas, Antano, g. 1910 m. Rudžiuose ir kt. partizanai, kur *Eimutis* man papasakojo, jog kautynių metu su MGB kariuomene Kumpiką Stasį sužeidė į vieną ar abi rankas, dabar tiksliai nepamenu. Tuo pačiu metu buvo sužeistas ir partizanas Rūkas Stepas, Simo-*Darius*, g. 1927 m. (suimtas 1951 06 05 ir sušaudytas). Būdamas būryje Kumpikas Stasys turėjo AVT rusišką dešimtšūvį šautuvą.

6. **Jucius Jonas**, 27 m. amž. Kur jis šiuo metu gyvena, aš nežinau. Anksčiau dirbo Skaudvilėje, Lybiškių geležinkelio stotyje. 1945 m. vasarį Jucius buvo Strainio Jono, Juozo-*Saturno*, g. 1908 m. (žuvo 1945 m.), vadovaujamame būryje. Tų pačių metų rudenį Jucius Jonas iš partizanų būrio pasitraukė.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. sausio 28 d. Tauragė. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PORTIANKIN per Skaudvilės r. MGB sk. vertėją ŠČEPANOV JEGOR ANIKIEJEVIČ.

<...> Aš-Slapšinskas Vytas, Prano, gimiau 1921 m. Kauno mieste geležinkeliečio darbininko šeimoje. Būdamas mažas su tėvais iš Kauno išvažiavome ir daugiau Kaune nebegyvenome.

Tėvas-Slapšinskas Pranas dirbo prie geležinkelio iešmininku ir kontrolieriumi. 1933 m. nusipirko žemės sklypą 15-os ha Openiškių k., Skaudvilės r., bet jos nedirbo, ją arendavo kitiems valstiečiams.

1940 m. mano tėvas išėjo į pensiją ir tada mes visi persikėlėm į Openiškių k, kur pragyvenome iki 1944 m., o lapkričio ar gruodžio mėn. aš iš sovietinio karinio komisariato gavau šaukimą atvykti tarnybon į sovietų armiją. Nenorėdamas tarnauti sovietų armijoje, 1945 m. sausio mėn. su Starkumi Jonu, buvusiu Pagirių k., Skaudvilės vlsč. gyventoju (Starkus Jonas, Stasio-*Maželis*, g. 1918 m. PAUPIO b. v. Žuvo 1948 m. Žukaičiuose pas Žičkų), perėjome į nelegalią padėtį ir įstojome į Lietuvos partizanų būrį.

1. **Slušinskaitė Stasė**, 20–25 m. amž., anksčiau gyveno Polų k., Eržvilko vlsč. 1948 ar 1949 m. vasarą jinai kartu su manimi buvo veikiančiame partizanų būryje, kuriam vadovavo Švelnys Vladas-*Vaidila*, *Putinas* (suimtas 1948 12). Būdama būryje, Slušinskaitė slapyvardžio neturėjo, ją vadino tiesiog Stase. Tų pačių metų gale Slušinskaitė iš būrio išėjo ir apsigyveno legaliai Polų kaime.

2. **Karaliutė Renė –** partizanų rėmėja, aprūpino mus maisto produktais, patalynės reikmenimis, žinojo mūsų stovyklavimo vietas, gaudavo iš mūsų užduotis sekti kur vaikšto MGB kareiviai. Karaliutė mums suteikdavo poilsiui prieglobstį. Paskutinį kartą aš kartu su prtz. Kisieliumi-*Geniumi*, Bakšiu-*Klajūnu* pas Karaliutę buvom atėję 1951 m. pavasarį. Tada ji namuose buvo su motina ir davė mums adijalą ir pagalvę. Po to mes išėjome į mišką ir apsistojome miške nuo jos namų už 300 metrų.

3. **Butkus Petras**, 60 m. amž. Šeimoje turi žmoną, dvi dukteris: Bronė – 20–25 m. amž., Ona – 25–27 m. amž. ir vieną 17-os metų sūnų, gyvena Lenkčių k., Skaudvilės r. Kartu su kitais partizanais Butkaus Petro namuose aš lankiausi apie 20 kartų. Jo žmona Bronė ir dukra Ona mums tris kartus ruošė karštą maistą. 1950 m. mes su *Inžinieriumi* slapstėmės Lenkčių k. ir, kada tik užeidavome pas Butkų, mus visada pamaitindavo.

4. **Juškytė Pranė**, 28–29 m. amž. Šeimoje turi motiną, vieną jaunesnę seserį, gyvena Paupių k., Skaudvilės r. 1951 m. vasarą mes su partizanu *Inžinieriumi* vakare atėjome į Juškytės Pranės namus ir paprašėme truputį užvalgyt. Tada Pranė mums davė šviežio pieno. Pabuvę apie 30 min., mes išėjome. Pas Juškytę mes buvome apie 3–4 kartus užėję ir visada ji mus pamaitindavo.

<...> 1944 m. gruodžio mėn. aš-Slapšinskas Vytas ėmiau slapstytis nuo sovietų valdžios organų ir 1945 m. sausio mėn. įstojau į partizanų būrį, kuris tuo metu vadinosi RUDŽIŲ BŪRYS, kuriam vadovavo Starkus Jonas-*Maželis*. 1947 m. vasarą mane perkėlė į PAUPIO partizanų būrį eiliniu partizanu.

1949 ar 1950 m. mane ir partizaną *Žilių*-Rubšaitį Joną po PAUPIO būrio išsklaidymo pervedė į KĘSTUČIO apygardos štabą, kurio vadu tada buvo Bakšys-*Klajūnas*.

Būdamas KĘSTUČIO apyg. štabe, aš – Slapšinskas ir prtz. *Žilius* vykdėme ryšininkų pareigas KĘSTUČIO apyg. vado Bakšio-*Klajūno* dispozicijoje.

Kada 1951 m. Bakšį-*Klajūną* paskyrė VAKARŲ SRITIES partizanų štabo pavadinimu ŽUVĖDRA viršininku, tada mane-Slapšinską ir *Žilių* Bakšys-*Klajūnas* pervedė į VAKARŲ SRITIES vadovaujamas ŽUVĖDROS štabo ryšininkų pareigas, kuriose aš ištarnavau iki arešto dienos – 1951 m. sausio 25 d. Kiek man žinoma, šiuo metu VAKARŲ SRITIES partizanų štabui ŽUVĖDRA priklauso šie partizanai:

1. **Bakšys Antanas, Antano-*Arvydas*, *Klajūnas*, *Germantas***. Anksčiau dirbo Raseiniuose gimnazijos direktoriumi. Šiuo metu – VAKARŲ SRITIES partizanų štabo ŽUVĖDRA vadas;

2. **Kisielius Juozas, Jono-*Genius***, g. 1917 m. Pavidaujo k., Skaudvilės r. VAKARŲ SRITIES prtz. štabo ŽUVĖDRA vado pavaduotojas ūkio reikalams;

3. **Rubšaitis Jonas, Petro-*Žilius***, g. 1900 m. Paparčių k., Šimkaičių vlsč. *Klajūno* ryšininkas (suimtas 1953 m., mirė lageryje 1963 m.);

4. **Aš-Slapšinskas Vytas** (**Vytautas**)-***Vytas***. Bakšio Antano-*Klajūno* ryšininkas;

5. **Labanauskas Krizostomas-*Justas***, g. 1921 m., KĘSTUČIO apygardos štabo viršininkas;

6. **Janušas Antanas-*Skudutis***, g. 1925 m. Kalniškiuose, Nemakščių vlsč., KĘSTUČIO apygardos štabo ryšininkas (žuvo 1951 10 06);

7. ***Ramojus***, 26 m. amž., KĘSTUČIO apyg. štabo vrš. pavaduotojas (ar viršininkas?)

<...> Ryšys tarp VAKARŲ SRITIES štabo ŽUVĖDRA ir KĘSTUČIO apyg, štabo buvo palaikomas per specialiai įrengtas **pašto dėžutes** (toliau – PD), į kurias patikimi partizanai atneša paketus su partizanine spauda ir nukreipia į šias PD, o kiti partizanai, žinantys šių PD išdėstymą, nueina ir išsiima ten jiems atneštus paketus ir po to juos nukreipia adresatams jau per kitas PD.

Be to, ryšys palaikomas ir per patikimus partizanų ryšininkus. Pavyzdžiui, man žinoma PD – metalinė dėžė tokių matmenų: 30x20x15 cm, paslėpta Petkaitynės miške, 100–150 m nuo Skaudvilės r., Bukintlaukio k. gyventojo Dapkaus Antano (areštuotas) mažame eglynėlyje užkasta žemėse.

1950 m. ir iki vasario mėn. 1951 m. aš-Slapšinskas per nurodytą PD palaikiau ryšį su KĘSTUČIO apygardos štabo darbuotoju *Tarzanu*-Mišeikiu Vladu, tiksliau, aš-Slapšinskas gavau paketus su partizanine spauda iš partizano Kisieliaus Juozo-*Geniaus* ir pristačiau šiuos paketus į nurodytą PD pastarųjų perdavimui partizanui *Tarzanui*, taip pat išėmiau paketus su partizanine spauda, rastus pas partizaną *Tarzaną* ir perdaviau partizanui *Geniui*.

1951 m. maždaug vasario mėn. po partizano *Tarzano* žūties aš-Slapšinskas išėmiau iš Petkaitynės miško anksčiau nurodytą PD ir perdaviau ją partizanui *Geniui*, į kur pastarasis ir kur ją – PD padėjo, aš nežinau.

Antras ryšio punktas – per kurį buvo palaikomas mano ryšys nuo VAKARŲ SRITIES partizanų štabo nario *Geniaus* su BUTEGEIDŽIO rinktinės štabo nariu partizanu *Lyru*-Nuobaru Jonu. Šis ryšio punktas buvo pas ryšininką Urbutį (šiuo metu areštuotas) Palabaukščių k., Skaudvilės r.

Aš-Slapšinskas Vytas per 1951 m., gavęs paketus su partizanine spauda iš partizano *Geniaus*, nunešiau ir perdaviau šiuos paketus partizanų ryšininkui Urbučiui, kad perduotų juos partizanui *Lyrui*, taip pat iš partizanų ryšininko Urbučio aš gavau paketus su partizanine spauda, gauta iš partizano *Lyro*, ir perdaviau juos partizanui *Geniui*.

Kaip ir per ką vykdomas ryšys šiuo metu tarp VAKARŲ SRITIES partizanų štabo vado partizano *Klajūno* ir KĘSTUČIO apygardos štabo vado *Justo*, man nežinomi jų ryšio punktai ir aš jų nežinau.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. sausio 30 d. Tauragė. Apklausą vykdo Skaudvilės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. PORTIANKIN per Skaudvilės r. MGB sk. vertėją ŠČEPANOV JEGOR ANIKIEJEVIČ.

<...> Be anksčiau mano išvardytų partizanų būrių dalyvių, man dar yra žinomi šie:

1. **Levickas Kazimieras, Antano-*Dagys*, *Vytis***, g. 1925 m. 1946 m. vasarą ir 1946 m. žiemą aš kartu su juo buvau viename *Rolando*-Joniko Antano vadovaujamame būryje ir žiemą mes su Levicku dviese gyvenome specialiai įrengtame bunkeryje Pudviškių arba Rudžių miške (gal Rūdijos?) palei kelią, einantį iš Globių k., Jurbarko r. link Gaurės miestelio Tauragės r., 2 km keliu ir nuo kelio 600 ar 700 metrų į kairę miškan. Šis bunkeris buvo įrengtas – pusė jo žemėse, o kita pusė virš žemės. Ar šiuo metu kas nors jame slapstosi, aš nežinau.

2. **Jucius Stasys, Boleslovo**, g. 1926 m. Pratvalkų k., Skaudvilės r. Būryje nuo 1950 m. Šiuo metu jis tame pačiame RUDŽIŲ būryje kartu su Levicku. Šiam būriui nuo 1951 m. gegužės mėn. vadovauja Levickas. Šiame būryje 1951 m. gegužės mėn. partizanas *Lyras*-Nuobaras Jonas (areštuotas) pasakojo, jog yra partizanų, bet kiek, nepasakojo.

Iš pakartotinės Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. vasario 6 d. Tauragė. Apklausą vykdo SSSR MGB Klaipėdos sr. oper. įgaliotinis Tauragės rajonui KOVALIOV per Skaudvilės r. MGB sk. vertėją ŠČIPANOV'ą.

<...> Nuo 1949 m. aš ir kiti partizanai ne kartą lankėmės Karalienės namuose, gyvenančios Būkintlaukio k., Skaudvilės r., kur mes ilsėdavomės, gaudavome karšto maisto ir tvarkėmės savo aprangą, drabužius.

Karalienės ūkis yra netoli miško, kas mums buvo labai patogu. Namuose gyveno pati Karalienė ir jos dukra Renė (Regina?) Karaliutė. Aš pas jas asmeniškai lankiausi nuo 1949 m. ir nuo to karto pas jas buvau ne mažiau kaip 7 kartus. 1951 m. Karalienės namuose su manimi visą parą poilsiavo partizanai *Klajūnas* ir *Genius*. Čia taip pat aš buvau ir su prtz. *Inžinieriumi*.

Kaip motina, taip pat ir dukra mums buvo palankios, visada pasakydavo kur vaikšto kareiviai ir MGB ginkluotas aktyvas (stribai), ruošė mums karštą maistą: barščius, mėsą, kiaušinius, pieną ir kitus produktus. Jos skalbė mūsų apatinius drabužius ir atnešdavo mums samagono. Jeigu mes pasilikdavome nakvoti, mums duodavo patalynę ir saugodavo mus nuo galimų kareivių užpuolimų.

Partizaninių slapyvardžių jos neturėjo, mes visi žinojome Karalienės ir Karaliutės namus pavardėmis.

Apie tris kartus su partizanu *Inžinieriumi* mes buvome užėję į Richardienės Zosės namus, kuri gyvena Bukintlaukio k. Su ja kartu gyvena jos motina Jasevičienė ir vyras Richardas, kuris dirba Skaudvilės r. MTS-e. Jos taip pat neturėjo slapyvardžių.

Iš pakartotinės Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. vasario 8 d. Tauragė.

<...> 1946 m. gale ar 1947 m. pradžioje, kada mes stovyklavome Rudžių miške – *Rolando*-Joniko Antano partizanų būrys:

Voldemaras-Plienaitis Stasys; *Eimutis*-Stoškus Jonas; *Vaidotas*-Rudys Juozas; *Vaivoras*-Marozas Juozas; *Vėjas*-Jakštaitis Juozas; *Perkūnas*-Tamulis Kazys; *Drebulė*-Mockus Albinas ir kiti gavome įsakymą pasiruošti išėjimui į operaciją. Aš ir visi kiti pasiruošėm ginklus ir naktį išėjome iš bunkerio man nežinoma kryptimi. Kadangi *Rolandas* buvo kartu su mumis, jis pradžioje nesakė mums nei vietos, nei tikslo operacijos. Tą naktį per 2–3 val. mes atėjome į Globio namus, pailsėjome iki kitos nakties ir, pradėjus temti, patraukėme į Tauragės rajoną. Maždaug po valandos priėjome kokią tai sodybą, kur mane ir partizaną *Vaivorą* paliko lauke sargyboje, o visi kiti suėjo į namą. Nei kaimo pavadinimo, nei šeimininko pavardės aš nežinau ir iki šio laiko. Ką partizanai veikė kambaryje, taip pat nežinau. Maždaug po pusvalandžio atėjo *Voldemaras*, pakinkė arklį šio valstiečio ir partizanai į vežimą pakrovė 150 kg rugių, 80 kg kiaulę ir du mažai nešiotus vyriškus švarkus. Visa tai mes atsivežėme į bunkerį. Arklį ir vežimą apie parą laikėme miške, po to būrio vado nurodymu kažkur tai nuvarė.

Kada mes grįžome į mišką, *Rolandas* mums paaiškino, jog šis valstietis nubaustas kaip sovietinis aktyvistas.

Šioje rekvizicijoje dalyvavo tik mano pirmiau suminėti partizanai, o užvedėjas buvo tą naktį partizanas Rudys Juozas-*Vaidotas*.

Kur šiuo metu yra anoje rekvizicijoje dalyvavę partizanai:

***Rolandas*, *Daktaras*-Jonikas Antanas, Petro**, g. 1913 m. Žuvo 1947 05 24;

***Vaidotas*-Rudys Juozas**, g. 1924 m. Žuvo 1947 m.;

***Perkūnas*-Tamulis Kazys, Kazio**, g. 1926 m. Žuvo 1951 01 16;

***Vėjas* (*Kėkštas*)-Jakštaitis Juozas, Jono**, g. 1928 m. Žuvo 1948 03 19;

***Eimutis*-Stoškus Jonas, Antano**, g. 1910 m. Žuvo 1950 06 16;

***Vaivoras*, *Nemunas*-Marozas Juozas**, g. 1923 m. Žuvo 1949 01;

***Drebulė*-Mockus Albinas**, 1951 m. areštuotas ryšininko Urbučio namuose Palabaukščių k.

Būrio vadas teikė įsakymus, kuriuose buvo atžymima kiekvieno partizano žūtis. Kiek aš pamenu, šiuos įsakymus išleidinėjo KĘSTUČIO apygardos štabas.

Man žinoma, jog partizanas Jonas Nuobaras-*Lyras*, Kazys Ruibys-*Inžinierius* ir Globys Vladas-*Vainauskas*, *Ramūnas* 1951 m. sulaikyti MGB organų ir šiuo metu laikomi suimti.

1948 m. MGB suėmė partizaną Slušinską-*Uosį*. Su *Uosiu* aš buvau kartu PAUPIO būryje, nuo 1947 m. pavasario iki jo sulaikymo.

1948 m. pavasarį *Uosis* su grupe partizanų buvo pasiųstas į Šimkaičių kraštą dėl kažkokio tai ūkio rekvizavimo. Šios operacijos metu jie susidūrė su kareiviais ir susišaudymo metu vienas partizanas žuvo, o *Uosis* buvo sužeistas ir paimtas kareivių. Apie tai aš sužinojau iš grįžusių partizanų.

Apie tai, jog partizanas *Lyras* ir *Inžinierius* yra MGB suimti, man pasakojo *Genius* eiliniame susitikime 1951 m. lapkričio mėn. Aš domėjausi jų arešto smulkmenomis, bet man *Genius* tik pasakė, jog *Inžinierius*, *Lyras* ir *Drebulė* pateko į MGB rankas.

Ryšininkas Kaminskas Petras, Juozo, gyvena Smaidrių k., buvo užverbuotas mano pokalbio metu su partizanu *Inžinieriumi*. Apie tai jis pasakė, jog Kaminskas – mano ryšininkas, taip pat jam buvo žinoma bunkerio vieta, kuriame aš slėpiausi iki arešto dienos, kadangi jį mes įrenginėjome kartu su *Inžinieriumi*, o mano ryšio su Kaminsku partizanai *Lyras* ir *Drebulė* nežinojo.

Iš pakartotinio Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. vasario 9 d. Tauragė.

<...> 1946 m. birželio–liepos mėn. aš dalyvavau Kulvirtiškės k., Skaudvilės r. sviesto įmonės užpuolime. Naktį būrio vadas Rolandas įsakė man ir kitiems partizanams: *Perkūnui*-Tamuliui Kaziui, *Siaubui*-Seneckiui Antanui, *Kadugiui* ir kitiems pasiruošti operacijai. Aš pasiėmiau šautuvą, naganą ir granatą, likusieji taip pat buvo ginkluoti šautuvais, dviem rankiniais kulkosvaidžiais...

Iš Rudžių miško, kur mes stovyklavome, mūsų būrys, vadovaujamas *Rolando*, atėjome į Kulvertiškės kaimą prie sviesto perdirbimo įmonės. Išlaužėme duris, paėmėme penkias dėžes po 25 kg sviesto ir visa tai išsinešėme į mišką. Aš išlaužiau duris ir, įėjęs į vidų, pamačiau dėžę sviesto ir išsinešiau.

Įmonėje nebuvo jokio sargo. Atsineštą sviestą mes gerai pasūdėme ir sudėjome į specialiai paruoštą duobę.

1946 m. apie rugpjūčio–rugsėjo mėn. dalyvavau apiplėšiant Jurbarko garinį malūną. Taip pat *Rolando* įsakymu naktį aš-*Vytas*, *Motiejus*, *Kadugys*, *Karalius* ir *Algis*, ginkluoti rankiniu kulkosvaidžiu, granatomis ir šautuvais, su dviem pastotėmis iš Rudžių miško patraukėme į Jurbarko pusę. Privažiavę malūną, jokios sargybos nesutikome. Išlaužėme duris, paėmėme ruginius miltus ir visa tai nuvežėme pas Lengvenį, kuris gyveno vadinamojoje Gyvatynėje, buvusiame Eržvilko vlsč. Tuo metu aš buvau sargyboje ir prižiūrėjau arklius, kada kiti partizanai laužė duris, o po to nešė maišus su grūdais ir miltais į pastotes.

Du arklius ir vieną pastotę mums davė Lengvenis, kitą pastotę jis buvo paėmęs iš savo kaimynų. Kiek man žinoma, Lengvenis palaikė ryšį su *Rolando* būriu nuo 1946 m. pavasario. Kada aš buvau pervestas į PAUPIO būrį, daugiau jo nesutikau ir apie tolimesnį jo ryšį su partizanais nežinau.

Lengvenis nuo 1946 m. pavasario partizanams malūne malė rugius, kepė duoną, kurią į mišką atnešdavo mums jis pats, arba kas nors iš partizanų eidavo atsinešti... Tuos grūdus, kuriuos mes jam atvežėm iš malūno, Lengvenis sumalė malūne ir kepė mums duoną. Lengvenis taip pat partizanams pranešinėjo apie kaime vaikščiojančius kareivius bei sovietinius aktyvistus (stribus). Kada aš buvau *Rolando* būryje, Lengvenis jokio slapyvardžio neturėjo. Man teko lankytis pas Lengvenį jo namuose ir jo šeimos nariai mane gerai žino. Vyresnioji jų duktė Ona 24–25 m. amž., kita – 33-ejų m. amž., kurios vardo nežinau. Lengvenio šeimą sudaro keturi asmenys: jis pats-Lengvenis, jo žmona ir dvi dukros.

<...> Partizanas *Algis*-Jackys Petras, Juozo, žuvo 1946 02 13, kada aš dar buvau *Rolando* būryje. *Rolandas* man pasakojo, jog jis *Algį* ir *Kadugį* pasiuntęs į kokį tai kaimą dėl kažkokios tai užduoties. Ten jis susitiko kareivius ir susišaudymo metu *Algis* žuvo, o *Kadugys* grįžo į būrį.

R. K. p a s t a b a: 1952 m. vasario 20 d. **Slapšinsko Vyto** tardymas buvo nutrauktas dėl pablogėjusios jo sveikatos po sužeidimo. Jis buvo nuvežtas į Klaipėdą ir paguldytas į MVD kalėjimo Nr. 2 ligoninę. Tardymas buvo atnaujintas 1952 m. balandžio 3 d. NUTARIME 1952 04 03 pažymėta, jog kaltinamojo Slapšinsko sveikata pagerėjo ir jį jau galima kviesti į apklausas.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. balandžio 24 d. Klaipėda. Apklausą vykdo Klaipėdos srities MGB Valdybos Tardymo sk. vyr. tardytojas mjr. OSIPOV per Klaipėdos MGB Valdybos vertėją MGB ltn. KARALKEVIČIŲ.

<...> Į antisovietinį būrį aš įstojau 1945 m. sausio mėn. Pradžioje 1945 m. ir iki 1947 m. vasaros aš buvau vadinamajame RUDŽIŲ (pagal Rudžių miško pavadinimą – *R. K.*) partizanų būryje, vėliau pervadintame ROLANDO būriu, atitinkamai pagal būrio vado Joniko Antano-*Rolando* slapyvardį.

Nuo 1947 m. vasaros iki 1949 m. rudens aš buvau PAUPIO būryje, kuriam vadovavo Švelnys-*Pušynas*, bet šis būrys MGB kariuomenės buvo sunaikintas, iš būrio likau tik aš-Slapšinskas ir partizanas *Žilius*-Rubšaitis Jonas.

1949 m. rudenį aš prisijungiau prie kitos partizanų grupės, kuriai vadovavo *Klajūnas*-Bakšys Antanas ir taip pat buvo KĘSTUČIO apygardos vadas iki 1951 m. pavasario.

1951 m. pavasarį *Klajūnas* buvo paskirtas VAKARŲ SRITIES partizanų vadu. Aš taip pat pasilikau prie jo ir išbuvau iki pat arešto. Visą laiką būdamas partizanų būryje, buvau eilinis, išskyrus, kada buvau KĘSTUČIO apygardoje ir prie VAKARŲ SRITIES vado, ėjau ryšininko (kurjerio) pareigas.

Partizanų junginys ir partizanų grupės, kuriose aš buvau, veikė Skaudvilės, Tauragės rajonuose, Klaipėdos srityje, taip pat Jurbarko rajone, Kauno srityje ir kitur...

Kaip partizanų būrio narys, ginkluotas asmeniškai buvau šautuvu, turėjau pistoletą „Parabellum“ ir granatų.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano, apklausos protokolo. 1952 m. balandžio 24 d. Klaipėda. Apklausa vykdoma per Klaipėdos MGB Valdybos vertėją KARALKEVIČIŲ.

Apklausa pradėta 22.00 val. – baigta 2.00 val. (naktį)

Tardytojas klausia: Liudininkas Gedvilas Robertas jus demaskuoja, jog jūs 1948 m. rugsėjo mėn. prie Šešuvės upės, jums dalyvaujant, buvo suimtas ir pakartas Adakavo k. gyventojas rusas Masterov Aleksej Filatjevič. Kodėl jūs tai neigiate?

<...> Su Gedvilos parodymais aš susipažinęs, bet visiškai jo parodymų šioje dalyje aš nepatvirtinu. Galiu paaiškinti, jog 1948 m. rugsėjo mėn. su Gedvilu Robertu aš buvau kartu partizanų būryje ir dalyvavau kautynėse su MGB kariuomene Šveiščių k., Skaudvilės r. Kautynių metu mūsų būrys ėmė atsitraukinėti Šešuvės upės pakrante aukštyn pagal jos tėkmę, bet kada perėjome tiltą per upę, mūsų būrys pasidalijo į dvi dalis ir vėl susijungėm tos pačios dienos vakare jau miške.

Aš manau, jog ta partizanų grupė, kurioje buvo Gedvilas, ant Šešuvės upės kranto sutiko Masterovą ir pakorė jį todėl, jog kada mes susijungėme miške, tada partizanai pasakojo, jog jie ant Šešuvės upės kranto sutiko rusą ir jį pakorė. Aš asmeniškai tuo kartu buvau kitoje grupėje, todėl Masterovo suėmime nedalyvavau. Aš daviau teisingus parodymus ir kitokių duoti negaliu. Gedvilos parodymai mano atžvilgiu – klaidingi.

1949 01 15 mūsų būrio partizanai nužudė Gerviečių k., Tauragės r. gyventoją Gajauską Stasį, Petro (Batakių apyl., Gerviečių k. dešimtkiemio įgaliotinis).

1949 m. pradžioje žiemos metu mes vaišinomės pas vieną gyventoją Gerviečių k., kur apsitarinėjome tarpusavyje eiti į šitą kaimą dėl apiplėšimo. Sutemus aš asmeniškai ir dar keli partizanai, kiek jų tada buvo dabar tiksliai nepamenu, atėjome į Gerviečių k. Į Gajausko namus mus atvedė partizanas Jurkus Albertas (anksčiau gyveno prie Ribiškių stoties. Žuvęs 1949 ar 1950 m.).

Iš Gajausko mes paėmėm jam priklausantį arklį su vežimu ir įvairius nešiojamus daiktus. Tuo metu kažkas tai iš partizanų išvedė Gajauską iš namų ir nužudė jo paties ūkio teritorijoje (Gajauskas Stasys, Petro, nužudytas 1949 01 15, Gerviečių k. dešimtkiemio įgaliotinis – *R. K.*).

Tą pačią naktį buvo apiplėšti dar du ūkiai. Betarpiškai Gajausko nužudyme aš nedalyvavau. Apiplėšimo metu aš buvau lauke prie namo ir saugojau, kad kas iš pašalinių neprieitų prie namo. Kada stovėjau poste prie vežimo, kuriame buvo sukrautas visas priplėštas turtas, kieme išgirdau du šūvius, kuriais ir buvo nušautas Gajauskas. Aš tiksliai nežinau už ką buvo nušautas Gajauskas.

Iš Slapšinsko Vyto, Prano apklausos protokolo. 1952 m. balandžio 29 d. Klaipėda.

Tardytojas: Tardymo nustatyta, jog nukentėjusysis, kurį jūs apiplėšėt, yra pilietis Česna Mikas, Jurgio, gyvenantis Joniškės k., Tauragės r., dirbantis apylinkės sekretoriumi.

Nustatyta, jog Gerviečių k., jums dalyvaujant, buvo apiplėšti Dimšienės Ulijonos ir Gylio Stepono ūkiai.

<...> Prigrobtą turtą partizanai dalijosi tarpusavyje, o po to kas kur jį padėjo, aš nežinau. Paimti arkliai buvo atiduoti partizanui Mišeikiui Vladui-*Tarzanui*, kuris juos pardavė.

<...> Partizanai, kurie dalyvavo sušaudant Gajauską bei apiplėšiant kitus gyventojus:

1. **Gedvilas Robertas-*Remigijus***;
2. **Ruibys Kazys-*Inžinierius*** (areštuotas 1951 m.);
3. **Jurkus Albertas-*Albertas*** (žuvęs 1949 m.);
4. **Mišeikis Vladas-*Tarzanas*** (žuvęs 1951 m.)
5. **Gedvilas Stasys, Rapolo-*Bedalis***, g. 1928 m. Viduklės vlsč. (žuvo 1950 m. prie Gelžyčių mokyklos, Tverų apyl. Čia ir geležinkelio stotis).

Iš knygos „Šilalės kraštas“, išleista 2001 m. Vilniuje, psl. 303 ir 304:

<...> Anksčiau veikęs Eržvilko, Gaurės valsčiuose KĘSTUČIO apygardos štabas persikėlė į Tauragės vlsč. Per Tauragės MGB agentą ***Šimkų*-Zenoną Noreiką** bandyta į apygardos štabą pasiųsti agentą ***Platoną***. Viso to pasekmė – abu agentai sužinojo, kad KĘSTUČIO apygardos štabo bunkeris yra Tauragės valsčiuje, netoli Kaziškės kaimo. Todėl 1949 m. birželio 7 d. pavakare prie Kaziškės kaimo prieinančio miško du kvartalai apsupami tankiausia kareivių grandine. Į apsuptį pakliuvo Aleksandras Mieliulis-*Neptūnas*, Robertas Gedvilas-*Remigijus*, Steponas Venckaitis-*Bijūnas* ir Albertas Norkus-*Linksmutis*, *Starkus*. Vakare kelis kartus bandyta veržtis iš apsupimo, tačiau nepavyko ir teko atsitraukti. Nutarta gelbėtis individualiai. R. Gedvilas-*Remigijus* rado išversto medžio duobę ir joje pasislėpė.

Birželio 8 d. apie 9 val. 30 min. kareiviai Robertą Gedvilą aptiko. Sužeistas į ranką ir

petį jis paimtas į nelaisvę. Tą pačią dieną persekiojami paieškos grupės apie 21 val. 40 min. A. Mieliulis ir S. Venckaitis veržėsi iš apsupties ir abu žuvo. Birželio 9-osios rytą bandydamas prasiveržti žuvo A. Norkus. KĘSTUČIO štabo bunkeryje rasta daug partizanų dokumentų.

Iš pradžių laikęsis tvirtai, vėliau tardomas **Robertas Gedvilas-*Remigijus*** palūžo. 1949 m. rugpjūčio mėn. jis užverbuojamas agentu, slapyvardžiu ***Aleksandras***. Tam galėjo būti ir kita priežastis. Rodos, MGB agente buvo užverbuota Roberto Gedvilo sesuo (MGB ag. ***Marytė*-Stasė Gedvilaitė**, psl. 316), kurią partizanai nušovė. Tardymo kameroje R. Gedvilui apie sesers nušovimą papasakojo atvežta apsiašarojusi jo motina. Nors SSRS MGB Ypatingasis pasitarimas R. Gedvilui-*Remigijui* 25 m. lagerio bausmę paskyrė 1949 m. lapkričio 12 d., tačiau tų metų gruodžio mėnesį jis dar išdavė Tauragės pogrindžio organizaciją „Raketa“. BUTIGEIDŽIO rinktinės vadui A. Mieliuliui 1948 m. Tauragėje pavyko įsteigti pogrindžio organizaciją „Raketa“, tarp jos narių buvo sovietinių represinių struktūrų darbuotojų. Šios organizacijos nariams tai buvo ypač skaudu, nes į ją įėjo net stribų, milicininkų ir rusų tautybės asmenų, talkininkavusių partizanams bei pogrindžiui. Tarp R. Gedvilo išduotųjų buvo Tauragės stribų būryje tarnavęs Stasys Brazauskas, jau išsikėlęs į Vilnių milicininkas Jonas Misevičius ir kiti. Be to, jis išdavė žinomus ryšio punktus.

Matyt, už nuopelnus SSRS MGB Ypatingasis pasitarimas 1950 m. rugpjūčio 19 d. R. Gedvilui sumažino bausmę iki 10 m. lagerio, o 1952 m. rugpjūčio 2 d. lagerio bausmė pakeičiama kalėjimu. Visa tai buvo reikalinga baudžiamosios bylos formalumams. 1954 m. gegužės mėn. dalyvauti Jono Žemaičio-*Vytauto* byloje liudininku kaltinimo pusėje R. Gedvilas atvyko iš Panevėžio, kur dirbo buhalteriu...

Iš Švelnio Vlado, Klemenso, apklausos protokolo. 1949 m. sausio 17 d. Jurbarkas. Apklausą vykdo Jurbarko apskr. MGB sk. vrš. pavad. kap. STEPANKEVIČIUS per Jurbarko MGB sk. vertėją PAŠKEVIČIŪTĘ.

Švelnys Vladas, Klemenso, g. 1924 m. Kidulių k., Šakių apskr. Iki 1945 m. gyveno Balnių I-ajame kaime, Eržvilko vlsč., Jurbarko apskr., o šiuo metu veikia ginkluotoje „gaujoje“.

<...> 1945 m. aš stojau į Eržvilko vlsč. MGB „liaudies gynėjo“ (stribu) pareigas. 1945 m. vasarą buvau areštuotas Eržvilko vlsč. MGB sk. vrš. MOČALOV'o už tai, jog pas mane kišenėje buvo rastas antisovietinis lapukas, kurį aš buvau radęs Balandinės miške. Buvau pasodintas į Tauragės kalėjimą, iš kur pabėgau. Grįžęs į namus – Balnių I-ąjį kaimą, iš pradžių slapsčiausi vienas, o vėliau įstojau į *Tomo* partizanų būrį, kuris veikė Eržvilko vlsč. Būrį sudarė iki 14-os kovotojų. Būrio vadas *Tomas*-Kisielius Gaudentas man suteikė *Vakaro* slapyvardį, kur aš prabuvau beveik du mėnesius.

1945 m. gale iš *Tomo* būrio buvau pervestas į *Gintaro*-Misevičiaus Boleslovo būrį, kur man buvo suteiktas kitas – *Narūno* slapyvardis. *Gintaro* būryje tuo metu buvo iki 10 kovotojų, kuriame aš išbuvau iki 1947 m. vasario mėn. Po to, dėl mano nedisciplinuoto elgesio, *Gintaras* mane iškomandiravo, tiksliau, perdavė į *Varpelio*-Kisieliaus Antano būrį (Antanas Kisielius Pavidaujo būrio vadu buvo paskirtas apie 1946 m. gegužės pabaigą ir turėjo slapyvardžius *Vasaris* ir *Varpelis – R. K.*) ir kurio būrys dislokavosi Pavidaujo–Girdžių kaimų rajone.

Varpelio būryje aš buvau iki 1947 m. rugsėjo mėn. ir tada į savo būrį mane pasiėmė rinktinės vadas *Vidmantas*-Danilevičius Henrikas. Vidmanto vadovaujamos rinktinės veiklos rajonas buvo kaimai: Paupys, Paparčiai – Eržvilko vlsč., Jurbarko apskr.; kaimai – Aukštašlynis, Pašlynys Šimkaičių vlsč., Raseinių apskr., taip pat veikė ir Batakių vlsč., Tauragės apskr. teritorijoje. Rinktinės sudėtyje buvo 12 kovotojų.

Nuo pat atėjimo momento į *Vidmanto* vadovaujamą rinktinę, *Vidmantas*-Danilevičius man iškart suteikė *Putino* slapyvardį, kur aš buvau eiliniu partizanu *Vidmanto* vadovaujamos rnkt. apsaugoje.

1948 m. vasario mėn. *Vidmantas* tapo KĘSTUČIO apyg. vadu, su kuriuo ir aš kartu perėjau į KĘSTUČIO apygardą.

1948 m. lapkričio mėn. Danilevičius mane paskyrė partizanų būrio vadu KĘSTUČIO apygardos apsaugai, gavau naują *Vaidilos* slapyvardį (Švelnys Vladas-*Vakaras*, *Narūnas*, *Putinas*, *Vaidila*) ir šiose pareigose išbuvau iki mano sulaikymo, t. y. iki 1948 m. gruodžio 4 d.

KĘSTUČIO apygardą sudarė 12 žmonių:

1. ***Vidmantas*-Danilevičius Henrikas**, KĘSTUČIO apyg. vadas;

2. ***Vaišnoras*-Gudavičius Vladas, Antano**, g. 1919 m., buvęs Balnių I-ojo k., Eržvilko vlsč. gyventojas. Šiuo metu dirba prie štabo;

3. ***Inžinierius*, *Eiva*-Ruibys Kazys**, dirba štabe, padirbinėja dokumentus, antspaudus;

4. ***Ramūnas*, *Vainauskas*-Globys Vladas, Nikodemo**. Šiuo metu dirba prie KĘSTUČIO apyg. štabo, partizanų laikraščio „Laisvės varpas“ redaktorius (suimtas 1951 06 28 ir nuteistas mirties bausme);

5. ***Remigijus*-Gedvilas Robertas**, apie 30 m. amž. KĘSTUČIO apyg. vado *Vidmanto* adjutantas;

6. ***Genius*-Kisielius Juozas**, g. 1917 m. Padėjo *Ramūnui* leisti partizanų laikraščius.

Apsaugos sudėtis prie KĘSTUČIO apyg, štabo:

1. Aš-***Vaidila*-Švelnys Vladas**. Apsaugos štabo būrio vadas;

2. ***Vaižgantas*-Rubšaitis** (**Rupšaitis**) **Jonas**, apie 50 m. amž. *Vaidilos* pavaduotojas;

3. ***Algis*-Leškys Juozas, Juozo**, apie 23 m. amž., iš Butrimų k., Jurbarko vlsč. Eilinis prtz.;

4. ***Vytas*-Slapšinskas Vytautas** (**Vytas**). Eilinis prtz.;

5. ***Tarzanas*-Mišeikis Vladas**, apie 25 m. amž. Eilinis prtz.;

6. ***Albertas*-Pečkaitis-Krapavickas Jonas, Kazimiero,** iš Butrimų k., Jurbarko r.

Paskutinė KĘSTUČIO apyg. štabo dislokacijos vieta – Kalupių k., Šimkaičių vlsč., Raseinių apskr., taip pat Paupių k. ir Žaliosios miške Eržvilko vlsč.

<...> Man žinomi šie KĘSTUČIO apyg. štabo ryšininkai:

1. **Šėgždaitė-Slapšinskienė Eleonora**-***Pinavija***, apie 20–22 amž., gyv. Smaidrių k., Eržvilko vlsč., Jurbarko apskr. KĘSTUČIO apyg. štabo ryšininkė. Man tai žinoma, kai 1947 m. su *Vidmanto* vadovaujama rinktine buvome netoli Smaidrių k. pas vieną valstietį. Atėjo Šėgždaitė ir perdavė *Vidmantui* paketą, po to vieni du kalbėjosi. Kada ji išėjo, *Vidmanta*s man pasakė, jog tai ryšininkė *Pinavija*.

<...> Kiek man žinoma iš *Vidmanto*, *Pinavija* palaikė ryšį su kitu ryšininku – Macijausku Jonu gyvenančiu Paupių k., Eržvilko vlsč. Jinai Macijauskui perduodavo partizanų paketus, o pastarasis perduodavo *Pinavijai*.

2. **Rubšaitis** (**Rupšaitis**) **Steponas**, apie 25 m. amž., gyvena Paparčių k., Eržvilko vlsč. Kad Rubšaitis Steponas yra ryšininkas, man apie tai pasakojo štabo apsaugos – mano pavaduotojas *Vaižgantas*, kuris yra Stepono giminaitis ir pas kurį slapstosi *Vaižganto* žmona ir kuri taip pat gyvena nelegaliai.

3. **Baranauskas Bronius**, apie 25 m. amž., Baužaičių k., Eržvilko vlsč. gyventojas. Jis yra *Gintaro*-Misevičiaus Boleslovo ir *Bičiulio*-Valaičio Prano būrio ryšininkas. Kad Baranauskas yra ryšininkas, man žinoma iš ryšininko *Gailiaus*-Šimkaus Antano, gyv. Jerubiškių k., Jurbarko vlsč. 1948 m. pokalbio metu pas jį, man pasakė, jog jis palaiko ryšį su *Bičiulio* būriu dabar per ryšininką Baranauską Bronių, iš kurio jis gauna partizanų laiškus, taip pat ir perduoda jam.

4. **Juknytė Marijona**, 25–26 m. amž., gyvena Purviškių k., Eržvilko vlsč. Ji palaiko ryšį su *Eimučio*-Stoškaus Jono būriu, veikiančiu Rudžių k., taip pat ir Rudžių miške. Ji taip pat palaiko ryšį tarp *Eimučio* būrio ir KĘSTUČIO apygardos.

Maždaug 1948 m. KĘSTUČIO apyg. štabas dislokavosi Žaliosios miške. *Vidmantas* mane ir partizaną *Gracijų*-Penkaitį Justiną pasiuntė pas Juknytę Marijoną ir perdavė mums du paketus: vieną rinktinės vadui *Algimantui*-Stasiui Zinkevičiui, kad perduotume Juknytei. Tuos abu laiškus perdaviau Juknytei jos namuose. Be to, man *Vidmantas* pasakė, jog Juknytė mus turėtų nuvesti į *Eimučio* būrį, bet pastaroji pareiškė, jog ji neturi laiko ir ji kažką tai persišnekėjo su savo broliu (kuris buvo rudenį sulaikytas Gaurės MGB) ir jis mus nuvedė į Rudžių mišką, kur mes susitikome su *Eimučiu*, iš kur paėmėme raketinę ir vėl grįžome atgal pas Juknytę. Pasišnekėjome ir grįžome į Žaliosios mišką pas *Vidmantą*.

5. **Butkutė Vincė, Izidoriaus**, 20 m. amž., gyvena Lendrynės k., Eržvilko vlsč. Ji yra ryšininkė būrio, kuris palaiko ryšį su būriu per ryšininkę Butkutę Bronę. Butkutės slapyvardžio aš nežinau.

1948 m. spalio mėn. pas Butkutę Vincę ilgą laiką buvo laikoma rašomoji mašinėlė ir KĘSTUČIO apyg. štabo rotatorius.

1948 m. spalio pabaigoje *Vidmanto* įsakymu aš važiavau pas Butkutę dėl rašomosios mašinėlės ir rotatoriaus, bet tuo metu Butkutės namuose neradau, raš. mašinėlę ir rotatorių man perdavė jos tėvas Butkus Izidorius, kuris raš. mašinėlę ir rotatorių ištraukė iš šieno ir kuriuos aš atsivežiau į štabą.

Be to, Butkutė Vincė 1948 m. vasarą, kada štabas buvo krūmuose netoli Butkutės ūkio, ji tankiai ateidavo ir atnešdavo partizanams valgyti.

6. **Frėjus Tadas-*Dragūnas***, apie 30–35 m. amž., gyv. Paviščiuvio k., Eržvilko vlsč. Nuo 1947 m. buvo apygardos štabo ryšininkas.

1947 m. gale *Vidmanto* būrys, tarp jų ir aš, stovyklavome Paviščiuvio miške. Tada atėjo į mišką Frėjus ir kalbėjosi su *Vidmantu*. Kada Frėjus išėjo, *Vidmantas* pasakė, jog buvo ryšininkas *Dragūnas*.

7. **Greičiutė Ona**, apie 20 m. amž., gyv. netoli (rusiškai – Ščevcovo k.?), tiksliai kaimo pavadinimo nepamenu. Kiek žinoma iš prtz. *Tarzano*-Mišeikio Vlado žodžių, jog Grei-

čiutė yra *Eimučio* ir *Vitelio* būrių ryšininkė (*Vitelio* – būrį gal jis turi mintyje *Vyto*-Vyto Slapšinsko ar *Vyto*-Juozo Aksamitausko būrį?).

1948 m. rugsėjo mėn. mes su *Tarzanu* užėjome į Greičiutės namus, kuri mus pavaišino ir pranešė, jog kareivių čia nėra. *Tarzanas* tuomet Greičiutei davė 700 rublių ir paprašė, kad ši jam pasiūtų aulinius batus.

Maždaug 1948 m. spalio mėn. aš asmeniškai mačiau, kai Greičiutė atėjo į Žaliosios mišką su Butkute Brone, kur tuo metu stovėjo mūsų štabas ir atnešė pasiūtus aulinius batus ir perdavė juos štabo nariui *Ramūnui*, bet pastarasis batų nepaėmė, matyt, su jais kažkas tai buvo ne visai gerai. Greičiutė Ona Eržvilke dirba mokytoja.

Iš Penkaičio Justino, Prano, apklausos protokolo. 1949 m. balandžio 18 d. Jurbarkas. Penkaitis Justinas, Prano, g. 1911 m. Meištų k., Šakių r. Nuo 1944 m. gyvena Butrimų k., Jurbarko vlsč. Dirbo pagal sutartis pas valstiečius, o nuo 1945 m. iki sulaikymo buvo „nac. gaujoje“, veikiančioje Jurbarko apskrityje.

Apklausą vykdo Jurbarko apskr. MGB sk. vrš. pavad. kap. STEPANKEVIČIUS.

<...> Aš-Penkaitis (kitur – Pinkaitis) į ginkluotą partizanų būrį įstojau 1945 m. balandžio 3 d. savo noru šiomis aplinkybėmis:

1945 m. balandžio 3 d. aš-Penkaitis, Rekešius Antanas, Zaturskis Stasys-*Bronius* ir jo brolis Zaturskis Jonas-*Klevas* ruošėmės važiuoti į Raseinius, į karinį komisariatą ir pagal mobilizaciją stoti į Raudonąją armiją. Pakeliui Zaturskis Stasys ir Zaturskis Kleopas-*Anupras* pasakė, jog jie į kariuomenę neis, o eis į mišką pas partizanus ir kartu pakvietė mane ir aš sutikau.

R. K. p a s t a b a: Penkaitis iš pradžių aiškina, jog jis važiavo su Zaturskiu Stasiu-*Broniumi* ir jo broliu Zaturskiu-*Klevu* (Jonas Zaturskis-*Klevas*), o po to jau – „jį pasikvietė Stasys ir Kleopas“, o Kleopo slapyvardis – *Anupras*. Todėl neaišku, su kuo Penkaitis važiavo: su Jonu ar su Kleopu?

Visi išlipome iš „telegos“ ir Zaturskis nusivedė mane į Lapgirinės mišką, kur mes ten radome partizanų stovyklą ir devynis partizanus. Šio būrio vadas buvo Kisielius Telesforas (žuvęs 1946 02 13).

Kisieliui pavaldūs buvo 75 partizanai ir visi jie 1945 m. buvo stovykloje Pavidaujo miške. Man iškart išdavė ginklą – rusišką karabiną, apie 100 vnt. šovinių ir suteikė *Paleckio* slapyvardį.

Po dviejų mėnesių iš b. v. Kisieliaus aš priėmiau priesaiką ir iki 1945 m. galo buvau skyriaus vado pavaduotoju. Šis skyrius vadinosi GIRDŽIŲ skyriumi, o 1945 m. gruodžio mėn. po vado žūties aš buvau paskirtas GIRDŽIŲ skyriaus vadu. Šiose pareigose išbuvau iki 1947 m., bet po to už girtuokliavimą mane iš šitų pareigų atleido ir aš tapau eiliniu partizanu.

Po GIRDŽIŲ būrio sunaikinimo 1947 m. aš kurį laiką slapsčiausi vienas, o vėliau perėjau į PAVIDAUJO partizanų būrį, kuriame išbuvau iki 1948 m. Po to b. v. *Eimučio*-Stoškaus Jono įsakymu buvau prikomandiruotas *Bičiuliui*-Valaičiui Pranui, šiuo metu slapyvardžiu – *Girėnas*. Šiame būryje aš ir išbuvau iki pat sulaikymo slapyvardžiu *Gracijus*.

Girėno būrį sudaro:

1. ***Girėnas*, *Bičiulis*-Valaitis Pranas, Jono**, g. 1921 m. Sarakiškių k., Jurbarko r. (ž. 1953 01 03);

2. ***Benius*-Balašaitis Bronius, Izidoriaus**, g. 1917 m. Balnių k., Eržvilko vlsč. (ž. 1952 10 13);

3. ***Daukantas*, *Albinas*, *Vienuolis*-Remeikis Stasys, Jono**, g. 1912 m. Užnugarių k., Batakių vlsč. (suimtas 1949 09 27, po trijų mėn. nužudytas Kauno kalėjime);

4. ***Kordušas*, *Saulius*-Jagminas Zigmas, Jono**, g. 1928 m. Dargių k., Jurbarko vlsč. (ž. 1952 02 08 Butkaičių k. bunkeryje prie Šaltuonos);

5. ***Jaunutis*-Žičkus Izidorius, Jono**, g. 1919 m. Sarakiškių k., Eržvilko vlsč. (buvęs stribas, susisprogdino 1950 02 05 Butkaičių k.)

6. ***Paleckis*, *Gracijus*-Penkaitis Justinas, Prano**, g. 1911 m. Meištų k., Šakių r.

<...> GINTARO būrio veiklos rajonas – Butaičiai, Balniai, Kavoliai, Gargiai, Jerubiškiai, Telviakai – Jurbarko rajonas. Kur šiuo metu bazuojasi šis būrys, aš nežinau, kadangi 1948 m. jis, prasidėjus žiemos periodui, išsiskirstė po 2–3 žmones ir kiekviena grupė pasirinko slapstymosi vietą pagal savo nuožiūrą, bet bunkerių vieni kitų nežinojo.

Aš žiemos metu gyvenau kartu su Tervainiu Rapolu-*Algiu* (kilęs iš Dargaitėlių k., Eržvilko vlsč.) ir Rekešium Petru-*Žiogu*, *Tūzu* (g. 1919 m. Rukšnių k., Jurbarko vlsč.) ir vasario mėn. pradžioje jie abu žuvo nuo MGB kareivių (kitur – jie abu žuvo 1948 m. rudenį prie Miliušgirio).

Tuomet aš periodiškai susitikinėjau miške su būrio vadu, bet kur kieno bunkeriai buvo, aš nežinau. Manau, jog Jagmino Zigmo-*Kordušo* ir Remeikio Stasio-*Daukanto* bunkeris yra netoli Kailiūno Jono ūkio Balnių k.

Kailiūnas Jonas – apie 60 m. amž., turi sūnų Izidorių ir dukrą Levosę. Buvo taip: apie 1949 m. sausio mėn. mes visi trys vakarieniavome pas Kailiūną Leoną ir išgėrinėdami dainavome dainas. Kada išėjome į mišką, kitą dieną Tervainis pasakė: „Netoli Kailiūno daržinėje viename ūkyje (pavardės nepasakė) yra požeminis bunkeris, kuriame gyvena partizanai: *Kordušas* ir *Daukantas*.“ Tervainis pareiškė, jog jis buvęs tame bunkeryje, bet pas ką ir kur – nepasakė.

Man dar žinomi šie būriai:

I-asis – *Eimučio* būrys laikosi Purviškių miške. Jo veiklos rajonas – Pašaltuonio k., Eržvilko vlsč. ir dalis Gaurės vlsč. teritorijos. Būrį sudaro:

1. ***Eimutis*** – iki 1948 m. rudens – **Stoškus-*Liudas***. 1948 m. rudenį, kada Purviškių miške žuvo keletas partizanų ir tarp jų rajono (tėvūnijos) vadas *Jupiteris*, tada po jo Stoškus buvo paskirtas rajono vadu vietoje žuvusio *Jupiterio*;

2. ***Rikas*, *Jovaras*-Mockus Izidorius, Juozo**, g. 1920 m. Rudžių k., Eržvilko vlsč. (ž. 1950 06 16 Eičių miške);

3. ***Jazminas***, apie 35–37 m. amž;

4. ***Linas*-Marinas Albinas, Antano**, g. 1923 m. Čepaičių k., Eržvilko vlsč. (ž. 1952 m.);

5. ***Bijūnas*-Venckaitis Steponas**, g. 1924 m. Globių k., Jurbarko vlsč. (ž. 1949 06 08 Kaziškės miške kartu su A. Mieliuliu ir A. Norkumi);

6. ***Dagys*, *Vytis*-Levickas Kazimieras, Antano**, g. 1925 m. Eržvilko vlsč. (ž. 1951 m. Šakvietyje prie Eržvilko kartu su 4-iais prtz.);

7. ***Voldemaras*, *Saulius*-Plienaitis Stasys, Vinco**, g. 1913 m. Pocaičių k., Eržvilko vlsč. (suimtas 1949 09 06. Teistas 25 m. PDL. Mirė Lietuvoje 1994 10 26);

II-asis Gruodžio rajono būrys veikia: Pavidaujo k., Pažėrų k., Skirsnemuniškių k., Rotulių k. Jurbarko apskr. Dalis kaimų Šimkaičių vlsč., Raseinių apskr.

1. ***Gruodis*-Stankus Petras, Petro**, g. 1918 m. Pavidaujo k. (mirė 1951 m. Pavidaujo miške nuo apendicito);

2. ***Simas*-Palubeckas Juozas, Rapolo**, g. 1920 m. Pavidaujo k. (suimtas 1953 05 23. Sušaudytas 1954 12 02 Maskvoje Butyrkų kalėjime);

3. ***Jaunutis*-Kvedys Alfonsas, Juozo**, g. 1926 m. Pažėrų k., Jurbarko vlsč. (ž. 1949 08 10 Liudvinavos k.);

4. ***Puškinas*, *Rapolas*-Pocevičius Mečislovas, Leono**, g. 1925 m. Gudelių k., Jurbarko vlsč. (ž. 1949 05 31 Paslauckinės miške);

5. ***Albertas*-Pečkaitis-Krapavickas Jonas, Kazimiero**, g. 1925 m. Butrimų k., Jurbarko vlsč. (ž. 1949 08 10 Liudvinavos k., Šimkaičių vlsč.);

6. ***Vytautas*, *Vytas*-Rekešius Antanas, Simo**, g. 1913 m. Rukšnių k., Jurbarko vlsč. (ž. 1952 m.);

7. ***Mataušas, Zigmas*-Blažys Antanas**, g. 1923 m. Gudelių k. (ž. 1951 06 10 Dargaitėlių k., Žindaičių apyl.);

8. ***Izidorius*-Pažereckas Antanas**, g. 1922 m. Pavidaujo k. (ž. 1951 m.);

III-iasis būrys – *Vidmanto* KĘSTUČIO apygardos, kuris dislokavosi Paupio miške, Eržvilko vlsč., taip pat ir Raseinių apskrityje. Man žinomi šio būrio kovotojai:

1. ***Vidmantas*-Danilevičius Henrikas**, g. 1922 m. Imbrade, Zarasų apskr. (ž. 1949 11 01 ALGIMANTO apyg. ŠARŪNO rnkt. vado bunkeryje prie Denionių ežero, Anykščių r.);

2. ***Miškinis*, *Vaišnoras*, *Radvila*-Gudavičius Vladas, Antano**, g. 1919 m. (ž. 1950 03 03 Ceikinių k., Tauragės r.);

3. ***Rimantas*-Morkūnas Povilas**, g. 1914 m. Zbaro k., Šiluvos apyl. KĘSTUČIO apyg. štabo Operatyvinio sk. vrš. (ž. 1953 06 19 Ragaičių k., Kelmės r.);

4. ***Eiva*, *Poška*, *Inžinierius*-Ruibys Kazys**, g. 1917 m. Ropynės k., Eržvilko vlsč. (suimtas, kalintas Komijoje, ten ir mirė);

5. ***Genius*-Kisielius Juozas, Jono**, g. 1917 m. Pavidaujo k., Eržvilko vlsč. (ž. 1953 m. kovo mėn. Kartupių k., Varlaukio apyl.);

6. ***Vaižgantas*-Rubšaitis Jonas**, buvęs Paparčių k., Šimkaičių vlsč. gyventojas;

7. ***Algis*-Leškys Juozas, Juozo**, g. 1922 m. Butrimų k., Jurbarko vlsč. (ž. 1949 m. Šimonių girioje, Anykščių r.);

8. ***Tarzanas*-Mišeikis Vladas**, g. 1925 m. Būtaičių k., Eržvilko vlsč. (ž. 1951 03 19);

9. ***Vytas*, *Vytautas*-Slapšinskas Vytautas (Vytas)**, g. 1921 m.

Iš Nuobaro Jono, Andriaus, apklausos protokolo. 1951 m. lapkričio 9 d. Vilnius. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies vrš. kap. GALICYN be vertėjo, kadangi liudininkas Nuobaras laisvai kalba rusiškai.

J. Nuobaras, g. 1926 m. Ožnugario k., Batakių vlsč., Tauragės apskr. Išsilavinimas – 7 gimnazijos klasės. Iki arešto buvo veikiančioje ginkluotoje „nac. gaujoje".

<...> Ruibį Kazį aš pažįstu nuo 1945 m., t. y. nuo to laiko, kada aš mokiausi Eržvilko gimnazijoje. Ruibys tada dirbo draudimo revizoriumi Eržvilko vlsč. 1946 m. birželio 6 d. Ruibys kartu su manimi įstojo į pogrindinį ginkluotą partizanų būrį. Mūsų santykiai su juo visada buvo normalūs.

Aš prisimenu, kai 1945 m. pabaigoje Ruibys Kazys pas mane buvo užėjęs į butą apie du tris kartus ir siūlė paskaityti antisovietinius laikraščius „Laisvės varpas", bet iš kur jis gavo šiuos laikraščius ir kokį ryšį jis turėjo su nac. pogrindžiu, aš tada nežinojau, o jis pats man apie tai nepasakojo.

1946 m. pavasarį Ruibys buvo areštuotas MGB organų už dalyvavimą antisovietinės organizacijos veikloje ir uždarytas po sargyba Tauragės apskr. MGB sk. kalėjime. Tuo metu buvau ir aš areštuotas MGB organų ir mes su Ruibiu buvome laikomi po sargyba tame pačiame kalėjime. Tada 1946 m. birželio mėn. iš 13-os į 14-ą d. naktį su kitais areštuotaisiais mes iš kalėjimo pabėgome.

Po pabėgimo iš po sargybos mes su Ruibiu įstojome į veikiantį partizanų būrį, vadovaujamą *Rolando*-Joniko Antano (Jonikas Antanas, Petro-*Rolandas*, *Daktaras*, g. 1913 m. Paparčių k., Vadžgirio apyl., Raseinių apskr. Žuvo 1947 05 24).

Būdamas *Rolando* būryje, Ruibys man pasakojo, jog jis buvo vienas iš antisovietinės organizacijos vadovų, kuri veikė Eržvilko vlsč. ir už tai buvęs areštuotas. Ši organizacija vadinosi ORGANIZACINIU SEKTORIUMI (OS) ir bendradarbiavo kartu su partizanais. Šioje organizacijoje Ruibys turėjo *Eivos* slapyvardį. Ruibys gyrėsi, jog jis po arešto 1946 m., tardymo metu, parodymų apie savo priklausymą šiai antisovietinei organizacijai nedavęs.

Aš jau prieš tai sakiau, jog mes su Ruibiu 1946 m. birželio mėn. įstojome į *Rolando* vadovaujamą prtz. būrį ir aš kartu su juo tame būryje išbuvau apie mėnesį, o po to perėjau į *Vytenio*-Ivanausko Vaclovo būrį, kuris priklausė LYDŽIO rinktinei, kuri vėliau turėjo AUKURO ir BUTEGEIDŽIO pavadinimus. Nuo 1947 m. pavasario Ruibys buvo LYDŽIO rnkt. štabe ir vadovavo šios rnkt. Technikiniam skyriui.

Būdamas *Rolando* būryje, Ruibys turėjo *Paškos* slapyvardį, kuriuo pasirašinėjo dokumentus, o jo bendras slapyvardis buvo *Inžinierius*.

Nuo 1948 m. vasaros Ruibys buvo KĘSTUČIO apyg. štabo Technikinio sk. viršininkas. Kaip Technikinio sk. vrš., Ruibys daugino antisovietinius laikraščius, leidžiamus KĘSTUČIO apygardos pavadinimu „Laisvės varpas", antisovietinius atsišaukimus ir kitus partizaninius dokumentus. Gamino įvairius antspaudus bei spaudinius, fiktyvius pasus, įvairias pažymas, kuriomis aprūpino nac. pogrindį, remontavo bei iš įvairių dalių surinkinėjo ginklus, statė pats ir mokino kitus partizanus, kaip reiktų statyti bunkerius.

Nuo 1950 m. gegužės mėn., kada jau aš buvau BUTEGEIDŽIO rnkt. vadu, Ruibys man pagamino poligrafinę spaudą ir rinktinės štabo štampą.

Man, kaip būrio vadui, ne kartą teko susitikti su Ruibiu susirinkimuose bei partizanų

pasitarimuose. Paskutinį kartą su Ruibiu buvau susitikęs KĘSTUČIO apyg. partizanų padalinių vadų dviejuose pasitarimuose. Šie pasitarimai vyko 1951 m. kovo ir balandžio mėn. Juose buvo sprendžiami organizaciniai klausimai. Pirmame pasitarime buvo paskirtas VAKARŲ SRITIES vadas Labanauskas Krizostomas-*Justas*, *Kunotas*.

Į paskutinį pasitarimą mane vedė Ruibys kartu su KĘSTUČIO apyg. štabo ryšininku Slapšinsku Vytautu-*Vytu*, o susitikau aš su juo per ryšio punkto laikytoją Urbutį Antaną, gyvenantį Palabaukščių k., Skaudvilės vlsč.

Ruibys, kaip turintis techninį išsilavinimą ir pagal savo charakterį, būryje buvo naudojamas techniniam darbui, bet man teko matyti, kaip jis dalyvavo vykdant ir teroristinį aktą.

1948 m. rugsėjo mėn. pradžioje KĘSTUČIO apyg. štabo apsaugos būrys buvo apsistojęs Šveiščių k., Skaudvilės r. Dėl kokios priežasties, dabar nepamenu. Tada buvo mūsų ryšininkės Butkutės Bronės vardinės, gyvenančios tame pačiame kaime. Aš tada buvau eilinis šiame apsaugos būryje. Gavome informaciją, jog Šveiščių k. pasirodė kareiviai ir dėl to perėjome į krūmus, augančius Šešuvės upelio pakrantėje už keleto dešimčių metrų nuo kaimo.

Kada mes apsistojome pailsėti, tada mus Ruibys saugojo ant aukštumėlės už keliolika metrų nuo mūsų. Būdamas poste, jis pastebėjo ginkluotą grupę sovietinio partinio aktyvo (stribus), kurie akivaizdžiai ėjo į Šveiščių k. ir jis į juos atidengė ugnį iš turimo pusiau automatinio SVT šautuvo su nuosavos konstrukcijos apkaba 20-čiai šovinių.

Apšaudęs šią aktyvistų grupę, Ruibys atbėgo prie mūsų. Po to ir mes atidengėm ugnį į sugulusius aktyvistus ir paskubomis ėmėme trauktis, manydami, jog jiems į pagalbą nedelsiant gali ateiti kareiviai. Kaip vėliau sužinojome iš savo ryšininkų, tarp jų vienas aktyvistas (stribas) buvo sužeistas į ranką.

Traukdamiesi Šešuvės pakrante iki vakaro, mes pastebėjome ant kranto vyrą ir berniuką, 15–16 metų amž., kurie su meškerėmis gaudė žuvį ir mes įtarėme, jog jie specialiai buvo pastatyti MGB organų mūsų stebėjimui ir nutarėme juos paimti. Nepastebimai prie jų priėjome ir berniuko paklausėme kas jis toks. Berniukas lietuviškai pasakė savo pavardę ir pasakė, jog jis iš Adakavo kaimo, Skaudvilės r. Jo pavardės dabar nepamenu. Nutarėm berniuko neliesti ir priėjome prie vyro, kuris taip pat pasakė savo pavardę. Šis vyras buvo rusas, apie 40 m. amž., iš Adakavo k. Mes šiam vyrui įsakėme sekti paskui mus ir, aš pamenu, jog jis skundėsi dėl savo kojų, bet mes jį greit pavijom link Žaliosios miško. Tardant išaiškėjo, jog šis vyras yra ano berniuko giminaitis, kuris liko prie upės ir buvo išaiškinta, jog berniukas mums pasakė netikrą savo pavardę ir tada, atrodo, jog Slapšinskas-*Vytas* pasiūlė pagaut ir tą berniuką, bet buvo jau vėlu, jis pabėgo, o be to, jau ir mes nebenorėjome grįžti. Be to, kada mes ėjome pas KĘSTUČIO apyg. štabo viršininką Gedvilą Robertą, pasigirdo atsitiktinis šūvis iš automato ir į koją buvo sužeistas *Genius*-Kisielius, nors sužeidimas buvo lengvas ir jis pats nuėjo į Žaliosios mišką...

Bendru sutarimu sulaikytąjį buvo nutarta likviduoti, o kad nesukeltų triukšmo, nutarėm jį pakarti. Kam vykdyti nuosprendį, mes traukėme burtus. Visi partizanai, tarp jų ir aš, traukėme degtukus ir tam, kuris ištrauks degtuką be galvutės, turės pakarti sulaikytąjį. Tokį degtuką ištraukė Ruibys Kazys. Savo iniciatyva Ruibiui sutiko padėti pakart sulaikytąjį Liesys Antanas-*Tonis*. Vienas iš partizanų, bet kuris, dabar nepamenu, iš Klevinių

ar Rimšų k. atsinešė virvę ir kastuvą, bet visa tai paruošė slaptai nuo sulaikytojo ir aš pamenu, jog Gedvilas Robertas jam davė užvalgyti.

Prieš pakariant sulaikytąjį, Ruibys Kazys jam skuduru užrišo akis ir pasakė: „Einam, aš tave išvesiu iš miško." Nuvedę sulaikytąjį apie 50–60 metrų nuo mūsų, Ruibys jį pakorė ir su partizanų Liesio ir Nako Juliaus-*Gedimino* pagalba lavoną užkasė ten pat miške.

Visa tai įvyko antroje dienos pusėje, o kada pradėjo temti, mes iš miško išėjome. Po šio teroro akto kai kurie partizanai juokėsi iš Ruibio ir prisimindavo jo žodžius sulaikytajam: „Einam, aš tave išvesiu iš miško..." Kaip Ruibys korė tą žmogų, aš nežiūrėjau, kadangi man tai buvo nemalonu, o be to, ir kiti mūsiškiai į tą „paveikslą" nežiūrėjo.

Aš manau, kad Ruibys sutiko pakarti tą žmogų tik todėl, kadangi jam lėmė burtai, o bendrai tokiems aktams pagal savo charakterį jis nebuvo tinkamas.

Dabar aš to žmogaus užkasimo vietos nežinau, kadangi tame miške aš išvis būdavau labai retai, o be to, ir laiko praėjo labai daug. Jokių ypatingų žymių tame miške aš nepamenu, tik žinau, jog tai buvo netoli Klevinių ir Rimšų kaimų ir, atrodo, jog tai buvo Palabaukščiai.

Kazio Ruibio brolis Petras Ruibys irgi kartu su mumis pabėgo iš Tauragės kalėjimo, kadangi ir jis buvo areštuotas 1946 m. pavasarį. Po pabėgimo jis taip pat įstojo į *Rolando* prtz. būrį, bet 1946 m. gale žuvo (Petras Ruibys-*Žigas*, *Garbštas*, g. 1915 m., buvęs mokytojas, ž. 1953 03 19 bunkeryje).

<...> Kada Ruibys Kazys pakorė sulaikytąjį, dalyvavo:

1. **Danilevičius Henrikas-*Vidmantas***;
2. **Gedvilas Robertas-*Remigijus***;
3. **Gudavičius Vladas-*Vaišnoras***;
4. **Liesys Antanas-*Tvenas*, *Tonis*, *Idenas*, *Julius***;
5. **Kisielius Juozas-*Genius***;
6. **Slapšinskas Vytautas-*Vytas***;
7. **Nakas Julius-*Julius*, *Gediminas***;
8. **Ruibys Kazys-*Inžinierius***;
9. **Nuobaras Jonas-*Lyras***;
10. **Rubšaitis Jonas-*Vaižgantas*, *Žilius***.

Iš Globio Vlado, Nikodemo, apklausos protokolo. 1952 m. vasario 6 d. Tauragė. Gim. 1927 m. Gailiškių k., Tauragės r. Išsilavinimas – 2 gimnazijos klasės. Areštuotas 1951 m. birželio 4 d. Kaip „nac. gaujos" dalyvis, kaltinamas pagal RSFSR BK str. 58–1„a"; 58–8; 58–10 dalis I ir 58–11. Laikomas po sargyba Tauragės r. MGB vidaus kalėjime.

Apklausą vykdo Tauragės r. MGB Tardymo sk. vrš. kap. SILNYCH per Tauragės r. MGB sk. vertėją j. ltn. MALAKAUSKIENĘ.

<...> Partizanų būryje aš buvau nuo 1949 m. lapkričio mėn. iki 1950 m. gegužės pradžios – iki sulaikymo dienos eiliniu partizanu *Rolando* būryje, vadovaujamame *Viktoro*-Sidaravičiaus Vytauto (kitur – Siderevičius, Sideravičius). Aš ėjau BUTEGEIDŽIO štabe Ūkio sk. viršininko pareigas. Pogrindyje turėjau *Valero* slapyvardį, ginkluotas buvau automatu, pistoletu ir granata.

Rolando būrys veikė Pagėgių, Tauragės, Skaudvilės ir Jurbarko rajonuose ir buvo pa-

valdus BUTEGEIDŽIO rnkt. Be to, BUTEGEIDŽIO rnkt. veikė Šilalės, Šilutės, Priekulės, Rietavo ir Klaipėdos srityje.

<...> 1947 m. balandžio mėn. septyni *Rolando* būrio partizanai: Plienaitis Stasys-*Voldemaras*, *Saulius*; Slapšinskas Vytautas-*Vytas*; Bakutis Jonas-*Strazdelis*, *Viktoras*; Kačiušis Bronius-*Jūra* ir kt. slėpėmės Urbono Juozo, Vinco, Jucaičių k., Tauragės r. (areštuotas 1949 m.). Su šiais partizanais jo namuose man teko susitikti su Slapšinsku, tada jis buvo ginkluotas rankiniu kulkosvaidžiu, buvo dar eilė partizanų...

Kada aš įstojau į *Rolando* būrį, Slapšinsko jame jau nebebuvo. Kada perėjau į BUTEGEIDŽIO rinktinę, iš rnkt. vado *Lyro* sužinojau, jog Slapšinskas-*Vytas* palaiko betarpišką ryšį su KĘSTUČIO apyg. partizanu *Klajūnu* ir vykdo ryšininko pareigas tarp KĘSTUČIO apyg. vado ir BUTEGEIDŽIO rinktinės, perduodant partizanų korespondenciją, vykdo vadų susitikimus. *Lyras* taip pat sakė, jog kartu su Slapšinsku būna ir prtz. Ruibys Kazys-*Inžinierius*.

Kada 1951 m. kovo mėn. *Klajūnas*-Bakšys Antanas iš KĘSTUČIO apygardos perėjo į VAKARŲ SRITĮ, Slapšinskas pas jį pasiliko ryšininku.

1951 m. balandžio mėn. mes kartu su vadu *Lyru* susitikome su prtz. Slapšinsku ir Ruibiu-*Inžinieriumi* partizanų ryšių punkto laikytojo Urbučio Antano namuose Palabaukščių k., iš kur mus Slapšinskas ir Ruibys nuvedė į susitikimą pas VAKARŲ SRITIES vadą *Klajūną*, kuris tuo metu buvo Paupio miške, Raseinių r. Pas *Klajūną* praleidome beveik dvi paras, vyko konferencija, kurioje buvo sprendžiami klausimai dėl naujo KĘSTUČIO apyg. vado paskyrimo, dėl ryšių tarp vadų ir partizanų per ryšių punktus, dėl partizanų slapstymosi vietų ir kt.

Konferencijos metu, svarstant šiuos klausimus, Slapšinskas nedalyvavo, jis sargybavo kartu su kitais partizanais.

Grįžtant iš konferencijos, vadą *Lyrą* ir mane palydėjo Slapšinskas ir Ruibys iki partizanų ryšio punkto Urbučio Antano namuose (areštuotas 1951 m. rudenį).

Iš Rūko Stepono, Simo, apklausos protokolo. 1952 m. vasario 6 d. Tauragė. Gim. 1927 m. Lybiškių k., Skaudvilės r. Išsilavinimas – 2 gimnazijos klasės. Areštuotas 1951 m. birželio 4 d. Laikomas po sargyba Tauragės r. MGB sk. vidaus kalėjime.

Apklausą vykdo Tauragės r. MGB Tardymo sk. vrš. kap. SILNYCH per Tauragės MGB sk. vertėją j. ltn. MALAKAUSKIENĘ.

<...> Partizanų būryje aš buvau nuo 1946 m. lapkričio mėn. iki arešto dienos. Per tą laiką teko būti šiuose partizanų būriuose (padaliniuose): Nuo 1946 m. lapkričio mėn. iki 1948 m. vasario mėn. buvau *Rolando*-Joniko Antano būryje eiliniu partizanu, turėjau konspiracinį *Dariaus* slapyvardį.

Nuo 1948 m. vasario mėn. iki 1949 m. rugsėjo mėn. buvau eiliniu partizanu LELIJOS būryje, vadovaujamame *Aluntos*-Stonio Stasio. Šis būrys veikė Gaurės ir Tauragės vlsč. teritorijose.

Nuo 1949 m. rugsėjo mėn. iki 1951 m. gegužės mėn. buvau AUŠRELĖS būrio vado pavaduotoju, kuriam vadovavo *Kęstutis*-Gružinskas Juozas. Šis būrys veikė Skaudvilės, Upynos, Pagramančio ir Tauragės valsčiuose.

Nuo 1951 m. gegužės mėn. ir iki arešto dirbau BUTEGEIDŽIO rnkt. štabe, buvau šios rinktinės vado adjutantu, turėjau konspiracinį *Skauto* slapyvardį.

Iš Gedvilo Roberto, Antano, apklausos protokolo. Gim. 1922 m. Kelmėje, Šiaulių srityje, vidurinis išsilavinimas. Nuteistas 1950 m. rugpjūčio 15 d. pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–8 ir 58–11 10-čiai metų PDL. Šiuo metu laikomas po sargyba Klaipėdos MGB vidaus kalėjime.

1952 m. vasario 7 d. Klaipėda.

<...> 1948 m. rudenį KĘSTUČIO apyg. vado *Vidmanto* įsakymu partizanas Slapšinskas Vytautas kažkam tai iš valstiečių pardavė už 2 ar 3 tūkstančius rublių vieną geros veislės eržilą.

Iš Danilevičiaus Henriko-*Vidmanto* man žinoma, jog šis eržilas partizanų buvo atimtas iš kito valstiečio. Iki mano arešto Danilevičius pasiliko veikiančiame būryje, o Slapšinskas didžiąją laiko dalį leido kitame būryje (kitoje grupėje), kuri priklausė KĘSTUČIO apyg. štabui, kuriame buvo Gudavičius Vladas-*Vaišnoras*, *Radvila*, *Miškinis*; Ruibys Kazys-*Inžinierius*; Kisielius Juozas-*Genius* ir Slapšinskas Vytautas-*Vytas*. Šioje grupėje Slapšinskas buvo ryšininku, kadangi jis ten gerai žinojo vietoves, parinkinėjo vietas ir medžiagas bunkerių statybai ir buvo kažkoks tai kaip tiekėjas savo grupėje, kurią jis aprūpino maisto produktais. Gerai pažinodamas vietinius gyventojus, jis parinkinėjo savo grupei ryšininkus bei rėmėjus. Pavyzdžiui, Slapšinskas man asmeniškai perdavė keturis ryšininkus: Preilavičių-*Storulį* iš Openiškių k. ar tai iš kaimyninio Skaudvilės r. gyventoją, apie 50 m. amž.; Butkutę-*Gražiną*, 25 m. amž., Lenkčių k., Skaudvilės r. gyventoją; Šėgždaitę Leontiną-*Pivoniją*, 25 m. amž., gyvenančią Lybiškių k. ar kaimyniniame kaime Skaudvilės r.; Liubancaitę Antaniną-*Auksinis Dantukas*, 25 m. amž., gyvenančią Sniegoniškės k., Skaudvilės r. Be to, jis mane supažindino ir su kitais ryšininkais bei rėmėjais – maždaug iki dešimt žmonių, su kuriais jis buvo ryšyje. Asmeniškai pats Slapšinskas nešė ne kartą paketus su įvairiais laiškais bei partizanine literatūra. Turiu mintyje pogrindinius laikraščius tarp partizanų štabų. Kadangi jų grupė betarpiškai turėjo pogrindinę tipografiją savo bunkeryje.

Slapšinskas padėjo spausdinti pogrindinį laikraštį „Laisvės varpas“ ir kitus įvairius antisovietinius atsišaukimus.

Galiu dar papildyti, jog Slapšinskas Vytautas, vengdamas tarnybos sovietinėje armijoje, 1944 m. gale įsijungė į veikiantį partizanų būrį ir ilgą laiko tarpą buvo Ivanausko Vaclovo-*Leono*, *Vytenio* būryje, taip pat jis dalyvavo ir kitose partizanų formuotėse.

Toliau Slapšinskas man pasakojo, jog jis su kitais partizanais ne kartą dalyvavo sovietinių piliečių apiplėšimuose.

Iš Ruibio Kazio apklausos protokolo. Gim. 1911 m. Rimšų k., Skaudvilės r. Išsilavinimas – vidurinis-techninis. Areštuotas 1951 m. liepos 24 d. Kaltinamas pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–8; 58–10 dalis I ir 58–11. Laikomas po sargyba Vilniaus MGB kalėjime. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo sk. vrš. kap. GOLICYN per LSSR MGB vertėją NAGRODELĮ.

1952 m. vasario 12 d. Vilnius.

<...> 1946 m. birželio mėn. su kitais areštuotaisiais aš pabėgau iš Tauragės apskr. MGB vidaus kalėjimo ir po to iškart įstojau į *Rolando* partizanų būrį, o šių metų pabaigoje buvau pervestas į BUTEGEIDŽIO rnkt. štabą, kur buvau paskirtas Technikinio padalinio viršininku.

1947 m. mane pervedė į KĘSTUČIO apyg. štabą, kuriame aš buvau iki arešto, kur taip pat vykdžiau šio štabo technikinio poskyrio viršininko pareigas. Išeidamas į partizanų būrį, turėjau slapyvardžius: *Eiva*, *Poška*, *Kryvis*, *Skrodis* ir *Inžinierius*.

<...> 1951 m. pavasarį Paupio miške, Skaudvilės r. vyko pasitarimas KĘSTUČIO apyg. štabo narių ir trijų rinktinių vadų, kurie priklausė šiai apygardai, kuriame dalyvavau aš ir Slapšinskas. Šiame pasitarime vadas *Klajūnas* pareiškė, jog ryšium su VAKARŲ SRITIES vadovybės žūtimi, vadovauti šiai sričiai prisiima jis pats, o KĘSTUČIO apyg. vadu išrinktas buvęs BIRUTĖS rnkt. vadas *Justas*.

Maždaug po mėnesio tame pačiame miške įvyko antras partizanų pasitarimas, dalyvaujant šiems (tiems patiems) vadams, kuriame buvo sprendžiamas klausimas dėl BIRUTĖS rnkt. išformavimo, bet buvo nutarta jos neišformuoti.

Po šio pasitarimo VAKARŲ SRITIES vadas *Klajūnas*-Bakšys Antanas Slapšinską Vytautą pasiėmė į savo štabą ir po to aš su juo jau nebesusitikau.

Iš Ruibio Kazio, Juozo, apklausos protokolo. 1952 m. kovo 20 d. Klaipėda.

<...> 1946 m. rudenį aš buvau pervestas į KĘSTUČIO apyg. štabą, kur vykdžiau Technikinio poskyrio viršininko pareigas: remontavau neveikiančius ginklus, gaminau fiktyvius antspaudus ir dokumentus būrio kovotojams ir ryšininkams. Teko remontuoti spausdinimo, dauginimo techniką – rašomąsias mašinėles, rotatorius ir kitokius prietaisus.

1948–1949 m. periodu man taip pat teko vykdyti spausdintojo pareigas ir aš rotatoriumi ilgą laiką dauginau antisovietinę literatūrą, kurią leido KĘSTUČIO apyg. štabas – laikraštį pavadinimu „Laisvės varpas“. Paskutiniu metu iki keleto dienų iki arešto aš turėjau *Kryvio* slapyvardį.

Iš Bogdanov Foma Kalinovič apklausos protokolo. Gim. 1931 m II-ajame Adakavo k., Skaudvilės r. Kilęs iš valstiečių-biedniokų, rusas, VLKSM (VLKJS – komjaunuolis) narys, išsilavinimas – 3 pradžios m-klos klasės, dirba „l. g.“ (stribu) Skaudvilės r. MGB sk., gyvena Eržvilke.

Apklausą vykdo Klaipėdos srities MGB Tardymo sk. vyr. tardytojas mjr. OSIPOV. 1952 m. balandžio 17 d. Skaudvilė.

<...> Masterov'ą Aleksej'ų Filatjevič'ių aš pažįstu gerai, jis gimęs maždaug 1902–1903 m. Eilę metų gyveno II-ajame Adakavo kaime. Kur jis gimė, aš nežinau, dirbo pagal sutartis pas valstiečius, savo šeimos neturėjo, jis buvo tolimas mano giminaitis. 1948 m. rugsėjo mėn. Masterov'as buvo išsivestas „banditų“ ir apie jo likimą iki šiol nieko nežinoma.

1948 m. rugsėjo mėn. pirmoje pusėje mes su Masterov'u meškerėmis gaudėme žuvį Šešuvėje. Žvejoti atėjome ryte ir įsitaisėme ant Šešuvės upės kranto maždaug už vieno ar už pusantro kilometro nuo Varlaukio ir Šveiščių kaimų Skaudvilės r. Kadangi žuvis nekibo, aš vidurdienį Masterov'ui pasiūliau grįžti į namus, bet jis pareiškė, kad dar palaukim ir dar man pareiškė pastabą dėl mano nemokėjimo gaudyti žuvų.

Apie 14–15 val. mes išgirdome automatų šūvius, kurie ataidėjo nuo Šveiščių k. pusės ir po keleto minučių prie mūsų nepastebimai prisiartino ginkluotų „banditų“ grupė maždaug dešimt ar daugiau žmonių. Didžioji dauguma jų buvo apsirengę buvusios „buržua-

zinės“ Lietuvos armijos uniformomis, o du iš jų buvo apsirengę vokiečių kareivių uniformomis. Ginkluoti jie buvo automatais, šautuvais, turėjo ir vieną rankinį kulkosvaidį. Be to, jie turėjo ir granatų, du ar trys turėjo žiūronus.

„Banditai“ kreipėsi į mane, paklausė mano pavardės ir aš jiems švaria lietuviška kalba atsakiau, jog mano pavardė – Krencius, kadangi savo tikrąją pavardę bijojau pasakyti. Išgirdę šią pavardę, vienas iš „banditų“ – nedidelio ūgio, brunetas, pareiškė, jog tai neblogas žmogus ir įsakė „banditams“ manęs neliesti. Nuo manęs jie priėjo prie Masterov'o, kuris nuo manęs buvo maždaug už 15-os metrų ir jo paklausė pavardės. Kadangi Masterov'as silpnai kalbėjo lietuviškai, todėl pasakė savo tikrąją pavardę rusiškai. Tada vienas iš „banditų', išgirdęs jo pavardę, pareiškė: „Rusą pasiliekame, – ir įsakė Masterov'ui: – Einam su mumis.“ Masterov'as ėmė aiškintis „banditams“, jog jam skauda koją ir jam eiti sunku, bet „banditai“ ėmė ant jo rėkauti ir, kumščiuodami jam į šonus, pavarė Masterov'ą slėniu palei upę, o aš, kai tik „banditai“ pasislėpė slėnyje, greitai parbėgau į namus. Nenubėgus nei kilometro, išgirdau vieną šūvį toje pusėje, kur „banditai“ nusivedė Masterov'ą. Pagalvojau, jog „banditai“ Masterov'ą nušovė.

Atbėgęs į namus, apie tai papasakojau Masterov'o motinai (mirė 1949 m. pavasarį). Kitą dieną aš buvau pakviestas į MGB ir apklaustas. Po to Masterov'o ieškojo kareiviai bei MGB darbuotojai, bet jo nerado.

Aš manau, jog „banditai“ nužudė Masterov'ą todėl, kad jis buvo rusas, įtardami jį, jog juos sekė, nors iš tikrųjų to nebuvo. Masterov'as buvo labai bailus žmogus ir jokiu būdu jis negalėjo sekti „banditų“... Nužudė visai nekaltą žmogų.

Pažįstamų man tarp „banditų“ nebuvo, man tik įsiminė iš jų vienas nedidelio ūgio brunetas, apsirengęs švaresniais drabužiais negu kiti, ant krūtinės turėjo daug atsižymėjimo ženklų ir kiti „banditai“ vykdė jo nurodymus. Pagal visa tai matyti, jog jis buvo „gaujos“ vadas.

Iš Gajauskienės Onos, Antano, apklausos protokolo. 1952 m. balandžio 18 d. Skaudvilė. Gim. 1895 m. Gerviečių k., Tauragės r.

<...> Mano vyras Gajauskas Stasys, Petro, g. Gerviečių k., 1949 m. sausio mėn. nužudytas „banditų“.

<...> Kambaryje „banditai“ klausinėjo mano vyro kuo jis dirba ir vyras jiems atsakė, jog jis dirba kaimo dešimtininku... Kada „banditai“ atėjo į mūsų namus, jie mano vyro klausė, kiek jis jų-„banditų“ pardavė sovietų organams? Į tai vyras atsakė, jog jis nieko nepardavęs, o tik vieną kartą nuplėšęs „banditų“ skelbimą. Tada vienas iš jų pareiškė: „Vadinasi, mes klijuojam, o tu plėšai...“ Po to mano vyrą išsivedė...

Iš APŽVALGOS pagal archyvinę baudžiamąją bylą Nr. 7972/3 kaltinamiesiems

1. **Mocius Juozas, Juozo-*Rainys***, jis – tas pats Jonaitis Antanas, Juozo, g. 1924 m. Lūpaičių k., Šiaulių r. Išsilavinimas – 8 gimnazijos klasės. Prtz. LYDŽIO rnkt. štabo viršininkas;

2. **Rimša Jonas, Antano-*Šokis***, g. 1924 m. Gryblaukio k., Batakių vlsč., Skaudvilės r. Išsilavinimas – 5 klasės. Prtz. LYDŽIO rnkt. štabo Ryšių sk. vrš.;

3. **Mačiulis Jonas, Jono-*Paulius Gasys***, g. 1907 m. Jurbarke. Išsilavinimas – 4 gimnazijos klasės. LYDŽIO rnkt. štabo Ūkio sk. vrš.

Būdami LYDŽIO štabo vadai: Mocius-Jonaitis; Rimša; Mačiulis kartu su kitais šio štabo dalyviais suformavo ir apginklavo Tauragės ir Raseinių apskrityse dvi veikiančias kuopas po 4-is būrius kiekvienoje bei skyrius ir taip šis štabo būrys sudarė nuo 30 iki 50 ginkluotų kovotojų.

Bendras skaičius kovotojų LYDŽIO rinktinėje, kaip parodė apklausose suimtieji (kaltinamieji), sudarė nuo 450 iki 500 ginkluotų kovotojų.

Siekiant aprūpinti šias veikiančias ginkluotas formuotes reikiama informacija apie sovietinės valdžios pravedamas priemones, apie sovietinio-partinio aktyvo veiklą, apie ginklus, drabužius, maitinimą, pinigus ir kitais būtinais reikmenimis, sukūrė apskrities valsčiuose šešias antisovietines pogrindines nac. organizacijas su dideliu kiekiu dalyvių, ryšininkų bei partizanų rėmėjų, kuriems vadovauja asmeniškai patys.

Gamino ir daugino įvairius antisovietinius laikraščius bei atsišaukimus, kurie buvo platinami tarp gyventojų antisovietinių pogrindinių OS organizacijų pagalba gyvenamose vietovėse.

Likvidavus LYDŽIO rnkt. štabo bunkerį Smaidrių k. (1947 m. sausio naktį iš 16-os į 17-tą Fišerienės sodyboje), Eržvilko vlsč. pas kaltinamuosius Mocių-Jonaitį, Rimšą ir Mačiulį buvo rasta ir išimta ginklų: du automatai, šautuvas, du pistoletai su šoviniais, spausdinimo ir dauginimo technika, didelis kiekis antisovietinės literatūros bei atsišaukimų, paruoštų rinkimams boikotuoti į LSSR Aukščiausiąją Tarybą, sąrašai ir aktai asmenims, kuriems buvo įvykdyti mirties nuosprendžiai įvairiu laiku, nužudytųjų dokumentai, įvairios schemos, įsakymai, instrukcijos, štampai, linotipai ir kiti štabo dokumentai.

<...> Rimša ir Mačiulis buvo vadinamojo Partizanų Teismo nariai, kurie dalyvavo paskiriant mirties nuosprendžius ir juos vykdant: Melnikovaitės, Zakarevičiaus, Sluevo ir kt.

1946 m. gegužės mėn. Mocius-Jonaitis dalyvavo Eržvilko vlsč. ginkluotame užpuolime bei Eržvilko kooperatyvo pramoninių prekių plėšime.

1947 m. gruodžio mėn. 6 d. visiems trims pirmiau minimiems kaltinamiesiems uždarame posėdyje LSSR MVD Karo tribunolo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ paskirta bausmė po 25 metus PDL bei po 5 metus tremties.

Iš NUOSPRENDŽIO

Sovietinių Socialistinių Respublikų Sąjungos vardu 1952 m. vasario 7 d. Pabaltijo karinės apygardos Karo tribunolas uždarame teismo posėdyje Tauragėje LSSR sudėtyje:

Pirmininkaujantis: pplk. justicijos PETROVSKIJ

Nariai: kap. TELEPNIOV ir vyr. ltn. STARODUBOV

Sekretorius: SAVOSTJANOV

Peržiūrėjo bylą Nr. – 041, kurioje kaltinami:

1. **Rūkas Steponas, Simo**, g. 1927 m. Lybiškių k., Skaudvilės r. Išsilavinimas – 2 kl. gimnazijos, nevedęs, iki arešto buvo „nac. gaujoje“. Nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–8; 58–11;

2. **Globys Vladas, Nikodemo**, g. 1927 m. Gailiškių k., Tauragės r. Išsilavinimas – 2 kl.

gimnazijos, nevedęs, iki arešto buvo „nac. gaujoje“. Nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–8; 58–10 I dalis ir 58–11;

Nustatyta, jog Rūkas ir Globys, būdami priešiškai nusistatę veikiančiai sovietinei santvarkai Lietuvoje, „išdavė“ Tėvynę ir, būdami nac. ginkluotoje „gaujoje“, ilgą laiką su ginklu kovojo prieš sovietų valdžią, aktyviai dalyvavo vykdant teroro aktus prieš partinį-sovietinį aktyvą (stribus) ir kolchoznykus (sovietinių pareigūnų vadinamus – kolūkiečiais – *R. K.*). 1951 m. birželio 4 d. čekistinės operacijos metu su ginklais buvo sulaikyti bunkeryje ir areštuoti.

1. **Rūkas** 1946 m. „išdavė“ Tėvynę ir įstojo į ginkluotą „nac. gaują“. Jam buvo suteiktas partizaninis slapyvardis *Skautas*.

1946 m. lapkričio mėn. Rūkas su kitais trimis dalyvavusiais išvedant į mišką kaimo aktyvistą Skyrių, dalyvavo sušaudant šią šeimą. Rūkas asmeniškai sušaudė Skyrių Praną.

1947 m. sausio mėn. Rūkas dalyvavo išvedant į mišką Bielskio Stasio šeimą iš Gargasų k., Tauragės r. (sušaudytas su žmona Viktorija ir sūnumi Stasiu).

1948 m. pradžioje Rūkas dalyvavo apiplėšiant Šilinės miško skyriaus viršininką, iš kur buvo pagrobta 19 tūkstančių rublių valdiškų pinigų.

1948 m. rugpjūčio mėn., dalyvaujant Rūkui, buvo įvykdytas Tauragės mėsos kombinato pagalbinio ūkio užpuolimas ir pagrobta 24 stambūs galvijai.

1949 m. liepos 5 d. Rūkas dalyvavo vykdant teroro aktą prieš apylinkės tarybos pirmininką Petrą Dirmontą, jo sūnų komjaunuolį Viktorą Dirmontą, apylinkės tarybos sekretorių Joną Nausėdą, komjaunuolius Petraitį ir kolchozo sąskaitininką Petrauską, gyvenantį Dunokų k.

1950 m. balandžio 19 d. Rūkas dalyvavo nužudant šešis sovietinius piliečius, kurie gyveno Tauragės r.: Mišeikio, Lembarto ir kitų nužudymo vietoje Rūkas paliko jiems paruoštus antisovietinio turinio atsišaukimus.

Rūkas buvo „gaujos“ vado pavaduotojas. 1951 m. davė nurodymą sumušti Karapolio k., Tauragės r. gyventojus: Kasperavičių ir Vaitkevičienę. Prie to dar pilietei Vaitkevičienei su metaline tarka nutarkavo subinę ir dar užpylė druskos. Be to, Rūkas dalyvavo apiplėšiant Tauragės r. sovietinius piliečius: Jukną, Katauską, Vaišvilą ir kolchozo pirmininką Samatauską privertė atsisakyti savo pareigų vykdymo.

2. **Globys**, „išdavęs“ Tėvynę, nuo 1946 m. iki 1949 m. buvo eilinis partizanų būrio partizanas, o po to valsčiaus „teroristinės“ OS organizacijos viršininko pavaduotojas, kuri veikė Lietuvos SSR teritorijoje, turėjo slapyvardžius: *Vainauskas* ir *Ramūnas*, buvo ginkluotas šautuvu.

Nurodytu periodu Globys palaikė ryšį tarp „gaujų“ vadų, persiuntinėjo didelio kiekio „banditinę“ spaudą, platino tarp šios organizacijos narių pogrindinius nacionalistinius laikraščius, kuriuos leido „banditų“ centras, taip pat platino tarp gyventojų antisovietinius atsišaukimus, nukreiptus skatinti partijos ir vyriausybės ardomajai veiklai Lietuvos SSR. Be to, Globys dalyvavo vykdant teroro aktus prieš sovietinį ir partinį aktyvą (prieš stribus).

1947 m. gegužės mėn., dalyvaujant Globiui, buvo suorganizuota pasala prieš geležinkelio stoties viršininką Gutauską, kurios metu jis buvo nužudytas.

1947 m. rudenį Globys tarpininkavo „banditams“ nužudant sovietinį pilietį vardu Petras.

1949 m. sausio mėn. Globys „banditų“ nurodymu išvežė į mišką savo pastote žemės ūkio produktų paruošų agentą Gaižauską Juozą, kuris miške „banditų“ buvo nužudytas, o Globys kitą dieną nužudytojo lavoną užkasė.

Be to, 1947 m. gegužės mėn. gale Globys dalyvavo apiplėšiant pieno punktą Kunigiškių k, Tauragės r., kur buvo pagrobta produktų už 24 387 rublių, taip pat su kitais „banditais“ 1948 m. rudenį dalyvavo milicininko Bajorino pasaloje, siekdamas pastarąjį nužudyti.

Ryšium su OS organizacijos vado Kuliešos areštu 1949 m. rudenį, Globys perėjo į nelegalią padėtį ir įstojo į „nac. gaują“. Nuo 1950 m. liepos mėn. jis vykdė rinktinės Ūkio dalies viršininko pareigas ir turėjo *Valero* slapyvardį.

1950 m. kovo mėn. 26 d. Globys su kitais „banditais“ dalyvavo pasaloje prieš „Pašešuvio“ kolchozo pirmininką Salapėtą Praną (g. 1902 m.), kuris pakeliui buvo sulaikytas „banditų“ dalyvaujant Globiui ir buvo atvestas į mišką ir sušaudytas. Ant kolchozo pirmininko sušaudymo akto pasirašė Globys savo slapyvardžiu.

Rūko ir Globio kaltę dėl pirmiau nurodytų nusikaltimų patvirtina savo parodymais liudininkai: Andriuška, Jancevičius, Čepauskienė, Vaitkevičienė, Kasparavičius, Vilčiauskas ir kt.

NUOSPRENDIS:

1. **Rūkas Steponas, Simo**, nuteistas vadovaujantis RSFSR BK str. 58–8; 58–2 – SUŠAUDYTI su turto konfiskacija;

2. **Globys Vladas, Nikodemo**, nuteistas vadovaujantis RSFSR BK str. 58–8; 58–2 – SUŠAUDYTI be turto konfiskacijos, kadangi tokio nėra.

Šis nuosprendis kasacine tvarka neskundžiamas. Parašai: (dviejų MGB pareigūnų)

Iš NUTARIMO dėl bausmės vietos atlikimo

Tvirtina: Klaipėdos srities MGB Valdybos vrš. plk. SENIN

Sankcionuoja: Klaipėdos sr. MGB kariuomenės karo prokuroras, justic. mjr. SMIRNOV

1952 m. rugpjūčio 29 d.

Aš, Klaipėdos MGB Valdybos 3-io poskyrio Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. KUZMIN, peržiūrėjęs b. b. Nr. 658 kaltinamojo **Slapšinsko-Slapšiūno Vytauto, Prano**, g. 1921 m. Kaune... Nuo 1945 m. iki arešto veikė „nac. gaujoje“.

Padaryti nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–8 ir 58–11.

Slapšinskas-Slapšiūnas Vytautas, Prano, 1944 m., vengdamas šaukimo į sovietinę armiją, 1945 m. sausio mėn. įstojo į ginkluotą „nac. gaują“, vadovaujamą *Bitino*-Kisieliaus Telesforo, ir veikė joje iki arešto, t. y. iki 1952 m. sausio 25 d.

<...> 1952 m. gegužės 29 d. Slapšinskas-Slapšiūnas Vytautas, Prano, Klaipėdos sr. MGB kariuomenės Karo tribunolo įrodymų visumoje pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ nuteistas 25 m. PDL (Pataisos darbų lageriu) ir 5-eriems metams tremties (su teisių pažeidimu) ir turto konfiskavimu.

Pasirašo: vyr. ltn. KUZMIN

Sutinka: Klaipėdos sr. MGB Valdybos vrš. pplk. ČERTKOV

Kazys Saja
2020 m. Vilnius

RAITAS ANT OŽIO

Iš vaikystės prisiminimų

R. K. p a s t a b a: šią dokumentinę apysaką man atsiuntė Kazys Saja ir neprieštaravo, jei aš ją įdėsiu į kurią nors iš savo sudarytų knygų, kadangi čia minimi faktai yra tikri ir tuo užtvirtinti man paties autoriaus žodžiais, užrašyti pasakojimai iš vokiečių bei rusų bolševikų okupacijų laikotarpio, kas aktualu šios knygos tematikai. Pasakojimai apima Plungės r., Vaištarų, Paukštakių, Drukčių kaimus, Lieplaukės parapiją.

Ožys

Ožkų mes nelaikėm, bet ožiu ir mane kai kas pavadindavo, nors ir nebuvau labai užsispyręs. Klumpdirbio Norvaišo troboj skiedrom aptekęs ožys ir pečius buvo patys svarbiausi „padargai“. O paskui jau – stalas ir dėdės Adomo lova kitame kampe. Norvaišas daug rūkė, o mano Ciocelė, Petronėlė, bronchito kamuojama, miegojo gerojoj troboj, kur buvo vėsesnis ir grynesnis oras.

Čia atsirado ir mano gultas, kai likęs našlaitis prieš karą tapau Norvaišų auginiu. Babūnei, Adomo mamai, aš buvau kaip rakštis. Už kokias nuodėmes marti, Petrelė, negalėjo išperėti savo tikro vaiko! Tokias mintis arba žodžius ji palydėdavo nusispjaudama į pelenų puodą, kurį laikydavo prie savęs, kai skusdavo bulves ar pašydavo vilnas palei krosnį.

Bet grįžkime prie ožio. Jo valdoms priklausė ir stora iškapota trinka, ant kurios Adomas iš žalio medžio išpjovos ištašydavo būsimąją klumpę. Kairį ir dešinį „medinašį“ reikdavo kyliais įtverti į ožį, prie kurio palinkęs Adomas, varvindamas prakaitą, per dieną išskaptuodavo net penkias poras klumpių!

Ne be reikalo Babūnė spjaudėsi: argi iš tokio nupiepėlio išaugti koks nors darbininkas. Aš tik užsikniaubęs ant stalo skaitau, rašau... Paukštakių mokyklos vedėjas Vaičiulis tokiems ponaičiams kaip aš dar įsteigė penktąjį skyrių!..

Mokslas man sekėsi, bet aš nebuvau ponaitis. Parėjęs iš mokyklos, papietavęs aš turėjau atlikti Vaičiulio užduotus namų darbus, o brėkštant man reikėdavo apsižygiuoti.

Anksčiau lietuviai žygiuodavo į karą, aš dar spėjau pamatyti, kaip žygiuoja šauliai arba apmokomi kareiviai, o čia žemaičiai apsižygiuodavo, vakarais pašerdami ir pagirdydami gyvulius, pakreikdami šiaudais, kad jie galėtų sausiau atsigulti.

Kartais būna smagu kam nors daryti ką nors gera. Mūsų Žalmargei reikdavo šieną sumaišyti su vasariniais šiaudais. Jie būdavo sukimšti tvarte ant lubų, kad žiemą gyvuliams būtų šilčiau. Tad reikėjo kopėčioms užlipus jų šiek tiek paimti karvei. Arkliui, mūsų Raudei, – daržinėj kibekliu papešdavau geresnio šieno, o girdydamas šaltu šulinio vandeniu išmokau pašvilpauti, padrąsinti Raudę. Kol ji gerdavo, pakasydavau jai karčius. Kartais prunkšdama ji tarsi sakydavo: tu dar pabūk, dar neskubėk, dar pabendraukim...

Gal todėl ji taip klusniai man pasiduodavo kinkoma, kur nors važiuodamas aš jai net žąslų į nasrus neįsprausdavau.

Žalmargę man vasarą teko vesti į Drukčių kaimą pas jautį. Pririšęs karvę prie vartų susiradau šeimininką, šiek tiek susigėdęs žemaičiuodamas jam pasakiau:

– Atvedeukarvipri jautė.

– Votėvsnegalėjė? – paklausė Šimkus, matyt, nežinodamas, kas aš toks.

Aš paaiškinau, kad esu klumpdirbio Norvaišo augintinis, bet Šimkiukai mokykloj paleido juoką, kad tada jų tėvui atsakiau:

– Galėjė ir tėvs, bet vis ne tep kap jautis...

Žalmargė žiemą turėjo atsivesti veršelį, bet kol kas dar nebuvo užtrūkus. Ciocelė dar primelžđavo vakaro bulvienei arba konkolynei. O vėliau ji pasakys: „Už tėvynę srėbsmajoudąkonkolynę...“ Ciocelė sirgo žiemą atsinaujinančiu bronchitu, todėl daržinėj pešti šieną ar į jovalą maišyti dulkančius pelus ji pavesdavo man.

Tačiau sunkiausiai čia darbavosi dėdė Adomas. Kai gręžđavo klumpes, į skiedras vervėdavo ne tiek epušės sula, kiek meistro prakaitas nuo kaktos. Ne juokas – penkios poros per dieną! Ypač dabar, vėlyvą rudenį, per purvynus nei basi, nei batuoti žmonės nebevaikšto. Visiems reikia klumpių.

Vakarop palubėj užsidegdavom žibalinę lempą, ir kiekvienas susirasdavom kokio nors darbo. Adomas prie ožio, Ciocelė verpdavo, megzdavo, Babūnė prie krosnies skusdavo bulves rytinei žemaitiškai košei, sukdavo rožančių minėdama mirusius arba pakeiksnodama gyvuosius. Žibalo tais metais labai trūko, kai tik galėjom, stengėmės palubėj kabančios lempos neįžiebti. Prie krosnies užtekdavo ir taukinės buroklempės.

Perpjovęs didesnį raudonąjį buroką skutekliu išurbini duobelę, įpili kokį šaukštą avitaukių, įsmeigi vata apvyturtą degtuką – jau ir turi lempą. Gali jau atskirti, kur čia puodas ar tik besišildantis katinas...

Man jau skaitymui ir rašymui prie stalo buroklempės nebūtų užtekę. Tą vakarą man reikėjo pasiskaityti katekizmą, nes kitą dieną turėjo iš Lieplaukės į mokyklą atvažiuoti klebonas. Klausinės apie septynias didžiąsias mūsų nuodėmes. Pirma – puikybė, antra – godumas, o trečia – jau neatsimenu. Rūstybė ar paleistuvavimas.

Nei klebono, nei poteriaudamas Dievo kol kas nepaklausiau, už kokias nuodėmes mano tėvelis ir mama taip anksti turėjo mirti. Tą lapkričio vakarą, kai Ciocelė ant stalo dėliojo šaukštus ir molinius dubenėlius konkolynei, Adomas, dar peiliu kaišdamas per dieną išskaptuotas klumpes, pasakė, kad tos mažesnės dvi poros – Benedikto Rainio augintinėms. Kas nors turėtų ateiti ir pasiimti.

– Žydelkaitės? Kacaitės? – nustebo Ciocelė. – Nebijos – per visą kaimą iki mūsų?

– Roza su Ida? – paklausiau. – Mokykloj visi žino, kad pas Benediktą slapstosi žydaitės.

– Mažiau šnekėkit, – patarė Adomas.

– Su žydais aš buvau patarusi tau nesusidėti, – Babūnė pritarė Adomui.

– Rainys man pasiūlė labai drūtą epušę už klumpes toms augintinėms. Kai tik pasnigs, ir nukirsim. Su rogėm bus lengviau parvežti.

Pavalgėm, lauke lynojo. Manėm, kad taip vėlai jau niekas neateis. Bet į langą kažkas pasibeldė. Turbūt pamačiusi, kad namuose esame vieni, atėjo vyresnioji Kacaitė. Roza. Iki šiol žinojau tik jų vardus, bet nei Idos, nei Rozos dar nebuvau matęs. O jau graži, o jau mandagi... Ant kojų kažkokie seni, nevienodi kaliošai, o pati nei nusigandus, nei nusiminus. Kai Adomas prasitarė: „galėjo ateiti ir pats Benediktas“, Roza nusijuokus pasakė, kad ir Rainiui šiandien perskilo klumpė, prašė dvylikos colių, jeigu meistras tokių didelių turi.

– Turiu, bet tris poras tau vienai parnešti...

– Velnias neraus – taip dažnai sako Benediktas, – Roza parodė maišą, kurį buvo atsinešusi visoms trims poroms klumpių sukišti.

Aš ją tiesiog įsimylėjau! Žinojau, kad ji gerokai už mane vyresnė, bet tokia pat našlaitė kaip ir aš. Mokykloje kažkas kalbėjo, kad abidvi seserys labai panašios. Bet jeigu Idai reikia net per colį mažesnių klumpių, tai ir pati Ida daug jaunesnė. Ji būtų kaip tik man...

Kai Roza išėjo, susikišusi į maišą tris poras baltų tarsi paršeliai klumpių, Ciocelė atsidusus pasakė:

– Viešpatie, Viešpatie! Ką jos bloga padarė? Tėvai turėjo krautuvę. O juos už ką reikėjo šaudyti?

– Už tai, kad buvo žydai... Suėmę, nukryžiavę Kristų.

Tą pliurpalą Adomas išpūtė kartu su dūmais sėdėdamas ant ožio ir rūkydamas naminio tabako suktinę. Dėdė pats yra prisipažinęs: „Kas ką pasako, aš tik užsirūkęs galiu atskirti, kur tiesa, kur melas“.

Čia net aš atsivertęs Katekizmą pasakiau:

– Ir Panelė Švenčiausia buvo žydė. Gal tokia pat faina kaip ta Kacaitė.

Babūnė, prie krosnies ant suolelio skusdama bulves, vis pikčiau spjaudėsi. Po mano žodžių sugriebus bulvę sviedė į mane, bet pataikė į palubėj kabojusią lempą. Sudaužė stiklą, ir mes atsidūrėm patamsy.

Buvau skaitęs Mikalojaus Katkaus „Balanos gadynę“ apie baudžiavos laikus Lietuvoj. Tokios visą kambarį galinčios apšviesti lempos stiklo dabar jokioj krautuvėj nerasi. Ir balanų iš bet kokio stuobrio nepriskaldysi. Reikia sausos, nešakotos, bet sakingos pušies.

Babūnė savo kaltę, žinoma, priskyrė pačiam Dievui, kuris mus nubaudė už mano palaidą liežuvį. Visi mūsų vakariniai, apgraibom daromi darbai kėlė tik didėjančią tarpusavio nesantaiką. Baigėsi mano skaitymai, rašymai, Ciocelės verpimas, dėdės Adomo ryžtas – kasdien po penkias poras klumpių.

Valgant vakarienės putroj vis rasdavai svirplių. Mūsų troboj jų buvo devynios galybės. Patiko jiems nesibaigiančios sultingos skiedros prie ožio, plyšiai krosnies šiltoj molinėj sienoj... Galiausiai Adomas nuėjo pas Vaičių, kuris iš medžio tekindavo visokius ratelius, grūstuvus, piestas kanapėms smulkinti ir klebetus virvėms. Dėdė iš to meistro parsinešė pušinę nuopjovą, tinkančią skaloms. Dabar man vakarais tekdavo apžergti ožio pasturgalį ir žibinti Adomui, skaptuojančiam į ožį įveržtas klumpes.

– Na, šviesk, šviesk!.. Apanglėjusią skalą nubrauk su kita. Arčiau prikišk, arčiau!

Arba:

– Ko čia rangais!.. Sėdėk kaip pašiktas ir žibink.

Aš jam švitinau kaip tik įmanydamas. Uždegdavau abi skalas iš karto. Kai šitaip besistengdamas apsvilinau Adomui antakius, jis nusprendė geriau išgaląsti savo grąžtus, visų dydžių skaptus ir „striūną“. Taip mes vadindavom jau išskaptuotų klumpių drožtuvą su rankena ir kabliu kitame gale. Jis būdavo įkabintas į ožį, o man tekdavo ant jo sėdėti ir nesirangyti.

Mano globėjas buvo susitaręs su Vaičium, kad jis leis pasinaudoti tekėlu, kuriuo tekintojas ypač didžiavosi sakydamas, kad juo gali išgaląsti net „britvą“, senovišką skustuvą.

Ranka sukamas galąstuvas buvo vos ne rėčio didumo ir apačioj turėjo lovelį su vandeniu. Man reikėjo vos ne pusdienį sukti, o Adomui išmaningai galąsti savo įrankius.

Marmūzė

Vaičius, jo žmona ir duktė taip vadino žalą savo karvę. Kai rusų kareiviai, sprukdami nuo vokiečių, nujojo Vaičiaus besiganantį arklį, žmogus įkinkė savo karvę. Be didelio vargo ir be botago suarė daržą, nuakėjo bulves, o Marmūzė vis dar buvo melžiama. Nuėję galąsti tų medžio graužimo instrumentų paklausėm, kodėl Vaičius savo karvę, iš pradžių vadinęs Mūze, pavertė Marmūze.

– O todėl, kad jos pilve kažkas vis marma. Ne visada, bet kartais ir žmona, ir duktė – mes visi girdim ir jaučiam, kad ji kažką norėtų pasakyti.

– Įdomu!.. Ir ką gyvulys mums galėtų pasakyti? – stebėjosi Adomas.

– Nebent per Kūčias... – pridūriau aš, šerdamas gyvulius nieko panašaus negirdėjęs.

– Ne, – aiškino Vaičius. – Po tokio marmėjimo atidžiau pažiūrėk, ką ji pakakojo. Kartais kepaišis labiau į rudumą, o dabar vis raudonesnis... Turbūt supratot, ką ji man parodo.

– Politika... – stebėjosi Adomas. – Aš jos paklausčiau, kada baigsis karas. Ir kas jame laimės.

– Kaip tik to ir klausiau. Kai baigsit galąsti, eisim pažiūrėti.

Vaičiaus žmona buvo pribuvėja. Bobutė, kaip čia sakydavom. Tą dieną su dukra Elena buvo išėjusios į kitą kaimą. Daktarai žydai mieste sušaudyti arba išsislapstę, o vaikelio besilaukiančios mamos rimtesnės pagalbos niekur nesulauks. Mes buvom girdėję, kad Vaičius ne tik su žmona ar dukterim, bet ir su kunigais kartais nebesutaria. Jis nešvenčia nei savo Juozapinių, nei Jurginių ar Joninių. Jo šventieji – tik avelės, ožkos, karvės, arkliai... Dievui ir žmogui tarnaujantys gyvulėliai. Patys neskriaudžiantys jokio gyvo vabalo.

– O veizėk, višta, ir ta, ne tik slieką, žiogą, bet ir dievo karvytę sudoroja.

Vaičius buvo suvėręs rožančių iš avelės spirų ir norėjo, kad klebonas per Velykas pašventintų. Mums tas įdomus kaimynas buvo paruošęs dovaną. Jis kažkokiais būdais buvo supjaustęs degtinės butelį – gal jis vietoj fabrikinio stiklo tiks mūsų lempai.

Taip, iš bėdos jis tiko, tačiau dėdė Adomas ne tik mums, bet ir kaimynams sakė, kad toji lempa ne tiek šviečia, kiek jį gundo išgerti.

Kai mudu su dėde, išgalandę tuos įrankius jau ruošėmės išeiti, Adomas atsilygindamas pažadėjo Vaičiui išdrožti geras klumpes. Aš dar prisiminiau Marmūzę. Gal Juozapo karvė jau ką nors išpranašavo... Užsukom į tvartą, pakreiktą ne šiaudais, o rudosiom durpėm. Ieškom, kur čia tas kepaišis, Marmūzės atsakymas, kada baigsis karas ir kas mūsų laukia.

Vaičius galiausiai rado ant sutrupintų durpių nemažą karvės tortą.

– Šūds ir dar apšikts... Tokie tatai popieriai, – Vaičius pasakė savo išvadą, ir mes, jam padėkoję, atsisveikinom. Palinkėjom laimingų keturiasdešimt ketvirtųjų metų.

Druska

Vokiečiams pradėjo vis labiau nesisekti. Mums, nė su kuo nekariaujantiems, ėmė trūkti ne tik kasdieninės duonos, bet ir druskos. O juk žmonės kaime paskerdę kiaulę,

laikydavo mėsą sūryme. Jeigu kas juodai dienai kokią lašinių paltį ar kumpį parūkydavo, jie vis tiek turėdavo būti gerai pasūdyti. Net žmogaus kraujas, šlapimas, ašaros daugiau ar mažiau sūrios.

Ne mes vieni, neturėdami kitos išeities, iš mėsos kubilų pilstėm į katilus drumstą, pernykštį druskos tirpalą, virinom, garinom. Druskelės, aišku, neatgaudavom, bet likdavo sūri pliūrė, kurios net ant Velykų kiaušinio neužtepsi.

Baigiantis vasarai išgirdom, kad besitraukiantys vokiečiai Plungėje, prie geležinkelio stoties iš sandėlio dalija druską už suneštus produktus: lašinius, sviestą, kiaušinius... Kol kas buvo neaišku – teisybė ar kas nors pamelavo. Kad patys vokiečiai ką nors dalintų!.. Iki Plungės keturiolika kilometrų. Nusprendėm, kad Raudės nekinkysim – nerizikuosim. Gali grįžti, kaip sakė Adomas, be kiaušių, be druskos ir be vežimo.

Aš pasisiūliau keliauti pėsčias, basas, su savo kreželiu, kurį šiaip jau pasiimdavau grybaudamas.

Ciocelė iš visų lizdų prirankiojo keliolika kiaušinių, penkis paskolino kaimynė, aš dar pridėjau du kliunkius dedeklėms vištoms privilioti. Ciocelė į mano krepšį įklojo maršk onį užvalktį, ant jo gražiai sudėjo dvidešimt nuvalytų kiaušinių ir dar užklojo krienų lapais.

Plungė man buvo mažiau pažįstama negu Telšiai, bet stotį suradau nesunkiai. Prie greta stovinčio sandėlio su plačiai atvertomis durimis stovėjo ilga vyrų ir moterų eilė. Visi su vienokiais ar kitokiais krepšiais. Priešais mane stovintis barzdotas senis tikriausiai buvo kur nors Babrunge iškratęs venterius, nes turėjo kelias dar gyvas žuvis. O kitas, jaunesnis, prisigaudęs vėžių.

Prie sandėlio durų stovintys du rudmarškiniai pareigūnai su svastikom ant rankovių, nužvelgę suneštus produktus perduodavo viduje esantiems tvarkytojams ir riktelėdavo, kam ir kiek jie turi įpilti druskos.

– Eine Schaufel! Zwo Schaufel!..

Iš savo eilės trumpam pasitraukęs mačiau, kad žmonės kiaušinių čia sunešė daugiausia. Jeigu tie rudmarškiniai suras mano kliunkius, jie gali pavaišinti bizūnais, kuriuos turėjo užsikišę už diržo. Bet aš spėjau pamatyti sandėlio viduj nemažą krūvą druskos – kaip žvyro kokioj nors pakelėj. Prie tos krūvos darbavosi net suprakaitavęs vyras su plačiu kastuvu. Lyg ne druskai semti, o sniegui valyti.

Grįžau į savo vietą eilėje, kuri dar labiau pailgėjo. Atsirado kažkoks girtas ar „taip dirbtas“ kvaišelis. Jis mėgino prasisprausti į eilę be jokio krepšio, turėdamas rankoj kažkokiam turguj mano matytą žaislą. Ten tarp dviejų pagaliukų vartėsi juodas velniūkštis, o čia – bene pats Hitleris su juodais ūseliais...

– Hitlerkaput! Hitlerkaput! – kartojo kvaišelis, galbūt norėdamas, kad jam duotų ką nors pavalgyti.

– Tu verčiau eik, sakyk tiems vokiečiams. Tegul pripila kepurę druskos, o už druską žmonės duos tau lašinių ir duonos.

Kvaišelis galiausiai patikėjo ir nuėjo. Netrukus mačiau, kaip vienas hitlerininkas lyg ir draugiškai prilaikydamas tą juokdarį už peties, nusivedė į parką. Išgirdome šūvį ir supratome, kas atsitiko. Žmonės pritilo. Tie, kurie tą nevisprotį žmogelį siuntė į mirties nagus, turbūt nesuvokė, ką daro.

Kai pagaliau prisiartinau prie sandėlio durų, rudmarškinis druskos dalintojas priėmė mano atneštas gėrybes, paskui nužvelgė mane, dvylikametį, atkišusį druskai languotą maišą ir pasišaipydamas šūktelėjo:

– Zwo Schaufel!

Kaip sakoma, davė ir dribtelėjo. Tikrai daugiau kaip dvidešimt kilogramų. Bet kaip aš juos parnešiu šitiek kilometrų!

Tuščią krežį netrukus užsidėjau ant galvos. Kas nori, tegul šaiposi, o man reikia abiejų rankų, kad savo naštą galėčiau perkelti čia ant vieno, čia ant kito peties. Kur galėjau, ten sėdausi bent kiek pailsėti. Išėjęs iš miesto ėmiau skaičiuoti telegrafstulpius, per kiekvieną tarpą sukalbėdamas po vieną „Sveika, Marija“, o vietoj „Garbė Dievui Tėvui“, garsiai pasakydamas: „Jeigu Dievas padės, kiaulės nesuės...“

Ir padėjo! Pravažiuojantys automobiliai į mane nekreipė dėmesio, vežimų savininkai ir be manęs turėjo ką vežti, bet mane prisivijo „bėda“. Žemaičiai taip vadindavo dviratį vežimą. Ant jo pasostės sėdintis vyras sustabdė arklį ir tarė, atidžiau pažvelgęs į mane:

– Jei net galvą įkišai į krepšį, tai gal sėsi į mano karietą?

Kur aš tau nesėsiu... Įkėliau druską į jo „bėdą“, nusiėmiau nuo galvos krepšį – o kur man sėstis? „Bėdos“ keleivis nepasislinko nė per sprindį. Įsispraudžiau kaip skaptuojama klumpė į ožį. Vežėjas, žinoma, paklausė, kur aš keliauju, kas mano maiše. O aš pats ko nors teirautis nedrįsau. Gal jis koks mokytojas ar bažnyčios tarnas, bet į ūkininką ar jo samdytą berną tikrai nepanašus. Nepiktas – ir arklį, ir mane draugiškai šnekina. Net botago neturi.

Ir čia nuo Telšių pusės atidulka porinis vežimas. Ant dviejų sėdynių susėdę klegantys keleiviai, prisikrovę ryšulių ir lagaminų. Sustojom.

– Ponas Pranai! – iš to vežimo sušuko jauna moteriškė. – Ne į tą pusę važiuojat.

– O jūs – į kokius atlaidus?

– Mes gavom žinią, – rimčiau paaiškino kažkoks Prano pažįstamas, – rusai prie Šiaulių pralaužė frontą. Po kelių dienų jie jau gali būti čia.

– Tai jūs jau bėgat?

– Iki vakaro gal spėsime į Kretingą. O ten apsidairysim, gal žvejai paims į kokį laivą...

– O kaip jūs, Pranai? Ketinat pasilikti?

– O kur aš su ta savo bėda?.. Šį bei tą išslapstysiu, senienos gal net bolševikams nerūpės.

– Tai mums belieka jums palinkėti sėkmės, o sau – laimingos kelionės.

– Jei Dievas padės, kiaulės nesuės. – Ir aš leidau sau pakartoti tą priežodį, bet niekas manęs neišgirdo. Gal net nepastebėjo, kad kažkoks nupiepėlis sėdi šalia pono Prano.

Kai bėgliai nuvažiavo, susirūpinęs Pranas ilgokai tylėjo ir galiausiai atsiduseęs man pratarė:

– Išlaipinsiu tave jūsų kieme prie šulinio. Tik pažadėk, kad išlipęs pagirdysi Širmį.

– Žinoma. Pagirdysiu. Mums jau nebetoli.

– Tu dar nežinai, kad aš neturiu kojų, mano mielas.

– Kaip tai?..

– O taip... Kojas turiu, kol buvau toks kaip tu, dar vaikščiojau, bėgiojau, o dabar...

Pašauksi namiškius, gal jie padės ir man išlipus nusilengvinti.

Tad štai kokią bėdą jis tiems bėgliams kelyje paminėjo. Ponas Pranas ne toks jau ir ponas. Jis daug kam girdėtas ir žinomas Genys. Telšių Alkos muziejaus įkūrėjas, išleidęs poezijos knygą „Rūpintojėliai“. Ne taip seniai buvau ją perskaitęs.

Kur jis toks nubėgs? Bolševikams užėjus jis buvo uždarytas į Macikų lagerį netoli Šilutės. Vėliau žmonės kalbėjo, kad, neįstengdamas nulipti nuo medinių gultų ir stoti eilėn prie dalijamos buizos, Pranas Genys ten galiausiai numirė badu.

Tą dieną pagirdžiau jo širmą arklelį, dėdė Adomas suteikė Geniui kitokią pagalbą ir padėjo atgal įsiropšti į „bėdą“.

Paskui mes džiaugėmės kilnodami druską. Turėjom jos daugiau negu mums reikia. Man šovė mintis nunešti jos šiek tiek Rozai su Ida. Gal jos dabar, jau radusios grybų, neturi kuo juos pasisūdyti.

Broliai

Praėjusią žiemą mudu su dėde pakinkę Raudę į šlajas nuvažiavom pas Rainius nusipjauti ir parsivežti mums pažadėtos drebulės. Aš Idai padovanojau tulpėm pagražintas klumpaites, o ji man įteikė pirštines, kurias tikriausiai buvo nusimezgusi sau. Tada Kacaitės mums prikepė bulvinių blynų, Rainys įpylė šermukšninės. Adomas išgėręs į visų sveikatą paklausė:

– Tai kuri čia taip skaniai tuos blynus? Roza ar Vida?

– Ida, o ne Vida, – patikslinau.

– Mudvi abi, – atsakė Roza. – Skutom, tarkavom ir kepėm.

– Man ir viena, ir kita... Abi Rozidos. – pajuokavo Rainys.

Jis kažko dar laukdamas dairėsi pro langą. O kai sulaukė, pamatėm, jog tai Vaičiaus duktė Elena. Benediktas ją vadino Jelena ir ketino vesti.

Maniau, kad būsimoji Rainienė gali būti Roza, o čia pasirodo, kad Elena žydaites buvo išmokiusi ir skalbtis, ir gyvulius šerti, ir tuos blynus kepti.

Dėdė Adomas pritarė, kad Rozidoms ir Rainiui vertėtų nunešti druskos. Iš vienos didelės klumpės jis padarė uždaromą druskinę, kurią būtų galima pakabinti virtuvėj prie sienos. Kai ta dovana nešinas prisiartinau prie Rainių sodybos, pamačiau, kad ji tiesiog skęsta tarp baltų drobulių. Ir kitokių baltų skalbinių, sukabintų ant virvių, ant karčių, ant tvorų... Gal čia rusų lėktuvams, kurie vis lekia ir lekia bombarduoti? Jie turėtų matyti, kad čia jau baltos vėliavos. Vokiečių jau „ne ducha, ne slucha...“

Kareivių čia tikrai nebuvo, tik į Rainių namus suvažiavę visi trys broliai. Jonas su žmona ir sūnum iš Kauno, plungiškis kapucinas Juozas, na, ir niekur nedingusios Benedikto globojamos Kacaitės. Kauniškė ponia Halina buvo joms gražiai patrumpinus plaukus, o dabar ant taburetės buvo pasodinusi svainį, kapuciną Juozą, kuris neleido jai per daug sutrumpinti vienuoliškos barzdos. Juozapas vylėsi, kad jam padės gerai pažįstamas Alsėdžių klebonas Taškūnas, už žydų slėpimą pats vos nesušaudytas. Jis pagelbės Rainiui kaip tikėjimo broliui, bendraminčiui...

Jonas, laiku pasitraukęs sukarintos komandos ugniagesys ir vairuotojas, žinojo, kad jo tėvų sodyboj gyvena dvi žydaitės. Jeigu reiks, Roza su Ida paliudys, kad „pašikstams“ jis niekada netarnavo.

Aš čia tikėjausi papasakoti, kaip vos nepatrūkau, iš Plungės nešdamas tą pusmaišį druskos ir kaip mane į namus parvežė Pranas Genys. Norėjosi žinoti, ar Kacaitės, gyvendamas Telšiuose, ką nors girdėjo apie tą žmogų ir galbūt lankėsi Alkos muziejuje... Supratau, kad joms tie dalykai jau nebebus įdomūs. Kai aš jau rengiausi su Rainiais atsisveikinti, Benediktas paklausė:

– Tai kuo mes tau atsilyginsim už tą Adomo klumpę ir už druską?

Aš mačiau, kaip Zenonas, Jono sūnus, dėlioja iš Kauno parsivežtas dėžes su knygom. Jutau, kad galėčiau būti jo draugu, tik esu per jaunas. Bet paprašiau, kad jis paskolintų man bent porą knygų. Zenonas atkišo man Paukštelio „Našlės vaiką".

– Gal esi jau skaitęs? Man sakė, kad tu esi našlaitis.

– Ne, nesu... – paėmęs atsakiau. – Paukštelis... Čia turbūt slapyvardis.

– Ne, Paukštelis – tikra jo pavardė. O šitos tikriausiai irgi neskaitei.

E. Remarko „Vakarų fronte nieko naujo" nebuvau nei skaitęs, nei girdėjęs. Negi tai apie karą, kuris dar tebevyksta?

– Kai perskaitysi, tada susitikę galėsim pakalbėti.

Permainos

Joks Remarkas tikriausiai nebūtų nuspėjęs, kad verdančioj fronto makalynėj gali staiga atsirasti tokia spengianti tyla. Vokiečių aplinkui jau nė gyvos dvasios, o rusai į mūsų kaimus dar „neatjobsėjo". Vieškelis iš Telšių į Plungę ištuštėjo. Po šiurpaus sprogimo Lieplaukės geležinkelio stoty vežimais į Vakarus sprunkantys žmonės pasuko atgal.

Kai mes čia, nuo tankų ir patrankų galimos ugnies sulindę į rūsius lyg musę kandę išropojom, išgirdome žinią: paskutinis vokiečių traukinys su dviem garvežiais, kurie traukė plūgą, galintį išardyti bėgius, nusirito nuo pylimo į durpyną. Iš trijų vagonų su kareiviais ir minomis tiltams sprogdinti beliko tik vieni tekiniai. Subyrėjo mūrinė geležinkelio stotis ir gražiausia Lieplaukės miestelio gatvė.

Daugiau išmanantys žmonės pasakojo, kad nuo Telšių prasiveržęs rusų tankas taikliai apšaudė tą paskutinį vokiečių traukinį. Tik niekas negalėjo pasakyti, ko jie čia laukė. Kai lieplaukiškiai po kelių dienų sukinkę arklius atkėlė stoties griuvėsius, užverstam sandėly rado keliasdešimt ant dėžių susėdusių kareivių. Greičiausiai jie dar kažko laukė, užkandžiavo. Visi jau buvo negyvi. Apsukrūs lieplaukiškiai pirmiausia surankiojo ginklus, laikrodžius, nuvalkstė milines ir numaustė batus. Paskui čia paskirtas karo komendantas suvarė žmones, kurie padarė galutinę tvarką. Miške iškasė duobę, palaidojo lavonus, o traktoriai išlygino griuvėsius.

Tiems rusų komendantams buvo pranešta, kad mūsų apylinkėse šlaistosi sprunkantys fašistai arba vokiečių diversantai, kurstantys vietinius gyventojus priešintis. Buvo paskirtos kelios enkavedistų (su raudonais antpečiais) brigados, kurios turėjo šukuoti „išvaduotus" Žemaitijos kaimus.

Tą dieną mes jau ruošėmės kasti savo bulves, bet pamatėm per lauką kažkur žygiuojančius ir besidairančius kareivius. Nusprendėm niekur iš namų nejudėti. Net mūsų Raudei dėdė ant nugaros užmetė ratų drobulę, o ant priekinės kanopos užrišo sūrmaišį paėmęs nuo tvoros. Kareiviams pasakys, kad arklelis serga.

Rainiai nuo pat ryto kažkaip išsibarstė. Kapucinas Juozas nuėjo pas Vaičių. Tikriau-

siai panorėjo žinoti, kokį vaizdą iš nakties jiems bus patėškusi Marmūzė. Ida su Zenonu žadėjo takais, o ne vieškeliu pasiekti Lieplaukę. Gal miestelio pašte bus galima kam nors paskambinti ir sužinoti, kas darosi Telšiuose.

Benediktas buvo nusprendęs išmėžti tvartus, kol gyvuliai dar ganosi pakrūmėse. Jono žmona Halina vėl pradėjo skųstis širdimi. Jonas išviręs arbatos jai ramindamas sakė – čia tikriausiai prieš lietų, o Halina pridūrė:

– Arba prieš kažkokią nelaimę.

– Aš tau dar įlašinsiu valerijonų.

Roza buvo labai geros nuotaikos ir rado jėgų pati viena išmazgoti grindis. Gal jau paskutinį kartą čia, Rainių namuose. Basnirčia įsispyrusi į klumpes ir pasikaišiusi kaimišką sijoną ji netrukus išėjo į kiemą išpilti paplavų ir padžiauti skuduro.

Ir čia ji pamatė kareivį su atkištu šautuvu.

– Ktotytakaja? – jis paklausė Rozos.

Toji pasakė savo pavardę, vardą... Kareivis pasakė jai komplimentą: „Krasivajablet...“ Jis nusimetė šautuvą ir ėmė jai kelti, plėšti sijoną dar aukščiau. Klykiančią Rozą jis bandė pargriauti čia pat po obelim, kurią mergina ketino palieti. Iš tvarto su mėšlinom šakėm išpuolė Benediktas. Rusiškai keiktis žemaičiai mokėjo dar iš caro laikų:

– Neruš! Vonkėbėnėmat!

Kareivis, rodos, nė kiek nenusigandęs paleido Rozą, čiupo savo šautuvą – trach, paleido šūvį Benediktui į krūtinę ir nuėjo sau. Benediktas susmuko. Kulka jam pervėrė krūtinę ir dar įsmigo už jo nugaros stovėjusiai Rozai.

Į kiemą išbėgo Jonas, jo žmona, vis kartodama „aš nujaučiau, nujaučiau“...

Vaičiaus duktė Elena, netekusi būsimojo vyro, atėjusi sugebėjo išimti iš Rozos peties „išvaduotojo“ kulką. Pasiliko sau prisiminimui...

Iš Lieplaukės grįžusi Ida ir Zenis sakė nieko nesužinoję. Pačtoriaus Narmonto telefonas vis dar išjungtas. Tik grįžtant jie girdėję šūvį, kuris buvo skirtas Benediktui.

Gal tas pats prievartautojas rado kitą moterį, senutę bulvių kasėją. Žmonės vėliau, šaukdami į ausį, jos dar klausinėjo:

– Tai ką tu jutai? Visą amžių dar vyro neturėjus...

– Nu, ką... Kaip ir šikti norisi, dar Lietuvos gaila.

Mūsų Babūnė sakė gal jau paskutinį kartą padėsianti mums nukasti bulves. Nesinori vienai sėdėti namuose. Bet suklupus vagoje ir ji vis žvilgčiojo į krūmus, ar neatrėplina koks kluika, senų bobų geidaujantis kareivis.

Prieš Kalėdas mes dar nebuvom radę tikro lempos stiklo. Kai Babūnė pasimirė, mums užteko buroklempės. Ciocelė prie Adomo mamos karsto uždegė dvi skrynioj saugotas vaško žvakes.

Melo marmalynė

Prieš Benedikto laidotuves iš Telšių į Drukčių kaimą atlėkė amerikoniškas džipas su trimis viršininkais. Tarp jų – lietuviškai kalbantis Maleris ar Makleris, grįžęs su rusais ir čia daug kam vadovaujantis.

Rozai ir Idai jis sakėsi pažinojęs jų sušaudytus tėvus. Dabar svarbiausia neskleisti gandų, kad žydaičių globėją nušovė sovietų kareivis. Per laidotuves partijos ir tarybinės

vyriausybės vardu Benediktui buvo padėkota, o žmonėms paaiškinta, jog Rainį nušovė vokiečių desantininkas, kuris anksčiau ar vėliau sulauks savo atpildo.

Tasai Makleris liepė Kacaitėms apsirengti, žadėjo Telšiuose jas apklausti ir deramai pasirūpinti. Kažkuris iš Rainių norėjo dar kažko paklausti, bet pareigūnas griežtai atrėžė:

– Viskas! Vsio. Pasakiau, ką jums reikia žinoti. Daugiau jokių gandų neskleiskit. Jeigu reiks, mes jus surasim, išsiaiškinsim.

Mūsų laukė ilgas ir šlapias ruduo. Tartum grybų, šungrybių staiga pridygo įvairiausių „načalnykų" – partorgų, komsorgų, proforgų... Partizanų, vadinamų banditais, ir liaudies gynėjų, kitaip sakant, stribų.

Dėdė Adomas vis dar skaptavo klumpes, o Vaičius buvo suradęs būdą, kaip gydyti niežus, kuriais jaunesnius žmones čia užkrėtė rusų kareiviai. Juozapas pakelės griovyje buvo radęs kelis patrankų sviedinius. Atsukęs sprogiklius jis ėmė krapštyti iš sviedinių kietą ir gelsvą kaip sūris trotilą. Kažkas Vaičiui buvo pasakęs, kad tam „sūriui" gaminti reikia taigos medžių sakų ir sieros. Žmonės Vaičiui atnešdavo nesūdyto sviesto arba kiaulės taukų, ir jis paruošdavo tepalo niežams.

Elena, netekusi būsimo vyro (bažnyčioje jie net užsakus buvo paskelbę), pagaliau įsidarbino Telšiuose. „Masčio" fabrike, kuris ėmė austi ir siūti moterų ieškomą, perkamą, vagiamą trikotažą. Jonas Rainys, gavęs darbą Plungės gaisrinėj, vien tik iš algos nebeįstengė išlaikyti sergančios žmonos. Pradėjo pardavinėti Elenos nukniauktą „Masčio" trikotažą. Buvo sekamas, įkliuvo. Patekęs į bėdą jis ėmė teirautis, kurgi tos Kacaitės, kurias brolis išgelbėjo.

Jam, gink Dieve, nereikėjo sakyti tiesos, kaip žuvo brolis Benediktas. Ne už trikotažą, o už tokias kalbas iš ligoninės grįžusi žmona rado savo vyrą pakartą. Bet visi privalėjo sakyti, jog tai padarė jis pats. Net brolis Juozapas, vis dar barzdotas, šiek tiek pagėręs drumstos naminės sąžinei nuraminti, žmonėms kalbėjo:

– Mirė Jonelis – mat baraban!.. Žmonės meluoja – save vaduoja. Teisybės ant duonos neužtepsi.

Aš Zenonui nespėjau kai kurių knygų sugrąžinti. Jam mokytojų kursus teko pakeisti į vairuotojų pamokas. Važiuoji, vairuoji ir beveik nemeluoji...

Alsėdžių klebonas Taškūnas, suimtas ir nuteistas dešimčiai metų, niekuo nebegalėjo padėti Rainiui kapucinui. Kaip ir vaistininkas Adomėnas – mano sergančiai Ciocelei. Pro stiklines duris kartais matydavau, kaip jis su savo globojama žydaite virina kažkokias žoleles.

Turtingesnius ūkininkus, buožėm pavadintus, be jokio teismo vežė „pas baltąsias meškas", o mažažemiai, tokie kaip mes, turėdavom atpilti valstybei vis didesnes prievoles: grūdų, mėsos, pieno, kiaušinių ir vilnos. Net žvyro tam tikrą kiekį keliams taisyti.

Negana to, į frontą keliaujantys kareiviai arba į mūsų kraštą grįžtantys pailsėti kur tik įmanydami vogdavo gyvulius. Mudu su Dėde Adomu pasikeisdami naktimis gulėdavom patvartėje pastatytuose ratuose. Pasiimdavom kirvį, o ant iškeltos ienos pakabindavom kad ir surūdijusį, bet vis dar skambantį noragą. Kaimynams prisišaukti ir vagims pagąsdinti.

Man sekėsi. Kol aš sargavau, į mūsų tvartą niekas nesibrovė. O vieną naktį ratuose įmigęs Adomas nepajuto, kaip įsibrovėliai durtuvais užbadė ir išsivežė mūsų dvi ėringas aveles.

Ak, mūsų dar laukė kolchozai (kolektyviniai ūkiai), tokie kaip „Komunizmo aušra", „Stalino keliu" ar „Pergalė"... Girdėjom, kaip ten fermose laikomos vadelėmis paristos

karvės, o pritrūkę pašaro arkliai grįžta per snieguotus laukus pas buvusius savo šeimininkus ir sustoję prie vartų – nepatikėsite – verkia... Vienoj pusėj arklys, kitoj – jo buvęs savininkas.

Trys Adomo kryželiai

Kolektyvinis ūkis „Pirmyn“ valdžios popieriuose jau buvo įkurtas, bet keli mažažemiai ar vidutiniokai, atlikę visas prievoles, su miškiniais lyg ir nebendraujantys, vis dar spyrėsi ir nežengė pirmyn. Tarp jų dėdė Adomas, Juozapas Vaičius, Jurgis Stembras ir dar du, o gal trys.

Dėl tų užsispyrėlių ir atvažiavo iš Plungės vyriausias kagėbistas Makleris, stribais ir medaliais aplipęs. Suvarė žmones į mokyklos klasę, barkšt ant stalo naganą, kad jo visi bijotų ir kad kiekvienas eitų pirmyn, o ne atgal...

Po ilgų plepalų su visokiais melais ir grasinimais Makleris išvardijo penkias pavardes tų, su kuriais turės atskirai pasišnekėti. Saugumiečiai buvo nugirdę, kad net šiandien kažkuris prasitarė – driežu geguže versis, bet į kolchozą nesirašys. Tarp tokių galėjo būti ir Adomas, Vaičius, dar kuris nors.

– Čia dar ne viskas, ką mes žinom, – gąsdino juos Makleris. – Kodėl prieš karą iš buožių ir dvarponių žemės jūs neprisidūrėt? Smetonos, Hitlerio bijojot? O dabar ko bijot? Aš tuoj paklausiu, ką apie tokius mano mūsų Centro komitetas. Ir ką man daryti su tokiais...

Makleriui stribai atkišo žaliai dažytą karišką lauko telefoną. Makleris priglaudęs prie ausies ragelį, kita ranka pasuko rankenėlę ir rusiškai prašneko:

– Alo! Maskva? Čia kalba Valstybės saugumo pirmininkas iš sovietų Lietuvos. Aš čia turiu rimtą problemą. Sujunkite mane su Kremlium. Jeigu galima, su pačiu Josifu Visarionovičium...

Toliau:

– Čia draugas Stalinas? Aš priverstas kreiptis į jus kaip atsakingas šio rajono darbuotojas, vykdantis partijos nutarimus. Kaip čia man įtikinti kai kuriuos piliečius, kad socializmas geriau negu fašizmas, ir kad praėję laikai jau nebegrįš? Čia viso labo penki, o šeštas neatėjo... Sušaudyti? Draugas mūsų vade... O gal duokime jiems kelias minutes, kad apsigalvotų... Penkias? Spasibo, tovarišč Stalin.

Matyt, buvo gera ta Maklerio vaidyba, nes žmonės patikėjo. Pažvelgė vienas į kitą, atsiduso, skėstelėjo rankom ir paklausė, kur jiems pasirašyti. Vienas dar sumurmėjo, kad jam reikėtų prieš tai nusilengvinti. Bet stribai jam užtvėrė duris.

– Rašykis! Varyk į kelnes, jei kitaip negali.

Po to vienas persižegnojęs, kitas nusispjovęs pasirašė. Adomas buvo neraštingas. Nurijo seilę ir nurodytoj vietoj drebančia ranka nubrėžė tris kreivus kryželius.

Stribai buvo nuėję pas Rainį, aiškino jam, kad kolchozas šiek tiek panašus į vienuolyną, bet Juozapas buvo girtas, o gal tik mokėdavo tokiu apsimesti.

Jis visiems kartojo:

– Ne, – murmėdavo. – Iš ubago lazdos jūs neatimsit.

– Tai kad tu, Juozai, su lazda nevaikštai, – priminė kaimynai.

– Man barzda kaip lazda. Bet ne jums tai suprasti.

– Ne mums, – pritarė kaimynai.

– O tau, Adomai,– pas mus užėjęs pastebėjo Vaičius, – teks atsižadėti arklio. Kaip tu į turgų klumpes benuveši?

– Verčiau išgerkim, – užuot atsakęs, paragino Adomas.

– Sako, kad Rusijoj sukolektyvintos net žmonos, – gąsdino Vaičius mano Ciocelę. – Gal ir tau įpilti?

– O ką mums pranašauja tavo karvė? – klausė Petronėlė, vis dar tikinti įvairiausiom pranašystėm.

– Mano karvė, nežinau kieno suagituota, rytą vakarą kepa didelę Stalino saulę. Tik vis raudonesnę.

Dėdė Adomas vis dažniau pareidavo išgėręs, neklausiamas nesakė mums, pas ką buvo užėjęs, ką ten svarstė ir sutarė. Vieną rytą jis be mano pagalbos išvilko darbinius ratus iš daržinės, pakinkė Raudę, pabučiavo Ciocelę į žandą ir kažkur išvažiavo. Aš jos neklausiau, kur dėdė išsiruošė. Mačiau, kad ji apsiverkusi ieško spintelėj kažkokių vaistų.

Vakare dėdė grįžo jau su kitu arkliu, panašiu į tą, kuris buvo įkinkytas į Prano Genio bėdą. Tą patį vakarą Adomas, nors ir gerokai išgėręs, bet nepralinksmėjęs pasakė, kad Raudę jis perleido čigonams, gavo tą seną, nekaustytą, panašaus plauko kumelę ir šiek tiek pinigų. Dalį jau pragėrė, o už likusius červoncus galbūt nupirks kad ir jauną avelę, vietoj tų dviejų, kurias pavogė. Norvaišai save ramino tuo, kad nebematys į kolchozo fermas atiduotos Raudės. O man atrodė, kad ir ten, pas čigonus, jos laukia ne pyragai... Botagas, dulkėta pakelių žolė ir žiemą vasarą be tvartų.

Ir be manęs, Raudike, be manęs...

Vaičius lyg ir džiaugėsi, kad liko jo daržą galinti suarti karvė, kuri padės ir paršelį nusipenėti. Bet kažkas paskundė, kad jo Marmūzė kepa ypatingus tortus, kurie nieko gero nežada kolchozui „Pirmyn“ ir teršia tarybinę tikrovę. Todėl Vaičiaus išauklėta karvė buvo konfiskuota mėsai, o jos vieton kolūkio ferma skyrė geros veislės telyčią su vienu ragu ir kol kas be tešmens.

Vaičius juokaudamas sakė, kad iš tos žaliavos išaugins tokį stebuklą, kuris šlapinsis geriausia namine ir užkandai ponams pateiks raudonų ikrų.

Pupžydis

Dar jums neužsiminiau apie Stembrus. Ne tik mūsų parapijoj, bet ir visame Alsėdžių valsčiuje nebūtum radęs tokios šimtametės sodybos su šiaudiniais stogais, daželio piliarožėm, užskleidusiom langus, su glotniu prieangio akmeniu ir kreivom obelim su inkilais. Mūsų laikus čia priminė nebent šulinio svirtis su pakabintais rusiško tanko vikšrais. Stembrų troboj – ilgas, nuo šveitimo vietomis išdilęs stalas, suolai visai šeimynai ir dar kokiam nors svečiui. Kampe prie sienos su šventųjų paveikslais tvarkingai sudėtos kelios knygos. Jos iš Alsėdžių bibliotekos. Keičiamos kas pora mėnesių. Todėl ir man pakanka laiko, kad vieną kitą suspėčiau perskaityti.

Stembrai turi du sūnus ir dvi dukteris, kurioms jau būtų metas ištekėti. Tik tų jaunų vyrų labai trūksta. Vienus išvežė, kiti pabėgo, treti stribauja ar partizanauja.

Aš draugauju su Anciu, vyresniuoju sūnum. Dar kiek paūgėję ir mes turbūt išeisime į mišką. Ancis jau turi rusišką naganą, bet volelyje tik trys ar keturi šoviniai. Tie patys turbūt

jau atidrėkę. Ancis pamėgino pykštelti, bet patronas neiššovė. Ancis vėl nusitaikė į kareivišką kepurę, kurią mes pakabinom ant medžio šakos, bet naganas ir vėl neiššovė. Anciaus ranka pavargusi nusviro ir su trečiuoju šoviniu pykšt – pataikė į lesinėjančią vištą.

Atbėgus Stembrienė klausė, kas čia dedasi, o Ancis sako, jog tai aš tą vištą nupyliau. Žino, kad mama svetimam bus atlaidesnė.

– Ateikit abudu. Tėvui pasiaiškinsit.

Aš su Anciaus tėvu jau ne kartą buvau susitikęs ir apie šį bei tą pasikalbėjęs. Apie knygas, apie gyvenimą ir apie tai, kas mūsų laukia. Stembras ne tiek man, kiek saviškiams pasakė:

– Jėzui Kristui pavyko, kad po visų kentėjimų Tėvas jį pasiėmė į dangų. Jeigu šioj žemėj būtų pasilikęs – jei ne vieni, tai kiti jį vėl būtų prikalę prie kryžiaus.

– O kaip čia yra, kad tave, Jurgi, vis palieka ramybėje, – stebėjosi kaimynai.

– Aš nė vieno nemokau, kaip kas turi gyventi. Žmonės šaiposi, kad mūsų senos trobos, maži langai, pro duris eidamas turi nulenkti galvą, kad tau kepurė nenukristų... O aš vartau kokią nors knygą, kad galėčiau jiems rasti atsakymą, bet ir dabar, va...

– Knygų žiurkė – tau ne vienas taip yra pasakęs, – priminė Olė, vyresnioji Stembraitė.

– Ne žiurkė, o vargo pelė, – atsakė tėvas. – Žinot, ant kieno kapo šitaip užrašyta?

Mudu su Anciu žinojom. Šiaip ar taip buvome baigę penkis skyrius.

– Taip, Simonas Daukantas. Sunkūs laikai kaip ir dabar. Ką girdim ir matom, dėkimės į galvą, o ne ant galvos. Arba, prasčiau sakant, ne ant šiknos, kaip tos panelės, norinčios būti labiau gražios negu išmintingos.

– Bet kaip toms vargo pelėms apsiginti nuo įvairiausių katinų? – prašneko ir pati Stembrienė. – Tegu juos šunys! Nors tiek reikėtų pasakyti.

– Sakykim, kai nieks negirdi, – pritarė Stembras. – Verčiau apsidairykim, kur tie šunų ar katinų šeimininkai ir kokiais būdais juos išdresiruoja.

Mudu su Ancium buvom susitarę, kad sekmadienį po pamaldų užeisim pas Stembrų giminaitį Gailių, gyvenantį už buvusios Lieplaukės stoties. Tas didysis sprogimas tiesiog nupūtė Gailiaus namų skiedrinį stogą, bet paliko spaliais apipiltas kai kurias slepiamas knygas – įrištus „Šaltinio“, „Trimito“, „Kario“ komplektus.

Mus labiausiai domino paskutiniųjų Lietuvos laisvės metų „Karys“. Bet Gailius susirūpinęs paklausė:

– O ką jūs pasakysit, jei kas nors atėmęs klaus, iš kur jūs gavot?

– Pameluosim, kad radom išmestą pro vagono langą.

– Vagono? Tai jūs eisite bėgiais?

Taip. Mes buvom iš anksto susitarę – eisime bėgiais, kur nei mašinų, nei vežimų su stribais. Ancis, seserų prašomas, dar turėjo parsinešti būgną, kurio reikėjo šokiams prie armonikos. Taigi mes ėjome bėgiais. Praleidome traukinį su kareiviais, pabūklais ir tankais. Būgnas tikriausiai jiems priminė Rusijoj laukiančias linksmybes.

Aš „Karį“ nešiausi lyg šventą paveikslą priglaudęs prie krūtinės, o viena ranka tarsi granatą dar buvau paėmęs būgno mušeklį. Patas būgnas buvo toks didelis, kad man jis būtų net užstojęs kelią. Ancis augesnis, didesnis už mane. Pakeliui aš jam papasakojau, kas mane slegia, yra apėmęs kažkoks nerimas, gailumas – net nežinau kas.

Keista, kad Ancis nežinojo, kas yra pupžydis. Vasaros metas, kai daržuose žydi pupos,

o laukuose dar niekas nesubrendo. Pernykščiai ištekliai beveik visur jau pasibaigę.

– Praėjusią savaitę pas mus užėjo trys elgetaujantys vaikai su terbomis. Vyriausia – gal kokios trylikos metų, o du broliukai mažesni. Aiškino, kad jie iš Baltarusijos. O ten namai sudeginti, žmonės badauja. Tėvų tie vaikai nebeturi, todėl ir prašo kokio nors maisto.

Mano Ciocelė tada liūdnai palingavo galvą: ir pas mus ne pyragai... Ji priemenėj iš paskutinio maišo paėmė keletą bulvių ir atkišo mergaitei. Maniau, kad rusaitė papurtys galvą, bet ji praskleidė savo terbą ir pasakė:

– I na tom spasibo. (Ačiū ir už tai.)

Aš jiems patariau apsilankyti pas tuos, kurie gyvena toliau nuo visų vieškelių. Juk čia vos ne kasdien kas nors užeina, prašo, reikalauja. Vakar čia buvo tokie vokietukai, be tėvų ir be namų. Iš Prūsijos, net nuo Karaliaučiaus. Mostelėjęs ranka dabar parodžiau jiems kryptį į tolimesnius kaimus. Tie rusiukai paklausė ir išėjo pro atkeltus mūsų laidaro vartus. Praėjo daugiau kaip savaitė, ir aš ėmiau galvoti, kad tik jie nebūtų kur miške paklydę. Net šiandien žmonių klausinėjau. Niekas jų nei matė, nei girdėjo.

– Reiktų visur nešiotis būgną, – pajuokavo Ancis ir porą kartų dunkstelėjo suduodamas kumščiu į savąjį.

– Liaukis, – pasakiau, – dar kas nors atims.

Šitoj vietoj, tiesiant geležinkelį, buvo perkastas gana ilgas ir aukštas gūbrys. Kad pūgos per žiemą neužpustytų bėgių, skardžių kraštai buvo apsodinti dviem ar trim eilėm eglaičių. Kai Ancis subūgnijo, iš tos gyvatvorės netikėtai išlindo du stribai su automatais. Vienas aukštas, nebejaunas, o kitas mažesnis – lyg būtų tėvas ir sūnus.

– Nesijaudink, – negarsiai man pasakė Ancis. – Čia Bedaukis – partizanų vadas.

– O tas antrasis, toks jaunas?

– Ne jaunas, o jauna... Sustokim, palaukim.

Supratau, kad Stembrai Bedaukį pažįsta, Ancis jį mato nebe pirmą kartą.

– Ką tu čia neši? – paklausė lydinti Bedaukį partizanė, apsirengusi kaip vyras. „Karys“... Oho! Šitų metų ir aš dar nesu skaičius.

– Gerai. Tegul bent jis už mus paskaito. – Bedaukis šyptelėjęs grąžino man „Kario“ komplektą ir Anciaus paklausė, kokia proga jis nešasi tą būgną.

Ancis paaiškino, kad jo seserys vakare norėtų kai ką pakviesti pašokti, padainuoti.

– Iš valdžios kas nors bus?

– Ne. Nebent kas nekviestas ateitų.

– O kaip ten Lieplaukėj žmonės? Dėl to, kas dėjosi Brizgiuose...

– Kai kurie pasipiktinę, – atsakė Ancis. – Sako – miškiniai tą Pajėdienę galėjo nušauti, bet jie išsivedė, pririšo prie medžio... Žmonės ją rado su laidu ant kaklo.

– Baisu, – prasitarė Bedaukio palydovė.

– Todėl aš nuo jų ir pasitraukiau, – pasakė Bedaukis. – Pranešiu štabui... Galima, kaip nors kitaip žmogų nubausti... Skaitykite „Karį“. Manęs jūs nematėt.

Aš buvau sužavėtas tuo žmogum. Visai ne miškinis, o pagyvenęs, labai žmoniškas girininkas...

Kai ilgokai užtrukęs parėjau namo, nutaręs namiškiams neprasitarti nei apie Stembrą, nei apie Gailių, tuo labiau apie Bedaukį, Ciocelė ir Adomas turėjo daug liūdnų naujienų. Leido man pavalgyti ir tik paskui pasakė, kad tuos tris elgetaujančius vaikus, kurie čia

lankėsi, rado nušautus ir užkastus. Kol kas neaišku – Ruibio ar Bartkaus miške. Saugumiečiai abiem liepė iškasti lavonus, o Ruibį ir Bartkų suimtus nusivežė į Alsėdžius.

Galiausiai pradėjo aiškėti, kad tiems elgetaujantiems vaikams Adelė Ruibytė pasiūlė sulipti į trešnes ir pasivaišinti uogomis. O kai tie vargdieniai sulipo į senus sodo medžius, Adelė pranešė miškiniams, kurie tada čia slapstėsi... Buvo dar trečias – toks girtuoklis Jonas Šarkauskis, prisiplakęs prie Bartkienės sesers. Nujausdamas, kad žmonės juo nepasitiki, „susiprato" visus išduoti, o pats išsiteisinti.

Aš ir dabar tarsi girdžiu, kaip ta rusaitė dėkoja „ačiū ir už tai", kaltinu save, kad jai laimingesnio kelio tąsyk nenurodžiau. Tarsi kažkas kitas už mane nusprendė.

Rudenį šiek tiek pasiruošęs įstojau į Klaipėdos žemės ūkio technikumą. O toliau – jei Dievas padės, kiaulės nesuės... Nešiu savo druską.

Po daugelio metų

Mano vaikystėj žmonės liūdnai atsidusę sakydavo: „Proteli, proteli, nors paviešėti pareik". Priekaištaudavo kitiems ir patys sau.

Aš daug metų krimtausi, gailėdamas tų elgetaujančių rusiukų, kuriuos linkėdamas gero pastūmėjau į pražūtį. Neteisinau ir mūsų partizanų. Galbūt jie šitaip kerštavo priešui už tremiamus mūsų vaikus ir senelius.

Bet kerštas prasta išeitis. Žiaurumo ir kvailumo mes neturėtume iš priešo mokytis. Juk aš galėjau tada tos rusiukės paklausti:

– Kaip jūs čia visi trys atkeliavot? Net iš Baltarusijos...

Tada dar gerai nemokėjau rusų kalbos. Kas nors kitas galėjo jų pasidomėti:

– Apėjot pusę Lietuvos, o jūsų terbos dar beveik tuščios. Kur jūs apsistojot? Kur paliekate tai, ką per dieną pavyksta surinkti? Kur jūs tas bulves išsivirsit ar išsikepsit?

Jei ne aš, tai jų sutikti partizanai galėjo ir griežčiau paklausti:

– O kas čia jus atsiuntė? Iš kokios mašinos jus čia išlaipino? Turbūt esat girdėję apie tokį Pavliką Morozovą, kuris bolševikams išdavė net savo tėvus?

Ir aš gudrus po daugelio metų. Tada tik pastebėjau, kad tie berniukai apkirpti ir visai neprastai apsirengę. Sklido gandai, kad elgetom ar invalidais apsimetę duoneliautojai yra čekistų užverbuoti šnipai.

Adelė Ruibytė, kieme pasitikusi tuos rusiukus, pasiūlė jiems pasivaišinti dar likusiom trešnėm. Ir jai galbūt neatėjo į galvą mintis, kad iš aukštesnių medžių jie gali pamatyti ateinančią vorą ginkluotų partizanų. Jie galėjo užduoti tuos klausimus, kurie tik dabar man atėjo į galvą.

Pastaruoju metu atsiranda žmonių, kurie daužo Lietuvos partizanų vadams skirtas atminimo lentas, renka tikras ar tariamas žinias apie miškinių anaiptol neherojiškus poelgius. Kažkodėl niekas neužsimena apie tų elgetavusių rusiukų žūtį Plungės rajone. Kai kas galbūt norėtų nutylėti metodus, kuriais okupantai naudojosi slopindami lietuvių pasipriešinimą.

2020

N. B. Šiuose prisiminimuose kai kurios pavardės pakeistos. Dėl „šventos ramybės"...

Iš ANTANINOS ŠIMKUTĖS prisiminimų

Užrašė D. Kurauskas

Gimiau 1935 m. Raseinių apskrityje, Viduklės valsčiuje, Stukių kaime. Tėvas Juozas Šimkus buvo kilęs iš šio kaimo, o mama – Marijona Kurauskaitė iš Nemakščių vlsč., Gelgudiškių k. Šeimoje augome trise: aš-Antanina, vyresnė sesuo Joana, g. 1929 m., ir brolis Jonas, g. 1937 m.

Tėvai turėjo 14 ha žemės, buvo vidutiniai ūkininkai, sodyba gražioje vietoje – šlaito viršuje, apačioje, apaugęs mišku, tekėjo upelis Girupis, kiek toliau už vieškelio tekėjo Žalpė, o dar toliau – Žalpių bažnytkaimis ir Žalpių miškas.

Tėvų ūkis buvo tvarkingas, daug pastatų: namas, jauja, keli ūkiniai pastatai. Prasidėjus karui ir užėjus vokiečiams, pas kaimynus buvo laikomi rusų „plenščikai". Šiaip, karo metu gyvenimas buvo ramus. Neramumai prasidėjo vokiečiams traukiantis ir grįžtant rusams. Frontas mūsų apylinkėse laikėsi visą vasarą. Vokiečiai maistui iš gyventojų paimdavo gyvulių, iš mūsų paėmė dvi kiaules.

Rudenį, pasitraukus vokiečiams, užėjo rusai. Nors pas mus ilgam neapsistojo, bet vis tiek paėmė mūsų du gerus arklius, o vietoje jų paliko visai nuvarytą „pedelį". Nežiūrint visko, ši kumelė pas mus išbuvo trejus metus ir dar kumeliuką atsivedė.

Rusai buvo apsistoję šlaito apačioje prie upelio. Kartą pasigirdo šūvių serijos. Pasirodo, ėjo trys atsilikę vokiečių kareiviai, jauni vyrukai, rusai juos visus tris nušovė ir paliko prie upelio. Tai mano tėvas su kaimynais Dirmeikiais, kiek tolėliau iškasė duobę, atvežė žuvusius, ant veidų uždėjo švarią baltą drobulę ir palaidojo be karstų, nes nebuvo kam jų daryti.

Upelio šlaite ir mes buvome išsikasę slėptuvę, tokią su stogu. Ten savo daiktus slėpėme ir patys slėpėmės ties mumis sustojus frontui, o frontui praėjus, vėl grįžome į namus, bet kai ką dar laikėme slėptuvėje. Papjovėm trečią likusią kiaulę ir mėsą sunešėm į slėptuvę, vėliau tik porą gabaliukų tos mėsos teradome, kažkokie vagys išvogė.

Grįžus rusams, prasidėjo jaunų vyrų gaudymas į kariuomenę. Šaukiamojo amžiaus vyrai pradėjo slapstytis, pasitraukė į miškus, ėmė kurtis partizanų būriai.

Aplink mus kaimynystėje gyveno trys Dirmeikių šeimos. Vienoje sodyboje gyveno Antano Dirmeikio šeima pravarde *Mašalas*, kitoje Juozas Dirmeikis, trečios sodybos šeimininkas buvo miręs, gyveno jo sūnus.

Iš kaimynų į partizanaus išėjo 19-os ha ūkininko Jono Dirmeikio devyniolikmetis sūnus Juozas Dirmeikis – vienas iš keturių vaikų šeimoje. Į mišką išėjo ir 15-os ha ūkininkų Tamošaičių sūnus Jonas Tamošaitis, g. 1921 m. – vyriausias šeimoje, jau buvo atitarnavęs rusų kariuomenėje trejus metus. Kadangi, grįžus į namus ir čia nebuvo ramybės, ėmė kabinėtis stribai ir saugumiečiai, teko berniokui išeit pas partizanus. Neilgai partizanavo abu – Juozas Dirmeikis ir Jonas Tamošaitis, žuvo po pusės metų kautynėse su rusais prie Raseinių kartu su kitais aštuoniolika ar devyniolika vyrų.

Pužų kaime gyveno ūkininkų Karpų šeima. Šeimoje buvo šeši vaikai – keturi sūnūs: Petras, Stasys, Jonas ir Antanas bei dvi seserys. Sūnus Petras buvo siuvėjas, vadinamas „kriaučiumi". Iš šios šeimos išėjo broliai Jonas ir Antanas, kurie partizanaudami žuvo. Karpų šeima dėl to stipriai nukentėjo: likusieji šeimos nariai buvo ištremti į Sibirą.

Garsūs šių apylinkių partizanai buvo Milkintai: Juozas, Jonas, Stasys ir Vytautas, kilę iš Nemakščių valsčiaus, Smulkių k. Iš šios šeimos partizanavo net keturi sūnūs, deja, visi žuvo. Iš Nemakščių vlsč. taip pat partizanavo brolis ir sesuo Živatkauskai, iš Žalpių k. – Bronius Jagminas, Šneideris, broliai Meliniai iš Pavarmių k.

Kadangi gyvenome prie upelio šlaito, apaugusio medžiais, tai nereti svečiai pas mus būdavo ir partizanai. Dažniausiai miško vyrai užeidavo naktį po kelis: tai du, tai trys ar keturi. Mama paruošdavo, ką turėdavo valgyti, dažniausiai mėsos. Vyrai pavalgydavo, pailsėdavo ir vėl į tamsią naktį iškeliaudavo. Dažniausiai užeidavo dviese: broliai Antanas ir Jonas Karpai. Jie man atrodė įspūdingai – uniformuoti, gerai ginkluoti, per krūtines šovinių juostos... Jie prašydavo mamos numegzti pirštinių ir kojinių. Vieną kartą atnešė tokį didelį sruogą siūlų ir paprašė numegzti ne vieną porą, o daugiau. Pirštinių paprašė daugiau negu kojinių ir ne kumštinių, o pirštuotų. Tada mama paprašė ir manęs, kad aš jai padėčiau – sėdom kartu ir mezgėm. Primezgėm tiek, kiek tik siūlų turėjom. Tik man bėda buvo ta, kad nemokėjau megzti pirštuotų pirštinių, tai sėdėdavau šalia mamos ir mokiausi kol išmokau.

Neužmiršdavo mus aplankyti ir rusų garnizono kareiviai. Užeidavo būriais tai dieną, tai naktį. Ateidavo ir beldžiasi į duris, kad įleistume. Jei žiemą – baltais maskuojančiais chalatais apsisiautę. Tėvai įleisdavo, keli įeidavo į trobos vidų ir tuoj pat klausia: „Gdie bandity? Gdie ružjo?“ Tėvai jiems lietuviškai aiškindavo, kad namuose nėra nei banditų, nei šautuvo...

Užeidavo ir stribai. Šiaip, stribai buvo svetimi, iš Nemakščių, o iš mūsų – Stakių kaimo į stribus buvo išėjęs tik Juozas Klapatauskas. Nors priklausėm Viduklės valsčiui, bet Nemakščių stribai, eidami į Vainiškius, užsukdavo ir pas mus.

Po kaimą vaikščiodavo ir Viduklės stribai. Būdavo užeina keturi ar penki ir prašo valgyti. Tėvai privalėjo juos pavalgydinti. Kartą užėjo Viduklės stribai ir paprašė pavežti į Viduklę, bet tėvas sirgo, taigi teko tuos stribus vežti mamai. Veža mama kaimo vieškeliuku pilną vežimą stribų, o pakelėse vien krūmai. Stribai tarpusavyje kalbasi – ot tai mums būtų, jei „banditai“ uždegintų iš krūmų... O mama, išgirdusi taip kalbant stribus, labai persigando, bet tuokart be jokių nuotykių tuos stribus nuvežė į Viduklę ir laimingai grįžo namo, o yra buvę ir rimtesnių įvykių.

Netoli Stakių Pašešuvio kaime vasaros laike pas Povilą Stonį sodyboje valsčiaus valdžia suorganizavo susirinkimą. Dalyvavo apylinkės sekretorius Jonas Šliuškis, kilęs iš Žalpių, gyvenęs tame pačiame Pašešuvio kaime, kur vyko susirinkimas. Susirinkime dalyvavo keletas civilių ir penki stribai. Po susirinkimo ėmė visi skirstytis, keli civiliai su tais stribais irgi išėjo namo. Jiems teko eiti vieškeliu, tankiai apaugusiu krūmais, kuriuose miškiniai surengė pasalą. Paėjus kelio galą, iš krūmų pasigirdo šūksniai: „Civiliai į šalis!“ – ir pasipylė šūviai į stribus. Buvo nušauti du stribai, vieno iš jų pavardė – Baltaduonis, o likusieji stribai ir civiliai išsibėgiojo.

Pas mus atbėgo išsigandęs ir smarkiai užduseęs vienas jaunas vyrukas Antanas Rukas ir tik paprašė vandens atsigert. Tą dieną gyvas išliko ir sekretorius, pasalos tikslas partizanams, matyt, buvo tik stribai... Abu nušautus stribus pasiėmė savi į Viduklę, nes jie patys buvo iš Viduklės stribyno.

Viduklės stribai buvo labai bjaurūs, būdavo vis ateina ir krečia namus. Vieną kartą

atėjo būrys, visur landžioja, lenda į spintą ir klausia: „Ar čia nėra banditų?“ Tėvai sako, kad nėra čia jokių „banditų“, o anie vis vien landžioja. Lovoje gulėjo mano senoji močiutė Joana Kurauskienė. Ji jau nebeišlaikė ir rėžė tiems stribams tiesiai į akis: „Pas mus jokių banditų nėra, gal jūs patys banditai?“ Kaip pasiuto stribai. Prišoko prie močiutės ir suriko: „Greit kelkis sene ir renkis, eisim į Viduklę!“

Mes išsigandom, mama puolė stribų prašyti, kad paliktų močiutę, neišsivestų, girdi, sena, kvaila, palikit ją...

Kartą iš Vainiškių toks Ralys vežė stribus, už Mažulių kaimo pakelėje miškiniai surengė jiems pasalą. Tada nušovė tuos stribus, tarp jų ir jų vadą, labai aršų stribą Balutį. Deja, žuvo ir partizanas.

Stribai labai jau mėgo Vainiškius. Kartą ryte keliu į Žalpių bažnyčią ėjo jaunas vyras zakristijonas Jonutis, tai stribai patykojo jį ant kelio ir nušovė, atseit, „banditas“ ir paliko ten pat. Palaidojo Jonutį Žalpių kapinėse.

LAISVĖS KOVOTOJŲ PRISIMINIMAI SOVIETŲ SAUGUMO TARDYTOJŲ PROTOKOLUOSE

VYTAUTO PARTIZANŲ APYGARDA

Iš rusų kalbos vertė L. Abarius ir
R. Kaunietis
Adaptuoti protokolų variantai

LVOA, f. 331, ap. 331–3. B. 5
LKP (b) Rokiškio apskr. komiteto dokumentai

L. 50. Pranešimas apie ginkluotų paramos grupių, kovai su „banditizmu“, veiklą LSSR Rokiškio apskrityje 1948 m. I-ame pusmetyje.

1948 m. liepos 1 d. apskrityje buvo 44 ginkluotos paramos grupės su 417 asmenų ir 22 pavieniai asmenys. Obelių vlsč. „Gegužės 1-osios“ kolūkyje yra ant garažo stogo fara, kurią, esant reikalui, uždega, o jei užpuola kolchozą – šviesa duoda signalą rinktis aktyvui. Zarinkiškėse yra plytinė, kuri turi sireną. Pavojaus atveju aktyvas duoda tris švilpukus, kas reiškia pavojaus signalą.

L. 52. 1948 m. sausio 30 d. Kamajų vlsč., Kariūnų k. nuginkluotas pil. Dručkus. Kada jis buvo pirtyje, atėjo „banditai“ ir paėmė šautuvą. Vasario 23 d. Čivilių k., Jūžintų vlsč. iš Gudonio namų paėmė automatą tada, kai jis buvo nuėjęs pas kaimynus.

L. 47. Specialus pranešimas apie gyventojų reakciją individualių valstiečių ūkių kolektyvizavimo klausimu.

Valiuliškių kaimo gyventojas Jonas Grigas kalbėjo: „Kolūkiuose nebus gyvenimo, nebus duonos, nes gyvulių maža, kas gi be mėšlo gali užaugti“.

Rokiškio siuvykloj Masiulis kalbėjo: „Greitai reikės gyvam į grabą lįsti, nes jau pra-

deda kurti kolūkius, tai reiškia, kad teks tapti elgetom“. Šitie rusai nori padaryt lietuvius plikus ir alkanus, todėl ir kuria kolūkius.

Informacija apie LKP (b) CK biuro 1947 m. gruodžio 12 d. nutarimo „Dėl kovos su nacionalistiniu pogrindžiu ir jo ginkluotomis gaujomis sustiprinimo“ vykdymą.

L. 13. 1947 m. gruodžio 1 d. – 1948 m. vasario 1 d. įvykdyti 5 teroro aktai, nukauta: du aktyvo žmonės, valstiečių ir jų šeimų narių – 11 žmonių.

Komjaunimo organizacijos ir visi įtraukti į aktyvią kovą su „banditizmu“ nesukūrė ginkluotų grupių kovai su „banditizmu“. Aktyvas ginkluojamas pasyviai, gavęs ginklus, aktyvas paliktas likimo valiai ir neapmokomas elgtis su ginklais. Apskrities MGB skyrius blogai dirba su gyventojais, ryšio beveik nėra. Operatyvinis darbas neefektyvus.

Apginkluoto aktyvo skaičius: Rokiškio vlsč. ir mieste – 161, iš kurių mieste ir pavieniai periferijoje – 103; Obelių vlsč. – 50; Panemunėlio – 31; Pandėlio – 44; Panemunio – 33; Juodupės – 40; Kamajų – 42; Jūžintų – 17; Ragelių – 4; Aleksandravėlės vlsč. – 33, iš kurių:

L. 16. Kamariškių sovchozo 1 grupė – 3, vadovaujama Ivanovo; Kriovinių sovchozo grupė – 10 asm., vadovauja Ivanovas; Aleksandravėlės miestelio – 5 asm., vadovauja Bučys. Apginkluota pavienių – 15.

L. 16. 37 ginkluotos grupės – 258 žmonės + 197 pavieniai. Iš viso 455 žmonės. 7 atvejais žmonės atsisakė ginklo.

L. 17. 1947 m. gruodžio – 1948 m. vasario 1 d. nukauti 2 „banditai“, suimta „banditų“ ir ryšininkų – 19 žmonių. Legalizavosi „banditų“ – 5.

Suimta rėmėjų ir kitų antisovietinių elementų – 19, legalių „banditų“ – 5, kitų – 7 žmonės. „Liaudies gynėjų“ reikia 230, tiek jų ir yra. Išvežtos 59 „banditų“ šeimos.

Ataskaita apie operacijos įvykdymą, ištremiant „banditinių“ ūkių, „banditų“ talkininkų, „buožių“ ir „buržuazinių nacionalistų“ šeimas Rokiškio apskrityje.

L. 18. Atliktas didelis parengiamasis darbas, šiam darbui atlikti LKP (b) apskrities komitetas parinko 70 geriausių agitatorių, propagandistų, instruktorių. Visas šitas aktyvas buvo gegužės 20 d. atsiųstas į valsčius vykdyti aiškinamąjį darbą. Iki operacijos pradžios organizuota 2013 susirinkimų, kuriuose dalyvavo iki 9000 asm. Buvo kalbama apie sėjos eigą, priimami įsipareigojimai paruošoms. Iki operacijos pradžios su MGB suderinti tremiamųjų sąrašai: 85 proc. ūkių – „banditiški“ („buožių ir banditų rėmėjų“), o likusieji – 15 proc. iš vidutinių valstiečių. Pačiam trėmimui vykdyti sukomplektuota 100 operatyvinių ginkluotų grupių.

L. 19. 1948 m. gegužės 21 d. nuo 9 iki 12 val. vyko pasitarimas, kur detaliai aptartas išvežimo planas. Gegužės 22 d. 3.00 – 5.00 val. nakties, visi ūkiai buvo blokuoti. 16 atvejų nerasta šeimų galvų ar jų šeimų narių, jų iki 12.00 val. nesurasta. Kad būtų kompensuotas išvežamų skaičius, buvo paimta iš rezervo. 6 ūkiuose buvo pasislėpę visi.

Išvežta: nuteistų „banditų“ šeimų – 51;
„banditų“, esančių „gaujose“ ar nelegalioje padėtyje – 30;
nukautų „banditų“ šeimos – 69;
„banditų“ rėmėjų – buožių šeimos – 69;
iš viso išvežta buožių – 241;
valstiečių-vidutiniokų – 69;

vietoje 300 šeimų išvežta 310 šeimų.

Iš ūkių konfiskuota: 471 arklys, 947 raguočiai, 922 avys ir ožkos, kiaulių – 401; paukščių – 237, bičių – 69 aviliai.

Gegužės 23–25 ir 29 d. pasiųsta 120 agitatorių išaiškinti valdžios politiką, įvyko 1373 susirinkimai, kuriuose dalyvavo 23 000 darbo valstiečių, susirinkimuose buvo keliamos problemos, susijusios su nacionalistinio pogrindžio kenkėjiška veikla.

L. 20. Zibolių apylinkės gyventojas Merkys pasakė, kad valdžia labai teisingai pasielgė, kad ištrėmė „kulokus". „Štai pas buožę Gurką surado 40 avikailių ir 250 kg lašinių. Tai „banditai" priplėšė jam tiek turto. Jo namuose rado bunkerį. Neduokime „banditams" nei duonos, nei vandens, tada jie patys išlįs iš bunkerių ir padės ginklus".

L. 21. Jūžintų vlsč. Jasiukėnas valstiečių susirinkime kalbėjo: „Kai mano dukra norėjo tekėti už buožės Kvedaro sūnaus, sakiau jai: „netekėk už to kraugerio!" Ji manęs nepaklausė ir tarybų valdžia labai teisingai padarė, kad išvežė ją su ta šeima." To paties valsčiaus gyventojai pasakojo, kad Jūžintų vlsč. Minkūnų kaimo gyventojas Jonas Lesmanavičius slėpė grafo Tiškevičiaus archyvą ir klerikalinių leidinių biblioteką, kad šis buožė pas save surinkęs valstiečius vedė kontrrevoliucinį darbą. Pagal gyventojų skundą, archyvas ir biblioteka iš Lesmanavičiaus paimti ir saugomi LKP (b) partijos komitete iki atskiro nurodymo.

Pas Rokiškio vlsč. gyventoją buožę Gužą surasti Aleksandro II ir Nikolajaus II portretai ir kitos antisovietinės nuotraukos. Pas ištremtą Svobiškio k. gyventoją Makutėną (Aleksandravėlės vlsč.) konfiskuota 12 tonų grūdų, 6 tonos bulvių, o visam turtui išvežti reikėjo 120 pastočių.

Tarybinės valdžios priemones teisingai suprato Aleksandravėlės gyventojas Lapinskas, pasakęs gyventojams pabaigti su kraugeriais, nes tarybų valdžia gerų žmonių neišveža, o veža tik tuos, kurie žudo arba žudynes organizuoja.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. 26426/3
Dilio Antano ir **Viliaus Nemeikšio** baudžiamoji byla

L. 1. Tardymas vykdomas pagal bylą 035–1953m.
Nuosprendis įsigaliojo 1953 04 29. Byla perduota vykdyti 1953 09 29.

Tomas 1.

L. 18. Dilio Antano tardymo protokolas. 1952 m. gruodžio 13 d., Vilnius. Apklausia Vilniaus sr. MGB 2N v-bos oper. įgaliotinis kap. TROFIMOV.

Klausimas: Kada, kokiomis aplinkybėmis tapote „gaujos" nariu?

Atsakymas: 1944 m. pasislėpiau nuo mobilizacijos, 1945 m. vasario mėnesį buvau suimtas Rokiškio NKVD ir laikytas iki 1945 m. rugsėjo. Išėjęs, Rokiškio „Plūgo" gamykloje dirbau dailide.

1947 m. gegužės mėnesį milicijos organai atėmė dalį dokumentų, todėl, bijodamas suėmimo, pabėgau iš Rokiškio į Čivylių kaimą pas tėvus. Slėpiausi Rageliuose Daščioro namuose. Genė Kalpokaitė suvedė su partizanais, į Ragelių mišką atėjo Jonas Mackus-*Vėjas*, g. 1923 m., ir *Trimitas*-Galvanauskas Viktoras, Teklės (g. 1909 m., gyv. Daliečių k.,

Rokiškio r. Suimtas 1945 03 23, kalintas Rokiškyje, byla nutraukta 1945 04 27. Iš LGG, t. II-as, psl. 463), bei kiti iš Daliečių kaimo, jie pakvietė mane stoti į būrį.

L. 19. Po dviejų savaičių Jonas Mackus davė vokišką šautuvą ir šovinių. AUDROS būrys, į kurį įstojau, buvo pavaldus ŠARŪNO rinktinei, būriui vadovavo Jonas Mackus-*Vėjas*, ginkluotas „Afenu“, dar buvo Tijūnėlis Antanas, Mykolo-*Liepa*, g. 1913 m., iš Minkūnų k., Nemeikšis Vilius, Balio-*Šeškus*, g. 1923 m., iš Ažubalių k., Masiulis Jonas-*Ponas* iš Raugų k., kuris buvo *Liepos* pavaduotoju. Žukauskas Balys-*Žaibas*, daugiau apie jį nieko nežinau; Dilys Apolinaras, Mato, tai mano brolis, kuris 1951 m. gruodžio 10 d. mirė nuo ligos, palaidojome prie Čivylių kapinių.

L. 20. Paskutiniuoju metu slapstėmės pas Tarvydaitę Olę (Emiliją?) kartu su Jonu Mackumi ir Viliumi Nemeikšiu. 1952 m. lapkričio mėnesį pas ją daržinėj įsirengėm bunkerį.

Kur gyvena Jonas Masiulis-*Ponas* ir Balys Žukauskas-*Žaibas*, man nežinoma, tik dar esant gyvam *Liepai*, ėjome susitikti su *Ponu* Kremesiškių k., pas Sirvydį, ten mums *Ponas* pasakojo, kad slapstosi Juodonių k., bet pas ką, nesakė. Pagal jo kalbas turėjo prie jo prisijungti Petras Vizbaras-*Vapsva* ir kartu gyventi Krylių k., Rokiškio r.

L. 21. Susitarėm su *Ponu*-Masiuliu Jonu susitikt pirmadienį ar antradienį prieš Kalėdas Vlado Palivono namuose Beičių kaime, kur ir anksčiau susitikdavo „gaujų“ nariai.

L. 22. 1952 m. lapkričio mėnesį aš, Vilius Nemeikšis-*Šeškus* ir *Vėjas* pasiprašėme Tervydaitės mus priglausti žiemai. Gavę sutikimą, daržinėje po balkiais padarėme bunkerį. Ji mums davė lentų, o statymo metu stebėjo padėtį lauke. Ji mums tris kartus per dieną darydavo karštą maistą, maskuodavo bunkerio įlindimą. Ji iš savo turto duodavo mums bulves ir pieną, o mėsa rūpindavomės patys. Antai už 600 rublių Kuosių k. iš Antano Kuosos nupirkome kiaulę ir centnerį grūdų už 150 rublių, visa tai atvežėm Tervydaitei. Viską atvežė jis pats, žinojo, kad čia gyvenam, nes buvo Tervydaitės giminaitis.

Čivylių kaime pas Jackevičiūtę Janę buvo bunkeris. 1948–1949 m. apie 60 metrų nuo jos namų, aš-Dilys Antanas-*Litas*, Nemeikšis Vilius-*Šeškus* ir *Liepa*-Tijūnėlis Antanas, darėm bunkerį, bet jisai įgriuvo. Tada pasistatėm Jono Dilio žemėje, apie 400 m nuo Jackevičiūtės namų, statyt padėjo jinai ir Dilys. Ten gyvenom: aš-*Litas*-Dilys Antanas, Apolinaras Dilys-*Vyturys*, Nemeikšis Vilius-*Šeškus*, kai kada ateidavo čia pagyventi ir *Liepa* su *Vėju*. Šitame bunkeryje nuo sužeidimų mirė mano brolis *Vyturys*.

L. 23. 1952 m. žiemos pradžioje, šitą bunkerį suradus kareiviams, mes išėjom iš šitų vietų, palikdami ir antrą bunkerį. Mums, gyvenant prie Jackevičiūtės, ji sistemingai darydavo mums maistą, pranešdavo naujienas, gamino ir atnešdavo mums samagono. Kartais ateidavo čia ir Jonas Dilys.

Kada 1952 m. vasario mėn. buvome išvaryti iš Jackevičiūtės bunkerio, mes trise išėjom gyventi į Mičiūnų k. pas Klementiną Paršiukaitę, kuri turi dukterį Emiliją, apie 18 amž., pasidarėme daržinėje šiauduose slėptuvę, Paršiukaitė mums gamino maistą, skalbė drabužius, parūpindavo spiritinių gėrimų.

L. 24.

Klausimas: Pasakykite, kokiuose teroro aktuose dalyvavote?

Atsakymas: Mūsų „gauja“ įvykdė tris teroro aktus, tai: 1949 ar 1950 m. mūsų „gauja“ Minkūnų k. nužudė Dusetų r., Minkūnų apyl. pirmininką Tumonį ir jo žmoną, juos

sušaudė *Liepa* asmeniškai, aš dalyvavau kartu. Saugojo Nemeikšis Vilius ir mano brolis Apolinaras Dilys-*Vyturys*.

Tą pačią naktį asmeniškai aš nušoviau Dvirėžių k. gyventoją Ališauską, taip pat šaudė ir *Liepa*, o *Šeškus* ir *Vyturys* stovėjo poste. Anksčiau Ališauskas gyveno Trakų k. (Trakų–Pimpiškio vnk.). Šie teroro veiksmai padaryti pagal buvusio Jūžintų oper. punkto milicininko (dabar atleisto) Adolfo Gudonio ir Čivylių k. mokytojo Prano Dilio duomenis. Jie pasakė, kad šie du asmenys esantys slapti informatoriai ir praneša viską apie partizanus.

L. 25. Gudonis Adolfas, Mykolo-*Mikas* iki 1948 m. dirbo Jūžintų operatyvinio punkto milicininku, paskui dėl kažko atleistas, mums gyvenant aplink Čivylius, juo susidomėjome, vieno susitikimo metu Dilys Petras-*Tarzanas* (nušautas 1950 m.) jį užverbavo ryšininku slapyvardžiu *Mikas*. Jis pranešdavo mums apie milicijos darbą ir asmenis, kurie užverbuoti sekėjais. Jis taip pat paskundė esant lojalų sovietams Šipų k. gyventoją Šatkų Mykolą, kurį taip pat ketinome nušauti, bet kodėl to nepadarėme, nežinau.

Iš kitų „banditų" man yra žinomas *Donkichotas*-Paškonis Motiejus, kuris, pasak Dilio Petro, gyvena kažkur apie Bileišius.

Apklausa Dilio Antano. 1952 m. gruodžio 14 d. Apklausia MGB 2N valdybos oper. įgaliotinis j. ltn. GUSEV.

L. 28–29.

Klausimas: Kokius žinote AUDROS būrio ryšininkus?

Atsakymas: Matuzonis, Norkūnų k. gyv., apie 70 metų amž., gyvena su seserim Matuzonyte ir dukra Matuzonyte Ona. Dar 1947 m., man su *Vėju* gyvenant Ragelių miške, atėjus rudeniui, *Vėjas* išėjo pas gimines, o aš nuėjau pas Matuzonį, nes žinojau, kad ten yra bunkeris, kur gyvena Dilys Albinas-*Barsukas*, Augustas Pipinis-*Robinzonas* ir Antanas Pipinis-*Rublis*. Jau visi jie žuvę. Su šiais partizanais aš gyvenau visą rudenį ir 1947–1948 m. žiemą. Bunkeris buvo daržinėje, įlindimas padarytas iš lauko pusės. Maskuodavo bunkerį Matuzonytė Ona, ji mums ir atnešdavo maistą. Ji buvo *Barsuko* simpatija, todėl jis išeidavo iš bunkerio ir naktį praleisdavo su ja.

Tame bunkeryje gyvenau nuo 1947 m. gruodžio iki 1948 m. kovo, paskui jį palikome, nes pradėjo viduje kauptis vanduo. Išėjus iš Matuzonio bunkerio, daugiau pas jį nebeateidavome.

L. 30. Tik 1952 m. pavasarį atėjom, senis papasakojo, kad jo duktė Ona dabar gyvena Radviliškyje. Gyvenant pas Matuzonius, kokius 3–4 kartus ėjom praustis Norkūnuose pas Lašą Juozą, apie tai žinojo ir jo žmona, ir dukterys, viena iš jų vardu Ona, o kitos nežinau vardo. Ateidavom tik praustis, daugiau jokios pagalbos iš jo neprašėm. Dabar Lašas Norkūnuose nebegyvena. Senis Lašas žinojo, kad pas Matuzonį yra bunkeris, mat jie yra kaimynai. Lašas vakarais ateidavo palošt kortomis, kelis kartus esam jį užėję, bet bunkerio vietos mes jam nerodėm.

Dar – Vaikutis Petras, apie 60 metų, Ažubalių k., Dusetų r., išėjus iš Matuzonio aš-Antanas Dilys-*Litas* su *Robinzonu*-Augustu Pipiniu pas jį pasidarėm bunkerį daržinėje, su landa iš vidaus pusės. Maistą nešė ir bunkerį saugojo pats šeimininkas. Maistą imdavome iš Venclovo Juozo, Šukelio, Žiobako (?) Jono, Aukštuolio Karolio, Trimbelio Broniaus, Kiliaus Juozo ir kt. Bunkerį saugojo Petro sūnūs – Vaikutis Marinas ir Albinas, jie abu 1949 m. areštuoti už ryšius su mūsų būriu.

L. 32. Skvarnavičiūtė Emilija, apie 25 m., Pilkenių k., Dusetų r., dirba siuvėja. 1949 m. aš, *Šeškus*, *Liepa* ir kt., žinodami jos ištikimybę, nusprendėme panaudoti ją savo tikslams. Davėm slapyvardį *Kriaučianka*, ji pranešdavo apie kariuomenę ir stribus, siuvo maskuojančius chalatus. 1951 m. rudenį ji man, *Vyturiui* ir *Liepai* papasakojo, kad buvo kviečiama į Dusetų MGB, kad padėtų likviduoti mus, bet ji nieko neišdavė ir neišduos.

L. 33. Ji beveik visada žinojo kaip mus rasti. Klibienė-*Materka*, apie 40 m. amž., Ažubalių k. kolūkietė, gyvena su vyru Klibu Antanu Baliu. 1948 m. ją *Tarzanas*-Dilys Petras ir *Perkūnas* užverbavo slapyvardžiu *Materka*, ji buvo ryšininkė tarp AUDROS būrio ir *Perkūno-Ikso*. Ji 1950 m. vasarą, mums paprašius, nešė *Perkūnui* mūsų paštą, taip pat pranešdavo naujienas apie kariuomenės judėjimą. Ji daugiau buvo susijusi su *Tarzanu*-Diliu Petru, *Dobilu*-Jurevičiumi Kaziu ir *Sakalu*-Baukiu Antanu, vykdė jų pavedimus. Apie jos ryšius su mumis jos vyras žinojo, bet jokioje veikloje nedalyvavo.

L. 34. Dilys Petras, g. 1927 m., Bajorų k., Dusetų r. – kolūkietis, jis buvo *Liepos* ryšininku, slapyvardis – *Vilkas*. Rinko jo pavedimu maistą ir pinigus. Pats mačiau kaip Petras atnešė Čivylių k. pas Joną Dilį mėsos, lašinių ir dešrų bei pinigų – apie 1000 rublių. Iš viso to Jackevičiūtė mus aprūpindavo maistu.

L. 35. Bunkeris buvo maždaug 60 m nuo Jackevičiūtės namų, lygioje vietoje. Padarius bunkerį, Jackevičius paviršių suarė ir užmaskavo. 1951 m. rudenį iš Jackevičiaus bunkerio *Šeškus*, *Vyturys*-Apolinaras Dilys ir aš-Antanas Dilys perėjom į bunkerį, pastatytą Jono Dilio žemėje. Dilio sesuo Dilytė Elena važiavo į Dvinską (Daugpilį) ir už mūsų pinigus – 1000 rublių – nupirko 4,25 metro medžiagos kiteliams pasiūti ir medvilninės medžiagos baltiniams.

L. 36. Remeikis Petras, apie 30 m., gyvenantis Ažubalių k., Minkūnų kolchozo pirmininkas, jis surinko mums 1700 rublių pinigų, kuriuos perdavė per Jackevičiūtę *Šeškui*. Pirmu kartu perdavė 500 rublių, o antru kartu – gruodžio 12 d. – 1200 rublių.

Apklausa Jackevičienės Onos, Jurgio, g. 1899 m. Zalūbiškio k., gyv. Čivylių k., Dusetų r. Apklausa vykdoma 1953 m. sausio 14 d.

L. 242–243.

Klausimas: Nuo kurio laiko palaikote ryšius su „gaujos“ nariais?

Atsakymas: Taip, Antanas Dilys, Apolinaras Dilys, Nemeikšis ir Tijūnėlis gyveno bunkery per keletą metrų nuo mūsų namų. Aš kelis kartus buvau jų bunkeryje. Vieną kartą mačiau ten ir partizaną *Vairą* iš Dvirėžių k. Jie iš pradžių užėjo be tikslo, mes pavaišinome juos samagonu, o tik po to atėję pradėjo prašytis leidimo bunkeriui. Rąstus paruošė mano vyras, o lentas jie atsinešė savo. Šitame bunkeryje prie mūsų namų jie gyveno apie dvejus metus, paskui išeidami užvertė žemėmis. Po kurio laiko atėjo Nemeikšis Vilius ir pradėjo pas mus gyventi, po to jis, mano duktė ir Dilys Jonas padarė antrą bunkerį netoli mūsų ūkio. Į tą bunkerį atėjo Dilys Antanas, Dilys Apolinaras, gal ir Tijūnėlis... Kiek laiko tame bunkery jų gyventa, nežinau, nes 1951 m. rudenį jau pasidarė bunkerį Dilio Jono lauke. Tame bunkery mirė Dilys Apolinaras, aš dalyvavau jo laidotuvėse.

L. 244–245. Aš tuose bunkeriuose buvau apie 4 kartus, o mano duktė Janina būdavo dažnai. Mano vyras kartą, begeriant samagoną, smarkiai pasigėrė ir ėjau jo paimti iš bunkerio. Tada buvo ir *Vairas*. Mano duktė jiems labai padėdavo, o mano vyras padėjo tik bunkerio statybose. Samagoną varydavo mano duktė Janina, Dilys Jonas ir jo sesuo Emilija.

Klausimas: Kaip buvo palaidotas Dilys Apolinaras?

Atsakymas: 1951 m. rudenį vėlai vakare atėjo Dilys Antanas ir pasakė, kad numirė jo brolis. Prašė padalyvauti laidotuvėse. Tada aš su dukterimi Janina nuėjom į bunkerį, kur gulėjo mirusysis. Ten buvo Tijūnėlis, Nemeikšis Vilius ir Čivylių k. gyventoja Marytė Kesylytė. Po to atėjo Jonas Dilys. Jam atėjus, Antanas Dilys su Nemeikšiu atnešė karstą, kur paguldė lavoną ir išnešė laidoti.

L. 246–247. Nuėjo kartu ir mano duktė Janina, aš nėjau laidoti.

Klausimas: Ką žinote apie Emiliją Skvarnavičiūtę?

Atsakymas: Žinau ją kaipo siuvėją, ji kelis kartus mūsų namie su partizanais gėrė samagoną, tame dalyvavo ir mano vyras Jonas ir duktė Janina ir Dilytė Emilija. Būdama mūsų namuose, Skvarnavičiūtė siuvo Nemeikšiui baltinius.

Remeikį Petrą, Stasio, žinau tik tiek, kad jis 1952 m. gale atnešė ir perdavė mano dukrai Janinai pinigus.

Apklausa Nemeikšio Viliaus, Balio, g. 1923 m., Ažubalių k. Apklausa vykdoma 1952 m. gruodžio 14 d. Vilniuje. Apklausia MGB 2N valdybos vyr. oper. įgaliotinis kap. KOVALENKOV.

L. 176–177.

Klausimas: Kokiomis aplinkybėmis tapote „gaujos" nariu?

Atsakymas: 1945 m. sausio mėnesį gavau šaukimą į sovietų kariuomenę, tada perėjau į nelegalią padėtį, slapsčiausi namuose. Po kurio laiko susitikau partizanus *Tarzaną* ir *Sakalą*, kurie veikė Rokiškio rajone. Priėmė mane į būrį ir *Tarzanas* suteikė man *Šeško* slapyvardį.

Iš mūsų būrio dabar belikę tik: aš-*Šeškus*-Vilius Nemeikšis; Antanas Dilys-*Litas*; Jonas Mackus-*Vėjas*, apie 30 m. amž., iš Ragelių k.; Jonas Masiulis-*Ponas* iš Raugų k. ir *Žaibas*-Balys Žukauskas.

Iš kitų rajonų *Sakalas*-Baukys Antanas ir *Tarzanas*-Dilys Petras palaikė ryšius su *Donkichotu*, kuris veikė buv. Užpalių vlsč. Iš viso mūsų būrys turėjo 4 gerai užmaskuotus bunkerius, tai:

1946 m. pasidarėme bunkerį mano dėdės Adomo Nemeikšio sodyboje, Ažubalių k., čia gyvenome aš, *Litas*, *Robinzonas*, *Liepa* iki 1947 m. pavasario. Jį (Adomą Nemeikšį) sulaikė ir bunkerį sugriovė kareiviai.

L. 179. 1948 m. rudenį pasidarėm bunkerį Čivylių k. prie Jackevičiaus Mykolo sodybos. Jis žinojo mūsų bunkerį ir mums padėjo, o jo duktė Janina padėjo įrengti bunkerį, gavo mums lentas ir kt. Čia gyvenome trejetą metų: aš-*Šeškus*-Vilius Nemeikšis, *Litas*-Dilys Antanas, *Vyturys*-Dilys Apolinaras, *Liepa*-Tijūnėlis Antanas, *Vėjas*-Mackus Jonas. Pastarieji du slapstydavosi bunkeryje ne nuolat. 1951 m. pavasarį bunkerį surado kareiviai ir jį sugriovė.

L. 180–181. 1950 m. spalio mėnesį pasidarėme bunkerį – apie 200 metrų nuo Jono Dilio namų, Čivylių k., bet ir jį 1951 m. vasario mėnesį surado kareiviai.

1952 m. lapkričio 19 d. pasidarėme bunkerį Kuosių k. pas Tervydaitę Olę, jai apie 40 metų, kur ketinome peržiemoti 1952–1953 m. žiemą. Šitame bunkeryje aš buvau sučiuptas neblaivus 1952 m. gruodžio 12 d.

Klausimas: Kuo buvo ginkluoti jūsų „gaujos" nariai?

Atsakymas: Taip, aš turėjau vokišką šautuvą, 45 šovinius, „Walther“ pistoletą ir 19 šovinių jam.

Litas turėjo vokišką dešimtšūvį, naganą ir granatą. Vėjas turėjo irgi vokišką dešimtuką, 14 šovinių apkabos pistoletą ir vokišką granatą. *Liepa* turėjo automatą su vienu rageliu, 7-o kalibro pistoletą ir vokišką granatą. *Ponas* – ginkluotas PPŠ automatu su trimis rageliais ir 14-os šovinių pistoletu.

Klausimas: Kokius teroro veiksmus yra padariusi Jūsų „gauja“?

Atsakymas: 1947 ar 1948 m. vasarą *Liepa*, *Litas* ir *Vyturys* sugalvojo nušauti Štaronių k. gyventoją Ališauską Balį, kuris neva palaiko ryšį su MGB.

L. 182–183. Mes buvome palikti sargyboje prie Dilio Prano namų, o nušovė Ališauską *Litas* ir *Liepa*. Tą patį vakarą Dvirėžių k. nušautas apylinkės pirmininkas Tumonis, padarė tai tie patys: *Litas* ir *Liepa*. Nuėjome po to pas Galvydį Stasį.

Klausimas: Ar žinote ryšį su Jonu Masiuliu-*Ponu*?

Atsakymas: Aš ryšio su juo neturiu, bet gali žinoti Diržys Antanas iš Radiškių k., jis anksčiau siuvo partizanams drabužius. Be to, *Pono* geras pažįstamas yra Krėglys iš Purpiškio k. Esant reikalui, ryšys galėjo būti palaikomas per šiuos žmones.

Tomas 2

L. 176–177. Apžvalginė pažyma pagal bylą Nr. 301323.

1949 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. Rokiškio apskr. MGB buvo areštuoti aktyvūs ryšininkai:

1. Novikas Tadas, Antano, g. 1898 m., Čivylių k., areštuotas 1949 m. rugpjūčio 24 d.;
2. Vaikutis Marinas, Petro, g. 1909 m., Ažubalių k., areštuotas 1949 m. rugpjūčio 28 d.;
3. Vaikutis Albinas, g. 1924 m., Ažubalių k., areštuotas 1949 m. rugsėjo 16 d.;
4. Novikas Jonas, Vinco, g. 1929 m., Čivylių k., areštuotas 1949 m. rugsėjo 7 d.;
5. Dilys Pranas, Jono, g. 1925 m., Radišių k. Pradž. mokyklos mokytojas.

L. 253–254. SSSR AT 1953 m. balandžio 29 d. nutartis, kuria Viliui Nemeikšiui mirties bausmė pakeista į 25 m. lagerio, nes jo vaidmuo nusikaltimuose buvo antraeilis.

L. 294. Kuibyševo garnizono karo tribunolo teismo posėdis 1963 m. sausio 30 d. nuosprendžiu Nemeikšiui Viliui sumažino bausmės laiką iki 15 metų pataisos darbų lageryje.

L. 295. Nemeikšiui Viliui, Boleslovo, nuteisto Pabaltijo karinės apygardos tribunolo 1953 m. kovo 20–21 d. sprendimu pagal RTFSR BK 58–1a, 58–8, 58–10, 58–11 str. aukščiausia bausme, 1953 m. balandžio 29 d. sprendimu pakeitus 25 m. pataisos darbų lageriu, skaičiuojant atlikimo datą nuo 1952 m. gruodžio 13 d., SSSR AT Prezidiumo komisijos 1956 m. birželio 14 d. sprendimu laisvės atėmimo laikas sumažintas iki 20 metų.

L. 296. **Charakteristika Nemeikšiui Viliui, Balio**, g. 1923 m., Ažubalių k., Vilniaus sr.

Būdamas įvairiose bausmės atlikimo vietose, jis charakterizuojamas kaip disciplinuotas, uolus ir darbštus, eidamas įvairias pareigas, jis į darbą žiūri atsakingai, gamybines normas sistemingai viršija, buityje elgiasi gerai. Už aukštus darbo rezultatus ir pavyzdingą elgesį 1955 m. rugpjūčio 28 d. jam pareikšta padėka ir suteiktas „Gamybos žymūno“

vardas. 1957 m. gegužės 19 d. jam pareikšta padėka ir suteiktas neeilinis pasimatymas, įmonėje p/d ŽX 385/11 jis laikomas nuo 1959 m. gruodžio 3 d., dirba staklininku medžio apdirbimo įmonėje, darbą atlieka sąžiningai, gamybines normas sistemingai perviršija. Buityje elgiasi gerai, bendrauja mandagiai. Per visą buvimo laisvės atėmimo laikotarpį nebuvo nei karto baustas už administracinio režimo pažeidimus.

Už sąžiningą darbą ir pavyzdingą elgesį 1960 m. gegužės 3 d. ir 1961 m. lapkričio 6 d. jam pareikštos padėkos, o 1962 m. balandžio 31 d. suteiktas neeilinis siuntinys.

Nemeikšis reguliariai lanko politinių pokalbių lekcijas, teisingai reaguoja. Dalyvauja visuomeninės tvarkos sekcijoje, lanko vakarinę mokyklą. Savo padarytus nusikaltimus smerkia.

Administracija mano, kad savo sąžiningu darbu ir pavyzdingu elgesiu, aktyviu dalyvavimu visuomeninėje veikloje Nemeikšis parodė, kad jis tvirtai stojo į pasitaisymo kelią, todėl pritariame, kad jam būtų sutrumpintas bausmės laikas, vadovaujantis SSSR AT Prezidiumo 1960 m. balandžio 25 d. įsaku. Pasirašo: P/D ŽX 385/11 viršininkas BORONIN. 1963 m. sausio 17 d.

Reabilitavimo pažymėjimas

L. 300–1. 1992 m. vasario 14 d. skirtas Nemeikšienei Janinai, Mykolo, Aizkrauklės r., Zalves vartužė, Latvijoje, kad reabilituojamas Nemeikšis Vilius, Boleslovo, kuri buvo laisvės atėmimo vietose Mordovijos sr., Javas gyvenvietėje nuo 1952 m. gruodžio 13 iki 1956 m. rugsėjo 22 d., paskui tremtyje Komijos sr., Intos gyv. iki 1967 m. spalio 1 d. Reabilitavimo pažymėjimas 1992 m. vasario 14 d.

L. 300–2. **Dilys Antanas, Mataušo**, g. 1918 m., mirties bausmė įvykdyta 1953 m. gegužės 15 d.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. 29776/3
Kuzmos Stasio ir kt. baudž. byla

L. 6. Areštuotojo anketa. Kuzma Stasys, Juozo, g. 1908 m., Marciūniškių k., dirbantis ir gyvenantis savo ūkyje. Išsilavinimas – 3 gimnazijos klasės. Turi 6 ha ariamos žemės, 1 namą, daržinę, tvartą, 1 arklį ir 1 karvę. Motina Kuzmienė Ona, 70 m. amžiaus, gimusi Kalniškių k., Dusetų vlsč. Žmona Kuzmienė Adelė, g. 1912 m. Marciūniškių k., duktė Kuzmaitė Zinaida, g. 1937 m., brolis Kuzma Andrius, g. 1902 m. Kalniškių k.

L. 9 ap. Kuzmos Stasio 1944 12 26 apklausa, Dusetos. Apklausia oper. įgaliotinis FIGURINAS, vertėjas – NOVIKOVAS ANDRONAS.

Klausimas: Ar žinote Kazaną?

Atsakymas: Kazaną Mutką iš Zarasų aš žinau nuo to laiko, kada, einant frontui, vokiečiai visus žmones varė slėptis nuo sprogimų ir šaudymų. Kazanas tada vaikščiojo su vokiška uniforma. Buvo vienas. Paskui Kazaną susitikau spalio mėn. Pakerių kaime, tada buvo šventė su alumi, kai atėjo Kazanas Mutka su mokytoju Petru Gaule iš Rokėnų k. Kazanas su Gaule girtavo kartu pas Černių Joną, Pakerių kaime. Gaulė tada nesislapstė, su Kazanu jie buvo draugai. Be to, aš Kazaną Mutką mačiau prieš šešetą dienų pas mano brolį Kuzmą Antaną Kalniškių k. Kazanas atėjo vienas naktį ir pabuvo apie 4 val., o aš tada buvau pas savo brolį su šeima, nes girdėjau gandus, neva mano šeimą išveš iš Lietuvos.

Klausimas: Kokiai „gaujai“ yra pavaldus Kazanas ir kur slapstosi toji „gauja“?

L. 11. Atsakymas: Kazanas pats yra „gaujos“ vadas ir jam pavaldūs šie „banditai“:

1. Petrauskas Juozas iš Dusetų;
2. Girčys Vilius (?);
3. Girčys Jonas, Marciūniškių k.,
4. Zoluba Jonas, Voversių k.;
5. Gaulė Vincas, Jasų k.;
6. Kavaliauskas Jonas, Vainiūnų k.

Kas daugiau yra būrio nariais aš nežinau, nes Kazanas nieko nekalba, tik iš Girčio Prano iš Marciūniškių k. gyventojų pasakojimo žinau, kad miške susidarė trys pulkai.

Klausimas: Ką jūs girdėjote iš Kazano, kada jis buvo jūsų brolio namuose?

Atsakymas: Kazanas kalbėjo, kad jo būrys priklauso Lietuvos laisvės armijai. Neva tuoj vokiečiai sugrįš, o iki tol turime miškuose kaupti kariuomenę, ginkluotis ir laukti momento.

L. 11 ap. Kazanas atnešdavo dar spausdintų lapelių, kuriuose buvo rašoma, kad vokiečiai jau išvijo anglus ir amerikiečius ir tuoj atsigręšią prieš rusus. Taip pat generolas Vlasovas jau kaupia jėgas ir greit prasidės perversmai Rusijoje.

Nors Kazanas man nieko ir nesakė, tačiau aš jaučiu, kad jo būrys slapstosi Antazavės šile ir Škugų miške. Nuo mano brolio namų iki šilo yra 5 km, aplink jokių didesnių miškų nėra.

L. 12. Mano brolis Antanas su Kazanu yra draugai, vokiečių laikais Antano sūnus Juozas mokėsi gimnazijoje ir gyveno pas Kazanus bute Zarasuose.

Klausimas: Su kuo dar palaiko ryšius Kazanas?

Atsakymas: Pakerių kaime su Černium Petru.

Klausimas: Jūs, būdamas apylinkės tarybos pirmininku, agitavote neiti į kariuomenę?

Atsakymas: Prisipažįstu, jog maždaug prieš 2 mėn., eidamas keliu, sutikau apie 10 partizanų būrį, kurie pradėjo man grasinti, kad nužudys mane, jei dirbsiu sovietų valdžiai. Todėl aš, bijodamas smurto, duodamas „paviestką“ į kariuomenę, sakydavau, kad „aš jums duodu šaukimą, o kaip elgsitės – jūsų pačių reikalas“.

L. 12 ap. Pagal Kazano žodžius, didžiausi partizanų telkiniai, ginklų sandėliai, automašinos su artilerija ir t. t. yra Panevėžio apskr., Žaliojoje girioje, Salako vlsč. ir Degučių vlsč. Gražutės girioje.

L. 21. Charakteristika Kuzmai Stasiui, Juozo, g. 1908 m. Kilęs iš vidutinių valstiečių, vokiečių okupacijos metu buvo baltalietuvių „gaujoje“. Pastaruoju metu iki arešto dirbo (Dusetų) apylinkės pirmininku.

L. 28. Nutartis areštui. **Kairys Jaroslavas**, g. 1914 m. Rokėnų k., buvęs šaulys, vokiečių okupacijos metais buvo baltalietuviu, su ginklu kovojo prieš sovietų valdžią. 1944 08 perėjo į nelegalią padėtį, įstojo į Urbano „gaują“, kurioje buvo iki 1944 12 27. Be to, dar buvo vokiečių žvalgybos agentu slapyvardžiu *Jaras*.

L. 31. Šeimos sudėtis:

Tėvas – Kairys Izidorius, Zigmanto, g. 1880 m., gyv. Vainiūnų k.;

Motina – Veronika Kairienė, Zakaro, g. 1883 m., mirė 1940 m.;

Žmonos, vaikų neturi.

Broliai ir seserys: Kairys Antanas, g. 1907 m. Vainiūnų k;
Kairytė Veronika, g. 1918 m. Rokėnų k.,
Kairytė Stefanija, g. 1928 m. Rokėnų k.

Kairio Jaroslavo 1945 01 12 tardymo protokolas:

L. 34 ap. – **35**. 1941 06 25 įstojau į susikūrusį sukilėlių būrį, kurio tikslas buvo kovoti su sovietų valdžia. 1941 08 saugojau Dusetose sudarytą apie 400 žydų būrį, kuriuos nuvedėm į Juozapavos mišką, kur buvo iš anksto padaryta duobė. Mums davė komandą ir pradėjom šaudyt. Kai sušaudėm sugrįžom į Dusetas. Šituose šaudymuose dalyvavo:

1. Puslys, 37 m. amž, Duburių k;
2. Urbanas Linas, 35 m., Dumblynės k.,
3. Lukošiūnas, 20 m., Dumblynės k.;
4. Mileika Povilas, apie 40 m., Dusetų k.;
5. Matiukas Antanas, apie 40 m., Dikmonių k.,
6. Lingys, 28 m. amž., Bileišių k.

1944 08 aš įstojau į partizanų būrį, kuris bazavosi Antazavės šile ir buvau jame iki 1944 12 27, t. y. būrio sumušimo. Po to išėjau slapstytis į Rokėnų k., kur ir buvau sulaikytas.

Būrio dydžio nežinau, bet būrys turėjo tris bunkerius, kiekvienas bunkeris dalijosi į tris dalis (skyrius), kiekvienoje dalyje gyveno po 20 asm., t. y. iš viso viename bunkeryje – 60 asm. Taigi, aš manau, kad partizanų galėjo būti virš 200. Ginkluotė: sunkieji kulkosvaidžiai – 3, lengvieji – virš 10; šautuvai, automatai ir kt. Štabo viršininkas Afanasas Kazanas, buržuazinės Lietuvos kariuomenės kapitonas, o vadas 55 m. amž. Lietuvos kariuomenės mjr. Urbanas.

L. 36. Klausimas: Kur dėjosi būrys po 27 d. mūšio?

Atsakymas: Po mūšio, užėjus tamsai, mes išėjome iš bunkerių į Salinių mišką. Ten mes visi susirinkome ir būrio vadas Urbanas pasakė, jog mūsų – per daug, kad slapstytųmėmės. Kai kurie išėjo po namus, o daugelis su būrio vadu Urbanu išėjo į Škugų mišką. Aš grįžau į namus ir slapsčiausi vienas.

Klausimas: Ar turite ginklą?

Atsakymas: Turiu vokišką šautuvą su 49 šoviniais ir nupjautavamzdį su 45 šoviniais. Būrio štabo viršininkas Kazanas mums nurodė, kad nekliudyti nieko iš gyventojų ir sovietinių aktyvistų, o kaupti jėgas kovai su bolševizmu.

L. 36 ap. **Klausimas**: Ką žinote iš būrio narių?

Atsakymas:

1. Būrio vadą **Urbaną**;
2. Štabo viršininką **Kazaną Afanasijų**;
3. **Pūslį Antaną**, 25 m. amž., Duburių k.;
4. **Gražį Antaną**, 22 m. amž., Rokėnų k.;
5. **Gražį Joną**, 19 m. amž., Rokėnų k.;
6. **Janušaitį Juozą**, 40 m. amž., Zarasų m.;
7. **Dūdėną**, 50 m. amž., prie vokiečių buvusį Antazavės vlsč. policijos vrš.;
8. **Dūdėną**, vardo nežinau, 22–23 m. amž.;

9. **Kairį Joną**, 19 m. amž., iš Vainiūnų k.;
10. **Zablacką Vilių**, Kirkiliškių k.,
11. **Barzdą Liną**, Vainiūnų k.;
12. **Indrelę Juozą**, 19 m. amž., Pakačinių k.;
13. Aš – **Kairys Jaroslavas**.

L. 37. Mane 1942 05 Dusetų vlsč. policijos vrš. Atmanavičius užverbavo vokiečių policijos informatoriumi slapyvardžiu *Jaras*. Per tą laiką aš tris kartus buvau susitikęs su policija ir per tą laiką išdaviau 2 komjaunimo narius, t. y. Lionginą Gaulę iš Rokėnų k. ir Narbutį Petrą iš Rokėnų k. Dar išdavinėjo Snukiškis Kostas iš Pakerių k., dabar jis slepiasi savo namuose.

L. 39 ap. Kairio Jaroslavo 1945 01 30 tardymo protokolas:

Klausimas: kas šaudė žydus, išvardykite jų pavardes?

Atsakymas:

1. Žukauskas, kuris vadovavo šaudymų būriui, anksčiau gyveno Zarasuose;
2. Lingė Jonas, Dusetų vlsč.,
3. Urbanas Linas, Dumblynės k., šiuo metu slepiasi Šiaulių apskr.;
4. Kesylis Petras, Ilgašilio k., suimtas;
5. Snukiškis Antanas, Pakerių k.;
6. Petrašiūnas Juozas, Voversių k.; šiuo metu partizanų būryje;
7. Leleika Povilas, Pačiaunės vnk.,
8. Idas iš Lukštynių k., Obelių vlsč.;
9. Stankevičius Juozas iš Dusetų, areštuotas;
10. Petrauskas Juozas iš Dusetų, prtz. būryje;
11. Mažiulis Vladas, Žukliškių k., prtz. būryje;
12. Šura Kazys, Kalniškių k., Dusetų vlsč., žuvo Vilniuje 1942 m.;
13. Šura Jonas, Kalniškių k., Dusetų vlsč., su vokiečiais pabėgo;
14. Rasiborskas, Balaišių k., nežinia kur;
15. Macijauskas, nežinia kur;
16. Valačiauskas (?), Dusetų mslt.;
17. Lingė Jonas, Morkūnų k., su vokiečiais pabėgo;
18. Matiukas Antanas, Dikmonių k., prtz. būryje;
19. Kuzma Stasys, Marciūniškių k., suimtas;
20. Puslys Antanas, Antazavės vlsč., prtz. būryje;
21. Paškonis Antanas, Zabičiūnų k.,
22. Suveizda Adolfas, Jasų k., slapstosi Rokiškio apskr.;
23. Lukošiūnas Juozas, Dumblynės k., žuvo 1942 m.,
24. Luka, Ragavos k., Dusetų vlsč., suimtas;
25. Turkevičius Kazys, Malatiškių k., suimtas;
26. Stankevičius Dominykas, Rokėnų k., dabar namuose;
27. Slapšys Antanas, Pazaduojos k., nežinia kur;
28. Kazanavičius Povilas, Malatiškių k., dabar kalėjime,
29. Aš – Kairys Jaroslavas.

Daugiau nežinau, nes buvo daugiau kaip 200 žm.

Į klausimą, kiek aš nušoviau žmonių, tai aš nušoviau daugiau kaip 20 asm., o Turkevičius, manau, kad daugiau, nes jis šaudė nuo 8 val. ryto iki 6 val. vakaro.

R. K. p a s t a b a: šis žydšaudžių sąrašas man asmeniškai kelia šleikštulį. Lygiai taip pat man kelia šleikštulį, kada savo raštuose publikuoju stribų pavardes. Kadangi ir vieni, ir kiti tarnavo okupantams ir vykdė jų įsakymus. Todėl per daug nesistebiu tais, kurie šaudė žydus, kadangi jie tarnavo vokiečių vadovaujamoje policijoje, jie buvo tos organizacijos pareigūnai ir privalėjo vykdyti jų vadovybės įsakymus. Jei būtų nevykdę, būtų buvę pastatyti šalia tų pačių šaudomų žydų prie duobės krašto, nes vokiečiai su tokiais nesiterliojo. Viena tik norėčiau priminti, kad tie jauni kaimo vyrai tada nesuprato, kur kiša savo galveles, manė, kad tarnyba policijoje, kaip ir buvusioje nepriklausomoje Lietuvoje – didelė garbė tarnauti tėvynės sargyboje, o kai uodegas įmerkė, liko jau nebe savo valioje, o taip, kaip okupantas nurodė. Lygiai toks pat buvo ir sovietinių stribų likimas. Karas dar nebuvo pasibaigęs, jaunus vyrus sovietai varė į frontą, o čia tiesiog beveik prie namų buvo sukurti istrebitelių naikintojų būriai, kaip sovietų okupantai aiškino „palaikyti tvarkai“. Kas į tuos būrius atėjo, nereikėjo eiti į frontą ir ten tapti patrankų mėsa. O kai įsisuko šitas pragaro ratas, teko ne tik „banditus“ šaudyti, bet ir savo brolius, tėvus, seseris Sibiran vežti. Čia dar prie sovietų, kas jau labai nebenorėjo, galėjo vėliau išsisukti iš šitos tarnybos, o daugelis, pajutę jiems įduotą ginklą į rankas ir duotą valią, be sąžinės graužaties ėjo per kaimus, vogė, plėšė, terorizavo žmones, šaudė, tik radę tam mažiausią progą ir pateisinimą. Todėl aš ir nematau didelio skirtumo tarp žydšaudžių ir stribų: ir vieni, ir kiti tarnavo okupantams atėjūnams. Nepagalvojo broliukai, kad okupantas – ne amžinas: jis atėjo ir išeis, o jums, jūsų vaikams ir vaikaičiams teks ir toliau gyventi šalia savo tautos žmonių ir, nemanau, kad šiandien laisvoje Lietuvoje kas nors iš anų žydšaudžių ar stribų palikuonių didžiuojasi ir geru žodžiu prisimena žmogžudžius, nekaltų žmonių kankintojus – savo **senelius** ar **prosenelius**.

Kairio Jaroslavo 1945 01 31 apklausos protokolas:

L. 44. Klausimas: Pasakykite kaip vyko žydų šaudymas?

Atsakymas: Degučių miške žydai – seniai, moterys, vaikai buvo sustatomi partijomis prie iškastų duobių, o mes maždaug iš 40–45 m šaudėme iš automatų. Turkevičius stovėjo prie manęs ir šaudė, o Stankevičius ir Slapšys buvo toliau nuo mūsų.

L. 45. 1944 m. aš įstojau į Kazano partizanų būrį, iš Turkevičiaus gavau šautuvą, 1944 12 27 mūsų būrys buvo išblaškytas. Mūsų būryje buvo 150 partizanų, vadovavo majoras Urbanas, pavaduotojais buvo Streikus Antanas ir Kazanas Afanasijus. Be to, dar buvo grupių vadai. Vienai grupei buvo skirtas vienas bunkeris ir dar vienas buvo skirtas štabui. Mūsų grupės vadu buvo Bislys iš Obelių valsč., o pavaduotoju buvo Gražys Antanas.

L. 58. Apklausiamas 1944 12 29 Aidukaitis Jonas, Jono, g. 1894 m. Šiauliuose, gyvenantis Marimonte, Antazavės vlsč. Šeima – iš 6 asmenų: žmona Ona, 49 m., sūnūs Vladas, Andrejus (?) ir duktė Irena. Prie malūno priskirta 13 ha žemės, 3 karvės, 3 avys, 4 didelės kiaulės, 10 paršelių.

Dar dirba pagalbininkais malūne Pužaitė Marytė, 35 m. amž., kilusi iš Ivoniškių k., jos brolis sėdi kalėjime, o dar vienas kažkur slapstosi. Kita darbininkė – Šakalytė Adelė (?), 16 m. amž., iš Bradesių k., kurios visi trys broliai slapstosi, bet ar jie prtz. būryje, nežinau. Be to, dar yra darbininkas Kišūnas Adolfas iš Volungių k.

Klausimas: Nuo jūsų malūno per 200 m slėpėsi „gauja“, argi to nepastebėjote? Ką jūs žinote iš „banditų“?

L. 58 ap. Atsakymas: Aš „banditų“ nemačiau ir nemačiau „gaujos“ stovyklos. Bet žinau tik tiek, kad slapstosi: 1. Šakalys Jonas iš Bradesių k.; 2. Broliai Šakaliai Juozas ir Jonas, abu iš Bradesių k. Daugiau tokių nežinau.

L. 59. Apklausiamas 1945 01 03 Aidukaitis Jonas, Jono, g. 1894 m.

Klausimas: Sakykite tiesą, ar pas jus ateidavo „banditai"?

Atsakymas: Taip, dabar sakysiu tiesą. Aš turėjau ryšį su „banditais" ir jie pas mane ateidavo į malūną. 1944 m. gruodžio pirmoje pusėje, apie 20.00 val. pas mane atėjo trise: Kurpis ir du nepažįstami, kurie paėmė medžiagos ir išėjo.

L. 60. Antrą kartą pas mane atėjo 6 „banditai", iš kurių pažįstami: Kurpis, Špūras Jaroslavas iš Antazavės, Urbanas Marcelis iš Salinių k. Atėjo maždaug 12–22 d., paėmė duonos kepalą ir išėjo.

Klausimas: Kiek buvo bunkerių?

Atsakymas: Trys bunkeriai.

Klausimas: Ar žinote „banditą" Streikų Antaną?

Atsakymas: Gerai žinau. Paskutinį kartą mačiau jį 1944 12 15, kada jis atėjo pas mane manufaktūros, apsirengęs buržuazinės Lietuvos uniforma su vyr. puskarininkio žvaigždelėmis.

Iš „gaujos" narių man žinomi: Streikus Antanas, Kurpis (vardo nežinau), Urbanas iš Salinių k., Špūras Jaroslavas iš Antazavės.

Apklausiamas 1945 01 05 Aidukaitis Jonas, Jono, g. 1894 m.

L. 62. Iš būrio narių man žinomi:

1. **Bražys Balys**, Bradesių k.;
2. **Bražys Stasys**, Bradesių k.;
3. **Urbanas Marcelis**, Salinių k.,
4. **Stankevičius Juozas**, Bielūnų k.,
5. **Mikėnas** (?) vardo nežinau, iš Bradesių k.,
6. **Šakalys Jonas**, Bradesių k.,
7. **Šakalys Juozas**, Bradesių k.,
8. **Paurys Juozas**, Butiškių k.,
9. **Zablackas Vilius**, Pliesiškių k.;
10. **Pužas**, kurio sesuo Marytė dirba pas mane malūne. Daugiau „banditų" aš nežinau. Po 1944 12 27 mūšio šile „banditai" pas mane nesilankė, tik Pužaitės Marytės brolis pasakojo, kad jie persikraustė į Kūdrų mišką.

L. 65. Apklausiamas 1945 01 30 Aidukaitis Jonas, Jono, g. 1894 m.

Klausimas: Kokius „banditus" matėte bunkeryje?

Atsakymas:

1. **Šakalį Joną**, **Igno**, Bradesių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
2. **Šakalį Juozą**, **Igno** (brolį), Bradesių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
3. **Bražį Adolfą, Vinco**, Bradesių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
4. **Bražį Balį, Vinco**, Bradesių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
5. **Bražį Stasį, Vinco**, Bradesių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
6. **Urbaną**, vadinamą ***Marcaliu***, iš Salinių k., kuris šiuo metu yra prtz. būryje;
7. **Streikus Antanas**, vadinamas ***Tamošiuku***, dabar – prtz. būrio vadas;
8. **Kurpis,** buvęs policininkas, dabar – prtz. būrio narys;
9. **Špūras Jaroslavas**, Antazavės k.

L. 155. Vaitonio Petro, Kazio, g. 1901 m. Šlyninkos k., Antazavės vlsč. , gyvenančio Salinių k., apklausa. Antazavė 1945 01 18. Apklausia NKGB ltn. STUPIN.

Žmona Vaitonienė Karolina, g. 1908 m., sūnūs: Jonas (12 m.), Vytautas (10 m.), duktė Alma (4 m.).

L. 156. Nuo 1941–1943 m. dirbo Antazavės pieninėje. Vokiečių okupacijos metais dirbo vokiečių policijoje, neva jį 1941 07 pasikvietė vokiečių policijos vrš. Kesylis Antanas, kuris užverbavo Vaitonį kaip vokiečių agentą *Beržas*. Priiminėjo policijos vrš. Dūdėnas. Dar vokiečiams talkininkavo:

Andriūnas Juozas, Bakučių k., 38 m. amž., paskutinį kartą mačiau 1944 12 25;

Dainys Juozas, 35 m. amž., Ivoniškių k. gyventojas, paskutinį kartą mačiau 1944 12;

Varna Juozas, 32 m. amž., Bugų k., nežinau kur jis dabar;

Dieninis Bronius, 28 m. amž., Dervinių k.;

Paurys Juozas, Butiškių k., dirbo Antazavės valsč. sekretoriumi;

Streikus Antanas ir jo sūnus, dabar su savo tėvu yra prtz. būryje;

Talačka Dionizas, 32 m. amž., iš Paliesiaus k., dabar yra Raudonojoje armijoje;

Puslys Juozas, 36 metų, iš Duburių k., dabar nežinia kur.

L. 249. Apklausa Matiuko Vinco, Vinco, g. 1927 m. Dikmonių k. Apklausia Zarasų NKGB sk. Valst. saugumo j. ltn. TRUCHAČIOVAS. 1945 01 06. Vertėjas – PIOTRAS KOLESNIKOVAS.

Vinco Matiuko visą šeimą sudaro: motina Ona 64 m., brolis Vladas, g. 1910 m., kuris slapstosi, brolienė Valia, 24 m. amž., jų vaikas Petras, 1,5 m. amž.

Klausimas: Prisipažinkite, ar buvote „gaujos“ nariu?

Atsakymas: Taip, aš buvau Antazavės „gaujos“ nariu ir mūsų stovykla buvo miške netoli Pakačinės k. ir Marimanto vandens malūno.

Klausimas: Kas buvo jūsų „gaujos“ vadas?

Atsakymas: „Gaujos“ vadu buvo Kazanas Mykolas-*Mutka*, apie 25 m. amž., buv. Plechavičiaus armijos karininkas, kilęs iš Zarasų. Dėvėjo vokišką leitenanto uniformą ir kepurę su vokišku ereliu. Jo pavaduotoju buvo Velikuškių k. gyventojas Girčys, apie 53 m. amž., kuris apie 20 m. tarnavo policijoje.

L. 250. Štabą sudarė: Kazanas-*Mutka* – „gaujos“ vadas, Girčys – pavaduotojas, Puslys, kuris iki rusams ateinant dirbo Antazavės valsčiuje, Špūras Jaroslavas, Galvonas Bronius, kuris vokiečių laikais buvo baltalietuviu, Bislys (nuo Kriaunų), kuris vokiečių laikais dirbo policininku ir vaikšto su policininko uniforma. Štabas buvo atskirame bunkeryje, ten buvo radijas, rašomoji mašinėlė, daug knygų ir amunicijos atsargų.

Klausimas: Kokio dydžio buvo „gauja“? Išvardykite „gaujos“ narius.

Atsakymas: Buvo apie 80 žmonių, kuriuos išvardysiu:

1. **Liesys Vytautas, Justino**, Dikmonių k.;
2. **Liesys Juozas, Juozo** iš Dikmonių k., buvęs baltalietuvis;
3. **Kazakevičius Petras** iš Dikmonių k., buvęs baltalietuvis;
4. **Matiukas Vladas, Vinco**, mano brolis iš Dikmonių k., buvęs baltalietuvis;
5. **Lašas Jonas** iš Padustėlio k., buvęs baltalietuvis;
6. **Šeikus Vilius** iš Gasių k., buvęs baltalietuvis;
7. **Mažiulis** (**Matulis**?) **Vladas** iš Žukliškių k., buvęs baltalietuvis;

8. **Barzda Linas** iš Vainiūnų k.;
9. **Makarskas Valentinas** iš Bumblių k., buvęs policininkas;
10. **Zarakauskas Jonas**, Antazavės vlsč. gyventojas;
11. **Juozėnas Albertas**, Lungelių k., buvęs baltalietuvis;
12. **Atkočiūnas Izidorius, Antano,** iš Lungelių k.;
13. **Pranskūnas Kazys** iš Lungelių k.;
14. **Kairys Jonas** iš Vainiūnų k.;
15. **Dubinskas Leonas** iš Gipėnų k., baltalietuvis;
16. **Girčys Jonas** iš Marciūniškių k., Dusetų vlsč.;
17. **Girčys Balys**, Marciūniškių k., Jono brolis, tarnavo vokiečių kariuomenėje;
18. **Girčys Vytautas** iš Velikuškių k., jis yra vado pavaduotojo sūnus;
19. **Gražys Antanas** iš Rokėnų k.;
20. **Gražys Jonas** (vardas netikslus), Rokėnų k.;
21. **Bislys Jonas** iš Kriaunų vlsč.;
22. **Puslys**, štabo nario brolis;
23. **Kuzma Romualdas** iš Pakačinės k.;
24. **Kuzma**, Romualdo brolis, Pakačinės k.;
25. **Indrelė** iš Pakačinės k.;
26. **Bražys Adolfas** iš Bradesių k.;
27. **Bražys**, Adolfo brolis, iš Bradesių k.;
28. **Bražys**, Adolfo brolis, iš Bradesių k.;
29. **Šakalys**, vardo nežinau, iš Bradesių k.;
30. **Gaidys** iš Salų k., Antazavės vlsč.;
31. **Lukošiūnas** iš Salų k., Antazavės vlsč.;
32. **Janaudis** iš Degučių vlsč.
33. aš – **Matiukas Vincas, Vinco**;
34. **Henrikas** – vokietis, kurį kriauniečiai atsivedė su savimi gruodžio viduryje – Balys Bislys;
35. **Tomas** – kriaunietis, pavardės nežinau.

L. 252. Maždaug gruodžio 19–20 d. į mūsų būrį įstojo grupė (22 asm.) Aleksandrovėlės bei Obelių valsč. gyventojų, kurių pavardžių nežinau. Spalio pabaigoje ar lapkričio pradžioje įstojo du RKKA dezertyrai, vienas iš Biržų apskr., o kitas iš Zarasų apskr., Imbrado vlsč. (jo vardas Bronius). Dar buvo prie štabo toks Kuzma iš Daugailių vlsč., jis mokėjo kelias kalbas: vokiečių, rusų, anglų.

Be to, dar mūsų būriui priklausė Galvonas, kurio vardo nežinau, bet jis yra Broniaus brolis, taip pat Zablackas iš Vainiūnų k., Stankevičius Petras iš Vainiūnų k., du broliai Vainauskai iš Obelių vlsč., vyresnysis tarnavęs vokiečių kariuomenėje. Tokia buvo būrio sudėtis iki mano pasitraukimo iš jo 1944 m. gruodžio pabaigoje.

Klausimas: Kokia buvo būrio ginkluotė?

Atsakymas: Turėjom 3 rankinius kulkosvaidžius, 10 automatų, tris pusautomačius, kiti buvo ginkluoti rusiškais ir vokiškais šautuvais. Beveik visi turėjo granatų.

Klausimas: Kur gavote ginklų?

Atsakymas: Kiekvienas, stodamas į prtz. būrį, atsinešdavo sau ginklą ir šovinių. Vieną kulkosvaidį atsinešė Pranskūnas Kazys iš Lungelių k., kitą – Šaikus Vilius iš Gasių k., trečią atsinešė sovietinės kariuomenės dezertyras, kurio nepažįstu. Man šautuvą davė brolis Vladas Matiukas.

Man ateinant į būrį 1944 11 08, buvome: Vladas ir Vincas Matiukai, Juozas ir Vytautas Liesiai, Petras Kazakevičius, Albinas Juozėnas, Kazys Pranskūnas, Izidorius Atkočiūnas. Užėjome į Pakerių k. pas Matiuką Izidorių, iš kurio mano brolis Vladas paėmė šautuvą.

Mano brolis, Liesys Vytautas, Justino, Liesys Juozas, Juozo, Kazakevičius Petras įstojo į būrį dar 1944 m. rugsėjo pabaigoje ar spalio pradžioje, gal po savaitės pas juos nuėjo Pranskūnas, Juozėnas, Atkočiūnas.

Klausimas: Kokius nuostolius gauja patyrė per 1944 12 27 mūšį?

Atsakymas: Buvo nušautas partizanas Kairys Jonas iš Vainiūnų k., o sužeisti 6 partizanai:

1. Būrio vadas *Mutka* – į dešinę mentę;
2. Vokietis – į dešinę koją, greta dubens, be kaulo pažeidimo;
3. Bislys Balys – į skruostą;
4. Puslys – sunkiai sužeistas į pilvo plotą;
5. Kuzma iš Pakačinės k. – nesunkiai;
6. Stankevičius Petras iš Vainiūnų k. – į dešinę koją žemiau kelio.

Dengiami tamsos, nutraukėme šaudymą su kareiviais ir paėmėme sužeistuosius, išskyrus Puslį, kurį nešėme, kiti galėjo eiti.

L. 254. Iš miško išėjome nedidelėmis grupėmis, susirinkome prie Salinio ežero, netoli Salinių k. visus sužeistuosius nuvedėme pas to kaimo gyventoją Gaidį, pavardės nežinau, bet tai mūsų būrio narys, kur juos perrišo vokietis medikas. Visas būrys pasidalijo į tris grupes ir išėjo stovyklauti į namus: viena grupė liko Gaidžio namuose su sužeistais, kita apsistojo pas Lukošiūną (būrio narys), o trečia grupė – Gaidžio pusseserės namuose, netoli Gaidžių namų.

Tą naktį Lukošiūno namuose įvyko susirinkimas, kuriame buvo kalbama apie būrio likimą. Kazanas, kuris kartu su vokiečiu atėjo iš Gaidžių namų, siūlė eiti į Minčios mišką, Salako vlsč., susijungti su jo tėvo Lietuvos kariuomenės majoro Afanasijaus Kazano vadovaujamu būriu. Minčios miškas neva prasideda 4 km nuo Degučių ir tęsiasi Salako pusėn. Sužeistieji, Kazanas pasakė, kad gali eiti visi, išskyrus sužeistą Pūslį. Dėl jo susitarė su Lukošiūnu, kad prižiūrėtų sužeistąjį savaitėlę.

Kai kurie partizanai pradėjo maištauti, sakydami, kad toli nuo namų niekur neis. Dusetų partizanai nutarė eiti apsižvalgyti namų pusėn, pasiimti produktų. Jei namuose bus tylu ir nėra persekiojimų, tuomet pasilikti namuose ir slapstytis. Tą naktį mano brolis Matiukas Vladas; Juozas ir Vytautas Liesiai; Kazakevičius Petras; Vilius Šaikus; Jonas Lašas; Kazys Pranskūnas; Izidorius Atkočiūnas; Juozėnas Albertas; Linas Barzda ir Janaudis išėjo iš Salinių k., o kiti liko Saliniuose.

Dusetiškiai išsivaikščiojo po namus, prieš tai dar užėjo į Dikmonis pas Vytautą Liesį. Jo žmona Bronė pasakė, jog važiavo pas savo brolį į Vajasiškį ir susitarė, kad priims gyventi. Kitą dieną, kaip sutarta, Liesys Vytautas išėjo gyventi pas svainį.

Lungelių k. vyrai – Atkočiūnas, Pranskūnas ir Juozėnas pasakė, jog niekur daugiau

neis ir gyvens aplink savo namus. Kalbėjo, kad po šienu pas Atkočiūną ar Pranskūną turi slėptuvę, kur jie ramiai sau tupėjo ligi išeinant į būrį.

Šaikus ir Lašas Jonas pasakė, jog į namus neis, nes gali ten būti pasala, todėl nuėjo jie pas Petrą Vadišių į Navikų k., su kuriuo Lašas draugavo.

Gruodžio 28 d., ketvirtadienio naktį, Šaikus ir Lašas, grįžę iš P. Vadišiaus, užėjo į V. Liesio namus, kur mes buvome sustoję, sakė, jog nerado Vadišiaus namuose. Jo sesuo Elena pasakė ateiti kitą dieną, kada brolis Petras ateis. Ir tikrai kitą dieną atėjęs P. Vadišius papasakojo, jog slapstosi pas savo dėdę kažkur palei Minčią, netoli Salako ir pasiūlė J. Lašui ir V. Šeikui eiti kartu su juo.

Lašas Jonas su Viliumi Šeikum susitarė su P. Vadišium, kad kartu gyventi pasiims Vladą Matiuką (mano brolį), Kazakevičių Petrą ir Juozą Liesį. Sekmadienį, gruodžio 31 d., mano brolis Vladas Matiukas, Petras Kazakevičius, Juozas Liesys išėjo pas Petrą Vadišių, kur jų jau laukė Šeikus Vilius ir Lašas Jonas. Mane brolis taip pat kvietė eiti kartu, bet atsisakiau.

L. 256. Aš iki mano arešto dienos slapsčiausi Butkelių k. pas Igną Kuzmą, kur ir buvau sulaikytas 1945 01 06. Gyvenau aš pas jį tik dvi dienas, dar ketinau slapstytis pas Matiuką Dominyką Matiukų k., bet šeimininko neradau namuose. Ar Salinių kaime pasilikęs būrys perėjo į Minčios mišką, aš nežinau.

Klausimas: Su kokiais būriais palaikėte ryšį?

Atsakymas: Špūras Jaroslavas ir Girčys kalbėjosi, jog Šilelio miške yra Streikaus būrys, kuriame yra 2–3 vado sūnūs. Dubinskas Leonas ir Velikuškių k. Girčys kalbėjo, jog Dusetų girioje yra būrys, į kurį įeina: Idas Petras, Braukyla Jonas, Ubeika iš Padustėlio k., Nakutis ir kt.

1944 12 27, išeinant mums iš miško, pasitarimo metu Lukošiūnas iš Salinių k. kalbėjo apie kažkokį būrį Aleksandravėlės apylinkėse. Kalbėjo, jog eis gyventi pas kažkokią moterį, kur leido laiką iki ateinant į mūsų būrį. Neva to būrio vadu yra Vainauskas, kurio brolis buvo mūsų būryje.

Klausimas: Išvardykite „gaujos“ rėmėjus?

Atsakymas: Žinau, jog partizanus remia daugelis jų artimųjų, kurie gyvena Dusetų ir Antazavės vlsč. Štai partizanų Gražių tėvas, kuris atnešdavo maistą savo sūnums, jis atvežė mums miškan maišus bulvių, o aš su keliais partizanais nešėme tuos maišus į bunkerius. Ir pas Gražius kitų partizanų artimieji nešdavo ir palikdavo maistą. Broliai Gražiai nešdavo tėvui akumuliatorius radijui, o tėvas nešdavo juos įkrauti pas Andriūną Rokėnuose.

Prieš Kalėdas neliko duonos, tada Gražys Antanas nuėjo į namus ir atnešė didelius 6 kepalus duonos. Gražys Antanas kalbėjo, jog jo tėvas per Kalėdas surinko partizanams daug maisto, bet nespėjo perduoti, nes mes buvome išmušti iš bunkerių.

Būrio vado pavaduotojo giminaitė Girčytė Adelė, gyv. netoli Marimanto malūno, perduodavo produktus Girčiui, kuris pasiimdavo iš jos namų. Vado pavaduotojo sūnus Vytautas Girčys atveždavo į Marimanto malūną grūdų, iš kur jau paimdavo miltų būriui aprūpinti. V. Girčys taip pat rinko žvalgybinius duomenis, kuriuos surinkdavo malūne.

Taip pat partizanams duomenis teikė Kuzma Stasys iš Kalniškių k., kuris dirba apylinkės pirmininku. Pas jį partizanų artimieji palikdavo maistą, o jis perduodavo tiesiogiai

jau partizanams. Perduodavo maistą: man ir broliui (Matiukams), Juozui ir Vytautui Liesiams, Petrui Kazakevičiui. Lašo Jono žmona Anelė Lašienė atnešdavo maistą savo vyrui į mūsų namus Dikmonyse.

L. 260. Matiuko Vinco, Vinco, tardymo protokolas. Dusetos 1945 01 08.

Klausimas: Kas jus verbavo „gaujos" nariu?

Atsakymas: Mane į prtz. būrį užverbavo brolis Vladas Matiukas, Juozas ir Vytautas Liesiai ir Kazakevičius. Mano brolis kalbėjo man, jog mūsų šeimą persekios, kad jis dalyvavo baltalietuvių būryje. Brolio žmona Valia Matiukienė, kaip ir kitų partizanų žmonos, namuose jau negyveno ir slapstėsi.

L. 260 ap. Nuėjus į būrį, brolis mane nuvedė į štabą, kur mane pristatė Kazanui. Jis užrašė mano asmens duomenis ir pasakė, jog aš vadinsiuosi Nr. 35, aš turėjau pamiršti savo pavardę ir atsiliepti šaukiamas tik numeriu. Po šio Kazanas mane paskyrė į mano brolio Matiuko Vlado vadovaujamą skyrių. Vėliau sužinojau, jog reikia duoti priesaiką, bet aš jos nedaviau. Mačiau kaip buvo priimami į būrį Pakačinės k. gyventojai broliai Kuzmai (vienas Romualdas, o kito vardo nežinau) ir Indrelė. Visas būrys buvo išrikiuotas miško laukymėje. Priimantysis priesaiką stovėjo prieš rikiuotę, būrio vadas Kazanas skaitė priesaikos tekstą, o stojantysis kartojo. Po priesaikos naujokas turėjo persižegnoti. Priesaikos teksto neprisimenu, tačiau jos esmė buvo maždaug tokia: „...Stodamas į Lietuvos laisvės armiją, prisiekiu Dievui sąžiningai ir drąsiai kovoti dėl Lietuvos išlaisvinimo, saugoti paslaptį, jokiomis sąlygomis neišduoti savo kovos draugų ir nieko nepasakoti apie mūsų būrio veiklą."

Klausimas: Papasakokite apie jūsų „gaujos" struktūrą?

Atsakymas: Mūsų būrys buvo padalytas į 8 skyrius po 10 kovotojų kiekviename. Kiekvienam vadovavo skyrininkas, kuris anksčiau tarnavo Lietuvos ar vokiečių kariuomenėje ir turėjo puskarininkio laipsnį.

Pirmojo skyriaus vadu buvo Girčys iš Velikuškių k.;
Antrojo skyriaus – Kuzma iš Daugailių vlsč.;
Trečiojo skyriaus – Galvonas (Antazavės vlsč.);
Ketvirtojo skyriaus – nežinau;
Penktojo skyriaus – Bislys Balys iš Kriaunų mstl.;
Penktojo skyriaus – Špūras Jaroslavas;
Šeštojo skyriaus – Pūslys;
Septintojo skyriaus – Vladas Matiukas;
Aštuntojo skyriaus – Atkočiūnas Izidorius, Antano.

7-ojo skyriaus sudėtis:
1. Matiukas Vladas, Vinco;
2. Aš – Matiukas Vincas, Vinco;
3. Liesys Vytautas, Justino;
4. Liesys Juozas, Juozo;
5. Kazakevičius Petras;
6. Lašas Jonas;
7. Girčys Balys;

8. Girčys Jonas, Balio brolis;
9. Mažiulis Vladas, Žukliškių k.;
10. Kairys Jonas iš Vainiūnų k.

8-ojo skyriaus sudėtis:

1. Atkočiūnas Izidorius, Antano, skyrininkas;
2. Juozėnas Albertas, Juozo, Lungelių k.;
3. Pranskūnas Kazys;
4. Šeikus Vilius iš Gasių k.;
5. Gražys Jonas iš Rokėnų k.;
6. Petras Stankevičius iš Vainiūnų k.;
7. Barzda Linas iš Vainiūnų k.;
8. Janaudis iš Degučių vlsč.;
9. Zablackas iš Vainiūnų k.;
10. Kuzma Jeronimas iš Vainiūnų k.

Skyrininkais buvo paskirti tie, kurie tarnavo Lietuvos kariuomenėje, jie naujokus mokė naudotis ginklu, rikiuotės, „vaikė naujokus po pelkę". Paprastai stovykloje budėdavo visu skyriumi. 1944 12 23 mūsų būrio nariai: Janaudis, Stankevičius Petras, Barzda Linas, Kuzma (daugailietis), Jaroslavas Špūras, Zarakauskas Jonas, Makarskas Valentinas, Bislys (obelietis) ir du RKKA dezertyrai, paėmę kulkosvaidį, išėjo į Degučių valsč. atimti iš aktyvistų ginklų. Vedė Janaudis, nes ten jo kraštas. Bet mūsų partizanai pakliuvo į susišaudymą su milicija (stribais), vienas partizanas (RKKA dezertyras iš Biržų apskr.) buvo nušautas. Partizanai įėjo į namą, iš kurio šaudėsi, ten rado nušautą vieną milicininką (stribą), o sužeistasis pabėgo. Taip pat tame name rado nušautą moterį. Tada partizanai, išeidami iš namų, juos padegė ir pasitraukė. Grįždami iš Degučių vlsč., partizanai susišaudė su milicija Vainiūnų k., sudegino vieno žmogaus daržinę.

Apie lapkričio vidurį prtz. būrio nariai: Kazanas, Jaroslavas Špūras, Zarakauskas Jonas, Dubinskas Leonas, Šeikus Vilius, Gražys Antanas sustabdė pastotę, kuria vežė sviestą į Obelius.

L. 263. Žinau, jog apie sviestą partizanai sužinojo iš Gražių tėvo, kuris pasakė jiems. Daugiau apie partizanų išpuolius man nežinoma, jie kartais išeidavo naktimis vykdyti kažkokių užduočių, tačiau kiti partizanai apie tai nebuvo informuojami kur eina, ko eina ir kokiam laikui.

Girčio Jono, Prano, g. 1926 m. Marciūniškių k., Dusetų vlsč., 1945 03 05 tardymo protokolas

Mūsų štabo sudėtis:

1. **Kazanas Mykolas-*Mutka*** – būrio vadas;
2. **Girčys** – būrio vado pavaduotojas;
3. **Galvonas Bronius** iš Janeikiškių k.
4. **Galvonas Petras** – Broniaus brolis.

L. 287. Būrį iš viso sudarė 70–80 partizanų kovotojų:

1. **Matiukas Vladas** iš Dikmonių k.;
2. **Matiukas Vincas** iš Dikmonių k.;

3. **Kazakevičius Petras** iš Dikmonių k.,
4. **Juozėnas Albertas** iš Dikmonių k.;
5. **Liesys Vytautas** iš Dikmonių k.;
6. **Liesys Juozas** iš Dikmonių k.;
7. **Petras Atkočiūnas** iš Lungelių k.;
8. **Pranskūnas Kazys** iš Lungelių k.;
9. **Barzda Linas** iš Vainiūnų k.;
10. **Kairys Jonas** iš Vainiūnų k.;
11. **Čiegis Antanas** iš Vainiūnų k.;
12. **Kuzma Povilas** iš Pabalnės k.;
13. **Kuzma Viktoras** – Povilo brolis;
14. **Kuzma Adolfas** iš Vainiūnų k.;
15. **Gražys Antanas** iš Rokėnų k.;
16. **Gražys Jonas** (netiksliai) iš Rokėnų k.;
17. **Stankevičius Petras** iš Belūnų k.;
18. **Dubinskas Leonas** iš Gipėnų k.;
20. **Girčys Vincas** (**Vilius?**), **Prano,** iš Marciūniškio k.;
21. **Mažiulis Vladas** iš Žukliškių k.;
22. **Kavoliukas Jonas** iš Žukliškių k.;
23. **Pūslys Povilas** iš Kriovelio k.;
24. **Pūslys** – Povilo brolis;
25. **Špūras Jonas** iš Pakerių k.;
26. **Zakarauskas Jonas** iš Pakerių k.;
27. **Bislys** (vardo nežinau) iš Aleksandrovkos k. ;
28. **Lašas Jonas** iš Padustėlio k.;
29. **Šeikus Vilius** iš Gasių k.;
30. **Makarskas Valentinas** iš Bumblių k.;
31. **Girčys Vytautas** iš Velikuškių k.;
32. **Girčys** (vardo nežinau) iš Velikuškių k.;
33. **Bražys Adolfas** iš Bradesių k.;
34. **Bražio Adolfo** brolis (vardo nežinau);
35. **Bražio Adolfo** brolis (vardo nežinau);
36. **Šakalys** (vardo nežinau) iš Bradesių k.;
37. **Gaidys** (vardo nežinau) iš Salų k.;
38. **Janaudis Jonas** iš Degučių vlsč.;
39. **Vaikutis Petras**, Imbrado vlsč., buvęs RKKA dezertyras;
40. Nepažįstamas man RKKA dezertyras, atbėgęs su Vaikučiu;
41. Nepažįstamas man vokietis;
42. **Kuzma** (vardo nežinau) iš Daugailių vlsč., mokėjęs kelias užsienio kalbas;
43. **Zablackas Vytautas** iš Kirkiliškių k.;
44. **Zablackas Vilius** iš Kirkiliškių k.;
45. **Kokinas Jonas** iš Duburių k.

Dar apie 20 partizanų gruodžio viduryje atėjo pas mus iš Aleksandravėlės vlsč.

Klausimas: Kur išėjo jūsų „gauja“ po 1944 12 27 mūšio?

Atsakymas: Mažomis grupelėmis pasitraukė iš miško link Salinio ežero, nuėjo ir apsistojo Salinių kaime. Iš mūsų būrio buvo nukautas Kairys Jonas ir sužeista keletas partizanų, tarp kurių ir būrio vadas Kazanas. Mūšio lauke ginklų nepalikome, kas liko, tai tik rašomoji mašinėlė ir radijo imtuvas.

Klausimas: Kur jūsų būrys pasitraukė iš Salinių k.?

Atsakymas: Kalbėjo, kad pereis į Girią, bet aš nežinau, nes aš su broliu Viliumi Girčiu, su Mažiuliu Vladu (Žukliškių k.), Kuzma Povilu ir Kuzma Viktoru (iš Pabalnės k.) išėjome ir slapstėmės namuose. Mes į gaują ateidavome su savo ginklais, turėjome keletą automatų ir tik tris kulkosvaidžius. Vieną iš jų atsinešė RKKA dezertyras, antrąjį atnešė Janaudis Jonas,

L. 177–10. Pažymėjimas 1991 01 07. Pažymima, kad Stankevičius Dominykas, Tomo, gyv. Rokėnų k., buvo neteisėtai represuotas ir Karagandos sr. Dolinskojės gyvenvietėje nuo 1945 02 06 iki 1951 04 24. Mirė 1951 04 24.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. 31122/3
Blažytės Bronės baudžiamoji byla

Blažytė Bronė, Vinco, g. 1924 m. Mineiškiemio k., nuo 1945 m. gegužės mėn. – be nuolatinės gyvenamosios vietos. Siuvėja, tėvas gyvena Mineiškiemio k., motina mirusi, broliai: Blažys Antanas, 9 m., Algirdas, 15 m.; sesuo Ona, 13 m., sesuo Danutė, 6 m.

L. 11–12. **Apklausa: sulaikytojo Urbonavičiaus Juliaus, Julio**, g. 1928 m. Pažemio k., Saldutiškio vlsč., 1945 m. liepos 6 d.

<...> Buvau organizacijos „Geležinis vilkas“ narys, į organizaciją mane įtraukė Švilpa Vytautas, g. 1928 m. Labeikių k., Leliūnų vlsč. (Švilpa Vytautas, Juozo, suimtas 1945 10 11 – Švilpos Prano-*Barzdylos* brolis). Jis man apie tai papasakojo 1945 m. sausio mėn., tačiau po ilgokų svarstymų, kada jis man pasakė, kas priklauso organizacijai, įstojau gegužės mėnesį. Dabar jis išvažiavęs į Vilnių, gyvena su organizacijos nariu Kibicku Jonu, g. 1925 m., Laisvės alėjoje Nr. 24.

Birželio mėnesį aš sužinojau, jog „Geležinio vilko“ štabas yra miške prie Ginučių k., ten jie turi radijo stotį, per kurią palaikė ryšius su Vokietija, o dabar – su Anglija ir Švedija.

Apie štabą man pasakojo Blažytė Bronė. Štabui vadovauja Švilpa Pranas-*Barzdyla* iš Leliūnų vlsč., štabo diversinės grupės vadas yra *Paberžis*-Grigonis Adolfas – parašiutininkas, *Dobilas*-Kimštas Jonas yra *Paberžio* pavaduotoju. Gimžauskas Vladas, Vlado-*Šiekšta*, *Klajūnas*, 26 m. amž., dirba štabe, ateina į namus pas motiną Mineiškiemyje.

L. 13–14. Kliukas Jeronimas, Jono (g. 1921 m., b. 42995/3), apie 25 m. amž., Mineiškiemio k., vokiečių laikais buvo partizanų būryje, bet nuo jų pabėgo ir dabar veikia štabe. Blažytė Bronė išaiškina ketinančius stoti į būrį asmenis, platina antisovietinę literatūrą. Kuzelis Kazys, 40 m. amž., iš Šiškinių k., buvęs apylinkės pirmininkas, karo laike įstojo į Plechavičiaus kariuomenę. Iš viso štabą sudaro apie 40 asm., turi rusiškų ir vokiškų kulkosvaidžių, 1945 m. gyveno žeminėse Paluknio k., o paskui persikėlė link Ginučių, kur yra ir dabar.

Pirmos mano užduotys buvo gautos iš Švilpos Vytauto, Juozo, (b. 44095/3), kuris atnešė 4 egz. laikraščio „Laisvės keliais“, kad perduočiau Pažemio k. žmonėms.

1945 m. gegužės 27 d. pas mane į namus atėjusi Blažytė Bronė pasakė, kad vykdau užduotis kaip organizacijos narys ir palaikau ryšį su ja.

Tam laikui žinojau, jog prie Ilgio ež. gyvena Pašiekščio k. gyventojai – Meidus Jonas, Vinco-*Liepa*, g. 1913 m., (b. 37280), Meidus Balys, Meidus Vincas, Meidus Petras, Meidus Leonas ir Juodapurvio k. gyventojai: Jusys Vincas, Jusys Julius, Jusys Cipras; Terpežio k., Kaltanėnų vlsč., Švenčionėlių r., Terpežio k. gyventojas – Dailidė Alfonsas, Paluknio k. gyventojas – Šalna Kazys, Lamesto k. gyventojas – Ryliškis Edvardas (34 m. amž., dirbęs prie vokiečių degutnyčios vedėju). Tai yra vadinamoji *Liepos* grupė. Mano akivaizdoje jie buvo neginkluoti, maitinosi atsineštu iš namų maistu.

Turėdamas užduotį platinti nelegalią spaudą, aš paėmiau iš Blažytės ką gavęs ir nunešiau į grupę, kur iš manęs paėmė Meidus Jonas. Birželio 1 d., Blažytei atnešus naujus laikraščius, aš juos vėl nunešiau Meidui. Paskutinį kartą nunešiau 1945 m. birželio 22 d.

Grupės sudėtis:

1. **Meidus Jonas** iš Pašiekščio k., apie 32 m. amž. – būrio vadas;
2. **Meidus Balys, Jono** brolis, apie 25 m. amž.;
3. **Meidus Petras, Kazio**, apie 32 m. amž., Pašiekščio k.gyv.;
4. **Meidus Vincas, Kazio** (Petro brolis), 33 m. amž., vedęs;
5. **Meidus Leonas**, apie 19 m. amž., nevedęs, slapstosi nuo mobilizacijos;
6. **Jusys Vincas**, Vinco, apie 23 m. amž., Juodapurvio k. gyv.;
7. **Jusys Julius** (Vinco brolis), 20 m. amž., prie vokiečių dirbo iešmininku;
8. **Jusys Cipras** (Vinco brolis), 23 m. amž., Juodapurvio k. gyv.;
9. **Dailidė Alfonsas**, apie 20 m. amž., iš Terpežio k., vengiantis mobilizacijos;
10. **Šalna Kazys**, 22 m. amž., iš Palaukiškės (?) k., nevedęs;
11. **Ryliškis Edvardas**, 34 m. amž. (gal Ryliškis Edvardas, Antano, g. 1908 m., b. 3053/3 ?).

Į klausimą, kokios „gaujos" pavaldžios štabui, man žinoma, jog pavaldus apie 70 asm. Krinicko Antano-*Romelio* būrys, kuris jau yra užpuolęs Saldutiškį ir Labanorą.

L. 15–16. Visi jo būrio nariai turi slapyvardžius ir Krinickas tankiai lanko štabą. Birželio 24 d. mane į jį palydėjo Blažytė, apie 200 m aplink stovyklą jau buvo sargyba. Ten suradau Švilpą Alfonsą ar Albertą. Štabas yra Ginučių miške, apie 3 km į Ignalinos pusę.

Į klausimą, kuriuos „Geležinio vilko" organizacijos narius žinau, atsakysiu:

1. **Švilpa Vytautas**, dabar gyvena Vilniuje.
2. **Kibickas Antanas**, apie 19 m. amž., Šiškinių k., mokosi 3-ioje gimnazijos klasėje, dabar gyvena Vilniuje;
3. **Kazickas Antanas**, apie 19 m. amž., Utenos gimnazijos 5-os klasės mokinys, įstojo balandžio mėnesį;
4. **Grigas Balys** iš Vyžuonų mstl., mokosi gimnazijoje, gyvena Utenoje;
5. **Ruzgas Albertas** iš Sėlos k., mokosi Utenos gimnazijoje, gyveno Utenoje;
6. **Šližys Albertas**, g. 1927 m., mokosi 3-ioje gimnazijos klasėje,
7. **Pernaravičius Jonas**, 18 m. amž., gimnazijos mokinys, gyvena su Šližiu;
8. **Kunigėlis Jonas** iš Grybelių k.,
9. **Vėbra Kazys**, 18 m. amž., iš Grybelių k.,

10. **Trimonis Aleksas**, 32 m. amž., mokosi Utenos suaugusiųjų gimnazijoje ir dirba meteorologinėje stotyje.

Tai pat į organizaciją kvietė stoti mokytoja **Valiulytė Stasė**, 23 m. amž., mokytoja gyv. Utenoje.

Apklausa: Ažušilio Vinco, Jono, g. 1921 m. Pašaminės k. 1946 04 30

L. 17. Man žinomi šie ryšininkai: Ankėnas Kazys-*Kovas*, apie 20 m. amž., Pašvintos k., Kaltanėnų vlsč., jo brolis Faustas Ankėnas-*Siaubas* buvo *Karijoto*-Kamarausko Jono būryje (dabar žuvęs). Kazys ateidavo į būrį, kada jis dislokavosi prie Murmų ir Kretuonų kaimų, tada būrys buvo suskilęs į grupes (dėl kariuomenės persekiojimų) grupėje buvo po 6 asmenis. Tada Ankėnas pasakė, jog tuoj ateis *Karijotas*, jis paėmė iš partizano *Cicilikо*-Ulozo Broniaus šautuvą ir pradėjo juo žaisti. Šautuvui netyčia iššovus, partizaną *Narcizą*, mano brolį Ažušilį Mykolą, Prano, sužeidė į galvą, o mane, Ažušilį Vincą, sužeidė į dešinį skruostą. Tada aš atėjau į namus ir pradėjau slapstydamasis gydytis, o mano brolis Juozas atvažiavo pasiimti brolio Mykolo ir kur jis dabar slapstosi, aš nežinau.

Ryšininkas Baronėnas (Baronas)-*Žilvitis* (gal Baronėnas Romualdas, Kazio, g. 1906 m., b. 5713/3, b. 9120?), apie 50 m. amž., gyv. Biržiškių k., Švenčionėlių r. – I-o skyriaus vadas Lapienis Bronius-*Miškinis* pasakojo, jog jis „didelis viršininkas“, susitikinėjo su *Dobilu*. Tuo metu atėjo *Mingaila*-Laurinėnas Mamertas ir Kurmis Juozas-*Klevas*, kurie taip pat kalbėjosi su Baronėnu.

L. 18–19. Malikėnaitė Jurgasia-*Aušra* iš Reketiškės k., Švenčionių r., apie 25 m. amž. Jos brolis Kostas Malikėnas-*Erelis*, *Strazdas* vadovauja 25 asm. būriui. Malikėnaitė palaiko ryšius su *Dobilu*-Jonu Kimštu ir jo adjutantu *Klajūnu*, *Saku*-Pranu Ivoniu, susitikinėjo Ignalinos r. prie Rizgūnų ir Strakšiškės kaimų miškuose.

Kaukėnas Jeronimas-*Ūsas* iš Strakšiškės k., 45–50 m. amž.;

Blažytė Bronė-*Dainava*, Mineiškiemio k. gyv., ji nešiojo korespondenciją *Dobilui*.

Vaiciukas Alfonsas-*Rastelis*, kuris priklausė *Žaliojo Velnio*-Misiūno Jono būriui, vykdė žuvusių partizanų ir jų ginklų apskaitą, keliavo iš Švenčionių į Ukmergę, jis mokėsi universitete agronomijos, vokiečių laikais dirbo Mielagėnų vlsč. agronomu. Šeima gyvena Varakalių k., Švenčionių vlsč. Susitikau jį 1945 m. gegužės mėn. Biržiškių k., kada jis atvažiavo dokumentuoti 14 asm., nušautų Reškutėnuose, jis surinko žuvusiųjų dokumentus iš *Karijoto*-Kamarausko Jono ir pristatė *Žaliajam Velniui*.

Blažytės Bronės, Vinco, apklausa. G. 1924 m. Mineiškiemio k., Saldutiškio vlsč. 1946 m. gegužės 28 d. Apklausia kap. LAPTEV.

L. 19–20. Mokiausi siūti pas Maniušytę Malviną, Anupro, gyv. Šiškinių k. Dirbau siuvėja namuose iki 1945 m., pas mane lankydavosi kavalierius Gimžauskas Vladas-*Klajūnas* (jis dabar gyvena Vilniuje), kuris tapo miškiniu. Jo patarimu aš keliavau nuo namų iki Švenčionių, Vilniaus, Mielagėnų ir 1946 05 25 apsistojau Dundiškių k., kur ir buvau iki šiol, spekuliavau ir dirbau siuvėja.

L. 21. Iš *Dobilo* būrio aš žinau Gimžauską Vladą iš Mineiškiemio k., kuris išvažiavo į Vilnių, žinau dar *Erškėtį* ir *Putiną*.

Mane užverbavo Gimžauskas, kuris man davė *Žibutės* slapyvardį. *Putinas* ir *Klajūnas* pas mane lankėsi apie 4 kartus, paskutinį kartą važiavau į Vilnių dėl vaistų 1945 m. gegužės mėn., daugiau jų nemačiau.

Blažytės Bronės, Vinco, apklausa. 1946 m. gegužės 28 d., apklausia kap. LAPTEV, dalyvaujant mjr. BEREZINUI.

L. 22–23. 1945 m. gegužės mėn. *Klajūnas* ir *Putinas*, *Pavasaris*-Basys Leonardas pasiūlė man dirbti pogrindžiui *Žibutės* slapyvardžiu. Jie atvedė pas mane *Magdę* – vardas Marytė (orig. – Malia), apie 30 m. amžiaus, atvažiavusi iš Ukmergės, ji gyveno Utenoje, Stoties g. Nr. 2. Buvo pasakyta, kad ji atneš dokumentus ir turėsiu laikyti juos iki ateinant *Putinui* ir *Klajūnui*-Gimžauskui Vladui. Po šio tėvas pradėjo bartis, kad dėl manęs gali visą šeimą išvežti, todėl aš išėjau iš namų ir gyvenau Švenčionių r., Senosios Pašaminės k. pas Lapienį Adolfą (?), bet pagyvenus ten du mėnesius, atėjęs tėvas išbarė ir turėjau iš ten išeiti. Tada nuėjau gyventi į Zarasų r., Pašventės k. pas Ankėną Kazį ir gyvenau ten tris savaites. Sužinojau, kad Ankėnas ėjo partizanų reikalais į Ignalinos r., Dantiškės k.

1945 m. spalio mėn. išvažiavau į Panevėžį ir pakeliui, išlipusi Utenoje, nuėjau pas *Magdę*. Ji pasiūlė ir toliau dirbti partizanų reikalais. Ji gruodžio 22 d. man perdavė lapelių (*Magdė* pasakė, jog Blažytės slapyvardis dabar bus *Dainava*).

Dantiškėje palaikiau ryšį su *Dilge*-Žiliniene Aldona. Ji mane suvedė su Jurevičiūte-*Audra*, kuri iš VYTAUTO apygardos gaudavo paketus. Tokiu būdu aš palaikiau ryšį tarp *Magdės*, kiekvieno mėnesio 22 d. paimdama iš jos paketus ir veždamas juos į Dantiškės k. *Audrai*.

Blažytės Bronės, Vinco, apklausa. 1946 m. birželio 3 d. Apklausia kap. LAPTEV.

L. 31. 1945 m. balandžio mėn. aš įstojau į „Geležinio vilko" organizaciją. Pasiūlė Gimžauskas Vladas, Liudo, gavau *Žibutės* slapyvardį. Organizacijos vadovas buvo *Barzdyla*-Pranas Švilpa. Pirmiausia rinkau duomenis apie kariuomenės judėjimą, palaikiau ryšį su Zinkevičiūte Ona-*Našlaite* iš Utenos r., Sudalaukio k. ir Gimžauskaite Ona, Vlado-*Lakštutė* iš Mineiškiemio k. Iš jų gaudavau laiškus, skirtus *Klajūnui* ir *Putinui*.

1945 m. birželio mėn. *Klajūnas* pavedė man visus, pas mane ateinančius partizanus, nuvesti į mišką netoli Ginučių k. Aš nuvedžiau iš viso 8 prtz., tarp kurių prisimenu tik *Narą*-Žilėną Balį, kuris buvo būrio vadas, o kitų neprisimenu. Miške vyko prtz. būrių vadų susirinkimas, kurį organizavo iš Vilniaus atvažiavęs kapitonas *Gailius*-Gumauskas Vincas. Jis nušautas liepos mėnesį, netoli Ginučių k.

Iš viso tame susitikime dalyvavo: *Romelis*-Krinickas Antanas iš Krivasalio k., apie 27 m. amž.; *Kavarskas*-Binkis (Bilkis) Antanas, iš kur nežinau; *Erškėtis*-Kaladinskas Kazys, apie jį daugiau nieko nežinau; *Naras*-Žilėnas Balys iš Utenos apskr.; *Kalvis*-Zinkevičius Bronius iš Sudalaukio k., kuris dabar dirba apygardos Propagandos ir agitacijos skyriuje.

Po šio susirinkimo privažiavo daug kariuomenės, buvo nušauti partizanai iš *Gaidžio* grupės, kuris atsiųstas buvo iš Vilniaus (pats *Gaidys* žuvo jau po susitikimo), o visi kiti išsibėgiojo. Aš ryšį pamečiau, bet 1945 m. liepos 7 d. susitikau Kaltanėnų vlsč. Ažušilį Vincą-Jono-*Klevelį* (g. 1921 m., b. 30877/3), *Margį*-Velūną Benediktą ir *Šarkį*, kuris priklausė *Dobilo* būriui. Pakviečiau Ankėną Kazį-*Kovą*. Rugpjūčio mėn. pas Ankėną susitikau su *Karijotu*, išėjau į jo būrį ir apie 2 savaites ten skalbiau, iki *Karijotas* pasiūlė man eiti į VYTAUTO apygardos štabą. Nuėjau į Sudalaukio k. pas Zinkevičių, kur suradau jo seserį Oną, kuri atvedė brolį Bronių Zinkevičių-*Kalvį*. Paklausiau ar yra kas nors iš štabo dėl *Karijoto*, jis perdavė man 50 vnt. laikraščių, kuriuos, kaip pasakė *Kalvis*, aš turėjau

perduoti *Audrai*, kuri žino *Karijoto*-Kamarausko Jono; *Pavasario*, *Putino*-Basio Leonardo ir *Roko*-Vinco Žaliaduonio būrius.

Apie 1945 m. gruodžio 20 d. aš vėl nuėjau į VYTAUTO štabą, kuris buvo Sudalaukio k., bet ten jo jau neradau, Zinkevičiūtė mane nuvedė į Pagilbiškio k. pas Mintautiškytę Valę-*Žvaigždutę*, kuri iš štabo atvedė *Kalvį*, kuris perdavė tris paketus: *Pavasariui*, *Rokui* ir *Karijotui*, kuriuos perdaviau *Audrai*.

Apie sausio 15 d. aš paėmiau iš *Audros Karijoto* paketą, skirtą *Kalviui* ir pristačiau *Žvaigždutei*. Tada VYTAUTO štabas stovėjo Tauragnų vlsč., Vajelių k. Gavau spaudos, kurią perdaviau *Audrai*. Vasario 15 d., nuvykusi į štabą pas *Žvaigždutę*-Mintautiškytę Valę, suradau *Jurginą* iš Paąžuolių k., Kuktiškių vlsč., kuris nuvežė mane pas Ankėną Kazį, kur juos supažindinau. Miežionyse turėjau susitikti su *Karijotu*, kur perdaviau jam krūmuose laiškus ir spaudą. Nuvykusi pas *Audrą*, perdaviau likusią korespondenciją.

Kovo mėn. su Žilėniene Aldona nuvažiavome pas Ankėnus, o iš jos pas *Žvaigždutę*, kur ji susitiko su *Kalviu* ir buvo prisaikdinta kaip *Dilgė* (*Dilgė*-Žilėnienė Aldona).

Kalvis nuėjo pas *Magdę*, kuri dirbo štabe ir, gavęs mums arklį, nuvykome pas *Audrą* ir pristatėme visus būriams skirtus dokumentus.

Paskutinį kartą pas Ankėną vežiau spaudą 1946 m. balandžio gale, o gegužės mėn., man vykstant į štabą, susitikau vieną su *Kalviu* matytą asmenį, kuris pasakė, jog yra daug kariuomenės ir reikia dingti iš čia. Išvažiavau į Vilnių ir bandžiau įsidarbinti į siuvyklą. Gavusi patvirtinimą, aš nuvažiavau į Dantiškės k.

Iki 1945 m. spalio mėn. palaikiau ryšius tik su „Geležinio vilko“ štabu, o paskui su VYTAUTO štabu. Kovo mėnesį, maždaug 5 d., *Karijotas* gavo įsakymą iš VYTAUTO organizuoti štabą ir į jo pavaldumą įeis visi partizanai, kurie veikia Švenčionių apskrityje. Ir nuo to laiko aš palaikiau ryšius tarp VYTAUTO štabo ir *Karijoto*. VYTAUTO štabui pavedus, aš palaikiau ryšį ir su *Roko*, *Paberžio* ir *Pavasario* būriais. Šiuo metu *Paberžio* būrys įsiliejo į *Karijoto* būrį, iki sudarant *Karijotui* štabą, ryšį su aukščiau minėtais būriai palaikiau per *Audrą*.

L. 33. 1945 m., kada dirbau „Geležinio vilko“ štabui, tai gaudavau literatūrą ir paštą tik per *Klajūną*-Gimžauską Vladą ir jo seserį Oną Gimžauskaitę, Vlado-*Lakštutę* (Gimžauskaitė Janina, Vlado, g. 1924 m., b.41688/3), gautus paketus perduodavau *Kalvio* seseriai Zenkauskaitei (Zinkevičiūtei) Onai-*Našlaitei*.

Klausimas: Kas buvo „banditinių“ pogrindžio štabų vadovais?

Atsakymas: „Geležinio vilko“ štabo vadu buvo *Barzdyla*-Pranas Švilpa, apie 40 m. amž., o jo pavaduotoju buvo *Dobilas*-Jonas Kimštas. Iš VYTAUTO štabo pažinojau tik Propagandos skyriaus vrš. *Kalvį*. Žinau, jog dirbo štabe ir *Dobilas*. Kamarauskas-*Karijotas* buvo Švenčionių štabo vadu. Man dar žinomi *Rokas*, *Pavasaris*, *Paberžis*. Iš eilinių man žinomi: Gimžauskas Vladas, Vlado-*Klajūnas*, *Šiekšta* iš Mineiškiemio k.; Kliukas Vladas, Benedikto-*Ožys* iš Mineiškiemio k.; Kliukas Jeronimas, Jono-*Žaibas*, g. 1920 m., iš Mineiškiemio k. – *Dobilo* būryje; *Erelis*, apie 35 m. amž. – *Pavasario* būryje; *Bitė*, apie 25 m. amž., iš Daugėliškio vlsč.; *Uosis*, apie 27 m. amž. – *Karijoto* būryje; *Gailius*, apie 25 m. amž. – *Karijoto* būryje; *Lydeka*, apie 27 m. amž. – *Karijoto* būryje; Ažušilis Vincas-*Klevelis* iš Pašaminės k., buvo *Dobilo* būryje; Velūnas-*Margis* iš Pašaminės k. – *Dobilo* būryje; *Cicilikas*-Ulozas Bronius, apie 20 m. amž., iš Kaltanėnų mstl. – *Karijoto* būryje;

Šernas, apie 35 m. amž. – *Dobilo* būryje; Krinickas Antanas-*Romelis*, apie 25 m. amž., iš Krivasalio k., 1945 m. vadovavo 40 asm. būriui; Bilkys Antanas-*Kavarskas*, 27 m. amž., iš Linkmenų k., buvo būrio vadas 1945 m.; *Erškėtis*-Kazys Kaladinskas, apie 40 m., vadovavo būriui Zarasų apskrityje; Zenkauskas (Zinkevičius, Zenkevičius) Kazys-*Saldaitis*, 27 m. amž., iš Sudalaukio k., 1945 m. buvo būrio vadu; *Erškėtis*, tai būrio, veikusio Zarasų apskr., vado „Erškėčio" brolis, apie 25 m. amž.

Apklausa Ankėno Kazio, Broniaus, g. 1927 m., Kaltanėnų vlsč. Pašventės k. 1946 05 20. Apklausia kap. LAPTEV.

Šeimos sudėtis: tėvas Ankėnas Bronius, Albino, g. 1892 m. (b. 4564/3), areštuotas 1944 m., motina Ankėnienė Emilija, Justo, sesuo Gimžauskienė Birutė, areštuota 1945 m., brolis Faustas – partizanų būryje, brolis Algimantas, gyvena Pašvenčio k.

Klausimas: Ar pripažįstate Jums pareikštus kaltinimus?

Atsakymas: Pripažįstu, kad 1945 m. vasarą susitikau tris partizanus, tai buvo: Ažušilis Vincas, Vilūnas Benediktas, Antano, g. 1927 m. (b. 1974/3) ir trečias, kurio nepažinau. Jie paklausė, ar nėra arti milicijos, Vilūnas įkalbėjo mane tapti jų ryšininku. Pasivadinau *Kovu*, jie pakvietė mane į Veikūnų mišką. Vakare jų radau 5 asmenis. Prabuvus naktį, susitarėme susitikti prie Murmų ir Kretonių k. miške. Atėjęs, radau jų 6 žmones. Tai buvo: Ažušilis Vincas-*Klevelis*, Ažušilis Benediktas, Gemžauskas Bronius-*Gintaras* iš Pašaminės, Vilūnas Benediktas-*Margis*, Ulozas Bronius-*Cicilikas*, Ažušilis Mykolas-*Narcizas* ir vienas man nepažįstamas slapyvardžiu *Šernas*. Pokalbio metu aš paėmiau *Ciciliko* šautuvą ir, nežinodamas, kad jis užtaisytas, iššoviau ir sužeidžiau Ažušilį Mykolą ir Ažušilį Vincą. Jie visi pagalvojo, kad kažkas iš svetimų į juos šovė ir visi išsilakstė. O *Cicilikas*, pribėgęs prie manęs, pagriebė savo šautuvą, aš pasakiau, kad tai mano iššauta ir prašiau Ulozo, kad jis nepasakytų tik Ažušilio Mykolo tėvams. Jis pažadėjo. Po šio įvykio aš su jais jau nebesusitikau.

Iš Ankėno Kazio apklausos protokolo. 1946 m. gegužės 28 d. Tardo Švenčionių apskr. MGB sk. BB posk. j. ltn. FEDOTOVSKICH.

L. 59. **Klausimas**: Per ankstyvesnius tardymus jūs nebuvote atviras ir nuslėpėte savo nusikalstamą veiklą, prašau sakyti tiesą.

Atsakymas: Taip, aš slėpiau ryšius su nacionalistiniais štabais ir dabar sakysiu tik tiesą. Aš buvau užverbuotas ryšininku per mano brolį Faustą Ankėną, kaip *Karijoto* būrio ryšininkas. 1945 m. birželio mėn. gale brolis atvedė į mūsų namus *Karijotą* ir pristatė mane kaip brolį. Aš sutikau su pasiūlymu, priėmiau priesaiką ir tapau *Karijoto* ryšininku slapyvardžiu *Kovas*.

Kol buvo gyvas mano brolis, jokių *Karijoto* pavedimų nevykdžiau, tačiau, jam žuvus, *Karijotas* pasikvietė mane prie Kretuono ežero ir pasiūlė stoti į būrį, vietoje žuvusio brolio. Aš nesutikau, jis mane iškoneveikė ir tąsyk paliko ramybėje.

Po *Kavarsko* būrio išblaškymo į mūsų kaimo apylinkes atėjo kelis vyrai, kurie surado mane grėbiant šieną. Tai buvo Pašaminės k. gyventojai: Vilūnas Benediktas ir Vincas Ažušilis, o trečias buvo man nežinomas, tik slapyvardžiu Šernas. Kartu buvo mergaitė. Jie mane pažinojo ir pristatė mergaitę, jog tai esanti būrio ryšininkė. Mes sulaukėme vakaro ir visi nuėjo į Pašaminės k., paklausę, ar noriu aš su jais turėti ryšį. Pasiūlė ateiti susitarus iš anksto į Veikūnų mišką.

L. 60–61. Po trijų dienų aš nuėjau ten ir suradau gal septynis partizanus. Su jais pernakvojau ir susitariau susitikti miške prie Kretuonų k.

Liepos mėnesį nuėjau į sutartą vietą, radau tuos pačius partizanus ir, žaisdamas šautuvu, netyčia iššoviau, sunkiai sužeisdamas Ažušilį Mykolą ir Ažušilį Vincą. Jie, nesupratę kas šovė, metėsi bėgti ir grupė tada išsibarstė.

Mano minėtoji mergaitė – Bronė Blažytė tada tikriausiai gyveno Pašaminės k. pas Nemeiką, pažinojau ją kaip ryšininkę *Žibutę*. Ji pas mus atėjo liepos mėnesį, gyveno dvi ar tris dienas ir siuvo sesers dukrai suknutę. Tada ji ryšio su būriu neturėjo arba to man nesakė.

Spalio mėn. nuėjau į svečius pas tetą Dantiškės k., pas Vasiliūnienę Ceciliją. Radau ją ten gyvenant jau keletą dienų. Netrukus ji atėjo pas mane į Pašvintės kaimą, kartu su trimis partizanais. Aš tada dirbau klojime, ji tik pakalbėjo su mano seserimi Gimžauskiene Birute, g. 1921 m.

1945 m. lapkričio 12 d. už ryšius su *Žibute* mano seserį areštavo NKVD, ji dabar kalėjime. Netrukus *Žibutė* vėl atėjo, bet aš vėl dirbau klojime. Ji, užėjusi į klojimą, perdavė man asmeniškai du vienetus laikraščio „Aukštaičių kova“. Aš, perskaitęs juos, sudeginau ir iki 1946 m. vasario su ja nesusitikau. Šiuo metu Blažytė turi du slapyvardžius: *Žibutė* ir *Dainava*.

Ji vėl atvažiavo nuo Kaltanėnų pusės, ją lydėjo 18–20 metų amž. jaunuolis. Ji paprašė manęs ją pavėžėti, o juos atvežusieji pas mus pavalgė ir sugrįžo, iš kur atvažiavę. Nuvežiau juos į Miežionis. Ji, pravažiavus kaimą, išlipo iš rogių ir nuėjo savo keliais... Ji vežė antisovietinę literatūrą, tiek aš supratau.

Balandžio mėn., man grįžtant iš Panevėžio, kada buvo sutvarkytas siaurojo geležinkelio ruožas, aš Kaltanėnų stotyje susitikau tą vyriškį. Jis sakė, jog gyvena 8–9 km nuo Kuktiškių k. ir pasiūlė man paketą su antisovietine literatūra, kurią jis paprašė perduoti *Dainavai*-Blažytei Bronei. Buvo trys paketai su užrašais – *Paberžiui*, ant kitų – S. Po dviejų dienų pas mane atėjo *Dainava*, ji paklausė ar yra kas nors jai skirto? Aš viską jai atidaviau, o daugiau jos nesutikau, nes buvau areštuotas MVD.

Man dažnai lankantis Dantiškės k., ten sutikdavau *Dainavą*, ji buvo artimai susijusi su mano pussesere Žilėniene Aldona, Vinco, kuri gaudavo skaityti „Aukštaičių kovą“ iš ryšininkės, kurios slapyvardis buvo *Audra*, ji tikriausiai buvo mokytoja.

L. 62. Aktas, sudarytas 1946 m. birželio 10 d.

Sudarė Švenčionių apskr. vyr. tardytojas MVD kap. LAPTEV, BB operatyvinis įgaliotinis j. ltn. SKORNIAKOV, 137 ŠP raudonarmietis TETRIAKOV, kad 1946 m. birželio 10 d., konvojuojant areštuotąjį Ankėną Kazį, Broniaus, Pašvenčio k. gyventoją, nenuvažiavus 4 km iki Kaltanėnų, konvojaus grupė buvo apšaudyta iš miško „banditų“, areštuotasis Ankėnas Kazys pabandė bėgti link jų ir buvo mūsų nušautas. Atsiųstas įvykio vieton Kaltanėnų garnizonas atliko miško šukavimą, „banditai“ nerasti, o nušautojo lavonas užkastas 3 km nuo Kaltanėnų miestelio.

L. 104. **Anketa areštuotosios Baušytės Marytės, Jono**, g. 1927 m. Mikalavelio k., Daugėliškio vlsč. Gyvena Antanavo k., Daugėliškio vlsč., 1945 m. buvo sulaikyta Mielagėnų vlsč. NKVD, įtariant ryšiais su „banditizmu“. Tėvas numirė 1941 m., motina Baušienė Veronika, Lauryno, seserys – Baušytė Lionė ir Baušytė Danutė.

Apklausa kaltinamosios Baušytės Marytės, Jono, g. 1927 m. 1945 05 07. Apklausia kap. LAPTEV.

L. 108–109. Klausimas: Kaip jūs nustatėte ryšius su „banditais“?

Atsakymas: Žinojau esant *Pavasario*-Basio Leonardo būrį. *Pavasaris* anksčiau gyveno Dainių k. ir Malikėnaitės brolis Malikėnas Kostas-*Erelis*, o dabar *Strazdas*. Maždaug 1946 m. vasario mėn. į mano namus Antanavo k. atėjo Malikėnaitė iš Strakšiškės k., atnešė paketus su surgučio antspaudais ir paprašė nunešti į Valėnų k., Mielagėnų vlsč. mokyklos mokytojai. 1946 m. kovo mėnesį pas mane atėjo *Pavasaris*, kuris padėkojo už nuneštą paketą, pavadino slapyvardžiu – *Eglutė* ir pavedė vaikščioti pas tą mokytoją į Valėnų k. Ji atėjo pati pas mane, atnešė paketą ir butelį rūgšties, dar *Pavasaris* buvo atėjęs pas mane 1946 m. balandžio ir gegužės mėn.

Ceikinių bažnyčios šventoriuje susitikau su Malikėnaite Jugasia-*Aušra*. Iš ryšininkų man žinoma dar mokytoja iš Valėnų k. vardu lyg tai Emilija, slapyvardžiu *Audra*.

Iš Baušytės Marytės apklausos protokolo. 1946 m. gegužės 29 d.

L. 111–112. Prisipažino, jog lankėsi Malikėnaitės namuose, kur surado *Audrą*, *Dainavą* ir ėjo sykiu trise pas „banditus“, kurie slėpėsi miške, netoli namų. Susitiko ten *Pavasarį* ir Malikėną Kostą-*Strazdą*, *Audra* atnešė litrą benzino. *Strazdas* pasiūlė nusifotografuoti. Nufotografavo kelis kartus. *Audra Pavasariui* pažadėjo rasti spausdinimo mašinėlę, o mašininke pasiūlė Lizą-*Dubysą*. Tai buvo balandžio 26–27 d.

Po maždaug dviejų savaičių atėjo *Audra* kartu su Žilėniene Aldona-*Dilge*. Ji užėjo eidama pas *Pavasarį*. Ji nešė litrą akumuliatoriaus rūgšties, iš jos kalbos supratau, kad netoli Malikėnaitės namų yra *Pavasario* bunkeris, jo požymiai: pelkė, aplink šią vietą yra charakteringa kalvelė ir greta sausuolis medis ir dar du medžiai išvirtę, greta yra nedidelė eglutė, kuri įsmeigta dirbtinai, paslėpti bunkerio landos vietai. Kad patektum į bunkerį, reikia žeme praeiti 20–30 metrų, po to pakliūsi į didelį kambarį (požeminį), kur yra lovos (narai), spausdinimo mašinėlė, radijo imtuvas, o toliau už kambario yra sandėliukas, visa tai ji žinanti iš *Audros*.

Taip pat *Audra* pasakojo jai, kad netoli bunkerio vyko šaudymas ir „banditai“ iš bunkerio išbėgo, o viduje buvusi *Dilgė* pasiliko. *Audra* paskui atėjo jos išleisti. Atėjusi į Strakšiškes pas Kaukėnienę, gyvenančią kaimo gale, paprašė nuvedama į bunkerį, bet Kaukėnienė atsisakė.

R. K. p a s t a b a: 1946 05 27, Baušytės Marytės, Jono, g. 1927 m., apklausos protokole (L. 108) pažymėta: „Nuo 1946 m. vasario mėn. Daugėliškio vlsč. veikia partizanų būrys, kuriam vadovauja būrio vadas slapyvardžiu *Putinas*, o dabar jo slapyvardis – *Pavasaris*.“ Kadangi be to ir kitose apklausose dar yra paminėta, jog *Putino* vardas – Antanas, o *Pavasario* – Mamertas. Apskritai išeina kažkokia painiava. Teko pasitelkti duomenis ir iš kitų šaltinių, kaip konsultantas šiuo klausimu gelbėjo pats vertimų autorius Laimonas Abarius. Tuo metu VYTAUTO apygardos Šiaurės Rytų Lietuvos krašte, TIGRO rinktinės veiklos teritorijoje rnkt. vado pavaduotojas tokiais slapyvardžiais buvo vienintelis Basys Leonardas-*Putinas*, *Pavasaris*, *Ponas*, *Švyturys*... Jis turėjo keletą slapyvardžių, be to, ir vardais galėjo skirtingais pasivadinti, todėl nereiktų Baušytės pasakytų žodžių priimti kaip faktą.

L. 125–126. **Kaltinamoji išvada**. 1946 m. birželio 29 d.

Kaltinama Blažytė Bronė, jog 1945 m. savanoriškai įstojo į organizaciją „Geležinis vilkas“, iki arešto buvo VYTAUTO štabo ryšininke, Malikėnaitė Jugasia, Stasio, 1945 m.

birželio mėn. tapo *Dobilo*, o vėliau – *Pavasario*, būrio ryšininke, nešė į bunkerį maistą; Baušytė Marytė, Jono-*Eglutė*, 1946 m. vasario mėn. tapo *Pavasario* būrio talkininke, atliko ryšininkės funkcijas, atvesdavo ryšiui su *Pavasariu* VYTAUTO štabo ryšininkę Blažytę.

L. 120. **Dėl medžiagos išskyrimo**. 1946 m. birželio 27 d.

Minima ryšininkė Jurevičiūtė Emilija-*Audra*, Mielagėnų vlsč., Valėnų k. mokytoja; Liza-*Dubysa*, gyv. Valėnų k., Luneckas Adolfas-*Kinas* iš Rizgūnų k., Taluntis Jonas-*Siaubas* iš Rizgūnų k.; Paukštė Mamertas-*Genys*; Gobis Klemensas-*Klevas* iš Antanavo k.

L. 139–140. **Nuosprendis**. 1946 m. rugpjūčio 20 d., Švenčionyse.

Blažytę Bronę pagal BK 58–1„a" nuteisti **10 metų** pataisos darbų lagerio (PDL); **Baušytę Marytę** ir **Malikėnaitę** nubausti **po 6 metus** pataisos darbų lagerio. Laisvės atėmimo laiką Blažytei skaičiuoti nuo 1946 m. gegužės 26 d., o Malikėnaitei – nuo 1946 m. gegužės 12 d.

UTENOS RAJONO

Iš LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58, t.4, b. b. P-15341 Švilpos Prano, Juozo, g. 1920 m. Labeikių k., Utenos r.

R. K. p a s t a b a: partizanas **Švilpa Pranas, Juozo-*Abstinentas, Ąžuolas, Barzdyla*** dar yra paminėtas šiose mano sudarytose knygose: „Aukštaitijos partizanų prisiminimai" ir „Laisvės kovotojų prisiminimai" – **VI** 220, 486, 773, 775 **VII (1)** 485, nuotr. 99 **VII (2)** 81 **VIII** 295, 297–299, 314, 315, 317, 319, 320, nuotr. 108, 130, 219.

Iš Drobužaitės-Kindurienės Vandos, Antano, apklausos protokolo

Aš, Leliūnų vlsč. MGB sk. vrš. ltn. DULOV, šiandien, 1949 m. gegužės 2 d., Leliūnuose apklausiau pil. Drobužaitę-Kindurienę Vandą, Antano, g. 1908 m. (originale rusiškai – Geganų k.) Geguniškio k., Leliūnų vlsč., lietuvę, kilusią iš valstiečių-buožių, išsilavinimas – pradž. m-klos 3 kl., ištekėjusi, nepartinė, šiuo metu gyvenanti Mažeikiškių k., Kamajų vlsč., Rokiškio apskr., Lietuvos SSR.

Apklausa vykdoma rusų kalba, kadangi pastaroji gerai kalba rusiškai.

Klausimas: Kodėl jūs slapstėtės nuo sovietų valdžios organų?

Atsakymas: 1945 m. balandžio mėn. pas mane į namus atėjo šeši ginkluoti partizanai. Vienas iš jų buvo sužeistas. Tarp jų aš pažinau partizaną Švilpą Praną ir sužeistą jo brolį Joną Švilpą. Pastarieji ėmė manęs prašyti, kad aš priglausčiau sužeistąjį Joną Švilpą ir aš sutikau. Po to jie sužeistąjį paliko pas mane kambaryje, kurį kartu su partizanais buvo atvežęs vežime Rėza. Jo vardo nežinau, jis gyvena Gulalių k., Leliūnų vlsč. Palikę partizaną, likusieji išėjo man nežinoma kryptimi.

Maždaug po savaitės pas mane atėjo partizanai:

1. Švilpa Pranas-*Barzdyla*;
2. *Žilvinis* (Juras Jonas?) – partizanų gydytojas;
3. Šapoka Vilius (kitur – Vincas)-*Valteris* iš Gulalių k.;

Pastarieji, apžiūrėję sužeistąjį, netrukus vėl išėjo man nežinoma kryptimi. Po to netrukus ir vėl jie atėjo, įsirengė bunkerį mano namuose ir pradėjo jame slapstytis. Aš jiems ruošiau maistą, taip pat stebėjau kariuomenės judėjimą mūsų apylinkėje ir viską, ką pa-

stebėdavau, jiems pranešinėjau, daugiausia *Barzdylai*-Švilpai Pranui, taip pat jiems padėdavau visais būtiniausiais reikalais.

1945 m. liepos mėn. bunkeris buvo aptiktas MGB kariuomenės, bet partizanų tuo metu jame nebuvo, kažkur buvo išėję.

Iš bunkerio kareiviai išėmė partizanų ginklų: automatą ir du pistoletus. Po to aš, bijodama atsakomybės už partizanų slėpimą, perėjau į nelegalią padėtį.

Klausimas: Išvardykite visus jums žinomus „banditus".

Atsakymas: Man buvo žinomi šie partizanai:

1. **Švilpa Pranas, Juozo-*Barzdyla***, iš Labeikių k., Leliūnų vlsč.;
2. **Švilpa Jonas, Juozo-*Afenas*** (Prano brolis);
3. **Švilpa Vytautas, Juozo,** g. 1928 m. iš Labeikių k. (suimtas 1945 10 11);
4. **Mackevičius Antanas** iš Labeikių k.;
5. **Mackevičius Voldemaras-*Laisvūnas***;
6. **Šapoka Vilius** (kitur – **Vincas**)-***Valteris***;
7. **Čereška Antanas-*Bartukas***, legalizavosi, gyvena namuose Labeikių k., dirba savo ūkyje;
8. **Čereška Stasys**, Antano;
9. **Tarulis Jonas** iš Labeikių k.;
10. **Katinas Antanas**, žuvęs 1945 m.;
11. **Katinas Balys** (kitur – **Aleksas**)-***Barzda***;
12. ***Vilvinis*** (gal – ***Žilvinis***?) iš Jurbarko apskr., žuvęs 1945 m.;
13. **Zizas Vladas** iš Gečionių k., Leliūnų vlsč. (buvęs stribas, perėjęs pas partizanus). Žuvo 1945 07 03;
14. **Žeruolis Vincas**, gyvena netoli Labeikių kaimo.

Klausimas: Išvardykite šios „gaujos" visus ryšininkus ir rėmėjus.

Atsakymas: Mano nurodyto SAKALO būrio ryšininkai yra šie:

1. **Rėzaitė Angelė-*Diena***, 20–22 m. amž. iš (rusiškame originale – Guneli k.) (gal Gulalių k.?) Leliūnų vlsč. Partizanams rinko maisto produktus. Tankiai lankėsi mano namuose ir kalbėjo su būrio vadu *Barzdyla*-Švilpa Pranu. Kartą ji atėjo į namus, bet partizanų tuo metu nebuvo. Rėzaitė man pasakė, kada ateis *Barzdyla*, tegu ateina pas mane į namus;

2. **Pamakštys Jonas-*Riešutas***, 18–20 m. amž., iš Utenos, mokėsi gimnazijoje 6-oje klasėje, pastarasis partizanams atvežė ginklų. Aš asmeniškai mačiau, kaip jis atvežė automatą ir perdavė prtz. Švilpai Jonui. 1945 m. *Riešutas* partizanams atvežė medikamentų;

3. **Šapokaitė Palma**, iš (rusiškame originale – Gajalių k.) (gal Gulalių k.?) Leliūnų vlsč. Pastaroji pas mane nešė partizanams maisto produktus, taip pat atnešė drabužių, kuriuos aš pati asmeniškai priėmiau;

4. **Švilpaitė Julija, Juozo,** 20 m. amž., iš Labeikių k. Partizanams rinko maisto produktus ir nešė pas mane į namus, kad perduočiau partizanams, taip pat gaudavo iš jų nelegalią partizaninę spaudą;

5. **Šapokienė Jadvyga**, dirbo mokytoja Labeikių k., partizanus aprūpino maisto produktais;

6. **Girnius Antanas**, gyvena Leliūnuose, dirbo mokytoju, aprūpino partizanus popie-

riumi. Aš pati asmeniškai 1945 m. *Barzdylos* nurodymu iš Girniaus gavau ryšulį popieriaus jo bute.

Klausimas: Ką dar galite papildyti?

Atsakymas: Galiu papildyti, jog SAKALO būryje dar buvo Liskus Vladas iš Papiškių k., Leliūnų vlsč. Jis į mano namus buvo atėjęs su prtz. Mickevičiumi Antanu.

Teismo posėdžio PROTOKOLAS

1953 m. gegužės 16–17 d. Pabaltijo Karinės apygardos Karo tribunolas uždarame teismo posėdyje Vilniaus mieste, susidedančiame iš:

pirmininkaujančio – justic. pplk. GRIAZNOV,

posėdžiautojų – pplk. DUDIN ir mjr. KUZNECOV,

sekretoriaujančio – justic. kap. ŠESTAKOVA.

Nedalyvaujant valstybiniam kaltintojui ir gynėjui.

Teismo posėdis prasideda 1953 05 16; 10 val. 00 min.

Pirmininkaujantis praneša jog bus nagrinėjama byla Nr. –, kaltinamojo Švilpos Prano, Juozo, pagal RSFSR BK str. 58–1„a"; 58–8; 58–10 ir 58–11.

Sekretorius pateikė, jog teisiamasis Švilpa laikomas po sargyba, į teismo posėdį pristatytas su konvojumi. Iškviestieji Karo tribunolo liudininkai:

Ivanov Feon Jakovlevič,

Šveinauskas Bolis, Povilo,

Baltaduonytė Genovaitė, Petro,

Čalkauskas Motiejus, Edvardo,

Čereška Antanas, Antano,

Vilda Kazys, Alekso, atvyko.

Su konvojumi į teismo posėdį pristatyti liudininkai – Gaurilčikaitė Apolonija, Juozo, ir Sakevičiūtė Bernadeta, Kazio. Dėl nežinomos priežasties neatvyko liudininkas Tareivis Jeronimas, Jurgio.

Į teismo posėdį iškviesta vertėja iš lietuvių kalbos LINIOVA MARIANNA PETROVNA.

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo kokia kalba jis duos parodymus teismui.

Teisiamasis Švilpa: „Paaiškinimus teismui aš galiu duoti rusų kalba, bet kadangi rusų kalbą aš moku ribotai, tiksliam vertimui atskirų žodžių prašau iškviesti vertėją."

Pirmininkaujantis patvirtina vertėjo asmenį, kuri į jai pateiktus klausimus parodė: „Aš LINIOVA MARIANNA PETROVNA, g. 1923 m., KPSS narė, Lietuvos SSR MVD lietuvių kalbos vertėja, rusų ir lietuvių kalbomis kalbu tobulai."

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo ar jis neprotestuoja dėl vertėjos LINIOVOS.

Teisiamasis Švilpa: „Dėl nušalinimo vertėjos LINIOVOS aš neprotestuoju."

Teismas, pasitaręs vietoje, nutarė: leisti vertėjai iš lietuvių kalbos LINIOVAI MARIANNAI PETROVNAI dalyvauti nagrinėjant šią bylą.

Pirmininkaujantis perspėjo LINIOVA apie jos atsakomybę dėl atsisakymo pateikti vertimą bei už pateikimą sąmoningai melagingo vertimo pagal RSFSR BK str. 92, 95, dėl ko paėmė parašą.

Pirmininkaujantis patiki teisiamojo asmenybe, kuris atsakė į jam pateikiamus klausimus:

<...> Aš, Švilpa Pranas, Juozo. Be Prano vardo, aš dar turėjau ir Antano vardą, kuris man buvo duotas krikšto metu, bet iki 1945 m. visuose oficialiuose dokumentuose buvo rašoma – Petras.

1945 m. po išėjimo iš būrio, aš įsigijau fiktyvius dokumentus Stankaus pavarde. Kartais mane vadino Stankevičiumi Adolfu, Juozo.

Gimiau aš 1920 m. Labeikių kaime, Utenos r., Vilniaus srityje. Nuo 1945 m. iki arešto dienos gyvenau nelegaliai pagal fiktyvius dokumentus. Pagal tautybę esu lietuvis, SSSR pilietis, nepartinis, anksčiau neteistas. Sovietinėje armijoje netarnavęs, sužeidimų neturiu. Apdovanotas valstybiniu apdovanojimu – medaliu „Už šaunų darbą Didžiajame Tėvynės kare 1941–1945 m."

1943 m. baigiau Lietuvos valstybinio universiteto Ekonomikos fakultetą, bet dėl karo valstybinių egzaminų išlaikyti nespėjau ir todėl diplomo negavau.

Žmona Baltaduonytė Genovaitė, Petro, gyv. Paupio k., Raseinių r., Kauno sr. Dukros: Audronė ir Laimutė (pirmoji – 10 m. amž., antroji – 7 m. amž.) gyvena su motina Švilpiene Leonora Labeikių k., Utenos r. Broliai: Algirdas ir Ričardas tarnauja sovietų armijoje (apie tai žinoma iš motinos). Brolis Vytautas nuteistas 1945 m. už ryšį su partizanais ir vienas brolis žuvęs kaip partizanas. Sesuo Genė teista už ryšį su partizanais, seserys Julija ir Ona nežinau kur gyvena, jokio turto neturiu. Suimtas po sargyba esu nuo 1952 m. spalio mėn. Kaltinamosios išvados kopija man pateikta 1953 m. gegužės 12 d.

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo, ar jis neprieštarauja tolimesniam bylos nagrinėjimui, nedalyvaujant liudytojui Tareiviui.

Teisiamasis Švilpa: „Aš neprieštarauju, kad byla būtų nagrinėjama, nedalyvaujant liudytojui Tareiviui."

Teismas, pasitaręs vietoje, NUSPRENDĖ: bylą tęsti toliau apklausa, nedalyvaujant liudytojui Tereiviui, pagarsinant, reikalui esant, jo parodymus duotus paruošiamojo tardymo metu.

Pirmininkaujantis išaiškino liudytojams: Ivanovui, Šveinauskui, Baltaduonytei, Čalkauskui, Čereškai, Vildai, Gaurilčikaitei ir Sakevičiūtei jų pareigas teisme, įspėjo dėl atsakomybės už atsisakymą duoti parodymus ir už davimą melagingų parodymų pagal RSFSR BK str. 92, 95, dėl ko paėmė parašus, visus liudininkus pašalino iš teismo salės.

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo ar jis neturi teismui prašymo iškviesti papildomus liudytojus, pridėti prie bylos kitus dokumentus arba išreikalauti tokius dokumentus.

Teisiamasis Švilpa: „Prašymų iki teismo pradžios neturiu."

Pirmininkaujantis teisiamajam išaiškino jo teises teismo proceso metu: pareikšti prašymą bet kuriuo teismo proceso metu, duoti paaiškinimus pagal esamą byloje medžiagą, taip pat ir pagal esamas aplinkybes, uždavinėti klausimus liudytojams, teisę į paskutinį žodį teismo pabaigoje ir klausia, ar jam suprantamos jo teisės.

Teisiamasis Švilpa: „Savo teises teismo proceso metu aš supratau."

Pirmininkaujantis paskelbė teismo sudėtį, sekretorių, visiškai išaiškino teisiamajam jo teises dėl teismo sudėties, dėl jo atskirų narių, sekretoriaus ir paklausė ar jis nereiškia savo pageidavimo dėl ko nors nušalinimo.

Teisiamasis Švilpa: „Dėl teismo sudėties pakeitimo ir sekretoriaus pašalinimo aš pageidavimo nereiškiu.

Teismas pradeda teisminį nagrinėjimą

Pirmininkaujantis paskelbė kaltinamąją išvadą ir Karo tribunolo paruošiamojo posėdžio nuostatas. Išaiškino teisiamajam jam pateiktų kaltinimų esmę ir paklausė – ar jam suprantama kuo jis yra kaltinamas, ar jis pripažįsta save kaltu iš esmės jam pateiktais kaltinimais ir ar pageidauja teismui duoti parodymus.

Teisiamasis **Švilpa**: „Pateiktus man kaltinimus aš supratau, pripažįstu save kaltu, pageidauju teismui duoti parodymus."

Teismas, pasitaręs vietoje, bylos nagrinėjimo klausimu nutarė: Šios bylos nagrinėjimą pradėti nuo liudytojų apklausos, po to apklausti teisiamąjį Švilpą.

Pirmininkaujantis pakviečia liudininką **Ivanovą** ir pasiūlo jam duoti parodymus.

Pagal esamą asmenybės nustatymo tvarką, į pateiktą klausimą liudininkas parodė:

„Aš, **Ivanov Feon Jakovlevič**, g. 1920 m., rusas, gyvenu Aluntos k., Molėtų r., Vilniaus apskr. Teisiamojo nepažįstu."

Į **pirmininkaujančio** klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoju neturiu."

Pagal bylos esmę liudytojas **Ivanov** parodė: „Nuo 1944 m. ir iki šiol aš dirbu „liaudies gynėju" („l. g.") (stribu), eidamas Aluntos MGB oper. grupės viršininko pareigas. Maždaug 1945 m. gegužės mėn. gale apylinkės tarybos pirmininko Kolpakovo Parfiono prašymu, oper. grupės viršininko nurodymu, vykome jo žemės sklype sodinti bulvių. Kartu su manimi į pagalbą Kolpakovui buvo paskirtas ir „l. g." (stribas) Saveljev Grigorij. Buvo iškviesta ir keleto aktyvistų pagalba. Atvykę į Kolpakovo žemės sklypą, mes pasodinome bulves ir vykome atgal. Pakeliui prie Kaniūkų k. mes patekome į „banditų" pasalą. Tada mes važiavome tokia tvarka: priekyje dviračiu važiavo „l. g." (stribas) Saveljevas, už jo pastotėje važiavo apyl. tarybos pirmininkas Kolpakovas ir trečia pastote važiavome aš ir keli aktyvistai. „Banditai" atidengė ugnį iš pasalų, kada kelias ėjo dauba. Saveljevas ir Kolpakovas iškart buvo nušauti, o mums pasisekė prašokti. Vakarop į užpuolimo vietą atvyko MGB oper. grupė, kuri ant kelio rado Kolpakovo ir Saveljevo lavonus. Kolpakovo ir Saveljevo ginklus, taip pat ir dviratį, kuriuo važiavo Saveljevas, Kolpakovo arklį „banditai" pasiėmė su savimi. Priėmus paieškos priemones, „banditų" buvimo vieta nenustatyta."

Į **pirmininkaujančio** klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Aš nieko nežinau apie šias žudynes."

Pirmininkaujantis skelbia ištrauką a. b. (asmens bylos) II-os dalies, 5t. /paragrafas 10/.

Į **pirmininkaujančio** klausimus atsakė liudininkas **Ivanov**: „Taip, tai, matyt, parašyta apie mūsų užpuolimą. Tada „banditai" (rus. – užmušė) nušovė apyl. tarybos pirmininką ir „l. g." (stribą). Iš jų pusės netekčių negalėjo būti, kadangi mes neatsišaudėme."

Teisiamasis Švilpa: „Prisimenu, jog Operatyvinio skyriaus viršininkas man raportavo apie šį įvykį, o aš tik pasirašinėjau įsakymus, kurie jiems buvo surašomi. Apylinkės tarybos pirmininką ir „l. g." (stribą) nužudė viena iš mano vadovaujamų partizanų grupių. Tačiau aš nedaviau nurodymo jiems nužudyti šiuos žmones. Jie veikė savo iniciatyva." Klausimų nėra.

Pirmininkaujantis iškviečia liudininką **Vildą** ir pasiūlo jam duoti parodymus.

Pagal esamą asmenybės nustatymo tvarką, į pateiktus klausimus liudininkas parodė:

„Aš **Vilda Kazys, Alekso**, g. 1905 m., lietuvis, gyvenantis Molėtų mieste, Vilniaus srityje. Teisiamąjį pažįstu kaip vietinį gyventoją prieškario metais, mūsų tarpusavio santykiai normalūs, parodymus duosiu rusų kalba, kurią gerai moku."

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoju neturiu."

Bylos eigoje liudytojas **Vilda** parodė: „Dar iki karo prie „buržuazinio smetoninio režimo" aš dirbau samdiniu už trijų kilometrų nuo Švilpos namų ir gerai jį pažįstu. Bet asmeniškai aš su juo nesusitikinėjau ir dargi tiksliai nežinau kiek jis turėjo žemės. Nuo 1945 m. sausio mėn. iki šiol aš dirbu milicijos organuose.

R. K. p a s t a b a: lietuviui Vildai, matyt, nelabai patogu buvo prieš okupantų teisėjus prisipažinti, kad jis dirba MGB represinėje tarnyboje stribu („l. g."), kadangi iki 1947 m. tiek stribai, tiek milicija priklausė vienai ir tai pačiai NKVD ministerijai. Nuo 1944 m. gruodžio 3 d. buvo įteisintas stribų būrių kūrimas provincijoje, bet pradžioje jie neturėjo netgi spec. uniformų, ką turėjo milicininkai. Nors stribai ir buvo ginkluoti, apsirengę civiliais drabužiais, žiemos metu rusiškomis šimtasiūlėmis (pufaikėmis), kepurėse įsisegę raudonas penkiakampes žvaigždes, bet vaizdavo irgi milicininkus, iš tikrųjų būdami sovietinės valdžios išlaikomais ginkluotais valkatomis, kurie ėjo per kaimus terorizuodami paprastus eilinius kaimo žmones. O valkatomis pavadinau jau vien todėl, kadangi jie ignoravo netgi ir sovietinius įstatymus, kurių jie privalėjo laikytis. Jie kaimuose po spintas ir stalčius ieškojo „banditų", ką pačiupo tą ir nugvelbė, o save jie vadino garbingais „liaudies gynėjų" vardais. Šias teises beveik oficialiai jiems buvo suteikusi sovietinė valdžia. Todėl eiliniai kaimo žmonės jų organiškai neapkentė ir juos vadino ne „liaudies gynėjais", o tiesiog pagal rusišką transkripciją – stribais.

1945 m. aš dirbau milicininku Skiemonių MGB sk. 1945 m. balandžio 26 d. valsčiaus MGB viršininko įsakymu du milicininkai ir šeši „l. g." (stribai) išvažiavo pastotėmis į Smaltiškio k. atsivežti šieno. „L. g." pavardžių dabar aš tiksliai nepamenu, vienas iš jų, atrodo, buvo Matuškevičius. Milicininkai buvo Kolesnikov ir Baranauskas.

Milicininkai buvo ginkluoti automatais, o „l. g." (stribai) – šautuvais. Be to, jie turėjo ir rankinį kulkosvaidį. Šiai grupei, grįžtant atgal, kelyje Smaltiškis–Baltušava jie buvo iš pasalų apšaudyti „banditų". Iš šios grupės pasisekė išbėgti tik vienam „l. g." (stribui), kuris mums ir papasakojo apie šį atsitikimą. Mes tą pačią valandą išvykome į įvykio vietą, bet kažkoks tai vietinis pilietis, dirbantis laukuose, patarė mums ten neiti, kadangi į užpuolimo vietą atvyko didelė „banditų" grupė. Tik kitą dieną, atvykus pas mus į pagalbą MGB karinei grupei, mes nuvykome į tą vietą, kur buvo įvykdytas „banditų" užpuolimas ir radome ten šešis lavonus. Buvo nušauti abu milicininkai ir keturi „l. g." (stribai). „Banditai" su savimi nusinešė du automatus, keturis šautuvus ir rankinį kulkosvaidį. Vienas „l. g." (stribas) kažkur dingo."

Į **pirmininkaujančio** klausimą liudininkas atsakė: „Šios grupės vyresniuoju tada buvo Kolesnikov, turintis seržanto laipsnį."

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Iš Operatyvinio sk. viršininko raporto man buvo žinoma, jog viena partizanų grupė iš mūsų (SAKALO) rinktinės sunaikino keletą milicininkų ir „l. g." (stribų), paėmė rankinį kulkosvaidį, automatus ir šautuvus. Tačiau aš nedaviau įsakymo žudyti šiuos milicininkus ir „l. g." (stribus). Ši partizanų grupė veikė savo iniciatyva."

Pirmininkaujantis skelbia 4-o paragrafo (partizanų dokumentas) įsakymą.

Į pirmininkaujančio klausimą Švilpa atsakė: „Taip, šiame įsakymo paragrafe ir kalbama apie vieno iš mano partizanų būrio veiklą, apie ką pasakojo liudytojas. Šį įsakymą pasirašiau aš. Klausimų liudytojui neturiu."

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją Šveinauską ir pasiūlo jam duoti parodymus.

Pagal asmens tapatybės nustatymo tvarką, į pateiktus klausimus liudytojas atsakė:

„Aš, Šveinauskas Bolis, Povilo, g. 1915 m., lietuvis, SSSR pilietis, gyvenu Sudeikių k., Utenos rajone, teisiamojo nežinau. Parodymus duosiu lietuvių kalba."

Į **pirmininkaujančio** klausimą teisiamasis atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoju aš neturiu."

Bylos eigoje liudytojas Šveinauskas parodė:

„1945 m. dirbau Skiemonių vlsč. MGB sk. milicijos įgaliotiniu (tolimesni parodymai beveik identiški Vildos parodymams – *R. K.*). Milicininkų pavardės buvo – Kolesnikov ir Varnauskas, „l. g." (stribų) pavardžių nepamenu."

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Apie šį partizanų užpuolimą man buvo žinoma iš Operatyvinio sk. viršininko raporto ir iš įsakymo teksto, kurį aš pats pasirašiau. Klausimų liudytojui neturiu."

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją Čalkauską ir pasiūlo jam duoti parodymus.

Pagal asmens tapatybės nustatymo tvarką, į pateiktus klausimus liudytojas parodė:

„Aš, Čalkauskas Metis (gal **Matas?**), **Edvardo**, g. 1919 m., lietuvis, SSSR pilietis, nepartinis, gyvenu Kuktiškėse, teisiamojo nežinau, parodymus duosiu rusų kalba."

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoju neturiu."

Bylos eigoje liudytojas Čalkauskas atsakė: „Nuo 1944 m. iki šio laiko aš dirbu „l. g." (stribu) Kuktiškėse. Iš susidūrimų vietų su „banditais" 1945 m. pavasarį ir vasarą aš prisimenu štai ką: 1945 m. balandžio mėn. Skudutiškio „l. g." (stribų) grupė įvykdė keleto vietinių gyventojų sulaikymą. Pakeliui į Kuktiškes „l. g." (stribai) buvo apšaudyti „banditų". Pasinaudodami netikėto užpuolimo sumaištimi, sulaikytieji pabėgo. Netekčių iš „l. g." (stribų) pusės nebuvo.

1945 m. gegužės mėn. aš su „l. g." (stribų) grupe dalyvavau miške Melnikų k. rajone „banditų" gaudynėse. Miško „šukavimo" metu „banditai" iš pasalų mus apšaudė. Sprendžiant pagal šūvius, „banditų" buvo reikšmingai daugiau už mus, todėl mes atsitraukėm ir netekčių neturėjome.

1945 m. gegužės mėn. aš kartu su grupe „l. g." (stribų) važiavome parsivežti vieno „l. g." (stribo) daiktų. Kada grįžome atgal į Kuktiškes, mus iš pasalų apšaudė „banditai". Atsišaudydami mes pravažiavome tą vietą be netekčių.

1945 m. gegužės mėn. Gudeniškių k. rajone mes didelėmis MGB kariuomenės bei „l. g." (stribų) pajėgomis prieš „banditus" vykdėme operaciją. Šios operacijos eigoje buvo sutriuškinta „gauja" – nušauta 37 žmonės-„banditai". Mūsų pusėje netekčių nebuvo.

Buvo dar ir daugiau susidūrimų su „banditais", bet aš jų jau nebepamenu. Mums tada „banditai" nedavė ramiai gyventi."

Į **pirmininkaujančio** klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „1945 m. partizanų grupės iš mano rinktinės dažnai puldinėjo „l. g." (stribus), bet visi šie susidūrimai arba kraštutinai

jų dauguma man nebuvo žinoma. Aš žinojau tik tai, ką man atraportuodavo Operatyvinio sk. viršininkas ir adjutantas. Jie užsiiminėjo partizanų užpuolimų registravimu ir jų rezultatais. Klausimų liudytojui neturiu."

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją Čerešką ir pasiūlo jam duoti parodymus.

Pagal asmens tapatybės nustatymo tvarką, į pateiktus klausimus liudytojas parodė:

„Aš, Čereška Antanas, Antano, g. 1921 m., lietuvis, SSSR pilietis, nepartinis, gyvenu Labeikių k., Utenos r., Vilniaus srityje, teisiamąjį žinau, tarpusavio santykiai mūsų normalūs. Parodymus duosiu lietuvių kalba."

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoju aš neturiu."

Bylos eigoje liudytojas Čereška parodė:

„1945 m. kovo mėn. aš įstojau į nac. „gaują" (partizanų būrį), kuris priklausė TIGRO rinktinei. Mūsų būrio vadas buvo partizanas slapyvardžiu *Dobilas* (Jonas Kimštas). Teisiamasis Švilpa Pranas ir jo brolis Švilpa Jonas į prtz. būrį įstojo gerokai anksčiau, dar prieš mane. Švilpa Jonas su manimi buvo viename būryje ir pagal jo žodžius, man žinoma, jog teisiamasis Švilpa Pranas buvo rinktinės štabe ir užėmė ten atitinkamą vietą, bet kuo jis ten buvo, aš nežinau. Jis turėjo *Barzdylos* slapyvardį. Po kurio laiko, po mano atėjimo į būrį, maždaug 1945 m. kovo pabaigoje ar balandžio pradžioje, vieną kartą teisiamasis Švilpa Pranas atėjo į mūsų būrio dislokacijos vietą ir įsakė *Dobilui* savo būrį pasiųsti į rinktinės štabo būrio dislokacijos vietą, kurią buvo apsupusi MGB kariuomenė. Mes kartu su *Dobilu* skubiai nubėgome į tą Švilpos nurodytą vietą. Pakeliui prie mūsų prisijungė dar keletas būrių ir, kada mes atbėgome į nurodytą vietą, mūsų buvo daugiau kaip šimtas žmonių, bet MGB kariuomenės buvo dar daugiau ir todėl mes atsišaudydami atsitraukėme. Kur buvo Švilpa šių kautynių metu aš nemačiau.

Maždaug po mėnesio po šių kautynių Švilpa buvo vėl atvykęs į mūsų dislokacijos vietą ir prieš išstatytą būrio rikiuotę pasakė kalbą, jog greit bus karas tarp SSSR ir Amerikos, kuriame laimės amerikiečiai ir dėl to jis kvietė mus kaip daugiau žudyti „l. g." (stribų), aktyvistų ir komunistų. Daugiau aš Švilpos Prano nemačiau."

Į **pirmininkaujančio** klausimus liudytojas Čereška atsakė: „Kada teisiamasis Švilpa atėjo į mūsų būrį ir įsakė eiti gelbėti rinktinės štabo, jis buvo atėjęs ne vienas. Kartu su juo buvo ir jo adjutantas (žinau pagal Jono Švilpos žodžius) ir dar keletas partizanų. Ginkluotas jis tada buvo automatu ir pistoletu. Be šių kautynių, apie kurias aš pasakojau, dalyvavau dar vieną kartą kautynėse su MGB karine grupe, kuri mus buvo apsupusi. Šių kautynių metu iš mūsų pusės buvo nukauta 13 partizanų. Kokią netektį patyrė MGB iš savo pusės, aš nežinau.

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo ar patvirtina jis liudytojo parodymus ir ar norėtų jo ko nors paklausti.

Teisiamasis Švilpa: „Liudytojas parodė viską teisingai. Tikrai tą dieną, kada MGB kariuomenė apsupo bunkeriuose rinktinės štabą, aš kartu su savo adjutantu ir keliais kitais kovotojais, esančiais prie štabo, surinkau keletą partizanų būrių į vieną „kumštį" ir šiomis pajėgomis bandžiau nustumti MGB kareivius ir išlaisvinti rinktinės štabo kovotojus. Tačiau, kaip parodė liudytojas, šis bandymas nepasisekė, kadangi MGB kareivių buvo gerokai daugiau negu mūsų.

Taip pat buvo momentas, kada aš atėjau į būrį, kuriame buvo Čereška ir įstojau su kalba, kviečiau partizanus kaip daugiau žudyti „l. g.“ (stribus), aktyvistus ir komunistus. Su tokiomis kalbomis aš įstojau ir kituose būriuose. Aš tai laikiau savo pareiga išstoti su tokiomis kalbomis prieš partizanus, kadangi užėmiau rinktinės štabo Propagandos sk. viršininko pareigas. Klausimų liudytojui Čereškai neturiu.“

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją **Gaurilčikaitę** ir pasiūlo jai duoti parodymus.

Pagal asmens tapatybės nustatymo tvarką, į pateiktus klausimus liudytoja atsakė:

„Aš, **Gaurilčikaitė Apolonija, Juozo**, g. 1927 m., lietuvė, teista 10 metų PDL, teisiamąjį žinau, tarpusavio santykiai su juo normalūs. Parodymus duosiu rusų kalba.“

R. K. p a s t a b a: kiek teko kalbėtis su buvusiais sovietinių lagerių politiniais kaliniais, lietuviai, kurie mokėjo rusų kalbą, stengėsi teismų metu parodymus duoti okupantų gimtąja kalba, vertėjui nedalyvaujant, kadangi būta atvejų, kada vertėjai, versdami teisiamojo parodymus, jų išsakomas mintis suformuluodavo savaip ir klaidingai perteikdavo teismui. Teisiamasis, kalbėdamas tiesiogiai okupantų kalba, pats žino ką norėjo pasakyti – nepalikdamas jokių interpretacijų vertėjui.

Į pirmininkaujančio klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoja neturiu.“

Bylos eigoje liudytoja **Gaurilčikaitė** parodė: „1952 m. aš dirbau Kaune, Žemės ūkio akademijoje vyresniąja laborante. 1952 m. rugpjūčio mėn. pradžioje per atostogas atvykau į Dotnuvą pas savo tėvus. Kartu su manimi atvyko ir mano draugė bendradarbė Sakevičiūtė, kuri supažindino mane su vyriškiu vardu Antanas. Kaip man vėliau tapo žinoma, tai buvo Švilpa. Po sugrįžimo į Kauną, aš ėmiau labai dažnai Sakevičiūtės bute sutikti Švilpą. Pagal Sakevičiūtės žodžius, man žinoma, jog Švilpa 1945 m. buvo („gaujoje“) partizanų būryje. Po to jis iš būrio pasitraukė (išėjo) ir gyveno su fiktyviais dokumentais. Pokalbių metu Švilpa man aiškino, jog greit bus karas tarp SSSR ir Amerikos ir jis pats eis į frontą kovoti prieš sovietų valdžią.

1952 m. spalio mėn. aš vėl važiavau į Dotnuvą pas savo tėvus. Ten aš du kartus susitikau su dėde Ūsu, kuris man papasakojo, jog palaiko ryšį su partizanais ir davė pasiskaityti du partizanų laikraščius ir keletą antisovietinių atsišaukimų. Šiuos laikraščius ir atsišaukimus aš atsivežiau į Kauną ir, susitikusi su Sakevičiūte ir Švilpa, parodžiau jiems. Sakevičiūtė po to man kalbėjo, jog jie perskaitę atsišaukimus ir laikraščius sudegino. Tos pačios dienos vakare, kada aš atnešiau atsišaukimus ir laikraščius, aš ir vėl kitą kartą atėjau į Sakevičiūtės butą. Švilpa ten taip pat buvo ir su Sakevičiūte skaitė eilėraščius ir antisovietinio turinio dainas, parašytas jų pačių.

Maždaug 1952 m. spalio 10 d., kada buvau darbe akademijoje, atėjo Sakevičiūtė ir pasikvietė mane į kitą kambarį. Ten aš susitikau su akademijos darbuotoja Dalangauskiene, pas kurią bute gyveno Švilpa. Dalangauskienė pranešė, jog Švilpa negrįžo į namus ir ji įtarianti, jog jis gali būti areštuotas. Čia pat Dalangauskienė man perdavė ryšulėlį – ten buvo keletas sąsiuvinių su antisovietinio turinio dainomis ir eilėraščiais. Aš ir vėl suvyniojau šiuos sąsiuvinius į laikraštį ir paslėpiau savo kabinete spintoje. Kratos metu jie buvo rasti ir paimti.“

Į pirmininkaujančio klausimus **Gaurilčikaitė** atsakė: „Iš Dalangauskienės aš gavau 6 ar 7 sąsiuvinius. Apie tai, jog Antanas iš tikrųjų yra Švilpa Pranas, man pasakojo Sakevičiūtė.

Su Švilpa aš pradėjau susitikinėti todėl, jog aiškinausi tuos antisovietinius požiūrius, kuriuos jis turėjo. Apie jo antisovietines pažiūras nesunku buvo įminti pagal jo antisovietinius pasisakymus."

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo, ar jis patvirtina liudytojos parodymus ir ar turi jai klausimų.

Teisiamasis Švilpa: „Parodymus patvirtinu, klausimų neturiu."

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją **Sakevičiūtę** ir pasiūlo jai duoti parodymus.

Pagal asmens nustatymo tapatybę, į jai pateiktus klausimus, liudytoja parodė:

„Aš, **Sakevičiūtė Bernadeta, Kazio**, g. 1918 m., lietuvė, nuteista 10 metų laisvės atėmimu PDL, teisiamąjį pažįstu, tarpusavio santykiai su juo normalūs, parodymus duosiu rusų kalba.

Į pirmininkaujančio klausimą Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoja neturiu."

Pagal bylos eigą liudytoja **Sakevičiūtė** parodė: „1952 m. aš dirbau Žemės ūkio akademijoje Kaune. 1952 m. birželio mėn. aš kartu su grupe akademijos darbuotojų išvažiavome į Trakus, į pikniką. Be akademijos darbuotojų autobuse kartu su manimi važiavo kažkoks tai jaunas žmogus, kuris pradėjo su manimi laisvą pokalbį ir prisistatė kaip Stonkus Antanas. Tada aš pasakiau Stonkui, jog netrukus gausiu atostogų ir važiuosiu ilsėtis į Panevėžį, kur mes su juo galėsim susitikti.

Nuo 1952 m. rugpjūčio mėn. aš išvykau atostogauti į Panevėžį. Po keleto dienų atvyko ir Stonkus ir mes su juo tankiai susitikdavom pliaže prie miesto. Šių susitikimų metu Stonkus skaitė man eilėraščius ir dainavo antisovietinio turinio dainas. Prieš grįžtant atgal į Kauną, mes su Stonkumi užsukome į Dotnuvą, kur per atostogas ilsėjosi mano bendradarbė Gaurilčikaitė. Aš tada Stonkų supažindinau su Gaurilčikaite.

Po grįžimo į Kauną, Stonkus mane tankiai lankė bute, retkarčiais ateidavo į darbą. Kartais ir aš nueidavau pas jį į butą. Kartu su manimi ir su Stonkumi susitikdavo ir Gaurilčikaitė. Šių susitikimų metu Stonkus skaitė mums iš savo bloknoto eilėraščius bei antisovietinio turinio dainas. Kartą padovanojo jis man savo sukurtą dainą, paskirtą man. Ši daina buvo antisovietinio turinio, bet aš ją padauginau trimis egzemplioriais rašomąja mašinėle ir parodžiau jas Stonkui. Po to Stonkus tankiai man duodavo padaugint jo sukurtus antisovietinio turinio eilėraščius ir dainas. Aš jas perrašinėjau rašomąja mašinėle po du ar tris egzempliorius ir grąžindavau jam atgal. Kur jis juos po to dėjo aš nežinau.

Per vieną jo apsilankymą pas mane darbe Žemės ūkio akademijoje vienas iš dėstytojų, jį pamatęs (kada Stonkus išeidinėjo), pareiškė: „Taip, juk čia Švilpa, aš su juo kartu mokiausi." Dar prieš tai Stonkus man pasakojo, jog 1945 m. jis buvo partizanų būryje, todėl po ano dėstytojo pareiškimo, aš supratau, jog mano pažįstamas iš tikrųjų – ne Stonkus, o Švilpa ir šią pavardę jis pasikeitė vien dėl to, kad nebūtų demaskuotas. Apie šį savo įtarimą aš papasakojau Gaurilčikaitei.

1952 m. spalio pradžioje mano draugė Gaurilčikaitė grįžo iš savo artimųjų iš Dotnuvos ir atvežė du laikraščius ir keletą antisovietinio turinio atsišaukimų, kuriuos jai davė partizanai (iš tikrųjų juos gavo iš dėdės, kuris palaikė ryšį su partizanais). Mes šiuos laikraščius ir atsišaukimus skaitėme trise: aš, Gaurilčikaitė ir Švilpa. Po Gaurilčikaitės išėjimo aš juos sudeginau. Kiek vėliau po šio įvykio, tą patį 1952 m. spalio mėn., kada aš

akademijoje buvau darbe, atėjo Švilpos buto šeimininkė ir pranešė mums, jog Švilpa jau kelinta diena negrįžta į namus ir ji, baimindamasi, jog jį areštavo, atnešė iš už spintos paslėptą ryšulėlį. Aš pasikviečiau Gaurilčikaitę ir mes su ja nutarėme pažiūrėti kas tame ryšulėlyje yra. Kada Gaurilčikaitė atvyniojo ryšulėlį, mes jame radome penkis ar šešis sąsiuvinius su antisovietinio turinio dainomis ir eilėraščiais. Gaurilčikaitė pasakė, jog ji šiuos sąsiuvinius paims ir paslėps."

Į pirmininkaujančio klausimus **Sakevičiūtė** atsakė: „Apie savo veiklą partizanų būryje Švilpa man nieko nepasakojo. Kada aš vaikščiojau pas jį į butą, mačiau, jog jis visą laiką kažką tai rašo. Kadangi Švilpa manęs vis prašė padauginti antisovietinio turinio eilėraščius ir dainas, aš maniau, jog jis jas ir rašo. Aš labai gerai supratau, jog Švilpa antisovietinis žmogus, bet aš irgi prisilaikiau antisovietinių pažiūrų gyvenime ir todėl nelaikiau būtinybe apie tai pranešti į MGB."

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo, ar jis patvirtina liudytojos Sakevičiūtės parodymus ir ar turi jai klausimų.

Teisiamasis Švilpa atsakė: „Liudytoja parodė viską teisingai, jai klausimų neturiu."

Pirmininkaujantis iškviečia liudytoją **Baltaduonytę** ir pasiūlo jai duoti parodymus.

Pagal asmens tapatybės nustatymo tvarką, į užduodamus klausimus liudytoja atsakė, duodama parodymus:

Aš, **Baltaduonytė Genovaitė, Petro**, g. 1921 m., lietuvė, nepartinė, gyvenu Paupyje, Raseinių rajone. Teisiamasis – mano vyras, santykiai su juo normalūs, parodymus duosiu lietuvių kalba."

Į **pirmininkaujančio** klausimą teisiamasis Švilpa atsakė: „Asmeninių sąskaitų su liudytoja aš neturiu."

Pagal bylos eigą liudytoja **Baltaduonytė** parodė: „Su Švilpa aš susipažinau 1940 m. Švenčionyse, kur jis po sovietų valdžios atėjimo Lietuvoje, dirbo prekybos skyriuje. Tais pačiais metais su juo susituokėme. Po to nuo 1941 m. iki 1944 m. jis mokėsi universitete Ekonomikos fakultete, pilnai baigė apmokymo kursą, bet valstybinių egzaminų išlaikyti nebespėjo, kadangi universitetas buvo uždarytas. Po Lietuvos išlaisvinimo nuo vokiečių, Švilpa kartu su manimi gyveno kaime pas mano tėvus ir 1945 m. vasario mėn. pas mus į ūkį atėjo vyro brolis Švilpa Jonas, kuris buvo partizanų būryje. Jis pareiškė vyrui, jog jis (mano vyras) eis į būrį, arba partizanai su juo pasielgs taip, kad jis negyvens ir tą pačią dieną mano vyras Pranas Švilpa išėjo į partizanų būrį ir liepos mėn. aš buvau areštuota už vyrą „banditą" ir iškeldinta į Archangelsko sritį. 1945 m. rugsėjo mėn. man leido grįžti į Lietuvos SSR ir netrukus aš sužinojau iš savo tėvų, jog Švilpa iš partizanų būrio išėjo, gavo fiktyvius dokumentus ir apsigyveno Šeduvoje. Apie savo veiklą partizanų būryje vyras man nieko nepasakojo. Jis pasakojo, jog jam fiktyvius dokumentus padarė dar esant būryje 1944 m. liepos mėn. ir mes kartu su vyru išvažiavome į Kauną, kur jis pradėjo dirbti buhalteriu. Po to nuo 1945 m. rugsėjo mėn. iki 1946 m. sausio dirbo sąskaitininku...

R. K. p a s t a b a: tolimesni Baltaduonytės parodymai byloje sunkiai įskaitomi, tačiau iš kai kurių įskaitomų sakinių aišku, jog liudytoja daugiau kalba apie vyro darbą.

Teisiamojo Švilpos parodymai

Iki 1939 m. aš mokiausi gimnazijoje ir gyvenau savo tėvų ūkyje. Po gimnazijos baigimo išvykau į Kauną ir įstojau į kooperacijos darbuotojų kursus. Baigęs šiuos kursus, 1940 m. išvykau į Švenčionis ir pradėjau dirbti prekybos skyriaus vedėju. 1941 m. kurį laiką aš ten dirbau ir kooperatyvo vedėju, o po vokiečių okupacijos įstojau mokytis į universitetą Ekonomikos fakultetą. Mokiausi iki 1944 m. ir baigiau visą kursą, bet valstybinių egzaminų man laikyti neteko, kadangi dėl greito vokiečių kariuomenės pasitraukimo užsiėmimai universitete nutrūko. Aš ir vėl išvykau į Švenčionis ir įsidarbinau ten prekybos mokykloje dėstytoju.

Po Lietuvos teritorijos „išlaisvinimo“ (tiksliau – okupacijos – *R. K.*) nuo vokiečių, aš kartu su žmona persikėliau į Suginčius Utenos rajone, kur gyveno žmonos tėvai. Ten iki 1945 m. vasario mėn. niekur nedirbau, padėjau žmonos tėvams ūkio darbuose.

1945 m. vasario mėn. pas mane atėjo mano brolis Jonas Švilpa (jis tada jau buvo partizanų būryje), kuris man atnešė laišką iš TIGRO rinktinės štabo, kuriame man buvo siūloma stoti į jų būrį. Brolis dar žodžiais papildė; jeigu aš neisiu į būrį, partizanai mane sunaikins. Aš, žinoma, supratau ką reiškia eiti į partizanų būrį ir puikiai supratau partizanų tikslus bei uždavinius, bet pagalvojęs, priėmiau sau sprendimą, eiti į partizanų būrį ir tą patį vakarą kartu su broliu išėjau į mišką.

TIGRO rnkt. štabe mane maloniai priėmė ir paliko prie štabo. TIGRO rinktinę tuo metu sudarė apie 200 (du šimtai) kovotojų, jų vadas buvo slapyvardžiu *Kirvis*. O po to, po buvusių Lietuvos kariuomenės karininkų į būrį atvykimo, būriui ėmė vadovauti karininkas slapyvardžiu *Senis*-Benediktas Kaletka.

Rinktinės štabe man buvo suteiktas *Barzdylos* slapyvardis, o vėliau – *Ąžuolo* ir *Abstinento* slapyvardžiai. Apginkluotas buvau automatu ir pistoletu. Buvau paskirtas rinktinės Propagandos skyriaus viršininku, organizavau partizaninių antisovietinių laikraščių bei atsišaukimų leidybą, kurie buvo spausdinami rašomąja mašinėle ir dauginami rotatoriais, esančiais pačiame būryje. Į laikraščius bei atsišaukimus rašiau aš pats, skatinau rašyti ir kitus. Dabar jau man sunku paaiškinti tai, ką aš tada ten rašiau. Galiu tik pasakyti, jog tie visi mano straipsniai buvo antisovietinio turinio, juose atsispindėjo kvietimas nuversti sovietų valdžią Lietuvoje. Kitaip, aišku, ir negalėjo būti, kadangi aš, kaip propagandos skyriaus viršininkas, privalėjau auklėti partizanus antisovietine dvasia.

Atspausdinti rašomąja mašinėle ir padauginti rotatoriumi laikraščiai bei atsišaukimai buvo platinami partizanų būriuose partizanams skaityti, taip pat ir per partizanų ryšininkus buvo perduodami platinti tarp vietinių gyventojų.

Be to, dar buvo keletas atsitikimų, kada aš, atėjęs į būrio dislokacijos vietą, išstodavau su agitacine kalba, kviesdamas partizanus didinti teroro veiksmus prieš komunistus ir sovietinius aktyvistus, kovoti už sovietinės valdžios nuvertimą ir „buržuazinio režimo“ grąžinimą. Prieš vietinius gyventojus aš su kalbomis neišstodavau, nes rinktinės vadovybė šito iš manęs nereikalavo.

1945 m. balandžio mėn. MGB karinės grupės įvykdė keletą operacijų, vykdydamos mūsų rinktinės partizanų būrių likvidaciją. Šių operacijų metu buvo sunaikinta keletas mūsų rinktinės partizanų būrių bei rinktinės štabas. Aš aktyviai priešinausi MGB kariuo-

menei, pasiųsdamas į kautynių vietą atskirus partizanų būrius bei grupes, bet visos mano pastangos išgelbėti štabą buvo bevaisės.

Po to, kada MGB operacijos dėl mūsų rinktinės sunaikinimo baigėsi, aš su keliais likusiais grupės štabo darbuotojais ėmiausi priemonių sujungti išlikusias partizanų grupes ir būrius į naują kovinį vienetą. Šiame organizaciniame darbe, aktyviai man dalyvaujant, buvo sudaryta nauja SAKALO rinktinė, bet vado tinkamo pagal visus duomenis šioms pareigoms niekaip negalėjome rasti. Rinktinės štabo viršininku būrių susirinkime buvau išrinktas aš. Kadangi, kaip jau sakiau, vado nebuvo, visas vadovavimas rinktinei teko man. Bet aš visiškai neturėjau karinių žinių vadovauti tokiam dideliam kariniam vienetui kaip rinktinė ir todėl Operatyvinio skyriaus štabo vadovybės buvo paskirtas buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas. Jis ir mano adjutantas Šapoka Vilius-*Valteris* užsiėmė partizanų būrių ir atskirų prtz. grupių, įeinančių į rnkt. sudėtį, veikla, registravo partizanų veiklos epizodus ir raportavo man. Aš, kaip vadas, pasirašinėjau rinktinės įsakymus, sudarytus Operatyvinio sk. viršininko, ir lankiau inspektuodamas partizanų būrius bei atskiras grupes, tikrinau kaip jie apsiginklavę, ar užtektinai sočiai maitinami, skaičiau pranešimus, kuriuose kviečiau, raginau tęsti ginkluotą kovą ir žudyti komunistus, aktyvistus ir MGB darbuotojus, bet neįsivelti į kautynes su reguliaria kariuomene, siekiant išsaugoti pajėgas būsimose kautynėse, kada prasidės karas tarp SSSR ir Amerikos. Taip pat aš tikrinau būrių bei grupių kovinę parengtį."

Pirmininkaujantis skelbia iš bylos 4 t., 187 lapo parodymus (Švilpos raštas adjutantui).

Teisiamasis Švilpa: „Disciplinai stiprinti bei koviniam pasiruošimui kelti būriuose aš savo rašte adjutantui Šapokai patariau žudyti tuos partizanus (tiksliau – buvusius partizanus), kurie pageidauja legalizuotis. Bet tai buvo ne įsakymas, o paprasčiausias patarimas. Galimai šis patarimas buvo užrašytas įsakymo forma, bet tada aš turėjau omenyje ne įsakinėti, o paprasčiausiai patarti.

SAKALO rinktinė, kurios sudėtyje buvo priskaičiuojama arti 400 (keturi šimtai) partizanų, aš vadovavau iki 1945 m. birželio mėn. 1945 m. birželio mėn. aš ir dar trys rinktinės vadai sušaukėme pasitarimą kartu su mūsų rinktinės štabu. Šiame pasitarime buvo priimtas sprendimas sujungti visas keturias rinktines į vieną vadovybę, t. y. sudaryti vientisą karinį vienetą. Nežiūrint mano prieštaravimų, naujo partizaninio junginio vadu buvau paskirtas aš. Kitų rinktinių vadai tapo mano pavaduotojais. Tokiu būdu birželio mėn. aš vadovavau partizanų junginiui, kurio sudėtyje buvo arti pusantro tūkstančio (1500) kovotojų.

Apie šio padalinio junginį aš nieko pasakyti negaliu, nes partizaninių veiksmų registravimu užsiiminėjo Operatyvinis skyrius bei štabų viršininkai. Jie taip pat privalėjo susijungti, bet pilnas susijungimas neįvyko dėl to, jog liepos mėn. prieš mus buvo įvykdyta didelė MGB karinių grupių operacija, kurios metu žuvo daug partizanų ir visi mano sudaryti partizaniniai junginiai suskilo į atskirus būrius, o aš po to iš junginio raštinės pasiėmiau raštinės viršininko man padarytus fiktyvius dokumentus – pasą ir karinį bilietą Stonkaus-Stankevičiaus Adolfo, Juozo, vardu, pasitraukiau iš būrio į Šeduvą ir įsidarbinau mokytoju vietinėje gimnazijoje. Už gerą darbą aš ten buvau apdovanotas medaliu „Za doblestnyj trud v Velikoj Otečestvennoj vojne 1941–1945 godam" ir paskirtas gimnazijos direktoriumi.

1947 m. pas mane atėjo buvęs mano adjutantas Šapoka-*Valteris* ir pasiūlė man vėl grįžti į partizanų būrį, bet aš kategoriškai atsisakiau.

1947 m. aš du kartus buvau sulaikytas MGB darbuotojų. Pirmą kartą neprisipažinau ir nebuvau išaiškintas, jog aš Švilpa – stambaus partizaninio junginio vadas; tada mane paleido. Po kurio laiko aš vėl buvau sulaikytas ir tardymų metu papasakojau viską (ar beveik viską) apie savo praktinę veiklą per visą mano buvimo laikotarpį partizanų būryje (orig. – nac. „gaujoje"). Valstybės saugumo ministerijoje man pareiškė, jog paleidžia mane ir pažadėjo atleisti man už visus mano nusikaltimus, jeigu aš, įvykdydamas MGB užduotį, susijungsiu su partizanais, veikiančiais Utenos rajone ir iki 1948 m. pavasario pranešiu į MGB apie partizanų būrių bazavimosi vietas ir „pakišiu" juos sunaikinimui. Aš daviau žodį, jog pasielgsiu būtent taip, t. y. daviau sutikimą dirbti MGB naudai ir man buvo suteiktas pseudonimas. Tačiau, grįžęs į namus, aš priėmiau sprendimą nebendradarbiauti su MGB ir apskritai nenustatinėti ryšių su partizanais. Aš maniau, jog mane gali išaiškinti ir nužudyti. Bet tuo pačiu aš supratau, jeigu neišpildysiu man pavestos užduoties, būsiu areštuotas. Ir štai, kad išvengčiau arešto, aš mečiau darbą ir išvykau į Kauną. Ten aš nuo 1948 m. liepos mėn. iki 1949 m. kovo mėn. dirbau sanatorinių vaikų darželių buhalteriu, o po to sąskaitininku cukrinių runkelių priėmimo punkte.

Nuo 1950 m. sausio mėn. išvis mečiau darbą. Pradžioje gyvenau Kaune, kur mokėsi mokykloje mano žmona, o kada žmona baigė mokslą mokykloje, 1950 m. liepos mėn. kartu su žmona išvykome į Paupį, Raseinių r., į žmonos darbo paskyrimo vietą. Bet su žmona aš gyvenau ne nuolat, labai dažnai išvažiuodavau į kitus miestus, o dažniausiai lankiausi Kaune, Vilniuje, Panevėžyje, du kartus buvau Leningrade.

Nuo 1952 m. vasaros iki arešto dienos nuolat gyvenau Kaune, Žemės ūkio akademijos name, pilietės Dalangauskienės bute. Tada aš susipažinau ir su antisovietiškai nusiteikusiomis Gaurilčikaite ir Sakevičiūte. Susitikimų su jomis metu aš joms skaičiau savo kurtus eilėraščius ir dainas, kurių dalis buvo antisovietinio turinio. Taip pat skaičiau atsišaukimus ir partizaninius laikraščius, kuriuos atveždavo Gaurilčikaitė iš kaimo."

Į **pirmininkaujančio** bei teismo narių klausimus teisiamasis Švilpa atsakė:

„Išeidamas į partizanų būrį (orig. – „nac. gaują"), aš pagalvojau, jog pagrindinis partizanų tikslas yra aktyvi kova prieš sovietų valdžią.

Kaip TIGRO rinktinės Propagandos sk. viršininkas aš partizaniniuose (orig. – „banditiniuose") laikraščiuose bei atsišaukimuose kviečiau aktyvinti kovą prieš sovietų valdžią ir prieš sov. valdžią skleisti įvairų šmeižtą. Pokalbių metu su partizanais, aš savo išstojimuose kviečiau juos kaip daugiau žudyti komunistus, aktyvistus, MGB darbuotojus ir t. t.

Galbūt aš to ir nenorėjau, nebuvau jau toks trokštantis kraujo, bet kadangi užėmiau rinktinės štabe tokias pareigas, rinktinės štabas reikalavo, kad rašyčiau būtent taip ir taip aiškinčiau savo kalbose.

Kodėl po TIGRO rinktinės sunaikinimo nauju SAKALO rnkt. vadu buvau išrinktas aš, man apie tai sunku paaiškinti. Aš faktiškai nebuvau šios rinktinės vadas, aš buvau tik štabo viršininkas, bet kadangi vado nebuvo, todėl ir rinktinei teko vadovauti man. Visus įsakymus rašė Operatyvinio sk. viršininkas, o pasirašiau juos aš. Man buvo žinoma, jog būriai maisto produktus gauna per partizanų rėmėjus bei atimdami iš vietinių gyventojų,

bet šiais partizanų veiksmais aš neužsiiminėjau. Aš pats rinkti maisto produktų nėjau, man juos atnešdavo. Kur ir kaip partizanai tuos produktus gaudavo, aš nesidomėjau.

Iš Operatyvinio skyriaus viršininko raportų ir savo adjutanto man buvo žinoma, jog partizanų būriai ir grupės, įeinančios į rinktinės sudėtį, užsiima teroristine veikla – žudo komunistus, sovietinius aktyvistus, „l. g." (stribus) bei MGB darbuotojus. Visi šie partizanų pasireiškimai buvo formuojami įsakymuose, kuriuos sudarinėjo Operatyvinio skyriaus viršininkas, o aš tik pasirašinėjau. Nurodymų rinktinei užsiiminėti teroristine veikla aš nedavinėjau.

Iš tikrųjų savo įsakymuose aš nurodžiau, jog būtina sustiprinti veiklą kovoje prieš sovietų valdžią – daugiau žudyti komunistų, aktyvistų ir MGB darbuotojų. Aš daviau įsakymus apskritai dėl veiksmų aktyvizacijos, o būrių ir grupių vadai jau patys priimdavo sprendimus ką buvo būtina žudyti."

Pirmininkaujantis skelbia iš bylos 5 t., II-os d., lapo 12 (Įsakymas Nr. 17).

Teisiamasis Švilpa: „Prisipažįstu, jog daviau konkrečius nurodymus partizanų grupėms ir būriams, kaip turi būti kovojama prieš sovietų valdžią ir pirmiausia vykdyti teroro aktus.

Apie visus partizanų įvykdytus kovinius veiksmus aš įpareigojau būrių vadus informuoti asmeniškai mane ir jie tai vykdė. Bet aš pats tų pranešimų neskaičiau. Juos skaitė Operatyvinio skyriaus viršininkas, kuris vėliau šią informaciją sugrupuodavo ir pateikdavo man.

SAKALO rinktinei savo įsakymus aš iš tiesų patvirtindavau tik tuos, kurie jau buvo išleisti TIGRO rinktinėje, kuriuose buvo kalbama apie kovos prieš sovietų valdžią suaktyvinimą. Jie pasiliko galioti ir SAKALO rinktinei.

Aš neleidau rinktinei stoti į kautynes su reguliariais sovietų armijos daliniais, todėl kad norėjau išsaugoti pajėgas kada prasidės karas tarp SSSR ir Amerikos ir šiomis pajėgomis smogti sovietinei armijai iš užnugario.

Aš neneigiu, jog partizanų grupės ir būriai, priklausantys mano rinktinei, nužudė daug komunistų, aktyvistų, „l. g." (stribų) bei MGB kariuomenės kareivių. Apie tai man buvo žinoma iš Operatyvinio sk. viršininko raportų ir iš įsakymų, kuriuos aš pasirašinėjau, bet aš pats asmeniškai nieko nenužudžiau ir konkrečiai nesu nužudęs, ką reiktų nužudyti. Aš duodavau tik bendrus nurodymus dėl kovos su sovietų valdžia sustiprinimo – komunistų, aktyvistų ir „l. g." (stribų) žudymo keliu.

Po pasitraukimo iš partizanų būrio su partizanais buvau susitikęs du kartus. Pirmą kartą, kada buvo atėjęs partizanas Šapoka. Jis tuo metu legalizavosi, bet palaikė ryšį su partizanais ir siūlė man grįžti į būrį ir vadovauti kovai prieš sovietų valdžią, bet aš atsisakiau. Kitą kartą partizanai pas mane buvo atėję 1951 m. Mano žmona tuomet juos apžiūrėjo ir suteikė medicininę pagalbą. Partizanai ir tuo kartu mane kvietė grįžti į būrį, bet aš nėjau. Aš maniau, jog dabar ne laikas tęsti aktyvią kovą prieš sovietų valdžią, reikia laukti karo pradžios."

Pirmininkaujantis skelbia iš bylos 5 t., II-os d. 46, 47, 48, 49, 50 ir 51 psl.

Teisiamasis Švilpa: „Šias apžvalgos pažymas rašiau aš, jose aš išdėsčiau – išprotavau gyvenimą taip, kaip aš jį supratau. Prisipažįstu, jog mano užrašyta antisovietiškai, bet kitaip ir negalėjo būti, kadangi aš buvau antisovietiniu žmogumi."

Pirmininkaujantis skelbia iš bylos 5 t., II-os d. 94, 95, 96 psl.

Teisiamasis Švilpa: „Apie komunistus aš taip rašiau todėl, kad buvau jų priešas, nors ten mano parašyta ir daug netiesos, kad asmeniškai išreiškiau savo mintį. Taip, visa tai aš parašiau jau po išėjimo iš būrio."

1953 m. gegužės 16 d. 22 val. 15 min. **pirmininkaujantis** paskelbė pertrauką iki 1953 m. gegužės 17 d. 10.00 val.

1953 m. gegužės 17 d. 10.00 val. **pirmininkaujantis** paskelbė teismo posėdžio bylos nagrinėjimo pratęsimą.

Į **pirmininkaujančio** klausimus teisiamasis Švilpa atsakė: „Iš būrio aš išėjau 1945 m. liepos mėn. ir į MGB organus nesikreipiau dėl legalizacijos, o kad 1947 m. buvau sulaikytas MGB ir apklaustas, tai nėra legalizacija. Po to, kai mane paleido, aš vėl grįžau į nelegalią padėtį ir šioje padėtyje buvau iki arešto dienos – 1952 m. spalio 8 d."

Pirmininkaujantis skelbia iš bylos 5 t., II-os d. 75, 76, 77 psl.

Teisiamasis Švilpa: „Ten viskas teisingai užrašyta. 1947 m. buvau MGB sulaikytas du kartus. Pirmą kartą aš viską neigiau ir manęs neatpažino. Antro sulaikymo metu buvau atpažintas ir priverstas prisipažinti, kas aš esu iš tikrųjų. Tada man buvo duota užduotis nustatyti ryšį su partizanais Utenos rajone ir pranešti į MGB jų buvimo vietą. Už tai MGB pažadėjo man dovanoti visus mano padarytus nusikaltimus. Aš šios užduoties nevykdžiau ir toliau slapsčiausi. Taip, po to aš susitikau su partizanais.

Prisipažįstu, jog parašiau daug aštraus antisovietinio turinio straipsnių, dainų ir eilėraščių.

Taip, aš buvau sovietinės valdžios priešas, man nepatiko sovietų valdžios politika valstiečių, buožių, buržuazijos atžvilgiu. Aš skaičiau, jog visiems reikėjo duoti gyventi taip, kaip kas gali. Aš buvau idealizmo šalininkas ir nepripažinau materializmo. Toks aš tapau todėl, kadangi mane auklėjo idealizmo ir antisovietine dvasia."

Pirmininkaujantis klausia teisiamojo kuo jis dar galėtų papildyti teisminį tyrimą.

Teisiamasis Švilpa: „Teisminio tyrimo aš jau niekuo negalėčiau papildyti."

Pirmininkaujantis teisminį bylos nagrinėjimą paskelbė užbaigtą ir suteikė teisiamajam paskutinį žodį.

Teisiamasis Švilpa: „Aš jau ne toks didelis piktadarys, kaip tai gali atrodyti iš karto. Aš kilęs iš valstietiškos šeimos ir savo gyvenime patyręs daug sunkumų: buvau auklėjamas nacionalistine ir antisovietine dvasia ir dėl to tapau sovietų valdžios priešu. Aš netikėjau sovietų valdžios jėga bei komunistų idėjomis ir todėl išėjau į partizanų būrį kovoti prieš komunistus ir sovietų valdžią. Po išėjimo iš būrio man trūko vyriškos galios prisipažinti dėl mano įvykdytų nusikaltimų. Aš ėmiau slapstytis su fiktyviais dokumentais ir visą neapykantą išliejau sovietų valdžiai savo straipsniuose, eilėraščiuose ir dainose, parašytose išėjus iš būrio. Bet aš prašau į tai atsižvelgti, jog tai mano auklėjimo pasekmės. Išėjęs iš būrio, aš dirbau sąžiningai, kol manęs nesulaikė MGB organai ir neįpareigojo vėl eiti į mišką ir išduoti MGB darbuotojams Utenos rajone veikiančių partizanų.

Aš išsigandau, jog mane partizanai gali išaiškinti ir nužudyti. Kita vertus, aš bijojau, jeigu neišpildysiu MGB užduoties, mane suims už mano padarytus nusikaltimus ir aš vėl ėmiau slapstytis.

Po arešto apie save papasakojau visą tiesą. Prašau tai įvertinti ir palengvinti nuosprendį."

14 val. 35 min. teismas grįžo iš pasitarimo kambario ir pirmininkaujantis paskelbė nuosprendį, išaiškindamas nuosprendžio esmę ir teisę į malonės prašymą SSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui.

14 val. 45 min. teismo posėdis dėl bylos nagrinėjimo paskelbtas baigtu.

Pasirašo: pirmininkaujantis – GRIAZNOV

sekretorius – ŠESTAKOVA

R. K. p a s t a b a: teisiamasis gal tuo metu ir nesuprato kokią žalą jis buvo padaręs okupantams, todėl savyje brandino viltį, kad jam neskirs mirties bausmės, nors jokie čekistų pažadai, jų „teisingiausi pasaulyje" įstatymai jiems tarnavo tik kaip žmonių mulkinimo priedanga. Jiems toks žodis, kaip pasigailėjimas, neturėjo jokios prasmės ir tai turėjo labai gerai pagalvoti teisiamasis ir įvertinti savaip sovietinių čekistų pažadus ir tai, ko jis neįvertino, jį tas ir pražudė. O jo paskutinis žodis teisme buvo tik kaip tam tikras formalumas, suteiktas pajuokai „gailestingųjų" čekistų. Ne visiems teisiamiesiems jie suteikdavo ir paskutinį žodį, ką leido Švilpai, kadangi pastarasis per visą teismo eigą vaizdavo atgailaujantį, o tai čekistams patiko – buvo gera reklama: „Štai va, klausykite, kaip atgailauja buvęs „banditas!". Žiūrint iš šiandienos pozicijų, Švilpai, kaip buvusiam partizanų būrio vadui, kurio įsakymai bei nurodymai miško kovotojams nulėmė daugelio okupantų bei vietinių kolaborantų gyvybių klausimą, liko tik vienas kelias: kovoti iki mirties ir nebesitikėti iš sovietinių budelių pasigailėjimo, nes panašaus likimo pavyzdžių jau tuo metu buvo ne vienas. Lygiai toks pat likimas ištiko ir Švilpą: nuoširdžiausias čekistų „pasigailėjimas" jam buvo – kulka į pakaušį. Švilpa sušaudytas 1953 09 30.

Iš LYA (KGB arch.) Bikulčiūtės Emilijos ir Šidlausko Kazio baudž. byla Nr. 14846/3; f. K-1, ap. 58.

Iš Šidlausko Kazio, Jono, apklausos protokolo.

Apklausą vykdo Utenos apskr. MGB sk. vyr. tardytojas ltn. LEBEDEV per vertėją BUČINSKĄ. 1949 m. sausio 3 d., Utena. Apklausa pradėta 10.00 val. – baigta 12.00 val.

<...> Savo parodymus nuo 1948 m. gruodžio 31 d. aš daviau klaidingus. Šiuo metu noriu duoti teisingus parodymus.

Po to, kada aš dezertyravau iš sovietinės armijos ir grįžau į Vilkiškių kaimą, kurį laiką ėmiau slapstytis pilietės Bikulčiūtės Emilijos namuose, o po to 1945 m., nepamenu kurį mėnesį, įstojau į ginkluotą partizanų būrį, kuriam vadovavo Bimba-Bitkevičius Jonas-*Sakalaitis*.

R. K. p a s t a b a: tikroji partizano *Sakalaičio* pavardė – Bitkevičius, o kodėl rusiškame tekste dar priekyje prilipdytas Bimba, niekur dėl šio žodžio paaiškinimo neradau, nebent tai buvo tokia jo pravardė.

Būrį sudarė šie kovotojai: Bitkevičius Jonas-*Sakalaitis*, ginkluotas kulkosvaidžiu RPD – būrio vadas; *Kardas* – ginkluotas pusiau automatiniu šautuvu SVT; *Vaitkus* – ginkluotas automatu; aš-Šidlauskas Kazys-*Šermukšnis* – ginkluotas šautuvu ir revolveriu „Nagan"; *Meškis* – ginkluotas automatu.

<...> Partizanai *Kardas* ir *Vaitkus* žuvo 1948 m. Minčios miške, Tauragnų vlsč., *Meškis* žuvo taip pat 1948 m. kažkokiam miške Kuktiškių vlsč. Būrio vadas *Sakalaitis* žuvo 1948 m.

R. K. p a s t a b a: 1948 m. gruodžio 18 d., pakliuvę į pasalą Stūglių k., žuvo keturi partizanai. Jie prieš Kalėdas važiavo aplankyti vieno sužeisto partizano ir pakeliui užsuko pas ryšininkę Pulgeriją Gurkšnytę. Jiems būnant troboje, kareiviai apsupo namus ir išeinančius partizanus pasitiko ugnimi. Žuvo: **Bitkevičius Jonas-*Sakalaitis***; **Butrimas Bronius-*Trimitas***; **Rukšėnas Bronius-*Gediminas*** ir **Petrauskas Povilas-*Kardas***.

<...> Apie šio būrio veiklą galėčiau štai ką pasakyti: 1947 m. pradžioje – *Sakalaitis*, *Kardas*, *Meškis*, *Vaitkus* ir aš-*Šermukšnis* sušaudėme vieną šeimą, kurios pavardės nežinau, Aluntos vlsč., Utenos apskr. Aš tuo metu su partizanu *Vaitkumi* stovėjome prie namo sargyboje. Ten buvo nužudyti trys žmonės: vienas vyras ir dvi moterys. Jie buvo nužudyti už tai, kad jų sūnus tarnavo Utenoje MVD „liaudies gynėju“ (stribu), o vėliau – milicininku. Daugiau tokia praktine veikla aš neužsiiminėjau ir apskritai apie *Sakalaičio* būrio veiklą man daugiau nieko nežinoma.

Iš Šidlausko Kazio, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo MVD kariuomenės Lietuvos pasienio apygardos karo prokuroro pavaduotojas justicijos mjr. VLADIMIROV ir Utenos apskr. MGB sk. vyr. tardytojas ltn. LEBEDEV per vertėją Bertašių. 1949 m. sausio 13 d., Utena.

Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 22.00 val.

Klausimas: Jums pateikiami kaltinimai pagal atitinkamai įvykdytus nusikaltimus pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–11 ir 58–8. Nutarimą jums išaiškino karo prokuroras. Ar jūs pripažįstate save kaltu pagal jums pateiktus kaltinimus?

Atsakymas: Pateikti kaltinimai apskritai man yra suprantami, kaltu prisipažįstu ir paaiškinu, jog tikrai 1944 m. spalio mėn. aš dezertyravau iš sovietinės armijos ir ėmiau slapstytis specialiai įrengtame bunkeryje Bikulčiūtės Emilijos namuose.

1945 m. įstojau į ginkluotą lietuvių partizanų būrį, kuriam vadovavo prtz. *Sakalaitis*. Būdamas partizanų būryje, ginkluotas buvau šautuvu, kurį dar 1944 m. buvau radęs miške. Revolverį „Nagan“ gavau iš prtz. *Vaitkaus*, šimtą šovinių ir Šermukšnio slapyvardį, kurį man suteikė *Sakalaitis*, gavau stodamas į būrį.

1947 m. pradžioje mes (išvardyti slapyvardžiais pirminiuose parodymuose) nužudėme vyrą ir dvi moteris. Jų ūkį mes išrekvizavome: buvo paimtas arklys, apie 15 tūkstančių rublių ir du maišai įvairių drabužių. Arklį ir drabužius pasiėmė sau *Sakalaitis*, man davė 500 rublių. Po įvykdytos žmogžudystės aš kartu su minėtais partizanais nuvykau į Vasiuliškės k., o po to išlipau iš pastotės ir atėjau į Vilkiškių k. Bikulčiūtės Emilijos ūkyje esantį bunkerį.

<...> Maisto produktais mane aprūpindavo Bikulčiūtė Emilija, ji skalbė ir siuvo man drabužius. Jos ūkyje buvo trys bunkeriai, kuriuos įsirengiau aš pats su Bikulčiūtės pagalba įvairiu laiku. Vienas bunkeris buvo po pečiumi, kitas prie daržinės, o trečias buvo miško masyve maždaug už 200 m nuo Bikulčiūtės namų. Šiame bunkeryje aš buvau suimtas MGB kareivių 1948 m. gruodžio 30 d. Pas mane buvo rastas rusiškas šautuvas, revolveris „Nagan“ ir 100 vnt. kovinių šovinių.

Iš Bikulčiūtės Emilijos, Justino, apklausos protokolo. Gim. 1911 m. Sodžių k., Zarasų apskr., gyvena Vilkiškių k., Tauragnų vlsč., Utenos apskr.

Apklausą vykdo Utenos apskr., MGB sk. tardytojas ltn. MAZALOV per vertėją BERTAŠIŲ.

1948 m. gruodžio 31 d., Utena.

<...> Šidlauską Kazį aš pažįstu nuo mažų dienų. Po Lietuvos „išvadavimo“ nuo vokiečių 1944 m. vasarą, Šidlauskas Kazys buvo paimtas tarnauti į sovietinę armiją, iš kur 1944 m. rudenį dezertyravo. Jo tėvai mirė, jo namuose nieko neliko, todėl Kazys slapstėsi

pas mane namuose. Pas jį jokio ginklo aš nepastebėjau. Pas mane apie metus jis slapstėsi, bunkerio neturėjo. Tiesa, už pečiaus jis buvo įsitaisęs tokią vietelę ir ten lindėdavo kada užeidavo svetimi žmonės. Maždaug 1946 m. rudenį jis įsirengė bunkerį prie daržinės vienkiemyje. Aš jam padėjau. Maždaug 1946 m. spalio mėn. jis įsirengė kitą bunkerį nuo namų maždaug už 200 m.

Per tą visą laiką jis maitinosi pas mane, kartais padėdavo dirbti ūkyje, aš buvau jo sugyventinė. Ginklą pas jį pamačiau 1948 m. pavasarį, bet nesidomėjau kur jis jį gavo ir kuriam tikslui. Pavalgyti iš bunkerio jis ateidavo į kambarį, o kartais ir aš pati nunešdavau jam į bunkerį.

1948 m. vasarą aš siuvau jam krepšius (šovinines) šoviniams. Ar jis priklausė kokiam nors partizanų būriui, aš nežinau, nes iš slėptuvės jis niekur neišeidavo ir nieks iš partizanų pas jį neateidavo. 1948 m. gruodžio 30 d. ryte bunkeris buvo rastas kareivių ir Kazys buvo sulaikytas.

R. K. p a s t a b a: kiek man žinoma iš daugelio panašių „radimo" atvejų, bunkeriai taip paprastai nebūdavo randami, o paprasčiausiai jie būdavo išduodami kurio nors suimto iš partizanų arba užverbuotų ryšininkų. Po to pasiunčiama MGB karinė-operatyvinė grupė, ta vietovė apsupama ir su išdaviko tiksliu parodymu bunkeris atidaromas. Bunkerio paėmimo akte niekada neaprašomos bunkerio suradimo aplinkybės.

<...> Šidlauskas Kazys buvo mano kavalierius, aš žadėjau už jo ištekėti, todėl jį slėpiau ir todėl apie jį nepranešiau sovietinės valdžios organams.

Iš Bikulčiūtės Emilijos, Justino, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Utenos apskr. MGB vyr. tardytojas ltn. LEBEDEV per vertėją BERTAŠIŲ. 1949 m. vasario 10 d., Utena.

<...> Apie Stapšėnų k. gyventojo Babachino Potapo nužudymą sužinojau maždaug 1948 m. sausio gale, nepamenu kokią tai dieną, iš Tauragnų vlsč. gyventojo, kurio pavardės nežinau, tik žinau jog jis iš Stapšėnų k. Babachinas nakvojo pas Vapsvą Petrą, pas kurį nakties metu užėjo partizanai ir išsivedė Babachiną, kurį, kaip vėliau sužinojau, sušaudė miško masyve netoli bunkerio, kuriame slėpėsi Šidlauskas Kazys. Po to lavonas buvo rastas, bet kas jį rado, aš nežinau. Aš tik prisimenu, kaip kitą dieną po Babachino Potapo dingimo į kambarį atėjo Šidlauskas Kazys, Vapsva Povilas iš Urviškės k. ir Ramanauskas Albertas iš Vilkiškių k. ir paprašė manęs arklio, pareiškę, jog reiktų išvežt Babachino Potapo lavoną. Aš jiems leidau paimti mano arklį, Šidlauskas pakinkė arklį į roges ir visi kartu išvažiavo. Grįžo maždaug už pusantros valandos Šidlauskas Kazys ir papasakojo, jog jis kartu su minėtais vyrais Babachino lavoną nuvežė į Žiežulnio ežerą, lede iškirto skylę ir į ją paskandino Babachino lavoną.

Apie tai man Šidlauskas daugiau nieko nepasakojo ir aš apie tai daugiau nieko nežinau.

Vapsva Povilas ir Vapsva Petras yra mano giminaičiai iš motinos pusės, pas mane ateidavo tankiai.

Iš Vapsvos Povilo, Petro, apklausos protokolo. Gim. 1930 m. Urviškės k., Tauragnų vlsč. Išsilavinimas – pradžios m-klos 3 kl.

Apklausą vykdo Utenos apskr. MGB sk. vyr. tardytojas ltn. LEBEDEV per vertėją GRICIŲ. 1949 m. vasario 14 d., Utena.

<...> Vokiečių okupacijos metais aš gyvenau Urviškės k. ir užsiiminėjau žemės ūkiu. Mano artimiausi giminaičiai yra:

Tėvas – Vapsva Petras, Vinco;

Motina – Vapsvienė Veronika, Jono;

Broliai – Petras ir Antanas g. 1931 m.; Teofolius, 4 m. amž.;

Sesuo – Eleonora, 6 m. amž.

<...> Apie Babachino Potapo nužudymą 1948 m. žiemą mūsų namuose man žinoma: Maždaug 1948 m. sausio mėn. aš nuėjau pas Urviškės k. gyventoją Narkūną Joną pasimokyti pas jį groti armonika. Pabuvęs pas Narkūną apie dvi valandas, grįžau į namus. Nepriėjus iki namų maždaug 800–1000 metrų, aš sutikau trimis pastotėmis važiuojančius partizanus. Vienas iš jų, kurio pavardės nežinau, išlipo iš rogių, mane sustabdė ir paklausė mano pavardės. Kada pasakiau savo pavardę, tuomet jis manęs paklausė, ar aš negirdėjau šaudant, į ką atsakiau, jog negirdėjau, po ko pastarasis atsakė – jei negirdėjai, tai eik namo. Aš grįžau į namus, o partizanai nuvažiavo man nežinoma kryptimi.

Grįžus į namus, mano tėvas Vapsva Petras man papasakojo, jog partizanai iš tėvo kambario, kur gyvenau ir aš, jėga išsivedė Babachiną Potapą. Maždaug po 1–2 dienų pas mane į namus atėjo Šidlauskas Kazys, ginkluotas šautuvu, ir pasakė man, kad aš eičiau kartu su juo į mišką paimti partizanų nušauto Babachino Potapo lavono. Davęs sutikimą Šidlauskui, aš kartu su juo išėjau iš kambario. Nuėjus nuo namų keletą metrų, Šidlauskas man pasakė, kad aš jo laukčiau ant kelio, o jis eisiąs pas Ramanauską Albertą į Vilkiškių kaimą. Praėjus 5–10 min., man bestovint ant kelio, prie manęs atėjo Šidlauskas kartu su Ramanausku ir mes visi trys nuėjome į Bikulčiūtės Emilijos namus, kur Šidlauskas pakinkė arklį ir mes visi trys nuvažiavome į miško masyvą netoli bunkerio, kuriame slapstėsi Šidlauskas. Čia radome Babachino lavoną, paguldėme jį į roges ir nuvežėme prie Žiežulio ežero. Iškirtome lede skylę ir įmetėme į ją lavoną.

Po to Šidlauskas mus perspėjo, kad apie tai mes niekam nepasakotumėme ir mes su Ramanausku grįžome į namus, o Šidlauskas su arkliu nuvažiavo pas Bikulčiūtę Emiliją.

Klausimas: Kodėl jūs nepranešėt MGB organams apie tai, jog iš jūsų namų „banditai“ išsivedė pilietį Babachiną?

Atsakymas: Nepranešiau todėl, kadangi apie tai buvau perspėtas partizano Šidlausko.

Klausimas: Jūs žinojote kur slėpėsi „banditas“ Šidlauskas?

Atsakymas: Taip, žinojau. Padėjau jam įsirengti bunkerį. 1948 m. žiemą nakties metu anksti ryte pas mane į namus atėjo ginkluotas šautuvu Šidlauskas Kazys ir paprašė manęs, kad aš jam padėčiau iškasti bunkerį. Aš sutikau jam padėti ir mes abu nuėjome į mišką netoli Bikulčiūtės namų.

Atėjus į mišką, Šidlauskas dar nuėjo ir pas Ramanauską Albertą, kurį taip pat atsivedė į mišką ir čia mes trise ėmėm kasti bunkerį, kuris perdien iki vakaro buvo iškastas ir mes su Ramanausku grįžome į namus.

<...> Bikulčiūtė Emilija yra mano giminaitė iš tėvo pusės. Pas ją lankydavausi tankiai, kadangi ji buvo siuvėja, siūdavo man įvairius drabužius.

P A Ž Y M A

Išduota Lietuvos SSR, Utenos apskr. MGB 2-o skyriaus, jog pagal LSSR MGB užregistruotos „banditinės“ grupės, vadovaujamos „bandito“ Bitkevičiaus Jono-*Sakalaičio*, dalyvis yra Šidlauskas Kazys-*Šermukšnis*.

Utenos apskr. teritorijoje 1945–1948 m. laikotarpiu buvo įvykdyta daug teroro aktų prieš sovietinį-partinį aktyvą ir vietinius gyventojus, buvo nužudyti 34 žmonės, iš kurių 3 apylinkių tarybų pirmininkai ir 4 vietinių tarybų deputatai.

„Gaują“ sudaro: (sąrašas tikslintas ir pagal kitus šaltinius – *R. K.*)

1. **Bitkevičius Jonas-*Sakalaitis*** – būrio vadas. Nušautas MGB kareivių 1948 12 18 Stūglių k., Tauragnų vlsč.;
2. **Kučinskas Kazys-*Kruoputis***, žuvęs 1948 02 10;
3. **Petrauskas Povilas-*Kardas***, žuvęs 1948 12 20;
4. **Rukšėnas Jonas-*Meškis***, žuvęs 1948 11 10;
5. **Rukšėnas Bronius-*Gediminas***, žuvęs 1948 12 20;
6. **Berčius Liudas-*Kryžiuotis***, žuvęs 1947 03 08;
7. **Butrimas Bronius-*Trimitas***, žuvęs 1948 12 20;
8. **Šidlauskas Balys** (**Bolius**)-***Dobilas***, žuvęs 1951 m.;
9. **Meidus Klemensas-*Lydekaitis***, žuvęs 1949 09 21;
10. **Saulius Jonas**-***Viršaitis***, žuvęs 1949 09 21;
11. **Gaivenis Balys-*Voveraitis***, suimtas 1949 02 15, teistas 25 m. PDL;
12. **Mikolaičiukas** (**Mikolaitis**) **Vaclovas-*Sakaliukas***, suimtas 1953 03 03, teistas 25 m. PDL;
13. **Vilūnas Vladas-*Kiškis***, žuvęs 1949 09 21;
14. **Berčius Balys-*Senelis*, *Žvangutis***, žuvęs 1949 09 21;
15. ***Vaitkus***-(**Berčius Balys ?**) – pagal Utenos apskr. MGB sk. nepraeina.

Pažyma išduota prijungimui prie baudž. bylos kaltinamųjų Šidlausko K. ir Bikulčiūtės E.

Pasirašo: Utenos apskr. MGB sk. vrš. pavad. MALYCH
Utenos apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. vyr. ltn. TROFIMOV
1949 m. vasario 7 d.

Generaliniam SSSR prokurorui

Iš **Šidlausko Kazio, Jono**, g. 1922 m., nuteisto Ypatingojo pasitarimo pagal RSFSR BK str. 58–16, 25-eriems metams ir šiuo metu kalinamam Omsko srityje lageryje Nr. 11; UITLK, skundo.

<...> Kaltinimai dėl mano dalyvavimo šaudant žmones arba perduodant šaudmenis nac. „gaujai“ – išgalvoti tardytojo, besistengiančio, kaip bebūtų, mane apkaltinti ir nuteisti. Aš per visą tą laiką slapsčiausi vienas, jokiai „gaujai“ nepriklausiau ir ryšio nepalaikiau.

Nepernešdamas fizinių kankinimų, kadangi tardytojas be perstojo naudojo pačius žvėriškiausius kankinimo metodus, kad ištrauktų iš manęs prisipažinimus, aš privalėjau duoti melagingus parodymus, melagingai prisipažinti išgalvotus dalyvavimus minėtame šaudyme, po ko mano kankinimai palengvėjo.

Nutarimas mano byloje buvo pateiktas ne įstatymo keliu. Už akių aš neturėjau galimybės išaiškinti teismui nusikalstamo tardymo, parodyti kokiomis niekšingomis priemonėmis – prievartavimu – tardytojas pasiekė mano melagingus parodymus.

Prašau jūsų leidimo peržiūrėti mano bylą ir išlaisvinti mane iš neužsitarnautų parodymų.

Pasirašo: Šidlauskas Kazys 1956 m. kovo 1 d.

Išrašas iš protokolo Nr. 180

1956 m. rugpjūčio 30 d. Omsko sritis

Šidlauskas Kazys, Jono, g. 1922 m. Vilkiškių k., Tauragnų vlsč., nuteistas 1949 m. gegužės 14 d. Ypatingojo pasitarimo prie MGB SSSR už dalyvavimą antisovietinėje nacionalistinėje „gaujoje" ir vykdant teroro aktą pagal RSFSR BK str. 58–1„b"; 58–8; 58–11 nuteistas 25 metams PDL.

Laikyti nuteistu teisingai **Šidlauską Kazį, Jono**, ir tolimesniam bausmės atlikimui palikti įkalinimo vietoje pagal Ypatingąjį pasitarimą prie MGB SSSR nuo 1949 m. gegužės 14 d.

Atbūtas laikas – 12 metų ir 2 mėnesiai.

Pasirašo: komisijos sekretorius (V. ANIKEEVIČ)

Iš P A Ž Y M O S

Išduota Utenos apskr. MGB 2N sk. žiniai, jog **Bikulčiūtė Emilija, Justino**, per visą jos bendradarbiavimą su MGB organais (manoma, buvo užverbuota – *R. K.*), jokios agentūrinės medžiagos nepateikė, todėl sudaryti agentūrinės medžiagos memorandumą nėra galimybės.

Pasirašo: Utenos apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. vyr. ltn. TROFIMOV

1949 m. vasario 21 d.

R. K. p a s t a b a: **Šidlauskas Kazys**, prtz. **VI** 402, 404 ir **Bikulčiūtė Emilija VIII** 483 paminėti šiose „Aukštaitijos partizanų prisiminimai" ir „Laisvės kovotojų prisiminimai" knygose.

Iš LYA (KGB arch.), f. K-19, ap.1, b. 313. Utenos r. MGB sk. 1952 m.

Liet. SSR, Vilniaus sr. MGB Valdybos vrš. pavad. pplk. drg. FIGURIN'ui. Vilniaus m.

P R A N E Š I M A S

Apie tyrimo rezultatus dėl „banditų" pirkios-skaityklos apiplėšimo Šiaudinių k.

1952 01 15.

1952 m. sausio 16 d., 12.00 val. dienos, Šiaudinių k., Utenos r. pirkios-skaityklos vedėja, Ona Pilkauskaitė, Prano, g. 1931 m., pranešė į rajono MGB sk., jog sausio 15 d., maždaug apie 18.00 val. pas ją į butą atėjo automatu ginkluotas „banditas", kuris įsakė Pilkauskaitei paimti raktus nuo pirkios-skaityklos ir sekti paskui jį į pirkią-skaityklą. Kada Pilkauskaitė atrakino duris, šitas „banditas" automato buože ėmė daužyti ant sienos kabančius sovietinės vyriausybės vadų portretus.

Buvęs kitame kambaryje, kitas „banditas" taip pat įėjo į pirkią-skaityklą ir abu ėmė

plėšyti knygas ir laikraščius. Iš namų šeimininko Janulionio, kurio name yra ši skaitykla, paėmė du maišus, į kuriuos sudėjo laikraščius, dalį knygų, radijo imtuvą „Rodina“, įsikėlė į roges, apsisiautė baltais maskuojančiais chalatais ir išvažiavo.

„Banditai buvo atvažiavę rogėmis nuo Šiaudinių k. pusės, o išvažiavo į priešingą pusę. Prieš išvažiuojant, vienas iš „banditų“ pasakė Pilkauskaitei, kad ryt, t. y. 1952 m. sausio 16 d., ji praneštų MGB organams, jog tai padarė Guobužas. Pagal pateiktas nuotraukas ir kitus požymius nustatyta, jog pirkią-skaityklą apiplėšė tikrai „banditai“ *Gaidelis*-Varnas Algirdas ir *Viesulas*-Guobužas Vytautas.

„Banditų“ paieškoje dirbo 3 čekistinės-karinės grupės keturias paras, bet rezultatų nebuvo pasiekta. 1952 m. sausio 16 d. šaltiniui ***Zuikiui*** iš Dusynų k. gyventojos Valančiūnaitės tapo žinoma, jog 1952 m. sausio 15 d., maždaug 17 val., iš Anykščių r. pusės per Dusynų k., Utenos r. arkliu link Šiaudinių k. nuvažiavo du ginkluoti „banditai“, maždaug už 500 m ėjo du žmonės, prisimetę girtais, vieną iš jų Valančiūnaitė atpažino – „Dusynų“ kolchozo brigadierių Guobužą. Valančiūnaitė aiškino, jog tai ėjo žvalgyba, o jiems iš paskos važiavo „banditai“. Guobužas paimtas agentūriniam sekimui per informatorių ***Zuikį*** su užduotimi dėl jo ryšio nustatymo su „banditais“.

Per agentus ***Našlaitę*** ir ***Masiulį*** nustatyta, jog *Gaidelio* vadovaujamas būrys paskutiniu metu slapstosi Varkujų, Janonių kaimuose Anykščių rajone.

Gaidelio būrio paiešką, su jo paėmimu ar likvidavimu, vykdysime atitinkamai pagal buvusius agentūrinių-operatyvinių priemonių planus, patvirtintus jūsų nuo 1951 m. gruodžio 20 d. ir 29 d., kurių vykdymas atsispindi ataskaitoje atžymėtoje kovoje su „banditizmu“ 1952 m. sausio mėn.

Pasirašo: Utenos r. MGB Valdybos vrš. pplk. drg. SOKOLOV

Vilniaus sr. MGB Valdybos viršininkui pplk. drg. JAKOVLEV'ui

S P E C. P R A N E Š I M A S

1951 m. gruodžio mėn. Utenos r. MGB sk. į šio rajono milicijos skyrių perdavė agentūrinę bylą Nr. 115 pseudonimu „Skorpiony“ apie „banditus“ Grašį Balį, Jono, g. 1922 m., ir Peršonį Joną, Domo, g. 1909 m., toliau juos sekti ir būriui likviduoti.

Betarpišką „gaujos“ sekimą vykdė Vilniaus m. (rusiškai – OUS UM UMGB) j. ltn. drg. GROBIVKIN ir Utenos r. MGB sk. oper. įgaliotinis ROŠČENKO.

Eilėje atliktų agentūrinių-operatyvinių priemonių š. m. vasario 20 d. iš agento-smogiko ***Darbininko*** Utenos r. milicijos sk. vyr. ltn. GUDUKAS gavo pranešimą apie tai, jog Utenos r., Kačiūnų k. gyventojas Ryliškis linkęs sunaikinti „banditą“ Peršonį dėl to, kad pastarasis sistemingai iš jo ima maisto produktus.

1952 m. kovo 16 d. neakivaizdžiai Ryliškis buvo suimtas ir papasakojo, jog Peršonis ne kartą iš jo ėmė maisto produktus ir po to eidavo link Varno namų Krašuonos miško pakraštyje. Ryliškis išreiškė pageidavimą suteikti pagalbą milicijos organams dėl Peršonio likvidavimo arba sulaikymo.

Š. m. kovo 17 d., vykdydamas užduotį, Ryliškis pranešė j. ltn. GROBIVKIN'ui, jog jis Krašuonos miško gilumoje aptikęs palapinę, o kovo 18 d. jis dar patvirtino savo duomenis, pranešė apie tai, jog jis pastebėjęs „šviežius“ pėdsakus žmogaus, kurie vedė link palapinės.

Suderinus pagal sudarytą GROBIVKIN'o ir ROŠČENKO's planą, kovo 21 d. naktį, dalyvaujant milicijos darbuotojams, kareiviams ir „l. g." (stribams), buvo atlikta „bandito" Peršonio paėmimo operacija. Ryliškio nurodytoje palapinėje buvo aptiktas „banditas" Peršonis, kuris suėmimo metu buvo sužeistas į dešinį petį ir paimtas gyvas.

Peršonis Jonas, Domo, g. 1909 m. Kačiūnų k., Utenos r., kilęs iš valstiečių, lietuvis.

Iš Peršonio paimtas rusiškas kariškas šautuvas ir jam 24 šoviniai.

Peršonio sužeidimas priskiriamas prie lengvų ir Peršonis šiuo metu paguldytas į Utenos ligoninę gydytis.

Pasirašo: Vilniaus sr. UM UMGB RO III-io rango milicijos komisaras ŠOSTACKIJ

1952 m. kovo 25 d. Nr. 26/00220; mb. 614.

Iš knygos LGG 1950–1953 m., 5-as tomas, 80 psl. **Peršonis Jonas, Dominyko-*Lapas***, g. 1909, gyv. Kačiūnų k., Utenos r., partizanas. Suimtas 1952 03 21, kalintas Utenoje. Karo trib. 1952 05 27 nuteistas dvidešimt penkeriems metams lagerio ir penkeriems tremties, išv. į lag. – 1952 07 27 Norilskas (Gorlagas), Krasnojarsko kr. – 1956 09 01 Oziorlagas, Irkutsko sr.; paleistas 1957 07 08. Apsigyveno Estijoje. BBK KGB.

TVIRTINA: LSSR Valstybės saugumo ministras gen. mjr. KAPRALOV.

1952 m. kovo 10 d.

Baigiamoji I Š V A D A

Pagal Utenos r. MGB sk. vrš. SOKOLOV'o ataskaitą apie agentūrinio-operatyvinio darbo situaciją su nacionaliniu pogrindžiu bei ginkluotomis „gaujomis". 1952 m. vasario 20 d. laikotarpiui.

Utenos r. teritorijoje veikia daugiau kaip 15 „banditų" (kartu su praeinančiais).

„Gauja" – BRIEDŽIO – 2; „gaujos" vadas – ***Briedis*-Pakalnis Pranas**, veikia nuo 1944 m., praeityje buvęs apygardos štabo vado ir LIŪTO rinktinės žvalgybos sk. vrš. *Dučės*-Putrimo Balio adjutantas. Už paiešką atsakingas rajono MGB sk. vrš. pavad. ltn. FILIMONOV.

„Gauja" – GRAŠIO (Grašys Vincas-*Erelis*) – 2; už paiešką atsakingas rajono milicijos sk. vrš. vyr. ltn. milicijos GUDUKAS.

„Gauja" – ARO – 3; vadas – ***Gaidelis*-Varnas Algirdas** (*Aras*-Ivanauskas Kazys). Veikia Utenos ir Anykščių rajonų sandūroje. Už paiešką atsakingas rajono MGB oper. įgaliotinis vyr. ltn. ELISĖJEV.

„Gauja" – LIŪTO – 2; „banditai" veikia Molėtų ir Anykščių r. sandūroje. Už paiešką atsakingas rajono MGB 2N. sk. vrš. pavad. mjr. KOZLOV.

„Gauja" – AUDRA – 6; veikia Dusetų ir Utenos r. sandūroje. Už paiešką atsakingas rajono MGB sk. pavad. mjr. ONIŠČIUK.

„Gauja" – LAISVĖ –3; „banditai" veikia Utenos–Zarasų rajonų sandūroje. Už paiešką atsakingas vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. DULOV.

„Gauja" – AITVARAS – 1; „banditas" **Juodis Julius-*Pavasaris***. Už paiešką atsakingas rajono MGB sk. vrš. SOKOLOV ir vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. ŠESTAKOV.

„Banditas" – vienišius **Mikalaičiukas Vaclovas, Liudo-*Sakalas***, g. 1921 m. Šeimaties k., Utenos r. Anksčiau buvęs LOKIO rnkt. štabo narys. Už paiešką atsakingas rajono MGB sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. DULOV.

1951 m. rajono teritorijoje „banditai“ įvykdė penkis išpuolius, per kuriuos nužudyti 5 sovietiniai aktyvistai, apiplėšta Utenos gimnazija ir sunaikintos dvi pirkios-skaityklos.

Keturi teroro aktai iki šiol dar neišaiškinti ir nusikaltėliai dar nenubausti.

1951 m. vasario 13 d. Tautgirio k. nužudytas kolchozo „Pilkoji Varna“ brigadininkas Zaranka Kazys.

1951 m. gegužės 15 d. *Gaidelio* „gauja“ Dusynių k. nužudė („Tarkų?) kolchozo pirmininko pavaduotoją Gutauską Joną ir 1951 m. gegužės 23 d. tos pačios „gaujos“ nariai Aknystėlių k. savo namuose nužudė „Aknystos“ kolchozo kolchoznykus Bagočiūną Joną ir jo sūnų Juozą.

1951 m. spalio mėn. naktį iš 11 d. į 12 d. AITVARO „gaujos“ nariai iš Utenos gimnazijos pavogė du mokomuosius automatus, 25 vnt. spynų nuo šautuvų ir akordeoną.

1952 m. sausio 15 d. *Gaidelio* „gaujos“ nariai Šiaudinių k. sunaikino pirkią-skaityklą. Pagrobtas radijo imtuvas ir literatūra, o dalis literatūros ir laikraščiai sudeginti.

1949 m. pabaigoje Utenos mieste „banditai“ nužudė Utenos vykd. k-to liaudies švietimo sk. vedėją Stasiulionį Balį. Nežiūrint į tai, kad praėjo nemažai laiko nuo minimo teroro akto įvykdymo, nusikaltėliai kol kas vis dar nesurasti ir nenubausti.

Utenos r. išaiškinta daugiau kaip 400 legalizuotų „banditų“, iš kurių operatyvinėje įskaitoje yra tik 52. Ryšininkų ir rėmėjų išaiškinta – 65, operatyvinėn įskaiton paimti – 14.

Šio kontingento agentūrinis darbas vykdomas blogai. 1951–1952 m. rajono MGB sk. likvidavo 10 „banditų“, areštavo – 9, areštavo ryšininkų ir rėmėjų – 28.

LSSR MGB 2N Valdyba ir Vilniaus sr. UMGB Utenos teritorijoje 1951 m. likvidavo 45 „banditus“, vykdomose priemonėse iš dalies buvo naudojamas MGB sk. aparatas.

Nepatenkinamas rajono MGB darbas, blogai organizuojamas dėl blogo agentūrinių-operatyvinių priemonių panaudojimo „gaujų“ paieškai ir likvidavimui.

SSSR MGB ir LSSR MGB nurodymas dėl kovos su „banditizmu“ aktyvizacijos neįvykdytas ir nesudarytos būtiniausios sąlygos šiai užduočiai išaiškinti 1952 m. pirmame pusmetyje.

„Gaujos“ toliau tęsia savo veiklą. Dėl to padėtis rajone lieka įtempta. Pagrindiniu trūkumu rajono MGB sk. pasilieka netenkinama organizacija darbe su agentūra.

Rajono MGB sk. „gaujų“ paieškai naudojama agentūra – 154 žmonės. Nežiūrint į nevienkartinius dėl agentūros išvalymo, tarp jos yra dar daug balasto ir dviveidžiavimų.

Operatyvinė dalis su agentūra dirba atmestinai. „Banditų“ užmačios ir ketinimai per agentūrą nenustatomi ir nepersipina.

Netenkinama padėtis ir vykdomųjų priemonių „gaujų“ paieškoje, charakterizuojama ir tuo, jog priemonių planai sudarinėjami nuo įvykio prie įvykio. Pavyzdžiui, LIŪTO rinktinei nuo 1951 m. gegužės mėn. išnagrinėti tik du planai, 1951 m. – gegužės ir gruodžio mėn.

Vykdomos priemonės dažnai iki galo detaliai neapgalvojamos. Rimtos, apgalvotos kombinacijos, kurios sudarytų realias galimybes bei perspektyvas „banditų“ vadams likviduoti, nevykdomos.

1951 m. rugsėjo mėn. rajono MGB sk. vrš. drg. SOKOLOV buvo numatęs priemones pervesti į nelegalią padėtį įterpimui į „gaują“ agentus ***Kosa***, ***Dubysa*** ir ***Keturi***.

Kosa, vengdamas vykdyti MGB organų užduotį, kartu su šeima pasislėpė Šiaulių srityje.

Dubysa atsisakė nuo įsiterpimo į „gaują". Praeityje jis ilgą laiką buvo perėjęs į nelegalią padėtį, bet į „gaują" įsiterpti nenorėjo.

Keturi pagal visus duomenis išvis netinkamas pervesti į nelegalią padėtį.

Nepatenkinamai organizuotas agentūrinis-operatyvinis darbas išaiškinti legaliai gyvenusius nac. pogrindžio dalyvius.

Utenos rajonas, kaip matyti iš paimtos „banditų" susirašinėjimo medžiagos ir pačių „banditų" parodymų, pasilieka vienu iš daugelio pažeistų rajonų šiaurinėje Vilniaus srities dalyje, kur daugiausia buvo susiorganizavusi „banditinio" pogrindžio priešiška veikla.

Visa tai iš rajono MGB sk. darbuotojų reikalauja įtempto darbo dėl to, kad galutinai būtų nutraukta „banditų" bazės veikla ir nepalikta galimybė antisovietiniam elementui tęsti priešišką veiklą.

Rajono MGB sk. vrš. SOKOLOV, jo pavaduotojai: mjr. ONIŠČIUK ir vyr. ltn. FILIMONOV nevykdo kontrolinių susitikimų su oper. darbuotojais ir nepadeda jiems teisingai naudoti agentūrą, į susitikimus operatyvinė sudėtis nesiruošia. Agentūra priimama jos gyvenamose vietose kariuomenės viensėdžių patikrinimo keliu. Rajono MGB sk. vrš. mjr. SOKOLOV vykdo AITVARO „gaujos" dalyvių paiešką pagal agentūrinę bylą „Grebialcy". AITVARO „gauja" gana ilgai (nuo 1946 m.) veikė nenubausta Utenos miesto apylinkėse, vykdė teroro aktus prieš partinį-sovietinį aktyvą ir užpuldinėjo, grobstė sovietines įstaigas.

1951 m. spalio 15 d. šios „gaujos" dalyviai pačiame Utenos mieste apiplėšė gimnaziją, pagrobė mokomuosius ginklus ir akordeoną. Drg. SOKOLOV šiam faktui nesuteikė didesnės reikšmės ir nuvedė prie to, jog tai įvykdė kriminaliniai nusikaltėliai, dezinformavo Vilniaus sr. UMGB, 1951 m. smūgių prieš „gaują" nebuvo įvykdyta.

1952 m. vasario mėn. pagal ag. ***Vilniaus*** duomenis ir pagal Molėtų MGB sk. suimto „gaujos" vado *Liūto* (Henriko Ruškulio) parodymus, Utenos r. MGB sk. likvidavo du AITVARO „gaujos" narius.

Šiuo metu iš „gaujos" įskaitoje pasilikęs vienas „banditas" – Juodis Julius-*Pavasaris*. Šio „bandito" paieška nebuvo organizuota. Drg. SOKOLOV'o dispozicijoje esanti agentūra dirba blogai. Agentas ***Jurka*** užverbuotas 1949 m., kuris naudojamas sekti, „banditų" iššifruotas ir perkeltas gyventi į Uteną.

Ag. ***Medis***, kurio pranešimu buvo likviduoti 4 „banditai" ir areštuota eilė ryšininkų, 1950 m. Cibaitės arešto metu su ***Medžiu*** įvyko akistata, po ko ***Medis*** tapo neatviras.

Ag. ***Kosta***, buvusio „gaujos" vado *Gedimino* (Streižio Juozo, žuvęs 1948 11 01) žmona, iššifruota prieš ryšininkus ir „banditus".

Ag. ***Kviklys*** 1949 m. už išeikvojimą buvo nuteistas, perėjo į nelegalią padėtį. Iki 1951 m. slapstėsi, į būrį jo nepriėmė. 1951 m. vasarą sužeidė VKP/b (komunistą) narį Urbonavičių. Legalizacijos metu teismui neperduotas, o buvo užverbuotas ir paliktas nelegalioje padėtyje, bet nuo darbo su MGB nusišalino, dėl ko 1952 m. vasario mėn. buvo areštuotas.

1951 m. rugpjūčio mėn. užverbuoti agentai ***Petras*** ir ***Petronytė***, jokios medžiagos nepateikė, nuo darbo atsisako.

Drg. SOKOLOV 1951 m. neįvykdė nei vienos agentūrinės kombinacijos.

Rajono MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. FILIMONOV šias pareigas eina nuo 1951 m. rugpjūčio mėn., vykdo paiešką „banditų“ vadų – *Briedžio*-Pakalnio Prano ir *Dučės*-Putrimo Balio pagal agentūrinę bylą „Sbrod“. *Briedžio* ir *Dučės* paieškos drg. Filimonov neorganizavo. „Gaujos“ vadai jau keletą metų nenubausti veikia už 6–7 km nuo Utenos miesto, nors pastaruoju metu apie jų buvimą išvis negauta jokios medžiagos ir rajono MGB sk. neturi jokių perspektyvų dėl jų paieškos ir likvidavimo.

Asmeniškai susijęs su 8 agentais: ***Nasterna*** užverbuota 1950 m., kaip „banditų“ ryšininkė ir *Briedžio* meilužė, anksčiau palaikiusi ryšį su *Duče*, su kuria periodiškai susitikinėja ir turėjo galimybę šituos „banditus“ „užvesti ant operatyvinio smūgio“, bet šito nepadarė, kadangi dviveidžiauja.

Ag. ***Berioza*** užverbuotas 1945 m., įtariamas dviveidžiavimu, konkrečios medžiagos apie „gaujas“, jų dalyvius, ryšininkus ir rėmėjus neduoda. Galimybės sekti „gaujas“ neturi.

Ag. ***Kaunas***, ***Jurgis***, ***Matukas*** ir kt. realios galimybės „užvesti „banditus“ ant oper. smūgio“ neturi.

Dėl silpno darbo su agentūra įskaitinių elementų tyrimas vykdomas kraštutinai nepatenkinamai ir 3-jų bylų-formuliarų ir kitų dviejų įskaitinių bylų, esančių asmeniniame drg. FILIMONV'o tyrimo procese – byla-formuliaras Nr. 26716 Skurtitės (gal Skurskytės?) ir Kirdeikio įskaitinė-stebėjimo byla Nr. 1239 nuo 1950 m. – be judėjimo.

Rajono MGB sk. vrš. pavad. mjr. ONIŠČIUK vykdo AUDROS „gaujos“, veikiančios Dusetų r. sandūroje, dalyvių paiešką. 1951–1952 m. ši „gauja“ „nepateko po Utenos r. MGB sk. oper. smūgiu“. Agentūrinės bylos dublikato nėra.

1951 m. Utenos r. MGB sk. sąskaita AUDROS „gauja“ pasipildė dar vienu „banditu“ – Rože Albinu-*Vilku*, kuris pabėgo iš po arešto Utenos MGB sk. ir įsiliejo į „gaują“. 1952 m. vasario mėn. Dusetų r. MGB sk. dėl atliktų priemonių jis legalizavosi. Asmeniškai susijęs su 7 agentais.

Betarpiškai „banditų“ paieškoje dirba du agentai: ***Cibas*** – buvęs „gaujos“ ryšininkas, gyvena ne AUDROS veikimo rajone, jokio priėjimo prie šios „gaujos“ galimybių neturi ir sekti jos negali.

Beržas pateikia informacinio pobūdžio medžiagą, sekti „gaujos“ galimybės neturi.

Drg. ONIŠČIUK nuo AUDROS „gaujos“ sekimo savavališkai nusišalino, su agentūra dirba betiksliai. Asmeninių paskatų darbe neturi. Operatyvinės įskaitos bylos, esančios jo dispozicijoje, nagrinėjamos silpnai.

MGB 2N sk. vrš. pavad. mjr. drg. KOZLOV rajone dirba nuo 1951 m. lapkričio mėn. Iš pradžių buvo pritvirtintas kartu su mjr. ONIŠČIUK paieškai AUDROS „gaujos“ dalyvių, o šiuo metu – LIŪTO gaujos. Su šios „gaujos“ agentūra nedirba. Asmeniškai susijęs su 9 agentais.

Katalikų dvasininkijos jaunimą ir inteligentiją seka vyr. oper. įgaliotinis rajono MGB sk. vyr. ltn. DEORDIJAŠČENKO. 1951–1952 m. šios kategorijos piliečių agentūrinės-operatyvinės priemonės vykdomos nepatenkinamai, nežiūrint į tai, jog Utenos r. didelė dalis gimnazijos moksleivių, inteligentija, dvasininkai, iš kurių daugiausia reakcingai nusiteikusi dalis, vykdo priešingą veiklą prieš sovietų valdžią, bet nuo surajonavimo mo-

mento neišaiškinta nei viena antisovietinė organizacija ir neareštuotas nei vienas kunigas.

Asmeniškai susijęs drg. DEORDIJAŠČENKO su 27 agentais ir dviem rezidentais, iš jų vertingos agentūros, sugebančios įsiterpti į „banditinio" pogrindžio ryšių kanalus, neturi.

Agentūrinis-operatyvinis darbas pagal kontržvalgybos liniją kraštutinai nepatenkinamoje padėtyje. Rajone įskaitoje – 163 repatriantai atvykę: iš amerikiečių okupuotos zonos – 40, iš anglų okupuotos zonos – 6 ir iš prancūzų okupuotos zonos – 6. Iš jų operatyvinėje įskaitoje yra 9. Daugiausia perspektyvūs: ***Amerikanka***, ***Mudrec***, ***Učitelnica***, ***Povilaika***, seka pagal įtarimą priklausant amerikiečių žvalgybai. Šitie „objektai" savo laiku lankėsi Amerikos ambasadoje Maskvoje. Nežiūrint į nevienkartinius nurodymus bei suteiktą materialinę pagalbą, nurodyti „objektai" agentūriškai neapdorojami.

Bylų-formuliarų objektai: „Muzikant", „Tichonia", „Kolonec" ir kt. sekami pagal įtarimus priklausant užsienio žvalgyboms, agentūriškai neapdorojami ir jokios priemonės prieš juos nevykdomos.

Vilniaus sr. UMGB oper. darbuotojai, taip pat ir atskiri LSSR MGB darbuotojai, išvykdami priemonėms vykdyti į Utenos r. MGB sk., neatkreipė reikiamo dėmesio į rajono MGB sk. organizacinį darbą. Netyrė detaliai atskirai kiekvienos dienos klausimų, iškilusių dėl „gaujų", veikiančių Utenos r., neatidengė esamų trūkumų, apsiribodami daugiausia atskirų kombinacijų vykdymu bei priemonėmis.

Tuo pasinaudojant, rajono MGB sk. viršininkas mjr. SOKOLOV visai be atsakomybės „atsineša" į darbą dėl „gaujų" likvidavimo.

R. K. p a s t a b a: kitame skyrelyje pateikiamos IŠVADOS kaip santrauka visų pirmiau išdėstytų argumentų, o toliau eina pasiūlymai.

P A S I Ū L Y M A I

1. Už ignoravimą galutinių sprendimų, vykdant VKP/b CK ir SSSR Valstybės saugumo ministro nurodymus, likviduojant Utenos r. „banditus", rajono MGB sk. mjr. drg. SOKOLOV'ą, jo pavaduotoją mjr. drg. ONIŠČIUK ir vyr. ltn. drg. FILIMONOV ir rajono MGB 2N sk. vrš. pavad. mjr. drg. KOZLOV'ą perspėti ir pareikalauti, kad jie patys suprastų ir privestų iki supratimo kiekvieną oper. darbuotoją pagal politinę būtinybę VKP/b CK reikalavimų dėl nac. pogrindžio likvidavimo ir jo ginkluotų „gaujų" Lietuvos SSR teritorijoje 1952 m. pirmoje pusėje – išspręsti šį klausimą žiemos metu.

Atsižvelgiant į žiemos sąlygas, kaip daugiau palankias likviduojant „gaujas", rajono MGB operatyvinis personalas privalo iš pagrindų persilaužti organizuojant agentūrinį-operatyvinį darbą ir taip atstatyti savo pajėgas, kad per likusius du mėnesius būtų likviduotos „gaujos", betarpiškai veikiančios rajone ir „gaujos", praeinančios sandūroje su kitais rajonais.

2. Pareikalauti ir perspėti mjr. drg. SOKOLOV'ą, mjr. drg. ONIŠČIUK'ą mjr. drg. KOZLOV'ą ir vyr. ltn. drg. FILIMONOV'ą, jeigu jie nepagerins savo asmeninio darbo, nepasieks rezultatų per artimiausius pusantro mėnesio, jų atžvilgiu bus pareikštos griežtos organizacinės išvados.

3. Rajono MGB sk. vadovybei drg. drg. SOKOLOV'ui, FILIMONOV'ui, ONIŠČIUK'ui,

KOZLOV'ui organizuoti asmeninį agentūrinį darbą taip, kad jie taptų pavyzdžiu operatyviniam personalui. Ypatingą dėmesį darbe su agentūra skirti kvalifikuotos agentūros auklėjimui, jos įterpimui į nac. pogrindžio kanalus bei jos ginkluotas „gaujas". Šiais pavyzdžiais savo praktiniu darbu mokyti ir auklėti čekistus, sudaryti sąlygas iniciatyviam kiekvieno operatyvinio darbuotojo kūrybingam darbui.

4. Parengti drg. drg. SOKOLOV'ą, FILIMONOV'ą, ONIŠČIUK'ą, KOZLOV'ą kuo giliau išmokti ir pilnai panaudoti agentūrines galimybes, neleisti nutekėjimo darbe su jomis, nuodugniai atidirbti ryšį su kiekvienu agentu „banditų" pasirodymo atveju. Išnagrinėti ir griežtai įgyvendinti planus kombinuotų agentūrinių-operatyvinių priemonių, aprūpinančių „gaujų" likvidavimą. Agentūrą, neturinčią operatyvinės reikšmės, nedelsiant pašalinti.

5. Turint mintyje, kad AUDROS, LIŪTO, GAIDELIO ir LAISVĖS „gaujų" dalyviai yra praeinantys, jų paiešką vykdyti griežti kontaktuojant su gretimų rajonų MGB skyriais, tarpusavyje dalytis turima informacija ir išnagrinėti perspektyvias priemones, jungiančias sau vienalaikes aktyvias agentūrines-operatyvines, karines ir tardymo galimybes, visų rajonų suinteresuotus MGB skyrius.

6. Pareikalauti iš Vilniaus apskr. MGB 2N Valdybos padidinti kontrolę Utenos r. MGB skyriuje ir suteikti didesnę praktinę pagalbą operatyviniam personalui, ypač vykdant kombinacijas bei koordinuojant agentūrines priemones.

7. Legalizuotus „banditus", kurie įtariami savo veiksmais ir poelgiais, ryšininkus ir rėmėjus aprūpinti aktyvia agentūra, paruošta siekiant per juos išeiti ant veikiančių „gaujų".

8. Vadovybei – drg. SOKOLOV'ui, FILIMONOV'ui, ONIŠČIUK'ui ir KOZLOV'ui per mėnesį peržiūrėti visas operatyvinės įskaitos bylas, daugiausia turinčioms operatyvinės reikšmės, išnagrinėti konkrečius agentūrinių-operatyvinių priemonių planus, aprūpinančius greičiausią realizaciją su „objektų" bylų panaudojimu prieš ginkluotų „gaujų" dalyvius.

Tuo atveju, jeigu praktinė priešinga „objektų" veikla bus neįrodyta, operatyviai spręsti klausimą dėl tolimesnio tyrimo tikslingumo.

9. Dėl kaip greitesnio „gaujų" vadų *Briedžio* ir *Vaidūno* likvidavimo išnagrinėti galimybę jų veikimo rajone, sudaryti agentūrines grupes iš patikrintų agentų, vadovaujant Utenos r. MGB sk. agentui ***Beržui***.

10. Pagal agentūrinius duomenis nustatyta, jog *Briedis* kartu su *Vaidūnu*-Putrimu Baliu periodiškai lanko savo giminaitę Mikulėnaitę Eleną, gyvenančią Nemeikšių k., kuri dirba Utenoje parduotuvės vedėja. Protingai panaudoti Mikulėnaitę agentūrinėse priemonėse „gaujos" vadų paieškai.

11. Agentą ***Vilką*** sistemingai lanko *Gaidelio* „gaujos" nariai, pas kurį tankiai pijokauja. Pasinaudojant šiomis aplinkybėmis, atidirbti su juo priemones paėmimui ir ryšio priemones, užtikrinančias gauti savalaikę informaciją apie „banditų" pasirodymą dėl atitinkamų priemonių vykdymo jiems sunaikinti.

12. Pagal LAISVĖS „gaujos" paimtų dalyvių ir areštuotosios ryšininkės Vaičiūnaitės Adelės-*Žvaigždutės* parodymus, „praeina" kaip „banditų" *Gedimino*-Streižio Juozo ir *Briedžio* ryšininkė Kinderytė, gyv. Bajorų k., Utenos r.

Uždokumentuoti Kinderytės nusikalstamą veiklą, gauti sankciją ir apdoroti ją per SG (spec. grupė) su užduotimi nustatyti „banditų“ slapstymosi vietas ir jų likvidavimą.

13. Panaudoti paieškant ir likviduojant „gaujas“ agentūrą, dirbančią pagal katalikišką dvasininkiją, inteligentiją ir jaunimą, panaudojant tiriamuosius objektus, priešinant mūsų agentūrą „gaujų“ dalyviams ir jų įterpimą į „gaujas“.

14. Siekiant aktyvizuoti anglų-amerikiečių agentūros paiešką, nedelsiant pasiruošti aktyvių kombinuotų agentūrinių-operatyvinių priemonių vykdymui. Maksimaliai suvienyti darbo pajėgas, tiriant „objektus“ ir sprendžiant pagrindinius uždavinius dėl „banditų“ likvidavimo.

Pasirašo: LSSR MGB 2N Valdybos 2-o sk. vrš. pavad. mjr. KOŽEVNIKOV
LSSR MGB 2N Valdybos 2-o poskyrio vrš. pavad. plk. OSIPČIK
LSSR MGB 2-o sk. vrš. mjr. OVČENNIKOV
Sutinka: Vilniaus sr. MGB Valdybos vrš. pavad. pplk. FIGURIN
LSSR MGB 2N Valdybos vrš. pplk. ŽUPIKOV
1952 m. vasario 20 d. Vilniaus miestas
Su baigiamąja išvada supažindintas Utenos r. MGB sk. vrš. mjr. SOKOLOV

R. K. p a s t a b a: šis laiškas rastas šitoje pačioje byloje, tik ne visai aišku kokia prasme minimas žmogus jį rašė: ar tikėjosi padaryti karjerą ir tapti prisiekusiu sovietiniu patriotu, parduodamas okupantams ne tik savo sąžinę, bet ir savo gimdytojus, ar bet kokiomis priemonėmis suktu gudrumu įlįsti į okupantų irštvą ir po to tą jų tvarką griauti palengva iš vidaus? Laiško kopija identiška – nežymiai pataisytos tik kai kurios korektūros klaidos.

Gerb. Drg. Sekretoriau!
(Šeimatis, 1952 03 04)

Nuo 1944 iki 1949 m. tarnavau tar. armijoje.

Tuo laikotarpiu, t. y. 1947 m., mano tėvas Miškinis Petras už ryšių palaikymą su lietuviškaisiais nacionaliniais banditais buvo nuteistas 10 metų kalėjimo.

1949 m., demobilizuotas iš armijos, dirbau Utenos valsčiaus Liaudies švietimo skyriuje, į kurį įstodamas nieko neminėjau apie tėvą, nes puikiai žinojau, kaip paprastai būna, pasakius teisybę – su manimi visiškai nekalbės. Buvau priimtas, bet po 3 mėnesių iš ten buvau atleistas. Po to rajono Liaudies švietimo skyriaus įsakymu, buvau paskirtas mokytoju į pr. mokyklą, iš kur rajono KP (b) komiteto įsakymu vėl buvau atleistas.

Tuo remdamasis rajono LKJS komitetas sušaukė 4-ių žmonių biurą ir nutarė „iskliučit iz komsomola“, nežinant, kad komjaunimo eilėse išbuvau 4 metus ir Kaliningrade dvejus metus dirbau kuopos pirminės komjaunimo organizacijos sekretoriumi. Dėl šio žiauraus pašalinimo 1950 m. buvau padavęs skundą Lietuvos LKJS Centro komitetui, kuris, išaiškinęs padėtį, pažadėjo duoti galutinį, konkretų atsakymą ir net grąžinti komjaunimo bilietą. Bet iki šios dienos dar vis laukiu to „konkretaus atsakymo“.

Šiuo metu gyvenu kaime, aplink kurį dar siaučia banditizmo liekanos. Ši plėšikų gauja, gaudama duomenis apie kiekvieną pilietį, sužinojo puikiai ir apie mane, kad esu „partinis komunistas“, anot jų pasakymo. Vieną gražią dieną netikėtai susiduriu akis į akį su jų gaujos vadu, kuris pareiškia:

– Būsi nušluotas nuo žemės paviršiaus. Nesiteisink, nes mes puikiai daug ką žinom! Esi savo tėvų išdavikas!

Apie šitą įvykį pranešiau į MGB organus, kur man patarė, beveik įsakoma tvarka, sugauti ir pristatyti gyvą ar negyvą tą patį gaujos vadą. Pagal leitenanto Dulovo išsireiškimą, šito uždavinio neįvykdžius, ne tik kad aš darbo negausiąs, bet ir žmona, kuri yra nuo manęs už 27 km ir dirba septynmetėje m-kloje, būsianti pašalinta iš darbo.

Ką jūs galite pasakyti dėl tokių operacijų?

Ne, nenoriu, kad aš ir visa šeima būtų auka šių sužvėrėjusių budelių, nuo kurių rankos žuvo šimtai geriausių tarybinių darbuotojų ir šimtai žmonių pateko į kalėjimus.

Dabartiniu metu, trumpai pasakius, patekau kaip pirštas tarp durų. Kiekviename žingsnyje yra taikomos represijos iš tar. valdžios organų ir dažnai gaunu:

– Ech, ty bandit!

Ar tai yra tikrasis komunistinis žmonių auklėjimas? Ar šitokiais auklėjimo metodais iš žmonių sąmonės bus išrautos visos senos piktžolės?

Drg. Sekretoriau, prašau, duokite man pilnas tarybinio piliečio teises, nes aš esu ne negras, kuriam tenka keisti rasinę amerikonišką diskriminaciją, ir aprūpinkite darbu. Mano nuomone, tėvai turi atsakyti už savo vaikus, o ne vaikai už tėvus.

Jeigu man yra apkaltinamosios medžiagos, kaip „antitarybinis elementas“, ir TSRS Konstitucijos duodamomis teisėmis negaliu naudotis, prašau, izoliuokite mane nuo visuomenės visiškai. Būsiu „dėkingas“ ir už tą. O čia, šitame Šeimatos kaime, tarp šitų fašistinės-nacionalistinės dvasios, religijos burtų prisigėrusių žmonių, pasilikti daugiau negaliu ir nenoriu būti jų pajuokos objektu.

Taip gyventi – geriau negyventi!

Drg. Sekretoriau, aš manau ir tvirtai tikiu, kad Jūs atkreipsite dėmesį ir šį mano prašymą išpildysite.

Už šitą atsimokėdamas, aš įrodysiu, kad esu pilnai verta Didžiosios Lenino-Stalino Partijos pasitikėjimo ir man galima patikėti nors ir atsakingiausią tarnybinį postą.

Laukiu Jūsų atsakymo. Parašas.

R. K. p a s t a b a: atsižvelgiant į laiško turinį, dabar jau galima daugmaž suprasti ir įsivaizduoti, kas tas laiško autorius. Kriminaliniai čia pat pasakytų – „pamojka“, lietuviškai tai reikštų mazgotė. Jis vargšelis nesuvokia, kad komunistų partija – kriminalinių nusikaltėlių gauja, ta jų „konstitucija“ ir visi įstatymai – tik priedanga laisvojo pasaulio žmonių mulkinimui. Jis nesupranta patekęs į žiauriausių nusikaltėlių rankas, drįsta tarsi atgailauti, tarsi kažkam keršyti, bando prisiekinėti visais šventaisiais ištikimybe savo budeliams, kuriems sukelia tik daug juoko ir pasišlykštėjimo savo ištižimu. O kitas Utenos MGB sk. vrš. mjr. SOKOLOVO'o pranešimas apie **Miškinį Joną, Petro,** viską pasako, ko jis iš tikrųjų vertas čekistų akyse.

Vilniaus sr. MGB Valdybos vrš. pavad. pplk. drg. FIGURIN'ui. Vilniaus miestas.

ATSAKYMAS į laišką k/d Nr. 3/1332, nuo 1952 m. gegužės 10 d.

Pranešame, jog **Miškinis Jonas, Petro**, g. 1925 m. Šeimaties k., Utenos r., Vilniaus sr. Nuo 1944 m. iki 1949 m. Miškinis tarnavo sovietų armijoje, tarnybos metu išsakinėjo antisovietinius prasimanymus bei šmeižė sovietinės valdžios tikrovę.

1950 m. Miškinis dirbo Utenos r. Liaudies švietimo skyriuje mokytoju, buvo Visasąjunginės Lietuvos komunistinės jaunimo sąjungos (rusiškai – VLKSM, lietuviškai – VLKJS) narys.

1951 m. kovo 16 d. Miškinis, kaip neturintis politinio pasitikėjimo, buvo išmestas iš komjaunimo ir atleistas iš darbo.

Jo tėvas Miškinis Petras ir duktė Miškinytė Apolonija, kaip aktyvūs „banditų“ rėmėjai, 1949 m. buvo areštuoti MGB organų.

R. K. p a s t a b a: **Miškinis Petras, Vlado**, g. 1894, gyv. Šeimaties k., Utenos r., valst., Vytauto apyg. partizanų rėmėjas. Suimtas 1949 04 27, kalintas Utenoje. Ypat. pasit. 1949 08 24 nuteistas dešimčiai metų lagerio, išv. į lag. – 1949 10 21 Oziorlagas, Irkutsko sr. – Angarlagas, Irkutsko sr.; paleistas 1955 11 30, 1955 grįžo į Lietuvą, 1965 mirė. ANK BBK KGB; duktė **Miškinytė-Pumputienė Apolonija, Petro-*Gulbė***, g. 1930, gyv. Šeimaties k., Utenos r., valst., Vytauto apyg. partizanų ryšininkė. Suimta 1949 04 06, kalinta Utenoje, Vilniuje. Ypat. pasit. 1949 08 24 nuteista dešimčiai metų lagerio. Išv. į lag. – 1949 10 21 Steplagas, Karagandos sr.; paleista 1956 06 19, 1959 grįžo į Lietuvą. ANK BBK KGB. Knyga – LGG, 1949 m. I-as tomas, 811 psl.

Savo laiškuose, susirašinėdamas su tėvu, Miškinis Jonas taip pat išsako savo antisovietinius prasimanymus sovietų valdžios atžvilgiu.

Miškinio įsidarbinimo Utenos r. mokytoju klausimu vyko pokalbis su Utenos r. KP/b (komunistų-bolševikų partija) pirmuoju sekretoriumi Kutka, kuris šiuo metu teigiamo atsakymo nedavė, kadangi jau buvo mokslo metų pabaiga.

Kada bus komplektuojama mokyklų mokytojų sudėtis naujiems mokslo metams, šis klausimas ir bus sprendžiamas.

Pasirašo: Utenos r. MGB sk. vrš. mjr. SOKOLOV

KUTKA Petras, g. 1910 11 20 Bartašiūnuose, Utenos r., (bolševikų) revoliucinio judėjimo dalyvis, Didžiojo Tėvynės karo partizanas (raudonasis). Iki 1940 ž. ū. darbininkas, stalius. Nuo 1935 Komunistų partijos narys. Dirbo revoliucinį darbą Vyžuonų, Užpalių vlsč., Utenos r. 1937 m. – LKP Utenos r. k-to sekretorius, 1938–1939 m. LKP CK instruktorius šiaurės Lietuvai. 1940–1941 m. LKP Utenos apskr. k-to sekretorius, žemės skirstymo komisijos pirmininkas, Utenos apskr. vykd. k-to pirmininkas. LKP V-ojo suvažiavimo (1941 m.) delegatas. 1941 m. evakavosi į Jaroslavlio sritį. 1942 m. su grupe partizanų (raudonųjų) atvyko į Lietuvą. 1942–1944 m. LKP Utenos aps. propg. sekretorius ir „Audros“ (raudonųjų) partizanų būrio vadas. 1947–1948 m. mokėsi kursuose prie Aukštosios partinės m-klos Maskvoje. 1944–1959 m. LKP Utenos apskr. rajono k-to I-asis sekretorius. 1941–1946 m. TSRS AT deputatas, 1947–1959 m. Lietuvos TSR AT deputatas, 1952–1954 m. LKP Revizijos komisijos narys. Pensininkas. Raštai: Girioj aidi šūviai, V., 1958 m. (MLTE, II-as tomas, 269 psl. 1968 m.)

Vilniaus sr. MGB Valdybos vrš. pplk. drg. JAKOVLEV'ui.
1952 m. gegužės 27 d. Vilnius.

Spec. P R A N E Š I M A S apie priemonių vykdymą, suimant „banditų“ vadus *Briedį* ir *Vaidūną*.

1952 m. vasario mėn. LSSR MGB 2N Valdybos 2 sk. į Utenos r. buvo pasiųstas ag. ***Beržas*** „banditų“ *Briedžio* ir *Vaidūno* paieškai, o jam vadovauti iškomandiruotas to paties skyriaus oper. įgaliotinis vyr. ltn. BARKAUSKAS.

Agentui buvo duota užduotis: nustatyti su „banditais“ *Briedžiu* ir *Vaidūnu* dalykišką ryšį, o po to juos privesti prie likvidavimo arba likviduoti juos asmeniškai jam pačiam.

1951 m. gale ag. ***Beržas*** susitiko su *Briedžiu* ir *Vaidūnu* Utenos r. teritorijoje ir iš jų pusės pasinaudojo kai kuriuo pasitikėjimu.

Beržas, būdamas rajone ir neturėdamas ryšio kanalo su *Briedžiu* ir *Vaidūnu*, vasario ir kovo mėn. negalėjo su jais užmegzti ryšio. Sekimo metu su juo mes jam davėme kai ku-

riuos ryšių su *Briedžiu* ir *Vaidūnu* rėmėjų bei ryšininkų duomenis. Per jam duotus ryšio duomenis ***Beržas*** sugebėjo išsiaiškinti papildomus *Briedžio* ir *Vaidūno* ryšius ir nustatė, jog Pauolio k., Utenos r. gyventojas Jasudis Kazys, Jurgio, yra jų patikimas žmogus.

Kovo–balandžio mėn. su agentu ***Beržu*** darbui vadovavo Utenos MGB sk. vrš. pavad. vyr. ltn. FILIMONOV. Balandžio mėn. pradžioje iš agento buvo gauti duomenys, kalbantys apie tai, jog *Vaidūnas* š. m. balandžio 2 d. Pauolio k. apsilankė pas Jasudį Kazį ir pažadėjo jį aplankyti kitą kartą su *Briedžiu* per Velykas.

Jasudis *Briedžiui* pažadėjo jų apsilankymo proga suorganizuoti susitikimą su jais. Siūlomam susitikimui Utenos r. dėl spec. priemonės (nuodų) panaudojimo per agentą ***Beržą***, buvo iškviestas 2N Valdybos 2-o sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. BARKAUSKAS ir atlikta vietovės apžvalga, paruošta paėmimo grupė, paruoštas jos veiklos planas.

Velykinių dienų laikotarpiu susitikimas neįvyko, *Briedis* ir *Vaidūnas* pas Jasudį neapsilankė. Darbą su ag. ***Beržu*** tęsė Utenos MGB vrš. pavad. vyr. ltn. FILIMONOV.

Š. m. balandžio 27 d. ***Beržas*** pranešė: „Šiandien dienos metu Utenos mieste susitikau Jasudžio Kazio dukrą Jasudytę Ireną, kuri perdavė, jog *Briedis* ir *Vaidūnas* yra jos tetos Jasudytės Adelės, gyvenančios Pauolio k., ūkyje ir prašė atvykti pavakare pas ją ir ji suorganizuos su jais susitikimą.“

Žinant *Briedžio* ir *Vaidūno* buvimo vietą, agentui ***Beržui*** buvo pasiųsta užduotis apsilankyti pas Jasudytę Ireną ir per ją susitikti su jais.

Spec. priemonių vykdymui (nuodijimui), suimant *Briedį* ir *Vaidūną* pagal sudarytą ir patvirtintą planą (planas sudarytas LSSR MGB 2N Valdybos), į Utenos r. buvo iškviestas 2N Valdybos 2-o skyriaus oper. įgaliotinis vyr. ltn. BARKAUSKAS ir UMGB 2N sk. viršininkas pplk. GALIBIN sutvirtinimui, esantys komandiruotėje Dusetų r.

Ag. ***Beržas*** buvo aprūpintas spiritiniais gėrimais: dvi bonkės degtinės ir raudonojo vyno, paruošto su preparatu 22 (preparatas gautas iš LSSR MGB 2N Valdybos) ir su atidirbtu signalu, automašinoje tarp kitų keleivių (š. m. balandžio 27 d. Utenoje turgaus diena) pristatytas į susitikimo vietą su „banditais“. 22.30 val. miško masyve netoli Jasudytės Adelės viensėdžio Pauolio k. laukė pasiruošusi poėmio grupė.

1952 m. balandžio 27 d., 23.45 val. ag. ***Beržas*** Jasudytės Adelės namuose prieš „banditus“ *Briedį* ir *Vaidūną* panaudojo preparatą (nuodus) ir davė signalą jų paėmimui.

Viensėdžio patikrinimo metu, dalyvaujant iš kareivių pusės 6-os komandos dviem MGB vidaus apsaugos divizionams, paimti (apnuodyti):

1. **Pakalnis Pranas, Adolfo-*Briedis***, g. 1923 m. Padbuožės k., Utenos r., lietuvis, su viduriniu išsilavinimu, „gaujoje“ nuo 1944 m., „banditų“ apygardos vado adjutantas.

2. **Putrimas Balys, Antano-*Vaidūnas***, g. 1921 m. Antakalnių k., Utenos r., lietuvis, iš valstiečių-vidutiniokų, „gaujoje“ nuo 1944 m., LIŪTO rnkt. štabo Žvalgybos sk. viršininkas.

Iš suimtųjų „banditų“ išimta: šautuvai AVT – 2 vnt.; pistoletai – 2 vnt.; koviniai šoviniai ir įvairūs susirašinėjimo dokumentai.

Suimti „banditai“ pristatyti į LSSR MGB 2N Valdybą apklausai ir tolimesniam operatyviniam panaudojimui kitiems „banditams“ likviduoti.

„Banditų“ *Briedžio* ir *Vaidūno* suėmimo operaciją vykdė Utenos r. MGB sk. vrš. pa-

vad. vyr. ltn. FILIMONOV; LSSR MGB 2N Valdybos 2-o sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. BARKAUSKAS; Vilniaus sr. MGB 2N Valdybos 2- sk. vrš. pplk. GALIBIN.

Susitikimo metu su „banditais“ *Briedžiu* ir *Vaidūnu* ag. ***Beržas*** buvo Jasudytės name, kur buvo: namų šeimininkė Jasudytė Adelė, Jurgio; jos brolis Jasudis Kazys, Jurgio; Jasudžio Kazio dukterys – Jasudytė Danguolė ir Jasudytė Irena, prieš kurias taip pat buvo panaudotas preparatas (nuodai).

Jasudytė Birutė, Kazio, g. 1929 m. Pauolio k., Utenos r. dirba pradžios m-klos mokytoja Šarkiškių k., Dusetų r. Ag. ***Beržas*** susitikimo metu su „banditais“ taip pat buvo Jasudytės Adelės name, bet prieš ją preparatas (nuodai) nebuvo panaudotas.

Nuo š. m. „banditų“ *Briedžio* ir *Vaidūno* paėmimo pradžios ir iki gegužės 6-os dienos Jasudytės Adelės namuose Pauolio k. budėjo kareivių pasala. Iš aukščiau minimų asmenų paimti parašai dėl pasalos neišviešinimo dėl įvykdytos priemonės užšifravimo.

Priedas: ag. ***Beržo*** pranešimų kopija nuo 1952 04 24.

Pasirašo: LSSR Vilniaus sr., Utenos r. MGB sk. vrš. mjr. SOKOLOV

Balio Juodzevičiaus p a s t a b a: Pakalniai buvo šeši broliai, kilę iš Padbuožės kaimo: Pranas (g. 1923 m.), Jurgis (g. 1925 m.), Algimantas (g. 1928 m.), Vytautas (g. 1930 m.), Kazys (g. 1933 m.) ir Aloyzas (g. 1935 m.). **Jurgis** buvo užverbuotas MGB agentu slapyvardžiu ***Beržas***. Pagal KGB archyve esančios baudžiamosios bylos Nr. 26701 duomenis, jis brolį Praną ir Balį Putrimą apnuodijo ir išdavė čekistams 1952 m. balandžio 27 d., 23 val. 45 min. 1979 m. Jurgis gyvenimą užbaigė savižudybe (pasikorė).

Apie Pakalnį Praną ir Putrimą Balį plačiau aprašyta knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ VI d., išleista 2008 m. Vilniuje.

Kalėjimas Nr. 1 Šaltinis – ***Zvezda***
LSSR MVD 1952 01 29 Priėmė – LEBEDEV

AGENTŪRINIS PRANEŠIMAS

Kameroje areštuota Kerpiškytė papasakojo, jog 1952 m. sausio 16 d. ją iškvietė į apklausą MGB garnizono viršininkas (pavardės nesakė), jį jinai pažinojo pagal gyvenamąją vietą Aknystėlių k. Jis ne kartą kartu su kareiviais lankėsi pas ją namuose, o retkarčiais ir nakvodavo, o 1951 m. lapkričio 7 d. jis buvo pas ją namuose, ji jam paruošė pietus ir vaišino. Taip pat tą kartą Kerpiškytė suorganizavo jo žmonai maisto produktų siuntinuką – kaip dovaną, kurį jam perdavė. Šis viršininkas, išeidamas iš jos namų, pasakė, jog tau Vanda bus blogai ir būtų geriau, jeigu tu iš čia išeitum.

Maždaug po savaitės ji susitiko su „banditu“ *Siaubu* (Bronius Kalytis), kuris jai pranešė, jog „banditai“ *Skrajūnas* (Bulka Juozas) esąs išdavikas ir išduos mus MGB organams, tau būtina slėptis.

Po „bandito“ pranešimo Kerpiškytė prisiminė garnizono viršininko žodžius, jog jai bus blogai ir ji pasitraukė į nelegalią padėtį ir pasislėpė pas Tylaitę Birutę.

Kerpiškytė tęsė pasakojimą apie jos iškvietimą apklausai. Pasakė, jog garnizono viršininkas jai parekomendavo parašyti savo tėvams ir seseriai Kerpiškytei Elenai prašymą, kad ji nesislapstytų, o ateitų pas jį pokalbio. Kerpiškytė Vanda parašė tokį laišką ir perdavė jį garnizono viršininkui, kuris griežtai perspėjo, kad ji jokiu būdu nepasakotų apie tai tardytojui. Po to viršininkas ėmė apklausinėti ją apie tą faktą, kada pas ją 1951 m. birželio 29 d. pijokavo „banditai“.

Viršininkas smulkiai papasakojo Kerpiškytei apie „banditų“ pjankos aplinkybes jos namuose ir po to Kerpiškytė patvirtino tai ir parodė, jog pas save į namus ji pati pasikvietusi „banditus“ *Gaidelį*-Varną Algirdą ir *Viesulą*-Guobužą Vytautą ir kartu su jais pijokavusi. Šie parodymai buvę užrašyti į protokolą ir jos pasirašyti.

Vanda Kerpiškytė viršininko paklaususi, ar šiuos parodymus duoti tardytojui, jis atsakęs pažodžiui, jog šito pasakoti nereikia. Be to, garnizono viršininkas perspėjo Kerpiškytę, kad tardymo metu ji pasakotų tik apie tai, apie ką ji bus klausinėjama.

Į Kerpiškytės klausimą, kaip jai elgtis, jeigu tardytojas klausinės, vers ją pasakyti slapyvardį, viršininkas atsakęs, jeigu pradžioje nesakei, jog slapyvardžio neturėjai, tai tokių pat parodymų laikykis ir iki galo.

Garnizono viršininkas, be to, pranešė V. Kerpiškytei, jog pas jį yra jos laiškas, kurį ji rašė „banditams“ apie žiūronus. V. Kerpiškytė pasidomėjo viršininko, ar jis perduos šį laišką tardytojui, jis atsakęs, jog ne, neperduos.

Pasirašo: ***Zvezda***

B. Juodzevičiaus p a s t a b a: **Kerpiškytė-Rinkūnienė Vanda, Povilo-*Vilius***, g. 1927 m., gyv. Aknystėlių k., Leliūnų vlsč. 1952 01 05 kaip partizanų ryšininkė suimta, nuteista 25 m. ir Kemerovo sr. lageriuose kalinta iki 1956 07 13.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 3. B. 537

L. 179. Pranešimas apie agentūrinio-operatyvinio LSSR KGB prie MT darbo rezultatus Utenos rajone nuo 1957 01 01 iki 1957 12 25.

Utenos rajono teritorijoje periodiškai pasirodo „banditai“ Kraujalis ir Pošius, kurie savo rajone turi aktyvius talkininkus, teikiančius „banditams“ paramą. Šie „banditai“ kai kada vaikšto per kolūkiečius ir renka pinigus, brigadininkus ir sandėlininkus apkrauna mokesčiais.

L. 180. Utenos rajone veikia 10 bažnyčių, kuriose dirba 14 kunigų.

Pagal negalutinius duomenis, rajone gyvena 195 legalizuoti asmenys, anksčiau gyvenę nelegalų gyvenimą, dalis iš jų veikė „gaujose“. Taip pat 118 veikiančių „banditų“ rėmėjų. Iš lagerių ir kalėjimų atvyko į rajoną 265 asmenys bausti už antitarybinę veiklą, daugiau kaip 200 asmenų, praeityje baustų už kriminalinius nusikaltimus. Yra 125 asmenys, sugrįžę iš tremties vietų. 340 asmenų susirašinėja su giminėmis užsienyje.

1957 01 01 – 12 01 į rajoną atėjo 799 siuntiniai iš užsienio šalių.

Per ataskaitinį periodą antisovietinių veiksmų neužfiksuota, išskyrus tris anoniminius laiškelius, kuriais buvo grasinama susidorojimu su kolūkiete – kiaulininke Žukiene. Įtariama, jog šituos laiškelius sufabrikavo pati Žukienė. Taip pat buvo užfiksuoti du laiškeliai nuo „banditų“, kuriuose reikalaujama duoti valstybinio turto. Šių laiškelių autorius Žilinskas nuteistas prokuratūros linija 2 metams laisvės atėmimo.

L. 181. Šiuo metu rajone yra 56 agentai ir 4 konspiracinių butų laikytojai. Su 23 agentais susitinkama konspiraciniuose butuose, o su 33 – sutartose vietose pagal grafiką.

L. 182. 4-os valdybos linija užverbuoti 8 agentai, perspektyviausi yra ***Varnas***, ***Jania***, ***Čepajev***, visi jie veikia „bandito“ Pošiaus-*Gedimino* paieškai.

L. 183. Pošius persekiojamas vadovaujantis agentūrine byla Nr.143 „Vyrodki“, užvesta 1949 10 27. Veikė „banditai“: *Gediminas*-Petras Pošius, Mykolo, g. 1920 m. Paker-

niškių k., *Viesulas*-Miškinis Vytautas, Kazio, g. 1928 m., veikė būryje nuo 1947 iki 1957 09 30, kada atėjo registruotis į Zarasų rajono KGB skyrių, pridavė šautuvą, pistoletą, granatą ir šovinius. Dabar intensyviai dirbama su „bandito" Pošiaus rėmėjomis seserimis Tekle ir Emilija Vaišnoraitėmis, kurios apstatytos agentūra. Sekti Vaišnoraitėms 1957 m. užverbuoti agentai: ***Varnas***, ***Ąžuolas***, ***Jania***, ***Čiapajevas*** ir ***Gaidys***. Nustatyta „banditų" rėmėja Vaišnoraitė Teklė, Jono, g. 1929 m., kilusi iš Stučių k., operatyviniais tikslais pervesta ir apgyvendinta Kaune, kur ji yra sekama agentūros (išplėšta dalis lapo). Sekant Vaišnoraitės susirašinėjimą, nustatyta dar viena Pošiaus bendrininkė, tai – Gurkšnienė Adelė, Kazio, g. 1917 m., iš Drobų k., šiuo metu gyvenanti Gaidžių k., Utenos rajone.

Štai 1957 05 07 laiške Gurkšnienė rašė, jog gegužės 1–2 d. pas ją namuose buvo Pošius su Miškiniu ir jie laukė atvažiuojant iš Kauno Teklės.

1957 06 25 panašius duomenis suteikė ir ag. ***Varnas***, jog Emilija Vaišnoraitė gavo įtartiną laiškelį iš buv. Stuglių k. gyventojo Balio Šimkūno, kuris už chuliganizmą rinkimų apylinkėje 1957 03 buvo areštuotas ir dabar įkalintas.

L. 185. Nustatyta, jog „banditai" domisi Šinkūno Balio, šiuo metu esančio įkalinime, sveikata ir bendrai kaip jam sekasi. Tuo tikslu reikia stebėti seserų Vaišnoraičių susirašinėjimą, ten pasitaiko daug įdomių minčių apie „banditus".

Ag. ***Jania*** tiesiogiai susitinka su Vaišnoraite Emilija ir jos giminėmis, o be to, gali vykdyti sekimą per savo seserį. Vaišnoraitė Teklė šiuo metu gyvena Kaune ir gyvena bute pas agentą ***Rožę***, kurios vyras taip pat yra mūsų agentas.

L. 186. Mūsų duomenimis, dar 1947 m. Gurkšnienės sodyboje buvo surastas „banditų" bunkeris (tuščias), bet nei ji, nei jos vyras Gurkšnys Albertas teisingų parodymų nedavė.

1957 04 Gurkšnys Albertas mūsų agentui ***Varnui*** prisipažino, jog praeityje rėmė „banditus" ir buvo sulaikytas, bet nieko neišdavė. Pasakė, jog esąs antisovietinio nusistatymo, kad „kova tęsiasi".

Legalizuotas „banditas" Miškinis 1957 11 11 parodė, jog slapstėsi kartu su *Gediminu* nuo 1952 m. iki 1956 m. Stučių k. pas pilietį Vaišnorą Joną (netiksliai – *L. A.*), o nuo 1956 m. rudens iki 1957 m. vasaros – pas Meldutiškio k. gyv. Alfonsą Stundžią.

L. 187. Iš agento ***Varno*** 1957 11 18 d. gauti duomenys, jog *Gediminas* ketina per Vaišnoraitę Teklę gauti fiktyvius dokumentus ir apsigyventi su jais mieste.

Ag. *Varnas* praneša: 1957 10 13 iš Kauno pas gimines atvažiavo Teklė Vaišnoraitė su kažkokiu seniu. ***Varnas*** tuo metu sirgo ir negalėjo nueiti pas Vaišnoraitę. Susitikime su ag. ***Varno*** žmona, Vaišnoraitė papasakojo, jog tas senis – tai šeimininkas, pas kurį jinai gyvena, ir jis gali labai daug ką nuveikti, kaip antai, net dokumentus padaryti. Kitą dieną – 1957 10 14 – tas senis fotografavo Vaišnorus kieme. (*L. A. pastaba* – akivaizdžiai KGB atsiųstas senis siekia, kad fotografuotis ateitų Pošius – juk dokumentams reikia nuotraukos)

L. 188. Dėl „bandito" *Siaubūno*. 1957 01 užverbuotas agentas ***Pranas***, kuris verbavimo metu papasakojo, jog 1956 10 susitiko „banditą" Kraujelį su nepažįstamu „banditu", jie liepė ***Pranui*** paruošti jiems 100 kg grūdų ir 300 rub. Kadangi ***Pranas*** mūsų užduoties sučiupti Kraujelį neįvykdė, tai mes nutarėme įvykdyti kombinaciją į jo aplinką: įkišti 4-os valdybos agentą ***Arą***, apgyvendinti jį pas ***Prano*** kaimyną, taip pat „banditų" rėmėją.

Per ***Praną*** ir ***Arą*** gauti duomenys apie Kraujelio giminaičius, tai: Gutauską, Valiūną, Kazlą, kuriuos Kraujelis periodiškai lanko ir jais pasitiki. Pas juos yra siunčiami mūsų agentai ***Aras*** ir ***Pranas***.

1957 10 užverbavome agentą ***Gabrį***, kuris 1952 m. buvo areštuotas kaip „banditų" rėmėjas. Jis davė mums įdomių duomenų. Jis papasakojo, kad Kraujelis periodiškai lanko Juozo Tarulio, Jadvygos Šapokienės, Vlado Šveckaus, Kazio Tylos, Utenos r., Labeikių k. gyventojų, namus. Taip pat Kraujelio paieškai dirba agentūra: ***Žąsinas***, ***Juška***, ***Gusevas***, ***Gražina*** ir ***Jonas***.

1957 11 15 ***Žąsinas*** pranešė, jog kalbėjosi su grįžusiu iš įkalinimo vietos Labeikių k. gyventoju Juozu Taruliu, kuris pasakė, jog jis simpatizuoja „banditams" ir, jei dabar pasitaikys proga, padės Kraujeliui, kaip ir anksčiau, kad padėjo.

Ag. ***Juška*** 1957 11 19 pranešė, jog Kraujelis anksčiau lankė Kaniukų k. gyventoją Bružaitę Emiliją, apie ką anksčiau pasakojo šaltiniui. Taip pat ***Juška*** sužinojo iš jos, jog su Kraujeliu Bružaitė tankiai susitinka, taip pat naktį eina pas Pukenį Joną, buv. Kaniūkų k. gyventoją, kuris dabar gyvena Pakalnių k. pas eigulį Kvedarą.

Mes dabar tiriame Pukenį, ruošiame jį verbavimui.

Ag. ***Gražina*** mums pranešė 1957 12 02, jog Kraujelis šią vasarą lankėsi Labikių k. pas Juozą Tarulį, Šveckų ir Trumpą, kurie jam davė 30 rublių.

1957 m. užvesti formuliarai Kraujelio rėmėjams Šveckutei ir Podriboniui (taip tekste – *L. A.*).

L. 205. 1957 05 04 Noliškių k. Ražickas Juozas ant savo namo durų rado anoniminį laišką nuo „banditų", kuriame įpareigojamas paaukoti „banditams" 100 rublių. Ražickas perdavė šį laišką KGB. 1957 05 20 nustatyta, jog laišką parašė Žilinskas Juozas, Liudo, g. 1927 m. Skudutiškio k., dabar gyvenantis Vitkūnų k.

L. 206. 1957 07 22 Žilinskas buvo ištardytas, papasakojo, jog rašė anoniminius laiškelius „banditų" vardu. 1957 03 gale parašė laiškelį Vitkūnų k. gyventojui Šakaliui, iš kurio paėmė 300 rub., taip pat parašė raštelį 1957 04 Vitkūnų k. gyventojui Viburiui, reikalaudamas 200 rub., iš kurio pinigų negavo. Savo elgesį Žilinskas paaiškino sunkia jo materialine padėtimi, esą ryšių su „banditais" jis neturįs. Nuteistas 2 metams laisvės atėmimo.

L. 207. 1956 m. rudenį Selos k. mokykloje buvo platinami vulgaraus turinio rašteliai, kurie atsirasdavo per pertraukas salėje, kur buvo rodomi filmai. Rašteliuose buvo grasinama atskiroms mokytojoms, rašomi vulgarūs žodžiai. Buvo įtariama, jog tuos raštelius rašo pati direktorė Stefa Jauniškytė-Strazdienė, bet, kadangi buvo rašoma ant mokyklinių lapų smarkiai pakeistu braižu, grafologinė ekspertizė rezultatų nedavė. Tačiau, kai 1956 m. Jauniškytė ištekėjo už Strazdo, vienintelio mokytojo visoje mokykloje, raštelių mėtymas baigėsi. Iš viso buvo parašyta daugiau kaip 70 vulgaraus turinio laiškelių. Nutrūkus jų platinimui, byla Nr.00574 „Klevetnik" 1957 11 20 nutraukta.

L.251. Ataskaita apie LSSR KGB prie MT operatyvinį-agentūrinį darbą Dusetų rajone (situacija – 1957 12 20).

1941 m. Dusetų rajono teritorijoje veikė 8 baudėjų būriai, kiekviename po 15–30 asmenų, iš viso apie 200 baudėjų.

L. 252. Rajono teritorijoje gyvena ~150 asmenų, kurie sugrįžę iš įkalinimo vietų.

Yra 7-ios bažnyčios, Antalieptės ŽŪ mokykla, HES, kuriuose taip pat dirba ir asmenys, grįžę iš įkalinimo vietų.

1957 03 13 Jūžintuose ant apylinkės pastato buvo iškabintas antisovietinis lapelis, kuriame raginama nuversti sovietinę santvarką Lietuvoje. Įtariama, jog tai padarė Liudas Pipiras, 6-os klasės mokinys, g. 1942 m., gyv. Sriubiškių k. Mokyklos direktorius jį apibūdina kaip nepažangų, jo tėvas Pranas Pipiras buvo teistas už chuliganizmą ir kalėjo 6 metus.

L. 253. Patikrinus Liudo Pipiro sąsiuvinius ir knygas, paraštėse rasta daug antisovietinių užrašų, apklausiamas jis prisipažino, kad tai jo rankų darbas.

Antisovietinio laiškelio autoriaus paieškai 1957 04 20 užvesta agentūrinė byla Nr. 8 pavadinimu „Недоросль" („Neužauga"). Tam tikslui užverbuoti agentai: ***Arklys***, ***Voron*** ir ***Blekas***. Sekti Pipirui užverbuotas bus ir jo bendraklasis.

L. 258. Pagal agentūrinę bylą Nr. 666, užvestą 1945 m., sekamas kunigas **Gobys Antanas**, g. 1906 m., kuris šiuo metu gyvena Padustėlio k. Jį seka agentai: ***Kalniškis***, ***Liepa***, ***Orlov*** (SIC! – ar tai Jeronimas Budrys? – *L. A.*), ***Ramūnas***.

L. 259. Ag. ***Ramūnas*** pokalbio su kunigu metu suprato, jog kunigas nėra nusistatęs prieš valdžią, bet jam trūksta veiklos, esą jis norėtų statyti bažnyčias, rėžti kietus pamokslus, keikti bedievius ir davatkas, bet negali – rankos supančiotos. Jis esą mato, kad gyvenimas šalyje gerėja, bet jam vis tiek ta ramybė ir stabilumas jį, kaip veiklos žmogų, veikia žlugdančiai.

L. 261. 1957 06 28 užvestas byla-formuliaras Nr. 7672 kunigui **Jogintui Antanui, Antano**, g. 1923 m. Mankūnų k., Pasvalio r., kuris šiuo metu yra Baltriškių klebonu.

ŠVENČIONIŲ RAJONO NKGB skyrius 1945 m.
LYA (KGB arch.) **Subačiūtės Vladislavos, Kosto**, baudžiamoji byla Nr. 42509/3

Iš areštuotosios Subačiūtės Vladislavos, Kosto, ANKETOS: Švenčionių apskritis, Adutiškio (Godutiškio) vlsč. Išsilavinimas – kaimo mokyklos 4 klasės.

Tėvas – Subačius Kostas, Jono, g. 1887 m. Piršteliškės k.

Motina mirė 1945 m. rugsėjo mėn.

Sesuo – Subačiūtė Anelė, Kosto, g. 1921 m. Piršteliškės k. Šiuo metu sulaikyta Švenčionių r. NKGB organų.

R. K. p a s t a b a: Ši baudž. byla „užvesta" **Subačiūtės Vladislavos**, **Kosto**, g. 1925 m., pavarde. Šia pavarde, vardu, gimimo metais ir vieta ji minima beveik visuose tardymų protokoluose. Kituose tardymų protokoluose jos bendrabyliai ją įvardija jau **Subačienės** pavarde, tuo pačiu Vladislavos vardu ir kitais tais pačiais autobiografiniais duomenimis. 1951 m. kovo 3 d. sovietų Ypatingasis pasitarimas teismo išraše Nr. 10 pagal grupinę b. b. Nr. 18652 10-čiai metų PDL nuteisia jau **Subačienę Vladislavą, Kosto**, g. 1925 m. Šį pavardės įvairavimą tuo ir paaiškinu, jog Subačiūtė vėliau buvo ištekėjusi už bendrapavardžio Subačiaus. Visa tai išaiškės skaitant bylos medžiagą.

Iš Subačiūtės Vladislavos, Kosto, apklausos protokolo. 1945 m. lapkričio 16 d.

Apklausą vykdo Švenčionių apskr. NKGB oper. įgaliotinis j. ltn. BUKOVSKIJ.

<...> Pradinę mokyklą pradėjau lankyti 1931 m. ir mokiausi iki 1939 m. Baigiau ketu-

rias lenkų ir lietuvių klases, o nuo 1939 m. dirbau tėvų ūkyje iki šio meto.

<...> Iš partizanų aš pažįstu Gaidelį Antaną, Jono, iš Golubiškės k., Postavų r.; Maldiuką Norbertą iš Lechovičių k.; Subačių Vladą, Prano, ir Bučelį Vilhelmą, Juliaus, kuris legalizavosi ir guli Švenčionyse ligoninėje sužeistas į koją. Lazdynas Alfonsas taip pat legalizavosi. Žinau ir jų visų slapyvardžius:

1. **Gaidelis Antanas, Jono-*Poškus***, gyv. Golotelvikų k., Postavų r.;

2. **Maldiukas** (gal **Maldžiukas**?) **Norbertas-*Deveikis***, gyv. Lechovičių k., Godutiškio (Adutiškio) vlsč.;

3. **Subačius Vladas, Prano-*Karvelis***, gyv. Pirštelišk̃es k.;

4. **Bučelis Vilhelmas, Juliaus-*Paukštis***, gyv. Bondariškių k., Godutiškio vlsč.;

5. **Lazdynas Alfonsas-*Sakalas***, gyv. Mažųjų Stojatiškių k., Švenčionių apskr.

Kadangi jie pas mus tankiai užeidavo ir vieni kitus vadino slapyvardžiais. Kartais į mėnesį užeidavo du ar tris kartus, o kartais ir dažniau, arba per du mėn. ir nei karto neužeidavo.

Nuo 1945 m. sausio mėn. pas mus jie buvo užėję apie dešimt kartų. Ateidavo po penkis, po dvylika, bet kada – tiksliai negaliu pasakyti. Paskutinį kartą buvo spalio mėn. Atėjo dviese: Bučelis ir Lazdynas, o Gaidelis paskutinį kartą buvo atėjęs 1945 m. sausio mėn. ir nuo to karto jie pas mus nebuvo atėję.

Atėję pas mus, jokių užduočių nedavė, tik prašė pavalgyti. Mes juos pavalgydindavome ir jie išeidavo. O kada užeina į kambarį, visada paklausia, ar nėra kareivių, ar nėra naikintojų bataliono kovotojų (stribų). Tada aš ar sesuo Anelė jiems pasakydavo tiesą, kadangi jų bijojome.

1945 m. vasario mėn. vakare užėjo du partizanai: Gaidelis Antanas ir Maldžiukas Norbertas. Pasibeldė į duris, motina juos įleido. Namuose buvome mes trise: motina, tėvas ir aš. Jie paprašė išvirti jiems valgyti dešros ir sriubos. Mes išvirėme jiems sriubą, jie pavalgė ir išgirdome, jog kažkas beldžiasi į langą. Kada pastebėjome, jog tai istrebiteliai, aš tada partizanams pasiūliau bėgti per kitas atsargines duris į tvartą.

Kada į kambarį įėjo trise – istrebiteliai, vienas iš jų man liepė pakviesti rinkiminį. Tuomet aš, pasinaudodama tuo momentu, išėjau, atidariau tvarto duris ir padėjau partizanams pabėgti.

<...> Aš sakau tiesą: jokia partizanų ryšininke aš nebuvau nei Gaidelio būrio, nei kitų būrių.

Iš Subačiūtės Vladislavos, Kosto, apklausos protokolo. 1945 12 04.

<...> Kada aš nuėjau į kaimą ir atsivedžiau rinkiminį Semėną Martyną, strebkai persikraustė į kitą namą kaimynystėje, ten kur jų buvo apie 15 žmonių.

Atėjus rinkiminiam pas kaimyną Subačių Leoną, kur jau buvo susirinkę strebkai, aš grįžau į savo namus (čia tardytojas „liaudies gynėjus“ vadina „strebki“ – *R. K.*)

Kitą kartą 8 partizanai 1945 m. pavasarį buvo apsistoję mūsų namuose ir vaišinosi degtine, po to išėjo nežinoma kryptimi.

Trečią kartą partizanai buvo užėję vasaros pradžioje penkiese. Tada jiems davėme duonos ir kiaušinių.

Ketvirtą kartą buvo užėję 12 partizanų. Mes jiems davėme maisto ir jie išėjo.

<...> Mūsų namuose buvo rastos ir išimtos lietuviškos nacionalinės juostos. Šios juos-

tos buvo mano ir jas aš nešiojau iki okupacijų, o po sovietinės valdžios įsitvirtinimo Lietuvoje, po Lietuvos teritorijos „išlaisvinimo“ 1944 m., šių juostų aš nebenešiojau, kadangi jos reiškė smetoninės-„buržuazinės“ Lietuvos simbolius, todėl bijojau atsakomybės prieš sovietinius organus.

Iš liudytojo Lazdyno Alfonso, Igno, apklausos protokolo. 1945 m. lapkričio 22 d.

Apklausą vykdo Švenčionių NKGB sk. vyr. tardytojas ltn. BOBYŠEV.

Lazdynas Alfonsas, Igno, g. 1923 m. Mažųjų Stojatiškių k., Godutiškio-Adutiškio vlsč., Švenčionių apskr. Išsilavinimas 4-os klasės kaimo mokyklos. 1945 m. dalyvavo prtz. „gaujoje“, legalizavosi. Šiuo metu užsiima žemės ūkiu.

<...> Seseris Subačiūtes Anelę ir Vladislavą pažįstu nuo 1944 m., birželio mėn., kadangi į tą Piršteliškės k. teko nueit vakaruot prie mokyklos, o taip pat, būnant partizanų būryje vadovaujamam Gaidelio, retkarčiais pas juos užeidavau pavalgyti. Mūsų santykiai buvo normalūs, asmeninių sąskaitų neturėjome.

Būdamas Gaidelio būryje, aš tris kartus buvau užėjęs pas Subačiūtes į namus, kur mus pavalgydino savo produktais. Pirmą kartą pas jas buvau 1945 m. pavasarį kartu su vadu Gaideliu. Iš viso mes tada buvome užėję aštuoniese. Pavalgę išėjome. Tada Subačiūtė Vlada davė Gaideliui vokiškų kovinių šovinių ir pasakė: „Aš juos specialiai jums parinkau kaip partizanams ir dar nušveičiau juos iki blizgesio.“ Po to, išeinant, Vlada pasakė: „Aš nueisiu į Vydžius ir tada jums, partizanai, gausiu tris šimtus automato šovinių.“ Be to, ji paminėjo, jog Vydžiuose ji pažįsta 14-os metų berniuką, kuris iš Raudonosios armijos kareivių nugvelbė du automatus ir tris šimtus šovinių, kuriuos pažadėjo atiduoti jai. Be to, tą kartą Vlada Gaideliui priminė, jeigu ji savu laiku nebūtų išvedusi į kiemą tada Gaidelio ir Maldžiuko Norberto, prieš įeinant į kambarį istrebiteliams, jie jau būtų sušaudyti pastarųjų.

Antrą kartą į Subačiūtės namus su Bučeliu mes buvome užėję maždaug vasaros metu. Pavalgėme pas juos ir išėjome. Tada namuose buvo abi seserys: Anelė ir Vlada, pastaroji klausė manęs, kur Gaidelis.

Trečią kartą pas juos buvome 1945 m. spalio mėn. Trumpai pasėdėjome, pavalgėme ir išėjome. Vlada tik paklausė ar partizanai neturi kokių nors naujienų. O kada aš legalizavausi lapkričio mėn., ėjau į Piršteliškės k. vykdyti Mažųjų Stojatiškių k. tarybos pirmininko pavedimų, grįžtant į namus, mačiau, kaip iš Subačiūtės namų išėjo keturi ginkluoti partizanai, kurių pagal pavardes nepažinau. Viena iš merginų – Anelė ar Vlada, gerai nepamenu, nes buvo jau prietema, pamojo jiems ranka.

Ar Subačiūtės turėjo kokių nors ryšininkių slapyvardžių, Gaidelis apie tai man niekada nesakė, jas vadino vardais.

<...> Kada mes užeidavome pas Subačiūtes, būrio vadas Gaidelis aiškino, jog greit bus perversmas Lietuvos valdžioje ir tada jis-Gaidelis seseris Subačiūtes pastatys į tokią tarnybą, kad joms fiziškai nebereikės dirbti, o tik vadovauti skyriams arba stambiems ūkiams. Tada Vlada pasidomėjo, ar jau greit ateis tas laikas...

<...> Norėjau dar pridurti: Kada prasidėjo „banditų“ šeimų trėmimai, tada Gaidelio brolis ir tėvas ilgą laiką gyveno Subačiaus namuose, bijojo kad jų neištremtų į Sovietų Sąjungos gilumą.

Iš priedo prie archyvinės bylos Nr. 42509/3: MGB informatoriaus ***Šulco*** charakteristika.

MGB inf. ***Šulcas***-Šimkūnas Povilas, Kazio, g. 1920 m. Maldanėnų k., Ignalinos r., gyv. Pirštelіškės k. (toje pačioje kaimo apylinkėje), Švenčionių r., Vilniaus srityje. Nepartinis, iš valstiečių vidutiniokų, dirbo mokytoju Pirštelіškės pradžios mokykloje.

Užverbuotas į agentūrinį-informatorinį tinklą informatoriaus statusu 1945 m. gruodžio 6 d. Šimkūnas užverbuotas ginkluotų „gaujų" buvimo vietoms išaiškinti ir nustatyti, jų ryšiams bei rėmimo bazei, taip pat ir kitiems antisovietiniams elementams išaiškinti.

Per visą savo darbo laikotarpį su MGB organais, informatorius ***Šulcas***-Šimkūnas į susitikimus su oper. darbuotoju pasirodydavo ne visada, medžiagos, turinčios operatyvinę vertę, nepateikė, MGB organų užduoties nevykdė.

Neatsižvelgiant į jam atliktą auklėjamąjį darbą, iš jo teigiamų rezultatų nebuvo gauta. Atvirkščiai, Šimkūnas pasiliko prisiekusiu nac. „gaujų" dalyviu ir iki pat savo arešto dienos jiems teikė pagalbą, visa tai nuslėpdamas nuo MGB organų.

Pasirašo: Vilniaus apskr., Švenčionių r. MGB sk. vrš. pplk. BELIAJEV. 1950 m. gruodžio 19 d.

Iš kaltinamojo Šimkūno Povilo, Kazio, apklausos protokolo. 1950 m. gruodžio 13 d. Vilniuje. Apklausą vykdo LSSR MGB 2-o sk. Tardymo dalies vyr. tardytojas vyr. ltn. ZAVYRYLIN

Apklausa pradėta 12.30 val. – baigta 16.30 val.

<...> Bendradarbiauti su MGB organais aš pradėjau nuo 1940 m. ar 1941 m. gruodžio mėn., dabar tiksliai nepamenu. Iš manęs buvo paimtas parašas dėl sutikimo bendradarbiauti su MGB organais ir dėl pranešimų įforminimo aš pasirinkau *Šulco* pseudonimą.

Konkrečių užduočių aš iš MGB organų darbuotojų negavau, man buvo duota bendra užduotis: išaiškinti „gaujų" dalyvius, jų dislokaciją bei ryšius. Šias užduotis aš vykdžiau pagal savo pajėgumą ir galimybes. Pagal mano pateiktą informaciją nieks nebuvo areštuotas.

Su *Švyturio* vadovaujama „gauja" aš jokio ryšio neturėjau ir jokio susirašinėjimo nepalaikiau.

LYA (KGB arch.), Švenčionių apskr. NKVD sk., f. K-1, ap. 58, b. P-16640-LI, Gaidelio Kosto, **Krisiaus**, g. 1922 m. Buiviliškės k., Ignalinos vlsč., Švenčionių apskr., gyv. Vilniuje, Biliūno g. 8-7. Byla pradėta 1945 m. spalio 7 d.

Apklausą vykdo LSSR NKVD Tardymo sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. ŠIKUNOV.

1945 m. spalio 6 d.

Apklausa pradėta 20.10 val. – baigta 14.20 val. (naktį) 1945 10 07.

<...> Mano tėvai visą laiką buvo valstiečiai. Šiuo metu turi 25 ha žemės, du arklius, tris karves ir kitų smulkių gyvulių. Aš iki 1944 m. birželio mėn. mokiausi...

<...> *Mingailos*-Laurinėno Mamerto ir *Karijoto*-Kamarausko Jono partizanų būrį sudarė 90 kovotojų. Būrys buvo suskirstytas į šešis atskirus skyrius po 12–13 kovotojų, kuriems vadovavo tų skyrių (būrių) vadai, kurie tiesiogiai buvo pavaldūs *Karijotui*.

Būriai visiškai buvo ginkluoti trimis kulkosvaidžiais, keletu automatų, o likusieji – šautuvais. Kai kurie buvo ginkluoti pistoletais bei rankinėmis granatomis. Visi kovotojai be išimties buvo ginkluoti. Ginklai buvo įvairių sistemų, daugiausia rusiški ir vokiški. Paslapčiai išlaikyti kiekvienas kovotojas turėjo slapyvardį, pagal kurį ir buvo nurodyta vadinti vieni kitus. Kovotojų pavardės buvo laikomos paslaptyje. Savo praktinėje veiklo-

je būrys turėjo tikslą: masinių teroro veiksmų vykdymas prieš sovietinį-partinį aktyvą, sovietinių organų darbuotojus bei lojaliai nusiteikusius sovietų valdžiai asmenis, vykdyti sovietinių įstaigų ginkluotus užpuolimus, siekiant sužlugdyti sovietinės vyriausybės vykdomas ūkines-politines priemones.

Šiuos uždavinius nac. sukilėlių būriams vykdyti kėlė vadinamoji nac. karinė LLA organizacija, kuriai priklausė ir mūsų būrys.

Pagrindiniu uždaviniu LLA organizacija kėlė sau: ginkluota jėga nuversti sovietų valdžią Lietuvoje ir atstatyti nepriklausomą „buržuazinio režimo smetoninio tipo valstybę" (įtariu, jog šią paskutinę pastraipą taip jau suformulavo pats tardytojas? – *R. K.*).

Klausimas: Tardymas remiasi duomenimis apie jūsų dalyvavimą palaikant ryšį su LLA štabu. Ar jūs tai patvirtinate?

Atsakymas: Tai ne tiesa. Aš jokio ryšio su niekuo nepalaikiau ir nieko apie kokius nors štabus duoti parodymų negaliu.

<...> Man ginklą įteikė būrio vadas Kamarauskas Jonas-*Karijotas*. O kur jis jį gavo, aš nežinau.

Man yra žinomi šie partizanų būrio kovotojai:

R. K. p a s t a b a: kadangi tardomasis Gaidelis daugiausia išvardija būrio kovotojus tik slapyvardžiais, pagal mano turimą informaciją iš kitų šaltinių, didžiąją dali jo minimų slapyvardžių papildžiau pavardėmis, vardais ir kitais duomenimis.

1. **Kamarauskas Jonas, Nikodemo-*Karijotas***, g. 1914 m. Taujūnų k., Ignalinos r. Iš mūsų būrio išėjo su 6-iais partizanais 1945 m. gegužės viduryje;

2. **Laurinėnas Mamertas, Nikodemo-*Mingaila***, g. 1920 m. Juodalaukių k., Dūkšto vlsč. Vadovaujant Kamarauskui, užėmė skyriaus vado pareigas, o Kamarauskui išėjus, tapo būrio vadu;

3. **Laurinėnienė Stefanija-*Aguona*** iš Juodalaukio k. (*Mingailos* žmona. 1945 07 17 ištremta į Sibirą);

4. **Zakarauskas Mamertas** iš Kuzmiškės k., Ignalinos vlsč.;

5. **Ežerinis** (**Ozarinskas**) **Juozas, Jono-*Vytenis***, g. 1921 m. Bajorų k., Ignalinos vlsč.;

6. **Paukštė Jonas, Andriaus-*Žvirblis***, g. 1916 m. Pakalniškės k., Daugėliškio apyl.;

7. **Ankėnas Faustas, Broniaus-*Siaubas***, g. 1924 m. Kaltanėnų vlsč.;

8. **Rizgunskas Jokimas, Jokimo-*Žaibas***, ***Šermukšnis***, g. 1925 m. Naujajame Daugėliškyje;

9. **Dubaka Jeronimas, Antano-*Parajus*** iš Mikalavo k., Daugėliškio vlsč.;

10. **Abaravičius Julijonas, Mykolo-*Lydeka*, *Dūdėnas***, g. 1920 m. Radaikiškės k., Dūkšto vlsč.;

11. **Kaukėnas Mamertas, Mykolo-*Birželis*, *Berželis***, g. 1921 m. Paringio II-ajame k.;

12. **Pukėnas Juozas, Gabrio-*Pumpuras***, g. 1923 m. Gaurelių k., Ignalinos r.;

13. **Janušauskas Antanas, Mykolo-*Papartis***, g. Juodalaukio k., Kazitiškio sen.;

14. **Bukauskas Adolfas, Felikso-*Širšė***, g. Pekoriškės k., Daugėliškio sen.;

15. **Čibiras Leonas, Nikodemo-*Gylys***, g. 1920 m. Cicėniškės k., Ignalinos r.;

16. **Skunčikas Antanas, Vinco-*Kurmis*, *Kaltas***, g. 1919 m. Bajorų k., Ignalinos vlsč. Būrio vado pavaduotojas;

17. **Bukėnas Julius, Gabrio-*Lietus***, iš Gaurelių k., Ignalinos vlsč.;
18. **Misiūnas Steponas, Nikodemo-*Dagilis***, g. 1921 m. Ožionių k., Daugėliškio sen.;
19. **Paukštė Antanas, Kazio-*Sakas, Sakalas***, g. 1916 m. Andrikavo k., Ignalinos r.;
20. **Garla Juozas, Jono-*Audra***, g. 1924 m. Ožionių k., Ignalinos r.;
21. **Petkūnas Anupras, Petro-*Sniegas***, g. 1923 m. Veržos k., Kaltanėnų vlsč.;
22. ***Kepurė***- (gal Pumputis Vytautas?), apie 25 m. amž.;
23. **Panavas Juozas, Mykolo-*Eglaitis***, g. 1916 m. Vasiulių k., Daugėliškio sen.;
24. **Panavas Augustas, Mykolo-*Vėžys***, g. 1910 m. Vasiulių k., Daugėliškio sen.;
25. **Milinavičiūtė Zuzana-*Pivonija, Pinavija***, 26 m. amž. Ryšininkė-žvalgybininkė.

<...> Apie visas įvykdytas žudynes, užpuolimus bei plėšimus aš papasakoti negaliu, kadangi ne visur aš dalyvavau. Dalyvavau šiuose:

1. 1945 m. balandžio 14 d. dienos metu mūsų visos sudėties būrys buvome Reškutėnų k. išsiskirstę keliuose namuose pas gyventojus ir ilsėjomės. Tuo metu netikėtai mus užpuolė grupė milicininkų (stribai), atvažiavusių arkliais. Būrys pasiruošė kautynėms ir kautynių eigoje pasisekė nukauti vienuolika (11) milicininkų (stribų). Savo pusėje turėjome vieną sužeistą ir vieną žuvusį.

Šiai operacijai asmeniškai vadovavo būrio vadas Kamarauskas. Aš tuo metu buvau savo skyriuje ir, kada buvo sužeistas vienas mūsų kovotojas, aš jam suteikiau pirmąją pagalbą. Kautynės tęsėsi labai trumpai ir, dar nespėjus man perrišti sužeistojo, jis mirė.

2. 1945 m. gegužės mėn. pirmąją pusę aš su būriu buvau viename kaime (jo pavadinimo nežinau) Riešės vlsč. Čia irgi, mums poilsiaujant, mus užpuolė grupė milicininkų (stribai), kurie važiavo keliu. Juos prisileidome kaip arčiau ir atidengėme į juos ugnį. Buvo nukauti keturi (4) milicininkai (stribai) ir vienas ar du pabėgo. Iš mūsų pusės nebuvo nė vieno sužeisto ar žuvusio.

3. Tą patį mėnesį 1945 m. Daugėlių vlsč. viename kaime mūsų būrys taip pat nukovė du milicininkus (stribus), kurie tame kaime vaikštinėjo.

4. 1945 m. birželio mėn. pirmosiomis dienomis, man dalyvaujant, buvo sumušta milicininkų (stribų) grupė Dūdų k., Ignalinos vlsč. Du MGB darbuotojai buvo nukauti – likusiems pasisekė pabėgti.

Daugiau užpuolimo faktų, mano buvimo būryje laikotarpiu, nebuvo, išskyrus atskirus nužudymus bei apiplėšimus, įvykdytus atskirų būrių narių arba būrių vadų pasiųstų grupių. Apie šių grupių veiklą ir jų įvykdytus nužudymus aš nieko nežinau, kadangi juose aš nedalyvavau ir apie tai niekam iš būrio narių, išlaikant slaptumą, nebuvo pranešama.

<...> Partizanai apiplėšinėjo ir žudė tik sovietinius-partinius darbuotojus bei aktyvistus ir piliečius, lojalius sovietų valdžiai. O mums lojalių piliečių jokiu būdu nebuvo galima apiplėšinėti, mes tam neturėjome teisių.

Patys aktyviausi kovotojai, vadinamieji „padėjėjai" buvo: *Lydeka*, *Berželis*, *Tigras* ir *Žaibas*. Jie daugiausia už visus ėjo į operacijas, kurioms vadovavo pats b. vadas Kamarauskas. Vadovaujant Laurinėnui, su grupėmis jis į jokias operacijas neidavo.

Iš Gaidelio Kosto, Krisiaus, apklausos protokolo. Apklausos protokolo tęsinys. 1945 10 07.

Apklausa pradėta 17.30 val. – baigta 2.40 (naktį) 1945 10 08.

Klausimas: Išvardykite visus jums žinomus asmenis jūsų buvimo „gaujoje“ metu, pas ką jūs apsistodavote?

Atsakymas: Vieną kartą mes buvome apsistoję Paukščių k., Ignalinos vlsč. Šeimininko pavardės nežinau. Kiek pamenu, stovėjome visą parą. Tai buvo 1945 m. gegužės mėn.

Analogiškus apsistojimus būrys turėjo Gaveikiškės k., Ignalinos vlsč., Panavos vienkiemyje; Šukeliškės k., Ignalinos vlsč. pas gyv. Kabelį; Martėniškių k., Ignalinos vlsč. – šeimininko pavardės nežinau; Seniškio k., Ignalinos vlsč. pas gyv. Abariūną; Dūdų k. pas Deveikį; Reškutėnų k. – šeimininko pavardės nežinau ir pas eilę kitų gyventojų...

Klausimas: Kodėl būtent „gauja“ apsistodavo pas šiuos jūsų išvardytus gyventojus?

Atsakymas: Apsistoti vadai parinkdavo daugiau saugesnių ūkių ir kurie galėjo aprūpinti maistu. Šie žmonės maistu aprūpino per visą mūsų buvimo laiką pas juos, taip pat aprūpino maisto produktais ir ateičiai.

Klausimas: Kokiu keliu ir per ką „gauja“ vykdė žvalgybą dėl savo veiklos aprūpinimo reikiama informacija, taip pat ir dėl netikėtų susidūrimų su Raudonosios armijos kariais?

Atsakymas: Aš šito nežinau. Man tik žinoma, jog žvalgybine veikla būryje užsiiminėjo Laurinėnienė Stefanija-*Aguona*. Būryje buvo dar dvi ryšininkės merginos. Kas jos tokios ir iš kur, aš nežinau. Vienos iš jų slapyvardis buvo *Pivonija*, apie 26 m. amž. Būryje jos beveik ir negyveno, o tik ateidavo pranešti apie gautus duomenis ir ryšį palaikė asmeniškai su būrio vadu. Į užduotis eidavo po vieną, su savimi nieko nepasiimdavo, ginklų neturėjo.

Klausimas: Išvardykite asmenis, kurie jums suteikė materialinę pagalbą, „gaujos“ dalyviams pasislėpimo sąlygas, informavo apie bendrą padėtį ir t. t.?

Atsakymas: Išskyrus tuos gyventojus, pas kuriuos mes apsistodavome poilsiui, kitų aš nežinojau. Apie pastarųjų pagalbą aš jau pasakojau ir nieko daugiau neturiu ką papildyti.

Klausimas: Iš kur „gauja“ gaudavo tokį didelį kiekį duonos? Išvardykite tuos asmenis, kurie tą duoną jums kepė.

Atsakymas: Mano buvimo metu pas minėtus gyventojus, jokios duonos kepimas nebuvo organizuotas. Visą maitinimą mums paruošė gyventojai, pas kuriuos mes buvome pasiskirstę atskiruose namuose.

Klausimas: Papasakokite visas aplinkybes, kaip jūs išėjote iš „gaujos“?

Atsakymas: 1945 m. birželio mėn. pirmosiomis dienomis, kiek pamenu, 3-ią dieną mūsų būrys stovyklavo Dūdų kaime, ten, kur mes vykdėme užpuolimą, prieš atvažiuojančius arkliais milicijos (stribus) darbuotojus, iš kurių du buvo nukauti. Po kautynių būrys išėjo į mišką ir ten prabuvome iki nakties. Vakare aš su partizanu Ežeriniu Juozu-*Vyteniu* (kitur – Ozarinskas, legalizavosi 1945 m., užverbuotas MGB ag., išdavė ryš. *Miglovarą* ir 1948 m. pasikorė – *R. K.*) iš būrio išėjau į namus, kur ir slapsčiausi iki 1945 m. rugpjūčio 16 d., t. y. iki išvykimo į Vilnių. Ginklą paslėpiau pelkėje netoli namų, užkasiau jį po žeme. Slapsčiausi šieno prėsle, maitinausi namuose.

Klausimas: Kur šiuo metu yra Ežerinis?

Atsakymas: Nežinau. Jis grįžo į namus ir norėjo slapstytis namuose, į būrį grįžti ne-

sirengė. Kada mes ėjome į namus, prie savęs jis turėjo vokišką automatą. Išsiskyrėme su juo ant kelio netoliese mūsų kaimo.

Klausimas: Tardymas disponuoja duomenimis, jog jūs iš „gaujos" neišėjote, o buvote vado paskirtas vykti į Vilnių su specialia užduotimi. Paaiškinkite apie jums duotos užduoties charakterį.

Atsakymas: Tai ne tiesa. Aš paaiškinau atvirai ir pasilieku prie savo parodymų.

Klausimas: Papasakokite kuo pasižymi jūsų nusikalstama veikla kaip „gaujos" dalyvio?

Atsakymas: Mano nusikalstama veikla pasižymi tuo, jog aš į partizanų būrį įstojau savo laisvu noru ir jame dalyvavau kaip partizanų būrio narys slapyvardžiu *Žvainys*. Dalyvavau keliuose milicijos (stribų) darbuotojų užpuolimuose, apie ką aš smulkiai jau pasakojau pirmosiose apklausose. Daugiau kaltu niekuo savęs nepripažįstu.

<...> Aš buvau sulaikytas Vilniaus mieste bute spalio 3 d. vakare. Tuo metu pas mane buvo:

1. Mano pažįstamas Medeikis Kazys – Ignalinos vlsč. gyventojas, kuris dirbo kartu su manimi brigadininku. tame darbe jis buvo išdirbęs jau šešerius metus.

2. Gaidelis Kostantinas Osipo (Juozapo) iš Budrių k., Ignalinos vlsč.;

3. Gaidelytė Stasė, Osipo (Juozapo) – Kostantino sesuo, kuri mokėsi kirpimo ir siuvimo kursuose;

4. Vaičiukas (?) – Gaidelio Kostantino pažįstamas.

Buvo patikrinti jų visų dokumentai ir jie paleisti, o mane sulaikė ir atvežė į Ignalinos milicijos skyrių.

Klausimas: Kratos metu pas jus rasti dokumentai Gaidelio Ivano vardu. Kur jūs juos gavote?

Atsakymas: Kartu su manimi šiame bute gyveno Gaidelio Kosto brolis Gaidelis Jonas (Ivanas). Jis per atostogas išvyko į namus atsivežti maisto produktų ir dokumentus pamiršo. Kad jie nepasimestų, aš pasiėmiau juos prie savęs.

Klausimas: Kodėl jų negrąžinote jo broliui? Jūs bandėte jais pasinaudoti jūsų sulaikymo metu pateikdamas juos jus sulaikiusiam pareigūnui. Paaiškinkite savo tikslą.

Atsakymas: Aš bijojau arešto dėl savo dalyvavimo partizanų būryje ir nusprendžiau pasinaudoti jo dokumentais, bet buvau išaiškintas.

Iš Gaidelio Kosto, Krisiaus, apklausos protokolo. 1945 m. spalio 15 d.

Apklausa pradėta 20.10 val. – baigta 14.40 val. (naktį) 1945 10 16.

Klausimas: Patikslinkite iš kokio kaimo atėjo jūsų „gauja", kada buvo sumušta grupė milicijos darbuotojų (stribų)?

Atsakymas: Tą dieną mūsų būrys atėjo iš vieno kaimo Kaltanėnų vlsč., kurio pavadinimo aš nežinau. Iš kaimo išėjome anksti ryte ir taip pat anksti ryte atėjome į Reškutėnų k.

Klausimas: Kokia būtinybė buvo naktinio perėjimo į Reškutėnus?

Atsakymas: Būrio perėjimas iš vienos vietos į kitą, apskritai vykdoma nakties metu. Dienos metu tai atliekama, kada įvyksta susitikimai arba susidūrimai su sovietinių organų darbuotojais, arba su kariuomenės padaliniais.

Klausimas: Tardymas informuotas apie tai, jog šis perėjimas atliktas į Reškutėnų k., siekiant užpulti kaimo tarybos (apylinkės) pirmininką Narkūną. Papasakokite smulkiau apie šį užpuolimą.

Atsakymas: Apie tai aš papasakoti negaliu, kadangi apie šį užpuolimą man nieko nežinoma. Gal jis ir buvo įvykdytas ir pasitarnavo būrio perėjimui į Reškutėnų k.? Aš užpuolime nedalyvavau ir apie jį nieko negirdėjau. Tuo metu, kada buvome tame kaime, iš kurio perėjome į Reškutėnus, aš miegojau.

Klausimas: Kodėl jūs nenorite kalbėti atvirai apie „gaujos" veiklą?

Atsakymas: Aš pasakoju tiesą ir atvirai.

Klausimas: Prieš tai jūs pasakojote, jog daugeliui operacijų vadovavo asmeniškai „gaujos" vadas Kamarauskas, kurio skyriuje jūs buvote. Paaiškinkite, kodėl jums nieko nežinoma apie jo veiklą?

Atsakymas: Kamarauskas į jo vykdomas operacijas paimdavo ne visą skyrių, kuriame buvau ir aš, o pasiimdavo tik dalį skyriaus, dalį žmonių jis paimdavo ir iš kitų skyrių. Be to, į operacijas daugiausia eidavo vadinamieji „samachodnikai" (savanoriai).

Klausimas: Papasakokite smulkiai milicininkų (stribų) užpuolimo aplinkybes Reškutėnų k.

Atsakymas: Į Reškutėnų k. partizanų būrys atvyko dar anksti ryte – iki auštant. Išsidėstė gyvenamuose namuose per abi kelio puses. Po to, kada buvo suorganizuota apsauga ir išstatyti sargybiniai, žmonės (partizanai) atsigulė miegoti. Taip pat atsiguliau ir aš.

Maždaug apie 14 val. iš kraštinio namo prie kelio, priešingai Kaltanėnų pusei, pasigirdo šaudymas ir visas partizanų būrys, sulig pavojaus signalu, buvo pakeltas. Aš su savo skyriumi užėmiau pozicijas po kaire kelio puse, likusieji atidengė ugnį iš dešinės kelio pusės. Kautynių metu dalis milicininkų (stribų) buvo nukauti tiesiog ant kelio, kitiems pasisekė perbėgti į rūsį ir iš ten jie į mus atidengė ugnį. Keli iš apsupimo prasiveržė ir atsitraukė, o po to, kada buvusieji ant kelio buvo nukauti, partizanai apsupo rūsį, bet į jį įeiti nepavyko dėl stiprios ugnies iš rūsio vidaus. Nors buvo metamos į vidų granatos ir, kada rūsys užsidegė (buvo uždegtas šiaudinis rūsio stogas), iš ten po vieną atsišaudydami bandė veržtis, bet buvo nukauti. Iš rūsio išlindo ir žuvo dviese, o ar kas dar liko viduje, nežinau.

Kas rūsyje užmėtė granatomis milicininkus (stribus) ir kas uždegė rūsio stogą, aš nežinau, tik žinau, jog tai buvo *Sakalas*...

Po to, kada milicininkai (stribai) visiškai buvo sunaikinti, jų ginklai surinkti, partizanai iš Reškutėnų k. pasišalino ir perėjo į Ignalinos vlsč., kur apsistojo viename kaime, kurio pavadinimo aš nežinau.

Kiek buvo nukauta milicininkų (stribų), aš tiksliai negaliu pasakyti – apie 11 (vienuolika) milicininkų (stribų) ir vienas arklys. Vieną arklį dar pasiėmė mūsų būrio vyrai pervežti sužeistam *Sakalui*, visa kita buvo palikta tame pačiame kaime.

Apklausa pertraukta: 2.20 val. (naktį) 1945 10 16.

Apklausa atnaujinta: 9.40 val. (ryte) 1945 10 16.

Klausimas: Tardymas disponuoja medžiaga apie žvėriškai nužudytus istrebitelius Martinovą ir Petrovą 1945 m. birželio mėn. Dūdų k., Ignalinos r. Duokite smulkius parodymus šiuo klausimu.

Atsakymas: Betarpiškai šioje egzekucijoje Dūdų k. aš nedalyvavau ir kaip jie buvo nužudyti, aš nežinau, kadangi juos nužudė kitame name, nes būrys buvo išsidėstęs 7-iuose namuose.

Partizanų užpuolimo aplinkybės šių istrebitelių buvo tokios: Į Dūdų k. tada mes atvykome iš ryto, bet iš kur – nepamenu. Maždaug apie pietus kaime pasigirdo keletas šūvių. Būrys pasikėlė pagal pavojaus signalą ir užėmė gynybinę poziciją. Aš su visais kitais likusiais užėmiau gynybinę poziciją rugiuose. Po neilgai užsitęsusio susišaudymo mes iš Dūdų k. išėjome. Kaip išsiaiškinome, mūsų būrio kovotojai buvo paėmę du istrebitelius-žvalgybininkus iš istrebitelių bataliono ir netrukus jie buvo sušaudyti.

Klausimas: Jūs sakote ne tiesą. Tardymas disponuoja medžiaga, kuri prieštarauja jūsų parodymams. Kalbėkite atvirai.

Atsakymas: Aš sakau tiesą ir toliau pasilieku prie savo duotų parodymų.

Klausimas: Jums pateikiamas aktas, istrebitelių Martinovo ir Petrovo surašytas jų žuvimo vietoje Dūdų k.

Atsakymas: Aš šito paneigti negaliu, bet aš jų nežudžiau. Aš kaltas už savo bendražygius – būrio kovotojus, dalyvavusius juos užpuolant.

Klausimas: Jūs šaudėte iš savo ginklo istrebitelių puolimo metu?

Atsakymas: Taip, šaudžiau, kadangi šaudė visi, bet sužeidimų metu aš vykdžiau savo funkcijas kaip sanitaras ir iš kautynių pasitraukiau.

Iš liudininko Tomylino Porfirijaus Fiodorovičiaus apklausos protokolo. Tomylinas P. F., g. 1928 m. Belorodų k., Kaltanėnų vlsč., Švenčionių apskr., rusas, VLKSM narys (komjaunuolis).

Apklausą vykdo LSSR NKVD sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. ŠIKUNOV. 1945 m. spalio 18 d.

Klausimas: Ar jūs dalyvavote išvažiuojant į Reškutėnus, kada įvyko „banditų“ išpuolis Murmose ir buvo sušaudyti milicininkai?

Atsakymas: Taip, aš dalyvavau ir galiu papasakoti kaip tai įvyko: 1945 m. balandžio 14 d. maždaug 8 val. ryto į Kaltanėnų vlsč. NKVD atvyko mergina – aktyvistė Vlasova Olga ir Kaltanėnų vlsč. komsorgas Rebiatnikov Ivan. Jie papasakojo, jog naktį iš balandžio 13 į 14 d. nakvojo Murmose, kad juos užpuolę buvo „banditai“, per langą buvo mesta granata, kurios skeveldromis sužeista viena iš mergaičių aktyvisčių, viena moteris ir dar kokie tai du žmonės. Paskui jie įsiveržė į namus, o ką darė viduje „banditai“, nežinau, nes apklausinėjo juos j. ltn. Mojorov. Buvo greitai organizuota kovinė grupė iš 16 asmenų, kuri išvyko įvykio vieton, joje buvau ir aš.

Nuvažiavus į Murmų k., j. ltn. Mojorov padarė tyrimą, tada mes visi išvažiavome Reškutėnų pusėn. Reškutėnuos pravažiavome nesustodami ir nuvažiavome iki Vaiciukiškės, kur prabuvę apie dvi valandas ir pakeitę arklius, tuo pačiu keliu išvažiavome vėl atgal į Kaltanėnus.

Mūsų grupė turėjo paėmusi 6 pastotes. Pirmoje pastotėje važiavo grupės vyresnysis j. ltn. Majorov ir komsorgas Rebiatnikovas, aš važiavau su paskutine pastote. Iš viso vežimų virtinė išsitęsė apie 200 metrų. Privažiavus Reškutėnus, j. ltn. Majorov kažkodėl sugalvojo užeiti į pirmą namą, kur jis buvo apšaudytas. Tuo pat metu pradėta iš visų pusių šaudyti ir į visą mūsų grupę. Mes leidomės bėgti kur katras, su tikslu greičiau sugulti ir pasiruošti gynybai. Tuo metu jau 8 kovotojai buvo nušauti, j. ltn. Majorov, įgaliotinis Spornyj ir Rebiatnikov užėmė rūsį iš kur atsišaudė. Tada mes pamatėme, kad „banditai“

mus lenkia gausa. Jie pradėjo mus supti, tada mes pradėjome trauktis, o „banditai“ vijosi mus apie 3 km. Mes girdėjome šūvius ir kelis granatų sprogimus. Kaip vėliau paaiškėjo, tai su „banditais“ kovėsi j. ltn. Majorov, bet visi mūsiškiai ten žuvo.

Atvykę į Kaltanėnus (mes išsigelbėjome penkiese), nedelsiant pranešėme įgaliotiniui ltn. Juzumui, jis paskambino į Švenčionis, iš kur buvo duota kariuomenės, bet persekiojant „banditus“ aš jau nedalyvavau.

Klausimas: Kas iš jūsų būrio buvo tada nušauti?

Atsakymas: Tada žuvo šie draugai: j. ltn. Majorov, valsčiaus įgaliotinis Spornyj Danil, komsorgas Rebiatnikov Ivan, istrebiteliai: Bulbov Nikifor, Bulbov Ivan, Tumanov Ipolit, Golubev Kondratij, Veršelis Ivan, Pipira Josif, Sukov Dorofej, Prunskis Bronius ir dar du vežikai. Aš pats mačiau jų visų lavonus, kada buvo atvežti į Kaltanėnus ir jie buvo laidojami.

Kaip vėliau sužinojau, Majorov smarkiai priešinosi iš rūsio, nepadėjo ir granatų mėtymas, todėl „banditai“ uždegė rūsį ir tik tada, nebesant galimybės, Majorov veržėsi šaudydamas ir pats buvo „banditų“ nukautas. Gaisras kilo, tačiau jo nematėme nuo Kaltanėnų pusės, nes dengia miškas.

Prie savo parodymų pridursiu, jog tada susidūrėme su „gauja“ iki 100 asm., o išpuolį Murmose padarė ne visa „gauja“, o tik jos dalis, nes visas jų būrys tada Murmose nenakvojo.

Išrašas iš 1945 m. balandžio 18 d. spec. pranešimo Nr.40/395. Sudarė Švenčionių apskr. NKVD vrš. mjr. BEREZIN.

Naktį į 1945 m. balandžio 14 d. Kaltanėnų vlsč., Murmų k. „banditai“ organizavo išpuolį prieš vietinį partinį aktyvą, kurį buvo pasiuntęs Kaltanėnų vlsč. VK (Vykdomasis komitetas) organizuoti pavasario sėjos kompanijai 4-is asmenis, tai: komsorgą Rebiatnikov, Tumanov ir dvi mergaites, kurie liko nakvoti „selsovieto“ (apylinkės) pirmininko Narkūno namuose. Naktį, „banditams“ beldžiantis į vidų, Tumanov ir Rebiatnikov iš namo išbėgo, o mergaitės liko. „Banditai“ vidun metė granatą, kurios skeveldromis buvo sužeistas Narkūnas, jo žmona ir viena iš merginų. Kitą mergaitę „banditai“ sumušė.

Balandžio 14 d. ryte, einantis milicijos vrš. pareigas, j. ltn. Majorov, gavęs žinias apie išpuolį, paėmė su savimi įgaliotinį Sporną, komsorgą Rebiatnikovą ir 15 istrebitelių – iš viso 18 žmonių – išvyko į vietą, kur padarė pirminę apžiūrą, bet „gaujos“ nerado. Atgal grįžtant, apie 13 val., nesutvarkę žygio sargybų ir žvalgų, Majorov organizavo visos kovinės grupės judėjimą. Privažiavus Reškutėnų k., prie pirmojo namo pasaloje iš trijų pusių buvo apšaudyti kulkosvaidžiais ir automatiniais ginklais, Majorov, Spornyj ir Rebiatnikov perbėgo į rūsį, iš kur atsišaudė. „Banditai“ rūsį apsupo, bet esantieji viduje toliau priešinosi. Tada „banditai“ padegė rūsio stogą ir Rebiatnikovui, Spornui ir Majorovui beliko lįsti lauk, kur paviršiuje jie buvo nušauti.

Iš viso „banditai“ nušovė 13 grupės narių, jų nuostoliai buvo 1 nušautas ir 1 sužeistas.

Aktas sudarytas, kad 1945 m. balandžio 13 d., vykdant užduotį, į Dūdų k. buvo pasiųsta grupė iš 16 asm. Apie 16.00 val. į Dūdas pasiųsta žvalgybinė grupė – Martynovas Savelijus, Filimonovičius ir Petrovas Makaras, Gavrilovičius. Jiems išėjus, pasigirdo šūviai ir mūsų grupė buvo apšaudyta. Mes atsitraukėme, nes „banditų“ buvo smarkiai dau-

giau. Atėjus pastiprinimui, pradėjome persekioti „gaują“ ir radome nužudytų Petrovo ir Martynovo lavonus. Prie jų nebuvo ginklų ir dokumentų. Veidai ir šonai buvo sumušti kietu daiktu, o kūnai perverti durtuvais.

Iš liudininko Sivoj Jermolaj Fiodorovič parodymų. Gim. 1922 m. Vidiškių k., Ignalinos vlsč., rusas, VLKSM narys. 1945 m. spalio 18 d.

Klausimas: Ar jums žinoma, kada ir kokiomis aplinkybėmis „gauja“ nužudė naikintojų būrio istrebitelius Martynovą ir Petrovą?

Atsakymas: Pirmosiomis 1945 m. birželio mėn. dienomis aš kartu su grupe istrebitelių iš naikintojų būrio, vadovaujant ltn. Maskolenko, pagal operatyvinę užduotį išvykome į Dūdų k., Ignalinos vlsč. Prieš įeinant į Dūdų k., ltn. Maskolenko du istrebitelius, t. y. Martynovą ir Petrovą pasiuntė į žvalgybą, o žvalgybai iš paskos judėjo visa grupė – 14 istrebitelių, tik kitu keliu.

Kadangi žvalgyba nuo grupės atsiskyrė per didelį nuotolį ir kad juos pagavo ten, mums nebuvo žinoma, jokių šūvių aš negirdėjau. Bet tik po to, kai mūsų žvalgyba išėjo į kaimą iš miško ir prisiartino prie jo, „gauja“ į mūsų grupę atidengė ugnį ir ėmė mus supti. Mes pradžioje atsakėme ugnimi, bet kadangi jų buvo kelis kartus daugiau, mums teko grupelėmis atsitraukti. Daugiau aš į Dūdų k. nėjau ir nieko daugiau pasakyti negaliu.

Į Dūdų k. nuvažiavo automašina su istrebiteliais ir atsivežė lavonus. Aš apžiūrėjau Martynovo lavoną, ant jo kūno buvo likę mušimų žymių kažkokiu tai daiktu, o gal buože sudaužyta galva, permušti šonkauliai, subadytas durtuvu ir matėsi kulkų įėjimo kiaurymės. Kiek aš girdėjau iš istrebitelių, Martynovo lavonas buvo paimtas iš vieno namo koridoriaus, o Petrovo kūnas buvo rastas vėliau po keleto dienų Dūdų k. už vieno klojimo.

Iš Cicėno Antano, Jurgio, apklausos protokolo. Gim. 1901 m. Pimpiškės k., Daugėliškio vlsč. Išsilavinimas – 2 kl., jokioje armijoje netarnavęs.

Apklausą vykdo Švenčionių apskr. NKVD OBB sk. vyr. oper. įgaliotinis j. ltn. ČČHINDŽRIJA. 1945 m. gegužės 18 d. Daugėliškis.

<...> Remiantis įvykio aplinkybėmis, 1945 m. gegužės 15 d. apie 11 val. vakaro pas mane į namus užėjo 7 (septyni) ginkluoti vyrai ir įsakė paruošti vakarienę. Mano žmona ėmėsi ruošti maistą, o man per veidą trenkė kumščiu ir nuvijo ant pečiaus, įsakė daugiau niekur neiti.

Kada pavalgė, vieni atsigulė miegoti, o kiti sargybavo, valėsi ginklus. Kitą dieną – 1945 m. gegužės 16 d. vakarop vienas iš jų iš patalpos paleido automato seriją, pasakęs, jog milicininkai eina ir visi kiti griebėsi už ginklų... Kaip jie nušovė, nežinau, bet šitie „banditai“ nušovė du žmones iš milicijos (stribus). Kai tik sutemo, jie išėjo iš mano namų gegužės 16 d. ir išsivedė mane kartu. Be to, prie jų prisijungė dar viena „banditų“ grupė ir per Mikalavo kaimą išėjo į Mikalavo mišką. Tai buvo gegužės 17 d. jau švintant. Pamiškėje mane paliko kartu su sargybiniais, kurie kas dvi valandos keitėsi, o kada vakare pradėjo temti, mane paleido.

„Banditų“ buvo apie 30–40 žmonių; ginkluoti šautuvais ir automatais, vienas su rankiniu kulkosvaidžiu, tarpusavyje kalbėjosi lietuviškai. Vyresnysis jojo ant arklio. Paleisdami mane, perspėjo, kad niekam nieko nepasakočiau.

NUOSPRENDIS. 1946 m. balandžio 10 d. **Gaidelis Kostas** nuteistas 20 metų pataisos darbų lageriu (PDL) ir 5-eriems metams pilietinių teisių atėmimu.

NUTARTIS. 1970 m. balandžio 8 d., jog **Gaidelis Kostas** paskirtą bausmę atliko 1959 m. rugsėjo 24 d., dirba Vilniaus mėsos kombinato Šaldytuvų cecho brigadininku, pavestą darbą atlieka sąžiningai ir labai gerai, turi TSRS mėsos ir pieno pramonės spartuolio ženklą. Yra vietos komiteto draugiško teismo narys. Jam panaikintas teistumas (laikyti neturinčiu teistumo pagal Karinio tribunolo 1946 m. balandžio 10 d. nuosprendį).

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. P-15933-LI.

Kaminsko Algirdo, s. Justo, Buivydžio Antano, s. Jono, Vaickaus Jono, s. Kazimiero ir kt.

Apklausa Buivydžio Antano, s. Jono, g. 1928 m. Strokinių k. 1946 02 03.

Apklausia: Saldutiškyje, Švenčionių apskr. NKGB ltn. MANKOJEV.

L. 32–32 atv. Klausimas: Kur buvote iki arešto?

Atsakymas: Gyvenau savo tėvo Jono Buivydžio namuose ir dirbau žemės ūkyje.

Klausimas: Sulaikant jus, jūsų namų palėpėje ant lubų rastas pasislėpęs Jonas Vaickus-*Grikis*. Kaip seniai jį žinote ir ką galite apie jį pasakyti?

Atsakymas: Jį žinau kaip Kirdeikių k. gyventoją, jis 1945 m. birželio mėn. įstojo į veikiančią „gaują“, turėjo šautuvą ir pistoletą. Jo slapyvardis buvo *Grikis*.

Klausimas: Kokioje „gaujoje“ buvo Jonas Vaickus?

Atsakymas: Aš to nežinau.

Klausimas: Kas dar iš Kirdeikių apyl. žmonių buvo „gaujose“?

Atsakymas: „Gaujoje“ (partizanų būryje) buvo:

1. Žilėnas Balys, Antano, iš Strokinių k. Kuo ginkluotas, nežinau, vokiečių okupacijos metais jis tarnavo policijoje Vilniuje, tada buvo ginkluotas šautuvu;

2. Maciulevičius Antanas, Strokinių k. gyv., ginkluotas automatu ir pistoletu.

Klausimas: Ar jūs pats priklausėte „gaujai“?

Atsakymas: „Gaujos“ nariu aš nebuvau.

Apklausa Buivydžio Antano, s. Jono, g. 1928 m. Strokinių k. 1946 02 06.

L. 33–33 atv.

Klausimas: Kada ir kokiomis aplinkybėmis įstojote į „gaują“?

Atsakymas: Į partizanų būrį įstojau 1945 m. balandžio pabaigoje. Būriui vadovavo Gailius. Jis man kalbėjo, jog esu augaus sudėjimo, taigi mane rusai gali paimti ir nužudyti. Į mūsų namus su Gumausku atėjo Žilėnas Balys. Kiek žinau, Gumauskas žuvo 1945 m. vasarą. Būdamas prtz. būryje, turėjau *Uosio* slapyvardį, kurį man suteikė Gailius.

Klausimas: Kiek buvo „gaujos“ narių, išvardykite juos.

Atsakymas: Man atėjus, prtz. būryje buvo 22 kovotojai, aš buvau 23-ias. Po dviejų dienų, man atėjus, dar įstojo Algirdas Kaminskas, tokiu būdu būryje susidarė jau 24 žm. Išvardysiu juos:

1. **Gumauskas Vincas-*Gailius*** – LK karininkas, žuvo 1945 m. birželio mėn.;

2. **Žilėnas Balys, Antano-*Šermukšnis***, Strokinių k. gyv., ginkluotas PPŠ automatu;

3. **Žilėnas Julius, Antano-*Liubartas***, 19–20 m. amž., ginkluotas PPŠ automatu, dabar gyvena kažkur aplink namus;

4. **Mačiulevičius Viktoras, Justo-*Varnas***, 27 m. amž., iš Strokinių k., ginkluotas rusišku šautuvu, k. Girdėjau iš prtz., jog jis nušautas Daugėliškio vlsč.;

5. **Mačiulevičius Vincas, Justo-*Samtis***, nušautas 1945 m. gruodžio mėn., Strokinių k.;

6. **Štaras Juozas, Juozo-*Audra***, 26 m. amž., iš Kazitiškio k., ginkluotas rusišku šautuvu, legalizavosi;

7. **Vakauskas** (**Vaškauskas**?) **Antanas, Antano-*Paragys***, 30–32 m. amž., iš Sėlos k., slpv., ginkluotas rusišku šautuvu ir TT pistoletu, nežinau kur dabar yra;

8. **Ryliškis Bonifacas, Adolfo-*Kėkštas***, 22 m. amž., iš Alžutėnų k., ginkluotas PPŠ automatu, kur dabar, nežinau;

9. **Ryliškis Jonas, Adolfo-*Skėrys***, 20 m. amž., iš Alžutėnų k.. Dabar dirba geležinkeliečiu Švenčionėliuose;

10. **Balčiūnas Kazys-*Perkūnas***, 27–28 m. amž., iš Alžutėnų k., ginkluotas rusišku automatu, slapstosi aplink namus;

11. **Kuliešius Justas-*Paleckis***, 30 m. amž., iš Alžutėnų k., ginkluotas vokišku šautuvu, slapstosi namuose;

12. **Paukštė Povilas, Jono-*Gabrys*** iš Ginučių k., ginkluotas vokišku šautuvu, legalizavosi 1945 m. rudenį, kur dabar, nežinau.

13. **Rūkas-*Zubrys***, 26–27 m. amž., iš Ginučių k., ginkluotas SVT, nušautas 1945 m. liepos mėn.;

14. **Gimžauskas Liudas-*Špokas***, 23 m. amž., iš Pilkenių k., ginkluotas vok. šautuvu, lyg išvažiavo nesilegalizavęs gyventi į Šiaulius;

15. **Gimžauskas Petras-*Elenutė, Vilkas***, 20 m. amž., iš Pilkenių k., ginkluotas vokišku automatu, lyg išvažiavo į Šiaulius;

16. **Dieninis Silva-*Atas*,** Šarūnas iš Palūšės k., ginkluotas SVT šautuvu, nušautas 1945 m. rudenį netoli Šiliniškių k.;

17. **Bikus Vladas, Jono-*Juodalksnis***, 32–33 m. amž., iš Strokinių k., ginkluotas vokišku šautuvu, legalizavosi, gyvena namie;

18. **Biveinis Jonas-*Karklas***, 29 m. amž., iš Strokinių k., ginkluotas rusišku šautuvu, legalizavosi, gyvena namuose;

19. **Grumbinas Steponas-*Audra***, 24–25 m. amž., slapstosi pas Albiną Gaižutį, Liudo;

20. **Papirtis Kazys-*Čipra***, 25 m. amž., iš Tauragnų mstl., ginkluotas PPŠ automatu, nušautas 1945 m. gruodžio mėn.;

21. **Palepšis Mykolas-*Tarzanas***, 35 m. amž., iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč., ginkluotas PPŠ automatu, nušautas 1946 07 11 Vyžių k., Tauragnų vlsč.;

22. **Palepšis Jonas**, 30 m. amž., iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč., ginkluotas PPŠ automatu, legalizavosi. Kur dabar gyvena, nežinau;

23. **Palepšis Juozas**, 30 m. amž., iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč., slpv. nežinau, areštuotas Švenčionių NKVD;

24. **Palepšis Julius-*Baravykas***, 23 m. amž., iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč., slpv. nežinau, ginkluotas rusišku automatu ir vokišku kulkosvaidžiu, dabar būryje;

25. **Tijūnėlis Albertas**, 26 m. amž., iš Bubulių k., Tauragnų vlsč., ginkluotas vokišku kulkosvaidžiu, nušautas 1945 m. vasarą Ginučių miške;

26. **Vežionis Bronius, Jono-*Katinas***, 37 m. amž., iš Plaučiškių k., Saldutiškio vlsč., nušautas 1945 m. birželio mėn. namuose;

27. **Kaminskas Algirdas-*Klevas***, iš Kirdeikių, areštuotas 1946 m. sausio mėn., savo namuose, buvo ginkluotas vokišku šautuvu;

28. **Buivydis Antanas, Jono-*Uosis***, iš Strokinių k., buvau ginkluotas vokišku šautuvu, kurį atidaviau Kaminskui 1946 m. sausio mėn.

Klausimas: Išvardykite „gaujos" ryšininkus?

Atsakymas:

1. **Blažytė Bronė-*Lakštutė***, 20 m. amž., iš Mineiškiemio k., Utenos r., slapstosi;

2. **Gaižutytė Veronika**, 22–23 m. amž., gyv. Lobinių k., Ignalinos r., namuose;

3. **Grumbinaitė-Jasinevičienė Janė-*Rūta*** iš Salako vlsč., nušauta 1945 m. birželio mėn.;

4. **Bulka Jeronimas-*Titnagas*** iš Staniuliškių k., Utenos r., slapstosi namuose;

5. **Zinkevičius Bronius-*Kalvis***, apie 27–30 m. amž., iš Šarkių k., Utenos r.

Buvo dar keturi ryšininkai iš Salako vlsč., tačiau jų pavardžių nežinau.

Klausimas: Kokius dar žinote „banditus" iš kitų „gaujų"?

Atsakymas: Žinau šituos:

1. **Dūdėnas Albertas-*Doič, Dučė, Daučius*** – iš Salako vlsč., suimtas 1946 m. vasario mėn., ginkluotas pistoletu;

2. **Šutinys Jonas, Petro-*Builis*** iš Pilkenių k., ginkluotas PPŠ automatu, dabar sužeidimą gydo Utenos ligoninėje (svetima pavarde);

3. **Vaickus Klemensas, Kazio**, g. 1917 m. Kirdeikių k., gyvena prie malūno;

4. **Vaickus Jonas, Kazio-*Grikis*** – areštuotas. Ginkluotas pistoletu ir SVT. Jis davė dokumentus savo bepročio brolio sužeistam prtz. Šuteniui Jonui, kurį gydo nuo sužeidimo.

L. 36–36 atv. Buivydžio Antano, Jono, 1946 m. vasario 21 d. apklausa.

Klausimas: Papasakokite apie savo praktišką banditinę veiklą.

Atsakymas: Mano partizaniška veikla yra ta, kad aš buvau užverbuotas į Gailiaus būrį slapyvardžiu *Uosis* ir su kitais partizanais gyvenau bunkeryje tarp kaimų: Šiliniškė, Paalmajė, Ginučiai, Vyžiai, Puziniškis ir Kirdeikiai. Nuo bunkerio apie 50 metrų buvo ežeras, bunkeris buvo viename iš kalvų, netoli ežero ir įlindimas į bunkerį buvo priešingoje pusėje negu ežeras. Tai buvo gegužės ar birželio mėn., mums vadovavo Gailius. Mūsų būrio vadas gegužės ar birželio mėn., būdamas Paalmajo k., sužinojo, jog į Ginučius atėjo NKVD kariuomenė, kuri pajudėjo link Puziniškio k. Tada būrio vadas liepė visiems jo būrio kovotojams, jam vadovaujant, užpulti NKVD kareivius palei Puziniškio k.

Reikia pasakyti, jog prie mūsų bunkerio buvo suėję partizanai ir iš kitų būrių, kaip antai, 20 prtz. grupė, vadovaujama Mykolo Palepšio-*Tarzano*, antroji grupė – vadovaujama Balčiūno Kazimiero-*Perkūno*, irgi 20 kovotojų. Iš viso susidarė 64 prtz. būrys, kuris, Gailiui vadovaujant, išėjo į užpuolimo vietą. Nepriėjus Puziniškio k. apie 1 km (parašyta neaiškiai – *L. A.*), būrys išsidėstė abipus kelio, mūsų kulkosvaidis stovėjo 2–3 m nuo kareivių (taip tekste, matyt, nuo kelkraščio? – *L. A.*) ir mes, kareiviams pasirodžius, ne-

delsiant atidengėme ugnį. Mes pabandėme juo apsupti, tačiau kareiviai greitai išsisklaidė ir stipriai pasipriešino, jie pradėjo mus supti. Pamatę, kad kareivių labai daug, mes pradėjome netvarkingai trauktis.

Šiame susirėmime dalyvavo visi partizanai, kuriuos išvardijau 1946 m. vasario 6 d. tardyme, taip pat iš tų partizanų yra dabar areštuotas Kaminskas Algirdas, Justino, g. 1928 m., ir Žilėnas Julius, Antano. Šitame susirėmime žuvo 5 partizanai, o sužeisti du, iš kurių vienas mirė, tai Bileišis Pranas-*Ilgūnas*. Taigi buvo nušauti:

1**. Mačiulis Antanas, Kajetono** – Sarakalnio k. Utenos r.,

2**. Stundžia Povilas** – Daunorių k., Utenos r.;

3. **Paukštė-*Kuosa*** iš Paalmajo k., Ignalinos r.;

4. **Tijūnėlis Albertas** iš Bubulių k.;

5. **Bileišis Pranas, Prano-*Ilgūnas*** iš Strokinių k.

Sužeistas buvo **Pumputis** iš Ginučių k.

Po šio mūšio mes kartu su Algirdu Kaminsku atėjome į namus ir kartu slapstėmės, o kiti partizanai pasidarė bunkerį miške. Aš ne kartą mačiau kaip Žilėnas Julius, Antano, ateidavo į namus pasiimti maisto. Žinau, kad Žilėnas Julius turėjo automatą PPŠ iki jo arešto dienos.

L.37–37 atv.

Klausimas: Kas tokie ir iš kur žinote kitų „gaujų“, kurios dalyvavo išpuolyje, narius ir vadus?

Atsakymas: Būrio vadas Palepšis-*Tarzanas* yra iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč., jam apie 30 m. amž., jis nušautas miškų šukavimo metu; Balčiūnas Kazys-*Perkūnas* iš Alžutėnų k., žemesnio nei vidutinio ūgio, blondinas, veidas apvalainas, dantys lygūs, nosis normali, skuta ūsus ir barzdą, apie 30 m. amž., tarnavęs kariuomenėje seržantu, jo motina, seserys ir brolis 22 m. amž. gyvena namuose.

***Tarzano* būrio kovotojai**:

1. **Palepšis Jonas**, 35 m. amž., vado brolis, Mikuliškių k., Tauragnų vlsč.;

2. **Palepšis Juozas** (Juozas Palepšis, Jono, g. 1922 m., b. 31907), vado brolis, gyv. Mikuliškių k., Tauragnų vlsč.;

3. **Palepšis Julius-*Baravykas***, 22 m. amž., vado brolis, iš Mikuliškių k., Tauragnų vlsč.;

4. **Papirtis Kazys-*Čipra***, 25 m. amž., iš Tauragnų mstl., nušautas;

5. **Tijūnėlis Albertas**, 26 m. amž., iš Bubulių k., nušautas.

***Perkūno* būrio kovotojai**:

1. **Kuliešius Justinas-*Paleckis*** iš Alžutėnų k., Tauragnų vlsč., ginkluotas vokišku šautuvu;

2. **Ryliškis Bonifacas, Adolfo- *Kėkštas***, ginkluotas rusišku automatu PPŠ, slapstosi;

3. **Ryliškis Jonas, Adolfo-*Skėrys***, 20 m. amž., ginkluotas vokišku šautuvu, dirba Švenčionyse;

4. **Ivanauskas Antanas-*Paragis***, ginkluotas rusišku šautuvu. Išpardavė visą turtą ir nežinia kur išvažiavo.

Iš Žilėno Juliaus, Antano, apklausos protokolo. 1946 m. vasario 22 d.

L. 54 atv. Klausimas: Koks buvo jūsų „banditiškas“ slapyvardis, esant Gailiaus būryje?

Atsakymas: Stojant į Gailius būrį, man davė slapyvardį *Gylys*.

Akistatos tarp Žilėno Juliaus ir Buivydžio Antano protokolas. 1946 02 21.

L. 56–56 atv.

Klausimas Žilėnui Juliui: Kokiomis aplinkybėmis tapote „gaujos“ nariu?

Atsakymas: Maždaug 1945 m. gegužės mėn. gale ar birželio pradžioje pas mane į namus atėjo brolis Balys-*Naras* su būrio vadu Gailiumi, kurie man pasiūlė stoti į būrį. Aš sutikau ir jie suteikė man slapyvardį *Gylys*. Nusivedė į bunkerį, kur radau 20–25 partizanus.

Klausimas Buivydžiui: Ar Žilėnas Julius dalyvavo išpuolyje prieš NKVD karius?

Atsakymas: Taip, 1945 birželio mėn. aš ir Žilėnas asmeniškai dalyvavome užpuolant NKVD karius, ten žuvo 5 mūsiškiai partizanai, iš kurių vienas mirė po sužeidimo.

Klausimas: Žilėnai Juliau, ar tai patvirtinate?

Atsakymas: Taip, prisipažįstu, jog netoli Puziniškio k. kovėmės su kareiviais, netekome 4-ių prtz., užmuštų vietoje, ir dar vienas mirė paskui nuo sužeidimo. Sužeistas Pumputis išgyveno ir kur jis dabar, nežinau.

Klausimas: Buivydi, kiek tada buvo nušauta raudonarmiečių?

Atsakymas: Aš to nežinau, tik girdėjau, kad buvo vienas sužeistas ir jis po to numirė.

Klausimas: Žilėnai, kiek tada nušovėte raudonarmiečių?

Atsakymas: Pagal žmonių kalbas, buvo vienas peršautas, kuris vėliau numirė.

L. 111–112. NUOSPRENDIS. 1946 m. liepos 26 d., Švenčionys.

1. **Kaminskas Algirdas, Justino**, g. 1928 m. – 20 m. katorgos darbų;
2. **Buivydis Antanas, Jono**, g. 1928 m. – 20 m. katorgos darbų;
3. **Žilėnas Julius, Antano**, g. 1928 m. – 20 m. katorgos darbų;
4. **Vaickus Jonas, Kazio**, g. 1920 m. – 10 m. pataisos darbų lagerio su 5 m. teisių apribojimu.

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. 31946/3

Čekučio Mykolo, Mykolo, ir Čekutienės Genovaitės baudžiamoji byla

L. 6. Čekutis Mykolas, Mykolo, g. 1913m. Pelako vnk., Ignalinos vlsč., Švenčionių apskr., suimtas 1945 m. lapkričio 4 d.

L. 8. Kratos protokolas. 1945 11 04, Pelako vnk.

Kratos, kurią atliko Ignalinos vlsč. NKVD sk. vrš. j. ltn. ANTIPIN, metu pas Čekutį Mykolą rasta: pistoletas (daržinės stoge), PPŠ automatas su dviem diskais (daržinėje); rusiškas šautuvas (miške, prie daržinės), angliška racija (šiene), 10 kg rašomojo popieriaus (užkasta miške, netoli namų); 140 vnt. automato šovinių.

L. 16–18. Iš Čekučio Mykolo, Mykolo, apklausos protokolo. Gim. 1913 m., turintis 20 ha žemės. 1945 m. lapkričio 5 d.

Klausimas: Nuo kada pradėjote dirbti vokiškai lietuviškiems nacionalistams?

Atsakymas: Nuo 1945 m. sausio pas mane pradėjo ateidinėti vadinamosios *Dobilo* „gaujos“ nariai. *Dobilas* buvo partizanų būrio vadas. Su juo kartu ateidavo *Putinas*, jie ateidavo pas mus pavalgyti. Būrys buvo iki 40 asm., todėl, jei neturėdavome ką jiems duoti,

jie atsinešdavo ir darydavo valgyti iš savo produktų. Pavardėmis nieko nepažinojau, tik slapyvardžiais:

Dobilas – būrio vadas, 38–40 m. amžiaus, aukšto ūkio, Lietuvos kariuomenės „poručikas“ (?);

Putinas – šiuo metu turi savo būrį, nepriklausomą nuo *Dobilo*, kilęs iš Dainių k., Mielagėnų vlsč., jo šeima ištremta. Tai jis pats man sakė;

Klajūnas – iš Saldutiškio vlsč., Mineiškiemio k. Iš *Dobilo* sužinojau, jog *Klajūnas* registravosi, už tai partizanai jį ketino nušauti, bet jis suspėjo išbėgti iš namų;

Lapėnas-*Mikimauzė*, kilęs iš Rėkučių k., Kaltanėnų vlsč.

Pas mus partizanai ateidavo visokio dydžio grupėmis. Antai 1945 m. balandžio mėn. atėję buvo apie 25 asm., kurie pasakojo, jog juos sumušė prie Mineiškiemio ir jie atsivedė sužeistąjį. Žinau, kad jo slapyvardis buvo *Paberžis*. Paskui tą sužeistąjį nuvežė į Ažušakarvio k. pas Kindurį Liudviką, kur jis pragulėjo 10 dienų. Mano žmona ėjo į Ignaliną pirkti vaistų ir darė sužeistajam perrišimus. Po to, gal dešimtą dieną, atėjo su *Dobilo* būriu mergaitė – med. sesuo, kuri anksčiau buvo mokytoja, ji darė perrišimą, tai Šiškinių k. Verutė Pelanytė (kaip girdėjau iš partizanų kalbos, kad Pelanytė jau nušauta). 1945 m. gegužės mėn. atėjo būrys, vadovaujamas *Dobilo*, kurie nusivedė į kitą kambarį mano žmoną ir grasindami užverbavo dirbti ryšininke slapyvardžiu *Nemunė*. Jai davė užduotį palaikyti ryšius su būriu. Į mūsų namus turėjo užeiti ryšininkai ir atnešti paštą, o mano žmona turėjo perduoti pagal adresą.

L. 17 atv. Praėjus maždaug trims dienoms, *Dobilas* pristatė dėžę su popieriumi, o mano žmonai liepė paimt kastuvą ir tą dėžę užkasti. Jis tada supažindino su mergaite – Gimžauskaite slapyvardžiu *Birutė* (jos brolis Gimžauskas buvo prtz. slapyvardžiu *Klajūnas*, jis vėliau legalizavosi). Tuo metu manęs nebuvo namuose, grįžus žmona man parodė lapelį su slapyvardžiais – parolėmis birželio mėnesiui.

Nuo to laiko pas mus pradėjo lankytis *Birutė*-Gimžauskaitė-Maceikienė Ona iš Mineiškiemio kaimo arba jos sesuo. *Dobilas* mums kalbėjo, jog *Klajūnas* – jų brolis legalizavosi, o štai seserys mums dirba neblogai, o *Klajūną* reikia nušauti.

Biržijos k. gyveno visai jauna mergaitė – Drūteikaitė, kuri atnešdavo paketus nuo *Putino* ir perduodavo *Dobilo* paketus *Putinui*. Ji gyvena Biržijos k., jos tėvą šaukia „Baran“ (Avinu?) ir jų namas yra nudrėbtas iš molio. Daugiau tokių namų tame kaime nėra.

L. 18. Grikiapelės k. gyvena Radušis Mykolas, jis slapstosi, o jo brolis yra prtz. būryje. Jų šeima yra išvežta. 1945 10 15 *Birutė* atvežė paketą iš *Dobilo*, skirtą *Putinui*. Pasakė, kad nuvežčiau į Melukų vnk. ir perduočiau berniukui Juršėnui.

Aš taip pat lydėjau ryšininkę slapyvardžiu *Indyra*. Ji pas mus buvo birželio mėn., ji sakė, kad atvyko iš labai toli. Antrą kartą ji pas mus buvo spalio mėn., ją atvedė tas berniukas Juršėnas, o mano brolis (kurčias) ją nuvedė iki Šakarvos k. Kur ji toliau nuėjo, nežinau.

Klausimas: Pasakykite kokie „banditų“ susirinkimai buvo jūsų namuose? Kas juose dalyvavo ir apie ką kalbėjo?

Atsakymas: Mūsų namuose partizanų susirinkimas vyko 1945 10 18, jame dalyvavo: būrio vadas *Dobilas*, būrio vadas *Putinas*, *Kalvis*, ir kt. Iš viso dalyvavo 8 asm. Vedė susirinkimą *Kalvis*, kuris partizanams rodė mašinėle spausdintus dokumentus, kurių turinio nežinau.

L. 18. **atv**. Buvo kalbama apie tarptautinę padėtį, apie rinkimus Anglijoje, apie Turkiją, apie mobilizaciją ir kt. *Dobilas* kalbėjo apie prtz. konspiraciją, kaip elgtis, kad nebūtų susekti.

Spalio 26 d. buvo dar vienas pasitarimas, kuriame dalyvavo *Dobilas*, *Putinas*, *Viesulas* – iš viso 6 asm. Vedė *Dobilas*. Perskaitė dokumentus, kurių esmė:

1. Daugiau užsiimti produktų rinkimu;

2. Skirstytis į mažas grupes po 5–6 žmones,

3. Uždrausta kasti namuose bunkerius (?). Po to jie manęs paprašė išeiti ir tarėsi tiktai tarp savęs.

Klausimas: Kaip pas jus atsirado „banditiškas" turtas?

Atsakymas: 1945 m. spalio 28 d. pas mane atvažiavo iš Pelanių k. Bubulis Jonas, Bernardo, kuris atvežė vežime du maišus, viename buvo apie 30 kg rugių, o kitame panašiai – avižų.

L. 19. Pasirodo, viename iš maišų buvo paslėpta ir racija. Man Bubulis pasakė: „Saugok ją, gali ateiti žmogus, kuris paklaus ar Bubulis atvežė raciją? Tai tam žmogui ir turiu atiduoti."

Taip pat Bubulis atvežė man rašomąją mašinėlę, kuri buvo rasta pas mane kratos metu.

Klausimas: Kokiu būdu įsigijote ginklus?

Atsakymas: Šiuos ginklus įsigijau dar vokiečių laikais, savigynai...

L. 19 atv. Klausimas: Kas toks *Kalvis*?

Atsakymas: Jį mačiau tik vieną kartą. Mano supratimu, jis atvažiavęs buvo iš Vilniaus ir jis mokėjo spausdinti mašinėle, nes *Dobilas* jam sakė, kad tau Saldutiškio kraštui teks daug spausdinti. Jam maždaug 28–30 m., brunetas, apsivilkęs milo drabužiais, lietuviškos policijos švarku, su aliumininėmis sagomis, brezentiniu lietpalčiu.

L. 35–36. Iš Čekutienės Genovaitės, Silvestro, apklausos protokolo. Gim. 1920 m. Ignalinoje, gyv. Pelako k., Ignalinos vlsč., vaikų neturi. 1945 11 16.

Klausimas: Papasakokite apie savo antisovietinę veiklą.

Atsakymas: Būdama partizanų ryšininke aš turėjau *Nemunės* slapyvardį ir „stovėjau" ryšininkų centre, nes pas mane ateidavo keletas ryšininkų, kuriems aš turėjau persiųsti laiškelius. Be to, keletas partizanų grupių pas mane apsistodavo poilsio.

Klausimas: Kas jus paskatino būti „banditų" ryšininke?

Atsakymas: Jau ateinant į Lietuvą sovietinei kariuomenei, aš tvirtai laikiausi antisovietinių nuostatų. Nuo 1945 m. sausio mėn. pas mane į namus pradėjo užeidinėti partizanai grupėmis pailsėti ir pavalgyti. Aš jų nepažinojau. Jie kalbėjo, kad greitai ateisianti Anglija ir Amerika, o tie, kurie padėjo kovoje partizanams, bus pagerbti ir jiems bus atlyginta.

Maždaug gegužės 25–26 d. pas mane į namus atėjo partizanas *Dobilas* kartu su prtz. *Klajūnu* ir *Dobilas* man pasakė, kad turi man svarbų reikalą. *Dobilas* pasiūlė man būti jų būrio ryšininke. Jis man pasakė, kad kiti ryšininkai atneš man paketus ir aš turėsiu juos perduoti kitiems ryšininkams. Aš sutikau ir tada *Dobilas* mane užverbavo ryšininke slapyvardžiu *Nemunė*. *Dobilas* man įsakė, kad aš niekur neminėčiau nei savo pavardės, nei kitų pavardžių, o visur naudočiau tik slapyvardžius. *Dobilas* man davė parolius visam liepos mėnesiui. Parolis tai dienai galiojo iki 12.00 val. dienos. Ateidamas su ryšiu, žmo-

gus pasakydavo jam patikėtą tos dienos paroliui miesto pavadinimą, o aš atsakydavau nustatytu žodžiu iš tos pačios raidės. *Dobilas* man pasakė, kad pas mane ateis ryšininkai *Birutė* ir Žilvitis.

Klausimas: Kas tokie ryšininkai *Birutė* ir *Žilvitis*?

Atsakymas: *Žilvitis* tai Petkūnas Petras, Kaltanėnų vlsč. Biržijos k. gyventojas, o *Birutė* yra Gimžauskaitė iš Mineiškiemio k. Su šiais asmenimis palaikiau antisovietinius ryšius. Birželio mėn. pas mane *Birutė* buvo atvykusi du kartus, tačiau jokio pašto man neatnešė, o tik klausinėjo manęs ar nėra pašto partizanams.

L. 37. Klausimas: Kokioms „gaujoms" buvo skirtas Jūsų perduodamas paštas?

Atsakymas: Man buvo duotas atsakymas priimti ir perduoti paštą skirtą *Dobilui* arba gautą iš *Dobilo*, kitiems žmonėms paštą perduoti aš neturėjau įgaliojimų.

Klausimas: Kokiu būdu susirišote su *Žilvičiu*?

Atsakymas: Pirma *Žilvitis* pas mane atsiuntė apie 14 m. amžiaus mergaitę Petkūnaitę Genę (lyg ir toks vardas). *Dobilas* mane įspėjo, kad gal *Žilvitis* pas mane pats neateis, bet atsiųs pirmiau minėtą mergaitę. Keletą kartų ji pas mane atėjo tuščiai, t. y. laiškų iš *Dobilo* nebuvo. Birželio pabaigoje asmeniškai susitikau su *Žilvičiu*. Tai buvo taip:

Pas mane atėjo mergina, kurios anksčiau niekada nemačiau, jos slapyvardis buvo *Indyra*.

L. 37 atv. Ji man pasakė, kad atvyko, norėdama skubiai susitikti su *Dobilu*. Paklausiau kodėl aš turiu tai padaryti, ji man atsakė, kad ją atvedė čia Grikiapelių k. gyventoja Radušienė. Aš žinojau, kad prtz. būryje yra jos du broliai. Tada aš ėmiausi priemonių skubiai surasti *Dobilą*. Kadangi nežinojau kur rasti *Dobilą*, nusprendžiau eiti pas *Žilvitį*, nes ten tikėjausi rasti *Dobilą*.

Indyrą aš palikau pas *Žilvitį*, tačiau *Indyra* tą pačią dieną atėjo pas mane, sakydama, kad visgi *Žilvitis* nežino, kur yra *Dobilas*.

Tą pačią dieną aš lydėjau savo motiną ir grįždama netyčia susitikau du partizanus. Tai buvo Čeponis Hubertas-*Kerštas* iš Gaveikėnų k. ir Panavas Justinas iš Ignalinos. Aš jiems pasakiau apie laukiančią *Indyrą* ir jie ėmėsi susirasti *Dobilą*.

L. 38. Grįžusi į namus, pasakiau *Indyrai* apie sutiktus partizanus. Ji apsidžiaugė ir tikrai po kurio laiko abudu partizanai atėjo pas mus į namus. Pasirodo, kad *Kerštas* pažinojo *Indyrą*. *Indyra* taip pat pažino *Kerštą*, sakydama, jog matė jį pagrindiniame partizanų štabe.

Jie tada visi trys išėjo pas *Dobilą*, o daugiau Čeponio ir Panavo aš nebemačiau. Tiesa, tada man *Indyra* kalbėjo, kad susitikimui su *Dobilu* ji pėsčiomis atėjo 70 km.

Klausimas: Ar *Indyra* jums sakė, iš kur atėjo ir kokiam štabui ji atstovauja?

Atsakymas: Ne, aš to neklausinėjau, nes tokių reikalų klausinėti aš neturėjau teisės.

L. 38 atv. Klausimas: Kokie „banditų" susirinkimai buvo jūsų namuose, kas ten dalyvavo ir apie ką ten buvo kalbama?

Atsakymas: Tikras susirinkimas buvo tik vienas, tai buvo rugsėjo mėnesį. Pas mane atėjo 5 partizanai, tarp kurių buvo ir *Dobilas*. Kartu su *Dobilu* buvo prtz. Šilinikas. Išvakarėse man *Dobilas* liepė nueit į Melukų k., kuris 10–12 km nuo mūsų, ten aš rasiu prtz. *Putiną*, ir aš turiu jį kuo skubiau pakviesti ateiti čia. Aš atsisakiau, nes nakties metu bijojau tokį atstumą eiti, todėl paprašiau tai padaryti vyrą.

Kitą dieną atėjo į namus keletas partizanų, su vienu *Dobilas* supažindino, kad tai esąs mūsų štabo narys *Kalvis*. Tą pačią dieną jie padarė pas mus susirinkimą, *Kalvis* kalbėjo apie kovą su sovietų valdžia ir apie mūsų pergalę.

L. 39. *Kalvis* daug kalbėjo apie tarptautinę padėtį, sakė, jog politika klostosi taip, kad Anglija ir Amerika neišvengiamai pareikš ultimatumą dėl SSSR okupuotų teritorijų, t. y. ir dėl Lietuvos. *Kalvis* taip pat davė naujus taktinius nurodymus šiam kovos etapui: reikia mažiau žudyti sovietinio aktyvo nei kad anksčiau, nes esą masiniai sovietų piliečių žudymai duoda SSSR argumentus aktyviau kovoti su partizanais. Šiaip jis kalbėjo labai tyliai ir aš nelabai supratau jo kalbos, nors buvau tame pat kambaryje, bet nedalyvavau pokalbyje.

L. 39 atv. *Kalvis* po to iš portfelio ištraukė krūvą spausdintų lapų, dalijo juos dalimis, davė *Putinui* ir kt. susirinkimo nariams. Susirinkimas vyko ne mažiau kaip 4 val. Patikslinsiu, jog šiame susirinkime dalyvavo *Putinas*, *Kalvis* ir *Dobilas*, o dar vienas prtz. nedalyvavo pokalbyje, bet buvo sargybiniu ir saugojo namus iš lauko pusės. Visi susirinkimo dalyviai buvo ginkluoti automatais. Tai buvo toks vienintelis susirinkimas mūsų namuose. Nuo 1945 01, kada pas mus pradėjo užeidinėti partizanai, iki mano arešto dienos jie pas mus užeidavo, tačiau to pavadinti susirinkimais negalima.

L. 40. **Klausimas**: Ar jūsų namuose veikė antisovietiškas štabas? Tai patvirtintų, kad pas jus namuose rasta spausdinimo mašinėlė, racija ir daug rašomojo popieriaus.

Atsakymas: Aš labai atvirai sakau, kad tokio štabo mūsų namuose nebuvo. Apie raciją ir spausdinimo mašinėlę aš nieko nežinojau, nei kada jos buvo atvežtos, nei kas jas atvežė ir tai sužinojau tik tada, kai buvo rastos pas mus kratos metu. Kas juos ten padėjo, nežinau. Tai galėjo atsitikti tarp spalio 26 ir lapkričio 1 d., t. y. tada, kai buvau pas savo motiną. Galbūt priėmė iš partizanų mano vyras, to aš nežinau.

Popierius buvo pristatytas birželio mėn., jį vežimu atvežė pats *Dobilas* ir Gimžauskaitė-*Birutė* iš Mineiškiemio k. *Dobilo* paprašyta atnešiau kastuvą ir jis dėžę su popieriumi užkasė.

L. 227. Pagal šitą pačią bylą praeinantis Ulozas Antanas, 1945 11 06 Gimžauskienei perdavė antisovietinius lapelius. Ulozas Antanas dar ilgą laiką savo namuose slapstė sūnų Ulozą Bronių, kurį vėliau nukreipė į veikiantį prtz. būrį.

Petkūnas Antanas, būdamas priešiškai nusistatęs prieš sovietų valdžią, 1945 m. balandžio mėn. įstojo į *Dobilo* būrį, buvo ginkluotas šautuvu ir turėjo slapyvardį *Ožys*.

Kaltinamoji išvada

L. 228. Juršėnas Algirdas, 1945 m. pavasarį įstojo į pogrindžio organizaciją, turėjo slapyvardį *Vasalis*, palaikė ryšį su *Dobilu* ir *Putinu*, jis perduodavo antisovietinę spaudą, palaikė ryšius su Čekučiu ir Čekutiene; 1945 m. vasarą savo namuose priėmė pogrindžio štabo ryšininkę *Indyrą* ir suvedė ją su *Putinu*, o paskui ją vežimu pristatė į Čekučių namus. Jis dar priėmė į savo namus saugoti dvi spausdinimo mašinėles, du krepšius popieriaus ir dažų bankę, kurias, kurį laiką saugojus pas Juozą Bubulį, užmaskuota forma perdavė *Dobilo* būriui.

Bubulis Kazys, Benedikto, g. 1890 m., jis pagal *Dobilo* ir *Kalvio* užduotį susirišo su prtz. *Putinu*, iš kurio gavo ir Juršėnui pristatė dvi spausdinimo mašinėles, du krepšius popieriaus, kuriuos slėpė savo namuose ir paskui perdavė *Dobilo* būriui. Jis gavo iš *Do-*

bilo radijo stotį ir antisovietinę korespondenciją, skirtą *Putino* būriui, kuriuos perdavė Čekučiui.

Bubulis Vincas, Juozo, g. 1928 m., kaltinamas tuo, jog veikdamas kartu su tėvu, padėjo „banditams" maistu. Jis iš pieninės punkto „banditams" atidavė 800 kiaušinių.

Gerojimas Edvardas, Jurgio-*Sakalas*, g. 1923 m., 4-ių klasių pradž. mokyklos išsilavinimo, iš Rėkučių k., kaltinamas tuo, jog būdamas *Dobilo* „gaujos" nariu, turėjo šautuvą, 67 šovinius ir dvi granatas. Jis 1945 m. gegužės mėn. legalizavosi, tačiau ir toliau palaikė ryšius, buvo ryšininku tarp Nemeikos ir „banditų" štabo laikytojo Čekučio.

Nemeika Jonas, Augusto, g. 1908 m. Rėkučių k., iki arešto dirbo Švenčionių apskr. ryšių narkomato vyr. buhalteriu. Jis atveždavo iš Vilniaus antisovietinę spaudą, kurią perduodavo Gerojimui, o šis perduodavo Čekučiui. Jis pats 1941 m. buvo antisovietinės „gaujos" nariu, dalyvavo sulaikant keturis raudonarmiečius.

Radušienė Ona, Vinco, g. 1917 m., 4-ių sk. pradž. mokyklos išsilavinimo, iš Grikapelės k., Kaltanėnų vlsč., ištekėjusi, turi brolį Gimžūną (gal Gimžauską?) Kazį, kuris yra „gaujos" narys, jos tėvas ir motina, kaip „banditinės" šeimos nariai (iš 9 asm.), išvežti iš Lietuvos.

L. 231. Ji pristatydavo korespondenciją Čekutienei, kuri korespondenciją perduodavo į „gaują".

Plieskaitė Elena, Jurgio-*Neringa*, g. 1920 m., kilusi iš Zamokų k., Melukų vlsč. tarnautoja, Saldutiškio progimnazijos direktorė. Kaltinama tuo, jog pasiūlius *Dobilui* ir *Kalviui*, 1945 m. rudenį tapo pogrindžio nare, buvo ryšyje su Kiela Jonu (Saldutiškio mokyklos mokytoju, kuris pasislėpė iki arešto) ir su Gimžūniene, iš kurios 1945 11 09 gavo paštą iš *Dobilo*, kurį turėjo perduoti *Kalviui*.

Gimžūnienė Birutė, Broniaus-*Živilė*, g. 1921 m., 5-ių gimnazijos klasių išsilavinimo, Kaltanėnų vlsč., Pašventės k. gyventoja, ištekėjusi, turi dukterį, g. 1942 m., ir vyrą, kuris tarnauja kariuomenėje. Ji 1945 m. tapo „gaujos" bendrininke, 1945 11 09 ji *Dobilo* prašyme paėmė iš jo paštą, kurį perdavė Plieskaitei, kuri turėjo tai perduoti *Kalviui*.

L. 232. **Ulozas Antanas, Vinco**, g. 1880 m. Kūtelių k., Tverečiaus vlsč., gyv. Kaltanėnuose, jo sūnus Ulozas Antanas 1941 m. nušautas atsitraukiančių raudonarmiečių kaip baltasis sukilėlis, antras sūnus Ulozas Aloyzas (karo metu) nušautas partizanų kaip išdavikas, o trečiasis sūnus Ulozas Brumonas (gal Bronius?) areštuotas ir perduotas teismui pagal kitą bylą kaip „banditas".

Petkūnas Antanas, Antano-*Ožys*, g. 1913 m. Biržijos k., jis 1945 04 savanoriškai įstojo į *Dobilo* „gaują", buvo ginkluotas šautuvu.

L. 375–377.
Lietuvos TSR Prokurorui
nuo pil. Pagirienės Paulinos, Vinco
gyv. Vilniuje, Uborevičiaus g. 7 bt. 78

Pareiškimas. Kreipiuosi į Jus, nors nežinau, ar tai nepervėlus kreipimasis ir ar iš viso svarstomi panašūs dalykai? O reikalas štai koks: Mano įsūnytas sūnus Pagirys Kastantas, Jono, g. 1923 m., 1945 m. buvo suimtas ir tegrįžo tik, atrodo, po aštuonerių metų. Kaip mums pasakojo, jis buvo apkaltintas ir nuteistas už ryšių palaikymą su „banditais". Su tokiu kaltinimu aš giliai nesutinku iki šiolei, nes jokių ryšių nei anksčiau, nei tais metais

jis nepalaikė ir tvirtai įsitikinusi, kad skaudžiai nukentėjo visiškai to nenusipelnęs. Norėčiau bent trumpai nušviesti kai kuriuos jo gyvenimo momentus.

Auginome jį sunkiai, baltalenkių laikais. Žemės turėjome nedaug, vos penkis hektarus ir tos daug pelkėtos, todėl mokyti jo nelabai būtume ir įstengę. Visgi, jis lankė kaimo pradžios mokyklą, bet vos baigęs du skyrius, sunkiai susirgo ir nuo 10 metų tapo invalidu. Ilgai išgulėjo gipse ir viena koja liko visai neišsivysčiusi ir trumpesnė už kitą bemaž 10 cm. Daug metų teko išgulėti lovoje ir vaikščiojo nuo tol pasiramsčiuodamas lazda. Dirbti nieko negalėjo, todėl buvo visiškai mūsų išlaikomas. Pragyvenome sunkiai okupacijos metu ir atsidusome lengviau tik išvadavus kraštą tarybinei armijai.

Mums pridėjus tarybų valdžiai žemės, kaip naujakuriai pradėjome gyventi pasiturinčiau. Nuo 1945 m. pradžios sūnų prikalbino padirbėti Dotinėnų apylinkės kaimo tarybos sekretoriumi, nes mokančių rašyti kaime žmonių buvo vienas kitas. Jam atrodė, kad nesugebėsiąs, bet kai atsikėlė į mūsų trobą apylinkės taryba ir jam atpuolė reikalas vaikščioti, sutiko.

Ir štai tų pačių metų rudenį jis suimamas ir, kaip minėjau, apkaltinamas ryšiais su „banditais“. Neįtikėtina tai todėl, kad mes patį jį slapstėme nuo „banditų“: visą vasarą jis gulėjo ne pirkioje, o šiauduose ant tvarto, užrakintomis iš lauko durimis. Vieną vienintelį kartą birželio ar liepos mėn. (1945 m.) pas mus troboje buvo įsiveržę „banditai“, ieškojo jo, sudaužė visą apylinkės tarybos inventorių, suplėšė dokumentus, suradę, kas buvo maisto, pasiėmė ir išėjo prigrasinę, kad liautųsi sūnus tarnavęs bolševikams.

Jeigu sūnų galime kaltinti ryšiais su „banditais“, tai lygiai taip pat galima būtų mesti kaltę viso kaimo valstiečiams, nes reta būdavo naktis apsieidavo be jų apsilankymo kaime. Reikia juk suprasti, kad daugelis kaimo bernų, metę plūgus, išbėgo slapstytis į miškus ir, suprantama, kad ateidavo į savo namus. Kas šito nejautė? Visi jautėme, bet mirtinai bijojome apie tai kam prasitarti: visi norėjo gyventi. Gerai tas viskas parodyta filme „Niekas nenorėjo mirti“.

Todėl labai prašau, kuo nuodugniausiai peržiūrėti mano sūnaus Pagirio Kastanto bylą ir išteisinti jį. Gali kilti klausimai kodėl aš prašau, o ne jis. Kalbėjausi su juo ne kartą apie tai, bet jis vis sakė, kad kas buvo – nesugrąžinsi, jis vis dar įsivaizduoja, kad ir dabar niekas juo netikės, kaip kad netikėjo juo tada. Jis labai skaudžiai šitai pergyvena. Grįžęs iš lagerio, jis negalėjo ilgai išbūti Lietuvoje, kur jam atrodė, kad visi laiko jį nusikaltėliu ir išvyko, tiesa, padirbėjęs šiek tiek Rygoje, kažkur tai geležinkelio transporte, į Krasnojarsko kraštą, „selo – Tassevo, ulica 1 – Čkalova, namas 10“. Čia jis ir dirba autotransporto įmonėje garaže dažytoju. Vedęs, turi dvi dukras, vieną (koks likimas) irgi įdukrinęs.

Ką aš čia sakyčiau, man atrodo jeigu yra gyvi galėtų paliudyti mano kaimynai: Dotinėnų k. gyv. Pagirienė Julė (jos vyras miręs), Miškinis Kazys, Garlaitė Cilė (artimiausi kaimynai). Manau, jis galėtų pasakyti, kad jis neturėjo ryšių su „banditais“ ir išėję iš miško po amnestijos kaimiečiai – Papinigis Jonas, Liudo (dirbantis Švenčionėliuose), Vinciūnas Kostas, Adomo; Gudonis Povilas, gyv. Dotinėnuose (Švenčionių raj.).

Tad dar kartą Jus, Prokurore, prašau išteisinti mano sūnų, nes man jau 70 metų, esu blogos sveikatos, prastai girdžiu, o norėčiau numirti, žinodama, kai vaikų neslegia skaudi nepelnyta bausmė.

Su pagarba, P. Pagirienė, Vilnius, 1973 m. vasario 10 d.

L. 392–393. Apklausa liudininko Vinciūno Romualdo, Antano, g. 1922 m., Dotinėnų k., teisto 1947 m. OSO 4 metams laivės atėmimo, apklausa – 1973 10 03.

Klausimas: Ar žinote Kostą Pagirį ir ar buvote kada apklausiamas jo byloje?

Atsakymas: Kostą Pagirį pažįstu seniai, nuo vaikystės, kaip mūsų kaimo gyventoją, tačiau apie jo veiklą niekuomet nebuvau paklausiamas;

Klausimas: Paaiškinkite tada, kodėl Pagirys Kostas 1945 11 24 parodė, kad jūs jį užverbavote antisovietinės „gaujos" talkininku, ką galite apie tai parodyti?

Atsakymas: Apie tai aš negalėjau kalbėti su Pagiriu 1945 m. gegužės mėn., nes aš pats buvau tada areštuotas Vilniuje. Areštavo mane 1945 04 13 vakare. Tada, važiuodamas iš Panevėžio, nakvojau Dotinėnuose ir galbūt kalbėjausi su Kostu Pagiriu, tačiau gerai prisimenu, kad tikrai nebuvo kalbos apie pagalbą pogrindžiui. Ir jo tikrai neverbavau. Tikrai, tuo metu Dotinėnuose tikrai gyveno du Miškiniai ir abiejų vardai buvo Kazys, jie abu buvo „gaujos" nariais. Kazys, Antano, žuvo būdamas „gaujoje", o antrasis – Miškinis Kazys vėliau legalizavosi ir maždaug prieš du metu mirė.

Kada mane areštavo, tai apie Pagirį manęs nieko neklausinėjo. Manęs klausinėjo apie asmenis, gyv. Vilniuje, ir tų apklausų pagrindu man buvo sudaryta bylą.

SĄRAŠAS sukompromituotų asmenų pagal tardymo bylą Nr. 18652

LSSR MGB Tardymo dalis

1. **Bielinis Adolfas, Mykolo-*Karosas***, g. 1907 m. Kelpučių k., Ignalinos r., *Roko* būrio ryšininkas, OS 7-to rajono Ūkio sk. vrš. Šiuo metu veikia būryje;

2. **Martinkėnas Juozas, Felikso-*Donelaitis, Galiūnas***, g. 1927 m. Erzveto k., Ignalinos r., *Roko* b. ryš., OS 7-to rajono vrš. Šiuo metu veikia prtz. būryje;

3. **Bielinytė Apolonija**, g. 1911 m. Kelpučių k., Ignalinos r., *Roko* b. dalyvė nuo 1945 m. Gyvena nelegaliai;

4. **Pautienis Albertas, Mykolo-*Siaubas***, g. 1928 m. Dvarykščių k., Ignalinos r. Mokytojas. *Roko* b. ryš. Šiuo metu tarnauja sov. armijoje Rusijoje Saransko mieste;

5. **Pautienis Feliksas, Mykolo-*Žaibas***, g. 1923 m. Dvarykščių k., Ignalinos r., *Roko* b. ryš.;

6. **Klonis** (vardas ir tėvavardis nežinomi) iš Kudabiškės k., Ignalinos r. Nuo 1944 m. *Roko* b. narys;

7. **Dundulis Romas**, kilęs iš Tverečiaus vlsč., Ignalinos r., *Roko* b. narys nuo 1950 m;

8. **Pupienis Vladas-*Genys***, kilęs iš Tverečiaus vlsč., Roko b. ryš.;

9. **Cicėnas Izidorius, Petro-*Saulėnas***, g. 1920 m. Astraviškių k., Ignalinos r., Roko b. ryš.;

10. **Cicėnienė** (**Gylytė**) **Lena-*Lelija***, prtz. ryš.;

11. **Rimšelis Valentinas, Nikodemo-*Pakalnis***, g. 1924 m., prtz. b. dalyvis;

12. **Petkevičius Jokimas, Juozapo**, iš Vasiulių k., Ignalinos r. Bažnyčios zakristijonas, prtz. rėmėjas;

13. **Ramelis Alfonsas-*Grigas***, g. 1928 m. Grigališkės k., Ignalinos r.

14. **Ramelytė Liudgerda**, g. 1928 m. Grigališkės k., Ignalinos r., *Roko* b. narė;

15. **Misiūnas Bronius, Valero-*Gaidys***, g. 1928 m. Keriškės k., Ignalinos r., Roko b. prtz. nuo 1945 m.

16. **Jurgelionis Alfonsas, Alfonso**, g. 1919 m. Surmų vnk., Ignalinos r., prtz. rėmėjas;

17. **Lukšėnas Bronius, Petro-*Švyturys***, g. 1922 m. Vasiūnų k., Ignalinos r., Švyturio ryš.;

18. **Narut Elena Jegorovna-*Alma*** – Švyturio b. ryš., g. Voskovščiznos k., Postavų r., gyvena nelegaliai (MGB informatorė pseudonimu ***Valia***).

Sąrašą sudarė: LSSR MGB 2-o Tardymo sk. vyr. tard. vyr. ltn. ZAVYRYLIN. 1950 12 18.

Iš kaltinamosios Lukšėnaitės Eleonoros, Petro, apklausos protokolo. 1950 m. gruodžio 13 d. Vilnius. Apklausą vykdo LSSR MGB 2-o sk. Tardymo dalies vyr. tardytojas vyr. ltn. ZAVYRYLIN. Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 1.00 val. (naktį).

<...> Su MGB organais aš pradėjau bendradarbiauti nuo 1950 m. birželio 8 d. Pranešimams įforminti aš pasirinkau pseudonimą ***Neris***, o taip pat pasirašiau, jog niekam nepasakosiu apie bendradarbiavimą su MGB organais.

<...> Po to, kada aš 1950 m. birželio 8 d. daviau parodymus apie savo ryšį su partizanais, tada man buvo duota užduotis išaiškinti jų ryšininkus. Nuo 1950 m. birželio 8 d. aš penkis kartus susitikinėjau su MGB darbuotojais ir vieną kartą perdaviau „liaudies gynėjų" viršininkui laišką. Tankiau susitikinėti su MGB darbuotojais aš neturėjau galimybės, kadangi sirgau plaučių liga, be to, aš turėjau krūtimi žindomą vaiką, nuo kurio negalėjau atsitraukti.

Čia aš turiu pasakyti, jog laišką paskutinį kartą perdaviau ne aš pati, o per savo seserį Bronę Lukšėnaitę. Tą laišką ji ir perdavė tam pačiam „l. g." būrio viršininkui. Tą laišką ji perdavė 1950 m. rugsėjo mėn. Aš pati jo perduoti negalėjau, kadangi sirgau. Laiškas buvo perduotas Tverečiaus miestelyje. Daugiau apie bendradarbiavimą su MGB organais aš neturiu ką pasakyti.

P A Ž Y M A

1. **Pautienis Feliksas, Mykolo**, g. 1923 m. Dvarykščių k.;
2. **Gylytė Eleonora, Adolfo**, g. 1926 m. Dietkauščiznos k., Ignalinos r.;
3. **Cicėnas Izidorius, Petro**, g. 1920 m. Astraviškių k., Ignalinos r.;
4. **Martinkėnas Juozas, Felikso**, g. 1927 m. Erzveto k.;
5. **Bielinis Adolfas, Mykolo**, g. 1907 m. Kelpučių k., Ignalinos r.

Pirmiau išvardytieji asmenys yra agentūrinio-informacinio tinklo Ignalinos MGB sk. įskaitoje, todėl juos apklausti netikslinga (čia turima mintyje, jog šie asmenys veikia kaip MGB informatoriai, todėl jų apklausti nepatariama, kad neišsišifruotų – *R. K.*).

Pasirašo: Vilniaus sr., Ignalinos r. MGB sk. vrš. BONDAREV. 1950 m. gruodžio 8 d.

C H A R A K T E R I S T I K A
(slapto informatoriaus ***Gudaitis***)

Gudaitis-Pitkevič Iochim Josifovič, gimęs ir gyvenantis Vasiūnų k., Ignalinos r., užverbuotas 1946 m. rugsėjo mėn. Nuo užverbavimo pradžios iki šio momento ***Gudaitis*** dalyvavo šešiuose susitikimuose. Per visą tą bendradarbiavimo laikotarpį su MGB organais, ***Gudaitis*** pateikė vertingų pranešimų. Paskutiniu metu seka *Gailiaus* partizanų būrį.

Parašai: Gauta iš Ignalinos r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinio vyr. ltn. TITOV

Sutinka: Ignalinos r. MGB vrš. mjr. BONDAREV

1950 m. gruodžio 8 d.

C H A R A K T E R I S T I K A

(slapto informatoriaus ***Neris***)

Neris-Lukšėnaitė Eleonora, Petro, g. 1927 m. ir buvusi Vasiūnų k., Ignalinos r. gyventoja. Užverbuota pagal ją kompromituojančią medžiagą 1950 m. rugpjūčio 2 d.

Verbavimo metu visiškai apie savo nusikalstamą veiklą neprisipažino, o prisipažino tik iš dalies.

Nuo verbavimo momento ir jos arešto 1950 m. lapkričio mėn. darbe su MGB organais buvo neatvira ir slėpė savo ryšį su nac. „gauja“ (partizanais).

Parašai: Gauta iš Ignalinos r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinio vyr. ltn. TITOV

Sutinka: Ignalinos r. MGB vrš. mjr. BONDAREV

1950 m. gruodžio 8 d.

P A Ž Y M A

Naujai „užvestai“ agentūrinei bylai „**Oziornyje**“ agentūros-tardymų keliu, taip pat pagal išimtus „banditinius“ dokumentus, nustatyta, jog LSSR, Vilniaus sr., Ignalinos r. TIGRO rnkt. ir iš dalies šios rinktinės štabo vado *Švyturio* (Leonardo Basio-*Putino*, *Pavasario*, *Švyturio*, žuvusio 1950 m. gegužės mėn.) sudarytas ir veikia 5-as OS rajonas.

Kaip išaiškinta, šiai kenksmingai 5-o OS rajono veiklai vadovauja mums žinomi:

1. OS vrš. pavad. – **Bielinis Adolfas**, **Mykolo-*Karosas***, g. 1907 m. Erzvete, Ignalinos r.;

2. Štabo vrš. – **Žemaitis Mykolas**, **Juozo-*Aušrūnas***, g. 1911 m. Kelpučių k., Ignalinos r.;

3. Žvalgybos sk. vrš. – **Pautienis Albertas**, **Mykolo-*Siaubas***, g. 1928 m. Tverečiaus gimnazijos mokytojas.

Išaiškinta, jog 5-as OS rajonas išskirtas į OS apylinkes, kurių viršininkais, kaip nustatyta, yra:

1. **Motiejūnas Kazys**, **Vinco-*Švieskalis***, g. 1913 m. ir gyvena Pošiūnų k., Ignalinos r.;

2. **Vytėnas Alfonsas**, **Petro-*Aukštuolis***, g. 1923 m., gyv. Pošiūnų k.;

3. **Lazinka Alfonsas**, **Gabrio-*Laimūnas***, g. 1916 m., gyv. Pošiūnų k. Dirba kolūkio pirmininku;

4. **Telyčėnas Leonas**, **Gabrio-*Laukūnas***, ***Tetervinas***, g. 1915 m., gyv. Pošiūnų k.

Ryšiui palaikyti tarp 5-o rajono OS štabo ir rinktinės štabo naudojamas ryšininkų tinklas, iš kurių žinomi:

1. **Čeglienė Julija, Adolfo-*Žibutė***, g. 1948 m. Pošiūnų k., gyvena Erzvete – eilinė moteris ir patikima *Aušrūno* ryšininkė;

2. **Čeglys Jokimas**, **Baltramiejaus**, g. 1890 m. Erzvete;

3. **Grigienė Elena**, **Kazio-*Eglė***, g. 1912 m., gyv. Erzvete;

4. **Mažeikaitė Albina**, **Vlado**, g. 1926 m. Ripaičių k., Švenčionių r.

Nustatyta, jog visi ROS nariai reguliariai mokėjo nario mokestį po 25 rublius į mėnesį. Praktiniu požiūriu ši antisovietinė veikla minimos OS organizacijos susijusi su pa-

galbos teikimu kaip maisto produktais, taip ir pinigais „gaujoms“, įeinančioms į TIGRO rnkt. sudėtį, platinimu šios rnkt. antisovietinių laikraščių bei įvairiausių atsišaukimų tarp vietinių gyventojų.

Be to, didžioji dauguma OS narių palaiko ryšį tarp rnkt. štabo bei kitų partizanų padalinių.

Kaip yra žinoma, Žemaitis ir Bielinis yra centriniai TIGRO rnkt. štabo ir asmeniškai jo vado *Dijakomo* (Vinco Žaliaduonio) ryšininkai. Taip pat jie palaiko pastarojo ryšį su VYTAUTO apygardos štabo nariais.

Žemaitis ir Bielinis su *Dijakomu* vykdo reguliarų susirašinėjimą, kurį palaiko per ryšininkų tinklą, tankiausiai per ryšininkę Čeglienę Eleną-*Žibutę* ir Čeglį Jokimą.

1950 m. pradžioje Žemaitis už surinktas OS narių ir vietinių gyventojų lėšas nupirko rašomąją mašinėlę, kurią perdavė TIGRO rnkt. štabo viršininkui *Švyturiui*.

OS nariai Lazinka, Telyčėnas, Vytėnas ir Motiejūnas rinktinės štabo įsakymu 1949 m. gruodžio 22 d. patvirtinti OS apylinkių viršininkais. Reguliariai mokėjo nario mokesčius ir partizanus aprūpino maisto produktais.

Iš paimtų partizanų dokumentų matyti, jog dėl reguliaraus ryšio palaikymo tarp OS 5-o rajono ir TIGRO rnkt. štabų, įsakymu paskirtos ryšininkės Grigienė ir Čeglienė.

Iš išimtų prtz. susirašinėjimo dokumentų matyti, jog pagal turimą medžiagą „praeinanti“ Mažeikaitė, yra aktyvi ryšininkė ir palaiko ryšį tarp TIGRO rnkt. štabo ir VYTAUTO apyg. štabo įgaliotinio ryšiams prtz. *Skrajūno* (Juozo Bulkos).

Šiuo metu „praeinančius“ pagal turimą medžiagą asmenis seka agentai ***Kęstutis*** ir ***Merkys***. Tolimesnės priemonės „objektų“ sekimo numatomos planingai sekant TIGRO rnkt. štabo darbuotojus.

Pasirašo: Vilniaus sr. UMGB I-mo poskyrio 2N sk. vrš. pavad. kap. ŠEVYRIN

Sutinka: Vilniaus sr. UMGB 2N sk. vrš. pavad. mjr. BODROV

1950 m. rugpjūčio 31 d.

Išrašas iš apklausos protokolo.

1950 m. birželio 27 d.

R. K. p a s t a b a: apklausiamojo pavardė nenurodyta, nei kas apklausia. Pagal turimą informaciją, nustatyta, jog tai **Martinėno Juozo-*Donelaičio***, vėliau slapyv. pakeistą į *Galiūnas*, iš Erzveto k., Ignalinos r., apklausos protokolas.

<...> Kartą, 1949 m. pirmosiomis lapkričio mėn. dienomis, aš važiavau į Adutiškio miestelį Švenčionių apskrityje, į religinę šventę. Tos pačios dienos vakare dviračiu grįžau į namus. Pravažiuojant mišką tarp Sličkų ir Latakiškės kaimų Tverečiaus vlsč., Švenčionių apskr., 10–12 km nuo Adutiškio ir 4 km nuo Erzveto k., buvau sulaikytas ginkluoto partizano. Pradžioje jis paklausė, kur aš važiuoju ir, gavęs iš manęs atsakymą, pareikalavo parodyti jam dokumentus. Aš parodžiau jam pažymą, gautą iš darbovietės, pasą ir karinį bilietą. Apžiūrėjęs mano dokumentus, partizanas sušvilpė ir, atsakydami į jo švilpimą, iš miško išėjo dar du ginkluoti partizanai. Vadas įsakė jiems mane atvesti giliau į mišką, kad galėtų jis pats su manimi pasišnekėti.

Nuėjus nuo kelio apie 200–250 m, tas partizanas, kuris mane sulaikė, pareiškė, jog jis

apie mane daug girdėjęs kaip apie žmogų, kuris stipriai gina sovietinę valdžią, nusiteikęs prosovietiškai, bet nežiūrint į tai, jie dabar galintys mane ir paleisti, jeigu aš jiems suteiksiu pagalbą, priešingu atveju jie manę nužudys. Matydamas tokią padėtį, aš išsigandau ir sutikau jiems padėti. Šio pokalbio metu partizanų vadas prisistatė kaip kažkokio tai prtz. štabo Visuomeninio sk. viršininku slapyvardžiu *Švyturys*. Kitų partizanų, buvusių kartu su juo, slapyvardžių aš nežinau.

Gavę iš manęs sutikimą padėti partizanams, *Švyturys* pareiškė, jog dabar jis su savo grupe išeina į Lietuvos gilumą, o po savaitės ar pusantros grįš atgal ir susitiks su manimi.

Kada aš pasidomėjau, kur įvyks mūsų susitikimas, jis atsakė, jog dėl to man nereiktų rūpintis. Kada jis panorės mane išsikviesti į susitikimą, pas mane ateis jo (*Švyturio*) pasiuntinys ir pasakys kur aš turėčiau ateiti į susitikimą su juo.

Maždaug po dešimties dienų – pirmadienį ar antradienį aš išėjau į Tverečiaus vlsč. vykd. k-tą perduoti kai kurių duomenų apie mokyklos veiklą, kurioje aš dirbau. Sutvarkęs savo reikalus, užėjau į paštą iš ten pasiimti laiško ir laikraščių, kurie galėjo ten būti man adresuoti. Pašte aš susitikau Kelpučių k., Tverečiaus vlsč. gyventoją Žemaitį Mykolą, maždaug 40 m. amž., kuris dirba kolūkio sąskaitininku ir kuris man pasakė, kad artimiausią ketvirtadienį vakarop aš užeičiau pas jį, kadangi su manimi ten kažkas tai norėtų pasikalbėti.

Kitą ketvirtadienį pavakare aš ir nuėjau pas Žemaitį Mykolą. Bet, kada atėjau pas jį, jo namuose jau nebuvo. Žemaičio žmona Žemaitienė Uršulė, apie 40 m. amž., man pasakė, jog aš turiu nueiti į mišką į vieną iš kvartalinių linijų proskyną už pusantro kilometro nuo jų sodybos ir ten manęs lauks prtz. *Švyturys*, o kartu su juo bus ir Žemaitis Mykolas.

Aš nuėjau į nurodytą vietą ir ten susitikau su prtz. *Švyturiu*, dviem kitais jo partizanais ir ryšininku Žemaičiu Mykolu.

Švyturys mane nusivedė nuo proskynos apie 50 m ir pasakė, jog jam reiktų gauti rašomąją mašinėlę nac. laikraščių spausdinimui. Aš jam atsakiau, jog mielai tam duosiu pinigų, bet pirkti mašinėlės pats nevažiuosiu, kadangi neturiu laisvo laiko ir čia pat iš savo pusės pasiūliau 150 rublių. *Švyturys* paėmė pinigus ir pareiškė, jog visos aukos, kurias jis gauna iš gyventojų, pasižymi ir užsirašo, kad žinotų iš ko jos gautos ir dėl to aš privalau pasirinkti sau slapyvardį, kurį jis galėtų naudoti, užsirašydamas apie mano paaukojimą. Išsirinkti sau slapyvardžio negalėjau. Tada *Švyturys* pasakė: kadangi aš mokytojas, todėl ir mano slapyvardis privalo būti gražus ir pasakė, jog mano slapyvardis bus *Donelaitis*. Po to *Švyturys* man dar kartą priminė, jog aš privalau padėti partizanams, asmeniškai jį informuoti apie žmonių nuotaikas, apie jų nuomonę partizanų atžvilgiu, padėti jam leisti nac. laikraštį, siunčiant į jį antisovietinius straipsnius. Be to, jis pasakė, jog visą korespondenciją jo vardu turėčiau nukreipti per Žemaitį Mykolą, per jį taip pat *Švyturys* pažadėjo raštu perduoti ir man visus būtinus nurodymus.

Šio pokalbio metu kiti du partizanai, atėję su *Švyturiu*, pasiliko šalia proskynos ir stebėjo, kad „nepatektų po kariuomenės ar MGB organų smūgiu“, o Žemaitis sėdėjo nuošalėje ir pokalbyje nedalyvavo. Tik mums išsiskiriant, *Švyturys* Žemaičiui pasakė, jog jis turės perduoti mano korespondenciją *Švyturiui*, o iš jos – man.

Čia pat Žemaitį Mykolą jis pavadino *Aušrūnu*, tuo pačiu priminė ir mano slapyvar-

dį – *Donelaitis*. Tokiu būdu prtz. būrio vado *Švyturio* į nac. veiklą aš buvau įtrauktas 1949 m. lapkričio mėn. Jo pavardės ir vardo nežinau. Pagal Žemaičio-*Aušrūno* žodžius, prtz. *Švyturys* anksčiau buvo mokytojas Švenčionyse, atrodo, kilęs iš Daugėliškio ar tai iš Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr.

Papildau, jog šio pokalbio metu prtz. *Švyturys* kalbėjo apie žmonių atrinkimą partizaniniam rajonui bei jo štabui sukurti, kurie galėtų aprūpinti jo-*Švyturio* būrį maisto produktais, taip pat ir visapusiškai žvalgybine informacija bei literatūra, reikalinga leidžiant antisovietinį laikraštį.

1950 m. sausio 1 ar 5 d. prtz. vado *Švyturio* aš buvau paskirtas vadinamojo 7-o rajono viršininku. Dar iki šio *Švyturiui* buvau pasiuntęs 4 ar 5 laiškus ir tiek pat per ryšininką *Aušrūną* gavau iš jo. Savo laiškuose *Švyturiui* aš ne kartą pareiškiau, jog sąžiningai dirbsiu partizanų naudai ir vertinu jų pasitikėjimą manimi. O kad užsitarnaučiau autoritetą *Švyturio* akyse, tuose laiškuose aš išsakiau viską, kas begalima apie antisovietinius išsigalvojimus.

Mano pavaduotoju, t. y. 7-to prtz. rajono viršininko pavaduotoju tuo pačiu įsakymu buvo paskirtas Bielinis Adolfas, Mykolo-*Karosas*, apie 40 m. amž. iš Erzveto k., Tverečiaus vlsč.; prtz. rajono štabo viršininku paskirtas Žemaitis Mykolas-*Aušrūnas*, jis užėmė kažkokias tai kitas pareigas štabe; Žvalgybos sk. viršininku paskirtas Pautienis Albertas-*Siaubas*, g. 1928 m. – Tverečiaus progimnazijos mokytojas, šiuo metu tarnauja sovietinėje armijoje; Mobilizacijos ir operatyvinio sk. viršininku paskirtas apie 40 m. amž. Pakalnių k., Tverečiaus vlsč. gyventojas, dirbantis kelių meistru slapyvardžiu *Giedraitis* (Kučiūnas Stasys). Šis štabas buvo mano sukurtas kartu su Žemaičiu Mykolu-*Aušrūnu* ir Bieliniu Adolfu-*Karosu*.

1949 m. gale po susitikimo su prtz. *Švyturiu* viename iš pokalbių su manimi, Bielinis Adolfas pareiškė, jog prtz. vadas *Švyturys* ne kartą jam sakė apie partizanų rajono štabo sukūrimą ir žmonių pasirinkimą šiam tikslui. Be to, pokalbio metu su manimi Bielinis pasakė, jog jo kandidatūra rajono vado pareigoms netinkama, kadangi jis – mažo išsilavinimo. Dėl to, pasitarus su *Aušrūnu*, iniciatyvą dėl rajono štabo sudarymo prisiėmiau sau: kartu su juo pasidalijome pareigomis ir aš apie tai *Švyturiui* parašiau raportą, kuriame nurodžiau, jog sau prisiimu rajono vado pareigas, o *Karosą*, kaip mažaraštį, palieku savo pavaduotoju. *Švyturys* su mano išvadomis sutiko ir patvirtino štabą tokios sudėties, kuri buvo mano nurodyta.

Netrukus po to, kada *Švyturio* buvo patvirtinta štabo sudėtis, 7-as prtz. rajonas buvo pervardintas 5-uoju. Į šį rajoną buvo įtrauktas Tverečiaus vlsč. ir Vydžių r. BSSR.

Per visą praėjusį laikotarpį aš-*Donelaitis* iš *Švyturio* gavau 15–17 laiškų ir į visus atitinkamai atsakiau. Savo laiškuose *Švyturys* domėjosi gyventojų nuotaikomis, kolchozų organizavimu ir kitais klausimais. Apie žmonių nuotaikas aš jam rašiau, jog gyventojai savo nepasitenkinimo veikiančiai santvarkai neišsako, bet iš visko matyti, jog jie nepatenkinti sovietine valdžia, nepatenkinti kolchozų kūrimu ir į kolchoznykų susirinkimus eina nenoriai.

Du kartus *Švyturio* pavedimu mano vadovaujamo 5-to rajono nariai jo būriui rinko maisto produktus iš gyventojų. Vieną kartą sausio ar vasario mėn. ir kitą kartą 1950 m. balandžio mėn.

Produktus pirmą kartą rinko *Karosas* ir *Aušrūnas*. Tuo kartu aš aukojau partizanams (per *Karosą*) 120 rublių miltų pirkimui ir 2 kg lašinių, o kitą kartą daviau pusantro kilogramo lašinių.

Turiu pastebėti, jog produktų rinkimas partizanams paprastai vykdomas tarp savų rajono štabo darbuotojų ir tik vieną kartą *Karosas* sakė, jog jis sugebėjo dar produktų gauti ir pas kažkokius tai du valstiečius. Iš surinktų mano, *Aušrūno* ir *Karoso* maisto produktų mes du kartus juos perdavėm *Švyturio* būriui ir vieną kartą *Roko* būriui.

Siekdamas pertikrinti produktus *Švyturiui*, ryšininkas Žemaitis-*Aušrūnas* juos vežė arkliu į Adutiškio turgų ir ten perdavė kažkokioms tai dviem merginoms, neva iš Pabradės valsčiaus, kurios išsivežė produktus su savimi, o po to perdavė *Švyturiui*.

Rokui produktai buvo perduodami per *Karosą*. Pastarasis juos nuvežė į Vydžių rajoną Baltarusijoje, lyg ir į Gabriškių ar Dabriškių kaimą ir ten kažkam kitam perdavė, kad perduotų *Rokui*. Be to, mano iniciatyva tarp rajono štabo narių buvo nustatytas nario mokestis – 25 rubliai kas mėnesį nuo kiekvieno. Taip buvo nustatyta todėl, jog 1950 m. vasario pradžioje prtz. *Švyturys* raštu pasiūlė man surinkti 200 rublių baterijų (sausų elementų) radijo imtuvui pirkti. Aš pasitariau su *Aušrūnu* ir padariau išvadą, jeigu mes kas mėnesį kiekvienas mokėsime po 25 rublius, tada pas mus partizanams pinigų bus visą laiką. Tokiu būdu penkių mėnesių laikotarpiu aš surinkau šiuos nario mokesčius – 625 rub., iš kurių 200 rub. persiunčiau *Švyturiui*, 250 rub. – *Rokui* ir dalį pinigų išleido *Aušrūnas* sausiems elementams pirkti *Švyturio* radijo imtuvui.

Surinktus mūsų pinigus, supakuotus su kitais dokumentais, siuntėme *Švyturiui* per ryšininkus *Aušrūną* ir *Giedraitį*. Kartą š. m. sausio ar vasario mėn. iš *Švyturio* aš gavau paketą su dviem antisovietiniais lapukais, parašytais mašinėle su rinktinės vado *Cezario*-Vinco Žaliaduonio parašu, kuriuose jis kreipėsi į mokytojus reikalaudamas, kad jie primygtinai nereikalautų mokiniams stoti į pionierių ar komjaunuolių organizacijas. Nors laiške *Švyturio* ir nenurodyta kokiems mokytojams pasiųsti šiuos atsišaukimus, vieną iš jų aš pasiunčiau Švenčionių gimnazijos direktoriui (jo pavardės nežinau – moteris), o kitą *Aušrūnas* perdavė Tverečiaus progimnazijos direktoriui Čepulioniui Juozui. Atsišaukimai buvo įdėti į vokus ir pasiųsti paštu. Vėliau iš Pautienio Alberto-*Siaubo* aš sužinojau, jog Čepulionis tą atsišaukimą perdavė į MVD ar į MGB.

Šį atsišaukimą į Švenčionių progimnaziją persiunčiau todėl, kad joje daug mokinių ir atsišaukimas padarys didesnį efektą negu mažoje mokykloje. Šios gimnazijos direktorius vykdo labai aktyvią veiklą, jaunimą įtraukiant į komjaunimą. Apie tai man gerai žinoma iš vietinių gyventojų ir be to, jog šios gimnazijos moksleivė Milašiūtė 18–19 m. amž., iš Petrašiūnų k., vieną kartą, kalbėdama su direktoriumi, neteko sąmonės ir parkrito ant grindų.

Per visą tą laikotarpį, kada palaikiau ryšį su partizanais, aš parašiau ir perdaviau prtz. *Švyturiui* į antisovietinį nac. laikraštį du ar tris eilėraščius. Vienas iš jų pavadinimu „Vilties“ buvo atspausdintas laikraštyje „Rytų Lietuva“. Šį laikraščio egzempliorių man atsiuntė *Švyturys* ir aš pats skaičiau savo parašytą eilėraštį. Po to tą laikraštį, kada perskaičiau, sudeginau. Kitų jokių straipsnių aš nerašiau.

Pasirašo: apklausė (nenurodyta kas)

Tikra: MGB Valdybos 2N. sk. įgaliotinis ltn. ŽADANOVSKIJ

LYA (KGB arch.) Šimkūno P. K.; Žemaičio M. I. ir kt., iš viso 9-ių žmonių tardymo b. Nr. 18652. Arch. Nr. 42509/3; 1950 m. rugsėjo 16 d., 5-as tomas.

LSSR Valstybės saugumo ministrui gen. mjr. drg. KAPRALOVUI. Vilnius.

1950 m. balandžio 16 d. čekistinės-karinės operacijos metu Konstantinavos apyl., Kuslių viensėdyje, Svyrių r., Molodečno sr., Baltarusijos SSR ginkluoto pasipriešinimo metu buvo nušautas vienas iš aktyviausių lietuvių nac. pasipriešinimo vadų **Basys Leonardas, Mykolo**, g. Dainių k., Ceikinių vlsč., Švenčionių apskr., VYTAUTO apyg., CEZARIO rnkt. (buv. TIGRO rnkt.) štabo ir Visuomeninės dalies vrš. Jis tuo pačiu ir Organizacinio sektoriaus (OS) viršininkas, taip pat Informacijos ir propagandos sk. vrš. slapyv. – *Pavasaris* ir *Švyturys*.

Švyturys – buvęs vokiečių desantininkas, grąžintas 1944 m. į Švenčionių apskr. teritoriją vykdyti ardomosios antisovietinės veiklos.

Kratos metu Kuslių viensėdyje – Valuevičiaus Ivano Ivanovičiaus (pavardė gali būti netiksli), rasti ir paimti įsakymai, surašyti lietuvių kalba, pavedimai, įvairūs užrašai bei susirašinėjimo dokumentai tarp vadovaujančių pogrindžio skyriaus vadų, priklausantys žuvusiam *Švyturiui* ir turintys operatyvinę vertę.

Paimti dokumentai ir jų vertimai iš lietuvių kalbos į rusų persiunčiami ir jums operatyviniai naudoti. Priedas: 667 lapai ir sudarytas apyrašas.

Pasirašo: BSSR Valst. saugumo ministro pavad. gen. mjr. RUČKIN

1950 m. (?); S/2N 5776. Minskas

Kopija tikra: LSSR MGB Tardymo dalies tardytojas ltn. JUŠKAITIS

Iš VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. dokumentų

LP
CEZARIO rnkt. Vadas
Nr. 12

ĮSAKYMAS RINKTINEI

1950 m. sausio 5 d. Ežerėnai

Rikiuotės dalis

1. Nuo š. m. sausio 5 d. 5-to rajono CEZARIO rnkt. vadu paskiriamas *Galiūnas* (Martinėnas Juozas). Pagrindas: paskyrimo lapas Nr. 2 nuo 1950 05 01.

2. Nuo š. m. sausio 5 d. nuo OS vrš. pareigų 2-N apylinkės 5-to rajono (8) CEZARIO rnkt. atleidžiu ir nuo tos pačios dienos paskiriu vado pavaduotoju ir 5-to rajono CEZARIO rnkt. Ūkio dalies viršininku. Pagrindas: paskyrimo lapai Nr. 3 ir 9 nuo 1950 05 01.

3. Nuo š. m. 5 d. CEZARIO rnkt. rajono štabo viršininku paskirtas *Aušrūnas* (Žemaitis Mykolas, Juozo). Be to, ir toliau vykdyti OS 5-to (8) rajono viršininko pareiga.

Pagrindas: paskyrimo lapas Nr. 4. 1950 05 01.

4. Nuo š. m. sausio 5 d. 5-to rajono Žvalgybos sk. viršininku CEZARIO rnkt. paskiriu *Siaubą* (Pautienis Albertas, Mykolo). Pagrindas: paskyrimo lapas Nr. 5. 1950 05 01.

5. Nuo š. m. sausio 5 d. Mobilizacinio ir operatyvinio sk. viršininku paskiriu *Giedraitį* (Kučiūnas Stasys, Juozo). Pagrindas: paskyrimo lapas Nr. 6. 1950 05 01.

6. Nuo š. m. sausio 5 d. 5-to rajono CEZARIO rnkt. ryšininkėmis paskirtos: *Dainava* (Kudabaitė Bronislava) ir *Žvaigždė* (tik slapyvardis, žmogus dar nebuvo paskirtas, nors

iš kitų šaltinių žinoma, jog su CEZARIO rnkt. štabu ryšį palaikė *Žvaigždė*-Mintautiškytė Valė, Gasparo iš Kelpučių k.). Pagrindas: paskyrimo lapai Nr. 10 ir 11 nuo 1950 03 01.

7. Nuo š. m. sausio 5 d. CEZARIO rnkt. štabo ryšininkus *Saulėną* (Cicėnas Izidorius, Petro) ir *Dovydaitį* (?) nuo užimamų pareigų nuimu ir nuo šiol paskiriu *Aušrūną* ir *Giedraitį*.

Pagrindas: paskyrimo lapai Nr. 7 ir 8 nuo 1950 05 01.

Pasirašo: *Švyturys* – rnkt. štabo vrš. ir *Dijakomas* – rnkt. vadas

LYA (KGB arch.), Šimkūno P. K., Žemaičio M. I. ir kt., iš viso 9-ių žmonių Tardymo byla Nr. 18652, arch. Nr. 42509/3. 1950 m. rugsėjo 16 d., 6-as tomas.

Iš Šimkūno Povilo, Kazio, apklausos protokolo. 1950 m. rugsėjo 29 d.

Apklausą vykdo Švenčionių r. MGB sk. vyr. tard. ltn. FEDOTOVSKICH

Klausimas: Valstybės saugumo organai turi užtektinai duomenų apie jūsų priklausymą nacionalistinei „banditų" organizacijai, kaip apie vieną iš vadovaujančių pastarajai *Girėno* slapyvardžiu. Duokite parodymus į jums pateiktus klausimus.

Atsakymas: Į man pateiktus jūsų klausimus aš jokių parodymų tardymo organams duoti apie savo nusikalstamą revoliucinę veiklą negaliu.

Aš dar kartą tardymo organams pareiškiu apie tai, jog aš pogrindinei nac. organizacijai nepriklausiau ir nepriklausau, *Girėno* slapyvardžio aš neturėjau ir nežinau ką su „banditais" sieja šis slapyvardis.

Klausimas: Jums pateikta eilė dokumentų jūsų rašytų, tarp jų pateikiama Šimkūno Povilo parašyta lietuvių kalba jo autobiografija violetiniu rašalu 1950 m. balandžio 4 d., jo autobiografija 1950 m. gruodžio 10 d. žaliu rašalu ant languoto sąsiuvinio popieriaus lapo ir trečias dokumentas taip pat parašytas lietuvių kalba ant liniuoto sąsiuvinio lapo violetiniu rašalu, prasideda žodžiais: „Brangusis *Švytury*, dėkodamas už laišką..." Baigiasi trimis žodžiais „Sudie! Sudie! Sudie! *Girėnas*", datuotas 1950 m. kovo 1 d. Atpažįstate šiuos dokumentus?

Atsakymas: Pirmuosius du dokumentus-autobiografiją aš atpažįstu, juos asmeniškai parašiau aš. Trečio dokumento, parašyto lietuvių kalba ant liniuoto popieriaus, aš neatpažįstu ir negaliu pasakyti kas pastarąjį rašė ir kam.

Klausimas: Jūs sakote ne tiesą. Pastarąjį dokumentą rašėte jūs asmeniškai ginkluotos nac. „gaujos" dalyviui Basiui Leonardui-*Švyturiui*. Duokite parodymus apie savo nusikalstamą ryšį su ginkluotos „gaujos" nariu *Švyturiu*.

Atsakymas: Ne. Šio dokumento „banditui" *Švyturiui* aš nerašiau ir „bandito" pagal šį slapyvardį aš nežinau ir su „banditais" jokio nusikalstamo ryšio nepalaikiau.

Klausimas: Jums pateikiama galutinė grafinės ekspertizės išvada, kuri ištyrinėjo jūsų rašto identiškumą pirmiau nurodytuose dokumentuose. Moksliniu keliu pateikiama išvada antrame ekspertizės akte Nr. 685 – įrodyta, jog visi trys dokumentai, kurie jums pateikti, taip pat ir kiti pas mus esami „banditiniai" dokumentai, juos sudarėte ir parašėte jūs – Šimkūnas Povilas. Reikalauju jūsų prisipažinimo pagal bylą.

Atsakymas: Aš su „banditais" ryšio neturėjau, su jais nesusirašinėjau. Šių dokumentų, kurie nurodyti ekspertizės akto Nr. 685, aš nerašiau. Kodėl tokias išvadas daro dokumentus tyrinėjusi ekspertų komisija, aš nežinau.

Klausimas: Tardymui žinoma iš kitų areštuotųjų parodymų – „banditų“ rėmėjų, kurie su jumis bendradarbiavo: apie tai, jog jūs už savo pinigus „banditams“ pirkote rašomąjį popierių, vokus, žibalą, lempas ir kitus reikmenis. Duokite parodymus apie jūsų nusikalstamą bendradarbiavimą su nac. ginkluotos „gaujos“ nariais.

Atsakymas: Aš nusikalstamo ryšio su „banditais“ neturėjau ir su jais nebendradarbiavau. Gal kas prieš mane ir davė parodymus kaip prieš nusikaltėlį, bet aš „banditams“ niekuo nepadėjau, jokioje nusikalstamoje organizacijoje nebuvau ir parodymų apie savo nusikalstamą veiklą tardymui duoti negaliu.

R. K. p a s t a b a: 1950 m. rugsėjo 29 d. apklausos protokole, kuriame pateikiami kaltinimai Šimkūnui Povilui pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11, jis dar kartą atsiriboja nuo jam pateikiamų kaltinimų, aiškindamas, jog jis jokių nusikaltimų prieš sovietų valdžią nepadaręs, su jokiais „banditais“ ryšio nepalaikęs, jų nerėmęs, jokiai antisovietinei nac. „gaujai“ nepriklausęs ir jokio *Girėno* slapyvardžio neturėjęs. Tačiau kitame apklausos protokole – 1950 m. spalio 3 d. Šimkūnas Povilas kažkaip neįtikėtinai palūžta ir tarsi kokių kitokių antgamtinių jėgų paveiktas lieja viską atvirai apie savo antisovietinę veiklą. Didelė tikimybė, jog nuo 1950 m. rugsėjo 20 d. iki 1950 m. spalio 3 d. Šimkūnui buvo taikomos vadinamosios fizinio poveikio priemonės, kas labai gerai žinoma iš kitų pabuvusių MGB-istų tardymo kamerose. Didelė tikimybė, kad tos priemonės buvo panaudotos ir asmeniškai Šimkūno atžvilgiu. Šiaip žmogus, tiek atkakliai prasilaikęs, be jokios priežasties atsiverti negalėjo.

Iš Šimkūno Povilo, **Kazio**, **papildomos apklausos protokolo**. 1950 m. spalio 3 d.

Apklausą vykdo Švenčionių r. ir vlsč. MGB sk. vyr. tardytojas ltn. FEDOTOVSKICH.

Klausimas: Duokite išsamius parodymus apie jūsų praktiškai nusikalstamą veiklą, kurią jūs įvykdėte kaip OS viršininkas pagal tiesioginę nac. ginkluotos „gaujos“ užduotį.

Atsakymas: Kaip aš jau parodžiau per akistatą 1950 m. spalio 2 d. su Subačiene Vladislava, taip pat ir savo asmeniniais paaiškinimais pagal mane liečiančią tardymo medžiagą, aš buvau įtrauktas į nusikalstamą bendradarbiavimą su nac. „gaujos“ dalyviais 1949 m. liepos mėn. šiomis aplinkybėmis: 1949 m. liepos mėn., kada aš gyvenau savo žmonos sesers Subačienės Vladislavos namuose Pirštelškės k., pas mane į namus atėjo trys iki to laiko man dar nežinomi ginkluoti partizanai. Tai buvo naktį. Pribudino mūsų šeimą. Tada namuose buvo mano žmona Šimkienė Anelė, Kosto, jos tėvas Subačius Kostas, kitų šeimos narių nepamenu.

Šie partizanai liepė man apsirengti ir sekti paskui juos. Mano žmona ėmė verkti ir bandė manęs neleisti eiti su jais. Tačiau iš baimės aš su partizanais išėjau, žmona nuo manęs irgi neatsiliko, ėjo kartu su manimi ir kur mane jie vedė, aš nežinojau.

Nuo mūsų namų mus nusivedė iki artimiausio miško, maždaug už puskilometrio, ir vienas iš partizanų mano žmonai įsakė pasilikti su kitais partizanais, o mane nusivedė maždaug už 15–20 metrų ir man prisistatė, jog jis esąs vienas iš vadovaujančių ginkluoto nac. būrio vadų slapyvardžiu *Švyturys*. Taip pat jis paklausė manęs, ar aš apie jį negirdėjęs. Aš pasakiau jog jo nepažįstu. Po to jis man pasakė, jog jis mane pažįstąs dar nuo vokiečių okupacijos 1941–1942 m., kada mokėmės Švenčionių seminarijoje, jis kartu ten su manimi mokęsis. Klausė už ką aš apdovanotas medaliu – pas mane buvo medalis už šaunų darbą Didžiojo Tėvynės karo metu – 1941–1945 m. Aš jam paaiškinau, jog tas medalis man – už šaunų darbą. *Švyturys* išsakė man eilę savo antisovietinių triuškinan-

čio charakterio įsitikinimų, kuriais tvirtino, jog greit prieš Sovietų Sąjungą amerikiečiai pradės karą, kuriame ji bus nugalėta, komunistinis režimas Lietuvoje sugrius ir kartu į valdžią ateis tie, kurie kovojo prieš sovietų valdžią, ir po tų visų panašių pasisakymų, žadėdamas man ateityje perspektyvoje pagerinti gyvenimo sąlygas, gerą postą prie būsimos kitos valdžios, pasiūlė pereiti į jų-partizanų pusę ir kartu su jais kovoti prieš sovietų valdžią. Aš, be abejo, prieštarauti *Švyturiui* pabijojau ir pažadėjau jam, jog visiškai sutinku su partizanais bendradarbiauti slapyvardžiu *Girėnas*. Tuo metu *Švyturys* man jokios užduoties nedavė. Tiesa, pasiūlė pasidomėti „l. g.“, MGB darbuotojų veikla ir asmenimis, aktyviai padedančiais sovietų valdžiai kovoje su partizanais. Po to jis mane paleido perspėdamas, jog, esant pirmai būtinybei, jis kur nors sutiks su manimi pasikalbėti arba ateis pats pas mane.

1949 m. rugsėjo mėn. pradžioje *Švyturys* ir vėl su dviem partizanais atėjo pas mane vėlai vakare, pasišaukė mane atskirai į mūsų pirtį netoli namų, o žmoną sulaikė prie pat namų su jį atlydėjusiais partizanais ir pasiūlė man pasirinkti patikimus asmenis ryšininkais, kad per juos aš galėčiau vykdyti savalaikį apsikeitimą partizaniniais raštais ir kitais pašto ryšiais. Aš jam pasiūliau kandidatūrą ryšininkės Subačienės Vladislavos, kuri ir buvo įtraukta į bendradarbiavimą su partizanais kaip ryšininkė slapyvardžiu *Valė*. Be to, *Švyturys* man pranešė, jog apsikeitimą pašto siunta vykdysiu per ryšininkę *Almą*-Narut Eleną Jegorovną, kuri pati atneš į paskirtą vietą.

Šio susitikimo metu pasakė, jog sovchoze „Krikonys“ Ignalinos rajone gyvena *Švyturiui* pažįstamas tūlas Mačėnas Juozas-*Darius*, kuris vokiečių okupacijos metais taip pat mokėsi kartu Švenčionių seminarijoje. Šis Mačėnas bendradarbiauja su partizanais. Pasiūlė man nueiti pas pastarąjį į susitikimą ir pakalbėti su juo dėl tinkamesnės veiklos gerinimo partizanų naudai. Konkrečių nurodymų pokalbiui su *Dariumi Švyturys* man nedavė, o tik pasakė, jog *Darius* viską, ką reikia, turi ir žino ir, kas būtina, man pasakys susitikimo metu su manimi.

Šio susitikimo metu *Švyturys* man įpareigojo aplink save sukurti pogrindinę organizaciją partizanams teikti aktyvią moralinę bei materialinę pagalbą kovoje prieš sovietų valdžią. Į šią organizaciją pasiūlė pasirinkti asmenis prieštaringai nusiteikusius sovietinės valdžios atžvilgiu, kurie sugebės atitinkamai vykdyti partizanų užduotis. Pasiūlė akylai stebėti ryšininkę *Almą*, kad savalaikiai galima būtų įspėti apie jos partizanų išdavystę.

Aš Mačėną Juozą gerai pažinojau dar nuo Švenčionių seminarijos laikų ir, kada jis buvo atvažiavęs į Adutiškį į parduotuvę prekių, maždaug 1949 m. lapkričio mėn., su juo buvau susitikęs ir paaiškinau jam partizano *Švyturio* užduotį. Mačėnas Juozas-*Darius* man iškart patvirtino, jog jo slapyvardis tikrai yra *Darius*. Šį slapyvardį jam suteikė partizanai, kurie iš jo reikalavo dirbti jų naudai. Jis čia pat dar pasijuokė dėl to ir pridūrė: „Na, ką gi... Partizanai man davė slapyvardį – galiu prisipažinti, bet tau aš nieko negaliu pasakoti. Jeigu *Švyturys* iš tavęs reikalavo susitikti su manimi, tada parašyk jam, jog tu jo užduotį išpildei – su *Dariumi* susitikai.“

1950 m. birželio mėn. Mačėnas Juozas-*Darius* važiavo į Paringį Ignalinos r. švęsti religinės šventės ir, grįždamas į namus, su kaimo apylinkės arkliu su Mielagėnų k. tarybos pirmininku, pateko į partizanų užpuolimą (gal pasalą?) ir žuvo, o pirmininkas Kajenas

sugebėjo ištrūkti. Man tai gerai žinoma iš vietinių gyventojų. Be to, ir aš pats dalyvavau toje šventėje ir Mačėnas Juozas ten buvo, mes buvome susitikę, bet dėl ko partizanai jį sušaudė, aš nežinau.

Klausimas: Kas toks partizanas *Parašiutistas*?

Atsakymas: *Parašiutistu Švyturys* vadino vieną partizaną, o daugiau partizanų tokiu slapyvardžiu aš nežinau.

<...> Iš esmės gautas iš partizanų užduotis aš vykdžiau taip: Remontavau partizanų radijo imtuvą Guntauninkų k., Ignalinos r. Meistro pavardė buvo Ulanas, nors tiksliai pavardės nežinau, kuriam sumokėjau du šimtus rublių iš savo pinigų ir šį radijo imtuvą per ryšininkes *Valę* ir *Almą* nurodžiau perduoti vėl partizanams.

Per *Almą* ir *Valę* aš pirkau žibalą partizanams žibalinei lempai, rašomąjį ir kopijuojamąjį popierių, pašto vokus, elektros elementus radijo imtuvui – „batareikoms", du kartus remontavau partizanų laikrodžius pas meistrą Šimkūną Leoną, Martyno, Maldavėnų k., Ignalinos r. Visoms šioms priemonėms aš naudojau savo asmeninius pinigus, dėl to partizanai pinigų man nedavė.

Būtina pažymėti, jog žibalą partizanams aš pirkau ne vieną kartą, iš viso apie 30 l. Štai ir viskas, ką aš padariau partizanų labui.

Partizano *Švyturio* formaliai aš buvau paskirtas vadovauti pogrindinei nac. OS organizacijai. Šią organizaciją aš *Švyturio* nurodymu privalėjau sudaryti maždaug iš dešimties žmonių ir pačiam jai vadovauti, kurią *Švyturys* pasiūlė pavadinti ORGANIZACIJA KOVAI UŽ LAISVĄ LIETUVĄ. Tačiau aš tokios organizacijos sukurti nesugebėjau, kadangi aktyviai veikti bijojau, o po to, kada *Švyturys* MGB organų 1950 m. gegužės ar balandžio mėn. buvo nušautas, dėl to mano ryšys su partizanais nutrūko, aš tos organizacijos taip ir nesukūriau. Todėl kitokių parodymų OS organizacijos klausimu duoti negaliu.

Klausimas: Kodėl jūs pusę mėnesio buvote atkakliai užsispyręs tardymui neteikti jokių parodymų?

Atsakymas: Visose praėjusiose apklausose apie savo nusikalstamą veiklą pasakoti atkakliai neigiau, kadangi bijojau atsakomybės dėl savo nusikalstamos veiklos ir kartu bijojau išduoti savo žmoną, kuri žinojo ir slėpė nusikalstamą veiklą su partizanais ir seserį žmonos – partizanų ryšininkę Subačienę Vladislavą (prieš tai buvo minima kaip Subačiutė, vėliau ištekėjusi už bendrapavardžio Subačiaus – *R. K.*).

Pateikus man pirmiau minėtus rankraščius, aš tada iškart atpažinau, jog tai mano rašyta ir prisipažįstu, jog tai aš juos rašiau. Sužinojęs, jog *Valė* areštuota ir tardymas disponuoja mane demaskuojančia informacija, todėl viską prisipažįstu.

Išplatinti tarp gyventojų antisovietinius atsišaukimus man tris kartus buvo įteikęs pats *Švyturys*. Dėl jų į mane du kartus kreipėsi *Aušrūnas*-Žemaitis Mykolas ir aš *Švyturio* nurodymu abu kartus jam daviau maždaug po šimtą, suvyniotų į ryšulėlius, atspausdintų šapirografu minėtų atsišaukimų. Kur tuos atsišaukimus *Aušrūnas* padėjo, aš nežinau. Pas mane likusių atsišaukimų aš neplatinau, kadangi bijojau, kad su jais nepatekčiau sovietinės valdžios pareigūnams. Aš juos sunaikinau namuose, o *Švyturiui* paaiškinau, jog išplatinau.

Iš Žemaičio Mykolo, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1911 m. Kelpučių k., Tverečiaus apyl., Ignalinos r., Vilniaus srityje. Lietuvis, SSSR pilietis, nepartinis, vedęs, raštingas, neteistas, moka lietuvių, rusų kalbas, dirba „Ąžuolo“ kolchoze sąskaitininku. 1950 m. rugsėjo 21 d. Ignalina.

Apklausą vykdo Ignalinos r. MGB sk. vrš. mjr. BONDAREV

<...> 1948 m. vasarą, tiksliai datos nepamenu, būdamas asmeniniais reikalais Svirkų k., Ignalinos r. pas Daktariūną Karolį, jo sesuo (šiuo metu areštuota MGB organų) Daktariūnaitė Bronė man įteikė laišką ir pareiškė, jog tai Lietuvos partizanų viršininko *Švyturio* laiškas.

Kada aš atplėšiau voką, laiškas buvo parašytas mašinėle, kuriame buvo kalbama, kad aš iš vietinių gyventojų parinkčiau patikimus asmenis, kurie galėtų padėti partizanams. Šiame laiške buvo paminėta, jog mano slapyvardis – *Aušrūnas* ir ryšį su *Švyturiu* privalau palaikyti per ryšininkę *Viltį*-Daktariūnaitę Bronę.

Po šio *Švyturio* laiško aš per ryšininkę *Viltį* jam pranešiau, jog jūsų užduoties įvykdyti negaliu, kadangi išvažiuoju nuolat dirbti į miestą.

1948 m. rugpjūčio mėn. aš išvažiavau į Vilnių, kur įsidarbinau vyresniuoju gaisrininku Lietuvos dramos teatre.

1949 m. gegužės mėn. dėl materialinių sunkumų ir be to, sužinojau jog partizanai Bieliniai Adolfas ir Alfonsas žuvo, aš pasiliuosavau ir grįžau gyventi į Kelpučių k. prie savo šeimos.

Atvykus iš Vilniaus, maždaug 1949 m. rugpjūčio mėn. Tverečiuje sutikau pusbrolį Daktariūną Karolį, kuris pokalbio metu pareiškė, jog jį ir mane prašo partizanai *Švyturys* ir kiti jiems padėti. Aš jam apibrėžtai atsakiau, jog padėsiu partizanams.

1949 m. lapkričio mėn., grįždamas iš Godutiškio (Adutiškio) iš turgaus pakeliui į namus, sutikau Daktariūną Karolį, kuris man įteikė paketą nuo *Švyturio*.

Grįžęs į namus, atidariau paketą, kuriame buvo partizanų rinktinės įsakymas dėl paskyrimų.

1. Aš-***Aušrūnas*-Žemaitis Mykolas, Juozo**, paskirtas 5-to rajono OS viršininku;
2. ***Giedraitis*-Kučiūnas Stasys** paskirtas 5-to rajono OS Mobilizacijos sk. vrš.;
3. ***Karosas*-Bielinis Adolfas** paskirtas 5-to rajono OS Ūkio dalies vrš.;
4. ***Siaubas*-Pautienis Albertas, Mykolo**, dirbo Tverečiuje mokytoju. Šiuo metu tarnauja sovietinėje armijoje. Buvo paskirtas 5-to rajono OS Žvalgybos vrš.;
5. ***Dainava*-Kudabaitė Bronė, Gasparo**, paskirta 5-to rajono OS štabo ryšininke.

Šiame laiške buvo nurodyta, jog 5-to rajono vadovybė privalo organizuoti produktų ir pinigų rinkimą partizanams.

Po to, kada perskaičiau įsakymą, laišką apie mūsų tolimesnius uždavinius, aš visa tai sumečiau į pečių ir sudeginau.

Maždaug 1950 m. vasario mėn. tarp 5-to rajono OS narių partizanams mes surinkome:

1. Apie 100 kg ruginių miltų;
2. 6 kg mėsos ir lašinių;
3. pinigų – 400 rublių.

Visa tai – produktus ir pinigus aš asmeniškai perdaviau ryšininkei, atvykusiai iš Baltarusijos, kurią man pristatė ryšininkas *Brolis*-Daktariūnas Karolis.

<...> OS apylinkės 5-ojo rajono ryšininkai iki šio laiko dar neišrinkti. Man žinomi tik šie prtz. ryšininkai:

1. ***Girėnas*-Šimkūnas Povilas, Kazio**, iš Petriškės k., buvusio Godutiškio (Adutiškio) vlsč., Švenčionių r. gyventojas, dirba mokytoju;

2. ***Rūta*-Čelnaitė Valentina, Adomo**, Svirkų k. gyv., Ignalinos r. gyventoja;

3. ***Siaubas*-Pautienis Albertas, Mykolo**, Tverečiaus gyventojas, buvęs mokytojas. Šiuo metu tarnauja sov. armijoje;

4. ***Brolis*-Daktariūnas Karolis, Bernardo**, Svirkų k. gyv., Ignalinos r. gyventojas;

5. ***Žaibas*-Pautienis Feliksas, Mykolo** (*Siaubo* brolis), 25 m. amž., gyvena Dvarykščių k., Dietkauščiznos apyl., Ignalinos r.;

6. ***Banaitis*-Sekonas Kostantinas** (**Kostas**), **Kosto**, Sekonų k., Ignalinos r. gyventojas.

Iš Žemaičio Mykolo, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. rugsėjo mėn. (?). Vilnius.

Apklausą vykdo Vilniaus srities MGB Valdybos sk. vrš. vyr. ltn. ŠUGUROV.

Apklausa pradėta 21 val. – baigta 3 val. (naktį).

<...> Aš prisipažįstu, jog praėjusiose apklausose aš ne viską papasakojau apie savo nusikalstamą veiklą. Aš nuo tardymo nuslėpiau apie savo susitikimą su partizanų rinktinės vadu *Roku* bei kitais jo būrio dalyviais.

Rokas yra TIGRO rinktinės vadas. Šiuo metu ši rnkt. vadinasi CEZARIO. *Roko* pavardės aš nežinau (Vincas Žaliaduonis), man tik žinoma, jog 1950 m. *Rokas* pakeitė savo slapyvardį ir pasivadino *Dijakomu*.

Apie tai man žinoma asmeniškai iš paties *Roko*, kadangi 1950 m. pradžioje aš iš jo gavau laišką, kuriame pasirašė: CEZARIO rnkt. vadas *Dijakomas* ir štabo vrš. *Švyturys*.

1949 m. spalio pabaigoje ar tai lapkričio mėn. pradžioje pas mane į namus atėjo Kudabaitė Bronė, Gasparo, ir pranešė, jog Ažubalio miške, netoli Kelpučių k., Ignalinos r. yra *Rokas*, kuris įsakė man ten ateiti pas jį.

Perdavusi man žodinį *Roko* įsakymą, Kudabaitė išėjo. Maždaug po poros valandų aš nuėjau į Ažubalio mišką, kur ir susitikau su *Roku* ir kitais jo partizanais.

Tuo metu Ažubalio miške aš mačiau 5–6 partizanus, bet prieš tai aš iš jų nei su vienu nebuvau susitikęs, nei vieno iš jų pavardžių nežinojau, *Roką* taip pat tada mačiau pirmą kartą. Jis pasakė, jog mane žino iš mano laiškų, kuriuos aš rašiau *Švyturiui*. Kartu su jais miške aš tuo metu prabuvau apie valandą laiko. Per tą laiką išgirdau, kaip vieną aukšto ūgio partizaną vadino *Šarūnu* (Basys Juozas, Viktoro), o kitą *Pakalniu* (Rimšelis Valentinas, Nikodemo).

Aš turiu paaiškinti tardymui, jog dar iki šio susitikimo su *Roku*, 1948 m. vasarą *Švyturio* įsakymu, aš buvau paskirtas 7-to rajono viršininku. Iš tikrųjų aš jokių pareigų nevykdžiau ir užduočių negavau. Taip kad šis paskyrimas iš tiesų buvo tik popieriuje. Susitikęs su *Roku*, aš iš jo gavau užduotį; parinkti patikimus žmones ir organizuoti 5-tą partizanų rajoną.

Vykdant *Roko* užduotį, su didele Bielinio Adolfo-*Karoso* pagalba buvo sudarytas šios sudėties 5-asis OS partizanų rajonas:

1. **Martinėnas** (**Martinkėnas**) **Juozas-*Galiūnas*** – rajono vadas;
2. **Bielinis Adolfas-*Karosas*** – rajono vado pavaduotojas ir Ūkio dalies viršininkas;
3. **Žemaitis Mykolas-*Aušrūnas*** – štabo viršininkas;
4. **Pautienis Albertas-*Siaubas*** – Žvalgybos sk. viršininkas;
5. **Kučiūnas Stasys-*Giedraitis*** – Operatyvinio ir mobilizacinio sk. viršininkas;

<...> Ant paketų paprastai būdavo užrašyta: „Per *Girėną – Aušrūną – Giedraitį – Leonoriją*."

Girėno ir *Leonorijos* aš niekada nemačiau ir išvis jų nežinau.

Iš Žemaičio Mykolo, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 2 d. Vilnius.

Apklausą vykdo MGB Tardymo dalies vrš. pavad. mjr. DOROCHOV.

Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 3.00 val. (naktį).

Klausimas: Jums pateikiamas laiškas, rašytas 1949 12 15, su *Aušrūno* parašu *Švyturiui*: šiame laiške jūs minite 2-os apyl. viršininką ir *Donelaitį*. Kas tas 2-os apyl. vrš. ir kas *Donelaitis*?

Atsakymas: 2-os apyl. vrš. – Bielinis Adolfas-*Karosas*, o *Donelaitis*-Martinėnas Juozas – mokytojas, kuris iš pradžių turėjo *Donelaičio* slapyvardį, o po to pakeitė į *Galiūno*.

<...> Bielinis 2-os apylinkės viršininku niekada nebuvo, nes apskritai pas mus iki mano arešto apylinkinės OS organizacijos nebuvo sukurtos.

<...> Norėdami pasigirti prieš partizanų vadovybę, aš kartais savo laiškuose *Švyturiui* kai ką padidindavau, pranešinėjau jam apie nebūtus reikalus bei faktus.

Bielinis Adolfas nebuvo apylinkės viršininku, be to, ir negalėjo būti, kadangi pas mus apylinkinių organizacijų ir nebuvo, bet aš jį savo laiške vadinau 2-os apyl. viršininku.

Klausimas: Šiame laiške, rašytame 1949 12 15, jūs rašote: „Pijokas grasina gaujomis. Šis žmogus yra kitapus miško ir retai būna namuose..." Kas tas žmogus?

Atsakymas: Aš turėjau omenyje partizaną Dundulį Romą, 45–50 m. amž., kuris gyvena Petrašiūnų apylinkėje, Ignalinos r. ir kuris 1950 m. išėjo į partizanų būrį. Jo žmona ir sūnus šiuo metu gyvena ten pat.

Klausimas: 1950 12 15 laiške jūs minite *Gintautą*, kuris save veda netaktiškai ir maišo jums darbe. Kas tas *Gintautas* ir kuo jis jums maišo darbe?

Atsakymas: *Gintautas* (*Jakutis*)-Kluonis Jonas, iš Kudabiškės k., Ignalinos r., 40–50 m. amž., partizanų būryje nuo 1944 m. 1950 m. rugpjūčio mėn. *Gintautas* kartu su Bielinyte atėjo pas mane ir jėga su ginklu atėmė mano žmonos kostiumą ir 100 rublių. Tokiais veiksmais jis pasmerkė partizanų autoritetą ir trukdė OS organizacijos darbe.

Bielinytė Apolonija (Palina)-*Augė*, apie 30 m. amž., gyv. Kelpučių k., Ignalinos r., partizanų būryje nuo 1945 ar 1946 m. Jos du broliai Bieliniai Adolfas ir Alfonsas buvo partizanų būryje, žuvo susišaudant su kariuomene, ką girdėjau iš žmonių, o trečias jos brolis – Bielinis Petras – 26 m. amž., už dalyvavimą partizanų būryje 1947–1948 m. areštuotas.

Klausimas: Laiške *Švyturiui* jūs jį perspėjote dėl Dundulio, jog pastarasis buvo sulai-

kytas saugumo organų ir paleistas, siekiant išduoti partizanų buvimo vietas. Iš kur jums tai žinoma?

Atsakymas: 1950 m. pradžioje, po to, kada Dundulis Romas MGB organų buvo sulaikytas, jis atėjo pas ryšininkę *Dainavą*-Kudabaitę Bronę ir perspėjo ją būti atsargiai, kadangi MGB organai jį paleido su užduotimi išduoti partizanus ir, jeigu jis per nustatytą laiką – per dvi savaites nieko nepadarys MGB naudai, tada vėl bus iš naujo areštuotas ir kankinamas: „Jeigu aš pateksiu į MGB rankas ir mane kankins, aš dėl savo silpnumo neišlaikysiu ir galiu jus visus išduot."

Iš *Gintauto* būrio partizanų teko girdėti, jog Dundulis šiuo metu yra kartu su *Dijakomu*.

Pastaba: Apklausos protokolas yra Tardymo byloje Nr. 18652 kaltinamojo Žemaičio ir kitų.

Tikra: SSSR MGB Tardymo dalies tardytojas ltn. LIUKAITIS.

Iš Žemaičio Mykolo, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 3 d. Vilnius.

Apklausą vykdo MGB Tardymo dalies vrš. pavad. mjr. DOROCHOV.

Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 3.00 val. (naktį).

<...> *Romelio* (Krinickas Antanas), Albinos Mažeikaitės ir *Skrajūno* aš visai nežinau. O dėl *Lilijos* – nors ir neteko man su ja susitikti, bet aš ją žinau iš susirašinėjimo. Jos pavardė – Kaukėnaitė Elzbieta iš Daugėliškio vlsč. 1950 m. sausio gale *Švyturio* nurodymu aš bandžiau užmegzti ryšį su Kaukėnaite, važiavau pas ją į namus, bet jos neradau. Jos sesers aiškinimu, Kaukėnaitė maždaug prieš mėnesį buvo areštuota sovietinių organų. Tada aš paprašiau Kaukėnaitės sesers perduoti laišką pagal adresą, kuris buvo adresuotas *Skrajūnui* (Bulka Juozas) per *Liliją*-Kaukėnaitę Elzbietą, bet ji kategoriškai atsisakė, pareiškusi, jog ji jokių mūsų tikslų nežinanti ir nepageidaujanti bet su kuo turėti reikalų.

Klausimas: 1950 01 11 – laiškas su *Aušrūno* parašu *Švyturiui*. Šiame laiške jūs minite ryšininkus: *Rūtą*, *Saulėną*, *Siaubą* ir *Žaibą*. Kas tai per žmonės?

Atsakymas: *Rūta*-Čelnaitė Valentina, Adomo, Svirkų k., Ignalinos r. gyventoja. Ji areštuota kartu su manimi pagal tą pačią bylą. Kas toks *Saulėnas* (Cicėnas Izidorius), aš nežinau, su juo tiesioginio ryšio neturėjau. Man apie jį pasakojo su manimi pagal vieną bylą areštuotas Daktariūnas Karolis, kuris pasakojo, jog *Saulėnas* gyvena Dietkauščiznos k., Ignalinos r.

<...> Kada mums iškilo klausimas rasti naujų ryšininkų, tada mes su *Karosu*-Bieliniu Adolfu aptarėme šį klausimą ir ėmėme ieškoti kandidatūrų. Bielinis pasiūlė man savo pažįstamą Pautienį Feliksą iš Dvarykščių k., Ignalinos r., apie 30 m. amž.

1950 m. sausio gale, kada man *Švyturio* nurodymu buvo nurodyta susirišti su *Lilija* ir perduoti jai laišką įteikti *Skrajūnui*, aš neturėjau ryšio su ja palaikymui panaudoti Pautienį. Užvažiavęs pas jį, su juo susipažinau, prisistačiau kas aš toks ir iš kur, paaiškinau, jog atvykau pas jį Bielinio Karolio rekomenduotas. Po to pasiūliau suteikti mums pagalbą, t. y. būti ryšininku. Pradžioje jis atsisakė, o po to sutiko. Gavęs jo sutikimą, aš pasakiau jo slapyvardį – *Žaibas* ir tada įteikiau jam laišką, mano gautą iš *Švyturio Skrajūnui*. Papasakojau jam kaip surasti ryšininkę *Liliją*, kuriai ir įteikti tą laišką.

Po dienos Pautienis atvažiavo pas mane, grąžino man laišką ir pasakė, jog *Lilijos* jis

neradęs ir išvis atsisakė to darbo. Nepasitikėdamas Pautieniu, kitą ar tai trečią dieną aš pats nuvažiavau pas *Liliją*, bet, kaip jau sakiau, jos neradau, ji buvo areštuota.

Iš Žemaičio Mykolo, Juozo, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 25 d. Vilnius.

Apklausa pradėta 21.40 val. – baigta 3.30 val. (naktį).

Klausimas: Ar pažįstate Čeglienę Juliją-*Žibutę* iš Erzvėto k., Ignalinos r.?

Atsakymas: Čeglienę Juliją pažįstu seniai, ji nuo manęs gyvena už kokių 5-ių km. Čeglienė su jokia antisovietine nusikalstama veikla nesusijusi.

Klausimas: Ar pažįstate Erzveto k. gyv. Grečienę Eleną, Ripaičių k. Mažeikaitę Albiną? Tardymui žinoma, jog Grečienė ir Mažeikaitė buvo jūsų ryšininkės, vykdant nusikalstamą veiklą. Kodėl jūs jų nepažįstat?

Atsakymas: Grečienė ir Mažeikaitė su manimi ryšio nepalaikė.

Klausimas: Jūs meluojate, kad nepažįstate šių žmonių. Tardymo nustatyta, jog šie asmenys buvo jūsų užverbuoti į OS organizaciją ir paskirti OS apylinkių viršininkais.

1. **Motiejūnas Kazys-*Švieskalis***;
2. **Vytėnas Alfonsas-*Aukštuolis***;
3. **Lazinka Alfonsas-*Laimūnas***;
4. **Telyčėnas Leonas-*Laukūnas***.

Atsakymas: Aš sakau tiesą, jog šių asmenų į OS organizaciją aš neverbavau ir slapyvardžių jiems nesuteikinėjau. OS apyl. viršininkų sąrašus sudarinėjo Martinėnas.

Iš baudžiamosios bylos 2-o tomo, Nr. 18652 kaltinamųjų Šimkūno P. K., Žemaičio ir kt. – iš viso 9-ių žmonių.

Iš Daktariūno Karolio, Bernardo, apklausos protokolo, g. 1920 m. Svirkų k., Babėnų apyl., Ignalinos r. Išsilavinimas – pradžios m-klos 4 kl., kalba lietuviškai, rusiškai, lenkiškai. Dirba kolchozo „Banga“ sandėlininku.

Apklausą vykdo Ignalinos r. MGB sk. vrš. mjr. BONDAREV.

<...> 1937 m., baigęs pradžios mokyklą, dirbau savo ūkyje, kur dirbau visą okupacijos laikotarpį iki 1944 m. 1944 m. buvau mobilizuotas į sovietų armiją, kurioje ištarnavau iki 1946 m. vasario mėn. Po demobilizacijos vėl grįžau dirbti į savo ūkį.

1949 m. visa šeima „įstojome“ į „Bangos“ vardo kolchozą, kuriame iki šiol dirbu sandėlininku.

Iš artimųjų turiu: motiną – Daktariūnienę Emiliją, Juozo, 70 m. amž., kuri gyvena kartu su manimi. Sesuo – Daktariūnaitė Bronė, Bernardo, g. 1923 m., areštuota MGB organų. 1949 m. balandžio 27 d. išvežta į lagerį. Brolis – Daktariūnas Vilius, Bernardo, g. 1927 m., gyv. Vilniuje, Naugarduko 28, bt. 21, mokosi Vilniaus valstybiniame universitete. Tėvas miręs 1948 m.

<...> Aš esu partizanų TIGRO rinktinės ryšininkas slapyvardžiu *Brolis*. Po mano sesers arešto, maždaug 1949 m. gegužės mėn. pradžioje pas mane atėjo ryšininkas *Saulėnas* ir atnešė ryšulį partizaninių laiškų, apie 5–6 vnt. ir paprašė juos perduoti *Švyturiui*.

Netrukus po 3–4 dienų pas mane naktį atėjo trys ginkluoti partizanai, vienas iš jų prisistatė kaip Lietuvos partizanų vadas slapyvardžiu *Švyturys* ir pasiteiravo apie laiškus, kuriuos man paliko ryšininkas *Saulėnas*. Aš *Švyturiui* patvirtinau, jog tokie laiškai yra ir juos jam įteikiau.

Po to *Švyturys* man pareiškė, jog dabar aš būsiu jų ryšininku. Aš čia pat *Švyturiui* pareiškiau, jog dėl mano sesers arešto, mane gali įtarti palaikant ryšį su jumis, bet *Švyturys* į tai man atsakė, jog tai niekis, reiks truputį padirbėti. *Švyturys* pareiškė, jog mano slapyvardis bus *Brolis* ir visą korespondenciją, kurią aš gausiu iš *Saulėno*, turėsiu perduoti ryšininkei *Birutei*, gyvenančiai Vosyliškės k., Ignalinos r. Be to, *Švyturys* dar pasiūlė man į savo vietą parinkti sau pageidaujamą merginą.

Trečią dieną po susitikimo su *Švyturiu* aš sutikau Svirkų k. gyventoją Čelnaitę Valentiną, Adomo, kuri tęsė ryšininkės darbą ir kuri noriai sutiko būti partizanų ryšininke.

Netrukus, 1949 m. gegužės mėn. pabaigoje, Tverečiuje aš Čelnaitę supažindinau su ryšininku *Saulėnu* ir paaiškinau jai kam ji turės perduoti iš *Saulėno* korespondenciją ir čia pat susitarėme, jog Čelnaitės slapyvardis bus *Rūta*.

<...> Laiškai visada buvo adresuojami taip: 1. Švyturiui nuo *Voldemaro* per ryš. *Liliją*, *Rūtą*, *Birutę*, *Marusią*.

2. *Rokui* nebuvo žinoma iš ko buvo rašoma per ryšininkus: *Liliją*, *Aušrūną*, *Girėną* ir eilę kitų slapyvardžių...

<...> Man žinomi šie partizanų ryšininkai:

1. ***Aušrūnas*-Žemaitis Mykolas**;

2. ***Girėnas*-Šimkūnas Povilas**;

3. ***Saulėnas*-Cicėnas Izidorius** iš Dietkauščiznos k.;

4. ***Rūta*-Čelnaitė Valentina, Adomo**;

5. ***Birutė*-Lukšėnaitė Lėnia**.

Iš Daktariūno Karolio, Bernardo, apklausos protokolo. 1950 m. rugsėjo 22 d. Ignalina.

Apklausą vykdo Ignalinos r. MGB sk. 2N poskyrio vrš. pavad. ltn. KOZODOEV.

<...> Sekonas Kostantinas-*Banaitis* yra partizanų ryšininkas. 1949 m. vasarą Svirkų k., jaunimo vakaronėje prie manęs priėjo mano pažįstamas Sekonas Kostantinas, g. 1920 m., pasikvietė mane į šalį – į kiemą ir vienas prie vieno man pasakė, jog man teks padėti partizanams – paryšininkauti: „Kaip aš žinau, jūs esate partizanų ryšininkas ir palaikote ryšį su partizanais.“ Aš Kostantino paklausiau: „Kas tave pas mane atsiuntė?“ Sekonas į tai atsakė, jog jį pas mane pasiuntė vienas žmogus, kurio pavardės jis nepaminėjo. Sekonas mane perspėjo, kad aš jo nebijočiau, kadangi jis viską žinąs apie mane.

Aš įsitikinau, jog Sekonas iš tikro yra partizanų ryšininkas, kaip ir aš ir mes su juo sutarėme kaip greičiau susitikti.

Netrukus po to aš atvažiavau į Sekonų k., Ignalinos r. pas Sekoną Kostantiną, kur su juo sutarėme dėl darbo tvarkos ir kartu su juo, jis pasirinko partizaninį *Banaičio* slapyvardį. Jis man davė žodį, jog dirbs partizanų ryšininku jų naudai prieš sovietų valdžią.

1949 m. rugpjūčio mėn. pas mane į Svirkų k. atėjo partizanų ryšininkė *Rūta*-Čelnaitė Valentina, Adomo, ir atidavė man partizaninę korespondenciją: 3–4 paketus, adresuotus partizanui *Švyturiui*. Aš šitą korespondenciją nuvežiau į Sekonų k. ir atidaviau *Banaičiui*. Pasakiau jam, kad šią korespondenciją jis pristatytų į Vasiulių k. ir atiduotų ryšininkei *Birutei*-Lukšėnaitei Lėnei, kuri turi tris seseris ir gyvena prie bažnyčios.

<...> Ryšininkė *Marusia*-Girjat (Giriat) Antanina, 24–25 m. amž., gyv. Polocko srityje, Vydžių r., Kazanų apyl., Filenavos viensėdyje. Aš ją pažįstu nuo 1949 m. rudens. Kažkaip

tai vieną rudens naktį pas mane užėjo trys partizanai, tarp kurių aš pažinojau partizaną *Švyturį*, kuris man pasakė, jog aš turiu palaikyti ryšį su ryšininke *Marusia*-Girjat Antanina, gyvenančia Filenavos viensėdyje netoli Barsukų k., Kazanų apyl., Vydžių r.

Netrukus ir nuvykau pas *Marusią*, kur sutariau su ja susitikti Vydžiuose, bet į sutartą vietą nenuvykau.

1950 m. sausio mėn. man ryšininkas *Aušrūnas* atidavė partizaninę korespondenciją – vieną paketą, adresuotą partizanui *Rokui*, kurį aš nuvežiau ryšininkei *Marusiai* į Filenavos viensėdį ir daugiau su ja nebesusitikau.

Iš Subačienės Vladislavos, Kosto, apklausos protokolo. Gim. 1925 m. Pirštelišk ės k., Švenčionių r., išsilavinimas – pradž. m-klos 4 kl. Dirba eiline kolūkiete.

Apklausą vykdo Švenčionių r. MGB sk. vrš. pavad. kap. BOČAROV.

1950 m. rugsėjo 25 d. Adutiškis.

<...> Nuo 1945 m. rudens iki 1947 m. žiemos aš buvau lageryje Komi ASSR. Įkalinta buvau legalizuoto partizano Lazdyno parodymu, kuris gyvena Mažųjų Stojatiškių k., Pirštelišk ės apyl., Švenčionių r., neva tai dėl mano ryšio su partizanais, bet tai buvo melas dėl asmeninių sąskaitų su Lazdynu. Jis man siūlėsi su juo draugauti, bet aš nesutikau.

Grįžus iš įkalinimo vietos, aš iki pat šio laiko gyvenau tėvo Subačiaus Kosto, Jono, šeimoje ir gyvenau Pirštelišk ės k. iki 1950 m., dirbau tėvo ūkyje, turėjome 8 ha žemės, vieną arklį, dvi karves, vieną teliuką, namą ir ūkinius pastatus. Kartu su manimi ir tėvu pas mus namuose gyveno ir mano sesuo Šimkūnienė Anelė, Kosto ir jos vyras Šimkūnas Povilas, Kazio, kuris dirbo mokytoju Pirštelišk ės pradžios m-kloje, areštuotas 1950 09 16 MGB organų už ryšį su partizanais.

1949 m. rudenį į mūsų namus atėjo partizanas *Švyturys*, kuris mane išsivedė iš namų ir pasiūlė man dirbti partizanams. Tuo metu jis pasakė, jeigu nedirbsiu, mane nužudys. Bijodama *Švyturio* grasinimų, sutikau jiems dirbti. Tada *Švyturys* man davė *Valės* slapyvardį, nors parašo nepadėjau ir priesaikos nepriėmiau.

Švyturys man paaiškino darbo sąlygas ir apimtį. Aš turėjau gauti paketus iš merginos *Almos* ir paaiškino kada man reiks su ja susitikti. Susitikimas turi įvykti Adutiškio miestelyje prie parduotuvės turgaus dieną – ketvirtadienį. Be slapyvardžio ryš. *Almos*, *Švyturys* dar nusakė ir jos išvaizdą: aukšto ūgio, tamsaus veido, kalba lenkiškai ir baltarusiškai. Po to *Švyturys* man pasakė, jog ką aš gausiu iš ryš. *Almos*, turėsiu perduoti Daktariūnui Karoliui gyv. Svirkų k.

Netrukus nurodytu laiku Adutiškyje prie parduotuvės aš susitikau su ryš. *Alma*. Ji prie manęs priėjo pirmoji ir perdavė man paketą. Kam jis buvo adresuotas, aš nepasižiūrėjau. *Alma* man pasakė kada susitiksime kitą kartą. Šį paketą tą pačią dieną turguje aš perdaviau Daktariūnui Karoliui. Jam taip pat pasakiau kada susitiksime, taip kaip man pasakė *Alma*. Ir taip aš pradėjau susitikinėti su *Alma* ir Daktariūnu Karoliu paskirtomis *Almos* dienomis. Gautus paketus iš Daktariūno aš perdavinėjau *Almai*, o gautus iš *Almos* – perdavinėjau Daktariūnui. Susitikimai visą laiką vyko Adutiškyje turguje. Iš viso aš buvau susitikimuose apie tris kartus, kur apsikeisdavome pašto siuntomis. Kiek pamenu, paketai iš *Almos* buvo adresuojami *Rokui*, o iš Daktariūno – *Švyturiui*.

Darbo eigoje man, kaip ryšininkei *Valei*, mano sesers vyras Šimkūnas Povilas, Ka-

zio – Pirštеliškės pradž. m-klos mokytojas, tuoj pat po mano užverbavimo man pasakė, jog jis taip pat dirba kaip ryšininkas *Girėno* slapyvardžiu ir palaiko ryšį su *Švyturiu*. Šimkūnas keletą kartų perdavė man paketus *Švyturiui*, kuriuos aš perdaviau *Almai*. Taip pat ir iš jos gavau paketus Šimkūnui Povilui, ant voko adresuotus *Girėnui*.

<...> Pavardės, vardo, tėvavardžio ir kur gyvena *Alma*, aš nežinau. Susitikimų metu ji man minėjo savo adresą, bet aš pamiršau, tik prisimenu, jog ją reiktų vadinti Gelena.

Iš Subačienės Vladislavos, Kosto, apklausos protokolo. 1950 m. rugsėjo 26 d.

Apklausą vykdo MVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justicijos pplk. ŠPUNT ir ltn. FEDOTOVSKICH. Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 24.00 val.

<...> 1950 m. rugpjūčio 12 d. ištekėjau už Subačiaus Alfonso, g. 1926 m. to paties Pirštеliškės kaimo gyventojo vienapavardžio (ta pačia pavarde).

<...> Be to, paskutiniu metu po vedybų su vyru pas tėvus gyveno ir mano sesuo Subačiūtė-Šimkūnienė Anelė, Kosto, kurios vyras Šimkūnas Povilas, Kazio, 1950 m. rugsėjo mėn. MGB buvo areštuotas už ryšį su partizanais.

<...> *Švyturys* man suteikė *Valės* slapyvardį ir paaiškino, jog aš privalėsiu dirbti su šio slapyvardžio priedanga ir mano pareigos bus keistis paketais, gaunamais iš merginos iš Baltarusijos, kuri yra lenkų tautybės slapyvardžiu *Alma* ir tuos paketus perdavinėti Daktariūnui Karoliui.

Švyturys priminė, jog ta mergina ateis pas mane pati ir dar perspėjo, jog ji kalbės lenkiškai ir baltarusiškai.

Netrukus tą patį 1949 m. rudenį ta mergina atėjo pas mane į namus, prisistatė, jog ji *Alma* ir atvežė man paketą ir prie to dar pasakė, jog „viršininkas“ įsakė perduoti toliau pagal paskirtį. Pokalbio metu ta mergina save pavadino Elena Narut ir pasakė, jog gyvena Baltarusijoje už puskilometrio nuo Vaskovščionos viensėdyje su motina ir vyresne seserimi. Kitą susitikimą *Alma* man paskyrė Adutiškyje turgaus dieną.

Tokiu būdu paketais keitėmės iš viso apie 6 kartus. Paskutinį kartą su *Alma* susitikau 1950 m. pavasarį. Tada ji man pasakė, jog „viršininkas“ *Švyturys* žuvo ir daugiau susitikimų su ja nebus.

B. bylos tęsinys. Nr. 18652, t 3.

Iš Kudabaitės Bronislavos, Gasparo, apklausos protokolo. Gim. 1925 m. Kelpučių k., Ignalinos r., Vilniaus sr. Raštinga, netekėjusi, nepartinė, lietuvė, dirba „Oželos“ kolchoze.

Apklausą vykdo Vilniaus sr. MGB Valdybos, 3-io skyriaus, 2-o poskyrio vyr. oper. įgaliotinis ŠNIROV. 1950 m. rugsėjo 22 d. Ignalina.

<...> Aš gimiau 1925 m. valstiečio vidutinioko šeimoje. Tėvas turėjo 10 ha žemės, visą gyvenimą aš be išvažiavimų pragyvenau Kelpučių k., o nuo 1949 m. „įstojau“ į kolūkį, kur ir dabar tebedirbu.

Tėvas – **Kudaba Gasparas, Antano**, 62 m. amž.;

Motina – **Kudabienė Marcelė, Motiejaus**, 55 m. amž.;

Brolis – **Kudaba Feliksas, Gasparo**, 38 m. amž.;

Brolis – **Kudaba Vaclovas, Gasparo**, g. 1922 m. Vokiečių okupacijos metais išvežtas į Vokietiją priverstiniams darbams, kur dingo be žinios;

Sesuo – **Kudabaitė Agota, Gasparo**, g. 1928 m.;

Sesuo – (pagal vyrą) **Daktariūnienė Gelena, Gasparo**, 36 m. amž.;

Sesuo – (pagal vyrą) **Seliukėnienė Emilija, Gasparo**, 32 m. amž.

<...> Su Lietuvos ginkluoto pogrindžio partizanais ryšį užmezgiau 1949 m. Gruodžio mėn. prieš Kalėdas pas mus į namus naktį atėjo trys ginkluoti partizanai. Vienas iš jų man pareiškė, jog jis yra būrio vadas ir prisistatė *Švyturio* slapyvardžiu. Jis mane pasikvietė į atskirą kambarį ir ten, pasilikęs mane vienas prie vieno, pasiūlė man stoti į Lietuvos nacionalinį pogrindį ir tapti jų ryšininke. Aš priėmiau jo pasiūlymą būti jų ryšininke.

Po to jis pasakė, jog man bus suteiktas *Dainavos* slapyvardis, apie ką bus pranešta papildomai ir paprašė manęs pildyti visus įsakymus bei nurodymus, kuriuos aš gausiu iš jo žmonių ir tuo pačiu turėsiu vykdyti su juo raštišką susirašinėjimą, kuriuose privalėsiu teikti jam duomenis apie mūsų rajone, mūsų kaime veikiančius sovietinės valdžios aktyvistus ir duomenis apie sovietinės kariuomenės judėjimą bei „l. g." (stribų) vykdomas operacijas prieš partizanus. Susirašinėjimas bus vykdomas per vieną žmogų, kuris vėliau ateis pas mane.

Be to, jis priminė, jog dabar padėtis įtempta, greit bus karas Sovietų Sąjungos su Amerika, kuriame Rusija patirs pralaimėjimą ir tada mes-partizanai atkursime Nepriklausomą Lietuvą ir patys būsime valdžioje.

Mūsų pokalbio metu kiti du partizanai buvo lauke sargyboje. Po to jie išėjo. Mano sesers tą dieną namuose nebuvo, o tėvas su motina ir brolis miegojo ir partizanų nematė.

Po keleto dienų pas mane atėjo Naujųjų Kelpučių k. gyventojas Žemaitis Mykolas ir perdavė man *Švyturio* laišką. Laiške *Švyturys* rašė, jog man, kaip ryšininkei, jo būrys parinko man *Dainavos* slapyvardį ir man dabar ryšį teks palaikyti su šiuo žmogumi, kuris man įteikė šį laišką. Šiame laiške *Švyturys* prašė manęs pranešti jam visas naujienas apie mūsų apylinkes ir gyventojų politines nuotaikas.

Po savaitės aš parašiau *Švyturiui* atsakymą: „Sveikinu su artėjančiomis Kalėdų šventėmis. Šventėms mes išvarysim samagono ir prašau Jus su savo draugais ateiti į svečius." Šį laišką aš nunešiau ir perdaviau Žemaičiui jam į rankas jo namuose.

1950 m. kovo mėn. pas mane atėjo į namus nepažįstamas partizanas ir pasiūlė eiti kartu su juo. Jis į kambarį neįėjo, o pamatęs mane prie namo, iš miško man davė ženklą ateit pas jį. Jis mane nusivedė į mišką, kur buvo kiti 6 partizanai kartu su būrio vadu *Roku*. Tarp jų buvo ir Žemaitis Mykolas, kuris su *Roku* apie kažką tai kalbėjosi. Kada aš priėjau prie jų, Rokas susipažino su manimi, pasiteiravo kaip aš gyvenu ir perspėjo, kad aš, kaip *Švyturio* ryšininkė, būčiau atsargi ir partizanams dirbčiau sąžiningai ir garbingai.

Miške su partizanais aš prabuvau apie pusvalandį. Po šio susitikimo aš su partizanais daugiau nebesusitikinėjau ir jokio ryšio su jais daugiau nebepalaikiau.

R. K. p a s t a b a: tai tik vienintelis iš Kudabaitės Bronislavos apklausos protokolų. Kituose jos veikla, kaip ryšininkės, nušviečiama gerokai plačiau, kas MGB organams buvo jau žinoma iš kitų suimtųjų parodymų, nors pati Kudabaitė daug kur ir gynėsi, neprisiėmė sau metamų kaltinimų, bet tas jos likimo nenulėmė.

Iš Lukšėnaitės Eleonoros, Petro, apklausos protokolo. Gim. 1927 m. Vasiūnų k., Ignalinos r.

Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo dalies 2-o sk. vrš. pavad. mjr. DOROCHOV.

1950 m. lapkričio 21 d. Vilnius. Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 4.00 val. (naktį).

Klausimas: 1950 m. lapkričio 20 d. apklausoje jūs paminėjote Ramelį Alfonsą ir Petkevič Chimką. Sakykite, kas jie tokie ir kas jums žinoma apie jų nusikalstamą veiklą?

Atsakymas: Ramelis Alfonsas, g. 1928 m. Grigališkės k., Tverečiaus vlsč., Ignalinos r. Kaip jis pats man aiškino, – palaikantis ryšį su partizanais nuo 1944 m., slapyvardžiu *Grigas*.

1948 m. rudenį Ramelis Alfonsas-*Grigas* atėjo pas mus į Vasiūnų k., į bažnyčią. Iš pradžių susipažino su manimi, kaip su mergina, ir išsakė savo tikslą su manimi draugauti, bet po to, kito susitikimo metu, jis man papasakojo, jog jau seniai palaikantis ryšį su partizanais, jiems padedantis ir pasiūlė man jiems padėti. Iš pradžių aš atsisakinėjau, bet jis mane įtikino, jog man nėra ko bijoti, kadangi apie tai nieks nesužinos, kad aš su juo palaikau ryšį ir iš jo gaunu paketus su partizanų korespondencija ir perduodu juos kam reikia. Aš sutikau ir nuo to laiko palaikiau su juo „nusikalstamą“ ryšį. Tada jis man pasiūlė pasirinkti slapyvardį. Aš atsakiau, kad jokio slapyvardžio man nereikia, bet jis pareiškė, jog be to negalima ir, jeigu aš pati nenoriu pasirinkti slapyvardžio, tada ją man suteiks patys partizanai.

Iki 1949 m. liepos mėn. su Rameliu susitikinėjau reguliariai: du ar tris kartus per mėnesį ir keitėmės paketais su partizanine korespondencija. Jis man perdavinėjo paketus, kuriuos gaudavo iš ryšininkų *Gailiaus* ir *Pušyno*, o aš jam perdavinėjau paketus mano gautus iš ryšininkės *Marusios*. Retkarčiais Ramelio pavedimu tuos paketus man atnešdavo jo sesuo Ramelytė Liudgerda.

Nuo 1949 m. liepos mėn. Ramelis su manimi ryšį nutraukė, bet surišo mane su *Viltimi*-Daktariūnaite Brone, su kuria aš ir tęsiau susitikinėjimą iki jos arešto, t. y. iki 1949 m. pabaigos, o Ramelytė Liudgerda nuo 1949 m. liepos mėn. taip pat su manimi ryšį nutraukė, bet tęsė betarpišką ryšį su *Marusia*.

1949 m. rudenį Ramelytė man papasakojo, jog Ramelis Alfonsas išvažiavo į Vilnių, kur norėtų įsidarbinti, bet vėliau 1950 m. ėjo kalbos, jog Ramelis ir Ramelytė išėjo į partizanų būrį. Paskutinį kartą aš juos mačiau: Ramelį – 1949 m. pabaigoje, o Ramelytę – 1950 m. pavasarį bažnyčioje, bet kaip iš jo, taip ir iš jos jokių laiškų tada negavau ir jiems neperdaviau.

Petkevič Chimka – teisingai turėtų būti Petkevičius Joakimas (iš sulotyninto hebr. – Joacimus), g. 1925 m., gyv. Vasiūnų k. jau 10 metų ir dirba bažnyčioje zakristijonu. Nuo 1949 m. liepos mėn., kada aš nutraukiau ryšį su Ramelyte ir *Marusia*, jos vis dar lankėsi bažnyčioje ir aš mačiau, kaip jos ne kartą susitikinėjo su zakristijonu, bet ką jos ten su juo kalbėjosi, man sunku pasakyti, bet ryšininkas *Banaitis*, su kuriuo aš pradėjau susitikinėti po *Vilties* arešto, man sakė, jog Petkevičius palaiko ryšį su partizanais ir teikia jiems visokeriopą pagalbą: remontuoja jiems radijo aparatus ir aprūpina juos įvairiais pirkiniais (mundurais, maisto produktais ir kt.).

1950 m. vasarą *Marusios* sesuo Lenia man rodė Petkevičiaus Joakimo nuotrauką ir

aiškino, jog tai jos kavalierius, bet kiek man žinoma, jis su ja nedraugavo, jis turėjo pažįstamą merginą – Spičių Janiną iš Vasiūnų k.

1949 m. liepos mėn. po to, kada Ramelis mano ryšį perdavė *Vilčiai*-Daktariūnaitei Bronei, ji antro susitikimo metu su manimi atvežė man laišką su *Švyturio* parašu, kuriame buvo parašyta, jog man suteiktas *Birutės* slapyvardis. Perskaičiusi tą laišką, sunaikinau.

<...> Ryšininkas *Banaitis* – apie 30 m. amž., iš Sekonų k., Ignalinos r. Jo nei pavardės, nei vardo nežinau (Sekonas Kostantinas). Per visą mano ryšininkavimo laikotarpį iš jo buvau gavusi tik vieną laišką, kuris buvo skirtas partizanams ir buvo perduotas per *Marusią* ir vieną laišką aš perdaviau jam, kuris buvo adresuotas *Dariui* ar *Girėnui*, dabar tiksliai negaliu pasakyti.

<...> Kas tokie *Gailius* ir *Pušinis*, aš nežinau, o *Marusia*-Girjat (Giriat) Antanina, g. 1922 m., gyv. Barsukų k., Vydžių r., Baltarusijoje, turi neįstatymiškai (mergautinę) gimusią dukrą, dirba savo ūkyje. *Marusia* turi seserį Lenią, g. 1930 m., bet ar ji palaikė ryšį su partizanais, aš nežinau. Man tik žinoma, jog ji tankiai susitikinėjo su bažnyčios zakristijonu Petkevičiumi.

Iš Lukšėnaitės Eleonoros, Petro, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 22 d. Vilnius.

Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 2.45 val. (naktį).

<...> Be išvardytų vakar mano apklausoje partizanų, ryšininkų, man dar yra žinomi šie:

Misiūnas Bronius, Valero, g. 1928 m. Keršiškių k. (toks kaimo pavadinimas – originale, bet Ignalinos r. tokiu pavadinimu kaimo nerasta – *R. K.*), Ignalinos r. – mano pusbrolis iš motinos pusės.

Nuo 1945 m. ar nuo 1946 m. jis buvo partizanų būryje. Jo tėvai ir kiti šeimos nariai 1948 m. ištremti į tolimuosius SSSR rajonus (Sibiran). Jo tikras brolis Misiūnas Zenonas 1947 m., kaip partizanas, žuvo kautynėse su sov. kariuomene.

1950 m. pavasarį Misiūnas Bronius-*Gaidys* pasiliko pas savo pažįstamą gyventoją vardu Alfonsas Surmų vnk., Ignalinos r., per kurį pasikvietė mane į susitikimą.

Susitikusi su Misiūnu Alfonso namuose, dalyvaujant pastarojo seseriai Stasei, jis išsakė man savo siekį nuvykti su atgaila pas sovietinės valdžios organus legalizuotis ir prašė manęs jam patarpininkauti. Misiūnas pasiūlė man, kad aš per ką nors iš savo pažįstamų, dirbančių Tverečiaus vlsč. vykd. k-te, praneščiau jiems, jog jis pasirengęs pasitraukti iš partizanų būrio ir kad sovietiniai organai suorganizuotų jo sulaikymą sutartoje vietoje.

Užmaskuotą jo sulaikymą jis pasiūlė atlikti tuo tikslu, kad po to jis galėtų būti naudingas sovietiniams organams ir nepavestų savęs ir savo artimų giminaičių represijoms iš partizanų pusės.

Aš sutikau išpildyti jo prašymą, bet neišpildžiau, kadangi susirgau. Misiūnas tada buvo ginkluotas šautuvu. Kur jis slapstosi šiuo metu, aš nežinau.

Išrašas iš protokolo Nr. 10

SSSR Ypatingasis pasitarimas prie Valstybės saugumo ministerijos 1951 m. kovo 3 d. (kalinių vadinama Maskvos Trojka) nuteisė šiuos VYTAUTO apyg., TIGRO (CEZARIO) rnkt. ryšininkus ir rėmėjus:

1. **Šimkūnas Povilas, Kazio**, g. 1920 m. – 10 m. PDL;
2. **Žemaitis Mykolas, Juozo**, g. 1911 m. – 10 m. PDL;
3. **Kučiūnas Stanislovas, Juozo**, g. 1906 m. – 10 m. PDL;
4. **Daktariūnas Karolis, Bernardo**, g. 1920 m. – 10 m. PDL;
5. **Subačienė Vladislava, Kosto**, g. 1925 m. – 10 m. PDL;
6. **Čelnaitė Valentina, Adomo**, g. 1923 m. – 10 m. PDL;
7. **Sekonas Kostas, Kosto**, g. 1921 m. – 10 m. PDL;
8. **Kudabaitė Bronislava, Gasparo**, g. 1925 m. – 10 m. PDL;
9. **Lukšėnaitė Eleonora, Petro**, g. 1927 m. – 10 m. PDL.

Visi nuteistieji pasiųsti į PDL (pataisos darbų lagerius) Komi ASSR Vorkutos MVD REČLAG

(pašto dėžutė – 175/10)

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. 43360/3
Alekso Žilėno, Jadvygos Papirtytės ir kt. baudž. byla

Tomas 1.

L. 12. **Alekso Žilėno, Kazimiero**, g. 1894 m., Jekaterinoslavlio (Dnepropetrovsko) mieste, gyv. Strokinių k., 1949 11 25 **kvotos protokolas**:

Gimiau Rusijoje, į Lietuvą atvažiavome, kai man buvo 13 m., ir nuo to laiko gyvenu Strokinių k. 1937 m. vedžiau Žilėnaitę Veroniką, g. 1910 m. iš Strokinių k., visą laiką dirbau ūkyje, kurio yra 3 ha. Vaikai: Žilėnas Romualdas, g. 1937 m., Žilėnas Kazys, g. 1942 m., Žilėnaitė Danutė, g. 1947 m.

L. 13. Klausimas: Kokiu būdu tapote miškinių ryšininku?

Atsakymas: 1948 m. rudenį pas mane atėjo Bulkienė Marijona, kuri pasakė, kad turiu nueiti pas Mečį Petkevičių, gyv. Minčiakumpio k., ir perduoti laiškelį, kurį ji man perdavė. Aš atsisakiau, tada Bulkienė pasakė, kad pas mane ateisiąs jos sūnus Juozas, kuris yra partizanų ryšininkas. Jis po kelių dienų atėjo ir pradėjo mane įkalbinėti, kad nešiočiau Petkevičiui jo laiškelius ir, jei Petkevičius atsisakytų paimti, tuomet palikti ant stalo ir išeiti.

L. 14. Taip ir padariau. Po kelių dienų atėjęs Juozas-*Svajūnas* mane įkalbino būti ryšininku ir suteikė man *Tauro* slapyvardį. Ant Bulkos perduodamų laiškų buvo užrašyta *Žaibui*, juos atnešdavo ir ateidavo atsakymo jo motina Marijona. O iš Petkevičiaus paimti laiškai buvo skirti arba *Svajūnui*, arba *Viktorui*, *Čižikui* (kas jie tokie, nežinau).

L. 15. Ant laiškų buvo parašyta: *Žaibui* per *Vytenį – Taurą – Svajūną*. *Vytenis* – tai Mečys Petkevičius. *Žaibas* – partizanų rinktinės vadas, su kuriuo susipažinau 1948 m. gruodžio mėn. M. Petkevičiaus namuose. Tada dar buvo *Tarzanas*, *Papartis*, *Leopardas*, *Šermukšnis*, *Pavasaris* ir *Žalgiris*.

L. 16. 1949 m. spalio mėn. pas mane atėjo apie 12 partizanų, kurie teiravosi, ar suimtas *Vytenis*. Aš, jų paliepimu, turėjau eiti į Minčiakumpį, kur sužinojau iš Petkevičiaus motinos, kad tikrai jis suimtas. Papasakojo, jog atvažiavo dvi mašinos su kareiviais, kurie jos sūnų nusivedė į klėtį ir tardė, paskui dar tardė ir dukterį. *Žaibas* labai gailėjosi, kad suimtas toks geras ryšininkas.

L. 17. Tada pasakojo *Žaibas*, jog vizitavo savo rinktinę, buvo Labanoro girioje, kur

susitiko su partizanais *Tigru* ir *Vaidotu* (Pakštu Vytautu) ir jų žmonomis, kurios vienos slapyvardis – *Vaidilutė* (Deveikytė Natalija). Jie ir gyvena miško bunkeryje keturiese. *Žaibas* taip pat kalbėjo, jog gali tekti išeiti į Labanoro girią, nes Minčioj jau nebesaugu. Turėjo spausdinimo mašinėlę, kuria naudojosi *Pavasaris*. Partizanus žinau tik slapyvardžiais, o pavarde – tik Mikalaičiuką Vaclovą-*Sakalą*, kuris prieš dvejus metus vaikščiojo kartu su *Lizdeika*-Stanėnu Juozu ir gyveno mūsų krašte.

L. 18. 1948 m. gale Juozas Bulka mane paskyrė OS Striaunaičio apylinkės vadu. Mano funkcijos daugiausia buvo žvalgybinio pobūdžio.

L. 19. **Klausimas**: Išvardykite visus jūsų apylinkės OS narius?

Atsakymas: Daugiau aš nežinau, be manęs nėra.

Klausimas: Pasakykite „bandito" Bulkos slapyvardį?

Atsakymas: Anksčiau vadinosi *Svajūnas*, o po to, kai sovietinių organų buvo sulaikytas ir paskiau vėl paleistas, tai pakeitė į *Skrajūnas*.

L. 21. **Alekso Žilėno, Kazimiero**, g. 1894 m., Jekaterinoslavlio (Dnepropetrovsko) mieste, gyv. Strokinių k., 1949 12 01 **kvotos protokolas**:

<...> Dauguma korespondencijos ėjo per Bulkienę. Be anksčiau paminėtų adresatų iš *Žaibo*, laiškai buvo adresuojami *Uosiui*, *Dijakomui*, *Dainiui*, *Vaidotui*. Paprastai 2–3 kartai per mėnesį.

L. 22. Taip pat 1949 m. vasarą Bulka Juozas man perdavė kelis laiškus, skirtus *Karklui*-Bikui Jonui iš Strokinių k. Tie laiškai buvo skirti *Ramunėlei*, gyvenančiai Tauragnuose. Tokiu pat būdu buvo gaunami laiškai iš *Ramunėlės*, skirti Bulkai.

Klausimas: Kas yra *Ramunėlė*?

Atsakymas: Tai Papirtytė Jadvyga, gyvenanti kartu su broliu Tauragnų pakraštyje.

L. 23. Pas Papirtytę buvome nuvažiavę kartu su Bikum. Dar pažadėjome iš jos nupirkti paršelių.

Klausimas: Prisipažinkite, kas dar buvo jūsų apylinkės nariais?

Atsakymas: Kadangi aš mažai raštingas, tai *Skrajūnas* paskyrė man padėjėją Bronę Maciulevičiūtę-*Liepą*.

L. 25. Ginklo iš partizanų negavau, tik esu radęs šautuvą be spynos, kurį įmečiau į linmarką, kurioje jis ir dabar ten guli. 1947–1948 m. tankiai ateidavo *Lizdeika*-Stanėnas Juozas, jis gyveno kažkur Daunorių pusėje, bet konkrečios jo gyvenamosios vietos nežinojau.

L. 27. **Alekso Žilėno, Kazimiero**, g. 1894 m., Jekaterinoslavlio (Dnepropetrovsko) mieste, gyv. Strokinių k., 1949 12 05 **kvotos protokolas**:

<...> Man, kaip mažaraščiui, buvo sunku rašyti dokumentus, todėl raportus mane mokino rašyti *Lizdeika*. Tačiau paprastai raportus rašydavo Maciulevičiūtė, o aš tik pasirašydavau.

L. 29. *Skrajūno* paliepimu aš 1949 m. suorganizavau tautinių vėliavų iškėlimą Strokiniuose, Ginučiuose ir Stripeikiuose. Apie tai informavau Juozą Bulką. Raportą mano prašymu parašė mano 13 m. amž. sūnus Romualdas.

L. 31. **Klausimas**: Iš kur Jūs gavote laišką, prasidedantį žodžiais „Mielas *Taurai*", ir ką ten reiškia *Skrajūno* nurodymai, adresuotą *Ramunei* laišką perduoti *Pliauskai*, kad tas perduotų *Ramunei*? Kas tokie *Pliauska* ir *Ramunė*-Jadzė?

Atsakymas: Šį laišką su kitais partizaniškais dokumentais aš gavau jau rudenį iš Bulkienės Marijonos-*Dainos* arba iš Bulkaitės Marisios (vardas netikslus), kuri esanti Bulkienės (gal *Rūta*-Bulkaitė?) Marijonos vyro sesuo slapyvardžiu *Rūta*. Kartu su šiuo laišku aš gavau ir laiškelį, skirtą *Ramunėlei* – Papirtytei Jadvygai.

L. 32. *Ramunėlei* skirtą laišką aš perdaviau Bikui Jonui-*Karklui*, *Pliauskai* (Biko slapyvardžiai yra *Karklas* arba *Pliauska*). Taip pat žinau, jog Bikus žadėjo gauti Bulkai spausdinimo mašinėlę ir Bulka tuo reikalu labai domėjosi.

L. 33. Mano – Striaunaičio apylinkei priklausė Kirdeikių apylinkė ir keletas kaimų Ginučių apylinkėse. *Skrajūnas* savo laiške rašo, jog Ginučių apylinkei jis paskyrė naują vadovą, tačiau kas jis, aš nežinau.

Klausimas: J. Bulka savo laiške prašo perduoti linkėjimus *Lapei* ir jos šeimai. Kas ta *Lapė*?

Atsakymas: Tai Bronė Maciulevičiūtė, ji anksčiau vadinosi *Lapas*, bet kadangi ji moteris, tai persivadino *Lape*.

L. 36. Alekso Žilėno, Kazimiero, g. 1894 m. Jekaterinoslavlio (dabar Dnepropetrovsko) mieste, gyv. Strokinių k., 1949 12 08 **kvotos protokolas**.

<...> Pakartotinai minima, jog gautus laiškelius nuo Petkevičiaus Mečio-*Vytenio* jis perduodavo Marijonai Bulkienei slapyvardžiu *Daina* arba jos giminaitei Marisiai Bulkienei (gal Bulkaitei?) slapyvardžiu *Rūta*.

L. 37. Kadangi *Skrajūnas* pavesdavo man visokias užduotis, pagal kurias turėjau rašyti raportus, aš, būdamas mažaraštis, paprašiau 1949 m. pavasarį kartu su manimi gyvenančios Maciulevičiūtės Bronės padėti man rašyti partizaninius dokumentus. Po to aš tai suderinau su *Skrajūnu*, jis sutiko ir po kurio laiko atnešė man išrašą įsakymo, kur Bronė Maciulevičiūtė skiriama Striaunaičio apylinkės vado pavaduotoja slapyvardžiu *Lapas*.

L. 39. Taip pat manęs Bulka 1949 02 paprašė padėti iškelti vėliavas vasario 16 d. proga. Sutartu laiku atėjo žmogus, su kuriuo mes iškėlėme vėliavas: Stripeikių k. – berže, o Strokinių ir Ginučių k. – kapinėse. Po to mes išsiskyrėme.

L. 40. Alekso Žilėno, Kazimiero, g. 1894 m. Jekaterinoslavlio (Dnepropetrovsko) mieste, gyv. Strokinių k., 1949 12 25 **kvotos protokolas**:

<...> Tardymo metu A. Žilėnas prisipažino esąs gimęs ne 1894 m., bet 1910 m. Jo gimimo liudijimo duomenis padėjo sufabrikuoti Kaboriškės k. gyventojai Adolfas (tėvas) ir Jonas (sūnus) Ivanauskai, kurie 1948 m. išvežti Sibiran.

L. 41. Tardymo metu, pateikus apsauginės spalvos kitelį, „furažkę“ ir kelnes, rastus Maciulevičiūtės ūkyje, atpažino, jog tai priklausė prtz. *Lizdeikai*. Šiuos rūbus gavo per Bikų Joną 1949 m. pavasarį (atvežė iš Kauno).

L. 48. Aplinkraštis – „saugokitės provokatorių“, kuris datuotas 1949 08 20, buvo skirtas platinti tarp gyventojų, aš tą egz. atidaviau Bikui Jonui.

L. 46. Pakaso apylinkė – turimos mintyje Ginučių apylinkės, šios apylinkės vadu yra *Majoras*-Žilėnas Aleksas, kurio aš nepažįstu.

L. 48. Iš Juozo Bulkos gaudavau partizanų laikraštį „Aukštaičių kova“, bet tik 1–2 kartus metuose.

L .62. Žilėnienės Veronikos, Jono, g. 1910 m. Strokinių k., 1949 12 02 **kvotos protokolas:**

Klausimas: Kuriais metais yra gimęs jūsų vyras?

Atsakymas: Mano vyras gimęs 1910 m. kažkur Rusijoje.

Klausimas: Papasakokite, kaip tankiai ateidavo į jūsų namus „banditai“?

Atsakymas: Ateidavo ir po vieną, ir grupėmis. Iš pažįstamų ateidavo tik Juozas Bulka, anksčiau Ripaičių k. gyventojas. Mano vyrą Žilėną Aleksą vadindavo *Majoru* arba *Tauru*.

<...> Į klausimą apie Maciulevičiūtę, Žilėnienė V. atsakė, jog gerai ją žino, nes esanti kaimynė. Ji taip pat susitikinėjo su partizanais *Lizdeika* ir *Skrajūnu*.

L. 100. Maciulevičiūtės Bronės, Jono, iš Strokinių k., 1949 12 26 **kvotos protokolas:**

Klausimas: Kratos metu jūsų namuose buvo rastas sąsiuvinis su užrašu „3-ios Vytauto apygardos kronika“, prirašytas antitarybinių dainų, ir rasta pas jus dėžė su kariška apranga. Iš kur gavote sąsiuvinį ir karišką aprangą?

Atsakymas: Sąsiuvinį gavau iš prtz. *Lizdeikos*, kuris paprašė manęs jį paslėpti laikinai. Šitas dainas surašė pats *Lizdeika* 1946–1948 m. Paslėpiau namo stoge, iš kur jis ir buvo paimtas kratos metu. Taip pat kostiumą davė *Lizdeika* 1949 m. rudenį, aš jį sudėjau į medinę dėžę ir paslėpiau akmenų krūvoje, kuri skiria mūsų sodybos rubežių. Du trikampius antsiuvus, kurie buvo kišenėje, davė taip pat *Lizdeika*.

L. 101. **Klausimas**: Ką žinote apie Babrauską Anuprą ir jo ryšius su „banditais“?

Atsakymas: 1949 m. rudenį buvo atėjęs Bulka, kuris paprašė manęs nunešti laišką Babrauskui, kuris gyvena 500–600 m nuo mūsų namų, ir jo slapyvardis esantis *Rožė*. Turėjo tą paketą Babrauskas perduoti ryšininkui *Vėtrai*, bet kas jis aš nežinau. Pasak Bulkos, gyvena jis Tauragnų vlsč.

L. 279. Šinkūno Jono, Kazio, 1950 01 10 **kvotos protokolas:**

<...> 1945 m. dirbau apylinkės pirmininku, vakare eidamas sutikau du partizanus, tai *Pavietrių*-Ivanauską Bronių ir *Kerą*-Musteikį Balį, anksčiau gyvenusį Sėlos k. Jie pradėjo mane bauginti, kad sušaudysią, jei aš jiems nedirbsiu. Aš išsigandau ir sutikau. Jie kelis kartus buvo pas mane atėję, ėmė maistą ir užverbavo ryšininku *Vėjas*. 1946 m. buvo atėję du kartus. 1947 m. gruodžio mėn. *Keras* ir *Pavietris* buvo nušauti ir su jais dar trečias, kurio nemačiau.

L. 280. 1949 m. vasarą, man esant Kaboriškės k., susitikau Žilėną Aleksą, kuris man pasakė, kad aš, kaip apylinkės pirmininkas, turįs padėti partizanams. Aš sutikau. 1949 m. gavau tris *Skrajūno* laiškus per Babrauską ir Žilėną, kuriuose pranešė, kad man sutiekiamas slapyvardis *Vėtra* ir prašoma agituoti žmones nestoti į kolchozus. Taip pat reikalavo, kad sudaryčiau 4–5 asm. grupę teikti pagalbai partizanams. Tų užduočių aš nevykdžiau.

L. 281. Aš taip pat prisipažįstu, jog 1947 m. pradžioje iš nepažįstamo asmens nusipirkau už 150 rb. 7,65 mm kalibro pistoletą, kurį 1947 m. kovo mėn. iš manęs atėmė milicija.

L. 283. Šinkūnienės Leonoros, Kazimiero, g. 1917 m. ir gyvenančios Šinkūnų k., neraštingos, 1950 01 04 **kvotos protokolas:**

<...> Su vyru Jonu Šinkūnu mes susituokėme 1938 m., jis 1945 m. buvo išrinktas Sėlos apylinkės pirmininku, o 1949 m. rudenį, susikūrus kolchozams, išrinktas Taurapilio kolchozo pirmininku. Man yra žinoma, jog 1947 m. jis turėjo nelegalų pistoletą, dėl ko

1947 m. pavasarį buvo sulaikytas milicijos ir laikomas areštinėje 4–5 dienas. Apie Jono Šinkūno ryšius su „banditais“ aš nieko nežinau.

L. 344 – 345. Kaltinamoji išvada, 1950 01 23:

<...> Rašoma, jog Žilėnas Aleksas, Kazio, kilęs iš vargingųjų, kaltinamas tuo, jog 1948 m. nustatė ryšius su „gaujos“ nariais, turėjo slapyvardžius *Tauras* ir *Majoras*, vykdė įvairias užduotis, už ką buvo paskirtas „banditinės“ apylinkės vadu.

Mačiulevičiūtė Bronė, Jono, kilusi iš vidutinių valstiečių, 1949 m. nustatė ryšius su nacionalistų „gauja“, jos vadu *Skrajūnu*, kurio užduotis ji vykdė ir turėjo slapyvardį *Lapė*. Be to, jinai buvo apylinkės vado Žilėno pavaduotoja.

Bikus Jonas, kilęs iš biedniokų, 1949 m. pradž. nustatė ryšius su „gaujos“ nariais, buvo rezervinės grupės nariu slapyvardžiu *Pliauska*. Gaudavo „banditų“ korespondenciją ir vykdė įvairius jų pavedimus.

Babrauskas Anupras su „banditais“ ryšius nustatė 1947 m. ir „bandito“ *Sako* užverbuotas slapyvardžiu *Rožė*. 1949 m. pakartotinai užmezgė ryšius su *Skrajūnu*, perdavinėjo žinias, teikė visokią pagalbą.

Šinkūnas Jonas, Kazio, kaltinamas, užmezgęs ryšius su „gaujos“ nariais, turėjo slapyvardį *Vėjas* ir *Vėtra*. Vykdė apylinkės vado Žilėno nurodymus.

Papirtytė Jadvyga, Juozo, iš vidutiniokų, buvo užverbuota kaip pogrindžio narė *Ramunė*, *Ramunėlė*. Per ją ėjo „banditų“ paštas, persiųsdavo visokią dokumentaciją, iki tol dirbdama Vilniuje, Civilinės metrikacijos skyriuje, naudojosi tarnybine padėtimi išduodama dokumentus.

Siūloma: Žilėnui skirti 25 m. lagerio, o visiems kitiems – po 10 m.

Iš prtz. Streikaus Izidoriaus parodymų
LYA (KGB arch.), f. 3377, ap. 55. B. 163

R. K. p a s t a b a: kalbos stilius paliktas kaip originale, tik ištaisytos kai kurios korektūros klaidos. Norėčiau priminti skaitytojui, jog broliai Streikai šiuos parodymus davė ir paskutines kalbas sakė gerai žinodami kur jie yra, į kieno rankas patekę ir kas jų laukia. Todėl nereiktų stebėtis, kad čia – jų kalbose vientisai jaučiasi naivus atgailavimas, tikintis budelių malonės – netaikyti laisvės atėmimo arba mirties nuosprendžių. Tai yra visai žmoniškas jausmas, kada žinai, jog jau be tikslo stovi ant bedugnės krašto ir va tuoj tuoj atsivers tie amžinybės vartai ir tu šiame pasaulyje išgaruosi tarsi dūmas. Teisiamiesiems beliko tik plona gyvenimo gija, naivi mintis įsikibti jos ir gelbėtis tarsi skęstant, pasikliauti keliais panegirikos žodžiais budeliams su dideliu tikėjimu, o gal jie dar ir pasigailės, nors ir gerai žinant, kad budelis tokio žodžio, kaip pasigailėjimas, nežino. Aš suprantu tą jausmą, kadangi ir pats kažkada esu stovėjęs prieš panašų faktą, nors ir ne mirties nuosprendžio akivaizdoje. To nesupras tik tas, kas nebuvęs čekistų naguose ir nepatyręs jų žiaurumo: kalbėti gali jiems į akis bet ką, o širdis tiesiog verda su tokia didžiule neapykanta, juk gerai žinai, jog jų žiaurumas nepamatuojamas ir apie jų įvykdytus žiaurius nusikaltimus dar daug nežino didžioji žmonijos dalis, todėl su jais taikstosi, tikisi iš jų malonės ir pasigailėjimo.

Aš, Izidorius Streikus, esu gimęs 1927 m. birželio 22 d. Maniuliškių kaime, Zarasų apskr., Antazavės valsčiuje. Mūsų šeimos sudėtis: tėvas – Antanas, Tomo sūnus, motina – Marijona, duktė – Karolinos; sūnūs – Antanas, Marijonos sūnus; Juozas, Antano; Petras, Antano; Izidorius, Antano; duktė Ona, Antano ir Valė, Antano.

Brolis Antanas mūsų šeimoje negyveno, nes jis nuo mažens tarnavo pas buožes, nes pragyventi negalėjom. Žemės turėjom 7 ha. Juozas, Antano nuo vaikystės tarnavo, Pe-

tras, Antano irgi nuo vaikystės tarnavo. Ir aš, Izidorius, Antano, nuo septynerių metų išėjau pas buožes piemenauti, tarnavau pas Šeškų 3 metus, pas Juočį, pas Mikytą metus.

Tarnaujant piemeniu pas Mikytą ir atėjo 1940 m. Įžygiavo Raudonoji armija ir aš daugiau netarnavau. Po Raudonosios armijos atėjo fašistinė armija, aš per tą laikotarpį pabaigiau pradžios mokyklą ir 1942 m. įstojau į Dusetų žemės ūkio mokyklą, šešerių mėnesių kursus. Po to norėjau įstoti į Salų ž. ū. mokyklą, bet atėjus vėl Raudonajai armijai, buvau priverstas išeiti į „bandą“, nes bijojau, kad nebūčiau likviduotas. Nes kai areštavo motiną, brolį, seseris, aš išsigandau ir išėjau miškan ir negalėjau orientuotis kaip ir kas daryti ir buvau suklaidintas tėvo, kuris mane išsivedė į mišką ir prasidėjo mano liūdniausios ir sunkiausios mano gyvenimo dienos.

Streikus Antanas, Tomo, gimęs Maniuliškių k. neturtingų valstiečių šeimoje. Jis, turėdamas 19 metų, įstojo į kariuomenę 1919 m. savanoriu, vėliau gyveno Pailgių kaime, buvo ūkininkas 17 ha žemės, gyveno neturtingai ir daug gerdavo, o vaikams reikėjo eiti pas buožes tarnauti. Jis pats buvo šaulys, prie vokiečių buvo Aleksandravėlės partizanų vadu 1941 m. Po to, atėjus Raudonajai armijai, jis išėjo į mišką ir išsivedė mane – Izidorių, Antano sūnų į mišką į „bandą“. Į mišką susirinkom visos apylinkės vyrai, kuriems grėsė kariuomenė ar kitokiais politiniais sumetimais.

Aš pirmą sykį buvau kautynėse, kai mes susirinkom Maniuliškių šilely ir ten buvo surengtos pasalos, kai milicija vežė sugaudžiusi naujokus. Tada ten vadovavo Streikus Antanas, Tomo sūnus. Toms pasaloms mūsų buvo šie asmenys: Streikus Antanas, Jono; Mikita Petras, Vinco; Pupeikis Balys; du vokiečiai; Mickus Kazys; Streikus Albinas, Andriaus; Izidorius Streikus ir kiti, kurių neatmenu ir apšaudėm miliciją. Man ten buvo pirmos kautynės mano gyvenime, kuriose aš dalyvavau. Antros kautynės buvo, kai mus užpuolė milicija. Pailgės Abariaus klojime mes tada gulėjom ant šieno ir pradėjo šaudyti. Pas mus pakilo panika ir išsilakstėm kur kas, paskiau susirinkom viename Ramanausko „kabinete“ krūmuose ir nuėjom į Butiškių krūmus, ten buvo numatyta padaryti pasalas, bet mes pamatėm daug kareivių ir milicijos ir pasalų nedarėm, o traukėmės. Mūsų tada galėjo būti apie 15 žmonių. Traukėmės į Kūdrų mišką. Išėjom dienos metu nepastebėti per Dervinių kaimą į Kūdras.

Einant iš Kūdrų, apie Aleksandravėlę Dėlynės miškan, daug kas savais keliais išėjo. Mes atėjom į Dėlynės mišką 3 žmonės. Tada ir pasiliko maža mūsų kompanija. Šį gyvenimą gyvenom iki žiemos: kur dieną, kur naktį. Artinantis žiemai, mes susitarėm gyventi 4 žmonės ir išsikasėm bunkerį Kūdrų miške, pasigaminom maisto ir galvojom pragyventi per žiemą. Gyvenom: Antanas Streikus, Tomo; J. Streikus, Antano; Izidorius, Antano; Viktoras Lukošiūnas. Bet mums, pagyvenus Kūdrose iki sausio mėn., kai buvo Antazavės šile kautynės, mes pabėgom, nes įtarėm jog gali krėsti Kūdras. Išėjom ir iškasėm naują bunkerį Pailgio ežero pakrašty Vilimo lauke, kur ir pragyvenom visą žiemą.

Atėjus pavasariui, mes susitikom Kazaną, kuris mus paėmė savo žinion ir jis perėmė visą vadovavimą. Mūsiškių buvo maždaug apie 18 žmonių. Vėliau, apie balandžio 15 d., nuėjom į Agurkiškį pas Ramanauską – jo grupėn, ten sakė esą neva 70 žmonių. Vakare mane pasikvietė Ramanauskas ir įsakė, kad paimčiau kulkosvaidį ir vykčiau į Ažušilių kaimą pas kažkokį tai valstietį ir mes apie 9 žmonės išvykom su viena pastole, kuri buvo jų nuosava.

Mums važiuojant, Vaičėnas Eduardas pamatė einant du žmones ir jie trise nusivijo paskui juos ir atsivarė prie pastotės. Man įsakė išlipti iš vežimo, iš tų dviejų vienam kažkokiam kariškiui liepė sėstis į vežimą, o antrą paleido. Pavardžių nežinau nei vieno, nei antro.

Mums įvažiavus į Noreikiškių mišką, Vaičėnas įsakė tam kariškiui išlipti ir jis pats jį nusivarė į mišką ir sušaudė. Po to nuvykom į kaimą ir apiplėšėm kažkokį žmogų. Jie kalbėjo, jog tai esąs viršaitis. Aš kambary nebuvau ir nemačiau nei veidų tų žmonų, nes buvau sargyboje ant tokio kalniuko prie kelio. Po to visko grįžom į Agurkiškį ir mes šešiese vėl grįžom į mišką, vadinamą Kūdrom. Čia ir buvo Kazano „banda“ ir mes visi čia pasilikome gyventi. Kazano įsakymu vėl vaikščiojom plėšdami. Pavyzdžiui, Kumpuoliuos kažkokį, kurio pavardės nežinau, paskiau vėl kažkokį Sviliškės ar Butiškės kaime, nežinau gerai kaimo ir žmonių nepažinau, nes aš buvau tik sargyboje ir tuo laiku aš nešiojau rusišką kulkosvaidį. Po to dar prisimenu kaip išplėšė Budzilą ir Vedariniuos kažkokį rusą, kuris mus apšaudė ir išbėgo pranešti, o mums grįžtant, pasivijo istrebiteliai ar kareiviai ir mus apšaudė. Mes atbėgom į Kūdrų mišką, kur ir gyvenom. Ir neteko man nueiti į stovyklą, nes jau aušo rytas ir pradėjo apšaudyti. Kazanas įsakė išsidėstyti pamiškėje. Mane tėvas nuvedė netoli vieškelio, kur įeina į mišką ir liepė gulėti. Čia mano antruoju numeriu buvo Juozas Lukošiūnas ir, pasistatęs kulkosvaidį, aš pradėjau laukti, kas čia bus. Lukošiūnas pamatė slenkant istrebitelius, man parodė ir aš pradėjau šaudyti. Jie nubėgo. Ar nušoviau bent vieną, nežinau.

Vėliau atėjo tėvas ir mus nuvedė į Salinių pusę ir čia man parodė, kur reikia gulti ir aš pasistačiau kulkosvaidį. Mano tėvas vėl grįžo pas kitus į Dervinių pusę, o mano antras numeris nuėjo į ežero pusę pasižvalgyti. Tik pamačiau, kad čia atbėga istrebiteliai ir pradėjau šaudyti. Atbėgo mano antras numeris Juozas Lukošiūnas, aš jam sakau – bėk, pranešk Kazanui ir jis nubėgo pranešti, o aš šaudžiau iš kulkosvaidžio. Tuojau atėjo Kazanas su kitais ir mane tėvas nuvedė į stovyklą, iš kurios tuoj visi ir pasitraukėm.

Dar prieš šias kautynes, gal balandžio mėnesį, vienu kartu Kazanas įsakė pasiruošti mums aštuoniems žmonėms ir mes išėjom į Jaskoniškių mišką, kur ten padarėm pasalas. Kazanas man įsakė, kad aš be reikalo nešaudyčiau ir ten aš neiššoviau nei vieno šovinio, nes buvo tiktai du istrebiteliai.

Kazanas mus ten vesdamasis sakė, kad jis keršys už savo motiną, tai jis įsakė, jeigu galėsiąs, vienas apsidirbsiąs.

Vėliau, po Kūdrų kautynių pasitraukėm į Agurkiškio mišką. Mūsų buvo apie 30 žmonių. Mums traukiantis į Agurkiškį, priėjom prie Dėlinės miško, čia susitikom Ramanausko „bandą“, kurioje buvo apie 60 žmonių ir čia mes susijungę, nuėjom į Agurkiškį. Čia sulaukėm vakaro, traukėm į Latvijos miškus, kur iš ten apsistojom Raudinės miške. Ten mūsų buvo iš viso maždaug 150 žmonių. Ten gyvenom iki rudens. Aš visą laiką bemaž išsėdėjau stovykloje, mažai kur vaikščiojau, nes ginklas sunkus. Daugiausia buvau stovyklos apsaugoje. Vėliau su Kazanu pasiskyrėm ir mes pasilikom Raudinės miške. Mūsų grupėje buvo apie 20 žmonių. Tada jau skaitėm vyresniu Antaną Streikų, Tomo, ir jo daugiau visi klausėm, jis neva mūsų vadu buvo. Jau į rudenio pusę, apie rugpjūčio 15 d. ėjom į Lietuvą iš Raudinės pro Gaidiškius ir čia užėjom ant pasalų, kurias buvo suruošę istrebiteliai. Tada nušovė vieną ir tėvą sužeidė į ranką. Tėvą paėmėm ir atsinešėm į Raudinės mišką ir ten gyvenom. Jau baigė tėvas sveikti, atėjo vieną sykį pas mus Pupeikio

„banda“ apie 8 žmonės ir jie mums nieko nepasakė, kad jie pastebėti. Tik jiems atėjus, mus netikėtai užpuolė kareiviai. Tada žuvo vienas iš mūsiškių. Vėliau pasitraukėm į Lietuvą, o paskiau ir vėl į Latviją į Grenzės miškus, o dar vėliau į Raudinę, kur apie 30 žmonių ir gyvenom iki rudens. Jau visai rudenį atėjo pas mus kažkokie latviai, neva ryšių nustatyti ir prašė Antaną Streikų, Tomo, kad jis paskirtų keletą vyrų iš mūsų grupės, kad jie padėtų kažkokį žmogų likviduoti ir mes buvome paskirti ir pasiųsti kartu su latviais į Grenzės mišką eiti jiems padėti. Mes, 3 lietuviai ir gal 5 latviai ir vienas vokietis, išėjom į Grenzės mišką. Ten rytą išėjo kiti į sargybą, o aš dar miegojau, kai pradėjo šaudyti, aš pašokau ir nubėgau. Pamačiau nušautą žmogų. Pavakary po to įvykio išgirdau šaudant. Vakare sužinojom, kad Raudinės miške užpuolė mūsų likusius draugus ir 12 nušovė, tarp jų buvo ir Antanas Streikus, Tomo. Tada nebuvo kur dingti, nuėjom pas latvius į Dunavos mišką. Ten nepatiko, nes kalbėti nemokėjom, grįžom atgal. Tada susitikom su kitais savo draugais. Jau pradėjo po truputį šalti. Pradėjome gyventi pirtyse, po klojimuose ir po miškus. Tai buvo 1945 metai. Pragyvenome per žiemą, pavasarį susitikom daugiau draugų ir susidarėm tada 12 žmonių. Gyvenome visaip, ir plėšdami ir prievarta paimdami maisto, ir geruoju gaudavom, bet mes gyvenome daugiau po Latvijos miškus: Ilukstės, Raudinės, Grenzės. Taip gyvenom visą vasarą. Rudenį nuėjom į Pruodės miškus. Ten susitikom daugiau „bandos“ dalyvių, su kuriais pragyvenom kokią savaitę. Ten jų buvo visokių: ir latvių, ir lietuvių. Mes susipažinom su Ruzgom, kurie mus ir nusivedė į Slatės miškus ir gyvenom mes ten apie 12 žmonių per visą žiemą. Iškasėm bunkerį klojime be tų žmonių žinios, tik vieni Ruzgai žinojo. Maistą daugiausia vogdavom, plėšdavom ir patys kiek duodavo. O plėšikauti mus vesdavo kažkoks latvis, kurį vadindavo Voldia. Mus supažindino Ruzgus Vytautas su tuo latviu ir jis mus vesdavo savo nuožiūra pas kokius tai žmones. Jų nežinau, nes svetimos apylinkės, svetimi žmonės, o ir dar kalbėti labai prastai mokėjom ir nugyvenom visą žiemą. Pavasarį susitikom daugiau latvių, jie mus nusivedė į Lukštų miškus, kur mes su jais ir gyvenom. Jų vadas buvo kažkoks Cinia, kuris ir mums viską ir parodinėdavo ir bendrai vadovaudavo. Vėliau atėjom į Asarės mišką, kur ir gyvenom.

Vieną kartą mes išėjom keliese pasikast bulvių, o kai grįžom, radom atvarytus kažkokius latvius. Juos tardė Cinia, kuris buvo išėjęs su keliais vyrais, kurių nežinau, nes mes dar blogai kalbėjom latviškai. Ir jie pasisakė viską, kas jie tokie. Tada vieną jų pasmerkė ir sušaudė. Kas sušaudė, nežinau ir kur jie jį padėjo, nes aš ten nebuvau. Jie išsivedė jį iš stovyklos Ciniai vadovaujant. Po to visko Plepis išdavė mums savo viršininkus, kažkokį Buniną, kurį jie likvidavo, aš ten nedalyvavau, nes sirgau, gulėjau pas latvę, kur gyveno Pupelytė Elena. Vadino tą latvę Zenta. Aš atėjau po kelių dienų pasveikęs ir sužinojau, kas buvo įvykę. Po to nuėjom į Lukštų miškus ir gyvenom visą vasarą. Tenai mums vadovavo Cinia ir, jam vadovaujant, nuginklavom keletą istrebitelių, paimdami jų ginklus. Maistu apsirūpindavom plėšikavimu, vogimu, paimdavom nuo kelio vežamą į pieninę grietinę ar sviestą.

Artėjant rudeniui, mes išsiskyrėm su Cinios vadovaujama grupe. Išėjom į Pruodės miškus, kur susitikom daugiau lietuvių ir kurį laiką gyvenome. Jie mus prašė, kad jiems padėtume Šakalį likviduoti. Ten vadovavo Vaičėnas Balys, Pranas Bieliauskas, Valentinas Baltušis.

Aš nemačiau kas ten šaudė, nes buvau prie pieninės sargyboj su kulkosvaidžiu, saugojau žmones, kad nepabėgtų, o kas šaudė Šakalius nemačiau.

Po to mes visi grįžom į Pruodės mišką. Kurį laiką ten gyvenome, paskiau vėl išsiskyrėme ir nuėjome į Bukštų miškus, kurį laiką pagyvenom, grįžom į Marinavos mišką ir pradėjom ruoštis žiemos gyvenimui. Nuėjom mes gal 6 žmonės pas latvę našlę, pradėjom prašyti, kad priimtų gyventi per žiemą. Ji mus priėmė apie 9 vyrus. Įsirengėm bunkerį po klėties grindimis. Pavogėm maistui keletą karvių, apiplėšėm keletą valstiečių. Taip ir apsirūpinom žiemos maistu. Ir vėl sulaukėm pavasario, taip ir praleidom tą žiemą pas Krašauskienę, Rubinų vlsč.

Kitais metais mes su broliu išėjom dviese, trankėmės po visus pakraščius ir susitikom latvį Šliktą Jurką riešutaujantį, išsikalbėjom, pradėjom prašyti, kad priimtų gyventi per žiemą ir jis priėmė. Vėliau atėjo Antanas Vartibavičius, Albinas Dručkus ir ten nugyvenom per žiemą. Vėliau gyvenom mes 4 žmonės. 1949 m. gyvenome įvairiai: klojimuose, pirtyse...

1951 m. vasarą gyvenom įvairiose vietose, atėjom į Degučius pas Maslauskus, ten mus užpuolė ir iš ten išbėgom, o vieną nušovė. Paskiau kitais metais apgirdė miego vaistais, bet irgi pabėgom. Tą, kur apgirdė, vadinosi Šlikta Jurgis.

Vėliau rudenį atėjom į Paduobės mišką, kur susitikom Juozą Žaržojų ir Adelę Talutytę. Išsikasėm bunkerį, prasigyvenom maisto, pavogėm miltų, karvę, jie turėjo pinigų, nusipirkom visko, ko trūksta papildėm vagiliaudami. Žiemai gyventi parsivedėm Vincą Pupelį ir Ireną Pupelienę.

Atėjus vasarai, nuėjom į Rudelių girią, ten susitikom Knezį Povilą ir jis prie mūsų prisidėjo. Tada ėjom į Vinco Pupelio kraštą. Ten Pupelių krašte ir su Pupeliais išsiskyrėm, juos palikom Lietuvoje, o mes nuėjom į Latviją, kur susitikom su Krasausku, Ladziu Kariu, Giparu ir Tėkliu ir nuėjom į Susėjos miškus, kur gyvenome visą vasarą daugiausia vogdami maistą įvairiose miško pusėse. Tada į rudenio pusę su Vlado Krasausko kompanija išsiskyrėm, mes nuėjom į Paduobės mišką žiemai kasti bunkerio ir ruoštis žiemai. Pasiruošę žiemai, pragyvenom tą žiemą. Atėjus vasarai, nuėjom į Susėjos miškus, iš ten atėjom į Staponius, iš ten į Plunksnuočius, kur apžiūrėjom mišką, radom labai patogią vietą, išsikasėm bunkerį ir pradėjom ruoštis žiemos gyvenimui, pasivogėm bulvių, Juozas medžiodavo, taip ir gyvenom.

Pragyvenę žiemą, mes išėjome iš to miško, kad niekas mūsų nepastebėtų. Per vasarą išėjom gyvent į Latviją, Susėjos miškus.

Ten gyvendami mes visą vasarą, dėjom žiemai maisto atsargą. Į rudenio pusę aš su Žaržojum rudenį paėmėm pinigus iš punkto Graužinės pieninės. Tada taip ir gyvenom, per žiemą nusipirkdavom kas reikalinga. O kai pristigdavom pinigų, ėjom į Dirdų pieninę paimti sviesto žiemos pragyvenimui, bet nepavykus paimti buvom priversti sunkiau gyventi, daugiau reikėjo medžiokle verstis. Taip ir gyvenom tuos metus. Vėliau paskutinius metus gyvenom po pirtis, vasarą miške, taip ir baigėm šį baisųjį gyvenimą, legalizavomės.

Laike legalizacijos pridaviau šiuos ginklus: automatas PPŠ Nr. NŠ 402 1943 m. laidos, 3 apkabas ir 62 šovinius. Pistoletą belgišką Nr. 165001. Dvi apkabas 30 šovinių. Rusišką šautuvą SVT Nr. HJ Nr. 2752. Dvi apkabas 1945 m. laidos, 50 šovinių.

Atvykęs aš į Obelius Saugumo komitetą legalizavausi. Mus puikiai priėmė ir aš stengsiuos būti naudingas liaudžiai, aš savo kaltę išpirksiu darbais, dirbsiu kiek mano jėgos leis. Dėkoju Saugumo komitetui.

1958 07 22 Streikus Izidorius

Pažyma: Dokumento originalas yra Byloje Nr. 47200/3, I tomas, 243–251 psl.
Nuorašas tikras: Valst. saug. prie LTSR MT darbuotojas mjr. Čvanov

Streikaus Juozo, Antano, g. 1923 m., paskutinis žodis teisme

R. K. p a s t a b a: pirmiau, užbėgdamas už akių, a. a., Juozo Streikaus paskutiniam žodžiui teisme, privalau trumpai priminti dar vieną vadinamojo to paties Juozo Streikaus „paskutinio žodžio teisme" variantą, pateikiamą Janinos Semaškaitės sudarytoje knygoje „Vaičėno būrio žūtis", išleistoje 1994 m. Vilniuje leidyklos „Amžius". Šie du variantai vienas nuo kito gerokai skiriasi.

Pastarasis, rastas KGB arch., byloje Nr. 47200/3, 5 tome, 567–574 psl. daugiau atspindi tikrąją, dokumentu paliudijančią kalbą, o J. Semaškaitės knygoje – profesionaliai suliteratūrintą ir akivaizdžiai kalbą, parašytą, paprastai sakant, rašto specialisto. Kadangi J. Semaškaitės užrašyta J. Streikaus kalba paskutiniu metu buvo išplatinta ir pagarsinta daugelyje Lietuvos informacijos šaltinių, skaitytojui pateiksiu ir pastarąjį variantą ir tegu pats skaitytojas sprendžia apie jų autentiškumą. Be to, mano sudarytoje knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai" I-oje dalyje, išleistoje 1996 m. Vilniuje „Vagos" leidyklos, 609 psl. publikuojami ir J. Streikaus brolio Izidoriaus Streikaus prisiminimai, su kuriuo man asmeniškai teko kalbėtis. Šios knygos 618 psl. Izidorius pasakoja: „...Kai broliui Juozui buvo suteiktas paskutinis žodis, jis prašė teismo, kad pasigailėtų manęs, nes aš buvau jauniausias, o sau jokio pasigailėjimo neprašė. Broliui dar buvo leista parašyti malonės prašymą, bet jis atsisakė, laikėsi tvirtai. Po nuosprendžio jam uždėjo antrankius, ir mes atsisveikinom su juo paskutinį kartą saugumo kieme." Tarp kitko, čia knygoje nėra užrašyta, bet Izidorius pokalbio metu vėliau man priminė, jog Juozui teisėjas nedavė skaityti paskutinio žodžio, nors jis jį ir turėjo pasirašęs. Tada Juozas pasakęs tik šiuos žodžius: „Jeigu gyvenime dar tektų pakartoti tą patį, šaudyčiau visus komunistus be pasigailėjimo..." – ir Juozas nedelsiant buvo išvestas iš salės...

Aukščiausiojo Teismo Pirmininke ir Tarėjai!

Kadangi man yra suteikiama paskutinio žodžio teisė, tad aš pasinaudodamas ta teise, noriu pasakyti tiesą, ką galvojau jau anksčiau, kaip aš supratau gyvenimą, kokia buvo mano pasaulėžiūra ir kokios srovės mus nunešė tamsiais šunkeliais. Aš pasirengęs sakyti tiesą, ką esu sakęs tardomiems organams ir Aukščiausiajam Teismui. Nors yra sakoma: „Kas sako teisybę, tas savo mirtimi nemiršta". Na bet man tas jau nesvarbu, nes aš jau vis tiek esu ant bedugnės krašto ir laukiu pasmerkimo.

Kai pasakojau savo biografiją, kokioje aplinkoje augau, dabar smulkiai papasakosiu tas aplinkybes, idant susidarytumėte aiškesnį vaizdą ir galėtumėt teisingai spręsti, daryti išvadą apie mano nusikaltimą.

Kaip pasakojau, augau buržuazinės santvarkos aplinkoje. Mano tėvas taip pat buvo griežtas nacionalistinis patriotas ir galiu pasakyti, kaip aš dabar suprantu, buvo fanatikas – buržuazinės santvarkos šalininkas. Taip pat ir mes, vaikai, buvome auklėjami tėvo pagal jo paties kurpalį. Kiek aš prisimenu, nuo ankstyvos vaikystės, kada jau pradėjau pažinti pirmą raidę, su tos raidės pažinimu, man buvo pradėta skiepyti Tėvynės meilė, nacionalinio patriotizmo jausmas tiek pradžios mokyklos mokytojų, tiek namuose bu-

vusia literatūra, spauda, ką aš labai mėgdavau skaityti ir pasakysiu, kad aš labai buvau jautrus tam, ką skaitydavau, kiekvieną raidę priimdavau už gryną teisybę, nesuprasdavau nei aš, ir manau, nei tėvas, kad tai čia yra tik propaganda, daugiausia viskas pramanyta ir ta literatūra yra priemonė nuodyti brėstančio jaunimo sąmonei. Daugiausia man buvo prieinama skaityti (L. 260) tik nacionalistinė propagandinė literatūra, kaip kad laikraščiai, žurnalai „Karys“, „Trimitas“, vaikiški žurnalai dvasininkijos leidžiami „Žvaigždutė“, „Šaltinėlis“ ir kiti, kuriuose buvo pilna įvairiausių apysakų, apybraižų, eilėraščių, persunktų giliai nacionaliniu patriotizmu, kur buvo daugiausia vaizduojama didvyriškos nepriklausomybės kovos, savanorių didvyriškumas išlaisvinant Lietuvą iš galingų kaimynų okupacijos, kaip kad Rusijos, Vokietijos, Lenkijos.

Žodžiu mums buvo skiepijamas nacionalinis patriotizmo jausmas, visur kur tik pasisukai tiek namuose, tiek mokykloje, organizacijose, net ir bažnyčioje buvo auginami amžinai nepriklausomos, kaip valstybės, Lietuvos dvasioje. Kiek prisimenu, būdavo mokykloje mokytojas Miškinis, kada pasakodavo apie spaudos draudimą, apie Kražių skerdynes, apie koriko Muravjovo kazokų siautėjimą, apie knygnešius, aš klausydavau tokią šiurpią mūsų krašto praeitį ir verkdavau. Prisimenu skaitydamas knygą „Erškėčių keliais“, „Knygnešio tragedija“ ir daugelį kitų, kur buvo vaizduojama kaip rusų armijos eidavo per Lietuvą pasišiaušusios durtuvų šepečiais ir kazokų nagaikomis, pakeliui naikindami kaimus ir žudydami žmones. Apie vokiečių ordų veržimąsi į Lietuvą, prieky nešant kryžių, o užpakalyje kalaviją, ugnį ir mirtį, dėl ko aš labai pergyvendavau ir tikrai neapkęsdavau visų tų, kurie taip skriaudė mano tautos senelius ir prosenelius. Žodžiu, visur buvo skiepijama patriotinė dvasia ir neapykanta tiems, kurie tik kėsinosi į Lietuvos nepriklausomybę.

Ir apskritai žvilgterėti į pasaulį blaivia akimi mes neturėjome galimybių, neturėjome draugų, kurie mūsų augančių vaikų buvusią pasaulėžiūrą sukritikuotų, paaiškintų mūsų nuomonės neteisingumą. Draugų niekur ir neieškojome, nes buvome neturtingi, neturėjome apsirengti, kaip apsirengdavo kitų paaugliai, todėl skyrėmės iš kitų, kad ir kaimynų, nes neretai buvome ir kaimynų vaikų vadinami driskiais. O be to, griežta tėvo namuose (L. 261) laikoma disciplina neleido mums draugauti su kitais paaugliais.

Taip ir augome skurde, dažnai pusbadžiu, griežtoje tėvo disciplinoje, vasarą tarnaudavome pas buožes ir užsidirbdami keletą desėtkų litų, kad galima būtų atsiginti nuo antstolių ir apmokėti procentus, kas buvo mūsų šeimai amžinai neužbaigiama. O neretai atsitikdavo, kad ir tuos pačius mūsų uždirbtus litus pragerdavo dar nesibaigus piemenavimo sezonui, sugrįždavome nuo ūkininko į namus atsiveždami tik kepalą duonos, kas ir būdavo bendros šeimos pajamos iš vasaros vargo.

Iš tikrųjų, iš pirmo žvilgsnio yra keista, kodėl gi mes buvome priešiškai nusiteikę prieš darbininkų valdžią, juk mes, palyginti, buržuazinės santvarkos metais buvome, nesuklysiu pasakydamas, paskutiniai skurdžiai. Kada valdė mus Smetona, mes buvome niekam nereikalingi, išskyrus tik kaip pigi darbo jėga, bet mes to nematėme ir nesupratome. O buržuazinė propagandos mašina nuodijančiai veikė mūsų primityvų paauglio protą, būdami menko išsilavinimo ir nesuprasdami literatūrinio melo, viską imdami už gryną tiesą, nieko nežinojome apie jokią politiką, žinojome tik viena – čia yra Lietuva, kuri teisėtai yra nepriklausoma ir reikalui esant mūsų pareiga ginti ją, negailint savo gyvybės. Todėl,

kada atėjo tarybinė armija į Lietuvą, mano tėvas ir kiti jo draugai laikė šį aktą kaip mūsų tautos okupavimą, o aš jokiu būdu nesupratau ir neturėjau jokio supratimo, kad gali būti kažkokia santvarka, kurioje gali bendraudamos lygiateisiai gyventi tautos. Raudonosios armijos atėjimas, mano tuometiniu supratimu, buvo rusiškas Lietuvos okupavimas.

Be to, aš apie komunistinę santvarką niekuomet nebuvau girdėjęs nieko gero, o pasakysiu blogo, tai labai daug. Nemažai ir mano tėvas su ne kuriais kaimynais prikalbėdavo šiurpių dalykų apie komunistų buvimą Lietuvoje 1919 m.

(L. 262) Žodžiu, kur tik man teko skaityti apie komunistus, visur buvo parašyta blogai ir labai blogai. Apskritai komunizmas man prieinamoje literatūroje buvo piešiamas juodžiausiomis spalvomis ir aš jo nesupratau, kaip nors kitaip, kaip tik tironija.

Kai atėjo Raudonoji armija į Lietuvą, aš, paveiktas buržuazinės spaudos ir vyresniųjų, laikiau tai okupacija, ypač kada buvo uždaryti buržuaziniai patriotiniai laikraščiai, žurnalai, buvo išmesta nacionalinė lietuviška trispalvė vėliava ir nacionalinis herbas Vytis, man atrodė, kad tai yra Lietuvos laisvė sutrypta.

Mano tėvas, būdamas bemokslis, aklas buržuazinės santvarkos garbintojas, daugiausia susitikdavo su sau lygios nuomonės žmonėmis, girdėdavau jų pasikalbėjimus, pasakysiu labai jau nedraugiškus tarybinės santvarkos atžvilgiu, kas ir man, brėstančiam jaunuoliui, įstrigdavo į sąmonę.

Žinau vieną sykį pasakiau tėvui, kad rašysiuosi į komjaunuolius, tėvas man pasakė, kad jei įsirašysiu į komjaunuolius, tai kad mano kojos niekuomet neįžengtų į namus. O aš tada buvau tokio amžiaus, kada žmogus būna perpildytas energijos, brėstantis protas, reikalaujantis ką nors veikti, ką tėvas, gal ir nesąmoningai, bet pakurstytas kitų tai yra buožės Stankevičiaus Aloyzo, mane nukreipė į tą pražūtingą kelią, kuriuo aš bridau iki 1958 m.

Kada prasidėjo areštai ir trėmimai į Sibirą, aš nesupratau, kad tremiami tie, kurie vertė mane augti ir gyventi dideliame skurde, o kurie buvo ištremti iš mūsų apylinkės, jie nebuvo jokie buožės ir, tėvo turimomis žiniomis, grėsė ištrėmimas ir mūsų šeimai. Aš tokį trėmimą supratau kaip lietuvių tautos naikinimą. Niekuomet man neatėjo į galvą tokia mintis, kad tai tremiami Lietuvos liaudies priešai ir nežinau ar buvo toks dalykas liaudžiai aiškinamas.

(L. 263) Kada atėjo vokiečiai, sklido daugybė šiurpių gandų bei plito įvairių plakatų ir brošiūrų apie šiurpius teroristinius aktus, padarytus atsitraukiančios Raudonosios armijos. Ar tai tokie teroristiniai aktai buvo padaryti ar ne, patikrinti man nebuvo galimybių ir apskritai aš tada buvau tokio amžiaus, kada protas nereikalauja faktų, o tais gandais ir literatūra apie terorą aš tikėjau. Tie įvykiai, o kartu ir didelė įtaka tėvo, mane nukreipė į sukilėlių gaują ir savisaugos dalinius.

Nors aš ir nelaikiau vokiečių išlaisvintojais ir vokiečius laikiau pavergėjais, ypač kada neišpildė pažadų suteikti Lietuvai nepriklausomybę, niekuomet nebuvau draugas ir jiems, tiek daug supratau, kad ir jie turi okupacinių tikslų ir, reikalui priėjus, jų pačių duotą šautuvą būčiau nukreipęs prieš juos.

1944 m., artėjant Raudonajai armijai, aš turėjau puikias galimybes pasitraukti į Vakarus, bet nesitraukiau, nes aš mylėjau tėvynę ir, antra, sklido daugybė gandų, kad ateinanti Raudonoji armija yra nebe 1941 m., buvo kalbama, kad jokių trėmimų nebus, kad su

Raudonosios armijos atėjimu grįš Nepriklausomos Lietuvos egzistavimas, bus suteikta mūsų tautai apsisprendimo teisė.

Atėjus Raudonajai armijai, be jokių balsavimų buvo paskelbta mobilizacija, kurios vengė daugelis mūsų krašto jaunuolių, iš kažkur sklido aibės gandų, gan priešiškų tarybinei santvarkai, kas audrino daugeliui jaunimo nacionalinius jausmus.

Prasidėjo gaudynės asmenų, kurie vengė mobilizacijos ir pasakysiu, gaudynės buvo pravedamos žiauriai, neretai sugautus primušdavo, daugelis pradėjo slapstytis, taip ir mes pradėjome slapstytis. Tada buvo iš tikrųjų kritiškas laikotarpis. Daugelis žmonių išėjo į mišką nesuprasdami ir nežinodami (L. 264) į kokią nelaimę pakliuvo jie ir namie pasilikusių šeimos nariai. O pikti gandai atklysdavo iš kažkur, baidydami žmones, kad neva rusai mobilizuotus lietuvius tyčia neapmokytus kiša fronte į pirmą ugnį, siekdami sunaikinti, o paskui kada bus sunaikinti, o paskiau, kada bus sunaikinta pagrindinė lietuvių jėga – jaunimas, Lietuvos gyventojus ištrems į Sibirą.

Tokių ir dar šiurpesnių gandų iš kažkur sklisdavo galybė, kuo mes ir tikėjome, nes vis tik, prisiminus 1941 m. trėmimus ir terorą, kad ir nenoromis, reikėjo tikėti. Kaip žymiai vėliau paaiškėjo, kad ši propaganda buvo skleidžiama piktų liaudies priešų, buržujų, kurie stengėsi Raudonosios armijos užnugaryje kelti neramumus, sėti neapykantą tarp tarybinės valdžios ir lietuvių tautos. Gudrūs, gerai užsimaskavę, gal net sėdėdami šiltose vietose liaudies priešai, skleidė propagandą skatindami kovoti už Lietuvos nepriklausomybę, bet vedė pražūtingu keliu.

Taip pat iš anapus vandenyno radijo bangomis tariamieji Lietuvos patriotai, sėdėdami dėdės Semo salionuose, kūrė piktas radijo programas, piktu balsu kranksėjo kaip varnai, ištroškę kraujo, agituodami žmones priešintis tarybinei santvarkai, tęsti brolžudišką kovą, nepasitikėt tarybine valdžia, žadėdami greit išlaisvinti. Kaip dabar aišku, tie patriotai nenorėjo ir net nekovojo už Lietuvos interesus, o tik rengė jaunąją kartą, tai yra mūsų kartą, pražūčiai. Jie tai darė sąmoningai, nes tikrai žinodami savo kaltės sunkumą, išnešė savo išdavikišką kailį pas dėdę Semą (dalis teksto neįskaitoma)

(L. 265) tų priemonių prieš tuos, kurie su ginklu priešinosi tarybinei santvarkai, bet jei ginklą padėjo, tai kam jį bekankint. Kam reikėjo kankinti mūsų šeimas suimant ir fiziškai kankinant, reikalauti, kad išduotų tėvai vaikus, vaikai – tėvus, brolius, seseris. Sakykime, kuo gi kalta mano sena motina arba seserys, kad mes išėjome į mišką ir ką gi mums galėjo padaryti, net jei būtų pasiryžusios išduoti – ir tai negalėjo, nes nežinojo, kur mes esame. Na ir apskritai, ar galima sveikai galvojant, kelti tokius reikalavimus tėvams, kad išduotų savo vaikus arba vaikams, kad išduotų savo tėvus. Visgi šeima pasilieka šeima. Bendra žmogaus prigimtis reikalauja ginti savo šeimos interesus, nežiūrint kokie jos būtų asmeniški santykiai.

Kad ir koks trėmimas į Sibirą žmonėms buvo siaubingas, juk mūsų aplinkoje augęs žmogus yra prisirišęs prie savo gimtinės, geruoju niekas nenorėjo būti ištremtas į nežinią, o gal ir į mirtį. Juk niekam niekas nebuvo sakoma, nebuvo aiškinama, kur jis vežamas ir kas ten jo laukia. Nors tremtyje ne kurie gyveno gerai, bet kai buvo tremiamas, to nežinojo ir su lizdu skyrėsi sunkiai. Ko gi norėti iš žmogaus, jei net kiekvienas paukštelis ar žvėrelis savo lizdą arba uolą gina, stodamas į kovą net su stipriausiu, palyginus su juo pasikėsintoju į jo buveinę.

Kad ir liaudies gynėjų buvo padaryta nekaip nepateisinamų veiksmų, kuriuos ir dar kartą suminėsiu, kaip tokio Salinio kaimo Gaidžio sodybos ir šeimos sunaikinimas, Obeliškiuose Gurbininkų sodybos ir šeimos sudeginimas, suimtųjų gaujos dalyvių žiauriausias tardymo būdas: panaudojant įvairias fizinio kankinimo priemones suimtųjų gaujos dalyvių ir šeimų ir įtariamųjų, turint su gauja ryšį ryšininkų, kartais kurie buvo suimami net ir be pagrindo, žiaurus mušimas, kankinimas elektros srove. Yra tekę girdėti asmeniškai man nuo moters, kuri pati buvo tardoma pusnuogiai išrengta, turėjo (L. 266) pakęsti šiurkštų ir nepadorų tyčiojimąsi bei fizinį kankinimą. Žodžiu, su suimtaisiais buvo elgiamasi labai žiauriai, stengiamasi nesiskaityti su priemonėmis palaužti morališkai, dvasiškai.

Nušautų gaujos dalyvių numetimas gatvėse, jei pasitaikydavo moteriškės, apnuoginant ir suguldant nepadoriai, ką galėdavo matyti ne tik suaugę, bet ir paaugliai ir vaikai. Kas gi tuo buvo atsiekta, ką gi davė tokie veiksmai, žiaurumu, manau, kad nieko negalima paveikti, tik sunaikinti arba sukelti dar aktyvesnį pasipriešinimą.

Galiu užtikrintai pasakyti, jei būtų nors kiek žmoniškiau elgiamasi su suimtaisiais, nebūtų liečiami tie, kurie legalizavosi, mes tikrai 1945 m. rudenį daugelis būtume išėję iš miško pasiduoti, o jei būtų kai kas dar pasilikęs miške, niekas jų nebebūtų palaikęs. Kiekvienas žmogus būtų pasakęs, ką gi jūs slapstotės be tikslo, eikite, legalizuokitės ir gyvenkite kaip ir kiti gyvena, nes niekas jų neliečia, jie dirba naudingą darbą.

Čia suminėtos priežastys ir paveikė mus, mes nedrįsome eiti legalizuotis, nes žinojome, kad mūsų gali laukti kankinimai, o gal ir kankinio mirtis. Žmonės tai žinodami, padėdavo mums kartais, rizikuodami savo ir šeimos pražūtimi, nes ir jie matė, kad mums kito kelio nėra.

Žodžiu, praeitis pilna skausmo, kančių, neteisybių, nesusipratimų ir visų priežastimi yra praeitas karas. Ir argi jau nebeužtektų to nelaimingo kerštо, neapykantos. Kas gi nėra nukentėjęs nuo praeito karo ir pokario neramumų. Kentėjo visi ir tos kančios buvo didžiausios nelaimės – karo – padariniai.

Nemanyčiau, kad kuri nors pusė mažiau nukentėjusi, užteko visiems ir jas atnaujindami ir nieko nepalengvinsime ir nepataisysime, kas jau padaryta nesugrąžinamai, kaip nesugrąžinamai praėjusi diena.

(L. 267) Mes su broliu, net ir miške gyvendami, netroškome kerštо ir kraujo, nors mūsų sąlygomis buvo galima žudyti, jei tik sąžinė būtų leidusi. Kaip matote pagal bylą, nuo 1947 m. nėra padaryta jokių teroristinių aktų, nuo tų metų mes atsiskyrėme nuo didesnių gaujų, kurios buvo inspiratoriai teroro, žudynėms užpuolant iš pasalų. Apiplėšimų, tiesa, dar padarydavome, bet kitaip nebuvo kaip gyvena, kaip sakoma nei sėjom, nei pjovėm, o valgyti ir apsirengt reikėjo. Kitaip gyventi, tai yra legalizuotis mes labai bijojome ir ta baimė savo laiku buvo su pagrindu, kadangi buvome taip įbauginti ir vėliau, kada gal ir nereikėjo bijoti, mes vis tiek bijojome, nes manėme, jei legalizuosimės, tai būsime fiziškai kankinami ir sunaikinti. Nors sunaikinimas ir nebuvo taip baisus, nes su ta mintim buvome apsipratę, bet kankinimų tikrai bijojome, svarbiausia kas baisu, išduoti ir padaryti nelaimingais tuos žmones, kurie mums kartais paduodavo kąsnį duonos ar priglausdavo nuo šalčio.

Iš štai, kada valstybės vairą paėmė į savo rankas N. S. Chruščiovas, Tarybų Sąjungoje

prasidėjo nauja humaniška era, buvo pradėta gerbti žmogaus teisės, orumas, paskelbiama 1955 m. amnestija, masiniai pradeda grįžti tremtiniai, iš lagerių amnestuojami kaliniai, mes irgi pradėjome galvoti apie legalizaciją. Sužinojome, kad legalizavosi Krasauskas ir gyvena laisvai, dorai pelnydamasis sau pragyvenimą. Atvykome ir mes pas Knezio giminės legalizacijos klausimu, bet ten radome laiškus, kuriuos jau minėjau bylos eigoje ir tas mus atbaidė nuo legalizacijos, nors vėliau buvo prisiųsti laiškai iš Saugumo komiteto pirmininko patvirtinti valstybės antspaudu ir generolo majoro Liaudies parašu, bet mes netikėjome, manėme, kad mus apgaus, taip pat pirmaisiais laiškais, atsiųstais iš Obelių rajono saugumo.

Bet Knezys, mano sesuo Valė ir Talutytė sutiko legalizuotis ir išėjo, o mes dar palikome slapstytis, norėdami įsitikinti, ar iš tikrųjų kvietimas yra nuoširdus. Taip ir (L. 268) išgyvenome iki 1958 m. 1958 m. tikrai įsitikinome, kad prieš juos nesiimama jokių represijų, mes parašėme laišką Valstybės saugumo komiteto prie LTSR Ministrų tarybos Pirmininkui generolui majorui Liaudžiui, į kurį generolas majoras Liaudis ir atsakė, užtikrindamas mums neliečiamumą, suteikiant tarybinio piliečio teises ir laisvą gyvenimą, kuo mes patikėjome ir legalizavomės. Po legalizacijos, kada buvo suteiktos teisės mums laisvai gyventi, mes stengėmės gyventi dorai ir sąžiningai dirbdami naudingą darbą, norėdami doru gyvenimu ir darbu kiek galima ištaisyti tas klaidas, kurias buvome padarę slapstydamiesi, ką liudija ir mūsų charakteristikos iš darboviečių.

Bet dabar yra sulaužyti tie pažadai, kuriuos davė tokie įtakingi Valstybės darbuotojai, tvirtindami valstybės antspaudu ir savo parašu ir žodžiu, gen. mjr. Liaudis sakė, kad parašęs ir dabar kalbąs, užtikrindamas mums neliečiamumą įgaliotas valstybės ir Partijos.

Taip pat ir generolas leitenantas iš Maskvos taip pat žodžiu užtikrino mums laisvę ir neliečiamumą ir sakė, kad prieš mus nebus imamasi jokių represijų, ką visa tai girdėjo ir LTSR Prokuroras. Gen. ltn. iš Maskvos sakė, kad jei prieš mus bus imamasi kokių represijų, tai skųstis Maskvai, bet tardytojas nepatarė, paaiškindamas, kad tas pats bus, jei kreipsimės į LTSR Prokurorą ir Saugumo Pirmininką, į kuriuos aš su prašymu ir kreipiausi, į kurį man buvo atsakyta neigiamai. Tad štai mes dabar kaltinamajame suole laukdami pasmerkimo.

Aš žinau, kad esu kaltas, bet prašau atsižvelgti Aukščiausiąjį Teismą į mano nurodytas aplinkybes, kurios mus paskatino šiam baisiam nusikaltimui.

Mūsų pasmerkimas, kad ir nukentėjusiems, argi ką nors palengvins, aš labai apgailestauju dėl tų veiksmų ir prašau mūsų nepasmerkti laisvės atėmimu, o nukentėjusiems (L. 269) materialiai galima atlyginti gyvenant ir laisvėje ir išskaičiuojant tam tikrą procentą iš mūsų atlyginimo, kas ilgainiui bus atlyginta visiems nukentėjusiems.

Noriu keletą žodžių tarti apie brolį. Štai, kad ir brolis, aš sakau tikrai, kad jį išsivedė į mišką tik tėvas. Jis tada buvo dar paauglys, nieko nesuprato, kaip visi šeimos nariai, taip ir jis buvo didelėje tėvo įtakoje, o apskritai kurgi jam reikėjo dėtis, giminių toliau nieko neturėjome, kur būtų galima pasitraukti, jis norėjo kur nors įstoti į mokyklą, bet nebuvo sąlygų nei lėšų, na o apie namus gyventi nebuvo įmanoma, vis tiek būtų suėmę liaudies gynėjai ir būtų pasielgę negeriau kaip su mūsų broliu Petru ir Izidoriumi, mušant atimta sveikata ir jei neužmuštas vietoj, tai būtų nuteistas ir išvežtas į lagerius bado mirčiai, kas atsitiko su broliu Petru.

Žodžiu, visiems mūsų šeimos nariams grėsė šiurkščios ir žiaurios represijos iš vietinės valdžios pusės. Taip, kas buvo, tas jau praėjo ir norėtųsi, kad nesugrąžinamai, ir noriu, kad ta šiurpi praeitis nebūtų prisimenama. Nuoširdžiai prašau Aukščiausiąjį Teismą neteist brolio, nes jis, kaip minėjau, išėjo į mišką tik smarkiai veikiamas tėvo ir tikrai blogų aplinkybių. O dabar yra sukūręs šeimą, tad nepadarykite nelaimingų ir kitų asmenų, kurie dabar surišti su jo asmeniu ir palikite nors vieną sūnų mūsų senos močiutės paguodai.

Tad dar kartą prašau Aukščiausiojo Teismo Pirmininką ir tarėjus atsižvelgt į pirmiau nurodytas priežastis ir aplinkybes ir neteisti mūsų laisvės atėmimu, ypač dabar, kada žmonija kopia į aukščiausią kultūros viršūnę, kada raketomis rengiamasi skristi į kitas planetas, kada žmonės, kiek man teko patirti, nori pamiršti amžinai kerštą ir neapykantą, visi trokšta ramybės, taikos, trokšta gyventi kūrybingai statant gražų komunistinį rytojų, tad nuoširdžiai prašau leisti mums laisvėje savo kuklaus darbo įnašą nešti (L. 270) į liaudies lobyną, komunistinę statybą.

(parašas)

Pažyma: dokumento originalas yra byloje Nr. 47200/3, 5 tome, 567–574 psl.

Nuorašas tikras: Valstybės saugumo komiteto prie LTSR Ministrų tarybos darbuotojas mjr. Čvanov. 1963 m. balandžio 19 d.

Ištrauka iš Janinos Semaškaitės knygos „Vaičėno būrio žūtis“ (128 psl.), kur pateikiama Juozo Streikaus neva tariamai dviejų valandų kalba, kada jam buvo suteiktas paskutinis žodis teismo metu:

<...> Aš nieko nežudžiau. Mes baudėme mirties bausme, remdamiesi mūsų karo lauko įstatymais ir ne tarybinius piliečius baudėme, o išdavikus. Nė vieno nenušovėm, kas netarnavo saugumui, neišdavė partizanų, nežudė jų šeimų, nedegino mūsų namų ir netrėmė į Sibirą savo tėvynainių. Jūs drįstate mus kaltinti? – klausė teisiamasis. – Už ką? Ar tai aš su savo vyrais įsibroviau į Rusijos platybes, gal mes, lietuviai, trėmėme rusus į negyvenamus šiaurės ledynus? Gal mes jus užpuolėme, jūsų namus plėšėme? Tai jūs atėjote į mūsų žemę, užgrobėt mūsų sodybas, pelenais pavertėte daugybę namų, tai jūs šaudėte į mus. Mes tik priešinomės, gynėme savo kraštą, savo laisvę, mes buvome priversti imtis ginklo. O ko jūs tikėjotės? Jūs mus žudysite, o mes privalome tylėti kaip avinėliai? Mes savo rankomis užsidirbame duoną, neatimame jos iš silpnesnių. O kol mes dirbame, nugarų neištiesdami, jūs gaminate ginklus, grobiate ištisas valstybes, atimate iš žmonių jų sukurtas gėrybes. Taip, jūs mus pavergėte, kurių nespėjote nužudyti ir ištremti į Sibirą, mes likome su broliu paskutinieji... miške. Kiti jau nužudyti, net jų kūnai išniekinti... Ir jūs dar drįstate mus teisti? Kokia teise? Sakykite, kas jums suteikė teisę pasmerkti mirčiai už tai, kad mes gynėme savo namus, tautos papročius? Žinau, susidorosite su manimi, bet sakau jums – Lietuva bus laisva. Mūsų aukos, mūsų kova nebus veltui ir Lenino paveikslai nekabės per amžius ant Lietuvos namų sienų. Ir mūsų trispalvė dar suplevėsuos. Šiandien jūs galingi, ginkluoti, visai lietuvių tautai jau paskelbėte mirties nuosprendį, bet jums niekada nepavyks nužudyti mūsų meilės Lietuvai, mūsų tikėjimo ir vilties išgyventi raudonąjį marą, išlikti gyviems. Mums svetimas prievarta brukamas jūsų bolševizmas,

01K. **Pakalniškis Antanas-*Žalgiris***, g. 1925 m. Girininkuose, Kvėdarnos vlsč. Kovojo KĘSTUČIO apyg., DARIAUS r., PUŠIES rnkt., VILKO būryje. Žuvo 1951 01 16. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

02K. KĘSTUČIO apyg., Šilalės krašto prtz. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

03K. Šilalės r., Pajūrio apyl., ŽALGIRIO b. partizanai: 1. **Stonys Antanas, Petro-*Delfinas***, g. 1925 m. Butkuose. Žuvo 1952 04 07; 2. **Armonas Antanas-*Tigras, Ramūnas***, g. 1929 m. Žvingiuose, Vainuto vlsč. Žuvo 1953 02 01; 3. **Šaltys Antanas-*Šalčiūnas***, g. 1925 m. Juocaičiuose, Šilalės vlsč., b. v. Žuvo 1953 02 01 Jokūbaičiuose, Šilalės r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

04K. Šilalės r. partizanai: 1. **Liočas Jonas, Jono-*Elnias***, g. 1927 m. Pievininkuose, Kaltinėnų vlsč. Žuvo 1952 03 31 Užpelkių miške, Plungės r.; 2. **Stirbys Juozas, Simono-*Rolandas*, *Vienuolis***, g. 1914 m. Apvaršuvoje, Laukuvos vlsč., buvęs Marijampolės Marijonų vienuolyno vienuolis, 1954 11 25 rastas negyvas Vadakuklės k., Telšių r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

05K. Šilalės r., Pajūrio apyl., KĘSTUČIO apyg. prtz. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

06K. Šilalės r., Pajūrio apyl. KĘSTUČIO apyg. prtz. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

07K. Šilalės r., Pajūrio apyl. KĘSTUČIO apyg. prtz. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

09K. KĘSTUČIO apyg. prtz. **Gruodis** iš Vabalų k. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

08K. KĘSTUČIO apyg., ŠALNOS r., LUKŠTO b. prtz. (broliai): 1. **Žilys Vaclovas, Antano-*Algimantas*, *Artojas***, g. 1928 04 16. Žuvo 1949 10 21 Lentinės k., Laukuvos vlsč.; 2. **Žilys Antanas, Antano-*Zubrys***, g. 1922 m. Laukuvoje. Žuvo 1951 12 03 Šaukliškėje. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

10K. KĘSTUČIO apyg., ŠALNOS r. prtz.: 1. **Paulikas Zenonas-*Plunksna*, *Klajūnas***, ***Algis***, g. 1928 m. Pakarčemyje, Kaltinėnų vlsč. Suimtas 1950 04 09, sušaudytas 1951 05 17; 2. **Kentra Jonas, Jono-*Tigras***, g. 1924 m., iš Gūbrių k., Šilalės r. Žuvo 1950 05 13 Dirgėliuose, Kaltinėnų apyl.; 3. **Astrauskas Vytautas-*Linksmutis***, g. 1930 m. Kaltinėnuose. Žuvo 1948 10 17 Tujainiuose, Kaltinėnų vlsč. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

12K. KĘSTUČIO apyg., NEMUNO b. prtz. **Jonušas Antanas-*Vilkas***, prieš tai – ryšininkas ***Lapė***, g. 1915 11 05 Alko k., Plungės vlsč. Suimtas apnuodytas 1954 06 20 Rietavo miške ir nuteistas mirties bausme 1955 09 26. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

11K. KĘSTUČIO apyg., 4-as būrys. Laukuvos apyl. partizanai. 2-as iš kairės stovi **Laurinskas Leonas-*Liūtas***. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

13K. KĘSTUČIO apyg. partizanai: 1. **Budginas Stasys-*Klevas***, g. 1928 m. Dariaus k., Kvėdarnos vlsč. Suimtas 1952 05 08, nuteistas PDL; 2. **Pupelė Kazys-*Karvelis***, g. 1927 m. Rubiškėje, Kvėdarnos vlsč., PUŠIES rnkt., VILKO b. prtz. Žuvo 1952 04 08 Pivorų miške, Plungės r.; 3. **Venckus Steponas, Petro-*Švytrūnas*,** g. 1923 m. Kinderalių k., Rietavo vlsč. Suimtas 1954 m. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

14K. KĘSTUČIO apyg. prtz.: 1. **Kentra Stasys, Juozo-*Dagilis***, g. 1924 m. Alkupyje, Kvėdarnos vlsč. Žuvo 1952 12 24 Taukolydžio k., Rietavo vlsč.; 2. (**?**). Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

15K. KĘSTUČIO apyg., ŠALNOS r., LUKŠTO b. partizanai. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

16K. KĘSTUČIO apyg. partizanė Laukuvos apylinkėse – **Žilienė-Stankutė Konstancija, Petro-*Juodakė*, *Laima*, *Zubrienė***, g. 1922 m. Kikoniuose, Rietavo vlsč. Žuvo 1952 02 18 Šilo miško 67 kvartale, Šilalės r. Ten žuvo 6 partizanai. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

17K. KĘSTUČIO apyg., ŠALNOS r., LUKŠTO b. prtz.: 1. **Žilys Vaclovas, Antano-*Algimantas***, ***Artojas***, g. 1928 04 16 Samoškaliuose, Laukuvos vlsč. Žuvo 1949 10 21; 2. **Šerpytis Silvestras, Jono-*Narsūnaitis***, g. 1931 m. Leviškiuose, Šilalės vlsč. Žuvo 1952 09 27 Lėgų miške, Rietavo r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

18K. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg. partizanai. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

19K. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg. partizanai. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

20K. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg. partizanai. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

21K. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg. partizanas. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

22K. KĘSTUČIO apyg., LUKŠTO b. prtz. **Kentra Stasys, Juozo-*Dagilis***, g. 1924 m. Alkupyje, Kvėdarnos vlsč. Žuvo 1952 12 24 Taukolydžio k., Rietavo r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

23K. Šilalės r. KĘSTUČIO apyg. partizanas. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

24K. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg., DARIAUS r., PUŠIES rnkt. štabo darbuotojas **Šerpytis Silvestras, Jono-*Narsūnaitis***, g. 1931 m. Laviškiuose, Šilalės vlsč. Žuvo 1952 09 27 Lėgų miške, Rietavo r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

26K. KĘSTUČIO apyg., ŽALGIRIO b. prtz. **Lukošius Vladas-*Putinas, Mėnulis***, g. 1924 m. Pryšmantuose, Žygaičių vlsč. Žuvo 1950 05 07 Stirbaičiuose. (1300)

25K. 1. KĘSTUČIO apyg., ŠALNOS r., LUKŠTO b. prtz.: **Žilys Vaclovas, Antano-*Algimantas*, *Artojas***, g. 1928 04 16 Samoškaliuose, Laukuvos vlsč. Žuvo 1949 10 21; 2. **Šerpytis Silvestras, Jono-*Narsūnaitis***, g. 1931 m. Laviškiuose, Šilalės vlsč., KĘSTUČIO apyg., DARIAUS r., PUŠIES rnkt. štabo darbuotojas. Žuvo 1952 09 27 Lėgų miške, Rietavo r. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

27K. KĘSTUČIO apyg., ŽALGIRIO b. partizanai: 1. **Šatkus Stanislovas, Nikodemo-*Zigmas*, *Šaltis*, *Šiaurys*, *Narūnas***, g. Trakiniškėje, Tauragės vlsč. Žuvo 1950 m.; 2. **Lukošius Vladas-*Putinas*, *Mėnulis***, g. 1924 m. Pryšmantuose, Žygaičių vlsč. Žuvo 1950 05 07 Stirbaičiuose; 3. **Šatkus Alfonsas, Nikodemo-*Dobilas***, g. 1929 m. Trakiniškėje. Žuvo 1950 05 07 Stirbaičiuose; 4. **Bušininkas Juozas-*Jurginas*, *Bijūnas*, *Marsas***, g. 1929 m. Kęsčiuose, Tauragės vlsč. Žuvo 1950 05 07 Stirbaičiuose. (1302)

28K. KĘSTUČIO apyg., ŽALGIRIO b. partizanai: 1. **Lukošius Danielius-*Maironis***, g. Pryšmantuose, Žygaičių vlsč. Žuvo 1950 08 08 Tyrelio miške; 2. **Lukošius Vladas-*Putinas*, *Mėnulis***, g. 1924 m. Pryšmantuose, Žygaičių vlsč. Žuvo 1950 05 07 Stirbaičiuose. (1321)

29K. KĘSTUČIO apyg., ŽALGIRIO b. partizanai: 1. **Lukošius Danielius**-***Maironis***, g. Pryšmantuose, Žygaičių vlsč. Žuvo 1950 08 08 Tyrelio miške; 2. **Eičas Vincas**-***Laimutis***, g. 1923 m. Būdvyčiuose, Žygaičių vlsč. Žuvo Gurkliuose, Tauragės vlsč.

30K. Pauparių kaime, Vainuto apyl. 1. **Balčytytė Vlada**; 2. **Pocius,** mokytojas iš Vainuto; 3. prtz. **Lešinskytė**-**Švedienė Ona**-***Akacija***, ***Birutė*** (fiktyvi pavardė Šatkutė Zosė), g. 1923 12 16 Kaupių k., Tauragės vlsč. Suimta 1951 05 30.

30Ka. Prtz. rėmėjai **Kalvaičiai Juozas ir Joana** ir prtz. **Jonas Kadžionis**-***Bėda*** Kelmėje 2002 06 10.

30Kb. KĘSTUČIO apyg. prtz. Priekyje dviese: 1. **Briedis Pranas-*Jūra*, *Šimonis*, *Šarūnas***, g. 1925 m. Drobūkščiuose, Šilalės vlsč., b. v., 1950 04 15 išdaviko įviliotas į MGB spąstus, suimtas bandė bėgti ir nušautas; 2. **Slapšinskas Vytautas-*Vytas***, g. 1921 m. Openiškėje, Eržvilko vlsč. Suimtas 1952, kalėjo 25 metus, mirė 1994 12 03. Dviese antroje eilėje: 1. **Mišeikis Vladas-*Tarzanas*, *Uranas***, g. 1925 m. Būtaičiuose, Eržvilko vlsč. Žuvo 1951 03 19; 2. **Gudavičius Vladas-*Vaišnoras*, *Radvila*, *Miškinis***, g. 1919 m. Mantviliuose, Jurbarko r. Buvęs girininkas. Žuvo 1950 03 03 Ceikiškių k., Tauragės r. (A-960)

30Kc. KĘSTUČIO apyg. prtz. 1951 m. Drembelio miške: 1. **Šneideris Stasys, Jono-*Varguolis***, g. 1925 m. Butviluose, Kražių vlsč. Žuvo 1949 m.; 2. **Slapšinskas Vytautas-*Vytas***; 3. **Kisielius Juozas, Jono-*Genius***, g. 1917 m. Pavidaujyje, Eržvilko vlsč. Žuvo 1953 m. Kartupiuose; 4. **Laurynaitis Antanas, Jono-*Algimantas*, *Žeimelis***, g. 1924 m. Žuveliškių k., Raseinių vlsč. Žuvo 1952 05 10. (A-993)

30Kd. KĘSTUČIO apyg. prtz.: 1. **Mišeikis Vladas-*Tarzanas*, *Uranas***; 2. **Slapšinskas Vytautas-*Vytas***. Nuotr. 1949 09 19. (A-994)

30Kn. KĘSTUČIO apyg., BIRUTĖS rnkt. prtz. **Laurinaitis Petras-*Balandis*, *Labutis*, *Lapinas***, g. 1906 m. Ižiniškių k., Raseinių r. Suimtas 1951 m.

30Ko. Šilalės r., KĘSTUČIO apyg. partizanas. Nuotr. iš K. Balčiūno arch.

31V. VYTAUTO apyg., SAKALO rnkt. prtz. vadas **Švilpa Pranas-*Barzdyla*, *Abstinentas*, *Ąžuolas***, g. 1920 m. Teistas ir sušaudytas 1953 09 30. Nuotr. 1940 12 08.

32V. VYTAUTO apyg., TIGRO rnkt., ERŠKĖČIO b. partizanai. Priekyje: 1. **Kaladinskas Kazys-*Erškėtis***, b. v.; 2. **Cicėnas Petras-*Žalgiris***; 3. **Bubulis Kazys-*Algimantas***; 4. (**?**). Antrame plane: 1. **Aidukas Adolfas-*Šeškus***; 2. **Račinskas Pranas-*Drugelis***; 3. **Čičelis Jonas-*Leopardas*, *Tėvas***. (B-1119)

33V. VYTAUTO apyg. partizanai: 1. ***Sakalas***; 2. ***Eimutis*** (***Rustenas***); 3. (**?**).

34V. VYTAUTO apyg., LIŪTO rnkt. partizanai broliai **Morkūnai**: 1. **Bronius-*Diemedis***, g. 1932 m. Žuvo 1952 04 29; 2. **Antanas-*Jaunutis***, g. 1930 m. GRANITO rajono vadas. Žuvo 1951 11 26. (GN-010)

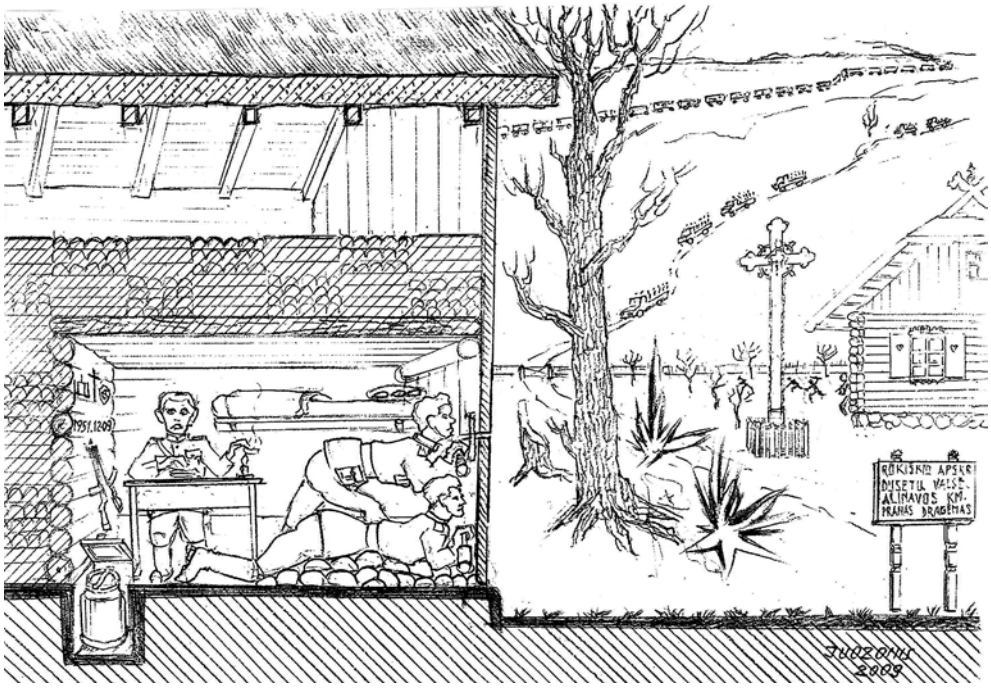
35V. VYČIO apygarda. 1. partizanė **Štaruolytė Marytė-*Audrų Kūdikis***, g. 1929 m. Miško Palivarko vienkiemyje, Krekenavos vlsč., suimta 1951 03 14; 2. ryšininkė **Vaičiūnaitė Aldona**. Nuotr. 1947 m. (GN-011)

36V. VYTAUTO apyg., LIŪTO rnkt. partizanai. Stovi: 1. **Jankauskas Povilas-*Alksnis***; 2. **Limba Teofilis, Juozo-*Deimantas*, *Sakalas***; 3. **Guobužas Vytautas-*Viesulas***. Priekyje sėdi broliai **Morkūnai**: 1. **Bronius-*Diemedis***; 2. **Antanas-*Jaunutis***. (GN-020)

37V. VYTAUTO apyg., DOBILO b. prtz. **Balaišis Bronius-*Perkūnas***, g. Petrošiškio k., Kamajų vlsč., Rokiškio r. Žuvo 1947 05 08. Nuotr. iš LYA, f. K-1, ap. 58, b. 1050/3; L. 58-1. (CD-1142)

38V. Partizanų bunkeris Alinavos k., Rokiškio r. **Prano Dragėno** sodyboje. Pagal atpasakotą vaizdinę medž. piešė Leonas Juozonis 2009 m.

39V. Panevėžio Žaliosios girios partizanai apie 1949 m. Priekyje du žemai: 1. **Stašys Bronius-*Lapė***; 2. **Mažylis Kazys-*Kaziukas*, *Kardas***. Stovi: 1. **Miliauskas Pranas-*Kiškis*, *Zuikis***; 2. **Vincevičius Jonas-*Uža***; 3. **Tamošiūnas Petras-*Simas***; 4. **Žeimys Jonas-*Bitinas*, *Laimutis***; 5. **Tamulionis Antanas-*Žiemys***. (CD-84; A-226)

40V. Panevėžio Žaliosios girios partizanai apie 1949 m.: 1. **Tamošiūnas Petras-*Simas***; 2. **Šomka Juozas-*Čerčilis***. (A-210)

40Va. VYTAUTO apyg. partizanai: 1. **Putrimas Balys-*Vaidūnas*** iš Antakalnių k., Utenos r.; 2. **Pakalnis Pranas-*Briedis*** iš Padbuožės k., Utenos r. (1360–1371)

40Vb. VYTAUTO apyg., TIGRO rnkt. partizanai ir ryšininkės. Sėdi dviese ant žemės: 1. **Žalnieriūnaitė Genė-*Žibutė***; 2. **Galatiltis Vytautas-*Mikasiukas***. Stovi: 1. **Galatiltytė Janina-*Kregždutė***; 2. **Kliukas Julius-*Dagilis***; 3. **Žalnieriūnaitė Janina-*Snieguolė***; 4. **Gaidelis Bronius-*Pipiras***; 5. **Galatiltytė Salomėja-*Našlaitė***. (1436)

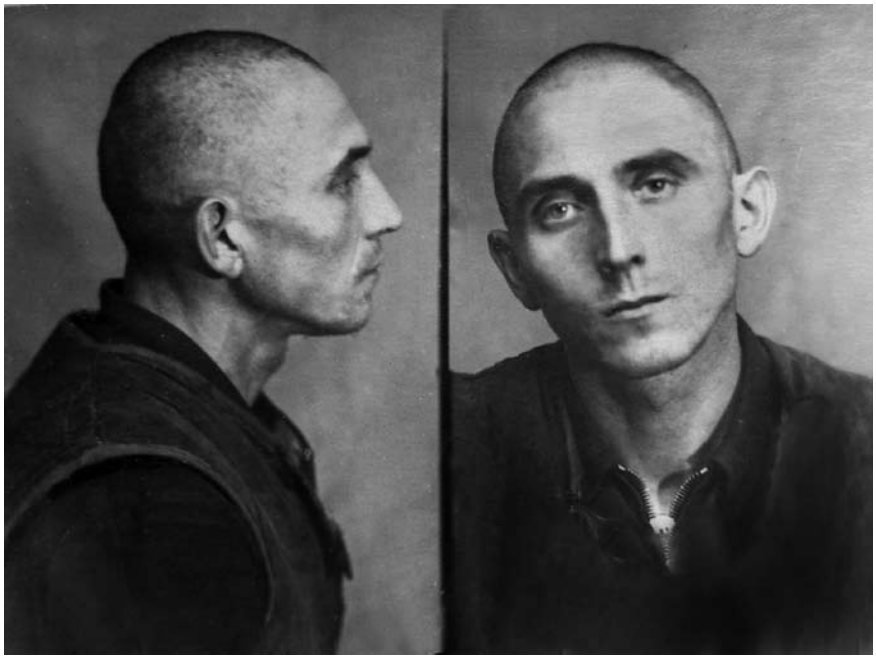
40Vc. VYTAUTO apyg., SAKALO rnkt. prtz. vadas **Švilpa Pranas-*Barzdyla*, *Abstinentas*, *Ąžuolas***, g. 1920 m. Teistas ir sušaudytas 1953 09 30.

40Vd. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. ryšininkas **Sekonas Kostas** (**Kostantas**)-***Banaitis*** iš Sekonų k., Ignalinos r.

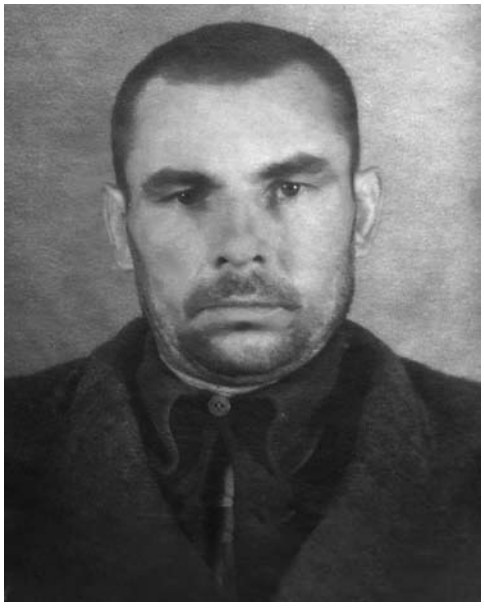
40Vf. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. ryšininkė ir rėmėja **Subačienė Vladislava, Kosto**, g. 1925 m. Pirštelškės k., Adutiškio vlsč., Švenčionių r. Teista 1951 03 03 10-iai metų PDL.

40Ve. VYTAUTO apyg. ryšininkas **Šimkūnas Povilas, Kazio-*Girėnas***, g. 1920 m. Maldanėnų k., Ignalinos r., Pirštelškės pr. m-klos mokytojas.

40Vg. VYTAUTO apyg., TIGRO rnkt. prtz. **Gaidelis Kostas, Krištofo-*Žvainys***, g. 1922 m. Buiviliškės k., Kazitiškio sen. Teistas 1946 10 20 20-čiai metų katorgos.

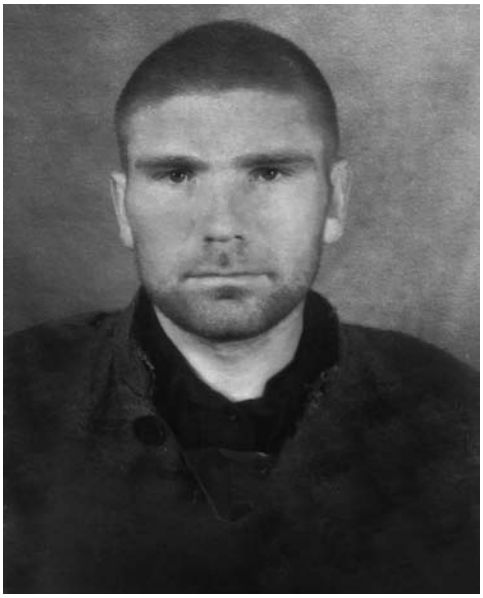
40Vj. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt., 5-os OS štabo vrš. **Žemaitis Mykolas, Juozo-*Aušrūnas***, g. 1911 m. Kelpučių k., Ignalinos r. Teistas 1951 03 03 10-čiai metų PDL.

40Vk. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. ryšininkas ir rėmėjas, 5-os OS rajono mobilizacijos sk. vrš. **Kučiūnas Stasys, Juozo-*Giedraitis***, g. 1906 m. Pakalnių k., Tverečiaus vlsč. Teistas 1953 03 03 10-čiai metų PDL.

40Vl. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. ryšininkė **Čelnaitė Valentina, Adomo-*Rūta***, g. 1923 m. Svirkų k., Ignalinos r. Teista 1951 03 03 10-čiai metų PDL.

40Vm. VYTAUTO apyg., CEZARIO (TIGRO) rnkt. ryšininkas **Daktariūnas Karolis, Bernardo-*Brolis***, g. 1920 m. Svirkų k., Ignalinos r. Teistas 1951 03 03 10-čiai metų PDL.

40Vn. Panevėžio Žaliosios girios partizanai 1949 m.: 1. **Mačiukas Antanas, Juozo-*Tilka***, g. 1911 m. Daujėnuose, Pasvalio r. Teistas 1949 12 17 25-eriems metams PDL; 2. **Parauka Petras-*Plechavičius*** iš Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.

41T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. **Milinkevičius Juozas-*Kelmas, Vytenis***, g. 1919 m. Trumpalių k., Punsko vlsč. Žuvo 1950 09 11; 2. **Matulevičius Vytautas-*Genys, Pempė, Mindaugas***, g. 1921 m. Mirė peršalęs 1950 02 13 (kitur – 1950 01 05); 3. **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***, g. 1927 m. Radiškės k., Marijampolės apskr. Suimtas 1949 10 13, sušaudytas 1951 m. (CD-1072) Nuotr. iš Roko Sinkevičiaus arch.

42T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanas **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***, g. 1927 m. Radiškės k., Marijampolės apskr. Suimtas 1949 10 13, sušaudytas 1951 m. (CD-1073) Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch.

43T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. **Lasavickienė-Valentaitė Petronė-*Gegutė, Pašvaistė, Ramunė, Motkelė***, g. 1920 m. Zavodos k., Sangrūdos vlsč. Suimta 1951 03 15. Nuteista ir sušaudyta 1952 04 18; 2. **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***, g. 1927 m. Radiškės k., Marijampolės apskr. Suimtas 1949 10 13, sušaudytas 1951 m. (CD-1074) Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch.

44T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanė, med. sesuo **Senkutė Angelė-*Aušrelė*, *Danutė***, g. 1921 m. Tursučių k., Marijampolės vlsč. Žuvo 1952 06 22. Nuotr. 1949 06 07. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1079)

45T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***, g. 1927 m. Radiškės k., Marijampolės apskr. Suimtas 1949 10 13, sušaudytas 1951 m.; 2. **Račius Vytautas-*Ąžuolas***, g. 1922 m. Reketijos k., Liubavo vlsč. Žuvo 1950 03 08–09; 3. **Matulevičius Vytautas-*Genys*, *Pempė*, *Mindaugas***, g. 1921 m. Mirė peršaleš 1950 02 13 (kitur – 1950 01 05). Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1082)

46T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. (**?**); 2. **Sliaužys Vytautas-*Ąžuolas***; 3. (**?**). Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1087)

47T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanas: **Matulevičius Vytautas-*Genys*, *Pempė*, *Mindaugas***, g. 1921 m. Mirė peršalęs 1950 02 13 (kitur – 1950 01 05). Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1082)

48T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanė **Lasavickienė-Valentaitė Petronė-*Gegutė*, *Pašvaistė*, *Ramunė*, *Motkelė***, g. 1920 m. Zavodos k., Sangrūdos vlsč. Suimta 1951 03 15. Nuteista ir sušaudyta 1952 04 18. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1091)

49T. Marijampolės apskr**. Sniževičienė-Valentaitė Ona** su sūnumi **Skirmantu Sniževičiumi** tremtyje Sibire 1950 08 04. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1067)

50T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanas **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***, g. 1927 m. Radiškės k., Marijampolės apskr. Suimtas 1949 10 13, sušaudytas 1951 m. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1077)

51T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. **Senkutė Angelė-*Aušrelė, Danutė*** (fiktyvi pavardė Selvelytė Regina); 2. **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***; 3. **Matulevičius Vytautas-*Genys, Pempė, Mindaugas***. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1080)

52T. TAURO apyg., VYTAUTO rnkt. partizanai: 1. **Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis***; 2. **Račius Vytautas-*Ąžuolas***. Nuotr. iš R. Sinkevičiaus arch. (CD-1083)

52Ta. TAURO apyg., VIESULO b. prtz. **Daraševičius Kazys, Jono-*Dragūnas***, g. 1922 m. Lankakiemio k., Kruonio vlsč., Kauno apskr. Suimtas ir nuteistas 1945 12 21 10-čiai metų PDL ir 5-eriems metams tremties.

52Tb. TAURO apyg. prtz. rėmėjas **Kairiūkštis Jonas Leonas, Antano**, g. 1931 m. Ežerėlyje, Kauno r. Suimtas 1950 10 20. Nuteistas 25 m. PDL ir 5-eriems metams tremties.

52Tc. TAURO apyg. prtz. rėmėjas ir ryšininkas **Aglinskas Antanas, Juozo-*Vabalas***, g. 1880 m. Vainatrakio k., Pakuonio vlsč.

52Td. TAURO apyg. **Balčiūnas Jonas, Jono**, g. 1927 m.

52Te. TAURO apyg. **Banionis Mikas**.

52Tf. TAURO apyg. prtz. **Batutis Juozas, Antano-*Pavasaris***, g. 1921 m. Pagaršvio k., Prienų vlsč. Žuvo 1947 m. Išniekintas (atremtas prie sienos) Prienų MGB kieme. (CD-791)

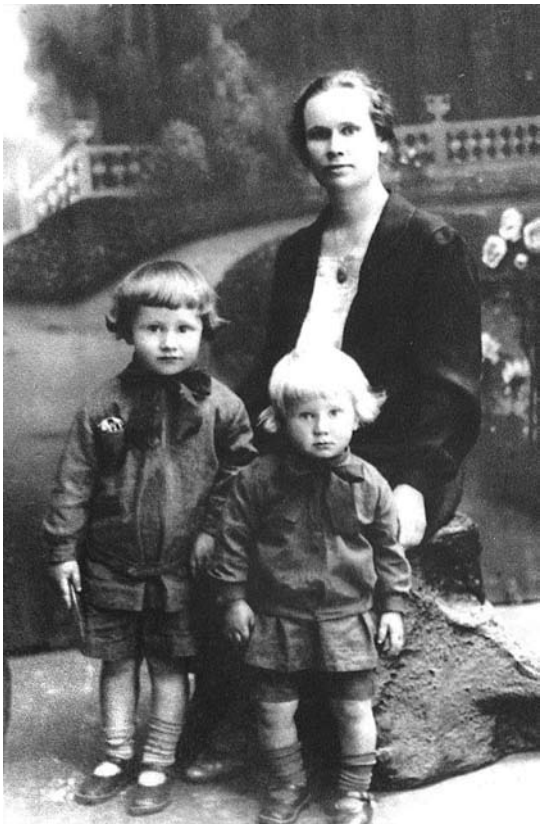
52Tg. TAURO apyg. prtz. Priekyje trise: 1. **Kriaučiūnas Juozas-*Cezaris*, *Beržas***, g. 1925 m. Santakių k., Sintautų vlsč. Žuvo 1948 10 14; 2. **Vizgirda Leonardas-*Keleivis*, *Leopardas***, g. 1919 m. Vilkeliškių k., Šakių vlsč. Žuvo 1948 10 09; 3. **Akambakas Algirdas-*Špicas*, *Perkūnas***.
Stovi keturi: 1. Žemaitis **Vytautas-*Astras*, *Šermukšnis***, g. 1930 m. Žąsinų k., Barzdų vlsč. Žuvo 1949 02 10 Brazinkų miške, įskundė Duoba; 2. **Kaminskas Juozas-*Rolandas***, g. 1929 m. Šedvygų k., Šakių apskr. Žuvo 1948 10 09; 3. **Šulskis Vytautas-*Laisvūnas***, g. 1929 m. Galinių k., Griškabūdžio vlsč. Žuvo 1950 09 12 Liaušgirio miške, išdavė ryš. ***Kelmas*** (buvo užverbuotas MGB); 4. **Rimkus Telesforas-*Siaubas***, g. 1927 m. Panorų k., Sintautų vlsč. Žuvo 1948 10 09 Kaupiškių k. (CD-408). Nuotr. iš Reginos Endziulaitienės-Kaminskaitės arch.

52Tj. TAURO apyg. prtz. **Čepulionis Kazys, Motiejaus-*Auksinukas***, g. 1928 m. Dangstytės k., Pakuonio vlsč. Suimtas 1947 12 08, nuteistas 25 m. PDL.

52Tl. DAINAVOS apyg. prtz. ryšininkė **Navarackienė Izabelė, Adomo-*Ramunė***, g. 1925 m. Alytuje. Suimta 1946 06 23, nuteista 1946 10 19 10-čiai metų PDL. Grįžo į Lietuvą 1955 m.

52Tk. **Baliukevičienė Joana** su sūneliais, būsimais DAINAVOS apyg. partizanais: **Lionginas-*Dzūkas*** (1925–1950) ir **Kostas-*Tylius*, *Rainys*** (1926–1951). Abu žuvo partizanų gretose. Motina Joana 1947 m. pavasarį ištremta į Sibirą.

52Tm. TAURO apyg. GELEŽINIO VILKO rnkt. prtz.: 1. **Čepulionis Kazys, Motiejaus-*Auksinukas***, g. 1928 m. Dangstytės k., Pakuonio vlsč., nuteistas 25 m. PDL; 2. **Vasiliauskas Bronius-*Kastytis***. Žuvo 1948 02 28 Ašmintos k., Prienų vlsč. (CD-818)

52Tn. DAINAVOS apyg., prtz. *Vanago* gr. štabo narys **Krikščiūnas Jurgis-*Rimvydas***, g. 1919 m. Sušaudytas 1949 m. pavasarį.

52To. **Nokšas Vacys, Kazio**, g. 1922 m.

52Tp. TAURO apyg., GV rnkt. prtz. **Plečkauskas Jonas, Jurgio-*Uraganas***, g. 1922 m. Radviliškyje. Areštuotas 1954 08 10 Vilniuje, nuteistas 10 metų PDL.

52Tr. TAURO apyg., GV rnkt. prtz. **Plečkauskas Jonas, Jurgio-*Uraganas*** prieš suėmimą.

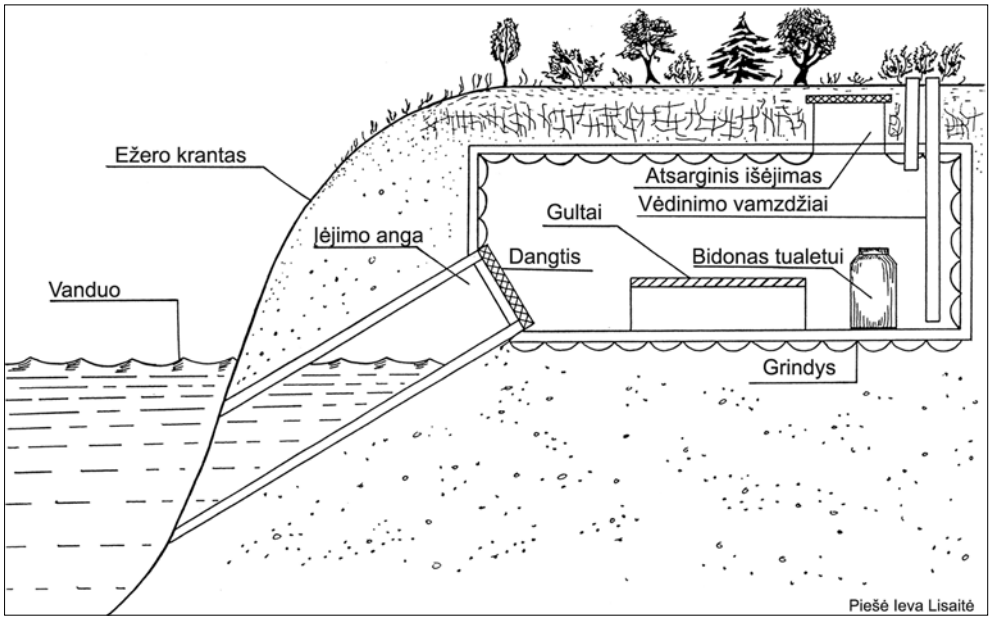
52Ts. DAINAVOS apyg. partizanai.

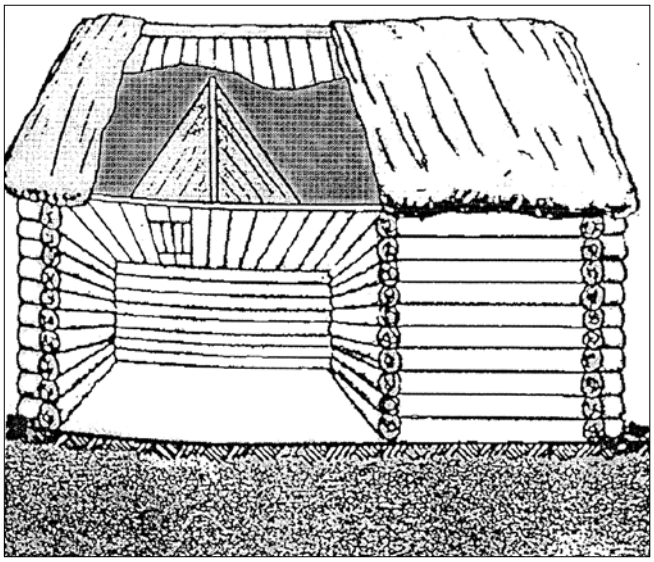
52Tš. DAINAVOS apyg. partizanai: 1. (**?**); 2. (**?**); 3. **Silickas Vytautas-*Vyturys***. (CD-1136)

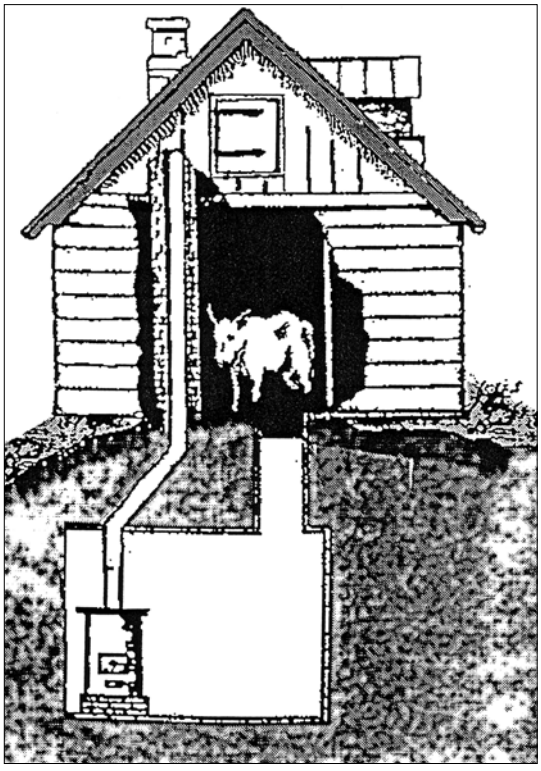
52Tz. Krakių vlsč., Pakarklių k. gyv. Pabarčių šeima prieškariniais metais. Stovi vidurinis (mažiausias) pokario metais prtz. vadas **Vladas Pabarčius, Adolfo-*Dėdelis***, g. 1915 m. Žuvo 1945 02 15 Lenčių miške kautynėse su rusų MGB kariuomene. Iš kairės: 1. Antanas Pabarčius, Adolfo, g. 1908 m. Žuvo 1945 m. rugpjūčio 1 d. ties Vidukle traukdamasis į Vakarus; 2. (moteris) Pabarčiutė-Underienė Teklė, g. 1901 m., gyveno Vantainių k., Kėdainių r.; 3. (tėvas) Pabarčius Adolfas. (P-215)

Bunkeris su įlindimu iš vandens.

Bunkeris rastas Šalpėnų k., Kražių vlsč., Kelmės r., virš tvarto lubų po šienu. Tvarte lubos buvo apkibę voratinkliais, o prie dviejų lentų voratinklių nebuvo.. Rusams kilo įtarimas, kad čia galėtų būti įlindimo į bunkerį anga. Bunkeryje žuvo vienas partizanas. (Piešinys iš KGB archyvų). Tomo Kajacko rekonstrukcija.

Bunkeris rastas Tartupio kaime, Balbieriškio valsč., Prienų r. Įrengtas gyvulių tvarte po karvių ėdžiomis, įlindimo anga uždengta žemių pripilta dėže, o iš viršaus uždėta mėšlu. Bunkeryje buvo pastatytas metalinis pečiukas, kurio dūmų ištraukimo vamzdis buvo įvestas į apšildymo pečiaus kamino angą. (Piešinys iš KGB archyvų). Tomo Kajacko rekonstrukcija.

jokia jėga jums nepavyks pavergti lietuvio dvasios. Žmonės kentės, galbūt netgi vykdys jūsų įsakymus, paklus jūsų nurodymams ir tvarkai, tačiau niekada nepriims jūsų ideologijos, liaudis prakeiks jus, į jus niekas nesikreips pagarbiu žodžiu. Galima prievarta paversti visą tautą nebylia darbo jėga, bet ne jūsų jėgoms pavergti mūsų sielas. Jūs žudote mus, tyčiojatės iš visko, kas mums šventa. Mes ginamės, ir toji kova dar nebaigta ir nepasibaigs su paskutiniojo Ažvinčių girios partizano mirtimi. Mes turėjome teisę gintis visomis įmanomomis priemonėmis. Okupuota, pavergta, žudoma tauta visada bus teisi, nesvarbu, kokius gynimosi būdus jai tenka pasirinkti. Jūs drįstate kaltinti mane, kad kovojau ginklu? Matyt, per mažai aš šaudžiau, matyt, per mažai žuvo okupantų svetimose žemėse, jei jūs teisiate tuos, kurie ginasi. Jūsų tiesa pagrįsta melu: net jūsų generolų pažadai – melas. Kiek aš buvau laisvas? Dvejus metus?.. Argi tai buvo laisvė, kai sekamas kiekvienas tavo žingsnis, girdimas kiekvienas žodis? Bet ir per tuos dvejus metus aš stačiau namus, elektros stoteles, o jūs tuo metu žudėte ir tebežudote. Net tuos, kurie jau sudėjo ginklus, net nugalėtus žudote. Kas jūs tokie? Tylit? Neturit ką atsakyti? Tada aš atsakysiu: jus pražudys jūsų pačių melas, jūsų sukurta prievarta, ir ateis diena, kai Lietuva vėl gyvens taip, kaip sugeba ir nori pati. Ateis tokia diena, nors jūs jau nužudėte pusę lietuvių tautos. Tokia tat atneštoji jūsų laisvė... Tokia pati ir jūsų atneštoji moralė: pasižiūrėkite į savo kareivius. Girti plėšikai! Kaip jie elgiasi su nekaltais mūsų žmonėmis? Suskaičiuokite, kiek šeimų, kiek namų jūsų rankomis sunaikinta. Ir jūs dar mėginate mums sąskaitas pateikti! Ateis valanda, kai jus prakeiks visos jūsų pavergtos tautos! Ateis laikas, kai jūs būsite teisiami, kai reikės atsakyti žmonijai ir istorijai už jūsų padarytus nusikaltimus pavergtoms mažoms tautoms. Kur jūs dėsitės su savo ginklais ir tinginyste, kai visas pasaulis pasmerks karus, sunaikins ginklus? Aš tikiu – bus tokia diena žemėje. Kaip jūs tada pažiūrėsite teisingumui į akis?

Taip, šiandien jūs mane teisiate, pasmerktas aš... Bet jus ateityje teis visas pasaulis. Su visais jūsų stabais ir komunizmo tvirtovėm. Net žodis komunizmas taps keiksmažodžiu. Gal bus diena, kai ir jūs patys praregėsite, pamatę savo dirvonuojančius laukus ir nužmogėjusius generolus, ir išsigąsite, sukūrę baisią karo mašiną, kuria taip didžiuojatės. Ir jei bent vienas dar būsite gyvas, gal prisiminsite čia išgirstus paskutiniojo Lietuvos partizano žodžius. Todėl dar kartą sakau jums: Lietuva nemirs su mano mirtimi.

Kalbėti jam leido, netgi susidomėję klausėsi, tik negalėjo degtine atbukinti kareivių ir stribelių protai suvokti, kiek daug tiesos pasakė jiems Juozas Streikus. Ir ką numatė.

Apie Streikaus kalbą teisme papasakojo mokytojui Andriui Dručkui tuo metu buvęs Rokiškio rajono „Šviesos“ kolūkio pirmininkas Vytautas Repšys. Kaltindami dėl atskirų kautynių, susišaudymų, saugumiečiai pateikė ir tokių klausimų, kurie tikrai verti čia aprašyti.

Rokiškio rajone, prie Dirdų pieninės, partizanai susišaudė su saugumiečiais. Susišaudant dalyvavo ir pats saugumo viršininkas Steponas Kišonas. Kautynių metu atsitiko taip, kad kulka pataikė tiesiai į Kišono automato vamzdį. Pats Kišonas nuvirto griovin, bet sužeistas nebuvo. Kaip tik tuo metu partizanai traukėsi į mišką. Šokdamas per griovį Juozas Streikus peršoko ir per gulintį griovyje saugumo viršininką. Susitiko judviejų akys, Streikus akimirką stabtelėjo ir... nešovė į gulintį. Daug ką, atrodo, suvokė saugumo viršininkas, o Šito Streikaus poelgio nesuprato ir gana, todėl teisme ėmė ir paklausė:

Prisipažink, kodėl tada nešovei į mane? Juk galėjai nušauti? Matyt, tikėjaisi, jog dar susitiksime?

Aš kovojau garbingai: gulinčio nemuša, kaip sako mūsų liaudies išmintis. Jūs buvote be ginklo, o mes tada dar tikėjome, kad ir jūsų kova bus garbingesnė... Gaila, mes skirtingai garbę suprantame. Dabar matau: mums reikėjo kitaip elgtis, visiems sukilti prieš jus, visomis išgalėmis: protu, ištverme, neapykanta ir ginklu. Visiems iki vieno – į miškus, visiems iki vieno negailestingai kovai pasiryžti: arba – arba... Gal nebūtų mūsų kova apjuodinta, gal nebūtų jūsų nurodymu atsiradusios miškuose banditų gaujos, veikusios partizanų vardu. Gal nebūčiau šiandien teisiamas, o mano tauta nebūtų pavergta. Mums ne gintis reikėjo, o persekioti jus, šaudyti be jokių garbingos kovos taisyklių, o mes tik gynėmės. Ir kai Lietuva šitą supras, ji bus laisva.

Šalia kolūkio pirmininko Vytauto Repšio sėdėjęs nepažįstamas karininkas, kuriam žmogus kariška uniforma vertė Streikaus kalbą ir atsakymus, pasakė: „Aš baigiau karo akademiją, bet šitam kovotojui tikčiau tik į seržantus, – ir patylėjęs pridūrė: – Gaila, kad jį sušaudys...“

Ir baigė savo kalbą Juozas visai ne taip, kaip tikėjosi naujai iškepti tarybinio teisingumo vykdytojai.

Aš neprašau iš okupantų malonės pasigailėti ir nieko pats nesigailiu, gal tik vieno... Mes mokėme savo vaikus tik duoną auginti, medį sodinti, o reikėjo išmokyti taikliau šaudyti, be gailesčio, nes okupantai nė vieno iš mūsų nepasigailėjo. Ir negailės, ir plėš, ir alins mūsų tautą tol, kol ji neišmoks gintis taip, kaip bitės gina savo avilį, kol visi kaip vienas nepasitiks priešo su ginklu rankoje.

Neprašau pasigailėjimo – aš gyniau, kas man ir mano Lietuvai buvo ir amžiams liks šventa. O dabar – žudykite, jūs žudyti mokate geriau. Tik neužmirškite – atbus tautoje mūsų pralietas kraujas, pasibels į kiekvieno lietuvio širdį, ir tada pralaimėsite jūs – prievartos ir smurto nešėjai. Pralaimėsite, nes nieko gero nepadarėte savo rankomis, savo darbu ir meile, nuo pat savo kruvinos revoliucijos pradžios nieko gero nesukūrėte, tik naikinote. Apiplėštų taurų turtai nepadarys jūsų nei turtingesnių, nei galingesnių.

Aš niekinu jus. Ir mirdamas visai nesigailiu būtent šitaip nugyvenęs savo trumpą gyvenimą: aš gyniau Tėvynę, aš mylėjau Lietuvą ir mirštu laisvas – šitų jausmų jūs nepajėgsite nužudyti.

Įsitaisiusi nuošaliame kampelyje už teismo durų, Valerija gaudyte gaudė kiekvieną žodelį, kurį tik pavykdavo nugirsti. O kieme brolio jau laukė dengta tarybinės kariuomenės mašina, ginkluotų kareivių ir stribų būrys. Oi koks pavojingas jiems buvo paskutinysis Lietuvos partizanas. Kuo skubiau jį reikėjo išbraukti iš gyvųjų atminties.

Neįtikėtinai baisi, matyt, jiems atrodė paskutinioji brolio kalba teisme. Girdėjau, kaip keikėsi stribai už durų: jautė savo galybę, ir... keikėsi? Gal jautė ir savo veiklos beprasmiškumą? Nenorėjo girdėti tiesaus žodžio. Brolį pasmerkė mirties bausmei, nors tikrai nebuvo įrodymų, kad ką nors jis būtų nužudęs. Net gindamasis. Kai Juozą vedė iš teismo salės, aš prišokau, norėdama paskutinį kartą jį apkabinti. Kareivis man į krūtinę įrėmė šautuvo durklą. Kitas sugriebė už rankų. O brolis išeidamas šūktelėjo: Nerodyk ašarų, sese! Jie ne žmonės, jie nesupras tavo jausmų. Niekada nesižemink prieš juos, sese... Sudie! – Daug metų prabėgo, bet vis dar tebeskamba širdyje tas paskutinysis brolio „Sudie, sese...“

Izidorių Streikų nuteisė ilgiems katorgos metams. Visas kaltes, kuo buvo kaltinamas Izidorius, prisiėmė Juozas, teigdamas, jog brolis tik jo įsakymus vykdęs.

Izidorius grįžo iš katorgos po 15 metų suluošintas, visiškai praradęs sveikatą, invalidas. Ką iškentė, kokį pažeminimą patyrė, niekas nepajėgs nei aprašyti, nei papasakoti.

Yra saugumo archyvuose Juozo Streikaus byla, tik kažin, ar šiandien pavykus ją pavartyti, mes atrastume ten įrašytas tas mintis ir žodžius, kuriuos įsiminė teisme dalyvavusieji ir gyvi išlikę liudytojai. Juk ir dabar didelės tarybinės šalies dar didesni valdžios vyrai drįsta visam pasauliui tvirtinti, jog 1991-ujų sausio 13 dieną į lietuvius tarybinės armijos kareiviai nešaudė, nors yra ir aukos beginklės, ir liudytojų minios, ir dokumentiniai kino juostos kadrai, tai kokį melą atrastume pažvelgę į pokario metų partizanų bylas? Tegul jos dar paguli įslaptintuose archyvuose, sukurptos ištikimų komunistų partijos statytinių. Lietuviui jo tautos kankinių bylos – po žeme, po kryžių kalneliais, po motinų, sesių ir mylimųjų skausmo bedugnėm...

Kur ir ko tik neklausinėjo, neprašė Valerija, norėdama sužinoti, surasti brolio kapą – niekas neatsakė. Ir neatsakys. Kur žengė okupanto koja – ten ir kapeliai. Todėl ir padeda lietuvės moterys pirmą pavasario gėlę ant bet kurio kauburėlio miške, prie medžio su žievėje išrėžtu kryžiumi, neužaugusiu per metų metus, po kuriuo gulė nežinomas partizanas, todėl ir nusilenkia kiekvienam kryžiaus kalneliui.

LGGRTC INFORMACIJA

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras pranešė, kad Vilniaus Našlaičių kapinėse rasti partizano, Lokio rinktinės Džiugo tėvūnijos vado Juozapo Streikaus palaikai (2019 11 11). Palaikų autentiškumas nustatytas Valstybinės teismo medicinos tarnybai atlikus DNR tyrimus bei kaukolės ir asmens fotografijų sugretinimus.

Juozapas Streikus-*Stumbras* (g. 1923 m.) nuo 1941 m. iki 1958 m. aktyviai priešinosi sovietinei imperijai. 1941 m. sovietų okupacijos metu pradėjo slapstytis nuo sovietų valdžios, platino antisovietinius atsišaukimus. 1941 m. birželio 24 d. kartu su kitais Birželio sukilimo dalyviais išlaisvino Antazavės miestelį nuo sovietų valdžios.

Nuo 1942 m. – aktyvus Lietuvos laisvės armijos (LLA) narys.

Nuo 1944 m. liepos mėn. tėvo vadovaujamo Žalgirio būrio partizanas slapyvardžiu *Stumbras*. 1945 m. rugsėjo 28 d. žuvus tėvui tapo Vytauto apygardos Lokio rinktinės Vyties kuopos vado pavaduotoju. 1947 m. rugsėjo mėn. paskirtas šios kuopos vadu, o 1949 m. sausio 7 d. – Lokio rinktinės Džiugo tėvūnijos vadu.

Dalyvavo daugkartiniuose ginkluotuose susirėmimuose su stribais ir NKVD daliniais Lietuvos ir Latvijos teritorijose.

Jam sugauti buvo siūlomi dideli pinigai. 1950 m. į kuopą buvo infiltruoti net du agentai, tačiau jų tapatybė buvo atskleista.

LSSR KGB pirmininkui Kazimierui Liaudžiui, garantavus partizanų neliečiamumą, 1958 m. liepos 22 d. legalizavosi kartu su jaunesniu broliu partizanu Izidoriumi Streikum-*Girėnu*.

Tačiau brolius Streikus, kaip ir kitus partizanus, sovietų valdžia apgavo: 1961 m. spalio 6 d. KGB juos suėmė ir nuteisė: Juozapą Streikų-*Stumbrą* – mirties bausme, Izidorių Streikų-*Girėną* – 15 m. lagerio.

Juozapas Streikus-*Stumbras* sušaudytas 1962 m. rugpjūčio 17 d. Vilniuje.

1998 m. J. Streikui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos 1999 m. įsakymu jam suteiktas kapitono laipsnis, Lietuvos Respublikos Prezidento 2001 m. dekretu apdovanotas Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties).

Visa Streikų šeima pasiaukojo dėl Lietuvos laisvės.

Tėvas Antanas Streikus-*Tamošiukas*, 1919 m. savanoris, už kautynes prieš bolševikus ir lenkus (buvo sužeistas) apdovanotas Vyčio kryžiaus, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių ir Lietuvos Nepriklausomybės medaliais, 1941 m. Birželio sukilimo dalyvis, 1944 m. savo įkurto Žalgirio partizanų būrio vadas, nuo 1945 m. liepos – Vytauto apygardos Lokio rinktinės vadas, žuvo 1945 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos ir Latvijos pasienyje esančiuose Raudinės–Šarlotės miškuose kautynėse su NKVD kariuomene: kulkosvaidžiu dengė besitraukiančius partizanus, kai baigėsi šoviniai, susisprogdino. Antanui Streikui pripažintas kario savanorio statusas, suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis, jis antrą kartą apdovanotas Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties).

Mama Marcelė Streikienė, partizanų rėmėja, suimta 1944 m. lapkričio 1 d., nuteista ir išvežta į Sevželdorlagą Komijoje. Jai pripažintas laisvės kovų dalyvio statusas (po mirties).

Sūnus Juozapas Streikus-*Stumbras* nuo 1941 m. iki 1958 m. aktyviai priešinosi sovietinei imperijai ir už tai sušaudytas.

Sūnus Petras Streikus suimtas kartu su mama 1944 m. lapkričio 1 d., nuteistas ir išvežtas į lagerį Komijoje. 1947 m. birželio 28 d. mirė lageryje. Petrui Streikui pripažintas laisvės kovų dalyvio statusas (po mirties).

Sūnus Izidorius Streikus-*Girėnas*, Lokio rinktinės Birutės būrio vadas, nuteistas 15 metų lagerio. Jam pripažintas kario savanorio statusas, suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis, jis apdovanotas Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties).

Duktė Ona Streikutė-*Rūta*, Vyties kuopos partizanė, suimta 1949 m., Rokiškio kalėjime žiauriai tardoma susirgo ir nors buvo pervežta į Rokiškio ligoninę, po dviejų savaičių ten mirė. Onai Streikutei pripažintas kario savanorio statusas (po mirties).

Duktė Valerija Streikutė-*Piemenaitė*, Vyties kuopos partizanė, legalizavosi 1956 m. Valerijai Streikutei-Daukienei pripažintas laisvės kovų dalyvio statusas.

2020 m. rugpjūčio 16 d. **Juozo Streikaus-*Stumbro*** palaikai pagaliau atgulė amžinojo poilsio Panevėžyje, Kristaus Karaliaus katedros kapinėse šalia mamos, brolio ir sesers. Simboliška, kad partizanas palaidotas likus dienai iki 58-ųjų mirties metinių

LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58. B. b. P-16906 Rastenio Petro ir Bukausko Anupro

A K T A S

1947 m. gegužės 13 d. Mielagėnai (Ignalinos r.)

Mes, toliau pasirašę: Mielagėnų vlsč. MGB sk. vrš. j. ltn. KOZODOJEV, Mielagėnų MVD vidaus kariuomenės, 8-os pėstininkų kuopos, 177-o šaulių pulko vadas kap. ŠMATOV ir 8-os kuopos eilinis FIODOROV, sudarėme šį aktą apie tai:

Š. m. gegužės 13 d. Mielagėnų vlsč. MGB sk. oper. karinė grupė, susidedanti iš devynių žmonių, vadovaujama kap. ŠMATOV'o, dalyvaudama „banditų" paieškoje Rubelninkų, Pamiliškės kaimų, Mielagėnų vlsč. paieškos rajone, 11-tą val. dauboje, apaugusioje krūmais, aptiko bunkerį-slėptuvę, kurioje slėpėsi „banditai" ir kuriems buvo pasiūlyta pasiduoti. Tačiau „banditai" nepasidavė ir tik po to, kada oper. karinė grupė atidengė ugnį į bunkerį, „banditai" pasidavė ir, išėję iš bunkerio, sudėjo ginklus. Jie prisistatė:

1. **Rastenis Petras, Juliaus-*Neris***, anksčiau buvęs ***Tigras***, g. 1921 m. Ropiškės k., Ignalinos r.;

2. **Kaukėnas Kazimieras, Mykolo-*Želmenis***, anksčiau buvęs ***Lazdynas***, g. 1924 m. Paringio k., Ignalinos r.;

3. **Bukauskas Anupras, Adomo-*Balandis***, g. 1919 m. Akmeniškių k., Švenčionių r.;

4. **Rastenienė-Bukauskaitė Aldona, Antano**, g. 1925 m. Ropiškės k. (Rastenio Petro žmona).

Iš bunkerio buvo išimti „banditams" priklausantys ginklai: rusiškas automatas, SVT šautuvas, paprastas greižtvinis šautuvas, naganai – 2 vnt., pistoletas – 1, iki 100 vnt. šovinių, apsiaustai – 4 vnt.

Be ginklų, taip pat buvo aptikti trys užantspauduoti paketai ir ryšuliai – 2 vnt. su lapukais ir instrukcijomis „gaujos" vado *Roko* vardu ir įvairi susirašinėjimo korespondencija.

Visi minimi „banditai" buvo sulaikyti ir su visa rasta amunicija bunkeryje pristatyti į Mielagėnų vlsč. MGB skyrių, apie ką sudarytas ir šis aktas.

Pasirašo: LSSR Mielagėnų vlsč. MGB sk. vrš. j. ltn. KOZODOJEV

Mielagėnų garnizono vrš. kap. ŠMATOV

8-os pėstininkų kuopos 137-o šaulių pulko eilinis FIODOROV

(taip pat pasirašo visi sulaikytieji)

Iš apklausos protokolo byloje Nr. 10579.

Apklausa pradėta 1947 m. gegužės 14 d. 20 val. – baigta 24 val. Apklausą vykdo LSSR Švenčionių apskr. MGB Tardymo sk. vrš. mjr. BESSARABOV sulaikytojo **Rastenio Petro, Juliaus**, g. 1921m. Ropiškės k., Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. Išsilavinimas – pradž. m-klos 4 kl. Šeima susideda iš keturių asmenų: tėvas – Julius, 58 m. amž.; motina – Benedikta, 40 m. amž.; žmona – Aldona, g. 1925 m., ir sūnus – Petras, dviejų m. amž. „Gaujoje" nuo 1946 m. sausio mėn.

<...> Gimiau valstiečio vidutinioko šeimoje, tėvai turėjo vieną medinį gyvenamąjį namą, vieną arklį, dvi karves, 10 ha žemės, veislinę kiaulę, bet 1946 m. rudenį visas ūkis,

išskyrus gyvenamąjį namą, buvo iškonfiskuotas sovietinių valdžios organų, todėl kad aš slėpiausi nuo ėmimo į sov. armiją.

Šiuo metu mano tėvų ūkyje tebėra tik vienintelis namas. Tėvas ir motina gyvena Ropiškės k., žmona ir sūnus paskutiniu metu gyveno nelegaliai Kondratiškės k., Mielagėnų vlsč. pas uošvį Bukauską Antaną, Jono.

1932 m. aš baigiau Rubelninkų k., Mielagėnų vlsč. pradž. m-klos 4-ias klases ir po to visą laiką iki 1942 m. dirbau savo tėvų ūkyje.

1942 m. gegužės mėn. buvau mobilizuotas į okupacinę vokiečių kariuomenę Švenčionių mieste, kur aš pratarnavau 12 dienų, po to parbėgau į namus, kur ir slapsčiausi iki 1944 m. sovietinės armijos atėjimo į Lietuvą. Atėjus sov. armijai, aš ir vėl iš naujo pradėjau slėptis namuose ir miške iki 1946 m. sausio mėn., o po to savanoriškai įstojau į partizanų būrį, kuriame ir buvau iki 1947 m. gegužės mėn. 13-os dienos – iki mano sulaikymo Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. teritorijoje krūmuose bunkeryje su kitais prtz. būrio nariais.

Aš kartu su kitais dviem partizanais – Bukausku Anupru-*Balandžiu*, ginkluotu rusišku pusiau automatiniu šautuvu, Kaukėnu Kaziu-*Želmeniu*, ginkluotu rusišku 5-ių šūvių šautuvu, mano žmona Rasteniene Aldona (be slapyvardžio) ir aš, Rastenis Petras-*Neris*, anksčiau turėjęs *Tigro* slapyvardį, ginkluotas rusišku automatu ir revolveriu „Nagan“. Gyvenome krūmuose bunkeryje Ropiškės k. apylinkėje, Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskrityje.

MGB kariuomenė 1947 m. gegužės 12 d. apsupo mūsų bunkerį ir visus mus keturis paėmė gyvus. Visus surišo, o sargybos poste pas mus prie bunkerio nieko nebuvo išstatyta, todėl mes ir nepastebėjome kada kariuomenė prisiartino prie bunkerio.

Kada aš įstojau į partizanų būrį, dabar tiksliai nepamenu, bet 1946 m. sausio mėn. vieną kartą aš Švenčionių miške susitikau su partizanų būrio vadu Žaliaduoniu Vincu-*Roku*. Kartu su juo buvo dar du partizanai: Survila Kazys-*Aižinas* ir Basys Klemensas-*Žvalgas*. Jie visi trys buvo ginkluoti. Štai šituo momentu *Rokas* ir įkalbėjo mane stoti į jo būrį. *Rokas* tada man davė *Tigro* slapyvardį ir apginklavo rusišku šautuvu. Nuo to laiko aš ir tapau *Roko* būrio partizanu. Mano atėjimo į *Roko* būrį metu, buvo 8 kovotojai, o vėliau prisijungė ir daugiau:

1. **Žaliaduonis Vincas**-***Rokas***, būrio vadas, ginkluotas vokišku automatu;

2. **Beinoras Balys**-***Budrys*** iš Grigiškės k., Daugėliškio vlsč. Ginkluotas karabinu ir naganu;

3. **Basys Klemensas**-***Žvalgas, Bajoras***, iš Grigiškės k. (kitur – iš Paringio II-ojo k.) Ginkluotas rankiniu kulkosvaidžiu (Žaliaduonio svainis);

4. **Basys Kazimieras**-***Erelis, Arminas, Dikeris***. Ginkluotas rusišku automatu (Klemenso brolis);

5. **Noreika Jeronimas** (kitur – **Geronimas**)-***Riešutas, Bevardis, Rainys***, iš Grigiškės k. Ginkluotas rusišku pusautomačiu SVT ir pistoletu;

6. (?) **Bronė**-***Marytė***, iš Kelpučių k., Tverečiaus vlsč. Ginklo neturi, ruošia maistą, skalbia drabužius;

7. **Kaukėnas Kazys, Mykolo**-***Lazdynas, Želmenis***, iš Paringio k., Daugėliškio vlsč. Ginkluotas rusišku automatu ir revolveriu „Nagan“;

8. **Dubakas Jeronimas** (kitur – **Geronimas**), **Antano-*Parojus*, *Dragūnas*, *Bečialis***, iš Mikalavos k., Daugėliškio vlsč. Ginkluotas rusišku automatu (nušautas *Roko* 1947 04 31);

9. **Ramanovskij Goga-*Orlov***, iš Postarnakų viensėdžio, Vydžių r., Baltarusijoje (baltarusis);

10. **Bukauskas Kazys, Kazio-*Sakalas, Seklys***, apie 28 m. amž., iš Pamiliškės k., Daugėliškio vlsč. Ginkluotas rusišku pusautomačiu SVT ir pistoletu;

11. **Kluonis Jonas-*Jakutis***, iš Kudabiškės k., Tverečiaus vlsč.;

12. **Survila Kazys, Stanislovo-*Aižinas***, iš Grigiškės k., Daugėliškio vlsč. Ginkluotas vokišku automatu. Žuvo 1946 m. miške kautynėse su MGB kariuomene;

13. **Bukauskas Teofilis** (**Tevosis**), **Antano-*Jazminas*, *Ragastenis*, *Rubežius***, iš Kondratiškės k., Mielagėnų vlsč. Ginkluotas buvo vokišku šautuvu ir pistoletu TT (nušautas *Roko* 1947 04 31);

14. **Rastenis Petras-*Neris***;

15. **Bukauskas Pranas, Antano-*Karžygis***, ginkluotas rusišku šautuvu (Teofilio brolis);

16. **Bukauskas Bronius-*Ričius*, *Burba***, iš Kondratiškės k. (nušautas *Roko* 1947 04 31);

17. **Gaidelis Vilhelmas-*Rimantas***, iš Grigiškės k. Ginkluotas rusišku rankiniu kulkosvaidžiu.

Iš viso būryje buvo priskaičiuojama 12 kovotojų (pridėjau 5 pagal kitus sąrašus – *R. K.*), bet prieš 1947 m. religines šventes – Velykas, vieną dieną būrio vadas *Rokas* asmeniškai pats sušaudė tris partizanus, neva už jų nusiteikimą ir siekį legalizuotis ir išeiti iš būrio: Bukauską Teofilį, Bukauską Bronių ir Dubaką Jeronimą. Visų trijų nušautųjų lavonai užkasti miške netoli bunkerio kitiems partizanams pagąsdinti.

Roko būrys daugiausia stovyklaudavo Baltarusijos teritorijoje (rusiškai originale – „v Žeterovskom lesu“). Mano dalyvavimo metu *Roko* būryje daugiau nieks nebuvo nužudytas, mušimų taip pat nebuvo, nors plėšimų, siekiant gauti maisto produktų, buvo įvykdyta.

Iš kaltinamojo Rastenio Petro, Juliaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR Švenčionių MGB sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. gegužės 23 d.

Apklausa pradėta 11 val. 10 min. – baigta 16 val. 45 min.

Klausimas: Kiek laiko jūs praleidote bunkeryje, kuriame buvote sulaikytas kartu su kitais trimis „banditais“ ir su savo žmona Rasteniene ir kas šį bunkerį įrengė?

Atsakymas: 1944 m. po LSSR „išlaisvinimo“ iš vokiečių, mane mobilizavo tarnybon į sovietinę armiją, bet tarnauti sovietų armijoje aš nenorėjau, todėl ėmiau slapstytis, dėl ko ir išsikasiau šitą bunkerį krūmuose savo lauke, maždaug už 500 m nuo savo namų.

Per tą visą laikotarpį, kada aš gyvenau nelegaliai, su savo žmona Rasteniene Aldona buvau susitikęs iš viso tik vieną kartą – 1947 m. gegužės 12 d. Ji atėjo pas mane į bunkerį, pernakvojo, o 13 d. mes visi buvome suimti.

Klausimas: Jūs sakote ne tiesą. Papasakokite kiek kartų jūs buvote susitikęs su savo žmona Aldona kada, kur ir iš kur jai buvo žinoma, jog jūs slepiatės šiame bunkeryje?

Atsakymas: Susitikimų metu mano žmona man aiškino, jog šį bunkerį ji aptikusi jau seniai, bet kada, ji nepasakė. Po to mano žmona tankiai ateidavo prie šio bunkerio turėdama viltį su manimi susitikti.

1945 m. pavasarį aš ėmiau slapstytis miške Šukieniškės k. rajone, Mielagėnų vlsč., Švenčionių apskr. ir namuose nepasirodydavau. Šio miško kaimo rajone 1946 m. sausio mėn. aš susitikau su dviem *Roko* vadovaujamo būrio partizanais ir gavau iš jų rusišką šautuvą ir 20 kovinių šovinių. 1946 m. rudenį aš-Rastenis Petras ir su manimi kartu partizanai iš *Roko* būrio: Kaukėnas Kazimieras-*Želmenis*, Basys Kazimieras-*Erelis*, Basys Klemensas-*Žvalgas* ir Noreika Jeronimas-*Rainys* atėjome į mišką netoli Paringio, Daugėliškio vlsč. Mes su Kaukėnu atėjome į mano išraustą bunkerį ir jame kartu prabuvome apie savaitę. Maždaug antrą ar trečią dieną pas mus atėjo mano žmona Aldona ir su manimi netoli bunkerio krūmuose prabuvo apie valandą. Aš žmonos klausiau ar nėra kur nors netoliese kariuomenės. Ji atsakė, kad kariuomenės nėra.

Po pirmojo karto ji pas mane prie bunkerio buvo atėjusi dar du ar tris kartus ir kiekvieną kartą su manimi prabūdavo apie 1–1,5 val. ir grįždavo į namus. Po to aš su Kaukėnu išėjau į *Roko* būrį, kuriame išbuvau iki 1947 m. balandžio mėn. pradžios, po to su Kaukėnu grįžome vėl į tą patį bunkerį.

1947 m. gegužės 12 d. pas mane į bunkerį atėjo mano žmona ir nakvojo su manimi kartu bunkeryje, o 13 d. mes buvome sulaikyti.

Man nepatiko sovietų valdžia ir aš jos nenorėjau ginti, todėl ir nėjau tarnaut į sov. armiją, o įstojau į ginkluotą partizanų būrį ir kovojau prieš sovietų valdžią. Be to, ir mano žmona prašė manęs neiti tarnauti sovietų valdžiai, nes dėl to geriau nebus.

Iš kaltinamojo Rastenio Petro, Juliaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR Švenčionių MGB sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. gegužės 27 d.

Apklausa pradėta 20 val. 35 min. – baigta 1 val. 00 min. (naktį).

<...> 1946 m. vasarą visas mūsų būrys, vadovaujamas *Roko*, stovyklavome Baltarusiojos SSR, Postavų rajono miškuose. Mes penkiese iš *Roko* būrio susitarėme tarpusavyje eiti į savo valsčių teritoriją arčiau tėviškių, atsiklausėme *Roko* ir jis leido.

1. Aš-**Rastenis Petras-*Neris***;
2. **Kaukėnas Kazimieras-*Želmenis***;
3. **Basys Kazimieras-*Arminas*** (kitur – *Erelis*. *Roko* svainis iš Paringio k.);
4. **Basys Klemensas-*Žvalgas*** (*Roko* svainis);
5. **Noreika Jeronimas-*Rainys***, iš Grigiškės k., Daugėliškio vlsč.

Visi kartu mes nuėjome iki Žvyriniškės k. ir apsistojome miške. Trys partizanai: du broliai Basiai ir Noreika pasakė, jog jie eis į savo tėviškės miškus, o mes su Kaukėnu atėjome į Ropiškės k. į mano bunkerį krūmuose. Šiame bunkeryje išbuvome apie 7–10 dienų, o po to vėl grįžome pas *Roką* į būrį.

<...> Bukauskas Anupras su mumis nėjo ir *Roko* būryje aš jo nebuvau sutikęs ir apskritai Bukausko aš nebuvau sutikęs iki pat Lietuvos SSR „išlaisvinimo“ iš vokiečių 1944 m. ir iki 1947 m. balandžio pradžios. Kada su Kaukėnu išėjome iš *Roko* būrio ir atėjome į bunkerį, Bukauską jau radome bunkeryje. Bukauskas man papasakojo, jog jis šiame bunkeryje buvo jau nuo 1946 m. rudens.

<...> Kada mes 1946 m. rudenį išėjome iš *Roko* būrio į savo tėviškę, tada *Rokas* mums pasakė; jeigu mes grįžę jo vietoje nerasime, tada mes turėsime užeiti į viensėdį, kurio pavadinimo aš nežinau ir kuris yra už 5-ių km nuo Kazėnų k., Baltarusijos teritorijoje, Vydžių rajone. Šiame Postarnakų viensėdyje gyvena pilietė Kazlauskienė Ona su kuria *Rokas* palaiko ryšį ir ten mes turėtume rasti *Roką*.

<...> Kazlauskienė Ona – apie 40 m. amž., vidutinio ūgio, normalios figūros, plaukai tamsūs, veidas normalus, nosis tiesi, didelė. Ji turi sūnų Česlovą, 15-os metų amž. ir dukrą, 7-erių metų amž.

Per visą 1946 m. vasarą ir rudenį *Roko* būrys, kurio sudėtyje buvau ir aš, stovyklavome Postarnakų miške, 3 km nuo Kazlauskienės namų. *Rokas* kartu su Bukausku Kazimieru-*Sakalu* sistemingai lankėsi Kazlauskienės namuose, kuriuose jis retkarčiais nakvodavo, išgėrinėdavo ir prausėsi jos pirtyje. Iš kitų partizanų man žinoma, jog *Rokas* su Kazlauskiene palaiko intymius santykius.

Maždaug už kilometro nuo Kazlauskienės namų gyvena pil. Rutkovskis, apie 50 m. amž., ūgiu aukštesnis už normalų, normalios figūros, apvalaus veido. Rutkovskio pirtyje tankiai prausiasi *Roko* partizanai. Aš jo pirtyje prausiausi du kartus. Pagal kitų partizanų žodžius, man žinoma, jog *Rokas* Rutkovskiui davė įpareigojimą kūrenti pirtį ir perspėjo jį, jeigu jis praneš apie juos sovietinės valdžios organams, jog jo būrys stovyklauja netoliese ir lankosi pas jį, tada jį sušaudys. Rutkovskis su partizanais kalbėjo rusiškai.

<...> Kaip aš jau pasakojau, į bunkerį atėjau kartu su Kaukėnu 1947 m. balandžio pradžioje, šiame bunkeryje buvo ir Bukauskas Anupras. Po 1–2 savaičių po mūsų atėjimo į bunkerį, mes trise: aš-Rastenis Petras, Kaukėnas Kazimieras ir Bukauskas Anupras naktį nutarėme pasivaikščioti miške. Pasiėmėme ginklus ir išėjome į mišką. Bukauskas, kreipdamasis į mus, pasakė, jog jis žino vieną vietą ir pakvietė mus eiti su juo kartu ir pasižiūrėti ar ten ko nors nėra ir mes su juo nuėjome. Miške mes susitikome 8-is ginkluotus partizanus, iš kurių aš pažinau: Matuliauską Adolfą-*Gylį* iš Mikalavo k., Daugėliškio vlsč.; Misiūną Steponą-*Dagilį* iš Ožionių k., Daugėliškio vlsč.; *Kirilį*-(?) (gal – *Kirvį*?). Matuliauskas Bukauskui perdavė paketus ir ryšulį ir, kreipdamasis į mus tris, pasakė: „Jeigu mes sutiksime *Roką*, šiuos paketus ir ryšulį perduoti jam." Mes juos paėmėme ir grįžome.

<...> Kada Bukauskas Anupras 1946 m. rudenį atėjo į bunkerį, jis jame rado šautuvą nupjautu vamzdžiu, taip pat ir žibalinę lempą. Kada aš buvau pas *Roką* būryje, jis man, prieš išeinant 1946 m. rudenį, pasakė, jog jis Mielagėnų vlsč., Pasmelės k. atėmė šautuvą iš piliečio Karaliaus ir paslėpė jį pelkėje, tiksliau – šulinyje, kuris buvo tarp keturių pušų Rupelninkų k., Mielagėnų vlsč., ir pasiūlė man šitą šautuvą pasiimti ir paslėpti. Kada aš 1946 m. rudenį su Kaukėnu atėjau į šį bunkerį, tada vieną kartą naktį ir išėjau į tą vietą, kur *Rokas* buvo paslėpęs tą šautuvą, kadangi man ta vieta buvo žinoma. Iš to šulinio aš ištraukiau tą šautuvą ir atsinešiau į bunkerį. Be to, miške aš radau pusę kulkosvaidžio juostos su šoviniais ir taip pat atsinešiau į bunkerį. „Rūkyklą" (lempą) ir žibalą į bunkerį aš atsinešiau iš namų 1945 m. pavasarį, tuoj po to, kada įsirengiau bunkerį.

<...> Per visą savo buvimo laikotarpį *Roko* būryje, aš dalyvavau apiplėšiant sovietinius piliečius du kartus su 6–7 partizanų grupe.

1946 m. vasarą *Roko* būrys stovyklavome miške maždaug už 6-ių km nuo Kazėnų miestelio Postavų ar Vydžių rajone, Baltarusijos SSR teritorijoje su 6–8 prtz. grupe:

1. **Aš-Rastenis Petras-*Neris***;
2. **Basys Kazimieras-*Erelis***;
3. **Noreika Jeronimas-*Rainys***;
4. **Semėnas Benediktas-*Pilypavičius*** (***Pilipovič***);
5. **Misiūnas Teofilis-*Šermukšnis***;
6. **Bukauskas Kazimieras-*Sakalas***;
7. **Kaukėnas Kazimieras-*Lazdynas***;
8. **Dubakas Jeronimas-*Bečialis*** (žuvęs 1947 m. žiemą).

Rokas davė nurodymą surasti mėsai karvę ir duonos. Naktį mes pasiėmėme ginklus ir išėjome per viensėdžius už 10-ies kilometrų. Užėjome į 7-is ūkius ir paėmėme maždaug 5-is kepalus duonos, iš vieno valstiečio paėmėme karvę ir atsivedėme prie bunkerio. Karvę papjovėme, išvirėme ir suvalgėme, o odą užkasėme.

Kitą kartą maistaut ėjome 1947 m. žiemą šešiese. Tuo metu mūsų grupėje buvo ir vienas baltarusis partizanas vardu Goga. Šiai grupei *Rokas* buvo davęs nurodymą gauti maisto produktų. Tada mes nuėjome į Belionių k., praėjome apie 7–10 namų gyventojų, gavome 10 kepalų duonos, maišą mėsos ir lašinių, 30 kg sviesto. Iš drabužių aš iš vieno piliečio paėmiau karišką milinę, iš vieno valstiečio pasiėmiau arklį su rogėmis ir visą tą turtą atsivežėme į mišką, į būrio dislokacijos vietą. Po to partizanai arklį su rogėmis nuvarė už 15-os km į tą patį kaimą ir paleido.

Iš kaltinamojo Rastenio Petro, Juliaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR Švenčionių MGB sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. birželio 1 d. Švenčionys.

Klausimas: Jums pateiktas NUTARIMAS apie jums, kaip kaltinamajam, pritaikytus pagal RSFSR BK straipsnius 58–1„a“ ir 58–11.

Atsakymas: Taip, man apskritai aišku, jog man pateikti kaltinimai pagal šiuos RSFSR BK str. ir savo kaltę aš visiškai pripažįstu.

Nuo paėmimo į sovietinę armiją aš slapsčiausi ir tam tikslui buvau išsikasęs bunkerį. Taip pat slapsčiausi Šukieniškės miške ir apiplėšinėjau sovietinius valstiečius. Prie savęs turėjau mažojo kalibro pistoletą ir revolverį „Nagan“, kurį man įteikė būrio vadas *Rokas*.

<...> Būdamas bunkeryje aš, Rastenis, turėjau automatą su trimis rageliais šovinių, naganą ir jame 7-is šovinius, mažojo kalibro pistoletą ir jam 6-is šovinius (manau, jog tai buvo pistoletas, vadinamasis „šeštukas“ – 6-ojo kalibro – *R. K.*). Kaukėnas turėjo rusišką šautuvą ir apie 25 šovinius, naganą su šoviniais, Bukauskas turėjo SVT šautuvą ir apie 30–40 šovinių ir vieną granatą.

Iš kaltinamojo Rastenio Petro, Juliaus, apklausos protokolo. 1947 m. birželio 13 d.

<...> 1946 m. rugsėjo mėn. gale ar tai spalio mėn. pradžioje, kada aš-Rastenis, Kaukėnas Kazimieras, Noreika Jeronimas, broliai Basiai – Kazimieras ir Klemensas, Survila Kazys atėjome į Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. teritoriją (kur mes visi gimėme ir gyvenome) iš būrio, *Rokas* tuo metu buvo miške (girioje) Vydžių r., Polocko srityje. Tada Rokas kartu su mumis išeinantiems broliams Basiams – savo svainiams pareiškė,

jog kada mes grįšime, jo šitoje girioje nerasime. Turėsime užeiti į viensėdį Postarnakų k. – apie 5 km nuo Kazėnų k. pas pilietę Kazlauskienę Oną ir kad ten jo lauktume. Kada penki partizanai išėjo anksčiau mūsų atgaliniu keliu, tada aš su Kaukėnu dviese maždaug po dešimties dienų taip pat grįžome į girią, bet, neradę *Roko* būrio, užėjome į Postarnakų viensėdį į Kazlauskienės Onos namus. Pastarosios paklausiau ar nebuvo pas ją atėjęs mūsų vadas *Rokas*. Ji atsakė užtikrintai, jog jis ateis. Prabuvę dieną miške, tos pačios dienos vakare grįžome pas Kazlauskienę, kur pas ją jau radome atėjusius *Roką* su dviem partizanais: Bukausku Kaziu-*Sakalu*, *Sekliu* ir Kaukėnu Kaziu-*Lazdynu* (vėliau jo slapyvardis buvo pakeistas į *Želmenį*). Pabuvę su *Roku* kartu Kazlauskienės namuose, grįžome į Pleterių mišką, kur mūsų laukė likusieji *Roko* būrio partizanai.

1947 m. pradžioje – žiemą, būdami bunkeryje Pleterių miške, partizanas Dubakas Jeronimas-*Bečialis Rokui* ėmė aiškinti, jog Kazlauskienė, pas kurią jis sistemingai lankosi, gali jį pavesti ir pranešti sovietinės valdžios organams. Į tai *Rokas* užtikrintai atsakė, jog jis Kazlauskiene pasitiki ir ji jo niekada neišduosianti.

<...> Nuo kada *Rokas* pradėjo lankytis Kazlauskienės namuose, aš pasakyti negaliu, spėju jog maždaug nuo 1946 m. rugsėjo mėn., kada mūsų būrys iš Antanų miško perėjo į Pleterių miškus Vydžių r. Baltarusijoje.

Rokas tankiai iš Kazlauskienės grįždavo neblaivus. Apie tai, jog *Rokas* su Kazlauskiene palaikė intymius santykius, mums-partizanams pasakojo jo adjutantas Bukauskas Kazimieras, kurį *Rokas* visais atvejais jį pasiimdavo kartu ir juo visur ir visada pasitikėjo kaip niekam kitam iš partizanų būrio. *Rokas*, išeidamas pas Kazlauskienę, tankiai jai nešė iš būrio maisto atsargų, maisto produktų – lašinių. Bet ar žinojo Kazlauskienė mūsų bunkerio vietą, šito aš nežinau, nes į bunkerį ji pas mus nei karto nebuvo atėjusi.

Iš Kaukėno Kazimiero, Mykolo, apklausos protokolo. Gim. 1924 m. Paringio I-ajame kaime, Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. Išsilavinimas – pradž. m-klos 2 kl.

Mano artimieji:

Motina – Kaukėnienė Uršulė;

Tėvas – Kaukėnas Mykolas;

Sesuo – Kaukėnaitė Jadvyga, g. 1928 m.;

Sesuo – Kaukėnaitė Alfonsa;

Sesuo – Kaukėnaitė Ona, g. 1930 m.

Brolis – Kaukėnas Jonas, g. 1932 m.

1945 m. vasarą tėvai ištremti į Tolimuosius Rusijos rajonus, kaip „banditų“ šeima. Brolis Vaclovas Kaukėnas nušautas 1944 m. žiemą kaip partizanas. Kitas brolis-partizanas Mamertas Kaukėnas-*Berželis* nušautas 1945 m. rudenį.

<...> Nuo pat sovietinės armijos atėjimo į Lietuvą 1944 m. vasario mėn. iki 1945 m. vasario mėn. aš slapsčiausi nuo mobilizacijos į sov. armiją. Nuo to laiko aš buvau brolių-partizanų Mamerto-*Berželio* ir Vaclovo pakviestas į jų būrį. Tokiu būdu pradžioje *Karijoto*-Jono Kamarausko (žuvo 1946 m.) kuopoje, o po to *Roko* kuopoje dalyvavau iki pat mano sulaikymo 1947 05 13.

Pradžioje būrio vadas *Karijotas* man įteikė ginklą – rusišką šautuvą, 15 šovinių ir suteikė *Lazdyno* slapyvardį. 1945 m. sausio mėn. pradžioje su *Karijoto* leidimu perėjau į

Roko būrį. Tai buvo toks mano paties asmeninis pageidavimas, kadangi jo kuopoje buvo daug mano pažįstamų vyrų. *Rokas* man pakeitė slapyvardį į *Želmenį* ir metų pabaigoje šautuvą man pakeitė į automatą PPŠ.

<...> 1946 m. lapkričio mėn. mūsų būrys žiemoti perėjo į Pleterių miškus, o Bukauską Anuprą *Rokas* paliko šiame bunkeryje, kuriame mes 1947 05 13 buvome areštuoti.

<...> Kautynėse su sovietiniais kareiviais man teko dalyvauti 1946 m. rudenį. Būnant Pleterių miškuose, mus aštuonis partizanus *Rokas* atleido laikinai pabūti Daugėliškio vlsč. teritorijoje, kur mes buvome gimę. Tada stovyklavome Deniūnų miške, maždaug 1,5–2 km nuo Deniūnų k., Daugėliškio vlsč. Mes ten buvome užpulti netikėtai sovietinių kareivių. Aš ir partizanas *Aižinas*-Survila Kazys nuėjome ir lauke pasikasėm bulvių, o kiti partizanai: du broliai Basiai – Klemensas ir Kazimieras ir su jais Noreika Jeronimas Deniūnų k. iš vieno piliečio paėmė avį. Papjovė tą avį, miške virė pietus – tos avies mėsą ir tuo metu pasirodė MGB garnizono kareiviai ir atidengė į mus ugnį, o mes įbėgome į mišką. Ar kas žuvo iš kareivių pusės, aš nežinau, bet susišaudymo metu žuvo partizanas Survila Kazys-*Aižinas*, o Gaidelis Vilhelmas-*Rimantas* po šio susišaudymo po dviejų dienų buvo suimtas Grigiškių k., Daugėliškio vlsč. savo tėvų namuose ir šiuo metu, matyt, atlieka bausmę. Visa tai aš sužinojau po to, kada po minėto susišaudymo Gaidelis kažkur dingo iš mūsų grupės, tada mes nuėjome jo ieškoti į Grigiškės k. pas jo gimines, kur Gaidelio pamotė Gaidelienė Agota mums pranešė, jog Gaidelis dieną, o mes vakare tos dienos buvome užėję, areštuotas MGB darbuotojų ir išvarytas į Daugėliškį. Ir taip mes šešiese grįžome į Pleterių mišką į *Roko* būrį.

Prieš išeinant 1946 m. rudenį žiemoti į bunkerį Pleterių miške Vydžių r. Baltarusijoje, tada *Roko* kuopoje buvo iki 50 partizanų. Po to *Rokas* paliko *Svajūno*-Urbanavičiaus Edvardo būrį Antanų miške su 35-iais partizanais. Su mumis 15 partizanų 1946–1947 m. žiemoti išėjo į Pleterių miškus, į bunkerį. Iš *Svajūno* būrio žinau šiuos partizanus:

1. ***Svajūnas*-Urbanavičius Edvardas, Juozo**, 25–27 m. amž., vidutinio ūgio, apvalaus veido, plaukai šviesiai rusvi, nešioja „frenčių“ Lietuvos kariuomenės žalsvos spalvos su antpečiais. Atvykęs iš Lietuvos gilumos, ginkluotas automatu PPŠ ir pistoletu (*Roko* kuopos būrio vadas, g. 1922 m. Širvintose – *R. K.*);
2. ***Sakalas*-Bukauskas Kazimieras**, kilęs iš Godutiškio vlsč., Švenčionių apskr. Ginkluotas PPŠ automatu;
3. ***Kariūnas***-(?);
4. ***Žemaitis*-Adomėlis Leonas** iš Lazdinių k. (žuvęs, užkastas prie Pastovių kapinių);
5. ***Alksnis*-Pundys Vladas**, g. 1920 m. Guntauninkų k., Ignalinos r.;
6. ***Briedis*-Dasys Kazimieras, Adomo**, g. 1919 m. Jurkiškės k., Mielagėnų vlsč.;
7. ***Liūtas*-Beinoras Alfonsas**, iš Grigiškės k., Daugėliškio vlsč.;
8. ***Mikasiukas*-Galatiltis Vytautas**, g. 1929 m., iš Antanų k.;
9. ***Abisinas*, *Kėkštas*-Stasiūnas Romualdas**, g. Antanų k.

<...> Būnant *Karijoto* būryje, šio būrio kovotojai 1945 m. vasarą nužudė Grigiškės k., Daugėliškio vlsč. apylinkės tarybos pirmininką Micheev Anton, taip pat šis būrys šiame kaime nužudė Kričalo Anton. Kas iš partizanų nužudė šiuos žmones, aš nežinau, kadangi tuo metu šiame kaime aš nebuvau, apie tai girdėjau tik iš kitų partizanų. O kada buvau *Roko* būryje, aš negirdėjau, kad jo partizanai būtų ką nors nužudę iš sovietinių piliečių.

1945 m., kada buvau *Karijoto* būryje, tada pastarasis sumušė (?) k., Daugėliškio vlsč. gyventoją Raginį (Adomą?) už tai, kad pastarasis greit neatidarė durų, kada pas jį bandė užeiti partizanai paimti iš jo maisto produktų.

Lankantis Baltarusijos teritorijoje Postavų, Vydžių rajonuose, plėšdavau dažnai ir iš prisiplėštų sau asmeninių daiktų šiuo metu turiu: vilnonį švarką, kariškas galifė kelnias, odinius batus, raudonarmietišką šlemurkę, šinelį, apatinius baltinius. Visa tai mes atėmėme iš baltarusių Postavų rajone.

<...> *Roko* būrys daugiausia veikė: Deksnės miške, Daugėliškio vlsč. Šulgų miške, Tverečiaus vlsč. Antanų miške, Godutiškio ir Tverečiaus vlsč., Pleterių miške Vydžių r., Šukieniškės miške Mielagėnų vlsč. Ilgiausiai *Roko* būrys veikė Pleterių ir Antanų miškuose.

<...> Aš žinau tik tris *Roko* būrio bunkerius:

1. Deniūnų miške – 2 km nuo Pajurgiškio k., Daugėliškio vlsč. Šiame bunkeryje žiemojome per 1945–1946 m. žiemą;

2. Netoli Ropiškės ir Poviliškės kaimų, kur mes 1947 05 13 buvome suimti;

3. Šis bunkeris buvo Pleterių miške, Vydžių r. Jis buvo už 5–6 km nuo Pastarnokų viensėdžio ir 5 km nuo Ozerovo k. Jame *Roko* būrys žiemojo 1946–1947 m. ir buvo ten iki mano išėjimo į Daugėliškio vlsč. teritoriją.

Iš Kaukėno Kazimiero, Mykolo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. gegužės 26 d. Švenčionys.

Apklausa pradėta 12 val. 25 min. – baigta 8 val. 35 min.

<...> Iš nurodytų išimtų ginklų mūsų suėmimo metu, man priklausė rusiškas šautuvas, naganas, 20 vnt. šautuvo šovinių ir 4 šoviniai naganui. Naganą man davė mano brolis Kaukėnas Mamertas-*Berželis*, kuris žuvo 1945 m. rudenį kautynėse su MGB kariuomene.

Išeidamas iš *Roko* būrio, aš jam palikau savo automatą, o eidamas į šį bunkerį, pasiėmiau šį šautuvą. Išeinant iš *Roko* bunkerio, Rastenis Petras man pasakė, jog bunkeryje yra šautuvas ir aš galiu jį pasiimti, ką aš ir padariau.

Iš Kaukėno Kazimiero, Mykolo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR MGB Tardymo sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. gegužės 28 d. Švenčionys.

<...> *Roko* būryje aš buvau nuo 1945 m. rudens, o Bukauskas Anupras į *Roko* būrį atėjo 1946 m. vasaros viduryje į Šukieniškės mišką Mielagėnų vlsč. *Roko* būryje Bukauskas išbuvo maždaug apie mėnesį, o po to būryje daugiau aš jo nemačiau ir kur jis išėjo, aš nežinau. Po to Bukauską aš sutikau 1947 m. balandžio mėn., kada kartu su Rasteniu atėjo į bunkerį ir kuriame mus sulaikė.

Klausimas: 1947 m. gegužės 26 d. apklausoje jūs aiškinote, jog 1946 m. rudenį *Roko* „gauja“, kurioje jūs buvote, iš Šukieniškės miško perėjo į Pleterių mišką. „Banditas“ Bukauskas dėl ligos kartu su „gauja“ judėti negalėjo ir *Rokas* leido jam pasilikti. Kartu su Bukausku pasilikote jūs ir Rastenis. Kodėl jūs trise atėjote į bunkerį, kuriame išbuvote apie 7–10 dienų, o po to jūs su Rasteniu išėjote, o Bukauskas pasiliko bunkeryje iki jūsų atėjimo 1947 m. balandžio pradžios. Bukausko jūs nesutikote. Kuo jūs paaiškintumėte šį nesutapimą?

Atsakymas: Kada mane-Kaukėną, Rastenį, Bukauską ir Rastenienę 1947 m. gegužės 13 d. suėmė bunkeryje ir vedė į Mielagėnų vlsč. MGB skyrių, tada Bukauskas manęs paprašė, kad apklausose aš apie jį kalbėčiau ne tiesą. Bukauskas mane mokė kalbėti taip: „Mes trise – Rastenis, Bukauskas ir aš-Kaukėnas buvome *Roko* būryje. 1946 m. rudenį būrys perėjo į kitą vietą, o jis-Bukauskas susirgo ir negalėjo judėti, todėl aš-Kaukėnas ir Rastenis atvedėme jį į bunkerį, o patys vėl grįžome pas *Roką*." Aš paklausiau Bukausko ir tardymų metu melavau.

Iš tikrųjų buvo taip: 1946 m. vasaros viduryje Bukauskas iš *Roko* būrio kažkur tai išėjo, bet tada aš su Rasteniu 1947 m. balandžio mėn. atėjome į bunkerį, tada jis buvo ten.

1946 m. rudenį į bunkerį, kuris buvo netoli Rastenio namų, kuriame mus suėmė, mes atėjome su Rasteniu tiktai dviese. Tada pas Rastenį atėjo jo žmona Rastenienė, o Bukausko su mumis nebuvo.

Klausimas: Jūs parodėte, jog Bukauskas iš *Roko* „gaujos" 1946 m. vasaros viduryje kažkur tai išėjo, po to 1947 m. balandžio mėn. jūs jį sutikote bunkeryje. Sakykite, kur iš *Roko* „gaujos" 1946 m. vasarą išėjo Bukauskas, kur jis buvo ir kuo jis užsiėmė ir kaip ilgai jis išbuvo bunkeryje ir kokiu tikslu?

Atsakymas: Bukauskas apie tai man nieko nepasakojo ir aš nieko nežinau. Patikslinu, jog 1947 m. balandžio pradžioje, kada mes su Rasteniu atėjome į bunkerį, kuriame vėliau buvome suimti, tuo metu Bukausko Anupro jame nebuvo. Tame bunkeryje mes su Rasteniu išbuvome apie vieną ar dvi savaites ir tik tada pas mus į bunkerį atėjo Bukauskas Anupras, bet jis mums nesakė kur buvo, nežiūrint į tai, kad mes jo apie tai ir klausinėjome.

Klausimas: 1947 m. gegužės 26 d. apklausoje jūs parodėte, jog Bukauskas Anupras jums ir Rasteniui pasakė, jog jis žino vietą, kur gali būti *Rokui* siunčiami paketai, po ko jūs su juo nuėjote į tą vietą, kur krūmuose Bukauskas parodė nedidelę palapinę ir iš šios palapinės paėmė *Rokui* skirtus paketus. Ar tai tiesa?

Atsakymas: Čia aš irgi tardymui daviau neteisingus parodymus, kadangi mane Bukauskas prikalbėjo po sulaikymo, kad aš nuslėpčiau nuo tardymo, jog išimtus paketus jis gavo iš partizano Matuliausko po susitikimo su juo miške metu, bet kad aš parodyčiau taip, jog Bukauskas paketus *Rokui* rado miške nustatytoje vietoje.

Klausimas: Papasakokite smulkiai kur Bukauskas gavo paketus, adresuotus *Rokui*?

Atsakymas: Vieną kartą vakare Bukauskas man ir Rasteniui pasakė, jog jis žino vietą, kurioje gali būti palikti paketai *Rokui* ir pakvietė mus eiti pažiūrėti. Mes trise nuėjome į mišką ir miške sutikome aštuonis ginkluotus partizanus, iš kurių aš pažinau: Matuliauską Adolfą-*Gylį* ir Misiūną Edvardą-*Kirvį*. Matuliauskas perdavė Bukauskui paketus, kad perduotų *Rokui*. Bukauskas paketus paėmė ir atsinešė į bunkerį, kurie buvo rasti ir išimti mūsų sulaikymo metu.

Iš Bukausko Anupro, Adomo, apklausos protokolo byloje Nr. 10579. Apklausą vykdo Švenčionių apskr. MGB tardytojas ltn. ČEREPUŠKIN.

Bukauskas Anupras g. 1919 m. Akmeniškių k., Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. Išsilavinimas –liaudies m-klos 2 kl.

Motina – Bukauskienė Elena, Kazio;

Sesuo – Marijona, 22 m. amž.;

Sesuo – Janina, 13–14 m. amž.;

Sesuo – Elena, 13–14 m. amž.

Nuo 1946 m. rudens iki 1947 m. gegužės mėn. dalyvavo lietuviškoje buržuazinėje nacionalistinėje „gaujoje“. Parodymus gali duoti rusų kalba, kadangi jis ją moka.

<...> Iš mano artimųjų giminaičių sovietinės valdžios buvo represuoti:

1. **Raketis Vincas** iš Moldavėnų k., Mielagėnų vlsč. – mano mirusios sesers vyras, 1945 m. buvo nužudytas Mielagėnų MGB vlsč. „l. g.“ (stribų). Kaip vengiantį tarnybos sov. armijoje, jį bandė sulaikyti, bet jis bėgo ir jį nušovė;

2. **Skyrelis Petras –** mano dėdė iš Potiškių k., Godutiškio vlsč. buvo areštuotas rusų MVD organų dėl to, kadangi vokiečių okupacijos laikotarpiu dirbo Godutiškio vlsč. valdyboje prekybos vedėju. Skyrelis Petras atliko vienų metų bausmę ir 1946 m. rudenį buvo paleistas;

3. **Bukauskas Kazys, Prano** – mano pusbrolis. 1945 m. vasarą buvo areštuotas už dokumentų padirbimą, kad nepaimtų tarnauti į sovietinę armiją. Kalėjime prasėdėjo apie du mėnesius, o po to buvo paleistas ir šiuo metu gyvena Nevaišonių k., Mielagėnų vlsč.

Iš Bukausko Anupro, Adomo, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Švenčionių MGB sk. vyr. tardytojas kap. NASENNIN. 1947 m. gegužės 28 d.

<...> Iki 1945 m. vasario 19 d. aš gyvenau Akmeniškių k., Daugėliškio vlsč. 1945 02 19 dienos metu netoli savo namų pjoviau malkas. Tuo metu pro mano namus pastote važiavo grupė MGB kariškių. Jie sustojo ir pareikalavo manęs parodyti dokumentus. Aš jiems pateikiau pažymą, gautą iš karinio komisariato. Jie suėmė mane ir nusivežė į Vydžius Baltarusijoje, iš kur mane pasiuntė į rajono karinį komisariatą, o iš ten buvau pasiųstas į Polocką, kur kariniame komisariate aš prabuvau keturias dienas. Po to mus 60 žmonių susodino į traukinį ir nugabeno į Molodečną, kur nakvojome stotyje. Naktį aš pasiprašiau nueiti atsinešti vandens ir, kada grįžau, ta grupė, su kuria aš miegojau stotyje, buvo išvykusi. Tada aš sėdau į traukinį ir nuvažiavau iki Lydos miesto, kur buvau sulaikytas ir uždarytas į kalėjimą, kuriame prasėdėjau pustrečio mėnesio.

Po išėjimo iš kalėjimo, per karinį komisariatą buvau pasiųstas darbui į sandėlių statybas Lydos geležinkelio stotyje. Maždaug 1945 m. gegužės mėn. pradžioje gavau atleidimą keturioms dienoms ir atvykau į namus.

Namuose praleidau daugiau kaip keturias paras ir pabijojau grįžti į savo dalinį, nes mane galėjo teisti karinis tribunolas už pavėlavimą ir aš į savo dalinį nutariau nebegrįžti ir nuo to laiko pradėjau gyventi nelegaliai. Gyvenau tėvo namuose slapstydamasis nuo pašalinių žmonių. Daugiausia slėpiausi miške ties Akmeniškių kaimu. Taip pat nueidavau ir į Šukieniškės mišką, nakvodavau tėvų daržinėje. 1945–1946 m. žiemą nakvodavau bunkeryje įrengtame daržinėje šiene. Valgyti man atnešdavo motina arba seserys Janina ir Elena... Per tą laikotarpį aš gyvenau mintimis, jog tarptautinė padėtis įtempta, galbūt Lietuva taps nepriklausoma valstybe ir tada galėsim gyventi laisvai. Šios mintys mane palaikė. Motina ir sesuo Janina, kurios sakė, jog vyksta pasaulio šalių konfederacija (gal konferencija?), kur šalys turėtų susitarti, kad Lietuva būtų nepriklausoma valstybė ir atskirta nuo SSSR.

Nelegaliai aš gyvenau iki 1946 m. rugpjūčio mėn. ir per tą visą laiką slapsčiausi vienas, jokio ginklo prie savęs neturėjau ir jokių susitikimų su partizanais nebuvo.

Vieną dieną 1946 m. rugpjūčio mėn., slapstydamasis Šukieniškės miške, susitikau partizanus. Jie buvo dviese. Kaip vėliau sužinojau, tai buvo: *Dagys*-Misiūnas Steponas, Nikodemo (g. 1921 m., žuvo 1948 10 03) ir *Šapalas*-Misiūnas Juozas, Nikodemo, g. 1927 m. Jie nukreipė į mane ginklus, aš pakėliau rankas ir jie mane nusivedė į partizanų stovyklą. Tuo metu jie stovyklavo Šukieniškės miške, Mielagėnų vlsč. Jų buvo apie 17–18 partizanų palapinėse, ištemptose ant kuolų. Mane atvedė prie būrio vado *Roko*, kuris čia pat man pateikė kelis klausimus ir aš jam paaiškinau, jog tarnavau sovietų armijoje, gavau trumpalaikes atostogas, iš kurių negrįžau į dalinį, ir šiuo metu slapstausi. *Rokas* manimi nepatikėjo ir įtarė, jog aš vaikštinėju turėdamas kažkokį blogą tikslą prieš partizanus, bet iš būrio atsirado du partizanai: Bukauskas Bronius, Antano-*Burba* ir Bukauskas Teofilius, Antano-*Rubežius*. Jie abu iš Kandratiškės kaimo, Mielagėnų vlsč. ir mane gerai pažino. Jie užtikrino *Roką*, kad aš patikimas žmogus ir nieko blogo prieš partizanus neturiu. Po to *Rokas* pasiūlė man stoti į jų būrį ir aš sutikau. Jis man davė *Balandžio* slapyvardį, kitą dieną įteikė pusiau automatinį šautuvą su 60 šovinių ir tokiu būdu aš įstojau į *Roko* vadovaujamą būrį ir tapau šio būrio partizanu.

Būdamas *Roko* būryje, vieną kartą buvau parėjęs į namus ir mačiausi su motina Bukauskiene Elena, seserimis – Elena, Marijona, Janina. Motina man davė pusantro litro pieno, puskepalį duonos.

1947 m. sausio gale aš vėl ėjau į namus ir buvau susitikęs su savo motina ir seserimis. Motina man davė puskepalį duonos, 1 kg sviesto. Tą pačią naktį aš dar užėjau pas savo kaimyną Bukauską Mykolą Akmeniškių k. ir paprašiau jo pavalgyti. Jis man davė puskepalį duonos ir apie 700 g lašinių. Taip pat buvau užėjęs pas Bukauskienę Ievą Akmeniškių k. ir ji man davė trečdalį kepalo duonos ir 0,5 kg lašinių.

<...> Šiuo metu *Roko* vadovaujamą būrį sudaro 11 kovotojų, iš kurių man žinomi:

1. ***Rokas*-Žaliaduonis Vincas** – smetoninės Lietuvos kariuomenės leitenantas;
2. ***Darius*-Basys Klemensas**;
3. ***Girėnas*-Basys Kazys** (Klemenso brolis);
4. ***Liūtas*-Beinoras Alfonsas** iš Grigiškės k., Daugėliškio vlsč.;
5. ***Riešutas*-Noreika Geronimas** (**Jeronimas**) iš Grigiškės k.;
6. ***Klevas*-Burokas Vilius, Jono**;
7. ***Šermukšnis*-Pivoriūnas Kostas, Aleksandro**, kilęs iš Lazinkos k., Didžiasalio sen. (žuvo Postavų r., Basiokų k. 1950 06 04).

<...> *Roko* būrys daugiausia veikė Tverečiaus, Daugėliškio ir Mielagėnų vlsč. teritorijose, Švenčionių apskr. 1945–1946 m. žiemą praleido Baltarusijos teritorijoje Postavų (Pastovių) rajone.

<...> Į *Roko* būrį aš įstojau 1946 m. rugpjūčio mėn. ir praleidau jame 1,5 mėn. Per tą laikotarpį būrys stovyklavo Šukieniškės, Deniūnų miškuose Daugėliškio vlsč. ir per tą laikotarpį *Rokas* jokių žudynių neįvykdė. Partizanai užsiėmė tik maisto produktų paruošomis, vaikščiojo Reketiškės, Rubelninkų, Berniūnų, Akmeniškės, Deniūnų, Viktarinės, Rizgūnų kaimuose ir kitur pasiskirstę grupelėmis po 3–4 partizanus. Man asmeniškai tuo metu neteko vaikščioti, kadangi tie kaimai buvo greta mano gimtojo Akmeniškės

kaimo ir mane lengvai galėjo atpažinti vietiniai gyventojai. Nenorėjau, kad mane atpažintų, kadangi po to gali pradėti persekioti mano tėvus arba ištremti į Sibirą, kaip „banditų“ šeimą. Produktų rinkti paprastai eidavo tie partizanai, kurių šeimos buvo ištremtos.

Aš produktų rinkti ėjau su kitais partizanais į Rizgūnų, Viktarinės kaimus, kuriuose manęs negalėjo atpažinti vietiniai gyventojai.

Roko būryje man daugiausia tekdavo stovėti poste sargyboje būrio išsidėstymo vietoje. *Rokas* gaudavo paštą, bet iš kur aš nežinau. Vieną kartą *Rokas* man įsakė nueiti į nurodytą vietą ir išimti ten paketą iš pušies drevės tarp dviejų eglaičių. Tą vietą jis dar anksčiau man buvo parodęs mums einant pro šalį. Aš ten nuėjau, bet nieko neradau ir grįžau atgal. Kartą netoli tos vietos *Rokas* susitiko su partizanu *Gyliu*-Matuliausku Adolfu iš *Karijoto* būrio ir tada *Gylys Rokui* asmeniškai perdavė paketą. 1946 m. rugsėjo gale ar spalio pradžioje *Roko* būrys kėlėsi į (rus. – Diediunskij) mišką Postavų r., Baltarusijoje. Aš tuo metu sirgau, stipriai kosėjau ir *Rokui* pasakiau, jog blogai jaučiuosi, man bus sunku eiti. Tada *Rokas* patarė man pasilikti ir pasakė, jog po dviejų savaičių jie turėtų grįžti, tada aš vėl galėsiu prie jų prisijungti.

Iš prtz. Rastenio Petro-*Neries* aš sužinojau, jog jo žemėje Ropiškės k. už vieno kilometro yra šiltas bunkeris, anksčiau aš tą vietą buvau matęs. Aš *Rokui* pasakiau, kad pasiliksiu tame bunkeryje, tegu mane ten suranda ir taip aš apsigyvenau tame bunkeryje, kuriame mane areštavo 1947 m. gegužės 13 d. MGB kareiviai.

Bunkeryje aš radau žibalinę lempą ir apie 5 l žibalo. Per tą laikotarpį, kada aš gyvenau šiame bunkeryje, aš aplankiau šiuos piliečius, pas kuriuos rinkau maisto produktus: du kartus buvau atėjęs pas savo tėvus Akmeniškių k. rudenį ir žiemą, vieną kartą buvau užėjęs pas Bukauską Mykolą Akmeniškių k., vieną kartą buvau užėjęs pas Bukauską Jurgį Ropiškės k., vieną kartą buvau užėjęs pas Bukauskienę Ievą Akmeniškių k., vieną kartą buvau užėjęs pas Misiūną, vardas jo, atrodo, Kaziukas, Balculeniškės k., Daugėliškio vlsč., vieną kartą buvau užėjęs pas Kalvelį Balculeniškės k., du kartus buvau užėjęs Vosyliškės k., Daugėliškio vlsč., kuriame aplankiau penkias sodybas. Iš šių piliečių į bunkerį aš atsinešiau maisto produktų ir taip maitinausi. Per visą žiemą nebuvau susitikęs nei vieno partizano, be to, nežinojau ir kur randasi *Roko* būrys.

Maždaug kovo pabaigoje pas mane į bunkerį atėjo du partizanai: Rastenis Petras-*Neris* ir Kaukėnas Kazimieras-*Želmenis* ir ėmė kartu gyventi su manimi. Jie man papasakojo, jog *Roko* būrys per visą žiemą prastovėjo Baltarusijoje Pleterių miške, Postavų rajone. Pats *Rokas* susipažino su viena moterimi ir, kada jie atsinešdavę maisto produktų, *Rokas* atsirinkdavęs pačius geriausius ir nešdavęs tai savo pažįstamai moteriškei. Vien dėl to tarp partizanų kilo nepasitenkinimas tokiu *Roko* elgesiu ir vieną kartą partizanai įsiuto, kada buvo išgėrę samagono. Partizanas *Rubežius*-Bukauskas Teofilis išsitraukė pistoletą ir ėmė šaudyti. Sužeidė *Roką* ir partizanus *Darių*-Basį Klemensą ir *Girėną*-Basį Kazį, kol pagaliau *Rubežių* sustabdė kiti partizanai ir jis nieko daugiau nesužeidė. Po viso šito triukšmo reikalai susitvarkė.

Sugijęs *Rokas* vėl iš naujo ėmė nešti geriausius produktus šiai savo pažįstamai moteriškei. Tarp partizanų ir vėl kilo nepasitenkinimas. Vieną kartą kovo mėn. dar kartą būrys, pasiskirstęs į dvi grupes, ėjo į pirtį praustis. Išgėręs samagono, *Rokas* prisiminė kaip jis buvo sužeistas ir nutarė už tai atsikeršyti. *Rokas* pasiėmė į rankas automatą ir nušovė

partizanus: Bukauską Teofilį-*Rubežių*, jo brolį Bukauską Bronių-*Burbą* ir partizaną *Bečialį*-Dubaką Jeronimą. Matydami tokią „bezobraziją“ ir persigandę toliau pasilikti pas *Roką*, Rastenis ir Kaukėnas nutarė iš būrio pasišalinti.

Nuo to laiko, kada aš atėjau į *Roko* būrį, iki mano suėmimo, aš nežinau nei vieno fakto, kad būtų kas nors nužudytas iš taikių gyventojų, ar būtų sumuštas. *Rokas* laikėsi laukimo taktikos, kada bus kita valdžia – Lietuva taps laisva ir nepriklausoma, atskira valstybė, jis mokė visus sau pavaldžius partizanus nežudyti, nebent MVD ar MGB organai už kiekvieną nužudytą imtų keršyti, ieškoti partizanų ir juos imtų žudyti.

Maisto produktai buvo renkami lankantis pas gyventojus. Ginkluoti partizanai išeidavo į kaimus, užeidavo pas gyventojus ir pareikalaudavo maisto produktų. Kaimų gyventojai negalėjo iš baimės neduoti maisto produktų ir davė, ko tik buvo reikalaujama. Kartu su produktais partizanai ėmė kariškų pavyzdžių daiktus: apsiaustus, mundurus, batus ir kt.

Prie savo parodymų aš dar norėčiau papildyti atvejus, kuriuos buvau praleidęs:

1. Kada pas mane 1947 m. pavasarį į bunkerį atėjo Rastenis ir Kaukėnas, mes visi trys nuėjome į vieną viensėdį, jo pavadinimo nežinau, bet jis buvo netoliese Kiniūnų k., Daugėliškio vlsč. Iš šio viensėdžio mes atsinešėme kiaulienos mėsos, lašinių ir duonos.

2. (Jau šį minėtą epizodą Bukauskas A. pasakoja kitaip – *R. K.*) Būdami bunkeryje, mes nutarėme nueiti į mums žinomą vietą, kur *Rokas* paprastai gauna paštą. Miške mes susitikome aštuonis partizanus, kuriems vadovavo Matuliauskas Adolfas-*Gylys*. Šioje grupėje aš atpažinau anuos du partizanus, kurie buvo mane sulaikę Šukieniškės miške: *Dagilį*-Misiūną Steponą, Nikodemo ir *Šapalą*-Misiūną Juozą, Nikodemo (g. 1927 m. Ožionių k., Daugėliškio vlsč.). Taip pat ten buvo ir *Kirvis*-Misiūnas Edvardas.

Kalbantis su Matuliausku, jis pasakė, jog jo grupėje yra vienas žmogus, kuris dirbo Švenčionių pašte ir iš pašto su pinigais pabėgo į mišką. Matuliauskas mums perdavė du paketus, ant kurių buvo užrašyti du adresai: vienas – *Rokui*, o kitas – *Eglaičiui* (*Eglaitis*-Vaclovas Šiaudinis, Edmundo). Matuliauskas šiuos paketus liepė perduoti *Rokui*.

Be to, aš savo parodymuose pamiršau įvardyti dar vieną partizaną – Bukauską Kazį, Kazio-*Sakalą*, *Seklį* iš Pamiliškės kaimo.

<...> 1947 m. kovo mėn., kada pradėjo tirpti sniegas, aš išėjau ir vėl į palapinę ir prabuvau ten dvi dienas. Trečią dieną į palapinę atėjo penki partizanai:

1. **Dimbelis Jurgis-*Plechavičius***;
2. **Juknevičius Jurgis-*Genaitis***;
3. **Mačėnas Vytautas, Ksavero-*Lakūnas***, g. 1923 m.;
4. **Apyvala Jeronimas, Antano-*Papūga***, g. 1925 m. Sriūbų k.;
5. **Bajoriūnas Antanas, Alfonso-*Bakutis***, g. 1918 m. Dubiškės k.

Tarp jų aš pažinau Dimbelį ir priėjau prie jo. Jis manęs paklausė, kodėl aš čia vienas. Aš jam atsakiau, jog *Rokas* mane čia atsiuntė dėl paketų persiuntimo jam, bet kažkodėl jis dar nepasirodė...

Aš paklausiau Dimbelio, ar jam žinoma ši vieta? Jis atsakė, jog šią vietą jam 1946 m. vasarą parodė Matuliauskas Adolfas-*Gylys*. Dimbelis pasikvietė mane su savimi ir aš kartu su jais išėjau į (Kolujažino k., Meljansko vlsč.?) kaimą pas Dimbelio tetą Smagurauskienę ir daržinėje pas ją pernakvojome. Kitą dieną į daržinę šeimininkė atnešė mums valgyti.

1947 03 27 dienos metu prtz. *Plechavičius*-Dimbelis Jurgis su prtz. *Genaičiu* nuėjo į kambarį, o po pusvalandžio ir aš taip pat nuėjau į kambarį. Kambaryje buvo šeimininkė ir jos dukra, o kita dukra Marijona kieme kapojo malkas. Marijona įėjo į kambarį ir pranešė mums, jog nuo kaimynų viensėdžio ateina kareiviai. Aš pasiūliau bėgti, o Dimbelis pasakė, jog šeimininkė sakė, kad pas ją kareiviai niekada neužeina. Po to mes trise: aš-Bukauskas, Dimbelis ir *Genaitis* užlindome į daržinės pastogę, kur buvo kiti mūsiškiai.

Netrukus atėjo kareiviai ir ėmė ieškoti „banditų". Vienas kareivis užlipo pas mus ant lubų, Dimbelis ir *Bakutis* šovė į kareivį ir jį nušovė, o aš ir kiti partizanai ėmėme šaudyti į kitas puses. Po to nuo lubų nušokome ir išbėgome. Kareiviai į mus atidengė ugnį, o mes į juos taip pat šaudėme. Aš vienas nubėgau į Šukieniškės mišką, o po to grįžau į bunkerį ir buvau iki Rastenio ir Kaukėno atėjimo, kur mes visi buvome suimti MGB organų bunkeryje, kuris buvo įrengtas jauname miškelyje, ties kalva, maždaug už vieno kilometro nuo Pamiliškės ir Ropiškės kaimų, Daugėliškio vlsč.

Tai buvo apie 11–12 val. 1947 m. gegužės 13 d. Bunkeryje buvome mes keturiese (suimtieji buvo išvardyti sudarytame MGB akte – *R. K.*).

Prie bunkerio prislinko Mielagėnų MGB garnizono kareiviai ir „l. g." (stribai). Jie atkėlė eglutę nuo bunkerio landos ir bunkeryje iškart tapo šviesu. Po to į bunkerį buvo įmesta granata, bet į tą vietą, kur mes buvome, ji nepateko, o sprogo angoje, ant kurios stovėjo eglutė. Išsigandę mes ėmėme rėkti: „Pasiduodam!" – ir pradėjome lįsti iš bunkerio. Išlindę iš bunkerio, ginklus palikome, kuriuos po to ištraukė kareiviai, o mus keturis konvojavo į Mielagėnų MGB skyrių.

Iš Rastenienės-Bukauskaitės Aldonos, Antano, apklausos protokolo byloje Nr. 10579. Apklausą vykdo Švenčionių apskr. MGB sk. tardytojas j. ltn. FEDOTOVSKICH.

Apklausa pradėta 1947 05 14, 21.00 val. Baigta 1947 05 15, 2.10 val. (naktį).

Rastenienė A. A. g. 1925 m. Kondratiškės k., Mielagėnų vlsč. Gyvena Ropiškės k., Daugėliškio vlsč., Švenčionių apskr. Išsilavinimas – pradž. m-klos 4 kl.. Profesija – siuvėjos mokinė, valstietė. Socialinė kilmė – iš buožių valstiečių.

1. Motina – Bukauskienė Julija, Gabrio, g. 1897 m. Kondratiškės k.;
2. Brolis – Bukauskas Teofilius, Antano – partizanų būryje;
3. Aš-Bukauskaitė-Rastenienė Aldona (duktė);
4. Brolis – Bukauskas Bronius, Antano, g. 1928 m. Kur šiuo metu nežinau, pasitraukė su vokiečiais;
5. Sesuo – Bukauskaitė Lionia, Antano, g. 1930 m. Šiuo metu areštuota už ryšį su partizanais;
6. Sesuo – Bukauskaitė Janina, Antano, g. 1932 m., gyv. Kondratiškės k.;
7. Tėvas – Bukauskas Antanas, Jono, g. 1887 m. Areštuotas už ryšį su prtz. Kalėjime Vilniuje;
8. Sesuo – Bukauskaitė Melanija, Antano, g. 1934 m., gyv. Kondratiškės k.;
9. Sesuo – Bukauskaitė Julija, Antano, g. 1936 m., gyv. Kondratiškės k.

Tėvai valdo 11 ha žemės, turi vieną arklį, vieną kumeliuką, dvi karves, vieną teliuką, vieną kiaulę, aštuonias vištas, gyv. namą – dviejų galų ir ūkinių pastatų, kuriuos šiuo metu valdo motina.

<...> Aš ginkluotame *Roko* partizanų būryje nedalyvavau ir nedalyvauju. Tai tiesa, kad aš buvau tarp trijų ginkluotų *Roko* būrio partizanų, bet nebuvau jų narė, bunkeryje lankiausi, kad įkalbėčiau savo vyrą pasitraukti iš būrio ir kartu su juo legalizuotis.

<...> Apie *Roko* būrį ir jo veiklą man mažai žinoma, aš tik iš su manimi sulaikytų partizanų girdėjau, jog *Roko* būrys daugiausia dislokuojasi Antanų miške.

<...> 1943 m. aš ištekėjau už Ropiškės k. gyventojo Rastenio Petro, Juliaus, g. 1921 m. ir gyvenau Ropiškės k. iki 1946 m., kadangi iki to vyras slapstėsi namuose nuo MGB organų persekiojimo, o 1946 m. vasarą atėjo *Roko* partizanų būrys ir jis savanoriškai įstojo į *Roko* vadovaujamą būrį.

Vokiečių okupacijos metais vyras tarnavo vokiečių armijoje, o kada Lietuvą „išlaisvino" sovietų armija, slapstėsi namuose.

<...> Kada ištekėjau už Petro Rastenio 1943 m., dirbau namų ūkyje, o 1946–1947 m. žiemą mokiausi siuvėjos amato Bučiūnų (Bučionių?) k., Kazėnų apylinkėje, Vydžių rajone, Baltarusijoje pas pilietę Jankūnienę Mariją, pas kurią pragyvenau keturis mėnesius.

<...> Buvau sulaikyta 1947 m. gegužės 13 d. ryte bunkeryje netoli Ropiškės k., Daugėliškio vlsč. su trimis *Roko* būrio partizanais, tarp jų kartu su savo vyru Petru Rasteniu.

<...> Visas *Roko* būrys, kiek man teko girdėti iš minėtų vyrų, pasiliko stovyklauti Antanų miške. Prieš Velykas partizanai ten pasigėrė ir išsišaudė vieni kitus. Dėl tos priežasties mano vyras Rastenis Petras, Kaukėnas Kazimieras ir Bukauskas Anupras atsiskyrė nuo būrio ir pasiliko gyventi atskirai.

<...> Tverečiaus vlsč. (Originale – Velka-ves arba Didysis kaimas. Ves lenkiškai – kaimas – *R. K.*) Didžiasalyje gyvena mano teta – motinos sesuo Bernotienė Juzefa, Gabrio. Su ja šiuo metu gyvena pilietis Čalna Franc, 70 m. amž., iš Vydžių miestelio, turi žemės sklypą šiame kaime.

<...> Pažįstu Bukauskaitę Konstanciją, Kazio, iš Pamiliškės k., Daugėliškio vlsč., 25–26 m. amž. Ji šiuo metu areštuota – 1946 m. rudenį, bet dėl ko, nežinau.

<...> Savo dvejų metų sūnelį Petriuką aš palikau Ropiškės k. pas močiutę – vyro motiną Rastenienę Benediktą.

Iš N U T A R I M O 2407/10148

Lietuvos MVD pasienio apygardos Karo tribunolas. Pirmininkaujančiųjų narių sudėtis:

justicijos mjr. – ČERTKOV

justicijos mjr. – DURNEV

justicijos mjr. – RAZUBAJEV.

1948 m. sausio 6 d. pasitarime, peržiūrėjus kasacinius skundus **Rastenio Petro, Juliaus**, g. 1921 m.; **Kaukėno Kazimiero, Mykolo**, g. 1924 m.; **Bukausko Anupro, Adomo**, g. 1919 m.; **Rastenienės Aldonos, Antano**, g. 1926 m., LSSR MVD Karo tribunolo nutarimu nuo 1947 m. gruodžio 10 d. Rastenis, Kaukėnas, Bukauskas pagal RSFSR BK str. 58–1„a", panaudojant SSSR Aukšč. Tarybos Prezidiumo str. Nr. 2, 1947 m. gegužės 26 d. nuteisti laisvės atėmimu po 25 m. kiekvienas ir 5-eriems metams tremties (be teisių) be turto konfiskacijos, kadangi jo neturi.

Rastenienė pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a" nuteista 10 m. PDL ir 5 m. tremties.

Išklausius justicijos mjr. DURNEV'o ataskaitą pagal LSSR pasienio apygardos MVD karo prokuroro pateiktą nuosprendį, NUTARĖ:

<...> Nuteistųjų: **Rastenio**, **Kaukėno**, **Bukausko** ir **Rastenienės** veiksmai kvalifikuoti teisingai, teismo nutarimas atitinka nusikaltimo padarymo lygį ir **nuteistųjų kasacinius skundus**, kaip nepagrįstus, **atmesti**. Nuteistieji privalo atlikti jiems skirtą bausmę darbo pataisos lageryje.

Pasirašo: LSSR Pasienio apygardos MVD Karo tribunolo narys justic. mjr. DURNEV

R. K. p a s t a b a: šis prtz. Vytauto apyg. vado NURODYMAS rastas bunkeryje 1947 05 13, suimant aukščiau minėtus *Roko* būrio partizanus. 1947 m. Vytauto apyg. vadas – *Algimantas*-Kimštas Jonas; *Žilvinis*-(?); (slapyv. *Žilvinis*-Juras Jonas – DK apyg. B rnkt. partizanas); /pas/ – pasirašo.

Kalba netaisyta

N U R O D Y M A S

LLA Liečia: 1947 02 09 rinkimus Nuorašas
3-ios Slaptas
Vytauto Apygardos
Š t a b a s
Nr. 65.

1. Nuo šių nurodymų gavimo dienos visoje apygardoje skelbiamas ypatingo budrumo stovis;

2. Visiems būriams būti savo rajonuose (apylinkėse), būrių vadams – prie būrių;

3. Būriams susitvarkyti taip, kad tarp jų būtų nuolatinis bendradarbiavimas;

4. Iki rinkimų dienos ir rinkimų dieną visiems būriams savo rajonuose turėti pilnas žinias apie rinkimų punktų vietas ir jų apsaugos dydį;

5. Savo rajonuose iš vietos patikimų gyventojų ir vanagų būrių vadams sutvarkyti ryšius, sekimą ir žvalgybą, kad kiekvienu momentu reikalingos žinios būtų perduotos iš rajonų būrių vadams ir atvirkščiai;

6. Įvairūs agitatoriai ir blogos valios žmonės, atvykę į rajonus agitaciniais ir žvalgybos tikslais šalinami ir, reikalui esant, naikinami;

7. Rinkimų dieną būriams sekti judėjimo kelius ir sulaikyti balsuoti vykstančius žmones. Tikrinti dokumentus, užsirašant jų pavardes, vardus ir gyvenamąsias vietas;

8. Visiems vadams ir vanagams gerai žinoti paroles;

9. Su vietos milicija ir kariuomene atvirų kautynių vengti;

10. Rinktinių vadams susitvarkyti ryšius su būriais ir apygardos štabu;

11. Iš būrių į rinktinės štabą ir iš jo į apygardos štabą žinias siųsti: a) naktį per vanagus, b) dienos metu per patikimiausius ir drąsiausius ryšininkus, išimtinais atsitikimais – per vanagus. Trumpas žinias siųsti tik žodžiu;

12. Bendradarbiaujant su visuomene, visi operatyviniai nurodymai vykdomi vengiant bereikalingų išsišokimų veiksmais ir žodžiais. Pasirodyti kultūringais ir tikrais savo krašto gynėjais bei šeimininkais.

13. Visiems apygardos vadams ir vanagams didvyriškai išsilaikyti savo postuose iki atskiro parėdymo.

Pastaba: Šiuos nurodymus gauna visi vadai iki būrio vado imtinai. Nurodymai griežtai saugomi ir po rinkimų sunaikinami. Patekus jiems į priešo rankas, skubiai pranešti rinktinių vadams.

/pas/ *Algimantas*
Apygardos Vadas
/pas/ Žilvinis
Veikimo Sektoriaus Viršininkas

Aukštaitija. 1947 02 01 Nuorašas tikras:

Iš LYA (KGB arch.) Garlos Kazio, Antano, baudž. bylos Nr. 17166; arch. Nr. P-19257 LI, areštuoto 1949 m. spalio 23 d. LSSR, Švenčionių apskr., MGB sk.

Iš areštuotojo anketos: Garla Kazys, Antano, g. 1928 m. Vejinės k., Švenčionėlių vlsč., Švenčionių apskr. Šiuo metu – veikiančioje „gaujoje".

Iki 1948 m. rugpjūčio mėn. gyveno Vejinės k. ir dirbo savo ūkyje. Išsilavinimas – gimnazijos 5 kl.

Tėvas – Garla Antanas, Justino, miręs 1942 m.;

Motina – Garlienė Malvina, mirusi 1929 m.;

Sesuo – Garlaitė Malvina, Antano, g. 1921 m.;

Sesuo – Garlaitė-Maumlevičienė Apolonija, Antano, g. 1913 m.;

sesuo – Garlaitė-Jusienė Antanina, Antano, 30 m. amž.

Garla Kazys, Antano, turi kulkinį sužeidimą kairės kojos aukščiau kelio ir kairės rankos kulkinį raiščių sužeidimą

A K T A S

1949 m. spalio 21 d.

Mes, toliau pasirašę, Kaltanėnų vlsč. MGB sk. ltn. CHLYZOV; Kaltanėnų vlsč. MGB sk. „l. g." (stribas) būrio vado padėjėjas GORELKIN ir „l. g." (stribas) ČIBIRAKAS, šią dieną surašėme šį aktą dėl:

Kaltanėnų vlsč. MGB operatyvinė grupė, vadovaujama Kaltanėnų vlsč. MGB sk. „l. g." (stribų) būrio vado pavaduotojo GARELKIN'o, dirbdama ieškant „banditų", 20 val. 1949 m. spalio 21 d., artėjant prie Antalėdės II-ojo kaimo, Kaltanėnų vlsč., susitikome su nepažįstamu piliečiu, kuris bandė slėptis, bet buvo sulaikytas. Kratos metu pas nežinomąjį buvo rastas pistoletas užsieninės markės (numeris iškaltas) ir jam 5 šoviniai. Po ginklo išėmimo, pastarasis bandė slėptis, bet už 20-ties metrų nuo sulaikymo vietos oper. grupės buvo sužeistas į kairę ranką ir į kairę koją ir pakartotinai sulaikytas.

Sulaikytasis, pasirodo, yra ginkluotos „gaujos" dalyvis Garla Kazys, Antano, g. 1928 m. Vejinės k., Švenčionių apskr., Švenčionėlių vlsč. Jis parodė, jog kiti du tos pačios grupės nariai yra miške.

Kad Garlą pristatyti į valsčiaus MGB skyrių, „l. g." (stribai) MARKOVSKIJ ir ČIBIRAKAS pasiliko saugoti Garlą, o būrio vado pavaduotojas GORELKIN ir NALIVAIKO nuėjo į kaimyninį viensėdį pasiimti pastotės, kur buvo pasitikti „banditų" ugnimi, dėl ko istribitelis NALIVAIKO IVAN STANISLAVOVIČ, g. 1929 m., rusas, VLKJS narys (komjaunuolis), buvo mirtinai sužeistas, o „banditai" pasislėpė.

Einant į valsčių, MGB sk. Garla papasakojo, jog „banditai“, kurie mirtinai sužeidė NALIVAIKO, yra būrio nariai. Jų pirminėje apsistojimo vietoje, kur jie buvo apsistoję, buvo rasti ir išimti priklausantys Garlai ir kitiems „banditams“ ginklai:

1. Vokiškas rankinis kulkosvaidis Nr. B8746, 1940 m. laidos, veikiantis ir prie jo juosta su 140 šovinių;

2. Rusiškas šautuvas Nr. 218949, 1937 m. laidos, veikiantis;

3. Rusiškas šautuvas Nr. 20034, 1932 m. laidos, veikiantis.

Dėl ko ir surašytas šis aktas.

Pasirašo: Kaltanėnų vlsč., MGB sk. vrš. ltn. CHLYZOV

„l. g.“ (stribas) vado pavad. GORELKIN

„l. g.“ (stribas) ČIBIRAKAS

Iš Garlos Kazio, Antano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Švenčionių apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. mjr. LAPTEV.

<...> 1948 m. rugpjūčio mėn. aš kartu su Veikūnų k., Švenčionėlių vlsč. gyventoju Bagdonu Pranu, Andriaus, g. 1929 m., išsivarėme samagono ir apie tai sužinojo Švenčionėlių milicijos viršininkas Kosov, kuris pasikvietė mus ir pasakė – eikite į namus, pasiimkite savo apatinius drabužius ir sėskite dešimčiai metų į kalėjimą. Išėję iš Kosovo, bijodami, kad mūsų nepasodintų, nutarėme slėptis.

Atėjęs į namus, pasiėmiau dar 1944 m. užkastą vokišką šautuvą, o Bagdonas taip pat pasiėmė šautuvą, kuris pas jį buvo paslėptas ir po to išėjome į mišką. Iš pradžių slapstėmės prie savo namų. Netoli Veikūnų k. įsirengėme bunkerį, kuriame su Bagdonu gyvenome iki 1949 m. gegužės mėn., o po to, kada bunkeris užvirto, gyvenome tame pačiame miške iki 1949 m. rugpjūčio mėn. Rugpjūčio mėnesį mus užpuolė kareiviai. Aš mečiau savo šautuvą ir apie 300 šovinių ir pasislėpiau.

1949 m. rugsėjo mėn. pabaigoje Grikiapelės k., Kaltanėnų vlsč. užėjome į vieną daržinę. Tuose namuose niekas negyveno ir ten radome du miegančius partizanus, kur pirmą kartą mes su jais ir susitikome. Jie pasiūlė palaikyti ryšį su jais, bet mus priimti žiemoti kartu atsisakė.

Vienas iš jų buvo *Putinas*-Kaušyla Juozas, o kitas – *Skrajūnas*-Bulka Juozas. Mane paskyrė grupės vyresniuoju ir suteikė man *Laisvūno* slapyvardį, o Bagdonui-*Ąžuolo* ir tuo pačiu metu paskyrė su mumis susitikimą netoli Antalėdės II-ojo kaimo, Kaltanėnų vlsč. 1949 m. spalio 21 d.

1949 m. spalio 21 d. įvyko susitikimas, į kurį atėjo *Putinas*-Kaušyla Juozas, atnešė mums laišką iš štabo viršininko *Dainiaus*-Bulkos Antano ir antrą laišką iš *Skrajūno*-Bulkos Juozo. Į jo voką buvo įdėti laikraščiai.

Vakare Antalėdės viensėdžiuose miško pakraštyje aš pasilikau, pasitvarkiau, o po to užėjau į vieną daržinę, kurioje slėpėsi „l. g.“ (stribai). Jie mane nuginklavo, aš bandžiau bėgti, bet buvau sužeistas.

Istrebiteliai (stribai) kitame viensėdyje aptiko *Putiną* su Bagdonu, ten įvyko susišaudymas, o kas ten buvo, aš nežinau...

Klausimas: Išvardykite savo įvykdytus sovietinių piliečių plėšimus.

Atsakymas: Būdami nelegalioje padėtyje, mes įvykdėme šiuos apiplėšimus:

1. 1948 m. lapkričio mėn. ant kelio nuo Milkūnų, Pakretonės k. į Švenčionėlius nuavėme aulinius batus vienam piliečiui, kuriais apsiaviau aš, o valstiečiui atidaviau savo suplyšusius. Tą pačią dieną sulaikėme ir Kaltanėnų vlsč. mokesčių inspektorių Bairuševičių, iš kurio paėmėme apie keturis tūkstančius rublių, o Bairuševičių paleidome.

2. 1949 m. birželio mėn. ant kelio iš Švenčionių į Švenčionėlius, nuo Švenčionių maždaug už 8-ių kilometrų sulaikėme pastote važiuojantį kareivį, kuris prisistatė kalėjimo sekretoriumi Izofatovu. Atėmėme iš jo pistoletą ir paleidome.

3. 1949 m. liepos mėn. Juzefavos (kitur – Jusių k.) k., Švenčionėlių vlsč. jaunimo vakarėlio metu aš iš pistoleto sužeidžiau Kaltanėnų vlsč., Šakališkių k. gyventoją Vaickų Vytautą.

4. 1949 m. rugsėjo mėn. gale Kaltanėnų vlsč., Reškutėnų k. iš vieno valstiečio paėmėme pinigus, aulinius batus, palaidinę, o Bagdonas – kelnes.

5. 1949 m. spalio 10 d. Pakretonės k. malūne iš ten esančių valstiečių atėmėme 574 rublius, aulinius batus iš Žemeno Alberto, Gabrio, g. 1916 m., ir kitus nešiojamus daiktus. Iš Nemeikos Augusto, Gabrio, atėmėme vilnonį megztinį.

6. 1949 m. kovo mėn. mes su Bagdonu naktį atėjome į Blaževičiaus viensėdį Naujos Pašaminės kaime, Švenčionėlių vlsč. iš pastarojo pasiimti maisto produktų. Kada Blaževičius atsisakė atidaryti duris, mes tada su Bagdonu į jo namą atidengėme ugnį iš šautuvų. Aš išgirdau, jog Blaževičius buvo sužeistas.

7. Tą patį mėnesį 1949 m. aš su Bagdonu, būdami girti, iš Pašaminės k. nuvarėme Daunienės arklį, bet paskiau jį kažkur tai paleidome.

8. 1949 m. gegužės mėn. ant kelio Kaltanėnai–Švenčionėliai mes su Bagdonu iš Kaltanėnų vlsč. vykdomojo k-to arklininko atėmėme 20 vnt. kovinių šovinių.

Be to, nepamenu kokiuose kaimuose vaikščiojome ir atiminėjome maisto produktus sau maitintis.

<...> Partizanų būrio ryšininkų bei rėmėjų aš nežinau. Aš tik iki 1948 m. lapkričio mėn. vaikščiojau pas savo seserį Garlaitę Malviną, Antano, g. 1921 m., pas kurią valgiau ir keičiausi apatinius drabužius. Nuo lapkričio mėn. ryšį su ja nutraukiau, kadangi ji ištekėjo ir tik 1949 m. liepos mėn. du kartus buvau su ja susitikęs miške, kur ji buvo atėjusi rinkti uogų.

Bagdonas Pranas prieš tai, t. y. kada mes slapstėmės miške netoli Veikūnų k., tankiai vaikščiojome į savo namus. Bagdonas susitikinėjo su savo motina ir broliu Kaziu, kurie taip pat jį aprūpindavo maisto produktais. Daugiau mums maisto produktų niekas neparūpindavo, mes patys eidavome ir pasirinkdavome.

R. K. p a s t a b a: 1949 m. spalio 24 d. apklausos protokole **Garla Kazys** jau keičia savo parodymus. To priežastis, matyt, buvo panaudotas fizinis poveikis, todėl čia jis jau aiškina apie pabėgimą iš sulaikymo, o ne kad milicijos viršininkas juos paleido ir po to liepė ateiti, nes reiks atsėdėti 10 metų kalėjime.

Iš Garlos Kazio, Antano, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Švenčionių apskr. MGB Tardymo sk. vrš. pavaduotojas kap. FILIPOV.

Apklausa pradėta 1949 m. spalio 24 d., 12.00 val. – baigta 15.25 val.

<...> 1948 m. birželio mėn. aš į Švenčionių apskr. karinį komisariatą parašiau pareiškimą, kad mane nukreiptų mokytis į Vilniaus karinę pėstininkų mokyklą, po ko aš prie

Švenčionių karinio komisariato praėjau gydytojų medicininę komisiją ir buvau priimtas į Vilniaus karinę pėstininkų mokyklą. Kariniame komisariate man pasakė, kad 1948 m. rugpjūčio mėn. pasiruoščiau išvykimui į Vilnių.

Mano priėmimo į karo mokyklą proga, mes su Bagdonu keletą kartų išsivarėme samagono, kažkiek jo pardaviau, o dalį pasilikau sau.

Kad aš užsiimu samagono varymu, apie tai sužinojo Švenčionėlių vlsč. MVD sk. viršininkas KOSOV. Jis mane ir Bagdoną sulaikė ir pristatė į Švenčionėlių vlsč. MVD skyrių, kur pralaikė tris paras. Ketvirtą parą, išeinant iš Švenčionėlių vlsč. MVD sk. pastato į tualetą, mes su Bagdonu įvykdėme pabėgimą. Be to, Švenčionėlių vlsč. MVD mes buvome tris paras laikomi budėtojų kambaryje.

Po pabėgimo mes grįžome į namus, aš pasiėmiau šautuvą, Bagdonas taip pat apsiginklavo šautuvu ir išėjome į Augustavos mišką. Iš pradžių mes slapstėmės prie savo namų miške, o po to prie Veikūnų k. miške išsikasėme bunkerį, kuriame slėpėmės iki 1949 m. rugpjūčio mėn.

Gyvendami bunkeryje, maisto produktais apsirūpindavome valstiečių sąskaita. Abu ėjome per viensėdžius, gyvenvietes, rinkome maisto produktus ir nešėmės į bunkerį.

Iš Garlos Kazio, Antano, apklausos protokolo. 1949 m. lapkričio 10 d. Švenčionys.

Klausimas: Kada, kur ir kokiomis aplinkybėmis jūs su „banditu“ Bagdonu Pranu, Andriaus, fotografavotės?

Atsakymas: 1949 m. liepos mėn. su Bagdonu, būdami miško pakraštyje prie Pašaminės k., Švenčionėlių vlsč., iš šio kaimo į Švenčionėlius pro mus praėjo jaunas vyrukas su fotoaparatu. Kada aš paklausiau Bagdono, kas jis – tas vyrukas, jis man papasakojo, jog tai Pašvintės k., Kaltanėnų vlsč. gyventojas Ažušilis (prie lenkų buržuazinės valdžios buvo vadinamas Zabarovskij) Vytautas. Pastarasis tuo metu baigė Švenčionių lietuvišką gimnaziją ir įstojo į Vilniaus universitetą.

Po keleto dienų kitą kartą, pamenu, Švenčionėliuose buvo turgaus diena, toje pačioje vietoje mes su Bagdonu sustabdėme pro mus praeinantį Ažušilį Vytautą ir paprašėme, kad jis mus nufotografuotų ir nuotraukas po savaitės atneštų į tą pačią vietą. Rugpjūčio ar liepos mėn. pabaigoje Ažušilis atėjo ir atnešė mums tris skirtingas nuotraukas po 6 vnt. kiekvienam. Vienoje iš jų aš buvau nusifotografavęs su šautuvu rankose, o Bagdonas su pistoletu (automatu?).

Sumokėję pinigus Ažubaliui už nuotraukas, jį įspėjome, kad jis apie susitikimą su mumis niekam nepasakotų. Besifotografuodami su ginklais rankose, mes manėme, jog sovietinė valdžia pasikeis ir, mums pateikus šias nuotraukas ir kitus dokumentus, bus įrodymas, jog mes kovojome kaip partizanai ir vykdėme ginkluotą kovą už nepriklausomą Lietuvą prieš sovietų valdžią.

Kaip aš jau aiškinau praėjusiose apklausose, 1949 m. rugsėjo mėn. pabaigoje ar tai spalio pradžioje Grikiapelės k., Kaltanėnų vlsč. mes su Bagdonu susitikome su partizanais *Skrajūnu* ir *Putinu* ir nuo to laiko *Skrajūno* buvome užverbuoti kaip partizanai. Man, kaip grupės vyresniajam, prtz. *Skrajūnas* perdavė formą, pagal kurią aš iš patikimų lietuvių privalėsiu rinkti aukas (pinigus) ir rašomąjį popierių, kuriame turėsiu viską registruoti apie rinkliavą ir visa tai perduoti partizanų viršininkui *Dainiui*.

Turėdamas šį įsakymą, aš iki mano dienos sulaikymo surinkau 300 rublių, atžymė-

jau juos sąraše pagal man nurodytą sąrašo formą: ne pagal pavardę, o pagal mano jiems (aukotojams) suteiktus slapyvardžius – *Klajoklis*, *Žiburys*, *Voverytė* ir daviau šiems valstiečiams pasirašyti, kiekvienam pagal suteiktą slapyvardį.

1949 m. spalio mėn., kada valstiečiai važiavo į Švenčionėlius į turgų ir, kas man pateko ant kelio už 5–6 km nuo Baranovos kaimo, ten aš juos tris sulaikiau ir pasiūliau, kad jie paaukotų po 100 rublių partizanų aprūpinimui, todėl jų pavardžių aš neklausiau, o suteikiau jiems slapyvardžius, paaiškinau jiems, kad tais slapyvardžiais jie pasirašytų ant jiems mano pateikto žiniaraščio.

Iš Garlos Kazio, Antano, apklausos protokolo. 1949 m. lapkričio 14 d. Švenčionių miestas.

<...> Iki 1949 m. rugpjūčio mėn. mes su Bagdonu gyvenome Veikūnų miške, Švenčionių vlsč. Po to iki mano sulaikymo blaškėmės (judėjome) po Kaltanėnų vlsč. Žiemos laikotarpiui slapstymosi vietos dar nebuvome pasirinkę.

Apie partizanų bunkerių išsidėstymą, taip pat ir jų štabo, vadovaujamo *Dainiaus*, buvimo vietą, man nebuvo žinoma.

<...> Aš tik du kartus iš *Skrajūno* ir *Dainiaus* esu gavęs partizaninę korespondenciją ir laiškus, t. y. 1949 m. rugsėjo ir spalio mėn. Jiems aš nieko nesiunčiau.

N U O S P R E N D I S

Garlą Kazį, Antano, sutinkamai su SSSR Aukšč. Tarybos Prezidiumo įsaku nuo 1947 m. gegužės 26 d. „dėl pakeitimo mirties bausmės“ pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, nuteisti PDL 25-erių metų laikotarpiui su 5-erių metų teisių pažeidimu (tremtimi) (toliau išvardyta eilė straipsnių, pagal kuriuos Garla taip pat teisiamas PDL 10-čiai metų, bet subendrinus – 25-eriems metams – *R. K.*).

Bausmės atlikimo laiką skaičiuoti nuo 1949 10 21. Už juridinę konsultaciją iš kaltinamojo išskaityti 100 rublių advokatui (žydui) LEVITANUI.

Iš LGG, IV-to tomo, išleisto 2012 m. Vilniuje: 1949 m. 313 psl. **Garla Kazys, Antano**, g. 1928 m., gyv. Vejinės k., Švenčionių r., Vytauto apyg. partizanas – *Laisvūnas*. Suimtas 1949 10 21, kalintas Švenčionyse, 1950 04 20 – Vilniuje. Karo tribunolo 1950 02 28 nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Išvežtas į lagerį 1950 07 16 – Ozerlagas, Irkutsko sr. Tremtis – 1958 12 09, Usolės rajonas, Irkutsko sr. 1966 m. grįžo į Lietuvą.

LYA (KGB arch.), f.-19, ap.1, b. 276, Švenčionių r. MGB sk.

LSSR, Vilniaus sr. MGB Valdybos viršininkui plk. drg. ZACHAROV'ui. Vilniaus m.

P R A N E Š I M A S

Apie agentūrinį-operatyvinį darbą kovoje su pogrindžiu ir ginkluotomis „gaujomis“ Švenčionių r. MGB skyriuje. Už 1950 m. rugsėjo mėn.

I. SKYRIUS: **Politinė ir operatyvinė padėtis rajone**. Švenčionių r. teritorijoje daugiausia veikia dvi „gaujos“ – PUŠYNO „gauja“ 8-ių žmonių ir PABERŽIO „gauja“ taip pat 8-ių žmonių. Abi priklauso CEZARIO rinktinei, kurios štabas dislokuojasi Ignalinos r. teritorijoje ir BSSR Vydžių r. teritorijoje. PUŠYNO „gaujai“ vadovauja „banditas“ Galatiltis Leonas, Ksavero, g. 1885 m. Antanų k., Kavaltiškės apyl., Švenčionių r. Anksčiau savo sudėtyje turėjo 12 kovotojų. Šios „gaujos“ du dalyviai – Pundys Pranas, Povilo-

Indėnas ir Kliukas Julius, Mykolo-*Dagilis*, g. Gurno k., Ignalinos r., išėjo iš „gaujos“ ir slapstosi atskirai, o „gaujos“ dalyvės Galatiltytė Salomėja (Saliutė), Leono-*Našlaitė*, g. 1930 m., ir jos sesuo Galatiltytė Janina, Leono-*Lakštutė*, *Kregždutė*, *Žibutė*, g. 1928 m. – abi gimusios Antanų k., Kavaltiškės apyl., Švenčionių r., taip pat išėjo iš „gaujos“ ir su fiktyviais dokumentais gyvena kažkur tai už rajono ribų.

Šiuo metu PUŠYNO „gaujos“ sudėtyje – trys kovotojai:

Galatiltis Leonas, Ksavero-*Pušinis*,

Galatiltis Vitoldas, Alekso-*Mikasiukas*,

Vaitiekėnas Vaclovas, Motiejaus-*Barzdėnas*.

Jie yra kilę iš Švenčionių r., o visi kiti „banditai“ kilę iš Ignalinos r.

PUŠYNO „gauja“ veikia Švenčionių–Ignalinos teritorijoje, taip pat Baltarusijoje Postavų (Pastovių) rajone. Pagrindinė „gaujos“ bazavimosi vieta – Antanų miškas, išsidėstęs minėtų rajonų sankirtoje.

PABERŽIO „gauja“, kuriai vadovauja „banditas“ Grigonis Adolfas, Vinco-*Paberžis*, g. 1915 m. Kasciukų k., Peršukšnio apyl., Švenčionių r., buvęs policininkas, vokiečių desantininkas-žvalgybininkas. Daugiausia veikia Švenčionių, Švenčionėlių ir Pabradės rajonų teritorijose. Pagrindinė jų slapstymosi vieta yra Poguliankos miškas Švenčionėlių r. „Gauja“ labai užsikonspiravusi, ją sudaro 5 kovotojai, visi gimę Švenčionių rajone.

1. **Grigonis Adolfas, Vinco-*Paberžis***;
2. **Grigonis Pranas, Vinco-*Narbutis***;
3. **Sinius Zigmas, Antano-*Tarzanas***;
4. **Laurikėnas Bronius, Stasio-*Uosis***;
5. **Laurikėnas Aleksas, Stasio-*Julius***.

Likusieji 3 kovotojai kilę iš Švenčionėlių r.

Be pirmiau nurodytų „gaujų“, rajono teritorijoje anksčiau periodiškai pasirodydavo ir veikė Kirdeikos „gauja“ susidedanti iš 4-ių žmonių. Šiai „gaujai“ vadovavo **Kirdeika Gabrys, Gabrio-*Papartis***, g. 1915 m. Stuglių k., Stuglių apyl., Švenčionių r., lietuvis. Likusieji „gaujos“ dalyviai kilę iš Baltarusijos, Postavų r., lenkų tautybės. Į CEZARIO vadovaujamą rinktinę neįeina ir ryšio su kitomis „gaujomis“ nepalaiko. Šios „gaujos“ dalyviai rajono teritorijoje šį mėnesį pastebėti nebuvo. „Gauja“ nuolat veikia ir slapstosi Baltarusijoje, Postavų rajone.

Informatoriaus ***Bodryj*** duomenimis, kuris mūsų buvo pasiųstas į Postavų r. pas savo giminaičius ir pažįstamus, labiausiai tikėtina Kirdeikos slapstymosi vieta – miško masyve, kuris išsidėstęs Postavų r. tarp Varkliškių ir Garų kaimų, iš kur „banditai“ ne kartą iš ten išginė piemenis, ganančius gyvulius, ir su šia „gauja“ palaiko ryšį Garų k. gyventojas Mažuta Benediktas. Apie tai šaltiniui žinoma iš piemens, gyvenančio pas Mažutą ir iš Lesnivavkos k. gyventojo Gazda Osip.

Š. m. rugsėjo mėn. rajono teritorijoje „banditų“ išpuolių neužregistruota.

III. SKYRIUS: **Agentūros verbavimas**. Š. m. rugsėjo mėn. MGB sk. pagal 2N liniją užverbavo 4 informatorius.

1. Informatorius ***Vanagas*** užverbuotas sekti PABERŽIO „gaują“i. Praeityje buvęs Siniaus „gaujos“ dalyvis ir „gaujos“ ryšininkas – *Vilkas*. Nuo 1945 m. iki 1947 m. buvo ištremtas Vorkutlage, bet dėl neįrodytos jo nusikalstamos veiklos, buvo paliuosuotas.

Verbavimo metu prisipažino, jog tikrai anksčiau buvo Siniaus „gaujoje“, kuris šiuo metu yra PABERŽIO „gaujoje“ ir sutiko, pasinaudojant jo ryšiais, artimiausiu metu nustatyti *Paberžio* dislokacijos vietą ir „užvesti ją ant operatyvinio smūgio“.

2. Informatorius ***Osip*** užverbuotas sekti KIRDEIKOS „gaują“. Nuo 1939 m. iki šio laiko dirba eiguliu Postavų r., Baltarusijoje. Pagal turimus agentūrinius duomenis, jo eiguvos rajono ribose slapstosi KIRDEIKOS „gauja“.

3. Informatorius ***Roza*** užverbuotas sekti PUŠYNO „gaują“. 1945 m. jis buvo užverbuotas už ryšį su „banditais“, bet dėl jo nusikalstamos veiklos neįrodymo, 1947 m. iš kalėjimo buvo paleistas. Pagal agento ***Lapės*** duomenis, informatorius *Roza*, po paleidimo iš kalėjimo, palaikė ryšį su PUŠYNO „gauja“. Verbavimo metu iš dalies prisipažino dėl ryšio su „gauja“, taip pat dar pateikė duomenis apie savo brolio ryšį su PUŠYNO „gauja“.

4. Informatorė ***Valia*** užverbuota sekti CEZARIO rnkt. štabo ryšius, kurio grandinėje yra ir jos sesuo slapyvardžiu *Alma* (Narut Elena Jegorovna – ŠVYTURIO būrio ryšininkė, g. Voskovsčiznos k., Postavų rajone).

LSSR Vilniaus sr. MGB Valdybos viršininkui plk. drg. ZACHAROV'ui. Vilniaus m.

P R A N E Š I M A S

Apie agentūrinį-operatyvinį darbą kovoje su nac. pogrindžiu ir ginkluotomis „gaujomis“ Švenčionių r. MGB skyriuje. Už 1951 m. birželio mėn.

Politinė ir operatyvine padėtis rajone: Švenčionių r. teritorijoje veikia dvi „gaujos“: CEZARIO rinktinės „gauja“, kuriai vadovauja „banditas“ Žaliaduonis Vincas-***Rokas, Dijakomas***. Savo sudėtyje ši „gauja“ turi 15 „banditų“, iš kurių trys „banditai“, kilę iš Švenčionių r. Kaip pav. „banditas“ Galatiltis-*Mikasiukas*, Vaitiekėnas-*Barzdėnas* ir naujai atėjęs į būrį Puzanas Zenonas-*Ungurys*, *Tarzanas*, o visi kiti likusieji šios „gaujos“ nariai kilę iš Ignalinos r.

Roko vadovaujama „gauja“ daugiausia dislokuojasi Ignalinos r. ir Vydžių r., Polocko srityje, Baltarusijoje.

Slaptas informatorius ***Ona*** 1951 m. birželio 10 d. savo pranešime pranešė, jog vykdydama mūsų užduotį, ji šiandien, t. y. 1951 06 10 lankėsi Tverečiaus bažnyčioje, Ignalinos r., kur susitiko su *Roko* „banditų“ ryšininke Kudabaite Agota, gyv. Kelpučių k., Ignalinos r., kuri asmeniškai papasakojo, jog iš 8-os į 9-tą d. birželio mėn. „banditas“ *Rokas* užėjo pas ją į namus, kiek su juo kartu buvo „banditų“, ji nepasakė, bet iš jos namų *Rokas* su kai kuriais „banditais“ išėjo į Baltarusijos teritoriją, o 4 „banditai“ – *Pipiras*-Gaidelis Bronius; *Ungurys*-Puzanas Zenonas; Šiškūnas Leonas ir paskutiniojo nepasakė pavardės nuėjo į Šukėniškių k., Ignalinos r. pas vieną pažįstamą merginą. Be to, priminė, jog ta mergina neturi vienos rankos. Šukėniškių k. yra už 3 km nuo Švenčionių r. ribos.

1951 m. birželio mėn. areštuoti:

1. **Povilėnas Blažiejus, Baltraus**, g. 1904 m. Davaisių k., Švenčionių r., iš valstiečių vidutiniokų, mažaraštis. Povilėnas 1946 m. vasarą užmezgė nusikalstamą ryšį su *Svajūno*-Urbonavičiaus Edvardo „gauja“, su Krickumi Juozu-*Baltrum*i ir Krickumi Kaziu-*Žiogu*, kuriuos priiminėjo pas save namuose, aprūpino juos maisto produktais, kartu ir savo namus naudojo „banditų“ prieglobsčiui. Iki šio laiko minėtų „banditų“ nurodymu savo namuose laikė du šautuvus ir jiems 89 vnt. kovinių šovinių.

2. **Jarmalavičius Leonas, Zigmanto**, g. 1905 m. Antanų k., Kovaltiškės apyl., Švenčionių r., raštingas, iš valstiečių vidutiniokų. Jarmalavičius 1945 m. stojo į nusikalstamą ryšį su nac. ginkluotos „gaujos“ „banditu“ *Pušiniu*, teikė jam materialinę pagalbą maisto produktais, kuriuos pristatinėjo savo arkliu į „banditų“ išsidėstymo stovyklą. Taip pat pranešinėjo „banditams“ apie pasirodymą ir veiksmus karinių MGB grupių „banditų“ veiklos rajone. Jarmalavičiaus namuose „banditų“ buvo sumušti asmenys lojaliai nusiteikę sovietinės valdžios atžvilgiu.

3. **Untanaitė Antanina, Klimo**, g. 1927 m. Antanų k., Švenčionių r. Untanaitė 1945 m. nustatė nusikalstamą ryšį su nac. ginkluotos „gaujos“ dalyviais, už ką 1946 m. Karo tribunolo buvo nuteista dvejiems metams lagerio. 1948 m. po bausmės atlikimo grįžo į Antanų k., kur ir vėl iš naujo užmezgė nusikalstamą ryšį su nac. ginkluotos „gaujos“ dalyviais, kurių vadas – „banditas“ *Pušinis* aprūpino juos maisto produktais. 1950 m. vasarą tris kartus lankėsi „banditų“ stovykloje, atnešė jiems maisto produktų, spiritinių gėrimų, taip pat perdavė žinias apie MGB karinių grupių pasirodymą Antanų k. rajone.

Arešto metu iš pirmiau nurodytų asmenų buvo išimtas vienas užsieninės markės šautuvas ir vienas rusiškas su jam priklausančiais 89 vnt. kovinių šovinių.

Iš partizanų archyvų
LP VYTAUTO apygardos 5-os LOKIO rinktinės nuo 1944 m. rugsėjo mėn. iki 1949 m. sausio mėn. 1 d.

Operatyvinės žinios

ERŠKĖČIO Kuopos

1. NUBAUSTŲJŲ MIRTIES BAUSME

1. 1944 m. rugsėjo 25 d. Vardžiukiemio km. (km. – kaimas) likviduotas Salako punkto skrabas Ivanovas Fadziejus, paimtas vok. šautuvas su 100 šovinių. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Seniui* ir *Kadugiui*.

2. 1944 m. lapkričio mėn. 6 d. Valentiškių km. likviduotas apylinkės pir-kas Šapkovas Agurijonas, paimtas rus. šautuvas. Įvykdyta, vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Seniui*, *Kielai* ir *Grizui*.

3. 1944 XI 29. Valentiškių km. likviduotas Šapkovas Nikitinas, paimtas vokiškas šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Žalgiriui*, dalyvaujant *Seniui*, *Gubertui*, *Juodalksniui* ir kt.

4. 1944 XI 27. Mikailiškės km. likviduotas šnipas, apy-kės teisėjas Šakys. Įvykdyta, vadovaujant *Tarzanui*, dalyvaujant *Ramuniui*, *Seniui* ir *Gubertui*.

5. 1945 II 25. Sodžiūnų km. likviduotas šnipas Daškevičius Vladas. Įvykdyta vadovaujant *Tarzanui*, dalyvaujant *Ramuniui*, *Tankui* ir *Žvirbliui*.

6. 1945 III 3. Tumalinos km. likviduotas skrabas Ilijūka. Per pasipriešinimą sudegintas gyvenamasis namas, kuriame sudegė ir skrabas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Žvirbliui*, *Tarzanui*, *Šernui*, *Arkliui*, *Tigrui* ir kt.

7. 1945 III 3. Garbšių km. likviduotas Salako vyk. komiteto pir-kas Stasys Barkauskas. Per pasipriešinimą sudegintas gyv. namas. Įvykdyta vadovaujant *Tigrui*, dalyvaujant *Algimantui*, *Lapui* ir *Šarkai*.

8. 1945 III 3. Vederinės km. likviduotas šnipas kolchozininkas, teikęs žinias Vyk. k-to pirmininkui. Įvykdyta vadovaujant *Tigrui*, dalyvaujant *Algimantui*, *Lapui* ir *Šarkai*.

9. 1945 III 3. Užvinčių k. (literatūrinėje kalboje – Ažvinčių k., Ažvinčio ežeras – *R. K.*) likviduojant skrabą, nušauti jo tėvai Nevidomskiai ir sudegintas gyv. namas, o pats skrabas atsišaudydamas paspruko. Kautynių metu žuvo prt. *Ramunis* ir sunkiai sužeistas nuo žaizdų mirė part. *Jiena*. Įvykdyta vadovaujant *Jienai*, dalyvaujant *Ramuniui*, *Marisiui*, *Dagiui* ir kt.

10. 1945 IV 16. Kuronų km. lauke likviduotas išdavikas ir šnipas Pachomovas Aleksiejus ir jo duktė. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Seniui*, *Gubertui* ir *Žanui*.

11. 1945 V 4. Tolimėnų km. likviduoti išdavikai Juotka Jonas ir jo žmona. Įvykdė *Arklys* ir *Lapas*.

12. 1945 V 12. Tartoko km. likviduotas aktyvistas kaimo įgaliotinis Trubila Vladas, paimta rus. 9 mm pistoletas ir rus. gin. granata. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Seniui*, *Gubertui*, *Žanui* ir *Šeriui*.

13. 1945 V 13. Minaukos km. likviduotas šnipas aktyv. Ichailavas, paimtas vok. šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Algimantui* ir *Tulpei* ir kt.

14. 1945 VII 24. Ažėnų km. likviduotas apyl-kės teisėjas, NKVD darbuotojas Černiauskas. Įvykdyta vadovaujant *Kadugiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui* ir *Tarzanui*.

15. 1945 X 11. Ažėnų km. likviduotas šnipas NKVD darbuotojas Stasys Karlauskas. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Vyteniui*, *Algimantui* ir *Kėkštui*.

16. 1945 XI 12. Galinių km. nušautas buvęs skrabas, gyv. Valentiškių km. Bašavas. Įvykdė vadovaujamas *Mingailos* ir *Kalto* skrajojantis būrys.

17. 1944 XI. Vaišnoriškių km. likviduotas išdavikas Šuminas Petras. Įvykdyta vadovaujant *Kadugiui*, dalyvaujant *Sakalui* ir kt.

18. 1944 XI. Daunorių km. likviduotas išdavikas apyl. pirmininko padėjėjas. Įvykdyta vadovaujant *Sakalui* ir kt.

19. 1945 VI. Šeimaties km. likviduotas apylinkės pirmininkas rusas. Įvykdė *Sakalo* vadovaujama grupė.

20. 1945 VIII. Buiviliškės km. likviduotas šnipas, prisidengęs geležinkelio darbininku. Įvykdė vadovaujamas *Mingailos* ir skrajojantis *Kalto* būrys.

21. 1945 X. Gribėnų km. likviduota šnipė iš Rusijos kolchozininkė. Įvykdyta vadovaujant *Lizdeikai* ir kt.

22. 1946 I 11. Kulokinės km. likviduota rusų šeima už nužudymą lietuvių šeimos ir darbą komunistų naudai. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Mingailos* būriui.

23. 1946 I 24. Tautiškių km. likviduoti du rusų tautybės šnipai, išleisti Dūkšto NKVD sekti *Mingailos* skrajojančio būrio. Įvykdyta *Mingailos* būrio, vadovaujant *Erškėčiui* ir *Kaltui*.

24. 1946 I 28. Minaukos km. skrabo sesuo ir švogierka kaipo išdavikės likviduotos. Įvykdyta *Mingailos* būrio, vadovaujant *Erškėčiui* ir *Kaltui*.

25. 1946 I 30. Didžiasalio km. likviduotas šnipas kelių technikas. Įvykdė *Erškėčio* vadovaujamas būrys.

26. 1946 III 13. Mozurkų km. likviduoti Michailovai 3 asmenys, paimti du rus. šautuvai. Įvykdyta vadovaujant *Erškečiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Žanui*, *Kaltui*, *Perkūnui*, *Juodalksniui*.

27. 1946 IV 17. Žagarinės km. likviduotas buvęs skrabas Nemencijus ir skrabo tėvas Kozlovas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, Žalgiriui, *Žanui*, *Mikui* ir *Baliuliui*.

28. 1946 VI 25. Ginučių km. likviduotas šnipas Rūkas Petras. Įvykdyta vadovaujant *Kaltui*, dalyvaujant *Vaidilai*, *Sakalui*, *Lizdeikai*, *Baliuliui*, *Lapei* ir *Narsučiui*.

29. 1946 VI 25. Kirdeikių bažnytkaimyje likviduoti šeši asmenys už išdavimus ir vagystes. Įvykdyta vadovaujant *Artojui*, dalyvaujant *Erškėčiui*, *Sakui*, *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Tarzanui*, *Mikui*, *Kadugiui*, *Našlaitei* ir kt.

30. 1946 VIII 21. Radampolio km. likviduotas šnipas rusas Artėvičius Jonas ir jo žmona Done. Įvykdytas vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Žanui*, *Mikui* ir *Kadugiui*.

31. 1946 VIII 21. Rainių km. likviduotas išdavikas kaimo įgaliotinis Stampauskas Petras. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Žanui*, *Mikui* ir *Kadugiui*.

32. 1946 VIII 6. Jakėnų kaime likviduotas išdavikas Rūkas Jonas. Įvykdyta vadovaujant *Kaltui*, dalyvaujant *Vaidilai*, *Baliuliui*, *Lapei*, *Narsučiui*.

33. 1946 XII 13. Plavejų km. apy-kės pir-kas aktyvistas Žūsinas Bonifacas likviduotas ir paimtas rus. šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Kadugiui*, *Algimantui*, *Leopardui* ir *Mikui*.

34. 1947 VI 17. Grikiapelių km. likviduotas išdavikas kolchozų agitatorius Aidukas Vincas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Mikui*, *Leopardui*, *Algimantui* ir *Kadugiui*.

35. 1947 VIII 4. Ažėnų km. likviduotas Šilutės milicijos sk. viršininkas ltn. Juodagalvis Albinas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Mikui*.

36. 1947 VIII 21. Meilūnų km. likviduotas Zarasų pašto viršininkas komunistų partijos narys Archinovas Aleksiejus ir Dūkšto pašto viršininkas komunistų partijos narys Babakinas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Algimantui*.

37. 1947 VI 22. Kirdeikių bažnytk. likviduoti išdavikai Karnitskai, 3 asmenys. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Audrai*, *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Mikui*, *Leopardui*, *Algimantui* ir *Kadugiui*.

38. 1947 X 1. Aukštakalnio km. apylinkės pir-kė aktyvistė ir šnipė Nezimovaitė Prosė likviduota. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Tarzanui*, *Leopardui*, *Kaltui*, *Algimantui* ir *Kadugiui*.

39. 1947 IX 23. Galinių II km. likviduotas išdavikas Andriejus ir jo žmona. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Kadugiui*, *Algimantui* ir *Leopardui*.

40. 1947 X 29. Kazitiškio bažnytkaimyje likviduota šnipė kolchozininkė. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Algimantui*, *Leopardui* ir *Kadugiui*.

41. 1947 X 19. Aukštakalnio km. likviduoti buvęs rusų partizanų desantas Nazimovas Jaška ir jo brolis komjaunuolis Dzimka. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Tarzanui*, *Kaltui*, *Algimantui* ir *Kadugiui*.

42. 1947 X 22. Naubėnų km. likviduotas skrabas Puzinas Juozas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Kaltui*, *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Tarzanui*, *Algimantui* ir *Kadugiui*.

43. 1947 XII 17. Puziniškių km. likviduotas išdavikas Lukaševičius Jonas. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Žalgiriui*, *Paparčiui*, *Kadugiui* ir *Leopardui*.

44. 1947 VIII 23. Gribėnų km. likviduota išdavikė. Vykdyta vadovaujant *Kaltui*, dalyvaujant *Lizdeikai* ir k.t.

45. 1944 XII 10. Šeimaties km. likviduotas išdavikas vietos rusas. Įvykdyta dalyvaujant *Sakalui* ir kt.

46. 1948 IV 29. Dundulių k. likviduota išdavikė Bronė Pūslienė. Įvykdyta vadovaujant *Viesului*, dalyvaujant Ąžuolui, *Žilvyčiui*.

47. 1948 VI 23. Ažuraisčių km. likviduota išdavikė Davainytė Elena. Įvykdyta vadovaujant *Viesului*, dalyvaujant *Ąžuolui* ir *Žilvyčiui*.

48. 1948 IV 30. Daunorių km. likviduoti išdavikai Tartilas Petras, Tartilienė Ona ir Tartilaitė Ona. Įvykdyta vadovaujant *Sakalui*, dalyvaujant *Erškėčio* kuopos vyrams ir *Sakalaičio* būriui.

49. 1948 VI 31. Rakėnų km. likviduotas išdavikas Klimas Nikodemas. Įvykdyta dalyvaujant *Drugiui* ir *Žalgiriui*.

50. 1948 IX 21. Ripelėlaukio km. likviduota šnipė Julė Rukaitė. Įvykdyta dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Siaubui* ir *Leopardui*.

51. 1948 X 4. Lauciūniškių km. likviduotas išdavikas ir šnipas Aidukas Jonas. Įvykdyta vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Žalgiriui*, *Paparčiui*, *Siaubui*, *Leopardui*, *Kadugiui*, *Gediminui*, *Trimitui*, *Vynui* ir *Viesului*.

2. PUOLIMO KAUTYNĖS

1. 1944 XI 27. Buvo pultas Biržiniškių km. Pachomovo vnk. Puolimui nepavykus, buvo priversta atsitraukti. Puolimą vykdė *Vaidilos* vadovaujama apie 10 vyrų grupė.

2. 1944 XII 3. Buvo užpultas ginkluotas rusų Biržiniškių km., kur be pasipriešinimo buvo paimta 3 rus. šautuvai, 3 granatos ir 500 šovinių. Puolimą vykdė vadovaujant *Drugiui*, dalyvaujant *Erškėčiui*, *Vilkui*, *Kielai*, *Kralikui* ir *Tulpei*.

3. 1945 IV 16. Buvo užpultas ginkluotas rusų Avinuostos kaimas, kur be pasipriešinimo buvo paimta 6 šautuvai ir nemažas kiekis šovinių ir sušaudyta 4 ginklus laikiusieji gyventojai rusai. Puolimą vykdė vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žanui*, *Seniui*, *Gubertui*, *Tankui*, *Vynui* ir k.t. iš viso 25 vyrai.

4. 1945 IX 8. Buvo pultas ginkluotas rusų Kandrašių kaimas, per kautynes rusai iš kaimo paspruko ir ginklų atimti nepasisekė. Puolimui vadovavo *Erškėtis*, dalyvavo *Senis*, *Leopardas*, *Algimantas*, *Tankas*, *Kiela*, *Kotas*, *Signalas*, *Kurmis* ir kt.

5. 1946 IX 18. Buvo pultas ginkluotas rusų Bukiškės km., per kautynes buvo nušauti du rusai ir paimti du šautuvai. Puolimui vadovavo *Erškėtis*, dalyvavo *Kaltas*, *Drugys*, *Žalgiris*, *Leopardas*, *Vaidila*, *Narsutis*, *Baliulis*, *Lapė*, *Ūdras* ir *Kadugys*.

6. 1946 IX 23. Buvo užpultas Kazitiškio dvaro tarybinis ūkis, kur be pasipriešinimo buvo paimti 4 rus. šautuvai, 1 rus. automatas ir sušaudytas tarybinio ūkio vedėjas ir sargas. Puolimui vadovavo *Erškėtis*, dalyvavo *Kaltas*, *Drugys*, *Žalgiris*, *Vaidila*, *Baliulis*, *Narsutis*, *Lapė*, *Algimantas*, *Leopardas*, *Mikas*, *Ūdras* ir *Kadugys*.

7. 1947 X 29. Susitelkus *Erškėčio* kuopai, *Sakalaičio*, *Ėgliaus* ir *Pavietriaus* būriams, buvo užpultas ginkluotų rusų Stapšėnų kaimas. Kautynių metu buvo priversti rusai iš kaimo pasitraukti ir buvo sudeginti 49 pastatai. Puolimui vadovavo *Erškėtis* ir dalyvavo iš viso 29 vyrai.

8. 1945 IX 17. Buvo pultas ginkluotų rusų Pavižės kaimas, per kautynes užmušti 4 rusai ir paimti 4 šautuvai. Puolimui vadovavo *Kadugys*, dalyvavo 10 *Kadugio* būrio vyrų.

9. 1948 III 6. Buvo užpultas ir nuginkluotas Salako m. sargybinis prie pieninės, iš kurio buvo atimtas vok. šautuvas. Puolimą vykdė *Viesulas*, *Ąžuolas* ir *Žilvytis*.

3. PASALOS

1. 1945 V 17. Kazitiškio-Malvinavos vieškelyje padarytos pasalos Ignalinos skrabams. Buvo nušautas skrabas ir paimtas vok. šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Algimantui*, dalyvaujant *Arkliui*, *Patentui* ir *Šernui*.

2. 1945 VIII 4. Sungardų dvaro lauke buvo padarytos pasalos Salako skrabams, buvo nušauti du skrabai ir buvo paimta 1 vok. kulkosvaidis ir rus. šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Žanui*, *Tankui*, *Seniui*, *Baliuliui*, *Kielai*, *Uosiui*, *Gaidžiui*, *Šarončiui* ir *Šernui*.

3. 1946 VII 11. Kulokinės km. padarytose pasalose buvo nušautas Rimšės punkto skrabas ir paimtas 1 rus. šautuvas. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui* ir *Žalgiriui*.

4. 1946 IX 17. Drobiškės miške ant vieškelio padarytose pasalose buvo nušauti du Salako punkto skrabai Kondrašovai ir jų žmonos. Lavonai buvo užminuoti ir, atvykus Salako skrabams pasiimti lavonų, sprogus minai, buvo užmušti 4 skrabai ir du sužeisti. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Žanui*, *Mikui* ir *Kadugiui*.

5. 1945 VII 17. Garšvinės km. lauke padarytose pasalose Dūkšto skrabams buvo nušauti 4 skrabai ir paimti 2 vok. automatai ir 2 rus. automatai. Įvykdyta vadovaujant *Mingailai* ir *Kaltui*, dalyvaujant visam *Mingailos* būriui apie 50 vyrų.

6. 1944 XI 22. Vyžių km. lauke padarytose pasalose buvo nušautas 1 skrabas ir šoferis sužeistas. Įvykdyta vadovaujant *Kadugio* kuopos vadui *Kadugiui*, dalyvaujant jo kuopos vyrams.

7. 1948 V 19. Trinkuškių km. lauke padarytose pasalose buvo nušautas Zarasų apskr. kolchozų agitatorius ltn. Vasiniovas. Įvykdyta vadovaujant *Viesului*, dalyvaujant *Ąžuolui* ir *Žilvyčiui*.

8. 1948 VII 21. Sabališkių km. miške padarytose pasalose Ignalinos skrabams buvo nušauti 4 skrabai, du sužeisti, paimtas 1 rus. automatas, 1 vok. šautuvas ir sudeginta automašina. Įvykdyta vadovaujant *Žalgiriui*, dalyvaujant *Tarzanui*, *Siaubui*, *Leopardui*, *Gediminui* ir *Trimitui*.

4. UŽPUOLIMO KAUTYNĖS

1. 1944 IX 20. Geibų km. buvo užpulti partizanai *Drugys* ir *Senis*. Kautynių metu buvo sužeistas vienas skrabas, o partizanams pasisekė laimingai.

2. 1944 XII 30. Sadžiūnų km. partizanai *Tarzanas* ir *Varnas*. Kautynių metu buvo sunkiai sužeistas vienas skrabas, sudegintas gyv. namas ir žuvo partizanas *Varnas*.

3. 1945 II 15. Žeimių km. buvo užpulta *Erškėčio* kuopa, per kautynes buvo užmušti 4 Ignalinos skrabai ir pateko priešui į rankas 1 partizanas. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*, dalyvavo jo kuopos 45 vyrai.

4. 1945 V 20. Plavėjų km. buvo užpulta Salako garnizono *Erškėčio* kuopos 12 vyrų, kautynių metu žuvo partizanai: *Papartis* ir *Lydeka*. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*.

5. 1945 V 27. Užvinčių miške buvo užpultas *Erškėčio* kuopos bunkeris, kautynių metu iš abiejų pusių aukų nebuvo. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*.

6. 1945 VI 18. Užvinčių miške buvo užpultas *Mingailos* būrys apie 120 vyrų ir *Erškėčio* kuopos 10 vyrų. Kautynių metu žuvo vienas ir vienas buvo sužeistas partizanai ir buvo išblaškyti kareiviai. Kautynėms vadovavo *Mingaila*. 12 kareivių buvo užmušta.

7. 1945 X 13. Užvinčių miške kareiviams užpuolus *Erškėčio* kuopos stovyklą, iš kurios kuopa jau buvo pasitraukus, bet stovyklos rajone buvo klomba su vyties ženklu, kuri buvo užminuota. Ruskiams ardant minėtą klombą, sprogo dvi minos, kurios užmušė 7 kareivius. Tą pačią dieną ir tame pačiame miške buvo užpulta *Erškėčio* kuopa, bet aukų nebuvo. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*.

8. 1945 X 13. Užvinčių miške buvo užpultas *Erškėčio* kuopos *Klajūno* būrys, per kautynes žuvo partizanas *Gadys* (*Gaidys – L. A.*).

9. 1945 X 1. Ažėnų km. buvo užpulti partizanai: *Senis*, *Uosis*, *Kadugys* ir *Jokeris*, per kautynes žuvo partizanai: *Senis* ir *Uosis*.

10. 1945 X 13. Užvinčių miške buvo užpultas *Kadugio* būrys, kautynių metu aukų nebuvo.

11. 1945 VI 28. Užvinčių miške buvo užpulta *Erškėčio* kuopa, kautynių metu žuvo partizanas …lkas.

12. 1945 VI. Pažėviškių km. buvo užpultas partizanas *Povilas*. Kautynių metu žuvo prtz. *Povilas*, užmušdamas 4 ruskius.

13. 1945 X 11. Joniškių km. buvo užpulti partizanai *Tigras*, *Tankas* ir *Pušaitis*. Kautynių metu buvo sužeistas ir pateko į priešo rankas prtz. *Tigras*.

14. 1946 I 11. Ritkuniškių km. buvo užpulti Dūkšto skrabų *Mingailos* ir *Erškėčio* būriai, iš viso apie 70 vyrų. Kautynių metu buvo užmušti du skrabai ir paimti du rus. šautuvai. Kautynėms vadovavo *Mingaila*.

15. 1946 I 11. Pasitraukus iš Ritkuniškių km. į Kulokinės km., Dūkšto NKVD kareivių buvo privyti *Mingailos* ir *Erškėčio* būriai, kur per įvykusias kautynes buvo užmušti 4 kareiviai ir priešas buvo priverstas atsitraukti. Kautynėms vadovavo *Mingaila* ir *Kaltas*.

16. 1946 I 15. Želmeniškių km. buvo užpulta *Mingailos* ir *Erškėčio* būriai apie 70 vyrų. Kautynių metu žuvo 22 partizanai ir pateko 1 prtz. gyvas ir moteris ryšininkė, iš priešo pusės žuvo apie 15 skrabų bei kareivių. Kautynėms vadovavo *Mingaila* ir *Kaltas*.

17. 1945 IX 15. Beikelių km. buvo užpulta Rimšės skrabų *Mingailos* būrys, per kautynes buvo užmušta 6 skrabai, partizanai aukų neturėjo. Kautynėms vadovavo *Mingaila* ir *Kaltas*.

Papildomai

18. 1947 XI 15. Puziniškių km. buvo netikėtai priešo užpulti šie *Erškėčio* kuopos partizanai: Lokio rinktinės vadas *Erškėtis*, rinkt. vado pavad. *Kaltas*, partizanai *Drugys*,

Žalgiris, *Papartis*, *Tarzanas*, *Signalas*, *Leopardas*, *Algimantas* ir *Kadugys*. Kautynių metu žuvo rinktinės vadas *Erškėtis*, rinkt. vado pavad. *Kaltas*, partizanai *Algimantas* bei *Signalas*, priešas užmušė apie 13 skrabų bei kareivių ir keletą sužeidė. Kautynių metu buvo sužeisti partizanai *Drugys* ir *Tarzanas*.

19. 1948 m. rugpjūčio m. 6 d. prie Vaišniūnų km. buvo sulaikyti iš Vilniaus atvykę medžiotojai, važiavę automašina. Jiems buvo paaiškinta, kad mes tokių medžiotojų, iš kurių dauguma priklauso komunistų partijai, savo miškuose matyti nenorime ir griežtai draudžiame tokias medžiokles. Iš jų buvo konfiskuoti 6 medžiokliniai šautuvai. Tarp medžiotojų buvo medžioklės ministeris Bergas. Vadovaujant *Žaibui*, dalyvavo: *Žalgiris*, *Šarūnas*, *Kęstutis*, *Siaubas*, *Vynas*, *Trimitas* ir *Gediminas*.

5. SUSIDŪRIMO KAUTYNĖS

1. 1945 V 29. Lygūnų kaimo lauke susidūrė *Guberto* grupė su Dūkšto skrabais. Kautynių metu buvo užmušti 6 skrabai, žuvo partizanai *Gubertas* ir *Šerys* ir buvo sužeisti *Drugys* ir *Alksnis*. Kautynėms vadovavo *Gubertas*, dalyvavo *Drugys*, *Alksnis*, *Žalgiris*, *Žanas*, *Senis* ir *Kadugys*.

2. 1945 VIII 17. Užvinčių miške susidūrė su enkavedystais partizanai *Tigras*, *Tankas*, *Mina* ir *Pušaitis*. Kautynių metu buvo sužeistas vienas enkavedistas.

3. 1945 X 13. Užvinčių miške susidūrė su enkavedystais *Erškėčio* kuopos 12 vyrų, kautynių metu buvo sužeisti du kareiviai, partizanai aukų neturėjo. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*.

4. 1946 II 16. Sugardų dvare susidūrė su stovyklaujančiais partizanus vaizduojančiais Degučių skrabais, kur buvo nušautas jų sargybinis. Dalyvavo *Žalgiris*, *Drugys* ir *Baliulis*.

5. 1945 II 3. Meilūnų dvare susidūrė *Erškėčio* kuopos 12 vyrų su Dūkšto skrabais, kautynių metu skrabai buvo išblaškyti. Kautynėms vadovavo *Erškėtis*.

6. 1946 VI 23. Užvinčių miške *Kalto* grupė susidūrė su enkavedystais, kautynių metu buvo sužeistas 1 enkavedystas. Kautynėms vadovavo *Kaltas*.

7. 1946 X 23. Rakėnų km. lauke susidūrė su Salako enkavedystais šie *Erškėčio* kuopos prtz.: *Erškėtis*, *Vaidila*, *Drugys*, *Mikas*, *Sakalas*, *Kadugys*, kautynių metu buvo sužeisti du enkavedystai ir partizanas *Drugys*.

8. 1947 IV 27. Užsienio km. susidurta su Ignalinos stovyklaujančiais skrabais, kautynių metu aukų nebuvo. Kautynėse dalyvavo *Erškėtis*, *Drugys*, *Žalgiris*, *Algimantas*.

9. 1947 V 7. Ginučių miške susidūrė *Vaidilos* būrys su enkavedystais, kautynių metu žuvo būrio vadas *Vaidila* ir partizanas *Klajūnas*, iš priešo pusės buvo apie 8 užmušti ir keletas sužeistų. Kautynėse dalyvavo be žuvusių *Lizdeika*, *Ūdras*, *Lapė*, *Lakūnas*, *Sakalas*.

10. 1947 VI 27. Prie Užvinčių ežero buvo susidurta su Salako skrabais, per kautynes du skrabai užmušti ir vienas sužeistas ir skrabai buvo išblaškyti. Kautynėms vadovavo *Erškėtis* ir dalyvavo *Drugys*, *Žalgiris*, *Mikas*, *Algimantas*, *Kaltas*, *Leopardas* ir *Kadugys*.

11. 1948 I 19. Ant Dūkšto ežero buvo susidurta su Dūkšto skrabais, kautynių metu 4 skrabai buvo užmušti ir du sužeisti, likusieji išsiblaškę paspruko. Kautynėse dalyvavo *Drugys*, *Žalgiris*, *Tarzanas*, *Papartis*, *Leopardas* ir *Kadugys* ir be ginklo dalyvavo *Audra*.

12. 1948 XII 9. Ažvinčių miške buvo susidurta su Salako skrabais, kautynių metu iš

abiejų pusių aukų nebuvo. Kautynėms vadovavo *Drugys*, dalyvavo *Žalgiris*, *Siaubas*, *Sakalaitis*, *Papartis*, *Barzda*, *Šernas*, *Čigoniukas*, *Gediminas*, *Trimitas* ir *Viesulas*.

6. NUBAUSTIEJI UŽ GINKLO LAIKYMĄ

1. 1944 XII 16. Gruodis Kazys pripažintas, kad veikia komunistų naudai ir su jų žinia turi ginklą, nubaustas pavartojant fizinę jėgą ir atimtas 1 vok. šautuvas ir naganas. Įvykdė: *Ramuniui* vadovaujant *Tarzanui* ir kt.

2. 1945 X 7. Naujasalio km. Taresevičius pripažintas aktyviai veikiantis komunistų naudai ir yra gavęs ginklą, nubaustas turto konfiskavimu ir atimti du rus. šautuvai ir naganas. Įvykdė dalyvaujant *Lizdeikai*, *Kėkštui* ir kt.

3. 1945 XI 27. Rizikas pripažintas veikiąs komunistų naudai ir jų žinia turįs ginklą, atitinkamai nubaustas ir atimtas 1 rus. šautuvas. Įvykdė vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Mikui*, *Žanui*, *Baliuliui*.

4. 1945 V 17. Samulis Telešparas (gal Telesforas?) pripažintas veikiąs komunistų naudai ir su jų žinia turįs ginklą, atimtas rus. šautuvas ir atitinkamai nubaustas. Įvykdė *Drugys*, *Senis*, *Gubertas* ir *Žanas*.

5. 1945 V 19. Pašventės km. iš ruskio, veikiančio komunistų naudai, atimtas vok. šautuvas ir atitinkamai nubaustas. Įvykdė vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant jo 120 vyrų.

6. 1945 XII 3. Naujasalio km. iš paruošų agento atimtas vok. šautuvas ir atitinkamai nubaustas. Įvykdė vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, Žalgiriui, *Mikui*, Žanui, *Baliuliui*.

7. 1946 I 30. Didžiasalio km. Labuckas pripažintas veikiąs komunistų naudai ir su jų žinia turįs ginklą. Atimtas 1 vok. šautuvas ir pistoletas ir nubaustas pavartojant fizinę jėgą. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant jo 15 vyrų.

8. 1946 IV 27. Kulakauskaitė skaityklos vedėja veikusi komunistų naudai, turėjusi jų duotą ginklą ir net vieną kartą pavartojo prieš partizanus, atimtas 1 rus. šautuvas ir pistoletas ir nubausta pavartojant fizinę jėgą. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Kaltui*, *Žanui*, *Narsučiui* ir kt.

7. SUNAIKINTOS SKAITYKLOS

1. 1946 IV 27. Meilūnų dvare, Dūkšto vlsč. sunaikinta raudonojo kampelio skaitykla. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Drugiui*, *Žalgiriui*, *Žanui*, *Kaltui*, *Narsučiui*, *Mikui* ir k.t.

2. 1946 V. Kazitiškio bažnytkaimy sunaikinta raudonojo kampelio skaitykla. Įvykdyta vadovaujant *Erškėčiui*, dalyvaujant *Leopardui*, *Mikui*, *Baliuliui*, *Žalgiriui*, *Žanui* ir kt.

Pasirašo: Rinktinės vadas /Žaibas/

Dokumentas yra LYA. B. b. f. Vaclovo Mikalaičiuko, s. Liudo baudžiamojoje byloje Nr. 16865 – *ЛИ*, L. 286–5 ir kt. (voko turinys)

P a s t a b a: vardai, pavardės, vietovės paliktos kaip originale.

Operatyvinėse žiniose pagal slapyvardžius minimų prtz. nustatytos pavardės ir vardai

Algimantas-Bubulis Kazys,
Arklys-Rakita Petras,
Audra-Grumbinas Steponas,
Ąžuolas-Čižikas Jurgis,
Baliulis-Zarinskas Julius,
Čigoniukas-Garnelis Edvardas,
Dagys-Dūdėnas Jonas,
Drugys-Račinskas Pranas,
Ėglius-Gaivenis Kazys,
Erškėtis-Kaladinskas Kazys,
Gaidys-Guobis Kazys,
Gediminas-Rukšėnas Bronius,
Grizas-Čepulis Dominykas (iš Daugėliškio sen.),
Gubertas-Beinorius Bronius,
Jiena-Ivanauskas Bronius,
Jokeris-Ubonis Vincas,
Juodalksnis-Karla Juozas,
Kadugys-Burauskas Antanas,
Kaltas-Skunčikas Antanas,
Kėkštas-Blažūnas Petras,
Kiela-Ivanauskas Juozas,-
Klajūnas-Gruslys Antanas,-
Kotas-?,
Kralikas-Lukoševičius Antanas,
Kurmis-Šimkūnas Antanas,
Lapas-Kindurys Antanas,
Lapė-Vytėnas Bronius,
Leopardas-Čičelis Jonas,
Lizdeika-Stanevičius-Stanėnas Juozas (jie save laiko Stanėnais, o buvo krikštyti Stanevičiais),
Lydeka-Bikulčius Antanas,
Marisius-?,
Mikas-Ažubalis Petras,
Mingaila-Laurinėnas Mamertas,
Narsutis-Skunčikas Alfonsas,
Papartis-Juozapavičius Vladas,
Patentas-Umbrasas Juozas,
Pavietris-Ivanauskas Bronius,
Perkūnas-Balčiūnas Kazimieras,
Povas-Paukštė Mamertas,
Pušaitis-Biržinis Petras,

Ramunis-Ivanauskas Bronius,
Sakalaitis-Bitkevičius Jonas,
Sakalas-Mikalaičiukas Vaclovas,
Šarka-Garnys Pulgis,
Šarončius-Korsakas Alfonsas,
Šarūnas-Dieninis Silva,
Senis-Beinorius Jonas,
Šernas-Čičelis Antanas,
Šerys-Šimkevičius Mykolas (Šulskiais vadino),
Siaubas-Vytėnas Albertas,
Signalas-Milašius Kazys,
Tankas-Dičiūnas Juozas,
Tarzanas-Aidukas Adolfas,
Tigras-Aidukas Vladas,
Trimitas-Butrimas Bronius,
Tulpė-Jonas Kaladinskas,
Ūdras-Staričenka Vytautas,
Uosis-Stasys Narauskas,-
Vaidila-Butrimas Povilas,
Varnas-Bikulčius Jonas (Sodžiūnų k., dar minimas kaip *Kirvis*),
Viesulas-Miškinis Vytautas,
Vilkas-Lukoševičius Jonas,
Vynas-Dūdėnas Jonas,
Vytenis-Ežerinis Juozas,
Žalgiris-Cicėnas Petras,
Žanas (arba Džanas)-Milašius Aleksas,
Žilvytis-Mardosas Kazys,
Žvirblis-Karla Bronius.

SULAUŽYTI LIKIMAI

I DALIS

R. K. pastaba: Čia pateikiami pokario ginkluoto pasipriešinimo dalyvių **adaptuoti apklausų protokolų variantai**, daugiausia veikusių Aukštaitijoje tuometinėse Panevėžio, Pasvalio, Biržų apskrityse – ALGIMANTO, VYČIO partizanų apygardose, versti iš rusų kalbos. Apylinkių, valsčių, apskričių pavadinimai palikti pagal tuometinį administracinį suskirstymą.

Kaip ir visuose sovietinių okupantų jėgos struktūrų pateikiamuose dokumentuose, tardymų protokoluose, taip ir čia, **partizanai**, **ryšininkai**, **partizanų rėmėjai** įvardijami banditais, nacionalistais, banditų gaujomis, buožėmis, tokiu būdu stengiantis sudaryti kriminalinių nusikaltėlių įvaizdį. Ten, kur mano palikti protokoluose čekistų minimi žodžiai **banditas**, **nacionalistas**, **gauja**, prašau, nevertinti tiesiogiai. Mano tikslas – nors iš dalies parodyti skaitytojui, kaip sovietiniai okupantai vadino mūsų Laisvės kovotojus.

IŠ LYA (KGB ARCH.) B. B. NR. 42806/3, T. I.

P A Ž Y M A

(„banditinei“ grupei, vadovaujamai *Simo*-Tamošiūno)

Pasvalio apskr., Pumpėnų vlsč. teritorijoje veikia ginkluota nacionalistinė 11-os žmonių „gauja“, vadovaujama „bandito“ TAMOŠIŪNO PETRO-*SIMO*, g. 1919 m. Pumpėnų vlsč., Kriklinių k., kilusio iš valstiečių buožių.

„Gauja“ buvo suorganizuota 1944 m. iš „nusikalstamo“ elemento – buvusių policininkų, baudžiamųjų padalinių dalyvių bei iš buožių nacionalistų, anksčiau gyvenusių Pumpėnų vlsč. teritorijoje.

„Gauja“ savo praktinėje veikloje kelia sau uždavinius – eiti masinio teroro keliu bei plėšimais kovojant prieš sovietų valdžią.

1945 m. balandžio 27 d. „banditai“ apiplėšė „liaudies gynėją“ (stribą) Arlauską Steponą iš Gustadalio k.

1945 m. gegužės 6 d. 10-ies „banditų“ grupė sumušė „l. g.“ (stribo) Remeikos Stepono žmoną ir dukrą, gyvenančius Dalickų k., po to pasiėmė visus daiktus ir maisto produktus.

1945 m. gegužės 8 d. 15-os „banditų“ grupė Vilkiškių k. arklių nuomos punkte pagrobė 4 arklius, 2 vežimus ir išvažiavo Žaliosios miško kryptimi.

1945 m. gegužės 14 d. „banditai“ išsivedė į Žaliosios mišką arklių punkto vedėją Gudaitį Joną, gyv. Vilkiškių k.

1945 m. gegužės 16 d. į Kriklinių paštą atėjo 3 „banditai“, sumušė telefonistą Marčenko, pasiėmė telefono aparatą ir apipjaustė tel. laidus.

1945 m. gegužės 18 d. Bartkūnų k. 15-os „banditų“ grupė sumušė valstietį biednioką Jasiūną Aleksą, Jono, po to jį apiplėšė, atėmė visus daiktus ir maisto produktus.

1945 m. gegužės 22 d. Balčiūniškio k. „banditai“ sumušė Liukevičių Juozą, Felikso, ir pasiėmė visus jo daiktus.

1945 m. gegužės 23 d. „banditai“ išsivedė į mišką, o po to sušaudė valstietį Borodinską, gyvenantį Mažionių k.

1945 m. gegužės 27 d. Kriklinių k. „banditai“ sumušė Kriklinių apyl. tarybos pirmininką Bielevičių ir raudonarmiečio žmoną Irmienevičienę.

1945 m. birželio 2 d. „banditai“ iš Tamošiūno „gaujos“ užėjo į Pajstrės k., Pumpėnų vlsč., išsivedė, o po to nužudė valstietį Šeškevičių Petrą, Antano, g. 1922 m.

P a s t a b a: Tuo laiku buvo nušautas Pajstriečių kaime, Pumpėnų vlsč. Šeškevičius Antanas. Jis buvo informatorius, o jo brolis stribas. Bet nušovė ne *Simas*, o Jono Alenčiko-*Dragūno* partizanai.

1945 m. birželio 3 d. „banditai“ apšaudė naujakurio Ragažinsko Prano, Jono, namą. Anksčiau jie jį buvo sumušę.

1945 m. birželio 7 d. Mickeliūnų k. „banditai“ sumušė pilietį Žuką Michailą Pavlovičių, po to pasiėmė visus maisto produktus.

1945 m. birželio 17 d. „banditai“ iš *Simo* „gaujos“ apiplėšė Kriklinių paštą, pasiėmė telefono aparatą, laikraščius ir laiškus, taip pat nupjaustė ir telefono laidus, nutraukė ryšį su Pumpėnais ir Panevėžio miestu.

1945 m. birželio 24 d. „banditai“ Pakaušių k. užpuolė dvi karinio dalinio Nr. 37231 automašinas, nužudė gvardijos leitenantą Arestovą G. M. ir kovotoją (stribą) Mikolajevą S. M.

1945 m. liepos 14 d. nakties metu „banditai“ sudegino „l. g.“ (stribo) Arlausko namus Gustadalio k. su visais ūkiniais pastatais.

1945 m. rugpjūčio 8 d. „banditai“ išsivedė į mišką Lavėnų sovchozo (sovietinio ūkio) sargą Kuprijanovą Andrejų, g. 1910 m.

1945 m. rugpjūčio 14 d. Petruliškio k. (Joniškėlio r.) „banditai“ apiplėšė pieno surinkimo punktą.

1945 m. rugpjūčio 11 d. Stebeikių k. iš namų „banditų“ buvo išvesta „l. g.“ (stribo) sesuo Savickaitė Veronika, g. 1887 m.

1945 m. rugsėjo 5 d. Bartkūnų k. „banditai“ nužudė 3 „l. g.“ (stribus): Misiūną Antaną, Trybę Juozą ir Januškevičių Juozą.

1946 m. vasario mėn. iš 6-os į 7-ą d. „banditai“ užpuolė Kriklinių rinkimų apylinkės punktą, dėl ko punktas buvo sunaikintas.

1946 m. kovo 25 d. Pūkių k. (Joniškėlio r.) „banditai“ susprogdino traktorių.

1946 m. birželio 9 d. Puodžiūnų k. teritorijoje „banditai“ apšaudė Pumpėnų vlsč. vykdomojo komiteto sovietinį-partinį aktyvą, buvo užmušta 16 žmonių (stribų).

1946 m. gegužės 14 d. Talkonių k. (Joniškėlio r.) „banditai“ apiplėšė pil. Jasiūną Petrą, Justino.

1946 m. rugsėjo 22 d. iš Kriklinių k. „banditai“ išsivedė pil. Grinskį Antaną, Jono, o po to nužudė.

1946 m. rugsėjo 27 d. „banditai“ nusiaubė Kriklinių paštą.

1946 m. spalio 8 d. „banditų“ buvo nužudytas Kriklinių k. gyv. Jakuška Petras, g. 1899 m.

1947 m. birželio 6 d. „banditai“ apiplėšė Moliūnų k. gyv. Zapustą Petrą, Juozo, g. 1918 m. (išsivedė karvę).

1947 m. rugsėjo 10 d. „banditai“ sušaudė Kriklinių k. gyv. Sotkienę Veroniką, Zigmanto.

1947 m. rugsėjo 16 d. „banditai“ apiplėšė Matušausko Klemenso, Jono, g. 1892 m., ūkį Dirvonų k. (Joniškėlio r.).

1947 m. lapkričio 20 d. Jutiškių k. (Joniškėlio r.) „banditai“ apiplėšė Vareiką Antaną, pasiėmė 500 rublių ir visus drabužius.

1947 m. spalio 29 d. Pakaušių k. „banditai“ sumušė pilietį Dilį Aloyzą, o po to apiplėšė jo ūkį.

1947 m. spalio 21 d. „banditai“ apiplėšė Zdanevičiui Jonui, Mykolo, g. 1897 m., priklausantį ūkį.

1947 m. lapkričio 3 d. buvo užpultas Kriklinių agitpunktas.

1947 m. lapkričio 23 d. „banditai“ nužudė Moliūnų k. gyv. Astrauską, taip pat ir apiplėšė jo ūkį.

1948 m. birželio 18 d. Kriklinių k. nužudyta (neįvardyta, jog „banditų“ nužudyta – *R. K.*) pil. Slapinskienė Marijona, Stanislovo, g. 1912 m.

1949 m. gegužės mėn. „banditai“: *Lapė*-Stašys Bronius ir *Zuikis*-Miliauskas Pranas iš *Simo* būrio Preibių k. (Joniškėlio r.), Pumpėnų vlsč. nužudė valstietį vidutinioką Kastravicką Adomą, Juozo, g. 1890 m., o po to sudegino su visu svirnu.

Pasirašo: Pasvalio apskr. MGB sk. vrš. pplk. ŠEVATOV ir Pasvalio apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. vyr. ltn. LEBEDEV

R A P O R T A S

Panevėžio apskr. MGB sk. viršininkui Panevėžio m.
pplk. drg. KUDRIAVCEV'ui

Mano parinkta kandidatūra verbavimui slaptu informatoriumi – **Slapinsko Jono**, **Jurgio**, g. 1895 m., lietuvio, gyvenančio Kriklinių k., Pumpėnų vlsč., Panevėžio apskr., raštingo, turinčio 7 ha žemės.

Slapinskas gyvena „banditinių“ šeimų kaimynystėje. Iš vienos pusės gyvena „gaujos“ vado Tamošiūno Petro šeima, iš kitos pusės gyvena „bandito“ Žeimio motina.

Vieną kartą naktį pas Slapinską atėjo trys Tamošiūno „gaujos“ nariai, atvedė jam pavogtą iš Vilkiškių k. karvę ir įsakė jam ją parduoti Panevėžio turguje, bet ten Slapinskas buvo sulaikytas milicijos organų ir „banditai“ pas jį pinigų atsiimti neatėjo. Tuo atveju Slapinskas buvo prainstruktuotas, jeigu ateis „banditai“, jiems pasakyti, jog sulaikymo metu jis prisipažinęs, jog tą karvę jis pats asmeniškai pavogęs ir bandęs parduoti, po ko milicija jį paleidusi.

Tolimesniam auklėjimo darbe ir atitinkamai instruktuojant, Slapinskas galėtų nustatyti Tamošiūno „gaujos“ ryšius arba pats galėtų tapti „banditų“ „gaujos“ rėmėju.

Prašau sankcionuoti Slapinsko verbavimą slaptu informatoriumi.

Pasirašo: Panevėžio apskr. MGB sk. įgaliotinis j. ltn. KAPUSTIN

Sutinka: Panevėžio apskr. MGB II-o sk. vrš. kap. PODOPRIGODA

C H A R A K T E R I S T I K A

Slapto informatoriaus ***Žilvičio*-Slapinsko Jono, Jurgio**, asmens byla Nr. 17200

Slaptas informatorius (pranešėjas) ***Žilvitis*** buvo užverbuotas 1947 m. rugpjūčio 10 d. pagal šią kompromituojančią medžiagą: 1947 m. rugpjūčio mėn. ginkluota Tamošiūno vadovaujama „gauja“ apiplėšė Pumpėnų gyventoją Smalskienę, iš kurios buvo išvesta karvė ir perduota Slapinskui parduoti turguje ir gautų pinigų už parduotą karvę grąžinimu tiems patiems „banditams“.

1947 m. rugpjūčio 10 d. slaptasis informatorius ***Žilvitis*** minėtą karvę nusivedė į Panevėžio turgų, kur ir buvo suimtas su įkalčiais.

Apklausos metu inf. ***Žilvitis*-Slapinskas Jonas** prisipažino apie tai, jog karvę jam davė parduoti pats „gaujos“ vadas Tamošiūnas.

Panaudojus kompromituojančią medžiagą, jis buvo užverbuotas.

Bendradarbiaudamas su MGB organais, stojo į dviveidžiavimo kelią, t. y. ir toliau palaikė ryšį su Tamošiūno „gauja“ dezinformuodamas MGB organus.

Medžiagos, turinčios operatyvinę reikšmę, iš jo negauta.

Pasirašo: Pasvalio apskr., Pumpėnų vlsč. MGB sk. vrš. ltn. ANFILOGOV

Kopija tikra: Pasvalio apskr. MGB sk. vyr. tard. kap. GRIŠNIOV

Originalas yra ***Žilvičio*** asmens byloje Nr. 17200.

Iš Slapinsko Jono, Jurgio, apklausos protokolo. Gim. 1894 m. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč., gyvena Kriklinių k.

Apklausą vykdo: Pumpėnų vlsč., MGB sk. vrš. ltn. ANFILOV per vertėją PETRUŠKEVIČIŲ JONĄ. 1949 m. liepos 18 d.

<...> Taip. Aš palaikiau ryšį su Petro Tamošiūno partizanų būriu nuo 1946 m.

Pirmą kartą 1946 m. pas mane į namus atėjo trys ginkluoti partizanai, iš kurių aš nei vieno nepažinau ir paprašė lašinių. Aš be jokių kalbų jiems daviau 5 ar 6 kg lašinių ir jie išėjo.

Kitą kartą, maždaug po mėnesio, vėl atėjo tie patys trys partizanai į namus, keletas jų dar pasiliko lauke. Jie paprašė manęs alaus, aš jiems pripyliau kibirą ir jie išėjo.

Trečią kartą 1947 m. pavasarį atėjo partizanas Tamošiūnas Petras-*Simas*, Parauka Petras-*Plechavičius*, Stašys Bronius-*Lapė* ir dar keletas. Tamošiūnas apkaltino mane už ryšį su milicija ir perspėjo, jeigu dar kartą pastebės – užmuš.

1947 m. vasarą 4-tą kartą atėjo Tamošiūnas su dviem man nepažįstamais partizanais, atsivedė juodos spalvos arklį su baltomis dėmėmis ir pasiūlė jį man parduoti. Aš sutikau ir tą pačią naktį anksti ryte mano žmona (ją 1948 m. pavasarį partizanai sušaudė) tą arklį išvedė Pasvalin į turgų ir pardavė už šešis šimtus rublių, o pinigus mes atidavėme partizanams. Pinigų atsiimti buvo atėjęs pats būrio vadas Tamošiūnas Petras.

1947 m. rudenį 6-ą kartą atėjo trys partizanai: Kalenda Kazys-*Tadas*, Aleksandravičius Juozas-*Kurapkiukas* ir Petrauskas Petras (jie visi žuvę), atvedė man karvę, kurią liepė parduoti Panevėžyje turguje, kur mus su žmona sulaikė milicija, pristatė į skyrių ir mes su žmona prisipažinome, jog tą karvę mums atvedė partizanai. Karvė, pasirodo, buvo paimta iš Smalskienės Elžbietos, Vinco, g. 1903 m. ir gyvenančios Pumpėnuose, kurią iš mūsų atėmė ir atidavė Smalskienei. Mums surašė protokolus ir paleido.

Maždaug po 5–6 dienų partizanai atėjo atsiimti pinigų, manęs namuose nebuvo, žmona pasakė, jog karvę iš mūsų atėmė milicija, todėl pinigų šiuo metu mes neturime.

1948 m. birželio mėn. partizanai atėjo pas mane į namus, bet aš su jais nebenorėjau daugiau susitikti ir nutariau iš namų pasitraukti. Iššokau per langą, o žmona pasiliko kambaryje ir partizanai ją nužudė.

Po žmonos nužudymo aš pirmiausia persikėliau į Pumpėnus, bet vėliau vėl grįžau į namus – į Kriklinius ir daugiau pas mane partizanai nebeužeidavo.

<...> Aš nežinau kodėl partizanai mane vadindavo *Kiškiu*?

C H A R A K T E R I S T I K A

Šaltiniui – ***Lelija***

Lapėnaitė Benigna, **Teofilio**, g. 1926 m. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč., Pasvalio apskr.

Lapėnaitė nuo 1945 m. pradžios palaikė ryšį su Tamošiūno „gauja“, veikiančia Pumpėnų vlsč. teritorijoje, „gaują“ aprūpino medikamentais, apie ką ji apklausų metu prisipažino.

Šiuo pagrindu 1949 02 21 mūsų buvo užverbuota pseudonimu ***Lelija***, bet per visą tą laiką iš jos nebuvo gauta nei vieno pranešimo, nors tam ji turėjo visas galimybes.

Pasirašo: Pasvalio apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. vyr. ltn. LEBEDEV

1949 08 04.

N U T A R I M A S areštui

Pasvalys. 1949 m. liepos 29 d.

Pasvalio apskr., Pumpėnų vlsč. MGB sk. vrš. ltn. ANFILOGOV

Pagal gautą medžiagą iš MGB apie nusikalstamą veiklą **Lapėnaitės Benignos**, **Teofilio**, g. 1926 m. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč., esančios iš stambių buožių, nepartinės, išsilavinimo – 2 gimnazijos klasės, be nuolatinio darbo ir gyvenamosios vietos.

RADAU: Lapėnaitė Benigna nuo 1945 m. pradžios palaiko ryšį su Tamošiūno Petro „gauja“, kurio pavedimu Panevėžio mieste gaudavo medikamentų ir perdavinėjo asmeniškai „gaujos“ vadui Tamošiūnui.

Nuo 1945 m. pradžios iki 1949 m. Lapėnaitė buvo „gaujos“ vado pavaduotojo Stašio Broniaus „sugyventinė“.

1948 m. gegužės 22 d. Lapėnaitės šeima ištremta iš Lietuvos (į Sibirą) pagal LSSR Ministrų tarybos nutarimą, o pati Lapėnaitė Benigna pasislėpė nuo tremties ir gyveno nelegaliai iki suėmimo.

Lapėnaitės Benignos nusikalstama veikla patvirtinta jos pačios prisipažinimu bei areštuoto „bandito“ Mačiuko Antano-*Tilkos* parodymais.

Iš areštuotosios Lapėnaitės Benignos anketos

Lapėnaitė Benigna, **Teofilio**, g. 1926 m. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč., Pasvalio apskr. Gyvena Kriklinių k., Pumpėnų vlsč. Išsilavinimas – 6-ios klasės.

Tėvas – Lapėnas Teofilis, Jono, 69 m. amž., ištremtas 1948 m. gegužės mėn. į Buriatijos ASSR.

Motina – Lapėnienė Felicija, Boleslovo, 49 m. amž., ištremta su tėvu.

Vyras – Mažylis Bronius, Jono, g. 1925 m., gyv. Kriklinių k., dirba savo ūkyje.

Nutarimas ir orderis Nr. 90 areštui gautas 1949 m. liepos 30 d.

Iš Lapėnaitės Benignos, **Teofilio**, **apklausos protokolo**. Gyv. Panevėžyje, Pilies g. Nr. 27, mokosi Panevėžio vidurinės Ekonomikos m-klos I-oje klasėje.

Apklausą vykdo Panevėžio MVD oper. sektoriaus tardytojas j. ltn. AKKURATOV per vertėją ŽAUNĄ (gal ŽIAUNĮ?).

<...> Aš pasirengusi tardymui papasakoti visą tiesą. Kovoti prieš sovietų valdžią mane pritraukė Čeponytė Irena ar Paliutė. Vadino ją abiem vardais. Ji gyveno Lieknelio k., Pumpėnų vlsč.

<...> 1945 m. pavasarį vieną sekmadienį Čeponytė atvažiavo į Pumpėnus, kur mes su ja susitikome bažnyčioje ir po mišių, išeinant iš bažnyčios, Čeponytė pakeliui mane ėmė kalbinti, jog greit bus karas ir Lietuva vėl taps nepriklausoma, savarankiška valstybė. Todėl Lietuvos liaudis kyla į šią kovą, išeina į partizanų eiles ir tęsia ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią. Tuo metu Čeponytė man papasakojo apie save, jog ji su savo draugėmis palaiko ryšį su partizanais ir jiems padeda.

Po šio pokalbio Čeponytė pasiūlė man stoti į pogrindinę antisovietinę organizaciją, vadinamą MŪSŲ BŪRIU, kuriai vadovauja mergina vardu Birutė. Jos pavardės nežinau. Apie 20-ies metų amžiaus, vidutinio ūgio, normalaus kūno sudėjimo, šviesių plaukų, dirba vaikų darželyje Panevėžio priemiestyje.

Kada Čeponytė man papasakojo, einant iš bažnyčios, apie savo priklausymą pogrindinei antisovietinei organizacijai ir pasiūlė man stoti į ją, aš iškart sutikau ir nuo tada tapau šios organizacijos nare.

Kada daviau sutikimą, Čeponytė pasiūlė man po savaitės atvykti į Panevėžį pas ją į butą adresu Jurgio aikštė, namo Nr. 4.

Pagal susitarimą su Čeponyte, aš nuvykau į sutartą vietą, iš kur mes su Čeponyte nuėjome į merginų Elenos ir Stefos butą Danutės g., lauke už katedros.

Elenos pavardės nežinau, apie 20 metų amž., aukštesnė negu vidutinio ūgio, stora, tamsių plaukų, akys tamsiai mėlynos, dirba ji kažkokiame tai fabrike Šermukšnių gatvėje. Ji yra pogrindinės organizacijos MŪSŲ BŪRYS narė.

Stefos pavardės taip pat nežinau, apie 20 m. amž., vidutinio ūgio, liekna, tamsių plaukų, dirbo kartu su Elena tame pačiam fabrike Šermukšnių gatvėje. Kur ji yra šiuo metu, nežinau. Ji taip pat yra organizacijos MŪSŲ BŪRYS narė. Maždaug prieš du mėnesius Rimaitė kalbėjo, jog ji areštuota, arba kur nors pasislėpė.

Po mūsų susitikimo Elenos ir Stefos bute, mes visos keturios nuėjome į butą pas Birutę. Kadangi Stefa ten turėjo kažkokių tai reikalų pas Birutę ir kartu supažindinti mane su ja, kaip naują pogrindinės organizacijos narę.

Čeponytė ir Birutė tuoj pat išėjo į darbą. Stefa pasiliko pas Birutę ir kažkur tai pagal jos užduotį ruošėsi išvykti su viena man nepažįstama mergina, o aš su Elena išėjau į ligoninę, kur susitikau su Rimaite Elze.

Su Rimaite aš nebuvau pažįstama, mane su ja supažindino Elena. Ji pasakė, jeigu kada bus reikalinga gauti medikamentų sužeistiems partizanams gydyti, Rimaitė galėtų padėti.

Iš pokalbio su Rimaite galima buvo nustatyti, jog ji jau yra palaikiusi ryšį su mano paminėtais asmenimis ir, kada prasidėjo kalba apie mano apsirūpinimą medikamentais sužeistiems partizanams gydyti, ji pažadėjo jais mane aprūpinti.

Oficialiai nuo šio laiko aš su partizanais ryšio dar nepalaikiau, bet jie mus lankė, tiksliau sakant, pas mus ateidavo maisto produktų ir poilsiavo.

<...> Kaip aiškino Čeponytė, šią pogrindinę organizaciją sudarė vienos merginos ir jos visos buvo pavaldžios Birutei. Tačiau Elena ir Stefa prie manęs kalbėjo, jog Birutė yra pavaldi vienam smetoninės armijos kapitonui vardu *Antanas*, kuris yra Utenoje ar Ukmergėje. Galiu priminti, jog *Antanas* – ne jo vardas, o slapyvardis.

Kiek organizacija MŪSŲ BŪRYS turi narių, aš negaliu pasakyti, bet Stefa, Elena ir Birutė kalbėjo, jog organizacijos narių yra daug. Apie tai kalbėjo ir Rimaitė Elzė. Be mano minėtų Birutės, Stefos, Čeponytės Paliutės ir Elenos, aš dar žinau šios organizacijos narius:

1. Rimaitė Elzė, apie 25 m. amž., kuri dirba Panevėžio ligoninėje rentgeno kabinete;
2. Danutė (?), apie 23 m. amž., dirba kartu su Rimaite;
3. Stasytė ar Genutė, jos pavardės irgi nežinau, apie 20 m. amž., dirbo kartu su Rimaite Elze. Apie jos priklausymą pogrindinei organizacijai man tai žinoma iš Rimaitės, kuri sakė, jog ji iš jų gavusi antisovietinių atsišaukimų.

Uždaviniai, kurie buvo keliami šiai pogrindinei organizacijai – jos nariams, kuriai priklausiau ir aš, buvo šie:

1. Palaikyti ryšį su veikiančiomis partizanų grupėmis, kurios kovoja prieš sovietų valdžią ir veikia miškuose Panevėžio apskrities ribose;
2. Palaikant ryšį su partizanais, tiekti jiems medikamentus sužeistiems partizanams gydyti bei tvarsliavą;
3. Aprūpinti veikiančius būrius antisovietinio pobūdžio atsišaukimais, o šie per savo ryšininkus platintų tarp gyventojų.

Mane asmeniškai po įstojimo į šią pogrindinę antisovietinę organizaciją viena iš šios organizacijos dalyvių vardu Elenutė, žinodama apie veikiančią LOKIO partizanų grupę, kuri dislokavosi Žaliosios miške, davė man nurodymą susisiekti su šia grupe.

1945 m. birželio mėn. gale, atėjus į mūsų namus partizanams iš šios grupės (jie ir anksčiau pas mus ateidavo), aš partizanui Tamošiūnui Petrui-*Simui* papasakojau, jog įstojau į pogrindinę nac. antisovietinę organizaciją ir užmezgiau ryšį su merginomis Panevėžio mieste, iš kurių bus galima gauti antisovietinių atsišaukimų bei medikamentų ir kad pagal pogrindinės organizacijos užduotis aš privalau su šiuo būriu užmegzti ryšį ir padėti jiems medikamentais bei atsišaukimais. Į tai man *Simas* atsakė, jog tai gerai, bet taip pat jis mane įspėjo, kad aš būčiau labai atsargi, savęs neišsikonspiruočiau ir nepatekčiau į NKVD rankas. Tame pokalbyje aš pasakiau *Simui*, jog mano uždavinys – taip

pat dar palaikyti ryšį ir su kitomis partizanų grupėmis. Tokiu būdu aš užmezgiau ryšį su veikiančiu ginkluotu partizanų būriu jau kaip pogrindinės antisovietinės organizacijos narė.

Po pirmojo mano, kaip pogrindinės organizacijos narės, susitikimo su *Simu*, maždaug po poros savaičių aš su *Simu* susitikau antrą kartą savo namuose ir šio susitikimo metu *Simas* man suteikė *Liucės* slapyvardį ir tuo pačiu įpareigojo, kad aš nuvažiuočiau į Panevėžį, susitikčiau su merginomis iš minėtos organizacijos ir atvežčiau jiems medikamentų, tvarstomosios medžiagos, antisovietinių atsišaukimų ir per jas užmegzčiau ryšį su veikiančiais partizanais Utenos, Ukmergės apskrityse, Krekenavoje ir Rozalime, Subačiuje, Panevėžio apskrityje, Daujėnų vlsč. – Biržų apskrityje ir Raguvoje – Panevėžio apskrityje.

Aš pati su minėtų apskričių partizanų būriais ryšio neužmezgiau, bet gaudavau man reikiamą informaciją bei duomenis iš Rimaitės Elzės – ji palaikė ryšį su Rozalimu, iš Stefos – turėjau ryšį su Utenos ir Ukmergės apskritimis, iš Elenos – turėjau ryšį su Subačiaus ir Daujėnų apylinkėmis, Biržų apskritimi. Iš jų gavusi duomenis ir informaciją, informuodavau LOKIO būrį. Su būriais, veikiančiais Krekenavos ir Raguvos apylinkėse, ryšys nebuvo nustatytas.

Medikamentų sužeistiems partizanams gydyti aš gaudavau Panevėžyje iš Rimaitės Elzės, Čeponytės Paliutės ir Elenos. Kur gaudavo medikamentus Rimaitė ir Čeponytė, aš nežinau, bet Elena pasakojo, jog medikamentus ji gaunanti iš miesto vaistinės, kuri yra Laisvės aikštėje, bet iš ko, nepasakė, vadino jas ponia ir panele.

1. Iš Rimaitės Elzės medikamentus gavau 4 kartus ir 3 kartus ji pati man atvežė;
2. Iš Čeponytės gavau vieną kartą;
3. Iš Elenos gavau pati asmeniškai vieną kartą ir vieną kartą ji, važiuodama į Daujėnų vlsč. – Biržų apskritį, man užvežė medikamentus.

Antisovietinius atsišaukimus aš gavau vieną kartą 8 vnt. iš Elenos ir 3 kartus iš Rimaitės Elzės. Vieną kartą gavau 6 atsišaukimus, kitą kartą – du atsišaukimus. Galbūt visa tai ji atvežė ir pirmą kartą, kadangi aš dabar nepamenu: vieną ar du kartus gavau du atsišaukimus. Tris kartus gavau iš Rimaitės 7 vnt. Be to, Rimaitė vieną kartą su man nepažįstama mergina vardu Stasė atsiuntė į butą Panevėžyje, Pilies g. Nr. 27, apie 7-is antisovietinius atsišaukimus ir medikamentų. Taip pat, kada Rimaitė paskutinį kartą atvažiavo pas mane į namus, atvežė su savimi 25-is antisovietinius atsišaukimus ir medikamentų. Turiu pastebėti, kada Rimaitė paskutinį kartą atvažiavo ir perdavė man medikamentus, dalį jų pasiliko pas save ir nuvežė į kitą vietą, bet kur, man nesakė.

Rimaitė pas mane buvo atvažiavusi apie 6 kartus dėl ryšio su partizanais. Su LOKIO būriu Rimaitė užmezgė ryšį per mane.

1945 m. rugsėjo mėn. aš užėjau į Panevėžio apskr. ligoninę, kur susitikau su Rimaite Elze ir Elena. Susitikimo metu man Elzė pasakė, jog ji nori užmegzti ryšį su tuo pačiu partizanų būriu, su kuriuo aš buvau užmezgusi. Tenkindama Rimaitės pageidavimą, pasiūliau jai važiuoti kartu su manimi pas mane į namus. Tada Rimaitė ir Elena susiruošė ir tada su tuo pačiu arkliu, su kuriuo aš buvau atvažiavusi į Panevėžį, mes išvažiavome. Rimaitė važiavo dviračiu, todėl kelyje aš persėdau važiuoti ant dviračio, o ji su Elena važiavo su arkliu. Elena važiavo į Daujėnus, pas mus tik trumpam užsuko ir išvažiavo.

Tą vakarą, kada pas mane atvažiavo Rimaitė, pas mus atsitiktinai užėjo partizanai: *Simas*-Tamošiūnas Petras; *Pranas*-Miliauskas Pranas-*Kiškis* ir *Svyruonėlis*-Berželis Petras (ar Vladas?) ir aš Rimaitę su jais supažindinau. Po susipažinimo jie kalbėjosi tarpusavyje apie būrių išsidėstymą ir jų veikimo teritorijas ir dabar nepamenu – tą kartą, ar vėliau, partizanai pasiteiravo Rimaitės ir paprašė padėti jiems surasti vieną žmogų, kuris dirba kažkokioje tai valstybinėje įstaigoje Panevėžyje, o prieš tai dirbo samdiniu pas Stokę Jutiškių ar tai Pūkių kaime, Pumpėnų vlsč. Minimas žmogus, kaip aš supratau iš pokalbio, žadėjo juos pervesti į Lenkiją. Rimaitė pažadėjo tą žmogų surasti ir kitą kartą susitikimo metu su partizanais, apie jį viską smulkiai papasakoti. Rimaitės ir partizanų pokalbio metu aš buvau neilgai, nuėjau miegoti ir apie jų pokalbio turinį daugiau nieko nežinau.

Kiekvieną kartą Rimaitė atvažiuodama partizanams atveždavo antisovietinių atsišaukimų ir informuodavo juos žiniomis apie miestą ir partizanų būrius, veikiančius Lietuvos miškuose. Paskutinį kartą Rimaitė pas mane lankėsi 1946 m. sausio mėn. ir susitiko su partizanais.

Aš su Rimaite į namus atvažiavau penktadienį ir iki šeštadienio ji su partizanais nesusitiko, o tik šeštadienio vakare pas mus atėjo partizanas *Simas* su kitais trimis partizanais, kurių aš nepažinau. Rimaitė pokalbio metu su šiais partizanais, nežinau kieno užduotimi, bet juos instruktavo – nutraukti rinkimus į Aukščiausiąjį Sovietą, aiškino, jog būtina pagrobti rinkėjų sąrašus ir urnas su biuleteniais. Aiškino, jog partizanų grupės, su kuriomis ji palaiko ryšį, visi mobilizuoti šios užduoties priemonei vykdyti ir jog rinkimus Lietuvoje numatoma sužlugdyti.

Rimaitė tuo kartu atvežė apie 25–30 antisovietinių atsišaukimų ir perdavė juos partizanams. Dėl rinkimų partizanai jai atsakė, jog nutraukti rinkimus netikslinga, nes tas nieko gero neduos. Be to, kaip kraujo praliejimas, bet jeigu tai bus suorganizuota visoje Lietuvoje, jie neatsiliks.

Be to, partizanai Rimaitei pasakė, jog sekmadienį pas juos ateis kažkoks tai ryšininkas *Vladas* ir Rimaitė jį norėtų būtinai pamatyti, dėl ko ji dar vieną naktį pasiliko nakvoti ir sekmadienį dieną partizano *Lapės* sesuo Stašytė Julija ir Morkūnaitė Stasė organizavo Žaliosios pamiškėje krūmuose susitikimą su *Simu*-Tamošiūnu Petru, *Dobilu*-Liku (Likerausku) Broniumi, *Tadu*-Kalenda Kaziu ir *Lape*-Stašiu Broniumi.

Susitikimo metu Rimaitė pasiteiravo partizanų, ar atėjo pas juos *Vladas*, bet jie atsakė, jog neatėjo. Ji dar kartą pakartojo tą patį dėl Aukščiausiojo Sovieto rinkimų sužlugdymo, pasiteiravo apie partizanų sveikatą ir išėjo.

Apie LOKIO būrio sudėtį smulkiai paaiškinti aš negaliu, tačiau žmonės kalba, jeigu visi susirinktų, būtų jų daug. Aš žinau tik šiuos LOKIO būrio partizanus:

1. ***Lokys*-Grūzdas Adolfas** iš Žumbų k., Panevėžio r.;
2. ***Simas*-Tamošiūnas Petras**, apie 30 m. amž., iš Kriklinių k.;
3. ***Lapė*-Stašys Bronius**, apie 22 m. amž., iš Banionių k., Pumpėnų vlsč.;
4. ***Tadas*-Kalenda Kazys**, apie 35 m. amž.;
5. ***Dobilas*-Likas** (**Likerauskas**) **Bronius**, iš Žumbų k., Panevėžio r.
6. ***Gaidys*-Šumskis Antanas**;
7. ***Šarvuotis*-Muduras Kazys**, apie 20 m. amž.;

8. ***Svyruonėlis*-Berželis** (du broliai – **Petras** ir **Vladas**. Vladas suimtas 1950 02 01; Petras žuvo 1948 10 22)

9. ***Ponas*-Palionis** (**Pelenis**) **Vytautas** (kitur – **Jurgis**), apie 30 m. amž.;

10. ***Rabinzonas*-Simonavičius Romas** (iš Panevėžio miesto);

11. ***Pranas*-Stakė Pranas-*Kiškis*** iš Istricos k., apie 23 m. amž.

12. ***Pampuška*-Vincevičius Stasys**;

13. ***Katinas*-Kapšys Vladas**;

14. ***Šuniukas*-.**

LOKIO būrio ryšininkai:

1. **Stašytė Julė**, apie 16-os m. amž., aukšto ūgio, gyvena ir dirba Banionių k., Pumpėnų vlsč. Aš ryšį su partizanais palaikiau per ją, per ją siunčiau medikamentus ir, kada man buvo būtina susirišti su partizanais, bet nežinojau kur jie yra, taip pat susirišdavau per ją.

2. **Morkūnaitė Stasė**, apie 14-os m. amž., vidutinio ūgio, gyvena ir dirba savo ūkyje Mitabinės viensėdyje ar Margių k., Pumpėnų vlsč. Ji visą laiką žinojo partizanų išsidėstymo vietas, ten vaikščiojo ir nuo mūsų partizanams nešė medikamentus bei antisovietinius atsišaukimus ir, kada mes nežinojome kur stovyklauja partizanai, ji visada mus su jais suvesdavo.

3. **Tumėnaitė Bronė**, apie 27–28 m. amž., vidutinio ūgio, gyvena ir dirba savo ūkyje Kriklinių viensėdyje.

4. **Tamošiūnaitė Alfunia**, apie 18 m. amž., vidutinio ūgio, gyvena ir dirba savo ūkyje Kriklinių viensėdyje. Ji yra Tamošiūnaitės Bronės sesuo, kuri gyvena tame pačiame name. Jų brolis – partizanas *Simas*-Petras Tamošiūnas. Pas ją tankiai ateina partizanai ir ji būriui praneša kada atvyksta arba atvažiuoja MGB kareiviai ar „l. g." (stribai)

5. ***Kriaušinkėlė*-(?).**

Aš asmeniškai pas partizanus į būrį nevaikščiojau, o partizanai pas mane į namus ateidavo. O jei kada iškildavo būtinybė susitikti su partizanais, tuomet aš kreipdavausi į Stašytę Julę ir į Morkūnaitę Stasę, su kuriomis susitikinėjau, o pastarosios mane suvesdavo su partizanais.

<...> LOKIO būrys yra Žaliosios miške, o kur jų bunkeris, aš nežinau.

<...> Kada aš tik užmezgiau ryšį su partizanais, partizanas *Simas* man paaiškino, jog LOKIO būrio vadas uždraudė vesti pokalbius apie tai kokia veikla užsiima partizanai. Tačiau man žinoma, jog tame rajone, kur veikia LOKIO būrys, Kriklinių bažnyčios klebonas savo kieme pasakojo, jog partizanai sunaikino du žmones už Kriklinių k. Apie tai jis pasakojo 1945 m. vasarą.

Paskutinį kartą su partizanais buvau susitikusi savo namuose 1946 m. kovo 18 d. Jie kažkur tai ėjo, pakeliui užėjo ir pas mus: *Simas*, *Šarvuotis* ir jie manęs pasiteiravo, kur šiuo metu yra Rimaitė Elzė. Aš su Rimaite nuo 1946 m. sausio pabaigos jokio ryšio neturėjau – jiems atsakiau ir apie ją paskutiniu metu nieko nežinau.

Po gauto atsakymo apie RIMAITĘ, *Simas* man pasakė, jog su juo šiuo metu palaiko ryšį *Kriaušinkėlė*, kuri taip pat palaiko ryšį su Vilniumi ir iš ten jiems atveža gerų naujienų bei antisovietinių atsišaukimų. Apie *Kriaušinkėlę* iš *Simo* aš išgirdau pirmą kartą. Iki to aš jos nežinojau ir nemačiau.

Tardytojas: Jūs sakote ne tiesą ir bandote nuslėpti asmenis, vykdančius priešingą veiklą prieš sovietų valdžią, apie ką mes jus dar toliau apklausinėsime, o dabar apklausa nutraukiama.

Pasirašo: MGB ltn. AKKURATOV ir Pasvalio apskr. MGB vyr. tardytojas kap. GRADNIOV

R. K. p a s t a b a: tardytojai, matydami jog tardomoji išsisukinėja nuo jai užduodamų konkrečių klausimų, tardymą nutraukia, akivaizdžiai priversti imtis kažkokių tai nesankcionuotų priemonių: mušimas, bet koks fizinis, psichologinis kankinimas, kadangi jie tam turėjo neapibrėžtus įgaliojimus, kas akivaizdžiai atsispindi kituose Lapėnaitės Benignos parodymuose, juk be kažkokios tai rimtos priežasties žmogus negali taip staigiai keisti savo nuomonę be stipraus pašalinio poveikio.

Iš Lapėnaitės Benignos, Teofilio, apklausos protokolo. 1946 m. balandžio 4 d.

Apklausą vykdo: Panevėžio apskr. MVD–MGB oper. sektoriaus tardytojas ltn. AKKURATOV ir Panevėžio apskr. MGB sk. oper. įgaliotinis vertėjas RIABOV.

<...> Taip. Aš esu pogrindinės antisovietinės moterų organizacijos MŪSŲ BŪRYS narė ir veikiančio ginkluoto partizanų būrio LOKYS ryšininkė slapyvardžiu *Liucė*. Būrys veikia Panevėžio apskr., Pumpėnų vlsč., Žaliosios girioje.

Organizacijai MŪSŲ BŪRYS vadovauja mergina vardu Birutė, apie 28 m. amž., kuri gyvena Panevėžyje, Jurgio gatvėje netoli katedros ir dirba vaikų darželyje.

<...> Man yra žinomos organizacijos MŪSŲ BŪRYS šios narės:

1. **Čeponytė Paliutė** ar **Irena**, apie 20 m. amž. Dirbo amatų mokykloje raštinėje (Čelvių g.?), gyveno Panevėžyje, Jurgio g. Nr. 4. Areštuota NKVD organų.

2. **Elena**, apie 25 m. amž. Dirbo Šermukšnių g. kartono fabrike, gyveno Panevėžyje, Danutės g. Nr. 10 (netiksliai).

3. **Stefa**, apie 21 m. amž. Dirbo Šermukšnių g. kartono fabrike, gyveno Panevėžyje, Danutės g. Nr. 10 (netiksli). 1945 m. gruodžio mėn. Rimaitė Elzė minėjo, jog ji areštuota.

4. **Rimaitė Elzė**. Ją vadino ***Liza***, apie 36 m. amž. Dirbo Panevėžio apskr. ligoninėje rentgeno kabinete med. seserimi, gyveno Panevėžyje. Paskutiniu metu gyvena nelegaliai.

5. **Danutė**, apie 23 m. amž. Dirba kartu su Rimaite Elze. Ji ir pasakojo, jog priklauso pogrindinei organizacijai.

6. **Stefa** ar tai **Genė**... Dirba kartu su Rimaite Elze. Apie jos priklausymą pogrindinei organizacijai man žinoma iš Rimaitės Elzės. Kur ji gyvena, nežinau.

<...> Iš nusiteikusių priešingai sovietų valdžiai yra šios merginos iš Panevėžio Ekonomikos mokyklos: Čiūraitė Izabelė – I-os klasės, Aleksandravičiūtė Ona – I-os klasės... Tai mokinės, kurios retai lanko mokyklą dėl nežinomų priežasčių.

Dėl operatyvinio būtinumo apklausa nutraukiama. Pasirašo: ltn. AKKURATOV

Iš Lapėnaitės Benignos, Teofilio, apklausos protokolo. 1949 m. vasario 19 d. Pasvalys.

Apklausą vykdo: Pasvalio apskr. MGB sk. vrš. pavad. mjr. DUBINKIN.

Klausimas: Jums siūloma papasakoti savo autobiografiją.

Atsakymas: Maždaug 1933 ar 1934 m. aš pradėjau mokytis Vilkiškių k. pradžios mokykloje. Baigusi 4-ias klases, buvau perkelta mokytis į Pumpėnų mokyklą, kurioje prasimokiau dar dvejus metus, t. y. iki 1941 m., o po to prasidėjo karas ir visą vokiečių okupacijos laikotarpį gyvenau namuose Vilkiškių k. pas savo tėvus.

1945 m. rudenį įstojau mokytis į apskaitininkų (buhalterių) mokyklą ir apie 1946 m. balandžio mėn., būdama per atostogas Pumpėnuose, buvau sulaikyta vlsč. MGB sk. darbuotojų. Palaikę dvi paras, pasiuntė į Panevėžio apskr. MGB sk. tolimesniam tardymui, kur aš prasėdėjau 5–8 paras ir iš po ginkluotos sargybos buvau paleista.

Po to minėtoje mokykloje aš dar prasimokiau vieną savaitę ir išvykau į namus Vilkiškių k., iš kur po dviejų dienų, vengdama naujų represijų iš sovietinės valdžios organų, aš su savo tėvais – tėvu Lapėnu Teofiliu ir motina – Lapėniene-Cemnolonskaite Felicija, palikę ūkį, persikėlėme į naują gyvenamąją vietą pas tolimą giminaitį Sondarą Juozą, gyvenantį Paįstrio k., Panevėžio vlsč., ir pas kurį mes pragyvenome apie pusantrų metų ir 1947 m. rudenį vėl grįžome į Vilkiškių k., bet mūsų ūkis paliktas prižiūrėti Leščinskui Kaziui, per tą mūsų nebuvimo laikotarpį buvo iškonfiskuotas.

Bijodami tolimesnių represijų, mūsų šeima užsiregistravo Pumpėnų vlsč. MGB sk., kur mes visi buvome apklausti dėl mūsų pasitraukimo iš namų 1946 m. pavasarį į Panevėžio apskritį.

Nuo mūsų sugrįžimo iš Paįstrio į Vilkiškių k. iki 1948 m. gegužės mėn. aš gyvenau namuose, o gegužės 22 d. mano tėvus ištrėmė iš Lietuvos į Buriatmongolijos ASSR, man pasisekė nuo tremties pasislėpti ir apsigyventi pas įvairius vietinius gyventojus Vilkaluvkos k., Pumpėnų vlsč. pas Cemnolonską Vladą, Chodoravičių Valentą ir Navaką Povilą, pas kuriuos aš prabuvau ne ilgiau kaip keturias dienas. Po to persikėliau į Panevėžį ir gyvenau Tiškevičiaus g. Nr. 11 pas Vlado Cemnolonsko brolį Juozą. Iš jo aš išėjau pas Jackevičių Augustą Penagalio k., Panevėžio vlsč. Iš pastarojo po kurio laiko ir vėl grįžau į Panevėžį pas Cemnolonską. Gyvendama pas šį asmenį, aš dar pabuvojau Vilkijoje ir Kaune, kur galvojau kaip nors įsidarbinti, bet tokio darbo neradau ir vėl grįžau į Panevėžį.

1948 m. rudenį išvažiavau į Ukmergę ir įsidarbinau geležies (ūkinių prekių) parduotuvėje Nr. 13, kurioje išdirbau iki 1949 m. sausio mėn., bet po atliktos revizijos, parduotuvė buvo uždaryta, aš likau be darbo, gyvendama bute pas vieną tos parduotuvės vedėją Jackevičių Antaną Ukmergėje, Paupio g. Nr. 18.

Likusi be darbo, buvau priversta grįžti atgal pas giminaitį Jackevičių Augustą ir pragyvenau pas jį daugiau kaip savaitę, po to atvažiavau produktų pas dėdę (tėvo brolį) Lapėną Kostą, Jono, ir tų pačių metų sekmadienį – vasario 13 d. buvau sulaikyta Pumpėnų vlsč. „l. g." (stribų) ir pristatyta į Pasvalio apskr. MGB, kaip besislapstanti nuo ištrėmimo.

<...> Prieš keletą dienų iki ištrėmimo man iš vietinių gyventojų buvo žinoma, jog iš Panevėžio link Pasvalio vietiniu keliu važiavo daug autosunkvežimių, po ko pasklido gandai, jog vyks trėmimai, bet tiksliai apie tai aš nieko nežinojau, be to, mes net neįtarėme, jog mūsų šeimą galėtų tremti.

Prieš trėmimą aš išėjau pas dėdę Lapėną Kostą, kuris tuo metu manęs vakare į namus neišleido, turėdamas mintyje, jog jam gali būti blogai su sveikata ir reiks važiuoti parvežti vaistų.

1948 m. gegužės 22 d. aš išėjau į namus ir, nepriėjusi namų, pamačiau prie namų kareivius. Supratau, jog jie atvyko vežti mūsų šeimos į Sibirą. Vengdama pakliūti jiems, aš nuėjau pas Cemnolonską Vladą ir iš jo namų mačiau kaip veža mano tėvus...

Po tėvų išvežimo į Sibirą, man keturias dienas teko slėptis nuo sovietinės valdžios organų Vilkaluvkos k. pas mano minėtus žmones. Po to aš persikėliau į Panevėžį.

<...> Mano tėvų adresas tremtyje: **// Buriat-Mongolskaja ASSR; CHANDUGAISKIJ rajon; Mechaničeskijlesnojpunkt, učastok – Čulan (1) pervyj //.**

Laiškus aš gaunu savo vardu per Kriklinių pašto skyrių.

<...> Cemnolonskas Vladas yra mano motinos Lapėnienės Felicijos brolis.

Mano ryšys su partizanais buvo palaikomas tuo, jog 1945 ir 1946 metais mes sudarėme partizanams sąlygas lankytis mūsų namuose, aprūpindavome juos maisto produktais, taip pat ir medikamentais, kuriuos aš gaudavau Panevėžyje.

<...> Aš asmeniškai 1944 m. ryšio su partizanais nepalaikiau, o kas liečia mano tėvus, jie galbūt pirmieji tapo partizanų rėmėjais nuo 1944 m., nors tvirtinti to negaliu, kadangi nepamenu.

Artimų santykių su Tamošiūnu Petru neturėjau, o buvau pažįstama vienodai su visais partizanais.

Tardytojas: Jūs neatvira tardymui ir visaip stengiatės išsisukinėti nuo tiesioginio klausimo į jums pateiktą klausimą apie jūsų ryšį su „banditais“. Jeigu jūs ir toliau slėpsite savo ryšius su kitais „banditais“, tuomet mes jus demaskuosime konkrečiais faktais, kalbančiais apie laiką ir vietą jūsų susitikimų su „banditais“.

Atsakymas: Aš pareiškiu tardymui, jog tolimesnėje apklausoje priešgyniauti, manau, nėra prasmės, priversta kalbėti tiktai tiesą.

Savo pirmosiose apklausose aš pasakojau, jog po tėvų ištrėmimo 4-ias dienas slapsčiausi Vilkaluvkos k., Pumpėnų vlsč. pas vietinius gyventojus, iš kurių perėjau gyventi į Vilkiškių k. pradžios mokyklą pas mokytoją Ramūnienę Oną, apie 45 m. amž., kuri turi keturis vaikus, maždaug nuo 6-ių iki 16-os metų amž.: Giedrą, Laimą, Aušrą ir Vaidą, o vyro jos nebuvo.

Pas Ramūnienę aš slapsčiausi apie du mėnesius (birželį ir liepą) ir niekur, išskyrus vieną kartą, kada buvau nuvažiavusi į Panevėžį, daugiau niekur nėjau, bijojau ištrėmimo.

Per tą laiką čia buvo atėję partizanai apie tris kartus, tarp kurių buvo ir man dar nuo vaikystės gerai pažįstamas Stašys Bronius iš Banionių k., Pumpėnų vlsč. – kiti save vadino vardais: Antanas, Jonas... Trečiojo partizano vardo negirdėjau. Iš viso jie buvo keturiese.

Trečią ir paskutinį kartą aš su partizanais susitikau pas Ramūnienę 1948 m. liepos mėn. ir po to netrukus išvykau į Panevėžį ir iki šio laiko jos nemačiau, bet savo apsilankymą pas ją ir susitikimus su partizanais aš sąmoningai slėpiau.

Mano susitikimai su Stašiu ir pažintis su kitais trimis partizanais turėjo bendrą charakterį. Jokios užduoties iš jų aš negavau ir su niekuo iš jų nebendravau, tai gali patvirtinti ir pati Ramūnienė.

Būdama pas Ramūnienę, rašiau vieną laišką partizanui Stašiui Broniui, bet jis jo negavo, kadangi aš jį Ramūnienės bute kažkur paslėpiau, kadangi jis buvo pašvęstas mano

asmeniniam gyvenimui apie tėvų tremtį ir turto konfiskaciją, bet kokio nors pasigailėjimo iš jo neprašiau ir apie meilę su Stašiu nesiaiškinau.

Būnant pas Ramūnienę, ji mane supažindino su vienu piliečiu iš kažkur atvažiavusiu – vardu Augustas, apie 30 m. amž., aukšto ūgio, juodais plaukais, be galvos apdangalo, šatenas, šviesiu plieno spalvos kostiumu.

Nakčiai apsiavė basutėmis, turėjo dvivamzdį šautuvą, kuriuo medžiojo kiškius. Ramūnienė ir jis buvo pažįstami su Pumpėnų bažnyčios vargonininku Petru (?). Pastarasis lankėsi pas Ramūnienę ir jie kartu su Augustu ėjo į Pumpėnus pas tą Petrą.

P a s t a b a: vargonininkas Petras – tuo metu Pumpėnuose dirbo vargonininku Pranas Šiška (dainininkės Vitalijos Šiškaitės tėvas).

Negaliu tiksliai pasakyti kiek laiko Augustas gyveno pas Ramūnienę, bet ne mažiau kaip dvi savaites. Apie save jis mažai ką pasakojo, išskyrus apie tarnybą sovietinėje armijoje, daugiau nieko.

Su Augustu aš artimų santykių neturėjau, bet nežiūrint į tai, Ramūnienė priekaištavo man už tai, kad aš kartu su Augustu vaikštinėjome po sodą ir skaitėme knygas, jog apie tai jau buvo žinoma daugeliui žmonių.

Tarp Ramūnienės ir Augusto santykiai buvo geri. Jinai jam tankiai ruošė valgyti, rytais kėlė ir kvietė pusryčiauti, kartu buvo išvykę į Pumpėnus, niekada nesipyko ir, be to, Ramūnienė neišdavė Augusto partizanams, kada jie lankėsi pas ją bute mokykloje.

Kiek man žinoma, partizanai pas Ramūnienę ateidavo paskaityti knygų, o kokį kitą tikslą jie turėjo, aš nežinau, nes Ramūnienė nesidalijo su manimi apie savo ryšį su partizanais.

Pokalbiuose su partizanais aš nesidomėjau kur jie slapstosi. Į tai man Stašys ir kiti jo bendražygiai atsakydavo – jei pasakysi bobom, kur jie slapstosi ir gyvena, žinos ir MGB organai.

<...> 1946 m. balandžio mėn. aš apsivedžiau su Kriklinių k. gyventoju Mažyliu Broniumi, Jono, su kuriuo pragyvenau iki mano dienos arešto. Nuo to laiko aš jau turėjau ir vyro pavardę – **Lapėnaitė-Mažylienė Benigna, Teofilio**.

Iš Čeponytės Salomėjos, Stasio, apklausos protokolo. 1946 m. liepos 9 d. Panevėžys.

Apklausą vykdo: Panevėžio apskr., MGB sk. vrš. pavad. mjr. KOBELEV per vertėją KERŠĮ.

Apklausa pradėta 1946 07 09, 20.40 val.

Klausimas: Ar Aleksandravičiūtė Adelė dalyvavo, perduodant „banditams“ įsakymus, jūsų gautus iš Vilniaus?

Atsakymas: Ne. Aleksandravičiūtė Adelė nedalyvavo, perduodant Žaliosios partizanams įsakymų iš Vilniaus antisovietinio nac. centro. Perduodant dalyvavome tik aš ir Šileikaitė Rūta-Viktorija. Aleksandravičiūtė Adelė dalyvavo, klijuojant antisovietinius atsišaukimus, gautus iš partizanų per Lapėnaitę Benigną.

1945 m. rugsėjo mėn., tai buvo šeštadienį, aš ėjau iš savo sodybos Lieknelių k. į Vilkiškių k. pas batsiuvį atiduoti savo tuflius remontuoti ir pakeliui sutikau savo draugę

Lapėnaitę Benigną, kuri ėjo į Pumpėnus. Lapėnaitė mane sustabdė ir pasakė, jog ji iš partizanų gavo atsišaukimų, kuriuos reikia išklijuoti, kad juos perskaitytų valstiečiai. Ji iš kišenės išsitraukė tris atsišaukimus ir perdavė man. Aš sutikau juos išklijuoti.

Kitą dieną sekmadienį aš ėjau į Pumpėnus, į bažnyčią ir pakeliui užėjau pas Aleksandravičiūtę Adelę Dūdiškių k. Aš jai papasakojau apie savo susitikimą su Lapėnaite ir apie atsišaukimus. Aš jai paaiškinau, jog šiuos atsišaukimus reiks išklijuoti, bet neturiu knopkyčių. Aleksandravičiūtė noriai sutiko dalyvauti klijuojant atsišaukimus ir pasiėmė savo knopkyčių ir mes abi išėjome į Pumpėnus bažnyčion. Paėję didžiuoju keliu kilometrą nuo Dūdiškių k., mes pradėjome klijuoti atsišaukimus ant telegrafo stulpų. Klijuojant atsišaukimus, aplink mus nieko nebuvo ir mes nuėjome į bažnyčią. Iš bažnyčios aš grįžau kitu keliu, o Adelė grįžo tuo pačiu. Vėliau ji man pranešė, jog kada ji ėjo iš bažnyčios, mūsų išklijuotų atsišaukimų ant stulpų jau nebebuvo.

Iš 1946 m. liepos 10 d. apklausos.

Klausimas: Prašau, sakykite, kur yra PUŠKINO „gaujos“ štabas ir kur slepiasi šio štabo „banditai“ ir kas iš gyventojų juos remia?

Atsakymas: Aš asmeniškai nežinau, kur yra PUŠKINO štabas ir kur slepiasi partizanai. Praėjusiais – 1945 m. apie tai žinojo Lapėnaitė Benigna (šiuo metu slapstosi), kuri man pasakojo, jog partizanų štabas yra Unčiškių k. (Vabalninko r.), bet kur šis kaimas, aš nežinau. Iš Lapėnaitės man taip pat buvo žinoma, jog atsišaukimai, kuriuos mes klijavome ant telegrafo stulpų, buvo atspausdinti partizanų štabe Unčiškių k. Partizanų rėmėjų pavardžių nežinau.

Iš Ramūnienės Onos, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1908 m. Dučių k., Linkuvos vlsč., Joniškio apskr. Gyvena Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč. Išsilavinimas – vidurinis, ištekėjusi, dirba Vilkiškių pradinės m-klos mokytoja.

Apklausą vykdo: Pasvalio apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. vyr. ltn. LEBEDEV per vertėją ZUTKĮ. 1949 m. liepos 9 d. Pasvalys.

<...> Lapėnaitę Benigną, Teofilio, iš Vilkiškių k. aš pažįstu gerai. Ji gyveno mano kaimynystėje, tarpusavio santykiai mūsų buvo normalūs.

<...> Apie Lapėnaitės „nusikalstamą“ veiklą man žinoma tiek: 1948 m. po jos tėvų ištrėmimo į Tolimuosius Sovietų Sąjungos rajonus, ji nuo ištrėmimo pasislėpė. 1948 m. birželio pradžioje pas mane atėjo jos dėdė Lapėnas Kostas iš Vilkiškių k., kuris ėmė manęs prašyti, kad aš nors kuriam laikui priimčiau pas save Lapėnaitę Benigną. Kadangi mes kaip kaimynai, aš sutikau ir Benigna atėjo pas mane gyventi. Naktį pas mane atėjo partizanai, pabeldė į duris ir jų pasitikti išėjo Benigna. Jie su ja apie kažką tai pasikalbėjo ir išėjo. Vėliau jie dar du kartus buvo pas ją atėję. Tada aš ją perspėjau, kad ji iš manęs išeitų. Iš viso ji pas mane pragyveno du mėnesius. Per tą laiką partizanai buvo atėję tris kartus. Aš jų nepažinojau. Lapėnaitė labai tankiai kažkur išeidavo, kartais netgi vakarais, bet kur išeidavo aš nežinau, apie tai ji man nepasakojo.

R. K. p a s t a b a: labai keista, kad tardytojas nieko neklausinėjo apie pačią Ramūnienę, juk Lapėnaitė apie ją ir jos ryšius su partizanais irgi yra minėjusi. Tardytojas neklausinėjo ir apie minėtą Augustą, kuris pas Ramūnienę gyveno apie dvi savaites ir dar medžioklinį šautuvą buvo atsinešęs. Juk tardymui visa tai išsiaiškinti turėjo būti labai aktualu, bet apie tai kažkodėl nutylima?

Iš NUTARIMO areštui

1949 m. liepos 29 d. Pasvalys.

Pumpėnų vlsč. MGB sk. vrš. ltn. ANFILOGOV gavo dokumentus iš LSSR MGB apie nusikalstamą veiklą **Aleksandravičiaus Prano, Dionizo**, g. 1924 m. Kliokmaniškių k., Pumpėnų vlsč., Pasvalio apskr. Išsilavinimas – 4 kl.

Aleksandravičius Pranas-*Vilkas* nuo 1946 m. palaiko ryšį su Tamošiūno Petro „gauja“, iš kurios gaudavo vogtų galvijų, juos pardavinėjo turguje, o gautus pinigus perduodavo „banditams“, sistemingai „gaują“ aprūpino maisto produktais.

1947 m. gruodžio mėn. „banditai“ – Parauka Petras-*Plechavičius*; Kalenda Kazys-*Tadas* ir *Ąžuolas*-Alekna Petras, įvykdė apiplėšimą Panevėžio apskr., išsivedė du arklius, vieną iš jų perdavė Aleksandravičiui Pranui, o kitą Aleksandravičiui Antanui.

Aleksandravičiaus Prano nusikalstama veikla patvirtinta jo paties parodymais, areštuotų „banditų“ Mačiuko Antano-*Tilkos*, Matušausko Alekso-*Kapsuko* ir liudininko Aleksandravičiaus Antano.

A K T A S

1949 m. birželio 14 d. Pasvalys.

Vykdant operatyvinę užduotį, grupė „l. g.“ (stribų), vadovaujami Pumpėnų vlsč. MGB sk. oper. įgaliotinio j. ltn. KUDULIO, 35-ame Žaliosios miško kvartale, 3–4 km nuo Kriklinių k., eglių jaunuolyne buvo aptikta „banditų“ vasarinė stovyklavietė su septyniomis dvivietėmis palapinėmis, kurios pastatytos iš šakų ir apdengtos brezentu. Palapinių vidus išklotas eglišakėmis, o ant jų patiesta patalynė. Kai kuriose palapinėse buvo adijalų ir pagalvių.

Palapinės viena nuo kitos maždaug per 1,5–2 m. Taip pat buvo įrengta tarsi virtuvė ruošti maistui, pastatytas metalinis pečiukas – 0,7 x 0,50 x 0,30 m. Vamzdis (kaminas) buvo išvestas šalia didelio medžio. Sprendžiant pagal išmintus takelius, galima teigti, jog stovykla egzistavo ilgą laiką.

Artinantis prie stovyklos, prie minėtų palapinių buvo 11 (vienuolika) Tamošiūno-*Simo* vadovaujamo būrio „banditų“.

Netikėtai pasirodžius operatyvinei-karinei grupei, maždaug 12–15 m nuo stovyklaujančių „banditų“, jie buvo įspėti ginkluotos sargybos ir „banditai“ puolė bėgti. Persekiojant vienas „banditas“ už 8–10 m nuo stovyklos buvo nušautas. Žuvusysis buvo atpažintas – Kalenda Kazys-*Tadas*, Moliūnų k., Pumpėnų vlsč. gyventojas, nac. „gaujos“ narys nuo 1944 m.

Tolimesnio persekiojimo metu, maždaug už 100–150 m nuo stovyklos, nedideliuose krūmuose buvo aptiktas „banditas“, sužeistas į koją. Artinantis prie jo, šis bandė ginklu priešintis iš pistoleto, bet buvo nuginkluotas ir suimtas. Pasirodo, jog tai Mačiukas Antanas, Juozo-*Tilka*, g. 1911 m., buvęs Daujėnų gyventojas. Trečiasis – „gaujos“ narys sužeistas į koją – Matušauskas Aleksas, Alekso-*Kapsukas*, g. 1921 m. Bartkūnų k., Pumpėnų vlsč., buvo rastas krūmuose už 80–100 m nuo stovyklos.

Stovykloje buvo rasta ir paimta:

1. Šautuvai SVT – 4 vnt.;
2. Šautuvai rusiško pavyzdžio – 2 vnt.;

3. Šautuvas užsieninio pavyzdžio – 1 vnt.;
4. Revolveris „Nagan“ sistemos – 1 vnt.;
5. Pistoletas užsieninio pavyzdžio su dviem atsarginėmis apkabomis ir 27 vnt. šovinių – 1 vnt.;
6. Pistoletas užsieninės markės – 1 vnt.;
7. Šoviniai rusiški – 91 vnt.;
8. Šoviniai užsienietiški – 66 vnt.;
9. Šoviniai naganui – 5 vnt.;
10, Granatos užsienietiškos – 2 vnt.;
11. Granata F-1 – 1 vnt.;
12. Medžioklinis šautuvas 16-o kalibro – 1 vnt.;
13. Krepšys su medikamentais –1 vnt.;
14. Adijalai šilti – 4 vnt.;
15. Brezentai suplyšę –2 vnt.;
16. Šinelis (milinė) kareiviškas – 1 vnt.;
17. Viršutiniai vyriški marškiniai – 3 vnt.;
18. Kariška palaidinė – 1 vnt.;
19. Bliuskutės megztos, moteriškos – 2 vnt.;
20. Drabužiai vyriški, apatiniai – 8 poros;
21. Kelnės milinės – 3 vnt.
22. Maišai lininiai – 7 vnt.;
23. Puodukai aliuminiai –3 vnt.;
24. Kepurė vasarinė – 1 vnt.;
25. Kaliošai guminiai – 1 pora;
26. Lietpaltis brezentinis, senas – 1 vnt.;
27. Žiūronai (vieni teatriniai) – 2 vnt.;
28. Gertuvės aliuminės – 6 vnt.;
29. Nuotraukos su „gaujos“ narių atvaizdais – 3 vnt.;
30. Antisovietiniai atsišaukimai, atspausdinti raš. mašinėle – 2 vnt.;
31. Antisovietinė daina, užrašyta Mačiuko –1 vnt.

Aktą sudarė: Pasvalio MGB 2N sk. pavad. vyr. ltn. LEBEDEV;
Pumpėnų vlsč. MGB sk. oper. įgaliotinis j. ltn. KUDULIS
„L. g.“ (stribai) – RAGAŽINSKAS ir PAKĖNAS

R. K. p a s t a b a: knygoje „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai“, išleistoje 2006 m. Vilniuje, 15-ame psl. publikuoti prtz. Antano Mačiuko-*Tilkos* prisiminimai, užrašyti 1991 m. balandžio mėn. Latvijoje, Iecavoje. Pagal Mačiuko pateiktą versiją dėl Navakienės užverbavimo – 18 psl., kur pasakojama apie sovietų saugumo užverbuotą pulkininko Navako žmoną. Iš tiesų Lietuvos kariuomenės generolas **Kazys Navakas** gimė 1894 m. gruodžio 9 d. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč., Panevėžio apskrityje. Prasidėjus sovietų okupacijai, 1940 m. liepos 29 d. jis buvo išleistas į atsargą. Ūkininkavo savo ūkyje Pažambės vnk., Kavoliškio vlsč., Panevėžio apskrityje. 1944 m. rugpjūčio 18 dieną savanoriu įstojo į Tėvynės apsaugos rinktinę (toliau – TAR), buvo paskirtas Tiekimo-finansų skyriaus vadovu (ordinatoriumi). 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Raudonajai armijai užblokavus pasitraukimo galimybę, liko Lenkijoje. Mirė 1945 m. balandžio 2 d. Palaidotas Lauenburge (dab. Lenborkas, Lenkijoje). Žmonai **Marijai Kazlauskaitei-Navakienei** su vaikais: Vaclovu Algimantu g. 1928 m., Vytautu Aleksandru, g.

1930 m. ir dukra Danute Marija pavyko pasiekti Vakarų Vokietiją, o 1948 m. išvyko į Australiją. Marija Navakienė mirė Australijoje 1973 m. (*Lietuvos kariuomenės karininkai* 1918–1953, Vilnius 2005: 328, 329 ir *Tarpukario ir rezistencijos laikotarpio Lietuvos generolų sąrašas ir jų amžinojo poilsio vietos*. Lietuvos kariuomenės generolų klubas, 2012).

Tvirtina: Pasvalio apskr. MGB sk. vrš.
pplk. ŠEVATOV. 1949 m. rugsėjo 7 d.

NUTARIMAS dėl daiktinių įrodymų prijungimo prie bylos

1949 m. rugsėjo 6 d. Pasvalys.

Aš, Pasvalio apskr. MGB sk. vyr. tardytojas kap. GRIDNEV, peržiūrėjęs baudž. bylą Nr. 16343 kaltinamųjų:

1. **Mačiuko Antano, Juozo**, g. 1911 m. Berklainių k., Pumpėnų vlsč., Pasvalio apskr.;

2. **Matušausko Alekso, Alekso**, g. 1921 m. Kriklinių k., Pumpėnų vlsč., Pasvalio apskr.;

Nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11.

3. **Kukoriaus Broniaus, Antano**, g. 1913 m., Banionių k., Pumpėnų vlsč.;

Nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a: ir 182 dalis 1.

4. **Aleksandravičiaus Antano, Adomo**, g. 1908 m. Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.;

5. **Lapėnaitės-Mažylienės Benignos, Teofilio**, g. 1926 m. Vilkiškių k., Pumpėnų vlsč.;

6. **Aleksandravičiaus Prano, Dionizo**, g. 1926 m. Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.;

7. **Slapinsko Jono, Jurgio**, g. 1895 m. Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.

Visų nusikaltimai numatyti pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ ir 58–11.

RADAU: 1949 m. birželio 14 d. čekistinės-karinės operacijos metu Žaliosios miške Pumpėnų vlsč. ribose buvo aptikta ginkluota nac. „gauja“ vadovaujama „bandito“ Tamošiūno.

Susišaudymo metu vienas „banditas“ – Kalenda buvo nušautas, o du „banditai – Mačiukas Antanas, Juozo, ir Matušauskas Aleksas, Alekso, sužeisti į kojas ir paimti gyvi. Likusieji „banditai“ metė savo ginklus ir išsibėgiojo, todėl operatyvinė-karinė grupė paėmė daug įvairių ginklų. Iš paimtų pateiktų ginklų suimtiems „banditams“, pastarieji atpažino visus ginklus, kurie kam priklausė, tarp jų ir Milčiukas atpažino jam priklausantį šautuvą SVT Nr. GL6767 ir užsieninės markės pistoletą Nr. 4604, o Matušauskas atpažino jam priklausantį šautuvą 1891/30 m. pavyzdžio Nr. 1513, šautuvą čekų gamybos Nr. 3435 ir revolverį „Nagan“ sistemos Nr. 36781.

Be to, asmeninės apžiūros metu pas suimtą „banditą“ Mačiuką kišenėje buvo rasta antisovietinio turinio daina, kurią parašė asmeniškai pats Mačiukas ir laikė ją prie savęs, siekdamas platinti kaip sovietinės santvarkos šmeižimą, taip pat ir tris „banditines“ nuotraukas, kuriose vienoje iš jų įsiamžinęs ir pats Mačiukas.

Realizuojant suimtų „banditų“ parodymus, 1949 m. birželio 19 d. buvo įvykdyta operacija Kukorio Broniaus viensėdyje, kuriame iš po gyvenamojo namo šiaudinio stogo buvo ištrauktas šautuvas 1891/30 m. pavyzdžio, Nr. 9762, 1931 m. laidos.

Turint omenyje, jog pas suimtus „banditus“ Mačiuką ir Matušauską ir jų rėmėją Kukorį išimti ginklai, visa tai turi nenuginčijamą reikšmę bylai, kaip įrodymas jų nusikalstamai veiklai, todėl šiuo išdėstytu pagrindu ir vadovaujantis RSFSR UPK str. 66 ir 64, NUTARIAU: (ginklus perduoti į sandėlį, o Mačiuko antisovietinę dainą ir nuotraukas prijungti prie bylos).

Pasirašo: MGB kap. GRIDNEV

Iš NUTARIMO dėl tardymo medžiagos išskyrimo į atskirus nagrinėjimus

1949 m. rugsėjo 13 d. Pasvalys.

Aš, Pasvalio apskr. MGB sk. vyr. tardytojas kap. GRIDNEV, peržiūrėjęs baudž. bylą Nr. 16343 kaltinamųjų, RADAU:

R. K. p a s t a b a: čia pat išvardijami visi 7 kaltinamieji, kaip ir pirmiau NUTARIME dėl daiktinių įrodymų prijungimo prie bylos.

Remiantis areštuotų „banditų“ – Mačiuko, Matušausko, areštuotos „banditų“ rėmėjos Lapėnaitės-Mažylienės Benignos parodymais, taip pat apklaustų liudininkų parodymais, išaiškinta – nusikalstamoje veikloje dalyvavę:

1. „**Banditai**“:

1. **Žilys Povilas, Petro-*Klevas*, *Audrūnas*** iš Šakarnių k., Daujėnų vlsč.;
2. **Žilys Jonas, Petro-*Putinas*, *Piramidė*** iš Šakarnių k., Daujėnų vlsč.;
3. **Masilionis Jonas, Juozo-*Mozė*, *Topilis*, *Pušelė*** iš Mažonių k., Daujėnų vlsč.;
4. **Žilys Antanas, Jono-*Širšė*** iš Mažonių k., Daujėnų vlsč.;
5. **Mekelis Vladas, Jono-*Puriena*, *Putinas*** iš Berklainių k., Daujėnų vlsč.;
6. **Šaučiūnas Jonas, Jono-*Kadugys*, *Neris*** iš Balčiškių k., Daujėnų vlsč.;
7. **Tamulionis Antanas, Antano-*Gediminas*, *Žeimys, Žiemys, Želnys*** iš Mikėnų k., Daujėnų vlsč.;
8. **Tamošiūnas Petras-*Simas*** ir Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.;
9. **Stašys Bronius, Alfonso-*Lapė*** iš Banionių k., Pumpėnų vlsč.
10. **Parauka Petras, Povilo-*Plechavičius*** iš Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.;
11. **Kalendienė Felicija-*Tadienė*** iš Kriklinių k., Pumpėnų vlsč.;
12. **Karoblis Antanas-*Ąžuoliukas*** iš Druciškių k., Pumpėnų vlsč.;
13. **Matušauskas Aleksas, Alekso-*Kapsukas*** iš Kriklinių k., šiuo metu gydomas po sužeidimo;
14. **Kiaulėnas Antanas-*Šarūnas*** iš Lebeniškių k., Vabalninko vlsč., Biržų apskr.

2. Partizanų rėmėjai:

1. Eigulys – **Šelkauskas**;
2. Eigulys – **Meškauskas**;
3. **Čeponienė Apolonija** iš Kenelių k., Kriklinių apyl.;
4. **Gaigalienė** iš Mažonų k., Daujėnų vlsč.

3. Sukilimo dalyviai iš Daujėnų vlsč., Pasvalio apskr.:

1. **Šinkevičius Juozas**;

2. (**Blecka**?) **Juozas**;
3. **Pyragis Antanas**;
4. **Pyragis Povilas**;
5. **Kaupaitis Stasys**;
6. **Novozelskis Petras**;
7. **Trybė Vincas**;
8. **Vaginskas Bronius**;
9. **Petronis Bronius**;
10. **Bieliauskas Balys**.

Turint omenyje, jog išvardytieji ginkluotos „gaujos" ir baudžiamojo dalinio dalyviai gyvena nelegaliai ir jų buvimo vieta nežinoma, išvardytiems „banditų" rėmėjams medžiagos užtektinai nėra pastariesiems patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal esamą bylą, todėl, vadovaujantis RSFSR UPK 117 str., NUTARIAU: kompromituojančią medžiagą, „praeinantiems" pagal šią bylą: „banditų" rėmėjų bei sukilimo dalyvių išskirti į atskirą medžiagą ir perduoti 2N skyriui operatyviniam naudojimui.

Pasirašo: Pasvalio apskr. MGB vyr. tardytojas kap. GRIDNEV

R. K. p a s t a b a: kas paminėta paskutinėje pastraipoje, reiktų suprasti, jog šie visi minimi asmenys, kuriems „medžiagos užtektinai nėra" jų apkaltinimui, pagal kompromituojančią medžiagą bus **verbuojami MGB agentais bei informatoriais**.

Išrašai iš SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pasitarimo protokolų

1. **Mačiukas Antanas, Juozo**, g. 1911 m. Nuteistas 1949 12 17; 25 m. PDL. 1956 09 04 Vorkutoje bausmė sumažinta iki 10 metų;

2. **Aleksandravičius Pranas, Dionizo**, g. 1926 m. Nuteistas 1949 12 17; 10 m. PDL. 1956 06 28 bausmė sumažinta ir 1956 06 28 paleistas iš Stepnoj I-ojo lagerio;

3. **Aleksandravičius Antanas, Adomo**, g. 1908 m. Nuteistas 1949 12 17; 10 m. PDL. Su užskaitomis lageryje atbuvo 8 m. 7 mėn. ir paleistas iš lagerio Mineralnyj 1956 05 07;

4. **Slapinskas Jonas, Jurgio**, g. 1895 m. Nuteistas 1949 12 17; 10 m. PDL. Paleistas iš Jaroslavlio srities, Ugličinsko lagerio 1956 08 24;

5. **Kukoris Bronius, Antano**, g. 1916 m. Nuteistas 1949 12 17; 7 m. ir 1 mėn. Turi užskaitas 348 dienas. Paleistas iš Vorkutos PDL 1956 07 20;

6. **Lapėnaitė-Mažylienė Benigna, Teofilio**, g. 1926 m. Nuteista 1949 12 17; 10 m. PDL. Išvežta į lagerį 1950 01 30 Steplag, Karagandos sr. Tremtis 1955 02 26 – Novoiljinsk, Zaigrajevo r., Buriatija; paleista 1956 11 17. 1957 m. grįžo į Lietuvą.

Pumpėnų stribai paminėti b. b. Nr. 42806/3, t. I.

(iš A. Stalilionio archyvų)

1. **Savickas –** iš Stebeikių;
2. **Januškevičius Juozas** – nukautas 1945 m. Moliūnų lankose prie Grabauskų;
3. **Misiūnas Antanas** – stribas, nušautas 1945 rugpjūčio mėn. (38804/3:45);
4. **Pakėnas Kazys,** g. 1919 m., iš Moliūnų (žiaurus);
5. **Remeika Steponas,** g. 1904 m. Dalickų k., Pumpėnų vlsč;

6. **Arlauskas Steponas**, g. 1897. Stribas iš Gustadalio, nuo 1945 m. dirbo Pumpėnuose arklininku, vežiojo stribus, turėjo ginklą (dukros Onos Arlauskaitės-Bogvilienės prisiminimai). Buvo nušautas partizanų 1946 m. Adomavos kaime, tuo metu pabėgo Aleksas Vasiliauskas (buvo sužeistas) ir dar vienas stribas.

Pasakoja GENOVAITĖ ARŽUOLAITIENĖ-STASIULIONYTĖ

(Gimusi 1936 m. birželio 9 d. Gyveno Juozapavos kaime, Rokiškio rajone)
Užrašė Vygintas Dragūnas

Alekso ir Emilijos Stasiulionių šeima buvo didelė. Trys broliai: vyriausias šeimoje – Juozas, gimęs 1924 m., Matas – 1928 m., Albinas – 1932 m. Be manęs jauniausios, gimusios 1936 m., buvo dar dvi seserys: Stefa gimusi 1926 m. ir Kazimiera – 1929 m.

Šalia mūsų – Juozapavos kaimo buvo Miliūnų kaimas, kuriame gyveno rusai-sentikiai. Karo metais jį vokiečiai sudegino. Juozapavos kaimas irgi buvo rusų, nors jame gyveno ir dvi lietuvių šeimos. Vokiečių administracija rado dvi lietuviškas pavardes ir todėl anų rusų nelietė. Praslinkus frontui, 1944 m. brolis Juozas išėjo iš namų ir pradėjo slapstytis. Šalia Kriaunų miestelio Baršėnų kaime gyveno mano seneliai – mamos tėvai. Brolis išėjo į tą kraštą, susipažino su vietiniais partizanais, to krašto partizanų vadas buvo Klabys.

R. K. p a s t a b a: knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ VI d., psl. 754, publikuojami 2000 02 26 prtz. **Klabio Izidoriaus-*Margio*** užrašyti prisiminimai. Čia minimas jų pirmasis būrio vadas – Tomas Sabaliauskas-*Kerštas* iš Pakriaunio k., Rokiškio r. Klabys Izidorius savęs būrio vadu neįvardija.

Vėliau apie 1946 m. brolis grįžo į tėviškę ir slapstėsi namuose. Tėtis jam įrengė slėptuvę troboje už duonkepio pečiaus. Slėptuvė buvo maža, joje tilpo tik vienas brolis. Tėvai labai bijojo, kad neišvežtų į Sibirą, todėl norėjo, kad brolis prie namų slapstytųsi.

Kai skrebai darydavo kratas namuose, man, kaip mažiausiai, liepdavo sėdėti ant pečiaus. Jie tuojau imdavo klausinėti manęs, kur brolis. Vieną kartą namuose buvau aš ir vyresnioji sesuo. Atėjo skrebai, paėmė mus abi ir kankino. Seserį nusivedė už klojimo, o mane klausinėjo ir gąsdino, kad nušaus seserį, jei nepasakysiu kur brolis. Atsinešė šiaudų ir pasakė, kad degs namą.

Brolis į savo bunkerį leisdavosi pasiėmęs granatą ir sakydavo, kad jie manęs gyvo nepaims. Viskas baigėsi laimingai, iš mūsų nieko neišgavo.

1991 m., kai saugojom Vilniaus KGB rūmuose esantį archyvą, iš Rokiškio važiuodavome šeši ar septyni žmonės, tai teko vartyti brolio bylą. Pasirodo, mus skundė kaimynas maskolius. Kratos vykdavo labai dažnai, kas savaitę. Brolis išsiruošė į Kriaunas, pas vieno pažįstamo partizano tėvus pasikalbėti. Važiavo dviračiu. Pakeliui kažkas užmatė ir paskundė. Jį skrebai suėmė grįžtantį namo. Brolį Juozą teisė Rokiškyje. Nuteisė penkiolikai metų. Kai vežė iš Rokiškio, mes irgi buvom ir matėm. Mums pirštais parodė, kad nuteisė penkiolikai metų. Brolį išvežė į Intos šachtas.

Po dešimties metų paleido iš Intos, bet į Lietuvą neleido, turėjo atlikti tremtį. Atvažiavo pas mus į Krasnojarsko kraštą, Jeniseisko rajoną, „učastok“ Malokovo.

Mus trėmė 1948 m. gegužės 22 d. Tą dieną sodinom bulves. Mus apsupo kareiviai, palaukė kada sugrįžo vyresnieji, labai varžė, beveik nieko neleido pasiimti. Tėtė paklausė: „Už ką mus vežat? Kad dirbu žemę ir vaikus myliu...? Sūnų fašistu laikėt, bet jis jau nuteistas...“ Mama nualpo, tai perpylė vandeniu ir įkėlė į sunkvežimį. Atvežė į Rokiškio geležinkelio stotį. Ešalonas jau buvo suformuotas, mus atvežė vienus iš paskutiniųjų. Netrukus traukinys pajudėjo.

Vagone važiavom aštuonios šeimos. Iki Uralų kalnų vagonas buvo aklinai uždarytas, viduje buvo labai tvanku. Mes išvažiavom beveik nieko nepasiėmę, nes, kai mamai pasidarė bloga ir nualpo, labai pasimetėm. Kelionėje vandens davė vagono kaimynas. Rusai duodavo valgyti tik kopūstų sriubos, nuo kurios suviduriuodavom.

Pravažiavus Uralų kalnus, jau buvo lengviau. Vagono durų aklinai nebeuždarydavo. Palikdavo tarpą. Traukinys sustodavo prie vandens telkinių, ežerų. Galėdavome pasiimti vandens atsigerti, nusiprausti.

Atvažiavus į Čeliabinsko miestą, vedė į pirtį. Brolis Matas atnešė bidonėlį vandens atsigerti. Galutinė stotis buvo Krasnojarskas. Ten buvo paskirstymo punktas. Menkesnius ir silpnesnius, šeimas su daug vaikų, siuntė į kolūkius, o stipresnius į taigą miško kirsti.

Toliau plukdė Jenisiejaus upe. Išlaipino ant kranto už kokių 50 kilometrų. Ten mūsų laukė transportas – pakinkyti į tokius dviračius vežimus jaučiai ir karvės. Į tuos vežimus sudėjo ryšulius su daiktais, o žmonės iki paskyrimo vietos ėjo pėsti. Kai aš eidama pavargau, mane įkėlė į vežimą ir aš jau važiavau.

Mūsų kelionės tikslas buvo už kokių 30 kilometrų nuo upės, į tokius barakus. Stovėjo trys tušti barakai, bet juose labai daug buvo blakių, tarakonų ir dar tokių juodų vabalų, kurių nei pavadinimo nežinau, tokių Lietuvoje nėra. Jie krisdavo nuo lubų. Pasenau, bet iki šiol bijau vabalų. Visi apsigyveno bendrai, be jokių patogumų. Maisto gaudavom labai mažai. Dirbantiems duodavo po 500 gramų duonos dienai, o kas nedirbo – 200 gramų. Duodavo kukurūzų miltų ir sorų kruopų, dar atveždavo tokio juodo aliejaus. Vasarą rinkdavom uogas. Augo tokie lapai, panašūs į česnako, vadindavom „čeremča“. Mes vaikai eidavom ir jų priraudavom. Mama juos supjaustydavo, paruošdavo su druska ir valgydavom. Vėliau pastatė valgyklą. Ten būdavo arklienos ir meškos mėsos. Darbas buvo labai sunkus. Mane išvarė dirbti nuo keturiolikos metų. Kirtau miške šakas. Užpuolė utėlės. Pirtį pastatė vėliau. Po metų tėtė ant kalnelio pastatė namuką. Nusipirkom iš kolūkio karvę. Tėtė eidavo į taigą ir su spąstais pagaudavo kurtinių. Vėliau, nežinau kiek praėjo metų, kur iškirto mišką, liko kelmai, tai lietuviai vertė ir rovė kelmus ir pasidarė dirbamos žemės. Auginom bulves. Iki tol bulvių nebuvo. Kai įkūrė valgyklą, virėju dirbo Abdulas, jo tautybės nežinau. Mane paėmė ten dirbti. Ploviau grindis, skutau bulves. Mama su Abdulu susitarė, kad atiduos bulvių lupenas. Kai Abdulas nematydavo, stengdavausi lupti kuo storiau. Čia jau neliko maisto problemos. Tas Abdulas buvo labai nervingas. Atsimenu atsitikimą, kaip sudeginau bandeles. Kaip visada, suformavau bandeles, sudėjau į blėkas ir pašoviau į pečių. Nepastebėjau, kad galinė blėka su bandelėmis dega. Abdula labai supyko, išpylė bandeles man ant kojų, labai nudegino kojas, ilgai gydžiausi nudegimus.

Pradėjom geriau gyventi po Stalino mirties: galėjom nusipirkti duonos, atostogų pradėjo leisti. Po kurio laiko pradėjo leisti ir į Lietuvą. Sibire lietuvius vietiniai labai gerbė,

nes buvo darbštūs ir negerdavo, skirdavo atsakingus darbus.

Vyrą sutikau Sibire. Jo vardas – Vytautas. Jis kilęs iš Suvalkijos. Jo tėvą stribai išsivedė, nes buvo šaulys. Mano vyrą irgi buvo suėmę, labai mušė, kad išduotų partizanus. Ką jis išduos, nes nieko nežinojo.

Gyvenant Lietuvoje, 1981 m. vyko mūsų sūnaus Albino vestuvės. Per vestuves buvo užsakymas muzikantams sugiedoti Lietuvos himną. Po kurio laiko pradėjo kviesti į Rokiškio saugumą. Buvo skundas, kad per vestuves giedojom Lietuvos himną. Skundikas nežinojo kas užsakė, tik buvo pranešta, kad užsakovo vardas Juozas. Vyro brolio vardas irgi – Juozas. Jis buvo didelis Lietuvos patriotas, tačiau užsakė ne jis. Saugumui nepavyko išsiaiškinti tikro užsakovo, nors Juozą ilgai tardė, visaip jam grasino. Po kelių mėnesių Juozas, grįžtantis į namus vakare, buvo užpultas, sunkiai sužeistas ir paliktas mirti. Jis gyveno Marijampolės mieste. Dar nuvežtas į ligoninę, bet po kelių dienų mirė. Jau nekalbėjo, tik pirštais parodė , jog buvo du užpuolikai.

ATASKAITINIAI ČEKISTŲ PRANEŠIMAI

LYA (KGB arch.), f. 3, arch. Nr. 10/1; 1946 m.
Versta iš rusų kalbos
Adaptuoti pranešimų variantai

Įgaliotajam SSSR NKVD–NKGB Lietuvoje gen. ltn. TKAČENKO, Vilniaus miestas.
Iš ATASKAITINIO PRANEŠIMO.

Apie agentūrinį-operatyvinį darbą Panevėžio NKVD–NKGB Oper. sektoriaus kovoje su antisovietiniu nacionalistiniu pogrindžiu ir jo „banditinėmis“ formuotėmis už 1946 m. sausio 15–20 d. laikotarpį.

Apskrities NKVD ir NKGB Oper. sektoriaus operatyvinėmis pajėgomis SSSR Vidaus kariuomenės 25-o pionierių pulko ir „l. g.“ (stribų) pagalba per praėjusį penkiadienį buvo įvykdytos 34-ios čekistinės-karinės operacijos, kurių metu „užmušti“ 5, sulaikyti 5 „banditai“. Areštuoti 26 žmonės, tarp jų: lietuviškojo nacionalistinio antisovietinio pogrindžio – 14 dalyvių, 10 – „banditinių“ formuočių dalyvių ir 2 rėmėjai.

Operacijos metu paimta trofėjų: 1 kulkosvaidis, 1 automatas, 17 šautuvų ir pistoletų, 5 granatos, 457 šoviniai.

Likvidavimas bei sulaikymas „banditų“ vyko šiomis aplinkybėmis:

1946 m. sausio 13 d., 5.00 val. 8-nių žmonių grupė šautuvų-kulkosvaidžių ugnimi Rokiškio apskr., Pandėlio vlsč., Vozgučių k. apšaudė rinkiminį padalinį (rinkiminę apylinkę), į patalpas įmetė dvi granatas. Rinkiminėse patalpose buvę trys rinkiminės komisijos nariai; Rokiškio apskr. NKGB sk. oper. įgaliotinis kap. SOSNICKIJ ir 6 „l. g.“ (stribai) įsivėlė į susišaudymą su „banditais“, kurio metu lengvai į ranką buvo sužeistas rinkiminės komisijos narys Baltuška Bronius.

Po 20-ies minučių kautynių, „banditai“ sėdo į roges ir bandė slėptis. Jų persekioti papildomai buvo mesta 25-o pionierių pulko, 3-ios kuopos, 1-mo būrio oper. grupė, kuri į dienos pabaigą pagal pėdsakus „banditus“ susekė Biržų r., Vabalninko vlsč., Žadeikių k. „Banditai“ paliko rankinį kulkosvaidį „Škoda“, šautuvą ir 350 šovinių ir atsiplėšė nuo juos užklupusios oper. grupės.

Siekiant užkirsti „banditams“ atsitraukimo kelius, telefonu buvo orientuotas Biržų apskr. NKVD sk. viršininkas, kuris pasiuntė priešakiniai į mūsų pusę 25-o pionierių pulko, 8-os kuopos būrį, bet abu padaliniai, nepasiekę rezultatų, susitiko Vabalninko vlsč., Girsteikių k.

Grįžtant atgal į Vabalninką, 25-o p. p. 8-oji kuopa Buožių k., Vabalninko vlsč. aptiko tris „banditus“, apsirengusius vokiška uniforma, kurie bandė su pastote slėptis į mišką. Pasivijusi „banditus“, oper. grupė įsivėlė su jais į kautynes ir visi buvo nukauti. Paimta: automatas, du šautuvai, pistoletas, revolveris „Nagan“, trys granatos, 107 šoviniai, taip pat ir arklys su rogėmis. Nukautuosius atpažino Kupiškio vlsč. NKVD sk. „l. g.“ (stribai), taip pat ir vietiniai gyventojai.

1. **Kaladė Vladas** – Kupiškio apyl. gyventojas, 20-ies kovotojų grupės vadas;

2. **Magila Vladas** – Kupiškio apyl. gyv., Raudonosios armijos dezertyras, Kaladės pavad.;

3. **Januška Pranas** – aktyvus „banditas“, Kupiškio vlsč., Vėžionių k. gyv.

Kaladės „gauja“ daugiausia veikė Kupiškio vlsč. teritorijoje, kur įvykdė eilę teroro aktų prieš taikius gyventojus, pasižymėjo žiaurumu.

Ant vieno iš nukautųjų – Magilos Vlado pilietė Selezniova atpažino kelnes, kurios buvo paimtos iš jos buto kartu su kitais daiktais 1945 m. gruodžio 5 d. po įvykdyto teroro jos šeimos nariams.

1946 m. sausio 16 d. Miliūnų k., Panemunio vlsč.. Rokiškio apskr. buvo užfiksuotas šaudymas iš šautuvų. Padėčiai išaiškinti į šį rajoną buvo išsiųsta Panemunio vlsč. NKVD „l. g.“ (stribų) oper. grupė. Oper. grupė sulaikė ir nuginklavo 5 žmones, iš kurių 4 anksčiau buvę „banditai“, 1945 m. legalizavosi, bet šautuvų neatidavė, pas visus keturis buvo po vieną šautuvą. Penktas sulaikytasis pasirodė esąs Uosis Petras – Gačionių k. gyv., esąs nelegalioje padėtyje. Iš jo paimti du šautuvai, dvi granatos ir medžioklinis šautuvas. Vyksta tyrimas.

Per praėjusį penkiadienį pagal Panevėžio NKVD–NKGB Opersektoriaus orientuotę 1946 m. sausio 17 d. LSSR Vilniaus mieste NKGB T sk. areštavo vokiečių parašiutininką Kaminską Kazį, kuris pagal Panevėžio apskr. NKVD sk. šaltinio ***Lena*** duomenis 1946 m. sausio 12 d. pasitraukė iš „gaujos“ ir įsidarbino Vilniuje geležinkelio stoties depo meistru.

R. K. p a s t a b a: Kaminskas Kazys, Gabrieliaus, g. 1927, gyv, Vilniuje, darbin. pogr. org. narys *Kaziūnė*, *Butkus*. Suimtas 1946 01 14, kalintas Vilniuje. Karo trib. 1946 04 24 nuteistas dešimčiai metų lagerio ir penkeriems tremties, liv. j lag. – 1946 09 21 Sevželdorlagas, Archangelsko sr. – Taišetas. Irkutsko sr.; paleistas 1954 08 11, 1954 m. grįžo į Lietuvą, 1983 m. mirė. Nuleistas desantu 1944 11 17 Panevėžio apyl. ANK LLKA BBK SAR(l). (Iš kn. LGG, II t. 1944–1947, 35 psl.)

1946 m. sausio 17 d. Panevėžio apskr. NKGB sk. šaltinis ***Lampeo*** pranešė, jog jis turėjo susitikimą su nepažįstama mergina, kuri jam perdavė didelį kiekį antisovietinių atsišaukimų, padaugintų rotatoriumi, ir davė jam užduotį šiuos atsišaukimus išplatinti tarp Šeduvos vlsč. gyventojų.

Nepažįstamoji apsistojo Panevėžyje pas savo svainį (laigoną) Vileikį Vladą. Vykdome nepažįstamosios paiešką, siekdami ją areštuoti. Atsišaukimai pasirašyti LLA Vyriausiojo štabo. Vienas iš jų kviečia gyventojus mobilizuoti pajėgas kovai prieš sovietų valdžią, kitas – nukreiptas rinkimų į SSSR Aukščiausiąją Tarybą žlugdymui.

1945 m. gruodžio pabaigoje į Rokiškio vlsč. teritoriją buvo permestas Panevėžio apskr. NKGB sk. maršrutinis agentas ***Utkin*** dėl apskrityje veikiančių „bandformuočių“ ir jų „bandrėmėjų“ išaiškinimo. Vykdydamas šią užduotį, ag. ***Utkin*** įsigijo Degsnių k. gyventojo Petrašiūno (taip originale) Jono pasitikėjimą, kuris prieš tai buvo „gaujos“ dalyvis, 1945 m. rudenį legalizavosi. Per Petrašiūną ag. ***Utkin*** susipažino su broliais Marliukais Broniumi ir Lionginu. Pastarieji okupacijos (vokiečių) periodu buvo baudėjai, pastaruoju metu palaiko ryšį su viena iš „gaujų“.

Kaip Petrašiūnas, taip ir broliai Marliukai įkalbinėjo agentą ***Utkiną***, kad jis nužudytų Degsnių k. seniūno padėjėją vardu Magda.

1946 m. sausio 6 d. ag. ***Utkin*** pranešė, jog ryšium su vykdoma operacija Degsnių k. rajone, Petrašiūnas ir broliai Marliukai patarė agentui persikelti į kitą apskritį. Marliukas Bronius parašė ag. ***Utkinui*** rekomendacinio pobūdžio laiškelį tokio turinio:

„Alfonsai, nors ir pavėluotai, bet sveikinu tave su Naujaisiais Metais. Šį sveikinimą perduodu tau per savo prietelių, kuris keliauja į Jūsų kraštą. Su juo kalbėk atvirai ir drąsiai. Tavo pažįstamas – Bronius."

Šis laiškas buvo adresuotas Šeškauskui Alfonsui, gyvenančiam Goželiškio k., Papilio vlsč., Biržų apskr. Marliukas Bronius taip pat pasakė ag. ***Utkinui***, jog Šalkauskas jį supažindins su smetoninės kariuomenės kapitonu Čėrka, kuris dar tebevadovauja „bandgrupei".

Turėdamas rekomendacinį laišką, 1946 m. sausio 12 d. ag. ***Utkin*** atvyko į Goželiškio k. pas seniūno pavaduotoją Šeškauską Alfonsą, kuris ag. ***Utkiną*** paslėpė savo įrengtame bunkeryje. Pokalbio metu su Šeškausku, ag. ***Utkin*** nustatė, jog pastarasis 6 mėnesius buvo Kalpoko Kazio „gaujoje", kuri 1944 m. gruodžio mėn. įvykdė Panemunio miestelio užpuolimą. Šeškauskas įvardijo ***Utkinui*** 5 „banditus", kurie kartu su juo dalyvavo užpuolant Panemunį: pats Šeškauskas, taip pat ir 5 „banditai", kuriuos jis paminėjo ir kurie legalizavosi, bet ginklų neatidavė.

Iš Šeškausko ag. ***Utkin*** patraukė tolimesniu maršrutu norėdamas įsiterpti į „gaują" kaip vidinis agentas.

Pagal ag. ***Utkino*** pranešimus „praeinantys" asmenys įtraukti į agentūrinius tyrimus. Ag. ***Utkino*** agentūrinių pranešimų kopija nuo 1946 m. sausio 14 d. pridedama.

Pagal Panevėžio apskr. NKGB sk. areštuoto per praėjusį penkiadienį **Glinskio Jono**, **Mykolo** (nuo 1946 m. sausio 16 d. ataskaita) parodymus 1946 m. sausio 19 d. buvo atlikta čekistinė-karinė operacija, išimant Glinskio baudžiamojo būrio dalyvius, gyvenančius Pumpėnų vlsč. teritorijoje. Iš viso areštuota 13 žmonių. Tarp jų:

Činčius Mykolas, **Juozo**, g. 1896 m., buvęs vokiečių statytinis-verbuotojas baudžiamojo Glinskio būrio; **Stokė Jonas**, **Alekso**, g. 1910 m., aktyvus baudž. būrio dalyvis ir kt.

Pagal agentūrinę paieškos bylą „Beglec" Panevėžio apskr. NKGB sk. per ataskaitinį penkiadienį papildomai areštavo 7 žmones, tarp kurių– Krinčinskas – tėvas *Voverytės*, pas kurį kratos metu buvo išimti antisovietiniai atsišaukimai; Zulekas-Zulzevas ir kt.

Zulekas-Zulzevas (gal Zuljevas?) parodė, jog jis palaikė ryšį su *Petraičio* „gauja" per ryšininkę *Voverytę*, kurią aprūpino jo gautais atsišaukimais iš buvusio Šeduvos bažnyčios vargonininko Aršukausko ir jo sūnaus.

Pagal šią bylą vykdome tardymus vyriausiojo antisovietinio pogrindžio centro ir jo „bandformuočių" išaiškinimo kryptimi.

Areštuotasis Kamajų bažnyčios kunigas Masiulionis Stasys, 1946 m. sausio 16 d. apklausos metu parodė, jog esant jam kunigu Smilgiuose, Paberžės vlsč., Biržų apskr. (1941–1942), jis gavo laišką, atspausdintą tipografiškai iš vyskupo Paltaroko, kuriame buvo kviečiama kovoti prieš sovietų valdžią. Vysk. Paltaroko nurodymu kng. Masiulionis šį laišką skaitė Smilgių bažnyčioje iš ambonos savo parapijiečiams.

Vysk. Paltarokas apdorojamas Panevėžio apskr. NKGB skyriaus (ataskaita Nr. 265 nuo 1945 m. lapkričio 6 d.).

Per praėjusį penkiadienį areštuotasis Panevėžio apskr. NKVD sk. Auksutis Vladas, Petro, g. 1921 m., gyv. Panevėžyje, apklausos metu parodė, jog jis, dirbdamas Panevėžio cukraus fabrike, palaikė ryšį su parašiutininku (desantininku) – „gaujos" vadu *Petraičiu*-Juozoku Vladu ir jo nurodymu rinko jį dominančią informaciją, taip pat tarp gyventojų platino antisovietinius atsišaukimus. Auksutis taip pat parodė, jog jis keletą kartų dalyvavo pasitarimuose Panevėžio mieste bute vienos ryšininkės vardu Julė, gyvenančios Jurgio gatvėje. Pasitarimą pravedė pats *Petraitis*. Paskutiniame pasitarime, kuris vyko 1945 m. gruodžio 29 d., buvo svarstomas klausimas dėl teroristinių aktų vykdymo prieš apskrities partijos komitetą. Tuo tikslu nustatytiems asmenims buvo duotas uždavinys nustatyti NKVD bei partijos komiteto darbuotojų gyvenamuosius butus. Areštuotojo Auksučio duomenys tikrinami, tardymas tęsiamas.

Išrašai iš Činčiaus Stepono, Glinskio Jono bylų

(parinko Alg. Stalilionis)
P. P. – pagalbinė policija
ap. – apyrašas
RA – Raudonoji armija
b. b. – baudžiamoji byla

1. **Činčius Steponas**, **Juozo,** g. 1896 m. (informacija iš b. b.), suimtas 1946 m., b.b. 41666/3, nuteistas 7 m., 1953 m. paleistas (LYA, f. K-1, ap. 61, kart.) (Steponas yra Mykolo brolis, kuris čia neminimas, pagal gyventojų pasakojimus neva pasitraukęs į užsienį – *R. K.*) 2) 1927–1941 04 dirbo pasienio policijoje Salantuose (Saločiai – Vaškai) (41666/3, 8 ap.) pirmomis vokiečių okupacijos dienomis savo noru įstojo į P. P. Pumpėnuose, ten būdamas patruliavo ir saugojo Pumpėnus. Pirmomis vokiečių okupacijos dienomis įstojo į Glinskio būrį (41666/3, 20) (P–17942, 35 ap.), dalyvavo suimant Rudzinską, vokiečių okupacijos metais policijoje netarnavo (41666/3, 21) P. P., g. 1896 05 25, Smilgelių k. (R–729, 1, 17, 133 ap.).

Alg. Stalilionio informacija: Tėvas miręs, mama Veronika, 75 m. amžiaus, žmona Adelė, g. 1895 m., dukros Aldona, g. 1930 m., ir Genovaitė, g. 1935 m., brolis Juozas, g. 1909 m., seserys Morkūnienė ir Teresė? (5). Areštuotas 1946 01 19 (6). 1927 1941 04 dirbo pasienio policijoje Saločiuose, paskui Vaškų miestelyje (8).

Užėjus vokiečiams, Jusio Juozo pakviestas dirbti į Pumpėnų policiją. Ginkluotas patruliavo Pumpėnų miestelyje. Po dviejų savaičių pervestas į Biržų vlsč. saugoti ir vedžioti į darbą suimtuosius komunistus, komjaunuolius ir kitus sov. aktyvistus (8 ap.). S. Činčius nesutiko ir po 3-jų dienų (10) buvo grąžintas į Pumpėnus. Po dviejų mėn. buvo atleistas ir dirbo savo ūkyje (8 ap.). Dalyvavo suimant ir konvojuojant suimtuosius, suėmė Rudzinską Praną, kuris buvo įtariamas, jog slepia 5 RA karius, kurį po apklausos paleido, vėliau taisė batus Pumpėnuose; taip pat suėmė Imenicką iš Gegobrastos kaimo (10). Žydų turtą saugojo su Juozu Skopu ir Jonu Kirkilu. Teigia, jog sukilėlių būryje nebuvo, o tarnavo pagalbinėje policijoje (18).

Vyšniauskas Pranas, Vinco g. 1916 m. gyv. Aukštagojo k. teigia, jog matė Steponą Činčių ginkluotą ir su baltu raiščiu (19, 19 ap.).

Rudzinskas Pranas, Antano g. 1889 m. Moliūnuose. Gyv. Pumpėnuose. 1940–1941 m. dirbo Pumpėnų vykdomajame komitete. Tardė Jurskis, bet tą pačią dieną paleido (20, 21).

Imenickas Vasilijus, g. 1894 m., iš Gegobrastos k. – milicininkas. 1941 m. birželio mėn. pabaigoje buvo suimtas Stepono Činčiaus ir nulydėtas į Panevėžį (22, 23).

1946 rugpjūčio 17 d. Pačioros lageriuose, Komijoje Steponas Činčius priverstas prisipažinti, jog nuo pirmų karo dienų įstojo į sukilėlių būrį, bet po kelių dienų perėjo į savisaugos policiją. Tuo pat metu yra byloje pažyma, jog Steponas Činčius gydomas ligoninėje (30, 31). Reabilituotas 1990 09 11, Nr. 13/3467–90.

Činčius Steponas, Juozo g. 1896 m., gyv. Smilgelių k. Suimtas 1941 01 21, Ypat. pas. 1947 01 18 nuteistas 7 m. lagerio, išv. į lag. – Pečželdorlagas, Komija; paleistas 1953 01 19 (LGG, 1998:342).

Glinskis Jonas, **Mykolo,** g. 1901 m. (informacija iš b. b.), suimtas 1945 m., b. b. 38653/3, nuteistas sušaudyti, nuosprendis įvykdytas 1946 m. (LYA, f. K-1, ap. 61, kart. 2). Iki karo dirbo Pumpėnų miško valdyboje, 1941 07 22 pervestas į Pumpėnų parduotuvės vedėjo pareigas, jas ėjo iki 1944 07 15 RA atėjimo, tuo pat metu buvo būrio Pumpėnuose vadas (38653/3, 8), pasitraukė su vokiečiais (29083/3, 10 ap.). Jau prasidėjus karui (1941 06 26), užverbuotas Daukšio, ėjo raštininko pareigas. Būrio vadu paskirtas liepos pradžioje (38653/3, 15 ap, 18). Bijodamas atsakomybės, 1944 07 pasitraukė su vokiečiais, ten paimtas į tarnybą, saugojo miestus, 1945 04 12 pateko į anglų nelaisvę (38653/3, 24). 1945 09 savo paties prašymu perkeltas į sovietų lagerį, konvojuotas į Lietuvą ir ten suimtas (38653/3, 24 ap.). Asmeniškai suėmė 3 RA karius (38653/3, 37ap.), būryje buvo iki 1942 01, vėliau vėl prisijungė 1943 m. ir buvo iki pabaigos (38653/3, 38) 1944 m. būrio organizatorius, pasitraukė su vokiečiais (38476/3, 16 ap.), būryje (sąrašas) (38476/3, 15 ap.) užverbavo Milijoną (38476/3, 40 ap.), užverbavo Petrą Jasiūną (29083/3, 10 ap.), pasitraukė su vokiečiais (29083/3, 10 ap.), tarpukariu dirbo policijoje Kaune (15262/3, 113), buvo būryje 1941 06 28, pirmą vokiečių okupacijos dieną (42913/3, 17) P. P., g. 1901 01 06, Ryga (R–729, 1, 17, 133 ap.). **Alg. Stalilionio inf.**: Glinskis Jonas, Mykolo, g. 1901 m. Rygoje. 1921 m. lapkričio 5 d. pašauktas į karo tarnybą ir paskirtas 1-mo eskadrono naujoku, gruodžio 5 d. pervestas į štabo mokamąjį eskadroną. 1922 m. gruodžio 15 d., gerai baigus Divizijos štabo mokomojo eskadrono 1-mą laidą, jam suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis ir apdovanotas sidabriniu laikrodžiu. 1923 m. spalio 1 d. suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis. 1923 m. gruodžio 31 d. pervestas į 1-mą Gusarų pulką, vėliau paskirtas į mokomąjį eskadroną. 1924 m. sausio 15 d. suteiktas vachmistro laipsnis. Baigęs tarnybą, 1924 m. spalio 5 d. liko virštarnybiniu. 1928 m. gegužės 15 d. apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu. 1930 m. birželio 14 d. Lietuvos Respublikos Prezidento įsaku Nr. 387 už uolią ir sąžiningą tarnybą apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino III-iojo laipsnio medaliu. Tarnavo iki 1934 m. kovo 1 d. Nuo 1937 m. lapkričio 10 d. iki 1940 m. rugsėjo 14 d. tarnavo Kauno miesto policijos raitojo būrio vadu (LCVA R-770–3–757: 34–38). LYA 38653/3.

1946 m. Jono Glinskio Pumpėnuose gyvenančios šeimos sudėtis: tėvas – Mykolas, 70 m., motina – Morta, 60 m., žmona – Anelė, g. 1908 m., sūnus – Artūras, g. 1943 m., dukros: Aldona, g. 1936 m., ir Marytė, g. 1938 m., brolis – Vladas, g. 1908 m. Vladas

Glinskis 1940 m. įstojo į miliciją ir dirbo iki Antrojo pasaulinio karo pradžios, buvo areštuotas, bet paleido. Dirbo darbininku Talkonių lentpjūvėje.

Lenkų tautybės Kočenienė, agronomo žmona, dalyvavo sukilėlių būrio veikloje.

Dar pogrindžio metu komunistus ir aktyvistus sekė pumpėnietė Pranutė Tamošiūnaitė.

Birželio viduryje sovietų milicininkams kažkas įskundė kur slapstosi girininkas Dilys. Suimti nuėjo milicininkas Zaranka, bet jo net neapieškojo ir vedant Dilys išsitraukė pistoletą ir, nušovęs milicininką, pasišalino.

Sukilėliai organizavosi pogrindyje, dar prieš prasidedant karui. Pasak Jono Glinskio, tuo metu visi būrio žmonės jau gyveno nelegaliai, slapstėsi. Apie tai jam pasakojo Bronius Daukšys. Šiai organizacijai vadovavo Leonas Jurskis. Būrio nariai:

Jurskis Leonas iš Akmenytės k.; Blodžiūnas Alfonsas; Blodžiūnas Jonas; Bumblys Bronius; Dambrauskas Jonas iš Pumpėnų; Daukšys Bronius; Dilys; Jankevičius Jonas; Jusys Juozas iš Talkonių; Kočanas; Kočanienė; Kučinskas Juozas; Lelys Bronius; Tamošiūnaitė Pranė;

Tamošiūnas Vincas iš Kriklinių; Zakarevičius Antanas; Zakarevičius Stasys.

Pirmąją karo dieną Bronius Daukšys į Pumpėnus atvedė ginkluotų vyrų būrį.

1941 m. birželio 24 d. buvo nutarta suimti Pumpėnų grupės komunistų partijos sekretorių Tamašauską, vykdomojo komiteto pirmininką Rukšėną, komjaunuolį Tamauską Povilą, taip pat batsiuvį Rudzinską, kuris buvo įtariamas priklausęs komjaunimo organizacijai. Iš viso buvo suimta apie 11 asmenų. Rudzinskas paleistas, kiti nuvežti į Panevėžį.

J. Glinskis 1941 m. birželio mėn. dirbo Talkonių lentpjūvėje apskaitininku, vėliau pradėjo dirbti Pumpėnų parduotuvės vedėju ir raštininku Pumpėnų miestelio savisaugos būryje.

Tuo metu Pumpėnų komendantu buvo Leonas Jurskis. Jis dirbo iki birželio 29 d. Išėjo asmeniškai prašant ir išvažiavo į Šiaulius. Po to komendantu buvo paskirtas Dilys. Pirmomis liepos dienomis Panevėžio karinis komendantas Stapulionis (Antanas Stapulionis – Panevėžio apskrities apsaugos viršininkas) Pumpėnų miestelio komendantu skyrė Kazį Kaikarį. Kaikaris Joną Glinskį, dirbusį lietuvių savisaugos būryje raštininku, paskyrė būrio vadu. Nuo 1941 m. liepos mėn. pradžios vadovavo 100 asmenų lietuvių savisaugos būriui.

1941 m. rugpjūčio mėn. asmeniškai sulaikė du raudonarmiečius Pumpėnuose; vieną Panevėžio, kitą Pasvalio gatvėje.

1941 m. rudenį būrys du kartus apieškojo Pušynės mišką, bet nieko nerado. Pumpėnuose tuo metu buvo suimti komunistai broliai Platonovai ir komjaunuolis Ananikovas. Nuvežti į Panevėžį.

1942 m. pavasario metu kartu su policininku Kryžanausku ir savisaugos būrio kariu Kalpoku važiavo į Kriklinius, kur, jų duomenimis, pas Jurskius slapstėsi 4 raudonarmiečiai. Buvo sulaikytas vienas, kiti trys pabėgo. Per visą laiką būrys sulaikė 60 besislapstančių raudonarmiečių.

1944 m. Jonas Glinskis traukėsi į Vokietiją, bet netoli Pagėgių buvo vokiečių žandarmerijos sulaikytas ir nusiųstas dirbti į aerodromą, vėliau nusiuntė statyti karinių įtvirti-

nimų. 1945 m. balandžio 12 d. buvo anglų paimtas į nelaisvę. Pusę metų prabuvo anglų stovykloje, po to perkėlė į sovietų zoną, iš kur 1946 m. sausio 6 d. buvo nuvežtas į Vilnių. Grįžo į Pumpėnus pas savo šeimą ir buvo suimtas 1946 m. sausio 15 d. Tardytas Panevėžyje, apkaltintas kad asmeniškai suėmė 3 raudonarmiečius, o jo vadovaujamas būrys suėmė iš viso 60 raudonarmiečių ir juos atidavė vokiečių komendantūrai. Dar vienas kaltinimas, kad jo būrio vyrai 1941 m. liepos mėn. į Panevėžį lydėjo suimtus sovietinius aktyvistus ir žydų tautybės asmenis.

Byloje buvo apklaustas tik vienas liudininkas – Pranas Januškevičius, g. 1896 m., iš Pumpėnų, kuris savo parodymuose teigia, jog vieną kartą yra sutikęs Joną Glinskį, ginkluotą, su keliais vyrais einančius per Smilgelių kaimą. Apie kokią kitą antisovietinę veiklą žinių neturi. Apklausa vyko 1946 m. sausio 12 d. Liudininkas į teismą nebuvo kviečiamas.

1946 m. balandžio 9 d. sovietų karinis tribunolas nuteisė mirties bausme. Nuosprendis įvykdytas 1946 m. gegužės 17 d. Šeima 1945 m. liepos 24 d., gyvenanti Pumpėnuose, buvo ištremta. Žmona Glinskienė Angelė, g. 1908 m, ištremta į Troicko Pečiorsko r., Komiją, paleista 1960 02 17; tėvas Mykolas Glinskis, Gasparo, g. 1870 m., ištremtas į Troicko Pečiorsko r., Komiją – Talas, Kožvos r., 1946 08 24 mirė tremtyje; motina Glinskienė Marta, Jeronimo, g. 1875 m., ištremta į Troicko Pečiorsko r., Komiją – Rybnica, Kožvos r., 1946 03 10 ten mirė; brolis Glinskis Vladas, Mykolo, g. 1908 m., ištremtas į Troicko Pečiorsko r., Komiją, paleistas 1960 02 15; brolio žmona Glinskienė Adelė, Jono, g. 1913 m., su sūnumis Jonu, g. 1940 m., ir Vladu,, g. 1944 m. ištremti į Troicko Pečiorsko r., Komiją, paleisti 1960 02 15 (LGG, 1998: 508).

Stokė Jonas, **Alekso**, g. 1910 m., gyv. Adomavos k., Panevėžio r., valst. Suimtas 1946 01 21, kalintas Panevėžyje. Išv. į lag. – 1946 03 11 Pečiorlagas, Komija; paleistas 1946 06 07. BBK. Knyga LGG 1944–1947 m., psl. 1113.

OPERATYVINĖ SITUACIJA OPER. SEKTORIUJE

Penkiadienės ataskaitos gale Oper. sektoriuje veikia 38 „bandgrupės“, kuriose priskaičiuojami 967 „banditai“ ir 48 vokiečių parašiutininkai (čia turima minty 48 lietuviai desantininkai, permesti iš Vokietijos pusės kovai su sovietinių okupantų valdžia – *R. K.*).

Per penkiadienį į NKVD organus atėjo legalizuotis 8 „banditai“ ir 10 vengiančių šaukimo į Raudonąją armiją.

1946 m. sausio 14 d. į Kamajų vlsč. NKVD sk. atėjo legalizuotis 5 ginkluoti „banditai“: Eglynas, Mirskis, Puzinkevičius, Dičgalvis ir Šepka, Kamajų vlsč. gyventojai, kurie atidavė ginklus ir apklausos metu parodė, jog iki legalizacijos jie visi priklausė Černiaus vadovaujamai „gaujai“, kuris mūsų buvo nušautas čekistinės-karinės operacijos metu 1945 m. lapkričio 30 d.

Per šį penkiadienį „bandįvykių“ sumažėjo: užregistruoti 6 „bandįvykiai“, kurių metu žuvo du žmonės.

1946 m. sausio 13 d. naktį trys „banditai“ apšaudė Biržų apskr., Vabalninko vlsč., Kupreliškio rinkiminį punktą. Aukų nėra, išdaužyti patalpos langai. „Banditai“ pasislė-

pė. Į vietą pasiųsta oper. karinė grupė iš Vabalninko vlsč. NKVD sk., jokių rezultatų nepasiekė.

1946 m. sausio mėn. iš 14-os į 15-tą naktį 3–5 žmonių „bandgrupė“ Kupiškio vlsč., Daniūnų k. įvykdė žmogžudystę: buvo nužudytas biedniokas naujakurys Jurkevičius Juozas, Kosto, g. 1910 m. Žudikai priklausė Kaladės „gaujai“.

Į įvykio vietą buvo pasiųsta Kupiškio vlsč. NKVD sk. „l. g.“ (stribų) grupė į paiešką ir Vabalninko garnizono pajėgomis buvo sunaikinti 3 „banditai“, tarp jų ir vadas Kaladė.

1946 m. sausio 16 d. trys „banditai“ iš namų išsivedė ir sušaudė Subačiaus vlsč., Lupelių k. (gal Liaukiškių k.?) gyv. Mileiką Joną, g. 1900 m. – valstietį vidutinioką. Po nužudymo pasigrobė jo turtą ir dingo nežinoma kryptimi. „Banditų“ paieška rezultatų nedavė.

1946 m. sausio 12 d., 23.00 val. „banditai“ apiplėšė sovietinį aktyvistą Milaknį Petrą, Čeičių k., Rokiškio apskr. gyv. Apiplėšimo metu Milaknis nakvojo pas kaimyną. „Banditų“ paieška rezultatų nedavė.

1946 m. sausio 13 d. Biržų apskr. NKVD sk. informatorius ***Lopeta*** pranešė, jog Saločių progimnazijos direktorius Šileika Juozas, g. 1923 m. – iš valstiečių, lietuvis, išsilavinimas – vidurinis, pokalbyje su informatoriumi pareiškė:

„Šiuo metu prie sovietų valdžiai liaudies gyvenimas labai sunkus ir, jeigu tai tęsis ilgiau, lietuvių liaudis badaus. Aš asmeniškai dirbu tik tam, kad nepatekčiau į kariuomenę. Netrukus bus rinkimai į SSSR Aukščiausiąjį Sovietą. Bet kodėl mums balsuoti už sovietų valdžią, kada ji mums nieko gero neduoda?“

Sekti Šileiką pasiųsti informatoriai: ***Lopeta*** ir ***Belyj***.

1946 m. sausio 14 d. Biržų apskr. NKGB sk. rezidentas ***Dunaj*** pranešė, jog Vaškų apyl. pirmininkas Žvirblis, sudarinėdamas rinkėjų sąrašus, užėjo pas Vaškų bažnyčios kleboną Masioką, kurį paprašė įjungti į rinkėjų sąrašą bažnyčios patarnautojus. Masiokas Žvirbliui atsakė: „Tave prakeiktasis komuniste seniai reikėjo sušaudyti, kad nevaikščiotum ir nerinkinėtum žinių sovietų valdžiai.“

Kunigas Masiokas įtrauktas į agentūrinį sekimą.

Pasirašo: Panevėžio NKVD–NKGB oper. sektoriaus vrš. pplk. GOLOVLIOV

Kng. **Masiokas Bronius**, g. 1901 05 26 Masiokų k., Ramygalos parapijoje, Panevėžio r. Gimimo data pagal naująjį kalendorių – 1901 m. birželio 9 d Kunigas teologas, bažnyčios statytojas. Baigė Ramygalos pradžios mokyklą. Ketindamas likti tėviškėje ir ateityje perimti tėvų ūkį, toliau nebesimokė, iki 1918 m. dirbo ūkyje. Atidarius Ramygaloje progimnaziją, 1918 m. įstojo į jos antrąją klasę ir 1918–1921 m. ją baigė, buvo pirmosios laidos abiturientas. 1921–1928 m. studijavo Kauno kunigų seminarijoje, iš pradžių 1921–1924 m. joje baigdamas vidurinės mokyklos kursą, o 1924–1928 m. kartu studijuodamas Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto Teologijos skyriuje įgijo teologinį išsilavinimą. 1928 m. kovo 24 d. B. Masiokas buvo įšventintas kunigu. Pirmąsias šv. Mišias jis aukojo gimtosios Ramygalos parapijos bažnyčioje per Atvelykį. 1928–1929 m. jis tarnavo vikaru Pumpėnuose (Pasvalio r.), 1929–1932 m. buvo Vabalninko (Biržų r.) vikaras, kur talkino klebonui Matui Kirliui. 1932–1934 m. – Dusetų (Zarasų r.) parapijos vikaras.

1934 m. pradžioje iškeltas kuratu į Dabužius. 1934–1940 m. B. Masiokas buvo pirmasis ką tik įsteigtos Dabužių, Anykščių r., Kristaus Žengimo į dangų parapijos klebonas. B. Masioko iniciatyva Dabužiuose aktyviai veikė katalikiškos jaunimo organizacijos, turėjusios savo vėliavas.

1940–1946 m. jis buvo Vyžuonų (Utenos r.) Šv. Jurgio parapijos klebonas. 1946 m. pradžioje jis kelis mėnesius ėjo Vaškų (Pasvalio r.) Šv. Juozapo parapijos klebono pareigas. Tarnaudamas Vaškuose,

vyskupo Kazimiero Paltaroko paragintas, jis parengė ir pateikė vyskupijai „Vaškų bažnyčios ir parapijos istoriją“. Paskui tais pačiais 1946 m. trumpai, iki rugpjūčio, jis tarnavo Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapijos klebonu ir buvo Biržų dekanas.

Pokario aplinkybių verčiamas, 1946 m. pabaigoje B. Masiokas pasitraukė iš Biržų ir persikėlė į Telšių vyskupiją, 1946–1949 m. buvo Degučių (Šilutės r.) Šv. Vincento Ferero parapijos klebonas. 1949–1952 m. tarnavo Žemaičių Naumiesčio (Šilutės r.) Šv, Arkangelo Mykolo parapijos klebonu. 1952 m. pabaigoje, sulaukęs pasiūlymo grįžti į Panevėžio vyskupiją, B. Masiokas persikėlė į Aukštaitiją ir 1953–1956 m. buvo Pamūšio (Pakruojo r.) Šv. Antano Paduviečio parapijos klebonas, nuo 1956 m. keletą metų – vėl Vaškų (Pasvalio r.) klebonas.

Nusilpus sveikatai, apie 1963 m. B. Masiokas buvo paskirtas Pumpėnų (Pasvalio r.) parapijos altarista. 1965 m., būdamas vis silpnesnis, jis nusipirko namelį Miežiškiuose (Panevėžio r.) ir čia praleido likusią gyvenimo dalį.

Mirė 1973 m. birželio 27 d. Miežiškiuose (Panevėžio r.). Palaidotas Miežiškių kapinėse.

Iš ag. *Utkino* pranešimo. Priėmė: NKGB sk. oper. įgaliotinis KAZAKOV

Komandiruotas pagal jūsų užduotį į Biržų apskr., Papilio vlsč., Guželiškio k., man pasisekė užmegzti ryšį su Šiškausku Alfonsu, kuris šiuo metu dirba šio kaimo seniūno pavaduotoju. Šiškauskas mane priėmė gerai ir paslėpė pas save įrengtame bunkeryje. 1946 m. sausio 12 d. pokalbio su Šiškausku eigoje pastarasis man papasakojo, jog jam iš žinomų, kas puolė Panemunį, yra šie:

1. **Šlekys Petras** iš Raščiūnų k., Papilio vlsč. Pagal profesiją – vairuotojas, vairavo automašiną su „banditais“, šiuo metu dirba Biržų MTS-e traktoristu, ginkluotas buvo rankiniu kulkosvaidžiu, kurio legalizacijos metu neatidavė.

2. **Šlekys Povilas** iš Raščiūnų k., buvęs „banditas“, legalizavosi, pas save laiko automatą, kurio po legalizacijos neatidavė.

3. **Matiukas Jonas** iš Raščiūnų k., okupacijos (vokiečių) metu buvo baudėjas, šaudė žydų tautybės gyventojus, po legalizacijos ginklo neatidavė.

4. **Aukštakys** (gal **Aukštikalnis**?) **Petras** iš Raščiūnų k. Praeityje buvęs „banditas“, po legalizacijos ginklo neatidavė. Šiuo metu gyvena Raščiūnuose, taip pat ir jo trys broliai, kurių vardų nepamenu. Pastarieji taip pat ginklų neatidavė, vienas iš jų areštuotas ir nuteistas.

5. **Makalauskas** (**Malčiukas**) **Vladas** iš Mikoliškių k., Papilio vlsč., Panemunio užpuolimo metu vairavo 2-ą Kalpokaitės Vandos mašiną, o jo brolis (vardo nepamenu) tuo metu buvo Papiliečių „gaujos“ vadas vadovaujamos buvusio Lietuvos armijos kapitono Čėrkos, kuris šiuo metu gyvena netoli Kupiškio ir dirba prie valstybinės priešgaisrinės inspekcijos Biržuose.

Makalausko brolis gyvena prie Guželiškio k., Papilio vlsč. Būdamas „gaujos“ vado pavaduotoju, jis tankiai savo telefonu kalbėdavosi su Papilio vlsč. milicijos viršininku, kurį kviesdavosi pas save į susitikimą pokalbių, bet tuo pat metu iš jo nurodytos vietos išeidavo. Tai darydavo neva pajuokai. Legalizacijos metu atidavė automatą.

Be šių išvardytų Šiškausko, buvo ir daugiau, kurie puolė Panemunį, bet dabar jų pavardžių jau neprisimenu. Pats Šiškauskas Alfonsas gimęs 1907 m. Pagal kitų pasakojimus šešis mėnesius dalyvavo Kalpoko „gaujoje“. Panemunio puolimo metu pas jį ne kartą buvo užvažiavęs pats „gaujos“ vadas Kalpokas Kazys, Panemunio vlsč., Čedasų miestelio gyventojas, ir jis kartu su juo dviejose vokiškose mašinose, kuriose buvo iki 20-ies

„banditų“, padarė reisą apie 400 kilometrų, įvykdė 12 padegimų (gaisrų), išleido iš KPZ (iš kur nenurodė) daug areštuotųjų, iš kurių vien tik į jų „gaują“ įstojo 5 latviai. Be to, Šiškauskas džiaugėsi tuo, jog nežiūrint į tai, kad jie padarė tokį didelį reisą ir atliko eilę operacijų, jiems nieks nesutrukdė.

Tuo metu Šiškauskas pažadėjo man duoti amerikonišką automatą, bet nedavė tik vien dėl to, jog jam nebuvo šovinių, o be to, jis buvo užkastas giliai po žeme.

Visas čia atskleistas pokalbis tarp manęs ir Šiškausko vyko jo nuosavame name 6-ą val. vakaro, dalyvaujant jo žmonai, žmonos seseriai Onai, 16-os metų amž., ir jų motinai, 55-erių m. amž. Pastarieji mane slėpė bunkeryje, aprūpino maisto produktais kaip „baltąjį“ partizaną. Pas Šiškauską aš nakvojau dvi naktis. Kopiją pasirašo: GONOBOBLIOV

Įgaliotajam SSSR NKVD–NKGB Lietuvoje gen. ltn. drg. TKAČENKO. Vilniaus m.

Apie agentūrinį-operatyvinį darbą Panevėžio NKVD–NKGB oper. sektoriaus kovoje su antisovietiniu nacionalistiniu pogrindžiu ir jo „banditinėmis“ formuotėmis.

Už 1946 m. sausio 20–25 d. laikotarpį apskrities NKVD ir NKGB oper. sektoriaus operatyvinėmis pajėgomis SSSR 25-o pionierių pulko ir „l. g.“ (stribų) pagalba per praėjusį penkiadienį buvo įvykdytos 29 čekistinės operacijos, kurių metu „užmušti“ 7 „banditai“, sulaikyti 9. Iš „banditų“ paimta 5 automatai, 13 šautuvų ir pistoletų, 8 granatos, 1433 šoviniai.

Areštuota 40 žmonių. Tarp jų: lietuviškojo nac. pogrindžio dalyvių – 13; „bandformuočių“ dalyvių – 11; „bandrėmėjų“ – 10; „tėvynės“ išdavikų – 6.

1946 m. sausio 16 d. ataskaitoje Nr. 004 mūsų buvo pranešta apie vokiečių parašiutininko Urbono vadovaujamos „gaujos“ likvidavimą, taip pat ir „bandito“, kartu buvusio su juo.

Nustatyta, jog pastarasis buvo „gaujos“ vado Urbono pavaduotojas *Žilvitis*-Petras Bučinskas.

R. K. p a s t a b a: 1946 m. sausio 9 d. grupė NKVD kareivių iš 25-o šaulių pulko iš viso 15 žmonių, vadovaujami Panevėžio NKGB skyriaus viršininko kap. GUSEVO, atliko operaciją Raguvos valsčiuje. Buvo pastebėti du partizanai, besitraukiantys link Raguvėlės miško. Persekiojus 2–3 kilometrus, jie buvo užklupti miške; pasiūlius pasiduoti, atidengė ugnį. Susišaudymo metu abu partizanai žuvo. Iš dokumentų buvo nustatyta, jog žuvęs yra **Urbonas Bronius, Ambraziejaus-*Viesulas***, g. 1923 m., Panevėžio miesto gyventojas, jis tas pats – Gandera Vytautas, Kazimiero, g. 1920 m. Rygoje, gyveno Panevėžyje.

Bučinskas Petras-*Žilvitis*, g. 1921 m. Raguvoje, Panevėžio apskr. 1944 11 18 – desantas į Panevėžio apyl. Atsiskyrė nuo grupės nusileidimo metu, partizanavo Raguvos vlsč. Iš knygos APP III-a dalis, 150 psl.

Panevėžio apskr. NKVD sk. informatorė ***Vanda*** apie tai 1946 m. sausio 22 d. pranešė, jog ją aplankė Urbono žvalgybininkė Janulytė Salomėja, kuri agentui papasakojo, jog ji atvykusi iš Panevėžio miesto „gaujos“ dalyvių nurodymu, siekdama nustatyti vietą, kur buvo palaidotas Urbonas ir jo pavaduotojas *Žilvitis*, kad vėliau galima būtų paimti jų palaikus ir garbingai palaidoti.

Janulytė papasakojo, jog šiuo metu Urbono „gauja“ neturi vado. 1946 m. sausio 25 d. visa Urbono „gauja“ lauks Titeikių k., Raguvos vlsč. rezultatų apie lavonų užkasimo vietą. Nurodytame rajone vykdysime čekistinę-karinę operaciją.

1946 m. sausio 22 d. iš savo namų dviejų „banditų“ buvo išvesta biedniokė, o po to išprievartauta ir sušaudyta pil. Jankauskienė Marijona, Balio, g. 1912 m. Stebeikių k., Pumpėnų vlsč.

R. K. p a s t a b a: kažkaip nesinori tikėti, jog minima moteris prieš sušaudymą dar buvo ir išprievartauta. Tai jau ne pirmas atvejis, kada čekistų oficialiuose pranešimuose rašoma apie partizanų prievartaujamas moteris. Tai labai patogu apšmeižti ir apjuodinti partizanų vardą, nes įrodymai tokių veiksmų atžvilgiu niekada nepateikiami, jokios medicinos ekspertų išvados nepateikiamos, liudininkų nėra. Todėl ir nesinorėtų tikėti, kad partizanai galėjo prievartauti moteris, nes jie gerai žinojo, kas jų už tokius nusikaltimus laukia – pačių partizanų KLT ir sušaudymas.

Masiulevičius Antanas, Juozo, g. 1922 m. Stebeikių k., Pasvalio r. Suimtas 1946 01 22. 1946 04 22 nuteistas mirti, sušaudytas 1946 07 01 Vilniuje (LGG 1944–1947 m., 445 psl.)

Atitinkamomis paieškos priemonėmis „banditai“ buvo sulaikyti. Vienas iš sulaikytųjų – Masiulevičius Antanas, Juozo (Kazio?), g. 1922 m., Stebeikių k.

Apklausos metu parodė, jog nuo 1945 m. gegužės mėn. jis priklauso „gaujai“, vadovaujamai Alenčiko Jono, g. 1920 m., gyv. Žadeikių k., Pasvalio vlsč., Biržų apskr., buvęs „baltaraištis“ nuo 1941 m. Nuo 1945 m. gegužės mėn. Alenčikas Jonas suorganizavo „gaują“ iki 45 žmonių ir veikė su ja vasaros metu Pasvalio ir Daujėnų vlsč., Biržų apskr. teritorijoje.

„Gauja“ turi du rankinius kulkosvaidžius, automatus ir šautuvus. Antisovietiniams atsišaukimams dauginti turi rašomąją mašinėlę. 1946 m. rudenį „gaujos“ vadas Alenčikas priėmė sprendimą dėl visų „gaujos“ dalyvių legalizacijos įvairiuose apskrities valsčiuose, siekiant išsaugoti asmeninę sudėtį. „Gaujos“ dalyviams buvo pateikta užduotis neatiduoti ginklų ir veikti išskirtiniais atvejais pagal „gaujos“ vado Alenčiko arba jo pavaduotojo Indrašiūno (rus. Andrašiūno) Jono nurodymą.

R. K. p a s t a b a: **Alenčikas Jonas-*Dragūnas***, g. 1920 m. Žadeikių k., Pasvalio r. Žuvo su **Jonu Indrašiūnu** – susisprogdino prie Pasvalio Kantariškių k. Jį išdavė užsiregistravęs Jonas Čirvinskas (Alg. Stalilionio inf.).

Masiulevičius Antanas parodė, jog teroro aktas prieš pil. Jankauskienę buvo įvykdytas Alenčiko nurodymu, kadangi Jankauskienės vyras iš Pumpėnų vlsč. NKVD sk. gavo šautuvą ir šovinių, kuriuos Masiulevičius kartu su savo bendru „banditu“ Činga Petru juos paėmė iš Jankausko.

Masiulevičius parodė, jog Alenčikas ir Andrašiūnas slepiasi pas Pasvalio vlsč., Talačkonių k. gyventoją Šlekštą (gal Šlekį?), kurio pastatuose yra bunkeris.

Pagal turimus Masiulevičiaus parodymus orientuotas Biržų apskr. NKVD sk.: ruošiame čekistinę-karinę operaciją „gaujos“ vadų ir jos dalyvių paėmimui.

1946 m. sausio 18 d. pagal informatoriaus ***Osi*** duomenis buvo atlikta čekistinė-karinė operacija Biržų apskr., Lujėnų k. Šio kaimo gyventojo Lujano Petro daržinėje buvo aptiktas specialiai įrengtas bunkeris, kuriame slėpėsi 4 ginkluoti „banditai“, kurie be jokio pasipriešinimo pasidavė. Apklausos metu jie parodė, jog yra Krivicko „bandgrupės“ nariai (Jono Krivicko-*Kryvio*), kurios 6 „banditai“ gruodžio 19 d. čekistinės-karinės operacijos metu buvo „užmušti“, tarp jų ir „gaujos“ vado pavad. Jasiukėnas Albinas.

R. K. p a s t a b a: **Jasiukėnas Albinas**, g. Biržų apskr., Nemunėlio Radviliškio vlsč., Pagervės k. Buvęs policijos nuovados viršininkas. Žuvo 1945 12 19 Biržų girioje 37-ame kvartale prie Lujėnų. Persekiojant buvo nukauti dar 5 partizanai.

Po 1945 m. gruodžio 19 d. kautynių „banditai“ išsibėgiojo po viensėdžius ir jie – 4 sulaikytieji „banditai“ nuo to laiko slėpėsi pas Lujaną Petrą. Pas juos išimti 4 šautuvai, 1 pistoletas ir 150 šovinių, areštuotas „bandrėmėjas“ Lujanas Petras (nužudytas (užmuštas) stribų – *R. K.*).

Rokiškio apskr. NKVD sk. šaltinis ***Rublis*** pasiųstas maršrutu į Ulytėlės k., Rokiškio vlsč. pas Kriukelį Petrą, įtariamą palaikantį ryšį su „banditais“. Pranešė, jog 1946 m. sausio 15 d. jis aplankė pastarąjį iriš pokalbio su juo metu nustatė, jog Kriukelis palaiko ryšį su Navicko „gauja“, suteikia jai prieglobstį bei slėptuvę. Šaltinis taip pat nustatė, jog Navicko „gauja“ 1945 m. gruodžio 10 d. įvykdė Obelių kooperatyvo gurguolės užpuolimą, atėmė 1105 kg cukraus.

Pagal šio informatoriaus duomenis, BIRUTĖS būrio vadas Narbutas Pranas slapstosi pas Jūžintų vlsč., Dauliūnų k. gyventoją Baršytę Mariją. BIRUTĖS būrio dalyviai slepiasi bunkeryje Šilo miške. „Banditai“ palaiko ryšį su Skrobiškio k. gyv. Grigoniu, kuris signalizuoja „banditams“ sutartu ženklu apie kariuomenės ar milicijos (stribų) pasirodymą kaime. Grigonis yra NKGB informatorius-dviveidis.

Šių duomenims realizuoti Ulytėlės k. vykdysime čekistinę-karinę operaciją, Baršytę Mariją numatę neakivaizdžiai suimti ir perverbuoti (pagal tai suprantama, jog ji jau buvo užverbuota, bet nevykdė savo įsipareigojimų čekistams – *R. K.*). Prie jos namų periodiškai organizuosime pasalas. Grigonis bus neakivaizdžiai nuimtas, jo signalizacija bus panaudota „gaujos“ „užvedimui ant operatyvinio smūgio“.

1946 m. sausio 20 d. Biržų apskr. NKGB informatorė ***Morozova*** pranešė, jog kunigas Senulis, kuris vokiečių okupacijos metu kunigavo Vaškų katalikų bažnyčioje, 1941 m. Vaškuose suorganizavo „baltalietuvių“ (sukilėlių) būrį, kuris represavo asmenis, lojaliai nusiteikusius sovietų valdžiai. Informatorei žinoma apie šio būrio kovotojų nužudytus brolius Garbštus: Mykolą ir Bronių ir jų motiną.

Norėdamas pasislėpti nuo sovietinės valdžios represijų, Senulis pakeitė gyvenamąją vietą. Gyvena Biržų apskrityje. Tęsiame Senulio agentūrinį sekimą.

R. K. p a s t a b a: Kng. **Petras Senulis** gim. 1909 02 26, kunigu pašventintas 1937 m. Suosto parapijos klebonas. Areštuotas 1946 m. Velykų rytą. Nuteistas 10 metų, kalėjo Intoje ir kt. lageriuose. Paleistas 1953 m. Mirė klebono pareigas eidamas 1982 02 29, palaidotas Leliūnų bažnyčios šventoriuje.

Į agentūrinį sekimą įtrauktas Vaškų bažnyčios kunigas Masiokas Bronius, Karolio, g. 1901 m., kilęs iš buožių, lietuvis, išsilavinimas – aukštasis. 1946 m. sausio 13 d. mišių metu savo pamoksle sakė:

„Lietuvoje šiuo metu vyksta didelis kraujo praliejimas, naikinama sąžiningiausia Lietuvos liaudis. Be to, yra tokios moterys, kurios žudo savo gimusius kūdikius. Yra tokios valstybės, kurios tokias moteris patraukia atsakomybėn, kadangi vyriausybė šiose valstybėse tiki Dievą. Mūsų – sovietinė vyriausybė netiki Dievą, todėl mūsų šalyje liejasi kraujas...“ (iš inf. ***Lapėno*** pranešimo š. m. sausio 22 d.)

Pokalbio metu su inf. ***Lapėnu*** tą patį vakarą Masiokas pareiškė:

„Prie sovietų valdžios labai sunku gyventi, bet nieko nepadarysi, reikia kentėti, greit sov. valdžios Lietuvoje nebus."

Ataskaitiniame penkiadienyje pagal agentūrinę tardymų bylą „Pauki" (liet. – „Vorai") Panevėžio apskr. papildomai areštuoti 3 žmonės, „praeinantys" pagal anksčiau areštuotą Šukį Juozą: Jonaitis Jonas, Vlado, g. 1928 m.; Zubkus Kazys, Domo, g. 1928 m., ir Kasparavičius Stasys, Vinco, g. 1928 m. – Šeduvos gimnazijos moksleiviai.

Pagal agentūrinę medžiagą ir liudininkų parodymus buvo nustatyta, jog Jonaitis, Zubkus ir Kasparavičius, įsijungę į nusikalstamą ryšį su lietuviškosiomis „banditinėmis" formuotėmis, Panevėžio apskr. gavo iš jų antisovietinių atsišaukimų, kviečiančių prisijungti prie Nepriklausomos Lietuvos ir sovietinės Lietuvos SSR valdžios nuvertimo. Sistemingai skaitė juos tarp gimnazijos moksleivių, skleisdami tarp jų antisovietines nacionalistines nuotaikas.

Tardymas tęsiamas organizacinio „baltabanditinio" būrio centro nustatymo kryptimi, su kuriuo susiję šie asmenys bei nacionalistinių antisovietinių atsišaukimų gavimo šaltiniu.

Tarp areštuotųjų per ataskaitinį penkiadienį – 3-jų taikių gyventojų šaudymo dalyviai 1941 m. – Prakopavičius Jonas, Antano, g. 1907 m., Panevėžio miesto gyv., lietuvis, išsilavinimas – vidurinis, dirbo statybos valdyboje Nr. 11; Palionis Jonas, Vinco, g. 1902 m., Panevėžio miesto gyv., išsilavinimas – 4 klasės, dirbo MPVO štabe; Kazlauskas Andrius, Jurgio, g. 1894 m. Lampėdžių k., Kauno apskr., raštingas, nedirbantis, gyv. Panevėžio mieste.

Operatyvinė padėtis oper. sektoriuje

Šio penkiadienio pabaigoje oper. sektoriuje toliau veikia 38-ios „bandgrupės" su 946 kovotojais ir 48 vokiečių parašiutininkai (lietuviai desantininkai iš Vakarų – *R. K.*).

Per penkiadienį legalizavosi 3 „banditai", 4 dezertyrai, 7 vengiantys šaukimo į Raudonąją armiją. Praėjusioje ataskaitoje buvome pranešę apie 5-ių „banditų" legalizaciją iš mūsų nukauto Černiaus „bandgrupės". 1946 m. sausio 20 d. legalizuotis atėjo dar 3 ginkluoti „banditai" iš tos pačios „gaujos": Matuliauskas Vytautas, Juozo, g. 1918 m. Papilčių (gal Patilčių k.?) k., buvęs Černiaus „bandgrupės" skyriaus vadas; Petronis Juozas, Juozo, g. 1920 m., ir Bagdonas Juozas, g. 1919 m. Legalizuotieji parodė, jog Černiaus „bandgrupė" 1945 m. gegužės mėn. savo sudėtyje turėjo iki 50 kovotojų, bet po to persiskyrė į dvi dalis: ŠARŪNO būrys – 30 kovotojų ir TIGRO būrys – 20 kovotojų. ŠARŪNO būrio vadu pasiliko Černius, o TIGRO būriui vadovavo Indrelė Kazys, kuris šiuo metu gyvena nelegaliai. Visus įsakymus ir literatūrą abu būriai gauna iš GEDIMINO štabo, kuris yra Užpalių vlsč., Utenos apskr.

R. K. p a s t a b a: **Černius Jonas-*Šarūnas***, g. 1912 m. Nemaniūnų k. Žuvo 1945 11 30 Kamajų šile (iš kn. 2008 m. „Aukštaitijos partizanų prisiminimai" III d., 22 psl. Neaišku kodėl kitur jo žuvimo metai įvairuoja?

Per šį penkiadienį į Biržų apskr. NKVD sk. atėjo legalizuotis „gaujos" vadas Tinteris Petras, kuris atidavė automatą ir 18 šovinių. Tinteris pasakojo, jog jis vadovavo 17-os kovotojų grupei, kuri veikė Vaškų vlsč. teritorijoje. Tinteris nebuvo legalizuotas, jam buvo pasiūlyta palenkti legalizuotis jo visą „bandgrupę".

Per šį penkiadienį užregistruoti 8 „bandįvykiai“, iš kurių du atvejai, kada buvo užpulti rinkiminiai punktai.

1946 m. sausio 21 d., 17.00 val. 12-os žmonių „gauja“ užpuolė rinkiminį punktą Bajorų k., Svėdasų vlsč., Rokiškio apskr. Buvo nužudytas Svėdasų vlsč. NKVD sk. milicijos įgaliotinis Dokšys, paimta 16 šautuvų ir 250 kovinių šovinių.

Pasiųsta į vietą oper. grupė, vadovaujama apskr. NKVD sk. pplk. drg. VASILJEV'o ir vidaus kariuomenės NKVD 25-o pionierių pulko, 1-ojo bataliono vado kap. drg. ŠABUROV'o. Buvo nustatyta, jog Dokšys buvo paskirtas atsakingu dėl rinkiminio punkto bei rinkiminės komisijos apsaugos užtikrinimo Bajorų k.

Dokšys savo iniciatyva organizavo apsaugą iš 16-os aktyvo ginkluotų žmonių, bet visus šautuvus ir šaudmenis laikė rinkiminiame punkte, neišdalinęs aktyvui į rankas, nors prieš valsčiaus NKVD sk. ir atsiskaitė, jog ginklus išdalijo į rankas ir pristatė ginkluotų aktyvistų sąrašus.

Nakčiai aktyvas susirinko į rinkiminį punktą, o dieną išsivaikščiojo po namus, ginklus palikęs saugoti dviem ar trims aktyvistams.

1946 m. sausio 19 d. Dokšys apginklavo legalizavusįjį „banditą“ Raišį Povilą, Jono, g. 1921 m. Bajorų k. ir pastarąjį paskyrė naktinei rinkiminio punkto apsaugai, bet 1946 m. sausio 20 ir 21 d. Raišys nebudėjo – buvo namuose.

1946 m. sausio 21 d., 17.00 val. Dokšys kartu su agitatoriumi Nikontu atvyko į rinkiminį punktą, po 15-os min. rinkiminį punktą užpuolė „bandgrupė“. Agitatorius Nikontas pabėgo, o ten buvę du aktyvistai ir namų šeimininkai neparodė jokio pasipriešinimo. Dokšys buvo suimtas ir sušaudytas. Užpuolimo metu Dokšys nušovė vieną „banditą“, kurio lavoną išsivežė.

1946 m. sausio 22 d. naktį 20-ies „banditų“ grupė 7-mis pastotėmis atvyko į Antašavos miestelį, Vabalninko vlsč., Biržų apskr., užėjo į rinkiminį punktą, nudraskė nuo sienų pakabintus plakatus ir vadų portretus, o po to apiplėšė malūną, pagrobė 18 cnt. grūdų ir pasislėpė nežinoma kryptimi. „Banditų“ paieška Vabalninko garnizono pajėgomis rezultatų nedavė, sulaikyti 5 žmonės, vyksta tyrimas.

1946 m. sausio mėn. iš 22 d. į 23 d. nakties metu 7-ių kovotojų „bandgrupė“ sušaudė Subačiaus vlsč., Kopelių k. (gal Kumpiniškio k.?) gyv. Baranauskienės Elenos 6-ių asmenų šeimą nuo 9 m. amž. iki 50 m. amž. „Banditai“ sudegino namą su visais lavonais ir pasislėpė. Priimtos paieškos priemonės rezultatų nepasiekė.

R. K. p a s t a b a: **Baranauskienė Elena** – 1896–1946 01 23, Kupiškio r., Subačiaus vlsč.. Nužudyta namuose kartu su dukra Vanda, sūnumis Alfonsu, Aloyzu, Povilu ir Vytautu. Namas sudegintas. Iš kn. „Partizanų teroro aukų atminimo knyga“, psl. 126., išleista 2011 m. Vilniuje. Kas sušaudė nepaminėta.

1946 m. sausio 24 d., 5.00 val. ryte du ginkluoti „banditai“ užėjo į Raguvos vlsč., Rūkiškio k. apyl. pirmininko Vareikos Juozo namus ir pareikalavo pinigų, gautų jo už blankus pasams gauti. Paėmę pinigus, „banditai“ pasiūlė Vareikai juos pavėžėti 5 km nuo kaimo. Iki šio laiko Vareika į namus negrįžo. Į „banditų“ pasirodymo vietą išsiųsta „l. g.“ (stribų) grupė.

Pasirašo: Panevėžio NKVD-NKGB oper. sektoriaus vrš. pplk. GOLOVLIOV

VIENO TARDYMO PĖDSAKAIS

(KGB arch., f-10, b.39/5)

Lietuvos SSR generaliniam prokurorui BEIŠIO PETRO, ANTANO, gyv. Krasnojarsko krašte, Jenisejsko r., Strelka ant Angaros – statybos kontora.

S K U N D A S

Aš ilgai tylėjau ir niekur nesiskundžiau. Bet dabar, kada Sovietų Sąjungoje nuvertė BERIJĄ ir jo kliką ir žmonėms grąžino teisę, aš nutariau vardan tiesos ir įstatymų parašyti Jums, Prokurore, šį skundą, susijusį su mano byla ir mano trumpa biografija.

Šis mano skundas bus ilgas, bet jeigu rašyti trumpai, neįmanoma pateikti viso vaizdo apie tai, kokiomis sąlygomis buvo sudaryta ši byla ir todėl labai atsiprašau už tai, kad Jus trukdau gana ilgam laikui.

Aš – lietuvis, gimęs Lietuvoje 1896 m. Mano tėvas A. Beišys Milašaičių k., Raseinių r. turėjo 9 ha žemės, kurią gavo kaip palikimą iš savo tėvų, buvusių baudžiavinių valstiečių, šitos žemės sklypą gavę iš dvarininko 1863 m.

Mano tėvai buvo visai neraštingi ir tik man pasisekė prasimušti ir baigti mokytojų seminariją. 20 metų dirbau pedagoginį darbą – pradinių klasių mokytoju. Mano žmona – kaimo mergaitė, neraštinga. Jos tėvas turėjo 7 ha žemės. Mano turtą Milašaičių k., Betygalos vlsč. sudarė 1,2 ha žemės, gyvenamasis namas ir sodelis.

1944 m. gruodžio 27 d. mane vienas kaimynas pasikvietė į svečius. Ten aš susitikau du nepažįstamus asmenis, civiliškai apsirengusius, kalbančius lietuviškai. Jie pasakė, jog esantys vokiečių parašiutininkai. Aš tylėjau ir nieko neatsakiau į jų klausimą. Tada jie parodė rusiškus dokumentus, kuriuose buvo pažymėta, jog jie yra MVD darbuotojai. Jie manęs ėmė klausinėti apie vieną buvusį Raseinių viršininką. Aš atsakiau, jog mačiau jį, bet asmeniškai nesu su juo pažįstamas ir kur jis gyvena, nežinau. Kokie jie iš tikrųjų buvo parašiutininkai, aš dar ir šiandien nežinau.

1945 m. sausio 9 d. mane areštavo, kaip turintį ryšį su vokiečių parašiutininkais. Mano arešto metu Ariogalos milicijos viršininkas čia pat pagriebė mano skustuvą, skutimosi priemones, plaukų kirpimo mašinėlę, 100 lapų rašomojo popieriaus, odinį portfelį ir kišeninį laikrodį „Omega“, o vienas kapitonas (kuris po to buvo mano tardytojas) iš manęs atėmė 700 (septynis šimtus) rublių, automatinį plunksnakotį „Parkers“ su auksine plunksna ir nuplėšė man nuo akių akinius (tikriausiai pamanė, jog jie auksiniai).

Trečią dieną po mano arešto, tie patys asmenys kartu su baudėjų būriu atvažiavo į mano namus, norėdami juos apiplėšti: atėmė maisto produktus, mano ir žmonos drabužius, surinko ką tik išskalbtus, dar šlapius, neišdžiūvusius apatinius drabužius, kabančius kieme, o nuo žmonos galvos nutraukė paskutinę skarelę. Kapitonas per veidą sumušė mano keturiolikmetį sūnų.

Ariogaloje tardė tik naktimis. Apklausų metu beveik kiekvieną kartą dalyvaudavo vienas majoras, minėtas kapitonas, vienas leitenantas ir BARODICA...

Tankiai prieš apklausą vienas iš jų atsinešdavo degtinės ir prie mano akių tardytojo kabinete gėrė, o po to prasidėdavo „tardymas“. Nedelsiant ant galvos man užmeta „šubą“ (kailinius), pargriauna aukštielninką ant grindų, vienas atsisėda man ant galvos, kitas ant kojų, likusieji du ima mušti iki sąmonės netekimo. Atsipeikėju jau sėdėdamas

ant kaladės, visas šlapias – nežinau nuo ko: ar nuo prakaito ar aplietas vandeniu... Arba, pargriovę mane ant žemės, spardo kojomis, kad trūko pleura abiejose pilvo pusėse ir susidarė abipusė išvarža. Lagerio ligoninėje man darė dvi operacijas, iš kurių tik viena pavyko. Pagal gydytojo chirurgo išvadą buvo padarytas labai didelis pleuros pažeidimas, taip ta išvarža ir pasiliko dešinėje pusėje.

Vieną kartą po tokios apklausos mane nuvedė į milicijos patalpą, kada tuo metu buvo užėjusi mano žmona, buvo atnešusi man maisto produktų, pavalgyti – ji manęs nepažino. Mano veidas nuo daužymo buvo ištinęs ir mėlynas, akys užplaukę kraujais. Pirštai ištinę nuo daužymo, drabužiai sudraskyti. Kairės rankos bevardis pirštas buvo sulaužytas veriant durimis ir nors jis ir užgijo, bet žymė nuo sužeidimo likusi ir dabar.

Nuo pastovaus mušimo abiejose sėdynės pusėse atsivėrė žaizdos. Pistoleto rankena buvo sužalotas pakaušis, sužalojimo žymė likusi iki šio laiko.

Apklausų metų galima buvo atsakyti tik patvirtinant, t. y. tardytojo naudai. Jeigu atsakymas būdavo neigiamas, po to sekė kankinimai iki to, kol nepakeisdavau atsakymo ir daugelį kartų teko pasirašyti nežinant kas užrašyta, nors ir dalyvaudavo vertėjas RAINYS, kuris pats nemokėjo rusų kalbos, bet už tai buvo geras egzekutorius, prievartavo mane po kankinimų, kada tik atgaudavau sąmonę, buvau priverstas pasirašyti, nežinodamas kas protokole užrašyta.

Dar būnant Kėdainiuose kalėjime, aš parašiau prokurorui skundą, kuriame prašiau skirti man kitą tardytoją. Tiesa, tardytoją pakeitė – vietoje kapitono paskyrė tą patį majorą, kuris mane Ariogaloje su kapitonu tris savaites kankino.

Naujasis tardytojas majoras pirmą kartą mane pasikvietė Kėdainiuose, parodė man pistoletą ir pasakė: „Jeigu tu pasakysi prokurorui, kad aš tave mušiau, arba atsisakysi nuo to kas parašyta, aš tave kitą naktį nušausiu."

Po to įėjo kažkoks tai civiliai apsirengęs žmogus – turėjo būti prokuroras. Tardytojas tada paklausė: „Aš tave mušiau?" be abejo, aš turėjau atsakyti, jog ne. Tokiu būdu buvau priverstas atsakyti, kad ne. Tokiu būdu buvau priverstas patvirtinti viską, kas buvo užrašyta. Iš viso to išėjo, jog aš tapau vokiečių rėmėju ir LLA organizacijos nariu.

Kada man paskaitė kaltinamąjį aktą, mane nupurtė – mane pavertė didžiausiu Sovietų Sąjungos priešu ir „banditu" (man pateikė RSFSR BK str. 58–1„a" ir 11). Kada aš pasakiau, jog tai visai ne tiesa ir atsisakiau pasirašyti, tardytojas trenkė kumščiu stalan ir suriko ne savo balsu. Iškart atsidarė gretimo kabineto durys ir įbėgo dar du žmonės, kurių vienas trenkė man kumščiu per galvą, o kitas visa jėga pagriebė man už rankos ir fiziškai privertė pasirašyti.

Tokiu pat būdu aukomis tapo mano brolis Beišys Stasys, Liaukas Jonas ir Girinskas Kazys (pastarasis mirė lageryje). Byla buvo baigta ir mes visi laukėme teismo Kauno kalėjime.

Beišys Stasys, Antano, g. 1900 m., gyv. Milašaičių k., Raseinių r., valst., partizanas. Suimtas 1945 01 13, kalintas Kėdainiuose, Kaune, išv. į lag. – 1945 11 Sevpečlagas, Komija – kalintas 1947 05 Kėdainiuose, 1947 09 17 Vilniuje, Ypat. pasit. 1947 11 22 nuteistas desimčiai metų, išv. į lag. – 1948 01 04 Karlagas, Karagandos sr. BBK (LGG II t., 186 psl.)

Girinskas Kazimieras, Stasio, g. 1895 m. (1907?), gyv. Vilaičių k., Raseinių r., valst. Suimtas 1945 01 17, kalintas Kėdainiuose, Kaune, išv. į lag. – 1945 11 11 Vorkutlagas, Komija – Sevpečlagas, Komija, 1946 09 22 ten mirė. ANK BBK (LGG II t., 503 psl.)

Beišys Petras, Antano, g. 1905 m., gyv. Milašaičių k., Raseinių r., mokyt., Kęstučio apyg. partizanas. Suimtas 1945 01 13, kalintas Kaune, išv. į lag. – 1945 02 11 Vorkutlagas, Komija – 1948 01 04 Solikamskas, Permės (Molotovo) sr. Ypat. pasit. 1947 11 22 nuteistas dešimčiai metų; tremtis – 1954 m.; paleistas 1962 07 25. Šeima ištremta 1948 m. ANK BBK KGB.

Iškvietė mus į Karo tribunolo teismą, teisiamųjų buvo jau ne keturi, o 20 žmonių. Tai buvo visi nežinomi ir nepažįstami žmonės ir tardytojas sudarė didžiulę grupę vien dėl to, kad sudarytų didelį įspūdį.

Teismas, patikrinęs žmones ir susipažinęs su bylų medžiaga, suprato, jog buvo pažeistos teisės ir įstatymai, jog kaltinimai buvo sudaryti dirbtinu kankinimų keliu ir atsisakė mus teisti. Tardytojui susidarė sudėtinga padėtis.

Kadangi aš prieš areštą buvau apiplėštas ir po to buvau kankinamas, išeidamas į laisvę, galėčiau pasiskųsti teisingumo organams ir todėl tardytojas nutarė mane be teismo išsiųsti į Pečioros lagerį, iš kur mane dar kartą atvežė į Lietuvą pertardyti. Per tą laiką, kiek man žinoma, tardytojas rinko duomenis ir medžiagą, kad dar kartą galėtų mane apkaltinti. Tardytojas apklausė visą apylinkę, bet surado tik tris melagingus liudininkus, kuriuos man pristatė akistaton. Liudininkais buvo: JOCIUS BRONIUS, UŠINSKIENĖ STASĖ ir VENCKUS BOLESLOVAS.

Kada mane atvedė į apklausą, jie visi buvo pas tardytoją. Į tardytojo klausimą, ką aš padariau blogo Sovietų Sąjungai, visi kaip vienas atsakė: „Nieko – jis pas mus buvo mokytojas." Tardytojas pyko, barėsi ant jų, bet liudininkai tvirtino, jog aš nieko blogo Sovietų Sąjungai nepadariau. Aš prašiau tardytojo visa tai užprotokoluoti, bet vietoje to tardytojas įsakė mane palydėti į kalėjimą, o liudytojus pasiliko pas save.

Kitą dieną liudytojai kalbėjo jau visai kitaip. Jocius Bronius pasakė, jog 1941 m., traukiantis sovietinei armijai ir atėjus vokiečiams, aš kartu su kitais buvau ginkluotas, dargi ir jis pats turėjęs ginklą. Pasirodo, jog jie nurodytą dieną nesutiko su mano buvimu Milašaičiuose. Aš tada buvau Gingeigių mokykloje (gal Gineikių k.? – *R. K.*) ir todėl prašiau tardytojo, kad jis apklaustų ir mano liudytojus iš Gingeigių, nurodžiau žmones, bet tardytojas į mano prašymą parašė: „Beišys neigia." Pagaliau, apsiginkluoti man nebuvo tikslo, kadangi 1940–1941 m. aš ramiai užsiiminėjau pedagogine veikla Gingeigių mokykloje (Raseinių r.), be to, aš niekada savo rankose nesu laikęs jokio ginklo ir armijoje netarnavęs.

Ušinskienė kitą dieną pasakė, jog aš jos dukterų nepriėmiau į mokyklą todėl, jog jos vyras Ušinskas buvo Betygalos vlsč. partinės organizacijos sekretoriumi, jog aš atvedžiau į jos namus vokiečius, kad paimtų jos pabėgusį vyrą, jog pas mane iš Kauno buvo atvažiavę vokiečių karininkai.

Papriekaištaujant iš Ušinskienės pusės, paaiškinsiu: Ušinskienės dukros – trys ar keturios, dabar nepamenu, visos lankė mano vadovaujamą pradžios mokyklą. Ona iš jų – vyriausioji, baigė 4-ias klases ir aš jai išdaviau baigimo pažymėjimą, pagal kurį ji įstojo į Betygalos gimnaziją, pažymos originalas yra Betygalos gimnazijos kontoroje, o kopija – Milašaičių pr. m-klos bylose. Apie tai, jog visos likusios dukros lankė mokyklą (aš pats jas mokiau), galima įsitikinti iš mokyklinio žurnalo ir pagaliau tai gali patvirtinti gyventojai, gyvenantys prie mokyklos.

Nurodytoji Ušinskienės diena, kada pas ją atvedė vokiečius į jos namus, nesutampa

su Jociaus nurodyta, akivaizdžiai jinai nesuvokė Jociaus paminėtos datos ir automatiškai tą datą pakartojo paskui jį.

Kada aš pastebėjau, jog manęs tuo metu visai ir nebuvo Milašaičiuose, o aš gyvenau Gingeigiuose (?), ji susikonfuzijo ir pasakė: „Pas mane durna galva."

Tardytojas man neleido pasisakyti. Be to, Ušinskienė gyveno nuo mano namų ne daugiau kaip 50 metrų ir, jeigu aš būčiau buvęs Milašaičiuose, tai nejaugi nebūčiau žinojęs, jog jos vyras pasitraukė į Sovietų Sąjungos gilumą ir tada dėl ko gi ten būčiau vedęs vokiečius...

Apie vokiečių karininkus: Mano brolis Beišys Jonas tarnavo eiliniu policininku vairuotoju Kauno geležinkelio policijoje. Vieną kartą jis kažkokiu tai reikalu važiavo sunkvežimiu iš Kauno į Raseinius. Pakeliui sustojo pas mane. Tarp važiavusiųjų buvo keletas civilių keleivių ir kažkoks tai geležinkelio policijos valdininkas su kariška vokiška uniforma. Ušinskienė tą asmenį įsidėmėjo kaip kokį vokiečių karininką. Visiems Ušinskienės priekaištams aš pateikiau tokius pat paaiškinimus tam tardytojui, kaip ir čia. Bet tardytojas parašė: „Beišys neigia."

Kitą dieną Venckus Boleslovas pasakė, jog aš neva pasakęs: „Blogus komunistus reiktų sušaudyti." Aišku, šią frazę sukombinavo tardytojas, tik be žodžio „blogus". Akivaizdu, jog sąžinė neleido Venckui visiškai pakartoti tardytojo frazės ir jis nuo savęs pridėjo žodį „blogus".

Venckus Vokiečių okupacijos metais tarnavo Raseinių kalėjime prižiūrėtoju ir, norėdamas išpirkti savo kaltę, nusprendė pasiteisinti eidamas svetimais lavonais.

Po to tardytojas prisiminė kaip liudytoją kažkokią tai Venclovienę, kurios aš išvis nežinau ir akistatos su ja neturėjau. Jocius pats papasakojo, jog buvo ginkluotas, o kad Venckus tarnavo kalėjimo prižiūrėtoju, tardytojas taip pat žinojo, kadangi visa tai išaiškinta buvo akistatos metu. Tai kodėl gi tada tardytojas jų neareštavo, jeigu visi tokie susirinko? Kodėl jiems buvo suteikta išimtis? Dabar bus aišku.

Po akistatos Jocius, leidus tardytojui, prisiartino prie manęs ir kaip areštantui pasiūlė iš jo paimti du pakelius papirosų. Kada aš atsisakiau tų papirosų, jis man tyliai pasakė lietuviškai: „Nepyk, mes užverbuoti tardytojo ir kitaip kalbėti aš negaliu." Štai kokia tiesa ir objektyvumas buvo iš tardytojo pusės. Jis papirko liudininkus vien dėl to, kad atimtų žmogui laisvę ir savo viršininkams parodytų, jog „viską išaiškinau". Dargi biednioką Jocių privertė papasakoti, jog jis pats buvęs ginkluotas tuo metu, kada iš tikrųjų šito visai nebuvo, nes nieks jo ginkluoto nėra matę ir nieks apylinkėje jo nematė ir nekalbėjo apie tai.

Mano bylą perdavė ne Karo tribunolui, o OSO (Osoboje sovieščainije). Mane nuteisė 10 metų PDL (rus. ITL). Aš negaliu įsivaizduoti tokio teismo, kuris nematęs žmogaus ir neleidęs jam pasiaiškinti, atėmė jo laisvę. Vienas pulkininkas, kuris pranešė man OSO – Ypatingojo pasitarimo sprendimą: „Šis sprendimas neliečia teisių apribojimo ir turto konfiskacijos." O apie tremtį ir kalbos jokios nebuvo.

Ir štai, atbuvus bausmę, atsirado man nauja bausmė-tremtis ir dar neterminuota. Sėdėk Sibire nežinodamas kada baigsis tremtis. Pasirodo, jog teisės suvaržytos. Juk pulkininkas pats be jam pateikto klausimo į tai atsakė Vilniaus kalėjime, jog teisės nesuvaržytos ir turtas buvo atimtas tik arešto metu.

Uždėtą man bausmę aš lageryje nešiau kantriai ir sąžiningai. Visą „dūšią“ atidaviau darbui. Nors tardytojas tardymų metu iš manęs ir padarė invalidą, mano kasdienės išdirbio normos procentais buvo aukštos ir dirbau ne dėl ko nors kito, o vien tik socialistinei statybai. Lagerio valdžia mane vertino: mane paskyrė kultorgu, davė užskaitų ir keturiais mėnesiais anksčiau mane išleido iš lagerio. Jeigu aš ir būčiau buvęs kaltas, per 10 darbo metų su kastuvu, kirviu, savo mozoliais seniai būčiau nuplovęs savo kaltę.

Didžiai gerbiamas Prokurore! Kreipiuosi į Jus, stovintį sovietinio teismo įstatymų sargyboje, atvirai aprašęs kokiomis aplinkybėmis ir sąlygomis buvo sudaryta mano byla, norėčiau turėti viltį, jog Jūs, Prokurore, atkreipsite Jūsų malonų dėmesį į šį skundą ir nepaliksite jo be dėmesio mano naudai.

Pasirašo: Beršys (gal Beišys?)

1. Pečiora – sk. Sivaja-Maska, kiekis 73.
2. Molotovskaja sritis, Solikamskij raj., gyvenvietė Borovsk.
3. Irkutsko sritis, valdyba Taišet.

Iš MARCELĖS KEMEŽYTĖS-RAKAUSKIENĖS PRISIMINIMŲ

Užrašė D. Kurauskas ir M. Žibienė
2015 m. Dobilijos k.

Aš gyvenau Kauno apskrity, Panemunės vlsč., Vainatrakio kaime. Mano tėvai buvo Andrius ir Ona Kemežiai. Šeimoje buvau ketvirtas vaikas. Vyriausios buvo dvi seserys: Antanina ir Janina. Trečias vaikas šeimoje – brolis Justinas, gimęs 1927 m. Aš gimiau ketvirta – 1929 m. (mirusi 2018 m.), o jauniausias brolis Vytautas gimė 1932 m.

Buvo nemažas ūkis – 33 ha, tėvai vertėsi gyvulininkyste, mūsų žemė buvo tarp Striaunės ir Vyčiaus upelių, gyvenom tarsi saloje. Pavasarį upeliai labai užtvindavo, Striaunė iki sovietinės melioracijos buvo vingiuota, palei krantus apaugę medžiais. Vasaromis, kuomet nebūdavo patvinę, vietomis buvo galima perbristi, bet pavasarį, kada užliedavo, Striaunė patvindavo taip, kad net tiltelius nunešdavo. O Vyčius buvo didesnis, pavasarį pievas užsemdavo taip, kad jose žmonės valtimis plaukdavo žuvauti. Tik vėliau sovietų melioracija pakeitė gamtą – numelioravo upelius, padarė tiesius griovius.

Šalia ant kalno buvo senos prūskapinės. Kuomet ten laidodavo vokiečius, mes-vaikai lėkdavom pažiūrėti. Ten buvo didelis akmuo, kaip stalas. Ant jo užsilipęs liuteronų kunigas sakydavo pamokslą, giedodavo. Kapinės atrodė tvarkingos, buvo sustatyti paminklai. Vienas kapas buvo padarytas, matyt, neeiliniam vokiečiui – buvo iškastas sklepas, išmūrytais šonais, su varteliais. Per vartelių groteles matydavosi ant stalo padėtas karstas ir šalia pakabintas ginklas.

Kai 1941 m. pirmą kartą užėjo rusai, mūsų nelietė. Tik buvo girdėti, kad gaudo ir veža mokytojus. Per karą mūsų ūkis nenukentėjo, apylinkėje irgi niekas nežuvo. Kuomet ėjo frontas per Lietuvą, mes buvom išėję slėptis į Raželių mišką. Atsimenu – važiavom su arkliu, paskui vežimą prisirišę karvę. Prisidėjom į vežimą visko: maisto, patalynės. Prabuvom miške savaitę. Tada mus iš ten išvijo vokiečiai. Sakė: „Ko jūs čia? Važiuokit į namus.“ Tada grįžom į namus ir apsigyvenom sklepe.

Po visu namu buvo iškastas didelis skiepas, kadangi namas buvo ant kalniuko – vanduo jo niekada neužsemdavo. Atėjo daugiau giminių ir visi kartu sklepe praleidom tą karo laiką. Girdėdavom praskrendant lėktuvus ir jau iš garso pažindavom kada lėktuvai lekia su bombomis ir kada grįžta atgal tušti. Matydavom kur bombarduodavo, dūmų stulpas pakildavo tai ten, tai ten. Daugiausia bombardavo prie Nemuno, kur buvo apsikasę rusai. Kuomet frontas ėjo nuo Nemuno, tai išvien girdėjosi šaudymas ir kulkosvaidžių pupsėjimas. Vieną kartą, kažkur netoli mūsų krito bomba. Kadangi sklepe buvę maži langeliai, išdužo ir pažiro daug žemių į vidų.

Einant frontui, rusai arba vokiečiai, praeidami trumpam apsistodavo pailsėt. Vokiečiai ant kiemo susimesdavo daiktus ir prausdavosi Striaunėj. Pasigaudavo mūsų vištą, pasipjaudavo ir išsivirdavo. Dar pamenu – turėjom didelę, gražią kumelaitę, vokietis atsisėdo ant jos ir nujojo. Bet vokiečiai buvo labai tvarkingi ir švarūs, rusai, priešingai, buvo netvarkingi, palikdavo šiukšlynus. Jie taip pat nusišaudavo lauke kiaulę arba vištą maistui. Bombarduojant gyvulių nelaikėm tvarte. Tiek arklius, tiek kiaules laikydavom laukuose, kad bombardavimo metu gyvuliai galėtų pabėgti.

Praėjus frontui, pas mus į namus ateidavo partizanai: pasėdėdavo, pavalgydavo. Ateidavo tiek dieną, tiek naktį, keturiese. Jiems atėjus, mums, vaikams liepdavo eiti prie vartų žiūrėti ar neateina stribai. O partizanai tuo metu pas mus virtuvėj sėdėdavo, valgydavo, gerdavo. Jie būdavo kariškai apsirengę, ginkluoti, pasidėdavo prie pečiaus daug granatų, atrodydavo drąsūs. Vasarą pas mus jie kluone po prėslu po šiaudais buvo išsikasę bunkerį. Bunkerio dangtį uždengdavo šiaudais, šiaudus nustumdavo ir ten sulįsdavo. Mama jiems nešdavo valgyti, o pavalgę, vėl greit išeidavo.

Vieną vasaros rytą pastriaunio stribai pas mus atsivijo jauną vyruką. Jis, matyt, netyčia užklydo bėgdamas nuo stribų, buvo neuniformuotas, paprastai civiliškai apsirengęs. Perbrido per tiltelį, atėjo į virtuvę, atsisėdo. Jo dešinė šlaunis per vidurį buvo peršauta. Sėdėjo susiėmęs dešinę koją iš skausmo. Po kelių minučių jį atsivijo du ginkluoti stribai lietuviai. Jie tėtei sušuko: „Tėvai, duok lopetą!“. Pagriebė partizaną už kalnieriaus, liepė jam neštis lopetą pačiam ir nuėjo galan mūsų lauko į pievą prie pastriaunio, netoli Kairiūkščio žemės ribos. Partizanui buvo liepta išsikasti duobę, o kai išsikasė, jį peršovė, įmetė į tą duobę ir užkasė. Grįžę stribai padėjo lopetą atgal. Buvo baisu. Mes, vaikai, nunešdavom kvietkelių ant to partizano kapo.

Kartą partizanai atvedė pas mus į namus jauną, apie 20-ies metų amž. ryšininkę *Žibutę* ir paprašė, gal galėtų kurį laiką ji pas mus pabūti. *Žibutė* buvo paprastai apsirengusi, neginkluota, laisvai vaikštinėjo po namus, netūnojo bunkeryje, o po savaitės partizanai ją vėl išsivedė.

Dobilijos kaime gyveno Juozas Juočys: buvo dukros, brolis Juozas ir šiaip jaunimo susirinkdavo, surengdavo vakarušką su šokiais, bet kartą atėjo partizanai ir „patarkavo“ jiems užpakalius. Sako, ką jūs, mes kraują liejam, o jūs čia linksminatės. Tada buvo dar 1945-ieji metai.

Kaimynė Kaziulienė pasakojo – buvo pas juos patalkė, po to šokiai ir užėjo miškiniai. Išrengė besilinksminančius ir gerai „paauklėjo“. Sakė, kad kažkokio tai berno panelę iš ten buvusių paveržė, o tas bernas iš pavydo paprašė miškinių, kad tie ateitų ir aniems linksmuoliams kailį iškarštų, tai va tie taip ir padarė.

Čia aš jau iš kaimo žmonių girdėjau tokias kalbas, kad Dobilijos k. trys stribai atsivedė suimtą partizaną *Saulę* pas vieną gaspadorių, atsisėdo kambary, o vidury pasisodinę tą partizaną, pradėjo apklausinėti. Gaspadorius atnešė arielkos bonkę. Ruselis paėmė stiklinę gerti, partizanas kaip mostelėjo ranka ir sugrūdo tą stiklinę ruseliui į gerklę – kitam kirto per sprandą, pagriebė šautuvą ir šoko per duris į lauką. Lauke nušovė sargybinį ir su visu šautuvu pabėgo.

Pradinę mokyklą aš lankiau Paplauskynėj, už prūskapinių, tik per kelią, kur Paplauskas gyveno. Ten baigiau keturis skyrius. Paskui perėjau mokytis į penktą skyrių Margininkuose aštuonmetėje ir čia mokinausi tik vienus metus. Tada mane su jaunesniu broliu Vytu tėvai išleido į progimnaziją, į Panemunę. Panemunėje ant turgelio, kur dabar padėti atminimo akmenys, dažnai gulėdavo partizanų kūnai. Matydavau – gulėdavo ir du, ir trys. Kažkiek iš toliau prie turgelio sekdavo stribai, žiūrėdavo, ar nepamatys ateinant ką nors iš savų, gal kas ašarą nubrauks... Išniekinti kūnai ten pragulėdavo po kelias dienas. Jei neatsirasdavo savų, stribai juos išveždavo ir užkasdavo.

Paprastai savi neatsišaukdavo, tik būdavo tokių, kurie papirkdavo stribus, duodami jiems butelį arielkos, kad naktį galėtų pasivogti palaikus.

Kuomet dingdavo vyrų kūnai nuo turgelio, būdavo aišku, kur jie nuvežti... Veždavo ant kalno, kur dabar darželiai ir onkologinis skyrius. Ten buvo krūmynai ir griovys, dar nuo karo likę gynybiniai vokiečių apkasai. Į tą griovį lavonus suversdavo ir užpildavo žemėmis. Tame griovyje jų buvo labai daug priversta.

Aš progimnazijoj mokinausi su Janina Gūžyte iš Rokelių k., su kuria mes retkarčiais po pamokų vakare nueidavom į tą vietą, kokią gėlytę nunešam, pagrebojam. Rasdavom ten ir kryželį kažkieno įsmeigtą, o kartais ten rasdavom viską stribų išvartyta, išspardyta.

Panemunės progimnazijoje su broliu mokėmės metus laiko, o paskui perėjom į Šančių gimnaziją. Mums tėvai išnuomojo kambarį pas Gilius Aukštuosiuose Šančiuose ant kalno. Gilys buvo mokyklos direktorius, o jo žmona mokytoja. Jie buvo labai puikūs žmonės. Su broliu savaitgaliais grįždavom pas tėvus, pasiimdavom maisto, persirengt.

1948 m. pavasarį šeimininkus Gilius jau kažkas įspėjo, jog jie įtraukti į tremiamųjų sąrašus. Pradėjo slapstytis ir namuose jų praktiškai nebūdavo. Namuose būdavom mes su broliu ir serganti Gilienės sesuo. Jau visi aplink šnekėjo apie išvežimus.

Gegužės 21 dieną buvo atvažiavusi mano mama į miestą ir mes šnekėjomės apie tai. „Mama, jūs žiūrėkit, veža žmones“, – aš jai sakau. O ji atsakė: „Vaikeli, už ką mumį veš? Duokles atidavėm, mokesčius jau sumokėjom. Ne, mumį neveš. Ateik ant rytojaus čia prie bažnyčios Panemunėj ir palauk. Kaip tik ruošiamės su tėte į turgų važiuot, atvešim jum maisto.“ Pyliavos buvo privalomos. Kiek pasako, tiek visko reikėdavo pristatyti: pieno, sviesto, kiaušinių, grūdų... Išduodavo kvitus, kuriuos reikėdavo pristatyti į valsčių, kad atsiskaitę su (okupantų) valstybe.

Buvo vidurys savaitės. Gegužės 22 dienos rytą aš atėjau ir laukiu. Jie turėjo su arkliu privažiuot. Nesulaukus užėjau pas vargonininką Kairiūkštį, bet žiūriu, kad jau veža žmones. Pamačiau tėvus ir dvi seseris. Juos vežė sunkvežimiu, prikrautu žmonių. Buvo pilna mašina ir jie sėdėjo ant kažkokių maišų. Prie jų sėdėjo stribai. Sunkvežimis greitai pralėkė. Aš juos pažinau, bet nežinau ar jie mane matė. Aš stovėjau Vaidoto gatvėje tarsi nei gyva, nei mirusi...

Tuomet nuvažiavau į Šančius pas brolį Vytą, pasakiau kas nutiko. Brolis Justinas tuo metu buvo dviračiu išvažiavęs į Prienus. Jis, begrįžtant namo, sutiko kažką iš Vainatrakio ir jam papasakojo, kas atsitikę.

Tokiu būdu Lietuvoje likome trise: aš ir du broliai. Vytas nuėjo į Vičiūnus, kur gyveno tėtės sesuo, o aš pas drauges kažkur... Mokslus nutraukiau, kaip tik buvo egzaminai, būčiau baigusi aštuonias klases...

Tuo metu man buvo 18 metų. Ėjau per žmones ir glaudžiausi kur kas priėmė. Tada buvo negalima užsilikusių priimt, žmonės turėjo tokius paskųsti valdžiai. Šančiuose gimnazijoje gerai sutariau su Dičkute, tai ėjau į Dvylikius pas ją, ten pabuvau. Paskui ėjau į Prienus. Ten teta gyveno – tėtės sesuo, tai pas ją ten ilgiausiai ir prabuvau. Visur ėjau. Ilgai vienoje vietoje nepabūsi. Į tėviškę negrįžau, ten stribai saugojo, laukė, nes turėjo išvežti visus, kurie buvo sąrašuose. Tėvai jau vėliau laiškuose pasakojo, kad jų klausė stribai, kur yra kiti vaikai, bet jie nepasakė mūsų buvimo vietos ir gavo daug pylos dėl to.

Mūsų žemė buvo nusavinta ir nacionalizuota, o tėvai išguiti, išsiųsti į Irkucko srities miškus. Dešimt metų ten praleido, grįžo 1958 m. Tik viena sesuo Antanina buvo sužeista medžių dirbant ir tada ji pabėgo iš tremties anksčiau – 1956 m.

Gerai, kad Kunickai ir Kairiūkščiai paėmė mūsų kiaules auginti, nes stribai viską išvogė – net grindys buvo išluptos. Paskui į mūsų didelį dviejų galų namą valdžia sukėlė skurdesnius „vyčiokus“. Pirmiausia įkėlė Lenčiauską Kazį su žmona. Atkėlė juos iš Vyčiaus k., kur gyveno pas žmonos šeimą. Jie neturėjo savo namų. Paskui po kelių metų į kitą namo galą atkėlė Albertą Veikelį su šeima. Jie buvo Lietuvos vokiečiai. Jie irgi neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos. Prieš atkeliant, taip pat gyveno prie miško sukrypusioje lūšnelėje. Jie nebuvo linkę į raudonųjų pusę, buvo puikūs žmonės. Veikeliai pagyveno mūsų namuose ilgokai, dar ir aš ten prisiglausdavau. Veikelis mirė čia, Lietuvoje, buvo palaidotas Panemunėje. Tuomet jo žmona su trimis vaikais išvažiavo į Vokietiją. Adelė Veikelytė dar man laiškus rašydavo iš Vokietijos. Mes gerai sutardavom. Ji buvo truputį jaunesnė už mane.

Pažinojau ir keletą partizanų. Vainatrakyje buvo du broliai Blusevičiai: Antanas-*Amalas* ir Vincas-*Naras*. Jie Vainatraky buvo apsigyvenę, nes Antanas Blusevičius atėjo pas Kazlauskus į žentus. Pažinojau ir partizaną Banionį Justiną. Vieną naktį jis buvo atėjęs mane kviesti į ryšininkes. Mano tėvai jau buvo ištremti ir aš gyvenau pas Kunicką Jurgį. Banionis Justinas buvo atėjęs su kitu jaunuoliu. Jie buvo ginkluoti. Prižadino naktį ir sako; „Žinai, mums reikalinga tu. Prie Prienų mums reikia ryšininkės. Turėtum vieną šeimą sužiūrėti, jie mums įtartini.“ Jie žinojo, kad aš per žmones visur einu, todėl būtų siūlę pas juos įsidarbinti ir pagyventi, kad perprasčiau šeimininkų poziciją. Aš tuomet patylėjau ir nieko jiems neatsakiau. Jie žadėjo kitą naktį ateiti manęs pasiimti. Kitą dieną išėjau į Prienus pas tetą, nelaukiau, kol jie ateis.

Dar Vainatrakyje buvo du Šliumpų broliai, kurie miške buvo partizanais ir žuvo. Vieno jų vardas buvo Justinas Šliumpa. Jie turėjo ir brolį Pranciškų-kunigą. Iš Vainatrakio partizanų buvo Rimas pravarde „Simanka“ ir Eglinskai. Taip pat žinojau Miliauską Jurgį-*Sapną* iš Vyčiaus k., Juodžius, Uždavinį. Uždavinys gyveno prie miško. Kartą jis norėjo grįžti namo, lipo per tvorą, bet jo jau pasalavę stribai tiesiog, lipant per tvorą, nušovė.

Taurakiemy iš partizanų buvo Navickai. Dobilijoj – Antanas Rimas pravarde „Šiau-

čiukas“. Čepkauskai taip pat gyveno Dobilijoj, ten kur dabar gyvena jų sesuo. Čepkauskų šeimoj buvo trys seserys Čepkauskaitės. Viena jų buvo partizanė, kurią patys miškiniai nušovė. Jos kūnas buvo rastas po tiltu. Kita Čepkauskaitė draugavo su partizanu Justinu Banioniu... Pas Čepkauskus partizanai dažnai sueidavo. Vėliau atsirado stribų, apsimetusių partizanais tam, kad juos sukompromituotų. Neaišku, kurie buvo atėję pas „Šiaučiką“ Rimą. Jo vaikai buvo maži, jie labai prastai gyveno, o partizanai nusišovė paskutinę kiaulę.

Praėjus metams po tėvų išvežimo, jau pasidariau drąsesnė, grįždavau į kaimą, ir žmonės jau ne taip bijojo priimti užsilikusius. Aš draugavau su Kairiūkštyte Albina, mes kartu buvom augę; kaimynės, vienmetės. Buvo ankstyvas 1949 m. pavasaris. Iš vakaro buvau pas ją atėjusi. Vakare ji man sako: „Kur tu eisi dabar, pasilik.“ Taip tą naktį ir pasilikau nakvoti pas kaimynus Kairiūkščius. Jau buvom įmigę – girdžiu, beldžiasi į duris. Atėjo stribai, vienas jų – lietuvis. Jie buvo ginkluoti. Sušuko: „Kelkitės ir visi sueikit!“

Išvertė iš lovų ir, suvarę į virtuvę, liepė sėstis. Kairiūkščių šeimos buvo: tėvas, senukas Juozas, dukra Albina ir sūnus Kazys su žmona Nastuka. Stribai pradėjo klaust ar čia visi savi. Tada tėvas pasakė, kad yra ir svetimų. Jie paklausė jo, kas aš tokia ir tėvas pasakė, kad čia kaiminka Kemežytė. „Ai, šitų? Davai ir tu renkis“, – man įsakė stribai. Jie turėjo sąrašą, bet jame Nastukos nebuvo, nes jie su Kaziu buvo neseniai vedę. Dėl to stribai ją paliko. Kitiems liepė rengtis ir ruoštis... Du stribai liko mūsų prižiūrėt, o kiti išėjo pas Kunickus jų imti. Stribai pasakė: „Nebandykit bėgt, nes peršausim vietoj“. Kairiūkščiai pradėjo dėtis daiktus – stribai visur vaikščioja, ant aukšto lipa, mėsos ieško, visur po kambarius knaisiojasi... O aš buvau drąsi. Nuėjau į kitą namo galą, atsidariau langą, jau liktuoju bėgt. Pamatė mane stribas, pradėjo šaukti: „Von iš čia!“ Vėl mane atvarė į virtuvę. Mislinu, tai ką man čia dabar daryt? Kairiūkščiai užlipo ant aukšto, o aš nuėjau į verandą. Atsidariau verandos duris į darželį, dar truputį sniego buvo. Aš per tvorą ir bėgte, kiek galiu. Bėgau link savo namų. Žinojau, kad Justinas miegojo tą naktį pas Lenčiauską ir ruošėsi ateit pas Kairiūkštį. Norėjau perspėti Justiną, kad blogai, kad turim bėgti, nes jau veža. Bėgu ir girdžiu – iš paskos kažkas bėga. Žiūriu, kad mano draugė Albina irgi išbėgo.

Paskui Kairiūkščiai rašė laiškus ir pasakojo, jog jie labai daug pylos atsiėmė, kad leido man ir Albinai pabėgti. Striaunė buvo užtvinusi, nes buvo pavasario atlydys. Pastriauniu buvo apžėlęs raistelis, ir jis užtvinęs.

Atbėgam ten, kur tiltelis, pūkšt – perbrendu, nors tas lieptukas koks metras po vandeniu. Stribai vijosi tuo pastriauniu, bet matyt ten nedrįso bristi. Jie atbėgo iki prūskapinių, šovė kelis kartus ir viskas. Mes atbėgom pas Justiną. Jis jau buvo paryčiais atsikėlęs. Tada visi trys puolėm bėgti per kitą upelį. Bridom per Vyčių, nes nežinojom, ar mus dar vysis... Už Vyčiaus buvo toks miškelis, raistas – ten mes ir nubėgom. Paskui matėm iš ten, kaip vežė Kairiūkščius link Panemunės. Viena mašina pravažiavo, paskui kita. Mes dar ilgokai ten raiste pratupėjom. Vėliau išsiskirstėm, nes kas gi mūsų visą vandeny permirkusių pulką priims.

Aš nuėjau pas Mozūrus, kurie kitoje Vyčiaus pusėje, gale keliuko gyveno. Jie turėjo daug vaikų ir buvo biedni žmonės, bežemiai vyčiokai. Ten mane išdžiovino, ant suolo skudurų pridėjo nakčiai. O paskiau ėjau visur: į Prienus pas tetą, pas Dičkų Dvylikiuose, pas Lenčiauskus...

Vėliau, kai atkėlė į mūsų namo kitą galą Veikelius, ėjau ir pas juos. Kairiūkštynėj buvo atkeltas Tamošiūnas Jurgis su žmona. Paskiau jie išėjo į Šančius gyvent, prie Nemuno nusipirko tokią lūšnelę. Jie žinojo mano likimą ir priėmė pagyvent pas save. Tamošiūnai man patarė, kad reikėtų kokį darbą susirast, bet aš dokumentų jokių neturėjau. Tai jie pašnekėjo cigarečių fabrike, kad mane ten priimtų ir be dokumentų. Fabrike žinojo mano tikrą pavardę. Aš ten padirbau kokį mėnesį, tada viršininkas atėjo ir man pasakė: „Žinai ką, tu – paieškoma. Dink iš čia."

Niekas tada paieškomų žmonių priimti nenorėjo. Jei ir priimdavo, tai trumpam – pavalgyt, pernakvot ir tiek. Buvo visiems žmonėms pasakyta, kad praneštų apie tokius užsilikusius bėglius. Jei stribai rastų pas ką ieškomus žmones, tai jie patys būtų nubausti. Kas priimdavo, tai prie ūkio kiek padėdavau. Man reikėjo pinigų ir tėvams siuntinius siųst. Siųsdavau jiems mėsos, nes buvo mūsų kiaulė nupenėta, kur pas Kairiūkščius auginta. Lenčiauskai prikalbino ir išmokino samagoną virti, kad užsidirbčiau. Deja, iš tokio verslo man teko užsidirbti gyvenimo pradžiai. Paskui, užsidirbus – bagota, nusipirkau dviratį. Nuvažiuodavau į Kauną su tuo dviračiu į turgų, parsiveždavau centnerį grūdų, susimaldavau ir darydavau „šnapsą". Taip ir verčiausi.

I954 m. ištekėjau už Prano Rakausko iš Dobilijos k. Pranas buvo gimęs 1924 m. Jo tėvai buvo Juozas ir Ieva. Jis turėjo penkias seseris ir brolį. Brolis žuvo kare. Praną, besibaigiant karui, 1944 m. pašaukė kariuomenėn. Iki karo pabaigos buvo likę 2–3 mėnesiai. Šaukimą gavo kartu su Rimu Kaziu. Jie abu buvo bendraamžiai, iš vieno kaimo. Išvežė juos į Kazelskio srity (Baltarusija ar Ukraina?). Mokymų metu Pranas apsirgo maliarija. Baigiant jį gydyti, baigėsi karas ir jį paleido. Kiti, tarp jų ir Rimas Kazys, liko toliau ten tarnauti. Pranas grįžo 1945 m. ir dirbo namuose prie ūkio. Jo šeima turėjo 12–13 hektarų žemės. Vėliau prasidėjo kolektyvizacija. Po mudviejų vestuvių l954 m. atėjau gyventi pas Rakauskus. Sovietų jau buvo įkurtas kolūkis „Dobilas", kuris apėmė Dobilijos kaimą ir Taurakiemį. Buvo atimta žemė, atmatuota tik po 60 arų. Dirbom kolūkyje. Kolūkio pirmininkas Kunigiškis buvo atsiųstas iš kito krašto. Jis buvo labai patriotiškai nusiteikęs. Kolūkio centras visų pirma buvo pas Jankevičių. Paskui persikėlė ten, kur gyveno Kapočius.

Iš NIJOLĖS BANIONYTĖS MIKALAUSKIENĖS prisiminimų

Užrašė Dinas Kurauskas
2018 m.

Gimiau 1940 m. Pošvenčio k., Pakuonio vlsč. Šeimoje buvau ketvirta. Dar buvo broliai: Viktoras, Pranas ir Algis. Viktoras buvo vyriausias, gimęs 1936 m. Tėtis – Jurgis Banionis, mama – Ona Lodaitė-Banionienė, g. 1908 m. Pošvenčio k. Tėvų ūkis buvo vidutinis – 16 ha žemės, daug pastatų – namas dviejų galų, tvartas, kluonas, svirnas. Anais laikais tai buvo vienkiemis, o artimiausi kaimynai buvo ūkininkai Kemežiai, Sinkevičiai, kiek tolėliau – Barauskas. Tai žmonės lietuviški, nesilankstę atėjūnams okupantams net ir tais neramiais pokario laikais.

Iš mūsų artimos giminės pokario metais į partizanų būrį buvo išėjęs mamos brolis, mano dėdė Kazys Loda-*Vargas*, g. 1904 m. Kiek pamenu, dėdė Kazys su savo bendražygiais pas mus ateidavo pailsėti, pavalgyti. Ateidavo iš anksto susitarę su mūsų mama, dažniausiai nakties metu penkiese ir daugiau. Sueidavo į virtuvę, kampe pasistatydavo ginklus, mama uždengdavo langus nepermatomomis užuolaidomis, vyrai pavalgydavo, dar kažkiek pabūdavo ir išeidavo. Vieni būdavo su kariškomis uniformomis, kiti apsirengę paprastais kaimiškais drabužiais.

Kaimynas Juozas Barauskas gyveno savo ūkyje su seserimi, be to, jis dar buvo priėmęs pas save gyventi tokią Raižienę kartu su jos šešiolikmečiu sūnumi Pranu. Nežinia iš kur jie buvo atsikraustę į mūsų kaimą. 1944 m. grįžus rusų Raudonajai armijai, Raižiukas labai jau norėjo tapti partizanu, nors jo rusai į kariuomenę dar neėmė dėl per jauno amžiaus. Kai kurie partizanų būrio vyrai nelabai norėjo jį priimti į būrį, bet už jį laidavo dėdė Kazys Loda. Taip ir tapo partizanu Pranas Raižys. Dėl to ir mano mama pyko, kam tokį „piemenį" priėmė į būrį. Tas būrys nebuvo didelis, tik penki vyrai, vadovavo Kazys Loda.

Dėdė Kazys partizanu tapo, kaip sakoma, ne iš reikalo. Jis buvo gerokai vyresnio amžiaus ir jo nelietė rusų kariuomenė, bet jam, kaip buvusiam šauliui, netiko okupantų primesta valdžia. Šiaip jis buvo nagingas žmogus, „auksinių" rankų meistras: stalius, baldžius. Tapęs partizanu, save vadino ginklininku – rinkdavo amuniciją, taisydavo partizanų ginklus.

Pošvenčio kaime partizanų susišaudymų su rusais nebuvo, tačiau keletą kartų susišaudymai yra buvę gretimame Kalvių miške.

Per mūsų dirbamą žemę ėjo krūmais apaugęs revas (griovys). To revo šlaite tarp krūmų dėdė Kazys su savo draugais ir įsirengė bunkerį, kuriame ir man teko pabūti. Mama dienos metu nešė broliui ir jo draugams valgyti, tai mano vyriausias brolis, aš ir dar keli vaikai ėjome kartu, buvome sulipę į tą bunkerį ir ten pabuvome. Į šį bunkerį į kašę mamos pridėto maisto taip pat nešdavo ir mano brolis Viktoras su Paplauskų Kaze – prasta buvo konspiracija. Kai šis bunkeris tapo plačiau žinomas, partizanai išsirausė naują bunkerį. Šį bunkerį jie įsirengė ant tolėliau gyvenusio kaimyno Barausko žemės esančiame miškelyje. Čia tai ne prieš tai buvusio revo krūmynai, čia tikras miškas, alksnynai, pušys, šalia bunkerio tekantis Pošvenčio upelis, tolėliau raistas. Šį bunkerį vyrai slėpė, mes jo vietos nežinojome, nors nuo mūsų sodybos jis buvo vos už kelių šimtų metrų.

Kaime dažnai vykdavo NKVD kariuomenės ir stribų „ablavai" (gaudynės, guitynės, varytinės). Atvykdavo iš Prienų rusų kareiviai su stribais ir krėsdavo neapeidami ir mūsų namų, ypač po anksčiau minėto bunkerio paėmimo.

1946 m. rugpjūčio 15 d. vyko Žolinės atlaidai. Tėtė tą dieną buvo laukuose, o mes vaikai su mama buvome namie, dėdė Kazys su savo vyrais ilsėjosi bunkeryje. Staiga šį šventinį sekmadienio rytą Pošvenčio kaimą užplūdo rusų kariuomenė, jie atvyko keliais sunkvežimiais su šunimis ir lauko virtuve. Kaimas buvo apsuptas, einančius žmones sugaudė, susodino ant žemės kur pagavę, nieko neišleido iš kaimo. Partizanų bunkerio vietą jie žinojo tik apytikriai, bet buvo aišku, kad išduota ir kas tai padarė.

Už mūsų kaimynų Sinkevičių kiek tolėliau gyveno kaimynai Zujai. Tėvas Petras Zujus rusų buvo uždarytas į kalėjimą už prievolių nevykdymą, nors Zujai nebuvo stambūs ūkininkai, bet tėvą suėmus, namuose liko motina Zujienė su vaikais: du sūnai ir dukra

Antosė. Zujienė žinojo apie šį partizanų bunkerį. Žinojo ir tai, jog už miškinių išdavimą rusai sumokės nemažus pinigus. Ji prieš tai penktadienį išvyko į miestą tarsi vilnų karšti. Susidėjo vilnas į maišą ir išėjo į Prienus, o Prienuose nuėjo į miliciją (į stribyną) ir ten pranešė apie partizanų bunkerį. Prienų milicijoje dirbo savas žmogus – pačiuose Prienuose gyveno močiutės sesuo Antosė Mockapetrienė, kuriai ir pranešė minėtasis milicininkas apie Zijienės išdavystę ir liepė kuo skubiau nuvykti į Pošvenčio kaimą ir įspėti partizanus, kad šie pasitrauktų. tačiau nuvykti į kaimą ir išgelbėti partizanų Antosė Mockapetrienė (ji Kazio Lodos teta) iki lemtingų įvykių jau nespėjo.

Rugpjūčio 15-osios rytą Zujienės duktė Antosė Zujutė pasiėmė medžiagos drabužiams siūti ir išėjo tarsi pas siuvėją. Nors kareiviai visus sulaikytus kaimiečius buvo susodinę arba suguldę ant žemės, ši mergina praėjo laisvai ir specialiai praėjo pro miško kampą, kuriame ir buvo jai gerai žinomas partizanų bunkeris. Rusams buvo paaiškinta, jog ant bunkerio dangčio pasodinta eglutė, kurią reikia atkelti kartu su dangčiu ir parolė.

Partizanų bunkeris buvo rastas tik iš antro karto. Pirmą kartą kareivis prie kareivio prašukavo kaimą bei mišką ir nuėjo net iki gretimo Vainatrakio kaimo. Ėjo kalbos, jog rusai kaime bus tol, kol suras bunkerį. Pastarąjį surado tik iš antro karto „šukuodami" mišką, kuomet grįžo atgal iš Važatkiemio.

Vyrai visuomet sakydavo, jog apsupti bunkeryje susisprogdins, tai jie bandė įrodyti tąkart, tačiau jų turėta mina ar granata nesprogo. Taip ir atsitiko – visi penki buvo paimti gyvi. O tada jau kliuvo ir mums. Prigužėjo pilnas kiemas kareivių su šunimis ir pradėjo krėsti. Kratė visur ir namą, ir ūkinius pastatus, visur išlandžiojo, ieškojo, išbadė su „štikais" visą kiemą, visas pakampes, ieškodami bunkerio, kurio pas mus ir nebuvo. Suimti buvo: 5 partizanai: Loda, Raižys, Garmus, Maceina ir Sabastijauskas.

Visus suimtus partizanus suguldė ant žemės prie šalia pratekančio upelio. Tada iškrėtė bunkerį ir jame rado kibirą sriubos. Rusai klausia, kas atnešė sriubą – visi vyrai tyli, tik Pranas Raižys, gavęs per ausį, pasakė, kad jei jo nemuš, tai pasakys ir pasakė, jog atnešė Banionienė – Kazio Lodos sesuo ir jos kaimynė Marė (Marytė) Sinkevičiūtė. Vaikis neatlaikė ir išdavė abi ryšininkes. Gavę šią informaciją, rusai grįžo į kaimą, atėjo į Banionių ir Sinkevičių ūkius ir suėmė Oną Banionienę ir Marytę Sinkevičiūtę.

Rusai, suėję į namą, mus visus sustatė virtuvėje ką prie sienos, ką prie pečiaus, paklausė kuri čia Banionienė ir liepė mamai rengtis, po to ją išsivedė. Tetos tuomet namie nebuvo. Mama namo grįžo tik po septynerių metų iš Karagandos lagerių. Teisė ją Vilniuje. Pradžioje nuteisė penkiolikai metų. Kitą dieną atnešė popieriaus lapą ir liepė rašyti malonės prašymą. Ji atsakė – „nuteisėt mane visai nekaltai, jokio malonės prašymo nerašysiu". Kartu su ja kameroje buvo dvi seserys – partizanų ryšininkės, tai jos ėmė prašyti mamos, kad rašytų, juk namie keturi maži vaikai. Tuomet ir parašė ji tą malonės prašymą. Nuėmė 8 metus, iš 15-os liko 7. Pasakojo, jog tardant labai mušė, po tardymo buvusi visa mėlyna, o kažkuris ruskis sakydavęs – prisipažink, tada gal vaikus dar pamatysi...

Teismui, kuris įvyko prieš pat 1946 m. Kalėdas, visus penkis suimtuosius partizanus iš kalėjimo specialiai atvežė į Prienus ir suruošė parodomąjį teismą. Net garsiakalbiai mieste buvo iškabinti, kad iš teismo salės žmonės ir mieste girdėtų... Keturis nuteisė mirties bausme, tik Garmų 10-čiai metų lagerio. Grįžęs iš lagerio, pas mus apsilankė, buvo išgėręs, bet nieko nepasakojo apie tuos įvykius.

Po šių įvykių Banionių ūkis tapo dažnu rusų kratų objektu. Naktimis apsupa ir vis laukia, ar kas nors nepasirodys, arba krečia, visur naršo, ieško, buvo netgi grindis išplėšę.

Kartą ryte užgriuvo NKVD garnizonas su stribais, vyriausią brolį nusivedė į kluoną, įrėmė šautuvą į krūtinę ir klausia, kur „banditai“, kur šautuvai, o tas nieko nežino.

Kitą kartą naktį pradėjo loti mūsų šuniukas, o namuose mes tik vieni keturi vaikai ir giminaitis senukas Juozas Kasparavičius, kuris jau buvo užsnūdęs. Žiūrim pro langą į tamsą, o lauke lyg tai kokie žiburėliai – blizgantys taškai, tarsi jonvabaliai ir jų daug. Mes vaikai tuoj po lovom sulindom. Šuniukas lojęs nutilo, į vidų niekas nesibeldė. Ryte žiūrim – šuniukas ant šiaudų negyvas, kareivių durtuvais subadytas. Sustojom visi prie to nužudyto šuniuko ir verkėm, gaila jo buvo. Neretos buvo tokios naktys ir dienos, ėjo rusų kareiviai, stribai ir vis ieškojo „banditų“.

Kai mama grįžo iš lagerio, mes jos nepažinom. Mama eina prie mūsų, nori apkabint, o mes bėgam nuo jos. Galvojom kokia čia ta moteris lenda prie mūsų...

Zujų šeima jau kitą dieną už išdavystę sulaukė partizanų atpildo.

LLK
Rinktinė GELEŽINIS VILKAS
Vadas
1946 12 17
Nr. 225

TAURO apygardos Karo lauko teismo Prokurorui

R A P O R T A S

Pranešu Jūsų žiniai, jog į priešų rankas gyvi pasidavė mano rinktinės kovotojai:

Iš pirmos kuopos: *Mėnulis* (Ručionis Kazys) ir *Durtuvas* (prtz. vokietis).

Iš antros kuopos: *Giružis*.

Iš trečios kuopos: *Žvejys* (Povilas Buzas).

Iš ketvirtos kuopos: *Gaidys* (Justinas Kvainauskas); *Vasara* (Maceina Juozas); *Vargas* (Kazys Loda); *Lapė* (Sabastianskas Vladas); *Žalgiris* (Garmus Juozas).

Iš visų pasidavusių į priešų rankas, pasirodė vienas *Mėnulis*. Visi likusieji tardymo metu apie partizanų organizaciją nieko neišdavė.

Pasirašo: GELEŽINIO VILKO rinktinės vadas //Žaliukas//

LYA (KGB arch.), Prienų apskr. MVD. Iš **Lodos Kazio, Jurgio** ir kt. 5-ių baudž. bylos.

F. K-1, ap. Nr. 58, b. Nr.304838/3. Pradėta 1946 08 23.

Adaptuoti protokolų variantai.

Iš sulaikymo PROTOKOLO

1946 m. rugpjūčio 15 d. aš, Prienų vlsč., MVD sk. vrš. pavad. ltn. ZGONNIKOV, kartu su Prienų MVD OBB (rusiškai – Odėl Borby s Banditizmom) vyr. oper. įgaliotiniu j. ltn. SITAVIČIUMI ir karinės grupės vyresniuoju mjr. KURICIN'u šiandien įvykdėme karinę operaciją Pošvinčio k., Prienų vlsč. rajone, maždaug 300 m į Vakarus nuo Banionio Jurgio ūkio, koordinatės – 12–62, pušyne palei upelį apie 10.00 val. buvo aptiktas „banditų“ bunkeris.

„Banditai“ iš bunkerio atidengė ugnį ir parodė ginkluotą pasipriešinimą, paleido keletą kulkosvaidžio serijų ir išmetė 7 granatas.

Šiame bunkeryje buvo paimti gyvi ir sulaikyti šie „banditai“:

1. **Loda Kazys, Jurgio-*Vargas***, g. 1904 m.;
2. **Sabastijauskas** (kitur – Sebastijauskas, Sabastijanskas) **Vladas-*Lapė***, g. 1922 m.;
3. **Maceina Juozas, Jurgio-*Vasara***, g. 1923 m.;
4. **Garmus Juozas, Kazio-*Žalgiris***, g. 1918 m.;
5. **Raižys Pranas, Magdės-*Miškas***, g. 1926 m.

Bunkeryje buvo rasta ir išimta:

1. Prancūziškas kulkosvaidis – 1;
2. Automatai PPŠ – 2;
3. Šautuvai vokiški –2;

Be to, išimta įvairios patalynės, priemonių bei civiliškų drabužių.

Pasirašo: Prienų vlsč. MVD sk. ltn. ZGONNIKOV
Prienų vlsč. MVD OBB vyr. oper. įgaliotinis j. ltn. SITAVIČIUS
Vyresnysis karinės grupės mjr. KURICIN

Iš Lodos Kazio, Jurgio, **kvotos protokol**o. Gim. 1904 m. Pošvenčio k., Prienų vlsč., gyv. Kaune, Vilniaus g-je, Nr. 30. Išsilavinimas – „samoučka“. Vokiečių okupacijos metais užsiiminėjo spekuliacija, buvo vedęs, bet su žmona išsiskyręs, kuri gyvena Gailiūnų k., Leipalingio vlsč., Lazdijų apskrityje. Apklausą vykdo Prienų apskr. MVD BB sk. vyr. oper. įgaliotinis, gvardijos kap. RUDNICKIJ per vertėją JANKAUSKĄ.

<...> Šiandien, t. y. 1946 m. rugpjūčio 15 d. aš buvau sulaikytas kartu su 4-iais kitais partizanais bunkeryje Pošvenčio k., prieš pasiduodant į nelaisvę, mes parodėme ginkluotą pasipriešinimą. *Lapė*-Sabastijauskas šaudė iš automato, o granatas iš bunkerio mėtė *Žalgiris* ir *Vasara*, nors tiksliai pasakyti negaliu, nes bunkeryje buvo tamsu. Po neilgo susišaudymo baigėsi mūsų šaudmenys ir mes nutarėme pasiduoti, kadangi žinojome, jog bunkeryje mus sunaikins.

<...> Pradžioje aš slapsčiausi vienas, kadangi nenorėjau eiti tarnauti į sov. kariuomenę. Tai buvo nuo pat rusų atėjimo į Lietuvą iki 1945 m. spalio mėn. Spalio mėn. apie mane sužinojo *Viesulo* būrio vadas ir, sutikęs mane, įtraukė į savo būrį, suteikė man *Vargo* (*Vargelio*) slapyvardį ir įsakė man remontuoti būriui ginklus, kadangi šioje srityje aš jau turėjau patirties. Ginklus remontavau pas save bunkeryje miške giraitėje – vienas kilometras nuo aerodromo Pociūnų k. netoli Grinevičiaus ir Gelbudo ūkių, kur aš palikau dalį savo instrumentų. Būdamas šiame bunkeryje, aš su savo padėjėju *Mišku* ir toliau remontavau ginklus.

Š. m. liepos viduryje, būrio vado *Viesulo* įsakymu, į mūsų bunkerį atėjo prtz. Maceina Juozas-*Vasara*, Garmus Juozas-*Žalgiris* ir Sabastijauskas Vladas-*Lapė*. Atėjus šiems partizanams, aš tapau grupės vyresniuoju ir taip mes čia įsikūrėme. Iki *Viesulo* žūties jie gyveno Vaišvydavos miške (koordinatės – 82–10). Tą vietą gerai žino *Lapė*. Dar vieną bunkerį aš žinau Vangų kaimo miške (koordinatės – 62–12).

<...> Ryšį su būrio vadu *Viesulu* aš palaikiau per ryšininkus, kuriuos man atsiųsdavo *Viesulas*, t. y. per *Marsą*-Tirailą Adomą ir *Papartį*-Štriupkų Antaną. Be to, pas mane at-

eidavo ir merginos ryšininkės: *Rūta*-Angelė Juškevičiūtė, *Danguolė* ir pats *Viesulas* buvo atėjęs 3 kartus.

<...> Maistu mus aprūpindavo – atnešdavo į bunkerį Sinkevičiūtė Marytė (Marija) ir Banionienė Ona iš Pašventupio k. Be to, ir mes patys nueidavome pavalgyti pas valstietį Joniką Antaną, gyv. Pašventupio k., bei pas kitus valstiečius.

(tardymas pertrauktas)

Iš Lodos Kazio, Jurgio, **apklausos protokolo.** Apklausą vykdo Prienų apskr. MVD sk. vyr. tardytojas kap. RUMIANCEV per vertėją j. ltn. PUZANOV'ą. 1946 m. rugpjūčio 23 d. Prienai.

Loda Kazys kilęs iš valstiečių vidutiniokų, pagal socialinę padėtį – darbininkas-amatininkas (stalius-dailidė), mažaraštis, vedęs, su žmona nepalaiko ryšio nuo 1942 m. pradžios. Iki 1925 m. gyveno Pošvenčio k., Prienų vlsč., o vėliau įvairiose vietose. Apklausa pradėta – 20.00 val.

<...> Iki 1917 m. ir vėliau mano tėvai užsiiminėjo žemdirbyste 16-os ha žemės ūkyje: laikė du arklius, dvi karves bei kitus smulkius gyvulius. Kartu su tėvais gyvenau iki 1925 m., o po tėvo mirties pradėjau dirbti savarankiškai.

Nuo 1925 m. rugpjūčio mėn. iki 1927 m. imtinai dirbau pas gyventojus pagal sutartis Garliavos vlsč., o po to persikėliau į Kauno miestą, kur taip pat dirbau privačiai staliumi bei dailide pas įvairius šeimininkus. Pagal savo specialybę Kaune pradirbau iki 1936 m. nuolatinės gyvenamosios vietos Kaune neturėjau, teko glaustis pas tuos šeimininkus, pas kuriuos vykdžiau statybas, arba laikinai nuomavausi kambarius privačiuose namuose. Per visą gyvenamąjį laikotarpį Kaune daugiausia teko nuomotis kambarį pas pil. Paplauskaitę Janę (originale – Jagnė), kuri tuo metu gyveno Eigulių g. Nr. 7.

1937 m. pradžioje aš kartu su savo žmona mokytoja iš Kauno persikėliau į Gailiūnų k., Leipalingio vlsč., kur mano žmona mokė vaikus, o aš dirbau pagal savo specialybę, t. y. vykdžiau užsakymus vietinių gyventojų, gaminau stalus bei stačiau įvairius pastatus. Savo ūkio Gailiūnų k. aš neturėjau ir taip čia išgyvenau iki 1942 m., o po to tarp mūsų su žmona įsiplieskė pykčiai, nesutarimai ir aš buvau priverstas palikti savo žmoną. Tuomet persikėliau į Prienų vlsč., kur dirbau staliumi pas įvairius šeimininkus. Vienu metu užsiiminėjau spekuliacija. Prienų vlsč. aš gyvenau ir dirbau iki grįžo sovietinė armija. Retkarčiais tekdavo pagyventi savo gimtinėje Pošvenčio k. pas seserį Lodaitę Ona, Jurgio.

1944 m. rugpjūčio mėn. aš vėl grįžau į Kauną ir įsidarbinau staliumi stalių dirbtuvėje pas privatų dirbtuvių savininką Macaitį Juozą, pas kurį ir gyvenau Vilniaus g. Nr. 30 iki 1945 m. balandžio mėn.

Kadangi Kauno mieste 1945 m. balandžio mėn. prasidėjo jaunuolių šaukimai į Raudonąją armiją, vengdamas mobilizacijos, išvykau iš Kauno ir iki pat įstojimo į partizanų būrį slapsčiausi nuo mobilizacijos į Raudonąją armiją Prienų bei Pakuonio valsčiuose. 1945 m. liepos mėn. įstojau į *Viesulo* būrį, kuriame ir išbuvau iki arešto – 1946 m. rugpjūčio 15 d.

<...> Nuo tarnybos Raudonojoje armijoje slapsčiausi vien dėl to, kadangi šimtu procentų buvau įsitikinęs sovietinės valdžios apgavystėmis ir melu Lietuvoje. Aš nenorėjau tarnauti Raudonojoje armijoje, kuri kovojo už sovietinės valdžios įtvirtinimą Lietuvoje. Aš, kaip Lietuvos Respublikos pilietis, tuo metu priešingai buvau nusiteikęs prieš sovieti-

nę santvarką ir nenorėjau, kad pasitraukus vokiečių kariuomenei iš Lietuvos, ir vėl būtų įtvirtinta sovietinė valdžia. Todėl nusprendžiau geriau slapstytis nuo mobilizacijos į šitą armiją, negu ginti sovietinės valdžios interesus.

Be to dar norėčiau pridurti, jog tarp Lietuvos piliečių, ypač šaukiamojo amžiaus iš tų asmenų pusės priešiškai nusiteikusių prieš sovietinę valdžią, buvo vykdoma plati antisovietinė agitacija, įtikinusi žmones jos teisumu. Aš pats buvau nusiteikęs prieš tai, kad Lietuvoje būtų įkurta sovietinė valdžia ir dėl tokių įsitikinimų tuo metu aš priėmiau tokį sprendimą: dalyvauti ginkluotoje kovoje prieš sovietinę santvarką Lietuvoje ir savo siekius aš įgyvendinau, t. y. 1945 m. liepos mėn. įsijungiau į partizaninį judėjimą (rusiškame originale – nacionalističeskoje bandformirovanije), kuris kovojo už Nepriklausomą Lietuvą.

(apklausa nutraukta)

Iš AKISTATOS protokolo
(1946 m. rugsėjo 20 d. Prienai)

Akistatą vykdo Prienų apskr. MVD sk. vyr. tardytojas kap. RUMIANCEV tarp kaltinamųjų **Raižio Prano**, **Magdės** ir **Lodos Kazio**, **Jurgio**, per vertėją MALINAUSKĄ.

Akistatos pradžia 10.00 val. – pabaiga 12.30 val.

Po atpažinimų ir tarpusavio santykių išaiškinimo kaltinamieji Raižys ir Loda pareiškė, jog jie vienas kitą pažįsta nuo vaikystės, kaip to paties Pošvenčio k. gyventojai. Nuo 1946 m. Raižys pažinojo Lodą kaip prtz. *Viesulo* būrio dalyvį. Jų tarpusavio santykiai normalūs, asmeninių sąskaitų neturėjo ir neturi. Tardytojas klausia Raižio, kas jam žinoma apie Kazio Lodos veiklą per visą jo buvimo laikotarpį *Viesulo* būryje? Raižys atsako:

<...> Loda Kazys, Jurgio, ir aš kartu buvome *Viesulo* vadovaujamame prtz. būryje, todėl apie jo praktinę veiklą mūsų buvimo šiame būryje metu aš galiu papasakoti: 1946 m. kovo mėn. aš, taip pat ir Loda dalyvavome teroro akte nužudant Važatkiemio k. gyventoją Kvainauską Vytą bei Pociūnų k. gyventoją, kurios tikros pavardės nežinau, bet tą merginą vadino VATI. Mes juos paėmėme iš namų, atsivedėme prie Nemuno, ten sušaudėme ir lavonus įmetėme į upę.

Šiuos asmenis sušaudyti mes buvome gavę įsakymą iš mūsų tiesioginio būrio vado *Serbento*-Simanaičio Broniaus (kitur – Simonavičius, Simonaitis, g. 1918 m., žuvo 1947 07 07 Mauručiuose. Lietuvos karininkas – *R. K.*), kuris pastaruosius įtarė kaip asmenis lojalius sovietų valdžiai. Taip pat Kazys Loda vykdė asmenų verbavimą prtz. būrio papildymui. Pav. š. m. kovo mėn. jis užverbavo ir mane asmeniškai stoti į *Viesulo* būrį, kuriame aš išbuvau iki savo arešto.

1946 m. birželio mėn. Loda užverbavo kaip rėmėją savo seserį Banionienę Oną, kuri ilgą laiko tarpą į mūsų bunkerį pristatinėjo maisto produktus ir perdavinėjo žvalgybinio pobūdžio žinias. Taip pat Banionienė padėjo mums užmegzti ryšį su pagrindine *Viesulo* būrio ryšininke. Be to, Loda Kazys, kaip ginklų specialistas, užsiiminėjo ginklų remontu veikiančio būrio partizanams. Jam partizanai į bunkerį pristatydavo sugedusius ginklus, kuriuos jis suremontuodavo ir grąžindavo jau veikiančius atgal partizanams. Apie jo kažkokią kitą veiklą, jam esant mūsų grupėje, daugiau nieko negaliu pasakyti.

<...> Tardytojas klausia, ar Loda patvirtina kaltinamojo Raižio parodymus? Loda atsako:

<...> Raižio Prano parodymus aš visiškai patvirtinu. Aš kartu su kitais partizanais iš *Viesulo* būrio, tarp jų ir Raižiu, 1946 m. kovo mėn. mes įvykdėme teroro aktą Važatkiemio k., Prienų vlsč. gyventojo Kvainausko Vyto ir to paties (Pociūnų?) kaimo gyventojos VATI atžvilgiu, kurios vardo nežinau. Būdamas *Viesulo* būrio prtz., verbavau naujus kovotojus mūsų būriui papildyti. Nuo 1946 m. kovo mėn. iki liepos mėn. užverbavau tris žmones: Raižį Praną ir dvi rėmėjas – Banionienę Oną (savo seserį) ir Sinkevičiūtę Marytę, Antano, iš Pošvenčio k.

Iš Lodos Kazio, Jurgio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų vlsč. MVD sk. tardytojas ltn. AFANASJEV per vertėją j. ltn. PUZANOV'ą. 1946 m. lapkričio 14 d. Kaunas.

<...> 1946 m. kovo mėn. mes dviese su Raižiu Pranu slapstėmės bunkeryje aerodromo rajone netoli Pociūnų k., Prienų vlsč. Naktį pas mus į bunkerį atėjo būrio vadas *Serbentas*-Simanaitis Bronius su grupe partizanų. Kartu su juo buvo 5 partizanai: *Vabalas*-Aglinskas Antanas; (taip rusiškame originale – *Egaiva*?) ir dar du, kurių nei slapyvardžių, nei vardų nežinau. *Serbentas* pasakė, kad mes su Raižiu Pranu eitume kartu su jais vykdyti užduoties ir mes, pagal duotą *Serbento* įsakymą, visi išėjome.

Visas mūsų būrys – 7 kovotojai atėjome į Važatkiemio k. *Serbentas* pasakė, jog dabar užeisime pas Kvainauską Vytą ir jį pasiimsime su savimi. Kada priėjome prie namo, į vidų įėjome: aš, *Serbentas* ir Raižys – likusieji pasiliko lauke sargyboje. Aš pakėliau iš lovos gulintį Kvainauską Vytą ir įsakiau jam rengtis. Išsivedėme jį iš kambario į prieangį ir čia abu su Raižiu surišome jam rankas. Po to išsivedėme jį į lauką ir vedėmės Pociūnų k. kryptimi. Kada atėjome į Pociūnus, b. v. *Serbentas* man ir Raižiui įsakė užeiti į vieną namą ir iš ten paimti jame gyvenančią merginą, vadinamą VATI. Mes su Raižiu pabeldėme į langą, mums atidarė duris ir mes įėjome į kambarį. Aš paklausiau ar čia gyvena VATI ir man atsakė ant lovos gulinti mergina, jog tai ji. Mes su Raižiu ją išsivedėme į lauką, bet rankų jai nesurišome. Atvedėme ją į Pociūnų k. ant gatvės, kur stovėjo ir laukė kiti mūsų grupės partizanai ir mes visa grupe, t. y. būrio vadas *Serbentas*, aš-Loda K., Raižys Pr., *Vabalas*, *Egaiva* ir dar du prtz. suimtuosius Kvainauską Vytą ir merginą VATI nusivedėme ant Nemuno kranto. Staiga *Serbentas* visai netikėtai sulaikytiesiems iš nugarų pusės paleido kelias serijas iš automato ir vietoje nušovė Kvainauską ir VATI. Lavonus sumetėme į Nemuną.

Kvainauskas Vytas buvo sušaudytas už tai, jog jis anksčiau priklausė mūsų būriui, o vėliau savavališkai pasitraukė iš būrio, legalizavosi ir gyveno laisvai savo namuose. O dėl ko buvo sušaudyta minėtoji mergina, aš nežinau.

Iš Raižio Prano, Magdės, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų MVD OBB sk. vyr. oper. įgaliotinis (?). 1946 m. rugpjūčio 15 d.

<...> Į partizanų būrį aš įstojau 1946 m. kovo mėn. Mane privertė aplinkybės eiti į prtz. būrį, kadangi 1946 m. vasario mėn. buvo areštuota mano sesuo Raižytė Kazė, o iki to laiko aš tik slapsčiausi nuo tarnybos RKKA (rusiškai – Rosijskaja Krasnaja Krestijanskaja Armija). Kada seserį suėmė, tada ėmė ieškoti ir manęs ir aš, nieko nelaukęs, nuėjau pas partizanus į būrį.

<...> Mane į prtz. būrį užverbavo prtz. Loda Kazys-*Vargas*. Aš su juo susitikau Poš-

venčio k. pas Banionį Jurgį, Jurgio. Ten aš su juo susitikinėjau daug kartų dieną ir vakarais. Tai ne kartą pastebėjo ir Banionis, kuris yra Kazio Lodos svainis (švogeris).

Kada aš sutikau eiti į būrį pas *Vargą*, atėjo *Viesulas*, *Šarūnas* ir *Serbentas*. Jie mane priėmė į būrį ir aš jiems po savaitės daviau priesaiką. Jie susirinko bunkeryje Pociūnų k. aerodrome pušyne.

Ginklą – šautuvą man davė *Vargas*, o paskutiniu metu iškeitė į automatą. Šaudmenimis mus aprūpindavo visą laiką taip pat *Vargas*. Iš kur jis jų gaudavo, aš nežinau. Šaudmenis jis išdavinėjo ir kitiems būriams, kurie priklausė *Viesulo* grupei.

Aš žinau tris bunkerius: Vienas ten, kur surado ir suėmė mus Pošvenčio k. netoli Banionio Jurgio namų. Antras bunkeris yra Pociūnų k. aerodromo teritorijoje pušyne pačiame klonio viduryje. Netoli bunkerio yra Grinkevičiaus Ipolito sodyba, maždaug pusė kilometro nuo jo namų. Trečias bunkeris yra Kalvių miške iš Vakarų pusės. Jis yra arčiausiai nuo Pošvenčio k. gyventojo Senavaičio namų. Aš jame buvau tik vieną kartą.

Į Pošvenčio k. esantį bunkerį valgyti mums atnešdavo Banionienė Ona, Sinkevičiūtė Marytė, mano motina Raižytė Magdė, kuri buvo be nuolatinės gyvenamosios vietos. Ji gyveno pas Barauską Juozą Pošvenčio k., Kasperavičių Antaną Vangų k., pas Zujų Povilą Pošvenčio k. ir pas kitus.

<...> Su Banioniene Ona mes palaikėme ryšį nuo pat mūsų pirmos dienos atėjimo į būrį, bet kur yra mūsų bunkeris, ji nežinojo ir valgyti mums į bunkerį nenešė, mes patys pas ją nueidavome. Valgyti ji mums nešė 4-ias savaites vieną kartą per dieną, kitą kartą – du kartus. Apskritai mes su ja kiekvieną kartą tardavomės atskirai.

Sinkevičiūtė Marytė valgyti į bunkerį mums pradėjo nešti maždaug prieš tris savaites ir nuo tada ji žinojo, kur yra mūsų bunkeris. Valgyti ji mums nešė kas antrą ar trečią dieną.

<...> Kol Banionienė Ona nežinojo mūsų bunkerio, mes patys eidavome pas ją pasirinkti žinių. Pas ją taip pat ateidavo ir mano motina, kuri taip pat mums teikdavo įvairiausią informaciją apie kareivių pasirodymą bei kita. Pas Banionienę ateidavo ir *Viesulo* ryšininkės: *Raselė*-Kleizaitė Anastazija ir *Ašarėlė*-Šiugždinytė Antanina. Jos atsinešdavo atsišaukimų bei literatūros ir laukdavo mūsų ateinant, o mes ten ateidavome tankiai. O kada Banionienė jau žinojo mūsų bunkerį, ji pas mus atvesdavo ir šitas ryšininkes.

Žinias bei įvairią informaciją mums dar teikė Pociūnų k. gyventojas Gelčys Povilas, Antano. Jis turi žemės Pošvenčio k. ir, kada jis dirba savo lauke, mes su juo susitinkame ir jis mums praneša, kur pasirodė kareiviai. Aš su juo buvau susitikęs tris kartus per paskutiniąsias tris savaites. Jis buvo mūsų patikimas žmogus.

<...> *Viesulo* būryje, kiek pamenu, dar buvo ir šie partizanai:

1. Batutis Juozas-*Pavasaris*, apie 27 m. amž. iš Pagaršvio k., Prienų vlsč. Ginkluotas čekišku kulkosvaidžiu „Brno“;

2. *Taškas* – vokietis kariškis, pabėgęs iš karo belaisvių lagerio. Ginkluotas šautuvu;

3. *Stukas* – vokietis, pasilikęs nuo fronto. Ginkluotas vokišku kulkosvaidžiu M2 ir pistoletu (žuvo Opšrūtų-Beržinių k., Igliaukos apyl. 1945 04 26 – *R. K.*);

4. *Automatas* – vokietis, kuris slapstėsi miškuose. Ginkluotas šautuvu (Panemunės apyl. partizanas. Žuvo Juodraistyje apie 1945 m. – *R. K.*)

Visi trys vokiečiai iš *Viesulo* būrio pasitraukė ir išėjo į Vokietiją.

<...> Kas žuvo kartu su *Viesulu*, mums pranešė ryš. *Ramunė*-Sabastijauskaitė Elena ir *Jūratė*-Kazlauskaitė Aldona iš Vainatrakio k. Apie tai ji pati man pasakojo, jog žuvo (1946 07 28) *Viesulas*-Marčiulionis Vytas ir kartu su juo dar du partizanai – *Naras*-Mičiulis Alfonsas ir *Vaidila*-Vilkas Jurgis.

Iš Garmaus Juozo, Kazio, apklausos protokolo. Gim. 1918 m. Antakalnio k., Pakuonio vlsč. Išsilavinimas –pradž. m-klos 3 kl. Apklausą vykdo Prienų MVD sk. tardytojas kap. RUMIANCEV per vertėją j. ltn. PUZANOV'ą.

<...> Atsižvelgiant į tai, jog pagal tautybę aš esu lietuvis ir mano kalba – lietuvių kalba, todėl savo parodymus aš duosiu lietuvių kalba ir po savo parodymais pasirašysiu tik lietuviškai.

<...> Gimiau aš valstiečio šeimoje Antakalnio k., Prienų vlsč. Mano tėvai kaip iki 1917 m., taip pat ir po 1917 m. užsiiminėjo žemės ūkiu, turėjo 29 ha žemės, iki karo laikė 4 arklius, 3 karves, 8–10 kiaulių ir kitų smulkesnių gyvulių.

Nuo 1926 m. iki 1932 m. mokiausi Pakuonyje, kaimo mokykloje, ir baigiau 3 klases, po to gyvenau ir dirbau tėvų ūkyje. Vokiečių okupacijos metais taip pat gyvenau tėvų namuose ir dirbau žemės ūkyje, o kada mus Raud. armija „išvadavo" nuo vokiečių ir visus šaukiamojo amž. jaunuolius ėmė mobilizuoti į armiją, aš pradėjau slapstytis tėvų namuose.

1945 m. kovo mėn., būdamas Kaune, buvau sulaikytas ir apie dvi savaites buvau laikomas po sargyba vienoje iš Kauno patalpų, o po to iš po sargybos pabėgau ir vėl slapsčiausi tėvų namuose iki įstojimo į partizanų būrį 1946 m. vasario mėn.

Kartu su Raudonosios armijos atėjimu į Lietuvą 1944 m., prasidėjo šaukimai ir tuo metu tarp visų šaukiamojo amž. asmenų, kurių pavardžių dabar negaliu nurodyti, buvo vykdoma antisovietinė agitacija, nukreipta prieš Raud. armijos pajėgas, t. y. ne kartą asmeniškai apie tai teko išgirsti iš „buožių" pusės, kad mes visi šaukiamieji vengtume tarnybos Raud. armijoje, neitume ginti sovietų valstybės interesų. Tuo metu gąsdino mus šaukiamuosius: jeigu pateksime į frontą, ten mus visus iššudys. Tuo aš visiškai buvau įsitikinęs – tokia agitacija. Patikėjau „buožėmis" ir kitais asmenimis, nusiteikusiais prieš sovietinę santvarką, jog eiti tarnauti į Raud. armiją nėra prasmės. Todėl ir nutariau tuo metu nepasirodyti šaukimo į armiją punktuose, o geriau slapstytis nuo mobilizacijos kur nors bunkeryje ir laukti karo pabaigos, negu eiti ginti sovietų valstybės interesų.

R. K. p a s t a b a: tardomas Garmus, akivaizdžiai saldžialiežuvaudamas ir tarsi pataikaudamas čekistams, aiškina tas nelemtas priežastis dėl ko jis vengė tarnybos Raud. armijoje, visą kaltę suversdamas kažkokiems tai „buožėms", tarsi tuo apvalydamas savo sąžinę ir palengvindamas sau kaltę prieš okupantų užtrauktą jungą, nes jis jau gerai suprato kas jo laukia ir tuo manė: „O gal, o gal, o gal...? O gal ir padės? O gal ir išsisuksiu?" Bet, deja, į raudonųjų okupantų žvėries nagus pakliuvęs taip lengvai jau nebeišsisuksi...

<...> Kada slapsčiausi tėvų namuose nuo šaukimo į Raud. armiją, pas mane ateidavo 5–6 partizanai iš miško su vadu *Viesulu* priešakyje. Jau patį pirmą kartą *Viesulas* pasiūlė man stoti į jų būrį, bet aš jam pasakiau, jog dar pagalvosiu, pasitarsiu su tėvais ir, kada jie išėjo, aš tėvo paklausiau, ar man galima stoti į partizanų būrį, bet tėvas man kategoriškai uždraudė, o patarė eiti į karinį komisariatą, stoti įskaiton ir gauti dokumentus su teise legaliai gyventi namuose.

Antrą kartą pas mus į namus *Viesulas* atėjo taip pat lydimas 5-ių partizanų ir 1946 m. vasario mėn. 15 d., pasiūlė stoti į jo vadovaujamą būrį ir aš sutikau, be to, jam pasakiau, jog sąžiningai vykdysiu visas jo užduotis, kurias iš jo gausiu ir taip aš išėjau iš namų kartu su *Viesulu* į bunkerį, kuris buvo viename iš viensėdžių vadinamo sutartiniu pavadinimu. Čia man teko duoti priesaiką. Kuopos vadas Šarūnas įteikė ginklą ir tokiu būdu tapau veikiančio *Viesulo* būrio kovotoju.

<...> Man, kaip eiliniam partizanų būrio kovotojui, buvo iškelti uždaviniai:

1. Tęsti ginkluotą kovą prieš Lietuvoje įvestą sovietinę santvarką už nepriklausomą Lietuvą, vykdant teroro aktus bei plėšimus prieš sovietinio-partinio aktyvo asmenis, taip pat prieš lojaliai nusistačiusius asmenis sovietų valdžiai. Mes privalome naikinti sovietinius-partinius darbuotojus bei vietinius gyventojus, kurie teikia pagalbą sovietinei valdžiai, kuri prievartos keliu Lietuvos teritorijoje įvedinėja sovietinę tvarką. Naikinant sovietinius darbuotojus, mes visokeriopai privalome vienaip ar kitaip trukdyti planingai savo darbus vykdantiems sovietiniams darbuotojams, savo veiksmais stengtis, ardyti visas sovietinės valdžios priemones vykdomas Lietuvos teritorijoje.

2. Tarp vietos gyventojų skleisti antisovietinę agitaciją, nukreiptą prieš sovietinę santvarką bei Raud. armijos pajėgas, platinant atsišaukimus, brošiūras ir kitą antisovietinio pobūdžio literatūrą.

Visa tai mes privalome daryti dėl to, kad į savo pusę pritrauktume kuo daugiau vietos gyventojų, auklėti juos sovietinės santvarkos neapykantos dvasioje ir tuo pačiu didinti palaikymą iš vietinių gyventojų pusės veikiantiems partizanų būriams.

3. Ieškoti ginklų bei šaudmenų tarp vietinių gyventojų partizanams apginkluoti.

Visi pirmiau nurodyti uždaviniai man buvo iškelti kaip *Viesulo* būrio kovotojui stojant į partizanų būrį, t. y. 1946 m. vasario mėn., tuo pačiu konspiracijos sumetimais man buvo suteiktas partizaninis *Žalgirio* slapyvardis.

Būdamas būryje, turėjau vokiško pavyzdžio šautuvą, 60 šovinių ir nikeliuotą (padengtą nikeliu) vokišką pistoletą „Brauning“. Šiuos ginklus gavau po priesaikos priėmimo.

Iš Sabastijausko (kitur – **Sabastijonaitis**, **Sebastijauskas**) **Vlado**, **Vlado**, **apklausos protokolo**.

<...> Kai tik Lietuvą „išvadavo“ Raudonoji armija iš vokiečių grobikų, man pagal metus priklausė eiti į šią armiją, bet aš nuo šaukimo pasišalinau ir ėmiau slapstytis. Pirmąsias dienas slapsčiausi Kaune pas motiną, o po to išėjau į Vainatrakio k., Panemunės vlsč. ir apsistojau pas pažįstamą pilietį Kazlauską Juozą. Pas jį pragyvenau apie mėnesį ir 1945 m. liepos mėn. pas jį atėjo partizanai: *Viesulas*, *Serbentas* ir *Šarūnas* ir pasiūlė man stoti į partizanų būrį, pareiškę, jog yra Lietuvos partizanų vadovybės įsakymas, kad visi besislapstantys nuo šaukimo į sovietinę armiją, privalo stoti į partizanų būrius. Čia pat paaiškino, jog tie kas išėjo į sov. armiją, mirs badu, po ko aš ir sutikau stoti į *Viesulo* vadovaujamą būrį. *Viesulas* mane pasiėmė ir nusivedė į Pociūnų k. (prie aerodromo), į miškus, kur stovyklavo jo 9-ių partizanų grupė. Nuo to laiko aš ir priklausiau partizanų būriui.

Iki pat *Viesulo* žūties, maždaug prieš 4–5 savaites aš *Viesulo* būrio sudėtyje gyvenau Vaišvydavos miškuose, Panemunės vlsč., nuo Kauno į pietų pusę. Po to, kada šiuose miškuose atsirado daug kariuomenės, mus ne kartą buvo užpuolę, todėl *Viesulas* įsakė išsiskirstyti atskiromis grupėmis.

Mūsų grupė, vadovaujama *Serbento*, patraukė į Bačkininkų mišką. Atėjus į Bačkininkų mišką, tą pačią naktį *Serbentas* mus išskirstė smulkiomis grupelėmis. Mane ir prtz. *Vasarą*-Maceiną Juozą pasiuntė į Pošvenčio k. rajoną pas prtz. *Vargą* ir *Mišką,* kurie ten gyveno jau anksčiau. Ir taip nuo to laiko mes buvome kartu su *Vargeliu*. Jis mūsų grupėje pagal pareigas buvo vyriausias.

Iš Sabastijausko Vlado, Vlado, apklausos protokolo. Gim. 1922 m. Kaune, Gedimino g. Nr. 4, bt. 5. Išsilavinimas – proftechninė amatų m-kla – 9 klasės. Apklausą vykdo Prienų MVD sk. tardytojas ltn. AFANASJEV per vertėją DEKTERIOVA. 1946 m. rugpjūčio 22 d. Prienai.

<...> Gimiau 1922 m. spalio 14 d. Kaune geležinkeliečio šeimoje. Mano tėvas mirė 1931 m. Nuo 8 m. amž. išėjau mokytis į mokyklą Kaune, o kada tėvas mirė, mane motina Elzbieta Sabastijauskienė atidavė auklėti į vaikų namus Raudondvaryje, netoli Kauno, kur mokiausi mokykloje. 1932 m. ar 1933 m., dabar tiksliai nepamenu, mūsų vaikų namai (prieglauda) buvo perkelti į Gelgaudiškį, Šakių apskr., kur aš taip pat ten mokiausi iki 1938 m. ir kur baigiau 6 klases. Po to stojau mokytis į amatų mokyklą Kaune ir čia mokiausi iki 1941 m. liepos mėn.

Vokiečių okupacijos metais, kada vokiečių valdžia paskelbė jaunuolių mobilizaciją į vokiečių armiją, vengdamas tarnauti vokiečiams, ėmiau slapstytis motinos namuose Kaune, Vievio g. Nr. 7 ir šiame name slapsčiausi iki Raudonosios armijos atėjimo. 1944 m. liepos mėn. aš jau buvau Vainatrakio k.

<...> Kada iš Vainatrakio k. mane *Viesulo* partizanai atsivedė į Vaišvydavos mišką, čia man būrio vadas *Viesulas* išdavė vokišką šautuvą ir 60 šovinių, taip pat dėl konspiracijos suteikė *Lapės* slapyvardį.

Įteikęs ginklą, *Viesulas* pasakė, jog su šiuo ginklu kovosi prieš sovietų valdžią ir prieš komunistus. Aš būrio vadui pažadėjau jog sąžiningai kovosiu prieš sovietų valdžią ir komunistus.

Iš Maceinos Jurgio, Jurgio, apklausos protokolo. Gim. 1923 m. Patrakiemio k., Pakuonio vlsč. Išsilavinimas – 4 kl. Apklausą vykdo Prienų MVD sk. tardytojas ltn. AFANASJEV per vertėją DEKTERIOV'ą. Apklausa pradėta 22 val. 1946 m. rugpjūčio 21 d. Prienai.

<...> 1937 m. baigęs Bačkininkų pr. m-klos 4-ias klases, mokiausi dailidės amato ir nuo 1941 m. pradėjau savarankiškai dirbti dailide, eidamas per kaimus stačiau pastatus. Vokiečių okupacijos metais taip pat dirbau prie pastatų statybos darbų, o gyvenau pas tėvus Patrakiemio k. Raud. armijai „išvadavus" Lietuvą, gyvenau ir dirbau tėvo ūkyje. 1946 m. įstojau į veikiantį partizanų būrį, vadovaujamą *Viesulo*.

Kada 1945 m. rugpjūčio mėn. prasidėjo ėmimai į Raud. armiją, aš ėmiau slapstytis Patrakiemio ir Pakumprio kaimuose, Jočio (70 m. amž) sodyboje. Maždaug 1946 m. vasario 12–13 d. naktį į pastarojo namus atėjo 5 partizanai su būrio vadu *Serbentu* priešakyje. Aš tuo metu buvau tuose namuose. Vadas šeimininko paprašė valgyti ir pokalbio metu su manimi pasiūlė stoti į jo būrį. Aš daviau sutikimą ir, kada jie pavalgė, aš kartu su jais išėjau iš Jočio namų ir visi kartu tada nuėjome į Pagermonio k. pas Štriupkų, pas kurį daržinėje šiauduose buvo įrengtas bunkeris, kur mes ir apsistojome. Tą pačią dieną šitame bunkeryje *Serbentas* man išdavė ginklą – rusišką automatą ir mano pageidavimu

man suteikė *Vasaros* slapyvardį. Po to aš ir toliau priklausiau šiai *Serbento* vadovaujamai partizanų grupei, kuri buvo pavaldi *Viesulo* vadovaujamam būriui. Tais pačiais 1946 m. Vaišvydavos miške prieš išstatytą partizanų rikiuotę priėmiau priesaiką ištikimai tarnauti partizanų rinktinei ir jos vadams. Šiame būryje kovojau su ginklu rankose iki pat mano sulaikymo 1946 m. rugpjūčio 15 d. bunkeryje Pošvinčio k.

Maceinos Jurgio, Jurgio, apklausos pratęsimas. 1946 m. rugpjūčio 23 d.

<...> Apie *Viesulo* vadovaujamo būrio veiklą aš negaliu nieko pasakyti, kadangi mano atėjimo į būrį metu visi būrio partizanai buvo išsiskirstę į atskiras savarankiškai veikiančias grupeles Prienų ir Pakuonio vlsč. ribose. Bet nesvarbu, kad aš ir esu vienas iš *Viesulo* būriui priklausančių kovotojų, bet apie kokius nors kitų grupių veiksmus aš negalėjau žinoti. Galiu paaiškinti tik apie praktinę veiklą mano veikiančios grupės, kuriai aš priklausiau nuo savo atėjimo dienos ir kuriai vadovavo prtz. *Serbentas*. Kartu su kitais šito būrio kovotojais mes įvykdėme šiuos teroro aktus:

1946 m. kovo mėn. sušaudėme du Apušoto k., Prienų vlsč. gyventojus: Kazlauską (buvęs milicininkas), kuris buvo LKSM (komjaunuolis) narys, ir jo seserį Kazlauskaitę. Šiuos asmenis mes paėmėme iš namų, nusivedėme į mišką ir ten sušaudėme už tai, kad jie buvo lojaliai nusiteikę prieš sovietų valdžią.

1946 m. balandžio mėn. viso skyriaus sudėtyje įvykdėme Kampiškių k. gyventojo apiplėšimą (rekviziciją). Buvo paimtos 3 karvės, viena avis, viena kiaulė, apie 6 centnerius ruginių miltų. Visą tą turtą išsivežėme į Vaišvydavos mišką savo grupę apsirūpinti maistu. Šią rekviziciją įvykdėme grupės vado *Serbento* nurodymu, kuris šį gyventoją įtarė kaip lojaliai nusiteikusį prieš sovietų valdžią.

Grasinimais ir ginklu asmeniškai ir man pačiam teko iš vietinių gyventojų atimti maisto produktus bei drabužius panaudoti mūsų grupės partizanams bei man asmeniškai. Be to, aš ne kartą ant medžių bei namų sienų klijavau antisovietinio turinio atsišaukimus, kuriuos man buvo įdavęs b. v. *Serbentas*.

Iš Lietuvos SSR MVD Karo kribunolo teismo posėdžio PROTOKOLO, surašyto 1946 m. gruodžio 19 d. Posėdis vyko Prienuose, kino teatro patalpose.

Nuosprendis: **Loda Kazys, Jurgio**; **Raižys Pranas, Magdės**; **Sabastijauskas Vladas, Vlado**; **Maceina Juozas, Jurgio**, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ nuteisti aukščiausia bausme – sušaudyti su turto konfiskacija.

Garmus Juozas, Kazio, nuteistas 10 metų PDL ir 5 m. tremties su turto konfiskacija.

(Iš tremties Irkutsko sr., Usolės mieste Garmus paleistas į laisvę 1957 m. gruodžio 24 d.)

Pagal pateiktas pažymas LSSR MVD atžvilgiu Aukščiausios bausmės vykdymo – sušaudymo:

Maceinai Juozui, Jurgio; **Sabastijauskui Vladui, Vlado**; **Raižiui Pranui, Magdės**; **Lodai Kaziui**, **Jurgio**, mirties bausmė įvykdyta 1947 01 30 Vilniuje.

Pasirašo: LSSR MVD kariuomenės Karo tribunolo vyr. sekretorius JERIOMIN

1947 m. kovo mėn. 19 d.

Pasakoja ČERNELIENĖ-KAZLAUSKAITĖ ANELĖ

(prisiminimai iš pokario)

Užrašė: M. Žibienė ir D. Kurauskas
2015 m.

Gimiau 1929 m. Vainatrakio k., Kauno apskrityje.

<...> Jau buvau paaugusi, pas Kapočius tada buvau. Vokiečiai varė žmones iš namų, sakė, kad čia vyks kautynės, bus šaudoma. Ir mūsų giminės ten buvo, nes ten buvo bunkeris ir ten į jį visi buvome sulindę. Tik lėktuvai skraido virš galvų ir mėto bombas. Dar buvome parbėgę į namus pasižiūrėti, o paskui vėl grįžome atgal, nes vokiečiai iš namų mus išvarė.

Po to apsistojome Vainatrakio k. pas Kapočius. Tada jau vokiečiai pasitraukė, užėjo rusai, tokie, į mongolus panašūs... Pas Kapočius buvome atvažiavę su arkliais, tai arklius jie iš mūsų atėmė, buvome labai persigandę. Pas Kapočius buvo Kapočiaus sesuo Elzė, tai jai dar ranką peršovė iš kažkur atklydusi kulka, rusė sanitarė jai tą ranką apibintavo, o Kapočienė ant minos užlipo, tai jai koją nutraukė. Rusai pasistatė patrankas, mes vėl drebam iš baimės. Kai ima šaudyti, mums atrodė, kad garsas iš ten ateina...

Pas Kapočius bunkeris buvo lauke iškastas žmonėms pasislėpti: bunkerio lubos iš storų sienojų, juos ne bet kas pramuš. Per karą žmonės pasidaro tokie, kad vienas kitą gelbsti. Kapočiai paskerdė kiaulę ir mums mėsos davė. Apie dvi savaites pas juos mes glaudėmės. Po to abu su broliu ėjome į namus pasižiūrėti, kas ten dedasi. Ten dar vokiečiai buvo. Jie vištas į šuniuko būdą suvarę po vieną traukia ir pjauna, tik į mus pasižiūrėjo, bet nieko nesakė. Gryčioje buvo smarkiai prikūrenta, matyt, valgyti virė. Buvome pasiėmę vieną karvę, kita liko namuose ir kelios kiaulės, bet kiaulių jau neradome, tik mažą paršiuką ir jauniklę kumelaitę.

Tai va tokie turtai po karo buvo likę. Svarbu, kad nesužeidė, nežuvom ir namai nesudegė.

Mano tėvai Kazlauskai – Kazimieras ir Marijona turėjo 10 ha žemės, šeimoje augome mes dviese su broliu.

Partizanai Blusevičiai: Vincas-*Naras*, Antanas-*Amalas* buvo giminės kitų Kazlauskų, ne mūsų, nors pas mus kartais irgi užeidavo. Geriausiai aš pažinojau prtz. Kairiūkštį, prtz. *Dobilą*, prtz. *Pavasarį*...

Mūsų tėvukas sirgo nervais. Ką gali žinoti – toks žmogus gali bet kam bet ką ir pakalbėti ko nereikia... Mes lyg ir bijojom, todėl ir partizanai turbūt dėl to pas mus vengė tankiau užeiti. O kada užeidavo, pavalgydavo, pasiimdavo duonos, lašinių ir nešdavosi pas save į bunkerius. Ateidavo kažkoks *Vanagas*...

Žiurauskai daugiau žinojo apie partizanus, jie buvo trys vyrai: Juozas Žiurauskas buvo išėjęs į rusų kariuomenę ir ten žuvo, Kazys buvo siuvėjas, jis pasitraukė į miestą, Antanas su mano tėvu kartu vaikščiojo... Užeidavo pas Žiurauskus, su Kairiūkščiu buvo lyg ir draugai.

Vyto Kairiūkščio-*Zubro* tėviškė buvo prie Roželių ir jų sodyba stovėjo už Paplauskų prie kelio. Vytas už mane buvo vyresnis, aukštas vyras, tamsiaplaukis, po karo išėjo į

girią, ateidavo ginkluotas, su uniforma. Kartą jie keturiese užėjo, bet pas mus buvo toks pijokėlis, tai jie vengė į kambarį užeiti, tik per plyšelį pažiūrėjo ir vėl išėjo.

Leonas Kairiūkštis pas Paužas prisilaikydavo, tai jį, matyt, kartu su Paužais į Sibirą ir išvežė, nes jis iš Rusijos grįžo, o Juozas, jauniausias, gyveno čia, Margininkuose.

Rusų NKVD siautimai (ablavos) tankiai praeidavo. Vieną kartą užplūdo jų baisybė. Buvo vasara, aš viena namuose buvau. Kareiviai net neatsiklausę mūsų bulves iškastas nešėsi, kitas kasė ir skuto, o man liepė jas kepti. Aš dėjau taukų ir kepiau, o jie kambaryje valgė.

Mūsų namelis nedidelis, bet jie visus kampus apėjo, apšniukštinėjo, gal tikėjosi „banditų" rasti... Po kratos dar ir kluone ieškojo.

Brolių namie nebuvo. Jie pasidarydavo degtinės ir kluone šiauduose didelę bonkę to samagono buvo pasislėpę. Kareiviai vertė šiaudus, metaliniais strypais badė prėslą, bet į tą bonkę nepataikė.

Aš mokiausi Patamulšėlyje. Paplauskynėje buvo pusė namo ir svirniukas, tai viena klasė mokinosi svirniuke, o kita name. Mokytoja buvo graži panelė, ji gyveno pas Paplauską.

1948 m. nedaug buvo patikimų žmonių, per daug negalėjai atvirauti. Man atrodo, jog tai buvo kerštas ar blogo žmogaus „prikūkuota": Margininkų k. atėjo vyrai iš miško ir vienai merginai (pavardė ir vardas žinomas) išdegino kaktoje penkiakampę žvaigždę. Ji labai išsigando, prašė vandens, alpo iš skausmo... Buvo kaltinama – neva su stribais draugavusi... Gal ką pakalbėjo ne taip apie miškinius, ar šiaip apie ką nors? Žmonės pasiskundė miškiniams ir tie paliko kaktoje žymę visam gyvenimui. Todėl ji visą laiką ant kaktos nešiojo susuktą plaukų „grivką". Vėliau, atseit, tie patys miškiniai dar kartą pas ją buvo atėję ir atsiprašė.

Iš Girininkų k. buvo kilę broliai partizanai Aglinskai: Pranas Aglinskas-*Liepsna*. Su jų seserimi Maryte Aglinskaite mes dar paštą nešiojome. Už mūsų prie kelio gyveno Žmuidai: tėvas Mikas ir Žmuidienė Leonora. Vyko linamynis, buvo daug panelių: Kuzmickaitė, Raižytė, Kalašinskienė (prie Pagirmankos raisto gyveno), Vėgėlavičiūtė iš Dankstytės k. Atėjo *Liepsnelė*, o Žmuidienė buvo jauna moteriškė ir truputį prie humoro, sako: „Va, čia direktorius atėjo..." Kazlauskaitė Marytė juos vadino Smilginiais, geri pažįstami buvo su *Liepsna*. Išėjom į sodelį, pavaikščiojom. Žmuida Mikas buvo padaręs alaus, pavakarojom, pasivaišinom. Tokie linamyniai tada buvo atšvenčiami...

Aglinskai buvo išvežti į Sibirą, po Stalino mirties grįžo, pasistatė nedidelį namelį, nes jų namai buvo sudeginti. Aglinsko trys sūnai buvo partizanai. Prisimenu, Aglinskas mamai kalbėdavo: „Jau gal paskutiniai metai? Gal jau susitvarkys... Praneša vis iš Amerikos, – Dieve, jau baigiasi, jau Velykas ir Kalėdas švęsime kartu..." Laukė laukė, kol visus išklojo...

Vainatrakio k. gyveno kitas Aglinskas. Ten netoli gyveno Rakauskai ir Aglinskai. Žiurauskas Antanas su Černeliu, Žiurauskas Kaziukas, partizanas Banionis Vytas su Žiurauskais draugavo, bet ir šeimas turėjo. Rakauskų vienas sūnus buvo su manimi vienmetis, po jo dar – trys mergaitės jaunesnės.

Kemežiai buvo išvežti į Sibirą, kadangi pas juos užeidavo miškiniai. Abugeliai prie Striaunės gyveno, vienas gyveno Arlaviškėse, Alioniai Patamulšėlyje, o Laukienė buvo jų sesuo.

Atėję rusai darė savo tvarką. Tuoj pat ėmė organizuoti vadinamuosius „rinkimus“, važinėjo su urnomis po namus ir nurodinėjo balsuoti.

Sunkūs laikai buvo: žmones vertė duoti valstybei paskolas, pildyti prievoles įvairiais maisto produktais. Kai dar buvau pas mamą, mus apiplėšė. Buvo žiema, tėtė sirgo nervų liga. Pamatėm – trys vyrai ateina. Tėtė iš kambario išbėgo ir pasislėpė ant tvartuko, o šviesu, mėnesiena, šuniukas loja, baladoja į duris ir šaukia, kad savi, reikalauja įsileist. Mama įleido į kambarį. Mus tuoj pat į lovas suvarė, o jie šeimininkavo: buvome duoną išsikepę – visą tą duoną susidėjo į maišus; buvo paršas papjautas – visą mėsą susikrovė... Mamos kraičio skrynia buvo – dar nuo seniau likę staltiesės, lovatiesės, mano suknelės – viską susikrovė. Vienas iš jų rankoje laikė pistoletą ir vis juo mums grasino. Tą vienintelę kumelaitę pasikinkė į roges ir išvažiavo. Po kiek laiko ta kumelaitė Rokeliuose atsirado. Kažkas pranešė, nuėję parsivarėm.

Po karo mes, vaikai, nei žmoniškai apsirengt, nei apsiaut nieko neturėjome, viską reikėjo naujai prisigyvent. Pusseserė savo suknutę man atidavė nešioti. Mamai nuo pergyvenimų ant kojos žaizdos atsivėrė. Tvarte turėjom dar vieną paršelį, pasipjovėm... Turėjom linų sėmenų – bidoną aliejaus prisispaudėm, tai ir gyvenom, tuo aliejumi maitinomės ir to paršelio mėsa. Kažkiek dar turėjom grūdų, susimalėm girnomis, išsikepėm duonos.

Kada sovietai kūrė kolchozus, į juos stojo kai kas ir savo noru, nes atėję okupantai viską atėmė: arklį, pakinktus, žemės apdirbimo padargus ir pačią žemę nacionalizavo. Kaip gyvent? Badu nieks nenorėjo mirti.

Su Justinu Černeliu susidraugavome per talkas. Jie gyveno netoli Sapkos. Toliau gyveno Onutė Višinskienė, už jos – Kuzmickai. Kur dingo Juozas Kuzmickas, niekas nežino. Su miško vyrais nepasirodydavo.

Kai 1957 m. Justinas grįžo iš lagerio, su juo apsivedėme. Valdžia davė 60 arų žemės, tai pusę užsėjom, kitą pusę užsodinom bulvėmis, užsiauginom paršą, karvę, tik blogiausia, kad už darbą vis dar nieko nemokėjo.

Mudu su Justinu seniai buvome pažįstami. Kai juos paėmė, jų namuose įkūrė veterinarijos punktą, apgyvendino Sapką Petrovą, Paužą, Černeliai gyveno per namo vidurį, šalia Černelių gyveno viena netekėjusi Justino sesuo Kastutė. Kitame namo gale gyveno vet. gyd. Mandžijauskas. Tai buvo tikras kolchozo kumetynas.

S su Justinu, mes taip pat gyvenome Černelynėje – toje pusėje kur Kastutė. Kai įstojom į kolchozą, jame dirbome, tai kažkuris iš Černelių, Kastutė ar Justinas kreipėsi į teismą, kad atiduotų mums tą antrą namo pusę ir mes laimėjome, mums grąžino tą pusę ir tada mes jau gyvenome kitame namo gale. Kastutė grįžo gyventi į savo namus, Mandžijauskas kažkur išsikraustė...

Pasakoja SINKEVIČIŪTĖ ONA

(gimusi Suvalkėlių k., Raželių dvare)

Užrašė M. Žibienė

2014 m.

<...> Apie 1940 m. persikėlėme gyvent į Patamulšėlį. Pas mus užeidavo partizanas Kairiūkštis Vytas-*Zubrys*. Jų šeimoje buvo: Justina, Levutė, Vytas, Juozas, Gražina...

Paskutiniu metu pas mus Vytas ateidavo naktį su kariška uniforma, pasikalbėdavom ir išeidavo.

<...> Juos nušautus 3 vyrus vežė pro mus. Žmonės kalbėjo, jog ir Vytas ten buvo kartu. Vežė vežimu į Panemunės aikštę (dabar ten turgelis), paskui kažkur užkasė. Vyto tėvai tada jau buvo išvežti į Sibirą.

<...> Stribai su Purickiu priešakyje pas mus darė kratą ir tarp kitų nuotraukų rado *Zubrio* nuotrauką. Rado partizaninių dainų sąsiuvinį ir mus su seserimi Maryte areštavo ir išsivežė į Panemunės stribyną. Čia stribuku dirbo mano sesers vyro brolis Stankevičius. Jis mus paglobodavo; valgyt atnešdavo, žurnalų, aš labai mėgdavau skaityti, bet vieną kartą atbėgo stribų viršininkas, kaip griebė už tų žurnalų, tik suriko: „Kas jai davė?! Kas atnešė?! Bet aš neišdaviau. Sesę laikė viename kambariuke, o mane kitame kambariuke. Atėjo dviese manęs tardyti, kartu ir Purickis. Klausinėjo ar nesusitinku su *Zubrio* draugais, ar matausi su juo? Po to paklausė ar pažįstu *Kirvį*? Aš pasakiau, kad kirvį mes namuose turim... Po to ėmė klausinėti, kur aš gavau tą dainų sąsiuvinį. Pasakiau, kad radau miške. Purickis man atkirto, jog aš meluoju. Tada aš jam pasakiau, kad tu pats meluoji... Purickio draugas atsistojo ir kirto man per veidą kumščiu, bet Purickis liepė jam manęs nemušti ir tas vėl atsisėdo ir daugiau jau nebemušė.

Vėliau tardė kitas, toks nedidelio ūgio, pagal mane tai žydelis, nes kalbėjo lietuviškai, sunkiai tardamas kai kurias raides.

Šiaip taip išsisukau... Jie rado tą sąsiuvinį, kur buvo tik kelios dainos, tą kitą, kur buvo daug dainų, aš vėliau sudeginau. Visa tai man buvo Kairiūkštis atnešęs ir taip jie man bylos nesudarė, paleido. Paskui mus labai sekė, ypač naktimis. Kadangi gyvenome prie kelio, stribai kiekvieną dieną praeidavo ir vis šunį didžiulį vesdavosi. Kadangi *Zubrys* jau buvo žuvęs, jie ir mus paliko ramybėje.

Pažėrai gyveno netoli mūsų. Jų namas buvo didelis, kitame gale parduotuvė. Pažėrienė dirbo pardavėja. Kartą užėjo stribai ir vaišinosi. Ar kas pasekė, ar pranešė (buvo vasara, bet jau prieblanda). Atėjo miškiniai, šeimininkams nieko nedarė, pirkėjų jau nebuvo... Vieną stribą nušovė, šeimininkams liepė pasitraukti, o jie turėjo du sūnus ir dukrą, bet jų valdžia neapkaltino, patardė ir pasiliko jie gyventi ten pat.

<...> Uždavinius pažinojau, jų mergaitę sužeidė... Tada Bobkalnio kapinėse stribą Malinauską nušovė.

Pasakoja JUODIS ČESLOVAS

(g. 1913 m. Kėbliškių k., Pakuonio vlsč., Prienų r., gyvena Kėdainiuose)

Užrašė M. Žibienė

1996 m. Kėdainiai

<...> Miškiniai prie Gelažiaus kryžiaus Kėbliškių k. nušovė dvi merginas: Kunevičiūtę ir kitą iš Margininkų k., kurios pavardės nežinau. Mes tai nematėme, nežinome kaip ten buvo, bet žmonės vėliau šnekėjo, kad jas *Vermachto* miškiniai atvežė iš Vyčių miško. Miške ten darbininkai ruošė „Litekso“ fabrikui malkas žiemai ir jos ten dirbo. Suėmė jas todėl, kad buvo komjaunuolės, atvežė tuo pačiu darbininkų sunkvežimiu į mūsų kaimą prie Gelažiaus kryžiaus ir sušaudė, o patys vėl per priekinį sunkvežimio stiklą, atstatę kulkosvaidį, grįžo į Vyčių mišką.

Atėjo pas mus rusų NKVD garnizonas ir liepė merginų lavonus nuvežti į Pakuonį. Paėmė Švirmicko vežimą, pakinkė mūsų arklį, o vežė Juodienė, aš „sirgau“ (taip mudu buvom susitarę).

Juodienė pasakojo: „Nuvežiau į Pakuonį tas merginas, stoviu prie stribyno, nei kas ką sako, nei lavonus paima, o vasarą karšta, arkliai tik trepsi kojomis, purtosi nuo mašalų, stribams pasakiau, darykit ką nors. Tada liepė Kunevičiūtę nuvežti tėvui. Kunevičius gyveno Pakuonyje, dirbo kooperatyvo vedėju. Vėliau jį miškiniai irgi nušovė. O kitos merginos ar moters lavoną kieme stribai išmetė, man liepė važiuoti namo.“

<...> Aliukevičius Juozas buvo uždarytas į daboklę, sargybiniui vožė puodu į galvą ir pabėgo. Slapstėsi, paskui vis tiek žuvo.

<...> Apie vežimus į Sibirą pranešdavo Vainys – mokesčių inspektorius, Vaitkevičius – seniūnas. Pasikinkom arklius ir bėgdavom už Darsūniškio. Tada keltas per Nemuną buvo, o dar seniau buvo tiltas (Vaikai būdami maudydavomės, rasdavome vandeny polius). Vaikus pas mamą palikdavom. Pranešdavo – šiąnakt neveš, tada dieną dirbi, naktį bile kur slepiesi, kad nerastų.

Su rusais ateidavo ir kaimynas K., rusai jam liepdavo visur apžiūrėti, gal kur pasislėpęs šeimos narys ar įtartinas asmuo, o gal brolis...

Apie brolį Jurgį Juodį karininką-lakūną, dailininką klausinėdavo. Sakydavau, kad tarnavo prie Lietuvos, tarnavo prie vokiečio, tarnavo ir prie rusų kariuomenėje. 1939 m. buvo su lėktuvu nukritęs, buvo jam galva sužeista, ilgai gydėsi ligoninėje, bet liko gyvas... Rusai tik nusikeikdavo, turbūt gailėjosi, kad tada nesuėmė. Jurgis tada jau buvo pasitraukęs į užsienį.

Ona Juodytė (g. 1916 m. Kėbliškių k.) aiškino, jog kaimo gyventojai partizanams padėjo, rėmė juos. Mes tada jau buvome pasitraukę į Kėdainių kraštą. Antanina Gelažiūtė buvo jų ryšininkė.

Joną Martusevičių iš Patrakiemio k. partizanai ruošėsi sušaudyti – juo nepasitikėjo. Įtarė, jog jis broliui Kaziui apie juos pasako, o Kazys praneša rusų garnizonui.

Pasakoja KAMPIŠKIŲ KAIMO GYVENTOJAI

(šio kaimo teritorija – Kauno marių dugne)

R. K. p a s t a b a: 1959 m., pastačius Kauno HE, marios užliejo Nemuno slėnį, kuriame anksčiau būta dešimčių kaimų. Iškeldinti šimtai gyventojų negali pamiršti savo gimtųjų vietų, atsidūrusių dabartinių Kauno marių dugne. Žvelgdami į marias, pagal jiems žinomus pakrančių orientyrus iki šiol gali parodyti, kurioje vietoje būta jų tėviškių, ganyklų, bažnyčių. Jie ilgisi buvusių namų, kaimų, miškų, upelių ir net ypatingo skonio savo šulinių vandens. Dabartiniame Kauno marių dugne gimę ir gyvenę žmonės apie sovietinės valdžios statant hidroelektrinę įvykdytą socialinį ekonominį eksperimentą lygina su tremtimi. Rengiant būsimųjų marių dugną, iškirsti miškai, užversti šuliniai, iškeltos kaimų kapinaitės, į aukštesnes vietas iš 33 kaimų perkelta 721 sodyba.

2017 m. Užrašė
D. Kurauskas ir
M. Žibienė

<...> Kai 1940–1941 m. buvo rusai užėję, taigi atėjo ubagai; nepaėdę, dvokiantys,

net Kaune Laisvės alėjoje jų moterys naktiniais vietoje suknelių nešiojo, rašė savo namiškiams, jog jie į Ameriką patekę, visko pilna, dešrų parduotuvės pilnos, duonos kiek nori... O kai atsivėrė frontas 1941 m. birželio mėn., mūsiškiai visi laukė vokiečių išsižioję ir, kai vokiečiai užėjo, rusai išsigandę bėgo – be jokios tvarkos.

O kai traukėsi, vokiečiai taip darydavo: palikdavo 3–5 mirtininkus atsišaudyti – visi kiti traukiasi. Rusai apačioje prie Nemuno, vokiečiai ant kalno. Tai tie trys vokiečiai visą rusų frontą laikydavo savaitę laiko. Rusų žuvusių buvo ojėj, kiek nori, krūvom guli, dvokia... Po kiek laiko atvyko „sapiorų" būrys, surinko tuos lavonus, palaidojo, iš tų žuvusių išsitraukia šaukštą ar šiaip kokį niekalą ir čia pat įsideda sau į kišenę.

Rusų pėstininkai kėlėsi valtimis per Nemuną. Atsikėlusius čia pat vietoje ant kranto vokiečiai juos iškapojo iš kulkosvaidžių. Atvažiavo rusų tankai, turėjo statyti pantoninius tiltus, bet čia nestatė.

Rumšiškėse stovėjo pamuštas vokiečių tankas „Tigras"...

<...> Buvo vargonininkas Kampiškėse, po to Šleinavoje, apie 40 metų vargoninkavo. Kai rusai gaudė į kariuomenę, jis slėpėsi Marinkos kaime – čia viršuje, pas Šabūnienę šulinyje buvo pasidaręs bunkerį. Šulinio rentinis buvo iš medžio rąstų. Šabūnienė turėjo dukrą Marytę, tai jis ten besislapstydamas į tą Marytę įsižiūrėjo ir ją vedė. Iš pradžių jis dirbo zakristijonu, o vėliau tik vargonininku. Vėliau rusai išleido įstatymą, kad bažnyčios tarnų į kariuomenę neims.

Šitą vargonininką ir visus kitus kampiškėnus, apie 15–20 vyrų, stribai suėmė ir nusivarė į Panemunės NKVD – Čepkauską Petrą; Praną ir Juozą Pūrus ir kt. ir laikė daboklėje. Panemunėje ties bažnyčia kairėje pusėje ant kalnelio – ten tada stovėjo visas NKVD garnizonas ir kartu stribynas. Kai sužinojo, kad jis tarnauja bažnyčioje, atnešė pažymą iš klebono ir jį išleido, o Čepkauską Petrą ir Pūrus Juozą ir Praną ir kt. po kelių parų išvežė į Sibirą...

<...> Sovietai karo pabaigoje paskelbė amnestiją visiems, kurie slapstėsi miškuose arba vengė šaukimo į kariuomenę. Nutarė legalizuotis ir Pranas Šabūnas. Jis dviračiu važiavo registruotis į Panemunę. Pravažiavo Šilėnų k., Dvareliškes, Pakalniškes, tai buvo mūsų vienintelis kelias į Kauną, o Panemunė buvo Kauno priemiestis. Toliau buvo Samylių kalnas, Samyliai, Šlėnava, Šv. Jono kalnas – čia sodai dabar. Bevažiuodamas Pakalniškėj sutiko rusą Vasylių, kuris prie vokiečių kaip belaisvis tarnavo pas kleboną. Vasylius pranešė stribams, kad čia toks „banditas" važinėja dviračiu. Stribai suėmė Šabūną ir Sibiran išgrūdo...

<...> Kampiškių k. visi vargdieniai buvo, iš šio kaimo į partizanus nieks nebuvo išėjęs.

<...> Šilėnų kaimas – Žiglos miško kampas. Šilėnai, toliau kalniniai Šilėnai ir Šilėnai žemiau. Paskui Dvareliškių k. Ant kalno prasideda Šlėnava, pakalnėje buvo gyventojų. Po to Laumėnai, Žiegždrių dvaras, Dvareliškių dvaras. Ten dvaruose mokytojai gyveno, ten būdavo šventės... Naktį, einant iš vakaruškų, miškiniai sustabdydavo. Netoli Juškevičių buvo bala, apaugusi medžiais. Einant pro tą balą, būdavo keliese ginkluoti išeina, apstoja, patikrina, jeigu savi, paploja per petį ir paleidžia...

<...> Šilėnuose pas Genevičių vakare vakaruškon atėjo gal šešiese, pašoko po du susikibę. Genevičiai trys ar du buvo miške. Vienas sako: „Muzikanto reikia mums į būrį – į

mišką, kad mus linksmintų.“ Vyrai buvo su uniformomis, bet be kepurių. Viduje švietė žibalinė lempa, o lauke dar buvo išstatyta sargyba.

<...> Randį Romą-*Mešką* sušaudė pas paną Rumšiškėse. Gervenupyje miške ant kelmo sėdi žmogelis, sūrį graužia, jau vienas buvo likęs. Stribai pamatė, sako – jei gyvą šitą paimsim, jis mums dar bėdos pridarys ir nušovė vietoje.

<...> Šilėnuose gyveno Žaltauskai. Vienas iš jų buvo Vytas, bet jį vadino Jonu. Kada juos vežė į Sibirą, Jonas pabėgo ir atbėgo į malūną Arlaviškių gale, nes čia jo giminės gyveno. Čia jis ir prabuvo, grodavo. Žaltauskai buvo du broliai ir abu buvo miške, vienas iš jų žuvo.

<...> Arlaviškių kaime gyveno Patriubavičius, Vytas Liutkus, kuris žuvo miške, ant Nemuno kranto gyveno Barkauskas...

<...> Čia buvo šie kaimai: Tursonas, Sietynas, Piliuona, Bačkininkėliai, Kračkiemis, Anglininkai, Livintai link Rumšiškių. Kada šiuos kaimus užliejo Kauno HES-as – Kampiškių bažnyčią naikino, taip pat buvo panaikinta ir parapija. Kampiškių, Leonavo, Viršužiglio, Arlaviškių ir kitų kaimų parapijiečiai sutarė atstatyti bažnyčią ant kalno Nemuno pakrantėje. Statė naktimis iš rąstų ir per savaitę buvo pastatyta, nors iki galo dar visai nebuvo įrengta. Komunistų partija sužinojo ir davė komandą nieko čia neįleisti. Atsiuntė traktorius, kurie viską nugriovė. Atvažiavo iš partijos komiteto ir nutarė iš bažnyčios ir klebonijos pastatyti kultūros namus.

<...> Šlėnavoj parapijos nebuvo – buvo Panemunės parapija, bet leido padaryti Šlėnavos parapiją, o iš tų rąstų, kurie buvo išversti statant bažnyčią ant kalno Nemuno pakrantėje, pastatė kultūros namus.

<...> *Saulė*-Aliukevičius Alfonsas sudegė pas Juozą Juškevičių. Pradžioje jie buvo pas Tamoševičių, bet kai pajuto, kad juos seka, tada *Saulė* su savo vyrais ėjo mišku, pamiške, pakrūmėm ir atėjo iki Juškevičiaus namų. O čekistai juos ten ir atsekė. Ten buvo pušynas, jie sulipo ant tvarto ir pasislėpė, bet čekistai tą tvartą su kluonu apsupo ir *Saulę* su jo vyrais sudegino.

<...> Tada partizanai buvo rimti vyrai, bet prie jų prisišliedavo tokie, kurie bet ką padarydavo partizanų vardu. Būdavo kad ir saugumiečiai apsimesdavo partizanais ir nekaltus žmones iššaudydavo.

<...> Vykdavo vadinamieji NKVD kariuomenės „ablavai“. Panemunėj karves ganant, žiūrėk pavakary NKVD Burcevo vyrai jau šliaužioja po krūmus arba kur sulindę tupi ir tyko, laukia... Ateidavo slaptai pėsti, o jei su mašina važiuoja, ten, panemunėj, krūmai, šlaitas, tai partizanai juos ten kartais paspirgindavo. Tokia pasala buvo prie Žiglos miško, partizanai stribus ten patvarkė.

Dažniausiai nuo Panemunės pėsti stribai ateidavo, nes su mašina partizanai juos greit pastebi, su pastotėmis irgi nesaugu, nes per mišką reikia važiuoti, o pėstute tyliai sau atslenka ir žiūrėk krūmuose sulindę jau laukia. Nuo Prienų per mišką nereikėjo eiti, tai iš ten dažniau atvažiuodavo važiuoti.

<...> Per „ablavas“ stribai ir rusų NKVD kareiviai eidavo ir per kiemus, užeidavo į gryčias, kur tik jiems reikėdavo. Kur dabar Viršužiglio parduotuvė, ten gyveno toks Juočys. Ėjo Juočys keliu per mišką, kaip tik tuo metu vyko „ablavas“ ir nušovė visai nekaltą žmogų. Dar ilgai prie medžio prikalta šv. statulėlė buvo jo žuvimo vietoje. NKVD-istai

pamatydavo ką nors iš trobos išeinant, o jei dar smarkesniu žingsniu, reiškia „banditas“ ir šauna.

<...> Viršužiglyje gyveno broliai Petravičiai. Kampiškėse ir Viršužiglyje buvo pieno surinkimo punktai. Pieną suveždavo kolūkiečiai, vis kapeiką gaudavo, visi labai sunkiai gyveno. Supildavo pieną į bidonus ir veždavo per Žiglos mišką tuos bidonus arkliais, o Žiglos revas buvo toli nuo kelio ir ten buvo partizanų bunkeris. Vieną kartą partizanai palaukė ir rekvizavo tą pieną su grietine.

<...> Partizanai buvo: Litvinskas, Puodžiūnai – vienas iš jų vardu Albinas, kurį vadino *Marčium*. Jų namai buvo ant kalno Viršužiglyje. Šabūnas, Jonas Lapinskas iš Leonavo žuvo. Jonas Kepežėnas iš Leonavo gyveno labai gražiai, buvo šaulys, į Sibirą išvežė, ten ir liko... Apylinkės pirmininkas Staveckas Sietyno kaime gyveno, jį rusai nušovė.

Giniūnas buvo bažnyčios galva – tarybos pirmininkas, pamiškėje gyveno... 1953 m. komunistai paskutinius suvarė prievarta į kolchozą...

<...> Neprirakintų valčių panemunėm buvo daug. Partizanai, kai jiems reikėdavo, persikeldavo jomis, bet vaikų jie niekada neprašė perkelti per Nemuną. Vaikams rodytis buvo atsargu ir pavojinga.

Keltą turėjo Genevičius Šilėnuose ir jo svainio tėvas Leonave. Kai reikėdavo į malūną ar lentų išsipjauti, jie perkeldavo. Lentpjūvė ir malūnas buvo ant Nemuno kranto. Laumėniškiai, Šilėniškiai tuo reikalu į Panemunę važiuodavo, jiems ten buvo patogiau.

<...> Pokario metais vyko „rinkimai“. Pasiunčia agitatorius su urnomis į kaimus. Tie išvažiuoja, kur nors pageria, parūko, sumeta biuletenius į urnas ir sugrįžta visi pabalsavę 99,99 %.

Apylinkė buvo ten, kur pradinė mokykla, antrame aukšte gyveno mokytoja, ten sėdėdavo stribai ir visa valdžia. Per rinkimus atvažiuodavo bufetas, gėrimo pusdykiai.

<...> Atsišaukimų Rumšiškėse būdavo priklijuotų prie tvorų, prie negyvenamų namų, nors tas jokių rezultatų nedavė. Prieš tokią jėgą greičiau bėdą prisišauksi. Toje vietoje, kur tie atsišaukimai priklijuoti, aplinkinius tardo, tampo, reikalauja pasakyti kur ką matei, gal kas su tavim surišta....

Juozas (g. 1904 m.) ir Ona Juškevičiai gyveno Kampiškių kaime besidriekiančiame panemune iki pat Nemuno. Juškevičių sodyba glaudėsi prie pat Nemuno šlaito, tada toje vietoje apaugusio retokais neaukštais medeliais, netoli kelio, einančio nuo viršaus ir besileidžiančio šiuo šlaitu į Kampiškių kaimą. Pačioje sodyboje partizanų bunkerio nebuvo, jis buvo tik miške, bet ši sodyba, besiglaudžianti prie pat miško apaugusio šlaito, buvo labai patogi partizanams. Lemtingi įvykiai šioje sodyboje įvyko 1946 m. rugsėjo mėnesį, per patį bulviakasį. Partizanų būrio vado Alfonso Aliukevičiaus-*Saulės* vedami, keli partizanai į Juškevičių sodybą atėjo iš vakaro kažkur nuo Pakuonio. Jie šeimininkų net neatsiklausę, užlipo tvarte ant lubų ir apsinakvojo. Atėjo išgėrę, ten ir vėl girtavo. O kalno šlaitas toje vietoje buvo plikas, iš Juškevičynės gerai matėsi visos kalvos ir besileidžiantis vieškelis į kaimą.

Kitą dieną ryte ant kalno pasirodė pilnos rusų kareivių mašinos, važiuojančios keliu į Kampiškių kaimą. Pastebėjęs Juškevičių sodybos link nuo kalno judančius sunkvežimius su kareiviais, į tvartą perspėti partizanų pirmasis nuskubėjo tuomet sodyboje prisiglaudęs šeimininko Juškevičiaus dėdė Antanas Tamoševičius. Užlipęs kopėčiomis ant tvarto,

Tamoševičius įspėjo *Saulę* ir jo vyrus: „Bėkit vyrai, rusų kareiviai atvažiuoja, tuoj bus čia.“ Kadangi vyrai buvo išgėrę, pastarajam liepė pasišalinti, o patys atsisakė trauktis.

Nusileidus nuo kalno mašinoms, iš jų pasipylė rusų kareiviai ir keliais žiedais apsupo Juškevičių sodybą. Partizanų buvimo vieta jiems buvo jau gerai žinoma. Pas partizanus buvo pasiųstas sodybos šeimininkas Juozas Juškevičius, kad perduotų jiems pasiūlymą pasiduoti.

Užlipęs ant tvarto, *Saulei* ir jo vyrams perdavė rusų reikalavimą pasiduoti, bet iš jų gavo neigiamą atsakymą. Juškevičius grįžo atgal pas rusus ir jiems pranešė, jog iš partizanų gavęs neigiamą atsakymą. Tada Juškevičius buvo pasiųstas antrą kartą su pasiūlymu pasiduoti ir trečią kartą vėl rusai raštelį parašė, liepė perduoti partizanams, matyt, jiems *Saulė* buvo labai reikalingas gyvas. Po trečio Juškevičiaus vizito pas partizanus ant tvarto, pasigirdo partizanų atsakymas – šūvis.

Po to prasidėjo šaudymas, kurio metu rusai uždegė tvartą su pasislėpusiais ten partizanais ir prie tvarto prisišliejusį kluoną. Kautynių metu šie pastatai sudegė iki pamatų kartu su partizanais. Prie sudegusio tvarto rusai nieko neprileido. Atvažiavo sunkvežimis, į kėbulą sumetė apdegusių partizanų palaikus ir išvežė į Pakuonį. Kiek ten žuvo partizanų, dabar tiksliai nežinoma: ar visi keturi, ar tik trys? Žmonės kalbėjo, atseit, jų vadas *Saulė* spėjo pasitraukti, bet tai tik gandai...

Iš visos šeimos rusai areštavo šeimininką Juozą Juškevičių už ryšius su partizanais, nuteisė ir išvežė į Sibirą. Po šių įvykių, stribai išgrobė visą Juškevičių turtą, netgi drabužius. Likusi Juškevičienė su vaikais labai vargo, dėdė Antanas Tamoševičius eidavo per kaimą ir rinkdavo iš žmonių drabužius.

<...> Apie 1958 m. Juškevičius buvo parvažiavęs iš Rusijos, kalbino savo sūnų irgi Juozą važiuoti su juo į Sibirą, bet sūnus atsisakė. Jis pasakė: „Duonos man ir Lietuvoje užtenka...“

Žemės jų buvo keli hektarai – dvi seserys ir brolis. Pasistatė naują kluoną ir tvartuką. Namas labai senas buvo, sūnus nugriovė.

Juškevičius Juozas Sibire ir mirė, o Juškevičienė palaidota Kaune Senavos kapinėse...

Kampiškių bažnyčia buvo ir kapinės, vėliau bažnyčia buvo nugriauta, dabar viskas po vandeniu, užlieta – Kauno marios.

Pasakoja REGINA KAPOČIUTĖ-JUODŽBALIENĖ

Užrašė: D. Kurauskas

2019 m.

Jonas Kapočius, Andriaus, į *Saulės* būrį įstojo, kai išvežė Jurgio Kemežio šeimą, nes jis buvo Jono mamos, Marijos Kemežytės-Kapočienės, brolis. *Saulės* būrys dažnai ten lankydavosi, nes Jurgis Kemežys buvo turtingas ūkininkas, kuris paremdavo partizanus. Tada Alfonsas Aliukevičius-*Saulė* ir prikalbino mano tėtį Joną Kapočių ir jo brolį Alfonsą prisijungti prie jo būrio, nes liko vienas kelias: eiti į sovietinę armiją arba pas miško brolius ir ginti savo tėvynę.

Jonas Kapočius prtz. būryje buvo atsakingas už maisto tiekimą ir atsišaukimų platinimą, kuriuose buvo raginama kovoti prieš atėjūnus. Stribai juos ypač persekiojo. *Saulės* būrys buvo užpultas prie Guogų piliakalnio. Keletas jų žuvo, Janinai Pyplytei buvo peršauti plaučiai. Mano tėtis Jonas ir jo brolis Alfonsas spėjo atbėgt iki savo tėvų namų, kur buvo po pečiumi įrengta slėptuvė.

Atlėkę stribai klausė kur nubėgo „banditai“? Tėčio seserys pasakė, kad nubėgo į mišką. Taip tą kartą vyrai išsisuko, bet neilgai teko jiems priešintis: Viršužiglyje buvo apsuptas *Saulės* būrys vienoje sodyboje, buvo padegti pastatai ir ten, matyt, *Saulė*-Aliukevičius žuvo, bet po to labai greit po to įvykio pasklido toks gandas: Mano tėtis į Panemunę nuvežė parduot malkų ir, užėjęs į vieną namą, ten pamatė *Saulę*-Aliukevičių Alfonsą. Tėtis, atseit, nustebęs paklausė, kaip jis likęs gyvas, *Saulė* tik atsakęs: „Kaip matai – likau...“ O kada kitą kartą ten užėjęs, jo jau nerado. Atseit, tai buvo Panemunėje, Upelio gatvėje. Taip tėtis papasakojo mano mamai parvykęs iš Kauno, o mama man jau suaugusiai perpasakojo.

Kaip mama pasakojo, *Saulė* buvo labai tvarkingas vyras, rengdavosi lininiais drabužiais, drausdavo vyrams girtuokliauti, buvo labai atsakingas. Tėtis buvo suimtas ir nuteistas 1950 m. 25-eriems metams lagerio. Kalėjo iki 1957 m.

Kai buvau penkių ar šešių metukų, teko susitikti su labai keistu žmogumi. Jis atėjo prie lango ir paprašė mane išeiti į lauką parodyti kelią į Paulauskų sodybą, o jie gyveno šalia miško. Bet kai aš vėliau mintyse palyginau aną mamos pasakojimą apie *Saulę*, man šis žmogus buvo labai panašus į aną. Didelio ūgio, apžėlęs barzda, apsirengęs lyg ir karišku ilgu iki žemės „šinieliumi“...

Kiek man teko girdėti iš tėvų pasakojimų, *Saulė* ne visus priimdavo į savo būrį. Šiose apylinkėse veikė dar ir kiti partizanų būriai, dažnai minėdavo *Vermachto* būrį...

Tetos pusseserė Anastazija Kapočiutė-Tamošiūnienė taip pat buvo partizanė. Ji buvo ištekėjusi už girininko Tamošiūno, kuris taip pat buvo partizanas, bet kai suėmė Anastaziją, jis su kitais partizanais bėgo jos vaduoti ir žuvo.

Anastaziją išvežė į Sibirą su visa šeima. Vežant kelyje mirė jos mama ir ką tik gimęs jos vaikelis. Anastazijai pakriko nervai ir, kai grįžo iš Sibiro, buvo tokia keista, kolchozo pirmininkas ją išvežė kažkur tai į Žemaitiją ir patalpino į pensionatą. Jos broliui Juozui Kapočiui lyg tai pasisekė pabėgti ir slapstytis nuo tremties. Mama man yra sakiusi, jog jis apsigyveno Pakuonyje.

Kai mama ištekėjo už Kazio Jarmalos, nes iš tų namų, kur gyveno su tėčiu, teko išeiti. Kai tėtį suėmė ir išvežė, tuose namuose apgyvendino kitus žmones.

Grįžęs tėtis iš Sibiro, įsidarbino prie statybų, bet ir ten buvo persekiojamas. Kai statė Projektavimo institutą prie Kauno karo muziejaus, neaiškiomis aplinkybėmis jis iškrito iš dešimto aukšto. Ten buvo durys, kur jis, nuėjęs parūkyti, atsiremdavo, bet vieną kartą tos durys buvo atluptos (šiaip jos būdavo užkaltos). Jis atsirėmė į tas duris ir iškrito. Taip ir žuvo 1963 m. Kada buvo pirmas mitingas prieš Atgimimą, aš ten buvau ir mačiau kaip per 10-to aukšto langą buvo iškišta lietuviška trispalvė, iš ten, iš kur tėtis iškrito.

Aš, dirbdama Kaune vienoje įstaigoje, pasikalbėdavome su viena vyresnio amžiaus moteriške, ji labai domėjosi apie mano gyvenimą. Kaip vėliau sužinojau, ji prieš tai dirbo tam tikroms struktūroms ir, atėjus Atgimimui, ji man pasakė, jog ji žinanti kaip mano tėtis žuvo. Tai buvę susidorota su nepalankiu, ne tų pažiūrų žmogumi. Ji visą laiką man stengėsi įteigti, kokia dabar gera valdžia ir kad mano tėtis nuėjo ne tuo keliu...

R. K. p a s t a b a: tai dar vienas pavyzdys, kaip yra kuriamos legendos. Apie prtz. *Saulę* – daugybė konkrečių faktų, bet kažkam vis dar rūpi sekti ir toliau žmonėse pasakas ir tai, kiek pastebėjau, apie anuos pokario įvykius panašių legendų prikurta aibės. Šis gerb. Reginos pasakojimas tai dar vienas pavyzdys,

kai žmogus šneka ne tai, kas buvo iš tikrųjų, o tai, ką ji norėtų įsivaizduoti, nors vargu ar ir ji pati tiki tuo ką kalba. Jos tėčio žūtis, ko gero, visai atsitiktinis atvejis, o dukra jau kuria kažkokią mistinę legendą. Šis straipsnelis neužims daug vietos šioje knygoje, bet tegu tai lieka pavyzdžiu kitiems, kad Kaunietis, užrašinėdamas laisvės kovų dalyvių prisiminimus, visada stengėsi kuo toliau atsitolint nuo peršamų bet kokių panašių legendų, kurių teko nemažai patirti, nors joms aš jau senokai įgijau imunitetą.

Apie partizaną **Kapočių Joną, Andriaus-*Kirvį*** plačiau galima rasti ir MGB protokoluose, kurie publikuojami skyrelyje SULAUŽYTI LIKIMAI II-a dalis.

Pasakoja ULECKIENĖ-ALIUKEVIČIŪTĖ ELENA

(g. 1941 07 15 Bačkininkėlių k., Pakuonio vlsč.)

Užrašė D. Kurauskas

2014 m.

R. K. p a s t a b a: Uleckienės-Aliukevičiūtės Elenos trumpi prisiminimai apie savo tėvus buvo užrašyti 1989 m. ir 2014 m. publikuoti mano sudarytoje knygoje „Laisvės kovotojų prisiminimai“ 9 d., psl. 590. Šis vėlesnis pasakojimas šiek tiek praplėstas, todėl čia publikuojamas kaip pirmojo papildymas ar patikslinimas, ką vėliau prisiminė autorė.

Alfonsas Aliukevičius-*Saulė* – mano tėvas, gimęs 1915 m. Darsūniškyje. Jo brolio Juozo Aliukevičiaus, Juozo, viena dukra gyvena Aleksote, bet su ja mes nelabai bendraujame. Apie *Saulę* man niekas nepasakojo, kadangi buvau dar vaikas; ką nugirsti – teisybė ar ne teisybė – nežinai.

Mūsų mama – Antanina Lapinskaitė g. Darsūniškyje, po to gyveno Bačkininkėlių kaime, Pakuonio vlsč., Prienų r., nes jos tėvas jai davė 3 ha žemės, bet ji nebuvo dokumentais įforminta, todėl atsiimti jos negalėjome. Diedukas Lapinskas buvo ir mamos brolis Jeronimas Lapinskas už mamą jaunesnis – žuvo turėdamas 19 metų.

Tėvai susituokė prieš karą ir gyveno Bačkininkėliuose. Mano sesuo Genė (Petrauskienė), g. 1942 m. Po karo mes buvome mėtomos pas įvairius žmones, pas gimines slepiamos, bet daugiausia tai augome pas diedukus Lapinskus abi iki 20-ies metų.

Jeronimą su tėvu (mano dieduku) stribai, atėję iš Pakuonio, išsivarė iš namų prie Guogų kalno ir Jeronimą reve sušaudė Pakuonio stribas Sugintas, o dieduką paleido. Jeronimo lavoną nuvežė į Pakuonį, ten buvo ir daugiau numestų ant grindinio, juos šunys tampė, po to moterys ėjo lavonus ginti nuo tų šunų. Jeronimą stribai kaltino, atseit, jis buvo *Saulės* pasiųstas sekti stribus, bet po savaitės išsiaiškino, kad jis nekaltas ir atidavė tėvui pasilaidoti. Laidoti vežė į Darsūniškį, ledas jau buvo sueižėjęs, kadangi vežė „razvalinom“ (ilgom metalinėm) rogėm, arkliai per ledą eiti jau nebegalėjo, tai arklius iškinkė ir roges per Nemuną stūmė patys žmonės.

Mūsų mama pageidavo ją palaidoti prie Jeronimo. Jei bus išlikę kaulų, tai sudėti į jos karstą. Čia mes ant paminklo įrašėme ir mamos tėtę.

Bandito dukterys – atsiimdavome mes už tėtį, nors vaikas buvau maždaug keturių metukų, aš nieko apie tėtį neprisimenu, tik vien iš žmonių kalbų girdėjau, kad žuvo, kiti, kad liko gyvas, pabėgo – visokių šnekų buvo...

Viena moteris iš Pakuonio pasakojo, kad jie buvo nuvaryti į kluoną ir tardomi – „kur *Saulė*?“ Moteris, sako, žinau, eikim parodysiu. Išėjo į lauką ir parodė – „saulė ana va, šviečia“. Supyko stribai, kad pasišaipė iš jų ir gerokai pagrasino.

Aš neprisimenu, kad tėtis būtų kada atėjęs pas dieduką Lapinską, tik stribai ateidavo pas Lapinską, klausdavo kur Alfonsas... Diedukas atsakydavo, kad nežino. Tada stribai imdavo šaukti: „Vaikai čia pas tave! Kaip tu gali nežinoti? Vis tiek kada nors ateina...“ Diedukas atsakydavo: „Nereikalingas man toks žentas...“

Diedukas net į kolūkį ilgai nestojo, tai paskutiniu metu jį labai skriaudė: karvę atėmė, arklį... Kai Kauno HES-as iškeldinėjo žmones, jis ant savo žemės šlaite aukščiau reve pasistatė stubukę ir nesikėlė į gyvenvietę. Mama dar ėjo pas sovietinius valdininkus prašyti, kad jo nebeterorizuotų – senukas jau, kiek jis čia begyvens, o mes, jauni, visi išsikraustėm iš užliejamos teritorijos.

Kaimynai labai pavydėjo, kad jis namuką pasistatė, tai atsivarė traktorių su buldozeriu ir tą namuką nugriovė, sulaužė, sutrynė į šipulius, iš kluono pašaro daug išvežė. Tada tenai pat jis tokią pašiūriukę susirentė ir gyveno joje. Senas jau buvo žmogus, daug pergyvenęs, savotiškas, nepaprastai užsispyręs.

Kada dar neužsemta buvo – 1955 m., diedukas savo mažame tvartuke laikė kumelaitę vardu Žibutė. Darsūniškio kolūkio pirmininkas atėjo paimti tos kumelaitės. Diedukas girdi, kad kažkas tai šneka. Jis, nieko nelaukęs, išsmuko iš kambario, užsėdo ant Žibutės ir nujojo, paslėpė ją krūmuose. Tada jie nebeieškojo tos kumelaitės, bet vėliau tas pirmininkas gražiuoju prašė jam ją atiduot, žadėjo ir užmokėti, bet diedukas jos neatidavė. Paskui ją laikė savo darbams ir kaimynams skolindavo. Revuose šlaituose su ja dirbdavo žemę, bet kartą šlaite užvirto Žibutė ir pasismaugė. Diedukas mirė sulaukęs 73 metų.

Kada mamą suėmė, nežinau. Lageriuose Rusijoje ji išbuvo 10 metų. Ją suėmė ir teisė kaip partizanų ryšininkę. Kalėjo Sachaline, Karagandoje... Paleido jau iš Sachalino, grįžo pas dieduką į tėviškę ir mes tada čia buvome. Nuo mūsų mama jau buvo kažkaip atitolusi, nes turėjo kitą šeimą. Tėviškėje gyveno apie dvejus metus, po to persikėlė pas dukrą Genutę, ji turėjo nusipirkusi kooperatinį butą, todėl ir mamą pasiėmė pas save. Mirė mama sulaukusi 76 metų, jau prasidėjus Atgimimui.

Dėdė Juozas Aliukevičius gyveno Bačkininkėlių kaime, jo žmona Marija Balčiauskaitė gyveno netoli Lapinskų.

Dėdienės brolis ir sesuo buvo nevedę, jau metuose, bet dėdienės brolis apsivedė su Ptakaite Mare iš Daukšiagirės.

Dėdienei Juozienei dukra ir žentas netiko, apsigyveno Prienuose senelių namuose, o dukra ir žentas gyveno Aleksote.

Dėdė Juozas Aliukevičius-*Berželis* (1910–1945) sudegė Maleckynėje. Juozas gyveno apačioje prie Nemuno, o Maleckai gyveno ant kalno. Jis ten slapstėsi ir sudegė... Daugiau apie jį nieko nežinau.

Mano tėtis irgi sudegė. Paskundė juos... Tas skundikas dar buvo gyvas, dabar jau miręs. Už tėtės galvą buvo pažadėta 50 000 rublių, tai ir paskundė, manė, kad čekistai jam už tai ir sumokės... Kvailys.

Jeronimą stribams įskundė Televičius. Atėjo stribai ir išsivarė. Po savaitės jo lavoną atidavė diedukui pasilaidoti. Diedukas Televičių vadindavo negražiu vardu. Už Aliukevičių gyveno Televičiai – juos vadino *Baltrais*, o kiti Televičiai gyveno apačioje, juos vadino *Skūrais*. Jie tarp savęs ne giminės.

SULAUŽYTI LIKIMAI
II DALIS

Prisiminimai užrašyti remiantis tardymų protokolais iš įvairių baudžiamųjų bylų. Čia pateikiami ADAPTUOTI apklausų protokolų variantai pokario ginkluoto pasipriešinimo dalyvių, daugiausia veikusių Kauno apskr., Prienų, Panemunės, Pakuonio, Kruonio valsčių teritorijose, daugiausia *Saulės*-Aliukevičiaus Alfonso, *Viesulo*-Marčiulionio Vyto (Vytauto), *Kairio*-Mockapetrio Petro, *Dešinio*-Pinkvartos Kazio, Juodžio Vyto-*Šarūno* ir kt. vadovaujamų būrių kovotojų, kurie priklausė partizanų GELEŽINIO VILKO, BIRUTĖS rinktinėms TAURO apygardai.

Iš LYA (KGB arch.), b. b. Nr. 1076, Kauno apskr. NKGB sk. Arch. Nr. 4051/3.
Pradėta 1945 m. spalio 1 d.

Iš Sakalausko Jurgio, Uršulės, baudžiamosios bylos.

Iš NUTARIMO areštui

1945 m. rugsėjo 27 d. NUTARIMĄ surašė Kauno apskr. NKGB Tardymo sk. vrš. kap. BELIAJEV. Išnagrinėjęs gautą medž. apie nusikalstamą Sakalausko Jurgio, Uršulės, g. 1921 m., Darsūniškio k., Kruonio vlsč., Kauno apskr. veiklą, NUSTATĖ: Sakalauskas Jurgis, būdamas nusiteikęs antisovietiškai, 1944 m. gruodžio mėn. įstojo į *Viesulo* būrį, kuris buvo pavaldus *Saulės* vadovaujamam būriui ir vykdė aktyvią kovą prieš sovietų valdžią.

Būdamas *Saulės* būryje slapyvardžiu *Bevardis*, buvo šio būrio štabo viršininku, o po to atliko pagrindinio ryšininko vaidmenį tarp veikiančio *Saulės* būrio ir LLA štabo Alytaus apskr.

Be to, Sakalauskas veikė ir teroristinės grupės „SS“ (čia, matyt, pačių čekistų taip pavadinta prtz. grupė viešai sukelti neigiamą nuomonę visuomenėje – *R. K.*) sudėtyje *Viesulo* būryje, kuri vykdė teroro aktus prieš partinius-sovietinius darbuotojus bei NKVD–NKGB bendradarbius.

Šeimos sudėtis: motina – Sakalauskaitė Uršulė, 50 m. amž.

Iš Sakalausko Jurgio, Uršulės, g. 1921 m. Darsūniškio k., Kruonio vlsč., apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno NKGB oper. įgaliotinis ltn. IGNATOV per vertėją ČERNIAVSKIJ ALEKSANDR MICHAILOVIČ. 1945 m. rugsėjo 21 d.

<...> 1944 m. gruodžio mėn. pabaigoje įstojau į partizano *Aro* vadovaujamą būrį, ku-

riame prabuvau iki 1945 m. sausio mėn., kada žuvo *Aro* būrio vadas Alšėnų miške kautynių metu su NKVD kariuomene ir dar apie 10 šio būrio kovotojų. Šiose kautynėse dalyvavo iki 30 kovotojų. Po to visas būrys iširo ir daugiau nebeegzistavo, todėl aš nutariau pereiti į *Viesulo* vadovaujamą būrį ir į kurį perėjau 1945 m. sausio mėn. Jame išbuvau iki 1945 m. balandžio mėn. *Bevardžio* slapyvardžiu.

Viesulo būryje tuo metu buvo 90 kovotojų, bet netrukus iš būrio pasitraukė dalis kovotojų, su kuriais išėjau ir aš į naujai organizuojamą *Saulės* būrį, kuriame buvo iki 30 kovotojų. Šiame būryje aš veikiau tuo pačiu *Bevardžio* slapyvardžiu. Pirmiausia buvau paskirtas būrio štabo viršininku, o vėliau užmezgiau ryšį su LLA štabu Alytuje per *Eimutį*, kurio nei vardo, nei pavardės nežinau.

Iš LLA štabo atstovo *Eimučio* aš gaudavau LLA štabo nurodymus bei įsakymus, antisovietinius ir kontrrevoliucinius atsišaukimus, kuriuos perduodavau asmeniškai *Saulei*.

Su pagrindinėmis organizacijomis LIT ir LLA Kauno mieste, kur buvo mūsų vyriausiasis štabas, ryšį palaikė tik pats *Saulė* per vyr. štabo atstovą ltn. *Algimantą* (Algimantas Zaskevičius – *R. K.*). Jo vardo ir pavardės nežinau. Per *Algimantą Saulė* pats asmeniškai gaudavo iš jo „kontrrevoliucinius" atsišaukimus bei Aukščiausiojo štabo įsakymus.

Būdamas *Aro*, *Viesulo* ir *Saulės* būriuose, asmeniškai aš nieko nesu nužudęs ir jokių veiksmų bei žudynių prieš gyventojus nevykdžiau, nežiūrint į tai, kad dalyvavau du mėnesius *Viesulo* būrio „SS" padalinyje GELEŽINIS VILKAS, kuris specialiai vykdė teroro aktus partijos narių, sovietinių darbuotojų bei NKVD–NKGB bendradarbių atžvilgiu bei gyventojų, kurie palaikė ryšį su NKVD–NKGB organais.

Viesulo būrio „SS" skyrių, kurie vykdė teroro aktus, sudarė 9 kovotojai:

1. *Klajūnas*-Dainys Pranas (Jonas?);
2. *Bevardis*-Sakalauskas Jurgis;
3. *Turkas*-Mikalauskas Antanas;
4. *Naras*-Mičiulis Alfonsas;
5. *Žvaigždė*-(Bartulis Kazys?);
6. *Vermachtas*-Juodis Algirdas;
7. *Šarūnas*-Juodis Vytautas;
8. *Saulė, Blaževičius*-Aliukevičius Alfonsas;
9. *Artojas*-(Kriščiūnas?)

Žinau tik dvi patikimas *Saulės* susitikimų vietas: viena tai Darsūniškio miške bunkeryje ir pas jo seserį Darsūniškio k., Kruonio vlsč., kur *Saulė* tankiausiai būdavo ir ten aš pats ne kartą esu jį lydėjęs bei kiti būrio kovotojai.

Kiek teko girdėti iš paties *Saulės* kalbų, kuris buvo pas mus bunkeryje Darsūniškio miške, jis pasakojo, jog kautynėse su NKVD kariuomene jis neteko 4-ių kovotojų ir šiuo metu pas jį būryje liko 15 kovotojų, nes dar 5 kovotojai išėjo iš būrio ir legalizavosi. Šis pokalbis vyko apie š. m. rugsėjo mėn. 10–12 d. Labiausiai tikėtinos *Saulės* buvimo vietos šiuo metu yra tai jo maršrutas, kuriuo jis juda: Užgirėlių miškas, Sekionių miškas, po to pagal tą pačią Nemuno pusę Donacijos miškas link Dabintos kaimo, Kruonio vlsč. ir Jatkonių k. mūsų persikėlimo vietose valtimis per Nemuną, kurias mums parūpindavo pil. Garmus Pranas iš Dabintos k., Kruonio vlsč. bei kitas šio kaimo gyventojas, kurio pavardės nežinau. Jis turi valtį, talpinančią iki 25–30 žmonių.

<...> *Saulės* žmoną Aliukevičienę Antosę aš pažįstu nuo 1932 m., kadangi kartu su ja mokiausi pradžios mokykloje. Anksčiau ji gyveno Darsūniškio k. pas savo tėvą ir *Saulės* tėvą Lapinską Jurgį Bačkininkėlių k., Pakuonio vlsč. ir, atrodo, jog ir dabar ji gyvena ten pat.

<...> Iš *Saulės* ryšininkų aš pažįstu Žukauską Adolfą, kuris gyvena Darsūniškio k. Prieš tai jis palaikė ryšį tarp *Saulės* būrio ir LLA organizacijos, veikiančios Kaune. Paskutiniu metu pats Žukauskas – apie dvi savaitės kaip yra *Saulės* būryje.

1945 m. spalio 3 d. Apklausa. Pirmomis vokiečių okupacijos dienomis aš gyvenau Darsūniškyje, po to įstojau į sukilėlių būrį, kuriame praleidau vieną mėnesį, po to dirbau savo dėdės ūkyje. 1942 m. gegužės 20 d. įstojau į savisaugos batalioną, kuriame tarnavau iki 1943 m. kovo 20 d., po to paėmiau 12-os dienų atostogų ir daugiau į batalioną nebegrįžau, gyvenau nelegaliai.

Aš priklausiau LLA organizacijai, į kurią įstojau 1945 m. lapkričio mėn. Kada įstojau į LLA, jos vadas buvo *Aras*, o kada *Aras*-Rukas Vincas žuvo (1945 01 30), organizacijai stojo vadovauti *Viesulas*-Marčiulionis Vytas (žuvo 1946 07 28).

Į *Saulės* būrį aš atėjau 1945 m. balandžio mėn. pabaigoje, kur dirbau ryšininku ir perdavinėjau *Saulės* slaptus paketus LLA štabo ryšininkui.

<...> Sovietinių pareigūnų naikinimui buvo sudaryta speciali grupė. Iš šios grupės aš žinau tik Ogilbą Juozą-*Dobilą*, o likusius žinau tik pagal slapyvardžius: *Jovaras*, *Žaibas*, *Lydeka*, *Diemedis*...

Palaikiau ryšį su Alytaus apskritimi ir ten susitikdavau su LLA ryšininku *Jaunučiu*. Daugiau ryšių nei su niekuo nepalaikiau. Su Kauno miestu man nebuvo ryšys perduotas, kadangi tuo metu sirgau, todėl ryšį su Kaunu palaikė pats būrio vadas *Saulė* su ltn. slapyvardžiu *Algimantas* (Algimantas Zaskevičius?).

LYA (KGB arch.), Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, b. byla Nr. 3115. Arch. Nr. 35105/3. LSSR MVD Kauno skyrius. Pradėta: 1949 07 27.

Išrašas iš paieškos reikalavimo Nr. 28/282 nuo 1947 01 11. Iš Sovpečlago MVD „pasiolko" Kočma, Kožvos rajono, Komijos ASSR 1946 m. lapkričio 12 d. pabėgo spec. tremtinė Urbanavičiūtė Birutė, Aleksandro, g. 1928 m. Kauno m., Vasario 16-osios g., namo Nr. 2, buto Nr. 17.

Sovpečlago MVD Operatyvinio sk. nutarimu 1946 08 21 buvo apgyvendinta spec. gyvenvietėje 6-erių metų laikotarpiui, iš kur iš sulaikymo Sovpečlago MVD sk. Abezėje, Komi ASSR 1946 11 12 įvykdė pabėgimą.

Suradus paieškomąją, areštuoti ir, remiantis SSSR NKVD įsakymu Nr. 00211 nuo 1946 01 09, patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Pasirašo: Sovpečlago operatyvinio skyriaus viršininkas pplk. (GUSELIOV?)

Iš Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, g. 1928 m. Kaune, apklausos protokolo. 1949 m. liepos 27 d. Apklausą vykdo Kauno apskr. MVD sk. j. ltn. IGNATAVIČIUS. Suimta 1949 m. rugsėjo 3 d. Kaune. Išsilavinimas 5-ios gimnazijos klasės. Gyveno Kaune, Nemuno g. Nr. 21a, bt. 1. Buvo teista 1945 m. pagal RSFSR BK 58 str.

<...> Aš gimiau Kaune 1928 m. Iki 1943 m. mokiausi gimnazijoje, po 1943 m. vokiečių okupacijos mano tėvą vokiečiai areštavo, tada mes su motina išvykome iš Kauno į Darsūniškį, Kruonio vlsč. Ten aš išbuvau iki 1945 m. rugpjūčio mėn., t. y. iki mano arešto.

Po mano arešto 1945 m. rugpjūčio mėn., aš buvau uždaryta į Kauno kalėjimą Nr. 3, kur išsėdėjau iki 1945 m. lapkričio mėn., o po to mane išvežė į Komi ASSR, ten patekau į Pečioros lagerį ir ten mane vėl laikė be teismo apie du mėnesius, po to iškonvojavo ir aš gyvenau Komi ASSR gyvenvietėje Kočma.

Kada buvau Pečioros lageryje, man tardytojas pasakė, jog aš būsiu laisva, o po to, kada gulėjau ligoninėje tame pačiame lageryje, ligoninės viršininkas man atnešė raštišką pranešimą apie tai, jog aš pagal paskyrimo vietą privalau atbūti spec. gyvenvietėje 6 metus, o po to būsiu iš lagerio paleista. Kočmos gyvenvietėje aš išbuvau iki 1946 m. lapkričio mėn. ir dirbau geležinkelio stotyje. 1946 m. lapkričio mėn. aš pamaniau, jog visi tremtiniai iš ten išvažiuoja, todėl ir aš nusprendžiau iš ten išvykti. Turėjau pinigų kelionei, sėdau į traukinį ir atvažiavau į Kauną.

<...> Iš pabėgusių iš spec. gyvenvietės aš pažinau: Dautartaitę Jadvygą, kuri gyvena Raudondvaryje, Gurauską Henriką, kuris gyvena Kaune Šančiuose.

Iš Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, apklausos protokolo. 1949 m. rugpjūčio 7 d. Apklausą vykdo Kauno apskr. UMVD vyr. oper. įgaliotinis PLOTIČKIN.

<...> Taip, dėl man pateikto kaltinimo pagal RSFSR BK str. 16–82, I-ą dalį, visiškai prisipažįstu, jog 1945 m. rugpjūčio mėn. iš Lietuvos SSR buvau išvežta į Komi ASSR Pečioros miestą, iš kur 1946 m. lapkričio mėn. pabėgau atgal į Kauną.

<...> Galiu papildyti, jog aš padėjau MGB organams ir, jeigu mane paliktų Lietuvoje, aš pasižadu padėti MVD–MGB organams, kad išpirkčiau savo pabėgimą iš spec. gyvenvietės.

Iš Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, apklausos protokolo. 1950 m. balandžio 19 d. Kaune. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB sk. tardytojas vyr. ltn. VYNOCHODOV.

<...> Kauno apskr. MGB 1945 m. buvau areštuota, kaip antisovietinės ginkluotos „gaujos“, vadovaujamos Aliukevičiaus Alfonso-*Saulės*, dalyvė.

Kai gyvenau Darsūniškyje, mūsų sodybą tankiai lankė šios „gaujos“ kovotojai, o su jais kartu ir mano pusbrolis Sakalauskas Jurgis. Partizanai ne kartą mūsų šeimoje vykdė antisovietinę agitaciją, tarp jų ir mano tėvui aiškino, jog sovietinė valdžia Lietuvoje ilgai neišsilaikys, Lietuva turi priklausyti Amerikai.

1945 m. žiemą *Saulė* man ėmė perdavinėti įvairius partizaninius pavedimus, ne kartą važiavau į Kauną, turguje užpirkinėjau vaistus būrio kovotojams.

1945 m. gegužės mėn. būrio vado pasiūlymu įstojau į *Saulės* antisovietinį būrį ir buvau paskirta šio būrio med. sesele.

Saulės būrys tuo metu dislokavosi miške netoliese Darsūniškio k., Kruonio vlsč. 1945 m. pradžioje *Saulės* būrio partizanai įvykdė teroro aktą prieš Kalvių k. gyventojus. Buvo nužudyti 6 sovietinio-partinio aktyvo darbuotojai. Aš šiame teroro akte nedalyvavau. Jei tikėti būrio vado Aliukevičiaus žodžiais, šis teroro aktas buvo įvykdytas gavus Kalvių kunigo nurodymą. Jo pavardės nežinau. Po teroro akto įvykdymo kunigas perėjo į nelegalią padėtį, apie ką mums pasakojo būrio vadas.

Be to, 1945 m. vasarą netoli Viršužiglio k. mūsų būrį apsupo MGB kariuomenė. Būrys stojo į kovą ir mums pasisekė pasitraukti į miško gilumą. Kautynių metu buvo sužeisti trys partizanai. Aš taip pat dalyvavau šiose kautynėse, bet kadangi ginklo neturėjau,

šaudyti neteko. Po kautynių aš, kaip med. seselė, sužeistiesiems Garmui Juozui-*Karklui*, Mičiuliui Alfonsui-*Narui* ir Markevičiui Pranui-*Alksniui* suteikiau med. pagalbą.

Jokio partizaniško slapyvardžio aš neturėjau, partizanai mane vadino paprasčiausiai Birute.

<...> Tuoj pat po pabėgimo iš spec. tremties pirmomis 1947 m. sausio dienomis, aš važiavau į Darsūniškį, kur susitikau buvusius *Saulės* būrio partizanus: Keršavičių Stasį-*Briedį* ir Balčiūną Kazį-*Romaną*. Pastarieji man papasakojo, jog jie legalizavosi, gyvena Darsūniškyje ir palaiko ryšį su *Vermachto*-Juodžio Algirdo būriu. Be to, Keršavičius pasakė, jog jam duota užduotis platinti antisovietinius atsišaukimus, nukreiptus prieš rinkimus į Aukščiausiąjį LSSR Sovietą ir prašė manęs jiems padėti, ką aš ir sutikau.

Vakare mūsų Darsūniškio k. buvo suorganizuoti šokiai, į kuriuos atėjo milicininkai (tais metais stribus žmonės dar vadino ir milicininkais, kadangi jie priklausė Vidaus reikalų ministerijai – *R. K.*), kurie turėjo saugoti rinkiminę apylinkę. Kada atėjo milicininkai, aš atitinkamai susitarusi su Keršavičiumi, persirengiau senos bobutės drabužiais ir ėmiau šokti. Iš mano šokimo juokėsi visas jaunimas, tarp jų ir milicininkai, ir taip aš nukreipiau jų dėmesį nuo sargybos, kuri saugojo rinkiminę apylinkę bei patruliavimą kaime. Keršavičius ir Balčiūnas tuo metu išėjo į kiemą ir Darsūniškyje išklijavo antisovietinius atsišaukimus.

Ryte aš sužinojau, jog Darsūniškyje tikrai buvo išklijuoti antisovietiniai atsišaukimai ir, bijodama arešto, tą pačią dieną išvykau į Kauną.

Mano tėvas Urbanavičius Aleksandras po mano arešto 1945 m. rudenį įstojo į *Saulės* būrį ir žuvo kautynėse su MGB kariuomene.

<...> Man žinomi šie *Saulės* būrio partizanai:

1. **Aliukevičius Alfonsas, Igno-*Saulė*.** Būrio vadas. Žuvęs;
2. **Sakalauskas Jurgis-*Bevardis*.** Būrio vado pavaduotojas. Areštuotas;
3. **Šiugždinis Albinas-*Žaibas*.** Žuvęs;
4. **Dainys Jonas (Pranas)-*Klajūnas*.** Areštuotas;
5. **Mičiulis Alfonsas-*Naras*.** Areštuotas;
6. **(Liutotanskas?) Juozas-*Pantera*.** Žuvęs;
7. **Radzevičius Juozas-*Eglė*.** Žuvęs;
8. **Lapinskas Antanas-*Kietis*.** Žuvęs;
9. **Pyplys Pranas.** Žuvęs;
10. **Gelčys Jonas-*Perkūnas*;**
11. **Puodžiūnas Kazys-*Karosas*.** Žuvęs;
12. **Čepulis Aleksandras-*Plaukas*.** Žuvęs;
13. **Garmus Juozas-*Karklas*.** Žuvęs;
14. **Lapinskas Pranas-*Uosis*.** Žuvęs;
15. **Štriupkus Vytautas-*Žaibas*.** Žuvęs;
16. **Lapinskaitė-Aliukevičienė Antanina, Jurgio-*Antanas*.** Areštuota;
17. **Markevičius Pranas-*Alksnis*;**
18. **Mikalauskas Antanas, Bernardo-*Turkas*.** Žuvęs 1946 m.;
19. **Aliukevičius Antanas, Kazio-*Bitė*.** Žuvęs;
20. **Juodis Algirdas-*Vermachtas*.** Žuvęs;
21. **Juodis Vytautas-*Šarūnas*.** Žuvęs;

22. **Ogilba Juozas-*Dobilas***. Žuvęs;
23. **Puodžiukas-*Ąžuolas***;
24. **Regetanskas (gal Ragmanauskas?) Antanas**;
25. **Jakubauskas Pranas**;
26. **Keršavičius Stasys-*Briedis***;
27. **Balčiūnas Kazys-*Romanas***;
28. **Urbanavičius Aleksandras**;
29. **Misiūnas Juozas-*Rytas***;
30. **Tamošiūnas Pranas, Antano**. Žuvęs;
31. **Garmus Pranas-*Aukštaitis***;
32. **Mičiulis Algirdas-*Šalmas***;
33. **Morkūnas Vytas-*Lapas***;
34. **Dranginis Algirdas-*Beržas***. Žuvęs;
35. **Mickus-*Tigras***;
36. **Mickus Jonas-*Žilvitis***;
37. **Žukauskas Antanas-*Žaltys***;
38. ***Ėglis***;
39. **Kubilius-*Brazdilas***;
40. ***Šamas***;
41. **Marčiulionis Vytautas-*Viesulas***;
42. **Mačiulis Jeronimas-*Liūtas***;
43. **Mičiulis Kazys-*Šalmas***;
44. ***Medžiotojas***;
45. **Gelčys Juozas-*Gegutis*** (kitur **– *Gegužis***).

Iš *Saulės* ryšininkų man žinomi: Žukauskas Adolfas iš Darsūniškio k. ir Radzevičiūtė Anelė – partizano Radzevičiaus Juozo sesuo. Jie ne kartą lankėsi *Saulės* būryje ir su juo kalbėjosi. Kiti pasakojo, jog jie jį informavo prieš MGB kariuomenės pasirodymą.

Iš Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, apklausos protokolo. 1950 m. birželio 23 d. Apklausą vykdo Kauno MGB Valdybos vyr. ltn. VINOCHODOV.

Apklausos pradžia 22 val. – pabaiga 1 val. 30 min. (24 d. naktį).

<...> *Saulės* būryje aš buvau nuo 1945 m. gegužės mėn. iki rugpjūčio mėn., t. y. iki arešto dienos. Per visą šį laikotarpį aš su kitais partizanais slapsčiausi miškuose Kruonio vlsč., Kaišiadorių apskr.

<...> Pirmomis 1947 m. sausio mėn. dienomis po pabėgimo iš spec. gyvenvietės, keletą dienų gyvenau Darsūniškyje pas savo dėdę giminaitį Joną Mataką.

<...> Keršavičius man sakė, jog antisovietinius atsišaukimus jis gavęs iš savo dėdės kunigo Juozo Grabausko, kuris gyvena Kurtuvėnų vlsč., Šiaulių apskr.

Iš PAŽYMOS, kurią išdavė Kruonio DŽDT Vykd. komitetas. 1945 m. liepos 13 d. Kavolių k., Kruonio vlsč. ginkluoto būrio kovotojai sušaudė 6 sovietinius pareigūnus: Praškevičių Zigmą, Rulevičių Joną, Dukštą Stasį, Kučinską Aleksą, Vilčinską Juozą, Stankevičių Jokūbą.

Pasirašo: Kruonio Vykd. k-to pirmininkas MINČIONKA ir Vykd. k-to sekretorius MATONIS

Išvadoje, kuri surašyta 1950 m. liepos 4 d. Kaune LSSR Apygardos MVD karo prokuroro padėjėjo justicijos mjr. GAVRILOV'o, užbaigus tardymo medžiagą pagal Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, tardymo bylą Nr. 3115, kaltinamos pagal RSFSR BK str. 58–1„a"; 58–8 I-ą dalį; 58–11 ir 82 II-ą dalį. Ypatingajam pasitarimui (Maskvos trojkai – *R. K.*) rekomenduojama jai skirti 10-ies metų laisvės atėmimo bausmę.

Pasirašo: LSSR Apygardos MVD karo prokuroro pavad. justic. mjr. A. GAVRILOV

Išrašas iš PROTOKOLO Nr. 47 Ypatingojo pasitarimo prie SSSR Valstybės saugumo ministro 1950 m. spalio 7 d.

Urbanavičiūtė Birutė, Aleksandro, už dalyvavimą antisovietinėje nac. teroristinėje „gaujoje" ir už pabėgimą iš tremties vietos, įkalinti darbo pataisos lageryje 10 m. laikotarpiui. Įkalinimo laiką laikyti nuo 1949 07 27.

TVIRTINU
LSSR Valstybės saugumo ministro pavad.
plk. GAVRILOV
1952 m. birželio 27 d.

I Š V A D A

(dėl b. b. Nr. 3115 peržiūrėjimo)

1952 m. birželio 26 d. Vilniaus m.

Aš, LSSR MGB tardymo dalies vrš. pavad. kap. ŠČIKUNOV, peržiūrėjęs bylos Nr. 3115 medžiagą nuteistosios **Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro**, g. 1928 m. Kauno mieste, nepartinės, iš darbininkų, su 6-ių klasių gimnazijos išsilavinimu, netekėjusios. Areštuota 1945 m. liepos 27 d. Kauno MVD Valdybos. 1950 m. spalio 7 d. SSSR Ypatingojo pasitarimo nuteista 10-čiai metų PDL (pataisos darbų lageriu).

RADAU: Urbanavičiūtė B. A. 1945 m. veikė nac. „gaujoje", žinojo apie eilę teroristinių aktų, kuriuos įvykdė „gaujos" nariai ir kuriai ji priklausė.

1946 m. ji pabėgo iš įkalinimo vietos Abezėje, Komi ASSR ir atvyko į Kauno apskritį, kur užmezgė ryšį su nac. pogrindžiu ir teikė jiems pagalbą platinant antisovietinius atsišaukimus tarp gyventojų.

1948 m. rugpjūčio mėn. Kauno MGB sk. buvo sulaikyta, apklausų metu visiškai pripažino savo kaltę ir padėjo išaiškinti eilę aktyvių partizanų ryšininkų bei rėmėjų. Šių duomenų pagrindu buvo pritraukta slaptam bendradarbiavimui agento statusu ir buvo išleista iš po sargybos.

Būdama agente, pateikinėjo medžiagą, turinčią operatyvinės reikšmės, už ką ne kartą buvo apdovanota piniginėmis išmokomis.

1949 m. liepos 27 d. už įvykdytą pabėgimą be MGB organų nurodymo iš spec. apgyvendinimo vietos Urbanavičiūtė Kauno MVD Valdybos buvo areštuota ir jos byla buvo perduota SSSR MVD Ypatingojo pasitarimo peržiūrai, tačiau 1950 m. balandžio mėn. buvo grąžinta pertardymui ir tolimesniam tardymui perduota į Kauno srities UMGB skyrių.

Kadangi Urbanavičiūtė tardymo metu kalbėjo atvirai, įvykdytus nusikaltimus prisipažino ir iki arešto buvo vertinga agente, per visą vidaus kamerinės agentės darbo laikotarpį užsirekomendavo save iš teigiamos pusės.

Pagal 1950 m. jos gautus duomenis iš kameros bendragyventojų, buvo likviduotas „banditų“ bunkeris, kuriame buvo nužudyti 7 „banditai“, tarp jų ir būrio vadas *Alytė* (Meškauskas), areštuoti ir išaiškinti 7 aktyvūs partizanų rėmėjai.

1951 m. sausio mėn. išaiškinti patikimi ryšininkai partizaninių formuočių vado *Vanago* – Talačkaitė Albina ir Talačka Kostas (nuteisti), kurie tardymo metu buvo demaskuoti ir parodė *Vanago* štabo bunkerį, kuriame likviduoti: štabo viršininkas *Tylius* ir kiti 3 partizaninės formuotės vadai (Urbanavičiūtės parodymu likviduota 20 nac. pogrindžio narių).

R. K. p a s t a b a: ***Tylius***, ***Rainys***, ***Kalnietis*-Baliukevičius Kostas**, **Kosto**, g. 1926 m. Alytuje. Dainavos apyg. štabo vrš. Žuvo Prienų r., Jiezno vlsč., Jaunionių k. bunkeryje 4-iese 1951 02 15. Buvęs mokytojas, mokytojavo Kaune.

Šiuo metu Urbanavičiūtė taip pat teikia vertingą informaciją, kurią gauna iš savo bendrakamerininkių ir tuo pačiu panaudojama vidaus kamerinėse agentūrinėse kombinacijose.

Šiuo pagrindu SIŪLYČIAU: Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, baudžiamąją bylą pateikti SSSR Ypatingajam pasitarimui prie MGB peržiūrėjimui dėl jos bausmės sumažinimo iki 5-erių metų ir likusį teistumo laikotarpį pakeisti į įkalinimą kalėjime.

Pasirašo: LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pavad. kap. ŠČUKUNOV

Sutinka: LSSR MGB Tardymo dalies vrš. pplk. MARAKUŠEV

R. K. p a s t a b a: SSSR MGB Ypatingojo pasitarimo sprendimu 1952 m. rugsėjo 30 d. Urbanavičiūtei B. bausmės laikas buvo sumažintas iki 5-erių metų, atsižvelgiant į jos panaudojimą operatyvinėse priemonėse, perkeliant likusiam bausmės laikui į Kauno srities UMGB vidaus kalėjimą.

1989 12 23 Lietuvos TSR Aukščiausiasis Teismas **Urbanavičiūtės-Mikšienės Birutės**, gyv. Kaune, Lampėdžiuose, Romuvos g. Nr. 39, bt. 3, nereabilitavo. Pasirašo: AT Pirmininkas J. MISIŪNAS.

Iš ag. *Reginos*-Urbanavičiūtės Birutės, Aleksandro, CHARAKTERISTIKOS

<...> 1947 m. rugpjūčio 28 d. ag. ***Regina*** buvo sulaikyta milicijos ir perduota į MGB. Apklausos metu ag. ***Regina*** papasakojo apie savo dalyvavimą ginkluotoje nac. „gaujoje“ ir apie pabėgimą iš spec. gyvenvietės, o po to buvęs Kauno MGB sk. vrš. pavaduotojas pplk. BAGNO ją užverbavo agente nac. pogrindžio dalyvių bei asmenų, pabėgusių iš lagerių išaiškinimui.

Būdama ryšyje su drg. BAGNO, ag. ***Regina*** teikė agentūrinius pranešimus, turinčius operatyvinę vertę, už ką gavo piniginius apdovanojimus. Tačiau šios medžiagos rezultatai nežinomi.

Pplk. BAGNO ryšyje su ag. ***Regina*** buvo iki 1947 m. pabaigos, po to persikėlė į Vilniaus apskritį, o drg. BAGNO buvo pervestas dirbti į kitą apskritį, todėl dėl šios priežasties ryšys su ag. ***Regina*** nutrūko.

1949 m. gegužės mėn. su ag. ***Regina*** ryšys vėl buvo nustatytas, bet vertingos medžiagos iš jos nebuvo gauta.

1949 m. liepos 27 d. ag. ***Regina*** vėl buvo areštuota Kauno MVD Valdybos už pabėgimą iš spec. gyvenvietės. Areštas buvo įvykdytas be MGB Valdybos pavedimo.

Pasirašo: MGB 5 sk. vrš. pavad. vyr. ltn. KULABIN

PASIŽADĖJIMAS

Aš, pil. **Urbanavičiūtė Birutė, Aleksandro**, duodu tikrą pasižadėjimą Lietuvos SSR MGB organams, kadangi noriu išpirkti savo kaltę už buvusius nusikaltimus su „banditais", sužinojusi visą tiesą, jog kovoti prieš sovietų valdžią nėra tikslo.

Aš slaptai dirbsiu su MGB ir apie viską, kas man bus žinoma, faktus, kurie bus nukreipti prieš sovietų valdžią, nesvarbu iš ko jie beišeitų, pranešiu. Apie šiuos ryšius su MGB laikysiu paslaptyje ne tik prieš giminaičius, pažįstamus, bet ir valdžios organus. Pateikiamą informaciją pasirašinėsiu pseudonimu ***Regina***.

Esu įspėta už tai, dėl šio pasižadėjimo nevykdymo būsiu patraukta baudžiamojon atsakomybėn prieš teismą.

1947 08 28. Kaunas — Parašas: /Urbanavičiūtė Birutė/

Gyv. adresas: Kaunas, Šančiai, — Darbo adresas: Fizkultūros institutas – VII Kranto g. Nr. 5, bt. 1 dirbu valgykloje

Iš Urabanavičiūtės Birutės, Aleksandro, apklausos protokolo. 1950 m. balandžio 19 d. Kauno m. Apklausą vykdo Kauno MGB Valdybos tardytojas vyr. ltn. VINOGRADOV.

Apklausa pradėta 21 val. – baigta 24 val.

<...> Po pabėgimo iš spec. gyvenvietės, 1947 m. pavasarį atvykau į Kauną ir pradėjau gyventi nelegaliai.

1947 m. rugpjūčio mėn. buvau sulaikyta Kauno MGB sk. ir pplk. BAGNO papasakojau apie savo nusikalstamą veiklą, o po to man buvo pasiūlyta bendradarbiauti su MGB organais ir aš sutikau. Parašiau pasižadėjimą dėl paslapties išlaikymo ir pasirinkau ***Reginos*** slapyvardį.

Vykdydama BAGNO užduotį, Kauno mieste ieškojau iš lagerio pabėgusios Dautartaitės Jadvygos, apie ką nedelsiant pranešiau papulkininkiui BAGNO.

1947 m. rudenį BAGNO pavedimu ėjau į Žaliakalnį pas vieną moterį, kuriai prisistačiau, kaip *Katino* partizanų rinktinės ryšininkė ir teiravausi jos apie partizanus. Moteris man papasakojo, jog prtz. tankiai lankėsi jos bute, bet po to, kada areštavo jos vyrą už ryšį su partizanais, pas ją daugiau nebesilanko. Apie tai taip pat pranešiau pplk. BAGNO.

Maždaug 1947 m. rugsėjo mėn. pplk. BAGNO užduotimi važiavau į Pakuonio valsčių pas vieną valstietį, kurio pavardės dabar nepamenu. Susitikimo metu su šiuo valstiečiu aš jam papasakojau, jog pabėgau iš lagerio, kur buvau laikoma kaip partizanų būrio narė ir prašiau jo padėti man nustatyti ryšį su partizanais. Valstietis papasakojo, jog partizanai tankiai lankosi jo namuose: *Šarūnas*, *Žaibas*, *Karklas* ir kt.

Grįžusi aš raštu apie tai pateikiau BAGNO ir daugiau jo nurodymu pas tą valstietį nevykau. Be to, aš pateikiau medžiagą ir apie kitus asmenis, užsiimančius antisovietine veikla.

Už darbą su MGB organais aš iš pplk. BAGNO ne kartą esu gavusi piniginius apdovanojimus bei maisto korteles.

Nuo slapto bendradarbiavimo su MGB organais aš nesislapsčiau, todėl šiuo klausimu galiu paaiškinti taip: 1947 m. gale aš susitikau Vilkijos kooperacijos pirmininką Gudzevi-

čių, kuris pasiūlė man ateiti dirbti į valgyklą bufetininke. Apie šį pokalbį aš atraportavau pplk. BAGNO ir su jo leidimu išvykau gyventi į Vilkiją ir tokiu būdu buvo nutrauktas mano ryšys su pplk. BAGNO.

1948 m. vasarą vėl atvykau gyventi į Kauną ir bandžiau pakartotinai užmegzti ryšį su BAGNO. Todėl aš atėjau pas jį į butą, kur man pasakė, jog jis išvyko dirbti į Šiaulius.

1949 m. gegužės mėn. Kaune atsitiktinai susitikau MGB darbuotoją kapitoną SINICINĄ, kuriam paaiškinau, jog pamečiau ryšį su MGB. Kap. SINICINAS mane sulaikė, o po to iš po sargybos paleido ir pasiūlė iš naujo bendradarbiauti su MGB organais ir paskyrė man susitikimą su juo Šančiuose. Su kap. SINICINU aš buvau susitikusi keletą kartų ir jo nurodymu važiavau į Kruonį, kur iš naujo nustačiau ryšį su buvusiu prtz. Kerševičiumi Stasiu-*Briedžiu*.

Kaip aš parodžiau jau anksčiau, jog 1949 m. vasarą kap. SINICINO pavedimu važiavau į Kruonį, kur susitikau legalizavusį prtz. Kerševičių Stasį. To susitikimo metu Kerševičius man papasakojo, jog jis palaiko ryšį su partizanais, be to, su mano pagalba buvo išklijuoti antisovietiniai atsišaukimai. 1947 m. Darsūniškio k. jis juos neva gavęs iš savo dėdės kunigo Grabausko Juozo, gyvenančio Kurtuvėnų valsčiuje. Apie tai aš raštu informavau kap. SINICINĄ. Kitos medžiagos apie asmenis, užsiimančius antisovietine veikla, aš nedaviau, kadangi netrukus buvau areštuota už pabėgimą. Arešto metu aš informavau Kauno MVD darbuotoją kap. PLOTIŠKINĄ apie mano bendradarbiavimą su MGB organais, bet pastarasis į tai man nieko neatsakė.

LYA (KGB arch.), Mačiulio Jeronimo, Mykolo, g. 1916 m., b. b. Nr. 986. Kauno apskr. Pradėta 1945 08 08.

Iš NUTARIMO areštui. 1945 m. rugpjūčio mėn. 23 d. areštą sankcionavo NKVD kariuomenės karo prokuroro pavad. justic. mjr. (?). Nutarimą surašė Kauno apskr. NKGB vyr. ltn. MURAVJOV.

Iššiūrėjęs gautą LTSR VSLK medžiagą apie nusikalstamą veiklą Mačiulio Jeronimo, Mykolo, g. 1900 m. Darsūniškio k., Kruonio vlsč., su 6 kl. gimnazijos išsilavinimu...

RADAU: Mačiulis, būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, 1945 m. balandžio mėn. įstojo į LLA antisovietinę nac. organizaciją. Įstojo į „banditinę“ grupę, vadovaujamą *Saulės*, ir buvo paskirtas skyriaus vadu, dalyvavo puolant Kruonio vlsč.

Iš Mačiulio Jeronimo, Mykolo, kvotos protokolo. 1945 m. rugpjūčio 9 d. Kvotą vykdo NKVD kariuomenės (PO 1 b. 33 BB sk.) vrš. kap. SKRIPIN, kaip sulaikytąjį.

<...> Į Blaževičiaus Alfonso, Igno, būrį, vadovaujamą *Saulės*, aš įstojau 1945 m. balandžio 15 d.

Į pogrindinę kontrrevoliucinę nac. organizaciją LLA Blaževičius mane prirašė 1945 04 25.

<...> Šiuo metu Blaževičiaus būrys bazuojasi miške netoli Darsūniškio, aš galiu asmeniškai parodyti tą vietą.

R. K. p a s t a b a: kažkodėl **Mačiulis Jeronimas** klaidinančiai pateikia būrio vado *Saulės* pavardę? Kituose apklausų protokoluose jis jau teisingai pateikia b. v. pavardę – Aliukevičius-*Saulė*.

Iš Mačiulio Jeronimo, Mykolo, apklausos protokolo. 1945 m. rugpjūčio 20 d. (tardytojo pavardė, nei tardymo vieta nenurodyta protokole – *R. K.*).

<...> Dienos tiksliai nepamenu. Tai buvo 1945 m. pirmomis birželio mėn. dienomis. Į partizanų būrio dislokacijos vietą Kruonio vlsč., Užgirėlių k. ant arklių atjojo Bačkauskas ir Vytėnas Alfonsas. Juos pasitiko būrio vado pavaduotojas *Auksinukas*-Čepulionis Kazys, būrio raštvedys *Kovas* ir (?). Kaip būrio atstovai informavo apie politinę padėtį, konkrečiai jie aiškino, jog laikytis reiktų miškuose, kadangi netrukus bus sprendžiamas Lietuvos nepriklausomybės klausimas. Vytėnas Alfonsas kalbėjo, jog jo brolis klausosi radijo laidų iš užsienio, kuriose kalbama, jog JAV sudaryta Lietuvos Vyriausybė, į kurios sudėtį įeina brigados generolas Raštikis, Grinius, profesorius Pakštas, paminėjo dar ir kitus. Pasakė, jog šie Lietuvos Vyriausybės atstovai kviečia dalyvauti konferencijoje. Toliau Bačkauskas (buvęs Kruonio agronomas) ir Vytėnas Alfonsas mus užtikrino, jog Lietuvos Vyriausybės atstovai, dalyvaujantys konferencijoje, atstovaus Nepriklausomą Lietuvą, o bolševikams iš čia teks pasitraukti.

Užbaigus pokalbį politiniais klausimais, Vytėnas Alfonsas paaiškino, kaip reiktų sulaikinėti įtartinus asmenis arba sovietinio-partinio aktyvo atstovus. Dėl aiškumo pateikė pavyzdį: jog jį neva vieną kartą sulaikę „banditai“, prašė dokumentų. „Gerai, kad aš savas žmogus, o jei patekčiau ant ko nors, taip jums – vietoje dokumentų – pistoletas. Tai va į ką reiktų rimtai atkreipti dėmesį“, – pareiškė Vytėnas. Bačkauskas irgi tą patį pasakė, tik kitais žodžiais.

Būryje aš buvau nuo 1945 m. balandžio 15 d. skyriaus vadu. Mano skyriuje buvo 8 kovotojai. Susijungę su kitais skyriais, mes sunaikinome 6 piliečius, įtariamus palaikant ryšį su NKVD.

Gegužės mėn. būrio vado *Saulės* įsakymu mes įvykdėme teroro aktą prieš Daukantų k., Jiezno vlsč. gyventoją ir jo žmoną. Pavardės nežinau.

1945 m. birželio mėn. pirmosiomis dienomis įvykdėme teroro aktą prieš moterį, gyvenančią Kalvių k., Kruonio vlsč.

1945 m. pirmosiomis birželio mėn. dienomis miške netoli Naginučių k. sutiktas nepažįstamas pilietis, kuris taip pat buvo sušaudytas.

Parašas: Apklausą vykdė Kauno apskr. NKGB sk. vyr. oper. įgaliotinis ltn. LITVINAVIČIUS

Iš Mačiulio Jeronimo, Mykolo, apklausos protokolo. 1946 m. vasario 8 d. Apklausą vykdo Komi ASSR NKVD Tardymo grupės tardytojas „staršina“ (viršila) ANISIMOV. Apklausa vykdoma per vertėją GOGELMAN ILJA MICHAILOVIČ.

<...> 1945 m. birželio 2 d. slapsčiausi miške maždaug 0,5 km į vakarų pusę Užgirėlės k., Kruonio vlsč. ir mūsų būrį maždaug apie 10-ą val. ryto apšaudė NKVD Raudonosios armijos karių dalinys. Apšaudymo metu į koją buvo sužeistas prtz. Štriupkus Vytautas-*Žaibas*, po ko mes nebesipriešinome ir be šūvių pasitraukėme nuo kariuomenės persekiojimo į mišką už 2–3 km nuo Kalvių k. Tolimesnį persekiojimą kariuomenė nutraukė. Tą pačią dieną mes su kitu partizanu iš to paties kaimo – Žukausku Adomu nutarėme pasitraukti iš būrio, kadangi kariuomenė mus tankiai persekiojo ir gaudė. Tuo pačiu ir motina mane ragino mesti partizanavimą, grįžti į namus ir ramiai gyventi.

1945 m. gegužės mėn. aš buvau namuose Darsūniškyje ir skaičiau sesers atvežtą laikraštį, kuriame buvo aiškinama, jog visi „banditai“, kurie savo noru atiduos ginklus ir grįš į namus, nutrauks savo veiklą bei teroristinius išpuolius prieš sovietinį-partinį aktyvą, tie asmenys nebus baudžiami.

1945 m. birželio 3 d. mes su Žukausku Adomu 10 val. vakare pasitraukėme iš *Saulės* būrio į savo gimtąjį Darsūniškio kaimą, kuriame aš ir gyvenau iki arešto ir dirbau savo ūkyje, t. y. iki 1945 m. rugpjūčio 8 d.

<...> 1945 m. rugpjūčio mėn. Darsūniškio k. tuo metu, kada aš maliau rugius rankinėmis girnomis, mane sulaikė asmenys, apsirengę kariška uniforma, nors tiksliai nežinau: NKVD kariškiai ar raudonarmiečiai.

<...> Maždaug 1945 m. birželio mėn. 8–10 d. pas mane į namus atėjo būrio vadas *Saulė* ir paklausė, kodėl aš išėjau iš būrio. Aš jam atsakiau, jog sergu ir negaliu slapstytis ir gyventi miške. Tada *Saulė* pareikalavo atiduoti jam ginklą ir tą naktį su *Saule* aš ėjau paimti ginklų, kurie mano buvo paslėpti miške už 0,5 km nuo Darsūniškio k. Atidaviau jam vieną automatą PPŠ ir pistoletą TT, o prie jų ir apie 40 vnt. šovinių. Raketinį pistoletą aš paslėpiau kitoje vietoje, kuris iki šiol dar tebėra miške. Arešto metu pas mane namuose jokio ginklo nebuvo.

Mačiulis Jeronimas, Mykolo, buvo nuteistas pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ 10 metų laisvės atėmimu.

LYA (KGB arch.), b. b. Daraševičiaus Kazio, Jono, Nr. 1176, arch. Nr. 1961/3.

Pradėta 1945 11 19.

Iš NUTARIMO areštui Daraševičiaus Kazio, Jono, g. 1922 m. Lankakiemio k., gyv. Viršužiglio k., Kruonio vlsč. Nutarimą surašė Kauno apskr. NKGB sk. ltn. IGNATOV, kuris nustatė, jog Daraševičius Kazys – priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, įstojo į *Saulės* „bandgrupę“, jam buvo suteiktas *Dragūno* slapyvardis. Sulaikymo metu iš jo paimtas sutrumpintas vokiškas karabinas su penkiais šoviniais.

Iš Daraševičiaus Kazio, Jono, apklausos protokolo. 1945 m. lapkričio 18 d. Apklausą vykdo Kauno apskr. NKGB sk. vrš. ACHSISEE per vertėją, NKVD ltn. SERGEJEV'ą.

<...> Ginkluotame partizanų būryje aš buvau 1945 m. nuo balandžio iki birželio mėnesio. Šio būrio vadas buvo *Viesulas*-Vytautas (Vytas) Marčiulionis, o po to iš šio būrio atsiskyrė atskira grupė, kurios vadas buvo *Saulė*. Šioje grupėje ir aš pasilikau, gavau *Dragūno* slapyvardį ir vokišką šautuvą.

1945 m. birželio mėn. miške netoli Sekionių k., Kruonio vlsč. mūsų būrys pateko į kautynes su NKVD kariuomene. Dėl to mes patyrėme pralaimėjimą, nes kariuomenė mus persekiojo, todėl aš išsigandęs miške numečiau šautuvą, drabužius ir atbėgau į namus.

Šiuo metu su būriu ryšio nepalaikau, bet šautuvą turiu: vokišką šautuvą su nupjautu vamzdžiu ir šį nupjautavamzdį galiu atiduoti.

Iš Daraševičiaus Kazio, Jono, apklausos protokolo. 1945 m. lapkričio 21 d. Apklausą atlieka Kauno NKGB vyr. tardytojas kap. POLIŠČIUK per vertėją ANTONOV'ą.

<...> Man žinomi šie ***Saulės*** ir ***Viesulo*** būrių kovotojai:

1. Jakubauskas Bronius-*Žėkas* iš Jakniškių k., Jiezno vlsč.;

2. (Bu.....ila?) Bronius-*Banga*, 23–24 m. amž., iš Jakštonių k.;

3. (Dačiurgis?)-*Pantera*, g. 1919 m. Darsūniškio k.

<...> Kautynėse su NKVD kariuomene man teko dalyvauti tris kartus. Vieną kartą Vladipolės k., Kruonio vlsč., antrą kartą – netoli Sekionių k. ir trečią kartą – prie Darsūniškio tilto, kur netoli tilto mūsų būrys nušovė vieną milicininką ir civilį žmogų, kuris arkliu vežime vežė tą milicininką.

Saulės ryšininkę aš žinau tik vieną *Birutę* iš Darsūniškio k. Ji *Saulei* visada pranešinėjo apie vykdomus kariuomenės siautimus, kur ir kiek yra kareivių ir kada į kaimą atvyksta milicija (stribai) ir NKVD. Be to, labai tankiai į būrį ateidavo *Saulės* žmona Antanina ir su ja kartu moteris vardu Albina.

1945 m. gruodžio 21 d. Kaune NKVD Karo tribunolo sudėtyje: pirmininkas – kap. LEBEDEV, nariai – LESKAUSKAS ir BUIVYDAS, sekretoriaujant STEPANOVAI, **Daraševičius Kazys, Jono**, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11 **nuteistas 10 metų darbo pataisos lageriu ir 5-eriems metams tremties**. Nuosprendis galutinis ir neapskundžiamas.

LYA (KGB arch.), Aliukevičienės Antaninos, Jurgio, b. b. Nr. 1978, arch. Nr. 4428/3. Pradėta: 1946 m. gruodžio 27 d.

Iš Aliukevičienės Antaninos, Jurgio, apklausos protokolo. 1947 m. vasario 4 d. Kaunas. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB sk. vyr. tardytojas kap. POLIŠČIUK, dalyvaujant vertėjui ANTONOV'ui.

<...> Sniečkutė Agota mūsų *Saulės* partizanų būriui teikė pagalbą. Ji pas mus į Piliuonos mišką nešė maisto produktus, be to, kada ji ateidavo į mišką, mes jos klausėme, kur yra kariuomenė bei MVD–MGB darbuotojai.

Burgio atžvilgiu, kaip aš žinau, vieną kartą pas jį užėjo *Vermachto* būrys pavalgyti, ten buvo ir *Saulės* būrys, su kuriais buvau ir aš.

Kada mes 1946 m. balandžio mėn. gale atėjome pas Burgį, mes jo paprašėme, kad jis mums duotų pavalgyti, ką jis mums ir davė. Mes pavalgėme ir išėjome. Daugiau pas jį aš jau niekada nebuvau.

Mičiulienę Albiną aš pažįstu gerai, ji yra *Vermachto* būrio prtz. Mičiulio Kazio žmona, kuri taip pat buvo būryje ir dalyvavo kautynėse prieš MGB kariuomenę. 1946 m. balandžio mėn. aš buvau sužeista į dešinę ranką. Su Mičiuliene Albina aš buvau susitikusi būryje tik vieną kartą 1946 m. balandžio mėn., kada *Saulės* ir *Vermachto* būriai palaikė kautynes su MVD kariuomene. Po šių kautynių aš tankiai susitikinėjau su Mičiuliene pas Bronių Pilkauską Gojų k., Panemunės vlsč., kadangi jis yra Mičiulienės giminaitis.

Iš NUTARIMO dėl arešto **Tamošiūno Jono, Juganos**, g. 1912 m. Kleboniškio k., Kruonio vlsč., Kaišiadorių apskr. Areštą sankcionuoja Lietuvos geležinkelių karo prokuroras justicijos mjr. NABOKA 1947 01 14.

Nutarimą surašė Kauno geležinkelių MGB vyr. oper. įgaliotinis ltn. PUGAČIOV.

Tamošiūnas Jonas, Juganos, g. 1912 m. Kleboniškio k., Kruonio vlsč., pradinio išsilavinimo, dirbo Žemės ūkio banke sargu Kaune, gyv. Kaune, Linų g. Nr. 9.

<...> *Saulės* nurodymu „banditams“ parūpino uniformas, amuniciją ir rašomąją mašinėlę. Tarp gyventojų praveda antisovietinę agitaciją.

Iš Tamošiūno Jono, Juganos, apklausos protokolo. 1947 m. balandžio 9 d. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB vyr. oper. įgaliotinis ltn. PUGAČIOV per vertėją ARAMOVIČ.

<...> Nuo 8-erių metų iki 16-os metų dirbau piemeniu savo gimtinėje Kleboniškių k., po to dirbau žemės ūkyje pas vieną valstietį iki 1935 m., o 1936 m. buvau Latvijoje ir dirbau pagal sutartis, iš kur tais pačiais metais grįžau į Kauną, kur iki 1939 m. dirbau pagalbiniu darbininku. Nuo 1940 m. iki 1941 m. dirbau sargu Kruonio vlsč. Vokiečių okupacijos metais nuo 1941 m. iki 1942 m. dirbau Kauno m. mėsos kombinate juodadarbiu. Nuo 1942 m. iki 1944 m. buvau be nuolatinio darbo.

<...> Antisovietinės organizacijos nariu aš nebuvau, aš esu partizanų būrio rėmėjas, palaikiau ryšį su *Saulės* būriu, kuris veikė Kruonio vlsč. Šiam darbui mane užverbavo asmeniškai būrio vadas *Saulė* 1946 m. rugpjūčio mėn. 1946 m. rugpjūčio mėn. aš atėjau į Vizginų k., Kruonio vlsč., kadangi ten gyveno mano žmonos tėvas (Maložis?) ir „švogeris“ Andriuškevičius.

Atėjęs į kaimą, aš nuėjau pas valstietį Sinkevičių Simoną, kad gaučiau pas jį malkų, nes pastarasis turėjo savo nuosavą mišką. Kada nuėjau pas jį į kambarį, ten radau du nepažįstamus vyrus ir vieną moterį. Sinkevičius su jais mane supažindino ir iš jo aš sužinojau, jog šie žmonės yra lietuvių nacionalistų nariai. Po to, kada trumpai pasėdėjome, Sinkevičius uždengė stalą, atnešė degtinės ir užkandžio. Pietaujant man tapo aišku, jog tarp šių žmonių yra ir pats *Saulė*, kada į jį kreipėsi keletą kartų, pavadindami jį viršininku *Saule*.

Papietavus *Saulė* priėjo prie manęs ir užvedė kalbą politine tema; pasidomėjo kokie mano įsitikinimai, taip pat pasiūlė man stoti į jo vadovaujamą būrį ir su ginklu rankose kovoti prieš sovietų valdžią. Aš jam atsakiau, jog pasižadėjimo stoti į jo būrį dabar aš negaliu duoti, bet pasiruošęs vykdyti jo pavedimus, teikiant pagalbą partizanams.

Saulė, po neilgo pamąstymo sutarė su manimi ir čia pat pareiškė, jog nuo šios dienos aš savo likimą sujungiu su jais. Apie jų būrio veikimą aš privalau tylėti ir sąžiningai vykdyti jo pavedimus.

Jokio parašo aš nedėjau, praktiškai vyko žodinis verbavimas, kadangi aš daviau žodinį pasižadėjimą išlaikyti konspiraciją ir vykdyti sau prisiimtus įsipareigojimus.

Saulė man davė užduotį jo būrį aprūpinti buvusios Lietuvos kariuomenės uniformomis ir retkarčiais parinkti jam žvalgybinius duomenis. Aš turėjau palaikyti ryšį su Sinkevičiumi Simonu.

Gautą karišką mundiruotę aš perdaviau Sinkevičiui ir kartu perdaviau *Saulei* reikalingus duomenis. Aš jam papasakojau viską kuo jis domėjosi.

Su *Saule* (Sinkevičius kažkodėl vartoja žodį *Saulius – R. K.*) susitikinėjau Sinkevičiaus namuose. Šiuo metu Sinkevičius areštuotas MGB organų.

Iš Tamošiūno Jono, Juganos, apklausos protokolo. 1947 m. sausio 15 d. Kaunas. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB vyr. tardytojas kap. PALIŠČIUK per vertėją ANTONOV'ą.

<...> Su *Saule*, po mano užverbavimo, buvau susitikęs du kartus, su Sinkevičiumi – penkis ar šešis kartus, per kurį turėjau betarpišką ryšį su *Saulės* būriu.

Kaip aš jau minėjau prieš tai, į *Saulės* būrį per Sinkevičių perdaviau dvejus žiūronus, karišką kepurę būrio vadui *Saulei*. Dvejus žiūronus ir kepurę aš gavau iš Didžgalvio Vyto, kuris gyvena Šančiuose, Sodų g. ir dirba geležinkelių depe. Jis žino, jog žiūronus ir kepurę aš iš jo gavau partizanams. Aš jam apie tai papasakojau, jis man pritarė ir pasakė, jog partizanams, kurie kovoja prieš sovietų valdžią, būtinai reikia padėti.

Apklausos protokolo tęsinys. 1947 01 20. Pradėta 22.00 val. – baigta 1.00 val. (1947 01 21).

<...> Be to, Didžgalvis man pažadėjo gauti visą lietuvišką karišką uniformą: kelnes bei palaidinę, taip pat gauti ir rašomąją mašinėlę.

Suteikti materialinę pagalbą partizanams man nurodė būrio vadas *Saulė*, kurio pavardės nežinau, taip pat nežinau ir jo žmonos, iš matymo – „ryža“, vidutinio ūgio, apie 30–35 m. amž. Pas *Saulės* žmoną jokio ginklo nepastebėjau.

Saulės būrį visada lankiau vienas, bet vieną kartą 1946 m. rugpjūčio mėn. kartu su partizanais mačiau pas Sinkevičių jo giminaitį Kiškauską Steponą, kuris kartu vaišinosi pas Sinkevičių.

Iš Mičiulienės Albinos, Pranės, apklausos protokolo. Gim. 1922 m. Guogų k., Aukšt. Panemunės vlsč. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB sk. ltn. JAŠKOV per vertėją ANTONOV'ą.

<...> Aš buvau areštuota 1947 m. sausio 28 d. Kauno apskr. MVD sk. už dalyvavimą *Vermachto* būryje, kuriame išbuvau keturis mėnesius: nuo 1946 m. sausio iki balandžio mėn.

Balandžio 23 d. susišaudymo metu su MVD kariuomene aš persigandau ir pabėgau iš būrio. Tai buvo netoli Piliuonos k. Kautynėse *Vermachto* būrys kartu su *Saulės* būriu kovojo prieš MVD kariuomenę. Būriai buvo susijungę kovai dėl stipresnio pasipriešinimo. Kautynėse dalyvavo ir *Saulės* žmona Aliukevičienė Antanina-*Antanas*. Ji buvo sužeista ir pasitraukė kartu su partizanais.

<...> Aš nenorėjau tardymui kalbėti apie mano susitikimus su Aliukevičiene po mano pasitraukimo iš būrio. Po to slapsčiausi pas gyventoją Užupių k., Aukšt. Panemunės vlsč. pas Pilkauską Bronių ir Aliukevičienė vieną kartą užėjo pas mane į Pilkausko namus, kadangi jai reikėjo pasišnekėti apie ką nors taip pat ir su Pilkausku. Aliukevičienė pasakojo apie partizanų kautynes su MVD kariuomene.

LYA (KGB arch.), Abugelio Juozo, Bonaventūro, b. b. Nr. 12860, arch. Nr. 11622/3. Pradėta 1946 m. rugsėjo 30 d.

Iš Abugelio Juozo, Bonaventūro, apklausos protokolo. Gim. 1925 m. Dubravų k., Aukšt. Panemunės vlsč. Apklausą vykdo Pakuonio vlsč., Prienų apskr. MVD sk. ltn. PIČKASOV per Pakuonio MVD sk. vertėją STUČINSKĄ.

<...> Apie 1946 m. rugpjūčio 10 d. aš atėjau pas pil. Tamašiūną Antaną, Miko, į šokių vakarėlį, kuriame buvo Marčiulaitis Kazys, Bielevičius Jonas ir dar trys merginos. Temstant į šeimininkų namus atėjo keturi ginkluoti vyrai. Kiek pašokus, maždaug po pusvalandžio jie pasivadino mane su savimi, atsivedė į Bielavičiaus Kazio namus, pas jį išgėrėme ir užkandome, o man pasiūlė stoti į partizanų būrį ir aš sutikau. Man suteikė

Povo slapyvardį ir nutarė Bielevičiaus Kazio daržinėje statyti bunkerį, kuris dėl to neprieštaravo.

Šiame bunkeryje mes pabūdavome tik atėję pavalgyti. Maistą mums atnešdavo Bielevičiaus žmona. Čia aš sužinojau, jog mūsų būrį sudaro 5 žmonės: *Saulė* – ginkluotas vokišku automatiniu šautuvu ir pistoletu „Mauzer“; *Jaunutis* – vado pavaduotojas, ginkluotas vokišku šautuvu; *Slibinas* – Piliuonos k. gyventojas, ginkluotas automatu; *Beržas* – Taurakiemio k., Pakuonio vlsč. gyv. ir aš, *Povas*.

<...> Mano buvimo būryje metu aktyviausi partizanų rėmėjai buvo ir turėjo bunkerius šie asmenys:

1. **Bielevičius Kazys, Kazio,** iš Gervėnupio k., Aukšt. Panemunės vlsč., kuris turėjo bunkerį ir mes jam parūpindavome įvairių reikmenų, kuriuos jis parduodavo;

2. **Juškevičius Juozas, Juozo,** Kampiškių k. gyventojas. Jis turi įrengęs bunkerį daržinėje šiauduose (1946 09 23 bunkeris likviduotas MVD);

3. **Tamašiūnas** (**?**), **Andriaus**, gyv. Piliuonos k., Aukšt. Panemunės vlsč., pas kurį – mūsų paskirta susitikimų vieta arba, kaip *Saulė* sako, štabas;

4. **Sinkevičius Simas, Jurgio**, bunkerį turėjo daržinėje Vizginų k., Kruonio vlsč.;

5. ***Širdelė***, Tursono k. gyventojas. Jis – mūsų kėlėjas per Nemuną.

<...> Mūsų būrys mano dalyvavimo jame laikotarpiu įvykdė šiuos teroro aktus: Maždaug 1946 m. rugpjūčio 10 d. Taurakiemio k., Pakuonio vlsč. nužudėme pil. Vilką Antaną ir jo sūnų Vytą. Nuosprendį įvykdė prtz. *Beržas* ir *Slibinas*. Jų visus reikalingus rakandus išsivežė Bielevičius Kazys.

Tą pačią naktį Dvylikių k. nužudėme Misiūnienę Oną, Simono, iš Dobilijos k. Jos rakandus išvežėme į Gervėnupio k. pas Bielevičių, o dalį turto į Sekonių k., Kruonio vlsč. pas pil., kurio pavardės nežinau. Nuosprendį įvykdė pats *Saulė*. Dobilijos k. nužudėme buvusį partizaną Garmų (Garmuką), kuris legalizavosi ir išdavinėjo mūsų būrio kovotojus.

Iš Abugelio Juozo, Bonaventūro, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. MVD sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. SILNYCH per Prienų apskr. MVD sk. vertėją MOROZOV'ą.

1946 m. rugsėjo 30 d.

<...> Gimiau aš 1925 m. neturtingo valstiečio šeimoje. Nuo 7-erių metų iki 1944 m. dirbau pas įvairius ūkininkus. Kai tik Raudonosios armijos buvo „išlaisvinta“ mūsų vietovė, aš su savo pusbroliu išėjome tarnauti į Raudonąją armiją, dalyvavome kautynėse prie Berlyno. 1945 m. balandžio mėn. buvau sužeistas į kairę ir dešinę mentis ir kairį šoną keturių skeveldrų sprogusio sviedinio. Buvau gydomas Lvove karo ligoninėje. Po išgijimo buvau paliuosuotas iš Raudonosios armijos eilių ir rugsėjo gale grįžau į nuolatinę gyvenamąją vietą.

1944 m. 4–5 mėnesius tarnavau 16-oje Lietuviškoje divizijoje 3-iame batalione, po to buvau atkomandiruotas į vieną minininkų karinę dalį, kuri buvo dislokuota prie Maskvos ir kurios sudėtyje patekau į frontą. Visą laiką tarnavau eiliniu raudonarmiečiu.

Grįžęs iš armijos, iki 1946 m. balandžio mėn. gyvenau su tėvu, padėjau jam ūkio darbuose. Balandžio mėn. pradėjau dirbti paprastu darbininku Kauno pieno centro durpių apdirbimo fabrike Dubravų k., kur ir dirbau iki įstojant į prtz. būrį.

Iš Abugelio Juozo, Bonaventūro, kvotos protokolo. G. 1925 m. Dubravų k., Aukšt. Panemunės vlsč., Kauno apskr. Išsilavinimas – pradžios m-klos dvi klasės. Kvotą vykdo Kauno apskr. MGB sk. j. ltn. PONOMARIOV. 1947 m. sausio 3 d.

<...> Į *Saulės* būrį aš įstojau 1946 m. rugpjūčio 20 d. ir išbuvau jame iki 1946 m. rugsėjo 20 d. Po to buvau areštuotas sovietinių organų.

Iš viso *Saulės* būryje, įskaitant ir mane, buvome penki kovotojai:

1. ***Jaunutis*-Puodžiūnas Juozas**;
2. ***Saulė*-Aliukevičius Alfonsas**;
3. ***Slibinas*-Stravinskas Motiejus**;
4. ***Beržas*-Dranginis Algirdas**;
5. ***Povas*-Abugelis Juozas, Bonaventūro**.

<...> *Saulės* būrio tikslai ir uždaviniai buvo ginklu kovoti prieš sovietų valdžios organus. Vado *Saulės* įsakymu buvo nužudytas pil. Vilkas su sūnumi iš Taurakiemio k., viena moteriškė Dubilijos k., legalizavęsis prtz. Garmus.

<...> *Saulės* žmonos Aliukevičienės Antaninos-*Antano* vienas iš ypatingų jos požymių buvo „ryži" plaukai. Būryje ji buvo kaip ryšininkė. Per mano buvimo laikotarpį būryje, ji visą laiką būryje nebuvo nuolat. *Saulė* jai duodavo pavedimus ir ji išeidavo. Į būrį grįždavo vieną ar du kartus per savaitę, rinko informaciją būrio vadui. Galiu pasakyti, jog ji 2–3 kartus pristatė medikamentų: bintų, tepalo nuo niežų bei kitų vaistų. Be to, pagal partizanų *Jaunučio* ir *Slibino* žodžius, man žinoma, jog *Saulės* žmona *Antanas* nuo pat būrio susikūrimo visą laiką buvo būryje, buvo ginkluota pistoletu, dalyvavo nužudymuose bei sovietinio-partinio aktyvo apiplėšimuose.

Iš Abugelio Bonaventūro, Simono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno apskr., Aukšt. Panemunės vlsč. MVD sk. vrš., vyr ltn. (pavardė neįskaitoma) per vertėją PURICKĄ. 1946 m. rugsėjo 25 d.

Abugelis Bonaventūras g. 1904 m. Dvareliškių k., Aukšt. Panemunės vlsč., gyv. Dubravų k.

<...> Mūsų šeimą sudaro:

1. Tėvas – Abugelis Bonaventūras, Simono;
2. Motina – Kostancija Abugelienė, g. 1901 m., gyv. Dubravų k.;
3. Sūnus – Bronislovas Abugelis, g. 1930 m., gyv. Dabintos k.;
4. Sūnus – Alfonsas Abugelis, g. 1932 m., gyv. Dubravų k.;
5. Sūnus – Juozas Abugelis, g. 1925 m.;
6. Sūnus – Kazys Abugelis, g. 1924 m.;
7. Dukra – Stasė Abugelytė, g. 1934 m.;
8. Dukra – Ona Abugelytė, g. 1941 m.

Turiu ūkį: vieną gyvenamąjį namą ir kieme vieną ūkinį pastatą. Turiu vieną karvę, vieną avį ir 2 ha žemės. Iš Vaičiukyno Kazio kalbos supratau, jog vienas mano sūnus nužudytas, bet už ką, nežinau. Kitas sūnus Juozas areštuotas kaip „banditas".

<...> Prie sovietinės valdžios nuvertimo aš asmeniškai nieko neprisidėjau, bet gerai žinojau, jog mano sūnai: Kazys Abugelis ir Juozas Abugelis veikia partizanų būryje ir kovoja prieš sovietų valdžią bei veikiančią sovietinę tvarką. Apie tai aš esu ne kartą perspėjęs sūnų Kazį, taip pat ir Juozą, bet jie man pareiškė, jog tai ne tavo reikalas, už tai mes patys atsakome.

Apie tai, kad mano sūnus Kazys yra veikiančiame partizanų būryje, aš buvau pranešęs Aukšt. Panemunės MVD sk. viršininkui NIKITINUI.

Tardymas pertraukiamas. Tardytojas klausia: „Ar jūs žinojote, kad jūsų sūnus Kazys yra veikiančioje „gaujoje“, kada tarnavote Aukšt. Panemunės vlsč. MVD sk. „liaudies gynėju“ (stribu)?“

<...> Taip, aš žinojau, jog mano sūnus Kazys yra veikiančioje „gaujoje“, kada tarnavau Aukšt. Panemunės vlsč. MVD sk. „liaudies gynėju“. Nepamenu dienos ir mėnesio kada 1945 m. partizanai mane sulaikė ir įsakė atsisakyti tarnybos „liaudies gynėjų“ batalione ir aš, apsimetęs sergančiu, iš šios tarnybos pasitraukiau.

Tardytojas pareiškia: Tardymas nustatė, jog jūs meluojate savo parodymuose, sąmoningai išsisukinėjate nuo tardymo organų, slepiate savo nusikalstamą veiklą ir t. t. Tardymo organai iš jūsų reikalauja duoti teisingus parodymus.

<...> Taip, aš į užduodamus klausimus atsakinėjau neteisingai, nes tuo galvojau nuslėpti nuo tardymo organų visą tiesą. Dabar supratau ir pasirengęs duoti teisingus parodymus.

<...> Po Lietuvos „išvadavimo“ iš vokiškųjų okupantų, mano sūnus Kazys Abugelis savanoriškai įstojo į vieną iš veikiančių prtz. būrių ir tęsė aktyvią kovą prieš sovietų valdžią, bet 1945 m. balandžio mėn. žuvo Gočių k., Pakuonio vlsč., o 1946 m. rugpjūčio mėn. antras mano sūnus Juozas Abugelis taip pat įsijungė į veikiantį prtz. būrį kovoti prieš sovietų valdžią. Nors aš žinojau, jog mano sūnai prtz. būryje, bet sąmoningai nuslėpiau nuo tardymo organų.

Iš Abugelio Bonaventūro, Simono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. MVD sk. vyr. tard. vyr. ltn. SILNYCH per Prienų apskr. MVD vertėją MOROZOV'ą.

<...> Mano sūnus Juozas Abugelis, būdamas 9-erių metų amž., baigė dvi klases ir išėjo dirbti pagal sutartis piemeniu, o kada paaugo, pradėjo dirbti taip pat pagal sutartis, be tėvų priežiūros ėmė vagiliauti, chuliganavoti, todėl ne kartą buvo išvarytas iš darbo.

Kada grįžo Raudonoji armija 1944 m., Juozas pradžioje slapstėsi nuo mobilizacijos, bet mano ir žmonos pamokytas, išėjo tarnauti į Raudonąją armiją, kur ištarnavo iki 1945 m. rugsėjo mėn. ir dėl sužeidimų buvo demobilizuotas per Kauno apskr. karinį komisariatą. Grįžęs į namus, jis man dirbti nieko nepadėjo, o tik vaikštinėjo, girtuokliavo ir rugpjūčio mėn. prisirašė dirbti durpių perdirbimo įmonėje prie Kauno pieno kombinato Dubravų k., kur padirbęs keletą dienų, gavo avansą 3000 rublių, pinigus pragėrė, išėjo iš namų ir įstojo į *Saulės* vadovaujamą partizanų būrį. Per visą jo buvimo laiką partizanų būryje, su juo nebuvau susitikęs, tik kada jis buvo sulaikytas Pakuonio garnizono ir jie atvažiavo pas mus į namus.

Iš mano šeimos partizanų būryje dar buvo ir sūnus Kazys Abugelis. Pastarasis žuvo Gočių k., Aukšt. Panemunės vlsč. Iki išėjimo į būrį, Kazys du kartus pabėgo iš Raudonosios armijos. Pirmą kartą buvo sulaikytas, o kitą kartą žuvo kartu su partizanais.

Papildomai prie savo parodymų galiu dar pridurti, jog (Ro...?) nukentėjo kaip nekaltas žmogus, todėl prašau bausti sūnų Juozą pagal visus sovietinius įstatymus, kad jis suprastų gyvenimą prie sovietų valdžios ir nedraskytų savo tėvų...

A K T A S

Apie čekistinės-karinės operacijos rezultatus

1946 m. rugsėjo 23 d., 12 val. Aukšt. Panemunės vlsč., Dobilijos k. mes, toliau pasirašę, Pakuonio vlsč., MVD sk. vrš. ltn. PIČKASOV, Pakuonio m. garnizono, 4-os kuopos vrš. MSP (rusiškos raidės) kap. DOVGIJ, šios kuopos j. seržantas BAZARNOV ir raudonarmietis VORONEC, realizuojant gautą medžiagą iš (užtušuota), operacijos vykdymo metu Dobilijos k. rajone, Pakuonio vlsč. 12–76 garnizono pajėgomis Pakuonio vlsč. 14-os kareivių buvo pastatyta užsklanda (pasala) Dobilijos miško rajone //14–77// aptiko 5-ių kovotojų „banditinę“ grupę, vadovaujamą „gaujos“ vado *Saulės*-Aliukevičiaus Alfonso, g. 1917 m. Bačkininkėlių k., Pakuonio vlsč.

Operacijos metu iš šios „gaujos“ buvo paimtas „banditas“ Abugelis Juozas, g. 1925 m. Dubravų k., Aukšt. Panemunės vlsč., slapyvardžiu *Povas*, likusieji keturi pasislėpė.

Persekiojant „banditus“, realizuojant sulaikytojo „bandito“ parodymus, nurodytoji „banditinė gauja“ buvo aptikta Pabališkių k., „banditų“ rėmėjo Juškevičiaus Juozo, Juozo, g. 1907 m., sodyboje Pabališkių k., kuris nurodė esamus „banditus“ jo daržinėje.

1. **Aliukevičių Alfonsą-*Saulę*** iš Bačkininkėlių k.;
2. **Puodžiūną Juozą-*Jaunutį*** iš Sietyno k., Aukšt. Panemunės vlsč.;
3. **Stravinską Motiejų-*Slibiną*** iš Piliuonos k.;
4. **Dranginį Algirdą-*Beržą*** iš Taurakiemio k.;

Į perspėjimą „banditams“ pasiduoti pastarieji atsakė ugnimi iš ginklų. Vykstant susišaudymui, daržinėje, kurioje buvo pasislėpę „banditai“, užsidegė ir sudegė kartu su ten buvusiais „banditais“.

Sudegus daržinei, buvo ištraukti 4 apdegę lavonai ir jų ginklai:

Rusiškas automatas PPŠ Nr. 7322 su dėtuve,

Automatinis vokiškas šautuvas Nr. 5622,

Vokiškas šautuvas Nr. 4318.

Be to, atlikti filtracijai sulaikyti 3 prtz. rėmėjai: vienas iš jų – Bielevičius Kazys, g. 1900 m. Gervėnupio k., Aukšt. Panemunės vlsč., pas kurį buvo aptiktas bunkeris, kuriame slėpėsi „banditas“ *Saulė* ir dalis „priplėšto“ „banditų“ turto. Pasiūlius nueiti ir pakinkyti arklį ir kartu neatsakingai dalyvaujant Pakuonio milicijos įgaliotiniui STUČINSKUI, sulaikytasis prtz. rėmėjas Bielevičius Kazys pabėgo. „Banditų“ pasipriešinimui buvo atsakyta ginklų ugnimi.

Operacijos metu iš mūsų pusės praradimų asmeninėje sudėtyje ir ginklų praradimų nebuvo. Sulaikytas vienas „banditas“, trys „banditų“ rėmėjai, kurie pagal parašus perduoti Pakuonio vlsč. MGB skyriun. Tuo pačiu metu perduoti ir paimti ginklai, 260 vnt. vokiškų šovinių, vokiška granata. Šis aktas surašytas dviem egzemplioriais.

Parašai: (vadovavusių čekistinei-karinei operacijai)

Iš Juškevičiaus Juozo, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1907 m. Piliuonos k., Prienų apskr. Apklausą vykdo Prienų apskr. MVD vyr. tard. vyr. ltn. SILNYCH, dalyvaujant Prienų apskr. prokurorui ŽIVATKAUSKUI, per MVD sk. vertėją MOROZOV'ą. 1946 m. spalio 11 d.

<...> Prisipažįstu visiškai save kaltu pagal man pateikiamus RSFSR BK straipsnius:

17–58–1„a“ ir 58–11, jog nuo š. m. rugpjūčio mėn. iki rugsėjo mėn. savo daržinėje slėpiau 5 *Saulės* ginkluoto pasipriešinimo kovotojus. Jų slapstymosi metu mano sodyboje, aš jiems taisiau apavą ir aprūpinau maisto produktais, be to, atidaviau jiems vieną odinį diržą.

<...> MVD organams apie pas mane besislapstančius partizanus aš nepranešiau todėl, kad bijojau susidorojimo iš jų pusės, nes pastarieji tarp „liaudies gynėjų“ (stribų) bei eilinių milicininkų turi savo rėmėjų bei ryšininkų. Kaip žinoma, mūsų valsčiuje 4 milicininkai palaikė ryšį su partizanais ir išdavinėjo visus, kurie ateidavo į MVD ir pranešinėjo apie partizanus.

Mano sesers Grybauskienės (?) du sūnai buvo „liaudies gynėjai“ (stribai), iš kurių vienas žuvo vykdydamas pareigas operacijos metu, o kitas buvo nužudytas Kaune.

Išraše iš protokolo Nr. 27; 1954 m. spalio 19 d. Baudž. byloje Nr. 11622/3 nuteistajam Karo tribunolo Lietuvos SSR pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, **Abugeliui Juozui, Bonaventūro**, g. 1925 m., **skirta 10 metų PDL** (Pataisos darbų lagerio).

Pasirašo: Komisijos sekretoriato vrš. pplk. MYLNIKOV

LYA (KGB arch.), pagal b. b. Nr. 287 – kaltinamieji:

Černelis Juozas, Igno-*Dičkis*, *Liūtas*;
Vilkas Jurgis, Jurgio-*Mažiukas*, *Kardas*;
Kairiūkštis Jonas, Leono;
Kapočius Jonas, Andriaus-*Kirvis*;
Pauža Juozas, Jurgio;
Žurauskas Antanas, Kazio.
Byla pradėta 1950 10 31.

Iš **Pažymėjimo,** gauto iš Kauno srities, Panemunės rajono DŽDT Vykd. k-to 1950 12 28.

Černelis Justinas, Igno, g. 1928 m. Švenčiškių k., Andrejavo vlsč., Suvalkų apskr., gyvenęs Margininkų k.

Pasirašo: Panemunės r. DŽDT Vykd. k-to pirmininkas ČYGAS

Iš Černelio Justino, Igno, apklausos protokolo. Gyvena Margininkų k., Panemunės rajone, Kauno apskr., dirba kolchoze „Žemė Maitintoja“. Apklausą vykdo Panemunės r. MGB oper. įgaliotinis vyr. ltn. GIRŠ.

<...> Ryšį su nac. ginkluotu būriu aš užmezgiau 1946 m. vasarą. Aš su Pauža Juozu, Jurgio, gyv. Margininkų k., Panemunės r., savo tėvu Černeliu Ignu, Motiejaus, gyv. Margininkų k., ir Rimu Vytautu, Kazio, gyv. Dankstytės k., Panemunės r., dirbome pas Paužą Juozą, Jurgio. Po darbo visi gėrėme degtinę pas Paužą. Vakare užėjo partizanai: Margininkų k. gyventojas Kuzmickas Juozas, Kazio-*Šmėkla* ir Žurauskas Kazys, Kazio-*Tauras*, kurie buvo apsirengę civiliškai, be ginklų. Pastarieji pasikvietė mane į lauką ir pasiūlė eiti kartu su jais. Partizanai kartu su manimi nuėjo pas partizano Žurausko brolį Antaną Žurauską, Kazio, gyv. Margininkų k., kur mes radome laukiantį dar vieną partizaną Ka-

lašinską Justiną-*Aržolą* (kitur – *Ąžuolas*). Žurausko Antano tuo metu namuose nebuvo, buvo tik jo namų darbininkė Zakarevičiūtė Anelė, gyv. Margininkų k.

Žurausko namuose su partizanais išgėrėme dvi bonkes samagono. Tuo metu partizanai pasiūlė man stoti į jų būrį. Aš į būrį stoti atsisakiau, bet sutikau jiems visapusiškai padėti, po ko Kuzmickas man suteikė *Dičkio* slapyvardį. Kuzmickas pasiūlė mums palaukti, o pats išėjo ir maždaug po 30 min. grįžo jau ginkluotas vokišku šautuvu. Kuzmickas pasakė, jog pas Margučių k. gyventoją Drižnių Motiejų yra čekiškas automatas „Mašinpistole MP“, o pas Pempiškių k. gyventoją Ginkų Kazį yra šautuvas, iš kurių reiktų paimti šiuos ginklus ir perduoti būriui apginkluoti. Jis pasiūlė man nueiti pas pirmiau nurodytus asmenis ir paimti iš jų minėtus ginklus.

Vykdydamas Kuzmicko nurodymą, aš su partizanais kartu nuėjau pas Drižnių ir pareikalavome jo atiduoti ginklus, bet Drižnius pasakė, jog ginklo jis neturi. Po to mes nuėjome pas Ginkų ir taip pat pareikalavome atiduoti ginklą. Ginkus mums atnešė „Mašinpistolę“ tik be buožės. Po to partizanai mane palydėjo iki namų, o patys nuėjo. Prieš nueidamas Kuzmickas man pasakė, jog jis pas mane ateis po keleto dienų.

Po trijų dienų vakare pas mane atėjo Kuzmickas ir pasišaukė mane į lauką, kur ėmė mane įkalbinėti, kad aš stočiau į jų veikiantį būrį, bet aš nesutikau, taip pat, kaip ir praėjusį sykį, pažadėjau jiems visokeriopai padėti. Tada Kuzmickas man pasakė, kad aš būčiau pasiruošęs, kadangi po dienos kitos jie planuoja Piliuonos k. apiplėšti vieną valstietį dėl ko ir aš jiems būsiu reikalingas. Aš jam atsakiau, kad padėsiu šiuo reikalu ir visuomet šiam tikslui pasiruošęs.

Po savaitės pas mane atėjo prtz. Kuzmickas, Rimas Alfonsas, Petro-*Stiklėnas*, Kalašinskas Justinas-*Aržolas* ir Vilkas Jurgis-*Mažiukas*, *Kardas*, Margininkų k. gyventojas. Jie visi buvo ginkluoti šautuvais ir pistoletais. Kuzmickas man įteikė rusišką šautuvą, 5 šovinius ir pasiūlė važiuoti kartu su jais į Piliuonos kaimą.

Atvykus į Piliuonos k., pagal Kuzmicko nurodymą mes apsistojome viename ūkyje (Kauno geležinkelio stoties pagalbinis ūkis), iš kur paėmėme vieną šienpjovę, vieną plūgą ir svarstykles. Šį inventorių mes nuvežėme pas Vilką Jurgį, kuris buvo kartu su mumis. Po to mes išsivaikščiojome po namus.

Po savaitės Kuzmickas, Rimas ir Kalašinskas paėmė svarstykles ir plūgą, o Vilkui ir man paliko šienpjovę, kuri pasiliko pas Vilką ir kuri turi būti ten ir šiuo metu.

Po dviejų savaičių, po apiplėšimo Piliuonos k., pas mane atėjo ginkluoti Kuzmickas ir Kairiūkštis Vytas, Antano-*Zubras*: pirmas su kulkosvaidžiu, antras – automatu. Kuzmickas buvo su Lietuvos kariuomenės kariška kepure, su pistoletu prie diržo ir abu mane įkalbinėjo stoti į veikiantį partizanų būrį, bet aš nesutikau. Tada Kuzmickas man liepė duoti priesaiką, jog aš niekam apie savo ryšį su jais nepasakosiu. Aš daviau priesaiką, po to Kuzmickas paėmė iš manęs šautuvą ir abu su Kairiūkščiu išėjo.

1949 m. rudenį aš ėjau į Vyčių kaimą pas pažįstamą merginą Santockytę Anelę ir pakeliui mane sulaikė du partizanai, ginkluoti šautuvais, apsirengę Lietuvos kariuomenės uniformomis. Vienas iš jų buvo Kairiūkštis Vytas, kito nepažinau. Partizanai atsivedė mane pas Sinkevičių Joną, Patamulšėlio k. gyventoją, ten man partizanai patikrino kišenes. Turėjau puslitrį samagono, jie jį iš manęs paėmė ir pasakė, kad aš apie tai niekam nepasakočiau ir eičiau ten, kur man reikia.

Tada aš nuėjau pas savo merginą Santockytę, o partizanai pasiliko Sinkevičiaus namuose. Apie tai aš MGB organams nepranešiau. 1949 m. rudenį apie savo susitikimą su partizanais nepranešiau MGB organams todėl, kad jiems daviau priesaiką, jog tą mūsų susitikimą išlaikysiu paslaptyje.

Šio būrio vadas yra Kuzmickas Juozas-*Šmėkla*. Vėliau mano slapyvardį *Dičkis* Kuzmickas pakeitė į *Liūtą*. Tai buvo tada, kai mes apiplėšėme valstietį Piliuonos kaime.

Kur šiuo metu slapstosi Kuzmickas, Kalašinskas ir Kairiūkštis aš nežinau. Rimas išvežtas į Tolimuosius SSSR rajonus (Sibiran) su savo šeima, kaip buožinė šeima, Žurauskas nuteistas kaip partizanas, šiuo metu atlieka bausmę, Vilkas gyvena legaliai Margininkų k.

Užsienyje (Lenkijoje) gyvena vienas iš mano giminaičių – mano dėdė Černelis Jonas ir mano teta Burinskienė Agota, su kuria ryšio nepalaikau. Mano tėvas Černelis Ignas iki Pirmojo pasaulinio karo gyveno Amerikoje. Iki 1941 m. mūsų šeima gyveno Lenkijoje. 1941 m. mes atvykome gyventi į Margininkus. Lenkijoje mano tėvai užsiiminėjo žemės ūkiu, turėjo 10 ha žemės, vieną arklį, dvi karves, dvi avis, maniežą, malūną, gyvenamąjį namą bei ūkinių pastatų. Be to, mano tėvas dirbo seniūnu, aš mokiausi lenkiškoje mokykloje.

Černelio Justino, Igno, apklausos protokolo tęsinys. 1950 10 29.

<...> Iš tikrųjų aš nuo MGB organų nuslėpiau savo ryšį su partizanais nuo 1947 m. iki 1950 m. Nuo 1946 m. aš sistemingai palaikiau ryšį su veikiančiu partizanų būriu, t. y. partizanai periodiškai lankėsi mano namuose. Aš jiems suteikiau priedangą slapstytis savo ūkyje, aprūpindavau maisto produktais ir teikiau žinias apie MGB kariuomenės bei „liaudies gynėjų“ (stribų) pasirodymą.

Kaip aš nurodžiau 1950 10 28 apklausoje, ryšį su partizanais užmezgiau 1945 m. ir palaikiau jį iki šio laiko. Galiu patikslinti, jog iki 1948 m. pas mane lankėsi prtz. Kalašinskas Justinas-*Aržolas*, būrio vadas *Viesulas*-Marčiulionis Vytas ir Argustas Jonas.

1948 m. pas mane pradėjo lankytis naujas partizanų būrys, kurio sudėtyje buvo: Kairiūkštis Vytas-*Zubras*, Kuzmickas Jonas-*Šmėkla*, Antanas Piketas ir prtz. vardu Bronius.

Kuzmickas iki 1948 m. gyveno legaliai savo ūkyje Margininkų k., o naktimis vaikščiojo su būriu. 1948 m. jis norėjo organizuoti naują būrį ir tapti vadu, bet jam tai nepasisekė ir jis tada su Kairiūkščiu Vytu įstojo į veikiantį būrį.

1950 m. liepos viduryje atėjo tik du partizanai: Antanas Piketas ir Bronius, kurie papasakojo, jog Kairiūkštis žuvo birželio mėn. Vaišvydavos miške. Šitie partizanai: Kairiūkštis, Kuzmickas, Piketas Antanas ir Bronius tankiai užeidavo pas prtz. rėmėją Paužą Juozą, kuris yra prtz. Kairiūkščio dėdė.

Ar tankiai jie užeidavo pas Vilką Jurgį, aš nežinau, tik žinau, jog jis yra partizanų rezervo narys taip pat, kaip ir aš, ir turi *Mažiuko* slapyvardį.

1950 m. rugsėjo 14 d. partizanai puolė Požėros ūkį, kur žuvo du „liaudies gynėjai“ (stribai). Kitą dieną po „l. g.“ žuvimo vakare aš susitikau su savo pažįstama mergaite Santockyte Anele, gyvenančia Vyčių k. Susitikimas įvyko jos namuose ir tuomet Santockytė man papasakojo, jog ji matė dieną po pietų girtuokliaujant partizanus Jono Sinkevičiaus namuose Patamulšėlio k., o kieme tuo metu stovėjo jų sargybinis. Ši „pjanka“ vyko tą

pačią dieną, kai buvo nušauti anie du „l. g.“ Požėros namuose. Santockytė pasakojo, jog tą dieną ji važiavusi iš Kauno apie 6–7 val. vakaro ir per langą mačiusi ten partizanus ir vieną budėtoją poste.

Man tik žinoma, jog Sinkevičius Jonas užsiima samagono varymu ir pas jį užeina partizanai pagerti samagono. Aš pats asmeniškai mačiau 1949 m. rudenį du partizanus Sinkevičiaus namuose, apie ką jau minėjau 1950 m. spalio 28 d. apklausoje.

Kalbant su vietiniais gyventojais, yra žinoma, jog pas Sinkevičių partizanai lankosi tankiai. Santockytė Anelė man pasakojo, jog Sinkevičiaus dukra Marcelė Sinkevičiūtė ilgą laiką palaikė intymius santykius su prtz. Kairiūkščiu. Ji ir pati man pasakojo, jog ji palaikanti intymius santykius su prtz. Kairiūkščiu.

Iš Černelio Justino, Igno, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno srities MGB tardymo sk., 1-o poskyrio vrš. FOMINYCH per MGB vertėją JEGOROV'ą. 1950 m. lapkričio 9 d. Kauno m.

Apklausa pradėta 21.00 val. – baigta 2.00 val. (naktį).

<...> Pirmose apklausose aš daviau painius ir prieštaringus parodymus apie savo nusikalstamą antisovietinę veiklą, o dabar papasakosiu visą tiesą.

1946 m. vasarą aš pirmiausia tapau prtz. būrio rezervo kovotoju slapyvardžiu *Dičkis*, o nuo 1948 m. esu veikiančio būrio kovotojas ir turiu *Liūto* slapyvardį. Ginkluotas rusišku šautuvu su nupjautu vamzdžiu ir 15 šovinių.

1946 m. kaip partizanų rezervo narys buvau užverbuotas Kuzmicko Juozo. Gyvendamas su juo tame pačiame Margininkų k., su juo buvome geri draugai. Iš jo paties žodžių žinojau, jog jis yra *Saulės* vadovaujamo būrio kovotojas ir veikia buvusio Pakuonio vlsč. ribose, ginkluotas vokišku šautuvu, bet gyveno legaliai.

Susitikę su Kuzmicku, tankiai diskutuodavome antisovietine tematika, jis mane visą laiką stengėsi įtikinti, jog netrukus bus karas, sovietinės valdžios Lietuvoje neliks, labai greit į Lietuvą ateis anglai ir amerikiečiai ir mes gyvensime kur kas geriau. Šių pokalbių metu jis mane lenkė stoti į *Saulės* būrį. Be to, Kuzmickas tvirtino, jog visi partizanai, kurie kovojo prieš sovietinę valdžią, užims valdžioje matomas vietas. Viename iš tokių pokalbių 1946 m. liepos mėn. Kuzmicko namuose, kur taip pat buvo ir Margininkų k. gyventojas Rimas Alfonsas, geriant alų, Kuzmickas man pareiškė, jog jis sukurs partizanų rezervą, paaiškinęs, jog šio rezervo dalyviai gyvens legaliai savo ūkiuose ir, kada bus reikalas, jis privalės pereiti į veikiantį būrį. Šio pokalbio metu Kuzmickas, taip pat ir Rimas man pasiūlė stoti į prtz. rezervo sudėtį. Aš sutikau su jų pasiūlymu ir tokiu būdu įstojau į prtz. rezervo narius. Čia pat Kuzmickas man suteikė partizaninį slapyvardį *Dičkis*. Tuo metu aš jokios priesaikos nedaviau, bet buvau įspėtas, kartu ir pats daviau pasižadėjimą visa tai laikyti griežtoje paslaptyje.

1946 m. lapkričio mėn. aš kartu su Kuzmicku ir Rimu dalyvavome ginkluotame užpuolime Dirvanausko ir Simanaičio ūkių Dvylikių k., Panemunės r.

Kuzmickas pranešė, jog Dirvanauskas turi šautuvą, o Simanaitis – automatą ir pasiūlė šiuos ginklus iš jų atimti. Apsiginklavę: Kuzmickas man davė rusišką šautuvą, jis pats pasiėmė kulkosvaidį, o Rimas pasiėmė vokišką šautuvą ir taip mes trise patraukėme į šiuos ūkius. Pirmiausia atėjome pas Simanaitį. Aš ir Kuzmickas pasilikome kieme sargyboje, o Rimas įėjo į vidų, kuris kalbėjosi su Simanaičiu, kad atiduotų mums turimą automatą,

bet Simanaitis pareiškė, jog jis jokio ginklo neturi. Po to Rimas iš jo paėmė litrą samagono ir mes išėjome. Po to nuėjome į Dirvanausko ūkį. Atėję į šį ūkį, aš pasilikau sargybauti kieme, o Kuzmickas ir Rimas įėjo į kambarį. Girdėjau, būdamas lauke, kaip jie reikalavo iš Dirvanausko, kad šis atiduotų šautuvą, grasino jį nužudyti, bet jis taip pat pareiškė, jog jokio ginklo neturi ir mes iš jo išėjome. Nuėję pas Rimą, išgėrėme samagoną, Kuzmickas iš manęs paėmė šautuvą ir mes išsiskyrėme.

Netrukus po to žuvo būrio vadas *Saulė* ir su juo dar du (3 – ?) partizanai. Per tą laiką Rimas ir Kuzmickas kažkur tai dingo. Kaip aš po to iš jų sužinojau, jie buvo veikiančiame būryje kažkur Zapyškio vlsč. teritorijoje ir mano ryšys iki 1948 m. laikinai su jais nutrūko.

1948 m. rugpjūčio mėn. aš buvau savo giminaičio Paužos Juozo ūkyje Margininkų k. Ten buvo mano tėvas Černelis Ignas, Rimas Vytas ir jo sūnus Rimas Kazys, Margininkų k., Aukšt. Panemunės r. gyventojai. Susirinkome atšvęsti rugiapjūtės pabaigą, kadangi mes visi pas Paužą pjovėme rugius.

Vakare pas Paužą atėjo Kuzmickas Juozas ir Žurauskas Kazys, Margininkų k. gyventojai. Išgėrę po stikliuką samagono, jie man pasiūlė kartu su jais išeiti į lauką. Kada išėjome į kiemą, Kuzmickas pasiūlė man nueiti pas Žurauską Kazį, pareiškęs, jog ten yra vienas partizanų būrio narys, kuris norėtų su manimi pasikalbėti. Aš sutikau ir mes nuėjome į nurodytą ūkį. Įėję į kambarį, tikrai, mūsų ten laukė prtz. Kalašinskas Justinas-*Aržolas* (kitur – *Ąžuolas*), kuris buvo apsirengęs civiliais drabužiais, prie savęs turėjo pistoletą. Kreipdamasis į mane, Kalašinskas pareiškė, jog jie mane pasišaukė dėl to, kad aš stočiau į veikiantį partizanų būrį, paaiškinę, jog šiuo metu įtempta tarptautinė padėtis, greitu laiku prasidės karas tarp Sovietų Sąjungos ir Anglijos su Amerika ir kad šiame kare Anglija ir Amerika nugalės Sovietų Sąjungą. Toliau jis pareiškė, kadangi greitu laiku sovietinės valdžios Lietuvoje neliks ir mums dabar būtina vesti aktyvią kovą prieš sovietų valdžią. Kalašinskas taip pat man paaiškino, jog šiuo metu liko nedaug partizanų ir jie dabar kuria naują būrį, kurio vadu bus paskirtas Kuzmickas Juozas.

Šio pokalbio metu Kalašinskas man pasiūlė pradėti aktyvesnę veiklą kovoje prieš sovietų valdžią ir stoti į veikiantį partizanų būrį, ką aš ir sutikau.

Po to Kalašinskas ir Kuzmickas priėmė mano priesaiką ištikimybei nac. pogrindžiui ir priesaikos gale aš jų pasiūlymu pabučiavau pistoletą, kurį turėjo Kalašinskas. Tuomet man buvo suteiktas ir naujas *Liūto* slapyvardis.

Po mano užverbavimo į būrį, 1948 m. rugpjūčio mėn. aš, apsiginklavęs su nupjautavamzdžiu, kartu su kitais partizanais dalyvavau ginkluotame Kleizos ūkio rekvizavime Piliuonos k., Aukšt. Panemunės r., kur mes paėmėme šienpjovę, svarstykles, plūgą ir visa tai pristatėme į Vilko Jurgio ūkį. Daugiau jokiuose kituose „plėšimuose“ nedalyvavau, gyvenau legaliai savo ūkyje.

Iš Černelio Justino, Igno, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Panemunės r. MGB sk. oper. įgaliotinis ltn. GIRŠ. 1950 m. lapkričio 11 d.

<...> Aš gerai pažįstu Margininkų k. gyventoją Kapočių Joną, nuo tada kai jis 1948 m. atvyko gyventi į Margininkų k. Nuo mano namų jis apsigyveno maždaug už 500 metrų ištremto ūkininko Kemežio ūkyje. Mūsų santykiai su Kapočiumi buvo normalūs, asmeninių sąskaitų neturėjome, jokių tarpusavio pykčių nebuvo.

Prtz. Kuzmickas Juozas-*Šmėkla* 1945 m. vasarą man pasakojo, jog Kapočius Jonas yra prtz. veikiančiame būryje, turi ginklą, bet kokį, nepasakė. Būrį, kuriame veikia jis pats ir Kapočius, jis pavadino *Saulės* būriu.

1948 m. Kapočius Jonas pokalbio metu man pasakojo, jog jis 1945 m. buvo veikiančiame *Saulės* būryje, turėjo ginklą ir su kitais partizanais dalyvavo partizaninėje veikloje.

1948 m. rudenį pas mane atėjo Rimas Vytas, buvęs Dankstytės k. gyventojas (šiuo metu areštuotas), kuris man, kaip partizanų rezervo nariui, perdavė paketą nuo partizanų, kurį aš turėjau perduoti Kapočiui. Tą pačią dieną šį paketą aš perdaviau Kapočiui, kuris ir buvo jam adresuotas.

Grįždamas iš Kapočiaus į namus, aš nuėjau pas Žurauską Antaną Margininkų k., kurio brolis yra taip pat partizanų ryšininkas (šiuo metu areštuotas). Žurauskas varė samagoną ir mes abu ėmėme išgėrinėti. Po poros valandų pas Žurauską atėjo Kapočius Jonas ir trys man nepažįstami partizanai. Žurauskas pastaruosius pakvietė prie stalo ir mes visi kartu pradėjome vaišintis. Maždaug po 30 min. atėjo prtz. Grybauskas Vytas-*Žydruolis*, kuris taip pat atsisėdo už stalo ir vaišinosi.

Aš gerokai „apsinešiau“ nuo samagono ir išėjau į namus, o Kapočius kartu su partizanais pasiliko pas Žurauską. Kapočiaus brolis 1949 m. areštuotas MGB organų. Be to, Kapošius Jonas man pasakojo, jog partizanai apiplėšė traukinį durpių apdirbimo įmonėje „Ežerėlis“ ir paėmė didelę pinigų sumą. Kapočius iki traukinio apiplėšimo dirbo paprastu darbininku „Ežerėlio“ įmonėje, bet po šio atsitikimo iš darbo pasišalino ir gyveno namuose Margininkų k., Panemunės r. Neatmetama, jog jis pats nedalyvavo šiame reikale.

Iš Černelio Justino, Igno, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno apskr. I-o sk. tardytojas mjr. FOMINICH per MGB vertėją LAPATINSKĄ. 1950 m. lapkričio 15 d.

Apklausa pradėta 21 val. – baigta 2 val. 30 min. (naktį).

<...> Būdamas partizanų būrio nariu, aš gaudavau antisovietinės literatūros. Pirmą kartą gavau 1949 m. vasarą iš prtz. Kairiūkščio Vyto-*Zubro*, kuris naktį atėjo pas mane į namus ir perdavė 15 egzempliorių antisovietinių atsišaukimų. Šie atsišaukimai buvo išleisti TAURO apygardos ir buvo nukreipti prieš rinkimus į kolchozus. Atsišaukimai buvo atspausdinti šapirografu lietuvių kalba.

Antrą kartą antisovietinę literatūrą aš gavau 1949 m. rudenį, kurią man į namus atnešė Veigelevičius Jonas – apie 20 egz. antisovietinių atsišaukimų, taip pat išleistų TAURO apygardos, kurie buvo nukreipti prieš kolūkių kūrimą.

Trečią ir paskutinį kartą man perdavė antisovietinius leidinius partizanai Antanas Piketas ir prtz. vardu Bronius: 6 egz. „Laisvės žvalgas“ Nr. 8, 1950 m. rugpjūčio 15 d. ir 7 plakatus, 9 egz. „Partizanas“ Nr. 7–15, 1950 m. rugpjūčio 24 d. Aš juos sutikau prie Vaišvydavos miško 1950 m. liepos mėn., kur jie man papasakojo, jog MGB kareivių nužudytas prtz. Kairiūkštis Vytas-*Zubras*.

<...> Veigelevičius Jonas – maždaug 45 m. amž., gyvena Gaubatrakio k., buvusiame Pakuonio vlsč., Panemunės r., dirba savo ūkyje. 1949 m. rudenį Veigelevičius atėjo pas mane į namus ir padavė man 20 egz. antisovietinių atsišaukimų. Perduodamas šiuos at-

sišaukimus, Veigelevičius man pareiškė, jog jis šiuos atsišaukimus gavęs iš prtz. Kairiūkščio V. ir jo nurodymu juos atnešęs man.

<...> Kada aš gavau antisovietinius atsišaukimus 1949 m. vasarą iš Kairiūkščio V., pastarasis man pareiškė, kad aš juos išplatinčiau kartu su Kazlausku Vytautu, Kapočiumi Jonu, Žurausku Antanu ir Sinkevičiumi Jonu. Charakterizuodamas juos kaip patikimus žmones ir perspėdamas mane, kada aš jiems perduosiu šiuos atsišaukimus – niekas nematytų.

Penkis egz. perdaviau Kazlauskui Vytui ir liepiau juos išplatinti. Po keleto dienų Kazlauskas man pareiškė, jog jis šiuos atsišaukimus išplatino.

Likusius atsišaukimus išplatinau aš pats pakelėje iš Panemunės į Pakuonį.

Kitą kartą visus atsišaukimus išdalijau po 4–5–9 egzempliorius aukščiau minėtiems ryšininkams ir liepiau juos išplatinti.

Po keleto dienų Sinkevičius, Kazlauskas ir Žurauskas man atraportavo, jog jie visus gautus atsišaukimus išplatino. Likusius atsišaukimus išplatinau aš pats palei kelią Panemunė–Pakuonis.

Kazlauskas Vytas – 18 m. amž., gyv. Vainatrakio k., buvusiame Panemunės vlsč. Dirba savo tėvo ūkyje;

Žurauskas Antanas, Kazio – 20 m. amž., gyv. Margininkų k., buvusiame Pakuonio vlsč. Dirba savo tėvo ūkyje;

Sinkevičius Jonas – 40 m. amž., gyv. Patamulšėlio k., buvusiame Panemunės vlsč. Dirba savo ūkyje.

<...> 1950 m. pavasarį partizano Kairiūkščio Vyto brolis Leonas-Jonas Kairiūkštis, prieš išeidamas į darbą „Ežerėlin" – durpių perdirbimo įmonėn, užėjo pas mane į namus ir paprašė manęs nueiti pas Kazlauską Vytą ir jam perduoti, kad anas paimtų du šautuvus. Aš tada jo paklausiau, iš kur jis juos turėtų paimti? Kairiūkštis man atsakė, jog jis žino kur jie paslėpti. Aš apie tai pranešiau Kazlauskui ir šis man pareiškė, jog gerai – jis juos paims.

1949 m. pavasarį aš užėjau pas Žurauską, kuris varė samagoną. Netrukus pas jį atėjo partizanai. Aš jų nepažinau, kadangi mačiau pirmą kartą ir su jais buvo Kapočius Jonas. Iš pradžių ten atėjo partizanai su Kapočiumi, o po to atėjo dar vienas partizanas.

<...> Partizanų rezervui priklausė šie asmenys:

1. **Kuzmickas Juozas-*Šmėkla***. Pradžioje jis gyveno legaliai, o po to išėjo į veikiantį būrį;
2. **Rimas Alfonsas-*Stiklėnas***. 1949 m. pavasarį su tėvais išvežtas į Sibirą.
3. **Aš, Černelis Justinas-*Dičkis***.

Mūsų rezervinė grupė priklausė *Saulės* vadovaujamam būriui, nors aš nė karto nebuvau susitikęs su šiuo būriu.

Iš NUTARIMO areštui **Vilko Jurgio, Jurgio**, g. 1908 m. Margininkų k., Panemunės r., 4 kl. išsilavinimo. Sankcija areštui – 1950 m. spalio mėn. 30 d. Nutarimą surašė: Panemunės r. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis ltn. ZAICEV.

<...> Vilkas Jurgis, Jurgio, 1948 m. birželio mėn. įsijungė į ginkluotą nac. būrį vadovaujamą Kuzmicko, kuris veikė buvusioje Pakuonio ir Panemunės vlsč. teritorijoje, turėjo *Mažiuko* ir *Kardo* slapyvardžius, buvo ginkluotas šautuvu. 1948 m. vasarą kartu su kitais prtz. dalyvavo ginkluotame valstiečio Kleizos Juozo, gyv. Piliuonos k. apiplėšime. Be to, teikė materialinę pagalbą partizanams.

Jo partizaninė veikla patvirtinta liudininkų parodymais: Kairiūkščio Leono, Kairiūkščio Justino, Drižniaus Jono ir asmeniniais parodymais.

Iš Vilko Jurgio, Jurgio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB Tardymo sk. I-mo poskyrio vrš. mjr. FOMINYCH per vertėją LAPATINSKĄ.

<...> 1948 m. liepos ar rugpjūčio mėn. naktį pas mane į namus atėjo 4 ginkluoti partizanai: Černelis Justinas, Čepulionis Alfonsas, Raslauskas Albinas-*Narsuolis* ir Karpavičius Antanas. Kreipdamiesi į mane, Černelis ir Čepulionis pareiškė, jog jie atėjo pas mane pasišnekėti, kad aš stočiau į jų būrį. Jie aiškino, jog greitu laiku prasidės karas tarp Sovietų Sąjungos ir Amerikos su Anglija ir šiame kare Sovietų Sąjunga bus nugalėta. Tvirtindami, jog greitu laiku Sovietų Sąjungos neliks, todėl dabar reikia kovoti prieš sovietų valdžią. Būdamas antisovietiškai nusiteikęs ir pasitikėdamas jų kalbomis, ką jie man sakė, aš sutikau su jų pasiūlymu ir įstojau į jų būrį. Pokalbio pabaigoje jie man suteikė partizaninį *Kardo* slapyvardį.

Tą patį vakarą Černelis man pasiūlė kartu su jais sudalyvauti apiplėšiant Kleizos Juozo ūkį Piliuonos k. Kada aš sutikau su jų pasiūlymu, Karpavičius man įteikė pistoletą „Browning“. Po to aš pakinkiau savo arklius, partizanai sėdo į vežimą ir nuvažiavome į Kleizos ūkį. Mes iš jo paėmėme šienpjovę, svarstykles ir plūgą.

Tas ūkis priklausė Kleizai, bet jis jame jau ilgai negyveno, o gyveno kažkoks tai kitas žmogus. Trečią dieną, po Kleizos ūkio apiplėšimo, atėjo Karpavičius ir paėmė iš manęs pistoletą.

Iš Vilko Jurgio, Jurgio, apklausos protokolo. 1950 m. lapkričio 10 d. Kauno m.

<...> Man suprantama apskritai pagal RSFSR BK str. 58–1„a“; 58–11 ir II-ą str. SSSR Aukšč. tarybos įsako nuo 1947 m. birželio 7 d. dėl baudžiamosios atsakomybės už valdiško ir visuomeninio turto grobstymą.

Pagal pateiktą kaltinimą pagal šiuos straipsnius visiškai prisipažįstu kaltę, jog 1948 m. rugpjūčio mėn. aš buvau užverbuotas į ginkluotą nac. būrį kovai prieš sovietų valdžią. Būdamas partizanu, turėjau *Kardo* slapyvardį ir buvau ginkluotas pistoletu.

Iš Vilko Jurgio, Jurgio, apklausos protokolo. 1950 m. gruodžio 7 d.

Apklausos pradžia 20.00 val. – pabaiga 3.00 val. (naktį)

<...> Praėjusiose apklausose aš daviau neteisingus parodymus. Iš tikrųjų apiplėšimo iniciatorius Kauno geležinkelio stoties pagalbinio Kleizos ūkio (sovchozo) buvo ne Černelis, o Karpavičius Antanas.

Raslauskas, Čepulionis ir Černelis palaikė ryšį su Karpavičiumi, visi jie turėjo ginklus ir partizaninius slapyvardžius.

Iš Kapočiaus Jono, Andriaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Panemunės r. MGB sk. vrš. pavad., mjr. RODIN per vertėją PURICKĄ. 1950 m. lapkričio 17 d.

<...> Gimiau 1927 m. Dobilijos k., Panemunės r., gyvenu Margininkų k. Tėvas turėjo 6 ha žemės, arklį, karvę ir kelis smulkius gyvulius su kiemo pastatais. Tėvas mirė prieš karą. Aš vedžiau 1944 m. ir šiais metais išėjau gyventi atskirai nuo motinos.

Mano šeimos sudėtis: žmona Magdė Laučytė, Adomo, g. 1926 m. ir dukra Regina, 2-ejų metukų.

Giminės: motina Kapočienė Marija, gyv. Dobilijos k., ir 3 seserys prie motinos: Aldona – 14 m.; Lionija – 14 m.; Secilija – 12 m.

<...> 1944 m. pavasarį pas mane į namus atėjo 6 partizanai, iš jų du man buvo pažįstami: Abugelis Kazys-*Spalis* iš Dambravos k. ir Rimas Jurgis-*Beržas*, *Petraitis* iš Piliuonos k.

Nuo to laiko aš su partizanais palaikiau ryšį ir naktimis periodiškai vaikščiojau su partizanais iki 1945 m., buvau ginkluotas vokišku šautuvu. Mūsų būrio vadas buvo *Saulė*, mano slapyvardis buvo *Kirvis*.

Būdamas prtz. būryje, užsiiminėjau ginklų rinkimu partizanams, rūpinausi milinėmis buvusios smetoninės Lietuvos kariškių, apsiaustais ir kitais reikmenimis. *Saulė* mus tris atskyrė: mane-*Kardą*, *Spalį* ir *Beržą*.

1. Dobilijos k., Pakuonio r. Stasiulevičius Zigmas mums padovanojo apsiaustą-palapinę, rusišką šautuvą ir raketinį pistoletą;

2. Rimas Kazys, Dobilijos k. gyventojas, padovanojo palapinsiaustę;

3. Kemežys Jurgis, Margininkų k. gyventojas, padovanojo vokišką šautuvą;

4. Vaičiukynas Kazys, Margininkų k. gyventojas, padovanojo vokišką šautuvą ir daugelį kitų daiktų.

Daugelis ir kiti valstiečiai mums davė ginklų, įvairių kitų daiktų, kurie buvo reikalingi partizanams.

<...> 1948 m. mano ūkio daržinėje dvi paras šiauduose slėpėsi du partizanai: *Kirvis*-Kapočius Jonas ir *Aras*-Lenčiauskas Algirdas. Po to aš su jais nuėjau pas Žurauską Antaną į Margininkų k., kur partizanai man davė vokišką šautuvą. Aš pasilikau kieme sargyboje. Ten buvo *Kirvis*, *Aras* ir atėjo dar vienas partizanas – *Žydruolis*. Čia partizanai vaišinosi, dalyvavo ir Černelis Justinas, Vilkas Jurgis (šiuo metu abu areštuoti), o aš visą laiką buvau sargyboje. Išeidami jie iš manęs paėmė šautuvą.

1949 m. prieš rinkimus į Aukščiausiąją Tarybą pas mane atėjo Žurauskas Antanas, Kazio, g. 1930 m., Margininkų k. gyventojas, ir pasikvietė pas save į namus, kur buvo Kazlauskas Vytas, Margininkų k. gyventojas. Mes trise susirinkome Žurausko namuose kambaryje. Pastarasis mus išsivedė iš kambario ir pareiškė: „Aš jums kai ką parodysiu." Kieme buvo duobė, užversta sniegu. Žurauskas iš duobės ištraukė antisovietinius atsišaukimus ir padalijo man-Kapočiui lapukus išklijuoti Dobilijos k.; Kazlauskui – išplatinti Margininkų k., o pats Žurauskas atsišaukimus išklijavo Pušagrodos k. (dvare), Pakuonio vlsč. Žurauskas pasakojo, jog atsišaukimus jam į namus atnešė prtz. Kairiūkštis Vytas.

Iš NUTARIMO dėl kaltinimo pateikimo Žurauskui Antanui, Kazio, g. 1930 m. Margininkų k., Panemunės r. Nutarimą surašė Alytaus r. MGB sk. vyr. tard. vyr. ltn. GUSAROV. 1950 m. lapkričio 27 d. Tvirtina: Kauno srities MGB Tardymo sk. vrš. mjr. SOLODOVNIKOV.

<...> Žurauskas Antanas nuo 1948 m. iki pat arešto dienos palaikė nusikalstamą ryšį su ginkluota nac. „gauja", veikiančia Panemunės r. teritorijoje. Priiminėjo „banditus" savo ūkyje, teikė jiems materialinę pagalbą ir jų nurodymu platino antisovietinio turinio atsišaukimus, kuriuose atsispindėjo šmeižtas partijos ir sovietų valstybės atžvilgiu ir kvietimas kovoti prieš sovietų valdžią.

Iš NUTARIMO dėl kaltinimo pateikimo **Paužai Juozui**, **Jurgio**, g. 1900 m. Marginiškų k., Panemunės r. Nutarimą surašė Kauno srities MGB sk. vyr. tard. ltn. PONOMARIOV. 1950 m. lapkričio 9 d.

<...> Pauža Juozas, Jurgio, 1946 m. užmezgė nusikalstamą ryšį su ginkluota nac. „gauja“, vadovaujama *Tigro*, kuri veikė Aukšt. Panemunės r.

Paveiktas „bandito“ Kairiūkščio Vyto ir kitų, savo ūkyje priiminėjo, teikė jiems visapusišką materialinę paramą.

Iš Paužos Juozo, Jurgio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Alytaus r. MGB sk. vyr. tard. vyr. ltn. GUSAROV per Kauno MGB sk. vertėją ČUJEV'ą. 1950 m. lapkričio 27 d. Kauno m.

<...> Kairiūkštis Vytas (Vytautas), Antano, yra mano sesers Kairiūkštienės Onos, Jurgio, g. 1898 m., sūnus, kuri kartu su vyru Kairiūkščiu Antanu, Jono, g. 1902 m., ir vaikais: Gražina – 12-os metų ir Juozu – 15-os metų buvo ištremta 1948 m. pavasarį už Lietuvos SSR ribų į Tolimuosius SSSR rajonus (Sibiran).

Trys Kairiūkščių sūnai: Vytas, Jonas-Leonas ir Justinas nuo ištrėmimo pasislėpė. Mano sesuo su vyru buvo ištremti į Irkutsko sritį. Po ištrėmimo sūnus Justinas mokėsi Kaune, Leonas gyveno mano ūkyje. Pas mane ūkyje taip pat slapstėsi ir Vytautas, kuris įsijungė į partizanų gretas 1948 m. birželio–liepos mėn. Panemunės r. teritorijoje.

Kad Vytautas ruošėsi išeiti į prtz. būrį, jis man nesakė. Paskutiniu metu jis gyveno savo ūkyje ir aš nemačiau kada jis išėjo į partizanų būrį. Vytautas ne kartą pas mane buvo atėjęs su šautuvu, o paskutiniu metu vaikščiojo ginkluotas automatu.

Pas mane jis ateidavo kaip artimas giminaitis, pas mane maitinosi ir susitikinėjo su savo broliu Leonu. Ateidavo vienas ir su kitais partizanais: Kuzmicku Juozu-*Šmėkla*, Piketu Antanu... Iš viso pas mane jis buvo atėjęs penkis kartus.

Mano pagalba partizanams buvo tokia, jog aš juos priiminėjau savo namuose, maitinau juos. Ateidavo giminaitis Kairiūkštis Vytas, kuris susitikdavo su savo broliu Leonu, kuris pas mane gyveno tuo metu. Vieną kartą Vytas prašė manęs švarko, bet aš jo neturėjau.

.....

LYA (KGB arch.), **Černelio Justino, Igno, ir kitų 6-ių** b. b. Nr. 287, arch. Nr. 34149/3.

Iš Čepulionio Alfonso, Andriaus, apklausos protokolo. Gim. 1929 m. Žuvintos k., Pakuonio vlsč. Apklausą vykdo Pakuonio vlsč. MGB sk. vrš. kap. (?). 1948 m. rugsėjo 25 d.

<...> 1948 m. rugsėjo 22 d. aš Kaune susitikau Černelį Justiną, kuris pokalbio metu man pasakė, jog 1948 09 19 jis-Černelis Justinas-*Liūtas* ir Kairiūkštis Vytas-*Zubras* iš Vainatrakio k. (šeima ištremta) ėjo su juo pas merginas Patamulšėlio kaiman ir, priėjus prie vieno namo, ten stovėjo daug vyrų. Tada Černelis suriko, – kas ten ir jie iškart iššovė į viršų: Černelis iš pistoleto, o Kairiūkštis iš automato.

<...> Be to, Černelis man pasakojo, jog jis-Černelis Justinas-*Liūtas*, Kuzmickas Juozas-*Vaidotas* ir Rimas Alfonsas-*Stiklėnas* 1946 m. apiplėšė „Poščezrodos“ sovchozo pieno priėmimo punktą ir iš ten rekvizavo sviestą.

Tiksliai negaliu pasakyti, bet maždaug š. m. liepos mėn. aš kalbėjausi su Vangų k.

gyventoju Karpavičiumi Antanu, kuris papasakojo man, jog jis su mano broliu plėšė „Pagramančio“ sovchozo skyrių, bet jis tai žuvo su kitais partizanais – aš likau gyvas, todėl, „jei tu turi jo nuotrauką – brolio Vytauto, tai duok man“, bet aš atsakiau, – kai bus kita valdžia, tada duosiu.

Karpavičius turi partizaninį slapyvardį, bet kokį, aš dabar nepamenu; *Linksmutis* ar *Gražutis*?

Dabar nepamenu valstiečio pavardės, bet jis man pasakojo, jog Kostanas Kazys, Gelažius Vytas, Kurmanavičius ir Bieliauskas gyvena pas Krikščiūną Margininkų k., turi ginklus ir užsiima plėšimais.

Be to, Černelis man ne kartą pasakojo, jog pas jį, kada buvo gyvas partizanas *Liepsna*-Šalčius Albinas, ne kartą buvo atėjęs pas jį ir jie kartu vaišinosi.

Galiu dar papildyti, jog Marčiulionis Jonas gyvena Žuvintos k., turi pistoletą ir partizaninį slapyvardį *Nagas*. Šiuo metu jo namuose labai tankiai lankosi prtz. *Kirvis*-Kapočius Jonas ir *Alksnis*-Kapočius Alfonsas. Apie tai man žinoma iš pil. Juodžio Motiejaus ir kitų, pas kuriuos jie ateina ir vadina save slapyvardžiais.

Celiešiaus Andriaus sūnai: Bronius ir Antanas tarnavo vokiečių kariuomenėje, buvo fronte ir, kada Raudonoji armija priėjo iki mūsų, jie abu pabėgo iš vokiečių kariuomenės. Šiuo metu jie gyvena Panemunėje.

Šiuo metu pas Celiešių Andrių namuose gyvena sūnai Vytas ir Andrius ir jie turi pistoletą, bet kuris iš jų, nežinau. Vytas man pasakojo, jog jis atidavęs kulkosvaidį *Viesulo* būriui ir pardavęs pistoleto šovinius Raslauskui Albinui.

Celiešiaus Prano sūnus Kazys tarnavo vokiečių armijoje ir ten žuvo fronte.

A K T A S

Mes, toliau pasirašę, Kauno MGB 2N Valdybos, II- sk. vrš. mjr. GUSEV; MGB pulko 398 štabo pavad. kap. TIMOŠENKO; 3/298 pulko štabo vrš. vyr. ltn. GAPKALO; Aukšt. Panemunės vlsč. MGB sk. kap. KERBERIS; MGB 3/298 pėstininkų pulko 9-os kuopos vyr. ltn. KLEVKIN; MGB 3/298 pėst. pulko 9-os kuopos seržantas KAŠLEV ir Aukšt. Panemunės vlsč. KGB sk. „l. g.“ MICHNIUK, surašėme šį aktą.

1950 m. birželio30 d. MGB karinė grupė 3/298 pulko, vadovaujama 298 pulko štabo vrš. vyr. ltn. GAPKALO, kartu su Kauno MGB valdybos „l. g.“ (stribais) vykdė Vaišvydavos miško vakarinės dalies prašukavimą.

15 val. 30 min. MGB kariuomenės grupė 3/298 kvartale 8009 aptiko tris ginkluotus „banditus“, kurie į kareivius atidengė ugnį ir buvo nušauti atsakomąja ugnimi.

Iš „banditų“ atpažintas:

1. **Kairiūkštis Vytas, Antano-*Zubras***, g. 1928 m. Patamulšėlio k., Aukšt. Panemunės vlsč. Nuo 1948 m. yra TAURO apyg., GELEŽINIO VILKO rnkt., Vyčio tėvūnijos partizanas.

Kiti neatpažinti.

Išimta: 1. Automatinis šautuvas –1 vnt.; 2. Automatai – 2 vnt.; 3. Pistoletas – 1 vnt.; 4. Granatų – 1 vnt.; 5. Šovinių įvairių – 80 vnt.

Parašai: (pirmiau minėtų MGB pareigūnų)

Iš NUTARIMO dėl medžiagos atskyrimo iš bylos į atskirą tardymo eigą

1950 m. gruodžio 29 d. Kaunas

Tvirtina: Kauno srities UMGB Tardymo sk. viršininkas SOLODOVNIKOV.

Aš, Kauno srities UMGB Tardymo sk. vyr. tardytojas ltn. PONOMARIOV, peržiūrėjęs tardymo bylos Nr. 287 medžiagą kaltinamojo Černelio Justino, Igno, ir kitų – iš viso 6-ių žmonių, RADAU: 1950 m. spalio ir lapkričio mėn. Kauno sr. MGB Valdyba už dalyvavimą ginkluotoj nac. „gaujoje“ bei paremiant „banditus“ – areštuoti:

Černelis Justinas, Igno;

Vilkas Jurgis, Jurgio;

Kapočius Jonas, Andriaus;

Žurauskas Antanas, Kazio;

Pauža Juozas, Antano;

Kurių parodymais išaiškinti vykdę antisovietinę veiklą ginkluotos „gaujos“ dalyviai, kuri veikė Panemunės r., Kauno srityje:

1. **Kuzmickas Juozas, Kazio-*Šmėkla*** iš Margininkų k., Panemunės r., Kauno srities;
2. **Žurauskas Kazys, Kazio-*Tauras***, g. 1928 m. Margininkų k.;
3. **Kalašinskas Justinas-*Aržolas*** (kitur – ***Ąžuolas***);
4. **Rimas Alfonsas, Petro-*Stiklėnas*** iš Margininkų k.;
5. **Čepulionis Alfonsas, Andriaus**, g. 1929 m. Žuvintos k., Panemunės r.;
6. **Raslauskas Albinas** iš Žuvintos k.;
7. **Karpavičius Antanas-*Gražutis***;
8. **Rimas Jurgis-*Beržas*** iš Piliuonos k., Panemunės r.;
9. **Piketas Antanas**;
10. **Banionis Justinas** iš Vainatrakio k., Panemunės r.;
11. **Abugelis Kazys-*Spalis*** iš Dubravų k., Panemunės r. Žuvo 1948 m.;
12. **Kapočius Jonas, Andriaus-*Kirvis***;
13. **Kazakevičius Kazys-*Aidas*** iš Bačkininkų k., Pakuonio vlsč.

Partizanų būrio rėmėjai:

14. **Kazlauskas Vytautas, Kazio**, g. 1935 m. Vainatrakio k., Panemunės r. 1949 m. prtz. užduotimi platino antisovietinius atsišaukimus;

15. **Vaigelevičius Jonas, Motiejaus**, g. 1892 m. Margininkų k., gyvena Gaubatrakio k., Panemunės r. Iš prtz. gaudavo ir platindavo antisovietinius atsišaukimus ir laikraščius;

16. **Rimas Vytas, Kazio**, gyv. Dankstytės-Pagermaniškio k., Panemunės r. Perdavinėjo partizaninį susirašinėjimą;

17 **Santockytė Anelė, Ambraziejaus**, g. 1923 m., gyv. Vyčių k., Panemunės r. Iš prtz. Černelio gaudavo susipažinti antisovietinius laikraščius „Laisvės žvalgas“;

18. **Santockis Alfonsas, Ambraziejaus** iš Vyčių k. Priiminėjo partizanus savo namuose;

19. **Sinkevičius Jonas, Prano**, g. 1904 m.;

20. **Sinkevičiūtė Marijona, Jono**, g. 1929 m.;

21. **Sinkevičiūtė Marcelė, Jono**. g. 1932 m. Visi Sinkevičiai gyvena Patamulšėlio k., Panemunės r. Savo ūkyje priiminėjo partizanus, aprūpino juos maisto produktais;

22. **Zakarevičiūtė Anelė, Andriaus**, g. 1920 m. Margininkų k. Žurausko ūkyje susitikinėjo su partizanais;

23. **Stasiulevičius Zigmas, Jono**, g. 1899 m. Dobilijos k., Panemunės r. 1945 m. perdavė *Saulės* būrio partizanams šautuvą, raketinį pistoletą, karišką milinę ir palapinsiaustę;

24. **Vaičiukynas Kazys, Lauryno**, g. 1907 m. Margininkų k. 1945 m. perdavė partizanams šautuvą ir šaudmenis;

25. **Kemežys Jurgis**, gyv. Margininkų k. 1945 m. perdavė partizanams vokišką šautuvą;

26. **Janavičius**, 60-ies m. amž., gyv. Patamulšėlio k. Priiminėjo partizanus savo ūkyje;

27. **Kandratavičius Pranas**, gyv. Patamulšėlio k. Priiminėjo partizanus savo ūkyje;

28. **Ginkus Kazys, Simono** iš Margininkų k. Perdavė partizanams automatą;

29. **Siaurusevičius Povilas**, gyv. Mikolynės k., Šilavoto apyl., Prienų r. Slėpė sužeistą partizaną Kairiūkštį.

Atsižvelgiant į tai, jog išvardytų dalyvių „gaujos" buvimo vieta nenustatyta, prtz. ryš. Rimas areštuotas, Raslauskas ir Kemežys ištremti iš Lietuvos, kitų asmenų areštui nėra užtektinai medžiagos, vadovaudamasis RSFSR UPK 117 str., NUTARIAU:

Visą turimą kaltinamąją medžiagą prtz. Kuzmicko, prtz. rėmėjo Kazlausko ir kitų asmenų išvardytų nutarime baudž. byloje Nr. 287, pagal kaltinamojo Černelio Justino, Igno ir kitų, išskirti į atskirą tardymo bylą.

Pasirašo: Kauno sr. UMGB Tardymo sk. vyr. tard. ltn. PONOMARIOV

Sutinka: Kauno sr. UMGB I-mo Tardymo sk. vrš. mjr. FOMINYCH

P A Ž Y M A

Prienų ir Panemunės rajonų teritorijose 1947–1950 m. veikė *Speigo* vadovaujama „gauja", kuri įeina į GELEŽINIO VILKO rnkt., TAURO apyg. sudėtį. „Gaują" sudaro šie kovotojai:

1. **Mockapetris Petras, Simono-*Kairys*** iš Čepeliškių k., Prienų vlsč. (Areštuotas 1949 11 12);

2. **Jundila Antanas, Antano-*Naras*** iš Gražučių k., Prienų vlsč. (Žuvo 1949 03 07);

3. **Jundila Vytas, Antano-*Jaunutis*** iš Gražučių k., Prienų vlsč. (Žuvo 1948 03 03);

4. **Buzas Albinas, Martyno-*Bijūnas*** iš Kazimieravos k., Prienų vlsč. (Žuvo 1947 12 05);

5. **Stanevičius Vytautas, Prano-*Barsukas*** iš Seniūnų k., Pakuonio vlsč. (Suimtas 1947 m.);

6. **Gudynas Antanas, Kazio-*Speigas*** iš Gustaitynės k., Prienų vlsč. (Žuvo 1953 07 04);

7. **Šalčius Viktoras, Prano-*Austras*** iš Šaltiniškių k., Prienų vlsč. (Žuvo 1950 m.);

8. **Valaitis Juozas-*Vairas*** iš Šakių apskrities;

9. **Kairiūkštis Vytas-*Zubras*** iš Patamulšėlio k., Panemunės vlsč. (Žuvo 1950 06 30);

10. **Lenčiauskas Algirdas, Kazio-*Aras*** iš Linksmakalnio k., Panemunės vlsč. (Žuvo 1949 03 26);

11. **Kazakevičius Kazys-*Aidas*** iš Bačkininkų k., Pakuonio vlsč. (Žuvo 1949 03 26);

12. **Grybauskas Vytautas-*Žydrūnas, Žydruolis*** iš Pamoterio k. (Girininkų k.), Pakuonio vlsč. (Žuvo 1949 03 26).

Pasirašo: Prienų r. MGB sk. vrš. mjr. SVIRIDENKO

LYA (KGB arch.), Kauno apskr. skyrius, **Banionaičio** (**Banionio**) **Miko Broniaus**, **Jono**, g. 1917 m. Kauno apskr., ir **Banionytės Albinos**, **Vinco**, g. 1921 m. Marijampolės apskr., baudžiamoji byla (b. b.) Nr. 996 ir 1259. Pradėta 1945 12 22, I-as tomas.

Iš NUTARIMO areštui

<...> Nutarimą surašė Kauno apskr. NKGB vyr. ltn. POLIŠČIUK, Kauno m. 1945 m. rugpjūčio 25 d. apie **Banionaičio Miko Broniaus, Jono**, g. 1917 m. Rokų k., Panemunės vlsč., Kauno apskr., iki arešto gyvenusio Vainatrakio k., Panemunės vlsč., nusikalstamą veiklą.

<...> Banionaitis Mikas, Bronius, gyvendamas Vainatrakio k., būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, 1945 m. pradžioje įstojo į *Viesulo* vadovaujamą „gaują", turėjo *Alyvos* slapyvardį ir, būdamas „gaujoje", vykdė aktyvią antisovietinę veiklą.

1945 m. tą patį mėnesį kartu su kitais „banditais" dalyvavo nužudant NKGB darbuotojus VARNĄ ir SEMIONOVĄ, kurių lavonus su broliu Antanu paslėpė savo sodyboje.

Iš Banionaičio Miko Broniaus, Jono, kvotos protokolo.

Kvota pradėta 1945 m. rugpjūčio 21 d., 20 val. 30 min. – baigta 3 val. 30 min. (naktį).

Kvotą atliko Kauno apskr. NKGB vyr. ltn. POLIŠČIUK per vertėją ANTONOV'ą.

<...> Bunkerius, kurie buvo rasti mūsų daržinėje, įrengėme mes kartu su broliu partizanų būrio vado *Viesulo*-Marčiulionio Vyto įsakymu, kuris pas mus tankiai ateidavo su kitais penkiais ar šešiais partizanais, o vieną kartą atėjo jo vadovaujamas 80 žmonių būrys ir pasakė mums, kad dėl viso ko įrengtume jiems bunkerį, jei būtų rusų kariuomenės siautimas.

Dėl dviejų rastų granatų kratos metu, aš nieko nežinau. Gal kas iš partizanų jas pamiršo ir paliko bunkeryje?

Taip, aš buvau *Viesulo* būrio narys, bet miške kartu su juo nebuvau. Aš tik teikiau jiems pagalbą, o pats visą laiką buvau namuose. Mano partizaninis slapyvardis buvo *Alyva*. Į būrį buvau užverbuotas 1945 m. liepos mėnesį paties *Viesulo* Kazlausko Juozo namuose.

Ar Kazlauskas yra *Viesulo* būrio narys, nežinau, bet jo giminaičiai, kiek žinau, priklauso *Viesulo* būriui: Blusevičius Vincas-*Rytas*, 25 m. amž.; Blusevičius Antanas-*Amalas*, 27–28 m. amž.; Blusevičius Juozas-*Gaidys*, 32 m. amž. Mano brolis Antanas nebuvo užverbuotas *Viesulo*.

<...> Aš žinau apie dviejų NKGB darbuotojų nužudymą 1945 m. liepos mėn. Girininkų k. iš Paukščio ir Šablinsko Povilo (nužudytas NKGB sovietinių organų) pokalbio.

Kiek man žinoma, nužudant NKGB darbuotojus VARNĄ ir SEMIONOVĄ, dalyvavo pats *Viesulas*, Šablinskas Povilas, *Vermachtas* ir kt. Jų lavonus partizanai paslėpė mūsų lauke ir arešto metu mes ten jų ieškojome, bet neradome, kadangi duobė nebuvo tiksliai nurodyta. VARNO ir SEMIONOVO lavonus į užkasimo vietą atvežė Šablinskas Povilas

ir Palubinskas Pranas. Taip pat dalyvavo ir pats būrio vadas *Viesulas*. VARNAS ir SEMIONOVAS buvo nušauti netoli Aglinsko Zigmo namų, kur ir buvo paruošta partizanų pasala. Prieš tai partizanai buvo pas Praną Palubinską, Petrovą, Kalašinską Petrą ir Kazlauską Juozą, o po to, kada jiems pranešė, jie perėjo pas Aglinską Zigmą, kur ir sušaudė VARNĄ ir SEMIONOVĄ.

Palubinskas Pranas, Petrovas ir Kalašinskas taip pat yra *Viesulo* būrio nariai. Palubinskas Pranas turi *Vijūno* slapyvardį, Petrovas (Jonas?)-*Žaibas*, Kalašinskas Petras-*Vinkšna*.

Be to, aš norėčiau tardymui pranešti, jog prie Kazlausko sodybos yra partizanų bunkeriai. Vienas bunkeris – su ginklais, kuriame laikomi šautuvai, automatai ir kulkosvaidžiai, taip pat ten laikomi šaudmenys ir granatos. Įėjimas į šį bunkerį – po krūmu: ketvirtas krūmas nuo kelio į rytus nuo Kazlausko namų apie 8 metrus, o nuo kelio – 3 m.

Kitas bunkeris – prie daržinės: įėjimas nuo daržinės galo, o antras įėjimas iš tvarto. Šiame bunkeryje laikomi partizanų drabužiai ir radijo aparatas.

Tamošiūno lauke užkasta rašomoji mašinėlė ir visi partizanų, sušaudytų Pakuonio vlsč. sovietinių-partinių aktyvistų, dokumentai.

Visa tai man žinoma, kadangi aš pats ten buvau tris kartus ir aš pats ten užkasiau rašomąją mašinėlę ir minėtus dokumentus. Ten yra VARNO ir SEMIONOVO dokumentai.

Į bunkerius mane buvo nuvedęs pats būrio vadas *Viesulas* ir Blusevičius Antanas. Be to, aš į tuos bunkerius nešiau partizanų daiktus, kuriuos jie buvo atvežę į Paukščio Alfonso namus.

Iš Banionaičio Miko Broniaus, Jono, apklausos protokolo.

Apklausą vykdo Kauno apskr. NKGB vyr. tardytojas vyr. ltn. POLIŠČIUK per vertėją ANTONOV'ą. Apklausa pradėta 1945 m. rugpjūčio 27 d., 22 val. 19 min. – baigta 2 val. 30 min. (naktį).

Tardytojas reikalauja patikslinti 1945 08 21 parodymus.

<...> Prieš NKGB darbuotojų VARNO ir SEMIONOVO nužudymą *Viesulo* būrio vyrai buvo pas Palubinską Praną, Blusevičių Antaną, Kalašinską Joną, kuris gyvena Pagermonio k., Pakuonio vlsč., ir Aglinską Zigmą.

Tą dieną, kada partizanai sušaudė VARNĄ ir SEMIONOVĄ, prieš nuosprendžio įvykdymą „girtuokliavo" pas Palubinsko Prano tėvą Palubinską Joną, kuris juos vaišino ir kuris yra *Viesulo* būrio rėmėjas; aprūpina juos maisto produktais, taip pat ir degtine.

Kaip man pasakojo pats būrio vadas *Viesulas*, maždaug prieš dvi savaites, kai buvo nužudyti šie NKGB pareigūnai, atseit, Paukštienė jo prašiusi pašalinti Varną ir parodė man akordeoną ir fotoaparatą, kuriuos ji jam padovanojo už tai, kad jis nužudytų VARNĄ. Ir toliau *Viesulas* man pasakė, jog jis paseks VARNĄ ir jį nužudys. Be to, Paukštienė *Viesulo* būrį aprūpino maisto produktais.

Tuo metu, kada *Viesulas* aiškino dėl VARNO ir SEMIONOVO nužudymo prie Germonių upelio, kartu su mumis buvo Aglinskai Vytas ir Pranas, *Šarūnas*-Juodis Vytautas, *Vermachtas*-Juodis Algirdas ir kiti partizanai.

Viesulo susitikimo metu su Paukštiene ji jam kalbėjusi, jog ji bijanti VARNO, kurį būtina „nuimti", kad jis jai netrukdytų gyventi ir prašė *Viesulo*, kad jis jį sunaikintų. Be

to, ji *Viesului* dar davė lietuviškus antpečius, du diržus, lietuvišką karišką kepurę su ženklais ir lietuvišką karišką kitelį.

Viesulas jai pasakęs, kad ji dėl to nesirūpintų, viskas bus padaryta VARNO ir SEMIONOVO atžvilgiu.

<...> Mano brolis Antanas Banionis, būdamas partizanų būryje, 1945 m. žiemą netoli Ringėnų k. buvo sužeistas. Kaip jis man pasakojo, buvo sužeistas granata, po to Kaune gulėjo ligoninėje, į kurią jį nuvežė Paukštis Alfonsas.

<...> Mūsų *Viesulo* būrį medikamentais aprūpindavo viena sanitarė iš Kauno vardu Lionė (ar Liolia?), kuri dirba Raudonojo Kryžiaus ligoninėje. Ji visą laiką mums perduodavo medikamentus per Blusevičių Antaną-*Amalą*. Apie Blusevičių Antaną man yra žinoma, jog jis *Viesulo* būryje buvo skyriaus vadu. Jo skyriuje buvau ir aš su broliu. *Viesulo* nurodymu Blusevičius 3–4 kartus į savaitę eidavo į Kauną, bet pas ką jis ten ėjo, aš nežinau. Kaune jis kažkur tai ieškojo radijo imtuvo būriui ir aiškino, jog už jį reikia sumokėti du tūkstančius rublių. Taip pat Blusevičius turėjo du pistoletus: vienas buvo sugedęs, o kitas veikė ir vadovavo jis 10–12 žmonių būriui.

Iš NUTARIMO

1945 m. sausio 18 d. Kaunas

Nutarimą tvirtina LSSR Kauno apskr. NKGB vrš. mjr. ALEKSĖJEV. 1946 m. sausio 29 d.

Aš, Kauno apskr. NKGB vyr. tardytojas kap. POLIŠČIUK, peržiūrėjęs baudžiamąją bylą Nr. 996 ir Nr. 1259 kaltinamojo Banionaičio Miko Broniaus, Jono, kaltinamo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11, radau: Banionaitis, būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, 1945 m. sausio mėn. įstojo į *Viesulo* „gaują“, kur vykdė ginkluotą kovą prieš sovietų valdžios organus.

1945 m. rugpjūčio mėn. Banionaitis buvo areštuotas sovietinės valdžios organų, bet iš po sargybos buvo paleistas. Būdamas laisvėje, Banionaitis nenutraukė ryšio su *Viesulo* „gauja“, kovojo prieš sovietų valdžią, buvo ginkluotas kulkosvaidžiu, automatu bei koviniais šoviniais.

Laikydamas, jog Banionaičiui yra užvesta archyvinė byla Nr. 996/4868 apie jo ankstesnę antisovietinę veiklą, todėl, vadovaudamasis RSFSR UPK str. Nr. 117, nutariau: prijungti archyvinę tardymo bylą Nr. 996/4868 kaltinamajam Banionaičiui Mikui Broniui, Jono, prie jo naujos tardymo bylos Nr. 1259.

Pasirašo: Kauno apskr. NKGB vyr. tardytojas kap. POLIŠČIUK

Sutinka: Kauno apskr. NKGB Tardymo sk. vrš. mjr. BIELIAJEV

<...> 1945 m. gruodžio 5 d. Banionaičiui Mikui Broniui, g. 1917 m. Rokų k., Panemunės vlsč., Kauno apskr., NKGB vrš. pavad. vyr. ltn. MATULAITIS surašė dar vieną NUTARIMĄ jo areštui, kuriame pakartotinai pažymėta, jog Banionaitis, būdamas priešiškai nusistatęs sovietų valdžiai, 1945 m. sausio mėn. įstojo į ginkluotą *Viesulo* „gaują“, turėjo *Alyvos* slapyvardį ir buvo ginkluotas kulkosvaidžiu bei granatomis.

<...> 1945 m. gruodžio 20 d. Kauno apskr. NKGB darbuotojai areštuotojo Banionaičio Miko Broniaus namuose padarė kratą, kurios metu buvo išimta:

1. Rankinis kulkosvaidis „Degteriovo“ sistemos, naujas, veikiantis su vienu atsarginiu disku ir 47 šoviniais;

2. Atsarginiai vamzdžiai, nauji, sunkiajam kulkosvaidžiui – 3 vnt.;

3. Automatas PPŠ su disku – 1 vnt.;

4. Šoviniai šautuvui – 137 vnt. ir automatui – 71 vnt.

Iš Banionaičio Miko Broniaus apklausos protokolo.

Apklausą vykdo Kauno apskr. NKGB sk. vyr. ltn. ALEKSĖJEV per vertėją vyr. oper. įgaliotinį NKGB vyr. ltn. STEPONKEVIČIŲ. 1945 m. gruodžio 16 d.

<...> Iš aktyvesnių rėmėjų *Viesulo* būrio aš galiu įvardyti:

1. **Kazlauskienė Marija,** apie 40 m. amž., gyvena Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč.. Jos vyras jau gerokai pagyvenęs, jis tankiai pas save į namus priima partizanus ir *Viesulą*, aprūpina juos spiritiniais gėrimais bei maistu. Pamenu, rugpjūčio mėn. po rugių pjovimo Kazlauskienė pas save organizavo „pjanką“ (pabaigtuves), kurioje dalyvavo ir 8 partizanai. Tarp jų dalyvavo *Viesulas*, jo pavaduotojas *Vermachtas* ir kt. Kazlauskienė, man dalyvaujant, *Viesului* įteikė rusišką karišką uniformą ir moterišką auksinį laikrodį. *Vermachtui* davė vokišką karišką uniformą, kurią ji pirko Kaune. Tuo pačiu Kazlauskienė pareiškė: „Dovanoju jums, kaip kovotojams, už Lietuvos laisvę. Jūs kankinatės kovodami su rusais.“

Šiame pokalbyje ir minėtų uniformų įteikimo metu dalyvavo ir Kazlauskas Kazys, kurio du broliai Juozas ir Bronius areštuoti sovietinių organų už ryšį su partizanais.

Pas Kazlauskienę iš Kauno atvažiuoja mergina, 20–21 m. amž., vardu Liolia. Ji – iš Žemaitijos, partizano *Nakties* pažįstama, dirba Raudonojo Kryžiaus ligoninėje Kaune, Kęstučio g., sanitare. Liolia Kazlauskienei atvežė medikamentų partizanams ir dabar – *Viesului* gydyti, kadangi jis gydosi po sužeidimo.

Praėjusį šeštadienį, 1945 m. gruodžio 8 d., aš asmeniškai mačiau, kaip Kazlauskienė ir Liolia važiavo į Vainatrakį ir mačiau jas dar ir Rokų k. Liolią aš dar asmeniškai mačiau pas Kazlauskienę prieš areštą, o š. m. birželio mėn. buvau ją sutikęs Raudonojo Kryžiaus ligoninėje Kęstučio g., kai buvau nuėjęs aplankyti studento Juodžbalio Kęstučio.

Gruodžio 14 d. Kazlauskienė Marija man sakė, jog per Kalėdas pirmą ar antrą dieną pas ją ateis partizanai, todėl ta proga ji pagaminusi daug samagono. Į tą pobūvį ji pakvietė ir mane.

2. **Marčiulionis Juozas,** apie 30 m. amž., gyv. Vainatrakio k., dirba Vainatrakio kaimo apylinkės (originale – kaimo vykdomojo komiteto) sekretoriumi. Pas jį tankiai lankosi partizanai, vaišinasi spiritiniais gėrimais. Pas Marčiulionį partizanams kepa duoną, ruošiami mėsos produktai maistui. Aš pats asmeniškai du kartus lankiausi pas Marčiulionį kartu su kitais partizanais bei būrio vadu *Viesulu*.

Per pirmą susitikimą Marčiulionis pokalbio metu su *Viesulu*, aiškino, jog pas jį po tvartu daržinėje paruoštas bunkeris, kuriame galėtų slėptis partizanai. Tame bunkeryje vėliau slėpėsi po 4–6 partizanus.

3. **Gervė Pranas,** apie 40 m. amž., gyv. Vainatrakio k., dirba apylinkės (originale – vykd. k-to) pirmininku, palaiko ryšį su partizanais. Pas jį į namus ateina partizanai, apie ką man pasakojo prtz. *Naktis*. Jis juos gerai priimdavo, davė dešros, lašinių bei spiritinių gėrimų.

Prtz. Aglinskas Antanas-*Vabalas* man taip pat pasakojo, jog Gervė juos aprūpina samagonu, tabaku ir maisto produktais.

4. **Rakauskas Antanas,** apie 30 m. amž., gyv. Pamoterio k., Pakuonio vlsč., buožė, valdo 28 ha žemės, buvęs Lietuvos kariuomenės (baltųjų) karininkas, turėjo vyr. ltn. laipsnį. Palaikė ryšį su *Viesulo* būrio prtz. *Vermachtu* ir *Naktimi*. Š. m. vasarą atidavė jiems dvi kariškas kepures ir 7 kg medaus.

5. **Matijošaitis Jonas, Simono,** 25 m. amž. Dirbo mokytoju Girininkų k., tiksliau – Rumšiškėse, o šiuo metu niekur nedirba, gyvena Girininkų k.

Vasarą aš pats asmeniškai mačiau, kaip Matijošaitis susitiko su partizanais Aglinsko Prano namuose – atskirai su būrio vadu *Viesulu* ilgai kalbėjosi. Matijošaitis Girininkų k. turi 25 ha žemės.

Iš Banionaičio Miko Broniaus apklausos protokolo. 1945 m. gruodžio 28 d.

<...> Tardytojas klausia, kodėl 1945 m. rugpjūčio mėn. Banionaitis sulaikymo metu neatidavė visų ginklų?

<...> Taip, mano pirmojo sulaikymo metu aš sovietinės valdžios organams neatidaviau visų ginklų, kurie pas mane buvo: kulkosvaidžio, automato, 3-jų vamzdžių nuo vokiško kulkosvaidžio bei šaudmenų – nutariau juos pasilikti sau. Šiuos ginklus aš norėjau perduoti *Viesulo* būrio partizanams.

<...> Pas mane buvo ir radijo imtuvas, paslėptas daržinėje, bet jį pasiėmė universiteto studentai.

<...> Man žinomi tik du *Viesulo* ryšininkai: Kazlauskienė Marija ir Rimas Motiejus.

<...> Kiek teko girdėti iš Aglinskaitės Janės, *Viesulo* sesuo Marčiulionytė-*Lizė* šiuo metu gyvena Vilniuje ir ten dirba pradinės mokyklos mokytoja.

<...> Be NKGB nužudytų 1945 m. liepos mėn. VARNO ir SEMIONOVO lavonų rastų mūsų sodyboje, buvo taip pat rasti ir Bieliausko palaikai. Bieliauską Praną, Jurgio, nužudė Blusevičius Antanas-*Amalas* ir jo brolis Blusevičius Vincas-*Rytas* mūsų sodyboje maždaug po dviejų savaičių po minėtų sovietinių pareigūnų nužudymo. Bieliausko lavonas mūsų sodyboje buvo paslėptas maždaug už 100–150 metrų nuo VARNO ir SEMIONOVO užkastų lavonų.

Nužudant Bieliauską aš nedalyvavau. Tuo metu aš buvau nuošalėje ir stebėjau kaip Blusevičiai žudo Bieliauską. Kada Bieliauskas buvo sušaudytas, aš tik padėjau užkasti jo lavoną.

Kaip man pasakojo Blusevičiai Vincas ir Antanas, Bieliauską jie sušaudė dėl to, jog jis 1940 m. (pirmosios rusų bolševikų okupacijos metais) buvo komunistas ir aktyviai dirbo sovietams.

Bieliauską mes paėmėme Vainatrakio k. Aglinsko Antano namuose, kada jis ten organizavo susirinkimą ir mes ten jį tiesiog iš susirinkimo paėmėme, po to atsivedėme pas mane į namus, norėjome susirasti būrio vadą *Viesulą*, kad jam praneštume apie suimtą komunistą, bet kadangi *Viesulo* neradome, nutarėme patys jį sušaudyti. Nusivedėme nuo mano namų apie 300 m į rytų pusę ir ten Bieliauskas buvo sušaudytas.

<...> Kada aš buvau sulaikytas pirmą kartą, aš šito nepasakiau sovietiniams tardymo organams, jog be NKGB darbuotojų VARNO ir SEMIONOVO lavonų yra užkastas mano sodyboje dar ir Bieliausko lavonas, kadangi bijojau kaimynų, kad jie apie mane nekalbėtų, jog aš viską išdaviau sovietiniams organams.

<...> Būdamas partizanų būryje, aš priklausiau Blusevičiaus Antano skyriui, su kuriuo ne kartą dalyvavau kautynėse prieš sovietų armiją.

Iš NUTARIMO Banionytės Albinos, Vinco, areštui. Gimusi 1921 m. Pažėrų k., Veiverių vlsč., Marijampolės apskr. Gyvena Vainatrakio k., Panemunės vlsč.

Nutarimą surašė 1946 m. vasario mėn. Kauno NKGB (VSLK) vyr. tardytojas kap. POLIŠČIUK. Areštą sankcionavo LSSR karo prokuroro pavad. justicijos mjr. ŠMONOV.

<...> Banionytė, gyvendama su savo broliais „banditais", Banioniu Antanu, Banionaičiu Miku ir Banioniu Juozapu, žinodama apie jų įvykdytas žmogžudystes NKGB darbuotojų VARNO ir SEMIONOVO, taip pat ir valstiečio aktyvisto Bieliausko, kurių lavonai buvo užkasti jos sodybvietėje, visa tai slėpė nuo sovietinės valdžios organų, *Viesulo* „gaujos" „banditus" aprūpino maisto produktais, teikė visapusišką pagalbą ir slėpė juos nuo sovietinės valdžios organų.

Šeimos sudėtis:

Tėvas – **Banionis Vincas, Tomo**, 68 m. amž., areštuotas NKGB organų;

Motina – **Banionienė Agnietė, Juozo**, 65 m. amž., areštuota NKGB organų;

Vaikai: **Antanas**, g. 1916 m., areštuotas;

Juozas (Vinco), g. 1915 m., areštuotas;

Mikas (Jono), g. 1918 m., areštuotas;

Albina (Vinco), g. 1921 m., areštuota.

Iš Banionytės Albinos, Vinco, apklausos protokolo. 1946 m. vasario 10 d.

Man žinomi šie *Viesulo* būrio partizanai:

Blusevičius Antanas-*Amalas*;

Blusevičius Vincas-*Rytas*;

Banionis Antanas-*Dramblys*;

Banionaitis Mikas Bronius-*Alyva*;

Aglinskas Pranas-*Liepsna*, *Lapinas*;

Aglinskas Zigmas-*Gluosnis*;

Aglinskas Vytautas-*Žirnelis*;

Blusevičius Juozas-*Gaidys*.

Iš Banionytės Albinos, Vinco, apklausos protokolo. 1946 m. vasario 11 d.

<...> Jokių pavedimų būrio vadas *Viesulas* man nedavė, nors jis ir tankiai užeidavo į mūsų namus, kur maitinosi ir slėpėsi nuo sovietinės valdžios organų.

<...> Kiek man žinoma, *Viesulo* būriui medicininę pagalbą sužeistiems partizanams teikė mergina iš Kauno vardu Liolė (Nausėdaitė Elena, Jono – *R. K.*). Jos pavardės aš nežinau. Pas mus į namus ir pas *Viesulą* ji tris kartus buvo atėjusi.

<...> Aš ir mano motina Banionienė Agnietė (Agnieška) *Viesulo* būriui teikė pagalbą maisto produktais. Taip pat ir pats *Viesulas* pas mus ne kartą valgė.

<...> Aš nežinau jokių *Viesulo* ryšininkų.

<...> Kokius ginklus turėjo mano broliai, negaliu pasakyti, kadangi nežinau jų pavadinimų.

1946 m. kovo 13 d. Lietuvos SSR Karo tribunolas, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, 58–11 ir II-a dalimi LSSR Aukščiausiosios Tarybos įsakymu nuo 1943 m. balandžio 19 d., **Banionaitis Mikas Bronius**, **Jono**, nuteisiamas 15 metų katorgos darbų lageriu ir 5 metais be teisių (tremtis) ir turto konfiskavimu be teisės apskųsti nuosprendį.

Tuo pačiu nuosprendžiu pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ nuteisiama **Banionytė Albina**, **Vinco**, 10-čiai metų laisvės atėmimu ir 5 metams be teisių (tremtis), be teisės apskųsti nuosprendį. Areštuota buvo 1946 m. vasario 8 d.

Iš Gervės Prano, Andriaus, g. 1906 m., baudžiamosios bylos.
LYA (KGB arch.), F. K-1, ap. 58, b. Nr. P–4417–LI. Pradėta 1946 01 02.
Šeimos sudėtis:
Tėvas – miręs 1920 m.;
Motina **– Gervienė Agota, Miko**, 80 m. amž., gyv. Vainatrakio k.;
Žmona – **Gervienė Kazė, Kazio**, g. 1911 m., gyv. Vainatrakio k.;
Vaikai: **Gervė Arvydas, Prano**, 12 m. amž., gyv. Vainatrakio k.;
Gervė Pranas, Prano, 7 m. amž., gyv. Vainatrakio k.;
Broliai, seserys: **Gervytė Levandra, Prano**, 4 m. amž., gyv. Vainatrakio k.;
Gervė Andrius, Andriaus, g. 1907 m., gyv. Vainatrakio k. savo ūkyje.

Iš Gervės Prano, Andriaus, apklausos protokolo. Gim. 1906 m. Vainatrakio k., Panemunės vlsč., Kauno apskr. Apklausą vykdo LSSR Kauno NKGB sk. oper. įgaliotinis j. ltn. MITROFANOV per vertėją, oper. įgaliotinį j. ltn. GRINEVIČIŲ. 1945 m. gruodžio 30 d.

<...> Gimiau Vainatrakio k., tėvai turėjo 8 ha žemės ir iki 1927 m. dirbau savo tėvų ūkyje. 1927–1928 m. tarnavau Lietuvos kariuomenėje, 9-me pėstininkų pulke Marijampolėje. Po tarnybos grįžau į tėvų ūkį, kur ir gyvenau iki šio laiko.

1940 m. paskelbus sovietinę valdžią Lietuvoje (pirmoji sovietų okupacija), buvau išrinktas apylinkės pirmininku, kur ir išdirbau iki karo pradžios. Vokiečių okupacijos metu, mane, kaip buvusį apyl. pirmininką, vokiečiai areštavo ir po areštu išlaikė vieną mėnesį Panemunės policijos skyriuje. Po to, kada vokiečiai apklausė keletą žmonių dėl mano darbo apylinkės pirmininku ir sužinoję, jog aš prie sovietų valdžios nieko nenuskriaudžiau, mane iš po sargybos paleido.

Grįžus sovietų valdžiai (antroji sovietų okupacija), mane vėl iškart išrinko apylinkės pirmininku, kur aš išdirbau iki šio laiko.

Su manimi gyvena mano žmona Kazė, Kazio, g. 1911 m., sūnus Arvydas, 7 m. amž. ir dukra Levandra, 4 m. amž.

<...> Partizanai pas mane buvo atėję 4 kartus. Pirmą kartą atėjo 1945 m. liepos mėn. 4 partizanai. Tada buvo tuo metu kada vyko parašų rinkimas ant laiško Stalinui nuo Lietuvos liaudies.

Atėjo jie 12-ą val. naktį ir norėjo iš manęs atimti knygą su parašais piliečių, kurie buvo pasirašę ant laiško draugui Stalinui. Aš tuo metu iššokau per langą ir pabėgau. Jie manęs paieškojo ir išėjo sąlyginai pagrasinę mano žmonai.

Kitą sykį 4 prtz. buvo atėję po dviejų savaičių. Manęs tuo metu namuose nebuvo, buvau išėjęs į kaimą. Jie paėmė mano arklį, vežimą ir išvažiavo.

Trečią kartą pas mane buvo atėję 12 prtz. Tai buvo 1945 m. rugsėjo mėn. apie antrą val. nakties. Tuo metu manęs taip pat nebuvo namuose. Aš ir viena mergina, įgaliota iš Kauno vykdomojo komiteto, bei vienas įgaliotinis iš Panemunės vlsč. – Gutauskas buvome tuo metu vienoje sodyboje, kur ir nakvojome šiauduose.

Partizanai, atėję pas mane į namus, klausė kur aš esu. Žmona atsakė, jog manęs nėra namuose. Tada jie dar manęs paieškojo ir, neradę namuose, ėmė viską aplink versti. Tuo metu pas mus nakvojo mano jaunesnysis brolis Andrius, kurį buvo pakvietusi mano žmona, kad nebūtų baisu vienai.

Partizanai, radę mano brolį, išsivedė jį į kiemą ir ten smarkiai sumušė. Šiame ūkyje jie išbuvo per naktį iki 6-os val. ryto.

Ketvirtą kartą pas mane atėjo keturi partizanai maždaug gruodžio 15 d. apie 11-ą val. vakaro. Atėję į kambarį, jie pareikalavo, kad aš juos kaip greičiau pavalgydinčiau. Žmona jiems paruošė mėsos ir pieno. Jie patys atsidarė spintą ir rado joje mano paruošto Kalėdoms samagono, jį išgėrė ir po poros valandų išėjo.

<...> Niekada ir niekur aš kartu su partizanais nevaikščiojau ir jokiuose išgėrimuose su jais nedalyvavau.

<...> Viską, ką aš žinojau apie partizanus, papasakojau ir nieko daugiau neturiu ką pasakyti. Dar kartą sakau, kad aš su partizanais negėriau, jokiais maisto produktais bei spiritiniais gėrimais aš partizanų nevaišinau.

<...> Tardytojas reikalauja sakyti tiesą ir neišsisukinėti, bet tardomasis dar kartą kategoriškai paneigia jam metamus kaltinimus: „Aš sakau tiesą ir dar kartą pakartoju, jog niekada niekuo partizanų aš nešelpiau."

<...> Kauno apskr. NKGB sk. tardytojas vyr. ltn. PIVIN paruošė NUTARIMĄ dėl kaltinimo pateikimo Gervei Pranui, Andriaus, pagal baudž. bylą Nr. 1289, kurioje užtenka parodymų, jog Gervė, būdamas priešiškai nusistatęs sovietų valdžiai, nuo 1944 m. rudens palaikė ryšį su *Viesulo* „gauja", slėpė juos savo namuose ir aprūpino juos maisto produktais.

NUTARIMĄ patvirtina Kauno apskr. NKGB sk. vrš., mjr. ALEKSĖJEV. 1946 m. sausio 8 d.

Iš Gervės Prano, Andriaus, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno NKGB sk. tardytojas vyr. ltn. PIVIN per vertėją GASOVUNIA. 1946 m. sausio 8 d.

Apklausa pradėta 23 val. – baigta 2 val. (naktį).

Tardytojas klausia, ar jūs prisipažįstat kaltu pagal jums pateiktus RSFSR BK str. 17–58–1„a" ir 58–11? Gervė atsako, jog jis kaltu neprisipažįsta, kadangi su partizanais jokio ryšio nepalaikęs ir jų maisto produktais neaprūpinęs.

Nors Gervė ir neigia savo ryšį su partizanais, bet tai prieštarauja areštuotojo Banionaičio Miko parodymams, kuris tvirtina, jog Gervė palaikė ryšį su partizanais ir aprūpino juos maisto produktais.

Taip pat ir areštuotasis Marčiulionis Juozas, Jurgio, parodo, jog Gervė Pranas palaikė ryšį su partizanais, aprūpino juos maisto produktais.

Iš liudininkės Stepanovos Marijos Leonovnos apklausos protokolo. Gim. 1920 m. Liepšiškių k., Lapių vlsč., Kauno apskr. Lenkė, komjaunuolė, 4-ių klasių išsilavinimo. Dirba Kauno apskr. vykdomajame komitete, gyvena Raudondvaryje.

<...> Gervę Praną aš pažįstu nuo 1945 m., t. y. nuo tada, kada aš lankiausi kaip apskrities partijos komiteto įgaliotinė Aukštosios Panemunės valsčiuje.

Apie Gervės nusikalstamą veiklą galiu papasakoti štai ką: 1945 m. lapkričio ar tai gruodžio mėn. aš buvau komandiruota apskr. partijos k-to įgaliotine dėl duonos, mėsos, pieno ir kt. produktų paruošų vykdymo valstybei į Aukšt. Panemunės vlsč., o po to mes iš valsčiaus išvykome į apylinkes.

Aš ir dar vienas agentas, įgaliotasis iš liaudies komiteto Getovt (Getovtas Vincas, Jono, g. 1908 m. Kelmės vlsč.), išvykome į Vainatrakio apylinkę. Vakare apie 20 val. mes atvykome pas apyl. pirmininką Gervę Praną ir apsistojome pas jį nakvynei. Pavalgėme, bet mes su Getovtu bijojome pasilikti kambaryje miegoti, todėl išėjome į daržinę ant šieno. Kadangi apie 23–24 val. išgirdome beldimą į Gervės namo duris ir išgirdome kalbant. Pagal tai supratome, jog atėjo „banditai“, maždaug 6–8 žmonės. Mes labai išsigandome, lyg ir norėjome bėgti, bet bėgti nebuvo kur, kadangi daržinė buvo prie pat gyvenamojo namo.

Visą laiką nemiegojome, kadangi „banditai“ pas Gervę užtruko apie valandą ir išėjo. Maždaug po valandos vėl pas Gervę atėjo du „banditai“. Ką jie veikė pas Gervę kambaryje, mums nežinoma. Ryte pas mus atėjo Gervės žmona ir man papasakojo, jog „banditai“ labai smarkiai sumušė pilietį, kurio pavardės ji nepaminėjo, kuris pas juos nakvojo.

Kadangi jie jį išsivedė į kiemą ir sumušė, o po to vėl atvedė į kambarį ir privertė jį pasirašyti kažkokioje tai knygoje ir vėl išsivedė kažkur, bet paryčiui jis grįžo į namus.

Gervė tuo metu buvo namuose, mums aiškino, jog buvo palindęs po grindimis ir ten slėpėsi.

Gervės žmona pasakojo, jog „banditai“ ir anksčiau pas juos užeidavę, bet nieko tokio panašaus nėra darę.

1946 m. sausio 20 d. **Gervei Pranui, Andriaus**, buvo surašytas NUTARIMAS dėl kaltinimo pateikimo.

1946 08 24 pateikiama medicininė pažyma, jog Gervė Pranas yra ligoninėje Nr. 2, kažkur jau Rusijoje ir pagal sveikatos būklę yra sergantis (plaučių tuberkuliozė).

Pasirašo: vyr. gydytojas SALODOVNIKOV

1946 m. spalio 21 d. Komi ASSR MVD tardymo grupės tardytojas kap. GABOV surašė NUTARIMĄ dėl tardymo medžiagos pasiuntimo Gervės Prano pertardymui, kadangi Gervė Pr. pagal esamą neišbaigtą tardymo medžiagą 1946 01 18 buvo pasiųstas į Komi ASSR MVD SEVŽELDORLAG. Todėl SEVŽELDORLAG oper. skyrius prašo Gervę Pr. etapuoti atgal į LSSR Kauno MGB skyrių pertardymui.

1946 m. gruodžio 10 d. Kauno apskr. MGB sk. pratęsė Gervės Pr. tardymo laikotarpį vienam mėnesiui byloje Nr. 1289 ir Gervę Pr. grąžino atgal į Kauną.

1947 m. vasario mėn. Kauno apskr. MGB sk. vyr. ltn. GURZOV'o NUTARIME rašoma dėl tardymo laiko pratęsimo Gervei Pr. ir jo laikymo po sargyba. Kadangi jau 1947 m. vasario 10 d. Gervė Pr. į paskyrimo vietą dar neatvyko, o tardymui skirtas laikas baigėsi,

todėl, vadovaujantis UPK (rus.) 116 str., nutarta atnaujinti prašymą SSSR MVD kariuomenės vyriausiajam karo prokurorui dviem mėnesiams iki 1947 04 10.

Tuo metu Kauno apskr. MVD sk. apklausiami liudininkai. Gervė Pranas, matyt, jau buvo grąžintas atgal į Lietuvą ir tardymo byloje jau 1947 m. gegužės 17 d. pasirodo jo pirmas apklausos protokolas.

1947 m. gegužės 27 d. byloje atsiranda NUTARIMAS dėl tardymo bylos nutraukimo ir Gervės Prano, kaip buvusio kaltinamojo, paleidimo iš po sargybos. NUTARIMĄ pasirašo Kauno apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis ltn. NUŽDIN.

LYA (KGB arch.), F. K-1, ap. 58, b. b**. Aglinsko Broniaus, Antano**. Nr. P–8472–LI (rus.)

Pradėta 1945 08 30.

Iš NUTARIMO dėl kaltinamojo pasiuntimo į spec. gyvenvietę panaudojimui darbe Pečioros angliakasybos baseine.

1946 m. kovo 2 d. Komi ASSR Vorkutos miestas.

Aš, Komi ASSR NKVD-NKGB spec. grupės tardytojas, j. ltn. GASNIKOV, peržiūrėjęs tardymo bylą Nr. 1017/4491 kaltinamojo Aglinsko Broniaus, Antano, g. 1922 m. Vainatrakio k., Panemunės vlsč., kilusio iš valstiečių, 2-jų kl. išsilavinimo, kaltinamo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, radau, jog parengtinio tardymo metu nustatyta, jog kaltinamasis Aglinskas, gyvendamas Vainatrakio k., 1945 m. balandžio mėn. įstojo į vieną iš *Viesulo* vadovaujamo būrio prtz. grupių, kuri veikė Panemunės vlsč., turėjo slapyvardį *Laimėtojas*, buvo ginkluotas vokišku šautuvu, bet jo praktinė veikla būryje tardymo metu neįrodyta. Pateiktame kaltinime save kaltu prisipažino, bet liudininkų byloje neatsirado.

Turint mintyje visa kas pirmiau išdėstyta ir vadovaujantis SSSR NKVD direktyva Nr. 149 nuo 1945 m. rugpjūčio 30 d., nutariau: kaltinamąjį Aglinską Bronių, Antano, kaip buvusį „gaujos“ dalyvį, pasiųsti į spec. gyvenvietę panaudoti darbams Pečioros angliakasybos baseine – Vorkutlage NKVD šešių metų laikotarpiui, laiką skaičiuojant nuo arešto dienos – 1945 m. rugpjūčio 10 d.

Šios bylos tolimesnį tyrimą nutraukti ir bylą atiduoti į Komi ASSR spec. sk. archyvą.

Pasirašo: KASSR NKVD–NKGB spec. grupės tardytojas prie Vorkutlago NKVD
j. ltn. GASNIKOV.

Sutinka: KASSR NKVD–NKGB spec. grupės sk. vrš. prie Vorkutlago NKVD
kap. KULIKOV.

Nutarimą tvirtina: Komi ASSR Vidaus reikalų Liaudies komisariato pavaduotojas,
pplk. P. KORNILOV. 1946 m. kovo 16 d. ir Vorkutlago NKVD vyr. justicijos
patarėjas prokuroras KUDRIAVCEV. 1946 m. kovo 21 d.

R. K. p a s t a b a: kaip matyti iš sovietinių pareigūnų surašyto NUTARIMO, **Aglinskas Bronius, Antano**, 1945 m. rugpjūčio 27 d. buvo areštuotas, byla nesudaryta ir be teismo pasiųstas į Vorkutos anglių kasyklas 7-ą šachtą 6-eriems metams. Iš ten į Lietuvą grįžo tik 1950 m.

Iš Aglinsko Antano, Juozo, baudžiamosios bylos Nr. P–684–LI (rus.)

LYA (KGB arch.), F. K-1, ap. 58. Pradėta 1945 08 30.

Iš NUTARIMO areštui Aglinsko Antano, Juozo. Gim. 1880 m. Vainatrakio k., Pakuonio vlsč., Kauno apskr. NUTARIMĄ surašė Kauno apskr. NKGB sk. tardytojas vyr. ltn. JARMOŠEVIČ.

Aglinskas Antanas, Juozo, būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, slėpė *Viesulo* „gaujos" narius, tarp kurių buvo jo du sūnai Aglinskai: Bronius ir Antanas. „Banditams" padėjo maisto produktais, bet sovietinės valdžios organams apie tai nepranešė, todėl, remiantis šiuo pagrindu, nutariau Aglinską Antaną, Juozo, suimti ir iškratyti.

<...> Aglinskas Antanas, Juozo, taip pat, kaip ir jo sūnus Bronius, buvo kažkiek patardytas, byla galutinai nebuvo užbaigta ir etapuotas į Vorkutą, bet, vadovaujantis 1946 m. vasario 4 d. NUTARIMU, kurį surašė Komi ASSR NKVD tardymo grupės tardytojas prie Vorkutos NKVD sk. j. ltn. TICHOMIROV, peržiūrėjęs tardymo bylą Nr. 1016/4191 kaltinamojo Aglinsko Antano, Juozo, kaltinamo pagal RSFSR BK str. 58–12, nustatė, jog pagrindu dėl arešto pasitarnavo tai, jog pastarasis, gyvendamas Vainatrakio k., rėmė „banditus", tarp kurių buvo ir jo du sūnai Bronius ir Antanas. Aprūpino juos maisto produktais, bet sovietinės valdžios organams apie tai nepranešė.

Tardytojas NUTARĖ: tardymo bylą Nr. 1016/4191 grąžinti pertardymui į Lietuvos SSR NKVD. Šį NUTARIMĄ tvirtina Komi ASSR Vidaus reikalų Liaudies komisariato pavad. pplk. KORNILOV. Pasirašo: tardytojas TICHOMIROV. Sutinka: tardymo sk. vrš. ltn. PANTIKOV.

<...> Iki 1946 m. gegužės 28 d. Aglinskas ir toliau buvo tardomas Vorkutos NKVD sk., o 1946 m. gegužės 28 d. buvo surašytas dar vienas NUTARIMAS dėl tardymo bylos nutraukimo, kuriame pažymėta, jog Aglinskas, būdamas byloje kaltinamuoju, į pateiktus jam kaltinimus pagal RSFSR BK str. 58–12, kaltu savęs neprisipažino ir paaiškino, jog jo sūnai „gaujoje" nedalyvavo; Bronislovas visą laiką gyveno prie tėvų, o Antanas dirbo Rumšiškėse mokytoju, nors paskutiniu metu ryšio su juo nepalaikė.

Byloje apklausti liudininkai Kazlauskas ir Stankevičienė parodė, jog pas Aglinską ne kartą lankėsi „banditai" kartu su jo sūnais. Daugiau jiems apie tai nieko nežinoma. Įrodymų apie Aglinsko nusikaltimų veiklą byloje nėra, todėl, vadovaujantis RSFSR UPK (rus.) str. 204 p. „b", nutarė tardymo bylą Nr. 1016/4191 kaltinamojo Aglinsko Antano, Juozo, RSFSR UPK 4p. 5 pagrindu nutraukti ir bylą grąžinti į Komi ASSR I-ą spec. sk. archyvą. Kaltinamąjį Aglinską, kuris laikomas Vorkutos MVD, iš po sargybos paleisti.

Pasirašo: Komi ASSR MVD-MGB Tardymo grupės tardytojas POPOV

Sutinka: Tardymo sk. vrš. kap. POPOV

LYA (KGB arch.), arch. Nr. 5230/3, b. b. **Marčiulionio Juozo, Jurgio**, Nr. 1407. Kauno apskr. NKGB sk. Byla pradėta 1946 01 31.

Iš NUTARIMO areštui. 1946 m. sausio 31 d.

Aš, Lietuvos TSR VSLK vyr. oper. įgaliotinis, Kauno apskr. sk. vyr. ltn. KERBELIS, iššiūrėjęs gautą Liet. TSR VSLK medžiagą apie nusikalstamą veiklą Marčiulionio Juozo, Jurgio, g. 1906 m. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč., Kauno apskr., nepartinis, SSSR pilietis, išsilavinimas – gimnazijos 2 kl., radau:

Marčiulionis J. J., būdamas Vainatrakio apylinkės sekretoriumi, 1945 m. rugpjūčio mėn. buvo užverbuotas *Viesulo* „gaujos“ pavaduotojo *Vermachto* teikti „banditams“ pagalbą, po ko Marčiulionis ėmė palaikyti tamprų ryšį su „gaujos“ vadu *Viesulu*, kuriam teikė visapusišką paramą, pranešinėjo apie lojaliai nusiteikusius valstiečius sovietų valdžiai, aprūpino juos maisto produktais, teikė žinias ir savo namuose slėpė „gaujos“ vadą *Viesulą* bei jo dalyvius, dėl kurių savo namuose buvo įrengęs bunkerį.

Nusikalstama Marčiulionio veikla išaiškinta jo asmeniniais bei areštuoto Banionaičio parodymais.

Iš Marčiulionio Juozo, Jurgio, apklausos protokolo. Gim. 1906 m. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč., 2-jų kl. gimnazijos išsilavinimo. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB sk. vy. oper. įgaliotinis kap. MEŠČEREKOV per vertėją KERBELĮ. 1946 m. sausio 30 d.

<...> Vainatrakio apylinkės sekretoriumi dirbau nuo 1944 m. rudens iki mano arešto dienos. Būdamas apyl. sekretoriumi, 1945 m. rugpjūčio mėn. tarnybos reikalais užėjau pas Banionį Vincą, gyvenantį Vainatrakio k. (šiuo metu areštuotas sov. organų), kur sutikau *Viesulo* būrio pavaduotoją *Vermachtą*. *Vermachtas* pas Banionį su grupe partizanų sėdėjo už stalo, valgė ir išgėrinėjo. Banionis mane supažindino su *Vermachtu*, kuriam pasakė, jog aš esu geras žmogus jam ir mane galima panaudoti partizanams. *Vermachtas* paprašė manęs išeiti į kiemą, kur kreipdamasis į mane, jis pareiškė: „Tu, kaip Vainatrakio k. apylinkės sekretorius ir kaip lietuvis, neturėtum dirbti sovietų valdžiai, tu turėtum mums padėti visapusiškai maisto produktais, žiniomis. Jūs neturėtumėte atsisakyti apylinkės sekretoriaus užimamų pareigų, o turėtumėte tęsti tą darbą ir mums pranešinėti apie asmenis, kurie lojaliai nusiteikę sovietų valdžiai. Aš manau, jog jūs neprieštarausite ir duosite man priesaiką mus remti...“

Aš daviau sutikimą *Vermachtui*, jog padėsiu partizanams maisto produktais ir teiksiu žinias. Priesaiką *Vermachtui* daviau, pakeldamas aukštyn ranką, pareiškęs, jog niekam nepasakosiu, teiksiu visokeriopą pagalbą. Tuo metu aš *Vermachtui* pranešiau apie sovietams lojaliai nusistačiusius žmones:

1. **Jermala Juozas, Jono**, gyv. Vainatrakio k., dirba apyl. pirmininko pavaduotoju, perduoda žinias apie partizanus sov. valdžios organams;

2. **Bieliauskas Pranas, Jurgio**, gyv. Vainatrakio k., gavo žemės iš sov. valdžios, įtartinas žmogus, nes taip pat pranešinėja apie partizanus sov. valdžios organams;

3. **Radvilavičius Motiejus, Simono**, gyv. Vainatrakio k., lojaliai nusiteikęs sov. valdžiai. Pas jį tankiai lankosi NKVD darbuotojai bei istrebitelių būrio nariai iš Aukšt. Panemunės vlsč.;

4. **Tamošiūnienė Ona, Juozo**, gyv. Vainatrakio k., sovietiškai nusistačiusi moteris, pas kurią tankiai lankosi milicijos darbuotojai iš Aukšt. Panemunės vlsč.

Aš turiu prisipažinti, jog po mano pranešimo apie lojaliai nusistačiusius asmenis sov. valdžios atžvilgiu, *Vermachto* būrio partizanai 1945 m. rudenį sumušė ir apiplėšė Bieliauską Praną, kuris paliko savo ūkį ir su visa šeima persikėlė gyventi į Aukšt. Panemunę. Be to, partizanai apiplėšė ir Tamošiūnienę Oną.

1945 m. rugpjūčio gale pas mane į namus atėjo *Vermachtas* su dviem man nepažįs-

tamais asmenimis, kurie buvo ginkluoti automatais ir lengvuoju kulkosvaidžiu. Jie pas mane pavalgė ir po to *Vermachtas* man pasakė, jog aš turėčiau priimti pas save tris partizanus ir juos slėpti. Aš sutikau ir pažadėjau išpildyti jo prašymą.

Po dienos ar dviejų, t. y. 1945 m. rugpjūčio gale naktį pas mane į namus atėjo trys partizanai (jų pavardžių nežinau) slapyvardžiais: *Pušis*, *Lūšis* ir *Lokys*. Jie man prisistatė, jog juos atsiuntė būrio vadas *Viesulas* ir jo pavad. *Vermachtas* su prašymu, kad aš juos kurį laiką paslėpčiau savo namuose.

Aš juos nusivedžiau į daržinę ir kartu su jais padarėme bunkerį, kuriame jie slėpėsi dvi savaites. Aš juos aprūpinau maisto produktais. Be to, prieš jiems išeinant, pas mane į bunkerį periodiškai ateidavo 3–5 partizanai. Aš juos slėpiau ir aprūpinau maisto produktais.

Taip pat turiu prisipažinti, jog mano bunkeryje tankiai slėpėsi (5–7 kartus) *Viesulas* ir *Vermachtas* su keletu partizanų.

1945 m. spalio viduryje pas mane į namus atėjo *Viesulas* su savo būriu apie 50–60 žmonių, apsistojo pas mane namuose, pavalgė, po to *Viesulas* paklausė, ar nėra Vainatrakio kaime NKVD darbuotojų ar Raudonosios armijos kareivių. Aš atsakiau, jog nieko nėra, jie gali ramiai pas mane nakvoti. Po nakties jie išėjo į Raželių mišką.

1945 m. lapkričio viduryje nakties metu pas mane su būriu (apie 30 prtz.) atėjo *Viesulas* ir taip pat klausinėjo ar čia nėra kur nors NKVD darbuotojų ar Raudonosios armijos kareivių. Aš jam atsakiau, jog nėra. Tada taip pat jie pas mane pavalgė, pernakvojo ir išėjo į Vaišvydavos mišką. Prieš išeinant, *Viesulas* manęs paklausė, ar galima ramiai praeiti į Vaišvydavos mišką. Aš atsakiau, jog galima.

1945 m. gruodžio mėn. pas mane į namus atėjo *Vermachtas* su vienu partizanu slapyvardžiu *Naktis* ir teiravosi ar čia nėra NKVD darbuotojų. Aš pasakiau, jog nėra, tada jie pavalgė ir išėjo.

1945 m. gruodžio iš 19-os į 20-ą d. naktį pas mane 5–6 pastotėmis atvyko *Viesulas* maždaug su 50–60 kovotojų, ruošėsi nakvoti, bet išgirdę šūvius Girininkų k., paliko mano namus ir išvažiavo Raželių miško kryptimi.

1946 m. sausio 25 d. nakties metu pas mane atėjo į namus *Vermachtas* su 5-iais partizanais, ginkluoti automatais, granatomis ir kulkosvaidžiu, bet manęs tuo metu namuose nebuvo. Pasiteiravo mano žmonos kur aš esu, ar nėra apylinkėje kariuomenės ir išėjo.

Maisto produktais partizanus šelpia taip pat ir naujas Vainatrakio apyl. pirmininkas Jermala Juozas, Jono, apie 50 m. amž., gyvena Vainatrakio k.

Banionienė (?), apie 50–55 m. amž., gyv. Vainatrakio k. prie Medicinos instituto pagalbinio ūkio. Jos vyras areštuotas NKVD organų, kaip partizanų rėmėjas. 1945 m. gruodžio 31 d. naktį į 1946 m. sausio 1 d. partizanai lankėsi šiame pagalbiniame ūkyje Vainatrakio k., kur jie valgė, o Banionienė, prieš jiems išeinant, davė 20–30 kg lašinių.

Aš turėjau vokišką šautuvą ir 20 šovinių, kurį atidaviau Batučiui Juozui, 17-os m. amž., kuris gyvena Raželių k., Aukšt. Panemunės vlsč.

<...> Kada pas mane buvo atėjęs *Viesulas* su 10-čia partizanų, tarp jų aš pažinau Juodsnukį Simą, Motiejaus, apie 25–28 m. amž., Zuikynės k., Aukšt. Panemunės vlsč. gyventoją. Likusių pavardžių aš nežinau, tik žinau, jog jie vadinosi slapyvardžiais: *Naktis*, *Pušis*, *Ąžuolas*, *Skirpstas*, *Liepsna*, *Žiedas*, *Vėjas*.

Tankiausiai *Viesulas* lankydavosi pas šiuos gyventojus:

1. **Rimą Motiejų**, **Andriaus**, apie 50 m. amž., gyv, Vainatrakio k. Pas jį tankiausiai valgydavo *Viesulas* (Rimas nuteistas 10 m. PDL ir 5 m. tremties);

2. **Kazlauską Kazį, Jurgio**, 55 m. amž., gyv. Vainatrakio k. Buožė. Pas jį partizanai tankiai išgėrinėja ir gauna produktų;

3. **Kručinską Juozą**, **Jono**, 45 m. amž., gyv. Girininkų k., Pakuonio vlsč. Tolimas *Viesulo* giminaitis;

4. **Grigauską Juozą**, apie 50 m. amž., gyv. Girininkų k.;

5. **Valentą Kazį**, apie 50 m. amž., gyv. Girininkų k.;

6. **Zujų**, apie 50 m. amž., gyv. Pošvenčio k., Prienų vlsč. Iš pokalbio su *Vermachtu* sausio 26 d., man žinoma, jog *Viesulas* paskutiniu metu slapstėsi pas jį – Zujų;

Iš pokalbio su *Vermachtu* sausio 26 d., kada jis lankėsi pas mane paskutinį kartą, man atrodo, jog šiuo metu jis yra Pajiesio k., Garliavos vlsč., kur yra ir daugiau jo partizanų.

1946 m. kovo 11 d. Kaune LSSR NKVD Karo tribunolo (patalpos nenurodytos) buvo teisiamas **Marčiulionis Juozas**, **Jurgio**, pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ ir 58–11.

Teismui pirmininkavo: justicijos mjr. RUMIANCEV

Teismo nariai: ltn. BONDAREV ir seržantas NIKOLENKO

Sekretorius: MAMEDOVA

Vertėjas: LESKAUSKAS

R. K. p a s t a b a: kaip ir visur sovietinėje „teisinėje“ sistemoje, taip pat ir baudžiamosiose bylose sovietinių tardytojų, prokurorų, teisėjų nurodomos tik pavardės – be vardų, tėvavardžių, o teisiamieji, kaip įprasta, įvardijami visada vardais, pavardėmis, tėvavardžiais. Tokia praktika Rusijoje visais laikais vadovavosi kriminaliniai nusikaltėliai, banditai, todėl čia nieko keisto, jog ir sovietinės valdžios pareigūnai, kriminalinio pasaulio paveldėtojai, tebesivadovauja ta pačia nusikaltėlių praktika; teisėjų, prokurorų, tardytojų asmenybės po jų dedamais parašais išlieka anonimiškos. Tai akivaizdu, jog nusikaltėlių vadovaujama valstybė – ne amžina ir jie tai patys labai gerai žinojo ir suprato, jog vieną dieną už čia padėtus parašus teks atsakyti ta pačia bausme, kurią jie skyrė savo teisiamiesiems, nors visiškai neįvardydami savo asmens, dar pasiliko ir sau mažytę viltį išsisukti nuo atsakomybės.

Teismo **Nuosprendis Marčiulioniui Juozui**, **Jurgio**, surašytas 1946 m. kovo 11 d. su tų pačių teisėjų parašais: **10 metų lagerio (PDL) ir 5 metai tremties** su turto konfiskacija.

LYA (KGB arch.), F. K-1, ap. Nr. 58, **Kazlauskienės Marijonos, Jono** b. b. Nr. 34874/3. Pradėta 1945 12 25.

Iš NUTARIMO areštui

Kazlauskienė Marijona, Jono, g. 1892 m. Paužiškių k., Igliškėlių vlsč., Marijampolės apskr., gyv. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč.

NUTARIMĄ surašė 1945 m. gruodžio 25 d. Kauno apskr. NKGB sk. oper. įgaliotinis j. ltn. GUSTOV.

<...> Kazlauskienė Marijona, būdama priešiškai nusiteikusi prieš sovietų valdžią, 1945 m. rugpjūčio mėn. surengė „pjanką“ „banditams“, kurioje dalyvavo ir būrio vadas *Viesulas*, jo pavad. *Vermachtas* ir kt. „banditai“, kurios metu Kazlauskienė *Viesului*

padovanojo auksinį laikrodį ir rusišką karišką uniformą, o *Vermachtui* vokišką karišką uniformą...

<...> Dėl to, jog Kazlauskienės ūkyje rado sau prieglobstį „banditai“ ir buvo aprūpinti maisto produktais, Kazlauskienė buvo suimta ir tardoma, nors kaip matyti iš tardymo protokolų, ji beveik visą laiką kategoriškai neigė jai metamus kaltinimus dėl jos bendradarbiavimo su partizanais, nors jai 1946 01 03 ir buvo pateikti kaltinimai pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“ ir 58–11.

1946 m. Kazlauskienė Marija tolimesniam tardymui buvo pasiųsta į SSSR SOVŽELDORLAG MVD. Kadangi ji neigia liudininkų Gervės, Kazlausko ir Radvilavičiaus parodymus, SOVŽELDORLAG MVD prokuroro nutarimu 1946 12 27 jos byla kartu su jos asmeniu grąžinta tardymo užbaigimui į Kauno apskr. MGB sk.

Iš Nausėdaitės Elenos, Jono, apklausos protokolo. Gim. 1922 m. Alytuje tarnautojų šeimoje, išsilavinimas –gimnazijos 8 klasės, gyvena Kaune, Basanavičiaus alėjoje, Nr. 13a.

Apklausą vykdo Kauno apskr., MGB sk. j. ltn. KORSEEV. 1947 m. balandžio 7 d. (areštuota ir kaltinama pagal kitą bylą)

<...> 1945 m. gegužės mėn. mano pažįstamas Banionis Juozas, gyvenantis Kaune, mokėsi Kauno valstybiniame universitete (jo tėvas gyvena Vainatrakio kaime) ir man pasakojo, jog jis palaiko ryšį su partizanais ir paprašė manęs, kaip medicinos darbuotoją, padėti partizanams medikamentais, aš ir sutikau. Du kartus perdaviau medikamentus partizanams per Banionį Juozą maždaug 1946 m. birželio, liepos mėn. Banionis J. pakvietė mane kartu su juo nuvažiuoti į Vainatrakį pas jo tėvą. Aš sutikau su jo prašymu ir nuvažiavau į Vainatrakį pas Juozo tėvą. Per dieną pasisvečiavau ir pasilikau pernakvoti. Naktį pas Banionį į namus atėjo *Viesulas* su dviem man nepažįstamais partizanais. *Viesulas* paprašė manęs, kad aš padėčiau jų būriui gauti reikiamų medikamentų ir aš padėjau parūpinti jiems reikiamų medikamentų.

Su Kazlauskiene Marija, Jono, aš susipažinau šiomis aplinkybėmis: 1945 m. birželio mėn. aš vėl apsilankiau Banionio Juozo tėvo namuose. Vakare Juozas man pasakė, jog Vainatrakio k. yra vienas ligonis, kuriam būtina medicininė pagalba. Tuomet jaunesnysis Juozo brolis Bronius nusivedė mane pas tą sergantį žmogų. Tai buvo Kazlauskas Kazys ir taip aš susipažinau su Kazlauskiene Marija. Apžiūrėjusi jos vyrą Kazį, aš pasilikau pas juos nakvoti ir pažadėjau netrukus jam atvežti vaistų. Po kurio laiko aš vėl atvažiavau į Vainatrakio k. ir atvežiau Kazlauskui vaistų. Suleidau jam ampules ir taip pat pasilikau nakvoti. Naktį pas Kazlauskienę į namus vėl atėjo *Viesulas* ir su juo du ar trys man nepažįstami partizanai. Kazlauskienė atėjusiems padengė stalą ir juos pamaitino. *Viesulas* prašė manęs medikamentų ir aš jam daviau, po to jie visi išėjo. Iš viso pas Kazlauskienę aš nakvojau 10 naktų. Man atvykus pas Kazlauskienę, buvo atėjęs *Viesulas* su kitais partizanais dar du ar tris kartus.

<...> 1947 m. balandžio 8 d. Kazlauskienės ir Nausėdaitės akistatos metu pastaroji įrodinėjo tą pačią tiesą, ką kalbėjo ir apklausos metu 1947 m. balandžio 7 d., tačiau Kazlauskienė kategoriškai neigė Nausėdaitės (ją vadino Lione) parodymus, aiškino, jog pas ją jokie „banditai“ niekada nesilankė.

<...> Nors Kazlauskienė kategoriškai neigė savo ryšį su partizanais ir atsiribojo nuo apie ją liudijusių liudininkų, tačiau 1947 m. balandžio 12 d. KALTINAMAJAM rašte pažymėta, jog Kazlauskienė, nors ir atsiriboja nuo jai metamų kaltinimų, jos nuteisimui užtenka liudininkų Rimo Motiejaus, Banionio Broniaus, Radvilavičiaus Justino ir Nausėdaitės Elenos parodymų. Tuo pagrindu Kazlauskienei pritaikomi RSFSR BK str. 17–58–1„a“ ir 58–11 ir kaltinamosios byla perduodama karo prokurorui patvirtinti ir perduoti teismui.

Pasirašo: Kauno apskr. MGB sk. tardytojas j. ltn. NARSEEV

Sutinka: Kauno apskr. MGB Tardymo sk. vrš. kap. MYLNIKOV

<...> Kazlauskienė teisiama LSSR MVD kariuomenės tribunolo. Teismo pirmininkas – justicijos mjr. GRIŠIN; nariai – ltn. BARSUK, j. ltn. BAŠINSKAS; sekretorius – j. ltn. POVAROVA; vertėjas – LEIŠYS

<...> Teismas ir vėl grąžina Kazlauskienės bylą liudininkų bei kaltinamosios pakartotinai apklausai. Po visų šių procedūrų, visgi 1947 m. gegužės 14 d. dar kartą peržiūrima Kazlauskienės bylą ir **Kazlauskienė Marija, Jono**, g. 1892 m. Ypatingojo pasitarimo prie SSSR MGB ministerijos 1947 m. rugsėjo 8 d. nuteisiama PDL **penkeriems metams**, o **Nausėdaitė Elena, Jono**, g. 1922 m., Sovietų Sąjungos Socialistinių Respublikų vardu nuteisiama **septyneriems metams** PDL ir **trejiems metams** tremties.

LYA (KGB arch.) **Čepulionio Kazio, Motiejaus** ir kt. baudžiamoji byla Nr. 39007/3.

Pradėta 1947 12 12.

A K T A S

Apie čekistinės-karinės operacijos rezultatus 1947 m. gruodžio 21 d.

Mes, toliau pasirašę, Prienų MGB 2N sk. vrš. pavad. kap. RUDNICKIJ, MGB mjr. ZASINOV, kap. PARFIONOV ir Prienų vlsč. MGB oper. įgaliotinis j. ltn. IRKINAS, sudarėme šį aktą, jog š. m., realizuojant areštuoto Lietuvos nacionalistų ginkluotos „gaujos“ nario *Auksinuko*-Čepulionio Kazio parodymus, buvo įvykdyta čekistinė-karinė operacija dėl „banditų“ bunkerių paieškos, kurios metu buvo rasta ir sunaikinta: Prienų vlsč. ir tos pačios apskrities Ašmintos k. krūmuose rastas bunkeris, iš kurio išimta:

1. Įvairūs šautuvai – 4 vnt.;
2. Kulkosvaidis – 1 vnt.;
3. Šoviniai įvairūs – 3500 vnt.;
4. Granatų – 7 vnt.
5. Valstybinės paskolos obligacijos SSSR Liaudies ūkiui atstatyti bei plėtoti 24 000 rub. suma.
6. Direktyvos – nurodymai GELEŽINIO VILKO rnkt. TAURO apyg.

Vangų miško rajone, Pakuonio vlsč. rasti du „banditų“ bunkeriai, kurie buvo tušti.

Pakuonio vlsč., Bačkininkėlių k. Žilinsko Algio, Prano, daržinėje po šienu buvo rastas tuščias „banditų“ bunkeris.

Kėbliškių k. (ant Bačkininkėlių k. ribos), Pakuonio vlsč. Jarmalos Juozo, Mataušo, ūkyje taip pat buvo rastas „banditų“ bunkeris.

Visi pirmiau nurodyti 5 bunkeriai kariuomenės buvo sugriauti. Visi išimti ginklai bei šaudmenys perduoti į Prienų MGB sandėlį, o obligacijos, kaip vertybės, atiduotos Prienų MGB finansų viršininkui KAROBLIN'ui, apie ką ir sudarytas šis aktas.

Pasirašo: Prienų apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. kap. RUDNICKIJ; MGB BB2 šaulių bataliono 34 rikiuotės sk. vadas, mjr. ZASINOV; MGB BB 2 š. b. 34 r. sk. vrš. kap. PARFIONOV; Prienų MGB oper įgaliotinis j. ltn. IRKINAS

<...> Kitame AKTE, kuris sudarytas 1947 12 22, nurodoma, jog buvo įrengtas partizanų bunkeris Žilinsko Algirdo daržinėje. Apžiūrint bunkerį, buvo nustatyta: bunkerio matmenys – 2,5 x 3 m, sienos ir lubos iš lentų, telpa 6–7 žmonės. Bunkerio aukštis – žmogaus ūgio, dangtis įeiti į bunkerį yra dešiniajame daržinės kampe. Bunkerio viršuje – maždaug vieno metro storio žemių sluoksnis, visas bunkerio plotas užverstas šienu.

Bunkeris, kuris buvo rastas Kėbliškių k. Jarmalos Juozo ūkyje, buvo užverstas. Prieš tai buvęs įrengtas daržinės priestate po malkomis. Bunkerio matmenys – 2,5 x 3, 4–5 žmonėms.

A K T A S

1947 m. liepos 17 d. Ašmintos k.

Mes, toliau pasirašę, Prienų apskr. MGB sk. vrš. pavad. kap. NESTEROV, 2N sk. vrš. pavad. kap. RUDNICKIJ, vyr. oper. įgaliotinis kap. RUSAKOV, oper įgaliotinis j. ltn. ŠMATAVIČIUS, sudarėme šį aktą apie:

1947 m. liepos 17 d. čekistinės-karinės operacijos metu Ašmintos k., Prienų apskr. ir vlsč. teritorijoje buvo likviduotas bunkeris TAURO apygardos, GELEŽINIO VILKO rinktinės, I-mo būrio, 4-os kuopos, slapyvardžiu *Serbentas*, kuriame buvo sunaikinti 7 „banditai“.

Apžiūrint likviduotą bunkerį, buvo išimta eilė „banditinių“ užrašų, dokumentacijos ir nuotraukų. Vienoje rastoje nuotraukoje buvo nusifotografavę „banditai“: Čepulionis Kazys, Motiejaus-*Auksinukas* ir „banditas“ *Kastytis*-Vasiliauskas Bronius. Apie ką ir sudarėme šį aktą.

Pasirašo: (visi pirmiau minėtieji MGB pareigūnai)

A K T A S

1947 m. rugsėjo 30 d. Pakuonis

Mes, toliau pasirašę, Pakuonio vlsč. MGB sk. vrš. vyr. ltn. NOVIKOV, Prienų apskr. MGB vyr. oper. įgaliotinis kap. RUSAKOV, Prienų garnizono vrš. j. ltn. DURAKOV, sudarėme šį aktą: 1947 09 30 čekistinės-karinės operacijos vykdymo metu Prienų vlsč. ir apskr. Kalvių miške buvo rastas ir sunaikintas „banditų“ bunkeris. Apžiūros metu buvo nustatyta, jog bunkeryje buvo 3 „banditai“: *Broliukas*-Žukauskas Jonas, *Vaidotas*-Celiešius Kazys ir *Švyturys*-Senikas Antanas.

Išimta:

1. Kulkosvaidis „Brno“ – 1 vnt.;
2. Šautuvas vokiškas – 1 vnt.;
3. Šoviniai rusiški – 1410 vnt.;
4. Šoviniai vokiški – 250 vnt.;
5. Įvairūs susirašinėjimo dokumentai ir dienoraštis nušauto „bandito“ *Broliuko*.

Pasirašo: (aktą sudariusieji MGB pareigūnai)

<...> Kitame AKTE, kurį sudarė 1947 12 22 Prienų apskr. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. SILNYCH, vyr. oper įgaliotinis kap. RUSAKOV, dalyvaujant MGB vertėjui j. ltn. ŠMATAVIČIUI, peržiūrėję nužudyto „bandito“ *Broliuko* dienoraštį, jame rado įrašą, jog jie rugpjūčio mėn. 21 d. ketvirtadienį ir 22 d. penktadienį slėpėsi pas prtz. ryšininkę *Kaltus*-Jarmalauskaitę Mariją, Miko.

<...> 1948 m. vasario 10 d. NUTARIME, kurį surašė Prienų apskr. MGB Tardymo sk. vrš. ltn. SILNYCH, peržiūrėjęs Čepulionio Kazio, Motiejaus; Šiugždinio Antano, Petro ir kt. – iš viso 8-ių žmonių tardymo bylą Nr. 12878, gautas pažymas dėl areštuotų žmonių bei kitus dokumentus, prijungė prie šios bylos:

Iš PAŽYMOS: Milušauskienė Albina, Motiejaus, g. 1923 m. Ašmintos k., Prienų vlsč. Areštuota 1947 m. liepos 26 d. už ryšį su Lietuvos nacionalistų „gauja“ pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“. 1947 m. spalio 6 d. Milušauskienės tardymo byla Nr. 10937 pasiųsta teismui.

Pasirašo: Prienų apskr. MGB oper. įgaliotinis ltn. ČEBATOV

Iš PAŽYMOS: **Kazlauskaitė Aldona, Juozo-*Jūratė***, g. 1926 m. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč. Areštuota 1947 07 26, kaip lietuvių nac. „gaujos“ ryšininkė, pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“;

Iš PAŽYMOS: **Sabastijauskaitė Elena, Vlado-*Ramunė***, g. 1923 m. Kauno mieste. Areštuota 1947 m. liepos 26 d., kaip lietuvių nac. „gaujos“ ryšininkė, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“;

Iš PAŽYMOS: **Milušauskas Vincas, Kazio-*Gražuolis***, g. 1930 m. Bagrėno k., Prienų vlsč. Areštuotas 1947 m. liepos 26 d., kaip lietuvių nac. „gaujos“ rėmėjas, pagal RSFSR BK str. 17–58-1„a“.

1947 m. rugpjūčio 9 d. Milušauskas įvykdė pabėgimą iš Prienų apskr. MGB sk. ir perėjo į nelegalią padėtį. Jo tardymo byla Nr. 10937-a dėl apkaltos sustabdyta;

Iš PAŽYMOS: **Maceina Jurgis, Jurgio-*Linas***, g. 1919 m. Patrakiemio k., Pakuonio vlsč. Areštuotas 1946 07 25, kaip ginkluotos nac. „gaujos“ dalyvis, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11. 1946 m. rugsėjo 21 d. Maceina buvo nuteistas 10 metų PDL;

Iš PAŽYMOS: **Maceina Juozas, Jurgio-*Vasaris***, g. 1923 m. Patrakiemio k., Pakuonio vlsč. Areštuotas 1946 08 23, kaip ginkluotos nac. „gaujos“ dalyvis, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11. 1946 m. gruodžio 19 d. Maceina Juozas **nuteistas aukščiausia bausme – sušaudyti**;

Iš PAŽYMOS: **Ditkauskaitė Anastazija, Kazio-*Pakalnutė***, g. 1928 m. Bagrėno k., Prienų vlsč. Areštuota 1947 07 26 už ryšį su lietuvių nac. „gauja“, pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“;

Iš PAŽYMOS: **Bakys Antanas, Antano-*Karbiuratorius***, g. 1919 m. Strielčių k., Prienų vlsč. Areštuotas 1947 m. liepos 31 d., kaip ginkluotos nac. „gaujos“ dalyvis, pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11;

Iš PAŽYMOS: **Jurgelevičius Jonas, Jono**, g. 1882 m. Pakumprio k., Prienų vlsč. Areštuotas 1947 08 11 už ryšį su lietuvių nac. „gauja“ pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“;

Iš PAŽYMOS: **Žukauskas Kazys, Vinco-*Sukurys***, g. 1927 m. Pakumprio k., Prienų

vlsč. Areštuotas 1947 08 11 už ryšį su lietuvių nac. „gauja“ pagal RSFSR BK str. 17–58–1„a“;

Iš PAŽYMOS: **Štriupkus Antanas, Juozo-*Papartis***, g. 1928 m. Dankstytės k., Pakuonio vlsč. Areštuotas 1947 02 17, kaip ginkluotos nac. „gaujos“ dalyvis. 1947 m. gruodžio 15 d. Štriupkus Antanas nuteistas 25-eriems metams PDL;

Iš PAŽYMOS: **Kurapka Antanas, Juozo**, g. 1906 m. Areštuotas 1947 03 29 pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ už tarnybą policijoje vokiečių okupacijos metais.

Iš PAŽYMOS: 1946 m. liepos 28 d. Prienų MGB garnizono pajėgomis karinės operacijos metu Margininkų k., Prienų vlsč. (kvadrate 76–10) žuvo *Viesulo* būrio vadas ***Viesulas*-Marčiulionis Vytas**, **Jurgio**, g. 1924 m.

Pasirašo: Prienų apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. RUDNICKIJ

Iš N U T A R I M O dėl tardymo medžiagos atskyrimo į atskiras bylas

1948 m. vasario 13 d. Prienai

Aš, I. O. Prienų apskr. MGB Tardymo sk. vrš. vyr. ltn. SILNYCH, peržiūrėjęs tardymo bylą Nr. 12878 kaltinamųjų Čepulionio Kazio, Motiejaus ir kitų – iš viso 7-ių žmonių, kaltinamų pagal RSFSR BK str. 58–1„a“, 17–58–1„a“ ir 58–11, radau, jog kaltinamųjų bei liudininkų parodymais „praeina“, kaip dalyviai, rėmėjai ir ryšininkai nac. „gaujos“, šie asmenys:

1. **Aglinskas Pranas-*Liepsna***, 30–35 m. amž., g. Girininkų k., Pakuonio vlsč., Prienų apskr. – GELEŽINIO VILKO rnkt., 4-os kuopos būrio vadas;

2. **Čepulionis Vytas, Andriaus-*Vytenis***, 23–25 m. amž., g. Žuvintos k., Pakuonio vlsč., eilinis prtz.;

3. **Ružinskas Jonas-*Beržas***, 20 m. amž., g. Balsėnų k, Pakuonio vlsč., eilinis prtz.;

4. **Blusevičius Vincas-*Naras*, *Rytas***;

5. **Lenčiauskas Algis-*Aras***, 23 m. amž., g. Aukšt. Panemunėje, Kauno apskr., eilinis prtz.;

6. **Gervė Kazys-*Migla***, 23 m. amž., g. Pamoterio k., Pakuonio vlsč., eilinis prtz.;

7. **Gervė Simonas-*Žiema***, 19 m. amž., g. Pamoterio k., Pakuonio vlsč., eilinis prtz.;

8. **Šiugždinis Jonas**-***Anupras***, 26–27 m. amž., g. Alksniakiemio k., Prienų vlsč., prtz.;

9. **Šiugždinis Justinas-*Žvirblis***, 24–25 m. amž., g. Alksniakiemio k., Prienų vlsč., prtz.;

10. **Milušauskas Vincas-*Gražuolis***, g. 1930 m. Ašmintos k., Prienų vlsč., prtz. rėmėjas;

11. **Čepulionis Motiejus, Miko**, g. 1885 m., gyv. Dankstytės k., Pakuonio vlsč., prtz. rėmėjas;

12. **Žilinskienė Marija, Motiejaus**, g. 1902 m. Kėbliškių k., Pakuonio vlsč., prtz. rėmėja;

13. **Žilinskas Algirdas** ir **Kazys**, **Petro** – broliai, gyv. Kėbliškių k., prtz. rėmėjai;

14. **Marčiulionienė Ieva, Martyno**, g. 1895 m., gyv. Kėbliškių k., prtz. rėmėja;

15. **Jarmalienė Veronika, Uršulės**, g. 1921 m. Kėbliškių k., prtz. rėmėja;

16. **Batutis Kazys, Prano-*Vargelis***, g. 1905 m. Pagaršvio k., Prienų vlsč., prtz. rėmėjas;

17. **Bansevičius Andrius-*Švilpukas***, 18–20 m. amž., gyv. Prienų vlsč., prtz. rezervo narys;

18. **Štriupkutė Elvyra, Juozo**, g. 1930 m. Dankstytės k., *Liepsnos* būrio ryšininkė;

19. **Jančiauskas Algirdas**, gyv. Vainatrakio k., prtz. bunkerio laikytojas;

20. **Kemežys Povilas-*Šykštuolis***, 40–45 m. amž., gyv. Dankstytės k., prtz. rėmėjas;

21. **Jurginaitis-*Žvieglys***, 40 m. amž., gyv. Vangų k., Pakuonio vlsč., prtz. rėmėjas;

22. **Jurginaitytė Ona, Stasio-*Žvieglytė*, *Bučaitė***, g. 1925 m., gyv. Vangų k., prtz. ryšininkė;

23. **Ditkauskas Kazys-*Čėrka***, gyv. Bagrėno k., Prienų vlsč., prtz. rėmėjas;

24. **Bendinskas-*Grafinas***, 50 m. amž., prtz. rėmėjas.

Išrašai iš PROTOKOLO Nr. 23 Ypatingojo pasitarimo prie SSSR Valstybės saugumo ministro 1948 m. birželio 5 d.

1. **Šiugždinis Antanas, Petro**, g. 1915 m. Nuteistas 25-eriems metams PDL;

2. **Maceina Pranas, Povilo**, g. 1924 m. Nuteistas 10 m. PDL;

3. **Čepulionis Kazys, Motiejaus**, g. 1928 m. Nuteistas 25-eriems m. su turto konfiskavimu;

4. **Jarmala Juozas, Mataušo**, g. 1900 m. Nuteistas 10 m. PDL;

5. **Jarmalauskaitė** (gal Jarmalaitė? – *R. K.*) **Marija, Miko**, g. 1898 m. Nuteista 10 m. PDL;

6. **Kemežys Antanas, Motiejaus**, g. 1896 m. Nuteistas 10 m. PDL;

7. **Batutis Povilas, Antano**, g. 1908 m. Nuteistas 10 m. PDL.

P A Ž Y M A

1947 m. lapkričio mėn. naktį iš 19 d. į 20 d. apginkluotas mūsų informatorius ***Stepankevičius*** automatu Kašonų k., Jiezno vlsč., Prienų apskr. sušaudė du „banditus“:

1. **Karalių Praną-*Vėją***, g. 1922 m. Bagrėno k., Prienų vlsč., GELEŽINIO VILKO rnkt., 4-os kuopos vadą;

2. **Gruodį Vincą-*Žilvitį***, GELEŽINIO VILKO rnkt., 4-os kuopos, 1-mo būrio prtz.

Pasirašo: Prienų MGB 2N sk. vrš. pavad. kap. RUDNICKIJ

PAŽYMOJE 1947 m. sausio 26 d. rašoma, jog 1947 m. gegužės 24 d. Pakuonio vlsč. MGB „liaudies gynėjai“ POLIKAŠIN, KUDRIAŠOV ir PAVLOV Vangų k, Pakuonio vlsč. buvo apšaudyti partizanų. Susišaudymo metu buvo nukautas „l. g.“ POLIKAŠIN VLADIMIR IVANOVIČ. Šiuo metu PAVLOV ir KUDRIAŠOV „l. g.“ tarnyboje nebėra, iš Prienų apskr. jie išvyko į SSSR rytinius rajonus (pabėgo į Rusiją).

Pasirašo: Prienų vlsč. MGB vrš. mjr. ŠEVČENKO

Išrašai iš žurnalo, kuriame užregistruoti partizanų išpuoliai Prienų bei Pakuonio valsčiuose

1. 1946 m. rugpjūčio 8 d. *Serbento* vadovaujama 5-ių kovotojų grupė dieną Bačkininkėlių k., Pakuonio vlsč. užpuolė MVD darbuotojus (stribus). Susišaudymo metu buvo nukauti:

a.) Pakuonio vlsč. MVD sk. milicininkas (stribas) Vaičiukynas Kazys, Juozo, g. 1924 m. Aukšt. Panemunės vlsč.

b.) Pakuonio vlsč. MVD sk. „l. g.“ (stribas) Antanaitis Gediminas, Areniko, g. 1929 m. Šiauliuose, VLKJS narys (komjaunuolis).

c.) Pilietis Melkevičius Juozas, Simono, g. 1931 m.

Iš nukautųjų partizanai paėmė pistoletą ir automatą.

2. 1946 m. spalio 5 d. naktį *Šarūno* būrio prtz. apiplėšė „Pagermonio“ sovchozo skyrių. Buvo paimta: 8 arkliai, 8 karvės, 3 vežimai, 4 tonos grūdų. Be to, buvo nušautas skyriaus sargas Dubickas Stasys, g. 1897 m.

3. 1946 m. lapkričio 23 d. 4-os kuopos prtz., vadovaujami *Šarūno*, Prienų ir Pakuonio vlsč. teritorijose sušaudė 8 sovietinius piliečius:

a) Asinauską Juozą, Kazio, g. 1907 m.;

b) Bubnienę Ievą, g. 1904 m.;

c) Gelčienę Elzbietą, 78 m. amž.;

d) Virbicką Juozą, Motiejaus, g. 1917 m.;

e) Ziuzienę Oną, Andriaus, 50 m. amž.;

f) Ziuzytę Antaniną, 24 m. amž.;

g) Ziuzį Antaną, Antano, g. 1925 m.;

h) Ziuzį Praną, Petro, g. 1926 m.

4. 1947 m. balandžio mėn. *Serbento* vadovaujamas prtz. būrys apiplėšė Pakuonio vlsč. pašto skyrių. Paimta: pašto dokumentai, telefonas, pinigai bei obligacijos.

5. 1947 m. gegužės 12 d. Ašmintos k., Prienų vlsč. naktį *Serbento* vadovaujamas prtz. būrys apiplėšė penkių valstiečių naujakurių (sovietų valdžiai lojalūs žmonės) ūkius, kurie buvo apsigyvenę buvusių buožių (ištremtų į Sibirą) namuose. Buvo paimta: 4 arkliai su vežimais bei pakinktais, 3 karvės, apie 2 t grūdų, dviratis, dvi armonikos, įvairūs nešiojami daiktai. Be to, visi minėtieji valstiečiai naujakuriai buvo sumušti.

6. 1947 m. birželio mėn. naktį buvo apiplėštas naujakurio (sovietams lojalaus piliečio) Simonaičio Jurgio, Antano, gyv. Bagrėno k., ūkis. Paimtas arklys su vežimu.

7. 1947 m. liepos 8 d. Apušoto k., Prienų vlsč. *Serbento* vadovaujami prt. sušaudė Abromaitį Vladimirą Petrovičių, 50 m. amž., ir jo žmoną Spudienę Oną.

8. 1947 m. birželio 26 d. Girininkų k., Pakuonio vlsč. Šarūno vadovaujami prtz. sušaudė Pakuonio vlsč. vykd. k-to karinio apskaitos stalo viršininką Paramonovą Aleksejų, g. 1928 m., ir tą pačią naktį apiplėšė Kauno garnizono (KĖČ – rus.) pagalbinį ūkį – paimtos 5-ios karvės.

9. 1947 m. rugpjūčio 9 d. 4-os kuopos prtz. pajėgomis Prienų vlsč. teritorijoje buvo nužudyti 6 sovietiniai piliečiai, tarp jų:

Jančiauskas Motiejus, Motiejaus, Rudupio k., Prienų vlsč. gyventojas;

Radžiukas Vincas, Bagrėno k. gyv.; jo sūnus Radžiukas Vytas, žmona – Radžiukienė Magdė;

Ališauskas Motiejus, Prano, Bagrėno k. gyv.;

Milašauskas, Ašmintos k. gyv.

Pasirašo: Prienų MGB 2N sk. vrš. pavad. kap. RUDNICKIJ

MGB agentai, kurie sekė gyventojus

Ag. ***Jūra*** sekė: Čepulionį Kazį, Motiejaus; Čepulionį Motiejų, Jurginaitytę Oną.

Ag. ***Šluotražis*** sekė: Šiugždinį Antaną, Petro; Čepulionį Motiejų.

Ag. ***Artojas*** sekė: Zujutę Albiną; Gelčį Motiejų, Antano; Gelčį Juozą.

Ag. ***Lapė*** sekė: Kemežį Antaną, Motiejaus.

Ag. ***Krėslas*** sekė: Batutį Povilą, Antano; Batutį Juozą.

Ag. ***Lida*** (vidinis ag.) sekė: Jarmalauskaitę Mariją; Ališauskienę; Karnavičienę.

LYA (KGB arch.), arch. Nr. 37241/3, Prienų apskr., **Navicko Viktoro, Jono**, g. 1932 m., ir **Navickienės Marijos, Simono**, g. 1897 m., baudž. byla Nr. 16293. Pradėta 1949 06 07.

Iš NUTARIMO areštui

1949 m. birželio mėn. Nutarimą surašė Prienų apskr. MGB 2N sk. vrš. pavad. mjr. MEDVĖDEV.

Peržiūrėjau gautą medžiagą NKGB apie nusikalstamą Navicko Viktoro, Jono, veiklą, g. 1932 m. Mažųjų Vainatrakių k., Pakuonio vlsč. SSSR pilietis, 5-ių kl. pr. m-klos išsilavinimo, dirbantis savo ūkyje. Navickas, būdamas priešiškai nusistatęs prieš sovietų valdžią, 1949 m. kovo mėn. savanoriškai įstojo į lietuvių nac. rezervinę „banditinę“ formuotę, davė priesaiką tęsti kovą prieš sovietų valdžią, sau išsirinko *Dobilo* slapyvardį.

Navickas turėjo šautuvą ir 150 šovinių, kuriuos laikė savo tėvų namuose iki jų suradimo ir išėmimo. Be to, Navickas perdavinėjo žinias „banditams“ apie jo rajone kariuomenės, „liaudies gynėjų“ bei sovietinio aktyvo pasirodymą, užsiiminėjo asmenų lojaliai nusiteikusių sovietų valdžiai išaiškinimu.

Šeimos sudėtis

Tėvas – Navickas Jonas, Martyno, g. 1883 m. Mažųjų Vainatrakių k. – slapstosi;

Motina – Navickienė Marija, Simono, g. 1898 m. Šniūrų k., Garliavos vlsč. – areštuota;

Brolis – Navickas Bronius, Jono, g. 1934 m., gyv. Maž. Vainatrakių k.;

Brolis – Navickas Kostas, Jono, g. 1926 m., žuvęs kaip partizanas;

Sesuo – Navickaitė Albina, Jono, g. 1923 m., gyv. Kaune, mokosi;

Sesuo – Navickaitė Leonarda, Jono, g. 1928 m., gyv. Šiauliuose, dirba med. sesele ligoninėje.

Iš Navicko Viktoro, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis ltn. KIZLOV. Šiuo metu apklausiamas kaip liudytojas. 1949 m. birželio 7 d.

<...> Partizanai mūsų namuose pradėjo lankytis tik po to, kada mano brolis Navickas Kostas 1948 m. gegužės gale išėjo į būrį. Pirmą kartą jie trise pas mus atėjo 1948 m. rudenį: mano brolis Kostas-*Viltis*, Bilkys Antanas-*Radastas* ir Puidokas Pranas-*Žynys*. Atėjo jie naktį, paklausinėjo manęs kaip mes gyvename, kas naujo, pavalgė ir išėjo. Po to iki pavasario jokie partizanai pas mus nebuvo užėję.

Kitą kartą jie pas mus užėjo maždaug 1949 m. kovo mėn. Tuomet buvo mano brolis Kostas ir prtz. slapyvardžiu *Liūtas*-Vytas (?), kilęs iš Šiaulių apskrities.

Trečią kartą prtz. užėjo 1949 m. balandžio mėn. pradžioje mano brolis Kostas ir *Zuikis*-Gelčys Jurgis. Šį kartą brolis klausinėjo apie kariuomenės pasirodymą mūsų kaime ir ar kas nežino, jog jis partizanų būryje. Aš jam pasakiau, jog kareiviai tankiai vaikšto, bet apie jį manęs niekas neklausinėjo.

Kada pas mus atėjo *Liūtas* ir mano brolis Kostas, kažkiek pasišnekėjome įvairiomis temomis ir *Liūtas* manęs paklausė, ar aš nenorėčiau padėti partizanams. Aš jam atsakiau, kad norėčiau. Po to *Liūtas* man pasakė, kad aš klaupčiausi ant kelių ir duočiau jam priesaiką.

Aš atsiklaupiau prie stalo ir daviau priesaiką. Tuos žodžius, kuriuos jis kalbėjo, aš juos kartojau. Po priesaikos priėmimo *Liūtas* man davė pabučiuoti kryžių ir automatą, ką aš ir išpildžiau.

Tiksliai priesaikos teksto aš dabar neprisimenu, bet joje buvo kalbama, jog aš prisiekiu sąžiningai padėti kovotojams už tėvynę, jiems pranešinėti apie asmenis, lojalius sovietų valdžiai, apie kariuomenės judėjimą, apskritai apie viską, kas domintų partizanus ir kad prie bet kokių aplinkybių nieko neišduočiau, ką žinau apie partizanus. Čia pat po priesaikos priėmimo *Liūtas* man suteikė *Dobilo* slapyvardį.

Po priesaikos *Liūtas* man davė nurodymą sekti mūsų kaimo gyventojus ir apie visus lojaliai nesiteikusius sovietų valdžiai asmenis pranešti jiems – partizanams. Stebėti MGB kariuomenės, „liaudies gynėjų“ bei sovietinio aktyvo pasirodymą.

Visus mano surinktus duomenis apie dominančius partizanus aš turėjau perduoti per Užupio k., Pakuonio vlsč. gyventoją Vaičiukynaitę Moniką, 30 m. amž. Vaičiukynaitės Monikos slapyvardžio aš nežinau, kadangi ji 1949 m. kovo 26 d. su šeima buvo ištremta iš Lietuvos į Sibirą.

Pirmą kartą Vaičiukynaitei Monikai aš perdaviau žinias apie tai, jog pas mus kovo 25 d. atvyks stribai („l. g.“) kartu su sovietiniu-partiniu aktyvu registruoti žmonių į kolchozą. Apie tai aš jai pranešiau 1949 m. kovo 24 d. ir perspėjau ją, kad jinai visa tai perduotų partizanams ir kad tą dieną jie neitų į mūsų kaimą. Apie tai aš sužinojau iš mūsų kaimyno – Dobilijos k., Pakuonio vlsč. gyventojo Kapočiaus Kazio, kuris 1949 m. kovo 24 d. buvo Pakuonyje ir ten iš kažko tai sužinojo.

Antrą sykį pas Vaičiukynaitę aš buvau 1949 m. kovo 25 d., kuriai papasakojau apie Dobilijos k. gyventoją Mickienę Kazę, kuri nusiteikusi prieš partizanus ir papasakojau jai tokį faktą: 1949 m. kovo 25 d. Dobilijos k. gyventoja Misiūnaitė Genė iš kažkur tai grįžinėjo į namus dieną ir pakeliui ją sutiko Mickienė Kazė, kuri įspėjo Misiūnaitę, kad jinai neitų į namus, kadangi pas ją namuose yra keturi „banditai“, ir Misiūnaitė į namus tada nebėjo. Apie tai man žinoma iš pačios Misiūnaitės, kuri man tai papasakojo 1949 m. kovo 25 d., o kovo 26 d. Vaičiukynaitė buvo išvežta.

1949 m. pavasarį pokalbio metu su broliu Kostu, man tapo žinoma kas palaiko ryšį su partizanais:

1. Čepulionis Alfonsas – Dvylikių k., Pakuonio vlsč. gyventojas, kuris turi ir partizaninį slapyvardį – *Varnas* ir palaiko ryšį su prtz. *Unguriu*-Juodžiu Juozu;

2. Misiūniukas Juozas – Dobilijos k. gyv., kuris turi partizaninį slapyvardį – *Sakalas*.

Prieš tris savaites Misiūniukas man pasakė, jog jis pardavęs pistoletą už 75 rublius Čepulioniui Alfonsui. Šis pistoletas šiuo metu yra pas Čepulionį.

Apie partizanų „Pagermonio“ sovchozo skyriaus apiplėšimą 1949 m. gegužės 31 d. man yra žinoma, jog tuomet partizanai su paimtais galvijais varėsi per Mažųjų Vainatrakių k. Praeidami šiuo keliu, mano brolis Kostas su dviem kitais partizanais užėjo pas mus į namus ir pasakė mano motinai, jog ryt, t. y. 1949 m. birželio mėn. pas mus kaime bus kareiviai. Po to jie išėjo. Manęs tuo metu namuose nebuvo, aš buvau Piliuonos k. pas Marcinkevičių jaunimo vakaronėje.

Dieną aš susitikau Misiūniuką Juozą-*Sakalą*, kuris man papasakojo, jog partizanai, kurie apiplėšė sovchozo skyrių, praeidami Vaišvydavos miško pakraščiu Panemunės vlsč., susitikę Dobilijos k. gyventoją Tamošiūną Antaną, Petro, perspėjo, kad jis, ką matė ir ką girdėjo, niekam nepasakotų ir paleido. Apie tai Misiūniukui papasakojo pats Tamošiūnas Antanas.

<...> Šautuvas pas mane pasiliko dar iš po karo be medinės buožės ir aš jam 1949 m. pavasarį padariau savadarbę buožę, kadangi norėjau turėti savo šautuvą.

Iš Navicko Viktoro, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. Tardymo sk. vrš. kap. SILNYCH (apklausiamas kaip liudininkas). 1949 m. birželio 9 d.

<...> Mano tėvas Navickas Jonas, Martyno, g. 1883 m. Mažųjų Vainatrakių k., Pakuonio vlsč. Tuo metu, kada 1949 m. birželio 6 d. mūsų namuose MGB kareiviai aptiko partizanus, kurie, bandant bėgti, susišaudymo metu buvo nušauti, tėvas iš namų išbėgo ir kur jis šiuo metu, aš nežinau. Mano motina gyvena kartu su manimi, sesuo Albina gyvena Kaune, Aušros g. Nr. 11, bt. 1, mokosi Valstybiniame Vytauto Didžiojo universitete 5-ame kurse Literatūros fakultete, sesuo Leonarda gyv. Šiauliuose ir dirba med. sesele, brolis Kostas nuo 1948 m. gegužės mėn. iki 1949 m. birželio 6 d. buvo prtz. būryje, vadovaujamame *Liūto*. Buvo ginkluotas automatu ir pistoletu. Su kitais prtz. MGB kareivių mano namuose buvo rastas ir susišaudymo metu žuvo.

1948 m. gegužės mėn. pabaigoje brolis Kostas, išeidamas iš namų, man ir tėvams pasakė, jog važiuos į Kėdainių apskritį įsidarbinti vairuotoju vienoje organizacijoje. Motina jam paruošė baltinius, maisto produktų ir jis išėjo. Iki 1948 m. lapkričio mėn. mes iš jo jokios žinios negavome. 1948 m. lapkričio mėn. vieną naktį kartu su kitais dviem partizanais atėjo pas mus į namus. Buvo apsirengęs Lietuvos kariuomenės uniforma, ginkluotas šautuvu ir, kada tėvai paklausė, kur jis dirba, jis atsakė: „Aš pats pasirinkau kelią į mišką.“ Motina juos pavalgydino, pailsėję porą valandų, jie išėjo, o kartu ir mano brolis Kostas.

1949 m. birželio 6 d. dieną aš tuomet buvau pas kaimynus Dobilijos k. – pas Misiūną Antaną. Maždaug apie 15 val. pas Misiūną atėjo mano brolis Bronius ir pasakė, jog į mūsų namus atėjo brolis Kostas su kitais trimis nepažįstamais vyrais ir brolis prašė, kad aš, Misiūnas Antanas, Misiūnaitė Elena, Misiūnaitė-Krasauskienė Genė ateitume į susitikimą su jais į mūsų namus.

Kada mes atėjome į namus, čia radome 4 partizanus, tarp jų buvo ir mano brolis Kostas, mūsų motina Marija, iš Užupio k., Panemunės vlsč. atėjęs Šakavičius Andrius (vardas gali būti netikslus). Trys partizanai ir mano motina sėdėjo už stalo ir vaišinosi samagonu, o ketvirtas prtz. grojo mano brolio Broniaus armonika.

Po to, kada aš ir visi kiti ką tik atėjusieji pasisveikinome su partizanais, mano brolis Kostas pasakė, kad aš dar atneščiau samagono, kuris pas mus buvo. Bet, kadangi aš

buvau jau stipriai išgėręs, nuėjęs į lauką ieškoti jo, neradau, o po to nuėjau ilsėtis į klėtį. Partizanai ir toliau linksminosi.

Būdamas klėtyje, aš išgirdau šūvius. Iš klėties išbėgau ir bėgau į kambarį, kur buvo mano motina, brolis Bronius, merginos Misiūnaitės – Elena, Genė (Krasauskienė), Misiūnas Jonas ir Šakavičius.

Partizanai iš kambario išbėgo ir lauke su kareiviais susišaudė, bet visi trys, tarp jų ir brolis Kostas buvo nušauti. Pakuonyje mane nusivedė atpažinti visų trijų prtz. palaikus. Iš nukautųjų buvo paimti 3 pistoletai ir viena granata, kuri buvo padėta prie žuvusiųjų. Žuvo:

1. **Navickas Kostas, Jono-*Viltis*, *Putinas***;
2. **Gelčys Jurgis-*Zuikis***;
3. **Išganaitis Klementas, Motiejaus-*Sūnus***.

Iš Navicko Viktoro, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB Tardymo sk. vrš. kap. SILNYCH per vertėją FOMENKO. 1949 m. birželio 13 d.

Apklausa pradėta 20.00 val. – baigta 2.00 val. (naktį).

<...> Antrą kartą mano brolis Kostas-*Viltis* buvo atėjęs su būrio vadu *Liūtu*-Vytu (?). 1949 m. kovo 23 d. motina Marija juos pavalgydino, iškepė kiaušinienės. Abu partizanai tuo metu buvo apsirengę smetoninės kariuomenės kariškomis uniformomis, ginkluoti: Kostas – automatiniu šautuvu, o *Liūtas* – automatu. Namuose tada jie buvo apie dvi valandas. Pokalbio metu su manimi ir mūsų motina, jie pasakojo, jog daugiausia jie slapstosi miškų masyvuose, rodė nuotraukas, kur buvo nufotografuota jų stovykla.

<...> Kada buvo atėjęs trečią kartą brolis Kostas, jis pasakojo, jog vasaros pabaigoje jis kartu su partizanais *Zuikiu*, *Liūtu*, *Radastu* ir *Žyniu* naktį lankėsi pas vieną ūkininką, gyvenantį Migonių k., Kaišiadorių apskr., Kruonio vlsč., šeimininkas juos vaišino spiritiniais gėrimais, bet kambaryje jie buvo užklupti MGB kareivių, su kuriais susikovė. Susišaudymo metu buvo sužeistas būrio vadas *Liūtas*, bet visiems, tarp jų ir *Liūtui* pasisekė ištrūkti ir pasislėpti. *Liūtas* sėdo ant arklio, kuris priklausė tų namų šeimininkui ir pabėgo. Jis taip pat pasakojo, jog 1949 m. kovo mėn. dieną poilsiavo pas vieną valstietį Jakštonių k., Kruonio vlsč., Kauno apskr. ir namų šeimininkas juos vaišino samagonu, bet tuo metu juos užpuolė MGB garnizono kareiviai. Susišaudymo metu žuvo ryšininkas Varkala Pranas, Kazimiero-*Klevas* (g. 1928 m.) iš Piliuonos k., Aukšt. Panemunės vlsč. Rinktinės štabo darbuotojas *Dėdė* buvo sunkiai sužeistas, o ketvirtam pasisekė pasitraukti nesužeistam. *Dėdė*, nors ir sunkiai sužeistas, sugebėjo persikelti į kitą Nemuno pusę, į Aukšt. Panemunės vlsč. teritoriją, bet ten buvo susektas Panemunės MGB garnizono ir nužudytas.

R. K. p a s t a b a: **Išganaitis Juozas-*Kryžiuotis*, *Dėdė***, g. 1918 m. Lankelių (buv. Būdviečių) k., Šilavoto vlsč. GELEŽINIO VILKO rnkt. štabo pasiuntinys. 1947 03 29 perkeltas į Vytauto rnkt. 4-ąją kuopą, po mėnesio – į BIRUTĖS rnkt. Žiedo kuopą. Nuo 1948 03 – kuopos vadas. 1949 02 Dabintos k., Kruonio vlsč., Kaišiadorių apskr. buvo sunkiai sužeistas ir paslėptas pas Garmų. Šeimininko išduotas Panemunės stribams, 1949 02 13 nusinuodijo (Iš A. Vilutienės ir J. Sajausko knygos „Ištark mano vardą“, išleista Vilniuje 1999 m., psl. 112).

Aš partizanams pranešiau, jog buvęs Dobilijos k. gyventojas Stasiulevičius Kazys, Zigmo, 22 m. amž., persikėlė gyventi į Pakuonį ir įstojo dirbti į Pakuonio vlsč. milicijos organus (stribu). Dabar jis su ginkluotomis grupėmis ginkluotas tankiai vaikšto po kaimus. Aš taip pat pasakiau, jog Stasiulevičiaus tėvai ir brolis kol kas tebegyvena kaime ir keltis į Pakuonį nesiruošia. Mano brolis Kostas pareiškė, jog jis – išdavikas. Po šio pokalbio prtz. išėjo.

Apklausa tęsiama. 1949 m. birželio 19 d.

<...> „Antisovietinė" daina, kuri buvo rasta pas mane kratos metu 1949 m. birželio mėn., man padiktavo Krasauskaitė Genė, užsirašiau ją Likiūno Juozo namuose, norėjau išmokti mintinai.

<...> Pas mus namuose dar laikėme revolverį „Nagan", raketinį pistoletą, vokišką šautuvą, apie 300 šautuvo šovinių, bet kada brolis Kostas išėjo į prtz. būrį, visus šiuos ginklus pasiėmė su savimi. Šiuos ginklus laikėme paslėpę daržinėje po šienu. Brolis Kostas, dar iki išėjimo pas partizanus, palaikė ryšį su prtz. *Drambliu*-Skaržinsku Juozu.

1948 m. kovo mėn. būrio vadas *Dramblys* kartu su Vaičiukynu Kaziu (abu areštuoti) įvykdė teroro aktą Taurakiemio k., Pakuonio vlsč. prieš brolius Vilkus Algirdą ir Praną. Po šio teroro akto įvykdymo, valstiečiai Milušauskas Viktoras ir Rimas Bronius Margininkų k. gyventojai sulaikė Vaičiukyną Kazį ir perdavė MGB organams, o *Drambliui* pasisekė pasislėpti. Jie atbėgo pas mus į namus ir manęs pasiteiravo, kur mano brolis Kostas, nes pastarojo tuo metu namuose nebuvo. Gavęs neigiamą atsakymą, *Dramblys* išėjo.

Iš Navicko Viktoro apklausos protokolo. 1949 m. birželio 21 d. Apklausą vykdo Kauno MGB 2N valdybos II-o sk. vrš. pavad. pplk. OŠURKOV.

<...> *Žiedo* būrio partizanai, su kuriais aš palaikiau ryšį:

1. ***Dėdė*-Išganaitis Juozas** – būrio vadas. Žuvo Dabintos k., Kruonio vlsč. 1949 02 13;

2. ***Liūtas*-Vytas** (?) – būrio vadas, kurio būrys įeina į Žiedo būrį. Jis vadovauja 4–5 prtz. grupei;

3. ***Zuikis*-Gelčys Jurgis**, prtz., *Liūto* draugas. Žuvo 1949 06 07;

4. ***Viltis*-Navickas Kostas, Jono**, būryje nuo 1948 m., priklausė *Liūto* grupei. Žuvo 1949 06 07;

5. **Kondratavičius Bronius** iš Piliuonos k. Nužudytas pačių prtz. 1949 m. pavasarį už tai kad išdavė prtz. *Radastą* ir *Žynį* Lodos Petro ūkyje bunkeryje Piliuonos k.;

6. ***Radastas*-Bilkys Antanas** – eilinis prtz. Žuvo 1949 01 12 bunkeryje Lodos ūkyje, Guogų k.;

7. ***Žynys*-Puidokas Pranas** – eilinis prtz. Žuvo 1949 01 12 bunkeryje Lodos ūkyje, Guogų k.;

8. ***Ungurys*-Juodis Juozas** – 2-os grupės vadas;

9. ***Sapnas*-Miliauskas Jurgis** – priklauso *Ungurio* grupei;

10. ***Špokas*-Santauskas** (**Santockis**) **Antanas** – priklauso *Ungurio* grupei;

11. ***Dramblys*-Skaržinskas Juozas, Vinco** – areštuotas 1948 03 26;

12. ***Gediminas*-Vabalas Alfonsas**. Žuvo 1948 06 26 Armališkių k. pas Varanavičių.

Mūsų būriui priklauso taip pat ir rezerviniai partizanai, kurie, esant būtinybei, galėtų stoti į būrį:

1. **Rimas Pijus** iš Margininkų k., Pakuonio vlsč. Jo šeima ištremta, o kur jis, nežinoma;

2. **Rimas Justinas** iš Dankstytės k., Pakuonio vlsč. Gyvena savo namuose;

3. **Čepulionis Alfonsas**-***Varnas*** iš Dankstytės k. Gyvena savo namuose.

Ryšininkai bei rėmėjai, kurie teikė pagalbą mūsų būrio partizanams:

1. **Vaičiukynaitė Monika, Kazio**, 20 m. amž., gyv. Pilionių k. Ji pranešė partizanams:

a) Stasiulevičius Romas – Dobilijos k. gyv. Turi brolį, kuris dirba milicijoje ir pats apie partizanus atsiliepia blogai ir gali prtz. išduoti;

b) Mickienė Kazė perdavinėja MGB organams pas ką užeina prtz. Ji perdavė, jog prtz. buvo užėję pas Misiūnytę Genę;

2. **Čepavičius Andrius** – Užupio k. gyv. Pas jį užeina prtz. *Viltis* ir *Liūtas*;

3. **Rimas Juozas**, gyv. Vainatrakio k. Pas jį tankiai užeina partizanai;

4. **Misiūnas Antanas**, gyv. Dobilijos k. Pas jį užeina partizanai;

5. Dobilijos k., Prienų vlsč. gyventojas, kurio tėvas ir motina gyvena Kaune, Aleksote, netoli mėsos kombinato.

Iš Krasauskaitės Elenos, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1921 m. Ąžuolynės k., Kruonio vlsč., Kaišiadorių apskr. Gyvena Dobilijos k., Pakuonio vlsč. Apklausą vykdo Prienų MGB Tardymo sk. vrš. SILNYCH. 1949 07 22 Pakuonis.

<...> Į Dobilijos k. aš su savo tėvais atsikėliau 1948 m. kovo mėn. Kartu su mumis viename name gyvena patėvis Misiūnas Antanas, Juozo, motina – Misiūnienė Pranė, brolis – Misiūnas Juozas, Antano. Ąžuolynės k. atskirai nuo mūsų gyvena mano sesuo Tumelienė Antanina, Juozo.

<...> Apie Navickų bendravimą su partizanais man yra žinoma, jog pas Navickienę Mariją 1949 m. birželio 6 d. lankėsi 4 partizanai, iš kurių aš nė vieno nepažinau. Vakare jų namuose įvyko susišaudymas ir žuvo 3 partizanai, o ketvirtam pasisekė pasislėpti. Nušauti jie buvo lauke netoli namo. Aš tuo metu taip pat buvau Navicko name kambaryje, atėjau pakviesta Navicko Viktoro.

P A Ž Y M A – dėl TAURO apygardos, GELEŽINIO VILKO rnkt., prtz. *Žiedo* būrio, veikiančio Aukšt. Panemunės vlsč., Kauno apskr.; Pakuonio vlsč., Prienų apskr. ir Kruonio vlsč., Kaišiadorių apskr.

Būrio charakteristika: Prtz. *Žiedo* būrys buvo organizuotas 1945 m. spalio mėn. Būrio organizatorius ir vadovas buvo ***Viesulas*-Marčiulionis Vytas**, g. 1915 m. Pašventupio k., Prienų apskr. (žuvo 1946 07 28 Margininkų k.). *Žiedo* būrys organizavimosi pradžioje sudarė iki 40 ginkluotų kovotojų ir veikė trijose apskrityse: Kauno, Prienų ir Kaišiadorių. Po būrio vado *Viesulo* žūties, būriui vadovavo ***Vermachtas*, *Merkys*-Juodis Algirdas**, g. 1924 m. Kėbliškių k., Pakuonio vlsč. (žuvo 1947 07 17). Šiuo metu (1948–1949 m.) iš *Žiedo* kuopos žuvę arba areštuota iki 40 žmonių, tarp jų 3 būrio vadai:

1. *Dramblys*-Skaržinskas Juozas, g. 1927 10 22 Liepynų k., Marijampolės apskr. Areštuotas 1948 03 26;

2. *Dėdė*-Išganaitis Juozas, g. 1918 m. (kitur – 1921 m.) Lankelių k. (buv. Būdviečio k.) Šilavoto vlsč., Prienų apskr. Žuvo 1949 02 13;

3. *Ungurys*-Juodis Juozas, g. 1927 m. Kėbliškių k., Pakuonio vlsč. Žuvo 1949 06 24 Dabravų k., Aukšt. Panemunės vlsč.

Prtz. *Žiedo* būrys 1945–1949 m. savo veiksmais rėmėsi į prtz. rezervo tinklą, rėmėjus, ryšininkus. Operatyvinėje apskaitoje priskaičiuojama 15 rezervo narių ir 25 ryšininkai bei rėmėjai.

Žiedo kuopa per 1948–1949 m. įvykdė iki 20 išpuolių. Charakteringesni yra šie:

1. 1948 m. gegužės 26 d. Rokelių k. prtz. Juodis ir Kalašinskas Justinas-*Aržolas* nužudė Kauno vykd. k-to komunistų (bolševikų) partijos instruktorę Lonaitę ir Aukšt. Panemunės vykd. k-to komunistų (bolševikų) partijos darbuotoją, „žinorgą" Sudnikienę Marijoną, Georgijaus;

R. K. p a s t a b a: Pokario metais visoje Lietuvos teritorijoje okupacinės sovietų valdžios organai platino obligacijas. Kai kas jas dar vadino paskolomis. Tai buvo spalvoti valstybiniai popierėliai su pažymėtais numeriais bei serijomis. Juos privalėjo žmonės įsigyti už atitinkamą kainą, o jos kainavo po 10, 25, 50, 100, 200, 500 rublių. Ant tų popierėlių viršuje stambiomis raidėmis būdavo užrašyta rusų kalba: „Gosudarstvennyj zajom razvitije narodnovo chozeistva SSSR." Šituos spalvotus popierėlius, įvertintus įvairiomis sumomis, privalėjo pirkti visi eiliniai žmonės, ypač kaimiečiai. Sovietai žinojo, kad nustekenus kaimiečius, ten galėsi pirmiausia įvesti savo tvarką – kolchozus. Ne savo noru žmonės pirko tas obligacijas. Kas bandė nepirkti, dažnas turėjo nemalonių „pasimatymų" NKVD rūsiuose.

Didžiausias obligacijų platinimo vajus Pandėlio apylinkėse vyko 1948–1949 m. Eidavo grupės, atstovai iš valsčiaus „zagotzerno" – „žinorgijos" ir penki ar šeši skrebai. Jei atsisakai pirkti obligacijas, kaip jau rašiau, areštuoja ir nuvaro į Pandėlį, palaiko rūsyje dvi tris dienas nei valgiusį, nei gėrusį, grasina, kad susidoros, ir tokiu būdu žmogus, neištvėręs tyčiojimųsi, grasinimų arba mušimų, pasirašo tai, ko reikalaujama (iš R. Kauniečio autobiografinės knygos „Jei laisve nebūčiau tikėjęs", išleista 2013 m., psl. 213. ISBN 978–609–408–446–1)

2. 1948 m. birželio 20 d. rezervo partizanai nužudė Šilėnų k. apylinkės (DŽDT) tarybos pirmininką Lagunavičių Juozą, Antano, g. 1901 m.;

3. 1948 m. gruodžio 20 d. prtz. *Liūtas* ir *Zuikis*-Gelčys Jurgis su kitais dviem rezervistais nužudė Viršužiglio k. apyl. pirmininką Stravinską ir apyl. sekretorę Šalčiuvienę;

4. 1949 m. balandžio mėn. prtz. *Liūtas*, *Zuikis*, *Viltis* ir *Dėdės* brolis Išganaitis Klemensas-*Sūnus* Leonavos k. rajone sustabdė garlaivį „Marat" Nemune ir sudegino;

5. 1949 m. pavasarį prtz. *Liūtas* ir *Zuikis* nužudė Kondratavičių Bronių, kuris, jų nuomone, išdavė prtz. *Radastą* ir *Žynį*, kurie slapstėsi Lodos Petro sodyboje Piliuonos k.

Vien tik Aukšt. Panemunės vlsč. *Žiedo* kuopos prtz. kartu su rezervistais nužudė 24 sovietinius žmones valstiečius ir įvykdė 6 sovietinių įstaigų bei įmonių apiplėšimus.

Iki 1949 m. liepos 30 d. rinktinės sudėtyje liko du partizanai:

1. ***Litas*-Kabašinskas Vytautas**, g. 1924 m.;

2. ***Sapnas*-Miliauskas Jurgis, Antano**, g. 1921 m. Vyčių k., Aukšt. Panemunės vlsč.

Areštuotasis prtz. Navickas Viktoras, Jono, g. 1929 m., pagal Kauno MGB 2N Valdybos oper. įskaitą „praeina" kaip prtz. *Žiedo* kuopos ryšininkas.

Pasirašo: Kauno MGB 2N Valdybos, 2-o sk. vrš. mjr. GUSEV.

<...> Ši daina MGB-istų pripažinta antisovietine ir ją užrašiusiam autoriui Navickui Viktorui pritaikytas RSFSR BK straipsnis:

Greitai bėga gyvenimo dienos,
Žydi vasarą gėlės laukuos
Ir lakštutė šviesioj mėnesienoj
Vien tik čiulbesiu širdį paguos.

Ir einu aš apsvaigęs per pievą,
Rankoj šautuvą spaudžiu tvirtai –
Aš einu aplankyt savo mielą,
Nuramint ją žodeliais karštais.

Danguj šviečia auksinis mėnulis,
Tamsumoj miega ramūs laukai,
O po kojų man svyra ramunės
Ir rugiagėlių byra žiedai.

Ir aš linksmas žygiuoju per pievą,
Nes jau gimtasis sodžius arti,
Pas mylimą paguosiu sau sielą,
Nes mus riša ten meilė stipri.

Štai čia pat mylimosios namelis
Puikiai stovi tarp rožių baltų,
O pro sodą čiurlena upelis,
Daug praleista čia linksmų valandų.

Navicko ranka užrašyta: „Daina ant dviejų lapų priguli man, kuri parašyta mano, kuri yra rasta malkinėj laike kvotos 1949 06 07. Pasirašo: /Navickas/

R. K. p a s t a b a: šios dainos žodžiuose aš neįžvelgiu jokio antisovietiškumo. Na, sakykim, tas šautuvas „užkabino", bet tai galėjo būti paprasčiausias medžioklinis ir čia nepaminėta, kad su tuo šautuvu autorius ėjo nušauti kokios nors komjaunuolės ar kokio sovietinio piliečio. Čia netgi neužsimenama apie jokią sovietinę valdžią, iš dainos turinio tik aišku viena, kad kaimo bernas labai įsimylėjęs ir eina aplankyti savo mylimosios naktį, tamsiu paros metu... O gal čia jis kaip tik koks nors čekistas ar stribukas, o šautuvą nešasi apsiginti nuo „banditų"? Be abejo, interpretacijoms paaiškinti galo nėra, bet MGB-istai vis vien šią dainą pripažino šmeižiančia sovietinę valdžią ir čia pat pritaikė autoriui (netgi ne autoriui) RSFSR BK straipsnį.

Ypatingojo pasitarimo prie SSSR Valst. saugumo ministro 1949 m. spalio 8 d. išrašas iš protokolo Nr. 58, b. b. Nr. 16293 LSSR MGB.

Navickas Viktoras, Jono, g. 1932 m. už dalyvavimą antisovietinėje nac. „gaujoje", antisovietinių kūrinių gaminimą ir laikymą – nuteisti PDL (pataisos darbų lageriu) 10 metų.

Navickienė Marija, Simono, g. 1898 m. už rėmimą antisovietinės nac. „gaujos" – nuteisti PDL 10 metų.

LYA (KGB arch.) Prienų apskr. MVD sk. Čepkausko Albino, Jono, b. b. Nr. 9661; F. K-1, ap. 58, b. Nr. 19149–LI. Pradėta 1946 12 17.

Iš NUTARIMO areštui

Čepkausko Albino, Jono, g. 1921 m. Dobilijos k., Pakuonio vlsč., Prienų apskr., išsilavinimas 4 kl. Nutarimą surašė Prienų MVD sk. vyr. tard. vyr. ltn. SILNYCH

<...> Čepkauskas, gyvendamas Pakuonio vlsč. teritorijoje ir būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią Lietuvoje, 1945 m. vasario mėn. nustatė tamprų ryšį su „kontrrevoliucine bandformuote“, vadovaujama *Viesulo*, kuriems ilgą laiko tarpą savo namuose suteikė nakvynę bei slėptuvę, teikė žvalgybinę informaciją apie dislokuotos kariuomenės judėjimą bei atskiras MVD grupes, teikė maisto produktus bei šaunamuosius ginklus. 1945 m. „banditui“ Jurgevičiui Juozui įteikė pistoletą „Parabellum“.

1945 m. kovo mėn. *Viesulo* „gauja“ Čepkausko namuose įvykdė teroro aktą (Ražaitis Kazys) Aukšt. Panemunės plytų fabriko direktoriui ir Margininkų k. gyv. Tamošiūnienei Onai. Pastaroji buvo nužudyta už lojalumą sovietų valdžiai. Be to, liepos mėn. Čepkauskas savo namuose suruošė vakaronę partizanams bei jų rėmėjams *Vermachto* būrio, kuri tęsėsi apie parą laiko.

Šeimos sudėtis

Tėvo nėra, motinos nėra, žmonos nėra, vaikų nėra. Broliai ir seserys:

Čepkauskas Vincas, g. 1930 m., gyv. Dobilijos k.;

Čepkauskaitė Gražina, g. 1925 m., gyv. Dobilijos k.;

Čepkauskaitė Vitalija, g. 1926 m., gyv. Kaune;

Čepkauskaitė Onas, g. 1928 m., gyv. Kaune.

<...> Sesuo Gražina gyvena kartu su manimi; sesuo Vitalija mokosi Kaune akušere, gyv. Šiaulių g. Nr. 21; sesuo Ona gyv. Kaune Šančiuose, Vokiečių g., mokosi gimnazijoje; brolis Vincas gyvena kartu su manimi Dobilijos k.

Dėdė Čepkauskas Vincas, Jurgio, g. 1888 m., gyv. kartu su manimi Dobilijos k.; teta Rimienė Marijona, apie 50 m. amž., gyv. Margininkų k., ištekėjusi už Rimo Jurgio. Teta Vaičiukynaitė Ona, gyv. Piliuonos k. su vyru Vaičiukynu Kaziu.

<...> Taip, 1946 m. vasario mėn. aš buvau sulaikytas Kauno apskr. MVD, prasėdėjau tris mėnesius, po to paleido. Buvau sulaikytas už ryšį su partizanais.

Ryšį su prtz. aš užmezgiau nuo 1945 m. vasario mėn. Pas mane į namus atėjo *Viesulo* būrys apie 20 kovotojų, pabuvo parą ir išėjo. 1945 m. kovo mėn. buvo vėl atėjęs *Viesulo* būrys su *Saulės* būriu, pabuvo ir išėjo.

1945 m. rugpjūčio mėn. gale atėjo *Vermachto* būrys apie 15 kovotojų. *Vermachto* būrys dar buvo atėjęs 1946 m. liepos mėn. apie 8–10 kovotojų.

1946 m. birželio 23 d. Dobilijos k. vyko lietuviška šventė. Mano sesuo Vitalija iš Kauno pasikvietė muzikantą Rosinską Marijoną ir iš Vaišvydavos k., Aukšt. Panemunės – Varanavičių Praną. Dalyvavo merginos: Mačiulytė Antosė (Antanina) iš Bačkininkėlių k. ir mano seserys – Gražina, Ona ir Vitalija.

Temstant į namus pas mane atėjo prtz. būrio vadas *Vermachtas* ir prtz. Krasauskas Kazys-*Tigras* iš Vyčių k., Aukšt. Panemunės vlsč. Užėjęs į kambarį, *Vermachtas* pareiškė, jog jie atėjo pasilinksminti ir pašokti. Aš pasakiau – prašom kartu su mumis...

Po to atėjo dar šeši partizanai, kurie taip pat dalyvavo pasilinksminime. Visi kartu vaišinomės ir šokome iki ryto.

Kada atėjo partizanai pas mane, aš sėdau ant dviračio ir nuvažiavau į Margininkų k. pas Micką Mataušą, 55 m. amž., ir pasakiau jam, jog pas mane yra Lietuvos partizanai su *Vermachtu* ir paprašiau 6–7 litrus samagono, kuriuo grįžęs vaišinau partizanus.

Dalyvavo būrio vadas *Vermachtas*-Juodis Algirdas, Krasauskas Kazys-*Tigras*, Miliauskas Jurgis-*Sapnas*, Gelčys Jurgis-*Zuikis*, Viršutis Kazys-*Katinas* ir kt. Visi buvo ginkluoti automatais ir šautuvais. *Vermachtas* buvo apsirengęs vokiška kariška uniforma, antpečiai – žalios spalvos su viena žvaigždute. Likusieji buvo apsirengę įvairiai: dalis rusiškomis milinėmis su antpečiais.

Iš Čepkausko Albino, Jono, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų MGB vyr. tard. vyr. ltn. SILNYCH, dalyvaujant Prienų apskr. prokurorui ZAKARAVIČIUI. 1946 m. gruodžio 25 d.

Tardymo nustatyta, jog Čepkauskas turėjo ir naudojo du pistoletus. Tardytojas reikalauja duoti teisingus parodymus apie tai.

<...> Aš turėjau du pistoletus, iš kurių vieną įmečiau į šulinį 1944 m. rugsėjo mėn., o kitą atidaviau pusbroliui Raugevičiui Juozui, Jurgio, kuris, kaip teko girdėti iš Kruonio MVD sk. „liaudies gynėjo“ (stribo), tas ir kitas pistoletai buvo rasti apkasuose, kada praėjo frontas.

Vieną pistoletą ne aš radau, o man jį davė Lenčiukas Antanas iš Piliuonos k.

<...> Mano namuose *Viesulo* ir *Vermachto* vadovaujami būriai lankėsi iš viso 3 kartus. Pirmą kartą *Viesulas* buvo atėjęs su 20-čia vyrų, aš juos pavalgydinau savo maisto atsargomis. Tuo metu jie buvo atsivedę plytų fabriko direktorių ir Tamošiūnienę Oną, kuriuos po apklausos sušaudė. Be to, partizanai tuo metu pas mane aptiko MVD kareivius ir įvyko kautynės. Kadangi kareivių buvo nedaug, o partizanų žymiai daugiau, kareiviai atsitraukė, o partizanai ir toliau pasiliko pas mane iki vakaro. Vakare išėjo Vaišvydavos miško link. Aš pasilikau namuose ir tik kitą dieną apie tai pranešiau į MVD.

Antrą kartą buvo atėjęs *Vermachto* būrys. Pokalbio metu su manimi klausė kelio į Margininkus.

Trečią kartą mano namus aplankė 1946 m. liepos mėn. 8-ni *Vermachto* būrio partizanai. Apie tai nepranešiau MVD organams dėl to, kadangi bijojau, nes su partizanais kartu tuo metu buvo ir legalizavęsi partizanai, kurie galėjo apie mane pasakyti partizanams.

Iš liudininko Suginto Vaclovo, Prano, g. 1903 m., apklausos protokolo. Apklausą vykdo Prienų apskr. vyr. tardytojas. 1947 m. rugpjūčio 1 d. Pakuonis.

<...> 1945 m. kovo mėn. pirmoje pusėje aš kartu su 9-iais raudonarmiečiais ir 6-iais milicininkais (stribais) iš Pakuonio vlsč. MVD sk. dieną pulko vado – armijos papulkininkio buvau pasiųstas į Dobilijos k. atlikti žvalgybos – aptikti kur apsistoję „banditai“. Iš kareivių, kurie buvo kartu su manimi, nei vieno pagal pavardę nežinau. Iš Milicininkų (stribų) buvo KOTOV IVAN (areštuotas 1946 m. lapkričio mėn.), RIBAKOV VASILIJ (išvyko į kitą apskritį 1945 m.), likusių milicininkų (stribų) pavardžių nežinau ir kur jie dabar yra, taip pat nežinau.

Judant keliu Pakuonis–Pušagrodis, mes apsistojome prie namo „Pušagrodžio“ sovchoze. Pastebėję, jog keliu iš bažnyčios link Mickos Zigmo namų ir kitų gyventojų eina

žmonės iš pamaldų, mes nuo „Pušagrodžio“ (buvusi dvarvietė) sovchozo namo pasukome keliu į dešinę link Čepkausko Albino namų. Nepriėjus iki Valiūno Antano namų apie 100 m, pastebėjome, kaip iš Čepkausko Albino namo į mūsų pusę išbėgo „banditai“. Tuomet viršila (staršina) davė komandą pasislėpti už priedangos ir pradėti kautynes su „banditais“.

Mes išsidėstėme taip: 7 kareiviai užėmė kairį flangą, 6 milicininkai (stribai) užėmė dešinį flangą, aš kartu su staršina ir vienu kareiviu atsigulėme viduryje tarp kairio ir dešiniojo flangų. Kada prasidėjo susišaudymas, „banditams“ atėjo pastiprinimas iš kitų namų, kurie buvo Čepkausko namų dešinėje pusėje. Kiek buvo „banditų“, pasakyti sunku, aš jų neskaičiau, bet buvo labai daug, jie buvo ginkluoti šautuvais ir kulkosvaidžiais, o mes tik šautuvais, todėl pradėjome trauktis atgal Pušagrodžio link: 6 milicininkai (stribai), būdami dešiniajame flange, bėgo kas kur galėjo, o aš su kareivių grupe traukėmės tarpais atsišaudydami apie 300 metrų. Aš pastebėjau, kaip nuo manęs maždaug už šimto metrų kartu su „banditais“ buvo Čepkauskas Albinas, ginkluotas automatu, ir taip pat šaudė į mūsų pusę. Kartu su manimi tuo metu iš pažįstamų nieko nebuvo, tik kareiviai ir staršina.

Tokiu būdu prie „Pušagrodžio“ sovchozo mes atsišaudydami atsitraukėme maždaug per valandą. Du „liaudies gynėjai“ iš mūsų pusės buvo sunkiai sužeisti.

Tuo laiku pas mus atvyko iš Pakuonio pastiprinimas apie 30 kareivių. „Banditai“ apsigręžė atgal, bet mes jų nebepersekiojome, o nuėjome link Pakuonio.

Grįžęs į namus, aš niekam nepasakojau, jog kautynių metu atpažinau ginkluotą Čepkauską Albiną, Martusevičių. Tą dieną daugiau persekioti „banditų“ Dobilijos k. nebėjome. Tik kitą dieną tapo aišku iš kažkurio Margininkų k. gyventojo, jog tą mūsų kautynių dieną pastarieji surengė pakasynas Tamošiūnienės Onos namuose. Ją pačią išsivedė su savimi, bet kur ji buvo nužudyta, aš nežinau.

Tamošiūnienės Onos namuose buvo pašto skyrius, jos vyras dirbo pašto skyriaus viršininku ir Margininkų apylinkės sekretoriumi. Jis tuo metu sirgo, todėl jį pavadavo jo žmona ar dukra Marija.

Iš Kazlauskaitės Aldonos, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1926 m. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč. Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB vyr. tardytojas vyr. ltn. SILNYCH per MGB vertėją VENCKŲ. Areštuota 1947 m. liepos 17 d. Iki arešto gyveno nelegaliai. 1947 m. rugpjūčio mėn. 6 d.

<...> Aš turėjau *Jūratės* partizaninį slapyvardį. 1945 m. rudenį mano tėvai sovietų valdžios buvo ištremti už Lietuvos Respublikos ribų į Tolimuosius Sovietų Sąjungos rajonus (Sibiran). Tačiau aš išvežimui į sąrašus nebuvau įtraukta, todėl pasilikau Lietuvoje. Po to perėjau į nelegalią padėtį ir gyvenau pas įvairius valstiečius sodybose, išsidėsčiusiose palei Nemuną.

1946 m. rudenį persikėliau gyventi į Pakuonio vlsč. ir apsigyvenau pas Marčiukaitį Simoną Laukiškių k. Po savaitės, po to, kai apsistojau pas Marčiukaitį Kazį, pas jį naktį atėjo trys ginkluoti partizanai, iš kurių man buvo pažįstamas būrio vadas *Šarūnas*-Juodis Vytas ir *Pavasaris*-Batutis Juozas. Pokalbio metu partizanai pasiūlė man padėti jų būriui ir aš sutikau. Būrio vadas *Šarūnas* mane užverbavo jų ryšininke slapyvardžiu *Jūratė*. Man buvo duotas uždavinys: slapstantis pas Marčiukaitį Simoną, palaikyti ryšį su ryšininkais

partizanais, paimti iš jų ir įteikinėti jiems įvairius paketus su antisovietiniu susirašinėjimu.

Ryšį palaikiau su Kernazickaite Natalija ir Karaliumi Vytu-*Povu*. Su *Povu* susitikinėjau jo tėvų namuose Šaltupio k., Prienų vlsč., arba jis pas mane ateidavo į Marčiukaičio namus.

Su ryšininke Kernazickaite Natalija susitikinėjau Marčiukaičio namuose.

Iš liudininko Venckaus Kazio, Kazio, apklausos protokolo. Gim. 1923 m. Patamulšėlio k., Aukšt. Panemunės vlsč., VLKSM narys (komjaunuolis). Gyvena Prienuose, Brunzos g. Nr. 4.

Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. SILNYCH. 1947 m. rugpjūčio 5 d. Prienai.

<...> Prienų plytų fabriko direktoriumi tuoj pat po karo dirbo Ražaitis Kazys iš Strielčių k., Prienų vlsč. ir dirbo iki 1945 m. kovo mėn., o po to buvo partizanų išvestas ir sušaudytas.

Pirmosiomis 1945 m. kovo mėn. dienomis į Prienų vlsč. MVD sk. atėjo Leniavičienė Ieva (nužudyta prtz. 1947 m.) iš Strielčių k. ir pareiškė, jog jos vyrą Ražaitį Kazį partizanai išsivedė iš namų naktį nežinoma kryptimi. Taip pat ji pasakė, jog į trobą įėjo 6 ginkluoti partizanai, o kiek jų liko lauke, ji nežino. Prieš sulaikant, Ražaitį sumušė, paėmė iš jo pistoletą „Parabellum“. Aš tuo metu dirbau „liaudies gynėjų“ (stribų) būrio vadu Prienų vlsč. MVD skyriuje ir, gavus pranešimą, penkias paras ieškojome Ražaičio Kazio Prienų ir Pakuonio vlsč. teritorijose, bet jokių teigiamų rezultatų nepasiekėme, neradome jo nei gyvo, nei mirusio.

<...> Į Lietuvą atėjus sovietų armijai 1940 m., Ražaitis Kazys gyveno Strielčių k., dirbo vyresniuoju mašinistu plytų fabrike. Prie vokiečių Ražaitis ir toliau tęsė darbą eidamas vyriausiojo mašinisto pareigas. Po to, kada Lietuva 1944 m. buvo „išvaduota“ iš vokiškųjų okupantų, Ražaitis buvo „iškeltas“ į plytų fabriko direktoriaus pareigas.

Iki jo išvedimo iš namų, Ražaitis Kazys gyveno kartu su Tauza Alfonsu (sušaudytas prtz. 1946 m.). Leniavičienė Ieva partizanų sušaudyta 1946 m. Tauzienė Magdė, kuri šiuo metu gyvena Strielčių k., turi 15–16 ha žemės ir užsiima žemės ūkiu.

Iš liudininkės Tauzienės Magdės, Kazio, apklausos protokolo. Gim. 1903 m. Strielčių k., Prienų vlsč., valdo 3 ha ūkį, turi du vaikus nuo 7 iki 10 metų amž. Apklausą vykdo Prienų MGB vyr. tard. vyr. ltn. SILNYCH. 1947 m. rugpjūčio 6 d.

<...> Mano artimieji giminaičiai:

1. Mano vyras – Tauza Povilas, Kazio, g. 1905 m. Visą gyvenimą buvo žemdirbys, turėjo 3 ha žemės. Nušautas 1945 m. liepos 7 d. Strielčių k. gyventojo Sinkevičiaus Klemenso ūkyje sovietinių kareivių bunkeryje. Jis nebuvo partizanas, nepriklausė jokiai „gaujai“, o slėpėsi nuo „banditų“;

2. Vyro brolis – Tauza Alfonsas, Kazio, 30 m. amž., 1944–1945 m. dirbo kelių meistru ant kelio Prienai–Kaunas. Nužudytas „banditų“ 1945 m. birželio mėn. nežinia kur. Jo lavonas buvo rastas baloje.

3. Leniavičienė Ieva, Kazio, mano vyro sesuo, 45 m. amž., užsiiminėjo žemės ūkiu. Nužudyta 1947 m. vasario mėn. „banditų“. Lavonas buvo rastas prie mano namų už daržinės.

<...> 1945 m. kovo mėn. pirmomis dienomis naktį mano namus apsupo nežinomi „banditai“. Aš su savo šeima buvau viename kambaryje, o Ražaitis Kazys su sugyventine Lenevičiene Ieva – kitame kambaryje ir turėjo atskiras duris išėjimui iš gryčios į lauką. Naktį į Ražaičio Kazio kambarį įėjo ginkluoti „banditai“. Iš pradžių jį smarkiai sumušė ir pareikalavo atiduoti jo turimą pistoletą ir jis jiems parodė, kur padėtas pistoletas. Paėmę pistoletą, Ražaičiui surišo rankas ir išsivedė su savimi. Iki šios dienos jis nebuvo rastas nei gyvas, nei miręs. Kažkas kalbėjo, jog Ražaitį „banditai“ nužudė Dobilijos k. ir lavoną nuvežė į mišką ties Dobilijos k. viensėdžiais.

Iš liudininko Drižniaus Jono, Jono, apklausos protokolo. Gim. 1903 m. Margininkų k., Pakuonio vlsč. Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB vyr. tardytojas vyr. ltn. SILNYCH per MGB vertėją JERMALAVIČIŲ. 1947 m. liepos 29 d.

<...> 1945 m. lapkričio mėn. grupė (4–5) sovietinių kareivių traktoriumi palei mano namus iš miško traukė rąstus. Po pietų aš buvau kambaryje ir išgirdau šūvius. Tuoj pat išbėgau į lauką ir pamačiau kaip vienas kareivis nušoko nuo traktoriaus ir pasileido bėgte per mano lauką. Traktorius tuo metu stovėjo ant kelio prie Krasauskaitės Onos namų, nuo manęs maždaug už 50 metrų. Kareivis, lanku nubėgęs apie 100 metrų, nukrito ant žemės. Tuo metu prie traktoriaus pribėgo du ginkluoti partizanai kariškomis uniformomis su kariškomis kepurėmis ant galvų, metė į traktorių tris granatas ir pasigirdo trys sprogimai. Kada partizanai sprogdino traktorių, kareivis, kuris gulėjo ant lauko, šoko bėgti link mano daržinės ir tuo metu abu minėtieji partizanai, kurie išsprogdino traktorių, iš šautuvų atidengė ugnį į bėgantį kareivį. Aš parkritau ant žemės ir daugiau nebežiūrėjau, o šaudymas tęsėsi apie 30 min. Kareivis nubėgo brolių Mickų namų pusėn. Aš nemačiau, kad partizanai būtų jį viję̨si, taip pat nemačiau, kad partizanai kareivį būtų viję̨si raiti ant arklio. Abu partizanai man buvo nepažįstami.

Kai tik nutilo šaudymas, nuo Krasauskienės namų prie mano daržinės atbėgo 3 ar 4 kareiviai ir taip pat nubėgo link brolių Mickų sodybos.

Po kautynių vakare pas mane atėjo Krasauskaitė Ona ir pasakė, jog netoli jos namų prie šulinio guli nušautas kareivis, bet ten jo pažiūrėti aš nėjau. Vakare į mūsų kaimą atvyko daug kareivių, apžvalgė vietovę, pasiėmė tą nušautą kareivį, kitą dieną suremontavo traktorių ir išsivežė.

Iš papildomo liudininkės Tamošiūnienės Marijos, Mykolo, apklausos protokolo. Gim. 1885 m. Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB sk. vyr. tardytojas SILNYCH per MGB vertėją ŠLAMIŠKĮ. 1947 m. rugpjūčio 11 d. Prienai.

<...> Asmeniškai aš nemačiau kaip Čepkauskas Albinas davė „banditams“ maisto produktus, bet iš Dobilijos k. gyventojos Misiūnienės Onos (sušaudyta 1946 m. rugsėjo mėn.) žinoma, jog kada ji dirbo pas Čepkauską Albiną (kada dirbo nesakė), Čepkausko namuose buvo „banditai“ ir Čepkauskas jiems perdavė maisto produktus.

<...> Apie tai, jog Čepkauskas išgėrinėjo kartu su „banditais“ Rimo namuose, man pasakojo Dobilijos k. gyv. Misiūnienė Ona.

<...> Visi Čepkausko Albino kaimynai matė, kaip pas jį lankėsi „banditai“, bet tardyme pasakoti negali, juk liaudis „banditų“ įgąsdinta.

<...> Aš asmeniškai nemačiau kaip Micka Pranas vežė „banditus“, bet iš Tamošiūnaitės Marijos man žinoma, jog 1945 m. kovo mėn., kada „banditai“ paėmė Tamošiūnienę

Oną ir jos dukras Mariją ir Albiną, tada juos savo arkliu vežė iki Čepkausko namų Micka Pranas.

Dėl ko nužudė Tamošiūnienę Oną, aš nežinau. Jos vyras 1944–1945 m. dirbo apylinkės sekretoriumi, Margininkų pašto skyriaus viršininku, dukra Marija taip pat dirbo pašte, t. y. tarnavo sovietinėse įstaigose.

<...> Kaip ir anksčiau savo parodymuose, taip ir dabar galiu patvirtinti, savo akimis mačiau, kaip Čepkauskas Albinas 1945 m. lapkričio mėn. dalyvavo kautynėse prieš sovietinius kareivius „banditų“ pusėje. 1945 m. lapkričio mėn. ganykloje nuo savo namų maždaug už pusės kilometro dieną ganiau galvijus ir apie 300 metrų nuo Jankūno ir Drigniaus namų. Miško pakraščiu iš Dobilijos k. link Margininkų k. Jankūno ir Drigniaus namų praėjo dvi grupės „banditų“, iš viso apie 11 žmonių. Po kurio laiko traktoriumi iš miško atvažiavo kareiviai prie Krasauskaitės namų, daugiau į dešinę nuo Jankūno namų ir tada jie metėsi bėgti į brolių Mickų namų pusę. Traktoristą kareivį nužudė dar traktoriaus kabinoje. Tai aš pati mačiau ir mačiau, kaip jo lavoną du „banditai“ nutempė už Krasauskienės namo, bet kada jie metė granatas į traktorių, aš nemačiau, tik gerai girdėjau sprogimus.

Prieš pat kautynes, t. y. kada prasidėjo šaudymas, po pirmų šūvių Čepkauskas Albinas raitas ant arklio, ginkluotas šautuvu, maždaug už šimto metrų du kartus prajojo pro mane ir šaudė į bėgančius kareivius iš šautuvo.

Iš liudininkės Tamošiūnienės Marijos, Mykolo, apklausos protokolo. 1947 m. rugpjūčio 19 d.

<...> Po mano iškvietimo į Prienų MGB sk., kur aš buvau apklausiama kaip liudininkė Čepkausko Albino byloje pirmadienį, š. m. rugpjūčio 11 d., aš penktadienį, rugpjūčio 15 d. pavakare, ką tik pradėjus temti, iš namų ėjau pasisemti vandens iš šulinio ir staiga prieš mane atėjo jaunas žmogus, apsirengęs juodu kostiumu, ginkluotas šautuvu. Priėjęs prie manęs, jis man ant kaklo užnėrė virvutę ir pasakė: „Tu išdavei mūsų žmogų Čepkauską, dabar tave pakarsiu“, – ir ėmė mane mušti per galvą. Aš jam pasakiau, jog nieko nežinau ir apie jį niekam nieko nekalbėjau. Po to „banditas“ mane perspėjo: „Jeigu tu dar kartą nueisi į MGB ir skųsi, mes tave sunaikinsim.“ Po to jis nuo manęs pasitraukė ir nuėjo. Kiek ten buvo „banditų“, aš nemačiau, bet prie manęs priėjęs jis buvo vienas.

Ką įtariu, kas galėjo apie mane pranešti „banditams“? Rugpjūčio 13 d. pas mane į namus atėjo areštuotojo Čepkausko sesuo Gražina Čepkauskaitė, kuri man pareiškė: „Tu dirbi su komunistais ir išdavinėji mūsų žmones MGB organams. Tau negyventi. Tave sunaikins kaip komunistę.“ Į tai aš jai pareiškiau, jog aš jokia komunistė, nieko neišdaviau (O ką sako jos parodymai? – *R. K.*). Tada Čepkauskaitė atsakė:

– Tu ne tiesą kalbi. Aš pati buvau Prienų MVD ir gavau laišką iš savo areštuoto brolio per milicininką, kuris man pasakė, jog mane apklausoje ir akistatoje išdavė Tamočiūnienė, kuri pareiškė, jog aš turiu ryšį su „gauja“ ir jiems padedu.

Ir toliau Čepkauskaitė pareiškė:

– Jeigu ir toliau tu taip kalbėsi ir teisme taip pasakosi, tuomet po Čepkausko teismo tau liks gyventi tik viena diena.

Išrašas iš PROTOKOLO Nr. 13

Ypatingojo pasitarimo (vadinamoji Maskvos Trojka – *R. K.*) prie SSSR Valst. saugumo ministro 1948 m. balandžio 12 d.

Byloje Nr. 9661 kaltinamasis Čepkauskas Albinas, Jono, g. 1921 m., kaltinamas pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11 už dalyvavimą kontrrevoliucinėje nac. gaujoje“, **nuteisti PDL dešimt metų**, laiką skaičiuojant nuo 1946 m. gruodžio 17 d.

LYA (KGB arch.); f. K-1, ap. Nr. 58; **Plečkausko Jono, Jurgio**, b. b. Nr. 34091/3, I-as t.

Pradėta 1954 08 10.

Iš NUTARIMO areštui
1954 m. rugpjūčio 11 d.

Vilnius. Nutarimą surašė LSSR KGB 4-os Valdybos, 2-o sk. vyr. oper. įgaliotinis vyr. ltn. ŽALINAS. Užtvirtino Valst. saugumo komiteto pirmininkas prie SSSR MT plk. K. LIAUDIS.

<...> **Plečkauskas Jonas**, **Jurgio**, g. 1922 m. Radviliškyje, išsilavinimas – nebaigtas vidurinis, nevedęs, gyvena Vilniuje, Artilerijos g. Nr. 16, bt. 4.

<...> Plečkauskas Jonas, Jurgio, vokiečių okupacijos laikotarpiu tarnavo eiliniu policijoje savigynos II-ame batalione, nešiojo vokišką uniformą. „Išlaisvinus“ Lietuvą, Plečkauskas perėjo į nelegalią padėtį ir 1946 m. stojo į ginkluotą nac. „gaują“, veikiančią Panemunės rajone, kurios sudėtyje buvo iki 1948 m., turėjo *Uragano* slapyvardį ir su ginklu kovojo prieš sovietų valdžią. Dalyvavo kautynėse su MVD kariuomene. 1948 m. Plečkauskas iš ginkluotos nac. „gaujos“ pasitraukė be legalizacijos. Įsigijo fiktyvius dokumentus **Kovėno Vlado, Igno**, g. 1923 m. ir šiuo metu gyvena Vilniuje, dirba autotransporto kontoroje keleivių pervežimo kontrolieriumi.

Iš Kovėno Vlado, Igno (**Plečkausko Jono, Jurgio**) **apklausos protokolo**. Gim. 1923 m. Paežerių k., Šiaulių apskr., išsilavinimas – 5 gimnazijos klasės. 1951 m. teistas pagal RSFSR Aukščiausios Tarybos įsakymą už valstybinio turto grobstymą 15 m. PDL, o 1953 m. išlaisvintas pagal amnestiją.

Apklausą vykdo KGB 4-os Valdybos, II-o sk. oper. įgaliotinis vyr. ltn. ŽALINAS. Apklausa pradėta 1954 m. rugpjūčio 10 d., 17.00 val. – baigta 2.00 val. (naktį).

Tardytojas reikalauja papasakoti savo biografiją, kurią Kovėnas Vladas bando blefuoti, tačiau tardytojas pareiškia, jog saugumo organai disponuoja visai kitais duomenimis ir reikalauja tardomąjį kalbėti tiesą.

<...> Taip, apie save aš kalbėjau išgalvotus faktus – dabar kalbėsiu apie save tik tiesą.

Mano tikra pavardė – **Plečkauskas Jonas, Jurgio**, g. 1922 m. Radviliškyje. 1943 m. aš savanoriu įstojau į savisaugos batalioną, kuris veikė vokiečių okupuotame Kaune. Lietuvą užėmus sovietų armijai, dar kurį laiką gyvenau ir dirbau Kaune geležinkelio tarnyboje, po to persikėliau į Vilnių ir dirbau degtinės-likerio gamybos fabrike „Krasnaja zvezda“, Klaipėdoje – fizinės kultūros ir sporto komiteto pirmininku.

1946 m. pavasarį fizkultūros ir sporto komiteto reikalais važiavau į Šiaulius. Kada grįžau iš Šiaulių į Klaipėdą ir užėjau į fizinės kultūros ir sporto komitetą, čia sargas Visockis man pasakė, jog į komitetą buvo atėję du darbuotojai iš saugumo organų ir teiravosi kur

aš esu. Sužinojęs, jog manimi domisi saugumas, bijodamas, kad neareštuotų už tarnybą savigynos batalione, 1946 m. pavasarį iš Klaipėdos išvažiavau į Kauną.

Atvykęs į Kauną, susitikau savo pažįstamą merginą Aldoną. Susitikimo metu jai pasakiau, jog esu sunkioje padėtyje, t. y. manęs ieško saugumo organai, bijau kad neareštuotų. Išklausiusi mane, Aldona pasiūlė man eiti pas partizanus ir pasiūlė savo paslaugas – mane surišti su ginkluotu prtz. būriu ir aš sutikau.

Maždaug po 2–3 dienų Aldona mane atsivedė į *Viesulo* būrio veikimo teritoriją. Būrys apie 8–10 prtz. tuo metu bazavosi Vaišvydavos miške, maždaug 5–6 km nuo Kauno. Aldona mane supažindino su partizanais ir pasakė, jog aš taip pat galiu stoti į būrį. Po to būrio vadas *Viesulas* ir štabo viršininkas *Šarūnas* mane smulkiai išklausinėjo dėl kokių priežasčių aš pageidauju stoti į jų būrį. Aš jiems papasakojau, jog vokiečių okupacijos metais tarnavau savisaugos batalione, todėl šiandien manęs ieško saugumo organai. Bijodamas represijų iš sovietinių organų pusės, nusprendžiau stoti į partizanų būrį. Išklausęs manęs, būrio vadas *Viesulas* sutiko mane priimti į savo būrį ir nuo to laiko aš pasilikau partizanų būryje, o Aldona iš prtz. stovyklos išėjo.

<...> Aldonos pavardės aš nežinau. Susipažinau su ja Kaune vienoje vakaronėje šokiuose mokyklos Nr. 17 patalpose, kaip su mergina šokių salėje. Po to, kada 1946 m. vasarą ji mane nuvedė pas partizanus, aš po to ją mačiau dar keletą kartų, kada ji buvo pas mus atėjusi į mišką. Visada tarp jų su *Viesulu* vyko kažkokie slapti pokalbiai, taip pat ir su *Šarūnu*. Paskutinį kartą aš ją mačiau 1947 m. vasarą pas mus miške.

<...> Maždaug po 2–3 dienų iš būrio bazavimosi vietos visas *Viesulo* būrys, tarp jų ir aš, pasitraukėme į miško gilumą, kur susijungėme su kita partizanų grupe ir tuomet mūsų būrys pasipildė iki 25–30 kovotojų.

Prieš stojant į būrį, iš pradžių aš turėjau *Vilko* slapyvardį, po to *Viesulas* man suteikė *Uragano* slapyvardį ir maždaug po 3–4 dienų išdavė vokiško pavyzdžio šautuvą ir 40 šovinių. Po to, būnant būryje, maždaug po 3–4 mėnesių aš daviau partizaninę priesaiką. Priesaikos metu stalas buvo padengtas lietuviška trispalve vėliava, o ant stalo stovėjo kulkosvaidis. Šiame būryje aš išbuvau iki 1948 m. pavasario, o po to, maždaug 1948 m. balandžio mėn. gavau fiktyvius dokumentus Kovėno Vlado, Igno, pavarde ir atvažiavau į Vilnių.

Partizanų būrys, kuriame aš buvau, vadinosi 51-oji kuopa, GELEŽINIO VILKO rinktinė, TAURO apygarda. Iš pradžių aš buvau eilinis partizanas, o po to 1947 m. buvau paskirtas 51-os kuopos žvalgybininku. Iš pradžių buvau ginkluotas vokišku šautuvu, o 1947 m. man išdavė vokišką automatą. 1947 m. su vienu iš partizanų savo laikrodį iškeičiau į pistoletą „Parabellum“.

Būrys, kuriame aš buvau, buvo tokios sudėties (sąrašas tikslintas ir pagal kitus šaltinius – *R. K.*):

1. ***Vasara*-Maceina Juozas, Jurgio**, g. 1923 m. Patrakiemio k., Pakuonio vlsč.;
2. ***Viesulas*-Marčiulionis Vytas**, g. 1923 m., būrio vadas, iš Pašventupio k., Pakuonio vlsč.;
3. ***Kovas*-Dabkevičius Vytas**, g. 1928 m. Viršužiglio k., Kauno vlsč.;
4. ***Šarūnas*-Juodis Vytautas**, g. 1922 m. Kėbliškių k., Pakuonio vlsč., b. v. pavaduotojas;

5. ***Katinas*-Viršutis Kazys**, g. 1921 m. Arlaviškių k., Aukšt. Panemunės vlsč.;

6. ***Aras*-Lenčiauskas Algis**, g. 1925 m. Panemunės k., II-o būrio vadas;

7. ***Gluoksnis*** (kitur – ***Gluosnis***)-**Aglinskas Zigmas**, g. 1922 m. Girininkų k., Pakuonio vlsč.;

8. ***Gluosnis*-Stravinskas Povilas**, g. 1923 m. Mačiūnų k., Prienų vlsč.;

9. ***Liepsna, Lapinas*-Aglinskas Pranas**, g. 1918 m. Girininkų k. (Zigmo brolis);

10. ***Žilvinas*-Šermukšnis Algis**, g. 1926 m. Kaune (1953 04 10 suimtas ir užverbuotas MGB agentu pseudonimu ***Vacys***. Nusižudė 2001 08 08 Kauno akių klinikose būdamas 75 m. amž.);

11. ***Ąžuolas*-Argustas Jonas, Stasio**;

12. ***Kardas*-Valatka Jonas**, g. 1926 m. Voseliūnų k., Jiezno vlsč.;

13. ***Šermukšnis*-Valatka** (Jono brolis);

14. ***Lapė*-Sabastijauskas** (**Sabastijonaitis**) **Vladas, Vlado**, g. 1922 m.

15. ***Žynys*-Puidokas Pranas**, g. 1929 m. Armališkių k., Aukšt. Panemunės vlsč.;

16. ***Pavasaris*-Batutis Juozas**, g. 1921 m. Pagaršvio k., Prienų vlsč.;

17. ***Naras, Rytas*-Blusevičius Vincas, Vinco** iš Vainatrakio k. (žuvo 1946 07 28);

18. ***Serbentas*-Simanaitis** (**Simonavičius**) **Bronius**, g. 1918 m. Mauručiuose;

19. ***Vargas*-Loda Kazys**, g. 1910 m. Pošvenčio k.;

20. **Bendoraitis Kęstutis** (slapyvardžio neturėjo);

21. ***Anupras*-Šiugždinis Jonas**, g. 1923 m. Alksniakiemio k., Prienų vlsč.;

22. ***Vėjas*-Karalius Pranas**, g. 1922 m. Bagrėno k, Prienų vlsč.;

23. ***Žiedas*-Dagilis Zigmas** iš Gervėnupio k., Aukšt. Panemunės vlsč. (žuvo 1948 m.);

24. ***Žibutė*-Karaliūtė** (kitur – **Karalytė**) **Damutė**, **Mykolo** (*Vėjo* sesuo);

25. ***Aušrelė*-Šiugždinytė Antanina**;

26. ***Miškas*-Raižys Pranas, Magdės**, g. 1926 m. Pošvenčio k., Prienų vlsč.

27. ***Uraganas*-Plečkauskas Jonas, Jurgio**, g. 1922 m. Radviliškyje;

28. ***Beržas*-Ružinskas Jonas**, g. 1929 m.

<...> 1946 m. vasarą ar 1947 m. kartu su kitais ginkluoto būrio partizanais dalyvavau apiplėšiant „Pagermonio“ sovchozą, kuris buvo maždaug už 4–5 km nuo Pakuonio. Paėmėme keletą karvių, keletą kiaulių ir didelį kiekį grūdų. Kažkas iš mūsų būrio nušovė sovchozo sargą.

Prieš „Pegermonio“ sovchozo apiplėšimą mūsų būrys apie 15–20 prtz. buvome apsistoję Bačkininkėlių miško masyve. Vakare į mūsų būrio išsidėstymo vietą atėjo dar 6-ios at 7-ios grupės ir visi, atėjus vakarui, kiekviena grupė atskirai vadovaujama savo vadų, patraukėme „Pagermonio“ sovchozo kryptimi. Kada priėjome prie sovchozo pastatų, būrių vadai pagal numatytas vietas išdėstė būrius.

Paimtas karves, kiaules, grūdus, pasikinkėme sovchozo arklius ir vežimais kiekviena grupė išsivežė atskirai sau. *Viesulo* būrys grįžome į Bačkininkėlių mišką.

Kas nušovė sargą, aš nežinau, bet vėliau mūsų būrio vyrai kalbėjo, jog jis bendradarbiavo su sovietiniais organais.

Iš Plečkausko Jono, Jurgio apklausos protokolo. 1954 m. rugpjūčio 11 d. Vilniuje.

Kada įstojau į partizanų būrį, iš pradžių būrio vadas buvo *Viesulas*-Marčiulionis Vy-

tautas, po jo – *Šarūnas*-Juodis Vytautas. Kada jie abu žuvo, vėliau buvo *Kęstutis*-Valenta Kęstutis. Po *Kęstučio* būriui pradėjo vadovauti *Anupras*-Šiugždinis Jonas.

1947 m. vasarą aš su partizanu *Aru*-Lenčiausku Algiu (žuvęs1949 03 25) vadui *Anuprui* pasakiau, jog mes eisime gyventi arčiau savo giminaičių, t. y. arčiau Kauno, o žiemą vėl grįšime pas jį į būrį. *Anupras* neprieštaravo ir mes su *Aru* atėjome prie Jiesios, apie 2,5–3 km nuo mano tėvų namų.

Ant Jiesios kranto išsirausėme bunkerį, kur paslėpėme ilgavamzdžius ginklus: vokišką automatą, *Aras* – rusišką automatą PPŠ, prie savęs pasilikome tik pistoletus. Kada paslėpėme ilguosius ginklus, aš vakare atėjau pas tėvus, gyvenančius Kaune, Sodų g. Nr. 82, o *Aras* pasiliko krūmuose ant Jiesios kranto.

Maždaug po 2–3 val. po mano atėjimo į namus, pas mane atėjo prtz. *Ąžuolas*-Argustas Jonas, Stasio, kilęs iš Aukšt. Panemunės vlsč. (areštuotas 1947 m.) ir kreipėsi į mane su prašymu, kad aš jam atiduočiau savo pistoletą, tiksliau – paskolinčiau. Kadangi aš neturėjau jokio neperšlampamo apsiausto (lietpalčio), o Ąžuolas turėjo, aš pastarajam pasiūliau pasikeisti į pistoletą. Jis sutiko ir mes apsikeitėme. Aš jam atidaviau pistoletą „Parabellum“, o jis man lietpaltį ir išėjo.

Kada slapstėmės prie Jiesios, su *Aru* keletą kartų buvome nuėję pas jo merginą Antaniną Eidukevičiūtę, 22–23 m. amž., kuri gyveno ant Linkiemio kalno, netoli nuo Jiesios upės. Jos daržinėje mes pasilikome dienavoti, ji mums atnešė valgyti.

<...> Kada aš buvau būryje, *Ąžuolas* ir *Klevas* man pasakojo, jog jie abu nužudė Savickienę ir Dankstytės k. pakorė Čepulionytę (MGB ag. ***Jūra***-Čepulionytė Ona, Andriaus, g. 1926 m. Žuvintos k.).

Iš Plečkausko Jono, Jurgio, apklausos protokolo (su buvusių apklausų papildymais). 1954 m. rugpjūčio 16 d.

<...> Kada aš išėjau pas tėvus į Kauną, Sodų g. Nr. 82, *Arui* palikau savo tėvų adresą. Tada jis man pasakė, jeigu iškils būtinybė, jis mane iš namų pasikvies. Aš atėjau pas tėvus ir pas juos slėpiausi. Maždaug po savaitės *Aras* man atsiuntė vieną mūsų būrio partizaną – *Ažuolą*, kuris, kaip jau minėjau, manęs paprašė jam atiduoti pistoletą, kurį su juo aš iškeičiau į lietpaltį. Tuomet išeidamas *Ąžuolas* man pasakė, jog jis vakare eis į šokius.

Maždaug po 2–3 dienų po *Ąžuolo* atėjimo, pas mane į Sodų g. Nr. 82 atėjo *Aro*-Lenčiausko Algio sugyventinė Antanina Eidukevičiūtė, kuri man įteikė laiškelį nuo *Aro*. Tame laiškelyje buvo parašyta, kad aš kuo skubiau ateičiau pas jį į susitikimą. Perskaitęs tą laiškelį, Antaninai pasakiau, kad aš vakare ateisiu ir ji išėjo.

Tos pačios dienos vakare aš išėjau į susitikimą su *Aru* ir mes susitikome krūmuose netoli Antaninos namų. *Aras* mane perspėjo, jog Ąžuolas areštuotas NKVD organų ir išdavė mūsų bunkerį, kuriame jie rado ir paėmė mūsų su *Aru* ginklus.

Kad manęs namuose neareštuotų, kadangi *Ąžuolas* tai jau žinojo, jog aš esu Kaune pas tėvus, *Aras* mane perspėjo, kad aš nebegrįžčiau pas tėvus, o pasilikčiau partizanų būryje ir aš pasilikau su juo. Tą patį vakarą mes su Lenčiausku patraukėme į *Anupro* būrį ir, praėję maždaug apie du kilometrus keliu nuo Kauno, pastebėjome grupę ginkluotų kareivių ir grįžome vėl atgal į tuos pačius krūmus prie Antaninos Eidukevičiūtės namų. Pernakvojome, o dieną aš *Arą* palikau ir grįžau į Kauną pas tėvus į Sodų g. Nr. 82. Kada atėjau į namus, mano motina Plečkauskienė Julija man papasakojo, jog naktį buvo atėję

NKVD darbuotojai ir ieškojo manęs, bet į būrį daugiau aš nebėjau, o labai atsargiai pasilikau ir slapsčiausi namuose.

Po to pas mane dar kartą atėjo Eidukevičiūtė ir atnešė iš *Aro* laišką, kuriame jis siūlė man grįžti į būrį. Aš pasakiau jai, kad ateisiu pas *Arą* ir ji išėjo, bet aš pas *Arą* nebenuėjau ir nei *Aro*, nei Eidukevičiūtės daugiau nebesutikau.

Slapstydamasis Kaune pas tėvus, maždaug po dviejų savaičių, 1948 m. vasarą vieną vakarą išėjau į miestą ir atsitiktinai sutikau savo pažįstamą Duniką Stasį, g. 1924 m., tuo metu gyvenusį Kaune, Mažeikių g. Nr. 14. Pokalbio metu aš prasitariau, jog manęs ieško NKVD organai ir aš savo pavarde nebegaliu toliau taip gyventi ir tuo pačiu paklausiau ar jis nepažįsta kokio nors žmogaus, kuris galėtų man padaryti fiktyvų pasą. Dunikas man nieko tokio apčiuopiamo nepažadėjo, bet leido suprasti, jog dokumentus galima gauti. Po savaitės aš užėjau pas Duniką Stasį į butą dėl dokumentų padarymo ir jis pažadėjo juos man padaryti, liepė tik atnešti dvi nuotraukas. Po dviejų dienų aš nusifotografavau ir nunešiau jam tas nuotraukas, o po savaitės jis man įteikė pasą Kovėno Vlado, Igno, g. 1923 m., pavarde. Tai buvo laikinas pažymėjimas, kuris atstojo pasą ir karinį bilietą. Už tą paslaugą aš jam sumokėjau 500 rublių, kuriuos man buvo davusi motina. Tada ji dėl šių dokumentų specialiai pardavė savo siuvimo mašiną.

R. K. p a s t a b a : ši informacija paimta iš tos pačios bylos:
Dunikas Aleksandras, Jono, g. 1921 m. Kaune, Mažeikių g. Nr. 14, dirba f-ke „Kauno audiniai“;
Dunikas Stasys, Jono, g. 1923 m., gyv. Vilniuje, anksčiau dirbo Kaune laidojimo biure;
Janavičienė-Plečkauskaitė Marija, Jurgio, gyv. Kaune, Helsinkio g. Nr. 7.

Iš Plečkausko Jono, Jurgio, apklausos protokolo. 1954 m. rugpjūčio 20 d.

<...> 1946 m. vasaros pradžioje, kada įstojau į partizanų būrį, vasarą aš su kitais partizanais gyvenau partizanų stovyklose Vaišvydavos, Bačkininkų miškų masyvuose, Panemunės r.

<...> Nuo 1946 m. rudens iki 1947 m. pavasario aš su kitais būrio partizanais slapsčiausi bunkeriuose įrengtuose valstiečių ūkiuose.

Dankstytės k., Panemunės r. Juodžio ūkyje tvarte žemėse buvo iškastas bunkeris, kuriame 1946–1947 m. žiemos laikotarpiu gyvenome – aš-Plečkauskas Jonas-*Uraganas*; *Liepsna*-Aglinskas Pranas; *Gluosnis*-Stravinskas Povilas; *Papartis*-Štriupkus Antanas ir kt. partizanai. Šeimininkas Juodis, kaip bunkerio laikytojas, turėjo *Betliejaus* slapyvardį.

Vainatrakio k., Panemunės r. viename ūkyje, kurio šeimininko pavardės nežinau, gyveno senukas su senute, dvi moterys ir jaunas vyras. Pas juos daržinėje po šienu žemėse buvo įrengtas bunkeris, kuriame 1947 m. iš pradžių slėpėmės aš-Plečkauskas; *Migla*-Gervė Kazys; jo brolis *Žiema*-Gervė Simas ir *Kardas*-Grajauskas Jurgis. Aš šiame bunkeryje gyvenau ne daugiau kaip 2–3 savaites.

1947 m. rudenį (1947 08 08) šis bunkeris buvo rastas MGB kariuomenės ir ten žuvo 4 partizanai: *Migla*-Gervė Kazys (kitur – Gervė Kazys žuvo 1948 02 26); *Žiema*-Gervė Simas; *Kardas*-Grajauskas Jurgis; *Šauklys*-Česeka Juozas. Buvo sudeginta ir daržinė. Aš tuo metu su partizanu *Gluosniu* gyvenau Juodžio bunkeryje Pagermonio k.

Pagermonio k., Ružinsko Baltraus ūkyje gyvenamajame name, kambaryje, po grindimis buvo įrengtas bunkeris, kuriame 1946–1947 m. periodiškai slapstėsi: *Sakalas*-Kleiza

Vincas; *Vėjas*-Karalius Pranas, retkarčiais pas mus ateidavo ir prtz. *Ąžuolas*-Argustas Jonas iš Rokelių k. Jis ateidavo ir į bunkerį pas Juodį.

<...> 1947 m. žiemą aš buvau gerokai išgėręs, labai peršalau, nušalau rankas ir ausis. Nutariau pareiti į namus pas tėvus arčiau Kauno, kur mane palydėjo prtz. *Aras*; *Žiedas*-Dagelis Zigmas; *Ąžuolas*-Argustas Jonas, Stasio, ir *Vėjas*. Šautuvą ir pistoletą aš palikau *Žiedui*, o pats atėjau pas tėvus. Apie tris mėnesius slapsčiausi namuose, mane keletą kartų per langą matė kaimynas Jacunskas, o po to maždaug rugpjūčio–rugsėjo mėn. 1947 m. apie tris mėnesius gyvenau pas pažįstamą merginą Keturkaitę Rimą, g. 1925 ar 1926 m., Sandėlių g. Nr. 6 ar 8. Ji tada dirbo Kauno milicijos 4-ame skyriuje. Su jais gyveno ir jos brolis Keturka Algis.

1947 m. rugpjūčio mėn. pas mane į butą Sodų g. Nr. 82 atėjo iš būrio ryšininkė *Jūratė* ir pasakė, jog ją atsiuntė pas mane paklausti, kada aš grįšiu į būrį. Aš jai atsakiau, jog netrukus grįšiu. Tada *Jūratė* pareiškė, jog po keleto dienų pas mane dviračiu atvažiuos žmogus. Žodžiu nupasakojo ji man jo išvaizdą ir aš su juo galėsiu kartu grįžti į būrį.

Po keleto dienų tikrai pas mane dviračiu atvažiavo man nematytas vyras, apie 30 m. amžiaus, kuris, įeidamas į kambarį, paklausė: „Ar čia gyvena Plečkauskas?“ Kada aš jam daviau patvirtintą atsakymą, jis pakvietė mane kartu su juo važiuoti į būrį. Aš nuėjau pas savo seserį Janavičienę Mariją, gyvenančią Helsinkio g. Nr. 7, pasiėmiau jos moterišką dviratį ir su šituo ryšininku nuvažiavome į Bačkininkų mišką į būrį, kur susitikome *Arą*, *Gluosnį*, *Trimitą* ir kt. Ten aš ir pasilikau būryje, o ryšininkas išvažiavo. Kitą dieną sesers dviratį aš perdaviau atėjusiam į būrį ryšininkui *Šauliui*-Milušauskui Pranui.

Grįžęs į būrį, iš *Trimito*-Stanaičio Jurgio gavau šautuvą ir šovinių. Per žiemą 1947 m. iki 1948 m. pavasario aš, *Aras*, *Trimitas* ir *Žilvinas*-Šermukšnis Algirdas slapstėmės Prienų r. teritorijoje *Anupro*-Šiugždinio Jono būryje, o pavasarį mes su *Aru* perėjome slapstytis arčiau Kauno, o po to parėjau į namus.

Su Keturkaite Rima aš susipažinau 1945 m. šokiuose pas ją namuose. Tuo metu aš dar nebuvau partizanas, su ja mes draugavome ir pas ją užeidavau į kambarį. Būdamas partizanu taip pat su ja draugavau, nenutraukiau ryšio.

Kada slapsčiausi ir bunkeryje su kitais partizanais Ružinsko Baltraus ūkyje Pagermonio k., 1946 m. gale ar 1947 m. pradžioje žiemą per vieną moterį pasiunčiau Keturkaitei Rimai laišką, kuriame prašiau ją ateiti pas mane pasimatyti į Ružinsko sodybą. Kitą dieną aš pasiunčiau *Sakalą* pasitikti Keturkaitę, kadangi aš pats sirgau. Sakalas pasitiko Keturkaitę Rimą ir atsivedė į Ružinsko namus, kur aš su ja pirmą kartą susitikau būdamas partizanų būryje ir su ja kartu pernakvojome.

Tą dieną pas Ružinską buvo *Vėjo* ryšininkė ir sugyventinė Venckaitytė Aldona, kuri taip pat susipažino su Keturkaite Rima.

Tą kartą Rima man nieko neatnešė, aš su ja tik pernakvojau, o ryte ji su Aldona išvyko namo į Kauną. Nuo to karto Rima sužinojo, jog aš esu partizanas ir taip pat sužinojo, jog mano slapyvardis – *Uraganas*.

1947 m. vasario mėn., kada gydžiausi Kaune pas tėvus, apie tris mėnesius slapsčiausi Keturkaitės Rimos bute, o 1947 m. rugpjūčio mėn., kada pagijau, antrą kartą išėjau į būrį. 1947 m. rudenį aš per tą pačią moterį, kurią ir pirmą kartą buvau pasiuntęs, iškviečiau Keturkaitę Rimą ir taip pat pernakvojus su ja per naktį, ji išvyko.

Po to, iki mano išėjimo iš būrio 1948 m. vasarą, Keturkaitė Rima pas mane buvo atėjusi apie 7–8 kartus ir matė būrio partizanaus: *Arą*-Lenčiauską Algį; *Ąžuolą*-Argustą Joną, Stasio; *Klevą*-Kalašinską Stasį. Nei man, nei kitiems partizanams Keturkaitė jokios materialinės paramos neteikė, o aš su ja susitikinėjau kaip su mergina ir ji nuo manęs pagimdė dukrą.

1948 m., išėjęs iš būrio, aš keletą dienų nakvojau pas Keturkaitę, gavau fiktyvius dokumentus Kovėno pavarde ir išvykau į Vilnių ir su ja nebesusitikau iki 1950 m. Iš kur ji sužinojo mano adresą, aš nežinau, bet vieną kartą 1950 m. vasarą ji atvyko į Vilnių, atėjo pas mane į darbovietę Vitenbergo vardo veltinių fabriką ir tada ji mane prikalbėjo sueiti su ja gyventi. Kadangi aš jau buvau vedęs Žilinskienę Oną, atsisakiau grįžti pas Keturkaitę ir ji išvyko. Daugiau aš jos nebesutikau.

Žilinskienė mano tikros pavardės nežinojo, ji žinojo mane kaip Kovėną Vladą, apie savo dalyvavimą partizanų būryje aš jai nepasakojau.

Mano sesuo Janavičienė Marija, gyvenanti Kaune, Helsinkio g. Nr. 7, žino, jog aš vokiečių okupacijos laikotarpiu tarnavau vokiečių armijoje ir 1946–1948 m. dalyvavau partizanų būryje.

Iš Plečkausko Jono, Jurgio, apklausos protokolo (su buvusių apklausų papildymais). 1954 m. rugsėjo 14 d.

<...> Kovėno Vlado, kaip tokio aš nežinojau ir nežinau. Jo vardu fiktyvius dokumentus 1948 m. vasarą Kaune aš gavau iš Duniko Stasio.

<...> Pateikiama pažyma Nr. 223, kuri išduota Šeduvos vykdomojo k-to 1954 m. rugsėjo 10 d., kurioje nurodoma, jog Kovėnas Vladas, Jono, nužudytas 1948 m. „banditų“, o jo asmeniniai dokumentai atsirado pas Plečkauską.

<...> Aš jau aiškinau, jog šiuos dokumentus Kovėno pavarde už 500 rublių aš gavau iš Duniko Stasio. Dunikas man nepasakojo, kokiu keliu jis gavo šiuos dokumentus: pasą ir karinį bilietą. Apie Kovėno Vl. nužudymą man nieko nežinoma.

Duniką Stasį aš pažinau maždaug nuo 1945 m., mes su juo susipažinome Kaune šokiuose. Jis tada gyveno Šančiuose, netoli nuo mano buto Mažeikių g. Nr. 14 ir dirbo laidojimo biure kokiu tai tarnautoju.

Iš Plečkausko Jono, Jurgio, apklausos protokolo (su buvusių apklausų papildymais). 1954 m. rugsėjo 24 d.

<...> Būdamas miške, susišaudymuose su MGB kariuomene nedalyvavau. 1946 m. vasarą mūsų būrys, apie 30 kovotojų, tarp jų ir aš, stovyklavome Vaišvydavos miške. Stovykla buvo apjuosta brezentinėmis palapinėmis bei apdėta eglišakėmis. Kartą po pietų kažkas iš partizanų suriko, jog mus supa kariuomenė. Iškart visas būrys pakilo ir palikome stovyklą. Traukėmės į miško gilumą.

Staigaus pasitraukimo metu aš palikau stovykloje savo šautuvą ir paltą. Tada bėgdami ir kiti dar keli, kaip ir aš, paliko savo ginklus, maisto produktus ir kitus daiktus. Tuokart jokio susišaudymo su kareiviais neįvyko, tik vėliau iš kitų partizanų aš sužinojau, jog kai bėgome iš stovyklos, du partizanai: *Kovas*-Dapkevičius Vytas ir *Karosas*-Marčiulionis Matas dingo be žinios. Ar jie žuvo, ar buvo areštuoti, nieko apie juos nesužinojome.

<...> Tuo metu, kada mes palikome stovyklą, aš jokios merginos nemačiau, nors kartais į būrį pas *Viesulą* ateidavo merginos, bet kas jos tokios, aš nežinau.

<...> Aš pažinojau partizaną *Papartį*-Štriupkų Antaną. Jis buvo kartu su manimi 1946 m. viename būryje. 1947 m. jis buvo suimtas ir areštuotas.

Iš liudininko Gorochovskij Nikolaj Jakovlėvič apklausos protokolo. Gim. 1902 m. Karkovkos k., Mankovsko rajone, Kijevo srityje. Gyvena „Pagermonio" sovshozo skyriuje, Pakuonio vlsč. Pagal tautybę – ukrainietis, išsilavinimas – vidurinis, nepartinis, Raudonojoje armijoje netarnavęs.

Apklausą vykdo Prienų apskr. MGB Tardymo sk. tardytojas ltn. AFANASJEV. 1947 m. kovo 26 d. Prienai.

<...> 1946 m. spalio 3 d. apie 23 val. vakaro kažkas pasibeldė į mano buto duris. Aš tuo metu miegojau. Mano žmona Gorchovskaja Anna Martinovna, g. 1904 m., nuėjo atidaryti durų ir iškart suriko: „Aj!" Aš pašokau iš lovos ir pamačiau, kaip į mane du stovėjo atstatę automatus, apšvietė kišeniniu žibintuvėliu ir suriko: „Rankas aukštyn!" Aš pakėliau rankas. Jie mane apieškojo, paėmė prie lovos stovintį šautuvą ir paklausė: „Pistoletą turį?" Atsakiau, kad neturiu. Jie pažiūrėjo po pagalve, bet neradę pistoleto, liepė sėdėti ant lovos, o jie uždegė lempą. Pastebėjau, jog jie buvo apsirengę kariškomis palapinsiaustėmis. Tuo metu į kambarį ėmė įeidinėti grupėmis po 4 ir daugiau ginkluoti įvairiais ginklais man nepažįstami žmonės.

Pagal jų aprangą aš supratau, jog tai partizaninės formuotės žmonės. Tarp atėjusiųjų vienas partizanas buvo apsirengęs odiniu švarku (frenčiumi), karininkiška vokiška kepure, ant kurios buvo emblema (kokarda). Pastarasis visiems kitiems įsakinėjo, o anie į jį kreipėsi – „draugas viršininkas". Jis prie manęs pastatė du partizanus, kad mane saugotų. Vienas iš jų buvo ginkluotas rankiniu kulkosvaidžiu, o kitas – automatu PPŠ. Paskirti sargybiniai visą laiką sėdėjo prie durų ir nuo lovos man nueiti niekur neleido.

Maždaug po 10-ies minučių į kambarį pas mane su sargyba atvedė sovchozo sargą Dubicką Stasį ir pasodino jį ant lovos šalia manęs. Tuo metu šis viršininkas paklausė manęs kažko, aš jam pasakiau, jog lietuviškai nesuprantu. Tada jis pamojo ranka vienam partizanui, kuris stovėjo sargyboje ir pastarasis man išvertė: „Kiek turite grūdų sandėlyje? Pas ką sandėlio raktai?" Aš atsakiau, jog sandėlyje yra apie 30 tonų grūdų, raktai nuo sandėlio yra pas sandėlininką, o pastarasis gyvena viensėdyje.

Iki šio pokalbio Dubicką išsivedė į kiemą ir, kada aš pasakiau, kur gyvena sandėlininkas, tada jie iš kiemo pasišaukė Dubicką ir paklausė jo: „Tu žinai kur gyvena sandėlininkas?" Dubickas pasakė, jog žino ir tada partizanas jį nusivedė pas sandėlininką.

Maždaug po 5–7 min. į mano kambarį atsivedė sovchozo dirbančius tarnautojus:

1. Bernotą Vincą, g. 1904 m. Leoniškių k., Šiaulių r. – buvusį sovchozo direktorių;
2. Glinską Albiną – agronomą;
3. Matulevičių Jurgį – zootechniką;
4. Dolgolenko Nikolaj – ekspeditorių;
5. Buhalterio padėjėją (pavardės nepamenu).

Visus šiuos darbuotojus susodino ant mano lovos ir jie kartu su manimi sėdėjo po sargyba.

Maždaug už 15-os min. užėjo vienas partizanas ir pranešė, jog sandėlis atidarytas. Va-

das įsakė mano dukrai, agronomo žmonai Glinskienei Michalinai ir buhalterio padėjėjui rengtis ir eiti padėti pakrauti grūdų. Jie visi trys apsirengė ir išėjo iš kambario.

Vadas Dubickui, kuris ką tik grįžo iš sandėlio, liepė sėsti ant lovos šalia manęs. Maždaug po 30 min. atėjo partizanas ir pasakė, kad Dubickas atiduotų raktus nuo daržinės, kur laikomos karvės.

Vadas pasakė šiam partizanui, kad pasiimtų Dubicką ir kad pastarasis atidarytų daržinę. Dubicką išsivedė į kiemą. Po 30 min. Dubicką vėl atsivedė į kambarį ir mes su juo kartu sėdėjome ant lovos. Po to Dubicką ir vėl išsivedė, kad jis atidarytų daržinę, kur laikomi arkliai.

Po kurio laiko atėjo vienas partizanas ir atraportavo, jog pastotės pakrautos. Vadas manęs paklausė: „Ar sovchoze yra kiaulių?“ Aš atsakiau, jog yra. Po to vadas pasiuntė partizaną ir aš girdėjau lauke 3 duslius šūvius, po keleto minučių grįžo partizanas kruvinomis rankomis ir pasakė vadui, jog kiaulė paskersta ir paguldyta į vežimą. Į kambarį užėjo apie 12 ginkluotų partizanų ir paprašė vado leisti vykti.

Vadas pasikėlė nuo suolo ir su kitais partizanais išėjo iš kambario, bet kambaryje pasiliko dar 4 partizanai, kurie mus saugojo. Vienas iš jų ilgais plaukais po 20-ies min. pasakė direktoriui, agronomui ir kitiems: „Einam, aš jus parvesiu namo.“ Visi atsistojo ir išėjo į lauką. Kambaryje likome tik mes su Dubicku ir mus saugoję du partizanai.

Maždaug po 30 min. į kambarį įėjo partizanas su dviem juostutėmis ant rankovės, rankose laikė šmaikštą ir ėmė mūsų klausinėti, kas iš mūsų pirmas bėgs pranešti į miliciją: „Tikriausiai Dubickas?“ Dubickas atsakė:

– Aš biednas, senas, turiu daug vaikų ir eiti į miliciją nesiruošiu...

Partizanas pasakė: „Žinau aš tave, tu meluoji, pas tave liežuvis ilgas. Tu visą laiką eini į miliciją ir pranešinėji apie mus.“ Po to jis paklausė manęs: „Tu eisi pranešti?“ Aš atsakiau:

– Jei liksiu gyvas, tuomet privalėsiu pranešti.

Po to partizanas su antsiuvais ant rankovės manęs paklausė: „Ar yra pas tave sovchoze rūsys?“ Aš pasakiau jog yra, kuriame laikomos bulvės, priklausančios darbininkams. Tada partizanas pasiteiravo, ar Dubickas negalėtų parodyti šio rūsio? Dubickas atsakė, jog galėtų. Tuomet partizanas su antsiuvais ant rankovės ir dar vienas išsivedė Dubicką ir daugiau jau jo nebeatsivedė.

Maždaug po 20 min. partizanai, kurie išsivedė Dubicką, grįžo į kambarį ir sargybiniai, kurie mane saugojo, jų paklausė: „Ar jau?“ Šie du atsakė: „Jau“.

Po to partizanas su šmaikštu rankoje pasakė: „Laikas nuimti sargybas“, – ir išėjo iš kambario. Maždaug po 10 min. grįžo į kambarį ir pasakė likusiam sargybiniui, jog postai nuimti, einam. Man pasakė: „Mes išeiname, o tu iki 8-os val. ryto iš namų niekur neik. Jei kur nors išeisi – užmušim. O ryte galėsi eiti į miliciją ir pranešti, jog buvo partizanai“, – ir iš mano kambario išėjo.

Maždaug po 20–30 min. aš pasiunčiau savo dukrą Garachovskają Elizavetą Nikolajevną, g. 1924 m., į Pakuonį, kad praneštų į MVD apie atsitikimą.

Kada partizanai išėjo iš kambario, buvo 5 val. 40 min. ryto. Maždaug apie 7-ą val. aš išėjau iš kambario ir nuėjau pasiteirauti kur Dubickas. Atėjęs pas jį į butą, paklausiau šeimos narių ar Dubickas namuose. Jo sūnus Antanas atsakė, jog tėvo nėra. Tada mes

nuėjome į rūsį ir ten radome Dubicko lavoną su dviem kulkų padarytomis žaizdomis galvoje ir buvo jau miręs.

Iš „Pagermonio“ sovchozo skyriaus partizanai paėmė (rekvizavo): 9 arklius, 6 karves, 8 tonas rugių ir kviečių, du dvikinkius vežimus, 4 komplektus pakinktų, 1 statinę žibalo, kibirus, virvę. Iš manęs asmeniškai paėmė kiaulę ir drabužius.

Kada aš sėdėjau kambaryje, į kambarį ateidinėjo ir išeidinėjo įvairiai apsirengę partizanai ir aš girdėjau, kai jie sveikinosi tarpduryje ir vieni kitus vadino: *Vėjas*, *Nautokas*, *Bukys*, *Marks*, *Marsik*... Kitų vardų neminėjo. Mačiau, kaip kambario kampe netoli durų stovėjo du apsirengę kariškomis vokiškomis uniformomis (matyt, šis svetimtautis atėjūnas nelabai skyrė lietuviškos kariškos uniformos nuo vokiškos – *R. K.*) ir tarpusavyje kalbėjosi vokiškai. Aš manau, jog tai buvo vokiečiai.

<...> Vėliau Dubicką Antaną buvau sutikęs Kaune, jis sakė, jog mokosi traktoristų kursuose. Jo motina – Dubickienė dirba sovchoze Vilkijoje, Bernotas Vincas dirba „Vilkijos“ sovchoze ekspeditoriumi, agronomas Aglinskas Albinas dirba „Sirutiškio“ sovchoze, Dolgolenko Nikolaj gyvena Kaune ir dirba miesto vykdomajame komitete, Matulevičius Juozas 1953 m. dirbo zootechniku Prienuose prie vykd. k-to Žemės ūkio skyriuje.

Iš Eidukevičiūtės Antaninos, Juozo, apklausos protokolo. Gim. 1928 m. Pagermonio (Balsėnų) k., Panemunės r., išsilavinimas – 4 kl., gyvenanti Kaune, Aukšt. Panemunėje, Linkiemio kalno g. Nr. 14. Apklausą vykdo Vilniaus KGB Tardymo sk. vrš. mjr. LINIOV per Tardymo sk. j. ltn. M. LINIOV'ą. 1954 m. rugsėjo 18 d.

<...> Su antisovietinio nac. ginkluoto pogrindžio dalyviu *Uraganu* aš asmeniškai susipažinau 1947 m. vasaros pabaigoje ar rudens pradžioje per partizaną *Arą*-Algirdą Lenčiauską, pastarąjį aš pažinojau nuo 1941 m. kaip vietinį gyventoją, o kada Algirdas išėjo į prtz. būrį 1945 m., aš su juo susitikinėjau, sugyvenau su juo dukrą Reginą, g. 1946 m.

Gyvendama su tėvais netoli Kauno Linkiemio kalno g., 1947 m. rudenį vieną kartą prieš pat rytą mes dar visi miegojome, kai į duris kažkas pasibeldė. Mano motina – Eidukevičienė Ona atsikėlė ir atidarė duris. Vyras paklausė ar aš namuose. Kada motina pasakė, jog aš namuose, šis vyras pasakė pasakyti man, jog manęs laukia Algirdas Lenčiauskas. Motina išėjo į kiemą ir grįžo su Algirdu. Su juo į kambarį įėjo dar vienas, man nepažįstamas, vyras.

Aš jau nebemiegojau ir buvau atsikėlusi iš lovos. Algirdas mane supažindino su savo draugu vardu Jonas, o vėliau, susitikinėdama su juo, sužinojau, jog tai partizanas *Uraganas*-Plečkauskas Jonas, bet prie manęs jie vienas kitą vadino slapyvardžiais. Šį kartą pas mane jie buvo atėję be ginklų. Pabuvo keletą minučių, Lenčiauskas motinos paprašė gal ji leistų jiems per dieną pabūti mūsų ūkyje sandėliuke ant šieno. Motina leido jiems ten pabūti per dieną, o vakare jie išėjo. Kada jie buvo sandėliuke, dieną aš jiems nešiau valgyti.

Po to iki 1948 m. vasaros aš periodiškai susitikinėjau su prtz. Algirdu Lenčiausku-*Aru* ir Jonu Plečkausku-*Uraganu*. Kartais jie dviese ateidavo pas mus ir nakvodavo sandėliuke, o daugiausia su jais susitikinėdavau krūmuose netoli mūsų ūkio prie Jiesios upės.

1947 m. vasarą su Algirdu Lenčiausku susitikinėdavome minėtuose krūmuose. Apie 3 kartus su juo kartu man teko matyti Plečkauską Joną-*Uraganą*, Argustą Joną-*Ąžuolą* ir Kalašinską Stasį-*Klevą*.

Argustą aš pažinojau dar iki jo išėjimo į partizanų būrį. Mes kartu su juo dirbome Rokų plytų gamykloje, o Kalašinską pažinojau kaip vietinį gyventoją.

Pamenu, 1948 m. vasarą vieną kartą krūmuose partizanams Lenčiauskui, Plečkauskui aš atnešiau atsigerti vandens ir ten kartu su jais užtikau Argustą-*Ąžuolą* ir Kalašinską-*Klevą*. Kada atėjau, girdėjau pokalbį kaip Argustas ir Kalašinskas gyrėsi Plečkauskui ir Lenčiauskui, jog jie Rokelių k. nužudė dvi moteris: Aukšt. Panemunės vlsč. vykd. k-to pirmininko žmoną Savickienę ir Čepulionytę iš Dankstytės k. ir dar kažkokią moterį... Čepulionytę jie pakorė.

Pamenu, kaip Lenčiauskas-*Aras* prie manęs ėmė barti Argustą ir Kalašinską už tai, kad jie nužudė *Aro* pusseserę. Argustas įrodinėjo, jog Čepulionytė buvo ryšininkė ir draugavo su NKVD pareigūnu ir dėl to jie ją ir pakorė. Kuo baigėsi jų tolimesnė kalba, aš nebegirdėjau, kadangi grįžau į namus.

1948 m. vasarą kartą netoli mūsų namų krūmuose susitikimo metu su prtz. Lenčiausku ir Plečkausku, pastarasis papasakojo, jog jis-*Uraganas* 1947 m. žiemą kartu su kitais prtz. slapstėsi bunkeryje kažkokio Ružinsko sodyboje Balsėnų kaime ir juos aptiko kareiviai, su kuriais jie įsivėlė į kautynes, bet jiems pasisekė išbėgti.

Plečkauskas pasakojo: kada jis buvo Ružinsko namuose kambaryje, per langą lauke pamatė kareivius, tuomet išsitraukęs granatą ir bandęs ją mesti per langą, bet kada metė, granata atsitrenkė į lango rėmą ir nukrito kambaryje, bet jis ją griebęs ir spėjęs išmesti į lauką, kur ji ir sprogo. Plečkauskas pareiškė: jeigu jis būtų nusišovęs ir antrą kartą būtų granatos nepagriebęs ir neišmetęs į lauką, būtų pats susisprogdinęs. Toliau Plečkauskas pasakojo, jog Ružinsko namuose jie viską palikę bunkeryje, o patys išbėgę. Tada buvęs labai didelis šaltis ir jis apšalęs rankas, kad net oda nuėjusi nuo rankų. Tada šitame ginkluotame susidūrime su kareiviais Ružinsko ūkyje žuvęs jų kulkosvaidininkas. Kaip sakė Plečkauskas, tuomet, atseit, jie nušovę du rusų kareivius.

1948 m. vasarą aš nuėjau į krūmus susitikti su Lenčiausku Algirdu-*Aru* ir ten prabuvau apie 30 min. Tada girdėjau, kaip jis su Plečkausku kalbėjo, jog nebeturi ko valgyti ir naktį eis pas valstiečius ieškoti maisto produktų. Kada jie išėjo ir aš grįžau į namus. Tą pačią naktį aušant pas mus į namus atėjo vienas Algirdas Lenčiauskas ir pranešė, jog krūmuose kur mes susitikinėjame, paimtume iš ten atneštą ir padėtą kiaulę. Iš kur jie paėmė tą kiaulę, *Aras* nesakė. Tada aš ten nuėjau, o mano motina Ona Eidukevičienė nuėjo kartu su *Aru* į tuos krūmus ir jie kartu pas mus atnešė nedidelės paskerstos kiaulės mėsą. Motina man pasakė, jog ten krūmuose partizanas *Uraganas* dalį kiaulienos, jai dalyvaujant, pasiėmė ir nusinešė pas savo tėvus. Tą mėsą, kurią parsinešėme, virėme ir maitinome prtz. Algirdą Lenčiauską.

Netrukus po to, kai partizanai pas mus atnešė mėsą, iš vietos gyventojų sužinojau, jog prtz. tą naktį apiplėšė Rokų k. gyventojos Kruglienės ūkį, iš kurios paėmė kiaulę. O dar vėliau iš žmonių girdėjau, jog tą dieną, kada buvo apiplėšta Kruglienė, tuo pačiu metu buvo apiplėštas ir Kulikauskienės (Marijonos ar Onos?) ūkis Rokų k. Daugiau apie Plečkausko Jono antisovietinę veiklą man nežinoma.

<...> Pas Plečkauską Joną niekada ilgavamzdžio ginklo nesu mačiusi. Kada 1948 m. buvo suimti ir areštuoti prtz. Argustas-*Ąžuolas* ir Kalašinskas-*Klevas*, tada netoli mūsų namų krūmuose MGB pareigūnai rado bunkerį su ginklais. Tada buvo areštuotas ir mano tėvas

Eidukevičius Juozas už partizanų rėmimą, o mane, kaip liudininkę, kvietė į apklausą ir tada aš sužinojau, jog tame bunkeryje buvo rasti ginklai, priklausantys Plečkauskui Jonui.

Pas Plečkausko tėvus man teko lankytis daug kartų. Tuo metu jie gyveno Kauno mieste, Šančių rajone, Sodų gatvėje. Pirmą kartą pas juos lankiausi 1947 m. žiemos pradžioje, tuo metu aš dar asmeniškai su partizanu Jonu Plečkausku nebuvau pažįstama.

1947 m. pradžioje žiemą pas mane į namus atėjo partizanas Lenčiauskas Algirdas-*Aras*, kuris man įteikė paketėlį ir pasakė, kad jį nuneščiau į Kauną, į Šančius; davė adresą ir pasakė, jog prtz. *Uraganas* apšalo rankas ir prašo tėvų gauti medikamentų. Aš paėmiau iš *Aro* tą paketėlį ir nunešiau pagal nurodytą adresą, perdaviau motinai Plečkauskienei. Jų namuose tada buvo ir jaunesnioji *Uragano* sesuo. Jos abi, man dalyvaujant, perskaitė tą laišką ir pasakė, jog jos tokių vaistų neturi ir nežino kur jų gauti. Jokio raštiško atsakymo jos man nedavė ir aš išėjau. Grįžusi į namus, aš *Arui* pasakiau, jog jokių medikamentų jie neturi ir *Aras* išėjo.

1948 m. vasarą, kada jau buvo suimtas prtz. Argustas-*Ąžuolas*, Kalašinskas-*Klevas* ir mano tėvas, pas mane atėjo prtz. *Aras* ir aš jo prašymu ėjau pas Plečkausko Jono tėvus, kur radau ir patį Plečkauską-*Uraganą* ir jam pranešiau, jog jį kviečia ateiti prtz. *Aras*.

Tą pačią dieną vakare *Uraganas* atėjo pas mus į ūkį ir krūmuose susitiko su *Aru* ir tada *Aras* ir *Uraganas* man pasakė, jog jie išeina į mišką į kitą būrį. Kaip jie tada pasakė – juos ten kviečia. Į kokį būrį juos ten kviečia, jie nepasakė.

Kitą dieną į pavakarę Lenčiauskas su Plečkausku grįžo į krūmus prie mūsų namų, pasikvietė mane, aš jiems daviau pavalgyti. Tada *Aras* man pasakė, jog jie negalėjo prasibrauti į susijungimą su kitu būriu, nes ten pastebėjo pasalaujant kareivius ir grįžo atgal.

Po keleto dienų *Aras* mane ir vėl pasiuntė į Kauną pas Plečkausko tėvus, kad jį pakviesčiau į susitikimą. Aš nuėjau ten, jo pas tėvus neradau, bet per jo motiną Plečkauskienę perdaviau, kad vakare Jonas ateitų pas mus į namus dėl susitikimo su *Aru*, bet Plečkauskas daugiau nebeatėjo ir po to aš jo jau nebesusitikau ir nebemačiau ir nebesusitikau su prtz. *Aru*. Vėliau sužinojau, jog *Aras* žuvo.

Kartą susitikusi Plečkausko seserį Mariją, sužinojau, jog jos brolis Jonas neva išvažiavęs gyventi į Vilnių.

1949 m. Plečkausko tėvai buvo ištremti į Tolimuosius SSSR rajonus (į Sibirą).

<...> 1948 m. vasarą man keletą kartų teko matyti, kada į krūmus prie mūsų namų pas Plečkauską Joną buvo atėjusi jo mergina Rima. Jos pavardės aš nežinau, bet mes su ja pažįstamos. Iš Jono sesers Marijos aš sužinojau, jog Rima nuo jos brolio Jono turi pagimdžiusi dukrą.

Vieną kartą 1952 m. vasarą Rima su vyru kažkaip tai užėjo pas mus į namus gėlių ir pokalbio metu ji apgailestavo, jog mes jaunos buvome kvailos, kad susidėjome su partizanais ir pagimdėme nuo jų vaikus.

Iš *Aro* motinos Gentrūdos Lenčiauskienės, gyv. Kaune, Aukšt. Panemunėje, teko girdėti, kuri man ne kartą sakė, jog jos sūnus Algirdas, atseit, davęs Jonui-*Uraganui* 1000 rublių gauti dokumentus ir nei pinigų, nei dokumentų jam negrąžino ir dėl to jos sūnus pasiliko būryje ir žuvo. Kiek tai yra teisybės, aš nežinau, nes man konkrečiai apie tai nebuvo žinoma.

<..> Kovėnas (Plečkauskas Jonas) Vladas areštuotas 1954 m. rugpjūčio 10 d. Vilniuje.

LYA (KGB arch.); f. K-1, ap. Nr. 58; **Plečkausko Jono, Jurgio**, b. b. Nr. 34091/3, II-as t. Pradėta 1954 08 10.

Iš APŽVALGINĖS PAŽYMOS
(pagal archyvinę-tardymo bylą Nr. P-269565)

1948 m. rugpjūčio mėn. buvusioje Kauno MGB Valdyboje buvo areštuoti ir patraukti pagal vieną tardymo bylą baudžiamojon atsakomybėn nac. „gaujos" dalyviai bei rėmėjai:

1. **Argustas Jonas, Stasio-*Ąžuolas***, g. 1927 m. Rokelių k., Aukšt. Panemunės vlsč. (nuteistas 25 m. PDL);

2. **Kalašinskas Stasys, Antano-*Klevas***, g. 1927 m. Rokelių k. (nuteistas 25 m. PDL);

3. **Deltuvas Vytautas, Leono-*Siaubas***, g. 1927 m. Rokelių k. (nuteistas 10 m. PDL);

4. **Gužys Justinas, Kazio**, g. 1925 m. Rokelių k. (nuteistas 10 m. PDL);

5. **Bendoraitis Antanas Kęstutis, Antano**, g. 1929 m. Premezio k., Aukšt. Panemunės vlsč. (nuteistas 10 m. PDL);

6. **Aidukevičius Juozas, Jurgio**, g. 1908 m. Ašmintos k. Iki arešto gyveno Prandzaliavos k. netoli Kauno (nuteistas 8 m. PDL);

7. **Kalašinskas Antanas, Antano**, g. 1895 m. Rokelių k. (nuteistas 7 m. PDL).

Apžvalgos tikslas: patikrinti ar „nepraeina" kur nors naujai Plečkauskas Jonas-*Uraganas* Argusto, Kalašinsko ir kitų parodymuose.

Iš Argusto Jono, Stasio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno apskr. MGB I-mo Tardymo sk. vrš. kap. FOMINYCH. 1948 m. rugpjūčio 18 d. Kaunas.

Apklausa pradėta 21 val. 00 min. – baigta 2 val. 30 min. (naktį).

<...> Aš nutariau atvirai duoti parodymus apie bunkerius, kuriuose slėpėsi partizanai. Maždaug 3 km nuo Aukšt. Panemunės, netoliese Patamulšėlio k., Vaišvydavos miške yra bunkeris, kuriame 1946–1947 m. slėpiausi aš ir kiti būrio partizanai. Paskutiniu metu šis bunkeris buvo naudojamas ginklams laikyti ir aš 1948 m. pavasarį, pro jį praeidamas, į jį užėjau. Tuo metu ten buvo vienas veikiantis kulkosvaidis; 3–4 neveikiantys šautuvai ir maždaug 1000 šautuvo šovinių. Prieš išeidamas, vėl tą bunkerį gerai užmaskavau.

Netoliese Pagermonio k., Pakuonio vlsč. Ružinsko ūkyje viename iš kambarių jo gyvenamajame name buvo įrengtas bunkeris. Ružinskas Baltrus turėjo pogrindinį *Griaustinio* slapyvardį. Ružinsko bunkeryje 1946 m. gale ir 1947 m. pradžioje slėpiausi aš-*Ąžuolas*, *Aras*, *Uraganas* ir kiti mūsų būrio partizanai.

Dankstytės k., Pakuonio vlsč., Aglinsko ūkyje gyvenamajame name viename iš kambarių po grindimis buvo įrengtas bunkeris. Aglinskas turėjo pogrindinį slapyvardį *Pekla*. Jo bunkeryje aš-*Ąžuolas* ir kiti mūsų būrio partizanai tame bunkeryje periodiškai slapstėmės 1946–1947 m.

Dabar tiksliai nepamenu; Pagermonio ar Girininkų k., Pakuonio vlsč. Ulecko ūkyje daržinėje buvo įrengtas antžeminis bunkeris. Uleckas turėjo pogrindinį slapyvardį *Šviesukas*. Jo bunkeryje mes taip pat periodiškai slėpdavomės visas būrys 1946–1947 m.

Dankstytės k., Pakuonio vlsč. Juodžio ūkyje yra bunkeris. Įėjimas į bunkerį per tvartą. Tvarto viduryje yra anga įlįsti į bunkerį – dėžė su smėliu, o iš viršaus uždengta mėšlu. Pats bunkeris įrengtas po daržinės siena pietinėje pusėje. Juodis taip pat turi pogrindinį *Betliejaus* slapyvardį. Jo bunkeryje mūsų būrys slėpėsi 1946–1947 m.

Girininkų k., Ulecko ūkyje yra bunkeris. Šis bunkeris yra daržinėje pietinėje pusėje. Įėjimas į bunkerį užverstas šiaudais, anga uždaroma dėže. Uleckas turi pogrindinį slapyvardį *Niekas*. Jo bunkeryje taip pat slėpėsi mūsų būrys 1946–1947 m.

Dankstytės k., Pakuonio vlsč. yra dar vienas bunkeris viename ūkyje, kurio šeimininko pavardės dabar nepamenu, jo pogrindinis slapyvardis – *Verksnys*. Bunkeris įrengtas pietinėje daržinės pusėje, įėjimas į bunkerį uždaromas dėže, o iš viršaus šiaudais. Šiame bunkeryje mūsų būrys slapstėsi 1946–1947 m.

Žinau – dar vienas bunkeris yra Česeko ūkyje netoli Girininkų k, Pakuonio vlsč. Kaimo pavadinimo nežinau. Bunkeris įrengtas pietinėje daržinės pusėje, įėjimas į bunkerį padarytas taip pat kaip ir prieš tai aprašytuose bunkeriuose: iš viršaus užversta šiaudais. Česekas taip pat turėjo pogrindinį slapyvardį, bet dabar jo nepamenu. Jo bunkeryje mes slėpėmės 1946–1947 m.

Iš tų bunkerių, kuriuose mes slėpėmės paskutiniu metu, aš žinau tik vieną bunkerį netoli Rokų kaimo, Linkiemio kalne. Be to, viename iš pokalbių su Kalašinsku jis pasakojo, jog Linkiemio kalne yra dar kitas bunkeris, kurį pastatė: Kalašinskas, *Aras* ir *Uraganas*. Aš pats jame nesu buvęs.

Bunkeryje netoli Rokų k. Linkiemio kalne gyvenome: *Aras*, *Uraganas*, Kalašinskas, *Aro* motina, Lenčiauskienė Ona ir aš-Argustas. Šiame bunkeryje dar lankėsi Eidukevičius – Linkiemio k. gyventojas. Jis buvo atėjęs keletą kartų, atnešė degtinės. Jo dukra Eidukevičiūtė palaikė intymius santykius su *Aru*, kelis kartus buvo atėjusi į bunkerį, atnešė maisto produktų. Lankėsi mergina vardu Rima, kuri dirba Šančiuose milicijos skyriuje. Rima buvo pažįstama su *Uraganu* ir ateidavo pas jį. Dar ateidavo man nelabai žinomas *Gaidys*-Žurauskas Vytas, kuris gyveno Aukšt. Panemunėje, palaikė ryšį su *Aru*.

1948 m. gegužės mėn. kartu su mumis bunkeryje slapstėsi Rokų k. gyventojas Bendoraitis ir *Aro* brolis Lenčiauskas Antanas.

Iš Argusto Jono, Stasio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Kauno MGB Valdybos I-mo tardymo sk. vrš. kap. FOMINYCH. 1948 m. rugsėjo 23 d. Kaune.

<...> Iš mūsų partizanų būrio man žinomi: Gužys Justinas (Zigmas)-*Žaibas*, g. 1925 m. Rokelių k., Aukšt. Panemunės vlsč. 1946 m. mes kartu su juo įstojome į *Viesulo*-Marčiulionio Vytauto vadovaujamą būrį, kuris vėliau vadinosi *Šarūno* būriu. 1947 m. pavasarį jis iš būrio išėjo, gavo fiktyvius dokumentus Gužio Zigmo vardu, g. 1927 m., ir šiuo metu pagal šiuos dokumentus gyvena Aukšt. Panemunėje, Vaidoto g. Nr. 37.

Deltuvas Vytas-*Siaubas*, g. 1927 m. Rokelių k. 1946 m. rudenį mes kartu su Deltuvu buvome pakviesti partizano Vilko Jurgio-*Vaidilos* (žuvęs 1947 m.), atėjome į Vilko ūkį Kelmynės k., Aukšt. Panemunės vlsč. Vilko ūkyje tuo metu buvo būrio vadas *Viesulas* ir dar keletas partizanų. Pokalbio metu *Viesulas* pasiūlė mums stoti į jo vadovaujamą būrį ir mes sutikome. Aš tada pasirinkau *Ąžuolo* slapyvardį. Po to, kada mes sutikome stoti į jo būrį ir pasirinkome slapyvardžius, *Viesulas* pasakė, jog mes veikiančiame būryje nebūsime, o gyvensime legaliai savo namuose, bet gavus pirmąjį įsakymą, privalėsime ateiti į būrį arba būriui suteikti kokią nors pagalbą.

1947 m. žiemą pas mane į namus atėjo *Viesulo* būrio ryšininkė slapyv. *Jūratė* ir man pareiškė, kad aš su Deltuvu ateičiau į Ulecko ūkį netoliese Pagermonio. Po to aš užėjau pas Deltuvą, pateikiau jam šį įsakymą ir mes kartu nuėjome pas Ulecką, kur radome kelis

partizanus. Tarp jų buvo būrio vadas *Šarūnas*, kuris pareiškė, jog partizanai numatę užpulti „Pagermonio“ sovchozą ir mes privalome ten dalyvauti.

<...> Mano stojimo į būrį dieną po keleto minučių vėliau pas Vilką atėjo: Deltuvas Vytautas; Bozika Justinas ir Pauža Vytas, su kuriais kalbėjosi *Viesulas*, dalyvaujant man ir kitiems partizanams, klausdamas pastarųjų nuomonės dėl stojimo į būrį. Deltuvas ir Pauža į *Viesulo* pasiūlymą atsakė teigiamai, visi minėtieji pasirinko slapyvardžius: Deltuvas Vytautas-*Siaubas*; Bozika Justinas-*Sakalas*; Pauža Vytas-*Ožys*. *Viesulas* pastariesiems pareiškė, jog jie taip pat bus Rezervinės grupės nariai. Konkrečiai rezervinę grupę sudarė:

1. **Deltuvas Vytautas-*Siaubas***;
2. **Bozika Justinas-*Sakalas***;
3. **Pauža Vytas-*Ožys***;
4. **Vilkas Jurgis-*Vaidila***;
5. **Argustas Jonas-*Ąžuolas***.

Rezervinės grupės vadu buvo paskirtas Vilkas Jurgis-*Vaidila*. Šiai rezervinei grupei buvo pateikti uždaviniai:

1. Ginklų bei šaudmenų rinkimas;
2. Dalyvauti sovietinių ūkių apiplėšimuose (rekvizavime);
3. Papildyti veikiančių partizanų eiles ir šios grupės narių.

Aš, kaip rezervinės grupės narys, buvau ginkluotas automatiniu šautuvu ir 20 vnt. šovinių. Bozika turėjo vokišką rankinį kulkosvaidį be šovinių, Pauža ir Deltuvas jokių ginklų neturėjo.

Iš Garmaus Juozo, Kazio, apklausos protokolo. Gim. 1918 m. Antakalnio k., Pakuonio vlsč. Apklausą vykdo Prienų vlsč. MVD OBB sk. vyr. oper. įgaliotinis SIMAVIČIUS per vertėją MALINAUSKĄ JUOZĄ.

<...> Į partizanų būrį įstojau 1946 m. vasario mėn. Mane į būrį pakvietė pats *Viesulas*, be to, mane eiti į būrį privertė dar ir tokios aplinkybės, jog aš buvau pabėgęs iš sovietinės armijos. Maniau, grįšiu į namus, įsigysiu dokumentus. Iš armijos pabėgau 1945 m. kovo mėn. ir iki 1946 m. vasario mėn. slapsčiausi namuose, buvau išsikasęs bunkerį kambaryje po grindimis. Per tą laiką kaimynai sužinojo, jog aš ne Raudonojoje armijoje, o namuose. Apie tai sužinojo ir partizanai. Du kartus buvo atėjęs *Viesulas*, *Šarūnas* ir kt. ir užverbavo mane į būrį.

Ginklą būryje man įteikė *Šarūnas* – vokišką šautuvą ir vokišką pistoletą 7, 65 kalibro ir šiuos ginklus aš nešiojausi prie savęs iki pat suėmimo dienos – 1946 08 15.

Aš įstojau į *Viesulo* vadovaujamą būrį, jis iš manęs priėmė ir priesaiką, taip pat parinko ir *Žalgirio* slapyvardį.

1946 m. birželio mėn. *Viesulo* būryje į apmokymus Vaišvydavos miške buvo susirinkę 30 partizanų, bet paskutiniu metu mes išsivaikštinėjome ir tikslių duomenų dabar apie tai neturiu.

A K T A S
1947 m. rugpjūčio 8 d.

Mes, toliau pasirašę, Kauno apskr. MGB sk. vrš. pavad. mjr. KORNEV, Aukšt. Panemunės vlsč. MGB sk. vrš. ltn. KERBELIS, Kauno m. gyventojas Audenis Vytautas, Stasio, Zuikynės k., Aukšt. Panemunės vlsč. gyv. Purickas Jonas, Antano, surašėme šį aktą, jog 1947 m. rugpjūčio 8 d. Vainatrakio k., Aukšt. Panemunės vlsč. Jančiauskienės Antaninos, Petro, ūkyje, daržinėje buvo rastas bunkeris, kuriame slėpėsi 3 (trys) „banditai".

„Banditai" į karius atidengė ugnį iš kulkosvaidžio. Susišaudymo metu užsidegė daržinė ir „banditai" žuvo. Pasinaudodama kautynėmis, Jančiauskienė Antanina paliko ūkį ir pabėgo. Išbėgo šie asmenys:

1. Jančiauskienė Antanina, Petro, 73 m. amž., Vainatrakio k. gyventoja;
2. Jančiauskaitė Teofilija, Povilo, g. 1913 m. Vainatrakio k.;
3. Jančiauskaitė Marcelė, Povilo, g. 1918 m. Vainatrakio k.;
4. Jančiauskas Vytautas, Povilo, g. 1919 m. Vainatrakio k.

Savo buožiniame ūkyje Jančiauskienė valdė 24 ha žemės, laikė 2 karves, 2 arklius, naudojosi samdoma jėga.

Pasirašo: (visi pareigūnai bei liudininkai, paminėti akte)

<...> Kitame AKTE, surašytame 1947 m. rugpjūčio 8 d., pažymėta, jog žuvo 3 „banditai". Buvo paimta: 2 kulkosvaidžiai; 2 šautuvai (1 neveikiantis); 2 pistoletai; 1 rev. naganas; 2 granatos F-1; 600 šovinių; 1 vokiška granata; 2 spynos vokiškų kulkosvaidžių; 1 spyna prancūziško šautuvo; 2 kapsulės granatai F-1; 2 apkabos SVT šautuvui; juostos nuo vokiško kulkosvaidžio; 4 apkabos rankiniam kulkosvaidžiui DT-2; 200 vnt. šovinių 7,62 kalibro; 183 vnt. šovinių PPŠ automatui; 5 vnt. raketų signaliniam pistoletui.

A K T A S
1947 m. birželio 21 d.

Mes, toliau pasirašę, Kauno apskr. MGB sk. vrš. pavad. gvardijos mjr. KORNEV, Aukšt. Panemunės vlsč. MGB sk. oper. įgaliotinis ltn. DULCEV, MGB kariuomenės 8-os pėstininkų kuopos vado pavad. ltn. MARKOV, 8-os kuopos, 3-io būrio kareiviai SEMIONOV, VOLKOV, sudarėme šį aktą: 1947 m. birželio 21 d., 6 val. 30 min. MGB operatyvinė-karinė grupė Vaišvydavos miško 6-ame kvartale aptiko du „banditus", kurie buvo sunaikinti šautuvų-kulkosvaidžių ugnimi. Iš „banditų" pusės buvo parodytas pasipriešinimas, mūsų pusėje gyvosios jėgos bei ginkluotės praradimų nepatirta. Pas žuvusius „banditus" jokių dokumentų nerasta. Atpažinimo metu nustatytos žuvusiųjų asmenybės:

1. **Litvinskas Adolfas, Aloyzo** iš Dvareliškių k., Aukšt. Panemunės vlsč.;
2. **Marčiulaitis Justinas, Jurgio**, g. 1920 m., gyv. Dubravų k., Aukšt Panemunės vlsč.

Žuvusiuosius atpažino Vaičiukonis Antanas, Juozo, gyv. Samylų k., Aukšt. Panemunės vlsč., ir Sidabras Alfonsas, Jono, gyv. Dubravų k.

Išimti trofėjai: rusiškas šautuvas – 1 vnt.; vokiškas šautuvas – 1 vnt.; revolveris „Na-

gan“ – 1 vnt.; rankinė granata RG-42 – 1 vnt.; koviniai šautuvo šoviniai – 40 vnt.; rankinis laikrodis – 1 vnt.

Pasirašo: (visi pareigūnai, sudarę aktą)

LYA (KGB arch.); f. K-1, ap. Nr. 58; **Plečkausko Jono, Jurgio**, b. b. 34091/3, III-as t.

<...> Išraše iš protokolo Nr. 80, 1956 m. vasario 13 d., pažymėta, jog **Plečkauskas Jonas**, **Jurgio**, g. 1922 m., pagal tardymo bylą Nr. 34091/3, Pabaltijo Karo tribunolo pagal RSFSR BK str. 58–1„a“ **nuteistas 10 metų PDL**. Nuosprendis byloje paliktas nepakeistas.

Pasirašo: LSSR prokuroro pavad. jaunesnysis justicijos patarėjas VORONKOV

<...> 1955 m. gegužės 4 d. NUTARIME dėl bausmės vietos atlikimo pažymėta, jog Plečkauskas Jonas, Jurgio, g. 1922 m. Radviliškyje, iki arešto gyvenęs Vilniuje, Artilerijos g. Nr. 16, bt. 4., areštuotas 1954 m. rugpjūčio 10 d. pagal numatytus RSFSR BK str. 58–1„a“ ir 58–11, buvo laikomas Vilniaus KGB vidaus kalėjime Vilniuje. Nutarime išvardijami visi jo nusikaltimai, padaryti vokiečių ir sovietų valdymo laikotarpiu. NUTARTA Plečkauską Joną, Jurgio, pasiųsti atlikti numatytą bausmę į SSSR MVD Ypatingojo režimo lagerį.

Pasirašo: LSSR prie MT KGB Tardymo sk. poskyrio vrš. mjr. LINIOV

Sutinka: LSSR prie MT KGB Tardymo sk. vrš. mjr. KISMINAS

Pasakoja LODAITĖ-ŽUKAUSKIENĖ SALOMĖJA

Užrašė D. Kurauskas

Mano tėtis Kazimieras Loda, Jurgio, g. 1904 m. sausio 5 d. Pakuonio vlsč., Pašvenčio k. gausioje šeimoje, buvo antras tarp devynių vaikų. Vyresnis buvo tik brolis Juozas. Tėtis mokėsi Pašvenčio pradžios mokykloje, vėliau išmoko staliaus amato ir buvo pakviestas gaminti baldus pas dvarininką Rakauską šalia Garliavos.

Kazimiero tėvas (mano senelis) nebuvo linkęs į darbus, mėgo išgert, gi sūnus buvo priešingai veiklus, tvarkingas. Mirus tėvui, jis ir ėmėsi tvarkyti visus ūkio reikalus; priklausė Šaulių sąjungai, turėjo ginklą.

Mano mama Ona Kasparavičiūtė-Lodienė, g. 1909 m. rugpjūčio 14 d. Garliavos vlsč., Ilgakiemio k., ūkininko šeimoje. Turėjo dvi seseris ir 5 brolius. Baigė Ilgakiemio pradžios mokyklą, vėliau Prienų „Žiburio“ gimnaziją, kurios direktoriumi buvo klebonas Martišius, ir galiausiai Kaune mokytojų seminariją. Po to tapo pradinių klasių mokytoja ir buvo pakviesta į dvarininko Rakausko dvarą mokyti jo vaikų, kurių jis turėjo nemažai. Tuos vaikus ji mokė visų dalykų. Tuomet ir supažindino Rakauskas savo vaikų mokytoją „panelę“ Onytę su baldų meistru „ponu“ Kazimieru, kaip anuomet vadindavo. O 1934 m. birželio 28 d. Garliavos bažnyčioje „panelė“ Onytė su „ponu“ Kazimieru buvo suvinčiavoti. Tenai apsivedę, kuriam laikui grįžo gyventi į mamos tėviškę Ilgakiemio k. Čia 1935 m. gimė duktė Gražina. Mamai gavus paskyrimą, visa šeima išvyko link Druskininkų į Gailiūnų k. Čia mama mokytojavo pradžios mokykloje, o tėtis ėmėsi staliaus

amato, be to, išmoko fotografuoti ir darė puikias nuotraukas, dėl ko ši šeima kaime buvo labai gerbiama. Čia 1938 m. gimiau ir aš. Po to sekė mamai paskyrimas link Alytaus į Liepalingį, į pradžios mokyklą. Atėjo ir 1941-ieji, užklupo karas. Šeimai teko gyventi pačioje mokykloje. Tolimesnis mokytojos kelias vedė link Jiezno į Skriaučionis, taip pat į pradžios mokyklą. Čia 1943 m. gimė sūnus Vytas. Gyvenant čia ir artėjant frontui, tėtis Kazys Loda jau pradėjo slapstytis, nes ėmė lankytis rusų kareiviai, prasidėjo kratos, įvairios paieškos... Kur jis slapstėsi mes nežinojome.

Vokiečiai, traukdamiesi kaimo vieškeliu, atiminėjo žmonių gyvulius ir varėsi kartu. Kartą užėjo pas mus rusų kareiviai ir užsipuolė mamą, ėmė tardyti, kur vyras, paguldė ant sofos ir ėmė smaugti. Ačiū Dievui, tąkart viskas baigėsi gerai, nors baigėsi ir ramus gyvenimas.

Mūsų šeima liko be nuolatinės gyvenamosios vietos, teko eiti per žmones. Tai pas vienus gimines ar pažįstamus pabūnam, tai pas kitus ir vėl į kelią.

Nuo Jiezno teko grįžti į Lodų tėviškę – Pašvenčio kaimą, tik jau be tėvo Kazio Lodos, nes jis jau slapstėsi. Tuomet čia gyveno jo sesuo Banionienė. Deja, trumpam. Ir vėl į kelią ieškoti kitų namų.

Persikėlėme netoli Pakuonio į Antakalnio kaimą pas giminaitį Antaną Kasparavičių, iš jo, tame pačiame kaime – pas Balnanosius. Čia sužinojome apie tėvo Kazio Lodos-*Varguolio* ir jo bendražygių paėmimą iš bunkerio. Nors tėvui ir buvo parūpinti dokumentai Maceinos pavarde, kad galėtų išeiti iš pogrindžio, kuriuos jis turėjo atsiimti Kaune, Vilniaus g. Nr. 30, 1946 m. rugpjūčio 16 d., bet kaimynams išdavus, juos suėmė rugpjūčio 15 d.

Teismas įvyko 1946 m. prieš pat Kalėdas. Jis buvo viešas – parodomasis, transliavo per garsiakalbius taip, kad skambėjo visi Prienai. Tėvą ir jo draugus nuteisė mirties bausme, išskyrus vieną. Šis gavo lagerio kaip pats jauniausias iš būrio. O mums prasidėjo nemenki vargai. Mama saugumo sumetimais mus-vaikus išdalijo geriems žmonėms: mane priglaudė Prienuose Kurapkai, seserį Gražiną ir brolį Vytautą ėmėsi globoti mamos sesuo Daugėlienė, o mamai, kaip bėglei, teko glaustis tai šen, tai ten. Iš pradžių patraukėme link Garliavos Pažėrų kaime pas sesers Daugėlienės vyro gimines, po to link Pakuonio į Vangų kaimą į ištremtų į Sibirą Stravinskų sodybą, vėliau į šio kaimo gyventojų Vilkų tuščią sodybą, mat pastarieji patys buvo pasitraukę iš namų ir slapstėsi.

Mama Ona Lodienė ėjo per žmones svetima Degutytės pavarde, turėjo ir dokumentus šia pavarde, vaidino lyg tai paną, „prisidirbusią“ vaikų. Tuo tarpu mes trys vaikai taip ir likome Lodukais, mūsų pavardžių jau niekas nebepakeitė, bet niekam ir nebeužkliuvom. Tik mirus Stalinui, mama nuėjo į Pakuonį pas milicijos įgaliotinį, jam viską papasakojo, žmogus viską suprato ir išdavė dokumentus Lodienės pavarde.

R. K. p a s t a b a: apie **Lodą Kazį, Jurgio-*Vargą, Varguolį*** – publikuota knygoje „Laisvės kovotojų prisiminimai“ **IX** dalis, psl. 588, 590, 636, 656, 786, nuotr. 96, 143; **X** dalis, psl. 622

Pasakoja KASPARAVIČIŪTĖ-LODIENĖ ONA, Juozo

(gim. 1909 m. Kauno apskr., Garliavos vlsč. Ilgakiemio k.)

Užrašė D. Kurauskas

1990 m.

Mano vyras Kazys Loda, g. 1904 m. Į kovą su rusų okupantais jis įsijungė dar 1941 m., buvo aktyvus 1941 m. birželio mėn. sukilimo dalyvis Dzūkijoje, kur mes tuo metu gyvenome. Aš tada mokytojavau Liepalingyje.

Pirmomis karo dienomis pas mus su valtimi Nemunu atplaukė ir mūsų namuose kelias dienas slapstėsi du mokytojai, kurie kartu su mano vyru Kaziu taip pat dalyvavo birželio sukilime. Vienas iš jų buvo iš Alytaus – Adolfas Ramanauskas-*Vanagas*.

Nuo antrosios savaitės okupacijos pradžios Kazys įsijungė į pasipriešinimą kaip partizanų ginklininkas. Jis remontuodavo ir rinkdavo partizanams ginklus, šovinius, įvairią karišką amuniciją. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, saugumui juo rimčiau susidomėjus, buvo priverstas pasitraukti į mišką, turėjo *Varguolio* slapyvardį. Jų partizanų grupė veikė apie Pošventį, Pociūnus, Prienų apylinkėse.

1946 m. rugpjūčio 15 d. Pociūnų miške buvo išduotas ir rastas bunkeris, kuriame slėpėsi Kazys su keturiais kovos draugais. Bunkeris buvo apsuptas rusų NKVD garnizono kareivių ir visi jame buvę penki partizanai pasidavė be kovos. Vėliau juos nuteisė sovietų Pabaltijo karinis tribunolas aukščiausia bausme – sušaudyti. Paskutines žinias iš Kazio gavau dar jam esant kalėjime, po to ryšys nutrūko.

Dar prieš tai Kaziui jau buvo paruošti dokumentai kita – Maceinos pavarde ir jis jau buvo pasirengęs išeiti iš miško. Jis Kaune turėjo pažįstamą, kuris darė tuos dokumentus ir jis turėjo rugpjūčio 16 d., pirmadienį, važiuot į Kauną atsiimt tų dokumentų, bet nebespėjo, sekmadienį, rugpjūčio 15 d., buvo suimtas. Trys vaikai dar maži, šeima išblaškyta, jau vien dėl to jis ruošėsi pasitraukti iš miško – dėl šeimos, nors laisvai gyventi prisidengus kita pavarde, vargu ar ilgai tai būtų tęsęsi...

Viesulas buvo viso būrio vadas ir veikė atskirai. Vieną vasaros pavakarę pas mus į namus Pošventyje (tuomet čia gyvenau) atėjo su Kaziu toks aukšto ūgio, dailiai nuaugęs partizanas. Trumpai pabuvę ir kažką aptarę, jie vėl išėjo atgal į Pociūnų mišką, kur buvo jų bunkeriai. Tik vėliau, kada Kazys buvo užėjęs kitą kartą, jis paaiškino, jog tuomet su juo buvo atėjęs būrio vadas *Viesulas*. Kazys pasakojo, jog *Viesulas* buvęs labai apdairus, dažnai keisdavęs slapstymosi vietas. Jei tik kareiviai pasisukioja šiose vietose, *Viesulas* su vyrais pasuka link Margininkų, o kai aprimsta, jis vėl sugrįžta. Vėliau žmonės kalbėjo, jog *Viesulas* žuvo kažkur prie Margininkų apie Pagermianką. Tuo metu gyvenome Pakuonio vlsč., Pašventupio k. pas savo pusseserę Marčiulionienę.

Partizanuose buvo ir trys mano broliai: Juozas Kasparavičius-*Pušis*; Antanas Kasparavičius-*Robinzonas* ir Viktoras Kasparavičius-*Čiulbutis*. Tuo metu jie buvo pasitraukę pas seserį Marijoną Kapočienę į Margininkų k., Pakuonio vlsč., partizanavo Dubravos girioje ir jos apylinkėse.

Pamenu, buvo 1945 m. rugpjūčio pabaiga – šeštadienis, jau ir po javapjūtės. Kažkokia ypatinga nuojauta vertė ką nors sužinoti apie brolius, kažkas lyg į dūšią beldėsi, kad reiktų aplankyt seserį Margininkų kaime. Ryte su pussesere Marčiulionyte išėjome iš

Pašventupio kaimo pėstute ir pasiekėme Margininkus. Einame ir matome, kad kaime kažkas neramu. Paėjus dar toliau už kapinių, matome, kad ties Kapočių ūkiu privažiavę daug vežimų, vyksta kažkoks tai judėjimas.

Nueinam į sesers ūkį, užsukam pas vyro brolį Povilą Lodą, gyvenusį per dvi sodybas arčiau sesers namų. Čia ir sužinome, kas praėjusios dienos vakare buvo įvykę. Pasirodo, vakare iš Pakuonio atvyko kariuomenė, apsupo Juozo Kapočiaus ūkį, kareiviai su stribais viską krėtė ir kluone rado bunkerį. Po to krėtė gretimą Juozo Kapočiaus brolio Simono Kapočiaus ūkį, kuriame įvyko susišaudymas su partizanais ir čia žuvo du partizanai. Abu žuvusiuosius stribai išsivežė į Pakuonį, o Kapočiai suimti.

Iš Lodų sodybos buvo matyti kaip į vežimus iš kluono, kuriame buvo rastas bunkeris, krovė nekultus javus, šieną, nors visko per vieną dieną taip ir neįstengė išvežti.

Tą dieną pas seserį į Kapočių ūkį mums kelias jau buvo užkirstas. Tada apsisukom ir tuo pačiu keliu su pussesere patraukėme į Pakuonį. Nors jau žinojome, kad nušauti du miško vyrai, bet kas jie tokie kažkaip dar nesinorėjo tikėti, jog mano broliai, juk tikrų žinių dar nėra.

Į Pakuonį nutarėme eiti ne tiesiai nuo Mrgininkų pusės, bet iš priešingos – nuo Patamulšio, kad specialiai praeitume pro stribų būstinę. Čia paprastai guldydavo nušautus miško brolius. Einame gatve ir jau iš toliau matau netoli stribyno namo šalia kelio ant pievutės greta vienas kito guli du vyrai. Suguldyti dar nenurengti, su uniformomis ir batais. Iškart atpažinau savo brolį Viktorą-*Čiulbutį* ir Juodį Motiejų-*Zuikį*. Priėjom arčiau, pastovėjom. Viktorui į viršų pakeltas uniforminis kitelis ir marškiniai, apnuoginta krūtinė, kad matytųsi kulkos pataikymo vieta – viena vienintelė kulka į krūtinę, o pusseserė Marčiulionienė manęs vis prašo „tik tu neverk", kad kas nors nepamatytų. Ant pievos guli nušautas brolis, o tu negali net ašaros nubraukti. Tai bent laikai buvo...

Kiek pastovėję ir nebyliai atsisveikinę su broliu ir jo kovos draugu, pasukome atgal iš Pakuonio link Pašventupio kaimo. Vyrai čia pragulėjo dvi dienas, o rytojaus dieną, pagal žmonių pasakojimus, juos užkasė netoliese per Pakuonį tekančio upelio šlaite.

Vidurinio brolio Antano-*Robinzono* neteko pamatyti nei gyvo jau partizanaujant, nei žuvusio numesto Garliavoje.

Žuvus broliui Viktorui, Antanas pasitraukė iš Margininkų apylinkių ir toliau partizanavo kitame būryje Ilgakiemio miške, esančiame tarp Mauručių ir Avižinės kelio, arčiau savo tėviškės – Ilgakiemio kaimo. Čia jis išsilaikė daugiau kaip metus ir žuvo 1947 m. pavasarį.

Mano sesers Katrės Daugėlienės sūnus Vytas, pats čekistų suimtas, o vėliau jų uoliai „prižiūrimas", pasakojo, jog matęs ir atpažinęs nušautą ir atvežtą į Garliavą Antaną kartu su kitais žuvusiais vyrais numestus saugumo kieme. Vėliau žmonės kalbėjo, kad juos užkasė prie Garliavos esančiose senose žydų (sakoma, kad čia kartu ir vokiečių) kapinėse, kurios yra pakeliui link geležinkelio.

Žuvus broliui Viktorui, vyriausias brolis Juozas-*Pušis* slapta grįžo į gimtąjį Ilgakiemio kaimą ir pradėjo slapstytis tėviškėje esančiame bunkeryje, nes dėl pablogėjusios sveikatos į partizanų būrį nebegrįžo. Bunkeris buvo namuose po grindimis, į jį patekdavo pakėlus lentą. Tuo metu tėviškėje Ilgakiemio kaime aš gyvenau su pussesere Agne Kasparavičiūte (ji buvo mūsų tėvo – Juozo Kasparavičiaus brolio Tamošiaus duktė).

Brolis Juozas-*Pušis* saugumo sumetimais savo namuose ilgai slapstytis nenorėjo, juolab, kad kaimynystėje gyveno jo geras draugas kalvis Juozas Jurgelevičius (Jurgelaitis), žmonių vadintas kalviu Juozu. Jis buvo keliais metais vyresnis už mano brolį, gyveno su žmona ir vaikais. Kalvis Juozas savo žemės neturėjo, o gyveno ant ūkininko Piekaus žemės. Tada ūkininko nebebuvo vokiečio Pulmano ūkyje, kur pokariu buvo įrengta pieninė. Čia buvo tik namas ir kalvė. Šioje sodyboje brolis ir įsirengė slėptuvę bulvių duobėje (sklepe) po grindimis, tuomet jau būdamas neginkluotas. Jis tuomet draugavo su kaimyno ūkininko Markausko jaunesniąja dukra Elze. Ši mergina daug padėjo besislapstančiam broliui, mezgė kojines, siuvo, taisė drabužius, nešė į slėptuvę valgyti, o suimtam ir nuteistam siuntė siuntinius į Rusiją. Buvusiame Pulmano ūkyje pas draugą Juozą Jurgelevičių slėptuvėje po metų brolį ir suėmė. Slėptuvė buvo išduota, tiksliai nurodant vietą ir jos gyventoją. Išdavė visa tai gerai žinantis žmogus. Dabar jau žinoma, kad savo dėdę išdavė sesers Daugėlienės sūnus Vytas, mėgęs išgerti ir pričiuptas saugumiečių už ryšius su partizanais, vėliau jiems pranešinėjęs už degtinę.

R. K. p a s t a b a: apie MGB ag. ***Algirdą*-Daugėlą Vytą** plačiau aprašyta knygose „Laisvės kovotojų prisiminimai" IX dalyje psl. 641 ir X dalyje psl. 624, 623.

„Banditą" Juozą Kasparavičių ėmė Garliavos garnizonas su stribais. Kadangi jį rado bunkeryje neginkluotą, tai vėliau tardant Juozas gynėsi, aiškino jog tik slapstėsi nuo kariuomenės. Iš pradžių jį laikė Kaune saugumo kalėjime. Čia sesuo Daugėlienė jam porą kartų vežė valgyti, o vėliau jį perkėlė į Vilnių, kur nuteisė 10 metų lagerio ir 5 metus tremties. Kalėjo Vorkutos lageriuose.

O dabar dar šiek tiek apie sudėtingą brolio Juozo tolimesnį gyvenimo kelią: Išėjęs iš lagerio ir atbuvęs penkerių metų tremtį, pasiliko gyventi Rusijoje. Čia vedė vietinę rusę, vėliau jiems gimė duktė, kuriai davė Elvyros vardą (kaip ir sesers Marijonos Kapočienės dukters). Nesusiklostė jam gyvenimas su pirmąja žmona, vedė antrą kartą, taip pat rusę, bet kadangi vaikų nesusilaukė, pats augino dukrą Elvyrą. Su visa šeima grįžo į Lietuvą, bandė įsikurti tėviškėje Ilgakiemyje, abu įsidarbino „Pajiesio" kolūkyje, deja, neilgam – neprigijo ir su visa šeima išvyko atgal į Rusiją, šįkart – savo noru.

Mirus žmonai, antrą kartą grįžo į Lietuvą, aplankė tėviškėje brolį Kostą, seseris... Pabuvęs kelias savaites, vėl išvyko į Rusiją, sakėsi pas dukterį į Vladivostoką ir daugiau jau nebegrįžo į Lietuvą, negavom iš jo ir jokios žinios. Matyt, buvęs partizanas *Pušis* visiems laikams pasiliko Rusijoje.

Daug vargo patyrė ir mano tėvai, turėję priverstinai palikti savo gimtuosius namus. Tėvas Juozas, turėjęs *Tabako* slapyvardį, jam duotą sūnų partizanų, vengdamas tremties, pasitraukė iš namų Ilgakiemyje, iš pradžių slapstėsi pas dukterį Marijoną Kapočienę Pakuonio vlsč. Margininkų k.

Žuvus sūnui Viktorui, tėvas persikėlė pas savo mirusios sesers dukterį Marčiulionienę į Pašventupio kaimą prie Pakuonio, vėliau pas kitos mirusios sesers dukterį Maksvytienę Kėbliškių kaime, galiausiai pas mane į Ašmintos kaimą. Čia ir gyveno iki mirties. Mirė sulaukęs 76-erių metų, palaidotas Pakuonyje.

Mano brolių partizanų motina Kastulė Kasparavičienė (tai kartu ir mano pamotė ir teta, nes ji mano tikrosios mamos Magdalenos Kasparavičienės, mirusios man esant ma-

žytei, sesuo, kurią vedė mūsų tėvas, mirus pirmajai žmonai – mano mamai) pradžioje kartu su tėvu, vengdama tremties iš tėviškės Ilgakiemio kaime, taip pat buvo pasitraukusi pas dukrą į Margininkus. Po sūnaus Viktoro žūties, sunkiai sergančią reumatu, nevaikštančią, ją artimieji pervežė atgal į tėviškę, kur, slaugoma sesers Agotos Bagnevičiūtės, išgulėjo lovoje iki mirties. Palaidota Jonučių kapinėse.

Adaptuoti protokolų variantai.

Versta iš rusų kalbos

Iš LYA (KGB arch.), f. 5, apyr. 1; byla Nr. 34718

P A Ž Y M A

Kasparavičiaus Juozo, Juozo, vadovaujamai „banditų“ grupei, kuri veikia Kauno apskr., Garliavos vlsč. teritorijoje.

Kasparavičius Juozas, Juozo, g. 1919 m. Ilgakiemio k., Garliavos vlsč., išsilavinęs, iki 1944 m. gruodžio mėn. gyveno Ilgakiemio k. ir dirbo savo ūkyje.

1944 m. gruodžio mėn. Kasparavičius Juozas kartu su savo broliais Kasparavičiumi Antanu, Juozo; Kasparavičiumi Viktoru, Juozo, ir su to paties kaimo gyventoju Alubausku Benediktu, Jono, g. 1924 m. ir Slavinsku Juozu, Kazio, g. 1922 m., apsiginklavę rankiniu kulkosvaidžiu ir trimis šautuvais, išėjo į mišką, pasišventę sau tikslą kovoti ginkluotą kovą prieš veikiančią sovietų santvarką.

Visa ši grupė periodiškai pasirodo Garliavos vlsč. gyvenamose vietovėse, terorizuoja gyventojus ir sovietinį partinį aktyvą.

Nekreipdami dėmesio į nevienkartinį pasiūlymą per gimines ir Lietuvos Vyriausybės kreipimąsi į lietuvišką liaudį nuo 1945 02 09 apie laisvanorišką pasirodymą su atgaila į NKVD organus, nuo ko „banditai“ kategoriškai atsisakė ir toliau slapstosi miške.

Kasparavičiaus šeimos sudėtis:

Tėvas – **Kasparavičius Juozas, Andriaus**, g. 1878 m. Ilgakiemio k., Garliavos vlsč., Kauno apskr.;

Motina – **Kasparavičienė Kastulė, Antano**, g. 1889 m. – „litovka“;

Teta – **Balnevičienė Agota, Antano**, g. 1886 m. – „litovka“.

P A R E I Š K I M A S

Aš, **Ruseckas Jurgis, Martyno**, šiuo metu pranešu NKVD organams apie tai, jog viskas man žinoma apie „banditus“, kurie kenkia gyventi lietuviškai liaudžiai. Aš sąžiningai juos **išduodu**, kad jie būtų suimti kaip svetimi elementai. Jie yra prisiekę „banditai“:

1. Kasparavičiai – Juozas, Antanas, Viktoras;
2. Slavinskai – Albinas, Juozas;
3. Markauskai – Antanas, Juozas;
4. Poderiukas;
5. Štriupkus.

Visi mano išvardyti asmenys turi ginklus, nuo 1944 m. gruodžio 24 d. organizuotai išėjo į mišką, kur yra ir šiuo metu. Slapstosi miške, būdami „gaujoje“, retkarčiais užeina ir į namus.

Teikiausi išaiškinti 1945 m. sausio 29 d.

Parašas: /RUSECKAS/
Kopiją priėmė: valsčiaus MGB vrš. GULIAJEV
Valstybės saugumo ltn. (toliau neįskaitoma) 1945 m. kovo 28 d.

N U T A R I M A S
(dėl ištrėmimo)

Tvirtina: LSSR Vidaus reikalų liaudies komisaras,
Valstybės saugumo Komisaras BARTAŠIŪNAS.
1945 m. kovo 28 d. Kaunas

Aš, LSSR Kauno apskr. NKVD OBB oper. įgaliotinis, Valst. saugumo ltn. PODKAMINSKIJ, peržiūrėjęs gautą medžiagą besislapstančios „banditų“ šeimos atžvilgiu – trijų „banditų“ brolių: **Kasparavičių – Juozo, Antano ir Viktoro**, Ilgakiemio k., Garliavos vlsč. gyventojų.

RADAU, jog broliai Kasparavičiai – Juozas, Antanas ir Viktoras slapstosi kaip „gaujos“ organizatoriai, kuri veikia Garliavos vlsč. teritorijoje. Broliai Kasparavičiai suorganizavo „gaują“, siekdami kovoti prieš veikiančią sovietinę valdžią Lietuvoje ir vadovauja jai iki šios dienos.

Jų šeimą sudaro:

1. **Kasparavičius Juozas, Andriaus**, g. 1878 m., „banditų“ tėvas, kuris gyvena Ilgakiemio k.;
2. **Kasparavičienė Kastulė, Antano**, g. 1880 m., „banditų“ motina;
3. **Kasparavičius Kostas, Juozo**, g. 1932 m., „banditų“ brolis, gyv. ten pat;
4. **Balnevičienė Agota, Antano**, g. 1886 m., „banditų“ teta, gyv. ten pat.

SIŪLYČIAU: besislapstančių „banditų“ Kasparavičių – Juozo, Antano ir Viktoro 4-ių asmenų šeimą, kaip socialiai pavojingą, ištremti už LSSR ribų.

Pasirašo: Kauno apskr. NKVD OBB Valst. saugumo įgaliotinis ltn. PODKAMINSKIJ

Sutinka: Kauno apskr. NKVD sk. vrš. Valst. saugumo mjr. KERIN

Iš LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 58, Antano Gylio b. b. P-4811

PAREIŠKIMO PROTOKOLAS

Aš, Garliavos vlsč. MGB sk. vrš. MINENKOV, priėmiau pareiškimo protokolą iš pil. **Bareišos Kazio, Kazio**, g. 1904 m. Kaune, lietuvio, SSSR piliečio, dirbančio pas valstiečius Jurginiškių k., Garliavos vlsč.

Turiu pranešti MGB organams:

Šiandien (naktį) – 1947 m. iš kovo 4 d. į 5 d. 2–3 val. nakties į Gylio Antano, Motiejaus, ūkį Jurginiškių k. vienu arkliu atvažiavo ginkluoti „banditai“. Gylys mane pažadino ir liepė eiti miegoti į antrą aukštą, o „banditai“ įsitaisė tame miegamajame, kur miegojau aš.

Per naktį „banditai“ gėrė samagoną, o po to nuėjo miegoti. Ryte, kada aš atsikėliau ir nulipau žemyn nuo antro aukšto, atidariau duris į kambarį ir pamačiau prie sienos atremtus stovinčius šautuvą ir kulkosvaidį. Aš norėjau užeiti į kambarį, bet Gylys manęs

neįsileido, o nusivedė per savo kambarį į virtuvę. Kada buvau virtuvėje, manęs Gylio sesuo Gylytė Kazė paprašė, kad aš niekam nepasakočiau apie „banditus“, esančius pas juos namuose.

Aš iš Gylio nuėjau pas Bagdonienę, kuri man už darbą davė 40 rublių ir aš vėl grįžau pas Gylį degtinės. Atėjęs į virtuvę, ėmiau prašyti degtinės, bet nei Antanas, nei jo žmona, nei sesuo degtinės man nedavė, o paprašė išeiti ir niekam nepasakoti apie pas juos esančius „banditus“ ir aš išėjau tiesiai pranešti MGB organams. Pas Gylį ir anksčiau užeidavo „banditai“.

Pasirašo: /K. BAREIŠA/

Priėmė: Garliavos vlsč. MGB vrš. ltn. MINENKOV

Iš LYA (KGB arch.), f. K-1, ap. 3, b. 1412. L. 141–142.

Lietuvos SSR Valstybės saugumo ministro pavaduotojui drg. KAPRALOV'ui. Vilnius.

Spec. pranešimas

1947 m. kovo 5 d., realizuojant **pareiškėjo Bareišos** duomenis, Garliavos vlsč. MGB sk. vrš. drg. MINENKOV ir Kauno apskr. MGB sk. vyr. oper. įgaliotinis KERBELIS su grupe MGB šaulių pulko kareivių atliko čekistinę-karinę operaciją.

Pas Jurginiškių k., Garliavos vlsč. gyv. Antaną Gylį, Motiejaus, buvo užspęsta grupė „banditų“ – 6 žmonės, kurie aktyviai pasipriešino.

Kautynių metu sunaikinti 3 „banditai“ ir 4-asis sunkiai sužeistas, kurį pasiėmę likusieji gyvi „banditai“ išsinešė su savimi. Tarp žuvusiųjų ir grupės vadas.

1. **Maceina Klemensas**, **Prano-*Griausmas***, g. 1923 m. Giniūnų k., Prienų vlsč. Pas jį jo pavarde rastas ir pasas;

2. **Stravinskas Povilas**, **Povilo-*Gluosnis***, g. 1923 m. Mačiūnų k., Prienų vlsč. Grupės vado pavaduotojas;

3. **Kasparavičius** (**Kasperavičius**) **Antanas-*Robinzonas***, g. 1621 m. Ilgakiemio k. (MGB-istų vietoje Kasparavičiaus paminėtas *Jaunutis*, jie tiksliai tuo metu nenustatė žuvusiojo pavardės – *R. K.*).

Pas Maceiną ir Stravinską rasti padėkos raštai su Tauro apyg. vado *Žvejo* parašu, kuriuose nurodyta, jog jie įeina į Tauro apyg., Geležinio Vilko rnkt., III-ios kuopos, I-mo būrio sudėtį. Padėkos raštai išduoti už keturis antpuolius Prienų apskrityje.

Paimtas vienas rankinis kulkosvaidis, vienas SVT šautuvas, vienas automatas, du „Parabellum“ markės pistoletai, 103 šoviniai ir dveji žiūronai.

1947 m. kovo 7 d. Prienų apskr. buvo sulaikytas „banditas“ **Kleiza Simas**, **Mato-*Šarvas***, kuris, pasirodo, buvo vienas iš tų, kuriam pasisekė išbėgti iš Gylio sodybos kautynių metu 1947 03 05.

<...> **Kleiza Simas** taip pat parodė, jog tarp mūsų likviduotų Maceinos, Stravinsko ir (*Jaunučio*), iš tikrųjų buvo sunkiai sužeistas prtz. *Robinzonas*.

Areštuotasis **Gylys Antanas**, **Motiejaus**, kurio ūkyje buvo užspęsti „banditai“, parodė, jog grupės nukautasis vadas Maceina yra „buržuazinės“ Lietuvos armijos karininkas, partizanų būryje turėjo majoro laipsnį.

Be paimtų ginklų, „banditų“ kišenėse buvo rasti šie dokumentai:

1. Partizanų vidaus tarnybos instrukcija;

2. Antisovietinio turinio lapukai lietuvių ir rusų kalbomis;

3. Komjaunimo bilietas Nr. 26583068, išduotas Kazlos Vaclovo, Jono vardu.

Patikrinimo metu nustatyta, jog Kazla Vaclovas dirbo Prienų gimnazijos komsorgu ir buvo užmuštas „banditų“ 1946 m. gegužės 9 d. Pačiūdiškių k., Prienų vlsč.

Išimti „banditų“ dokumentai perduoti Prienų MGB sk. operatyviniam naudojimui.

Kratos metu Gylio Antano namuose išimta rašomoji mašinėlė, mašinėlė sprogdinimui, 40 vnt. kovinių šovinių ir 40 sagų nuo aukšto rango Lietuvos armijos kariškų mundurų.

Iš žuvusiojo būrio vado Maceinos paimta II-ojo laipsnio Tėvynės karo ordinas ir medalis „Už kovinius nuopelnus“, išsiunčiame jums.

Pasirašo: Kauno apskr. MGB sk. vrš. mjr. ALEKSEJEV

1947 m. kovo 21 d. Kaunas.

I Š R A Š A S

Iš raporto užrašų LSSR inspekcijos viršininko pavaduotojui prie MGB nuo 1947 m. kovo mėn. dėl agentūrinio-operatyvinio darbo pravedimo Kauno apskr. MGB skyriuje periodu nuo 1947 02 26 iki 1947 03 08.

Tenka pažymėti, jog bataliono skyriaus operacijos pravedimo metu vyr. ltn. PILEVIN ypač daug laiko sugaišo surinkimui – nuo 2-jų iki 4-ių valandų. Iš vienos pusės todėl, jog neturi savo operatyvinės mašinos, iš pulko mašina atvažiuoja gerokai pavėlavusi. Iš kitos pusės – dėl savo nerūpestingumo.

Kitas bataliono trūkumas yra nemokėjimas organizuoti persekiojimo bei neturėjimas užsispyrimo.

Pavyzdžiui, operacijos metu, kada buvo nušautas „banditų“ vadeiva Maceina ir kiti du „banditai“, persekiojimo grupė iš anksto nebuvo suformuota. To rezultatas – vienas „banditas“ pasislėpė pačiu pirmuoju kautynių metu, o du kiti išbėgo, nežiūrint į tai, kad ir buvo sužeisti.

Operacijai vadovaujantis bataliono štabo viršininkas ZAICEV persekiojimui nevadovavo, pareiškęs, jog jis pavargęs ir todėl persekioti pasiuntė vienus kareivius, kurie savo ruožtu pareiškė, jog jie pasivijo šituos du „banditus“, jie sėdo į vežimą ir vienu metu buvo jau 30 metrų nuo „banditų“, bet jų arkliai išsigando šūvių, metėsi į šoną ir jie visi išsivertė iš vežimo, o „banditai“ nuvažiavo.

Pasirašo: LSSR inspekcijos prie MGB vrš. pavad. mjr. MAKOV

1947 m. kovo 3 d.

Tikra: LSSR MGB 2N Valdybos 4-o sk. 3-io poskyrio vyr. oper. įgaliotinis kap. ŽABSKIJ

Iš ONUTĖS ULECKAITĖS prisiminimų

(Pamoterio kaimas)

Užrašė M. Žibienė

Ružinskai gyveno Dankstytės kaime – mūsų kaimynai. Kaip viskas vyko, aš tada buvau dar vaikas, bet daug kartų girdėjau tėvus kalbant apie šį ir kitus pokario įvykius ir viską dėjausi į galvą.

Pas Ružinskus stribai darė kratą, bet nieko nerado ir išėjo, o vyrai iš slėptuvės per greitai išlindo. Vienas stribas kažko dar sugrįžo, na ir prasidėjo... Kai pas Ružinską vyko susišaudymas, partizanai pro mūsų sodybą bėgo link Kauno, vieną jų nušovė prie mūsų kapčiaus. Čia buvo didelis akmuo ir prie to akmens partizanas padėjo galvą, o stribai toliau vis šaudė į bėgančius link mūsų sodybos. Tėtė pasilenkęs žiūrėjo per langą ir tuo metu jį sužeidė, kulka jam perėjo per nugarą ir įstrigo sienoje.

Atbėgo stribai ieškoti partizanų, mes jiems sakom – jūs tėtį sužeidėt. Jie iš sienos išsiėmė savo kulką, liepė tėčiui rengtis, veš į Pakuonį perrišti žaizdą.

Tuo metu partizanai kažkur pasislėpė. Stribai sugrįžo su pastote, paėmė tėtį, nuvažiavo su juo prie kapčiaus, tą nušautą partizaną už kojų per sniegą atvilko prie rogių, įmetė į jas ir nuvažiavo pas Ružinską, bet Ružinskų namuose jau nieko nebebuvo, visi buvo išbėgę.

Stribai į roges krovė maisto produktus, daržoves ir ką tik nutvėrę. Kai prisikrovė pilnas roges, pajudėjo į Pakuonį. Pakuonyje tėčiui sutvarkė žaizdą, o tą nušautą partizaną – Bazyką Albiną, nuo Rokelių, numetė prie stribyno ant gatvės.

Pasakoja BURČIŪTĖ-MICKIENĖ JANINA ir KĘSTUTIS MICKA

Užrašė M. Žibienė ir D. Kurauskas
2014 m. Margininkų k.

Pasakoja Burčiūtė-Mickienė Janina, g. 1934 m. Margininkų k., Pakuonio vlsč.

<...> Mano tėtis – Simonas Burčius, mama – Agota Burčienė (buvusi Rimienė). Šeimoje augome mes dvi seserys: aš-Janina ir Antanina. Mamos (pirmo vyro) – Kapočiūtės-Rimienės buvo trys vaikai: du broliai ir sesuo: Klemensas Rimas, g. 1929 m., Pijus Rimas, g. 1925 m. ir Marytė Rimaitė-Gelažienė.

Klemensą paėmė į armiją, Pijus buvo kalėjime. Kai grįžo, į mišką eiti jau buvo per senas, kažkiek partizanams paryšininkavo.

Rimas apsivedė su Kapočiūte, o kai Rimas mirė, tėtis (Burčius) atėjo užkuriom pas Rimienę.

Štutkė-Alfonsas Petrauskas, g. 1930 m., nugirdė miškinius, kad jie nušautų Klemensą. Jis atėjo pas Kapočius, sako: „Duok ką nors apsirengti (buvo gruodas), bėgu toliau, kad jums bėdos nepridaryčiau...“ Kapočius sako:

– Niekur neik. Ateis, jei tikri partizanai, tai nieko – išsiaiškinsim, nieko neatsitiks, o jei vagys – gaus švino šratų.

Pas *Štutkę* buvo bunkeris, o jame du partizanai. *Štutkė* ir pranešė į Pakuonį garnizonui. Kareiviai apsupo bunkerį, nušovė abu partizanus ir išsivežė į Pakuonį.

Štutkė gyveno prie alksnyno: tvartas, kluonas ir gyvenamasis namas. Bunkerį partizanai buvo įsirengę tvarte: Juodis Jonas-Diedas, *Jonukas* su kitu jaunesniu partizanu, 17-os metų, iš Zuikinės k. „Štutkę" čekistai pagyrė: pats viską sutvarkei, tau padėka... Gal dar ir pinigais primokėjo?

R. K. p a s t a b a: papildymui reiktų paminėti, jog knygoje „Laisvės kovotojų prisiminimai" X d. psl. 613–615 Marijonos Kasparavičiūtės-Kapočienės prisiminimuose apie šių partizanų žuvimą 1950 m. sausio mėn. aiškinama kažkiek kitaip, be to, paminėta, kad ten žuvo ir vienas MGB-istas.

Burčiai buvo stiprūs ryšininkai. Ateidavo *Vermachtas*, *Saulė*... Vieni dieną ateina – daugiausia rusai, naktį kiti baladojasi, prašo įsileist – savi, būna kad ir dešimt ir visus priima, pavalgydina, pailsi. *Saulės* žmona pas mus pabūdavo su mergaitėm po keletą dienų, slėpdavosi. Vyrai miegodavo kluone, pavalgyt ateidavo į kambarį. Bunkerio pas mus nebuvo.

Vaikščiojo ruseliai Vyčiuje netoli miško, o pas mus buvo seniūnas (Strašinskas ar Kemežys?). Paprašė: „Burčiau, priimk rusų kareivius, nes jie miške ruošia malkas, turi traktorių..." Gal dvi savaites valgė savo, mama tik arbatos išvirdavo. Paprasti vyrukai, du šautuvus turėjo, gyveno dviaukščiame svirne. Vieną naktį iš Arbačiausko atėjo trys girti žaliukai ir paprašė rakto, nes rusai užsirakino iš vidaus. Aplinkui pašaudė pašaudė ir nuėjo pas Kapočių Andrių, kuris gyveno Simano namuose. Pasiuntė Kapočių, kad atneštų benzino.

Buvo tamsu, belaukiant, žaliukai pirmi pradėjo šaudyti ir tada kareiviai iš vidaus iš antro aukšto nušovė vieną žaliuką. Kiti pasiėmė jį ant pečių ir nusinešė į mišką.

Parėjo su benzinu Kapočius, bet jo jau nebereikėjo. Ruskeliai atsirakino, Burčius pasakė jiems, – bėkit, miškinių jau nėra. Ruskeliai nubėgo pas Seniką, greitai iš Pakuonio ir garnizonas prisistatė. Vienas rusas buvo sužeistas, jį už pažastų vedėsi kuo greičiausiai, bet ir vėl prasidėjo šaudymas. Mama griebė mane su seserim ir išbėgom iš namų.

Po šito įvykio mūsų neuždegė, bet suėmė tėvelį, nuvežė į Kauną, ten mušt gavo, daugiau savaitę buvo suimtas, bet neprisipažino, jis gi nekaltas ir neišdavė nieko. O žuvo tada prie svirno Stulpinas Boleslovas-*Vytautas* iš Pakuonio. Tai va kokia tvarka tada buvo: prisigeria, slampinėja, nekaltus žmones užsipuola... Aloyzą ir Zigmą Paliepukus buvo suėmę. Jurgis buvo namuose, o Juozas buvo Austrijoje...

Mūsų krašte Rimų buvo 12 šeimų ir visi turėjo pravardes:

„Simanka" – Rimas;

„Pinčius" – Rimas Kazys;

„Meškerys" – Rimas Pranas;

„Karalius" – Rimas Zigmas;

„Juozinka" – Rimas Motiejus – Pijaus tėvas – motinos vyras, Vyčiuj gyvena;

„Tamošius" – Rimas Juozas;

„Paliepis" – Rimas Jurgis;

„Petraitis“ – Rimas Jurgis;
„Kubelis“ – Rimas Jurgis;
„Šiaučius“ – Rimas Jurgis;
„Šamaūsis“ – Rimas Pranas;
„Zrakas“ – Rimas;
Rimas Kazys šalia Rakausko gyveno.

„Petraičiai“, „Kubas“ ir „Paliepis“ gyveno Paliepių kaime. „Simanka“ – prie Ambrazų, „Pinčius“ su „Buzu“ gyveno prie Diedonio, „Karalius“ – savo vietoje.

Tamošiūnienę paėmė per Stanislovo atlaidus, apie vasario mėn. Tėvai bažnyčioje, aš po lauką vaikščioju, matau nuo Pušagrodo atvažiuoja rogės, pilnos vyrų. Pats vidudienis, aš žiopsau – iššoko iš rogių ir apstojo Tamošiūno gryčią, o kiti eina link bažnyčios. Gal po 10 minučių matau, iš bažnyčios išsiveda moterį. Nusivedė į namus. Ką jie ten veikė, nežinau, tik žiūriu, sušoko į roges. Buvo dar atsivežę nuo Prienų plytinės direktorių, tas žmogus rogėse sėdėjo ir tą bobą į roges... Vienas dar iš rogių iššoko ir granatas į gryčią sumetė, pasigirdo sprogimai, bet gryčios neuždegė. Po to nuvažiavo link Dabilios k. pas Čepkauską. Ten į bulbinę juos uždarė. Matyt, kažkas pranešė į Pakuonio NKVD, kad iš ten rusai tiesiai į Čepkausko namus lėkė. Tamošiūnienę ir tą žmogų iš Prienų nuvedė už kluono prie balos, sušaudė, nuvežė į Kažiuoką ir ten paliko.

Tamošiūnas buvo žmogelis kaip ir visi, turėdavo alaus, pas jį susirinkdavo vyrai pakortuoti, biškį komunistuojantis buvo. Tamošiūnienė – padori moteris, dievobaiminga, be jos visos mišios neapsieidavo. Tamošiūnas tada buvo susirgęs, ligoninėje gulėjo.

Birželio mėn. per Devintines nuo Šilavoto buvo labai daug miškinių atėję, atėjo didelis būrys iš vakaro. Vieni apsinakvojo pas Strašinską, kiti pas Alviką.

Mūsų vargonininkas Kairiūkštis Kazys, 25 m. amž., gyveno ten, kur buvo špitolė. Jis gyveno vienas, o jo tėvas vargoninkavo Panemunėje. Namie būtų gulėjęs ramiai, jo niekas nebūtų judinę, bet jis gi nutarė palaikyti draugus: pasigriebė automatą ir prie Strašinsko klevuko atsigulęs nutarė rusus „pastrošyt“. Ruselis paleido seriją ir liko vyras po klevu gulėti.

Rusai ėjo gudriai. Pasidalijo: vieni ėjo Taurakiemyje, kiti užstojo mišką, o kiti dar pabaidė nuo Strašinsko. Nemažai rusų buvo.

Mus vaikus iš miego pakėlė ir į pečelius sukišo, nes kulkos per langus švilpė, o čia nuo Strašinsko rusai ėjo. Ryšininkai ar apsauga, matyt, miškiniams pranešė, kad jie greitai dingo, bet jų vis vien nemažai žuvo. Ilgadrobinės buvo prikrautos pilnos.

Tada šaudymas buvo nuo kapų link Strašinsko ir apie Mickus. Iššaudė langus, Kairiūkščiukas ant lauko ties fermom bėgo, ten jį ir nušovė.

Drižniaus bernas buvo su partizanais, kai žuvo, užkastas buvo Paliepių kalnely. Jankūnienė vyriausia, būdavo, tą kapelį tvarko, ateina rusai, tą kapą išdrasko, viską suverčia, o ji vėl sutvarko.

Kurie gyvi liko, miške pasislėpė. Rusų du žuvo. Kai baigėsi kautynės, Paliepių Pranį su pastote paėmė. Micka Pranas sukrovė į ilgadrobinį vežimą lavonus ir vežė keliu į Pakuonį.

Tada kareiviai pasileido po visą kaimą, visur landžiojo, tikrino: ant aukšto, kambariuose, svirne, kluone, tvarte, visur žiūrėjo ar nėra pasislėpusių – visą kaimą krėtė. Kaip

pradėjo nuo Paliepių iki Piliuonos perėjo kratydami, keletą vyrų sugaudė. Rimą Pijų tada pagavo, pas Micką Galinį pagavo Zigmą Micką, Juočį paėmė. Pas Barauską kieme juos susodino. Barauskas, pamatęs, kad taip vyksta, bėgo link miško, liko tik jau į mišką įšokt, ruselis tik prisidėjo šautuvą ir iškart nušovė.

Naujokas miške šnapsą varė. Išgirdo, kad „ablava“ ateina, bėgo gilyn į mišką – tada jam ruseliai ranką peršovė.

Vyčiaus Vaitkevičiai buvo ryšininkai. Miliauskėliai, Paplauskėliai – pas Arbačiauską jie buvo tada, o dar prie tos pačios „partijos“ – Miliauskai, Paplauskai, Vaitkevičiai.

Mickos Zigmo brolis Pranas (Pranys) Micka buvo partizanas, jį patys partizanai sušaudė. Margininkuose pas Vaičiukyną buvo vakarėlis, buvo keturi Banioniai iš Vainatrakio k. Vyrai susimušė ir vieną Banioniuką Pranys užmušė. Kitas Banionių brolis išėjo į mišką ir Banioniai, matyt, iš savo viršininkų buvo gavę leidimą vykdyti savo teismą, bet kur ir kaip, nežinoma.

Partizanas Vaitkevičius Jonas nušautas Pakuonyje – ties Beliūno namu buvo numestas. Motiejų Vilionį nušovė Bačkininkų šile.

Juodis ir Karpavičius Pakuonyje buvo numesti, stribai žmones atvarydavo, kad atpažintų. Čia pat buvo stribynas, areštuotiems savieji atnešdavo valgyti, tai juos stribai atvesdavo pažiūrėti ir atpažinti numestų partizanų lavonų, gal netyčia kas nors išsiduos, kad čia brolis, vyras ar giminaitis ir tada suima tardymui. Vilionio Jono lavonas Pakuonyje prie Beliūno namo irgi buvo numestas. Motiejus Vilionis buvo ryšininkas, ūkiškai partizanams pagelbėdavo.

Labai dažnai būdavo „ablavai“, kariuomenė krėtė miškus ir kaimus, vyko didelės vagystės, rusai darydavo pasalas pamiškėse, vykdavo susišaudymai tai kaime, tai pamiškėse pavieniai ir ilgesni, dažniausiai paryčiais, nes partizanai anksti rytais iš kaimo grįždavo į mišką. Po nužudymų kareiviai krėsdavo ištisai visus gyventojus, tikrindavo gyvenamuosius namus, ūkinius pastatus, kluonus, svirnus. Tėvas mums liepdavo vos ne paskui kiekvieną kareivį eiti ir stebėti, kad ko nepavogtų, nes vogdavo lašinius, rūbus, pinigus, ką tik galėdavo.

Margininkų mokykloje buvo surengtas vakaras su vaidinimu, kuriame buvo vaizduojamas karo laikotarpis. Personažuose buvo vokietis, Vaitkevičienė vaidino sužeistą merginą, kurios koja buvo „sugipsuota“. Vyko mokyklos salėje, daug žmonių buvo: mokiniai, jų tėvai, jaunimas ir aš buvau. Vokietį vaidino Žiurauskas, jis buvo aprengtas vokiška uniforma, „frenčius“ su antpečiais, kaip tikras vokietis. Ką tik prasidėjo vaidinimas, staiga atsidarė durys ir kažkas strykt pastrykt per suolus ir užlipo ant scenos. Pasigirdo du šūviai ir... „Mes už Lietuvą kraują liejam, o jūs linksminatės! Skirstykitės, kad čia nei vieno neliktų!“ Partizanas buvo su uniforma ir rankose, atrodo, dar ir automatą laikė... „Sužeista“ Vaitkevičienė tik pašoko ir čia pat „pasveiko“, „vokietis“ ir kiti artistai irgi dingo nuo scenos, o žiūrovai puolė pro duris vieni kitus trypdami. Mes su broliu irgi puolėme į lauką ir po tiesuma namo, o kiti gerokai vėliau parsirado: kas į laukus bėgo, kas pas kaimynus.

Vėliau pasakojo, kad tie miškiniai visiems artistams gerokai diržų įkrėtė už tai, kad linksmybes daro, o ne kraują lieja už Tėvynę.

Šito vakarėlio organizatorė buvo mokytoja Andriuškevičienė.

Žuvintos kaime pas Juodį namuose irgi buvo vakarėlis su muzika ir šokiais. Tamsoje užėjo Pakuonio partizanai, irgi priminė, kad jie linksminasi, „o mes kraują liejam“. Visiems liepė nusirengti ir šokti, o buvo žiema, šaltas metų laikas. Gerokai pašokdinę, „palinksminę“, prie durų pastatė Juodį ir Juodienę ir visi išeidami „atsidėkodami“ už vakarušką, dar turėjo jiems į užpakalius pabučiuoti.

1948 m. gegužės mėn. mus ištrėmė. Naktį atėjo, baladoja į duris, sako – savi ir įleidom. Kai įleidom, pasirodo – stribai. Sako: „Renkitės. Mes jus į Rusiją išvešim.“ Leido dvi valandas pasiruošti. Pakinkė dvikinkę pastotę, liepė dėtis lašinių, miltų... Mes, vaikai labai išsigandom.

Pijaus ir Klemo nebuvo namuose. Mes trys seserys, tėtis ir mama invalidė buvo, ją reikėjo nešti. Prie Pušagrodo dvarelio buvo ir daugiau pastočių su tremiamais, aplink ginkluota sargyba stovėjo. Mūsų šunelis dar bėgo iš paskos, nežinau kur jis dėjosi... Nuvežė į Pakuonį. Namuose liko gyvuliai, viskas liko, kaimynai pasiėmė kas geriau.

Pakuonyje perkrovė į amerikoniškus sunkvežimius ir nuvežė į Mauručius. Čia stovėjo paruošta apie 13 gyvulinių vagonų, į kuriuos mus suvarė su visa turima manta. Jeigu kam prisireikia atlikti gamtinius reikalus, kol dar stovėjome vietoje, sargyba išleidžia į lauką ir čia pat prie vagonų apstotas ginkluotų kareivių gali tuštintis.

Nuvežė mus į Sibira, Usolje gyvenvietę, kur druską gamina. Į Lietuvą grįžome 1958 m.

„Margininkų“ kolūkį sutvėrė 1949 m. rudenį. Prieš tai iš valsčiaus ateidavo agitatoriai ir agitavo stoti į kolūkį. Ateidavo toks raišas Šlumšta, lydimas ginkluotų stribų, o rudenį jau pradėjo spausti prievolėmis, mokesčiais ir žmonės verkdami ėjo „savo noru“ pasirašyti į kolūkį. Arba būdavo atneša į namus pasirašyti ir pakiša popieriaus lapą dar pagąsdina – pasirašyk, jei nepasirašysi, Sibiran išvešim ir taip žmogus pasirašo, kad „savo noru“ stoja kolchozan.

Mūsų buvusioje sodyboje gyveno Rimas Jurgis, jis buvo vedęs Tamošiūno Juozo seserį, daug metų gyveno mūsų tėviškėje. Buvo likę dar pusė namo, pusė tvarto, o kitas puses pastatų, kluoną kolūkis nugriovė ir Margininkuose pasistatė.

„Margininkų“ kolūkio pirmas pirmininkas buvo Petras Kemežys, po jo Juozas Strašinskas. Iš pradžių dar laikėsi žmonės kas sau, o paskui reikėjo suvaryti arklius ir suvežti žemės ūkio padargus, žmonėms atėmė viską, ką tik galėjo. Kolchoze arkliai buvo taip nuvaryti, pusalkaniai, išsekę, primušti, kad ariant suguldavo vagose... Tokia buvo sovietinių okupantų valia.

Pasakoja KĘSTUTIS MICKA

<...> Kai 1944 m. rusai vijo vokiečius, ilgam buvo sustabdyti prie Nemuno. Iš anos pusės (dešinės) jie apšaudydavo kaimus, tarp jų ir Margininkus. Artėjant frontui, žmonės ruošėsi kur nors pasitraukti. Mūsų tėvai buvo prie Dvarnos pievos, slėpėsi miške, kiti buvo išsikasę bunkerius, pasiėmę kas ką gali, kai kas net gyvulius buvo atsivarę. O kaip žinoti kada slėptis, kada pavojus?

Šaudė rusai. Nuo Pakuonio daug žmonių susirinko prie mano tėvų namų. Kai tik rusai pradėjo šaudyti, girdisi kaip atkaukia patrankų artilerijos sviediniai. Pralėkė virš mūsų namo, nukrito ir sprogo laukuose. Tai – žinia, kad artėja frontas. Tada jau visi bėgo į mišką ir ten slėpėsi, paliko namus, karves, arklius.

Kai rusai nustūmė vokiečius, ėjo per Dubravos mišką, rado ten šituos pasislėpusius nuo fronto žmones, bet nieko jiems nedarė, ėjo ir praėjo.

Mačiau tik vieną rusų kareivį tarp Pušagrodo ir Margininkų laukuose gulėjo, jo niekas nelaidojo, žvėrys apgraužė. Rusai vieną vokietį buvo nušovę Rykščiabalėje. Ten pat vietoje iškasė duobę ir užkasė. Prie kapo buvo padėti jo dokumentai, nuotraukos, gal žmonos, mergaičių... Kapočius jas paėmė ir svirne po balkiu paslėpė su viltimi, gal kada atsišauks to žuvusio vokiečių kareivėlio artimieji, bet kai po karo rusai pas Kapočius rado bunkerį, prasidėjo suirutė, Kapočiai buvo išvežti, pabėgę į mišką. Dingo ir tie dokumentai, o vokietuko palaikai taip ir liko Rykščiabalėje.

Pagrindinės kautynės vyko Diedonių laukuose prie Diedonių miško. Vokiečiai atsitraukdami leido rusams persikelti per Nemuną, o patys vokiečiai su šarvuočiais, tankais ir tanketėmis pasislėpė Diedonių miške. Tada rusai nuo Piliuonos link Diedonių pasipylė laukais, vokiečiai juos prisileido arti ir visus sutraiškė, ten jų apie 50 žuvo, ant lauko liko primėtyta ginklų.

Margininkų kaime didesnių mūšių nebuvo, tik kelis kluonus sudegino.

Vieną kartą pavakare atėjo 7 Aukšt. Panemunės stribai. Juos pamatęs, tėvukas pasislėpė. Likome mes vaikai, aš – vyriausias. Pirmiausiai pasiteiravo kur tėvas, liepė kinkyt arklį į roges ir čia pat pareikalavo juos vežti į Tursono kaimą. Aš pasakiau, kad tėvo nėra namie, tada jie sako, gerai, mes patys pasikinkysim. Aš kategoriškai paprieštaravau, pasakiau, kad neduosiu arklio, neduosiu nei arklio, nei rogių, pasakiau, kad aš pats jus pavešiu.

Pakinkiau arklį, tada jie liepė į roges pakrauti daug šieno ir čia pastebėjau, kad jie visa tai daro iš didelio bailumo. Kai prinešiau šieno, jie sugulė ant dugno ir liepė dar jo krauti ant jų kaip storiau, o ginklus iškišo per skyles į visas puses, buvo iškišti vamzdžiai ir į mano sėdynės pusę, į šonus ir į rogių užpakalinę dalį ir taip užsimaskavusius stribus vežiau iš Margininkų į Tursono kaimą.

Reikėjo važiuoti pro Piliuonos mišką, buvo jau prietema, o arčiausias kelias buvo tik per mišką. Važiuojant per mišką, vienas stribas vis badė šautuvo vamzdžiu man į užpakalį ir ragino važiuot kaip greičiau, nors arkliai ir taip jau bėgo riščia, aš jau jų nebeįstengiau labiau pavaryti, o stribas vis badė mane.

Kai išvažiavom iš miško, visi lengviau atsipūtėm ir man palengvėjo, kad nieko neatsitiko ir stribai nustojo man į užpakalį baksnoti. Sustojau prie grybo, stribai išlipo, aš apsukau roges ir tuo pačiu keliu ramiai grįžau namo.

Tik nepasisekė vyrukui (Juodžiukas – apie 20 metų amž.?), kuris Pakuonio stribus vežė į Bačkininkėlių kaimą. Matyt, partizanams buvo pranešta, kad ten važiuos stribai. Nemuno šlaite atidengė ugnį ir ten tada žuvo visi stribai ir tas jaunuolis, kuris vežė (čia kalbama apie stribo Grūšinio žuvimą, o šaudė prtz. Boleslovas Stulpinas – *D. K.*).

Buvo daug žūčių, daug negerų atsitikimų. Rusų kareivai su stribais pasalavo prie Diedonių raisto, o Būbniukas ėjo pamiške keliu ir kareiviai jį nušovė. Vėliau išsiaiškino, jog tai niekuo dėtas Būbnio sūnus.

Mano tėvas labai draugavo su Margininkų bažnyčios klebonu Banioniu, tankiai svečiuodavosi pas jį, pasivaišindavo, abu buvo medžiotojai, o mes turėjome du šunis. Vienas buvo jau per senas, nebetinkamas medžioklei ir tėvas klebono paprašė, kad tą šunį jis nušautų.

Buvo atlaidai, neeilinė šventė, susirinko giminės, baliavoja ir staiga po miškų ateina klebonas Banionis su šautuvu į kiemą ir šauna į pirmą pasitaikiusį šunį. Visa laimė, kad pataiko į tą, kurį ir reikėjo nušauti, bet iš pirmo karto gerai nepataikė, tas šuo voliojasi, cypia. Tėvas jam sako, šauk dar kartą, pribaik... Klebonas dar kartą šovė ir pribaigė tą šunelį. Svečiai nustebę žiūri per langus, kaip tas klebonas po kiemą su šautuvu švaistosi, juk jis šventas žmogus, o su gyvūnu pasielgė, ne kaip Dievo tarnas, viešumoje labai žiauriai (Koks čia „bajeris“?)...

Pasakoja RIMAS LEONAS

(g. 1931 m. Margininkų k., Pakuonio vlsč.)

Užrašė D. Kurauskas
2015 m.

<...> Partizanais buvo du mano broliai: Jurgis, g. 1920 m., ir Aloyzas, g. 1927 m., o man teko ryšininko dalia. Su miško vyrais tekdavo dažnai susitikti. Pas mus į sodybą ateidavo *Vermachtas*-Algirdas Juodis su savo būriu – apie 20 vyrų, kieme buvo jų įsirengtas bunkeris po sukrautais medžiais. Juodžiai buvo šeši broliai, kilę nuo Pakuonio.

<...> Mes gyvenome Paliepiuose prie miško. Aš netoli namų miške ant kalniuko buvau radęs čekišką Bruno kulkosvaidį, vokišką pistoletą ir vokišką pusautomatį 11-os šūvių. Parsinešiau juos namo ir paslėpiau balikėje. Atėjęs pas mus *Vermachtas*, ėmė prašyti, kad atiduočiau jam tuos ginklus ir atidaviau, net į kažkokį sąsiuvinį užsirašė, kad aš partizanus parėmiau, kad atėjus nepriklausomybei, man už tai būtų atlyginta.

<...> *Vermachto* būryje buvo ir mano broliai. Jie partizanavo apie dvejus metus: Rimas Jurgis-*Beržas* ir Rimas Aloyzas-*Jovaras*, dalyvavo keliose kautynėse su rusų NKVD kariuomene. Didelės kautynės vyko netoli Pakuonio Pošvenčio kaime. Ten dalyvavo daug rusų ir mūsų partizanų, kovėsi vyras prieš vyrą, žuvo septyni partizanai, buvo nemažai sužeistų. Kautynėms vadovavo būrio vadas *Viesulas*-Marčiulionis Vytautas ir jo pavaduotojas *Vermachtas*-Juodis Algirdas.

<...> Pažinojau daug vyrų iš to būrio. Buvo partizanas *Siaubas*, tarp savęs vyrai buvo rimtai susipykę. Pas kaimynus Drižnius dirbo už berną toks Kostas. Jis taip pat buvo būryje. Vainatrakio kaime prie Vyčiaus pas Ožeraičius vyko kautynės. Kostui peršovė galvą sprogstama kulka, bet dar buvo gyvas... Su *Siaubu* tarp jų buvo kažkoks piktumas... Sužeistą Kostą *Siaubas* su kitais keliais vyrais lydėjo ir pribaigė jį netoli Drižniaus namų. Vyrai tarpusavyje susipyko ir jau patys norėjo *Siaubą* likviduoti, o Kostą užkasė miške.

<...> Partizanų kautynės 1945 m. gegužę su rusų NKVD kariuomene vyko ir Margininkų kaime. Partizanų buvo apie šimtas vyrų. Vieni buvo apsistoję pas Stravinską, Elviką, Kapočių ir daug kur pas kitus, o rusai užstojo pamiškę. Tai vyko per Šeštines.

Rusai iš ryto šukavo kaimą ir varė vyrus link miško, kurį jie buvo užstoję. Nušovė Margininkų bažnyčios jauną vargoninkėlį pas Stravinską prie balos. Per šias kautynes ant mūsų žemės už kluono žuvo irgi apie septinis partizanus. Mano broliai tuo metu buvo pas mus bunkeryje ir, prasidėjus kautynėms, išbėgo į mišką slėptis. O kai vyrai ištrūkę iš rusų apsupimo susirinko miške, sužeisti buvo 35 partizanai, o kautynių pradžioje prie pačių Margininkų žuvo ir nemažai rusų. Nežinau kiek, bet rusai žuvusius savus patys susikrovė į sunkvežimius.

Tą rytą pas mus buvo atėję keli kaimynai. Prasidėjus rusų puolimui ir šaudymui, kaimynas Naujokas išbėgo, su juo brolis Zigmas ir kaimynas Pranas, Micka-*Balinis* (šie abu ginkluoti). Rusai tai užstoję pamiškę, o vyrai bėgo link miško. Rusai ėmė šaudyti, vyrai prie miško sugriuvo po ganyklos aptvaro vielomis, šiaip taip pralindo pro apačią šliauždami ir – į mišką. O Naujokui peršovė ranką ir sužeistą jį rusai paėmė, nes jis buvo be ginklo. Nuvežė į Pakuonį, ištardė, po to perkėlė į ligoninę, o ten jam ranką amputavo. Taip žmogus ir nugyveno amžių su viena ranka. O septynis vyrus tada nušovė iš kulkosvaidžio, bėgančius per lauką. Tada ir pas mus kieme suėję buvo daug rusų, jie visur lakstė apie namus ir šaudė. Vienas šaudė, ginklą buvo pasidėjęs ant tvoros... Rusai atsivarė ūkininką Elviką, važiavo lauku, rinko nušautuosius ir krovė į vežimą.

<...> Mano brolis Jurgis buvo žvalgyboje Zuikinėje. Jį rusai pagavę suėmė ir bandė varyti į frontą, nes dar vyko karas. Pasiuntė jį į kariuomenę su kitu draugu, bet Jurgis parbėgo po kokio pusmečio iš kariuomenės. Dingus Jurgiui, pas mus atėjo *Vermachtas* ir klausia, kur dingo Jurgis iš būrio, gal į stribus išėjo, nors mes irgi nežinojom kur jis. Pabėgęs iš kariuomenės, Jurgis pas partizanus jau nebegrįžo. Partizanuose buvo Kapočienės broliai, Miliauskas...

<...> Žinojau partizanų bunkerį už Dvarnos pievos ant kalniuko. Tas bunkeris buvo rastas ir sunaikintas – sudegintas per kariuomenės siautimą, o jo gyventojai – tarp jų žinomas partizanas Vytautas Kairiūkštis-*Zubrys* žuvo kitą dieną. Su Vytautu Kairiūkščiu Margininkuose kartu ėjome į mokyklą. Jis buvo už mane vyresnis.

<...> Tą rytą aš, Antanas Drižnius, Gorinas, Pranas Drižnius buvom miške, o vyko siautimai ir rusai ten mus prie Piliuonos kelio miške užklupo. Puolė mus gaudyti, bet nešaudė. Tą dieną rado ir tą bunkerį, o vyrus rado kitą dieną. Rusai buvo užstoję visas kvartalines linijas. Kurie bėgo mišku, buvo nušauti. Ten žuvo ir Vytas Kairiūkštis su draugais...

Kai mes dar prieš tai ėjom keliuku miške, ant keliuko (Karčiamukės keliukas prieš Dvarnają, šiapus Vyčiaus upelio apie pusė kilometro nuo bunkerio) sutikom partizaną Vytą Kairiūkštį. Tas tik klupt ant kelio ir prisidėjo ginklą, bet nešovė, nes mus pažino. Aš su juo pasisveikinau, šnektelėjom ir mes su draugais nuėjom, bet išlindę į kelią, buvom užpulti rusų... Tą pirmą dieną nepaleido tik Prano Drižniaus. Jį suėmę tardė, klausė ar nematė partizanų, šis neigė, o Gorinas kartu buvęs pasakė, jog buvo sutikę partizaną.

<...> Rusams dirbo ir *Štutkė*-Petrauskas Alfonsas (MGB ag. ***Nykštukas***). Jis pas save slėpė paskutinius partizanus, o paskui juos išdavė ir pas jį bunkeryje juos nušovė – Juodį Joną-*Diedą* ir Valiūną Petrą-*Papartį*. *Štutkė* su jais iš žmonių rinkdavo maistą ir pas mus jie visi trys buvo atvažiavę.

<...> Patamulšėlyje pas žmogų gyveno rusai ir jie vaikščiodavo po apylinkę, o pas

Ožeraičius buvo partizanai, tai jie tarpusavyje buvo susišaudę. Ten buvo ir mano brolis. Tada ir sužeidė Kostą į galvą, o rusai pabėgo.

<...> iš pradžių partizanų buvo labai daug, apie du šimtus. Buvo dar ir *Saulės* atskiras būrys, ateidavo pas mus, jie net Pakuonį buvo užpuolę, įvarė stribams baimės...

Kartą užėjo didelis rusų būrys pas mus ir susėdo ant sukrautų medžių poilsiui, o po jais – bunkeris, jame vyrai sulindę, bet kadangi medžių krūva buvo didelė, matyt, kareiviai nieko neišgirdo ten po medžiais krebždant...

<...> Kitą kartą per Škaplerną liepos 16 d. – per atlaidus Margininkuose buvo daug žmonių ir partizanų su ginklais priėję, ten buvo ir mano pusseserės Vaičiukynaitės – ryšininkės. Kambaryje buvo penki vyrai ginkluoti, kiti vyrai buvo bunkeryje. Pas Vaičiukynus buvo ryšio punktas ir bunkeris. Staiga netikėtai kieme pasirodė rusai. Jiems tada vadovavo žydelis Kerbelis, toks nedidelio ūgio, storulis. Aš jį gerai pažinojau. Rusai susėdo pailsėti ant medžių krūvos, visa laimė, kad nėjo į vidų. Vyrai griebė ginklus ir puolė prie durų ir langų, ėmė laukti rusų, kada pajudės. Žydelis Kerbelis tada vadovavo garnizonui, malėsi po namus ir mieste. Kareivių ir stribų apsilankymai buvo dažni, vis krėtė ir krėtė žiemą ir vasarą, o mes rusams buvome įtartini. Kartą tėvą nusivarė į Pakuonį, sumušė, po kiek tai laiko krešulys susidarė ir tėvas nuo šito sumušimo mirė.

<...> Gaubatrakyje pas Petruškevičių per susišaudymą žuvo Vincas Blusevičius-*Naras* kartu su *Viesulu*. Blusevičius draugavo su mano seserimi Elvyra, jis pas mus ateidavo kartu su broliu Antanu, kuris, kiek teko girdėti, mirė Sibire tremtyje, o Vincas žuvo su mano rastu ir atiduotu jam automatu. Aš buvau radęs vokišką „mašinpistolkę“, jų po karo daug mėtėsi. Randi žuvusį vokietį, atverti su virve ir randi po juo automatą. Tokiu būdu kelis buvau radęs. O kai žuvo Vincas Blusevičius, tą automatą pasiėmė stribai. Po kurio laiko tie patys stribai žuvo partizanų pasaloje kalno šlaite prie Darsūniškio ir tą patį automatą vėl atsiėmė partizanai.

<...> Pas mus buvo didelis bunkeris po sukrautais medžiais – didelė duobė, tilpo 10 vyrų. Ant viršaus buvo užklota lentomis ir užpilta žemėmis, o landai padarytas dangtis, nors šiaip tai buvo tik duobė be jokių patogumų pasislėpti.

<...> Karo metu Kažiuoke (miško kampas) buvo pamuštas vokiečių tankas. Drižnius Pranas su bernu Kostu nuėjo, nuėmė nuo tanko kulkosvaidį ir parsinešė namo. Jį išbandė prie miško: geras juostinis kulkosvaidis – juosta tik slenka, šūviai trata, Kostas ir išsinešė į būrį tą kulkosvaidį.

<...> Tėvo giminės buvo taip pat partizanai. Rokų Kelmyne buvo kautynės. Važiavau su bulvėmis ir sutikau partizaną Gelčį Jurgį-*Zuikį* miške prie Obelyno peršauta ranka ant kelio išbėgusį su ginklu. Jis buvo tėvo giminaitis. Jie buvo du broliai Gelčiai. Tada Rokų Kelmyne žuvo keli partizanai.

<...> Kartą miške su Margininkų bažnyčios zakristijonu varėm samagoną. Žiūrim, ateina rusai. Tik priklaupė ir trenkė iš automato virš mūsų galvų. Jie ėjo pamiške nuo Valiūno ir galvojo, kad miškiniai. Mes tada nėrėm į mišką link Piliuonos ir nuo ten parbėgom į namus, o rusai mus vijosi, šaudė, bet net nesužeidė nei vieno.

Iš prisiminimų apie JURGĮ KRIKŠČIŪNĄ ir jo bendražygius

Adaptuoti tardymų protokolai

Iš LYA (KGB arch.) **Krikščiūno Jurgio, Antano** ir **Garbačiausko Eduardo, Stasio**, baudžiamosios bylos Nr. 273, arch. Nr. P-3542-LI. Pradėta 1944 m. rugpjūčio 25 d.

NUTARIMĄ dėl kardomosios priemonės parinkimo surašė LSSR NKGB Tardymo sk., 2-o poskyrio vrš. Valstybės saugumo vyr. ltn. FILIMONOV dėl **Krikščiūno Jurgio, Antano**, g. 1919 m. Rusijoje, Gorkio mieste, nusikalstamos veiklos.

Kauno universiteto statybos fakulteto studentas, dirba Kaune, Žemėtvarkos departamente braižytoju. Nebaigtas aukštasis išsilavinimas. Gyvena Kaune, Klevų g. Nr. 5.

NUTARIMĄ tvirtina LSSR Liaudies komisariato Valstybės saugumo plk. RUDAKOV.

1944 m. rugpjūčio 25 d.

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo. 1944 m. rugpjūčio 6 d.

Krikščiūnas J. A., g. 1919 m. RSFSR, Nižnij Novgorode (Gorkyje). Tėvas – Lietuvos kariuomenės pulkininkas. Gyvena Kaune, Klevų g. Nr. 5, tel. 41445, studentas, vokiečių okupacijos metais dirbo Žemėtvarkos departamente braižytoju, baigė du geodezijos specialybės kursus. 1939–1940 m. tarnavo „buržuazinės“ Lietuvos kariuomenėje, karo mokyklos kursantas-aspirantas. Pailgo veido, nešioja akinius. Po sargyba laikomas nuo 1944 m. rugpjūčio 6 d.

<...> Prisiimu sau kaltę, jog turėjau tikslą padirbinėti dokumentus.

<...> Į Šiaulių apskritį atvykau neturėdamas jokių ketinimų, tik vien dėl to, jog mane pasikvietė geras draugas. Apsistojau pas pil. Garbačiauską Edvardą, gyvenantį Žarėnų-Latvelių k., Kruopių vlsč., Šiaulių apskr. Nuolat gyvenau pas Puplinską Zigmą Žarėnų-Latvelių k. (taip originale – *R. K.*), Kruopių vlsč.

<...> Fiktyvius dokumentus norėjau pasidaryti, siekdamas pasislėpti nuo vokiečių mobilizacijos į kariuomenę.

<...> Blanką asmens pažymėjimui aš gavau iš Tamulevičiaus Vyto, gyv. Panemunėje, Birutės g., dirba valsčiaus valdyboje.

<...> Lietuvos „legionierių“ trispalvis ženkliukas mano kišenėje atsirado atsitiktinai.

Nacionalistų literatūrą „Nepriklausoma Lietuva“, „Į Laisvę“, „Laisvės kovotojas“ ir kiti žurnalai buvo gauti iš:

1. **Čyvo Vlado**, Kauno universiteto Statybos fakulteto studento, gyvenančio Kaune, netoli Prisikėlimo bažnyčios, Žaliakalnyje, Savanorių prospekte.

2. **Margelevičiaus Stasio** – fotografo, maždaug g. 1922 m. Jo asmeninė fotolaboratorija yra Kaune, Šančių rajone, netoli „Saturno“ kino teatro. Margelevičius gyveno Vanagų g. Nr. 7, paskutiniu metu išvežtas į Vokietiją.

Šią literatūrą skaitė:

1. **Garbačiauskas Eduardas**, gyv. Žarėnų-Latvelių miestelyje, Kruopių vlsč., Šiaulių apskr. 1941–1942 m. Garbačiauskas dirbo Panemunės valsčiaus valdyboje. 1942 m. gale dirbo Kauno apskr. viršininko įstaigoje. Paskutiniu metu mokėsi vairuotoju Kaune.

2. **Kiaunė Kęstutis** – Kauno universiteto Mechanikos fakulteto studentas. Gyv. Kaune, Birutės g. namo Nr. 2 ar 3, tiksliai neprisimenu. Kiaunės motina – gydytoja.

3. **Tamulevičius Vytas**, dirba Panemunės vlsč. valdyboje, gyv. Kaune, Birutės g. Nr. 1.

4. **Godelis Pranas** – Kauno universiteto Statybos f-to studentas, gimęs Žemaitijoje.

5. **Danilevičius Česlovas** – Kauno universiteto Statybos f-to studentas, gyv. Kaune.

6. **Gaška Eugenijus** – Kauno universiteto Statybos f-to studentas, gyv. Kaune, Panemunės r., Mažosios g.

Apklausą vykdo: Šiaulių apskr. NKGB–NKVD įgaliotinis, Valstybės saugumo mjr. VILDŽIŪNAS

Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo tęsinys. 1944 m. rugpjūčio 12 d. Tardytojas papildomai pateikia klausimą Krikščiūnui, ką jis nuslėpė nuo tardymo organų pirmoje apklausoje.

<...> Nuo tardymo nuslėpiau tai, jog š. m. pradžioje Čyvas Vladas man pavedė paruošti dokumentus maždaug 12-ai žmonių. Šiam tikslui jis man davė ir tiek pat nuotraukų. Manau, jog šie dokumentai buvo ruošiami pogrindinės lietuvių organizacijos nariams. Pavardžių asmenų, kuriems buvo ruošiami šie dokumentai, aš nežinau, nes mano uždavinys buvo tik paruošti blankus su antspaudais bei kampiniais štampais. Juos užpildyti turėjo kiti asmenys.

Nuo tardymo taip pat nuslėpiau, jog aš pats asmeniškai aprūpinau Lietuvos nacionalistų literatūra Garbačiauską Eduardą. Įtariu, jog Čyvas Vladas priklauso Lietuvos nacionalistų organizacijai, kadangi jis visada buvo informuotas apie Lietuvos vidaus bei užsienio politinę padėtį, daugiau žinojo negu kiti, taip pat vykdė kažkokį tai konspiracinį darbą. Čyvas iš Kauno išvykti niekada nesiruošė, bet kokia pavarde jis dabar gyvena aš nežinau, kadangi jis ir sau gaminosi blanką pavardei pasikeisti.

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, papildomo apklausos protokolo. 1944 m. rugpjūčio 13 d.

<...> Nuo tardymo dar nuslėpiau apie tai, jog iš Kauno į Šiaulių apskritį mes važiavome ne dviese (Garbačiauskas ir aš), o trise: Garbačiauskas, Tamulevičius Kazys ir aš. Tamulevičius gyvena Kaune, Panemunės rajone, Birutės g. Nr. 1-2.

Kada mes atvykome į Šiaulių apskr., Papilės miestelį, susitikome su „baltaraiščiais" partizanais, kuriems vadovavo mokytojas Šilkas, kuris dėstė Liaudies mokykloje Papilės mietelyje. Jo tėvai gyveno taip pat Papilės miestelyje, Nepriklausomybės g. Ten buvo apie 30–40 „baltųjų" partizanų, visi ginkluoti. Šilkas man pasakė, – jeigu jiems bus blogai, tuomet jie su priešgaisrinės apsaugos mašina važiuos link Vokietijos.

<...> Man yra žinoma, jog Čyvo Vlado bute gyveno tūla tarnaitė vardu Jugana, kuria Čyvas labai pasitikėjo ir ji daug žino apie Čyvo veiklą. Jugana – vidutinio kūno sudėjimo, veidas apvalios formos, brunetė, maždaug 50-ies metų amž.

Čyvas – aukštesnis negu vidutinio ūgio, blondinas, garbiniuoti plaukai sušukuoti aukštyn, apvalaus veido, greitaeigis, energingas, maždaug 27–30 m. amž., tankiai dėvi pilkos spalvos kostiumą, dirba socialinio aprūpinimo įstaigoje.

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo baudž. byloje Nr. 273. Apklausą vykdo LSSR NKGB Tardymo sk., 2-o poskyrio tardytojas ZAVYRILIN. Apklausa pradėta 15.00 val. – baigta 20.00 val. 1944 m. rugpjūčio 20 d. Vilniaus m.

<...> Mano sulaikymo aplinkybės: 1944 m. liepos mėn., atėjus Raudonosios armijos daliniams į Kauną, aš kartu su savo draugais Garbačiausku ir Tamulevičiumi Kaziu ar-

kliu išvykome pas mano dėdę Krikščiūną Martyną. Ši išvyka pas dėdę buvo numatyta tuo tikslu, jog vokiečiai mieste pradėjo vaikščioti po butus ir imti jaunuolius į kariuomenę bei darbams į Vokietiją. Vengdami patekti vokiečiams, o be to, ten taip pat buvo ir mano visa šeima: motina ir dvi seserys, bet vienas ten važiuoti nesiryžau, todėl pasikviečiau ir Garbačiauską, kuris pas mane gyveno, ir Tamulevičių Kazį, su kuriais ir teko važiuoti pas dėdę į Plokščių k., bet pas dėdę Plokščių k. buvo daug privažiavę miesto gyventojų, o maisto produktų buvo mažai. Tada Garbačiauskas pasiūlė važiuoti pas jo dėdę į Žarėnus, bet kadangi mūsų arklys buvo labai blogas, todėl į Žarėnus nevažiavome, o grįžome į Kauną. Ten palikome arklį ir persėdome ant dviračių, kuriuos aš turėjau du ir dar vieną davė Garbačiauskas.

Atvykus į Žarėnus, 1944 m. liepos mėn. pas Garbačiausko dėdę, aš ten pragyvenau dvi savaites, o kada Raudonoji armija užėmė Žarėnus, pradėjo tikrinti gyventojų dokumentus ir pradėjo suiminėti jiems įtartinus asmenis, aš nutariau palikti savo draugus ir grįžti į Kauną. Pakeliui netoli Šiaulių buvau sulaikytas ir pasiųstas į NKVD skyrių, iš kur vėliau buvau etapuotas į Vilnių.

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo baudž. byloje Nr. 273.

1944 m. rugpjūčio 21 d. Vilniaus m.

<...> Gimiau aš 1919 m. rugsėjo 14 d. Rusijoje, Nižnij Novgorod – šiuo metu vadinasi Gorkio miestas, Gorkio sritis. Mano tėvas tuo metu buvo topografas, o motina – namų šeimininkė.

Į Lietuvą aš atvykau 1920 m., o kokiomis aplinkybėmis atvyko mano tėvai iš Gorkio, aš nežinau ir dabar.

Iki 1930 m. aš buvau tėvo išlaikytinis, o 1930 m. pradėjau lankyti gimnaziją, kurią baigiau 1939 m. ir dėl tolimesnio išsilavinimo pratęsimo savanoriškai įstojau į Lietuvos kariuomenę, kurioje ištarnavau iki 1940 m. spalio 2 d. ir po keleto dienų Lietuvos „Liaudies armija“, kaip ji tada buvo pervadinta po Raudonosios armijos atėjimo, ji buvo sujungta ir pervadinta „Raudonąja armija“.

Po 1940 m. tarnybos Lietuvos armijoje, įstojau mokytis į universitetą, į Statybos fakultetą, Geodezijos skyrių ir mokiausi iki 1941 m. birželio mėn. normaliai.

1941 m., atėjus vokiečiams į Lietuvą ir kartu į Kauną, mokslą teko nutraukti. 1942 m. po tėvo mirties aš kurį laiką buvau be konkretaus užsiėmimo, todėl 1943 m., neturėdamas lėšų pragyvenimui, buvau priverstas eit dirbti į Žemėtvarkos departamentą ir tuo pačiu metu Kaune mokiausi universitete iki 1944 m., iki Raudonosios armijos atėjimo.

<...> Prie vokiečių mano tėvas dirbo technikumo direktoriumi ir taip pat užėmė docento pareigas universitete.

<...> Po tėvo mirties mums buvo išmokėta vienkartinė pašalpa, motinai buvo paskirta pensija iki gyvos galvos, taip pat ir mano seseriai. Be to, mums padėjo mano dėdė Krikščiūnas Pranas, Motiejaus, kuris dirbo savo ūkyje, retkarčiais padėdavo ir kaimynas, gyvenantis Klevų g., Velykis Mykolas, kuris dirbo likerio gamybos fabrike.

<...> Mano artimieji ir pažįstami, gyvenantys Kaune:

1. **Martinkus Jonas** – gydytojas, gyv. Klevų g. Nr. 3;
2. **Velykis Mykolas**, gyv. Klevų g. Nr. 1. Dirba likerio fabrike;
3. **Garmus Antanas** – vidaus ligų gydytojas, gyv. Biliūno g. Nr. 35 ar 37;

4. **Tamulevičienė** – be pastovaus užsiėmimo dėl senatvės.

Daugiau artimų ir pažįstamų neturiu.

<...> Aš jokiai partijai nepriklausiau ir jokioje sntisovietinėje organizacijoje nedalyvauju, bet su viena iš esamų lietuviškų pogrindinių organizacijų palaikiau ryšį. O ryšys buvo toks, jog aš tarp savo pažįstamų platinau pogrindinį laikraštį „Į Laisvę“. Be to, man buvo duota užduotis gaminti dokumentus pogrindinės organizacijos nariams: pirmą kartą 20 vienetų, o antrą kartą taip pat 20 vienetų.

Konkretaus šios pogrindinės organizacijos pavadinimo aš nežinau, bet manau, jog ši mūsų organizacija taip ir vadinosi – „Į Laisvę“, kadangi laikraščiai, kuriuos skaitėme aš ir daugelis kitų, vadinosi „Į Laisvę“. Kas šiai organizacijai vadovauja, taip pat nežinau, bet aktyvus šios organizacijos narys yra Čyvas Vladas.

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo baudž. byloje Nr. 273.

1944 m. rugpjūčio 24 d. Vilniaus m.

Tardytojas pareiškė: „Jūs dabar padarėte pareiškimą apie tai, jog galite įvardyti pažįstamus aktyvaus nario pogrindinės nacionalistinės organizacijos „Į Laisvę“ – Vlado Čyvo. Tai išvardykite.“

<...> Čyvo Vlado pažįstami yra šie asmenys: 1. Bložė Vladas; 2. Čižinauskas; 3. Jankauskas; 4. Masaitis. Ar tai yra jie – mano paminėti asmenys minėtos organizacijos nariai, aš nežinau.

<...> Kur buvo laikoma tipografija, kuria buvo leidžiami minėti lietuviški nacionalistiniai laikraščiai, aš nežinau, tik galiu pasakyti, jog vokiečių okupacijos metais iš pogrindinės nac. organizacijos „Laisvės kovotojas“ vokiečiai atėmė šriftą kažkur tai už Kauno 10 km. Kiekviena pogrindinė organizacija leido savo laikraščius savarankiškai ir kiekviena organizacija turėjo savo tipografiją.

1944 m. gegužės mėn. vokiečių gestapas areštavo laikraščio „Laisvės kovotojas“ redaktorių ir kitus asmenis ir tų laikraščių leidyba baigėsi. Be to, ir šriftas pas visus tris leidžiamus laikraščius buvo skirtingas.

<...> Mūsų pogrindinės organizacijos „Į Laisvę“ laikraštis daugiausia kvietė:

1. Pasyviai kovoti už Lietuvos nepriklausomybę;

2. Tęsti kovą su vokiečiais prieš Lietuvos piliečių išvežimą į Vokietiją ir jokiu būdu neduoti vokiečiams maisto produktų, šiltų drabužių ir kt.;

3. Kviesti visą lietuviškąjį jaunimą, kad neitų tarnauti į vokiečių kariuomenę.

<...> Pogrindinė nac. lietuviškoji organizacija „Į Laisvę“ ruošėsi sukurti nepriklausomą Lietuvos valstybę tokiu būdu:

Kada Vokietija su Sovietų Sąjunga užtektinai prisikariaus, jų pajėgos išseks, tuo metu Lietuvos liaudis ir pirmiausia pogrindinės nac. organizacijos su ginklu rankose stos prieš SSSR ir Vokietiją. Bet kadangi mūsų valstybė maža, minėtos organizacijos tikėjosi mažai kariavusių šalių pagalbos – daugiau pirmiausia Anglijos, o po to Amerikos, kurios turėtų mums padėti sukurti Nepriklausomą Lietuvą.

Tardytojas klausia: „Jeigu pogrindžio organizacija „Į Laisvę“ statė sau pagrindiniu uždaviniu sukilimo keliu padedant Anglijai ir Amerikai Lietuvoje sukurti Nepriklausomą valstybę, tuomet ji turėtų turėti ir ginklų?“

<...> Pas organizacijos „Į Laisvę“ narius ginklų buvo. Pavyzdžiui, pas Čyvą Vladą

buvo pistoletas FN... Aš asmeniškai jokio ginklo neturėjau. Be to, visos pogrindinės organizacijos tikėjosi ginklų gauti iš Anglijos ir Amerikos...

Iš Krikščiūno Jurgio, Antano, apklausos protokolo baudž. byloje Nr. 273.

1944 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus m.

<...> Su Velykiu Mykolu aš susipažinau 1929 m. ar 1930 m. (tiksliai nepamenu). Praeityje Velykis buvo Lietuvos armijos karininkas, po to buvo Lietuvos gynybos ministras ir paskutiniu metu Velykis buvo Lietuvos armijos generolas. Vokiečių okupacijos laikotarpiu jis mums daug padėjo. Jo pagalba buvo ta, jog jis dirbo likerio gamybos fabrike, kiekvieną mėnesį jis mums duodavo po 3 l likerio ir mano motina jį parduodavo.

Vokiečių okupacijos metais Velykis su vokiečiais organizuodavo išgėrimus, šalia jo namų visada būdavo daug mašinų ir kt. ir gyveno jis gana gerai, ypač materialiai.

1944 m. liepos pradžioje, prieš išvažiuojant iš Kauno į Plokščius, aš užėjau pas Velykį pasitarti, ką man daryti artėjant frontui prie Kauno. Be to, vokiečiai tada vykdė mobilizaciją ir gaudė žmones darbams. Velykis į tai man atsakė, jog aš turėčiau važiuoti į kaimą ir, kada priartės frontas, kai praeis visą Lietuvą ir mes liksime užfrontėje, tada turėčiau grįžti į Kauną ir stoti į generolo Karvelio vadovaujamą diviziją.

Norėčiau papildyti, jog Velykį aš laikiau gana kultūringu bei turinčiu didelės patirties žmogumi, gerai pažįstančiu gyvenimą. Todėl aš į jį ir kreipiausi patarimo. Šiuo metu jis gyvena Kaune, Klevų g. Nr. 1. Aš nežinau kokiai pogrindinei organizacijai jis priklauso.

R. K. p a s t a b a: Lietuvos karininkų biografijos paimtos iš VIKIPEDIJOS Laisvosios enciklopedijos.

Vladas Karvelis (gimė 1901 m. balandžio 11 d. Šiauliuose – mirė 1980 m. kovo 28 d. Vilniuje) – Lietuvos ir SSRS karinis veikėjas, Lietuvos kariuomenės brigados generolas, Raudonosios armijos generolas majoras.

Nuo 1919 m. vasario 1 d. Lietuvos kariuomenės savanoris. 1919 m. liepos 6 d. baigė Kauno karo mokyklą. 1919 m. spalio – 1920 m. gruodžio mėn. kaip karininkas dalyvavo kovos veiksmuose su Raudonąja armija ir Lenkijos kariuomenės junginiais.

1940 m. birželio mėn. Aukštosios karo mokyklos viršininkas. 1938 m. brigados generolas.

Sovietams okupavus Lietuvą, Kariuomenės štabo viršininko padėjėjas (pavaduotojas). 1940 m. birželio–rugpjūčio mėn. Antrosios pėstininkų divizijos vadas ir Kauno įgulos viršininkas, 1940 m. generolas majoras. 1940 m. rugsėjo mėn. – 1941 m. birželio mėn. Raudonosios armijos 29-ojo teritorinio šaulių korpuso 184-osios šaulių divizijos vadas. 1941 m. birželio mėn. 1942 m. pradžioje Frunzės karo akademijos dėstytojas. 1942–1943 m. Raudonosios armijos 16-osios lietuviškosios šaulių divizijos vado pavaduotojas. 1943–1944 m. vadas, 1944–1945 m. šaulių korpuso vado pavaduotojas. 1944 m. vasario mėn. su kitais 23 Lietuvos Respublikos buvusiais karininkais pasirašė kreipimąsi į Lietuvoje likusius lietuvių karininkus – kvietė nekovoti su artėjančia prie Lietuvos Raudonąja armija.

1941 gruodžio mėnesį Stalinui leidus, Rusijoje buvo pradėta organizuoti 16-toji, vad. lietuviškoji divizija. Pagal bolševikus, divizijos branduolį sudarė tarybiniai partiniai darbuotojai, karo pradžioje pasitraukę į Rusiją, taip pat buv. 29-tojo lietuvių šaulių korpuso kareiviai ir karininkai, Vilniaus pėstininkų karo mokyklos auklėtiniai (į ją buvo priimami tik komisarų rekomenduoti komjaunuoliai, dauguma vos baigę pradžios mokyklą), taip pat Rusijoje seniau gyvenę lietuviai. Nors Karvelis ir kiti mini tik lietuvius, iš tikrųjų diviziją sudarė rusai, ukrainiečiai, mongolai, žydai; lietuvių tik mažuma. Iš bolševikų rašytojų tik vienas Venclova drįso parašyti teisybę: „Divizijoje, kol ji negrįžo Lietuvon, lietuviai sudarė tik mažumą“. Visų likusiųjų rašytojų tirados, kurios be pertraukos ir dabar matomos periodinėje bolševikinamos Lietuvos spaudoje ir knygose, tvirtina, kad tūkstančiai lietuvių kovėsi už bolševizmą. Nenuginčijama tiesa, kad divizija menkai naudota pirmose linijose ir reikalinga buvo tik propagandos tikslams.

Mykolas Velykis (gimė 1884 m. lapkričio 12 d. Linoniuose, Panevėžio apskrityje – mirė 1955 m. sausio 24 d. Vilniuje) – Lietuvos karinis ir politinis veikėjas, generolas leitenantas.

Mokėsi Panevėžyje, o 1909 m. baigė Vilniaus karo mokyklą.

Ilgą laiką dirbo karo administracijos ūkio srityje. Pirmojo pasaulinio karo metais tarnavo Rusijos imperijos kariuomenėje Austrijos fronte. 1918 m. grįžo į Lietuvą ir stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Dirbo krašto apsaugos komisijoje.

1918 m. gruodžio 24 d. – gruodžio 26 d. II Ministrų kabineto krašto apsaugos ministras. 1919 m. gegužės 29 d. – spalio 7 d. Vyriausiojo štabo viršininkas, 1920 m. – Penktojo pėstininkų pulko vadas, 1921 m. – divizijos vadas, 1925 m. – karo apygardos viršininkas.

1927 m. išėjo į atsargą generolo leitenanto laipsniu. 1944 m. sovietų valdžios suimtas, kalintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, o 1946 m. ištremtas į Sibirą.

Mirė Vilniuje pačią pirmąją dieną, grįžęs iš tremties. Palaidotas Kauno Panemunės kapinėse.

<...> Margelevičius Stasys, g. 1922 m., dirbo fotografu. 1944 m. buvo areštuotas gestapo ir išvežtas į Vokietiją. Jis gyveno Kaune, Vanagų g. Nr. 7, palaikė ryšį su mano seserimi, su ja tankiai vaikščiodavo, kadangi ji užsiiminėjo fizkultūra, Margelevičius ją tankiai fotografuodavo.

Margelevičius St. vokiečių buvo areštuotas todėl, kadangi priklausė nac. pogrindinei organizacijai „Laisvės kovotojas“. Apie tai, jog Margelevičius išvežtas į Vokietiją, man žinoma iš sesers, kuri jį palydėjo. Iš pradžių jį pasodino į mašiną, o po to į traukinį.

Iš NUTARIMO **Garbačiausko Eduardo, Stasio**, areštui

NUTARIMĄ surašė LSSR NKGB Tardymo sk., 2-o poskyrio vyr., Valstybės saugumo vyr. ltn. FILIMONOV. 1944 m. rugpjūčio mėn.

Patvirtino: LSSR NKGB Narkomo pavad. Valstybės saugumo plk. RUDAKOV. 1944 08 23.

Areštą sankcionavo: LSSR Prokuroras, justicijos patarėjas GIRKO. 1944 08 25 (Fiodor Girko – vienas pirmųjų Lietuvos SSR prokurorų – *R. K.*).

Garbačiauskas Eduardas, **Stasio**, g. 1922 m. Papilėje, Šiaulių apskr., gyv. Kaune. Gyvendamas vokiečių okupuotoje teritorijoje Kauno mieste, kartu su Krikščiūnu Jurgiu ir kitais Lietuvos nac. kontrrevoliucinės organizacijos nariais vykdė ardomąją kontrrevoliucinę veiklą, nukreiptą prieš sovietų valdžią. Gamino ir skleidė tarp gyventojų antisovietinius atsišaukimus ir kvietė gyventojus ginkluotam sukilimui. Be to, jie gamino dokumentus Lietuvos nac. kontrrevoliucinės organizacijos nariams.

Iš Garbačiausko Eduardo, Stasio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Šiaulių apskr. NKVD–NKGB įgaliotinis, Valstybės saugumo mjr. VILDŽIŪNAS, vadovaudamasis UPK str. 135–139.

1944 m. rugpjūčio 13 d.

Nuolatinė gyvenamoji vieta, adresas ir tel. numeris: Kauno m., Panemunės r., Klevų g., namo Nr. 5, tel. 41445;

Profesija arba užsiėmimas iki revoliucijos ir vėliau: „Aušros“ gimnazijos Kaune moksleivis;

Tarnybos vieta, pareigos, tikslus adresas ir tel. numeris: Panemunės vlsč. valdyba, bylų ruošėjas. Panemunė, Vaidoto g., namo Nr. 5, tel. 41236;

Išsilavinimas ir specialybė: gimnazijos 10 klasių, vairuotojas;

Šeimyninė padėtis: nevedęs;

Turtinė padėtis: neturi jokio turto;

Ar laikomas po sargyba: laikomas po sargyba nuo 1944 m. rugpjūčio 12 d.

<...> Prieš pat ateinant Raudonajai armijai į Kauną, pasidariau sau asmens pažymėjimą **Gerbučio Eduardo** pavarde. Blankas su antspaudu ir nuotrauka buvo mano jau iš anksčiau paruošti – 1942 m. kada dirbau Panemunės vlsč. valdyboje.

<...> 1944 m. gegužės mėn. atsitiktinai buvau areštuotas gestapo. Mano draugas Margelevičius Stasys paprašė manęs, kad užeičiau pas jį į fotolaboratoriją patikrinti, ar areštuota jo sesuo Margelevičiūtė Zofija, gyvenanti Kaune, Šančiuose, Juozapavičiaus prospekte prie kino teatro „Lyra“, kur jis turi savo asmeninę fotolaboratoriją, bet pasirodo, jog laboratorijoje sėdėjo gestapininkų pasala ir mane ten paėmė. Iš pradžių mane apkaltino, jog aš nešiau šriftą į tą laboratoriją lietuviško nac. laikraščio spausdinimui ir, antra, kadangi jie pas mane rado du asmens pažymėjimus. Viename buvo nurodyta 1922 gimimo metai, o kitame – 1918 m. Kaltinamojoje išvadoje galutinai mane apkaltino dokumentų padirbinėjimu.

Margelevičių Stasį ir jo seserį Margelevičiūtę Zofiją areštavo už pogrindinę veiklą. Tai aš sužinojau iš gestapo tardytojo, kuris manęs klausinėjo, ar ir aš nepriklausau tai organizacijai, kuriai priklauso Margelevičius Stasys. Taip pat iš piliečio Laukaičio Viktoro aš sužinojau, jog kvotos metu pas Margelevičių buvo aptiktas sandėlis su Lietuvos nacionalistų literatūra.

<...> Iš Kauno į Šiaulių apskritį bėgau dėl to, kad beveik visus miesto gyventojus vokiečiai išvarė kasti apkasų. Su manimi iš Kauno bėgo Krikščiūnas Jurgis ir Tamulevičius Kazys – abu Kauno universiteto studentai. Krikščiūnas maždaug prieš savaitę išvyko į Kauną, o Tamulevičius Kazys tą pačią dieną, kaip ir Krikščiūnas, išvyko Papilės kryptimi ir žadėjo važiuoti toliau į Tauragės apskritį pas savo gimines.

<...> Lietuvos nac. pogrindžio literatūrą gavau iš:

1. **Ražausko Alekso**, kuris gyveno nuo Kauno maždaug už 12-os km Lapių vlsč. Ten gyveno ir jo šeima;

2. **Kiaunės Kęstučio**, kuris gyv. Kaune, Panemunės r., Birutės g. Nr. 3. Kauno universiteto Technikos f-to studentas. Gimęs Kaune;

3. **Krikščiūno Jurgio**, gyv. Kaune, Panemunės r., Klevų g. Nr. 5. Kauno universiteto Technologijos f-to, geodezijos skyriaus studentas;

4. **Tamulevičiaus Kazio**, gyv. Kaune, Panemunės r., Birutės g. Nr. 1. Kauno universiteto Technikos f-to studentas. Tuo pačiu metu ir dirbo fabrike „Metalas“;

5. **Grigaliūno Stasio**, gyv. Kaune, Panemunės r., Klevų g., namo Nr. 5. Dirbo prekyboje buhalteriu Laisvės alėjoje.

R. K. p a s t a b a: skaitytojas gal pastebėjo, kad tardomasis kalba gana atvirai apie savo pažįstamus, kuriuos išvardija vardais ir pavardėmis. Gal kam kiltų klausimas, kodėl žmogus, žinodamas, kas laukią tų, kuriuos jis įvardys konkrečiais vardais, pateiks apie juos kompromituojančius faktus, viso to nenutyli? Reiktų priminti, jog panašiais atvejais tardytojai, kaip paprastai, apie minimus žmones jau žino labai gerai iš jiems pateiktos agentų informacijos arba iš išmuštų tardomųjų prisipažinimų, o esamus faktus belieka tik dokumentaliai įforminti kaip konkretaus liudininko parodymus, nes to reikalauja jų vadinamieji

„teisiniai žaidimai“. Todėl net neabejoju, kad minėtos pavardės Garbačiauskui buvo pateiktos paties tardytojo ir, kaip tuomet buvo priimta, to nepatvirtinančiam, galėjo būti panaudotos ir žiaurios fizinės prievartos priemonės.

<...> 1940 m., baigęs gimnaziją, įstojau dirbti į NKVD organus. Dirbau Kauno skyriuje OBCHS operatyviniu įgaliotiniu (skyrius kovai su valstybinio turto grobstytojais) iki 1941 m. birželio 22 d.

Iš Garbačiausko Eduardo, Stasio, apklausos protokolo. 1944 m. rugpjūčio 22 d. Vilniaus m.

<...> Papilėje kaip tėvų išlaikytinis gyvenau iki 5-erių metų, po to mano tėvas ir visa šeima persikėlėme į Šiaulius. 1932 m. Šiauliuose išėjau mokytis į gimnaziją, o 1940 m. gimnaziją baigiau Kaune (1932 m. mirė mano tėvas) ir 1940 m., baigęs gimnaziją, Kaune įsidarbinau milicijoje OBCHS skyriuje, kur dirbau iki 1940 m. gegužės mėn. 1940 m. gegužės mėn. Milicijos valdyba mane pervedė į Vilnių, kur aš ir dirbau iki 1941 m. birželio mėn., t. y. iki ateinant vokiečiams. Evakuotis su valdyba aš nespėjau ir man teko eiti į Kauną. Kaune apie 5 mėn. gyvenau be konkretaus užsiėmimo. Po kurio laiko netoli Kauno Panemunėje gavau darbą „zakse“ (santuokų registravimo įstaiga) valsčiaus raštininku ir ten pradirbau iki 1942 m. rugpjūčio mėn. 1942 m. buvau komandiruotas į Kauno Kortelių skyrių, kur buvau paskirtas buhalteriu Kortelių skyriuje ir kuriame išdirbau iki 1943 m. kovo mėn.

Kadangi vokiečiai paskelbė jaunuolių, gimusių 1920–1921–1922 m., mobilizaciją į savo kariuomenę, aš nenorėjau eiti jiems tarnauti, todėl nutariau mesti darbą ir išvykti iš Kauno į kaimą, į Žarėnus. Kaime, Žarėnuose, gyvenau pas savo dėdę Garbačiauską Stasį iki 1944 m. sausio mėn.

1944 m. sausio mėn. Kaune pradėjau lankyti vairuotojų kursus, kur ir prasimokiau iki 1944 m. gegužės mėn., o 1944 m. gegužės mėn. buvau sulaikytas gestapo.

Gestapas manęs klausinėjo apie Margelevičių, kur jis yra, bet aš nesakiau. Po to ėmė klausinėti neva aš nešiau šriftą į tą fotolaboratoriją, nors iš tikrųjų aš jokio šrifto neturėjau. Vėliau sužinojau, jog kratos metu mano bute buvo sulaikytas ir Margelevičius, po ko aš maždaug apie dvi savaites sėdėjau uždarytas be jokio tardymo. Priartėjus frontui prie Kauno, buvau paleistas.

Man artimai pažįstami Kaune yra:

1. **Krikščiūnas Jurgis, Antano**, gyv. Klevų g. Nr. 5;
2. **Kiaunė Kęstutis, Jurgio**, gyv. Panemunėje, Birutės g. Nr. 3;
3. **Vietrinas Alfonsas**, gyv. Panemunėje, Biliūno g. Nr. 35.

<...> Gyvendamas už Kauno, Panemunėje, Biliūno g. Nr. 35 pas šeimininką Garmų, pas kurį buvo dukra, pastaroji ištekėjo ir todėl man pasiūlė apleisti kambarį, kuriame aš gyvenau ir tada aš sužinojau iš kaimyno Krikščiūno, jog pas jį yra laisvas kambarys, kuriame aš ir apsigyvenau. Tai buvo 1943 m. balandžio mėn. ir taip aš susipažinau su Krikščiūnu.

<...> Teko skaityti šiuos pogrindinius laikraščius: „Į Laisvę“, „Trimitas“, „Laisvės kovotojas“, „Nepriklausoma Lietuva“. Visus šiuos laikraščius aš gaudavau iš Krikščiūno, iš Tamulevičiaus, po to iš Kiaunės Kęstučio.

Kadangi aš gyvenau kartu su Krikščiūnu, kuris taip pat turėjo būti šaukiamas į vokiečių kariuomenę, mes kartu su juo ieškojome išeities, kaip pasislėpti nuo mobilizacijos. Tada jis man pirmiausia ir pasiūlė paskaityti pogrindinę nac. lietuvišką spaudą, kurioje buvo skelbiama: „Visas lietuviškas jaunimas privalo slėptis kaimuose ir vengti ėjimo į vokiečių kariuomenę."

Šie leidiniai vokiečių okupacijos metu buvo leidžiami nelegaliai. Paskutinį kartą aš šiuos laikraščius skaičiau 1943 m. gegužės mėn.

Iš Garbačiausko Eduardo, Stasio, apklausos protokolo. Apklausą vykdo LSSR NKGB Tardymo sk. 2-o poskyrio tardytojas ZAVYRILIN. 1944 m. rugsėjo 8 d. Vilniaus m.

Tardytojas pateikia kaltinimus Garbačiauskui pagal RSFSR BK str. 58–2; 58–10„č" 2; 58–11 ir klausia ar jam tai suprantama klausimo esmė?

<...> Klausimo esmė man suprantama pagal RSFSR BK str. 58–2; 58–10„č" 2; 58–11 kaltinimą, straipsniai man išaiškinti, bet pagal pateikiamus man kaltinimus kaltu aš **neprisipažįstu**.

Tardytojas tardomąjį verčia prisipažinti, jog jis lietuvišką nac. literatūrą davė skaityti ir kitiems asmenims, gyvenantiems Kaune, kur buvo skelbiama, jog lietuviai su Anglijos ir Amerikos pagalba ginkluoto sukilimo keliu atkurs Nepriklausomą „buržuazinę" Lietuvą. Į tai tardomasis atsako:

<...> Šiuo atveju aš turiu pareikšti, jog viename iš tų laikraščių, kurį aš daviau ir kitiems skaityti, buvo rašoma, jog pasibaigus SSSR ir Vokietijos karui, sąjungininkai – SSSR, Anglija ir Amerika privalės padiktuoti sąlygas Sovietų Sąjungai, kuriose ir bus paminėta dėl Nepriklausomos Lietuvos atskyrimo. Bet apie tai, kad būtų sukurta Lietuvos „buržuazinė" valstybė ginkluotu sukilimu, vadovaujant nacionalistinei organizacijai, aš šito neskaičiau ir apie tai nieko negaliu pasakyti.

Aš užtikrinu tardymą, jog jokio ryšio nei su jokia pogrindine nac. organizacija neturėjau.

<...> Mano bendradarbiai, su kuriais aš kartu dirbau Kaune Kortelių biure (pavardės gali būti originale netiksliai užrašytos):

1. **Bartusevičius Antanas** – išdavinėjo orderius butų remontininkams;
2. **Gruodis Juozas** – dirbo kortelių išdavėju;
3. **Čyras Bronius** – dirbo kortelių išdavėju;
4. **Tamosevičius Juozas** – kortelių biuro viršininkas;
5. **Rozauskas Aleksas** – dirbo buhalteriu;
6. **Povilaitytė Liuda** – buhalterio padėjėja;
7. **Barzdukienė Elena** – dirbo biuro sąskaitininke.

NUTARIMAS dėl paleidimo iš po sargybos
(1945 m. sausio 25 d. Vilniaus m.)

Tvirtina: LSSR Valstybės saugumo Liaudies komisaras,
Valstybės saugumo komisaras GUZEVIČIUS

Aš, LSSR NKGB 2-o sk. vyr. oper. įgaliotinis, Valst. saugumo kap. MOROZOV, peržiūrėjęs baudž. bylą Nr. 273 kaltinamųjų **Krikščiūno Jurgio, Antano**, g. 1919 m. Gor-

kio m., buvusio Kauno instituto studento, gyv. Kaune, Klevų g. Nr. 5, ir **Garbačiausko Eduardo, Stasio**, gimusio Lietuvos SSR, buhalterio, gyv. Kaune, Klevų g. Nr. 5.

RADAU: 1944 m. rugpjūčio mėn. Krikščiūnas Jurgis, Antano, ir Garbačiauskas Eduardas, Stasio, buvo areštuoti Šiaulių apskr. NKGB pagal kaltinimą priklausantys Lietuvos nac. antisovietinei organizacijai.

Tardymo procese medžiagos, patvirtinančios Krikščiūno ir Garbačiausko priklausymą lietuviškai pogrindinei nac. organizacijai, rasti nebuvo galimybės ir todėl, vadovaujantis RSFSR BK str. Nr. 204 „b", NUTARIAU: Krikščiūną J. A ir Garbačiauską E. S. iš po sargybos paleisti, baudžiamąją (tardymo) bylą Nr. 273 tolimesniam tardymui nutraukti ir perduoti į archyvą.

Pasirašo: LSSR NKGB 2-o sk. vyr. oper. įgaliotinis, Valst. saugumo kap. MOROZOV

Sutinka: LSSR NKGB 2-o sk. vrš. pavad., Valst. saugumo vyr. ltn. BLOCHAS
LSSR NKGB 2-o sk. vrš. pavad., Valst. saugumo mjr. TODESAS

R. K. p a s t a b a: **BLOCHAS Gilelis** – žydas, g. 1908 m. Varėnoje, vidurinis išsimokslinimas, LKP narys nuo 1927 m. Iki 1940 06 už komunistinę veiklą kalėjo 1932–1937 ir 1939–1940.

1946 12–1953 07 – MGB 2N valdybos 1-o sk. poskyrio vrš. pavad., poskyrio vrš. Iki 1961 12 dirbo LSSR MVD–KGB.

TODESAS Danielius – žydas, g. 1910 m. Rygoje, nebaigtas aukštasis išsimokslinimas, LKP narys nuo 1932 m. Nuo 1930 m. dalyvavo komunistinėje veikloje, 1934–1940 m. kalėjo. 1940 07 pr. – prisidėjo prie masinio politinių partijų veikėjų suėmimo plano parengimo. 1944–1945 m. 84 dienas dalyvavo kovinėse operacijose prieš partizanus. 1947 01–1947 08 – SSRS MGB poskyrio vrš. pavad. (Maskva). 1947 08 atleistas iš MGB kaip netinkamas darbui.

(Iš knygos „Sovietinis saugumas Lietuvoje 1940–1953 metais", išleista 1999 m. Vilniuje)

<...> **Krikščiūno** ir **Garbačiausko** baudž. byla Nr. 273 be išsamesnių paaiškinimų uždaroma tardymo eigoje, kaltinamieji paleidžiami į laisvę. Paprastai tokiu atveju paleidžiamieji iš po sargybos būdavo užverbuojami, bet čia visai apie tai net neužsimenama, kad vėliau būtų panaudojami operatyvinėse priemonėse ir pan. Byloje yra įsegti nedidelio formato lapukai – abiejų išleidžiamųjų pasirašyti pasižadėjimai, jog išlaisvinti iš po sargybos apie gyvenimą kalėjime, kalėjimo režimą niekam nepasakos, viską laikys paslaptyje, kitu atveju bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Š. m. (2019 m.) KARIO žurnalo 12-ame numeryje buvo atspausdintas **Ritos Pauliukaitienės** ir **Daliaus Žygelio** gana išsamus straipsnis „Lietuvos partizanų pasiuntinys į Vakarus" – Jurgio Krikščiūno gimimo ir 70-ųjų jo žūties metinių proga.

Autoriams neprieštaraujant, pasinaudodamas šiame straipsnyje publikuojama medžiaga, trumpai atskiromis pastraipomis perteiksiu jo tolimesnį gyvenimo bei partizaninės veiklos etapą po paleidimo į laisvę 1945 m. sausio mėn.

Jurgis Krikščiūnas gimė 1919 m. rugsėjo 14 d. Samaroje (Nižnij Novgorode), kariškio šeimoje. Jo tėvas Antanas Krikščiūnas (g. 1891 m.) 1910 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1915 m. – Maskvos geodezijos institutą. Po aukštojo mokslo studijų jis buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę ir pateko į Pskovo karo topografijos mokyklą. 1917 m. ją baigusiam Antanui buvo suteiktas praporščiko (jaunesniojo leitenanto) laipsnis. Jis dirbo karo topografu įvairiose Rusijos vietose. 1921 m., tarpininkaujant Lietuvos atstovybei, su žmona Marija ir sūnumi Jurgiu grįžo į Lietuvą. Čia buvo mobilizuotas į

Lietuvos kariuomenę, paskirtas Geležinkelių bataliono eksploatacijos komandos viršininku. Netrukus įtrauktas į Užsienio reikalų komisijos sudėtį gavo užduotį paženklinti (demarkuoti) sieną su Latvija. 1922 m. perkeltas į kariuomenės Generalinį štabą, kur organizavo Topografijos dalį, paskirtas Topografijos skyriaus vadu (po reorganizacijos 1929 m. – Karo topografijos skyriaus viršininku ir šias pareigas ėjo iki sovietinės okupacijos). 1923 m. kovą jam suteiktas vyresniojo leitenanto, o gegužę – kapitono laipsnis. Aukštuosiuose karininkų kursuose A. Krikščiūnas įsteigė dvimetį topografijos kursą ir skaitė šios disciplinos paskaitas, siekė, kad Lietuvos kariuomenė būtų aprūpinta naujais lietuviškais žemėlapiais. 1925 m. išleido pirmąjį lietuvišką topografinį žemėlapį. Dėstė Kauno karo mokykloje, Vytauto Didžiojo aukštesniuosiuose karininkų kursuose, Kėdainių aukštesniojoje kultūrtechnikų mokykloje. 1931 m. A. Krikščiūnas tapo pulkininku leitenantu, 1935 m. – pulkininku.

Kai 1939 m. Sovietų Sąjunga užpuolė Lenkiją ir grąžino Vilniaus kraštą Lietuvai, plk. A. Krikščiūnas vadovavo sienos demarkacijos darbams. Lietuvos kariuomenės Generalinio štabo nariu jis buvo iki pat lemtingosios mūsų šaliai 1940 m. birželio 15 dienos. Sovietai, okupavę Lietuvą, likvidavo ir šalies kariuomenę. 1940 m. spalio mėnesį A. Krikščiūnas buvo atleistas iš pareigų kariuomenėje.

Nuo 1922 m. Krikščiūnų šeima gyveno Kaune. Jurgis Krikščiūnas šeimoje augo su dviem sesutėmis – Aldona (g. 1921 m.) ir Elvyra (g. 1925 m.).

1939 m. J. Krikščiūnas baigė Kauno „Aušros“ berniukų gimnaziją ir įstojo į Antano Smetonos Kauno karo mokyklą savanoriu aspirantu. 1940 m. įgijo atsargos leitenanto kvalifikaciją, bet karinis laipsnis jam, kaip ir visiems kitiems XV Karo mokyklos kariūnų laidos aspirantams, nebuvo suteiktas dėl politinių priežasčių – Lietuvos okupacijos; sovietų pareigūnai spalio mėnesį visus paleido į atsargą.

XV laidos kariūnų likimai susiklostė labai įvairiai. Dalis karo pabaigoje pasitraukė į Vakarus. Algirdas Julius Greimas tapo garsiu mokslininku, profesoriavo Paryžiuje. Bronius Nainys redagavo žurnalą „Pasaulio lietuvis“.

Adolfas Ramanauskas-*Vanagas*, Antanas Baltūsis-*Žvejys*, Benediktas Labėnas-*Kariūnas*, Aleksas Zepkus-*Piliakalnis*, Vladas Juozokas tapo Lietuvos partizanų apygardų vadais. Jurgis Krikščiūnas-*Rimvydas*, Vladas Pabarčius-*Dėdelis*, Ignas Šapkūnas-*Meisteris*, Petras Petrūnas-*Aitvaras*, Juozas Aukštikalnis, Pranas Gudynas, Pranas Kauneckas buvo žymūs partizanų pasipriešinimo sovietų okupacijai veikėjai ir partizanų struktūrų, kur ėjo įvairias pareigas, kūrėjai. Visi žuvo partizaninėse kovose. Kita dalis XV laidos aspirantų pakliuvo į sovietų priverstinio darbo lagerius ar buvo ištremti.

1940 m. rudenį J. Krikščiūnas įstojo mokytis į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Statybos fakulteto Geodezijos skyrių. Mokėsi iki 1943 m. kovo, kol vokiečių okupacinė valdžia šią ir kitas aukštąsias Lietuvos mokyklas uždarė.

1941 m. birželio viduryje pradėti masiniai trėmimai labai sujaudino Jurgį. 1941 m. birželio 14 d. Švenčionyse buvo suimtas ir į lagerius išvežtas jo tėvo brolis teisininkas Juozas Krikščiūnas. 1943 m. jis mirė nuo išsekimo Rešotų lageryje.

Dar pirmosios sovietų okupacijos laikotarpiu Jurgis Krikščiūnas priklausė pogrindinei jaunimo organizacijai, o vėliau aktyviai dalyvavo 1941 m. Birželio sukilime Kaune. Kaip liudija jo pusbrolis Vytautas Krikščiūnas, birželio 22-ąją pirmosios bombos suteikė

daug vilčių ir jėgų – buvo manoma, kad atėjo išsilaisvinimo valanda. Aukštojoje Panemunėje gyveno daugelis Lietuvos karininkų, o jų atžalos buvo išauklėtos patriotiškai. Pirmą karo dieną susibūrė Panemunės jaunuolių grupė, kurioje aktyviai dalyvavo ir Jurgis.

1942 m. birželio 16 dieną staiga mirė Jurgio tėvas Antanas Krikščiūnas. Šeima atsidūrė sunkioje padėtyje. Pagal išgales ją rėmė Lietuvoje likę tėvo broliai. Jurgis pradėjo dirbti.

1944 m. vasarą daugelis traukėsi į Vakarus. Tai nutarė daryti ir Jurgio, būsimo partizano *Rimvydo*, šeima. Motina, jaunesnioji sesuo Elvyra, vyresnioji sesuo Aldona su mažyliu ant rankų ir vyru, pasiėmę iš tėvo brolio Prano arklį ir vežimą, važiavo Rytprūsių link. Jurgis su keliais Panemunės prieteliais važiavo dviračiais. Pasiekę Plokščius, apsistojo pailsėti kito tėvo brolio, dėdės Mato, ūkyje. Čia šeimos likimas pakrypo netikėta linkme – Jurgis, neatsisveikinęs su artimaisiais, su draugais persikėlė per Nemuną ir patraukė Šiaulių link – į sovietų dar neokupuotą Lietuvos dalį. Apie tai nieko nežinojo Lietuvoje likę kiti tėvo broliai ir jų šeimos, buvo manoma, kad Jurgis sėkmingai su šeima pasitraukė į Vakarus. Veikiausiai tai jau buvo konspiracija. Ne dėl savęs, bet dėl artimųjų.

Kodėl 1944 m. vasarą, palikęs dėdei Matui Krikščiūnui ir svainiui Stasiui Grigaliūnui globoti savo mamą ir seseris, iš Plokščių J. Krikščiūnas pasuko link Šiaulių?

Iš biografijos faktų kyla dvi versijos.

Galbūt norėjo pasitarti su dėde J. Krikščiūnu, vasarą buvusiu savo ūkyje Šalyne, Kretingos rajone. Labai tikėtina, kad J. Krikščiūno tikslas buvo taip pat pasiekti Žemaitijoje besiorganizuojančius partizanus. Tačiau šį kartą jam nepavyko. Ties Šiauliais jį pasivijo frontas. J. Krikščiūnas sovietinių pareigūnų buvo suimtas ir uždarytas į Šiaulių kalėjimą. Ten jis buvo žiauriai kankintas, vienu metu nusilpęs taip, kad jau nebegalėjęs paeiti. Saugumiečiai neturėjo jokių įrodymų, o ir iš paties „neišmušė“ prisipažinimo, dėl kokios priežasties jis atsidūrė Šiauliuose. Tačiau sovietinis saugumas privertė pasirašyti Jurgį Krikščiūną, kad šis bus jų bendradarbis, ir po devynių mėnesių paleido.

Išsekęs ir slegiamas didžiulės psichologinės naštos, J. Krikščiūnas grįžo į Kauną, į gimtuosius namus Klevų gatvėje. Mama ir seserys Vakaruose, tėvas miręs dar 1942 m. Visa laimė, kad jam išgyventi padėjo Ašmintoje senelių ūkį paveldėjęs tėvo brolis Pranas Krikščiūnas, netoliese gyvenusi teta Ieva Krikščiūnaitė-Banionienė ir į Vartų kaimą netoli Balbieriškio nutekėjusi teta Agnė Krikščiūnaitė-Šapalienė. Tą 1945-ųjų pavasarį savo prisiminimose aprašo Jurgio pusbrolis Vytautas Krikščiūnas: *„1945 metų pavasarį sužinojęs apie jo sugrįžimą, važiuodamas į tėviškę, užsukau į Klevų gatvę. Radau jį labai iškankintą, sulysusį, visas kūnas išverstas piktvočių. Per vasarą pasitaisė, vėl ruošėsi tęsti studijas, bet padėtas parašas pradėjo drumsti ramybę. Pasirašei, tad ir dirbk! O dirbti nebuvo nė mažiausio noro. Žinodamas, kad aš susitinku su būrio vyrais, prašė, kad aš jį pristatyčiau į partizanų būrį, bet aš vis delsiau. Pagaliau jis pats susirado kelią ir dingo iš Kauno. Pradėjo partizanauti už Prienų miško, Balbieriškio-Ūtos apylinkėse.*“

1945 m. rudenį J. Krikščiūnas iš tiesų surado ryšį su Prienų krašto partizanais, o metų pabaigoje jau kovojo Balbieriškio ir Ūtos apylinkių partizanų, vadovaujamų Kazio Degučio-*Raginio*, gretose. Tapęs partizanu, Jurgis pasirinko *Rimvydo* slapyvardį.

Partizanų gretose *Rimvydas* buvo vertinamas ir gerbiamas. Nuo 1945 m. spalio iki

1946 m. birželio pabaigos *Raginio* vadovaujama laisvės kovotojų grupė priklausė Tauro apygardai, vadinosi Mindaugo kuopa, o vėliau buvo priskirta prie Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės. 1946 m. antroje pusėje J. Krikščiūnas-*Rimvydas* vadovavo Vaidoto grupės pirmajam būriui; kiek vėliau Mindaugo kuopos partizanams. Vėliau (1946 m.) *Rimvydas* buvo paskirtas Dainavos apygardos, kuriai vadovavo Domininkas Jėčys-*Ąžuolis*, Žvalgybos skyriaus, taip pat štabo Organizacinio skyriaus viršininku. Daug bendradarbiavo partizanų spaudoje, rūpinosi priemonėmis spaudai leisti. 1947 m. sausio 15 d. dalyvavo Tauro ir Dainavos apygardų vadų susitikime Pilviškiuose, paskui ėmė ruoštis su Juozu Lukša-*Skirmantu* kelionei į Vakarus atstatyti nutrūkusio ryšio. *Rimvydas* šiai kelionei buvo pasirinktas neatsitiktinai: jis laisvai kalbėjo rusų, vokiečių ir prancūzų kalbomis.

1947 m. gegužės viduryje Juozas Lukša ir Jurgis Krikščiūnas, lydimi Tauro apygardos Vytauto rinktinės partizanų, sėkmingai perėjo per sieną į Lenkiją (apie jų prasiveržimą per geležinę uždangą buvo rašyta 2017 m. KARYJE Nr. 5). Susitikę su Vakarų atstovu, perdavę atsigabentą medžiagą apie padėtį sovietų okupuotoje Lietuvoje, birželio mėnesį po susišaudymų pasienyje jie grįžo į Lietuvą.

Antrą kartą J. Krikščiūnas-*Rimvydas* perėjo sieną 1949 m. pavasarį – balandžio mėnesį. Jo uždavinys buvo informuoti Vakarus apie Vyriausiosios partizanų vadovybės sukūrimą (LLKS) ir padėtį Lietuvoje. Sieną šį kartą pavyko pereiti tik iš trečio karto, pasienyje žuvo šeši partizanai. Sunkiai surinkta ir atgabenta į Lenkiją informacija buvo pasiųsta į Varšuvą, bet adresato nepasiekė. Juozas Lukša-*Skirmantas*, tuo metu buvęs Vakaruose, prašė *Rimvydą* grįžti į Lietuvą, pamėginti atkurti informaciją ir atvežti ją į Prancūziją. J. Krikščiūnas ją atkūrė ir iš Lenkijos sėkmingai išsiuntė J. Lukšai į Prancūziją. Kaip teigia istorikas Kęstutis Girnius, tai buvo pirmosios išsamios objektyvios žinios iš okupuotos Lietuvos, pasiekusios Vakarus, laisvąjį pasaulį. Vykti pats į Prancūziją Jurgis Krikščiūnas-*Rimvydas* iš karto nesiryžo, bijojo patekti į priešų rankas. Kad yra sekamas Lenkijoje, buvo įspėtas ne kartą. 1949 m. gruodžio 15 d. Jurgis Krikščiūnas-*Rimvydas* kartu su savo adjutantu Vytautu Prabuliu-*Žaibu* žuvo Lenkijoje prie Punsko Šlynakiemio kaime.

Remiantis išgyvenusių tų tragiškų įvykių liudytojų prisiminimais, gana detaliai pavyko atkurti paskutines J. Krikščiūno-*Rimvydo* ir Vito Prabulio-*Žaibo* gyvenimo dienas. Anot partizanų rėmėjo Prano Grigučio, 1949 m. žiemos pradžioje J. Krikščiūnas, nujausdamas galimą išdavystę, jo paprašė leisti sodyboje Ožkinių kaime išsikasti bunkerį, kuriame būtų galima peržiemoti. Remiantis kitos liudytojos – Adelės Paliukonytės-Samulevičienės – pasakojimu, jau turėdami pasidirbę lenkiškus pasus, partizanai žadėjo peržiemoti ir 1950 m. pavasarį traukti į Vakarus. Gavę sodybos šeimininko P. Grigučio sutikimą, J. Krikščiūnas ir V. Prabulis per vieną naktį (iš gruodžio 12-osios į 13-ąją) išsikasė bunkerį. Beliko tinkamai įrengti vidų. 1949 m. gruodžio 13 d. paryčiais jie dar grįžo į senąjį bunkerį šalia Šlynakiemio kaimo, įrengtą viename iš trijų šalia esančių nedidelių pušynėlių nuo karo užsilikusiame senosios technikos apkase, o vakare ketino galutinai persikraustyti į naująjį bunkerį.

Kaip pasakojo kitas partizanų rėmėjas Juozas Jakimavičius, kurio žemėje buvo minėti pušynėliai, tik spėjus partizanams grįžti į senąjį bunkerį, kareiviai ėmė supti mišką. Buvo sutraukta daug kariuomenės. Pasigirdo šūviai. Netrukus J. Jakimavičius buvo suimtas ir

kareivių atvarytas prie bunkerio. Patys jie į vidų lįsti nedrįso – įstūmė suimtą partizanų rėmėją. Bunkerio viduje J. Jakimavičius pamatė sunkiai sužeistą J. Krikščiūną-*Rimvydą* ir nusišovusį V. Prabulį-*Žaibą*. J. Jakimavičius ištraukė iš bunkerio *Rimvydą*, kurį kareiviai skubiai nunešė prie mašinų, *Žaibo* kūną, bunkeryje buvusius ginklus, porą kepalų duonos ir J. Krikščiūno rašytą Lietuvos pasipriešinimo kovų istoriją.

Dar 1949 m. vasario 16 d. LLKS vadai suteikė Jurgiui Krikščiūnui-*Rimvydui* partizanų kapitono laipsnį. 1950 m. LLKS prezidiumo nutarimu jis apdovanotas Laisvės kovos kryžiumi (su kardais ir ąžuolo lapais), jam suteiktas Laisvės kovotojo karžygio garbės vardas

Yra žinoma, kad **Laisvės kovotojo karžygio garbės vardai** buvo suteikti tik šiems partizanams: Konstantinui Bajerčiui-*Garibaldžiui*, Juozui Kasperavičiui-*Visvydui*, Jurgiui Krikščiūnui-*Rimvydui*, Juozui Lukšai-*Skirmantui*, Kazimierui Pypliui-*Mažyčiui*, Juozui Vitkui-*Kazimieraičiui*, Vaclovui Voveriui-*Žaibui*, Petrui Bartkui-*Žadgailai.*

Pasakoja URBONAVIČIUS VYTAUTAS

(g. 1927 m. Pagirių k., Garliavos vlsč., gyv. Rašnavos k.)

Užrašė D. Kurauskas
2015 m.

<...> Mūsų šeimoje buvo sesuo Onutė, gimusi 1926 m., ir brolis Pranas. Pagirių kaime už geležinkelio gyveno ūkininkai Arlauskai. 1944 m. Šv. Kūčių dieną vakare, pasiėmęs medžioklinį šautuvą, aš nuėjau į pamiškę palaukti iš miško išbėgančio zuikio, norėjau sumedžioti Kalėdoms. Tai buvo nedidelis Ilgakiemio miškas. Būdavo įlendi į eglyniuką už medžių ir lauki kada išbėgs zuikis. Taip ne vieną jų esu nušovęs.

Jau temstant, nueinu į miškelį, atsistoju už eglučių ir laukiu, tik staiga pas Arlauską pasigirsta šūvių serija. Pašaudė pašaudė ir nutilo. Pasirodo, Ilgakiemio partizanai Kasparavičiai, Slavinskai, Alubauskas, Markauskas Antanas iš miško apšaudė rusus, atvykusius išvežti Arlauskų ir konfiskuoti jų ūkį. Tą kartą žuvo aukšto laipsnio rusų karininkas, berods, pulkininkas. Prasidėjus šaudymui, jis pasislėpė už sunkvežimio padangos, bet partizanai jį pamatė ir nušovė, nors daugiau iš rusų nieks nežuvo. Taip tą vakarą zuikio ir nesulaukiau, grįžau į namus be laimikio.

<...> Į mūsų namus partizanai užeidavo dažnai, bet dažniausiai naktį ir jie daugiausia būdavo iš Ilgakiemio kaimo. Užeidavo minėti Kasparavičiai, Markauskas, Alubauskas. Užeidavo iš Mauručių k. broliai Pečiulaičiai: vienas *Lakštingala*-Povilas, kitas Jonas-*Žvangutis*, iš Rašnavos – Vytas Kuzmickas. Su Vytu buvome geri draugai. Vieną kartą rusų siautimo metu miške buvo vienas iš Pečiulaičių ir Kuzmickas. Jie abu bėgo, o rusai vijosi ir šaudė. Kuzmickas išbėgo, o *Žvangutį* nušovė. Vėliau Kuzmickas pasakojo ir gailėjosi, kad neturėjo automato, nes rusai tik penki buvo ir visai netoli, būtų galėjęs gintis. Šiaip partizanai daugiausia buvo ginkluoti šautuvais.

<...> Iš Ilgakiemio k. partizanavo trys broliai Kasparavičiai: Juozas-*Pušis*, Antanas-*Robinzonas* ir Viktoras-*Čiulbutis*. Antanas Markauskas-*Žaibas* žuvo Garanciškės miške

bunkeryje po ąžuolu. Tada žuvo trys ar keturi vyrai. Ten Benediktas Alubauskas buvo eiguliu ir palaikė ryšį su partizanais. Tada žuvo ir vienas iš brolių Slavinskų.

Pas mus bunkerio nebuvo, bunkeris buvo pas Vytą Miliūną Rašnavos k. už kilometro nuo mūsų namų. Ten sodyboje buvo keli bunkeriai; viename ir kitame Jiesios upelio šlaituose ant kalno, bet jie buvo išduoti suimtų ryšininkių. Ryšininkėmis tada buvo Genutė Černeckaitė, Elytė Keturakytė iš Garliavos, Kazė Kuzmickaitė – partizano Vyto Kuzmicko-*Baltraus* sesuo. Jos buvo suimtos. Elytė Keturakytė tardoma parodė bunkerį šlaite už Jiesios, bet, laimei, partizanai jau buvo išėję ir rusai rado jį tuščią. Čia bunkeriuose niekas nežuvo, o žuvo tik Pajiesio girininkijos Garanciškės miške. Ten tas bunkeris buvo eigulio išduotas, kilusio iš Garanciškės. Jį po to partizanai pakorė, bet jis buvo nekaltas, o kaltas kažkas kitas.

Iš Pavytės kaimo kilę partizanai Drulios – Motiejaus sūnai: Juozas, Jonas, Viktoras-*Ėglis* ir Antanas-*Staras*, jauniausias – Jonas. Šie vyrai pas mus irgi užeidavo. Viktoras buvo ginkluotas rusišku automatu be lažos, su uniforma, jis pas mus užeidavo vienas. Jie buvo mano mamos giminės. Užėjęs pakalbėdavo, pabėdavodavo, mama duodavo pavalgyti ir vėl išeidavo po valandos kitos.

Aš tada buvau dar visai vaikas, bet mes su broliu eidavom sargybą. O Viktoras ir Jonas žuvo abu eidami į Suvalkėlių kaimą per Jiesios upelio lieptą ties Rašnavos kaimu. Ten gyveno toks senis Žukauskas. Jis rusams pranešė, kad toje vietoje naktimis ar rytais lieptu vaikšto partizanai ir stribai su kareiviais Šv. Velykų rytą surengė pasalą. Broliams Drulioms perėjus lieptą, pasigirdo įsakmus „stoj!“, bet partizanai puolė bėgti ir čia pat pasipylė šūviai. Viktorui-*Ėgliui* peršovė krūtinę, bet sužeisto brolio Jonas nepaliko, nešėsi ant pečių užsidėjęs. Atsinešė iki geležinkelio, norėjo pas mus atnešti, bet už geležinkelio jau stovėjo rusų garnizonas. Jonui su sužeistu broliu nusileidus į pakalnę link geležinkelio, iš kitos pusės pasirodė rusai. Supratęs, kad padėtis beviltė ir, nenorėdamas rusams atiduoti dar leisgyvio brolio, Jonas išsitraukė granatą ir susisprogdino abu kartu su Viktoru.

Buvo pavarytas ūkininkas Bačinskas, kuris žuvusiuosius brolius sukrovė į vežimą ir tą pačią Šv. Velykų dieną nuvežė į Garliavą. Tuo metu Garliavos bažnyčioje vyko Velykinės pamaldos, kai su dviem žuvusiais partizanais Bačinskas važiavo pro pat šventorių prie stribyno ir po to išmetė juos prie prūsų bažnyčios. Motina Drulienė tik praėjo pro gulinčius ant žemės sūnus nesustodama, nes bijojo, kad jos stribai neatpažintų.

Iš Drulios šeimos žuvo dar ir trečias brolis Juozas. Tada rusai su stribais suėmė senąjį Drulią – partizanų tėvą ir vežėsi. Juozas turėjo šautuvą, tai jį pasitvėręs, nubėgo į rugius, pasislėpė ir iš ten šovė į tuos stribus, bet nepataikė. Stribai iš automato į jį paleido seriją ir sužeidė į kojas. Tada Juozas išsitraukė granatą ir susisprogdino, o jo palaikus stribai nuvilko prie kelio ir užkasė.

Drulios – mano mamos giminės. Jie visi susisprogdino su mano duotomis granatomis, kurias, ką tik praėjus frontui, buvau pavogęs iš rusų – tris dėžes.

Pas mano seserį prie kluono sienos rusai buvo palikę daug dėžių su granatomis, sukrautų iki pat čyto. Aš tuo metu pas seserį pjoviau akselį ir sužinojau apie tas granatas. Kitą dieną vėl atėjau pas ją, nuėjau į kluoną, praardžiau sienoje lentą ir įsitempiau vieną dėžę. Įsidėjau ją į maišą ir parsinešiau namo. Tos granatos buvo tokios nedidelės – pėstininkų „lemputės“.

Kai sužinojau po kiek laiko, kad rusai jau išsikraustė, atėjęs pas seserį, dar dvi dėžes nuboginau ir paslėpiau po šakų krūva. Taip jos ten ir pasiliko. Kai pas mus ateidavo partizanai, tai jiems po kelias padalydavau, o šeštadieniais upėje žuvis sprogdindavau.

<...> Ilgakiemio miške netoli Valaičio, tik kitoje kelio pusėje, rusai ir Garliavos stribai sudegino Poderio sodybą. Apsupo tą sodybą, išbėgusias iš namo motiną ir dukrą nušovė, o sodybą sudegino. Kadangi sodyba buvo miške, ten dažnai užeidavo partizanai.

<...> Garliavoje buvo labai piktas stribas Kazys Mikulskis, kilęs iš Pajiesio kaimo, nuo jo bjaurumu neatsiliko ir stribas Juozas Poderys iš Garliavos.

<...> Mus irgi dažnai krėtė. Vieną kartą rado pas mus medžioklinį šovinį, davė broliui į kailį, tada jis atidavė savo vienvamzdį medžioklinį šautuvą, kurį slėpė kluone malkose, o mano dvivamzdžio šautuvo brolis neparodė, nes jis buvo šone malkų.

Kitą kartą į kailį gavau ir aš. Tada krėtė šeši kareiviai ir stribai: Mikulskis ir Poderys iš Garliavos. Išsinešė mano gerus vokiškus kariškus žiūronus iš spintos. Buvau suimtas ir uždarytas Garliavoje daboklėje, po to nugabeno dar į Kauną. Ne kartą buvo suėmę ir vis klausinėdavo kur „banditai“, į kamerą buvo įmetę ir šnipą, net lašiniais dalijomės su juo, o jis manęs vis klausinėjo apie Suvalkėlių kaimo gyventojus. Tas šnipelis buvo lyg tai kalinys, bet iš manęs jis nieko neišgavo.

Grįždavau po tardymų į kamerą, o kamera aukšta, gultas prie pat sienos ir tas trumpas. Taigi, vos tik ant jo atsigulu, prižiūrėtojas per „valčioką“ jau ir rėkia „ložis na zemliu“ (gulk ant žemės). Mano byla užvesta buvo dėl medžioklinių šautuvų. Per kratą rado du, paėmė juos, o kartu ir mane suėmė. Kaune kalėjime uždarytas prabuvau daugiau nei metus, po to traukiniu išvežė į Vilnių. Vežė keleiviniu traukiniu, tik jame buvo mums kaliniams skirtas vienas šarvuotas vagonas su grotomis languose. Tie vagonai buvo vadinami Stolypino vagonais.

Nuvežė į Lukiškių kalėjimą. Čia jau daug netardė ir ilgai nelaikė. Nuteisė 25-eriems metams lagerio, po to perteisė ir paliko tik penkerius. Bet, kaip jau minėjau, daugiausia atsiėmiau tai Kauno saugumo kalėjime. Po to sekė lageris, iš kurio paleido mirus Stalinui. Pamenu, rusai verkė, o mes švilpėm iš džiaugsmo.

Mano brolį patardę paleido, o va seserį Onutę – partizanų ryšininkę – nuteisė. Jų ryšio punktas buvo po geležinkelio tiltu, ten sesuo susitikdavo su vyrais, nunešdavo ten raštelius, iš jų paimdavo, bet atsirado šnipas, su kuriuo sesuo susitiko tame ryšio punkte su rašteliu partizanams ir buvo išduota bei suimta.

<...> Ilgakiemyje gyveno Aukštakalnis. Pavasariop kažkas įskundė, kad pas jį yra du partizanai. Aukštikalnio namai buvo apsupti rusų ir tuo metu iš sodybos išbėgo anie du partizanai, kurių aš nepažinojau. Vyrai bandė bėgti link miestelio, bet vieną nušovė prie pat tvarto, o kitą prie gluosnio.

<...> Kartą anksti pavasarį Garliavoje ėjau pro stribyną, žiūriu – parvežti šeši žuvę partizanai. Trys guli ant žemės, o kiti trys sušalę pastatyti ir atremti į sieną. Šalia pririštas vilkšunis ir drasko vieno gulinčio ant žemės vidurius. Šitie vyrai buvo atvežti kažkur tai nuo Juodgirės.

<...> Pavasarį tris vyrus iš Jurginiškių buvo atvežę. Ten vienoje troboje gyveno rusas seklys, tai jis ir užskundė tuos vyrus. Juos pamiškės Gylio sodyboje apsupo. Tada jie visi trys ir žuvo, tarp jų žuvo Antanas Kasparavičius. Pastarieji taip pat buvo atvežti į Garliavą ir suguldyti prie „kirchės“.

<...> Ilgakiemyje greta gyveno kelios partizanų šeimos: Vyšniauskai, Slavinskai, Alubauskai, Kasparavičiai.

<...> Kartą nuėjau pas draugą kaimyną Vytą Miliūną (partizanų ryšininkas), o ten ant kiemo buvo atėję broliai partizanai Kasparavičiai. Sėdom į roges ir nuvažiavom į Suvalkėlius pas Naudžių. Ten buvo jo dvi dukros. Suradom degtinės, išgėrėm, partizanai pasiliko, o mes įšilę su Vytu Miliūnu grįžome namo...

<...> Ilgakiemyje pas Juozą Jurgelevičių rado bunkerį, kuriame slėpėsi partizanas Juozas Kasparavičius. Tai abu paėmė ir nuteisė – gavo lagerio.

Pasakoja AGLINSKIENĖ-AGLINSKAITĖ MARYTĖ, PRANO

(iš Girininkų k., Rokų sen., Kauno r.)

Užrašė M. Žibienė
2008 m. Girininkų k.

Mano vyro brolis – partizanas **Aglinskas Antanas, Juozo-*Vabalas***, kilęs iš Vainatrakio k., Rokų sen., Kauno r., g. 1924 m. Žuvo 1948 m. spalio 13 d. Kiek man žinoma, būdamas miške, jis turėjo padirbtą pasą Čepulio pavarde.

Jie ilgai slapstėsi Prienų r., Išlaužo vlsč., Čiudiškių k., pas Gelčį. Juos paskundė kaiminka – parodė bunkerį. Čekistai jiems liepė pasiduoti, bet jie gyvi nepasidavė, tada metė į vidų granatas ir susprogdino. Gelčys iškart žuvo, Aglinskas dar buvo gyvas išplėštais viduriais, jį dar vežė į Prienus pas gydytoją Brundzą, bet nespėjo – mirė. Į Prienus juos vežė Gelčio tėvas. Jų palaikai buvo numesti prie Prienų „Žiburio" gimnazijos. Gelčio tėvą areštavo, savaitę pralaikė ir paleido.

Rusų garnizono kareiviai, darydami kaime kratas, prisigerdavo, prisivaišindavo, o pas mus ateidavo išsimiegoti, nenorėjo tokios būklės grįžti į Pakuonį ir savo valdžiai rodytis. Mes tada priklausėm Pakuonio valsčiui, nuo Pakuonio gana toli.

Mūsų krašte dar veikė partizanas Micka Vincas-*Pyragas* iš Sabalėnų k. Jį paėmė gyvą, teisė, iš Rusijos jis negrįžo.

R. K. p a s t a b a: **Aglinskaitė-Aglinskienė Marytė, Prano**, g. 1928 m. Girininkų k., Kauno r., prtz. rėmėja. Suimta 1945 08 30, išv. į lag. – 1945 10 23 Vorkutlagas, Komija, byla nutraukta 1946 07 18, paleista (LGG vardynas 1944–1947 m., psl. 36)

Iš LYA (KGB arch.) Kauno apskr., **Aglinskaitės Marytės, Prano**, g. 1928 m., baudž. bylos Nr. 1012/4455, arch. Nr. P-2445-LI. Pradėta 1945 m. rugpjūčio 30 d.

Iš NUTARIMO areštui
(1945 m. rugpjūčio 28 d.)

Nutarimą surašė Kauno apskr. VSLK (Valstybės saugumo liaudies komisariatas) vyr. tardytojas vyr. ltn. POLIŠČIUK dėl **Aglinskaitės Marytės, Prano**, gyv. Girininkų k., Pakuonio vlsč. RADO, jog Aglinskaitė Marytė, Prano, žinodama apie ruošiamą NKGB darbuotojų VARNO ir SEMIONOVO nužudymą jos namuose (prie namų – *R. K.*), daly-

vaujant jos broliams Aglinskui Zigmui, Prano, ir Vytui, taip pat ir būrio vadui *Viesului*, nepranešė sovietinės valdžios organams, jog prie jos namų buvo nužudyti NKGB darbuotojai VARNAS ir SEMIONOVAS.

PROTOKOLAS dėl gimimo metų nustatymo
1945 m. rugpjūčio 30 d. Kauno m.

Aš, Kauno apskr. NKGB vyr. tardytojas vyr. ltn. POLIŠČIUK kartu su Teismo medicinos ekspertu medicinos mokslų daktaru MINELGA BRONIUMI apžiūrėjome **Aglinskaitę Marytę, Prano**: lyties organai normalaus išsivystymo, plaukai prie organų dideli, ji sako, jog pirmosios mėnesinės atsirado 1944 m. Po pažastimis plaukai nedideli, krūtys nedidelės, protinių dantų nėra, gimimo klosčių ant pilvo nėra. Jos amžius orientaciniai 15–17 metų, g. 1928 m.

Pasirašo: vyr. tardytojas NKGB ltn. POLIŠČIUK ir Teismo medicinos ekspertas med. mokslų daktaras MINELGA. Parašus užtvirtina NKGB sekretorė KRIŽAUSKAITĖ.

A K T A S
1945 m. rugpjūčio 19 d. Kauno m.

Aš, Kauno apskr. NKGB sk. vyr. tardytojas vyr. ltn. POLIŠČIUK, dalyvaujant vyr. ltn. JERMOŠEVIČ'ui ir NKVD kariuomenės pionierių bataliono 3/298 vado pavaduotojui vyr. ltn. KUZMEČIOV'ui, sudarėme šį aktą: Čekistinės-karinės operacijos metu Kauno apskr., Panemunės vlsč., Vainatrakio k. ir Pakuonio vlsč., Girininkų k., tarnybos žmonėms artėjant prie Aglinsko namų, iš kurių buvo atidengta „banditų" ugnis, vadovaujant jaun. seržantui SOKOLOV'ui, buvo atidengta atsakomoji ugnis. Tuo metu iš už daržinės vienas „banditas", užsėdęs ant arklio, metėsi bėgti, bet buvo nušautas, kartu nušautas arklys ir dar vienas „banditas". Atpažinti:

1. **Šablinskas Povilas**. Iš jo paimtas šautuvas-karabinas ir 30 šovinių;

2. **Pečkus-Rūkas Vytautas** – studentas iš Kauno. Iš jo paimtas pistoletas „Walther", 14 vnt. šovinių, žiūronai ir dokumentai apie mokymo įstaigų sunaikinimą, Morzės abėcėlė ir granata RPG.

Už akivaizdų ginkluotą pasipriešinimą, namas priklausęs Aglinskui, 1945 m. rugpjūčio 19 d. sudegintas. Gaisro metu valandos laikotarpyje girdėjosi šovinių bei granatų sprogimai.

Aktą pasirašo visi pirmiau išvardyti pareigūnai.

R. K. p a s t a b a: pagal liudininko Dabašinsko Vytauto, Vlado, parodymus, užrašytus apklausos protokole 1946 05 21 Kaune, buvo sudegintas Aglinsko namas, daržinė ir arklidė.

Pirmoji **Aglinskaitės Marytės, Prano**, kvota atlikta 1945 m. rugpjūčio 20 d. Pradėta 20 val. 20 min. – baigta 23 val. 30 min. Tardytojas klausia, kas jai žinoma apie NKGB dviejų darbuotojų nužudymą Girininkų k. Į tai ji atsako neigiamai, jog apie NKGB darbuotojų nužudymą ji nieko negalinti pasakyti. Tardytojas jai prieštarauja, jog ji sako ne tiesą ir reikalauja kalbėti tiesą, bet tardomoji vis vien viską neigia...

Toliau byloje seka NUTARIMAS, surašytas 1946 m. kovo 2 d. jau Komi ASSR NKVD prie Vorkutlago Operatyvinio skyriaus j. ltn. KOZAČ, dėl nusikalstamos **Aglinskaitės Marytės, Prano**, veiklos. Čia jis paaiškina, jog apie pasiruošimą nužudyti NKGB darbuotojus VARNĄ ir SEMIONOVĄ Aglinskų namuose, dalyvaujant ir Aglinskaitės broliams Aglinskams: Zigmui, Pranui, Vytui bei prtz. būrio vadui *Viesului*, ji nepranešė sovietinės valdžios organams, kadangi jie buvo nužudyti šalia jos namų.

Iš **Aglinskaitės Marytės, Prano**, kaip kaltinamosios, apklausos protokolo. Apklausą vykdo Komi ASSR Vorkutlago NKVD sk. Tardymo grupės tardytojas j. ltn. KOZAČ per vertėją iš lietuvių kalbos – LAPINSKAS BERD DAVIDOVIČ.

<...> Apie NKGB darbuotojų nužudymą prie mūsų namų aš sužinojau kada mane areštavo. Nužudymas vyko 1945 m. liepos 25 d., o mane areštavo rugpjūčio 19 d. Aš visą laiką gyvenau namuose, o liepos 25 d. aš, tėvas Pranas ir motina Marija ryte išvykome į Aukšt. Panemunės priemiesčio turgų maždaug už 12–13 km ir namo grįžome tos pačios dienos vakare, bet apie dviejų NKGB darbuotojų nužudymą aš nieko negirdėjau. Namuose buvo likę mano broliai Zigmas ir Vytas, o trečio brolio Prano namuose nebuvo, jis dirbo už 16-os km nuo namų stambiame ūkyje Noreikiškėse. Sužinojau tik tada, kada mane areštavo ir pateikė man kaltinimą.

<...> Mūsų šeimą sudaro:

Tėvas – Aglinskas Pranas, Juozo, 60 m. amž.;

Motina – Aglinskienė Marijona, Andriaus, g. 1887 m.;

Brolis – Pranas Aglinskas, Prano, g. 1918 m.;

Brolis – Zigmas Aglinskas, Prano, g. 1921 m.;

Brolis – Vytas Aglinskas, Prano, g. 1922 m.

Tėvas ir brolis Vytas gyveno namuose Girininkų k., Pranas – Noreikiškėse, o mane, motiną ir brolį Zigmą areštavo už tai, kad mes nepranešėme į NKVD apie ruošiamą NKGB darbuotojų nužudymą. Aš asmeniškai taigi nieko nežinojau, jog partizanai ruošiasi nužudyti NKGB darbuotojus.

Partizanų būrio vado *Viesulo* aš nepažinojau ir jis pas mus neateidavo, tai pareiškiu tardymui su garantija.

<...> Mano broliai ginklų neturėjo ir ar palaikė ryšį su partizanais, ar priklausė partizanų būriui, aš apie tai nieko nežinau. Jie gyveno namuose, mes turėjome 26 ha žemės, pora galvijų, 3 arklius ir jie dirbo prie namų. Taip pat prie namų dirbo ir vokiečių okupacijos metais, netarnavo nei vokiečių armijoje, nei policijoje.

<...> Apie NKGB darbuotojų nužudymą aš sužinojau iš paties tardytojo, kada mane areštavo ir kada apie tai tardytojas ėmė manęs klausinėti, o iki to aš nieko nežinojau. Tardytojas man pasakė, jog žmogžudystė įvyko prie mūsų namų 1945 m. liepos 25 d. ir kad juos nužudė „banditai“, bet kokie, nepasakė.

Pagal Komi ASSR Vidaus reikalų Liaudies komisaro pplk. KORNILOV'o patvirtintą NUTARIMĄ 1946 m. kovo 10 d. dėl tardymo bylos Nr. 1012/4455 grąžinimo pertardymui Aglinskaitės Marytės, Prano, nutarta šią bylą grąžinti į Lietuvos SSR NKGB pertardymui, o Aglinskaitę pasilikti tolimesniam laikymui Vorkutlago NKVD.

Kitame NUTARIME, surašytame jau 1946 m. gegužės 25 d. Kauno apskr. MGB Tardymo sk. vrš. pavad. kap. ŽUKOV'o, dėl tolimesnės eigos byloje Nr. 1012/4455 kaltinamosios Aglinskaitės Marytės, Prano, nutarta šią bylą grąžinti per LSSR MGB „A“ skyrių į Vorkutlago MVD Oper. skyrių tolimesnei filtracijai ir galutiniam sprendimui pagal kaltinamosios buvimo vietą.

1946 m. birželio 27 d. Aglinskaitė Marytė, Prano, dar kartą apklausiama Komi ASSR NKVD–NKGB tardymo grupės tardytojo j. ltn. KOZAČ per vertėją ZEMRIBAITĘ. Šioje

apklausoje Aglinskaitė ir toliau neigia savo bendradarbiavimą su partizanais, taip pat ir kategoriškai paneigia visus jai metamus kaltinimus, kad nepranešė apie sovietinių pareigūnų nužudymą.

<...> Pateiktuose man kaltinimuose, jog aš žinojau apie partizanų ruošimąsi nužudyti NKGB darbuotojus, savęs kalta nepripažįstu ir kad mano broliai priklausė partizanų būriui ir dalyvavo nužudant NKGB darbuotojus, aš taip pat savęs kalta nelaikau, nes negaliu pasakyti ar mano broliai dalyvavo partizanų būryje ar ne, nes nežinau, ir kad nepranešiau sov. valdžios organams todėl, jog nežinojau. Mano tėvas nepabėgo iš po arešto, kada jį areštavo 1945 m. rugpjūčio 19 d., jį paleido, bet kur jis dabar, aš nežinau.

R. K. p a s t a b a: partizanai: **Aglinskas Pranas** (Eglinskas?), **Prano-*Liepsna*, *Lapinas*, *Vidmantas***, g. 1918 m. Girininkų k., Prienų vlsč. Žuvo 1948 07 26; **Aglinskas Vytas, Prano-*Žirnelis***, žuvo 1947 m.; **Aglinskas Zigmas, Prano-*Gluosnis***, žuvo 1949 m.

1946 m. birželio 28 d. Komi ASSR prie Vorkutlago MVD tardytojas j. ltn. KOZAČ, peržiūrėjęs kaltinamosios Aglinskaitės Marytės, Prano, baudž. bylą Nr. 1012/4455, surašė NUTARIMĄ, kurį patvirtino MVD Operatyvinio sk. vrš. pplk. RUDOMINSKIJ.

NUTARĖ baudž. bylą Aglinskaitės M., P., tolimesniam nagrinėjimui nutraukti ir bylą atiduoti į Komi ASSR MVD I-o spec. sk. archyvą, **kaltinamąją Aglinskaitę Marytę, Prano, iš po sargybos paleisti.**

Pasakoja ČEPKAUSKAITĖ-JUODSNUKIENĖ GRAŽINA

(iš Dobilijos k., Taurakiemio apyl., Kauno r.)

Užrašė: M. Žibienė ir D. Kurauskas
2015 m.

Į Sibirą mus vežė 1948 m. pavasarį. Atvyko stribai iš Kauno – ne vietiniai. Vežė brolį Gediminą, dėdę Vincą Čepkauską, mane-Gražiną, seserį Vytę (Vitaliją) – ji Kaune mokėsi, buvo parvažiavusi maisto pasiimti ir stribai jai jau grįžti į Kauną nebeleido, išvežė kartu su mumis. Mano brolis Vincas tuomet tarnavo rusų kariuomenėje, jo nepaėmė.

Mūsų tėtis jau seniai buvo miręs, mama taip pat mirusi. Dėdė Vincas iš JAV parvyko, kad mus-našlaičius užaugintų, čia buvo jo sodyba, joje ir gyvenome.

Žiūrim, Valiūnas Algirdas ir Alvikas su pastote stovi atvaryti mūsų išvežti. Dėdė Vincas Čepkauskas tada turėjo 60 metų. Nuvežė į Kauno geležinkelio stotį, o po to traukiniu tiesiai į Sibirą. Sibire Usolėje virš dešimt metų išbuvome. Paleido irgi ne visus iš karto: Praną Valiūną, Alviką paleido, o mūsų dar ne...

Prieš tai žaliukai pas mus susišaudė su Pakuonio stribais ir rusų NKVD kareiviais, mes buvome labai sekami, kadangi žaliukai pas mus tankiai ateidavo. Brolį Albiną Pakuonio stribai suimdavo ir tardydavo už ryšį su partizanais.

Kai pas mus susišaudė partizanai (jų buvo apie dvidešimt) su stribais, sargybiniai pamatė, kad ateina nuo Pakuonio. Tada jie iš mūsų bėgo link miško, žuvo vienas partizanas. Po pietų atvažiavo rusų kariuomenės garnizonas.

Partizanai jodinėjo ant arklių už Juočio, už Česėko, o naktį jie sau pasiėmė pastotes, pasiėmė žuvusįjį ir išvažiavo. Po to areštavo dėdę, sesę, mane, namai liko vieni, bet mus, kiek palaikę, paleido. Pagirminkos Celiešiai daugiausia mums padėjo. Jie buvo penki broliai, bet miške jie nebuvo.

Taurakiemio Dranginis buvo Sibire. Brolis jo buvo likęs, tai jį čia gaudė stribai – irgi išvežė.

Iš mūsų kaimo miške niekas nebuvo, tik brolį Albiną partizanu „pavertė“, Vincas buvo paauglys, o kitas brolis dar visai mažiukas buvo.

Kai mus apsupo, Vincukas į krūmus nušliaužė, jo visur ieškojo, bet nerado. Kluone daug pašaro dar buvo, daug gyvulių buvo supirkta, stribai kratydami vis burnojo: buožės, buožės, reikia išvežt... Pašarą išvertė, o sesuo Ona ten pasislėpė, jos irgi nerado, ji liko Lietuvoje ir žuvo Lietuvoje. Ji su partizanais ryšį palaikė, o ten irgi visokių buvo... Ji norėjo iš miško pasitraukti, tai jie patys Onutę ir nušovė. Palaidota Panemunės kapinėse.

Partizanas Navickas Kastantas-*Viltis* su mano seserimi Onute draugavo. Jis buvo tėvo pirmos žmonos vaikas, jo mama buvo tikra partizanė, atkakliai kovojo už Lietuvą.

Kai mus vežė į Sibirą, brolis Albinas buvo dar nenuteistas. Jį būdavo suima Kauno čekistai, paleidžia ir vėl suima... Kai mus išvežė, kaimynai maitino jį ir Vincuką. Rimo Elenutė labai pagelbėjo.

Mūsų su Navicku žemės rubežiavosi. Dėdė žemės pirko iš Drižniaus, Alionio, Vainausko visą sodybą nupirko – 16 margų, o mes našlaičiai buvome: Albinas, Vytė, aš, Gediminas, Vincukas ir Onutė – jauniausia. Apsupdavo namus, negali niekur išeit. O kas jie: stribai, rusai ar miškiniai? Visur taip darydavo. Mane pasiunčia į lauką, nori nenori, eik aplink ir stebėk, ar kas prie namų nesiartina.

Broliai Mandeikos iš Dvylikių k. buvo miškiniai – baisūs partizanai. Vienas Mandeika Pakuonyje gyveno, jo žmona buvo Krikščiūnaitė. Ji jauna, jis pagyvenęs, stambus ūkininkas – jos tėvai liepė už jo tekėti... Iš Dvylikių k. dar buvo Sprangauskai Petras ir Jurgis. Iš Užupių k. mamos du broliai Tamošiūnai buvo miške.

Pas mus iš miško mergos ateidavo valgyt pasidaryt. Gal partizanų žmonos? Užtrukdavo dieną ar dvi, ilgiau nebūdavo. Partizanai vienoje vietoje irgi ilgiau neužtrukdavo. Kiek pabūna ir ieško kitų vietų apsistoti, bet vis vien visi žuvo... Galvojo, kad greit laisva Lietuva bus, amerikonų laukė. Patys geriausi vyrai žuvo. Apsirengę būdavo paprastai. Žmonių arklius paimdavo ir nori nenori turi vežti...

Iš Margininkų pažinojau Bieliauskus Bronių ir Luką; brolius Banionius – Justiną ir Vytą iš Vainatrakio. Banionis Justinas buvo mano sesers Vytės bernas. Banionius suėmė, kai mes jau buvome išvežti į Sibirą.

Apie keturis kartus aš buvau suimta. Pakuonyje mane tardė du rusai per vertėją. Laikė Bėlūno namų svirne. Palaikydavo dieną ar dvi ir paleisdavo. Valgyt atnešdavo Raugevičiai, Rimaitė, mano sesuo. Man tada buvo 17 metų. Brolį Albiną ilgai laikydavo Prienuose, 25 kilometrus jam nešdavau valgyti.

Pas mus partizanai iš Margininkų atsivežė „Benosį“ – Tamošiūną. Jo žmona tada dirbo pardavėja. Juos partizanai tardė, Tamošiūnienė labai verkė, tai ją paleido.

O Pakuonyje tardytojas įžūliai nepuolė tardydamas, tik reikalavo trumpai atsakyti į

užduodamą klausimą. Suimtųjų būdavo daug, kartais Bėliūno svirne netilpdavo, pusbadžiu laikė.

„Paliepukai“ – Rimai Margininkuose gyveno, jų Leonas ir Jurgis buvo miške.

Juozas Dranginis-*Beržas* žuvo kartu su *Saule*.

Čepkauskaitė Juodsnukienė Gražina Monika, Jono, g. 1923, gyv. Dobilijos k., Kauno r. Tremtis – 1948 05 22 Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.; paleista 1958 04 22, 1959 grįžo į Lietuvą.

Sūnus **Juodsnukis Antanas, Antano**, g. 1956 tremtyje – Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.; 1959 grįžo į Lietuvą.

Duktė **Juodsnukytė, Antano**, g. 1954 tremtyje – Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.

Sesuo **Čepkauskaitė Raslauskienė Vitalija, Jono**, g. 1925, gyv. Dobilijos k., Kauno r., Tremtis – 1948 05 22 Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.; paleista 1960 02 27, 1962 grįžo į Lietuvą.

Sūnus **Čepkauskas Gediminas, Vinco**, g. 1939, gyv. Dobilijos k., Kauno r., moksleivis. Tremtis – 1948 05 22 Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.; paleistas 1958 10 30, 1961 grįžo į Lietuvą.

Dėdė **Čepkauskas Vincas, Jurgio**, g. 1888, gyv. Dobilijos k., Kauno r. Tremtis – 1948 05 22 Sibiro Usolė, Usolės r., Irkutsko sr.; paleistas 1958 10 30, 1958 grįžo į Lietuvą.

(Iš knygos LGG vardynas 1948 m., I d., 250 psl.)

Pasakoja DIEDONYTĖ-VITKEVIČIENĖ MARIJONA

(g. 1930 m. Margininkų k.)

Užrašė M. Žibienė ir D. Kurauskas
2015 m.

Mūsų tėtis Diedonis Juozas buvo mūsų mamos Kotrynos antras vyras, o mes šeimoje buvome tik dvi seserys. Šita Margininkų kaimo dalis buvo vadinama Diedoniais, nes čia gyveno devynios Diedonių šeimos ir visos turėjo pravardes:

„Motiejai“ – tėvo vardas buvo Motiejus;

„Andriukai“ – šeimos galva buvo Andriukas;

„Buržakas“ – buvo turtingas;

„Baltrukas“ – Diedonis Matas;

„Pranukas“ – Diedonis Pranas;

„Pyragiai“ – Diedonis Antanas;

„Ragutis“ – Diedonis Jurgis;

„Kantariukas“ – Diedonis Juozas, giedorius;

„Mataušas“ – Diedonis Matas.

Dar buvo Diedonių raistas – pusė jo priklausė Pušagrodo dvarelio ponui vokiečiui Bichleriui – kita pusė Diedonių kaimui.

Už Kemežio – raistas Bobikė. Ten tokie Mickai gyveno. Kai karo metu vokiečiai pradėjo šaudyti iš raisto, daug rusų kareivių į tą raistą bėgo, bet iš ten jau gyvi nebeišėjo. Vokiečiai mano tėčio vos nenušovė. Pas mus buvo atbėgę žmonės iš miesto, prašėsi kad priimtume pabūti.

Kai rusai ėjo į raistą, prasidėjo šaudymas, o tėtis iš svirno tekinas bėgo į namą, buvo

apsirengęs tokiais rusvais rūbais, panašiai, kaip rusų kareiviai. Vokiečiai tik „rus rus...“ ir jau ruošėsi šauti, bet pribėgo prie jų iš miesto atėjusi moteris, ji mokėjo vokiškai ir perspėjo vokiečius, jog čia šeimininkas, ne rusas. Vokiečiai čia pat stovėjo mūsų sodyboje. Po to tėtis jau buvo atsargesnis, nebelakstė.

Paskui mes į mišką išbėgom, į Dvarną eglyne. Mama eidavo į namus pasižiūrėt, bet vieną kartą nepriėjusi iki namų, sugrįžo, nes labai šaudė. Tada traukėmės į Vakarus, į Vainatrakio kaimą. Iš Vainatrakio mus vokiečiai išvarė į Garliavą, į sodą suvarė. Matyt, galvojo į Vokietiją išvežti? Buvo toks senis, sako, – „jau čia bus negerai, jau iš čia reikia bėgt...“ Naktį iš to sodo pabėgom, net Dievogaloje atsidūrėm. Paskui rusai paėmė, vokiečiai atsitraukė ir mes grįžome namo.

Andriuko Diedonio, Praniuko Diedonio per karą viskas sudegė. Mataušo tiktai gryčia sudegė. Mūsų viskas išliko, tiktai šuniukas buvo žuvęs.

Pokario metais žiemos metu pas mus buvo apsistoję apie 14 vyrų (partizanų), kiti buvo pas Jurgį Diedonį – „Didžbalį“. Tie patys turbūt buvo pas mus, pas Jurgį Diedonį ir pas Mandeiką – Diedonienės tėvą. Trys būriai atėjo naktį, pakėlė mus iš lovų, mes sėdėjome virtuvėje, jie ėjo sargybą, *Viesulas* buvo stuboj – labai aukštas vyras. Vadai apsirengę milinėmis (šinieliais), kiti paprastai – civiliškais drabužiais.

Mūsų buvo kiaulė paskersta, mama sako, aš tokio didelio puodo neturiu. Jie sako – „visi iš pradžių taip sako“ ir dar plius duonos tada neturėjome. Jiems kilo įtarimas, kad mes slepiame. Tėtį prisaikdino, kad tylės ir eis pasiskolint duonos pas „Kantariuką“ (mamos sesuo buvo „Kantariuko“ žmona).

Tėtė nuėjo pasiskolint duonos, o ten buvo atėjęs Cvilikas – MTS-o direktorius, o MTS-as buvo pas Sniečkų ir ten dar gyveno Diedonio Andriaus šeima.

Atėjo skolinti duonos. Cvilikas klausia, kodėl taip skubi ir suprato kam ta duona. Vyrai per naktį išsimiegojo, ryte atsikėlę sėdėjo troboje ir valgė. Cvilikas tarnaitę atsiuntė kažko pasiskolinti (tokį kelią – apie du kilometrus?). Partizanai ją sulaikė. „Užuožeris“ partizanams atsivarė pastotę, nes pas mus jų labai daug susirinko ir jie naktį išvažiavo į Dobilijos k. pas Petrą Tamošiūną – „Kaziulį“, pas Čepkauską, paskui pas Juočį. O Marginiškų bažnyčioje tada buvo rekolekcijos. Partizanai atėjo į bažnyčią, po mišių paėmė Tamošiūnienę... Tamošiūnas – „Benosis“ buvo be nosies, kadangi jo nosis buvo vėžio ligos nuėsta. Jie buvo kampininkai (samdiniai).

Kai pas mus pradėjo visi rinktis, atsivedė Prienų plytinės direktorių iš Didžbalynės ar iš Mandeikynės į kambarį ir ėmė jį užgauliot: „Tai va, su mumis pavaikščiosi – būsi mūsų parankinis, bendrai eisime...“ O tas žmogus tyli, žino kuo tas kvepia. Nušovė tada tą žmogų ir Tamošiūnienę nušovė Kažiuoke (taip vadinosi miško dalis).

Juočiai pas mus buvo keli: Juozas Juočys, Kazys Juočys. Pas kažkurį, iš mūsų išvažiavę, apsistojo partizanai. Tamošiūnienę dar nusivežė pas Juočį, nušovė miške, užkėlė tą nušautą direktorių ant tos Tamošiūnienės miške ir paliko.

Po to sekmadienį po mišių iš Pakuonio atėjo rusų garnizonas. Aš tada su tėte buvau namuose. Pasislėpėm koridoriuje, miškiniai vieni ant arklių, kiti pėsčiomis ėjo laukais, o garnizonas traukėsi atgal. Kai viskas aprimo, tada žmonės grįžo iš bažnyčios.

„Amerikonas“ – Vincas Čepkauskas. Jo brolio duktė Ona Čepkauskaitė draugavo su partizanu Kostu Navicku-*Viltimi* ir turbūt dėl jo išėjo į mišką... Navickai gyveno prie

ežero – 3 merginos, 2 vyrai, motiną su dukromis išvežė į Sibirą, tėvas ir sūnus Viktoras išsislapstė, o Kostas žuvo.

Tada *Viesulas* pas mus miegojo lovoje. Taip pat dar buvo *Uosis*, *Lapė*, *Papartis* – iš anos Nemuno pusės. Cviliko merga irgi buvo, iš anos Nemuno pusės atvažiavo rogėmis, *Papartį* ji pažino, jiedu kalbėjosi..

Kartais rusai darydavo vadinamąsias „ablavas“ (siautimus). Tėtė kartą mane pasiuntė vežti stribus į Pakuonį. Stribas „Grūšinis“ – Kazys Stasiulevičius iš Zuikinės padėjo man kinkyti arklius, bet kažkas pasikeitė ir nebereikėjo važiuoti. Jis buvo raišas, kai eidavo, visi juokėsi: „pakišk kirvį, pakišk kirvį...“

Po Tamošiūnienės nušovimo tėtė gavo kvietimą į Pakuonį ir ten buvo suimtas parą ar dvi, gavo mušti, buvo uždarytas Bajoraičio ar Beliūno name...

Margininkų vargonininką Kairiūkštį stribai nušovė prie Strašinsko ar prie Alviko, ana puse jie bėgo.

Bubnys Juozas gyveno Margininkuose. Mūsų Vytas, važiuodamas iš miesto, užsuko pas Bubnį ir pasakė, kad pas „Kantariuką“ – talka, eisim paskui tenai... Tada buvo taip tradiciškai priimta: linamynis, važiuokim, sako. Paskui Bubniai pyko, kad Vytas išvadino. Išvažiavo pora arklių iki Diedonių raisto nuo Bubnio pamiške, pas mus paliko arklius ir jau eis į talką... Pareinam iš talkos – Juozas guli lovoje galva peršauta. Vytas sėdėjo greta, šnekėjosi ir Juozas susmuko... Tik vienintelis atsitiktinis šūvis; vienam kliuvo, kitam ne. Buvo 1952 m., dar vežė pas gydytojus, dar ligoninėje apie savaitę pagulėjo ir neatlaikė, palaidojo.

Apsivedėm 1953 m. Gyvenome Pasodėje eiguvoje, ten pat gyveno ir eigulys su šeima. Atvažiavo mūsų apylinkės įgaliotinis Kormilcevas su arkliu. Kartu su juo buvo dar kažkokia boba ir vyras... Rusiškai šneka, ta moteris verčia į lietuvių kalbą. Liepia mums išsikraustyti iš namų, o buvo žiema, labai šalta. Vyras Antanas buvo Panemunėje girininkų susirinkime. Aš pasakiau jiems: „Tai kur aš dabar eisiu su vaikais?“ Sako: „Kraustykis pas gerą kaimyną. Jeigu neisi pati, atvažiuos tuojau ir iškraustys.“ Susidėjau vaikus į Kormilcevo rogutes – dar kai ką; kiaulė buvo paskersta, mėsos kalnas... Su Petraičiais lyg ir giminės – išsigando, kai aš pas juos atsimaliau su vaikais.

Grįžo Antanas iš susirinkimo namo pagėręs – rūkyta, prirūkyta, langai uždangstyti, dvi paras šitaip... Antanas žiūrėjo ir užprotestavo. Sugrįžom namo, vaikai pavargę. Romas buvo dviejų metukų, Zita – aštuonių mėnesių ir tie Petraičiai su mumis pavargo...

Ta boba su įgaliotiniu – viršininkai, išsikraustė, liko tik eiliniai kareiviai. Kai grįžom, jie paprašė atsigerti. Jau tada nebebijojau ir jiems pasakiau: „Na, eikit prie šulinio ir atsigersit.“ Pasalą turbūt čia jie darė, kad iš gryčios vengė išeit?

1948 m. Antanas pradėjo eiguliauti. Prieš tai eiguliu dirbo Leipus. Jis mirė, žmona su trimis vaikais dar kurį laiką čia gyveno. Antano tėvas Kazys gyveno Patamulšėlyje miške. Sodyboje buvo namas, kluonas, tvartas. Partizanai čia norėjo pasidaryti bunkerį, bet Antanas nesutiko, sako, – aš jau vieną kartą buvau jų naguose... Tada žaliukai labai supyko, sako, – jeigu visi tokie būtų kaip tu...

Kartą Antanas dviračiu važiavo per mišką ir sutiko tris žaliukus, kartu buvo ir Jurgis Miliauskas-*Sapnas*. Jis pasakė: „Važiuok namo pas motką...“

Kartą uogavom su Rakauskaite Katrina ir Antanina Briedžio raiste. Ten buvo namelis

žvėrims šerti padarytas. Mėlynes rinkom, iš po eglučių tik kyšt: „Uogų duokit.“ – o pas mus tų uogų tik puodukas. Paėmė ir nuėjo. Kotryna sako: „Žaliukai žaliukai, ale kad čia ne žaliukai, o rudukai...“ Jiems valgyt atnešdavo Simono Juočio dukterys. Matėm – dvi mergos su kaše į girią įėjo...

Skaržinskas su uniforma buvo, *Uosis* – aukštas, *Viesulas* – aukštas, *Saulė* su jais buvo... Ražytei žaliukai žaizdą kaktoje išdegino, o už ką, nežinia.

Dvylikiuose Oną Čepulionytę partizanai pakorė. Pakuonyje buvo toks Šlamiškis stribų viršininkas. Jos brolis buvo partizanas, o Ona su Šlamiškiu draugavo ir jam pasakydavo viską. Tai žaliukai vieną naktį atėjo ir pakorė Oną. Pažinojau ir aš ją, Margininkų mokyklą lankėme kartu ir Alfonsas Čepulionis jos brolis (o gal ne brolis?) čia mokėsi, nes ne vieni Čepulioniai ten gyveno.

R. K. p a s t a b a: apie Oną Čepulionytę, Andriaus, plačiau aprašyta knygoje „Laisvės kovotojų prisiminimai“ IX dalis, psl. 595, 665, 666, 811–815; 1947 09 03 Tauro apyg., GV rnkt., 4-ai kuopai (Pakuonio partizanų) buvo sudaryta Prienų apskr. MGB agentūrinė byla pavadinimu NEDOBITYJE (neprimušti).

Rugsėjo mėn. užverbuota Pakuonio vlsč., Žuvintos k. gyventoja Ona Čepulionytė, g. 1926 m., MGB ag. pseudonimu *Jūra*, o per ją užverbuotas 4-os kuopos, I-o būrio partizanas Vytas Čepulionis-*Vytenis*, g. 1924 m. vidiniu MGB agentu pseudonimu *Baldas*. Tokiu būdu per seserį agentę *Jūrą* Prienų MGB-istai planavo palaikyti ryšį su vidaus agentu *Baldu*.

Ona Čepulionytė buvo Pakuonio vlsč. MGB oper. įgaliotinio ltn. Šlamiškio draugelė. Archyvuose yra nemažai pažymų apie MGB ag. *Jūros* ir jos brolio partizano *Vytenio* – MGB ag. *Baldo* veiklą. O. Čepulionytė buvo nuteista partizanų Karo lauko teismo ir pakarta 1948 05 05, o jos brolis V. Čepulionis žuvo kartu su kitais trimis partizanais mūšyje su MGB kariuomene 1948 m. balandžio mėn.

Margininkų mokyklą pastatė 1937 m. ir aš tada pradėjau eiti į mokyklą. Mokytojai buvo: Žilinskaitė iš Panemunės, vienus metus mokytojavo mokytojas Lunauskas, Kotryna Andriuškevičienė – jos vyras buvo iš Dobilijos kaimo. Tada vaidinimą organizavo mokytojas Krasauskas Juozas ir Andriuškevičienė – ruduo, liūdnas metas, neramūs laikai. Žmonių susirinko labai daug, su bilietais buvo, suėjo artistų tėvai, giminės, vaikai ir jų tėvai. Artistais buvo:

Kemežys Petras;
Žiurauskas buvo vokiečio personažas;
Rimas Alfonsas (paskui išėjo į partizanus);
Kuzmickas Juozas (vėliau išėjo į partizanus. Žuvo);
Paliepių Zigmas;
Krikščiūnaitė Marytė;
Diškevičiūtė Stasė – mokytoja;
Diedonytė Topilė;
Rimaitė Danutė (Rimo Petro sesuo).

Bernų artistų buvo daug, tik mes, mergos, kelios... Mokytoja Stasė Diškevičiūtė gyveno mokykloje. Prieš tai aš ir su mokytoja Stase buvome jos kambaryje ir pas mus, apsivilkęs kailiniais, įėjo partizanas *Liepsna*. Kažko paklausė, mokytoja atsakė jam kažkaip aštriai. Jis tada paklausė: „Ar žinai su kuo kalbi?“ Mokytoja atsakė: „Su žmogumi.“

Tik pradėjom vaidinti ir tuo metu *Liepsna* užlipo ant scenos ir pasakė: „Dabar pavai-

dinsiu aš!“ – ir iš pistoleto šovė į lubas du ar tris kartus. Visi išsigando, pašoko nuo suolų ir puolė bėgti pro duris, bet ties durimis užsikimšo. Toks Juozas Furmanavičius mokykliniame vaikiškame suole sėdėjo kojas pakišęs. Bėgdami jį apvertė su tuo suolu... Visi bėga, o jis kapstosi įstrigęs, neišsivaduoja... O *Liepsna* dar pasakė kelis žodžius, kad jūs čia linksminatės, o mes kraują liejam ir išėjo, negi lauks kol jį čekistai suims. Aš iškart dar nesupratau, kas čia dedasi... Dar pagalvojau, atsikėliau ir išbėgau. Ūsai keliems artistams buvo prilipdyti, tai tuos ūsus su visa oda nuplėšė...

Paskui visi artistai ėjom baliavot pas mokytoją į butą. Kuzmickas tada draugavo su Kemežio Kazio seserimi, tai irgi visi buvo baliuje. *Vermachtą* tada minėjo, *Šarūnas* irgi buvo... Buvo *Liepsna*, *Uosis*, *Lapė*...

Balsavimai: žmonės neidavo balsuoti, bijojo, tai stribai priverstinai žmones rinko ir vežė balsuoti į mokyklą. Ruskiai kareiviai rėkė: „Idite, job tvoju mat do mašiny!“ Bobutė galvojo, kad veža į Sibirą, tai skarą didžiulę nusigriebė, dar ką nors griebia pasiimti su savimi... Buvo daug sniego, šiaip nenuvažiuosi bet kur. Kas prie kelio gyveno, tuos kareiviai gaudė ir vežė. Žaliukai liepė neiti balsuoti, todėl visi bijojo, buvo išklijuoti atsišaukimai, kuriuose buvo parašyta: „Jei dieną balsuosi – naktį nealsuosi.“ Tai čia pradžioje tuoj po karo taip buvo, o vėliau su urnomis ir apsauga į namus važinėjo. Mokyklos klasėje vyko balsavimas, saugojo Pakuonio rusų garnizono kareiviai.

Prieš rinkimus vaikščiojo agitatoriai, kai jau mažiau liko miškinių, tada jau ir žmonės pradėjo eit patys balsuoti, nes bijojo valdžios keršto.

Margininkų kaime dar buvo dalis kaimo, kuri neoficialiai vadinosi Mickais. Čia gyveno penkios šeimos Mickų pavardėmis ir visi turėjo pravardes:

Micka Pranas – „Žentukas“;

Micka Mikas – „Bitnykas“;

Micka Matas – „Gaidžiai“ (buvo mušeikos);

Micka Zigmas – „Balinis“;

Micka Pranas – „Jurgučio Praniukas“.

Juodžbalis buvo komunistas, gyveno netoli Žiurausko, jo trys sūnai buvo komjaunuoliai nuo 1940 m., dėl to juos partizanai sušaudė.

Čepkauskas Albinas lyg tai partizanas buvo..?

Baltruko sūnų, dukrą, marčią išvežė į Sibirą – kitos šeimos spėjo iš namų pabėgti, pasislėpė.

Pasakoja JUŠKEVIČIŪTĖ-MACIJONIENĖ KAZIMIERA

(g. Kampiškių k.)

Užrašė M. Žibienė
2012 m.

<...> Čia gyveno kitas Juškevičius – tėvuko brolis. Mes gyvenome ant Duobakalnio Viršužiglyje – labai statu, nežmoniškai statu, arklius smaugė žemyn važiuojant, tai prie ruso nudailino tą „kaktą“. Juškevičius Juozas, kuris buvo sudegintas – visai ne mūsų

giminė. Ta sodyba dabar jau apgriuvusi. Kitas Juozas Juškevičius ir Čepkauskai gyveno apačioje. Tų Juškevičių buvo dvi merginos ir sūnus.

Mano brolis tašė klumpes, kai atvyko apie 14 mašinų su rusų kareiviais ir stribais. Buvo ruduo, žmonės bulves kasė. Atvažiavę ant kalniuko sustojo. Mes buvom ką tik po pusryčių. Įėjo karininkas su keliais kareiviais, atsistojo kitoje pusėje gale stalo ir klausia, kaip „familija". Sakom – Juškevičius. Karininkas tik išbalo, su kitais susižvalgė ir klausia kaip tėtės vardas. Sakom – Jurgis. Tada jie iškart atlyžo. Paklausė ar pažįstam Juškevičių, gyvenantį pakalnėje, kaip mūsų draugystė su juo? Sakom – kaimynai, normaliai: mes savo žemę ant kalno dirbam sunkiai, jie pakalnėj, ten lengvesnė žemė. Jie surašė apklausos protokolą, tėvukas pasirašė, po to išėjo ir nuvažiavo visi link Drižniaus sodybos.

Pakalnėje apačioje ties Drižnium gyveno Juškevičiai. Ten klonis, o prieš juos buvo kalnas. Mašinas jie sustabdė prie Drižniaus ant kalno. Mes buvome labai išsigandę, nes nežinojome ką tie rusai sugalvojo. Maždaug po valandos pasigirdo šaudymas...

Pasirodo, ten buvo pasislėpę partizanai. Iš pradžių jiems liepė pasiduoti. Ten buvo ir Tamoševičius – Juškevičienės Onos brolis. Pastarasis nešė vyrams raštelius; vieną parašo, nuneša, kad pasiduotų – nepasidavė, tada neša kitą – nepasidavė, nunešė trečią raštelį, tada vienas iš jų Tamaševičiui šovė į ranką ir pasakė, kad daugiau raštelių neneštų, jie nepasiduos gyvi. Vyrai buvo sulipę ant tvarto, ten buvo šiaudų ir tada jie iš ten pradėjo atsišaudyti, bet šaudė neilgai. Paskui pasigirdo trys šūviai ir jie nusišovė. Po to rusai raketomis uždegė tvartą ir kluoną, rusai stovėjo ir laukė, kada sudegs pastatai. Kai sudegė, pasiėmė apdegusius lavonus, sumetė į sunkvežimį ir išsivežė į Panemunę.

Aš tada nuėjau į pakalnę pas Karvelienę pasikalbėti. Ji kasė bulves, sakė, jog rusai išsivežė tris neatpažintus sudegusius lavonus.

Pro mus ėjo kelias žemyn, miško lentelė yra... Pirmiausia pakalnėje Karveliai gyveno: Juozas – krante Karvelio Antano sodyba, labai gausi šeima, toliau gyveno Butkevičiai – Jurgis, Kepežėnienė-Čepkauskaitė – kaimynai, už mane jaunesnė...

Mano pusbrolis Bronius Morkevičius iš Viršužiglio, g. 1927 m., jis buvo partizanas-pasiuntinys, kada žuvo, lavoną stribai pasiėmė. Anoj pusėj Nemuno buvo talka, rugius pjovė ir miškiniai atėjo. Matyt, Bronius perdavė žinią, kad bus talka ir partizanai atėjo į tą talką. Žinai, kaip jaunimas, po talkos pašokt, o ten buvo padaryta pasala: bėgo vyrai ir nušovė. Beginkliai jie buvo tada. Broniaus lavoną nuvilko į tokį revelį Dabintos kaime. Vėliau, saviškiai nuvažiavę, ten lavono nerado, tik žolė išvoliota ir kraujas. Nežinom, kas paėmė. Žuvo apie 1951 m. O šiaip, partizanai pas mus neužeidavo, kadangi mes buvome biedni, neturėjome kuo jų ir pavaišinti.

Tamošiūnai du broliai iš Viršužiglio k. buvo partizanai: Vytas ir kitas brolis, kuris labai gėrė ir rado sustingusį.... Tamošiūnai nušovė pirmininką Stravinską, pasakojo, jog jis dar paklausęs: „Vyrai, už ką?".

Puodžiūnai buvo partizanai, bet aš jų nei vieno nepažinojau. Tėvus jų išvežė į Sibirą, o vaikai žuvo. Žaltauskėlį nušovė miške. Ten buvo koplytėlė medyje, tai prie jos gulėjo nušautas.

Pasakoja KARPAVIČIUS RIMAS

(g. 1927 m. Arlaviškių k., Kauno r.)

Užrašė M. Žibienė
2016 m.

Frontas pro mus praėjo gana ramiai. Rusai apkasus kasėsi, paskui vokiečiai... Per susišaudymą nušovė 10-ies metų berniuką Viliūniuką, Marškose susisprogdino trys broliai Čepkauskai: sugalvojo prieštankine mina pasigaut žuvų, du vietoje į gabalus išnešiojo, tik vienas Motiejus liko gyvas, išplaukė ir namo parėjo. Dar du broliai Čepkauskai iš Armališkių k. ir jų kaimynas į „vojenkomatą" buvo nuvažiavę – grįždami Vaišvydavos miške ant minos užlipo ir abu žuvo. Arkliai sužeisti su priekiniais vežimo ratais blaškėsi, neįmanoma buvo pagauti, buvo labai išgąsdinti.

Einu iš runkelių lauko, matau – šliūžė palikta. Paėjau ta šliūže – vokietis leisgyvis guli, peršautas per kaklą, šalia diržas numestas su parabeliu, nuotraukos, šalikas. Pistoletą paėmiau ir parsinešiau namo. Netoliese buvo bunkeris pasislėpti nuo fronto, tai mes būdavo nueinam į tą bunkerį ir šaudom į taikinį, kokius du mėnesius taip treniravomės, kol to parabelio iš mūsų nepaėmė toks Misiūnas. O tą vokietį civiliai pasekė ir pamatė, kad jis dar gyvas. Pakvietė sanitarę, kuri pasakė, kad jam jau niekuo padėti nebegalima, jis nebegyvens. Atėjo rusas kareivis, patraukė iš automato, sako: „Idite zakopaite". Paskui mus į Vaiguvą už Nemuno iškėlė, o čia rusai viską plėšė, nors žmonės reikalingiausius daiktus slėpė į šiaudus, po žemėmis užkasdavo. Mes drabužius, geresnius indus paslėpėm, bet kada po trijų dienų grįžome, viskas buvo rasta ir išvogta – žmonės neturėjo patirties kaip paslėpti nuo vagių.

Kai rusai traukėsi, buvo pastatę medinį tiltą. Tankai per jį pervažiuodavo laisvai, buvo stiprus tiltas. Iš rąstų sukaltos dėžės, į jas pridėta akmenų, ant jų dar rąstai suguldyti, tankai gali laisvai važiuoti. Vėliau jį susprogdino, kai buvo nebereikalingas, Žukovas rado kitus kelius ir kitus būdus kaip per Nemuną persikelti. Žmonės galuose tiltą ardė, rąstus ir visus kitus medinius lentgalius tempė į namus.

Po karo apylinkės pirmininkas buvo Simonas Malinauskas, tarybai priklausė Petras Zdanevičius, partijos narys Markauskas. Dar buvo Staveckas irgi apylinkės pareigūnas, jį rusų kareivis nušovė. Jis gyveno A. Panemunės vlsč., Sietyno k. Jų šeimoje dar buvo duktė Genovaitė Staveckaitė ir sūnai: Algis, Juozas ir Kaziukas. Staveckas buvo medžiotojas. Atėjo vieną rytą pas jį Tamoševičius Kazys (ar Antanas?), sako, – išbėgo mano kralikas, einam, nušausi. Tamoševičius gyveno prie pat miško. Abu ėjo į mišką, o rusų kareivis prie miško su kulkosvaidžiu laukė ryte iš kaimo grįžtančių miškinių. Pamatė vyrą, ateinantį su šautuvu, patraukė iš kulkosvaidžio ir Stavecką nušovė, o Tamoševičius pabėgo. Vėliau rusai kūną atidavė saviesiems pasilaidoti ir taip visai be jokios kaltės žmogus atgulė Kampiškių kapinėse. Šeima, likusi be gaspadoriaus, labai vargo... Jau buvo 1950 m.

1946 m. rinkimų centras buvo mokykloje, toks Kazys Kepežinskas nuėjo balsuoti ir jį areštavo, nes, matyt, jau žinojo, kad jis prie Lietuvos buvo šaulys.

Mūsų tėviškė buvo dabartinių Kauno marių dugne. Jonas Karpavičius žuvo žemai

Arlaviškėse, o Juozas Misiūnas iš Leonavo k. taip pat žuvo (dabar Kauno marių dugnas) tarp Arlaviškių ir Kampiškių. Jį augino tėvo sesuo Patriubavičienė, jam tada buvo 30 metų, šiek tiek invalidas, galvą laikydavo palenkęs į šoną, bet buvo išradingas žmogus, pats pasigamino pistoletą. Kai specialistai apžiūrėjo, pasakė, kad masinę gamybą galima būtų paleisti tokių ginklų. Prieškario metais jis bandė štampuoti lietuviškus litus. Juozas jokiam partizanų būriui nepriklausė, tik, jei kas paprašydavo ką pagąsdinti, tai jis tuo ir užsiimdavo. Rugpjūčio–rugsėjo mėn. vyko rusų kariuomenės siautimas, jis išbėgo iš kluono, nes ten nuo stribų slėpdavosi, kareivis iš rankinio kulkosvaidžio kirto ir Juozas krito vietoje. Lavono rusai neėmė, kadangi vietiniai pasakė, kad jis buvo toks nelegalas, vienas vaikščiojo...

Lapinskas Pranas iš Leonavo kaimo buvo partizanas. Jam tada buvo apie 25 metus, iš matymo jį pažinojau. Dabar jų sodyba sunaikinta, visi išmirę.

Tie siautimai būdavo suplanuoti, tam tikrą teritoriją prašukuodavo, bet paprastai žinodavome kada vyks siautimas. Iš tų pačių stribų buvo, kurie pranešdavo. Iš Samylų kaimo buvo stribukas toks pavarde ar pravarde Bebras, tai jis partizanus visada informuodavo apie siautimus.

Kitas stribukas gyveno Panemunėje, buvo pasala čia, kur kelias ėjo palei Nemuną. Važiavo keturi stribai: du nušovė, du sužeidė ir arklius nušovė. Nuo Pakuonio partizanai buvo atėję. Vienam stribui koją sužeidė, paskui amputavo.

Siautimai būdavo ne taip jau dažnai, bet prašukuodavo. Ruožą užima ir varo per kaimą, per mišką, per laukus. Kurie buvo įtartini, tuos krėsdavo, paimdavo lašinius ir bet kokį maistą. Tuo laiku, jei esi stambaus sudėjimo, imdavo, nežiūrėdavo kad sakai – 15 ar 17 metų. Saugotis reikėdavo. Tėvukas padarė trisienį, tai ten slėpdavomės: Abugeliai iš Arlaviškių, aš, pusbrolis Vytautas Liutkus-*Spyglys*. Jis gyveno Kalninėse Arlaviškėse, dabar ten sodai. V. Liutkus, g. 1935 m., dar visai jaunas būdamas tuoj po karo išėjo į mišką, kadangi įtarė, jog jis nužudė sovietinį aktyvistą Kepežinską Aliuką, kuris dirbo bibliotekos vedėju. Prieš tai jam surišo rankas ir įmetė į Nemuną. Ten jų buvo ne vienas Liutkus.

Vieną kartą čia atėjo stribai, tai persikėlėm per Nemuną, ten pirtelė buvo Lašinių kaime, ten tuomet gyveno Varnai, Drumstai... Atėjo keturi žaliukai ir liepė mums grįžti namo, nesislapstyt, o būti prie tėvų, nes žūsit, juokų nekrėskit.

Per vieną „ablavą“ naktį atėjo stribai pas tėvą. Paklausė, kas yra namuose, nes mes kluone miegojom. Kluone stogą praardė, pasistatė kulkosvaidį ir laukė kada miškiniai per Nemuną kelsis. Čia keltas per Nemuną buvo. Ant tvarto lubų ten jų nemažai buvo sulindę. Kareiviukas atvedė mus į kambarį, tik „tiše tiše“... Dar keli kaimynai atėjo, tai juos laikė kambaryje, neišleido ir mamos ir mūsų visų neišleido niekur išeiti. Daug buvo rusų kareivių, laukė, bet keltu niekas nesikėlė. Senukas Purvinskas keltui buvo valtis padaręs, o Patriubavičius ir jo tėvas tą keltą sumontavo.

Viršužiglyje partizanas Pranas Lapinskas-*Naktis* paryčiais pajuto, jog kažkas aplink vaikšto, tada jis patvoriu bandė išbėgti, bet jį pasalaujantys stribai nukirto.

Partizaną Liutkų Vytautą-*Vyturį* nušovė miške, ten jį ir užkasė. Jo seserys Elzbieta, Elenutė, Marytė buvo ryšininkės.

Nauskas Albinas, g. 1927 m. Kampiškėse, dirbo paruošų agentu, ginkluotas vaikš-

čiojo. Patamulšėlyje ar Vainatrakyje užėjo į parduotuvę, ten jį užtiko partizanai ir ant palangės nušovė.

Joną Karpavičių iš Leonavo (vyresnio amžiaus žmogus) stribai paėmė iš namų už prievolių nevykdymą. Stribai prisigėrę buvo, jam liepė bėgti ir nušovė. Po to jį nuvežė į Panemunę...

1946 m. Panemunėje teko matyti 5 ar 6 turgaus aikštėje suguldytus ant bruko. Išrengti, tik su apatiniais rūbais. Žmonės, eidami pro šalį tylėjo, bijojo ir prasitarti. Jei pasakysi, kad kurį pažinai, tuoj pat suims ir apkaltins esant jų bendrininku.

Kruonyje buvo ypač daug atvežtų iš Kaukinės miško ir sumestų ant grindinio.

Iš Tursono kaimo jauni vyrai broliai Puodžiūnai Juozas-*Jaunutis* ir Kazys žuvo: vienas Guoguose, kitas su *Saule* Kampiškėse.

<...> Nakties metu keturiese atėjo Duobakalnyje pakalnėje pas Juškevičių ir užlipo ant tvarto, bet čia juos apsupo stribai ir rusų garnizonas. Iš pradžių jie atsišaudė, bet kada uždegė tvartą, *Saulė* ir tie jo bendražygiai nusišovė. Nuo Viršužiglio iki čia buvo apsupta, nors jie buvo numatę prasibraut per Kampiškes į aną Nemuno pusę, bet jau neturėjo kur veržtis...

Pasakoja MEDELINSKAITĖ JANINA

(g. 1932 m. Samylių k., Kauno apskr.)

Užrašė M. Žibienė ir D. Kurauskas
2016 m.

Jaunystėje gyvenau Samylių dvare, dabar ten užsemta (Kauno marios), visi gyventojai perkelti ant kalno. Po karo buvo labai sunku gyventi, valgyti nebuvo ką, Antanas Katkevičius paėmė mane auklyte prie pusės metų vaiko, kurį prižiūrėjau už pavalgymą.

Kai prasidėjo vežimai į Sibirą, Antanas pasakė: „Vaiką palieku tau, o aš bėgu." Jis buvo Sukockio žentas, o jo žmona Albina jau buvo išbėgusi. Sukockis dvariuką turėjo, tai juos labai nubuožino bolševikai. Jie dvare partizanus maitino, maistą jiems davė, bet juos kažkas paskundė stribams... Aš jiems sakiau, – bėkit, o aš su tuo vaikeliu kaip nors, paskui vaikelį parsinešiu pas mamą...

Naktį užėjo stribai, daužo langus, reikalauja įsileisti. Įsileidau, kiek pabuvo ir išėjo, o dieną vėl atėjo. Dar buvo karvė, pora paršų, arklys, aš juos šėriau. Stribas sako:

– Eik iš čia kur nori... Čia miškiniai užeina... Priimat juos čia ir vaiką išsinešk, kur nori, ten dėk, nes ir tave išvešim.

Klausiu, kur man tą vaiką dėti, gi ne suaugęs žmogus? Stribai sako – nešk giminėms. Mes su tėvuku nunešėm tą vaikelį Dubravon pas Barauskienę, ji buvo Katkevičių sesuo. Moteris verkia – vaikeli, tu lik čia, aš sena, gyvulių turiu, nepajėgsiu prižiūrėti. O tas vaikas dar tik sėdėjo.

Partizanai ateidavo į Samylų dvarą, aš mačiau... Namai dideli, kambariai dideli, šokiai būdavo. Vasarą vieną sekmadienį atėjo Liutvinskas Adolfas-*Meilutis* (ž. 1946 06 21) iš Arlaviškio ir Kazys Bielevičius (g. 1901) iš Gervėnupio su ginklais. Mes išsigandom,

manėm – rusai ateina, nežinom, mes gi vaikai ir pasileidom bėgti. Jie šaukia: nebėkit nebėkit – mes vis vien lekiam, nušaus ar nenušaus... Jie nesivijo, tik paklausė, kur tėvas (Petras Medelinskas).

Ką tik buvom paršą pasipjovę. Bielevičius sako: „Ką čia ta boba daro? Mes atėjom mėsos paimt." Liutvinskas sako: „Eik tu, svolačiau, negąsdink vaikų." Mes buvome penki vaikai. Tėtis buvo pasislėpęs, nes jį stribai kartą vos nenušovė (tėčiui tada buvo 50 metų). Paėmė jį stribai ir vežiojo po Zuikinę, norėjo nušauti... Turbūt nuteisti negali, nėra įrodymų, o paleisti nenori, nes kažkas jį buvo įskundęs. Pavažiavo pro Zuikinės miško kampą, Kerberis išsitraukė naganą, tėvui ir sako: „Einam... Begi, bliati, bandit!" Tėtis jam – aš joks ne banditas ir nebėgsiu... Tėtis įsikibo jam į atvartus ir nepaleidžia. Kerberis tik suriko: „Idi nachuj!" – tėtį pastūmęs apsisuko ir nuėjo į pakalnikę, o tėtis parėjo namo. Jis buvo gerokai prigąsdintas, nes stribai pasakė: kitą kartą, kai ateisim, sušaudysim ir namuose.

Po to tėtis iš Samylų dvaro pabėgo į Dotnuvą. Ten gyveno mamos tėvas ir sesuo ir buvo ten kol praėjo stribų puolimai.

<...> Buvo šokiai, Klemensas Belazaras grojo ir dainavo: „Kieme jauni šoka, kas ką nori tą dainuoja, kas ką moka..." Į šokius atėjo ir du partizanai. Pasigavo vieną vyruką – Randį iš Šlėnavos, sako: „Kodėl rusų kariuomenėj tarnavai?" Nusivedė į kitą kambarį, surišo jam rankas viela ir pasakė: „Dabar mes tave sušaudysim." Ten buvo tokia senutė Mikelinskienė, atrišo jam rankas ir pasakė: „Vaikeli, tu taip laikyk rankas, lyg surištos būtų ir pirmai progai pasitaikius, bėk..."

Atvažiavo iš Samylių su dviem arkliais pastotė, Vaičiukynas Antanas, Liutvinskėlis, Bielevičius Kazys, tą Randį į vežimą ir veža jau sušaudyt. Ties Dvareliškių dvaru įvarė Randį į Nemuną ir liepė bristi giliau, nes čia dar pasmirsi... Randis brenda brenda vis gilyn ir girdi, kad jau šaudo. Tuomet jis tik murkt į vandenį ir nuplaukė, galvoja – nepataikė į mane. O ten, pasirodo, pas ūkininkus vaikščiojo Kerberis su automatu. Pamatė, kad ginkluoti vyrai ir dar ruošiasi vieną nušaut. Patraukė iš automato, bet nenušovė nei vieno. Tada jiems jau buvo nebe tas Randis galvoje, gelbėjo savo kailius. Bet, kaip tyčia, tuo metu Kerberiui užspringo automatas, jis išsigando, kad nebegali šaudyti – ėmė bėgti, o partizanai jį vijosi, ieškojo, bet nesurado... O bobos dvare verkia... Va, sako, jauną vyrą nusivežė sušaudyt.

Po karo buvo taip: rusai ką sugavo, tą paėmė į kariuomenę ir daug jų negrįžo. Mamos švogerį „paėmė ant pirmųjų kulkų" – negrįžo, keturi vaikai liko siračiukais.

Mama sakė: „Pavasaris, bitės dūzgia... Turbūt kare kulkos taip dūzgia? Gal jo šitas laiškas paskutinis?" – neapsiriko.

Mes gyvenome vienoje pusėje namo, Gervienė – kitoje namo pusėje, ten, kur būdavo šokiai. Atėjo partizanai ir pasakė: „Jaunimas, gražiai išsiskirstykit, būkit geri... Ką matėt – nematykit. Gervienė suriko: „Tai dabar šeimininkei reikia į šikną pabučiuot!" Jie tuojau išsitraukė granatą: „Gulkis! Mes tau tuojau pabučiuosim, jeigu tu čia nekaltus žmones klupdysi ir į šikną bučiuot liepsi..." Boba tuoj pat pabėgo į kitą kambarį ir užsidarė.

Gervės vyrai broliai Juozas, Kastantas, Andrius irgi buvo jauni, bet niekur nelindo: nei į stribus, nei į partizanus, nei plėšikaut, namuose slapstėsi. Juozas buvo išvežtas į Sibirą. Visi gyvi liko.

Liutkai gyveno Arlaviškių kaime ant Nemuno kranto. Prano brolis Vytautas Liutkus-*Spyglys* buvo partizanas (1928–1949 12 19), Jurgis kaimynystėje gyveno. Pasakojo, jog Darsūniškio miške juos labai daug stribų užpuolė ir ten Vytas žuvo (kitur – buvo nukankintas Kaišiadorių saugume).

Liutvinskas, Kazys Bielevičius prie Grybo gyveno, kai stribai juos nušovė. Miške jie du ugnį kūreno. Gal ruošė valgyt? Liutvinską einantį nušovė, o Bielevičių sėdintį prie laužo. Po to iš mūsų kaimo varė žmones, kad juos atpažintų. Stribai dyvydavosi, kad Bielevičius, senas diedas, eina su „banditais" plėšikaudamas. Jį laikė plėšiku. „Zdravstvuite tebė Kazimir", – ir įmetė į duobę jį ir jo terbą. Labai didelis „ablavas" tada buvo Arlaviškėse. Visus kaimo žmones varė į panemunę – pavasaris, pakrantėse buvo daug ledų priversta. Kurie spėjo už ledų pasislėpti – liko gyvi, o daug ir sušaudė. Aš tada dar čia negyvenau, 1957 m. atsikėliau į šitą kaimą. Labanauskas Pranys liko gyvas, mano vyras grįžo iš kariuomenės...

Abugeliai buvo partizanai, jų sesuo – mano metų, į mokyklą ėjome kartu, buvom draugės. Išvežė tik tą mergaitę, kur su manimi mokėsi, vyrų nepagavo. Paskui aš tarnavau pas Petrą Lukoševičių...

Seržantas gyveno pakalnėje – Samyliai viršuje, tai vieną jų sušaudė, kadangi tarnavo stribu. Seržanto vaikas buvo 6-erių metukų, tai jį paliko, liepė eiti pas diedukus į Samylius ant kalno. Tėvus surišę sušaudė, namus uždegė ir išėjo...

Grajauskai gyveno Gervėnupyje, su jų dukromis kolūkyje karves melžiau....

Į mišką neidavau nei uogauti, nei grybauti. Audžiau skarutes, per savaitę užsidirbdavau 200 rublių. Per savaitę po 100 skaručių išausdavau, sesei padėdavau pinigais. Apsiženijo už tokio pijoko, vargo...

Pasakoja OŽERAITIS KAZIMIERAS

(g. 1936 m. Aukšt. Panemunės vlsč., Kauno raj.)

Užrašė D. Kurauskas
2016 m.

<...> Ožeraičių buvo dvi sodybos prie miškelio, kurio liko tik keli beržai. Mūsų tėtis buvo Matas Ožeraitis, greta gyveno dėdė Jonas Ožeraitis.

Daug partizanų buvo mūsų apylinkėse, bet bunkerių nei pas mus, nei pas dėdę, nei beržyne nebuvo, tas miškelis jiems buvo per mažas...

<...> Aštuonerius metus išbuvau vadinamajame ypatingame režime, trejus metus lageryje už eilėraščius. Grįžau 1956 m., įstojau mokytis į Kauno politechnikos institutą, o 1957 m. vasario 16 d. vėl suėmė. Man buvo pateikti kaltinimai už dalyvavimą protesto mitinge Kaune kapinėse, už eilėraščius ir kitas „nuodėmes". Kalėjau su partizanais, daug jų buvo lageryje – iš visos Lietuvos. Turiu dar ir nuotrauką, man skirtą vieno partizano – Broniaus Vilko-*Kėkšto*...

R. K. p a s t a b a: **Vilkas Bronius, Jurgio-*Kėkštas***, g. 1926 m, Degimų k., Prienų r. Suimtas 1945 m. Kaune melioracijos technikume. Teistas pagal RSFSR BK str. 58–1„a" 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Pečioros, Taišeto, Magadano lageriuose, paleistas 1953 06 13, į Lietuvą grįžo 1960 05 05.

<...> Jurgis Mieliauskas-*Sapnas* – dėdienės brolis Margininkuose prieš bažnyčią gyveno. Ten įvyko susišaudymas, sudegino zakristiją...

<...> Kazys Diedonis gyveno prie miškelio – mes vienoje pusėje, o Diedoniai kitoje. Pas juos atėjo giminaitis stribas, o pas Diedonį buvę partizanai, jį nušovė – Diedonis išvežė Sibiran...

<...> Tremtyje Irkutsko srityje, Usolje, Toljanuose buvau kartu su kunigu Pranu Šliumpa. Jis buvo kilęs nuo Girininkų, palaikė ryšį su partizanų vadu *Kazimieraičiu*-Juozu Vitkumi, už tai ir buvo ištremtas. Paskutiniu metu kunigavo prie Marijampolės.

<...> Margininkų kunigas Banionis Kazimieras (1907 04 03–1970 01 10) pas mus prisilaikė per karą, kol frontas antru kartu praėjo.

Kai frontas buvo visai arti, mes buvome pasitraukę į Vaišvydavos mišką. Dėdė Jonas nebėgo, liko namie, tada jam ranką smarkiai sužeidė, o *Kazimieraičio* šeima tuokart buvo Panemunėje.

<...> Mes, vaikai, frontui einant, buvome prisirinkę rusiškų ir vokiškų granatų, rusiškų šautuvų, kurių vamzdžiai buvo labai ilgi, tai mes tuos vamzdžius pripjaudavom ir, nuėję į mišką, papleškindavom. Visą tą amuniciją slėpėme miške. Šovinių pilnos dėžės buvo labai sunkios, aš nepakeldavau, į maišus sudėdavom ir užkasdavom. Vėliau mes visus tuos ginklus ir šaudmenis atidavėm partizanams. Prie dėdės namų buvo senas šulinys, tai į tą šulinį mes sumetėm nemažai granatų, minosvaidžio bombelių.

<...> Mieliauskas – mano mamos brolio žmonos brolis-partizanas susitiko su stribu, atstatė vienas į kitą šautuvus ir šovė. Stribukas krito vietoje.

<...> Apie 1946 m. vasarą pas dėdę nakvojo partizanai. Kada ryte atsikėlę pusryčiavo, užėjo 6 rusai, įvyko susišaudymas. Spėjome, jog ten buvo dezertyrai, kadangi atėjo pėsčiomis: du rusus partizanai paėmė, kiti pabėgo. Nieks niekur nepranešė ir nieks jų neieškojo, tai iš to mes ir sprendėme, jog tai buvo dezertyrai, pabėgę iš rusų kariuomenės.

<...> Rusai su stribais darydavo „ablavas“ kaimuose. Apsimesdavo ir partizanais, praeidavo laukais, pamiške. Kadangi mūsų miškelis buvo nedidelis, jie žinojo, kad ten partizanai nesislėps, todėl buvo labai drąsūs. Pas mus Savickas buvo viršaitis, Purickas – stribas, kaime jaunimas buvo sukūręs dar ir eiliuotą kalambūrą: „Susidėjo durniai trys – manė Lietuvą valdys; Grūšinys ir Purickas ir pajuodėlis Savickas...“

<...> **1948 m. gegužės 22 d.** abi Ožeraičių šeimas išvežė į Sibirą. Suvažiavo kelios pastotės, davė valandą laiko susikraut reikalingiausią mantą, bet pamiškėje pasigirdo šūviai, tai nei valandos netruko. Trėmė visą kaimą: Burčius, Karalius ir trėmimas buvo organizuotas kaip reikiant.

Mes pasikinkėm savo vežimą ir važiavom. Netoli Panemunės pasitiko sunkvežimis. Ties Miško Kelmyno kaimu viską perkraustė į sunkvežimį, o į pastotę sėdo stribai ir grįžo atgal. Dar viršaitis juos aprėkė, kodėl paliko tuščius namus.

Tremti atėjo apie dešimt pagalbinių visuomenininkų. Mes važiavom pastote, o iš abiejų pusių ėjo kareiviai ir saugojo mūsų šeimą: abu tėvus, brolį, 16-os metų, aš buvau jauniausias. Brolis Pranas mokėsi gimnazijoje, jis liko neišvežtas. Nuvežė į Mauručius.

Lašinių nemažai pasiėmėm. Pribėgo Pažėrai, pasakėm, kad duonos neturime, nes mama kepdavo tik šeštadieniais. Visas šeimas vežė atskirai, ne gurguolėje... Tėvai nesitikėjo, kad mus veš – duoklės rusams atiduotos, iš šeimos niekas nebuvo partizanuose, nes dar buvome per jauni.

Pasakoja TAMOŠIŪNIENĖ AMBRAZINA

(iš pokario prisiminimų)

Užrašė M. Žibienė ir D. Kurauskas
2013 m.

Mano mama – Rimaitė („Kailiai“ buvo jų pravardės), tėtės vardas – Juozas. Dobilijos k., Taurakiemio apylinkėje buvo daug Rimų ir visi turėjo pravardes: „Šiaučiukas“ – Rimas Pranys, „Paliepiai“ – Rimai iš Margininkų k., „Kubelis“ – Rimas, „Juozytis“ – Rimas Juozas...

Mano vyro tėvas Tamošiūnas Petras turėjo „Kaziulio“ pravardę.

Partizanas Navickas Kastantas-*Viltis* gyveno kaimynystėje, jis vis skųsdavosi, kad jam tėvai pinigų neduoda, dar buvo Čepkauskas Albinas, Banionis, Černelis Justinas, Žiurauskai – buvo suimti ir teisti.

Mes šeimoje augome keturi vaikai: aš-Ambrazina, Algis, Jonas ir Petras.

Pirmą kartą vasarą pas mus atėjo keturiese: *Spalis*, *Balandis*, *Bebras* ir *Žuvėdra*. Man tada buvo 14 metų. Bunkerio jie pas mus nedarė, gyveno kluone ant šieno. Mama jiems nešė valgyti, ateidavo ir daugiau, bet aš jų nepažinojau. Pabūdavo keletą dienų, kartais ir savaitę, anie keturi ateidavo ir į kambarį, su uniformomis, atsinešdavo ir ginklus, pasivaišindavo, gražiai padainuodavo, o mes klausydavome išsižioję...

Didelis susišaudymas buvo rudenį per linamynį. Juozas Juočys labai norėjo paimti Murinienę, nes ji buvo žentinė, o Vilkas Juozas iš Taurakiemio su ja draugavo. Juočys Juozas buvo partizano Abugelio-*Spalio* pusbrolis.

Pas Kaziulį vyko talka. Juočys perširdo ir vakare, kai talkininkai parėjo vakarieniauti, Juočys paprašė *Spalį*, kad tas Vilką „paauklėtų“. Kada talkininkai valgė, įėjo miškiniai ir Vilką sumušė. Muzikantai grojo, o partizanai sumuštą Vilką nusivedė į kitą namo galą ir ten uždarė. Kadangi langai buvo užverti langinėmis, mano vyro tėvas atkabino langines ir Vilkas pabėgo. Po kiek laiko partizanai nuėjo apsižiūrėt ir pamatė, kad Vilko nėra. Labai supyko, tėvą parsivedė, paklupdė ir šaudė, bet, matyt, pro šalį, kad nenušovė, o talkininkus nuogus išrengė ir šokdino. Buvo ir apylinkės pirmininkas, jam liepė nusimaut kelnes ir visi talkininkai turėjo jam bučiuot į užpakalį. Muzikantas grojo, būgnininkui būgną ant galvos užmovė...

Paryčiui visi keturi partizanai pas mus atėjo. Girdim šneka, kad pagulės, pailsės, nes prisidarbavo... O mes tai nieko nežinom. Kažkas atėjęs papasakojo, kad mano vyro tėvą pas Kaziulį jie grasino nušauti.

Ryte jie atėjo į kambarį, mus visus prikėlė, tuoj pat pareikalavo degtinės. Tėtė samagono visada turėjo (nes pats jį gamino), jie visą dieną pas mus gryčioje prabuvo, nei sargybos lauke nepaliko.

Lapkričio viduryje tėvus į saugumą kvietė, labai klausinėjo, bet tėvai nieko mums nepasakojo, nuo vaikų viską slėpė. O tada rusai Diedonyse iš žmonių kiaules atiminėjo...

1945 m. kovo mėn. pas Čepkauskus buvo susišaudymas. Jų sūnus Albinas palaikė ryšį su miškiniais. Dar buvo sniego, mes su seserim Mariuka buvome bažnyčioje. Partizanai

atvyko rogėmis, įėjo į bažnyčią, tuo metu kaip tik kunigas pamokslą sakė. Įėjo gal trys ar keturi, mes nieko nežinom, kad jie Tamošiūnienę nušovė, o jos dukra Albina šalia manęs stovėjo. Ji buvo mano vienmetė.

Į bažnyčią jie įėjo ginkluoti, bet man buvo nepažįstami, liepė visiems išeiti iš bažnyčios, o patys pirmi išėjo, mums liepė greičiau eiti į namus. Mes su seserim greit bėgom namo nesidairydamos, kad tik greičiau grįžus ir netrukus prasidėjo šaudymas nuo Čepkausko namų prie Pušagrodo. Rusų kariuomenės nebuvo, laukais ėjo pėsti stribai, o partizanai į roges Tamošiūnienę pasiguldę ir dar vieną žuvusį žaliuką, į mišką nuvažiavo. O šaudė ir ten ir ten, pasiskleidę laukais ėjo pro Krikščiūnus, pro Diedonių raistą, pro mokyklą...

Iš Čepkauskų nešaudė niekas, didelio šaudymo nebuvo. Ėjo nuėjo, pasirodė arklys su rogėmis, stribai susėdo ir nuvažiavo į Pakuonį.

„Benosis" Tamošiūnas krautuvę turėjo, jų namie nieko nebuvo, tik senis su motina. Sūnus ir dukra į Kauną buvo išvažiavę. Krautuvė namuose buvo, o Tamošiūnienė gal kokius pletkus padarė? Gal bobos susipyko..? Namie Tamošiūnienę nušovė, mes tik šūvius girdėjome į bažnyčią eidamos, vėliau sužinojom, kad ją nušovė, įsidėjo į roges ir nuvažiavo tiesiai į girią.

Mano tetą Juodsnukienę plėšikai aprabavojo. Mes miegojom – jie tada visą mėsą išnešė, grūdus, audeklus, išvežė ilgadrobiniu vežimu. Tėtės pusbrolio šeima ir taip jau vargingai gyveno, turėjo vieną karvutę, šiek tiek paklodžių, audeklo išsiaudę, viską išsivežė...

Miškiniai kluone gulėdavo. Vieną kartą šeši rusų kareiviai raiti ant arklių atjojo, klausia ar nematėm „banditų", pasakėm, kad nematėm ir jie link Pakuonio nujojo, o mes likome drebėti iš baimės, nes vyrai tai be perstojo iš vidaus stebėjo aplinką, kas lauke dedasi. Nuo Pakuonio stribai ateidavo, o su jais kartu ir raišas stribas Kazys Stasiulevičius.

Tėvas pardavė karvę – naktį ateina ir baladoja į duris, reikalauja įleisti. Tėtė įleido – stribai. Mes su seserim pusnuogės į bulves įšliaužėm. Mariukę pagavo, dar priplumpino. Matau, ateina prie manęs. Dar kiek pašliaužiau, pasikėliau ir bėgu. Tik suriko: „Stok! Stok!" Sustojau. Atsivarė prie beržų: vieni kalba lietuviškai, kiti rusiškai. Ruskis klausia: „Ko bėgai?" Rėkė rėkė ir perspėjo, kad daugiau nebėgtume... „Kodėl taip ilgai neatidarėte durų?" Jų gal tik du buvo kambaryje, o kiti po beržais stovėjo ir stebėjo iš šalies. Pradėjau verkti – piemenė buvau. Su jais tada buvo ir tas raišas stribas Stasiulevičius. Netrukus visi išėjo.

Per Sekmines pas mane atėjo dvi draugės. Pas Navicką buvo balius. Kaip visada, žmonės per Sekmines pasidaro alaus, pasikviečia artimus žmones, gimines, pabendrauja, pasivaišina. Mes visos trys ėjom prie ežero per Navicko kiemą, pūtė šaltas vėjas ir per langus matėme kambaryje vaikštančius vyrus. Priėję prie šulinio, atsigėrėme vandens, o Navickienė kieme skina svogūnų laiškus ir vis žiūri, vis žiūri tai į vieną, tai į kitą pusę.

Grįžome nuo ežero, kartu su broliais pradėjome žaisti kvadratą ir pasigirdo: tra ta ta ta... Žiūrim, Navickas per rugius į ežero pusę raistu pas Misiūną nubėgo. Vieni bėgo link Advilonių, o Navicką Kastantą, kai šoko per tvorą, nušovė. Vieną vyrą, bėgantį link „Vaičikių" (Radvilonyčių pravardė), nušovė. Anuos du, bėgančius lauku, nušovė. Kareiviai gal nuo raisto atėjo? Šaudė ilgokai.

Atėjo pas mus rusų kareiviai. Algis ir Jonas jau pusberniai buvo, liepė jiems kinkyti arklius. Po to į vežimus nušautuosius susidėjo, paėmė Bronių, Viktorą Navicką, Navickienę ir išvežė į Pakuonį.

Laukiam laukiam – ilgai negrįžo, mama verkti pradėjo, bet, ačiū Dievui, parvažiavo. Sakė – išvertė tuos nušautus vyrus prie Kuonės upelio revo, o gyvuosius išvežė į Prienus. Bronius – smulkaus sudėjimo, jį paleido. Navickas ir Bronius atėjo pas mus, paprašė kad valgyt nuneštume. Tada mes su Broniumi nešėm valgyti, bet Pakuonyje jų jau neradome.

Bajoraitynėje tada gyveno milicija. Pėsti į Prienus nuėjom, paklausėm Navickienės, pasakė, kad jau nėra, į Kauną išvežėm. Tada grįžom namo, dar atsisėdę tą valgį suvalgėm. Aš tada kažkaip pagalvojau: mes valgom, ale ką tavo mama valgo? Grįžome dar su šviesa, Navickų nieko gyvų namuose neradome. Kastantas Navickas dar partizanaudamas sakė, kad jo mama skūpi, nieko nedavė ir neduoda...

Žuvėdrą-Šiukštą Praną, atseit, už savavališką legalizavimąsi sušaudė pats *Saulė*. *Žuvėdra* buvo jaunas vyrukas, lėto būdo. Kiti pasakojo, jog Bačkininkėlių k. *Saulė* jam davė kažkokią užduotį, bet jis atsisakė ją vykdyti, o kai nusisuko, *Saulė* pykšt ir nušovė. Abugelis Kazys-*Spalis* buvo žiaurokas, mes nuo jo bėgdavom. *Balandis* irgi buvo labai dar jaunas, bet malonus vyrukas, būdavo pasišnekam, jis pasiskundžia... *Žuvėdra* ne kartą yra sakęs, kaip man nusibodo šitas gyvenimas, eičiau ir nusižudyčiau. Aš jam sakau, nesižudyk, spėsi numirti... Šiame būryje dar buvo *Bebras*, Dranginis Algirdas-*Beržas*... Buvo kartą atėję kažkokie vyrai, mama davė rankšluosčių autkojams.

Margininkų mokykloje į vakarėlį susirinko daug jaunimo: buvo mano sesuo, broliai, aš, Čepkauskai – Vincas, Antanas, buvo pilna mokyklos salė vaikų ir suaugusių žmonių: Žiurauskas, Krikščiūnaitė, Aikevičienė, Milušauskas Viktoras... Susėdom visi, vyksta vaidinimas... Tik girdim garsiai suriko: „Stot!“ – ir atsistojo visi. Duris užrėmę ginkluoti, ant scenos vienas užlipo ir pasakė: „Mes kariaujam, kraują liejam, o Margininkų jaunimas štai kaip linksminasi – dainuoja, šoka...“ Dar vieną partizaną mačiau, bet kiek jų ten buvo, nežinau. Paskui leido išeiti, ties durimis užsikimšo, lėkėm neatsigręždami. Spektaklį tada organizavo mokyklos direktorė Andriuškevičienė.

Balsavimai taip pat vykdavo mokykloje, saugodavo rusų kareiviai ir vietiniai stribai, apylinkės įgaliotinis buvo atsakingas už rinkimų organizavimą. Balsuoti atveždavo balsadėžę ir į namus, su arkliais vežiojo, stribų apsauga atkištais šautuvais kartu važiuodavo.

Kada tvėrė kolūkį, centras buvo pas Jankevičių. Pirmininku buvo paskirtas Kunigiškis, kuris gyveno prie ežero, jis kiekvieną dieną ateidavo į kontorą. Iš karto iš ūkininkų atėmė arklius, vežimus, nebuvo su kuo ir pyliavas vežti. Arkliai tiek nusilpo, kad nebesikėlė, rytais vyrai juos keldavo.

Kunigiškis buvo ne vietinis gyventojas, jis gyveno pas Krušinską. Mokykloje vykdavo susirinkimai. Tėvai mane varydavo į tuos susirinkimus. Iš pradžių svarstė, koks bus kolūkio pavadinimas: vienas sako toks, kitas – kitoks, aš ir sakau: „Kaimas – Dobilija, tai tegu bus „Dobilas“ ir visi pritarė. Kad priimtų į kolūkį, reikėjo rašyti pareiškimus kaip tikrame spektaklyje, kad paskiau kas nors nepradėtų aiškinti, jog prievarta žmonės į kolchozus buvo suvaryti, va, jų savanoriški pareiškimai ir... Ką tu? Paneigsi?

Dar Mažojo Vainatrakio kaimas buvo, gal septyni ūkininkai ten gyveno: mes, Šabū-

nas, Navickai, Kumpartas, Juodis... Kaimo riba ėjo nuo Dobilijos iki Vainatrakio. Žemės ūkininkai turėjo po 15–18 ha. Šitą kaimą nelabai kas žinojo. Aš pasą pasidariau Maž. Vainatrakio kaime. Vėliau ten nieko neliko – tušti namai; Kumportas į Vokietiją išvažiavo, kiti kitur išsikraustė.

Dobilios ežeras buvo nemažas, neapaugęs, aplink nebuvo žolių nei nendrių. Pakraščiais buvo marškos, ant jų, vaikai būdami, eidavome suptis, vakarais maudydavomės tame ežere, seniau ten nuskendo jaunuolis su mergaite...

Čepkausko Ona, Kastantas Navicko – mes kartu užaugome. Ona draugavo su Valiukėliu ir draugavo su Navickaite Renata. Ateidavo pas Navickus, su Renata labai didelės draugės buvo ir Ona suviliojo Kastantą, todėl tėvai Navickai labai norėjo, kad Kastantas išeitų į partizanus.

Vėliau Ona pasitraukė į mišką, bet su partizanais iš pradžių ji nesimaišė, gal pasislėpusi kur gyveno... Gal naktį ir pareidavo į namus – mes jos nematėme. Kai ją nušovė, ji namų neturėjo. Čepkauskai jau buvo ištremti į Sibirą, o Ona laikėsi su miškiniais. Žmonės pasakojo, kad Ona buvo labai kerštinga. Plaukiojant valtyje pradėjo šnekėti, kad va tą reikia nušauti, kitą patvarkyti... Kažkas iš partizanų sako: „Šitaip visus iššaudysim...“ – ir susipyko tarpusavyje. Tada vienas išsitraukė pistoletą ir šovė į Oną. Viskas vyko valtyje plaukiant Nemunu. Plaukė Ona ir keli partizanai. Tik žinau, jog ne Navickas Kastantas ją nušovė – kiti.

Paskui mes su broliu buvome nuvažiavę į miestą. Žmonės šnekėjo, kad jos lavonas guli prie Panemunės tilto išplaukęs. Mes dar su Algiu tarėmės eit pažiūrėt, bet Algis sako, – geriau neikime, stribai dar pagaus ir nebėjome. Kas ją paėmė ir kur užkasė, nežinau.

Pasakoja VITALIS VYŠNIAUSKAS

(g. 1933 m. Rokelių k., Kauno apskr.)

Užrašė D. Kurauskas
2016 m.

<...> Mano tėvai: Marija Vyšniauskienė, tėtis – Leonas Vyšniauskas ir mes trys vaikai gyvenome Rokelių kaime. 1945 m. mūsų namus sudegino, todėl prisiglaudėme Rugieniaus namuose. Rugieniai slapstėsi, nes rusai dėl kažko tai juos gaudė. Jų sūnus Rugienius Jurgis, profesorius, gyveno Vilniuje...

<...> Mūsų sode buvo įsitvirtinę vokiečiai. Sodas didelis, beržais apsodintas. Tuokart mes buvome bunkeryje-forte prie Panemunės, matėm kaip degė, tik tada nežinojome kieno namai dega. Dėdė Rugienius, kaimo seniūnas, leido mums ten apsigyventi – mes trys broliai ir mama.

<...> Kaimynai Dobiliauskai buvo emigravę iš Lenkijos, labai tikintys, bet jiems nepatiko lenkų valdžia. Nors ten turėjo 18 ha žemės, bet atvyko į Lietuvą.

<...> Pokaryje geriausiai pažinojau partizaną Paužą Vytautą-*Ožį*. Jis nešiojosi rusišką automatą, kariška uniforma apsirengęs buvo pas mus užėjęs 3 ar 4 kartus. Aš įėjau į

kambarį, Pauža atstatė automatą ir klausia: „Ar pažįsti mane?“ Kaip aš tavęs nepažinsiu, Vytai, – atsakiau jam. Tada jis sako: „Tai nuo šiol daugiau manęs nepažinsi.“ Tada aš iš kambario į lauką ir pasileidau bėgti. Jis iš paskos išėjo ir paleido seriją iš automato į tą pusę, kur aš nubėgau. Septynios kulkos susmigo į tvarto sieną, bet kadangi buvo naktis, aš išbėgau sveikas. Tai čia toks šposas buvo ar pasisveikinimas mano kieme? Kitais kartais jis užeidavo jau neuniformuotas, visada atsinešdavo degtinės, ateidavo pavalgyti... Ateidavo ir partizanas Bilkys Antanas-*Radistas*.

Mieliauskas Jurgis-*Sapnas*, žmonos tėvo pusbrolis, ateidavo labai retai. Jie per mano pamotę palaikydavo kažkokį tai ryšį. Ateidavo, vieni pasišnekėdavo, po kiek laiko ateina kiti – vėl su ja pasišneka. Bet ji niekada nesakydavo apie ką jie ten kalba ir kokie ten tarp jų reikalai. Paklausta, ji tik labai trumpai atsakydavo: „Aaa, čerkutę išgėrė... Aaa, pavalgyt buvo užėję...“ Ateidavo, keisdavosi, kaip ryšio punktas ten pas ją buvo. Vyrai gerdavo mėtų, liepžiedžių, kmynų arbatą. Žinodavo, kad ateis, jau iš vakaro kambarį šluoja – jau ateina. Išėjo, tada kiti pavakarėj būdavo... Po kiek laiko ir stribai ateidavo. Jie, matyt, kažką jautė, bet ant partizanų nepataikydavo. Iš mūsų buvo labai toli matyti...

Kartą partizanai užlipo ant namo aukšto. Tada jie trise buvo atėję. Vienas lauke buvo ir pamatė, kad iš dviejų pusių stribai supa. Stribai ėjo nuo Starkevičiaus ir nuo plento. Tada jie kopėčiomis užlipo ant namo aukšto, o man liepė kopėčias paimti ir nunešti tolyn. Aš jas nunešiau prie svirno ir numečiau. Stribai buvo dar tolokai, jie nematė, kaip aš nunešiau kopėčias. Užėjo trise, kiti pasiliko lauke ir klausia: „Ar banditai nebuvo užėję?“ Atsakiau, kad nebuvo. Apsidairė aplink, paklausė ar turiu samagono... Atsakiau, kad neturiu. Tada išsitraukė bonkę ir paprašė lašinių. Mama papjaustė lašinių, išgėrė po stikliuką, kas liko, įsikišo į kišenę ir išėjo į lauką, ten kur laukė jų kiti stribai, bet aniems jie gerti nedavė. Kai stribai išėjo, atnešiau kopėčias, vyrai nulipo nuo aukšto.

Kartą žiemą buvo atėję gal trisdešimt stribų ir rusų kareivių, bet į kambarį užėjo tik du. Paskiau visi vorele nuėjo į raistelį prie Stasiulevičiaus.

Stribai kas savaitę užeidavo, jei ne dažniau. Laukus šukuodavo vienas paskui kitą. Apžiūri spintose kur maistas stovi, nevogdavo, bet paprašydavo: „O, turit lašinių! Duokit, papjaustykit...“

<...> Su stribais vaikščiojo Dobiliauskaitė-Kerbelienė. Ji apsivedė su stribų viršininku Kerbeliu, Panemunėje jų namas stovėjo, kur dabar knygynas – antrame aukšte gyveno.

Tie Dobiliauskai, matyt, pasakydavo stribams, kad pas mus užeina neaiškūs žmonės ir mama turbūt apie tai pasakė partizanams. Po viso to partizanai Dobiliauskams davė „šventą krikštą“, bet ką jiems darė, aš nežinau. Iš ryto Dobiliauskas paklausė mamos: „Ką tu pasakei miškiniams, kad jie mane skandino?“ Mama atsakė: „Nepažįstu aš jų, nieko niekam nesakiau, o jie mane tarkavo, tai gal tu jiems ką nors pasakei?“

Nuo to karto buvo šventa, nebeateidavo stribai, nebekrėsdavo, buvo ramu, o būdavo, jei tik partizanai praėjo, kitą dieną jau stribai.

<...> Trys partizanai: *Tautmylis*-Kunauskas Simonas, *Vasaris*-Bortkevičius Kazys, *Merkys*-Juodis Algirdas ir (ne partizanas) Juozas Bozika (g. 1919 m.) su mano broliais draugavo. Prieš tai Bozika (kitur – Bozyka, Bozikas) buvo išvykęs į Vokietiją, ten buvo ruošiamas desantininku. Iš Vokietijos grįžo 1945 09, kaip repatriantas, o 1945 12 25 rusai jį suėmė... Buvo suimtas mano tėtis ir broliai...

<...> Pas Rimienę buvo bunkeris, jame slapstėsi Rimienės brolis. Bunkeris buvo kambaryje, į kambariuką dvi sienos, labai gražiai buvo siena padaryta, niekas neįtarė ir nerado to bunkerio, nes gerai buvo užmaskuotas. Jis tik šiaip slėpėsi, nebuvo partizanas.

<...> Partizanas Bilkys Antanas-*Radastas* nušovė valsčiaus viršininko žmoną. Buvo pasodintos valdiškos bulvės, suorganizavo bulvių kasimo talką. Tas buvo Bozikynėje, Bozikai jau buvo išvežti į Sibirą. Dvi moterys buvo paliktos ruošti talkininkams pietus: valsčiaus pirmininko žmona ir dar kita. Atėjo Bilkys, išsiaiškino kuri valsčiaus pirmininko žmona, išsivedė ją į lauką ir nušovė.

Vėliau Bilkys Panemunėje taikė nušauti valsčiaus pirmininką Savicką. Jis jį sekė, bet Savickas ėjo tokia vieta, kur daug žmonių, todėl nenorėjo šauti. Vyrai šnekėjo, kad nepasisekė Savicką likviduoti. Po to stribai mamos klausinėjo, ar Bilkys nebuvo užėjęs? Jo pagrindinė apranga buvo marškiniai ir kelnės, buvo gana sportiškas berniokas. Ginklo pas Bilkį niekada nemačiau. Pas mus bunkerio nebuvo, nes Dobiliauskai būtų iškart pranešę, nors partizanai ir prašė įrengt jiems bunkerį, bet mes neleidom.

<...> Gūžiai buvo mūsų artimiausi kaimynai – 11 vaikų, 7–8 ha žemės. Sūnų Zigmą stribai pas mus nušovė. Jų trobesiai senoviški, pas Gūžį Motiejų pamiškėje buvo bunkeris, jo sūnai Jurgis, Motiejus, Andrius partizanais nebuvo. Tada būdavo ateina iš miško, pasako, kad reikia padaryt bunkerį ir darai. Gūžių sodybą nukėlė dar kolchozų laikais, nes plėtė mišką. Pas Gūžius bunkeris buvo padarytas 3 × 4 m stačiam vaikščioti. Sienos išmūrytos plytomis, grindys, pečius virtuvėje, įlindimas per pečiaus pakurą, po grindimis išvedžioti vamzdžiai orui įeiti. Padarytas buvo labai gerai ir ten laikydavosi vyrai.

<...> Bartusevičių Jurgį privertė padaryti bunkerį 4-iems žmonėms, bet buvo paskųsta, ten žuvo du partizanai. Rusai reikalavo pasiduoti, jie nepasidavė, tada įmetė granatą ir abu žuvo.

<...> Gūžiukai, Kalašinskai, Argusčiukai Rokeliuose gyveno. Dieną būdavo vaikšto, dirba namuose, su stribais kalbasi, o naktimis eina... Jie nesislapstydavo. Jonukas Augustas gyveno prie duobių, kur molį kasa. Kalašinskai – du broliai, iš matymo visus pažinojau. Buvo ir vagių. Iš mūsų tvarto vagys avį papjovė ir išsivežė, vištas pavogė... Mama man liepė tvarte miegoti ir saugoti, kad visko neišneštų. Aš tvarte pasidariau guolį, mama kaimynams prasitarė, kad kiaulį pjausim. Naktį girdžiu tik tuk-tuk... Klausiu, kas čia? Per langą matau – stovi du, o trečias toliau, bet aš jų nepažinau. Garsiai surikau: „Ko dabar norit?!“ – ir jie pabėgo. Vienas langą laužė, dvi lentas jau buvo atsiplėšęs...

<...> Zigmas Gūžys aukštesnis, Justinas-*Žaibas* – žemesnis. Paprastai užeidavo Jonas Argustas ir Gūžiai, Kalašinskai rečiau rodydavosi.

<...> Buvo ruduo. Atėjo trise vakare: Argustas Jonas, Kalašinskas ir Zigmas Gūžys. Atsinešė bonkę degtinės, sėdėjo, gėrė, mes buvome kartu, nes jie nesislėpė. Paprastai, kai ateidavo partizanai, mes būdavome kitame trobos gale. Jie nenorėjo, kad matytume ir girdėtume jų kalbas, bet šitie nesislėpė, jie pas visus eidavo gerti.

Jau buvo tamsu, kai jie uždainavo „Palinko liepa šalia kelio...“, dar pakartojo, tik dzin dzin, lempa kabanti buvo, jie ją numušė, nes į langą pabeldė stribai. Zigmas bėgo, iš automato į virtuvę šovė, dar penkis metrus pabėgo ir krito – per krūtinę visa serija perėjo... Kurie nebėgo, tuos paėmė ir išsivežė. Stribų apie dešimt buvo, tik keli atėjo ir išsivedė juos į lauką. Kalašinskas ir Argustas sakė, kad Zigmo nepažįstam.

Dobiliauskas su arkliu juos nuvežė. Po kiek laiko su arkliu ir Gūžiuką Zigmą atitempė į kiemą, kaip gyvulį, už kojų virvę užrišę. Įvertė į vežimą, trys stribai atsisėdo šalia jo ir išvažiavo. Ginklo pas jį nerado, kadangi jie ginklų nesinešiojo tai tuos du irgi išsivežė stribai. Mama pasakė, kad tai jos kaimynai, kaipgi neleisi, nes prašė įsileist į kambarį bonkę išgert. Ji tris ar keturias dienas ėjo į Panemunę apklausai.

Dobiliukus partizanai auklėjo dar prieš Gūžiuko nušovimą. Miliauskas ir kiti ateidavo, perduodavo žinias, bet tik žodžiu, raštu nerašydavo. Po kiek laiko kiti ateidavo ir taip buvo palaikomas ryšys tarp būrių.

Kai bėgo vokiečiai, ant palangės radau raketninką paliktą, visa dėžė raketų. Tai buvo mano apsauga miegant tvarte. Jis kaip nedidelis pistoletukas, bet tik viena raketa įsideda. Nusinešdavau aš jį į šokius Abromiškėn. Po Gūžiuko nušovimo stribai man jį atėmė.

Panemunėje Birutės gatvėje ant kampo buvo daboklė, ten laikėsi ir rusų NKVD garnizonas. Kareiviai buvo kareivinėse, juos paimdavo bet kada ir bet kur, paskambindavo.

Kai susišaudė Rokelių kaime, temstant ėjau iš darbo. Einant tarp Bičinsko ir Jovių pasigirdo pavieniai šūviai: tik ciuk ciuk – kulkutės. Atsisėdau ant griovio krašto, pagalvojau, kokie pienburniai šaudo, dar peršaus. Pagaliau liovėsi, atsikėliau, einu toliau, pabėgėjau ant žolės ir guliu... Prie Masteikos susitikau stribus: „Laba diena, kur eini?“ ...Namo iš darbo. Tik – „Rankas aukštyn! Kas čia šaudė?“ Sakau – girdėjau, kulkos zvimbia, atsisėdau, slėpiausi, kad nenušautų. „Tai kodėl nebėgai?“ „Tai kur bėgti?“ Paėmė dokumentus, darbo pažymėjimą, liepė ryte ateiti į apklausą pas apylinkės pirmininką Kerbelį. Stribų buvo apie 12, toks jų būrys visą laiką vaikščiodavo.

Ryte nuėjau, po dešinei kabinetas, civiliškais drabužiais apsirengę, be šlipsų, liepė sėstis.

– Sėsk, – sako. – Kur tie banditai? Matei kur nubėgo?

Sakau, – nemačiau nieko, nes buvo tamsu...

– Tai va. Mūsų vyrai nepagavo jų. Sužinok. Pareik namo, sužinok viską. Kai sužinosi, ateik man pasakyti.

Po keleto dienų atvažiavo trise su polutorke (veždavo 1,5 tonos) ir mane išsivežė. Vienas prie vairo, vienas šalia manęs sėdėjo. Jaunas vyras klausia:

– Žadėjai pasakyti... Tai ką sužinojai?

Aš jam pasakiau, kad nieko nesužinojau: tamsoje ryte į darbą išeinu, tamsoje vakare grįžtu.

– Tai, – sako, – gali būti laisvas.

Namo jau nebeparvežė. Gūžys žuvo 1949 m. Tas buvo prieš jo žuvimą.

<...> Miške vasarą su broliu išėjome grybauti ir taip berenkant grybus: „Laba diena“. Matome – uniformuotas. Lyg ir bėgti norėjome, ale kur ten... „Kaip sekasi? Nebijok nebijok... Gerų grybų, sėkmingo kelio. Ar nematei stribų?

– Atėjom nuo Vasmano, nematėm, – ir liko stovėti prie pušaitės. Tai buvo partizanas *Sapnas*-Mieliauskas Jurgis.

<...> Stribus prie miško daug kartų buvom sutikę. Kai vykdavo „ablavai“, tuojau kašę griebdavo, išpila grybus ir tikrina, kas kašės dugne. Daugiausia jie eidavo keliais, žiūrėk, jau stovi – laukia. Pačiame miške jų sutikti neteko.

<...> Raželiuose rusų kareiviai atvažiavo naktį ginkluoti, drabužius visus išsivežė, gyvulius iššaudė ir išsivežė. Mama ir kaimynai paskui juos šelpė, niekam gi nepasiskųsi...

<...> Aikštėje Panemunėje partizanų lavonus guldydavo arčiau gatvės ir per vidurį gatvės ir link dabartinės Eglės.

<...> Paužą-*Ožį* nušovė keliantis per Nemuną. Tėčio sesuo Paužienė atėjo ir sako: „Į sūnų žiūrėjau ir tiek išsilaikiau, kad net neįtarė, jog mano sūnus.“ Arčiau Eglės buvo numestas ir išniekintas jo lavonas. Ten dar buvo viešas tualetas... Numestą ten ir aš jį mačiau – labai purvinas, su batais...

Mama sakė, jog Pauža Vytas su keliais vyrais kėlėsi per Nemuną ir nenubėgo iki sodybos, kur galima buvo pasislėpti, nespėjo ir jį nušovė. Vyto Paužos nuotraukos neturime nei vienos, kadangi mūsų mama visas įtartinas nuotraukas, kur su Paužais, surinko ir sudegino, kad neliktų jokio įtarimo, jog mes su jais giminiuojamės. Vyto tėvas buvo karštakošis. Jis pasakė sūnui: „Ką tu, visi kovoja, o tu studentauji,“ – ir Vytas iš antro kurso išėjo į mišką.

Rudenį mačiau kokius keturis kartus: vieną kartą du buvo numesti ir išniekinti, daugiausia su civiliais drabužiais, uniformuotas tik vienas buvo. Stribai lavonus patiesdavo taip, kad prie jų galima būtų laisvai prieiti ir apžiūrėti. Netoliese vaikščiodavo 2–3 vyrai civiliškai apsirengę. Ateina, neva susitinka, kalbasi ir stebi... Žiemą būdavo numesti ant sniego, apsnigti. Turgaus aikštėje lavonai gulėdavo ištisas savaites. *Tautmilį* pas mus ant kiemo laikė dvi savaites. Tėtė važiavo prašyti leidimo, kad leistų palaidoti. Šalia keliuko palaidojo.

<...> Mokiausi profesinėje mokykloje. Toks dėstytojas Paulauskas buvo, klausinėdavo, ar ateina pas tave dėdžių, tetų, pažįstamų vyrų? Vadinasi, jam kažkas liepdavo mane klausinėti. Jie žinojo, kad Pauža-*Ožys* – mano pusbrolis miške.

<...> Rokeliuose partizanai sušaudė Ražauskus tėvą ir motiną, kadangi jie perduodavo stribams žinias, paliko tik mažus vaikus.

Plioplius abudu pakorė, liko vaikai; vyriausias 9-erių metų, o jauniausiam buvo 3 metukai. Tai buvo padaryta su *Ožio* žinia.

Norvilą sušaudė, kad važiavo Raudonojoje gurguolėje su vėliava. Gal nebūtų jo šovę, bet jis šoko bėgti per langą, tada šovė. Gal ir skundė stribams...? Jo toks pasakymas buvo: „Galiu nušluot bet ką! Amermės (priežodis), žinai vietą, žinai, į tą pusę nežiūrėk, kur raudona – gali žiūrėti.“

Vitkauskas buvo raudonas, dirbo ekskavatorininku. Dėl duoklės kažką pasakė mūsų tėčiui, o tėtis turėjo ginklą. Kai Vitkauskas išėjo, tėtis pasiėmė ginklą, sako, einu aš ten jį paguldysiu, nereikės jam daugiau duoklių, bet mama šiaip taip jį sulaikė. Tėtis mirė 1944 m. Kada rusai užėjo antrą kartą 1944 m., mes jau buvome paruošti išvežimui į Sibirą.

<...> Zigmą Gūžį išsivežė stribai ir niekas daugiau jau jo nematė. Bičinską stribai prie Argustų lankų nušovė. Iš darbo ėjo taku – savi palaidojo. Mačiau jį gulintį laukuose...

Stasiulevičius Pranas dirbo raštininku, ėjo su partorgu, susiginčijo ir partorgas jį peršovė. Dar gydė ligoninėje, bet greit mirė. Jokių tardymų, jokių teismų, nei atsakomybės sovietinio pareigūno už žmogaus nužudymą... Tokie laikai buvo.

SANTRUMPOS IR JŲ PAAIŠKINIMAI XIII-ai knygai

ag. – agentas

aktyv. – aktyvistas

ant. sov. org – antisovietinė organizacija

apyg. – apygarda

b. v. – būrio vadas

B – byla

d. – duktė

disid. – disidentas

dvurušnikas – dviveidis (informatorius dirbantis dviems ir daugiau priešingoms tarnyboms)

f. – fotografas

fikt. – fiktyvus

gen. – generolas

gyd. – gydytoja

GV org. – Geležinio Vilko organizacija

inf. – informatorius

inž. – inžinierius

ĮL n. – „Į Laisvę“ antisovietinės organizacijos narys

j. ltn. – jaunesnysis leitenantas

justic. – justicija

kap. – kapitonas

kar. – karininkas

KGB – *Komitet Gosudarstvenoj bezopasnosti* (**VSK** – Valstybės Saugumo Komitetas)

kng. – kunigas

kontr. žvalg. – kontražvalgybininkas

Kng. – Kunigaikštis

L.A. – Laimonas Abarius

legend. – legenduotas

„**l. g.**“ – „liaudies gynėjas“ (stribas)

leg. – legalizuotas

LIK – Lietuvos išlaisvinimo komitetas

LIT – Lietuvos išlaisvinimo taryba

liud. – liudytojas

LK – Lietuvos karininkas

LKP (b) – Lietuvos komunistų partija (bolševikų)

LLA – Lietuvos laisvės armija

LLO – Lietuvos laisvės organizacija

LSSR – Lietuvos sovietų socialistinė respublika

ltn. – leitenantas

med. – medikas

MGB – *Ministerstvo gosudarstvennoj bezopasnosti* (**VSM** – Valstybės saugumo ministerija

mjr. – majoras

mlc. – milicininkas

mnstr. – ministras

mokyt. – mokytojas

MOPR – *Meždunarodnaja organizacija pomošči revoliuciji* (Tarptautinė revoliucijos kovotojų rėmimo organizacija, Tarptautinė raudonoji pagalba – TRP

mot. – motina

MVD – *Ministerstvo vnutrennich dėl* (**VRM** – Vidaus reikalų ministerija)

NARKOM – *narodnyj komisariat* (liaudies komisariatas)

NKGB – *Nacionalnyj komitet gosudarstvennoj bezopasnosti* (**NVSK** – Nacionalinis valstybės saugumo komitetas)

NKVD – *Narodnyj komissariat vnutrennich dėl* (Vidaus reikalų liaudies komisariatas – VRLK)

OBB – *Otdėl borby s banditizmom* (Kovos su banditizmu skyrius)

org. – organizacija

oper. – operatyvininkas

OS – Organizacinis Sektorius (OS narys)

pareig. – pareigūnas

pavad. – pavaduotojas

plk. – pulkininkas

polic. – policininkas

pplk. – papulkininkis

PPŠ – *pistolet pulemiot Špagina* (Špagino sistemos pistoletas kulkosvaidis)

prav. – pravardė

prof. – profesorius

prok. – prokuroras

prtz. – partizanas

prvk. – provokatorius

psich. – psichiatras

R. A. – Raudonoji armija

R. K. – Romas Kaunietis

RKKA – *Rabočiaja krestijanskaja krasnaja armija* (Darbininkų ir valstiečių raudonoji armija)

Rj. – rajonas partizanų

rėm. – rėmėjas partizanų

rez. prtz. – rezervo partizanas

rnkt. – rinktinė

ryš. – ryšininkas

ryš. žvalg. – ryšininkas žvalgas

sekr. – sekretorius

serž. – seržantas

SG – *specialnaja gruppa* (speciali grupė). Šios grupės nariai partizanų vardu žudydavo ar suimdavo jais patikėjusius partizanus, tardydavo jų rėmėjus ar ryšininkus.

sk. – skyrius

SMERŠ – *smėrt špionam* (mirtis šnipams. Karinė kontržvalgyba)

sov. aktyv. – sovietinis aktyvistas

sov. pareig. – sovietinis pareigūnas

str. (stribas) – rusų okupantų vietinės karinės grupuotės, Lietuvoje įkurtos LKP (b) CK 1944 m. liepos 24 d. nutarimu, karys. Iki 1945 m. rugsėjo mėn. stribų būriai buvo vadinami naikintojų (*istrebiteli*) batalionais, nuo šio termino kilo jų niekinamieji pavadinimai: stribas, stribokas, skrebas, skrebokas ir kt. Naujas stribo pavadinimas pateiktas vietinių komunistų „liaudies gynėjas“ neprigijo.

stud. – studentas

sūn. – sūnus

št. – štabas

ŠP – MVD kariuomenės šaulių pulkas

tėv. – tėvas

t. narys – teismo narys

vert. – vertėjas

vid. – vidinis

vyr. ltn. – vyresnysis leitenantas

virš. – viršila

vysk. – vyskupas

vlsč. – valsčius

VLKJS (VLKSM) – Visaliaudinė Lenino komunistinė jaunimo sąjunga

vok. – vokietis

vrš. – viršininkas

žvalg. – žvalgas

R. K. p a s t a b a: Jei po pavardės per brūkšnį pažymėta tik kursyvu slapyvardis, taip įvardytas partizanas (ginkluotas laisvės kovotojas); pvz., Marcinkevičius Pranas-*Dobilas*.

Jeigu partizano pavardė ir vardas be slapyvardžio, pažymėta santrumpa **prtz**.

XIII-os knygos ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ

Abaravičius Julijonas, Mykolo-*Lydeka*, *Dūdėnas* 263

Abarius Laimonas, Osvaldo 193, 221

Abraitienė Ada, mokyt. 125, 126

Abugelienė Kostancija, mot. 480

Abugelis Alfonsas, Bonaventūro 480

Abugelis Bonaventūras, Simono, tėv. (buvęs str.) 480, 481

Abugelis Bronislavas, Bonaventūro 480

Abugelis Juozas, Bonaventūro-*Povas* 478–483

Abugelis Kazys, Bonaventūro-*Spalis* 480, 481, 491, 494, 598

Abugelytė Ona, Bonaventūro 480

Abugelytė Stasė, Bonaventūro 480

Achsisee, NKGB pareig. 475

Adomaitis Simas-*Putinas*, ryš. 151

Adomėlis Leonas-*Žemaitis* 366

Afanasjev, MVD ltn. 446, 450

Aglinskaitė Marytė, ryš. 453

Aglinskaitė-Aglinskienė Marytė, Prano, rėm. 581–584

Aglinskas Antanas, Juozo-*Vabalas*, mokyt., rėm. ryš., prtz. 348, 446, 500, 506, 581

Aglinskas Bronius, Antano-*Laimėtojas* 505, 506

Aglinskas Pranas, Juozo, tėv., rėm. 586

Aglinskas Pranas, Prano-*Liepsna*, *Liepsnelė*, *Lapinas*, b. v. 453, 501, 514, 533, 535, 583, 584, 589, 590

Aglinskas Vytautas, Prano-*Žirnelis* 501, 583, 584

Aglinskas Zigmas, Prano-*Gluosnis* (*Gluoksnis*) 497, 501, 533, 583, 584

Aglinskienė Marijona, Andriaus, mot., rėm. 583

Aglinskienė-Aglinskaitė Marytė, Prano, rėm. 581–584

Aidukaitis Jonas, Jono, prtz. 206

Aidukas Adolfas-*Šeškus*, *Tarzanas* 334, 392

Aidukas Jonas, MGB inf. 386

Aidukas Vincas, sov. aktyv. 385

Aidukas Vladas-*Tigras* 392

Aidukevičius Juozas, Jurgio, rėm. 543

Akambakas Algirdas-*Špicas*, *Perkūnas* 349

Akkuratov, MGB j. ltn. 398, 403

Aksamitauskas Juozas-*Vytas*, b. v. 162

Akulčik, MGB vyr. ltn. 144, 145, 148

Aldona, MGB ag. 110

Alekna Petras-*Ąžuolas* 408

Aleksandravičius Antanas, Adomo, rėm. 408, 410, 412

Aleksandravičius Juozas-*Kurapkiukas* 397

Aleksandravičius Pranas, Dionizo-*Vilkas*, ryš. rėm. 408, 410, 412

Aleksandravičiūtė Adelė, rėm. 406

Aleksandrova, MGB ag. 110

Aleksėjev, NKGB mjr. 498, 555

Aleksėjev, NKGB vyr. ltn. 499

Alenčikas Jonas-*Dragūnas* 394, 426

Ališauskas Motiejus, Prano, sov. aktyv. 516

Ališauskienė 517

Aliukevičienė-Lapinskaitė Antosė (Antanina), Jurgio-*Antanas*, ryš., rėm., prtz. 466, 468, 476, 478, 480

Aliukevičius Alfonsas, Igno-*Saulė*, *Blaževičius*, b. v. 458–462, 464–468, 475, 480, 482, 586, 589, 600

Aliukevičius Antanas, Kazio-*Bitė* 468

Aliukevičius Juozas, Juozo-*Berželis*, prtz. 456, 462, 463
Alma-Narut Elena, Jegorovna, ryš. (MGB inf. *Valia*) 283, 292, 293, 300, 301, 382
Alubauskas Benediktas, Jono, prtz. 552
Amerikanka, MGB ag. 249
Anankienė Bronė 124, 125
Anfilogov (Anfilov), MGB ltn. 396, 397
Anfilogov, MGB ltn.
Anikeevič V., MGB pareig. 243
Aniulis, MGB ltn. vert. 84, 92
Ankėnas Bronius, Albino, tėv., rėm. 219
Ankėnas Faustas, Broniaus-*Siaubas*, ryš. 216, 219, 263
Ankėnas Kazys, Broniaus-*Kovas*, ryš. 216–219
Ankėnienė Emilija, Justo, mot. rėm. 219
Antanaitis Gediminas, Areniko, str. 516
Antanavičius Antanas-*Lino Žiedas*, *Jogas*, *Žemaitis* 97, 111, 120
Antanavičius Ignas (kolshozo pirmininkas), rėm. 107, 121
Antipin, NKVD j. ltn. 275
Antonov, MGB vert. 477, 478, 496, 497
Anulčik, MGB vyr. ltn. 43
Apyvala jeronimas, Antano-*Papūga* 372
Aramovič, MGB vert. 477
Aras, MGB ag. 257, 258
Argustas Jonas, Stasio-*Ąžuolas* 485, 533, 534, 536, 537, 540–545
Arklys, MGB ag. 259
Arlauskaitė-Bogvilienė Ona 413
Arlauskas Steponas, str. 393, 413
Armonas Antanas, Antano-*Zubrys* 111, 120
Armonas Antanas-*Tigras*, *Ramūnas* 321
Artėvičius Jonas, MGB inf. 385
Artojas, MGB ag. 517
Asinauskas Juozas, Kazio, sov. aktyv. 516
Astrauskas Vytautas-*Linksmutis* 324
Atkočiūnas Izidorius, Antano (1941 m. prtz.) prtz. 208, 209, 211, 212
Atkočiūnas Petras, prtz. 213
Atreikus Albinas, Andriaus, prtz. 310
Audenis Vytautas, Stasio 546
Augaitis-*Šešuvis*, ryš. 150
Auksutis Vladas, Petro, ryš. 419
Aukštakys (gal Aukštikalnis?) Petras, prtz. 424
Aukštikalnis Juozas, prtz. 575
Aukštuolis Karolis, rėm. ryš. 197
Aušrūnas-Žemaitis Mykolas, Juozo, OS ryš., prtz. 288–300, 341
Automatas (vok.) prtz. 447
Ažubalis Petras-*Mikas* 391
Ažušilis Benediktas, prtz. 219
Ažušilis Mykolas, Prano-*Narcizas* 216, 219, 220
Ažušilis Vincas, Jono-*Klevelis*, GV org., prtz. 216–220
Ąžuolas, MGB ag. 257
Babrauskas Anupras-*Rožė*, ryš. žvalg. 309
Bacytė Jadzė (Jadvyga)-*Rožė*, ryš. 71
Bacytė Ona-*Regina*, ryš. 71
Bačkauskas, prtz. žvalg. 474
Bagaslauskas Antanas-*Žilvitis* 111, 120
Bagdonas Juozas, Jurgio-*Akis* 19
Bagdonas Juozas, prtz. 428
Bagdonas Kazys-*Aitvaras* 81
Bagdonas Pranas, Andriaus-*Ąžuolas* 377, 379
Bagnevičiūtė Agota 552
Bagno Nikolaj, Jemeljanovič, MGB pplk. 471–473
Bajerčius Konstantinas-*Garibaldis* 578
Bajoriūnas Antanas, Alfonso-*Bakutis* 372
Bakaitis Kazys-*Erškėtis*, ryš. žvalg. 107
Bakaitis Kazys-*Vyturys*, *Ąžuoliukas* 58, 83–86, 90, 95–97, 115, 120
Bakys Antanas, Antano-*Karbiuratorius* 513
Bakšys Antanas, Antano-*Arvydas*, *Germantas*, *Klajūnas*, b. v. 149, 150, 152, 153, 168, 170
Bakutis Jonas-*Strazdelis*, *Viktoras* 168
Bakutis Leonas, mokyt., ryš. 141
Balaišis Bronius-*Perkūnas* 337
Balašaitis Bronius, Izidoriaus-*Benius* 163
Balčiūnas Jonas, Jono 348
Balčiūnas K. 322, 323
Balčiūnas Kazimieras-*Perkūnas*, b. v. 272, 273, 391

Balčiūnas Kazys-*Romanas* 468, 469
Balčytytė Vlada 331
Baliukevičienė Joana, mot. rėm. 350
Baliukevičius Kostas, Kosto-*Tylius*, *Rainys*, *Kalnietis* 350, 471
Baliukevičius Lionginas-*Dzūkas* 350
Balnevičienė Agota, Antano, rėm. 552, 553
Baltaduonytė Genovaitė, Petro, rėm., MGB liud. 224, 225, 232
Baltapukis, ryš. 85
Baltušis Valentinas, prtz. 312
Banaitis-Sekonas Kostantinas (Kostas), Kosto, OS ryš. 303, 305, 340
Banga-(Bu.....ila?) Bronius, prtz. 476
Banionaitis (Banionis) Mikas Bronius, Jono-*Alyva* 496–502, 511
Banionienė Agnietė (Agnieška), mot. rėm. 501
Banionienė-Lodaitė Ona, mot., ryš., rėm. 439, 441, 444–447
Banionis Antanas-*Dramblys* 498, 501
Banionis Juozapas, prtz., ryš. 501, 510
Banionis Jurgis, Jurgio, tėv., rėm. 439, 447
Banionis Justinas, prtz. 437, 438, 494
Banionis Kazimieras, kng. 562, 597
Banionis Mikas 348
Banionis Viktoras, prtz. 439, 440
Banionis Vincas, Tomo, tėv. rėm. 501
Banionis Vytas, prtz. 453
Banionytė Albina, Vinco, rėm. ryš. 501, 502
Banionytė-Mikalauskienė Nijolė 439
Banytė (gal Banionytė?) Ona, ryš. žvalg. 107
Bansevičius Andrius-*Švilpukas* 515
Baranauskas Bronius, ryš. 161
Baranauskienė Elena, mot. 429
Barauskaitė-Zeidenienė Zosė 70
Barauskas Vytautas, Mariaus-*Teisutis* 95, 97, 120
Barauskas Vytautas, ryš. žvalg. 107
Barauskas Zigmas, Stasio-*Kelmutis*, *Lopė* 57, 74, 121
Barčas Bronius, rėm. 107
Barčas Edvardas, Jono-*Adius* 118
Bardauskas (buvęs prtz.) 48
Bareiša Kazys, MGB inf. 553, 554
Barkauskas, MGB vyr. ltn. 253, 254, 255
Barodica, NKVD pareig. 430
Baronėnas Romualdas, Kazio-*Žilvitis*, ryš. 216
Barsuk, MVD ltn. 511
Baršytė Marija, rėm. 427
Bartašiūnas Juozas (Josifas), MGB gen. mjr. 553
Bartašius Vincas, rėm. 51
Bartkus Petras-*Žadgaila* 578
Bartusevičius Antanas, ĮL n. 573
Barzda Linas (1941 m. prtz.) prtz. 204, 208, 209, 212, 213
Barzdukaitė Elena, ĮL n. 572
Basys Juozas, Viktoro-*Šarūnas* 295
Basys Kazimieras-*Erelis*, *Arminas*, *Dikeris*, *Girėnas* 360, 362, 364, 366, 370, 371
Basys Klemensas-*Žvalgas*, *Bajoras*, *Darius* 360, 362, 366, 370, 371
Basys Leonardas, Mykolo-*Putinas*, *Pavasaris*, *Ponas*, *Švyturys* 217, 218, 221, 276, 289–291, 298, 299
Bašinskas, MVD j. ltn. 511
Batutis Juozas, Antano-*Pavasaris* 349
Batutis Juozas-*Pavasaris* 447, 517, 527, 533
Batutis Kazys, Prano-*Vargelis*, rėm. 514
Batutis Povilas, Antano, rėm. 515, 517
Baukys Antanas-*Sakalas* 198, 199
Baušytė Marytė, Jono-*Eglutė*, ryš. 220, 221
Bazarnov, MVD serž. 482
Beinoras Alfonsas-*Liūtas* 366, 370
Beinoras Balys-*Budrys* 360
Beinorius Bronius-*Gubertas* 391
Beinorius Jonas-*Senis* 392
Beišys Jonas, polic. 433
Beišys Petras, Antano, prtz. 430, 432
Beišys Stasys, Antano, prtz. 431
Belazaras Klemensas 595
Beleišis Pranas, Prano-*Ilgūnas* 274
Beliajev Michail, Matvejevič, MGB pplk. 262
Beliajev, NKGB kap. 464
Belyj, MGB inf. 423
Belovas, MGB pareig. 123

Bendinskas-*Grafinas*, rėm. 515
Bendoraitis Antanas Kęstutis, Antano, prtz., rėm. 533, 543
Berčius Balys-*Senelis*, *Žvangutis* 242
Berčius Liudas-*Kryžiuotis* 242
Berezin, NKVD mjr. 269
Bergas Viktoras, sov. pareig. 389
Berioza, MGB ag. 248
Bernotienė Juzefa, Gabrio 374
Bertašius, MGB vert. 239, 240
Berušnis Kazys-*Algirdas* 150
Beržas-Pakalnis Jurgis, Adolfo, MGB ag. 248, 250, 253–255
Berželis Petras-*Svyruonėlis* 401, 402
Berželis Vladas, prtz. 402
Beržinskis Viktoras, rėm. 53
Bessarabov, MGB mjr. 359
Bezruk, MGB kap. 145
Bicon, MGB ltn., vert. 83, 116, 117
Bielevičius Jonas 478
Bielevičius Kazys, Kazio, rėm., prtz. 479, 482, 594, 596
Bieliajev, NKGB mjr. 498
Bieliauskas Balys (1941 m. prtz.) 412
Bieliauskas Petras, Mykolo, MVD-MGB vert. 10, 12, 18, 20, 23, 24
Bieliauskas Pranas, Jurgio, sov. inf. 507
Bieliauskas Pranas, prtz. 312
Bielinis Adolfas, Mykolo-*Karosas*, OS ryš., prtz. (MGB ag. – inf. tinkle) 282–285, 287, 288, 294, 296
Bielinis Alfonsas, prtz. 294, 296
Bielinis Karolis, ryš. 297
Bielinis Petras, prtz. 296
Bielinytė Apolonija (Palina)-*Augė*, prtz. 282, 296
Bikas (Bikus) Jonas-*Karklas*, *Pliauska* 306, 307, 309
Bikulčius Antanas-*Lydeka* 391
Bikulčius Jonas-*Varnas*, *Kirvis* 392
Bikulčiūtė Emilija, Justino, rėm. 238–241, 243
Bikus Vladas, Jono-*Juodalksnis* 272
Biliutė Ona, ryš. rėm. 121
Bilkis (Bilkys) Antanas-*Kavarskas* 217, 219
Bilkys Antanas-*Radastas* 517, 521, 602, 603
Birutė-Lukšėnaitė Eleonora (Lėnia), Petro, ryš. (MGB ag. *Neris*) 304
Biržinis Petras-*Pušaitis* 391
Bislys Balys, prtz. 209, 211
Bislys Jonas (1941 m. prtz.) prtz. 208
Bitkevičius-Bimba Jonas-*Sakalaitis*, b. v. 238, 239, 242, 392
Biveinis Jonas-*Karklas* 272
Blankis Antanas, rėm. 50
Blaževičius Alfonsas, Igno, prt. 473
Blažys Antanas-*Mataušas*, *Zigmas* 164
Blažytė Bronė, Vinco-*Dainava*, *Žibutė*, *Lakštutė*, rėm. ryš. 214–217, 220, 221, 273
Blažūnas Petras-*Kėkštas* 391
Blecka? Juozas (1941 m. prtz.) 412
Blekas, MGB ag. 259
Bliudsnukis Pranas, Prano, rėm. ryš. 119
Blochas Gilelis, NKGB-MGB vyr. ltn. 123, 574
Blodžiūnas Alfonsas (1941 m. prtz.) 421
Bložė Vladas, ĮL n. 568
Bluch, MGB ltn. 82
Blusevičius Antanas-*Amalas* 437, 452, 496, 497, 498, 500, 501
Blusevičius Juozas-*Gaidys* 496, 501
Blusevičius Vincas, Vinco-*Naras*, *Rytas* 437, 452, 496, 500, 501, 514, 533, 564
Bobyšev, NKGB ltn. 261
Bočarov, MGB kap. 300
Bodryj, MGB inf. 381
Bodrov Nikolaj Aleksandrovič, UMGB mjr., pplk. 285
Bogdanov Foma, Kalinovič, str. 170
Bondarev Ivan, Petrovič, MGB mjr., pplk. 283, 284, 294, 298
Bondarev, NKVD ltn. 509
Bortkevičius Kazys-*Vasaris* 602
Bozika Justinas-*Sakalas* 545
Braniauskaitė Petrė-*Subata*, *Žarkytė*, ryš. žvalg. 107, 121
Braukyla Jonas, prtz. 210
Brazauskas Stasys, str. (prtz. ryš. žvalg.) 159

Bražys Adolfas, Vinco (1941 m. prtz.) prtz. 206, 208, 213
Bražys Balys (1941 m. prtz.) prtz. 206, 208, 213
Bražys Stasys (1941 m. prtz.) prtz. 206, 208, 213
Briedelienė Ona, Simo, mot., rėm. 65
Briedelis Antanas, Petro 65
Briedelis Petras, Prano, tėv., rėm. 65
Briedelytė-Butkienė, Petro 65
Briedis (Briedelis) Stasys, Petro, ryš. rėm. 32, 37, 42, 54, 64, 65, 69, 77, 78
Briedis Izidorius, Petro, rėm. 36, 51, 65
Briedis Pranas-*Jūra*, *Šimonis*, *Šarūnas* 332
Brolis-Daktariūnas Karolis, Bernardo, OS ryš. 299, 305, 342
Bubnienė Ieva, sov. aktyv. 516
Bubulis Kazys, Benedikto-*Algimantas* 279, 334, 391
Bubulis Vincas, Juozo, rėm. 280
Bucius Izidorius, rėm. 107
Bučelis Vilhelmas, Juliaus-*Paukštis* 260
Bučinskas Petras-*Žilvitis* 425
Bučinskas, MGB vert. 238
Budginas Antanas-*Žvainys*, *Audronis* 97
Budginas Stasys-*Klevas* 325
Budginas Vladas-*Drąsutis* 19
Buivydas, NKVD pareig. 476
Buivydis Antanas, Jono-*Uosis*, rėm., prtz. 271, 273, 275
Bukauskaitė Janina, Antano 373
Bukauskaitė Julija, Antano 373
Bukauskaitė Konstancija, Kazio, ryš. 374
Bukauskaitė Lionia, Antano, ryš. 373
Bukauskaitė Melanija, Antano 373
Bukauskas Adolfas, Felikso-*Širšė* 263
Bukauskas Antanas, Jono, tėv., ryš. 373
Bukauskas Anupras, Adomo-*Balandis* 360, 363, 368, 369, 374, 375
Bukauskas Bronius, Antano-*Ričius*, *Burba* 361, 370, 372, 373
Bukauskas Kazys, Kazio-*Sakalas*, *Seklys* 361, 363–366, 372
Bukauskas Pranas, Antano-*Karžygis* 361
Bukauskas Teofilis (Teofilius, Tevosis) Antano-*Jazminas*, *Ragastenis*, *Rubežius* 361, 370–373
Bukauskienė Elena, Kazio mot., rėm. 368, 370
Bukauskienė Julija, Gabrio, mot., ryš. 373
Bukėnas Julius, Gabrio-*Lietus* 264
Bulbov Ivan, str. 269
Bulbov Nikifor, str. 269
Bulka Jeronimas-*Titnagas* 273
Bulka Juozas, Vinco-*Laimutis, Skrajūnas*, *Svajūnas*, *Tauras*, prtz. (MGB SG ag. *Bimba*, *Vincas*; MGB leg. prtz. *Žaibas*; kng.) 255, 285, 297, 306, 308, 377, 379
Bulkienė Marijona-*Daina*, ryš. rėm. 307
Bumblys Bronius (1941 m. prtz.) 421
Burauskas Antanas-*Kadugys* 391
Burauskas Juozas, rėm. 447
Burba Stasys, ryš. žvalg. 80
Burcevas, NKVD pareig. 458
Burčiutė-Mickienė Janina 556
Burlin, MGB (eilinis) 118
Burokas Vilius, Jono-Klevas 370
Bušininkas Juozas-*Jurginas*, *Bijūnas*, *Marsas* 330
Butkienė Petrė, Petro, rėm. 65
Butkus Izidorius, rėm. 161
Butkus Petras, rėm. 152
Butkus Vaclovas (Vacys), Igno, rėm. ryš. 28, 29, 33, 35, 36, 41, 48, 52, 65, 69
Butkutė Bronė, ryš. rėm. 161, 162, 166
Butkutė Vincė, Izidoriaus, ryš. 161
Butkutė-*Gražina*, ryš. 169
Butrimas Bronius-*Trimitas* 238, 242, 392
Butrimas Povilas-*Vaidila* 392
Buzas Albinas, Martyno-*Bijūnas* 495
Buzas Povilas-*Žvejys* 442
Buzius Izidorius, MGB ag. *Dūmas* 121
Bužinskaitė Stasė-*Rūta*, ryš. 71
Celiešius Kazys-*Vaidotas* 512
Cemnolonskas Vladas 404, 405
Chlyzov, MGB ltn. 376, 377
Chodaravičius Valentas 404
Cibas, MGB ag. 248

Cicėnas Antanas, Jurgio, rėm. 270
Cicėnas Izidorius, Petro-*Saulėnas*, ryš. (MGB ag. – inf. tinkle) 282, 283, 290, 297, 299
Cicėnas Petras-*Žalgiris* 334, 392
Cicėnienė-Gylytė Lena-*Lelija*, ryš. 282
Cinia, (latvių) prtz. b. v. 312
Čalkauskas Motiejus, Edvardo, MGB liud., str. 224, 225, 228
Čchindžrija, NKVD j. ltn. 270
Čebatov, MGB ltn. 513
Čeglienė Julija (Elena), Adolfo-*Žibutė*, OS ryš. 284, 285, 298
Čeglys Jokimas, Baltramiejaus, OS ryš. 284, 285
Čekutienė Genovaitė, Silvestro-*Nemunė*, ryš. 276, 277
Čekutis Mykolas, Mykolo, prtz. 275
Čelnaitė Valentina, Adomo-*Rūta*, OS ryš. 295, 297, 299, 305, 341
Čepajev, *Čiapajevas*, MGB ag. 256, 257
Čepavičius Andrius, rėm. 522
Čepkauskaitė Gražina, rėm. 525, 530
Čepkauskaitė Ona, prtz. 525, 587, 601
Čepkauskaitė Vitalija 525
Čepkauskaitė-Juodsnukienė Gražina Monika, Jono, ryš. 584
Čepkauskaitė-Raslauskienė Vitalija, Jono 586
Čepkauskas Albinas, Jono, ryš. žvalg. 525–527, 529–531, 598
Čepkauskas Gediminas, Vinco 586
Čepkauskas Vincas, Jurgio 525, 586
Čeponienė Apolonija, rėm. 411
Čeponis Hubertas-*Kerštas* 278
Čeponis Juozas-*Budrys* 124
Čeponytė Irena (Paliutė), ryš. 398, 400, 403
Čeponytė Salomėja, Stasio, ryš. 406
Čepulionis Alfonsas, Andriaus-*Varnas* 490, 492, 494, 518, 522
Čepulionis Juozas, mokyt. (direktorius) 288
Čepulionis Kazys, Motiejaus-*Auksinukas* 350, 351, 474, 511–513, 515, 517
Čepulionis Motiejus, Miko, rėm. 514, 517
Čepulionis Vytas, Andriaus-*Vytenis* (MGB ag. *Baldas*) 514, 589
Čepulionytė Ona, Andriaus, ryš. (MGB ag. *Jūra*) 534, 541, 589
Čepulis Aleksandras-*Plaukas* 468
Čepulis Dominykas-*Grizas* 391
Čereška Antanas, Antano, MGB liud., str. 224, 225, 229
Čereška Antanas-*Bartukas* 223
Čereška Stasys, Antano, prtz. 223
Čėrka, LK kap., prtz. b. v. 418, 424
Černeckaitė Genutė, ryš. 579
Černelienė-Kazlauskaitė Anelė 452
Černelis Justinas (kitur – Juozas), Igno-*Dičkis*, *Liūtas*, ryš. rėm. žvalg., prtz. 483, 485–492, 494, 598
Černiavskij Aleksandr, Michailovič, NKGB vert. 464
Černius Jonas-*Šarūnas* 428
Černius Petras, ryš. 202
Čertkov (Čerdkov), MGB pplk. 49, 50, 57, 74, 174
Čertkov, MGB justic. mjr. 374
Čerupuškin, MGB ltn. 368
Česeka Juozas-*Šauklys* 535
Čibirakas, str. 376, 377
Čibiras Leonas, Nikodemo-*Gylys* 263
Čičelis Antanas-*Šernas* 392
Čičelis Jonas-*Leopardas*, *Tėvas* 334, 391
Čiegis Antanas, prtz. 213
Činčius Mykolas, Juozo (1941 m. prtz.) 418, 419
Činčius Steponas, Juozo (1941 m. prtz.) 419, 420
Činga Petras, prtz. 426
Čirvinskas Jonas 426
Čiukauskas Petras, Kazio, rėm. 126
Čiužauskas Stepas 129
Čižikas Jurgis-*Ąžuolas* 391
Čižinauskas, ĮL n. 568
Čyras Bronius, ĮL n. 573
Čyvas Vladas, ĮL n. 565, 566, 568
Čujev, MGB vert. 492
Čvanov Michail, Osipovič, MGB mjr. 314, 320
Dabkevičius (Dapkevičius) Vytas-*Kovas* 532, 537

Dagilis (Dagelis) Zigmas-*Žiedas* 533, 536
Dagilis, MGB ag. 108, 117
Dailidė Alfonsas, GV org. 215
Dainava-Kudabaitė Bronislava, Gasparo, OS ryš. 302
Dainys Pranas (Jonas)-*Klajūnas* 465, 468
Daktaras, *Baronas* (vok.) prtz. 49, 71, 79
Daktariūnaitė Bronė, Bernardo-*Viltis*, ryš. 294, 298, 303, 304
Daktariūnas Karolis, Bernardo-*Brolis*, OS ryš. 294, 295, 298–300, 305, 342
Daktariūnas Vilius, Bernardo, ryš. 298
Daktariūnienė Emilija, Juozo, rėm. 298
Daktariūnienė Gelena, Gasparo 302
Damavičius-*Beržas*, ryš. žvalg. 107
Dambrauskas, MGB vert. 30, 34, 35, 39, 56, 62
Danilevičius Česlovas, ĮL n. 566
Danilevičius Henrikas-*Ignotas*, *Šilas*, *Neringas*, *Vidmantas*, mokyt., b. v. 160, 164, 167, 169
Daniukov, MGB ltn. 116, 118
Danusas Petras, Petro (Povilo)-*Bijūnas* 90, 115, 116, 120
Daraškevičius Kazys, Jono-*Dragūnas* 347, 475
Darbininkas, MGB SG ag. 244
Dasys Kazimieras, Adomo-*Briedis* 366
Daugėla Vytas, MGB ag. *Algirdas* 551
Daukšys Bronius (1941 m. prtz.) 421
Dautartaitė Jadvyga 472
Davainytė Elena, MGB inf. 386
Degtukas, MGB ag. 108
Degutis Kazys-*Raginis*, b. v. 576, 577
Dekteriov, MVD vert. 450
Deltuvas Vytautas, Leono-*Siaubas* 543–545, 562
Demidenko, MGB mjr. 50, 60, 95, 96
Deordijaščenko, MGB vyr. ltn. 248, 249
Dervinskas Juozas, Antano-*Ąžuolas*, *Vilius*, *Merkys* 75, 90, 96, 111, 120
Deveikytė Natalija-*Vaidilutė* 306
Dičiūnas Juozas-*Tankas* 392
Didžgalvis, rėm. 478
Diedonis Andriukas (prav. „Andriukai" – „Buržakas") 586
Diedonis Antanas (prav. „Pyragiai") 586
Diedonis Juozas, giedorius (prav. „Kantariukas") 586
Diedonis Jurgis (prav. „Ragutis") 586
Diedonis Matas (prav. „Baltrukas") 586
Diedonis Matas (prav. „Mataušas") 586
Diedonis Motiejus, tėv. (prav. „Motiejai") 586
Diedonis Pranas (prav. „Pranukas") 586
Diedonytė-Vitkevičienė Marijona 586
Dieninis Silva-*Atas*, *Šarūnas* 272, 392
Dijakomas-Žaliaduonis Vincas, b. v. 218, 285, 288, 290, 295
Dilys (1941 m. prtz.) 421
Dilys Albinas-*Barsukas* 197
Dilys Antanas, Mataušo-*Litas* 195–199, 201
Dilys Apolinaras, Mato-*Vyturys* 196–199
Dilys Petras-*Tarzanas* 197–199
Dilys Pranas, Jono, mokyt., prtz. inf. 197, 200
Dilytė Elena, rėm. 198
Dimbelis Jurgis-*Plechavičius* 372, 373
Dirmeikis Juozas (sov. pareig.) prtz. rėm. 61
Dirmeikis Juozas, Jono-*Lunukas*, *Diemedis* 56, 63, 75, 118, 190
Dirmeikis Zigmas, rėm. 63
Diržys Antanas, rėm. 200
Ditkauskaitė Anastazija, Kazio-*Pakalnutė*, ryš. rėm. 513
Ditkauskas Kazys-*Čėrka*, rėm. 515
Dobilas, MGB ag. 108
Dobiliauskaitė-Kerbelienė, str. 602
Dobrovolskis Bronius, Vinco, prtz. 13, 15
Dobrovolskis Jonas (1941 m. prtz.) 87
Domavičius-*Beržas*, ryš. rėm. 110, 121
Dorochov, MGB mjr. 296, 297, 303
Dovgij, MVD kap. 482
Dovydaitis, ryš. 290
Dragėnas Pranas, rėm. 337
Dranginis Algirdas (kitur – Juozas)-*Beržas* 469, 480, 482, 586, 600
Drižnius Antanas, prtz. 563
Drižnius Jonas, Jono 529
Drižnius Pranas, prtz. 563
Dručkus Albinas-*Sūnus* 313

Dručkus Andrius, mokyt. 355
Drulia Antanas-*Staras* 579
Drulia Jonas, Motiejaus, prtz. 579
Drulia Jonas, prtz. 579
Drulia Juozas, Motiejaus, prtz. 579
Drulia Viktoras-*Ėglis* 579
Dubakas Jeronimas (Geronimas), Antano-*Parojus*, *Dragūnas*, *Bečialis* 263, 361, 364, 365, 372
Dubinkin, MGB mjr. 403
Dubinskas Leonas (1941 m. prtz.) prtz. 208, 210, 212, 213
Dubysa, MGB ag. 246, 247
Dūdėnas Albertas-*Doič*, *Dučė*, *Daučius* 203, 273
Dūdėnas Jonas-*Dagys*, *Vynas* 391, 392
Dudin, MGB pplk. 224
Dukštas Stasys, sov. pareig. 469
Dulcev, MGB ltn. 546
Dulov, MGB vyr. ltn. 245, 252
Dundulis Romas, prtz. 282, 296, 297
Dunikas Aleksas, Jono 535
Dunikas Stasys, Jono 535
Durakov, MGB j. ltn. 512
Durnev, MGB justic. mjr. 374, 375
Durtuvas (vok.), prtz. 442
Dusi (Dusis) Fiodoras, Charlamovičius, MGB pplk. 94
Ėglis, prtz. 469
Eičas Vincas-*Laimutis* 331
Eidukevičienė Ona, rėm. 541
Eidukevičiūtė Antanina, Juozo, ryš. 540
Eimutis Antanas, Juliaus, str. 29, 39, 46, 47, 51
Eisinas Vytautas-*Žygaudas*, *Daugirdas*, b. v. 101
Elisėjev, MGB vyr. ltn. 245
Elsbergaitė Marijona, Vlado, ryš. 71
Elsbergas Vladas-*Siaubas*, ryš. 71, 80
Endziulaitienė-Kaminskaitė Regina 349
Ežerinis (Ozarinskas) Juozas, Jono-*Vytenis* (vėliau – MGB inf.) 263, 265, 392
Fedotovskich, MGB ltn. 290, 291, 301
Figurin Stepan, Aleksandrovič, MGB pplk. 243, 251
Filimonov, MGB vyr. ltn. 245, 247–250, 255
Filimonov, NKGB vyr. ltn. 565, 570
Filipov, MGB kap. 378
Fomenko, MGB vert. 520
Fominych, MGB mjr., kap. 486, 488, 490, 495, 544
Fraimovič, MGB pplk. 30, 51, 77
Frėjus Tadas-*Dragūnas*, ryš. 161
Gabrys, MGB ag. 258
Gaidamavičius, rėm. 151
Gaidelis Antanas, Jono-*Poškus* 260, 261
Gaidelis Bronius-*Pipiras* 339, 382
Gaidelis Kostas, Krisiaus (Krištofo)-*Žvainys* 262, 264, 266, 271, 341
Gaidelis Vilhelmas-*Rimantas* 361, 366
Gaidys (1941 m. prtz.) prtz. 208, 213
Gaidys, MGB ag. 257
Gaigalienė, rėm. 411
Gailius Viktoras, Petro, prtz. 52–54
Gaivenis Balys-*Voveraitis* 242
Gaivenis Kazys-*Ėglius* 391
Gaižauskaitė Zosė (Zofija), ryš. 69
Gaižutytė Veronika, ryš. 273
Gajauskas Stasys, Petro, MGB rėm. 171
Gajauskienė Ona, Antano, MGB liud. 171
Galatiltis Leonas, Ksavero-*Pušinis*, b. v. 380, 381
Galatiltis Vytautas (Vitoldas), Alekso-*Mikasiukas* 339, 366, 381, 382
Galatiltytė Janina, Leono-*Lakštutė*, *Žibutė*, *Kregždutė* 339, 381
Galatiltytė Salomėja (Saliutė), Leono-*Našlaitė* 339, 381
Galbuogis Jurgis (1941 m. prtz.) 87
Galibin, UMGB pplk. 254, 255
Galicyn, MGB kap. 165
Galinskij, MGB ag. 108
Galvanauskas Viktoras, Teklės-*Trimitas* 195
Galvonas Bronius, prtz. 207, 211, 212
Galvonas Petras, prtz. 212
Gapkalo, MGB vyr. ltn. 493
Garbačiauskas Eduardas, Stasio, ĮL n. 565, 570, 572, 573, 574
Garla Antanas, Justino, tėv. 376

Garla Juozas, Jono-*Audra* 264
Garla Kazys, Antano-*Laisvūnas*, prtz. 376–380
Garlaitė Malvina, Antano, ryš. 376, 378
Garlaitė-Jusienė Antanina, Antano 376
Garlaitė-Maumlevičienė Apolonija, Antano 376
Garlienė Malvina, mot. 376
Garmus Antanas, gyd., ĮL n. 567
Garmus Juozas, Kazio-*Žalgiris* 441–443, 448, 449, 451, 545
Garmus Juozas-*Karklas* 468
Garmus Pranas-*Aukštaitis* 465, 469
Garnelis Edvardas-*Čigoniukas* 391
Garnys Pulgis-*Šarka* 392
Garvienė Kazė, Kazio, rėm. 502
Gasnikov (Komi ASSR Vorkutlag) NKVD-NKGB j. ltn. 505
Gasovunia, NKGB vert. 503
Gaška Eugenijus, ĮL n. 566
Gaškaitė-Žemaitienė Nijolė-*Rūta*, disid. 105
Gaulė Petras, mokyt., ryš. 201
Gaulė Vincas, prtz. 202
Gaurilčikaitė Apolonija, Juozo, ryš. 230, 235
Gaurilčikaitė, MGB liud. 225
Gavrilov, MVD justic. mjr. 470
Gebrik, NKVD sk. vrš. 52
Gedminaitė Bronė 138, 142
Gedvilaitė Stasė, MGB ag. *Marytė* 159
Gedvilaitė-*Ramutė*, ryš., žvalg. 110, 107, 121
Gedvilas (Gedvila) Robertas-*Remigijus, Sidabras,* prtz. (MGB ag. *Aleksandras*) 67, 68, 73, 74, 110, 157–160, 167, 169
Gedvilas Antanas-*Gediminas*, *Gegužis* 101
Gedvilas Stasys, Rapolo-*Bedalis* 158
Gelažiūtė Antanina, ryš. 456
Gelčienė Elzbieta, sov. aktyv. 516
Gelčys Jonas-*Perkūnas* 468
Gelčys Juozas-*Gegutis* (kitur – *Gegužis*) 469, 517
Gelčys Jurgis-*Zuikis* 518, 520, 521, 523, 526, 564
Gelčys Motiejus, Antano, rėm. 517
Gelčys Povilas, Antano, ryš. žvalg. 447
Gerlikas, ryš. žvalg. 80
Gerojimas Edvardas, Jurgio-*Sakalas* 280
Gerulis, MGB vert. 45, 66
Gervė Andrius, Andriaus 502
Gervė Arvydas, Prano 502
Gervė Kazys-*Migla* 514, 535
Gervė Pranas, Andriaus (sov. pareig.) rėm. prtz. 499, 502–504
Gervė Pranas, Prano 502
Gervė Simonas-*Žiema* 514, 535
Gervienė Agota, Miko, mot. 502
Gervytė Levandra, Prano 502
Getovt (Getovtas) Vincas, Jono, sov. pareig. 504
Giedraitis-Kučiūnas Stasys, Juozo, OS vrš. 288, 341
Gimžauskaitė Birutė, ryš. 220
Gimžauskaitė Ona (Janina), Vlado-*Lakštutė*, ryš. 217, 218
Gimžauskaitė-Maceikienė Ona-*Birutė*, ryš. 276, 278
Gimžauskas Bronius-*Gintaras* 219
Gimžauskas Liudas-*Špokas* 272
Gimžauskas Petras-*Elenutė*, *Vilkas* 272
Gimžauskas Vladas, Vlado (Liudo?)-*Šiekšta*, *Klajūnas*, GV org., prtz. 214, 216–218, 276
Gimžauskienė (Gimžūnienė)-Ankėnaitė Birutė, Broniaus-*Živilė*, ryš. rėm. 219, 280
Ginkus Kazys, rėm. 495
Girčys Balys, prtz. 211
Girčys Jonas, Prano (1941 m. prtz.) prtz. 202, 208, 211–213
Girčys Vilius (Vincas?), Prano, prtz. 202, 213
Girčys Vytautas, rėm., prtz. 210, 213
Girčytė Adelė, rėm. 210
Girinskas Kazimieras, Stasio, prtz. 431
Girjat (Giriat) Antanina-*Marusia*, ryš. 299, 303, 304
Girko Fiodor, LSSR prok. 570
Girnius Antanas, mokyt., rėm. 223
Girš, MGB vyr. ltn. 483
Gylys Antanas, Motiejaus, ryš. rėm. 554
Gylytė Eleonora, Adolfo (MGB ag. – inf. tinkle) 283
Gylytė Kazė, ryš. 554

Glasov (Glazov), MGB kap. 21–24
Gliezeris (Gleizeris), MGB kap. 139, 140, 143, 144
Glinskienė Marta, Jeronimo, mot. 422
Glinskis Jonas, Mykolo (1941 m. prtz.) 418, 419
Glinskis Mykolas, Gasparo, tėv. 422
Glinskis Vladas, Mykolo 422
Glinskys Jonas, Mykolo, rėm. 418
Globienė Stasė, ryš. 115
Globys Vladas, Nikodemo-*Vainauskas*, *Ramūnas*, *Valeras* 50, 150, 155, 160, 167, 172–174
Gobys Antanas, kng. 259
Godelis Pranas, ĮL n. 566
Gofmanas, MGB vert. 43
Gogelkin, str. 376, 377
Gogelman Ilja, Michailovič, NKVD vert. 474
Golicyn, MGB kap. 169
Golovliov, MGB pplk. 423, 429
Golubev Kondratj, str. 269
Gonobobliov, NKGB pareig. 425
Gorinas, prtz. 563
Gorochovskij Nikolaj, Jakovlevič, sov. rėm. 538
Goruckas Kazys (1941 m. prtz.) 88
Gradniov, MGB kap. 403
Grajauskas Jurgis-*Kardas* 535
Grakulskis Kazys-*Gusaras* 111, 117, 120
Grakulskis Kostas-*Žvangutis*, ryš. žvalg. 107
Grašys Balys, Jono, prtz. 244
Grašys Vincas-*Erelis*, b. v. 245
Gražina, MGB ag. 258
Gražys Antanas, prtz. rėm. 203, 210, 212, 213
Gražys Jonas, prtz. 203, 212
Greičienė Elena, ryš. 298
Greičiutė Ona, ryš. 161, 162
Greimas Algirdas Julius, prof. 575
Griaznov, MGB justic. pplk. 224
Griaznov, MGB pareig. 238
Gricius, MGB vert. 241
Gridnev, MGB kap. 410, 412
Grigaliūnas Stasys, ĮL n. 571, 576
Grigas Balys, GV org. 215
Grigauskas Juozas, rėm. 509
Grigienė Elena, Kazio-*Eglė*, OS ryš. 284
Grigonis Adolfas, Vinco-*Paberžis*, GV org. 381
Grigonis Pranas, Vinco-*Narbutis* 381
Grinevičius, NKGB j. ltn., vert. 502
Grinius Antanas, Prano, prtz. 70, 72
Grinius Kazys (Lietuvos prezidentas) 474
Griniutė Marijona 70
Griniutė Pranė 70
Griniutė Stefanija, ryš. 70
Grišin, MVD justic. mjr. 511
Grišniov, MGB kap. 396
Grybaitė Marcelė, ryš. 72
Grybas Jonas-*Kariūnas* 35–38, 40, 49, 50, 76
Grybas Juozas-*Šermukšnis* 19, 70
Grybas Mečys (Stepono brolis), rėm. 72
Grybas Steponas (Stasys), Vinco, rėm. ryš. (MGB ag. *Udar – Smūgis*) 35, 36, 40, 49, 54, 72, 73, 77, 78
Grybas Zigmas, rėm. 38, 49, 50, 51, 72, 73, 76
Grybauskas Vytas-*Žydrūnas*, *Žydruolis* 488, 496
Grybienė Ona, rėm. 50
Grobivkin, UMGB j. ltn. 244, 245
Grubliauskaitė Stasė, Petrės (tikra pavard. – Rutkauskaitė-Narbutienė Stanislava) 130, 132
Grumbinaitė-Jasinevičienė Janė-*Rūta*, ryš., prtz. 273
Grumbinas Steponas-*Audra* 272, 391
Gruodis Juozas, ĮL n. 573
Gruodis Vincas-*Žilvitis* 515
Gruslys Antanas-*Klajūnas* 391
Grūzdas Adolfas-*Lokys* 401
Gružinskas Juozas-*Kęstutis*, b. v. 168
Gudaitis-Guzevičius Aleksandras, NKGB mjr. 573
Gudavičius Vladas, Antano-*Vaišnoras*, *Miškinis*, *Radvila* 160, 164, 167, 169, 332
Gudynas Antanas, Kazio-*Speigas* 495
Gudynas Pranas, prtz. 575
Gudonis Adolfas-*Mikas* (sov. mlc.) prtz. inf. 197

Gudukas, MGB mlc. vyr. ltn. 244, 245
Guliajev Aleksandr, Andrejevič, MGB plk. 29
Guliajev, MGB pareig. 553
Gumauskas Vincas-*Gailius* 271
Guobis Kazys-*Gaidys* 391
Guobužas Vytautas-*Viesulas* 244, 256, 336
Gurkšnienė Adelė, Kazio, ryš. 257
Gurkšnys Albertas, rėm. 257
Gusarov, MGB vyr. ltn. 491, 492
Guseliov ?, MVD pplk. 466
Gusev Michail, Dmitrijevič, MGB mjr., pplk. 493, 523
Gusevas, MGB ag. 258
Gusevas, NKGB kap. 425
Gustas Antanas (1941 m. prtz.) 87
Gužys Justinas Zigmas), Kazio-*Žaibas*, rėm., prtz. 543, 544
Gūžys Justinas-*Žaibas* 603
Gūžys Zigmas, prtz. 604, 605
Gužytė Janina 436
Henrikas (vok.) prtz. 208
Idas Petras, prtz. 210
Ignatavičius, MVD j. ltn. 466
Ignatov, NKGB ltn. 464, 475
Iljin, MGB mjr. 145
Indyra, *Miglovara*-Paulavičiūtė Aldona, ryš. 265, 276, 278, 279
Indrelė Juozas (1941 m. prtz.) prtz. 204, 208
Indrelė Kazys, prtz. 428
Indriūnas, MGB vert. 78
Irkinas, MGB j. ltn. 511, 512
Isaičev Vasilij, MGB pplk. 97, 106, 108, 113, 117
Išganaitis Juozas-*Kryžiuotis*, *Dėdė*, b. v. 520, 521, 523
Išganaitis Klementas, Motiejaus-*Sūnus* 520, 523
Ivanauskas Antanas-*Pyragis* 274
Ivanauskas Bronius-*Pavietrius* (*Pavietris*), *Iena* 308, 391
Ivanauskas Bronius-*Ramunis* 392
Ivanauskas Juozas-*Kiela* 391
Ivanauskas Kazys-*Aras* 245
Ivanauskas Vaclovas-*Leonas*, *Vytenis* 165, 169
Ivančin, MGB (viršila) 97
Ivanov Feon, Jakovlevič, MGB liud., str. 224, 225, 226
Ivanovas Faradziejus, str. 383
Ivonis Pranas-*Klajūnas*, *Sakas* 216
Yla, MGB ag. 108
Jackevičius Augustas 404
Jackevičius Mykolas, rėm. 199
Jackevičiūtė Janė, rėm. 196
Jackevičiūtė Ona, Jurgio, ryš. 198
Jackys Petras, Juozo-*Algis* 156
Jackūnas Petras (1941 m. prtz.) 88
Jagminas Bronius, Juozo-*Meilutis*, *Inkaras*, *Švitras*, *Švyturys* 78–80, 191, 300, 302
Jagminas Zigmas, Jono-*Kordušas*, *Saulius* 163
Jakimavičius Juozas. rėm. 577
Jakovlev Michail, Michailovič, MGB pplk. 253
Jakštaitis Juozas, Jono-*Vėjas*, *Kėkštas* 97, 155
Jakštas Petras, rėm. 27
Jakubauskas Antanas, Antano-*Vilkas* 12, 15, 19, 21, 52, 53, 54
Jakubauskas Bronius-*Žėkas 475*
Jakubauskas Jonas, rėm. 108
Jakubauskas Pranas, prtz. 469
Jakubauskas, MGB ag. 108
Jakubonis, MGB ltn. 46
Janaudis Jonas (1941 m. prtz.) prtz. 208, 209, 212, 213
Janavičienė-Plečkauskaitė Marija, Jurgio 535
Janavičius, rėm. 495
Jančiauskaitė Marcelė, Povilo 546
Jančiauskas Algirdas, rėm. 515
Jančiauskas Motiejus, Motiejaus, sov. aktyv. 516
Jančiauskas Vytautas, Povilo 546
Jančiauskienė Antanina, Petro, rėm. 546
Jančiauskienė Teofilija, Povilo, rėm. 546
Jania, MGB ag. 256, 257
Jankauskaitė Bronė, ryš. rėm. 59
Jankauskas Povilas-*Alksnis* 336
Jankauskas, ĮL n. 568
Jankauskas, MVD vert. 443

Jankauskienė Marijona, Balio 426
Jankevičius Jonas (1941 m. prtz.) 421
Janulis-Jonyla Adolfas (fikt. ryš. rėm. slapyvardis – *Radvila*) (MGB ag. *Naikauskas*) 104, 105, 128, 130–137, 139, 140, 142–144
Janušaitė-Milkintienė Jadvyga, Povilo-*Jaunutė*, *Ieva*, *Smilga*, *Ramunė* 30–32, 34, 39, 41, 44, 45, 51, 58, 83–86, 90, 95, 111, 120
Janušaitis Juozas, prtz. 203
Janušas Antanas-*Tautvydas*, *Gražys*, *Skudutis*, b. v. 78–80, 95, 111, 117, 120, 149, 150, 153
Janušas Petras-*Bijūnas* 27, 96
Janušauskas Antanas, Mykolo-*Papartis* 263
Janušis Povilas, ryš. 81
Januška Pranas, prtz. 417
Januškevičius Juozas, str. 394, 412
Jarmala Juozas, Mataušo, rėm. 515
Jarmalauskaitė Marija, Miko, ryš. 515, 517
Jarmalavičius Leonas, Zigmanto-*Pušinis* 383
Jarmalienė Veronika, Uršulės, rėm. 514
Jarmoševič, NKGB vyr. ltn. 506
Jasiulėnas Albinas, prtz. 426, 427
Jasiulis Bronius, ryš. 113, 115
Jasiulis Jonas, rėm. 107
Jasiulytė Eugenija, Petro-*Rūta* (ne *Antaninos* sesuo – *R. K.*) ryš. žvalg. 107, 113, 121
Jasiulytė-Valeikienė Antanina-*Žebenkštėlė*, ryš. žvalg. 107, 113, 114, 121, 122
Jasudis Kazys, Jurgio, rėm. 254, 255
Jasudyte Adelė, Jurgio, ryš. rėm. 255
Jasudytė Birutė, Kazio, mokyt., ryš. 255
Jasudytė Danguolė, Kazio, ryš. 255
Jasudytė Irena, Kazio, ryš. 254, 255
Jaškov, MGB ltn. 478
Jauniškytė-Strazdienė Stefanija, mokyt. 258
Jaunutis, prtz. 124
Jazminas, prtz. 163
Jėčys Domininkas-*Ąžuolis* (apyg. v.) 577
Jegorov, MGB vert. 486
Jemeljanov, MGB vert. 148
Jeriomin, MVD pareig. 451
Jermala Juozas, Jono, sov. inf. 507
Jermalavičius, MGB vert. 529
Jermoševičius, NKVD vyr. ltn. 582
Jocius Bronius, MGB liud. 432
Jocius Jonas, prtz. 151
Jogintas Antanas, Antano, kng., rėm. 259
Jonaitienė Stanislava, rėm. 51
Jonaitis Jonas, Vlado, rėm. ryš. 428
Jonaitis Stasys, rėm. 34, 51
Jonaitytė Bronė, rėm. 32, 36, 38, 50, 51
Jonaitytė Stasė, rėm. 36
Jonas, MGB ag. 258
Jonikas Antanas, Petro-*Daktaras*, *Rolandas*, b. v. 154–157, 165, 168
Jonikas Antanas, rėm. 444
Jonušas Antanas-*Vilkas*, ryš. – *Lapė* 324
Jucius Aleksas, Antano-*Gylys*, *Ulonas* (ryš. *Balandis*) 30, 34, 69, 74, 80, 101
Jucius Stasys, Boleslovo, prtz. 154
Jucius Zenonas (Zanas), Viktoro-*Kalvis* 112, 120
Juknevičius Jurgis-*Genaitis* 372
Juknytė Marijona, ryš. 161
Julius, prtz. 112
Jundila Vytas, Antano-*Jaunutis* 495
Juodgalvis Albinas, sov. mlc. vrš. ltn. 385
Juodis Algirdas-*Vermachtas*, *Merkys*, b. v. 465, 468, 496, 497, 522, 526, 562, 602
Juodis Česlovas 455
Juodis Jonas-*Diedas* 563
Juodis Julius-*Pavasaris* 245, 247
Juodis Juozas-*Ungurys*, b. v. 518, 521, 523
Juodis Jurgis, LK kar. 456
Juodis Motiejus-*Zuikis* 550
Juodis Vytas (Vytautas)-*Šarūnas* 464, 465, 468, 497, 527, 532, 534
Juodis-*Betliejus*, tėv., rėm. 535
Juodsnukis Antanas, Antano 586
Juodsnukytė, Antano 586
Juozapavičius Vladas-*Papartis* 391
Juozėnas Albertas, Juozo (1941 m. prtz.) prtz. 208, 209, 212, 210
Juozėnas Albinas, prtz. 209
Juozokas Vladas-*Petraitis*, b. v. 419, 575

Juozonis Leonas (architektas) 337
Jūra, MGB ag. Čepulionytė Ona, Andriaus 517, 534
Juras Jonas-*Žilvinis* 375, 376
Jūratė-Kazlauskaitė Aldona, Juozo, ryš. 536, 544
Jurevičius Kazys-*Dobilas* 198
Jurevičiūtė-*Audra*, ryš. 217
Jurgavojus, MGB mjr. 123
Jurgelevičius Jonas, Jono, ryš. 513
Jurgelevičius Juozas, rėm. 581
Jurgelionis Alfonsas, Alfonso, rėm. 283
Jurginaitis-*Žvieglys*, rėm. 515
Jurginaitytė Ona, Stasio-*Žvieglytė*, *Bučaitė*, ryš. 515, 517
Jurgis, MGB ag. 248
Jurka, MGB ag. 247
Jurkus Albertas-*Albertas* 158
Jurskis Leonas (1941 m. prtz.) 421
Juršėnas Algirdas-*Vasalis*, ant. sov. org. 279
Jusys Cipras, GV org. 215
Jusys Julius, GV org. 215
Jusys Juozas (1941 m. prtz.) 419, 421
Jusys Vincas, GV org. 215
Juška Juškys) Stasys, Prano, rėm., ryš., žvalg. 11, 28
Juška, MGB ag. 258
Juškaitis, MGB ltn. 289
Juškevičienė Ona, rėm. 459
Juškevičius Juozas, Juozo, rėm. 458, 459, 460, 479, 482
Juškevičiūtė Angelė-*Rūta*, ryš., rėm. 444
Juškevičiūtė-Macijonienė Kazimiera 590
Juškys Jonas, rėm. 89
Juškys Povilas-*Bagočius* 12–15, 17, 89
Juškytė Pranutė (Pranė), ryš. rėm. 146, 152
Kabanov, str. b. v. 117
Kabašinskas Vytautas-*Litas* 523
Kačiušis Benediktas, Jurgio (sov. pareig.), rėm. ryš. 119
Kačiušis Bronius-*Jūra* 168
Kačiušis Juozas-*Piršlys* 124
Kačiušytė Stasė, Prano, ryš., prtz. 126, 128, 129, 138, 143
Kadžionis Jonas-*Bėda* 331
Kaikaris Kazys (1941 m. prtz.) 421
Kailiūnas Jonas, rėm. 163
Kairienė Veronika, Zakaro, mot. 202
Kairiūkštienė Ona, Jurgio, ryš. 492
Kairiūkštis Antanas, Jono, rėm. 492
Kairiūkštis Jonas Leonas, Antano, rėm. 348
Kairiūkštis Jonas, Leono, prtz. 483
Kairiūkštis Kazys (vargonininkas), prtz. 558
Kairiūkštis Leonas 453
Kairiūkštis Vytas, Antano-*Zubras*, *Zubrys* 452, 454, 455, 484, 488, 489, 491–493, 495, 563
Kairiūkštytė Albina, ryš. 438
Kairys Algimantas Steponas 3
Kairys Antanas 203
Kairys Izidorius, Zigmo, tėv. 202
Kairys Jaroslavas, Izidoriaus-*Jaras* (1941 m. prtz.) 202–205
Kairys Jonas (1941 m. prtz.) prtz. 204, 208, 212, 213
Kairytė Stefanija 203
Kairytė Veronika 203
Kajackas Tomas 354
Kaladė Vladas, prtz. 417, 423
Kaladinskas Jonas-*Tulpė* 392
Kaladinskas Kazys-*Erškėtis*, b. v. 217, 219, 334, 391
Kalašinskas Antanas, Antano, rėm. 543
Kalašinskas Jonas, rėm. 497
Kalašinskas Justinas-*Aržolas*, *Ąžuolas* 484, 485, 487, 494, 523
Kalašinskas Petras-*Vinkšna* 497
Kalašinskas Stasys, Antano-*Klevas* 537, 540–543
Kalenda Kazys (Stasys)-*Tadas* 397, 401, 408
Kalendienė Felicija-*Tadienė* 411
Kaletka Benediktas-*Senis* 233
Kalytis (Veters) Bronius-*Liutauras, Siaubas*, apyg. v. (MGB ag. *Ramojus*, *Serapinas*, SG leg. prtz. *Šiaurys*) 255
Kalniškis, MGB ag. 259
Kalpokaitė Vanda, rėm. 424
Kalpokas Kazys, prtz. b. v. 424

Kalvaitienė Juzefa, Jono, mot. 29
Kalvaitienė-Sungailaitė Joana, Jono, rėm. ryš. 28, 29, 40, 43, 45, 47, 48, 52
Kalvaitis Juozas, Vinco-*Pyragius*, ryš. rėm. 28–30, 34, 36, 37, 39, 43, 45–47, 51, 52, 331
Kalvaitis Vincas, Jono, tėv. 29
Kalvaitytė Birutė, Juozo 29, 45
Kalvaitytė Marytė, Vinco 30
Kalvaitytė Zofija, Vinco 29
Kalvaitytė-Reizienė Jadvyga, Vinco 30
Kamarauskas Jonas, Nikodemo-*Karijotas*, b. v. 216–218, 262–264, 267, 365
Kaminskas Algirdas, Justino-*Klevas* 271, 273, 275
Kaminskas Juozas-*Rolandas* 349
Kaminskas Kazys, Gabrieliaus-*Kaziunė*, *Butkus*, ant. sov. org. 417
Kaminskas Petras, Juozo-*Aušra*, ryš. 148, 149, 156
Kandratavičius Pranas, rėm. 495
Kapočienė Marijona, rėm. 551
Kapočius Alfonsas-*Alksnis* 493
Kapočius Jonas, Andriaus-*Kirvis* 460, 462, 483, 488–491, 493, 494
Kapočius Juozas, rėm. 550
Kapočius Simonas, rėm. 550
Kapočiūtė-Juodžbalienė Regina 460
Kapočiūtė-Tamošiūnienė Anastazija, prtz. 461
Kapralov Piotr, Michailovič, MGB gen. mjr. 554
Kapralov Piotr, Michailovič, MGB mnstr., gen. mjr. 245, 289
Kapustin, MGB j. ltn. 396
Karalius Pranas-*Vėjas* 515, 533, 536
Karalius Vytas-*Povas* 528
Karaliūtė (Karalytė) Damutė, Mykolo-*Žibutė* 533
Karaliutė Renė (Regina?), rėm. 152, 154
Karalkevičius, MGB ltn., vert. 157
Karla Bronius-*Žvirblis* 392
Karla Juozas-*Juodalksnis* 391
Karlauskas Stasys, NKVD inf. 384
Karnavičienė 517
Karoblin, MGB pareig. 511
Karoblis Antanas-*Ąžuoliukas* 411
Karosas-Bielinis Adolfas, Mykolo, OS ryš., prtz. (MGB ag. – inf. tinkle) 287, 288
Karpas Antanas, Prano-*Sakalas*, *Gailutis* 30, 34, 44, 45, 69, 75, 101
Karpas Jonas-*Tūbelis* 56, 64, 75
Karpavičius Antanas, Juozo-*Linksmutis*, *Gražutis*, rėm., prtz. 447, 490, 493, 494, 552
Karpavičius Rimas 592
Karpis (Karpius) Juozas, Stepono-*Uosis* 111, 120
Karpius Leonas, Jono, str. 118
Karpov, MGB vyr. ltn. 84, 87, 88, 90, 92, 93
Karvelis Vladas, LK gen. (R. A. gen. mjr.) 569
Kasmauskas Petras, Juozo 23
Kasparavičienė Kastutė, Antano, rėm. 551–553
Kasparavičienė Magdalena 551
Kasparavičius (Kasperavičius) Antanas-*Robinzonas* 549, 550, 554, 559, 578
Kasparavičius Juozas, Andriaus, tėv. rėm. 552, 553
Kasparavičius Juozas, Juozo-*Pušis* 549–552, 578
Kasparavičius Kostas, Juozo, rėm. 553
Kasparavičius Stasys, Vinco, ryš. rėm. 428
Kasparavičius Viktoras, Juozo-*Čiulbutis* 549, 550, 552, 578
Kasparavičiūtė Agnė 550
Kasparavičiūtė-Lodienė Ona, mokyt. 547, 549
Kasperavičius Juozas-*Visvydas* 578
Kašlev, MGB serž. 493
Katinas Antanas, prtz. 223
Katinas Balys (Aleksas?)-*Barzda* 223
Kaučikaitė (Kaučiukaitė) Zofija (Zosė), Juozo-*Rasa*, *Vasara*, ryš. 37, 43, 54, 66–69, 71, 73, 74, 77
Kaučikas Juozas, Jono, tėv., rėm. 66
Kaučikas Juozas, Juozo, ryš. 66, 68
Kaučikas Petras, Juozo 66
Kaučikienė Ona, Juozo, mot., rėm. 66
Kaukėnaitė Alfonsa, Mykolo 365
Kaukėnaitė Elzbieta-*Lelija*, ryš. 297

Kaukėnaitė Jadvyga, Mykolo 365
Kaukėnaitė Ona, Mykolo 365
Kaukėnas Jeronimas-*Ūsas* 216
Kaukėnas Jonas, Mykolo 365
Kaukėnas Kazimieras (Kazys), Mykolo-*Želmenis*, *Lazdynas* 359, 360, 362–365, 367, 371, 374, 375
Kaukėnas Mamertas, Mykolo-*Birželis*, *Berželis* 263, 365, 367
Kaukėnas Mykolas, tėv. rėm. 365
Kaukėnas Vaclovas, Mykolo, prtz. 365
Kaukėnienė Uršulė, mot., rėm. 365
Kaunas, MGB ag. 248
Kauneckas Jonas, vysk. 3
Kauneckas Pranas, prtz. 575
Kaunietis Bronius, Jono (tremtinys) 55
Kaunietis Romas, Jono 3, 6, 193
Kaupaitis Stasys (1941 m. prtz.) 412
Kaušyla Juozas-*Putinas* 377
Kavaliauskas Jonas, prtz. 202
Kavoliukas Jonas, prtz. 213
Kazakevičius Kazys-*Aidas* 494, 495
Kazakevičius Petras (1941 m. prtz.) prtz. 207, 209–211, 213
Kazakov, NKGB pareig. 424
Kazanas Afanasijus, LK kap., prtz. 203, 205, 209
Kazanas Mykolas-*Mutka*, *Siaubas* 201, 207, 212
Kazanavičius Povilas, prtz. 204
Kazarceva, MGB med. 146
Kazickas Antanas, GV org. 215
Kazimieraitis-Vitkus Juozas 578, 597
Kazinin, MGB kap. 119
Kazlauskaitė Aldona, Juozo-*Jūratė*, ryš. 513, 527, 436, 544
Kazlauskaitė-Navakienė Marija, mot. 409
Kazlauskas Andrius, Jurgio (1941 m. prtz.) 428
Kazlauskas Bronius, ryš. 499
Kazlauskas Juozas, ryš. 499
Kazlauskas Kazys, Jurgio, rėm. 499, 509, 510
Kazlauskas Vytautas, Kazio, rėm. 489, 494
Kazlauskienė Marija (Marijona), Jono, rėm. ryš. 499, 500, 509–511
Kazlauskienė Ona, ryš. 363, 365
Kelpša Bronislovas, Broniaus 23, 26
Kelpša Romualdas, prtz. 13, 14
Kemežys Antanas, Motiejaus, rėm. 515, 517
Kemežys Jurgis, rėm. 491, 495
Kemežys Povilas-*Šykštuolis*, rėm. 515
Kemežytė-Rakauskienė Marcelė 434
Kentra Jonas, Jono-*Tigras* 324
Kentra Stasys, Juozo-*Dagilis* 325, 328
Kepežinskas Aliukas, sov. aktyv. 593
Kepurė (gal Pumputis Vytautas?) 264
Kerbelis, MGB ltn., vert. (str. v.) 507, 546, 554, 564, 602
Kerberis (Kerbelis) NKGB-MGB kap., vyr. ltn. 493, 506
Kerin, NKVD mjr. 553
Kernazickaitė Natalija, ryš. 528
Kerpiškytė Elena, ryš. 255
Kerpiškytė-Rinkūnienė Vanda, Povilo-*Vilius*, ryš. 255, 256
Keršavičius (Kerševičius) Stasys-*Briedis* 468, 469, 473
Keršys, MGB vert. 406
Keturakytė Elytė, ryš. 579
Keturi, MGB ag. 246, 247
Keturka Algis, rėm. 536
Keturkaitė Rima, rėm. 536, 537
Keža Stasys-*Žaibas* 97
Kęstutis, MGB ag. 285
Kiauleikis, MGB j. ltn., vert. 72, 76, 77
Kiaulėnas Antanas-*Šarūnas* 411
Kiaunė Kęstutis, ĮL n. 565
Kiaunė Kęstutis, Jurgio, ĮL n. 571, 572
Kibickas Antanas, GV org. 215
Kibickas Jonas, GV org. 214
Kilius Juozas, rėm. ryš. 197
Kilpa, prtz, b. v. 66
Kimštas Jonas, Lauryno-*Algimantas, Aukštaitis, Dėdė, Dobilas, Geležinis Vilkas, Kalnietis, Karijotas, Senis, Vladas, Žalgiris, Žygūnas,* LK ltn., prtz. (MGB SG ag. *Jurginas*) 214, 216, 218, 229, 277, 279, 375

Kinderytė, ryš. 250
Kindurys Antanas-*Lapas* 391
Kirdeika Gabrys, Gabrio-*Papartis* 381
Kirlys Matas, kng. 423
Kisielius Antanas, Jono-*Mikutis*, *Vasaris*, *Varpelis*, *Vilius* 159
Kisielius Gaudentas-*Tomas* 159
Kisielius Juozas, Jono-*Genius* (*Geniukas*, *Genys*) 146–150, 152, 153, 160, 164, 167, 169, 332
Kisielius Telesforas-*Bitinas*, *Česlovas*, b. v. 162, 174
Kislicin, MGB justic. kap. 97
Kisminas, KGB mjr. 547
Kisnierius Petras, Petro, prtz. b. v. 52–54
Kišonas Steponas, KGB pareig. 355
Kiulkis Jonas, prtz. 75
Kiulkys (Kiulkis) Juozas, Antano-*Linas*, *Linelis* 56, 70, 75
Kizlov, MGB ltn. 517
Kybartas Ignas-*Saulius* 97
Kymantas Stepas, rėm. 108
Klabys Izidorius-*Margis* 413
Kleiza Simas, Mato-*Šarvas* 554
Kleiza Vincas-*Sakalas* 535
Kleizaitė Anastazija-*Raselė*, ryš. 447
Klevkin, MGB vyr. ltn. 493
Klibienė-*Materka*, ryš. 198
Klikna Leonas-*Kalis*, OS vrš., žvalg. 107
Klikna Vincas, rėm. 107
Kliknaitė Elena, ryš. 71
Klimas Nikodemas, MGB inf. 386
Kliukas Jeronimas, Jono-*Žaibas* (1941 m. prtz.) prtz. 214, 218
Kliukas Julius, Mykolo-*Dagilis* 339, 381
Kliukas Vladas, Benedikto-*Ožys* 218
Klonis (gal Kluonis Jonas-*Gintautas*, *Jakutis*)?), prtz. 282, 361
Kluonis (gal Klonis?) Jonas-*Gintautas* (*Jakutis*) 296, 361
Kmita Andrius, Prano-*Aušra*, *Audra*, *Aidas*, *Aušra* 13, 19, 21, 35, 36, 38, 40, 49, 76
Kmita Antanas, Prano-*Uosis*, *Šarūnas* 12, 13, 15, 17, 19, 21, 25, 26
Kmita Edmundas (orig. Edmontas), Prano-*Evaldas*, *Liepa* 12, 13, 15, 17–19, 21, 49, 72
Kmita Pranas, rėm. 72
Kmita Vincas, prtz. 12
Knezys Povilas-*Strazdas* 313
Kobelev, MGB mjr. 406
Kočanas (1941 m. prtz.) 421
Kočanienė (1941 m. prtz.) 421
Kojalis, MGB vert. 41
Kokinas Jonas, prtz. 213
Koklin Ivan, Vašlevič, MGB vyr. ltn. 83, 84, 93, 94
Kolesničenko, MVD ltn. 10, 12, 25
Kolesnikovas Piotras, NKGB vert. 207
Komunovskij, prof. 136
Kondratavičius Bronius (prtz. – išdavikas) 521
Konianin, MGB vyr. ltn., med. 118
Korijanov, MGB vyr. ltn. 60
Kornev, MGB mjr. 546
Kornilov P. (Komi ASSR Vorkutlag) NKVD justic. pplk. 505, 506
Kornilov (Komi ASSR, Vorkutlag) NKVD pplk.583
Korsakas Alfonsas-*Šarončius* 392
Korseev, MGB j. ltn. 510
Kosa, MGB ag. 246, 247
Kosta-Streižienė, MGB ag. 247
Kostiukov, MGB ltn. 145
Kotas, prtz. 391
Kotov Ivan, str. 526
Kovalenkov, MGB kap. 199
Kozač (Komi ASSR, Vorkutlag) NKVD j. ltn. 582–584
Kozlov Filip, Ivanovič, MGB mjr. 245, 248–250
Kozlov, MGB pplk. 97
Kozodojev, MGB j. ltn. 299, 359
Koževnikov, MGB mjr. 251
Krainev, MGB vyr. ltn. 41
Krasauskaitė Elena, Juozo, ryš. 522
Krasauskas Kazys-*Tigras* 526
Krasauskas Vladas, Jono-*Kukutis* 313

Krėslas, MGB ag. 517
Kriaučiūnas Juozas-*Cezaris*, *Beržas* 349
Kriaušinkėlė, ryš. 402
Krickus Juozas-*Baltrus* 382
Krickus Kazys-*Žiogas* 382
Krikščiūnaitė-Banionienė Ieva 576
Krikščiūnaitė-Šapalienė-Agnė 576
Krikščiūnas Jurgis, Antano-*Rimvydas*, LK plk. 351, 565–569, 571–578
Krikščiūnas Vytautas
Krinickas Antanas-*Romelis*, GV org., prtz. 215, 217, 219, 297
Kristina, MGB ag. 108
Kriukelis Petras, ryš. 427
Krivickas Jonas-*Kryvis* 426
Krivoručno, MGB mjr. 60
Križauskaitė, NKGB sekr. 582
Kručinskas Juozas, Jono, rėm. 509
Kubeckas Liudas (1941 m. prtz.) 87
Kubilius-*Brazdilas* 469
Kučinskas Aleksas, sov. pareig. 469
Kučinskas Juozas (1941 m. prtz.) 421
Kučinskas Kazys-*Kruoputis* 242
Kučiūnas Stasys, Juozo-*Giedraitis*, OS vrš. 287–289, 294, 296, 305, 341
Kudaba Feliksas, Gasparo 301
Kudaba Gasparas, Antano, tėv. 301
Kudaba Vaclovas, Gasparo 301
Kudabaitė Agota, Gasparo 302
Kudabaitė Bronislava, Gasparo-*Dainava*, OS ryš. 289, 294, 297, 301, 302, 305
Kudabienė Marcelė, Motiejaus, mot. 301
Kudriašov, MGB vert. 30
Kudriašov, str. 515
Kudriavcev (Komi ASSR Vorkutlag) NKVD justic. prok. 505
Kudriavcev Ivan, Abramovič, MGB pplk. 395
Kudulis, MGB j. ltn. 408, 409
Kukoris Bronius, Antano, ryš. 412
Kukoris, rėm. 411
Kulabin, MGB vyr. ltn. 471
Kulaženkov, MGB vyr. ltn. 72
Kuliešius Justas-*Paleckis* 272, 274
Kulik, MVD-MGB vyr. ltn. 26, 149
Kulikov (Komi ASSR Vorkutlag) NKVD-NKGB kap. 505
Kumpikas Stasys-*Garsas*, ryš. rėm. 151
Kunauskas Simonas-*Tautmylis* 602
Kunigėlis Jonas, GV org. 215
Kupsikevičius Antanas, LK vyr. ltn. (1941 m. prtz.) 88
Kurapka Antanas, Juozo (1941 m. prtz.) 514
Kurauskas Dinas 191, 434, 439, 452, 454, 456, 460, 462, 547, 549, 556, 562, 578, 584, 586, 594, 596, 598, 601
Kurauskienė Joana 192
Kuricin, MVD mjr. 443
Kurmis Juozas-*Klevas* 216
Kurpis, prtz. 206
Kurtinaitis Edmundas-*Kalnius* 116
Kutka Petras (sov. raudonasis prtz.) 253
Kuzelis Kazys (1941 m. prtz.) prtz. 214
Kuzin, MGB justic. mjr. 96
Kuzma Adolfas, prtz. 213
Kuzma Ignas, rėm. 210
Kuzma Povilas, prtz. 213
Kuzma Romualdas (1941 m. prtz.) prtz. 208
Kuzma Stasys, Juozo, rėm. žvalg. (1941 m. prtz.) 201, 202, 210
Kuzma Viktoras, prtz. 213
Kuzmečiov, NKVD vyr. ltn. 582
Kuzmickaitė Kazė, ryš. 579
Kuzmickas Juozas, Kazio-*Šmėkla*, *Liūtas*, b. v. 483, 485, 486, 488, 489, 492, 494
Kuzmickas juozas-*Vaidotas* 492
Kuzmickas Vytas-*Baltrus* 578, 579
Kuzmin, MGB vyr. ltn. 174
Kuznecov, MGB mjr. 224
Kvainauskas Justinas-*Gaidys* 442
Kvedys Alfonsas, Juozo-*Jaunutis* 164
Kvietkus, str. 48
Kviklys, MGB ag. 247
Labanauskas Krizostomas, Antano-*Justas, Kunotas*, *Ladyga,* mokyt., prtz. (MGB ag. *Kalinauskas*) 40, 90, 93, 110, 120, 124, 141, 149, 150, 153, 166
Labėnas Benediktas-*Kariūnas* 575

Labuneckaitė Antanina-*Auksininė*, ryš., žvalg. 107
Lakštingala, MGB ag. 116
Lampeo, NKGB inf. 417
Lapatinskas, MGB vert. 488, 490
Lapė, MGB ag. 382, 517
Lapėnaitė-Mažylienė Benigna, Teofilio-*Liucė*, ryš. rėm. (MGB inf. *Lelija*) 397, 398, 400, 403, 407, 410–412
Lapėnas Kostas 404
Lapėnas Teofilis, tėv. 404
Lapėnas, NKGB inf. 427
Lapėnas-*Mikimauzas* 276
Lapėnienė-Cemnolonskaitė Felicija, mot., rėm. ryš. 404, 405
Lapienis Bronius-*Miškinis* 216
Lapinskaitė-Aliukevičienė Antosė (Antanina), Jurgio-*Antanas*, ryš., rėm., prtz. 466, 468, 476
Lapinskas Antanas-*Kietis* 468
Lapinskas Bernard, Davidovič, NKVD vert. 583
Lapinskas Jeronimas, prtz. 462
Lapinskas Pranas-*Uosis*, *Naktis* 468, 589, 590, 593
Laptev, MVD-MGB kap., mjr. 220, 377
Lasavickienė-Valentaitė Petronė-*Gegutė*, *Paškaistė*, *Ramunė*, *Motkelė* 343, 346
Lašas Jonas (1941 m. prtz.) prtz. 207, 210, 211, 213
Latakas, polic. 148
Latukas Jonas, LLO 89
Laucaitis Petras (1941 m. prtz.) 87
Laucius-*Paukštis* 120
Laurikėnas Aleksas, Stasio-*Julius* 381
Laurikėnas Bronius, Stasio-*Uosis* 381
Laurinaitis (Laurinavičius) Antanas-*Žeimelis*, b. v. 37, 38, 69, 83, 85, 90, 93, 96, 97, 103, 111, 120
Laurinaitis (Laurynaitis) Antanas, Jono-*Algimantas*, *Žeimelis* 111, 332
Laurinaitis Petras, Juozo-*Labutis*, *Balandis*, *Lapinas* 82–84, 86–94, 97, 333
Laurinėnas Mamertas, Nikodemo-*Mingaila* 216, 262, 253, 391
Laurinienė Stefanija-*Aguona* 263, 265
Laurinskas Leonas-*Liūtas* 324
Laurynas Antanas, Petro 48
Lazdynas Alfonsas, Igno-*Sakalas* 260, 261
Lazinka Alfonsas, Gabrio-*Laimūnas*, sov. pareig., OS 284, 298
Lebedev, MGB vyr. ltn. . 238–241, 255, 395, 407, 409
Lebedev, NKVD kap. 476
Leišys, MVD vert. 511
Lelija, MGB ag. 115
Lelys Bronius (1941 m. prtz.) 421
Lembutis Bronius, Vinco, ryš. rėm. 121
Lena, MGB inf. 417
Lenčiauskas Algirdas, Kazio-*Aras*, b. v. 491, 495, 514, 533, 534, 537, 540–542
Lenčiukas Antanas 526
Leonov Andrej, Pavlovič, MGB plk. 28, 66, 139
Leskauskas, NKVD pareig., vert. 476, 509
Lešinskytė-Švedienė (fiktyv. – Šatkutė Zosė) Ona-*Akacija*, *Birutė* 331
Leškys Juozas, Juozo-*Chirurgas*, *Napalys*, *Poetas*, *Algis* 160, 164
Leškys Vladas, rėm. 50
Levickas (Vyšniauskas?), gyd. prov. 123–126
Levickas Kazimieras, Antano-*Dagys*, *Vytis* 154, 164
Liaudis Kazimieras, MGB-KGB gen. mjr. 357, 531
Lida, MGB ag. 517
Liepa, MGB ag. 259
Liesys Antanas-*Tonis*, *Tvenas*, *Idenas*, *Julius* 166, 167
Liesys Juozas, Juozo (1941 m. prtz.) prtz. 207, 209–211, 213
Liesys Vytautas, Justino, (1941 m. prtz.) prtz. 207, 209, 211, 213
Likas (Likerauskas) Bronius-*Dobilas* 401
Limba Teofilis, Juozo-*Deimantas*, *Sakalas* 336
Lingys (1941 m. prtz.) 203
Liniov, KGB j. ltn. 540
Liniov, KGB mjr. 540, 547
Liniova Marianna, Petrovna, MGB vert. 224

Linkienė-Určinskaitė Antanina, rėm. 124
Liočas Jonas, Jono-*Elnias* 322
Lionikas Jonas, Stasio, ant. sov. org. 72
Lisaitė Ieva (dailininkė) 353
Lisanka-*Narūnas*, ryš, žvalg. 107
Lisauskis Andrius 123
Liskus Vladas, prtz. 224
Litvinavičius, NKGB ltn. 474
Litvinskas Adolfas, Aloyzo, prtz. 459, 546
Liubancaitė Antanina-*Auksinis Dantukas*, ryš. 169
Liukaitis, MGB ltn. 297
Liūtas-Vytas (?), b. v. 520, 521
Liutkus Vytautas-*Spyglys* 593, 596
Liutkus Vytautas-*Vyturys* 593
Liutvinskas Adolfas-*Meilutis* 594, 595
Liza-*Dubysa*, rėm. 221
Lizdeika-Stanėnas Juozas 306, 308
Loda Kazys, Jurgio-*Vargas*, *Varguolis* 440–446, 451, 533, 547, 548
Lodaitė-Žukauskienė Salomėja 547
Lodienė-Kasparavičiūtė Ona, mokyt. 548
Lomsargis Antanas-*Šarvas* 97
Londeris Petras, 1941 m. prtz. 87
Lopeta, MGB inf. 423
Lujanas Petras, rėm. 427
Lukoševičius Antanas-*Kralikas* 391
Lukoševičius Jonas, MGB inf. 386
Lukoševičius Jonas-*Vilkas* 392
Lukošiūnas (1941 m. prtz.) 203, 208
Lukošiūnas Viktoras, prtz. 310
Lukošius Danielius-*Maironis* 331
Lukošius Napoleonas-*Uosis*, *Jaunutis* 83, 84, 91, 92, 95, 124
Lukošius Simas, Juozo-*Jurgutis* 95
Lukošius Vladas-*Putinas*, *Mėnulis* 329, 330
Lukša Juozas-*Skirmantas* 577, 578
Lukšėnaitė Eleonora (Lėnia), Petro-*Birutė*, ryš. (MGB ag. *Neris*) 283, 284, 299, 303–305
Lukšėnas Bronius, Petro-*Švyturys*, mokyt. 283, 286, 287, 288, 301
Lukšys Juozas, ant. sov. org. 72
Lušauskas Vincas-*Aras*, *Valteris* 95
Macaitienė Ona 60
Maceina Juozas, Jurgio-*Vasara*, *Vasaris* 442, 443, 450, 451, 513, 532
Maceina Jurgis, Jurgio-*Linas* 441, 513
Maceina Klemensas, Prano-*Griausmas*, b. v. 554
Maceina Pranas, Povilo, rėm. 515
Macijauskaitė Bronė, med., ryš. 146, 147
Macijauskas Jonas, ryš. 161
Maciulevičius Antanas, prtz. 271
Maciulevičiūtė (Mačiulevičiūtė) Bronė, Jono-*Liepa*, *Lapas*, *Lapė*, ryš. 306–309
Mackevičius (Mickevičius) Antanas, prtz. 223, 224
Mackevičius Voldemaras-*Laisvūnas* 223
Mackus Jonas-*Vėjas* 195, 196, 199
Mačėnas Juozas-*Darius*, ryš. rėm. 292
Mačėnas Vytautas, Ksavero-*Lakūnas* 372
Mačiekus, MGB vert. 55
Mačionis Kazys, ryš. rėm. 59.
Mačiukas Antanas, Juozo-*Tilka* 342, 397, 408–412
Mačiulevičius Viktoras, Justo-*Varnas* 272
Mačiulevičius Vincas, Justo-*Samtis* 272
Mačiulis Antanas, Kajetono, prtz. 274
Mačiulis Jeronimas, Mykolo-*Liūtas* 469, 473–475
Mačiulis Jonas, Jono-*Paulius*, *Gasys* 172
Mačiulis Kazys, ryš. rėm. 150, 151
Mačiulytė Antosė (Antanina) 525
Magdė-Marytė (orig. – Malia)?, ryš. 217
Magila Vladas, prtz. 417
Makalauskas (Malčiukas) Vladas, prtz. 424
Makarskas Valentinas (1941 m. prtz.) prtz. 208, 212, 213
Makov, MGB mjr. 555
Malakauskienė, MGB j. ltn., vert. 146, 167, 168
Maldžiukas Norbertas-*Deveikis* 260, 261
Maliakov, MGB vyr. ltn. 29
Malikėnaitė Jugasia, Stasio-*Aušra*, ryš. 216, 221
Malikėnas Kostas-*Erelis*, *Strazdas*, b. v. 216, 221

Malinauskas Juozas, MVD vert. 445, 545
Malych, MGB pareig. 242
Mamedova, NKVD sekr. 509
Maniušytė Malvina, Anupro, rėm. 216
Mankojev, NKGB ltn. 271
Maračiauskas Antanas, rėm. 107
Maračiauskas Pranas, rėm. 107
Maračiauskienė Elena (Prano žmona), rėm 107
Marakušev Aleksej, Aleksandrovič, MGB pplk. 471
Marcinkaitė Ona, Stasio, ryš. žvalg. 107, 114
Marcinkus Stasys, rėm. 108
Marčiulaitis Justinas, Jurgio, prtz. 546
Marčiulaitis Kazys 478
Marčiulionienė Ieva, Martyno, rėm. 514
Marčiulionis Jonas-*Nagas* 493
Marčiulionis Juozas, Jurgio (sov. pareig.) prtz. rėm. ryš. 499, 503, 506, 507, 509
Marčiulionis Matas-*Karosas* 537
Marčiulionis Vytas (Vytautas), Jurgio-*Viesulas*, LLA, b. v. 445, 447, 450, 464, 466, 469, 475, 485, 493, 496, 514, 522, 532, 533, 544, 562
Marčiulionytė-*Lizė*, mokyt., ryš. 500
Mardosas Kazys-*Žilvytis* 392
Margelevičius Stasys, ĮL n. 565, 570, 571
Margelevičiūtė Zofija, ĮL n. 571
Margis Ignas-*Pieperis*, ryš, rėm. 58
Margis Vytautas-*Mėnulis*, ryš. rėm. 58, 116
Marinas Albinas, Antano-*Linas* 163
Marisius, prtz. 391
Marytė-Bronė ? ryš., rėm. 360
Markauskas Antanas-*Žaibas* 578
Markevičius Pranas-*Alksnis* 468
Markov, MGB ltn. 546
Marozas Juozas-*Vaivoras*, *Nemunas* 155
Martinėnas (Martinkėnas) Juozas, Felikso-*Donelaitis*, *Galiūnas*, OS ryš., prtz. b. v. (MGB ag. – inf. tinkle) 282, 283, 285, 287, 289, 296
Martinkėnas (Martinėnas) Juozas, Felikso-*Donelaitis*, *Galiūnas*, OS ryš., prtz. b. v. (MGB ag. – inf. tinkle) 282, 283, 285, 287, 289, 296
Martinkus Jonas, gyd., ĮL n. 567
Martišius, kng. 547
Martynovas Savelijus, Filimonovičius, str. 269, 270
Marusia-Girjat (Giriat) Antanina, ryš. 299, 300, 303, 304
Masaitis, ĮL n. 568
Masilionis Jonas, Juozo-*Mozė*, *Topilis*, *Pušelė* 411
Masiokas Bronius, Karolio, kng. 423, 427
Masiulevičius Antanas, Juozo, prtz. 426
Masiulionis Stasys, kng. 418
Masiulis Jonas-*Ponas* 196, 199, 200
Masiulis, MGB ag. 244
Maskolenko, MGB ltn., str. 270
Matijošaitis Jonas, Simono, rėm. 500
Matiukas Antanas (1941 m. prtz.) prtz. 203, 204
Matiukas Jonas, prtz. 424
Matiukas Vladas, Vinco (1941 m. prtz.) prtz. 207, 209–212
Matonis, spv. pareig. 469
Matukas, MGB ag. 248
Matulaitis, NKGB vyr. ltn. 498
Matulevičius Vytautas-*Genys*, *Pempė*, *Mindaugas* 343–345, 347
Matuliauskas Adolfas-*Gylys* 363, 368, 371, 372
Matuliauskas Vytautas, Juozo, prtz. 428
Matušauskas Aleksas, Alekso-*Kapsukas* 408, 410, 411
Matuzonytė Ona, rėm. ryš. 197
Mazalov, MGB ltn. 239
Mažeika (Mažeikis) Leonardas (Leonas)-*Papaša* 19, 21, 49
Mažeika Juozas, prtz. 19
Mažeikaitė Albina, Vlado, OS ryš. 284, 298
Mažeikis Antanas, Juozo, rėm. 97, 100
Mažiulis (Matulis?) Vladas (1941 m. prtz.) prtz. 204, 207, 212, 213
Mažylis Kazys-*Kaziukas*, *Kardas* 338
Medelinskaitė Janina 594
Medis, MGB ag. 247
Medžiotojas 469 prtz.
Meidus Balys, Jono, GV org. 215

Meidus Jonas, Vinco-*Liepa*, GV org., prtz. 215
Meidus Klemensas-*Lydekaitis* 242
Meidus Leonas, GV org., prtz. 215
Meidus Petras, Kazio, GV org. 215
Meidus Vincas, Kazio, GV org. 215
Mekelis Vladas, Jono-*Puriena*, *Putinas* 411
Meleckis Stasys, Jono, prtz. 20
Mėlynis Jonas, prtz. 12, 13, 15
Mėlynis Povilas-*Burmistras*, *Beržas*, b. v. 9, 13–15, 17, 18, 21, 22
Melkevičius Juozas, Simono 516
Merkys, MGB ag. 285
Meščerekov, MGB kap. 507
Meškauskas, rėm. 411
Meškauskas-*Alytė*, b. v. 471
Michejev, MGB vyr. ltn., kap. 57, 148
Michniuk, str. 493
Micka Kęstutis 556, 560
Micka Pranas, prtz. 559
Micka Zigmas, prtz. 559
Micka-*Balinis* 563
Mickienė Kazė, MGB inf. 522
Mickienė-Burčiutė Janina 556
Mickievič, MGB justic. pplk. 82
Mickus Jonas-*Žilvitis* 469
Mickus Kazys, prtz. 310
Mickus-*Tigras* 469
Mičiulienė Albina, Pranės, rėm. ryš., prtz. 476, 478
Mičiulis Alfonsas-*Naras* 448, 465, 468
Mičiulis Algirdas (kitur –Kazys)-*Šalmas* 469, 476
Mieliulis Aleksandras-*Neptūnas* 158, 159, 163
Miglovara, *Indyra*-Paulavičiūtė Aldona, ryš. 265, 276, 278, 279
Mikalaičiukas (Mikolaičiukas) Vaclovas, Liudo-*Sakaliukas*, *Sakalas* 242, 245, 306, 390, 392
Mikalauskas Antanas, Bernardo-*Turkas* 465, 468
Mikėnas, prtz. 206
Mikita Petras, Vinco, prtz. 310
Miknius (žr. Milkintas Stasys – *R. K.*) Stasys-*Stambuolis*, *Alksnis*, *Andrius*, *Vasara*, *Liepa*, *Ritenis*
Miknius Pranas, Domo, ryš. rėm. 14, 15
Mikulskis Kazys, str. 580
Milaknis Vincas, Prano 54
Milašauskas Antanas-*Ąžuolas*, ryš. 71
Milašauskas, sov. aktyv. 516
Milašius Aleksas-*Žanas*, *Džanas* 392
Milašius Kazys-*Signalas* 392
Milašiutė Kunigunda, ryš. 38
Milašiutė Zosė-*Marytė*, ryš. 74
Mileika Povilas (1941 m. prtz.) 203
Mileris Benas (Benodas), Antano-*Tomas*, *Alius* 111, 120
Miliauskas (kitur – Mieliauskas) Jurgis, Antano-*Sapnas* 437, 521, 523, 526, 588, 597, 602, 604
Miliauskas Pranas-*Zuikis*, *Kiškis* 338, 395, 401
Milinavičiūtė Zuzana-*Pivonija*, *Pinavija* 264, 265
Milinkevičius Juozas-*Kelmas*, *Vytenis* 343
Miliūnas Vytas, ryš. 581
Milkevičius, LK kap. 87
Milkintaitė Salomėja 60
Milkintaitė Zosė 60
Milkintas Jonas-*Bijūnas*, *Erelis* 58, 79, 83–86, 191
Milkintas Juozas, Kazio-*Nerijus*, *Dovydas*, *Dobilas*, *Riteris*, *Maršalis*, b. v. 29–32, 34–37, 39–46, 51, 57–60, 64, 65, 70, 79, 82, 83, 85, 90–92, 95, 96, 111, 119, 120, 191
Milkintas Pranas, Silvestro, tėv., rėm. 60
Milkintas Stasys-*Alksnis*, *Andrius*, *Vasara* (*Vasaris*), *Liepa*, *Ritenis*, *Stambuolis* 19, 21, 30, 31, 34, 35, 58, 60, 70, 79, 112, 119, 191
Milkintas Vincas, Prano-*Asilas*, ryš. rėm. 59, 60, 77, 78
Milkintas Vytautas, prtz. 60, 191
Milkintienė Monika, Tamošiaus, mot., rėm. 60
Milkintienė Veronika, Antano, rėm. 60
Milkintienė-Janušaitė Jadvyga, Povilo-*Jaunutė*, *Ieva*, *Smilga*, *Ramunė* 30–32, 34, 39, 41, 44, 45, 51, 58, 83–86, 90, 95, 111, 120

Milušauskas Vincas, Kazio-*Gražuolis*, rėm. 513, 514
Milušauskienė Albina, Motiejaus, ryš. rėm. 513
Minčionka, sov. pareig. 469
Minelga Bronius, gyd. 582
Minelga Jonas (1941 m. prtz.) 88
Minenkov, MGB ltn. 554
Mintautiškytė Valė, Gasparo-*Žvaigždė*, ryš. 289, 290
Mintautiškytė Valė-*Žvaigždutė*, ryš. 218
Misevičius Boleslovas-*Gintaras* 159, 161
Misevičius Jonas, sov. mlc. (prtz. ryš. rėm. žvalg.) 159
Misiūnaitė-Krasauskienė Genė, ryš. rėm. 519, 520
Misiūnas Antanas, ryš. rėm. 519, 522
Misiūnas Antanas, str. 394
Misiūnas Antanas, str. 412
Misiūnas Bronius, Valero-*Gaidys* 282, 304
Misiūnas Edvardas-*Kirvis* 368, 372
Misiūnas Jonas 520
Misiūnas Jonas, Tomo-*Žalias Velnias* (*Žaliasis Velnias*) apyg. v. 216
Misiūnas Juozas, Nikodemo-*Šapalas* 370, 372
Misiūnas Juozas, rėm. 593
Misiūnas Juozas-*Rytas* 469
Misiūnas Juozas-*Sakalas* 518, 519
Misiūnas Steponas, Nikodemo-*Dagilis* 264, 363, 370, 372
Misiūnas Teofilis-*Šermukšnis* 364
Misiūnas Zenonas, Valero, prtz. 304
Misiūneitė Elena, ryš. rėm. 519, 520
Mišeikis Vladas-*Tarzanas*, *Uranas* 153, 158, 160–162, 164, 332, 333
Miškinis Antanas, prtz. 282
Miškinis Jonas, Petro, mokyt., rėm. 253
Miškinis Kazys, prtz. 282
Miškinis Petras, Vlado, rėm. 252, 253
Miškinis Vytautas, Kazio-*Viesulas* 257, 392
Miškinytė-Pumputienė Apolonija, Petro-*Gulbė*, ryš. 253
Mitiukovas (Matiušovas?), MVD vert. 8, 11, 20
Mitrofanov, NKGB j. ltn. 502
Mylnikov Aleksej, Ivanovič, MVD pplk. 483
Mylnikov, MGB kap. 511
Mocius Juozas, Juozo-*Alfa*, *Kabaila*, *Paulius*, *Rainys*, *Šviedrys*, LLO 89, 171
Mockapetrienė Antosė, ryš. 441
Mockapetris Petras, Simono-*Kairys*, b. v. 464, 495
Mockienė Jadvyga, rėm. 51
Mockis Stasys-*Broškis* 21
Mockus Albinas-*Drebulė* 155
Mockus Antanas, Stasio, ryš. žvalg. 107, 109
Mockus Bronius, Antano, rėm. ryš. 29, 33, 35–40, 42, 52, 69, 72
Mockus Bronius, O.-*Padangė*, ryš. 28, 32, 50
Mockus Izidorius, Juozo-*Rikas*, *Jovaras* 163
Mockutė Elzbieta, Jono, ryš. 126, 128, 131, 138
Močiekus, MGB vert. 68
Mojorov, MGB j. ltn. 268, 269
Molakov (Moliakov, Molekov), MGB vyr. ltn. 35, 37, 39, 59, 64, 65
Montvydas Leopoldas-*Žemaitis*, b. v. 17
Morkevičius Bronius, rėm., prtz. 591
Morkūnaitė Stasė, ryš. 401, 402
Morkūnas Antanas-*Jaunutis* 335, 336
Morkūnas Bronius-*Diemedis* 335, 336
Morkūnas Povilas-*Rimantas* 164
Morkūnas Vytautas-*Lapas* 469
Morkūnas, NKVD vert. 52
Morkus N., prtz. 163
Morozov, MGB ag. rezidentas 134
Morozov, MVD vert. 479, 481, 482
Morozov, NKGB kap. 573
Morozova, NKGB inf. 427
Motiejūnas Kazys, Vinco-*Švieskalis*, OS, prtz. 284, 298
Mudrec, MGB ag. 249
Muduras Kazys-*Šarvuotis* 401
Muravjov, MGB vyr. ltn. 473
Musteikis Balys-*Keras* 308
Naboka, MGB justic. mjr. 476
Nacas Jonas, Antano-*Skrajūnas* 96
Nagrodelis, MGB vert. 169

Naikauskas-Janulis-Jonyla Adolfas (fikt. ryš. rėm. slapyvardis – *Radvila*) , MGB ag. 126, 130–137, 139, 140, 142–144

Nakas Julius-*Julius*, *Gediminas* 167, 167

Nakutis, prtz. 210

Nalivaiko Ivan Stanislavovič, str. 376

Narauskas Stasys-*Uosis* 392

Narbutas Antanas, Povilo-*Vytis*, *Arūnas* 58, 83, 85, 90, 95, 96, 138

Narbutas Jonas, Povilo-*Andrius* 95, 138

Narbutas Pranas, prtz., b. v. 427

Narbutas Stasys, Povilo-*Saturnas*, *Rytas*, *Rytis*, *Apolinaras*, b. v. 90–92, 95, 97, 98, 100, 103, 105–109, 111, 112, 116, 120, 122, 131–135, 140, 142–144

Narbutienė Juzė 124, 125

Narbutienė-Rutkauskaitė Stanislava (Stasė), Vinco-*Regina*, *Aldona*, *Liepsna* ryš. prtz. (fikt. pavard. Grubliauskaitė Stasė, Petrės) 68, 73, 74, 84, 90–92, 97, 99, 100, 105, 106, 108, 116, 119, 120, 122, 126, 127, 129–132, 143, 144

Narseev, MGB j. ltn. 544

Naruševičius Stasys-*Jūreivis* 75

Narut Elena, Jegorovna-*Alma*, ryš. (MGB inf. *Valia*) 283, 292, 293, 300, 301

Nasennin, MGB kap. 361, 362, 364, 367, 369

Nasterna, MGB ag. 248

Našlaitė, MGB ag. 244

Nateckaitė Bronė, Antano, ryš. 109

Nausėdaitė Elena Liolia (Liolė), Jono, ryš. rėm., med. 499, 501, 510, 511

Navakaitė Danutė Marija, Kazio, d. 410

Navakas Kazys, tėv., LK gen. 409

Navakas Povilas 404

Navakas Vaclovas Algimantas, Kazio, sūn. 409

Navarackienė Izabelė, Adomo-*Ramunė*, ryš. 350

Navickaitė Albina, Jono 517

Navickaitė Jadvyga, Petro, prtz. 18, 24

Navickaitė Leonarda, Jono, med. 517

Navickas Alfonsas-*Genutis* 97, 111, 120, 122–126

Navickas Bronius, Jono 517

Navickas Jonas, Martyno, tėv. rėm. 517, 519

Navickas Jonas, ryš. rėm. 121

Navickas Kostas (Kastantas), Jono-*Viltis*, *Putinas* 517, 518, 520, 521, 585, 587, 598, 599, 601

Navickas Viktoras, Jono-*Dobilas*, ryš. žvalg. prtz. 517–520, 523, 524

Navickienė Marija, Simono, rėm. 517, 524

Nazimovas Jaška, sov. prtz. 385

Nėman, MGB ag. 108, 112–115, 117

Nemeika Augustas, Gabrio, rėm. 378

Nemeika Jonas, Augusto (1941 m. prtz.) 280

Nemeikšienė Janina, Mykolo, rėm. 201

Nemeikšis Adomas, rėm. 199

Nemeikšis Vilius, Balio (Boleslovo)-*Šeškus* 195, 196, 198–200

Nesterov, MGB kap. 512

Neverdauskas Bronius, Juozo-*Rūkas*, *Beržas* 118

Nevėžis, MGB ag. 108, 121, 122

Nezimovaitė Prosė, sov. aktyv., MGB inf. 385

Nikitin, MGB vyr. ltn. 46

Nikitinas, MVD pareig. 481

Nikolenko, NKVD serž. 509

Nokšas Vacys, Kazio 351

Noreika Jeronimas (Geronimas)-*Riešutas*, *Bevardis*, *Rainys* 360, 362, 364, 370

Noreika Pranas, Povilo 25

Noreika Zenonas, MGB ag. *Šimkus* 158

Norkus Albertas-*Linksmutis*, *Starkus* 158

Norkutė Stasė, Kazio, rėm. ryš. 138, 144

Novikas Jonas, Vinco, ryš. 200

Novikas Tadas, ryš. 200

Novozelskis Petras (1941 m. prtz.) 412

Novoženov (Novožionov), MGB vyr. ltn. 106, 108–110, 112, 113, 115, 117

Nuobaras Jonas, Andriaus-*Laimutis*, *Lyras* (MGB SG ag. *Šiaurys*) 149, 150, 153, 155, 165, 167, 168

Nuždin, MGB ltn. 505

Obrikaitė, ryš. 37, 38

Ogilba Juozas-*Dobilas* 466, 469

Oleinikov (Oleinik) Stepan, Grigorjevič, MGB mjr., pplk. 106, 113, 117, 121

Ona, MGB inf. 382

Oniščiuk, MGB mjr. 245, 247–250
Openskij, MGB rezidentas 137
Orlingis Steponas-*Dragūnas* 21
Orlov (Jeronimas Budrys?) MGB ag. 259
Orlovas, MGB vert. 64, 67
Oršvila, MGB ltn. 81
Osip, MGB inf. 382
Osipčik Nikolaj, Ignatjevič, MGB plk. 251
Osipov, MGB mjr. 157, 170
Ošurkov, MGB pplk. 521
Ožeraitis Kazimieras 596
Pabarčius Adolfas, tėv. 353
Pabarčius Antanas, Adolfo 353
Pabarčius Vladas, Adolfo-*Dėdelis*, b. v. 353, 575
Pabarčiutė-Underienė Teklė 353
Pachomovas Aleksiejus, MGB inf. 384
Pagirienė Paulina, Vinco 280, 281
Pagirys Kastantas (Kostas), Jono, ryš. rėm. 280, 282
Pakalnis Algimantas, Adolfo, rėm. 255
Pakalnis Aloyzas, Adolfo rėm. 255
Pakalnis Jurgis, Adolfo, MGB ag. *Beržas* 255
Pakalnis Kazys, Adolfo, rėm. 255
Pakalnis Pranas, Adolfo-*Briedis*, b. v. 245, 248, 253–255, 338
Pakalnis Vytautas, Adolfo, rėm. 255
Pakalniškis Antanas-*Žalgiris* 321
Pakarklis Petras, Jono-*Kilpa*, *Puta* 118
Pakėnas Kazys, str. 412
Pakėnas, str. 409
Pakštas Kazys (geografas) 474
Pakštas Vytautas-*Vaidotas* 306
Palepšis Jonas, prtz. 272, 274
Palepšis Julius-*Baravykas* 272, 274
Palepšis Juozas, Jono, prtz. 272, 274
Palepšis Mykolas-*Tarzanas*, b. v. 272, 273
Palionis Jonas, Vinco (1941 m. prtz.) 428
Pališčiuk, MGB kap. 477
Paltarokas Kazimieras, vysk. 424
Palubeckas Juozas, Rapolo-*Simas* 148, 164
Palubinskas Jonas, rėm. 497
Palubinskas Pranas-*Vijūnas* 497, 497
Pamakštys Jonas-*Riešutas*, rėm. ryš. 223
Panavas Augustas, Mykolo-*Vėžys* 264
Panavas Juozas, Mykolo-*Eglaitis* 264
Pančenko Aleksandr, Kuzmič, MGB kap. 84, 86, 92, 93
Pantera-(Dačiurgis?), prtz. 476
Pantera-(Liutotanskas?) Juozas, prtz. 468
Pantikov (Komi ASSR) NKVD ltn. 506
Papirtis Kazys-*Čipra* 272, 274
Papirtytė Jadvyga, Juozo-*Ramunėlė*, *Ramunė*, ryš. 306, 307, 309
Paplauskaitė Kazė, rėm. 440
Parauka Petras, Povilo-*Plechavičius* 342, 396, 408, 411
Parfionov, MGB kap. 511, 512
Paršiukaitė Klementina, rėm. 196
Pašin, MGB kap. 82, 83, 93, 106, 109, 110, 112, 113, 116, 117
Paškevičiūtė, MGB vert. 159
Paškonis Motiejus-*Donkichotas* 197, 199
Patapas, MGB vert. 48
Paukštė Antanas, Kazio-*Sakas*, *Sakalas* 264
Paukštė Jonas, Andriaus-*Žvirblis* 263
Paukštė Mamertas-*Povas* 391
Paukštė Povilas, Jono-*Gabrys* 272
Paukštė-*Kuosa* 274
Paulikas Zenonas-*Plunksna*, *Klajūnas*, *Algis* 324
Pauliukaitienė Rita 574
Paurys Juozas, prtz. 206
Pautienis Albertas, Mykolo-*Siaubas*, mokyt., OS ryš. 282, 284, 287–289, 294–296
Pautienis Feliksas, Mykolo-*Žaibas*, OS ryš. (MGB ag.– inf. tinkle) 282, 295, 297, 305
Pauža Juozas, Antano, prtz. 494
Pauža Juozas, Jurgio, rėm. 483, 485, 492
Pauža Vytas (Vytautas)-*Ožys* 545, 601, 605
Pavlov, str. 515
Pažereckas Antanas-*Izidorius* 164
Pečiulaitis Jonas-*Žvangutis* 578
Pečiulaitis Povilas-*Lakštingala* 578
Pečkaitis-Krapavickas Jonas, Kazimiero-*Albertas* 160, 164

Pečkauskas Jonas, Jurgio-*Uraganas* 351, 352
Pečkus-Rūkas Vytautas 582
Penkaitis Justinas, Prano-*Gracijus*, *Paleckis* 161, 162, 163
Perekrestov, MGB pareig. 119
Pernaravičius Jonas, GV org. 215
Peršonis Jonas, Dominyko-*Lapas*, prtz. 244, 245
Peščerskis Michailas, Matvejevičius, MGB pplk. 73
Petkevičius Joakimas (Chimka), Juozapo (Pitkevič Iochim, Josifovič), rėm. (MGB ag. *Gudaitis*) 282, 283, 303, 304, 305
Petkūnaitė (Genė?), ryš. 278
Petkūnas Antanas, Antano-*Ožys* 280
Petkūnas Antanas-*Žilvitis* 278
Petkūnas Anupras, Petro-*Sniegas* 264
Petraitis Jonas, Jono-*Patrimpa*, *Šiaurys*, *Naš-laitis*, b. v. 56, 75, 106, 108, 111, 115, 120–125
Petraitis Jonas, rėm. 108
Petras, MGB ag. 247
Petrašiūnas Juozas, prtz. 204
Petrauskas Alfonsas-*Štutkė*, rėm. (MGB inf., ag. *Nykštukas*) 556, 557, 563
Petrauskas Juozas, prtz. 202, 204
Petrauskas Povilas-*Kardas* 238, 239, 242
Petrauskas-Petras, prtz. 397
Petravičius Vytautas, Jono, prtz. 54–57, 59, 61, 75, 77, 78
Petrokaitė Antosė (Antanina), ryš. rėm. 121
Petrokas Adomas, rėm. ryš. 107, 121
Petrokas Jonas, Adomo, ryš. rėm. 121
Petrokienė-Živatkauskaitė Ona, rėm. 136
Petronis Bronius (1941 m. prtz.) 412
Petronis Juozas, Juozo, prtz. 428
Petronytė, MGB ag. 247
Petrovas (Jonas?)-*Žaibas* 497
Petrovas Makaras, Gavrilovičius, str. 269, 270
Petrovskij, MGB justic. pplk. 172
Petrūnas Petras-*Aitvaras* 575
Petruškevičius Jonas, MGB vert. 396
Pičkasov, MVD ltn. 478, 482
Piketas Antanas, prtz. 485, 492, 494
Pilevin, MGB vyr. ltn. 555
Pilkauskaitė Ona, Prano 243, 244
Pinkvarta Kazys-*Dešinys*, b. v. 464
Pipinis Antanas-*Rublis* 197
Pipinis Augustas-*Robinzonas* 197
Pipira Josif, str. 269
Pipiras Liudas, ant. sov. 259
Pisanka-Narūnas, ryš. 110
Pivin, NKGB vyr. ltn. 503
Pivoriūnas Kostas, Aleksandro-*Šermukšnis* 370
Pyplys Kazimieras-*Mažytis* 578
Pyplys Pranas, prtz. 468
Pyragis Antanas (1941 m. prtz.) 412
Pyragis Povilas (1941 m. prtz.) 412
Pyrikov, MGB mjr. 29, 30
Pjatakov, MGB pplk. 94
Platonas, MGB ag. 158
Plečkauskas Jonas, Jurgio (fikt. – Kovėnas Vla-das, Igno ar Jono)-*Uraganas* 531, 533–537, 540, 542, 543, 547
Plienaitis Stasys, Vinco-*Voldemaras*, *Saulius* 155, 164, 168
Plieskaitė Elena, Jurgio-*Neringa*, ryš. rėm. 280
Plotiškinas, MGB kap. 473
Pluščiauskas Leonas, Silvestro-*Zaunys* 111, 120
Pluščiauskas Pranas-*Altora* (*Altoras*) 114,115
Pocevičius Mečislovas, Leono-*Puškinas*, *Rapo-las* 164
Pociūnas, MGB vert. 87, 88
Pocius Antanas, rėm. 18
Pocius Bronius, Juozo-*Džiuba* 7, 8, 13, 16–19, 21–25, 28
Pocius Jonas (1941 m. prtz.) 88
Pocius Juozas, rėm. 18
Pocius, mokyt. 331
Počitajev, MGB vyr. ltn. 82–84
Počitajev, MGB vyr. ltn., kap. 92, 93
Poderys Juozas, str. 580
Podkaminskij, NKVD ltn. 553
Podkomenskij, MGB vyr. ltn. 116
Podoprigoda, MGB kap. 396
Polikašin Vladimir, Ivanovič, str. 515

Poliščiuk, NKGB vyr. ltn., kap. 475, 476, 496–498, 501, 581
Ponomariov, MGB j. ltn. 480, 492, 494, 495
Popov (Komi ASSR) MVD-MGB kap. 506
Popov Michail, Ivanovič, MGB pplk. 64
Portiankin (Portenkin), MGB vyr. ltn. 48, 73, 95, 150, 152
Pošius Petras, Mykolo-*Gediminas* 256
Poškus, MGB mjr. 123
Povarova, MVD j. ltn., sekr. 511
Povilaika, MGB ag. 249
Povilaitytė Liuda, ĮL n. 573
Prabulis Vytautas-*Žaibas* 577, 578
Prakopavičius Jonas, Antano (1941 m. prtz.) 428
Pranaitytė J., MGB vert. 53
Pranas, MGB ag. 257, 258
Pranckūnas (Pranskūnas) Kazys (1941 m. prtz.) prtz. 208, 209, 212, 213
Praškevičius Zigmas, sov. pareig. 469
Preilavičius-*Storulis*, ryš. 169
Pricepov, MGB vyr. ltn. 120, 121
Priščenov, MGB vyr. ltn. 113
Prunskis Bronius, str. 269
Pšenica, MGB ag. 110
Pugačiov, MGB ltn. 476, 477
Puidokas Pranas-*Žynys* 517, 521, 533
Pukėnas Juozas, Gabrio-*Pumpuras* 263
Pukenis Jonas, rėm. 258
Pukinas, str. (str. b. politrukas) 82
Pumputis, prtz. 274
Pundys Pranas, Povilo-*Indėnas* 380, 381
Pundys Vladas-*Alksnis* 366
Puodžiukas-*Ąžuolas* 469
Puodžiūnas (?) prtz. 459
Puodžiūnas Albinas-(*Marčius*?) 459
Puodžiūnas Juozas-*Jaunutis* 480, 482
Puodžiūnas Kazys-*Karosas* 468
Pupeikis Balys, prtz. 310
Pupelė Kazys-*Karvelis* 325
Pupelis Vincas, Antano-*Seniūnas*, *Svotas*, *Viršaitis* 313
Pupelytė Elena 312
Pupienis Vladas-*Genys*, ryš. 282
Purickas Jonas, Antano 546
Purickas, MGB vert. 490
Pūslienė Bronė, MGB inf. 386
Puslys (1941 m. prtz.) prtz. 208, 209, 213
Pūslys Antanas, prtz. 203, 204, 211
Pūslys Povilas, prtz. 213
Putrimas Balys, Antano-*Dučė*, *Vaidūnas* 245, 248, 250, 253, 254, 338
Puzanas Zenonas-*Ungurys*, *Tarzanas* 382
Puzanov, MVD j. ltn. vert. 444, 446, 448
Puzinas Juozas, str. 386
Pužas, prtz. 206
Račinskas Pranas-*Drugelis*, *Drugys* 334, 391
Račius Vytautas-*Ąžuolas* 344, 347
Radavičius, ryš. 117
Radušienė Ona, Vinco, ryš. 280
Radušis Mykolas, prtz. 276
Radvilavičius Justinas, rėm. 511
Radvilavičius Motiejus, Simono, sov. inf. 507
Radzevičius Juozas-*Eglė* 468, 469
Radzevičiūtė Anelė, ryš. 469
Radžiukas Vincas, sov. aktyv. 516
Radžiukas Vytas, Vinco, sov. aktyv. 516
Radžiukienė Magdė, sov. aktyv. 516
Ragažinskas, str. 409
Raišys Povilas, Jono, leg. prtz. 429
Raižys Pranas, Magdės-*Miškas*, prtz. 441, 443, 445, 446, 451, 533
Raižytė Magdė, mot. rėm. 447
Rakauskas Antanas, LK vyr. ltn., rėm. 500
Rakauskas Pranas 439
Raketis Vincas 369
Rakita Petras-*Arklys* 391
Ramanauskas Adolfas-*Vanagas*, b. v. 549, 575
Ramanauskas Albertas, rėm. 240, 241
Ramanovskij Goga-*Orlov* (baltarusis) 361
Ramelis Alfonsas-*Grigas*, ryš. 282, 303
Ramelytė Liudgarda, prtz. 282
Ramojus, prtz. 153
Ramūnas, MGB ag. 259
Ramūnienė Ona, Juozo,mokyt., rėm. 405

Randis Romas-*Meška* 458
Raslauskas Albinas-*Narsuolis* 490, 493, 494
Rastenienė-Bukauskaitė Aldona, Antano, ryš. rėm., prtz. 359, 361, 368, 373–375
Rastenis Petras, Juliaus-*Tigras*, *Neris* 359–361, 363, 364, 368, 371, 374, 375
Raštikis Stasys, LK gen. 474
Raugevičius Juozas, Jurgio 526
Razubajev, MGB justic. mjr. 374
Ražauskas Aleksas, ĮL n. 571
Rebiatnikov Ivan, str. 269
Regetanskas (gal Ramanauskas?) Antanas, prtz. 469
Rekešius Antanas, Simono-*Vytautas*, *Vytas* 162, 164
Rekešius Petras-*Žiogas*, *Tūzas* 163
Remeika Steponas, str. 412
Remeikis Petras, rėm. 198
Remeikis Stasys, Jono-*Daukantas*, *Albinas*, *Vienuolis* 163
Remeikis, MVD vert. 7, 8
Repšys Vytautas, sov. pareig. 355, 356
Rėzaitė Angelė-*Diena*, ryš. 223
Riabov, MGB vert. 403
Ribakov Vasilij, str. 526
Richardienė Zosė, rėm. 154
Riešta, MGB vyr. ltn. 55, 56
Rimaitė Elzė, rėm. med. 399–403
Rimas (prav. „Simanka“) 557*f*
Rimas (prav. „Zrakas“) 558
Rimas Alfonsas, Petro-*Stiklėnas* 484, 486, 489, 492, 494
Rimas Aloyzas-*Jovaras* 562
Rimas Antanas (prav. „Šaučiukas”), prtz. 437
Rimas Juozas, rėm. (prav. „Tamošius“) 522
Rimas Jurgis-*Beržas*, *Petraitis* (prav. „Paliepis“) 491, 494, 557, 562
Rimas Justinas, prtz. 522
Rimas Kazys, rėm. (prav. „Pinčius”) 491, 557
Rimas Leonas, ryš. 562
Rimas Motiejus, Andriaus, ryš. rėm. (prav. „Juozinka”) 509, 500, 511, 557
Rimas Pijus, prtz. 522, 559
Rimas Pranas (prav. „Meškerys”) 557
Rimas Pranas (prav. „Šamaūsis“) 558
Rimas Vytas, Kazio, ryš. rėm. 488, 494
Rimas Zigmas (prav. „Karalius”) 557
Rimkus Antanas (1941 m. prtz.)
Rimkus Juozas, Juozo, rėm. 20
Rimkus Telesforas-*Siaubas* 349
Rimša Jonas, Antano-*Šokis* 171
Rimšelis Valentinas, Nikodemo-*Pakalnis* 282, 295
Rinčius, MGB prvk. 147
Rizgunskas Jokimas, Jokimo-*Žaibas*, *Šermukšnis* 263
Ryliškis Bonifacas, Adolfo-*Kėkštas* 272, 274
Ryliškis Edvardas, Antano, GV org. 215
Ryliškis Jonas, Adolfo-*Skėrys* 272, 274
Rodin, MGB mjr. 490
Rodskin, MVD ltn. 20
Rokas-Žaliaduonis Vincas, b, v. 300, 302, 362, 363, 365, 367, 368, 371, 372, 374
Rosinskas Marijonas 525
Roščenko, MGB pareig. 244, 245
Roza, MGB inf. 382
Rozauskas Aleksas, ĮL n. 573
Rožė Albinas-*Vilkas* 248
Rožė, MGB ag. 257
Rublis, NKVD inf. 427
Rubšaitienė Marijona, prtz. 148
Rubšaitis (Rupšaitis) Jonas, Petro-*Žilius*, *Vaižgantas* 148–150, 152, 153, 157, 160, 164, 167
Rubšaitis (Rupšaitis) Steponas, ryš. 161
Rubšaitis (Rupšaitis)-*Berankis*, ryš., rėm. 148, 149
Rubšaitytė Stefa, ryš. 150
Ručionis Kazys-*Mėnulis* 442
Ručys, MGB j. ltn., vert. 37, 57, 65
Ručkin, MGB gen. mjr. 289
Rudaitis Kajetonas-*Pilinas*, *Kaziukas* 8, 49
Rudaitis Kostantas, prtz. 27
Rudakov Jevgenij, Vasiljevič, NKGB plk. 565, 570
Rudys Juozas-*Vaidotas* 155

Rudnickij, MVD-MGB kap. 443, 511, 512, 514, 515, 516
Rudominskij (Komi ASSR, Vorkutlag) MVD pplk. 584
Rugienius Jurgis (kitur – Juozas), prof. 601
Ruibys Kazys-*Eiva*, *Poška*, *Kryvis*, *Skrodis*, *Inžinierius* 149, 150, 154, 155, 160, 164–170
Ruibys Petras-*Žigas*, *Garbštas,* mokyt. 149, 167
Rūkas Jonas, MGB inf. 385
Rūkas Petras, MGB inf. 385
Rūkas Stepas (Steponas), Simo-*Skautas*, *Darius* 151, 168, 172–174
Rūkas Vincas-*Aras* 466
Rūkas-*Zubrys* 272
Rukšėnas Bronius-*Gediminas* 238, 242, 391
Rukšėnas Jonas-*Meškis* 242
Rulevičius Jonas, sov. pareig. 469
Rumiancev, MVD kap. 444, 445, 448
Rumiancev, NKVD justic. mjr. 509
Rusakov, MGB kap. 512, 513
Ruseckas Jurgis, Martyno, NKVD inf. 552, 553
Ruškulis Henrikas-*Liūtas*, b. v. 247
Rutkauskaitė-Narbutienė Stanislava (Stasė), Vinco-*Aldona*, *Liepsna*, *Regina*, ryš. prtz. (fikt. – Grubliauskaitė Stasė, Petrės) 68, 73, 74, 84, 90–92, 97, 99, 100, 105, 106, 108, 111, 116, 119, 120, 122, 126, 127, 129, 131, 143, 144
Rutkauskas Vincas (Vincentas)-*Rambynas* 69, 101
Ruzgas Albertas, GV org. 215
Ruzgus Vytautas, ryš. 312
Ružinskas Baltrus-*Griaustinis*, rėm. 535, 536, 543
Ružinskas Jonas-*Beržas* 514, 533
Sabalauskas Jonas, rėm. 114
Sabaliauskas Tomas-*Kerštas*, b. v. 413
Sabastijauskaitė Elena, Vlado-*Ramunė*, ryš. 513
Sabastijauskas (Sabastijanskas, Sabastijonaitis) Vladas-*Lapė*, prtz. 441–443, 449–451, 533, 590
Sabonaitė Marcelė, Antano, ryš. žvalg. 107
Sadykov Šakir-*Vargūnas* 111, 120
Saigak, MGB ltn. 77
Saja Kazys (rašytojas, dramaturgas, signataras) 175
Sakalauskaitė Uršulė, mot., rėm. 464
Sakalauskas Jurgis, Uršulės-*Bevardis* 464, 465, 468
Sakevičiūtė Bernadeta, Kazio, rėm., MGB liud. 225, 231, 232, 235
Samarin, MGB pplk. 94, 95
Samoilovas Nikolajus, Aleksandrovičius, str. b. v. 46, 50
Samulis Telešparas (gal Telesforas?), sov. aktyv. 390
Santockis (Santautas) Antanas-*Špokas* 521
Santockis Alfonsas, Ambraziejaus, rėm. 494
Santockytė Anelė, Ambraziejaus, ryš. rėm. 494
Saročka, ryš. 115
Saročkaitė Antanina, ryš. 115
Saulė, *Blaževičius*-Aliukevičius Alfonsas, Igno, b. v. 436, 458, 461, 465, 475–477, 480, 486, 557, 586, 589, 600
Saulėnas-Cicėnas Izidorius, Petro, ryš. (MGB ag. – inf. tinkle) 298
Saulius Jonas-*Viršaitis* 242
Savickas, str.
Savostjanov, MGB pareig. 172
Sekonas Kostantinas (Kostas), Kosto-*Banaitis*, OS ryš. 295, 299, 303–305, 340
Seliukėnienė Emilija, Gasparo 302
Seliverstov, NKVD-MVD j. ltn. 7, 8, 10, 11, 18, 19, 20
Semaškaitė Janina 315, 320
Semėnas Benediktas-*Pilypavičius* 364
Semionovas, NKGB pareig. 581, 582
Senikas Antanas-*Švyturys* 512
Senin Kapitan, Ivanovič, MGB plk. 29, 43, 59, 64, 144, 174
Senkutė Angelė-*Aušrelė*, *Danutė* 344, 347
Senulis Petras, kng. 427
Serbentas-Simanaitis (Simonavičius, Simonaitis) Bronius, b. v. 445, 446, 450, 515, 516
Sergejev, NKVD ltn., vert. 475
Siaubas-Deltuvas Vytautas, Leono 562

Siaurusevičius Povilas, rėm. 495
Sidabras Alfonsas, Jono 546
Silickas Vytautas-*Vyturys* 352
Silnych, MGB kap. 167, 168
Silnych, MVD-MGB vyr. ltn., kap 479, 481, 482, 513, 519, 520, 522, 525–529
Simanaitis (Simonavičius, Simonaitis) Bronius-*Serbentas* 445, 446, 450, 533
Simavičius, MVD pareig. 545
Simonavičius, rėm. 151
Sinicinas, MGB kap. 473
Sinicyn Jakov, Fiodorovič, MGB plk. 82, 106, 115, 120
Sinius Zigmas, Antano-*Tarzanas* 381
Sinkevičius Jonas, Prano, rėm. 485, 486, 489, 494
Sinkevičius R. 347
Sinkevičius Simonas, Jurgio, rėm. ryš. 477, 479
Sinkevičiūtė Marcelė, Jono, ryš. rėm. 486, 494
Sinkevičiūtė Marytė, Antano, ryš. rėm. 441, 444, 446, 447
Sinkevičiūtė Marytė, Jono, ryš. rėm. 494
Sinkevičiūtė Ona 454
Sitavičius, MVD j. ltn. 442, 443
Sivoj Jermolaj, Fiodorovič, VLKJS (VLKSM) narys, str. 270
Skačkauskas Vincas-*Remigijus*, *Greitutis*, *Regimantas*, *Trimitas* 83, 90, 117
Skarbalius Antanas (1941 m. prtz.) 87
Skaržinskas Juozas, Vinco-*Dramblys* 521, 523, 589
Skyrelis Petras 369
Skorniakov, MGB j. ltn. 220
Skripin, NKVD kap. 473
Skunčikas Alfonsas-*Narsutis* 391
Skunčikas Antanas, Vinco-*Kurmis*, *Kaltas* 263, 391
Skvarnavičiūtė Emilija-*Kriaučianka*, ryš. žvalg. 198
Slapšinskas Jonas, Jurgio (MGB inf. *Žilvitis*) 395, 396, 410, 412
Slapšinskas-Slapšiūnas Vytas (Vytautas), Prano-*Juodis*, *Vytas* (ryš. *Žuvėdra*) 144–146, 148–150, 152–158, 160, 164, 166–170, 174, 332, 333
Slavinskas Juozas, Kazio, prtz. 552
Sliaužys Antanas, Antano-*Dagilėlis* 343, 344, 346, 347
Sliaužys Vytautas-*Ąžuolas* 345
Slušinskaitė Stasė, prtz. 152
Slušinskas Izidorius, rėm. 51
Slušinskas-*Uosis* 155
Smelyj, MGB ag. 116
Smirnov, MGB mjr. 144
Sniečkutė Agota, rėm. 476
Sniegis (vok.) gyd., prtz. 107, 109, 111, 114, 115
Sniževičienė-Valentaitė Ona, mot., ryš. rėm. 346
Sniževičius Skirmantas, sūn. 346
Sokolov Nikolaj, Aleksandrovič, MGB mjr., pplk. 244–248, 250, 251, 253, 255
Solodovnikov Dmitrij, Iljič, MGB mjr. 491, 494
Solodovnikov, NKGB gyd. 504
Soloid Piotr, Fiodorovič, MGB plk. 77
Soročkaitė-Šartkienė Jadvyga (Jadzė), ryš. 117
Sosnickij, MGB kap. 416
Spornyj Danil, str. 269
Spraunius-*Spirgas*, ryš. rėm. 59
Stalilionis Algimantas 420, 426
Stampauskas Petras, MGB inf. 385
Stanaitis Jurgis-*Trimitas* 536
Staneika, MGB prok. 20
Stanėnas (Stanevičius) Juozas-*Lizdeika* 306, 308, 391
Stanevičius Vytautas, Prano-*Barsukas* 495
Stankevičius Jokūbas, sov. pareig. 469
Stankevičius Juozas, prtz. 206
Stankevičius Petras, prtz. 208, 209, 212, 213
Stankus Petras, Petro-*Gruodis* 150, 164
Staričenka Vytautas-*Ūdras* 392
Starkus Jonas-*Maželis*, b. v. 152
Starodubov, MGB vyr. ltn. 172
Starostin, MGB ltn. 83
Staražinskis, rėm. 108
Stasevičius Mykolas, rėm. 51
Stasevičius, MGB vert. 22, 25

Stasiulevičius Kazys (prav. „Grūšinis“) str. 588
Stasiulevičius Romas 522
Stasiulevičius Zigmas, Jono, rėm. 491, 495
Stasiūnas Romualdas-*Abisinas*, *Kėkštas* 366
Stašys Bronius, Alfonso-*Lapė* 395–397, 401, 411
Stašys Bronius-*Lapė* 338
Stašytė Julija, ryš. 401, 402
Stepankevičius, MGB kap. 159, 162
Stepanova Marija, Leonovna NKVD-NKGB pareig. 476, 504
Steponaitis Antanas, rėm. 121
Steponaitis Zenius (Zenonas)-*Pabėgėlis*, ryš. 150
Steponaitytė Janina, Antano, ryš. rėm. 121
Steponaitytė Ona, rėm. 121
Steponkevičius, NKGB vert. 499
Stirbys Juozas, Simono-*Rolandas*, *Vienuolis* 322
Stokė Jonas, Alekso (1941 m. prtz.) 418, 422
Stonys Antanas, Petro-*Delfinas* 321
Stonys Jonas, ryš. 115
Stonys Juozas, Jokūbo, str. 80
Stonys Stasys-*Alunta*, b. v. 168
Stonys, MGB vert. 59
Stopis Stasys, Juozo, str., vert. 74
Stoškus Jonas, Antano-*Eimutis*, *Liudas* 151, 155, 161, 162, 163
Strainys Jonas, Juozo-*Saturnas* 151
Stravinskas Motiejus-*Slibinas* 480, 482
Stravinskas Povilas, Povilo-*Gluosnis* 533, 535, 554
Streikienė Marcelė, mot., rėm. 358
Streikus Antanas, Jono, prtz. 310
Streikus Antanas, Tomo-*Tamošius*, *Tamošiukas*, tėv. b. v. 205, 206, 310, 358
Streikus Izidorius, Antano-*Girėnas* 309, 310, 314, 357, 358
Streikus Juozas, Antano-*Jurginas*, *Stumbras*, b. v. 314, 320, 355, 357, 358
Streikus Petras, prtz. 358
Streikutė Ona, Antano-*Rūta* 358
Streikutė-Daukienė Valerija, Antano-*Piemenaitė* 358
Streižys Juozas-*Gediminas* 247, 250
Stučinskas, MVD mlc., vert. 478, 482
Stukas (vok.) prtz, 447
Stulpinas Boleslovas, prtz. 561
Stumbrys Aloyzas (Stumbras)-*Keleivis* 124, 125
Stundžia Povilas, prtz. 274
Subačienė-Subačiūtė Vladislava, Kosto, ryš. rėm. 259–261, 291, 293, 300, 301, 305, 340
Subačius Alfonsas, rėm. 301
Subačius Kostas, Jono, tėv. 259, 291
Subačius Vladas, Prano-*Karvelis* 260
Subačiūtė Anelė, Kosto, ryš. 261
Subačiūtė-Subačienė Vladislava, Kosto, ryš. rėm. 259–261, 291, 293, 300, 301, 305, 340
Subačiūtė-Šimkūnienė (Šimkienė) Anelė, Kosto-*Valė*, ryš. 291, 300, 301
Sugintas Vaclovas, Prano, str. 526
Sukov Dorofej, str. 269
Sungaila Aleksas, rėm. 51
Sungaila Juozas, ryš. rėm. 80
Sungailaitė Antanina, rėm. 51
Sungailaitė Elena, rėm. 51
Survila Kazys, Stanislovo-*Aižinas* 360, 361, 364, 366
Svajūnas-Bulka Juozas, Vinco (MGB SG ag. *Bimba*, *Vincas*; MGB legend. prtz. *Žaibas*; kng.) 305
Sviridenko, MGB mjr. 496
Šabeldinas, MGB ltn. 123
Šabliauskas Jonas, Jeronimo-*Aras* 111
Šablinskas Povilas, prtz. 496, 582
Šaburov, NKVD kap. 429
Šadulskis Danielius, ryš. rėm. 125
Šaikus Vilius, prtz. 209
Šajevas (Šajev) Arsenijus, str., MVD vert. 20, 26
Šakalys Jonas, Igno, prtz. 205, 206, 213
Šakalys Juozas, Igno, prtz. 205, 206, 213
Šakavičius 520
Šakelis Antanas, 1941 m. prtz. 87
Šalčius Viktoras, Prano-*Austras* 495
Šalna Kazys, GV org. 215
Šaltys Antanas-*Šalčiūnas* 321

Šamas, prtz. 469
Šapkovas Agurijonas, sov. pareig. 383
Šapkūnas Ignas-*Meisteris* 575
Šapoka Vilius (Vincas?)-*Valteris* 223, 235
Šapokaitė Palma, ryš. rėm. 223
Šapokienė Jadvyga, mokyt., ryš. rėm. 223
Šarauskas Edmundas, Stasio-*Ramutis* 35
Šarkov, MGB prok. 54
Šartkus Bronius, ryš. žvalg. 107
Šatkus Alfonsas, Nikodemo-*Dobilas* 330
Šatkus Stanislovas, Nikodemo-*Zigmas*, *Šaltis*, *Šiaurys*, *Narūnas* 330
Šatkutė Elena, prtz. 70
Šaučiūnas Jonas, Jono-*Kadugys* 411
Ščepanov Jegor, Anikiejevič, MGB vert. 150, 152
Ščikunov (Ščukunov), MGB kap. 470, 471
Ščipanov, MGB vert. 154
Ščiukin, MGB j. ltn. 50
Šėgžda Jonas, rėm. 51
Šegždaitė-Slapšinskienė Leontina (Leosija), Jono-*Gražuolė*, *Pinavija* (Slapšinsko žmona, fikt. pavardė – Žičkutė) 145–149, 169
Šeikus Vilius (1941 m. prtz.) prtz. 207, 210, 212, 213
Šelkauskas, rėm. 411
Šermukšnis Algis-*Žilvinas* (MGB ag. *Vacys*) 533, 536
Šerpytis Silvestras, Jono-*Narsūnaitis* 327, 329, 329
Šestakov, MGB vyr. ltn. 245
Šestakova, MGB justic. kap. 224
Šestakova, MGB pareig. 238
Ševatov Aleksandr, Stepanovič, MGB pplk. 395
Ševčenko Maksim, Vasiljevič, MGB mjr. (pplk.) 515
Ševyrin, UMGB kap. 285
Šiaudinis Vaclovas, Edmundo-*Eglaitis* 372
Šidlauskas Balys (Bolius)-*Dobilas* 242
Šidlauskas Kazys, Jono-*Šermukšnis* 238–243
Šikunov, NKVD vyr. ltn. 262, 268
Šilas Algirdas (Aleksas?), ryš. 80
Šileikaitė Rūta-Viktorija, ryš. 406
Šileikienė Zosė, Broniaus 18, 12
Šileikis K. V., MGB vert. 80
Šimkevičius (Šulskis) Mykolas-*Šerys* 392
Šimkevičiūtė Apolonija Liudvika, Alekso-*Audronė*, *Aldona*, ryš. (MGB ag. *Milda*) 103, 105, 115, 116, 119, 122, 126–128, 131, 135–143
Šimkevičiūtė Elena (MGB ag. *Valė*) 103, 105, 127–132, 134–144
Šimkūnas Antanas-*Kurmis* 391
Šimkūnas Leonas, Martyno, rėm. 293
Šimkūnas Povilas, Kazio-*Girėnas*, OS ryš. vrš. (MGB inf. *Šulcas*) 261, 262, 289–291, 295, 299–301, 305, 340
Šimkūnienė (Šimkienė)-Subačiūtė Anelė, Kosto-*Valė*, ryš. 291, 300, 301
Šimkutė Antanina 190
Šimonis, ryš. 117
Šinkevičius Juozas (1941 m. prtz.) 411
Šinkūnas Balys, rėm. 257
Šinkūnas Jonas, rėm. 308
Šinkūnienė Leonora, Kazimiero, rėm. 308
Širdelė, rėm. 479
Šiška Pranas, rėm. 406
Šiškaitė Vitalija (dainininkė) 406
Šiškauskas Alfonsas, prtz., ryš. (sov. pareig.) 424, 425
Šiškūnas Leonas, prtz. 382
Šiškutė Bronė, rėm. 108
Šiugždinis Albinas-*Žaibas* 468
Šiugždinis Antanas, Petro, prtz. 513, 515, 517
Šiugždinis Jonas-*Anupras* 514, 533, 534, 536
Šiugždinytė Antanina-*Ašarėlė* 447, 533
Šiukšta Pranas-*Žuvėdra* 600
Šlamiškis, MGB ltn., vert. 529, 589
Šlekys Petras, prtz. 424
Šlekys Povilas, prtz. 424
Šležas Aleksas (Oliesius), Petro, prtz. 31, 34, 35, 58, 112
Šležas Antanas-*Bevardis* 119
Šležas Steponas (Stasys?), Petro-*Urvelis*, *Žaislelis*, *Žvangutis*, *Sodeika*, *Darius* 31, 32, 34, 38–40, 45, 51, 58, 62, 83–86, 90, 95–97, 111, 120

Šliumpa Justinas-*Žvirblis* 437, 514
Šliuškis Jonas, sov. pareig. 191
Šližys Albertas, GV org. 215
Šluotražis, MGB ag. 517
Šmatavičius, MGB j. ltn. vert. 513
Šmatov, MGB kap. 359
Šmonov, NKGB justic. mjr. 501
Šneideris Jonas, Juozapo-*Didenis*, *Tankistas*, *Pomidoras*, *Daktaras* 10, 19–21, 23, 25, 26, 28, 191
Šneideris Stasys, Jono-*Ginčas*, *Varguolis* 12, 15, 19–21, 70, 332
Šomka Juozas-*Čerčilis* 338
Šostackij, sov. mlc. (komisaras) 245
Špunt, MVD pplk. 301
Špūras Jaroslavas, prtz. 206, 207, 211, 212
Špūras Jonas, prtz. 213
Štaras Juozas, Juozo-*Audra* 272
Štaruolytė Marytė-*Audrų Kūdikis* 336
Štriupkus Antanas, Juozo-*Papartis* 443, 514, 535, 538
Štriupkus Vytautas-*Žaibas* 468, 474
Štriupkutė Elena, Juozo, ryš. 515
Šugurov, MGB vyr. ltn. 295
Šukelis, rėm. ryš. 197
Šulcas-MGB inf. Šimkūnas Povilas, Kazio-*Girėnas* 261, 262
Šulskis Vytautas-*Laisvūnas* 349
Šuminas Petras, MGB inf. 384
Šumskis Antanas-*Gaidys* 401
Šupšinskas, MGB j. ltn. 86, 90
Šutinys Jonas, Petro-*Builis* 273
Šveinauskas Bolis, Povilo, MGB liud., sov. mlc. 224, 225, 228
Šveitys Zigmas, str. 118
Švelnys Vladas-*Vaidila*, *Putinas*, *Vakaras*, *Narūnas* (buvęs str.), b. v. 152, 159, 160
Švilpa Alfonsas, GV org. 215
Švilpa Jonas, prtz. 229, 232, 233
Švilpa Juozas, Juozo-*Afenas* 223
Švilpa Pranas (Petras?), Juozo-*Abstinentas, Ąžuolas*, *Barzdyla*, GV org., prtz. 214, 217, 218, 223–230, 232–234, 236, 237, 334, 339
Švilpa Vytautas, Juozo, GV org., prtz. 215, 223, 225
Švilpaitė Genė, ryš. 225
Švilpaitė Julija, Juozo, rėm. ryš. 223
Švilpienė Leonora 225
Švyturys-Basys Leonardas, Mykolo-*Putinas*, *Pavasaris*, *Ponas* 217, 218, 221, 276, 289–292, 298, 299
Švyturys-Jagminas Bronius, Juozo 300, 302
Švyturys-Lukšėnas Bronius, Petro, mokyt. 286–288, 301
Talačka Kostas, ryš. 471
Talačkaitė Albina, ryš. 471
Tališevskij, MGB vyr. ltn. 118
Talutytė Adelė-*Ieva* 313
Tamašauskas Juozas (1941 m. prtz.) 87
Tamašiūnas (?), Andriaus, rėm. 479
Tamosevičius Juozas, ĮL n. 573
Tamošaitis Jonas, Vinco-*Valteris* 56, 190
Tamošaitis, MGB vert. 148
Tamošiūnaitė Alfunia, ryš. 402
Tamošiūnaitė Pranė (1941 m. prtz.) 421
Tamošiūnas Jonas, Juganos, rėm. 476, 477
Tamošiūnas Petras-*Simas* 338
Tamošiūnas Petras-*Simas* 393, 396, 399–402, 405, 411
Tamošiūnas Pranas, Antano, prtz. 469
Tamošiūnas Vincas (1941 m. prtz.) 421
Tamošiūnienė Ambrazina 598
Tamošiūnienė Marija, Mykolo, sov. rėm. 529, 530
Tamošiūnienė Ona, Juozo, sov. rėm. 507
Tamulevičienė, ĮL n. 568
Tamulevičius Kazys, ĮL n. 571
Tamulevičius Vytas, ĮL n. 566
Tamulionis Antanas, Antano-*Gediminas*, *Žeimys*, *Želnys* 338, 411
Tamulis Kazys, Kazio-*Perkūnas* 155
Taraila Adomas-*Marsas* 443
Tartilaitė Ona, MGB inf. 386
Tartilas Petras, MGB inf. 386
Tartilienė Ona, MGB inf. 386
Tarulis Jonas, prtz. 223

Tarulis Juozas, rėm. 258
Tarvydaitė Olė (Emilija), rėm. 196, 199
Taškas (vok.) prtz. 447
Tauzienė Magdė, Kazio, sov. rėm. 528
Teikertas, MGB prvk. 147
Telepniov, MGB kap. 172
Telyčėnas Leonas, Gabrio-*Laukūnas*, *Tetervinas*, OS, prtz. 284, 298
Terechin, MGB mjr. 43, 45
Terečkaitė Jadvyga, ryš. žvalg. 107
Tervainis Rapolas-*Algis* 163
Tetriakov, MGB (raudonarmietis) 220
Tichomirov (Komi ASSR, Vorkuta) NKVD j. ltn. 506
Tijūnėlis Albertas, prtz. 273, 274
Tijūnėlis Antanas, Mykolo-*Liepa* 196, 198, 199
Timošenko, MGB kap. 493
Titov, MGB vyr. ltn. 283, 284
Tylaitė Birutė, ryš. rėm. 255
Tkačenko, MGB gen. ltn. 416, 425
Todesas Danielius, NKVD-NKGB mjr., pplk. 105, 129, 574
Tolius Antanas, ryš. rėm. 59
Tolius Vladas, Vlado-*Pirmininkas*, *Arklys*, ryš. rėm. prtz. 54, 58, 62–65, 75, 77, 78, 113
Tomylinas Porfirijus, Fiodorovičius, VLKJS (VLKSM) narys 268
Trakšelis Jonas, rėm. 61
Trimbelis Bronius, rėm. ryš. 197
Trimonis Aleksas, GV org. 216
Trybė Juozas, str. 394
Trybė Vincas (1941 m. prtz.) 412
Tryčius Povilas, Kazimiero, LSSR mnstr. pavad. 29, 39, 43, 46, 47, 50
Trofimov, MGB vyr. ltn. 242, 243
Trubila Vladas, sov. aktyv. 384
Truchačiovas, NKGB j. ltn. 207
Truskauskas Povilas, rėm. 108
Tumanov Ipolit, str. 269
Tumėnaitė Bronė, ryš. 402
Turkevičius Kazys, prtz. 204
Tverkus Ipolitas, Vinco-*Vidas* 111, 120
Ubeika, prtz. 210
Ubonis Vincas-*Jokeris* 391
Učitelnica, MGB ag. 249
Uleckaitė Onutė 556
Uleckas-*Niekas*, rėm. ryš. 544
Uleckienė-Aliukevičiūtė Elena 462
Ulozas Antanas, Vinco, rėm. (1941 m. prtz.) 279, 280
Ulozas Bronius-*Cicilikas* 216, 218, 219, 279, 280
Umantas (sov. pareig.) prtz. rėm. 61
Umantas, MGB inf. 147, 148
Umbrasas Juozas-*Patentas* 391
Untanaitė Antanina, Klimo, ryš. 383
Uraganas-Plečkauskas Jonas, Jurgio (fikt. – Kovėnas Vladas, Igno ar Jono) 532, 533, 536
Urbanas Linas (1941 m. prtz.) 203
Urbanas Marcelis, prtz. 206
Urbanas Pranas, ryš. rėm. 121
Urbanas, LK mjr., prtz. 205
Urbanavičius Aleksandras, prtz. 468, 469
Urbanavičiūtė-Mikšienė Birutė, Aleksandro, prtz., med. (MVD-MGB ag. – *Regina*) 466, 467, 469, 470, 472
Urbonas Bronius, Ambraziejaus-*Viesulas*, b. v. 425
Urbonas Juozas, Vinco, rėm. 168
Urbonavičius Edvardas, Juozo-*Svajūnas* 366, 382
Urbonavičius Julius, Juliaus, GV org. 214
Urbonavičius Vytautas 578
Urbutis Antanas, ryš. rėm. 149, 166, 168
Urickis, MGB justic. plk. 97
Urniežiūtė Stasė 138, 142
Ušinskienė Stasė, MGB liud.432
Utkin, NKGB ag. 417, 418, 424
Vabalas Alfonsas-*Gediminas* 521
Vaginskas Bronius (1941 m. prtz.) 412
Vaiciukas Alfonsas-*Rastelis* 216
Vaickus Jonas (1941 m. prtz.) 87
Vaickus Jonas, Kazimiero-*Grikis* 271, 273, 274
Vaickus Klemensas, Kazio, ryš. rėm. 273
Vaičėnas Balys-*Amerikonas*, *Liubartas*, *Pavasaris*, b. v. 312

Vaičėnas Edvardas, prtz. 311
Vaičiukynaitė Monika, Kazio, ryš. 518, 522
Vaičiukynas Kazys, Juozo, str. (mlc.) 516
Vaičiukynas Kazys, Lauryno, rėm. 491, 494, 521
Vaičiukonis Antanas, Juozo 546
Vaičiūnaitė Adelė-*Žvaigždutė*, ryš. 250
Vaičiūnaitė Aldona, ryš. 336
Vaikutis Albinas, rėm. ryš. 197
Vaikutis Marinas, Petro, rėm. ryš. 197, 200
Vaikutis Petras, prtz. 213
Vaišnoraitė Emilija, Jono, rėm. 257
Vaišnoraitė Teklė, Jono, rėm. 257
Vaitiekūnas Vaclovas, Motiejaus-*Barzdėnas* 381, 382
Vaitkevičius Bolius (Boleslovas)-*Tetušis* 111, 120
Vaitkevičius Romas, Boleslovo-*Dangutis*, *Kilpa* 73, 74, 111, 118, 120
Vaitkevičius, prtz. 559
Vaitkus Stasys-*Gediminas* 97
Vaitkus-(Berčius Balys?) prtz. 242
Vaitonis Petras, Kazio (1941 m. prtz.) 207
Vakauskas (Vaškauskas?) Antanas, Antano-*Paragys* 272
Valaitis Juozas-*Vairas* 495
Valaitis Pranas, Jono-*Bičiulis*, *Girėnas*, b. v. 161–163
Valatka Jonas-*Kardas* 533
Valatka-*Šermukšnis* 533
Valė, ryš. 293, 300
Valeikienė-Jasiulytė Antanina-*Žebenkštėlė,* ryš. žvalg. 107, 113, 114, 121, 122
Valenta Kazys, rėm. 509
Valenta Kęstutis-*Kęstutis* 534
Valė-Šimkevičiūtė Elena, MGB ag. 126, 127, 129, 130, 132, 134–144
Valiauga, MGB j. ltn. 149
Valiulytė Stasė, mokyt., GV org. 216
Valiūnas Petras-*Papartis* 563
Valuevičius Ivanas, Ivanovičius, OS ryš. 289
Vanagas (buvęs prtz., ryš. *Vilkas*) MGB inf. 381
Vanda, NKVD inf. 425
Vapsva Petras 241
Vapsva Povilas, Petro 240
Varanavičius Pranas 525
Varkala Pranas, Kazimiero-*Klevas*, ryš. 520
Varna, MGB ag. 256
Varnas Algirdas-*Gaidelis*, b. v. 244–246, 256
Varnas, MGB ag. 257
Varnas, NKGB pareig. 581, 582
Vartibavičius Antanas-*Tėvas*, *Piršlys*, *Užkurys* 313
Vasaris, prtz. (Birutės rnkt.) 111
Vasiliauskaitė Juzė, Juozo, rėm. 8, 10, 28
Vasiliauskas Aleksas, str. 413
Vasiliauskas Antanas, rėm. 51
Vasiliauskas Bronius-*Kastytis* 351, 512
Vasiliauskas Juozas, Jurgio, rėm. 7, 8, 28
Vasiljev, NKVD pplk. 429
Vasoliauskaitė Juzė, Juozo, ryš. žvalg. 9, 10
Vėbra Algis, Balio (tremtinys) 55
Vėbra Balys (tremtinys) 55
Vėbra Kazys, GV org. 215
Veida Aleksas, Vincento-*Šilas*, *Daukantas* 70, 71, 78, 79, 80
Veigelevičius (Vaigelevičius) Jonas, Motiejaus, ryš. 488, 489, 494
Vėjas, MGB ag. 113, 116
Velykis Mykolas, ĮL n. (LK gen. ltn.) 567, 569, 570
Velūnas (Vilūnas) Benediktas, Antano-*Margis* 217, 218, 219
Venckaitis Steponas-*Bijūnas* 158, 163
Venckaitytė Aldona, ryš. 536
Venckus Boleslovas, MGB liud. 432
Venckus Kazys, Kazio, sov. aktyv. 528
Venckus Steponas, Petro-*Švytrūnas* 325
Venckus, MGB vert. 527
Venclova Juozas, rėm. ryš. 197
Venclovaitė Ona, ryš. žvalg. 107, 121
Venerskis Juozas, rėm. 18
Verlingis Steponas, prtz. 19
Vermachtas, *Merkys*-Juodis Algirdas, b. v. 465, 468, 496, 497, 499, 507–509, 522, 526, 557, 563, 590

Veršelis Ivan, str. 269
Vežionis Bronius, Jono-*Katinas* 273
Viesulas-Marčiulionis Vytas (Vytautas), Jurgio, LLA, b. v. 447, 449, 450, 464–466, 475, 493, 496–498, 501, 507–510, 514, 522, 525, 532, 545, 549, 564, 583, 587, 588, 589
Vietrinas Alfonsas, ĮL n. 572
Vilčinskas Juozas, sov. pareig. 469
Vilda Kazys, Alekso, MGB liud., str. 224–227
Vildžiūnas Jonas, NKVD-NKGB mjr., MVD pplk. 570
Vilemas, MGB Vyr. ltn., kap. 72, 78
Vilionis Jonas, prtz. 559
Vilius, prtz. 56, 85
Vilkas Bronius, Jurgio-*Kėkštas* 596
Vilkas Jurgis, Jurgio-*Vaidila*, *Mažiukas*, *Kardas* 448, 483–485, 489–491, 494, 544, 545
Vilkas, MGB ag. 250
Vilnius, MGB ag. 247
Vilūnas Jonas (1941 m. prtz.) 87
Vilūnas Vladas-*Kiškis* 242
Vilvinis (*Žilvinis*?) prtz. 223
Vincevičius Jonas-*Uža* 338
Vinciūnas Romualdas, Antano 282
Vinochodov Vasilij, Jakovlevič, MGB kap. 84, 94
Vinogradov, MGB vyr. ltn. 472
Virbickas Juozas, Motiejaus, sov. aktyv. 516
Viršutis Kazys-*Katinas* 526, 533
Viseckytė Bronė, Juozo 60
Višpulskis Bronius, rėm. 18
Vitkus Juozas-*Kazimieraitis* 578, 597
Vizbaras Petras-*Vapsva* 196
Vizgirda Leonardas-*Keleivis*, *Leopardas* 349
Vynochodov, MGB vyr. ltn. 469
Vyšniauskas Pranas, Vinco 419
Vyšniauskas Vitalis 601
Vytėnas Albertas-*Siaubas* 392
Vytėnas Alfonsas, Petro-*Aukštuolis*, OS, prtz. 284, 298
Vytėnas Alfonsas, ryš. žvalg. 474
Vytėnas Bronius-*Lapė* 391
Vladimirov, MGB justic. mjr., plk. 43, 59, 62, 65, 66, 239
Volkov, MGB vyr. ltn. 78, 80, 118
Voron, MGB ag. 259
Vorona Dmitrij, Mitrofanovič, MGB pplk. 94
Voronkov, LSSR prok. 547
Voveris Vaclovas-*Žaibas* 578
Vukolov Nikolaj, Pavlovič, MGB pplk. 39, 62, 94
Zabarauskas Liudas, 1941 m. prtz. 87
Zablackas Vilius, prtz. 204, 206, 212, 213
Zablackas Vytautas, prtz. 213
Zacharov, MGB plk. 380, 382
Zaicev, MGB ltn. 489
Zakarauskas Mamertas, prtz. 263
Zakaravičius, sov. prok. 526
Zakarevičius Antanas (1941 m. prtz.) 421
Zakarevičius Stasys (1941 m. prtz.) 421
Zakarevičiūtė Anelė, Andriaus, ryš. rėm. 495
Zarakauskas Jonas (1941 m. prtz.) prtz. 208, 212, 213
Zarinskas Julius-*Baliulis* 391
Zaronaitė Antanina 31
Zasinov, MGB mjr. 511, 512
Zaskevičius Algimantas Vincas-*Algimantas, Girėnas, Narimantas, Šalna, Tautvaiša, Zizas,* prtz. (MGB ag. *Bagdonas, Benamis*) 465, 466
Zaturskis Kleopas (Jonas?)-*Klevas* 162
Zaturskis Stasys-*Bronius* 162
Zavyrilin, NKGB pareig. 566, 573
Zavyrylin, MGB vyr. ltn. 262
Zembiraitė, NKVD-NKGB vert. 583
Zepkus Aleksas-*Piliakalnis* 575
Zgonnikov, MVD ltn. 442, 443
Zinkevičius (Zenkevičius) Bronius-*Kalvis* 217, 273, 276, 279
Zinkevičius (Zenkevičius) Kazys-*Saldaitis* 219
Zinkevičius Stasys-*Algimantas* 68, 161
Zinkevičiūtė Ona-*Našlaitė*, ryš. 217, 218
Ziuzienė Ona, Andriaus, sov. aktyv. 516
Ziuzys Antanas, Antano, sov. aktyv. 516
Ziuzys Pranas, Petro, sov. aktyv. 516

Ziuzytė Antanina, sov. aktyv. 516
Zizas Vladas, str. (perėjęs pas prtz.) 223
Zykov, MGB vyr. ltn. 49, 59, 62, 64, 76, 77
Zoluba Jonas, prtz. 202
Zuikis Jonas, Petro, prtz. 20
Zuikis, MGB inf. 244
Zujienė (MVD inf.) 441
Zujus Petras 440
Zujus Povilas, rėm. 447, 509
Zujutė Albina, ryš. 517
Zupkus Kazys, Domo, rėm. ryš. 428
Zutkis, MGB vert. 407
Zvezda, MGB ag. 255, 256
Žabskij, MGB kap. 555
Žadanovskij, MGB ltn. 288
Žagaras Juozas, Prano-*Girdenis*, *Zuikis* 148, 149
Žaibas-Pautienis Feliksas, Mykolo, OS ryš. (MGB ag.– inf. tinkle) 305
Žalgiris-Garmus Juozas, Kazio 449
Žaliaduonis Vincas-*Arūnas, Cezaris, Dijakomas*, *Rokas*, b. v. 218, 285, 288, 290, 295, 300, 302, 360, 370, 382
Žalinas, KGB vyr. ltn. 531
Žalkauskas Bronius, Petro-*Beržas*, *Vasmontas* 95
Žalnieriūnaitė Genė-*Žibutė*, ryš. 339
Žalnieriūnaitė Janina-*Snieguolė* 339
Žaržojus Juozas-*Jazminas*, *Prieauglis* 313
Žąsinas, MGB ag. 258
Žečiubauskas Bronius, rėm. 107
Žeimys Jonas-*Bitinas*, *Laimutis* 338
Železnov, MGB justic. mjr. 52
Žemaitis Mykolas, Juozo-*Aušrūnas*, OS ryš., prtz. 284–286, 288, 289–300, 302, 305, 341
Žemaitis Vytautas-*Astras*, *Šermukšnis* 349
Žemaitis, MGB ag. 122
Žemenas Albertas, Gabrio 378
Žeruolis Vincas, prtz. 223
Žiauberis Jonas, prtz. 13
Žiauberis Kleopas-*Anglas*, *Burmistras*, *Linksmas Brolis* 12, 13, 15, 16, 19–21
Žiauberis Pranas, Vlado-*Miškinis*, *Alksnis*, *Pinigaitis* 12, 13, 15, 16, 19–21
Žiauberis Stasys, prtz. 13
Žiaunys, MGB vert. 398
Žibienė Marija 434, 452, 454–456, 556, 581, 584, 586, 590, 592, 594, 598
Žibutė, MGB ag. 116
Žičkus Izidorius, Jono-*Jaunutis* 163
Židkych (Židkich), MGB kap. 28, 29, 30, 34, 39, 45, 50, 51, 52, 62, 64, 66, 67, 68
Žilėnaitė Danutė, Alekso 305
Žilėnas Aleksas, Kazimiero-*Tauras*, *Majoras*, tėv., ryš. 305–309
Žilėnas Balys, Antano-*Šermukšnis* 272
Žilėnas Balys-*Naras* 217, 271, 275
Žilėnas Julius, Antano-*Liubartas*, *Gylys* 272, 274, 275
Žilėnas Kazys, Alekso 305
Žilėnas Romualdas, Alekso 305
Žilėnienė Aldona-*Dilgė*, ryš. 217, 218, 221
Žilėnienė Veronika, Jono, rėm. ryš. 307
Žilienė-Stankutė Konstancija, Petro-*Juodakė*, *Laima*, *Zubrienė* 326
Žilinskas Algis, Petro, rėm. 514
Žilinskas Kazys, Petro, rėm. 514
Žilinskienė Marija, Motiejaus, rėm. 514
Žilius Vincas, Ipolito, rėm. 51
Žilys Antanas, Antano-*Zubrys* 323
Žilys Antanas, Jono-*Širšė* 411
Žilys Jonas, Petro-*Putinas*, *Piramidė* 411
Žilys Povilas, Petro-*Klevas*, *Audrūnas* 411
Žilys Vaclovas, Antano-*Algimantas*, *Artojas* 323, 327, 329
Žilvinas, prtz. 96
Žiobakas (?), Jono, rėm. ryš. 197
Živatkauskas Bronius, Juozo-*Keršys*, *Vėjas* 84, 91, 92, 97, 98, 100, 103–106, 108, 120, 122, 131, 134, 135, 137, 139, 141–144
Živatkauskas Jonas, Prano-*Skylius*, *Balandis* 56, 70, 75, 111
Živatkauskas, MVD prok. 482
Živatkauskas-*Žanas* (gal *Šamas*?), ryš. 99
Žygelis Dalius 574
Žukauskaitė Veronika, prtz. 120

Žukauskas Adolfas, ryš. 466, 469
Žukauskas Adomas, prtz. 474, 475
Žukauskas Antanas-*Ryklys* 97
Žukauskas Antanas-*Žaltys* 469
Žukauskas Balys-*Žaibas* 196, 199
Žukauskas Jonas, rėm. 51
Žukauskas Jonas-*Broliukas* 512
Žukauskas Kazys, rėm. 121
Žukauskas Kazys, Vinco-*Sukurys* 513
Žukov, MGB ltn. 95
Žukov, NKVD kap. 583
Župikov Timofėj, Nikolajevič, MGB pplk. 251
Žurauskas Antanas, Kazio, rėm. 483, 485, 489, 491, 494
Žurauskas Kazys, Kazio-*Tauras* 483, 494
Žurauskas Vytas-*Gaidys*, ryš. rėm. 544
Žūsinas Bonifacas, sov. aktyv. 385
Žvaigždė-(Bartulis Kazys?) prtz. 465
Žvaigždė-Mintautiškytė Valė, Gasparo, ryš. 289, 290
Žvejas, *Žvejys, Jonaitis*-Baltūsis Antanas (apyg. v.) 554, 575

TURINYS

ĮŽANGA 5

KĘSTUČIO PARTIZANŲ APYGARDOJE 7
Iš STANISLAVOS NARBUTIENĖS-RUTKAUSKAITĖS-*REGINOS, ALDONOS* prisiminimų 100
Ištraukos iš knygos „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai“ 122
Iš ANTANINOS ŠIMKUTĖS prisiminimų 190

LAISVĖS KOVOTOJŲ PRISIMINIMAI SOVIETŲ SAUGUMO TARDYTOJŲ PROTOKOLUOSE
VYTAUTO PARTIZANŲ APYGARDA 193

SULAUŽYTI LIKIMAI. I DALIS 359
Pasakoja GENOVAITĖ ARŽUOLAITIENĖ-STASIULIONYTĖ 379
Ataskaitiniai čekistų pranešimai 382
Vieno tardymo pėdsakais 396
Iš MARCELĖS KEMEŽYTĖS-RAKAUSKIENĖS prisiminimų 400
Iš NIJOLĖS BANIONYTĖS MIKALAUSKIENĖS prisiminimų 405
Pasakoja ČERNELIENĖ-KAZLAUSKAITĖ ANELĖ 418
Pasakoja SINKEVIČIŪTĖ ONA 420
Pasakoja JUODIS ČESLOVAS 421
Pasakoja Kampiškių kaimo gyventojai 422
Pasakoja REGINA KAPOČIUTĖ-JUODŽBALIENĖ 426
Pasakoja ULECKIENĖ-ALIUKEVIČIŪTĖ ELENA 428

SULAUŽYTI LIKIMAI II DALIS 430
Pasakoja LODAITĖ-ŽUKAUSKIENĖ SALOMĖJA 547
Pasakoja KASPARAVIČIŪTĖ-LODIENĖ ONA, Juozo 549
Iš ONUTĖS ULECKAITĖS prisiminimų 556

Pasakoja BURČIŪTĖ-MICKIENĖ JANINA ir KĘSTUTIS MICKA 556
Pasakoja Kęstutis Micka 560
Pasakoja RIMAS LEONAS 562
Iš prisiminimų apie JURGĮ KRIKŠČIŪNĄ ir jo bendražygius 565
Pasakoja URBONAVIČIUS VYTAUTAS 578
Pasakoja AGLINSKIENĖ-AGLINSKAITĖ MARYTĖ, Prano 581
Pasakoja ČEPKAUSKAITĖ-JUODSNUKIENĖ GRAŽINA 584
Pasakoja DIEDONYTĖ-VITKEVIČIENĖ MARIJONA 586
Pasakoja JUŠKEVIČIŪTĖ-MACIJONIENĖ KAZIMIERA 590
Pasakoja KARPAVIČIUS RIMAS 592
Pasakoja MEDELINSKAITĖ JANINA 594
Pasakoja OŽERAITIS KAZIMIERAS 596
Pasakoja TAMOŠIŪNIENĖ AMBRAZINA 598
Pasakoja VITALIS VYŠNIAUSKAS 601

SANTRUMPOS IR JŲ PAAIŠKINIMAI XIII-AI KNYGAI 606

XIII-os knygos asmenvardžių rodyklė 608

Laisvės kovotojų prisiminimai. XIII dalis / Sudarė Romas Kaunietis ; UAB „Petro ofsetas“. – Vilnius, 2024. – 1014 [2] p. : iliustr. – Asmenvardžių r-klė p. 608–644.

ISBN 978-609-420-814-0

Tai XIII-oji R. Kauniečio sudaryta ir parengta Laisvės kovotojų prisiminimų knyga. Šioje knygoje toliau skelbiami gerokai anksčiau užrašyti ir nepublikuoti keliolikos buvusių partizanų, ryšininkų bei jų rėmėjų prisiminimai, nemaža vietos skiriama archyvinei medžiagai, kuri buvo surinkta iš įvairių sovietinio saugumo tardymo bei operatyvinių bylų.

LAISVĖS KOVOTOJŲ PRISIMINIMAI
XIII dalis

Sudarė Romas Kaunietis
Redaktorė Roma Jagminaitė

2024-12-16. 70×100/16. 52,24 sąlyg. sp. l. Tiražas 400 egz.
Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“, Naujoji Riovonių g. 25C, 03153 Vilnius